

ITALIA SACRA

SIVE

DE EPISCOPIS ITALIÆ,

Et insularum Adjacentium

TOMUS SEXTUS

Complectens Metropolitanas, earumque Suffraganeas Ecclesias, quæ in Campaniæ Felicis, Aprutii, Hirpinorumque Neapolitani Regni claris Provinciis recensentur.

AUCTORE

FERDINANDO UGHELLO

Florentino Abbate SS. Vincentii, & Anastasii ad Aquas Salvias Ordinis Cisterciensis, & Sacræ Congregationis Indicis Consultore.

Editio secunda aucta, & emendata

CURA ET STUDIO

Nicolai Coleti, Ecclesiæ S. Moysis Venetiarum Sacerdotis Alumni.

VENETIIS, Apud Sebastianum Coleti. MDCCXX.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

[illegible]

Eminentiſs., ac Reverendiſs. Principi

D. D.

FRANCISCO
PIGNATELLO

S. R. E.

CARDINALI AMPLISSIMO;

ARCHIEPISCOPO NEAPOLITANO.

Uæ pridem, de temporum injuria ereptam, ſacram æternitate donarunt Italiam Volumina, inter recentioris editionis exordia & ipſa quoque ad novæ lucis uſuras ſuo committenda Jubari, cùm jam priora claris nuncupata nominibus inoffenſo ubique acceſſu optimè audiant; Sextum hoc, ejuſdem aucupandæ ſortis ambitu, ad Celſitudinis Tuæ faſtigia conſcendit, EMINENTISSIME PRINCEPS, ne quid ſibi publicæ exiſtimationis

deficiat, imò satis abundè & fortè usque ad invidiam exuberet: talis quippe es, qui non hujus operis, sed totius Orbis famam nominis Tui amplitudine cumulato munere extollas. Invisum Tibi excogitavi facinus, infandum Tibi protuli verbum, haud dubiè optimè noveram; equidem acerrimus ille, quo in omnem Tui laudem insilire consuevisti, modestiæ spiritus, aliis totus indulgens, minimè Tibi temperans, eam moribus Tuis magnanimitatis legem invexit, ut de Virtutis labore sollicitus semper, de Virtutis honore anxius nusquam, quæ gloriam inferunt diligas, quæ gloriam deferunt oderis. Verùm, quamvis lacessitus obsequio, ne mihi succenseas, fausto in spem erigit omine ipsa Tuarum Virtutum Cohors, quas inter dum justitiam recolo, neutiquam de læsa patientia expostulandum cogitabis, quem de relata veritate emeritum causaberis, atque ea dumtaxat ineluctabili adductum necessitate, ut cùm Te auspicante hæc de Typorum caligine prodeant, rationabilis urgebat electionis ordo, ne Mecœnatis personam latitantem dimitterem, si tamen unquam, non sub modio, sed super candelabrum lucernam radiantem delitescere contingat. Sereno itaque exorantem suspice obtutu, ac pro benignitate excipiendum fateare; nisi planè novo criminum jure, calamus culpatè recenseat, quæ omnium ora sanctè loquuntur. Sanè si de cineribus, tamquam de sæculorum fœmore, eximios sanguinis Tui fœtus excitaverim, integrum Principum Senatum ad Tui decus in ambitionis scenam vocaturus, quidni adulatorium, imò & detractorium traduxeris, objurgaveris studium, quod Te ceu meritis inopem, dum ad quæstum, etsi Tuorum, ducit: Teque ceu fama labantem, dum ad resurrectionis miracula mittit, inofficiosa mente portendit? Si de Parentibus, tanquam de originali claritate idearum, mutuatam genitæ imagini lucem accersierim, indolis potiùs quàm Virtutis Candidatum alienis humeris exaltaturus; quidni otiosum succlamaveris, ejuraveris ingenium, quod Te ceu splendoribus hospitem, dum ad sydera pertrahit, precariis artibus ad solum detrahit? Fuerint illi religione magis, quàm hereditario culmine, quàm conjugali fœdere insignes; quorum alter sacris erigendis, ditandis, dotandisque ædibus, allodiales litavit opes: altera domesticis reformandis, componendis, sanctificandisque laribus, sanctiores induit Cœnobitarum mores; stat interim utrique par in Cœlis corona, in Terris memoria: sed ista quid ad Te? Fuerit familiæ titulo, naturæ vinculo necessarius Magnus ille INNOCENTIUS XII., qui toto exultante Orbe, Apostolicæ Sedi Spiritus Sancti suffragio summus inauguratus, consecratusque Pontifex, ea prudentiæ, justitiæ, integritatis conscientia Ecclesiæ Hierarcham egit, ut non de umbra nominis, sed de probitate regiminis, Innocentem Sanctissimumque votiva Fidelium conspiratio vix non admoverit Aris: sed ista quid ad Te? Nempe Tuorum cuncta negliges, qui Tua cuncta despicis adeò, ut per calcatum sæculi fastum, quo minus ista in Te coruscarent, ad Clericorum Regularium latibula recta perrexeris. Quamvis Summi Pastoris, ejusque Vicarii providentia actum sit, ne tantam in Te noxam Christiana lugeret Respublica, ut de claustralibus latebris, tanquam vi subreptum, atque in partem sollicitudinis destinatum sancta gratularetur Ecclesia. Vis sileam, quantus oneri, qualis honori fueris? Ex votis esto: putasne exinde, sive auctoritatis, sive verecundiæ tuæ religione, cæteris silentium indixeris? Rem arduam cogitas, impossibilia meditaris: coerceas quippe oportet integras Nationum Populorumque strepentium turbas, quæ Tibi cordibus, vocibusque ubique personant. Postquam Te Polonia de Latere Legatum sum-

ma lætitia, uberiorique felicitate suscepit; cùm omnia & humana & Divina immani temporum vicissitudine concussa sus deque sævis jactarentur tumultibus, quàm luculenter, quàm utiliter civili reparandæ tranquillitati insudaveris, me etiam silente, gratitudinis ergo, Augustus Rex, Poloniæ Regnum perenni testimonio proclamant: qua fortitudine, quo eventu in antiquatum ac penè desperatum Ruthenorum schisma insurgens, rebelles illas Oecumenicæ Sedi gentes subjugales reddideris, me etiam elingui, Livoniæ Antistes pedibus Tuis ad errores palam ejurandos provolutus, Leopolitanum Collegium opera tua ad Neophitos catholicè erudiendos extructum, jucunditatis æstu, solemnibus argumentis profitentur. Nonne usque in hodiernum diem, etsi mœrens, ipse audis, quæ, & quanta pro Te congesserit Neapolitanus grex, quo ex momento Infulatus ac Purpuratus simul ad illam Domini vineam accessisti? Religionis puritas, Ecclesiæ jura, Clericalis disciplina, Monasticus pudor, quibus intrepidus morum vindex inflexibili zelo consuluisti: Numinis Divorumque cultus, rituum observantia, sacrorum nitor, quæ vigil pietatis Agricola confertis sudoribus seminasti: Perditorum, Periclitantium, Pœnitentium, Pauperum lachrymabiles casus, quos clemens calamitatum refugium laxatis præcordiis reparasti; eaque charitatis solertia, solam Patris, Pastorisque personam, tota Dignitatis majestate abdicata, ostendisti, ut Principem nisi ex sanguine, nisi ex purpura unquam conspexerit nemo. Quæso, postquam hæc omnia, multò adhuc plura tuis auribus quotidie percipis, invitus quidem, sed patiens; una tot adjecta vocibus, unus tot adnumeratus testibus, Tibi licèt malè sonent, gloriæ tuæ jam probatæ, jam vulgatæ ex tua quoque sententia pro nihilo erunt; quinimo moderationi Tuæ plusquam satis detulerint, cùm rudi, & mutilata epitome ingentem Virtutum, meritorumque molem umbris ferè coæquarint. Igitur pro Tua Humanitate, pro Tua Virtute adjurantem, aut suscipe, aut sustine, humilemque Clientis fortunam Tuis auspiciis ne dedigneris efferre; dum Tuo devictus beneficio, Tuoque mancipatus patrocinio, superos enixè precor, diu incolumis vivas Tibi, Tuis, Ecclesiæ Orbi, Cœlo, Æternitati. Vale.

Eminentiæ Tuæ Reverendissimæ

Dabam Venetiis Kalendis Septembribus 1720.

Humillimus, Addictiss., & Obsequentiss. Cliens
Sebastianus Coletus.

LECTORI CANDIDO.

IN hac editione ad Dei gloriam, Italicarumque Ecclesiarum augendam cognitionem, & celebritatem prodit Sexti nostri laboris Volumen, in quo de tribus Neapolitani Regni inclytis provinciis Felicis nempe Campaniæ, Aprutii, Hirpinorumque cum Metropolitanis, earumque Suffraganeis Ecclesiis, quæ in ipsis continentur, accuratam habes narrationem. Ad Tomi calcem addidimus *a* Græcorum vetus Menologium, latinè versum, auro pretiosius, & nunquam editum; post illud fundationes adjeci Monasteriorum S. Bartholomæi de Carpineto, & S. Clementis in Insula Piscariæ: primum Comes Luidinus, secundum Ludovicus II. Imp. in Provincia Aprutii exædificarunt; in iis plura scitu dignissima leges. Tu interim, quæ remanent volumina expecta, & nostrum qualemcumque laborem tua pietate & amore ne asperneris. Vale.

a Nos in tomum decimum rejecimus.

NOVUM PRÆLOQUIUM.

„ *NIhil est, cur te diutius hic morer, benigne Lector. Hoc sextum Italiæ sacræ volumen adornaturo vix unus adfuit eruditissimus vir, (nomen jussus prætereo) qui recentiorum Episcoporum gesta non sine impendio, atque labore hinc inde perquisierit, ac propemodum extorserit, eaque fusius digesta ad deducendos in hanc ætatem plerosque hujus tomi Catalogos mihi perhumaniter transmiserit. Pauca præterea additamenta, ac adnotata vel eodem clariss. viro, vel Actis Sanctorum à Bollando, sociisque consarcinatis, vel postrema Conciliorum ab Harduino curata collectione, seù tertio denique Julii Ambrosii Lucentii Italiæ sacræ restrictæ, & auctæ Ms. Codice suppeditantibus in aliquale hujus editionis ornamentum, & commodum congessi, non deficientibus Cl. viri Prosperi Mandosii S. Stephani Equitis, & Romani Patritii consuetis notulis. Neque plura expectabit optimus Lector in tribus tomis posterioribus, quos meliora percipiendi spe omninò frustratus nulla interposita mora in lucem edam, fratris fidem tandem soluturus.*

PRO.

PROTESTATIO AUCTORIS.

CUM Sanct. Mem. Urbanus Papa VIII. die 13. Martii anno 1625. in S. Congregatione S. R. & Universalis Inquisitionis Decretum ediderit, idemque confirmaverit die 5. Julii 1634. quo inhibuit imprimi libros hominum, qui sanctitate, seu Martyrii fama celebres è vita migrarunt, gesta, & miracula, vel revelationes, seu quæcunque beneficia, tanquam eorum intercessionibus à Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarii, & quæ hactenus sine ea impressa sunt, nullo modo vult censeri approbata. Idem autem Sanctissimus die 5. Junii 1631. ita explicaverit, ut nimirum non admittantur Elogia Sancti, vel Beati absolutè, & quæ cadunt super personam, bene tamen ea, quæ cadunt super mores, & opinionem cum protestatione in principio, quòd iis nulla adsit authoritas ab Ecclesia Romana, sed fides sit tantùm penes auctorem. Huic decreto, ejusque confirmationi, & declarationi observantia, & reverentia qua par est, insistendo, profiteor me haud alio sensu, quicquid hoc Sexto Tomo refero, accipere, aut accipi ab ullo velle, quàm quo ea solent, quæ humana dumtaxat auctoritate, non autem divina Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, aut Sedis Apostolicæ nituntur, iis tantummodo exceptis, quos eadem S. Sedes Sanctorum, Beatorum, aut Martyrum Catalogo adscripsit.

NOI REFORMATORI
Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di revisione, & approbatione del P. F. Tomaso Maria Gennari Inquisitor nel Libro Intitolato *Italia Sacra, sivè de Episcopis Italiæ &c. Tomus Sextus*; non v'esser cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Attestato del Segretario Nostro; niente contro Prencipi, & buoni costumi, concedemo Licenza à *Gio. Battista Recurti Stampatore*, che possi esser stampato, osservando gl'ordini in materia di Stampe, & presentando le solite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 12. Maggio 1720.

Gio: Francesco Morosini Cav. Reformator.
Alvise Pisani Cav. Procurator Reformator.

Agostino Gadaldini Segr.

SY-

SYNOPSIS ALPHABETICA ARCHIEPISCOPATUUM, ET EPISCOPATUUM,

Qui in hoc Sexto Tomo Italiæ Sacræ continentur.

ITALIA SACRA
FERD. UGHELLI
Abbatis Ordinis Cistercienfis.

PROVINCIA XIII.
CAMPANIA FELIX,

Ubi de Metropolitanis Ecclefiis Neapolitana, Capuana, & Surrentina, quæ in ipfa continentur, accuratè narratur, deque earum Suffraganeis Epifcopis.

REGNUM Neapolitanum ab urbe metropoli inferius nobis defcribenda nomen habet, nonnunquam Apuliæ, interdum etiam Siciliæ citra Pharum appellatum, ad difcrimen nempe regni Siciliæ ultra Pharum, quæ eft ipfamet Siciliæ infula, cùm nonnulli Principes, qui utrumque regnum Neapolitanum fcilicet, & Siculum poffederunt, olim utriufque Siciliæ Reges vocari voluerint. Tanta eft hujus regni amplitudo, ut dimidiam penè univerfæ *Italiæ* partem, quæ ad Orientem vergit, complectatur. Fines verò funt ab Occafu amnes *Aufidas*, & Truentum; à Septentrione Adriaticum mare; à Meridie Tyrrhenum, & Siculum; & ab Oriente Mare Jonium. Præter Latii partem integræ octo Italiæ regiones opulentiffimę, & amęniffimæ ad hoc regnum pertinent, nempe Campania Felix, vulgò *Terra di Lavoro*, Lucania, five *Bafilicata*, Brutia, five inferior *Calabria*, magna Græcia, feu fuperior *Calabria*, Salentina, vulgò *terra d'Otranto*, Apulia Peucetia, nunc *terra di Bari*, Apulia Daunia, hodie *Paglia piana*, & Samnitia, five *Aprutium*. Multi funt in hoc regno famofi portus, fluvii, montes, urbefque, quarum XX. Archiepifcopali faftigio cohoneftantur; CXXV. verò Epifcopali dignitate ornatæ funt (1). Cæterum cum plures fint fcriptores, tum in antiquis, tum in modernis, qui hujus nobiliffimi regni Hiftoriam Geographicam defcripferunt, ad illos libenter lectorem remittemus, contenti ea tantum libaffe, cum de fingulis Provinciis more noftro in hoc fexto, aliifque fequentibus voluminibus ubertim erit inftituta narratio. A Campania igitur Felice hujus regni principe & metropoli exordium fumemus, & meritò quidem illa primò accurrit, cum non folum caput regni Neapolis in ea fita fit, omnium non modo Italiæ regionum, ut Florus fcribit, fed totius terrarum orbis pulcherrima, feliciffima, amœniffimaque plaga, five etiam antiquitatem fpectes, five nobilitatem, five res à prifcis Campanis præclarè geftas, de quibus Romana Hiftoria fæpè cum laude meminit. Felicis encomium tulit (quin & feliciffimæ apud Strabonem) quo cæteris regionibus antecellere videatur, ubertate agri, amœnitate collium, aeris falubritate, opportunitate marium, aquarum perennitatibus, urbium pulchritudine, oppidorum, portuumque munimentis, auri, argenti, ferri, aluminis, fulphuris, calchanthi, nitri, falis, chalcitidis, cæterorumque mineralium venis, equorum, pecudumque gregibus, fed ingeniorum felicitate terra felicior, quæ ad omnem artem, liberalemque difciplinam ficta factaque effe cenfeatur. Campaniæ beatam amœnitatem omnes ferè fcriptores variis laudibus extollunt. Plinius nobilitate eam laudat *lib. 2. c. 4.* de qua ad gentilitios errores alludens eleganti ingenio cecinit Cofmus Anicius apud Capaccium.

Naturæ opus gaudeatis eft Campania,
Campania orbis fol, ocellus & nitor:
At cujus in tutela ea Dea fit tamen,
Hucufque nemo novit, aut hominum, aut Deum.
At nec repertus qui ferat fententiam,
Ex æquo iniquus quin repente evaferit,
Tam pulchra cunctos gemma trans-verfos egit.
Adjudicat Saturnus hanc pater fibi,
Quod hic Religio, Lexque, Honos præfidet.
Splendoris ergò, Imperiique Juppiter,
Junoque propter impotentias opum.
Ob arma Mars & bellicofa pectora,
Ob artes Phœbus, Mercurius ob ingenii
Præftantiam, cui orbis incurvat caput.
Venus, Cupido, vindicant lafcivias.
Sapientiam orta Pallas è capite Jovis.
Fabrilia Mulciber, Minerva lanicium,
Frugem Ceres, fuccos Lięus nobiles,
Sexcentes quos mille non capiunt lacus.
Neptunus ornat laude præftantes equos,
Sive quæris artes fluctuantis æquoris.

(1) Antiquis temporibus longè plures erant, præfertim ex inftitutione Græci Patriarchæ; eo quippe tempore cum Regni hujus præcipua pars à Græcis imperatoribus occupata fuit, prævaluitque nedum ritus Græcanicus, fed & Græcorum errores adeo in eorum clero [illegible], ut cæteros omnes Romani, Latinique ritus commaculare niterentur. Quapropter è pervigili Petri Cathedra Pius IV. fummus univerfalis Chrifti ovilis Paftor Apoftolica lege fancivit, ut in utraque Sicilia citra videlicet, & ultra Pharum Græcos omnes, quorum multitudo valde percrebuerat, five Epifcopi effent, five laici, five Ecclefiaftici cujufcumque generis, & conditionis, Epifcopis, & Ordinariis Latinis fubeffe deberent, revocando omnes eorum exceptiones [illegible] res, & fidei intelligentiam, falvis in eorum divinis celebrandis, aliifque ritibus à S. fede Apoftolica approbatis; & de his eloquitur Oldoinus in [illegible] additionibus ad vitam Pii IV. [illegible] col 880. [illegible].

Nihil denique terris datum à Diis affatim
Quod non vetus Campania aut ferat nova,
Quin est satietas, quàm voluptas amplior.

Inter duo igitur felix hæc regio flumina Lirim, & Sarnum posita est, & ad Silarum patebat apud antiquos; in longitudine 30. millia passuum, in latitudine variis in locis patet 30. ad centum millia ambiunt, & sexaginta: dum vergit ad Septentrionem fit obvia montibus, quibus Hirpini, Samnitesque excluduntur, dum verò ad Meridiem alluitur piscoso mari, ab oriente Liris fluvius Campanos, Latinosque distermiuat. Campaniæ à patentibus campis, & telluris in quibus sedet, nomen inditum, quam etiam Terram laboris dixerunt, vel à Liberinis campis, quos Plinius Capuæ vicinos memorat, vel à bonitate, & proprietate agrorum, qui ad culturam maximè sunt idonei. Caput regionis urbs ipsa olim Capua fuit, quæ pulcherrima & fluentissima rerum vicissitudinem præseferens, sui ipsius nobilitatis cessit Neapolitanæ urbis amplitudinem. Campania sic veteres distribuebant apud Capaccium, ut unam partem Ausones, Arunci, Sidicini & Capuani incolerent; aliam Cumani, & Opici; tertiam Nucerini. In prima regione clarissimæ, novemque oppida Sinuessa, & Vulturnum, quæ maritimam illustrabant, habuitque in mediterraneis præter montes Gaurum, Massicum, Falernum, agrumque Campi-telluris, Suessam, Aruncam, Cales, Casinum, Theanum, Sidicinum, Tenafrum, Calatiam, Calliculam, Trebulam, Casilinum, Silvam Gallinariam, & Acticulam, quæ propè Capuam, ad Pœnum desceerunt. Secunda Linternum oppidum cum flumine, ad mare habuit Cumas, Misenum, Bajas, Sinum Lucrinum, Avernum, Puteolos, Neapolim, Heracleam, & omnia, quæ nobilissimo illo sinu, qui Crater dicitur, continentur: intus verò, Atellam, Suessulam, Acerram, Vesuvium montem, Nolam, Pompejos. In tertia littorales urbes vigebant, Stabiæ, Surrentum, Minervæ promontorium, & mediterraneæ, Salernum, & Nuceria. Apud Strabonem maritima Campaniæ ora, quæ ad Meridiem vergit in duos sinus divisa est. A Sinuessa versus reliquam maris oram sinus est usque ad Misenum justæ magnitudinis. Inde alius priore multò major, Craterem nominant, à Miseno usque ad Minervæ promontoriis duobus in sinus morem inclusus. Totidem indè planitiem, quam dicit Samnitum, Oscorumque, montibus interclusam. Tyrrhenos ibi præterea plurimum viguisse, qui duodecim civitates incoluerunt, Capuam, Cumas, Puteolos, Herculanum, Pompejos, Attellam, Calatiam, Casertam, Casilinum, Vulturnum, Sidicinum. Tribus constare finibus scribit Volaterranus ad Sinuessam, ad Misenum, ad Neapolim. Polybius sic describit; *Siquidem oram maritimam incolunt Suessani, Cumani, Dicarchitæ, Neapolitani, ad extremum Nucerini.* Addidit in mediterraneis à Septentrione Calatinos, & Calenos, ab Oriente & Meridie Daunos, & Nolanos, in mediis autem campis omnium olim felicissimam civitatem Capuam, & dum rerum copiam, fertilitatem, & amœnitatem laudat, non tantum Poetas asserit, sed etiam Deos de iis locis esse loquutos. L. Florus dum nihil mollius illo cœlo dicit, nihil uberius solo, nihil hospitalius mari, subdit, Cajetæ portum, Misenum, & tepentes fontibus Bajas, tum Lucrinum, & Avernum, maris ostia: Gaurum præterea, Falernum, Massicum, pulcherrimum omnium Vesuvium Aetnei ignis imitatorem, urbesque ad mare, Formias, Cumas, Puteolos, Neapolim, Herculaneum, Pompejos, caputque Capuam, inter tres quondam maximas, addita Roma, & Carthagine numerata. Setinos, Cæcubosque agros, Falernos, Calenos, Massicos, Gauronos, Surrentinosque montes intercludit Plinius, Laborinos campos, idque voluptatis certamen tenuisse scribit Oscos, Græcos, Umbros, Tuscos, Campanos: Savum fluvium,

A Vulturnum oppidum cum amne, Linternum, Cumas, Misenum, portum Bajanum, Baulos, Puteolos, Phlegræos campos, Neapolim, agrum Nucerinum, Surrentum cum promontorio Minervæ; colonias Capuam, Aquinum, Suessam, Venafrum, Soram, Theanum Sidicinum, Nolam, Oppida, Abellinum, Ariciam, Albam longam, Acerranos, Alifanos, Atinates, Alatrinates, Anagninos, Atellanos, Afulanos, Arpinates, Auximates, Avellanos, Alfaternos, tum Stabias a Sylla deletas, Tauraniam, quæ in agro quoque Campano interdicit, & morientis Casilini reliquias. Adjecit Capaccius Insulas Capreas, Aenariam, Prochitam, Pandatariam, Nesidem, Euplaeam, Megarim. Cæterùm gens Campaniæ cupidissima laudis, eximièque fortis, ac præ cæteris Regni mortalibus in cultu, victuque, pietate, sapientiæque studiis & omnis humanitatis, atque elegantiæ gloria insignia est. Floruit priscis temporibus ante Romanum Imperium, ac deinceps eo florente protu-
B lit viros in omnibus sæculis egregia virtute præditos; Græcorum a deinceps, Normannorum, Svevorum, Gallorum sensit dominium: hoc tempore Hispanorum Regum sequitur arbitrium, Prorege ejusdem Monarchæ toti Regno Neapoli jura, legesque scribente. His de Campaniæ felicissimæ amœnitate, urbium numero, hominumque ingenio delibatis, sed compendiosè, siquidem habuit illa multos, & illustres scriptores, Antonium Sanfelicium, Capaccium & Camillum Peregrinum, aliosque eruditos viros. Jam quinam in Campaniæ exordio Christi fidem disseminarint, paucis expediam. Christianam in Campaniæ plaga religionem ab Apostolicis inde temporibus conditam constat: siquidem Petrus Apostolorum princeps, & vas electionis Paulus primi Evangelii lucem in hanc terram intulerunt, & S. Asprenem ad fidem conversum Petrus Neapoli; Paulus verò S. Patrobam suæ peregrinationis socium Puteolis ordinaverunt Episcopos. Priscus Capuæ, Marcus Atinæ, vel ab ipsis
C Apostolis, vel ab eorum discipulis constituti sunt Episcopi, quod in cæteris Campaniæ civitatibus factum fuisse probabile est. Ab ipsis Apostolicis temporibus ad Imperium Magni Constantini per annos ferè 300. Episcopalium Sedium distinctionem nullam planè habemus, quod non solum Campaniæ, sed aliis etiam Ecclesiis persecutionum tempore contigisse constat: nam difficillimis illis Ecclesiæ temporibus cum Episcopi liberam Ecclesiarum administrationem non haberent, Ecclesiasticæ jurisdictionis limites ac fines certos præscribere non licebat, aut positos, & constitutos, ritè servare per Præsides ipsis non licebat, sicque sancti illi Episcopi non tam dignitatis & jurisdictionis suæ memores, aut tuendis limitibus addicti, quàm communis animarum omnium salutis solliciti, & charitati, quæ nullos fines agnoscit, anhelantes, ex alia in aliam civitatem, prout illos urgebat necessitas, commigrabant, ut ubicumque fidelibus omnia boni pastoris officia rependerent. Pace deinde Ecclesiæ red-
D dita, diœcesum distinctione per Romanos Pontifices stabilita, quisque suam agnovit Ecclesiam, institutque ecclesiasticis disciplinis, semel plantatam in Campania fidem, multo Sanctorum Martyrum sanguine purpuratam, (quod vel uno Nolano cœmeterio abundè comprobatur) confirmarunt Campani. Nec minus secundis, quàm adversis deindè temporibus avita religio constantissimè servata: neque enim Gothorum, Græcorumque temporibus Ariana hæresis, nec sub Sarracenis Mahumetana b, insitam populi religionem evulsit, quin potius in hoc regno Campani impio eorum abrogato ritu, Orthodoxam Romanam retinuere fidem. Illud quoque laudatissimum est Campanis in Apostolicam Sedem pietatis argumentum, quod se, ac ditiones suas Summo Pontifici vectigales ultro fecerunt. Episcopales verò sedes Campaniæ vetustissimis temporibus eidem Summo Pontifici omnes immediatè parebant; aliquando Patriarchæ Constantinopoli-

a Quand Græcos consuls Franciscus de Petris in hist. Neapol. l. 3 c. 4.

b Non mirum, quia nunquam illorum jugo pressa fuit, ut apud laudatum de Petris, & alios Neapol. histor.

tano aliquæ subjectæ fuerunt, cujus cum tyrannicam auctoritatem excussissent, tandem ad Romanam Sedem redierunt, à qua tres ex iis, Neapolitana scilicet, Capuana, & Surrentina ad Metropoliticam dignitatem fuerunt evectæ, & tunc suffraganeorum Episcoporum ordinatio talis facta est. Neapolitana subjectos habuit Acceranum, Isclanum, Nolanum, Puteolanum, & Cumarum Episcopos: Capuana hos accepit sibi subditos Presules, Atinensem, Aeserniensem, Cajacensem, Calvensem, Carinolensem, Casertanum, Svessanum, Theanensem, & Venafrinum: Surrentina verò Aquensem, seu Vicoaquensem, Lubrensem, seu Massæ Lubrensis, Stabiensem, seu Castelli maris. Cæteri verò Episcopatus Campaniæ jussi sunt sub Romana Sede immediatè subsistere, de quibus in primo nostro tomo abundè locuti sumus, non tanquam qui in Latio siti essent, sed tanquam de iis, qui ad unam Romanam Provinciam viderentur spectare, uniusque Romani Pontificis immediatè subesse arbitrio. Fuerunt præterea antiquitus alii Episcopatus in Campania, qui jamdiu interiere; Atinæ nempè, vulgò *Atino*. Plures hujus Episcopi numerantur in Martyrologio Romano, ac inter eos *Marcus* à S. Petro ordinatus, & *Fulgentius* successor Marci, martyrque sub Diocletiano, cujus successores infra enarrabimus. Atellæ Ptol. lib. 3. c. 1. vulgò *S. Arpino*. Ex ejus Episcopis *Primus* subscripsit Concilio Romano sub Hilario, *Felix* tertiæ Synodo Romanæ sub Symmacho, & *Importunus* legitur apud D. Gregorium Magnum epistola 53. lib. 7. Indict. 2. Cassinum M. Varroni lib. 6 de lingua Latina, *Cassino* dicitur vulgò. Sede Episcopali ornatum fuisse locum hunc docet Romanum Concilium sub Hilario, cui subscripsit *Caprarius*, & *Severus* Romano sub Felice. Cumæ Ptol. lib. 3. c. 1. vulgò *Cuma*, ex ejus Episcopis Adeodatus subscripsit Concilio Romano sub Hilario, & Misenas Romano primo sub Symmacho. De hujus Ecclesiæ Episcopis infra. Formiæ, Diodorus lib. 4. nunc *Nola*, ex cujus Episcopis *Martinianus* subscripsit Concilio Romano sub Felice, & Adeodatus primæ Synodo Romanæ sub Symmacho. Minturnæ, Strabo lib. 5. vulgo *la Scaffa del Garigliano*, teste Sanfelicio, *Rusticus* Minturnensis Episcopus subscripsit Concilio Romano primo sub Symmacho. Miseni, Virgil. p. Æneid. vulgo *Miseno*, *Concordius* hujus Episcopus subscripsit tertiæ Synodo Romanæ sub Symmacho. Hormisdas Papa scripsit epistolam 9. ad *Peregrinum* Episcopum Miseni. Sinuessæ, ubi anno Christi 303. Concilium coactum est trecentorum Episcoporum: cujus acta interiere. Sinuessæ memorantur Episcopi, Martyresque Castus, & Secundinus. Casti acta quædam Cajetana servat Ecclesia. Secundini autem gesta omnia, & tempus, quo floruit, genusque necis ob scriptorum penuriam ignorantur. Vulturni, Livius lib. 25. vulgo *Castel di Bolorno*, Paschasius Vulturni Episcopus subscripsit primæ Synodo Romanæ sub Symmacho. Cæterum cum Capua olim Campaniæ caput antiquitate cæteris metropolitanis Campaniæ Ecclesiis, Baronio teste, antecellere videatur, primo hic in loco à nobis describenda foret, sed cum urbs, olim pulcherrima, florentissimaque, ut Capaccius scribit, humanarum rerum vicissitudinem præseferens suæ ipsius nobilitatis cesserit Neapolitanæ urbi amplitudinem, consulto à Neapoli, non solum nunc Campaniæ, verum etiam totius regni metropoli, ac principe, hanc nostram decimam tertiam Provinciam, more nostro auspicabimur, deinde de Capuana, Surrentinaque Ecclesiis, illarumque suffraganeis instituemus narrationem, & qua pietate, qua religione, floruerint ubique & semper Campani, hauriet prudens lector.

NEAPOLIS METROPOLIS,

Cujus suffraganei sunt

Episcopatus (Cumanus, nunc cum ipsa Metropoli unitus,
(Acerranus,
(Isclanus,
(Nolanus,
(Puteolanus.

NEAPOLIS caput urbium Campaniæ, ac Regni totius Metropolis, una est ex primariis Italiæ urbibus, sive antiquitatem, nobilitatemque suam, sive amœnitatem, pulchritudinem, frequentiamque, sive civilem gentis cultum & humanitatem spectes; sita enim est loco amœnissimo, nullius rei idoneæ egens, armis, mercibus, virisque opulenta, latissima ejus cœli solique facies, hyems egelida, æstas temperata flatibus maris, tanta rerum copia, civium, ædificiorumque elegantia, ut patriæ oblivionem advenis inducere opinio sit. Quales Elysios campos beatorum sedes antiquitas finxit, talis terræ, urbisque facies Neapolis cœlo data est, ut non immeritò Paradisus Italiæ, naturæque miraculum dici possit: tantæque celebritatis, ut non Regno solium, sed Regibus etiam titulum dederit. Lunam corniculatam refert, spatium amplectitur magnum inter mare, colliumque amœnissimorum radices; ad Septentrionem, & Orientem magnificè ædificata, è cujus portu Misenus, Minervæque promontoria, celebresque antiquitus insulæ Capreæ, Ischia, & Prochitæ sereno cœlo conspicuæ sunt. Parva *a* quidem suis initiis, in dies opibus aucta, & ædificiis, murisque fortissimis, propugnaculis, castellisque præsertim munita inexpugnabilis est. Circuitus olim ejus trium, nunc prolato pomœrio, quinque *b* milliarium. Nunc quidem temporis civium, & incolarum nobilitate, magnificentiaque non minus, quàm structuræ sumptibus, atque ædificiorum omnis generis splendore celebris. Fidelium intra mœnia & in suburbiis degentium animæ censebantur super quingenta millia *c*. Cœlum nullum est mollius, aut clementius in Italia, bis floribus annuè vernat, ager undecunque fertilissimus, & varietate nobilium fructuum, fontium, aquarumque salubrium copia, necnon naturæ multiplicibus miraculis abundans. Quæ tam præclaræ dotes in causa fuere, ut semper hæc civitas ab Imperatoribus, Regibus, Principibusque maximis, atque etiam nobilibus ingeniis frequentata fuerit: quemadmodum & nostra hac ætate multi reguli, illustres atque potentes viri sua ibidem habeant magnifica palatia, & splendidas ædes, in quibus plerumque anni majorem partem degant. Quis Neapolim ædificaverit, non una est auctorum sententia. Maximè omnium, ut Antonius Caracciolus scribit, probabilis, ac celebris est à Chalcidensibus Attica ortis, Cumanisque fuisse conditam; nimirum ab iis ipsis, qui profecti Chalcide Eubocæ Insulæ urbe primaria, Cumas Campaniæ primi condiderunt, atque inhabitarunt. In hanc conveniunt Livius lib. 8. Vellejus lib. 1. Plinius lib. 3. cap. 5. Strabo lib. 5. de Urbibus, & Dionysius lib. 5. Silv. Plinius quidem brevi compendio id narrat egregiè his verbis. *Littore autem Neapolis Calcidensium, & ipsa Parthenopes à tumulo Sirenis appellata.* Hoc autem ideo dicit, quòd Calcidenses, qui Cumas condiderunt, cum eo loco, ubi nunc Neapolis est, Parthenopes sepulchrum reperissent, nomen ejus urbi indiderunt. Sed Cumani, postquam ob loci ubertatem, atque amœnitatem majusque commodum frequentari civitas cœpit, veriti, ne Cumæ desererentur, diruendi Parthenopem consilium iniere. Qui facto mox immani pestilentia vexati, oraculo, ut ferunt, admoniti, urbem restituerunt, eamque Neapolim, hoc est, novam urbem vocavere. Sunt de ejus ædificatione aliorum senten-

tiæ,

a De ejus initiis vide contrarium asserentem de Petris hist. Neap. l. 1. c. 1. & 2. & Sigismundum Sicculam in vita S. Agpreni par. 2. observ. 3. fol. 39. & 44.

b Decem milliarium.

c Nunc sex. mili. excedunt.

tiæ, (1) quas refert Capaccius lib. 1. Neap. hist. Omnium tamen una est opinio, antiquissimam esse, & ante Romana tempora celebrem inter præcipuas urbes Græcas Italiæ floruisse Pythagorica Philosophia; *in hac enim*, ut Strabo auctor est, *studiorum causa juventus, aut ætate confecti seniores, quietis & otii causa plerumque secedere ab urbe Roma soleat*. Quemadmodum & Silius Italicus de eadem cecinit dicens, esse

Nunc molles urbi ritus, atque hospita Musis
Otia, & exemptam curis gravioribus ævum.

Constat Titum Livium Patavinum Historicum, Q. Horatium Flaccum, Statium Papinium, Claudium Claudianum poetas celebres, Annæum Senecam Philosophum, aliosque innumeros, qui ingenio, scriptisque suis præclaris nomen sibi pepererunt immortale, sæpiùs studiorum causa secessisse. P. Virgilium Maronem Neapoli diu suavissimè vixisse, atque Georgicorum libros ibidem composuisse legimus: & cum Brundusij moreretur, corpus suum eò transferri, ac sepeliri voluisse, ut & veterum poetarum plura testimonia suffragantur. Servius commentator illius, altero lapide à Neapoli via Puteolana prope fauces pessossæ per Pausilipum cryptæ monumentum ejus fuisse scribit. Locum nunc ostendunt accolæ. Cæterum crescente per Italiam Imperio Romano, quod se facilius submisisset ea civitas, cum Campania subigeretur, inter liberas, atque fœderatas est recepta: quæ deinceps in amicitia fideque Populi Romani constanter permansit, ut Livius aliique plures testantur. Quin etiam afflictis Annibalico bello rebus contra Capuam vicinam, & alias perfidas urbes, illa Romanis adhærere non solum non dubitavit; verùm etiam legatos Romam mittere, & pateras aureas quadraginta pondo, ut idem Livius pulchrè memorat: immo vires, opes, & quicquid a majoribus thesauri relictum, ad Imperij, urbisque Romæ subsidium in Curia Senatui liberaliter & ingenuè præsentare voluit. Quibus cum actæ sunt gratiæ pro munificentia, curaque, atque una duntaxat patera, quæ minimi ponderis fuit, accepta est. Itaque propter fidem singulorum, atque perpetuam inter civitates Italiæ liberas, & fœderatas Neapolis amicissimè semper est habita, cultaque tam Consulum, quàm Imperatorum temporibus. Quæ Capua oppressa, atque Præfecturæ jugo gravata plurimum incrementi cepit, feliciterque diutissimè fidei suæ fructu gavisa est. Neapolitanos itaque in fide & amicitia populi Romani, & Imperatorum constantissimè quandiù licuit mansisse ostendunt idem Livius, Blondus, Sabellicus, & Collenuccius. Coloniam eò deductam vetusta loquuntur epigrammata apud Panvinium. Municipium fuit (2), sed suis legibus, & magistratibus utens, nunquam tamen Romana Præfectura. Inclinante verò Imperij Romani majestate, Urbs primum à Gothis subacta, & à Bellisario occupata fuit; postea à Longobardis: hisque pulsis, sub Græcorum, & Sarracenorum fuit potestate *a*, inde aliquandiu in libertatem asserta, Tribunis, Ducibusque administrationem sui concessit usque ad Normannorum in Italiam adventum, qui Regno potiti sunt, ex quibus alij successerunt, qui nati Reges, & Principes ejus

a Id falsum omninò. Consule de Petris in Hist. Neapol. l. 1. c. 5.

dominium arripuerunt. Igitur Neapolis Atheniensium Republica, Romanorum municipio, & Colonia, Orientalium Græcorum Imperio; Normannorum, Svevorum, Germanorum, Gallorum, Hispanorum Regum corona illustris, non tantùm Campaniæ Metropolis facta est, sed Regina Campanis, Picentinis, Hirpinis, Lucanis, Brutiis, Calabris, Salentinis, Peucetiis, Samnitibus, Vestinis, Ferentanis, Dauniis, inter 12. lacus 148. flumina, 1981. oppidis decorata maxima cum felicitate dominatur. Extant Neapoli antiquorum ædificiorum priscæ reliquiæ plures, Epitaphia, statuæ, cippi, columnæ, aræ, marmora sculpturis artificiosis pretiosa. Ager suburbicarius, viciniquecolles amœnissimi sunt & jucundissimi, frumenti, vini, venarum, fructuum, herbarum, florum, rerumque omnium ad hominum, animaliumque necessitatem, voluptatem, delitias facientium feracissimi. In agro circumquaque fertili, præsertim littoreo videre est stupenda Principum, nobiliumque Prætoria. Ædes hæc Urbs, cum Divorum, tum hominum habet ornatissimas, arces invictissimas. Ædes sacras diffusè describit Cæsar Engenius. Academiam habet Neapolis ab Federico II. Imp. institutam (3), ad quam studiosorum ex toto Regno magnus fit concursus: Imperator, cum institueret, ut florentissimam redderet, decrevisse legitur non solum, ne quis extra Regnum illud studiorum causa proficisceretur, sed etiam, ne in trivialibus Regni scholis majores disciplinæ traderentur. Restaurarunt eam Reges Robertus sapientissimus, & centum post annis nonnihil per bella collapsam Alphonsus Aragonus. Incredibile sanè est, quantus Nobilium familiarum præter majorum gentium sit in hac urbe numerus. Quum enim tota in suas Curias, vel Basilicas (quæ *Seggi* vulgo quoque Principes, Duces, Marchiones, omnesque reliqui ordines ad consultandum de rebus publicis conveniunt) sit distributa, singulis sua adcensetur Nobilitas. Eam refert Mazzalla & Ammiratus, atque de origine & fundatione Sedilium Neapol. nuper antiquarum patriæ rerum omnium eruditus perscrutator Camillus Tutinus luculentum commentarium emisit in lucem, de origine omnium tribunalium Nicolaus Topius Theatinus scripsit, ediditque lib. 4. & Petrus Vincenti de Regni Protonotariis. (*„ ac etiam de Admiratis, imo & de „ omnibus supremis regni muneribus, quæ cum numero septem sint, septem Officia communiter audiunt: quamquam non omnes hi tractatus Typis „ postea excussi sint.*) Ipsam Urbem delineant Joannes Pontanus lib. Hist. 6. & alij. De hujus Urbis ædificatione, deliciis, nomenclatura, de vario Neapolitanorum reipublicæ statu, de Græcis, Latinisque Magistratibus, Collegiis, de Ducibus Neapolitanis, qui Græcorum Imperatorum ætate floruerunt, de Neapolitanorum antiqua religione, ludis, de Thermis, Theatro, cujus adhuc ruinæ visuntur; de Gymnasiis, antiquis bellis, lapidibus, monumentis, quæ extant, de adjacentiis, & ubique delitiis, aliisque rebus hujus Urbis scitu dignissimis egregiè, ac luculentissimè scripsit doctus Julius Cæsar Cappacius: de quibus etiam Antonius Summontes, & compendiariè Leander, Scottus, Hund. Merula, Cluerius, aliique viri clarissimi *b* scripsere. Ortu hanc Urbem suo nobilitarunt Ur-

b Inter quos Franciscus de Petris.

ba-

(1) Vide Jo. Baptistam Mascolum Soc. Jesu in fastis veteris testamenti, qui illam fundatam probat regnante Salomone, cui favet opinioni Camillus de Quinctiis ejusdem Societatis vir nedum amœnioribus litteris, sed severioribus clarissimus disciplinis in oratione in solemni studiorum instauratione habita Neapoli an. 1711. & propriè fol. 16. & 17. Thomas de Rosa, non minus genere, quam omnigena doctrina conspicuus in suo libello, cui titulus: *Ragguagli storici dell'Origine di Napoli*, eruditissimè probat ab Hercule Egyptio ædificatam fuisse.

(2) Falsum hoc quidem, si rigorosè accipiatur, siquidem Neapolis utpote Respublica libera nec Colonia, nec Municipium Romanorum fuit, ut id clarè Polybius, honoris ergò solummodo id obtinuit, quod suæ libertati nullimodè officiebat, in quo sensu legenda sunt marmorea inscriptiones apud Panvinium, & alios, in quibus fit mentio Coloniæ, Municipii, Patroni, seu Decurionum. Petrus Lasena in Gymnasio Neapolit. c. 4. fol. 69. citatque ibi Fabium Jordanum. Freccia de Subfeudis l. 3. c. ult. n. 24. fol. 404. Franciscus de Petris in hist. Neapol. l. 1. c. 5. Celanus in opere, cui titulus: *Notizie del bello, dell'antico, del curioso di Napoli* giorn. 3. fol. 100. Imò adeo libera erat Neapolis, ut ipsi Romani aliquo reatu graves ne debitas pœnas solverent, ad Neapolim tanquam tutissimum asylum confugiebant. Polyb. lib. Dec. 1. l. 8. & Dec. 9. l. 3. & 6. Antonius Caracciolus de sacris Eccles. Neapol. monumentis c. 6. fol. 109 ad 111. ubi etiam probat non solum non fuisse Coloniam Romanorum, sed & ipsam sibi misisse, ac fuisse Colonias. Sigismundus Sicola in vita S. Asprent par. 1. observ. 1. l. 12. Thomas de Rosa nel Ragguaglio 2. f. 71. atque inde fuit, ut benè notat de Petris c. 5. §. 39. quod Neapoli nunquam sparsus fuerit sanguis martyrum, quia cum esset Respublica libera, nullisque Principibus idololatris morem gerens post Christum natum, non permisit in sua ditione talem lanienam. Laudatus Sicola par. 1. Observ. 14. f. 287. ad 291.

(3) Id etiam falsum. Nam Fridericus Academiam Neapoli non instituit; erat quippe cum urbe nata, sed tantum legibus munivit. Id probat Epigraphe super aliquas Lamoditiano gymnasio; de Petris l. 1. c. 6. de Rosa Ragguaglio 2. de Quinctiis in præcitata oratione, Lasena in suo Neapol. Gymn. c. ult. f. 177. vult, quod Neapolis fuerit prius Gymnasium quam urbs, imò ut vult de Rosa ibid. fol. 52. & 53. ipsa urbs Neapolis dicta fuit Gymnasium.

banus VI. Bonifacius IX. Joannes XXIII. & Paulus IV. Pontifices Maximi (1), & innumeri alij ſago, & toga illuſtres Heroes. Fuit etiam Neapolitanus Statius Papinius Poeta, item Sannazarius Virgilij æmulus, cujus domus viſitur haud procul á Pauſylipo, qui ex teſtamento in Cœnobium vertit, Templumque B. Virgini dicatum. Eſt ibi ejus ſepulchrum marmoreum cum Petri Bembi Card. Epigrammate.

Cæterùm Chriſtiana fides, ſedeſque Neapolitana, ſi qua alia in Italia, antiquiſsima eſt, atque clariſsima: vix enim poſt annum decimum, quo Chriſtus Dominus ſubacta morte in cœlum victor aſcendit, Petrus Apoſtolorum Princeps, lucem Evangelii Neapolitanis annunciavit, & Aſprenum virum illuſtrem, una cum Candida ſeniore fœmina ſanctiſsima, aliiſque, ſacro lavacro regeneratum, primum ejus Urbis ordinavit Epiſcopum ſalutis anno 44. eoque in loco, ubi nunc Beati Petri Templum eſt, quod hodie Sancti Petri ad Aram appellant, Miſſæ ſacrificium celebravit, ut conſtans traditio eſt, monumentiſque vetuſtis confirmata (2). Paulus deinde electionis vas, anno Domini 59. cum Puteolis appuliſſet, Neapolim inviſit, ubi cum tribus fidiſsimis ſociis Luca Evangeliſta, Ariſtarcho, Tychico, & pleriſque aliis alumnis comitatus, *Evangelij* prædicatione uberes fructus tulit, Neapolitanoſq; à B. Petro, & Aſprene converſos confirmavit in fide. Extant, nec incerta de hac re, etiamnum monumenta, plurimorumque auctorum comprobata ſententia, inter quos noviſſimus Lorinus in Act. Apoſt. *Tradunt*, inquit, *Neapolitani, nec hujus rei veſtigia obſcura demonſtrant, ad eos etiam Paulum in tranſitu divertiſſe. Probabile id eſt, ob vicinitatem, & quia Romam Puteolis tendens, modicè illuc defluxiſſe.* Præterea ad Neapolitanos Paulum acceſsiſſe, ait Antonius Caracciolus, illudque eo evidentius probat, quod ſolemne fuerit Neapolitanis urgente aliqua calamitate, Petrum, & Paulum veluti ſuos tutelares Divos præcipua veneratione, fideque publica invocare. De Petri, Paulique Neapolim adventu, deque fide ab iis fundata, conſtabilitaque in hac ipſa Urbe, ubertim diſſerit & eruditiſsimè idem doctus Carracciolus cap. 3. & 4. de ſacris Eccleſiæ Neapolitanæ monumentis; Cum quo libet hic divina iſta Empyrei ſydera, quæ Neapolitanis oris fauſto jubare illuxerunt, brevi, ſed nitido Matthæi Cariophyli Archiepiſcopi Iconenſis, eruditiſſimi certè viri eleganti carmine celebrare.

Sole brumalem repetente metam,
Et renaſcentem generante lucem
Lucis aductor, Petrus ex Eoïs
Appulit oris.
Rurſus æſtivam repetente metam,
Lucis & plenam jaculante robur,
Affuit lucis ſator, ille cœlos
Qui penetravit.
Principes Terræ, fidei Parentes
Gentium ſacris ſpoliis onuſti
Dum petunt Urbem, petiere primam
Parthenopæam.
Primus hic Petrus dedit incruentam
Manus: Aſprenum dedit & ſacrorum
Præſulem, ſancto comitante cœtu
Diſcipulorum.
Cœpit hinc primum populis ſalutem
Italis Paulus reſonare Jeſum,
Perque Campanos ſpargere novales
Semina Verbi.
Gnata ſic matrem peperit ante nata,
Roma poſt illam, fidei quod altrix
Una Syrenas ferat, at ſalubres
Parthenopæa.

Poſt Sanctos Apoſtolos Chriſti fidem plurimum iteratis conatibus Neapoli extulerunt eorum invictiſſimi alumni, in quibus eluxerunt Aſprenus, ejuſque ſucceſſores ſanctiſsimi Præſules Epithamitus, Agrippinus, Euſtatius, Euphebius, & Marcianus, S. Potitus, qui adhuc puellus ex Sardica vetuſta civitate Neapolim advectus, pluribus infidelibus converſis, rem Chriſtianam mirificè adauxit, ac ſub ſæviſsima Neronis perſecutione apud Aſculum Apuliæ palmam ſumpſit martyrij. Servat Neapolis ejuſdem martyris brachium in aede ejus nomini dicata. Nec parum incrementi accepit a Fauſtino & Jovita Brixianis fratribus, qui, teſte Adone, Neapoli multa & varia tormenta perpeſsi, vincti poſtea, ac delati in Mediolanenſi agro glorioſum martyrium conſummarunt. Chriſtianam etiam pietatem Neapoli fovit adauxitque ſua præſentia, ut Galeſinus ex Simeone Metaphraſte tradit, inclytus martyr Ignatius, cum illac pertranſiret, Romam ex Antiochia trahendus ad pœnas pro Chriſto ſuſtinendas anno Chriſti 109. Juſtinum quoque Philoſophum & martyrem Neapolim inviſiſſe tradunt. Marianus & Rufus Neapolitani martyres in vetuſtis Eccleſiæ Neapolitanæ Litaniis, & Kalendariis leguntur, quorum tamen Acta nunquam comparuerunt; quanquam S. Mariano Eccleſia antiquitus dedicata extiterit, nunc diruta. Nec defuerunt innumeri alij fidei Chriſtianæ eximij cultores, quos inter longè clariſsimus fuit martyr egregius Sanctus Januarius Neapoli natus è gente (ut fertur) Januaria, Epiſcopus Beneventanus, qui ſuo ſanguine patriam, Eccleſiamque ſuam mirificè illuſtravit: fortaſſe plures alij Neapulitani pro Chriſto paſſi recenſeri poſſent, niſi frequens ſcripturarum veterum naufragium, non modò Neapoli, verùm etiam toti Campaniæ interceſsiſſet, quod ſuorum Martyrum notitiam abſtulit. Deplorat non ſemel Caracciolus hanc priſcorum monumentorum jacturam, quæ Neapolitanam urbem tot, tantiſque adumbravit ornamentis. Verùm reddita per Conſtantinum Magnum Eccleſiæ pace, ſolidioris ſtudio pietatis Neapolis, quamvis exigua *a* civitas, cæteras Campaniæ æquavit, tunc paſsim cœpit ſuæ diœceſis protrahere fines, opes adaugere, templa, cœnobiaque ædificare, ac florentibus ſanctis Præſulibus Romanam, Orthodoxamque fidem ubique & ſemper illibatam ſervare. Primus autem, qui Neapolim, teſte Caracciolo, regiis, atque adeo magnificis augere ædificiis cœperit, fuit è Normannorum Dynaſtis Rex Guglielmus II. re & cognomine Bonus. Is quippe extructis in Inſula Salvatoris, & ad Capuanam portam regiis arcibus, atque intra civitatis mœnia D. Auguſtini ſublimi templo, à Carolo II. poſtmodum aucto, ſucceſſoribus quaſi protenſo digito demonſtravit, qua via ad veræ magnificentiæ laudem, gloriamque pertendere deberent. Et verò Reges Galli, qui ſucceſſere Normannis, iiſdem exemplis egregiè inſtituerunt: quippe qui & Carthuſienſibus Beati Martini Epiſcopi, & Prædicatoribus Divorum Dominici & Petri Martyris, & S. Franciſci Sodalibus, Divi Laurentij, & Carmelitis Fratribus Deiparæ Virginis Templa ædificarunt, atque, ut alia complura ſacra ædificia ab iiſdem excitata prætercam, Carolus I. & II. toti Urbi, ampliſſimoque Clero Archiepiſcopalem Baſilicam præcelſa, & ampla mole ſpectandam extruxerunt. Coluit antiquitus, ut Patronos S. Januarium ſuum inclytum Martyrem, Divumque Agrippinum Epiſcopum, quibus dicavit Eccleſias, atque Cœnobia. Aſprenem deinde primum Antiſtitem

a Non exigua.

(1) Et noviſſimè Antonius Pignatellus, deinde Innocentius XII. appellatus. Sed non fuerunt Neapolitani Pontifices numero quatuor, vel quinque, ſed forſan decem, ut oſtendet quamprimum Ignatius Maria Cartus vir non minus genere, quam pietatis laude, omnique litterarum peritia præclarus in hiſtoria, quam parat ſummorum Pontificum, & Cardinalium Regni Neapolitani.

(2) In D. Petri ad Aram legitur hæc Epigraphe: *Siſte Fidelis, & priuſquam templum ingrediaris Petrum ſacrificantem venerare; hic enim primò, nos Roma filios per Evangelium genuit, paneque illos [illegible] cibavit.* Item in alio lapide ſequens diſtichon: *Quod prima in Latio Chriſto pia colla ſubegit Parthenope, hic Petri præſtitit ara fidem.* Reliqua vide apud Engenium in ſua Neapoli ſacra ad D. Petri aram f. 619. Petrum de Stephano in locis ſacris Neapolit. Laurentium Schraderum in monumentis Italiæ, & alios de Neapoli Chriſtiana tractantes.

rem tertio loco inter Divos tutelares reposuit, addidit postea Sanctos Episcopos Euphebium, Severum, & Athanasium cum Agnello Abbate sanctissimo, ac sancta Patritia. Sanctus quoque Thomas Aquinas, Angelicus Doctor, Ecclesiæ jubar, Orbis fulgentissimum sidus, Patriæ decus & ornamentum, jure merito inter hujus urbis Patronos octavum sibi locum vindicavit: iis additi sunt nostro hoc sæculo B. Andreas Avellinus Clericus Regularis, atque S. Franciscus de Paula Minimorum Parens, quorum patrocinio Neapolitana Ecclesia, atque urbs ad miraculum crevit (1). Dives est Sanctorum lipsanis, templis, sacellis, cœnobiisque nobilitata, Regum, Pontificum, ac Principum privilegiis decorata, adeo ut totius regni primatum antiquissimo jure sibi vindicarit. Infiniti propemodum operis esset, si nobiliora templa, oratoria Cœnobia, adamussim describere velimus, cum propemodum innumera sint, quæ à Regibus, virisque clarissimis eximia munificentia condita fuerunt. Sola Virgo Deipara, præcipua Neapolitanorum Advocata, non uno tantùm, sed viginti circiter supra centum, quà templis, quà sacellis magna veneratione Neapoli colitur. Alias itidem Ecclesias ducentas ferè numerare potes, Dei Optimi Maximi, Divorumque diversorum nominibus appellatas, virorum Cœnobia supra centum, Sanctimonialium viginti octo, Clericorum Seminaria sex, Piæ Domus mulierum 21. Xenodochia decem, Laicorum fraternitates supra centum recensentur. Quadraginta *a* Parochiales Ecclesias civitas tota cum annexis suborbiis complectitur, quarum ministrorum opera ultra quingenta animarum millia curantur. Igitur, ut scribit Caracciolus, adeò auctam sacris ædificiis esse Neapolim, ut paucas, & fortasse nullam in universo Christiano Orbe sit reperire civitatem, quæ majori Ecclesiarum, Monasteriorum, ædiumque sacrarum numero sit referta. Mirabile est opus, Templum Divæ Claræ cum Parthenone peramplo à Sancia Hispana Roberti Regis conjuge factum, in eo multa conspiciuntur sepulchra Regum, Reginarum, regiorum liberorum ex illustri *Durerchina b* progenie. Vetustissimum est S. Pauli olim Castoris, & Pollucis Delubrum. Insigne S. Dominici fanum, ubi Regum quorundam, Principum, aliorumque virorum illustrium ossa servantur: sicuti Oliveti Montis aliis sacris delubris Principum, Heroumque spectantur pulcherrima monumenta. Celebre Xenodochium extat Templo D. Annunciatæ junctum, magnitudine & structura ampli oppidi instar, in quo supra duo pauperum millia omnis generis orphani, expositi *c*, ægroti, senes, debiles aluntur, victitantque *c*. Sed omnium structura, ornatu, titulo & dignitate præstantissima est Metropolitana Basilica Mariæ Virginis Cœlo Assumptæ dicata, quam, quod sedes Episcopi sit (vulgus) Græco propemodum vocabulo appellat Episcopium. Eam, ut diximus, Carolus I. Rex post mille annos supra vetustam illam S. Reparatæ *d* Ecclesiam, Stephaniam nuncupatam, & à Constantino Magno conditam construere cœpit. Carolus II. filius ita eam adauxit, ut à plerisque ejusdem primus ædificator existimetur. Henricus Minutulus Card. Antistes magnificentissimus foribus, mirificisque molibus cumulavit, sicque ampliata, ornata in antiqui Episcopii locum, nomenque successit. Oliverius Carafa, Alphonsus Gesualdus, Deciusque ex eadem gente Carafa Cardinales, & ob rerum gestarum amplitudine præstiti Archipræsules, & post ipsos Cardd. Octavius Aquaviva, Franciscus Boncompagnus, & is, qui nunc superest Ascanius Philamarinus varia, nobilique structione, & ornatu sacro eximiè condecorarunt. In hac præclarissima Basilica præter quampiurima variorum Divorum ossicula, undecim integra Sanctorum corpora requiescunt, Januarij scilicet, Agrippini, Acutij, Eutychetis, Maximi Levitæ, Athanasij, Laurentij, Aspreni, Restitutæ, Joannis Episcopi, & Beati Nicolai Heremitæ. In religiosissimo, pulcherrimoque D. Januarij Sacrario, Divorum sacræ reliquiæ plurimæ servantur; Caput ipsius Sancti Januarij Episcopi Beneventani & martyris; item sanguis ejusdem in ampulla crystallina conservatus, sed ob siccitatem durus & concretus: quæ quidem Ampulla cum producitur in altari, & capiti martyris, choro preces concinente, admovetur, sanguis ille, stupendum! liquescere, ac musti recentis in modum incipit ebullire, quemadmodum ab omnibus non sine magna admiratione quotannis spectatur. Alia Neapoli aliis in Ecclesiis Sanctorum corpora requiescunt. Apud Capuccinos Patres in S. Euphebij Ecclesia tres sunt Sancti Episcopi contumulati, Euphebius, Maximus, & Fortunatus. Apud Benedictinos Monachos duo quiescunt Divi, Sosius & Severinus. Ad Forum vetus in Divi Georgij, Severus Episcopus. Apud Sancti Salvatoris Agnellus Abbas: & ut ex Actis antiquæ visitationis constat, sex alij incerti nominis Divi. Apud virgines sacras in S. Gaudiosi, ipse Gaudiosus, & Quodvultdeus Episcopi. Item Fortunata virgo, & fratres ejus Carponius, Evaristus, & Privianus martyres *e*. Mitto alios, maximeque eos, (qui plurimi sanè sunt) è veteribus sepulchris Neapolim advectos. Cæterum sacris in illa nobili Metropolitana Basilica operantium & ministrantium ingens est numerus & dignitas. Ex iis triginta Canonicorum se offert sacrum Collegium; inter hos Primicerius, primus Diaconus, & Cimeliarcha nomerantur; quos penès adsunt viginti duo Hebdomadarij Sacerdotes. Præter hos alij diversorum graduum, atque Indutuum administri. Hos verò Neapolitanæ Ecclesiæ administros ordinasse Cosmam Neapolis Episcopum, post redditam Christiano Orbi pacem, ad exaugendum Basilicæ Cathedralis splendorem, Sylvestro Pontifice annuente, & magno Constantino Imp. procurante primum instituisse scribit Joannes Villanus lib. 1. Hist. Neapol. *f* Ex hoc autem honorifico Canonicorum ordine, præter Cimeliarcham, hoc est rerum preciosarum custodem, aliquos etiam Presbyteros, atque Diaconos Cardinales nobili titulo fuisse olim nuncupatos, ex vetustis monumentis, & sepulchris Canonicorum narrat Caracciolus. Ex hoc præclaro Collegio ingentibus privilegiis cumulato, Episcopi, & Archiepiscopi plurimi *g*, multi S. R. E. Cardinales prodiere, Summi Pontifices tres, nempe Vrbanus VI. Bonifacius IX. & Paulus IV. assumpti fuere. Sancta igitur Neapolitana Ecclesia & insignis venustate, & Antistitum sanctitate, ac dignitate, Romanorum Pontificum atque Imperatorum, Regumque, qui in Neapolitano Regno rerum potiti sunt, donationibus, ac privilegiis, amplitudine & potentia inter clarissimas, & primarias, non modò Campaniæ, ac totius Regni, sed totius Italiæ sedes jure merito censeri debet. Verùm hæc ipsa Ecclesia, quæ initia, quæque incrementa Metropolitici culminis habuerit, inter Neapolitanarum rerum scriptores non satis constat. Sunt qui scribant, Archiepiscopalem huic Ecclesiæ dignitatem, vel ante saltem Magni Gregorij Pontificatum, vel ab ipsomet Gregorio fuisse datam. Nam, inquiunt, Gregorius ipse apud Gratianum cap. 1. de relig. Domibus, vocat Victorem Neapoli Præsulem *Archiepiscopum*; Quocirca doctus vir Aubertus Myræus Eccles. Polit. lib. 1. cap. 3. asserit (utique hujus ad Victorem Epistolæ

Nunc hujus urbis templa recensitum ab Ughello numerum mirè excreverunt.

a Nunc 41.

b Dyrrachiensi.

c Vide Stanislaum Rescium Polonum in Epist. suarum libro Epist. 49.

d S. Restitutæ.

e Et 36. alii Martyres, qui cum ipsa Fortunata, ut creditur, laurea gloriosi certaminis adepti sunt. Vide Engen. Neapol. sacra fol. 100.

f Et Chronicon Ms. quod servatur in archivo capituli Neapol. fol. 2.

g Plus quam 200. ex Celano giorn. 1. f. 62.

(1) Anno 1650. quo hunc tomum in lucem edidit Auctor, erant quatuor alii Neapolitanæ urbis tutelares, quos ipse præteriit, nempe S. Dominicus Prædicatorum Ordinis institutor adlectus an. 1640. S. Cajetanus, & Franciscus Xaverius an. 1657. & cum Regina Sanctorum omnium sit prima tutela pr[illegible] urbis, quæ jure merito Mariana civitas dici potest, adlecta etiam fuit an. 1658. peculiari titulo sub illa unica tamen Dominæ prærogativa Immaculatæ Conceptionis sine labe peccati. Postmodum educti & alii, qui nulla habita annorum admissionis ratione hic recensentur, iterum & ipsa B. Virgo sub titulo septem Dolorum, Divi Michael Archangelus, Josephus, Jo. Baptista, Antonius Abbas, Nicolaus Myrensis, Blasius, Gregorius Armenus, Petrus Martyr [illegible], Franciscus Assisias, Antonius Lusitanus, Philippus Nerius, Franciscus Borgia, Maria Ægyptiaca, Candida Junior, Clara Assisiæ, Teresia, Maria Magdalena de Pactiis, & alii.

læ nixus auctoritate) Archiepiscopatum Neapolitanum a Gregorln Magnn fuisse institutum. Idque satis probabiliter (inquit Caracciolus) sibi videbatur affirmare posse, qui sciret non multò ante Gregorij Magni ætatem, nempe post Longobardorum in Italiam irruptionem, Neapolim Duces habere cœpisse: Ducis autem dignitati socia quodammodo erat Archiepiscopi dignitas. Sed hæc simul congesta, etsi valdè faciant ad Neapolitanæ urbis, Ecclesiæque præstantiam, atque amplitudinem ostendendam, nullatenus tamen evincunt, Neapolim ævo S. Gregorij fuisse provinciæ Metropolim. Etenim titulus ille Archiepiscopi, qui apud Gratiani Codicem Victori affigitur, non est manu, aut ex ore Gregorij Pontificis; sed è calamo oscitantis librarij, diù post scribentis, procul dubio prodiit (a). Non enim habetur iste titulus in Gregorij Epistolarum Regesto, nostra ætate Romæ recognito, & emendatè procuso. Præterea Duces non necessariò inferebant in Civitates, quarum Duces erant, Metropoliticam dignitatem Ecclesiasticam. Exemplo sint Spoletum, Brixia, Tridentum, & Campaniæ propemodum confine, Beneventum. Quæ quidem alioquin præclaræ urbes quanquam Ducatus titulo à Longobardis Principibus cohonestatæ fuerint, non eodem tempore factæ sunt Metropoles, sed diù post. Imò nec Brixia, nec Spoletum, neque Tridentum id honoris & dignitatis hactenus adeptæ sunt. Alij opinati sunt ex testimonio S. Vvalspurgis Neapolim suum habuisse Archiepiscopum anno Christi 750. quo illa floruit Gregorio III. Pontifice. Hæc enim in Hodæporico S. Vvillibaldi fratris, apud Canisium tom. 4 var. lect. tradit eum, cum Hierosolyma reversa esset, invenisse Neapoli Archiepiscopum. *Navigantes*, inquit, *venerunt ad unam urbem, quæ vocatur Neapolis. Ibi erant Vvillibaldus, ejusque Comites multos dies. Ibi est Sedes Archiepiscopi, & magna dignitas ejus illic habetur.* Sed cum subjiciat hæc verba; *Et indè venit ad urbem Capuam, & ille Archiepiscopus misit eum ad aliam urbem:* constetque Capuam diu post illa tempora ad gradum Metropoleos fuisse evectam, hoc est à Joanne XIII. anno Domini 968. ut Leo Ostiensis lib. 2. Chronic. Casin. cap. 9. & ex eo Baronius tom. 10. Annal. asserunt, fatendum omnino est, aut librarij vitio Archiepiscopi vocabulum pro Episcopo utrobique fuisse scriptum: aut B. Vvalspurgem, utpote in Anglia natam, & rerum Campanarum ignaram existimasse & scripsisse Archiepiscopos, qui erant Episcopi; alioquin hujus dignitatis profectò meminisset, & Chronico suo id Neapolitanæ Ecclesiæ decus adnotasset Joannes Diaconus, longè Vvalspurge posterior, si Neapolis sua ætate habuisset Archiepiscopos. Volunt alii Neapolim honorarium titulum Archiepiscopi habuisse à Constantinopolitano Patriarcha ex Leonis, cognomento Philosophi, Græcorum Imperatoris auctoritate, ut liquet ex dispositione ejusdem Leonis, à Leunclavio edita tom. 2. Juris Græco-Romani, ut Myræus refert, Notit. Episc. inter Archiepiscopos, Patriarchæ Constantinopolitano, ea ætate subjectos, adnumerari Archiepiscopum Neapolitanum, & post eum Archiepiscopum Messanensem in Sicilia. Hoc factum confirmat Jo. Diac. in Chron. in Sergio Episcopo, qui vixit sub Leone Philosopho, sed subdit Joannes Sergium correptum fuisse à Romano Pontifice, tituloque honorario Archiepiscopi ultro se abdicasse. Nusquam id dignitatis nomen Archiepiscopi, in publicis tabulis datum Neapolitanis Præsulibus, sed Episcopi tantum reperimus, usque quo à Romano Pontifice legitimè illud obtinuerunt post annum 968. ut dicemus. Caracciolus tandem putat non ante Joannis IX. Pontificatum Neapolitanam Ecclesiam fuisse ad Archiepiscopalem Sedem evectam, sed ab ipsomet Pontifice Joanne circa annum salutis 904. eam accepisse dignitatem: id namque tradidisse affirmat Joannem Monachum illorum temporum auctorem, qui scripsit Auctuarium ad M. S. Chronicon Authberti Abbatis Monasterij S. Vincentij ad fontes Vulturni siti, quod se legisse ait, cum esset Romæ, per paucas horas illi accommodatum à Constantino Abbate Cajetano; nil præterea dubitandum habet, quin hoc tempore, eoque Pontifice Ecclesia Neapolitana fuerit ad metropoliticam dignitatem evecta, cum in Catalogo Romanorum Pontificum, quem Joannes iste Monachus lib. primo præfixit, habetur de Joanne IX. *Iste Neapolis, Beneventi, & Capuæ Archiepiscopos fecit.* Ego quoque vidi, ac non semel perlegi illummet vetustum Codicem apud eundem bon. mem. Abbatem amicum nostrum eruditumque virum; sed cum in Codice illo sub Paschali II. Papa anno 1100. scriptum Auctuarium repererim à Joanne Monacho, videtur gratuito calamo, ne dicam oscitantia Monachi irrepsisse errorem, cùm Paschalis Pontificatu, dum Auctuarium illud scriberet, & Chronicon fortasse exscriberet, in iis Ecclesiis præessent Archiepiscopi, non Episcopi, quamobrem Archiepiscopos eos vocavit, credens tunc etiam sub Joanne IX. Archiepiscopos præfuisse. Longe post Joannis IX. Pontificatum, Capua sub Joanne XIII. ut semel diximus, anno 968. exornata est Archiepiscopali dignitate, Beneventum verò sequenti anno ab eodem Joanne XIII. Metropolis facta est: & Athanasius hujus nominis III. Episcopus Neapolitanus in litteris ad Joannem Abbatem S. Severini scriptis anno 937. non semel se profert Neapolitanum Episcopum, seque in fine ita subscripsit † *Athanasius Sanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ Præsul subscripsi.* Idem Athanasius anno 960. 8. Kal. Novembris, Ind. 4. in diplomate ad favorem Monasterij SS. Festi, & Desiderij cuso habetur: *assentiente domino Athanasio tertio Dei gratia Sanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ Episcopo*, cui idem Præsul subscripsit. † *Athanasius Episcopus consensi ita, & subscripsi.* Chioccarellus in Catalogo affirmat, hoc Neapolitanæ Ecclesiæ accessisse decus anno 962. primumque Archiepiscopum fuisse Nicetam Athanasij in Episcopatu successorem ex quadam nota monumenti Cœnobij S. Sebastiani; sed documentum non affert, neque illum authographum esse confirmat, fortasse qui exscripsit posterioribus sæculis ignarus, titulum ampliavit Archiepiscopi, vel Nicetas græcanici nominis Præsul, Græcus fuerat à Constantinopolitano Patriarcha, atque adeo auctoritate Romani, & Basilij Imperatorum Orientis in Neapolitanam Ecclesiam intrusus, more Græcorum, titulum Archiepis. sibi usurpavit. Plerique tandem hoc Ecclesiæ Neapolitanæ accessisse ornamentum putant sub Joanne Papa XIII. quod mihi valde probabile videtur, quo anno præciso non affirmaverim. Nam certè constat, teste Baronio, primam omnium Ecclesiarum Archiepisc. dignitate illustratam in Neapolit. Regno Capuanam fuisse Ecclesiam anno 968. Neque intermiserim adesse scriptores, qui tradiderunt ante annum salutis millesimum Neapolit. Ecclesiam non habuisse Archiepiscopalem titulum, primumque ejus Sedis Archipræsulem fuisse Sergium, qui primus eo titulo in publicis monumentis subscriptus reperiatur: de quo supersedeo, tametsi Archiepiscoporum nostra series à Sergio post annum millesimum suum accipiat certum exordium: quibus suffragari tunc cœperunt Cumani, Acerrani, Ischlani, Puteolani Episcopi, quibus deinde accessit Nolanus. Sunt qui septem recenseant, ut Caracciolus observat, Nolanum nempe, Acerranum, Puteolanum, Ischlanum, Misenatem, Cumanum, Atellanum, sive Aversanum. Aubertus

(a) Verùm si accuratiùs rem examinare volumus, [illegible] omnia hæc lis dirimitur. Locus siquidem Gregorii ex textu adductus non Magni, primique Gregorii est, sed Gregorii VI. qui brevem Pontificatum gessit à die 1. Maji an. 1045. usque ad 20. Decemb. 1046. quo tempore Victor cum [illegible] politica potestate Neapolitanum moderabatur solio. Ad hunc igitur VI. Gregorii prodiit allegata epistola, & jussit in ea Victorem Archiepiscopum appellari: nec alius Magno Gregorio Pontifice, vel circum ea tempora sedit in cathedra Neapolitana Præsul, qui Victor vocaretur. Locus est Decretal. Gregorii IX. l. 3. tit. 36. c. 1. de Religiosis Domibus. *Laurentius*.

tus autem Myræus ex veteri Cod. Provinciali, sex numerat, Aversanum (quem tamen asterisco notat, quod exemptus sit) Nolanum, Puteolanum, Cumanum, Acerranum, Ischlanum. Henricus Bacchus, sive quis alius auctor Descriptionis regni Neapolitani toties evulgatæ pauciores attribuit, videlicet Nolanum, Puteolanum, Acerranum, Pythecusanum, sive Ischlanum. *Ego verò* (verba sunt Caraccioli) *distinguenda esse tempora arbitror, ut hi Scriptores utcumque concilientur. Antiquitus Neapolitanæ Ecclesiæ plures Episcopi attribuebantur, nunc pauciores. Nam ante quadringentos circiter annos, nempe antequam Cumæ, Misenus, & Bajæ civitates, quas supra memoravi, in parietinas abiissent, iterum etiam Civitatum Episcopos sibi Suffraganeos. Neapolitanum Archiepiscopum habuisse, ex D. Gregorij Epistolis, atque ex veteri codice Provinciali videtur colligi posse. Postea verò quàm eæ excisæ sunt urbes, augusta illa, & peramplad tio restricta aliquando fuit. Sed quantum multitudinis hominum Provincia Neapolitana ob jam dictarum civitatum clades amisit, certè non modo par, sed decuplo etiam major numerus urbi Neapoli nostra accessit civium, & incolarum. Habeant igitur sibi Capua decem, & Beneventum viginti Comprovinciales Episcopos: Una nostra Neapolis utramque exuperat Provinciam; non solùm magnificis ædibus, & maris, terræque deliciis, sed celebritate etiam, & frequentia populorum. Nam metropoles illæ suis civitaculis eminùs positis laxè ambiunt, Neapolis autem multas, ut jam dicam, civitates, pomœrio suo ipsa ambit & claudit; ut quod de Roma dictum est à Polemo Sophista, de Neapoli* nunc verissimè dici possit. *Multæ urbes in ista urbe.* Jam verò prosequitur ille, sec. 12. c. 1. *de præstantia Ecclesiæ Neapolitanæ si libeat urbis hujus inclytæ excedere mœnibus, & Ecclesiæ Neapolitanæ amplitudinem, qua Diœcesis latè patet, inspicere, ejus profectò præstantia, gloriaque magis, ac magis elucescet. Quippe quæ quinque & quadraginta oppidis præsidet, veluti supra colles, clivosque minores mons sublimis, rutilum attollens caput. Legimus Theodoretum Cyri in Syria bonum, ac doctum Episcopum, ut ditionis, cui præerat, amplitudinem, ac proinde suum fructum operæ, & rectionis gravissimum onus, Leoni Magno, Romano Pontifici declararet, octingentas παροικίας se habere subjectas: Quam Græcam vocem, alii oppida, aut vicos, alii ut in Concil. Ancyran. Can. 18. accipiunt, Ecclesias interpretantur: ejusmodi videlicet Ecclesias quales hodie Parochiales appellamus. Et (quod verum & magnum decus est) certiorem ille fecit Summum Pastorem, omnes illas populorum turmas, octingentis oppidis, sive parœciis vix comprehensas, esse Catholicas; hoc est Romanæ Religioni addictas, nihilque zizanij, quod Marcion Hæresiarcha insperserat, iis terris remansisse. At verò, si res justo judicio ponderetur, hæc ipsa certè laus Neapolitanæ quoque Diœcesi tribui debet. Compertum quippe est solam propemodum civitatem Neapolim, utpote quæ amplissimo suo gremio, sexcenta circiter Christianorum millia continet, omnes illas Cyrensis Diœcesis parœcias, si nunc extarent, explere posse, & forsitan superare. Quis verò præterea numerando recenseat, Neapolitanæ urbis, ac Diœcesis Presbyteros, clericosque, & religiosorum Virorum, sacrarumque Virginum capita penè innumera, diversis ordinibus, vestibus, institutisque distincta? Tradunt Neapolitana Diaria Passari ad annum 1494 in Ferdinandi primi regis exequiis celeberrimè actis, adfuisse Regni Provinciis accersitos quinquies mille Monachos, Presbyteros verò, Clericosque quatuor millia, Abbates circiter mille. Magnum sanè numerum, & vix credibile! At verò id & credibile & certum est, si hoc tempore ejusmodi funebrem celebritatem fieri contingeret, non fore opus defatigare tabellarios, & è longinquo advocare ecclesiasticum cœtum. Una Neapolis cum sua Diœcesi totidem extemplò producere posset viros religiosos, totidemque Clericos, ac Presbyteros sæculares, Quinimmo (si me non fallit existimatio) haud fortasse pauciores, quàm illa Thebaidis civitas Oxyrynchus, quam XX. M. sacras virgines, & X M. Monachos à Rufino Monacho presbytero traditur habuisse, lib. 2. de vit. Pat. cap. 5. Universè autem feracissima quidem hæc regio est, omne genus frugum, sed nec minùs ferax est hominum, sive nobiles censere velis, sive plebejos. Et si tamen quasi paucos pariat, alatque populares, brachia hinc inde exerit hæc nostra Syren, quibus prætereuntes, & prænavigantes ad se undique alliciat, & complectatur.* Numquid enim turgida quædam & papillata *diceres ubera amœnissimos illos colles, Pausilippum, Mergellinen, Antinianum, Conicli, Capimontium. Dicam cum Plinio, Italiam, & in primis Campaniam collaudante* lib. 3. cap. 5. *Quid tota ea vitalis, ac perennis salubritatis cœli temperies? quid fertiles illi campi, aprici colles, innoxij saltus, opaca nemora, munifica sylvarum genera? Quid tot montium afflatus, tanta frugum, & vitium, olearumque fertilitas? Quid verò Pagi, Oppidaque circa Neapolim sita? Quid fertilissimus ager? Quid Neapolitanæ Diœcesis latissimi campi, placidissima littora? Nonne lætantis quodam naturæ risu, deliciisque blandis, & vicinas, & remotas gentes invitant, ut huc veniant, hic maneant, hic quietè, ac placidè consenescant?* Hactenus ille. Nobis verò de Neapolitanæ urbis solo, Ecclesia, Diœcesis præstantia, nobilitate, amœnitate, cæterisque dotibus dicta sufficiant; qui pleniorem eorum cognitionem cupierit, eundem consulat Caracciolum, Julium Cæsarem Eugenium in Neapoli sacra, Capaccium, Antonium Saufelicium, cæterosque qui de hac urbe diffusius ac uberius scripsere. De Neapolitanis Episcopis scripsit Joannes ejusdem Ecclesiæ Diaconus in Chronico, qui vixit temporibus S. Athanasij Episcopi, cujus præclara gesta narrando, Chronici sui finem fecit. Petrus Subdiaconus circa annum 1200. continuavit, post hunc Joannes Villanus, & Joannes Antonius Summontes. De Sanctis Episcopis, qui in hac Ecclesia floruerunt, luculenter, & eruditè scripsit idem doctus, & parcè laudatus Antonius Caracciolus, Paulus Regius, aliique. Novissimè Bartholomæus Chioccarellus prolixum Catalogum emisit in lucem, sed non ea quidem felicitate, & eruditione, ut Caracciolus fecit. Ab his ergo, aliisque auctoribus, ac M. S. monumentis hanc nostram seriem protulimus. Porro mensæ Archiepiscopalis hujus Ecclesiæ annuus census amplissimus est duodecim millium scutorum; taxatur verò in libris Cameræ Apostolicæ ad florenos bis mille.

NEAPOLITANI

EPISCOPI.

1. S. ASPRENUS, sive Asprenas [1], aliis Aspren, Neapolitanus civis, Romana nobilitate illustris, morum integritate, ac patientiæ constantia conspicuus, quippe qui Præturam Neapoli perfunctus fuerat, & æger in lecto annos 20. egerat, à B. Petro Apostolorum Principe cùm Romam contenderet, satagente Candida seniore vetula honestissima, quæ Apostolum hospitio exceperat, ab eoque ad Christum conversa, tactu baculi, quo Sanctus sustentabatur, infirmitate curatus est, ac sacro baptismate cum Candida initiatus, primus Neapolitanæ Ecclesiæ, ordinatus est Episcopus anno salutis 44. Aram non procul ab urbis mœniis, ubi sacrificia idolis immolari consueverant, in qua Apostolus primum sacrum fecerat, dedicavit, cui deinde, extructa Ecclesia S. Petri ad I.

[1] Ex illa eorum gente, quæ Sicula dicta fuit, adscripta Neapoli Centuriæ Nobilium in sedili Montanensi, ac etiam Tarenti ob diuturnam in illa Provincia feudorum possessionem. Vide Siculam in vita ejusdem sancti gentilis sui, in qua reperies alios ejusdem opinionis Auctores.

ad Aram Neapolitani nomen indiderunt ; juxta quam S. Candidam, cum diem suum sanctissimè obiisset, tumulavit anno Christi 78. („ *Cujus ossa „ perpetua scatent non modo erga suos cives, sed „ etiam exteros, & alienigenas beneficentia: aquæ „ scilicet, quæ febrim solent accendere, ipso- „ rum sacrorum ossium contactu vel ad hanc „ usque diem illicò extinguunt.*) Oratorium alterum cum cella construxit Asprenus in honorem Beatissimæ Virginis Mariæ, quod postea S. Mariæ de Principio dixerunt, ibi primùm effigies ejusdem Deiparæ depicta erat (1), ubi deinceps Neapolitani in memoriam primi sui Episcopi pomœrium, & domum cum Ecclesia excitarunt, ut successores Antistites incolerent, quam Stephaniam nuncuparunt, quæ postea major Ecclesia, & Episcopium fuit. Ipse vero Asprenas cum Ecclesiam sibi creditam Evangelij prædicatione, fidei Christianæ præceptis firmasset, multa perpessus, ac innumerabiles Gentiles ab idolorum cultu sacro fonte expiatos Christo regenerasset, clarus meritis, clarusque miraculis beato fine quievit 3. Non. Augusti anno sal. 79. præsulatus sui 33. sepultus in oratorio, quod ipse construxerat, cujus gloriosum corpus ex eo deinde in metropolitanam translatum, sub altari ejus nomini consecrato honorificè asservatur, ubi hæc verba in marmore leguntur.

HIC JACET CORPUS S. ASPREN. PRIMI EPISCOPI NEAPOLITANÆ CIVITATIS ET CONFESSORIS.

Gesta & acta Asprenis fusè habentur in mm.ss. codicibus vetustissimis in majoris Ecclesiæ thesauri sacello. Extat quoque alia fusior ejusdem historia in Canonicorum archivio Cathedralis, quam verbatim recitat Choccarellus in Catalogo; cujus etiam vitam conscripsit Paulus Regius Episcopus Vici Aequensis lib. a. de SS. Regni Neapol. Ferrarius, Antonius Caracciolus de sacris Neapol. Eccles. monumentis cap. 6. de quo etiam in Actis S. Candidæ apud eosdem. Cuius etiam meminit Martyrol. Rom. Baronius prim. tom. Annal. ad annum 44. recolit nobilia antiquitatis monumenta, & celebrem memoriam, quæ Neapoli remansit in eo loco, in quo Petrus cum suis, Missæ sacrificium celebravit, de quo etiam Petrus Galesinus, Volateranus, Guillelmus Eysengrenus in Eccles. Historia. Lindanus in Apologia pro Missa, aliique tum domestici, tum externi auctores de Asprenate plura scripserunt. a Sed visum est etiam hic referre Asprenis vitam, quam Alberius quidam Petri Neapolitani Archiepiscopi jussu circa annum 1230. conscripsit, cujus exemplar extat apud me.

a Centuriatores quoque Magdeburgenses, heterodoxiæ celebres illum summopere laudarunt Centur. 1.

De S. Aspren Neapolitano Episcopo. Incipit Prologus.

Sanctissimo, ac reverendissimo Patri Petro Albericus filialis obsequii famulatum. Sanctitatis tuæ religio tanta est, religionis tanta, Pater celebrande, præstantia, ut ei obtemperare nolle sacrilegum sit: eamque vel ad modicam contristare velle, capitis commoti sit phrenesis, & cordis vecordis, mentisque dementis, ac furentis insania. Rursumque non metiri se quemque, onusque, quod robore non æquet virium velle subire, quid est aliud cuique, nisi ut oppetat appetere? Et hoc quid? nisi extremæ furore dementiæ insanire? quà igitur evadendi esse poterit exitus? quis erit fugæ? quis exemptioni locus pervisus? Et tuis Pater imperatis non obedire crimen, & cum tu ea imperitas, quæ nostri roboris supergrediuntur vires, obedire eis nostri est casus, ruinæque discrimen. Si igitur non obediero, contumaciæ me stigma depinget, si obediero, cum id, quod alienum est conabor invadere, præsumptionis offendiculum, ac scandalum temeritatis pes meus per abrupta gradiendo impinget. Hoc igitur modo & obediens esse cogor, & inobediens. Imperas enim Pater sancte instanti importunitate, importunaque instantia; quatenus ea, quæ de sanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ Antistite primo, primique & maximi inter duodecim primitivæ Ecclesiæ Senatores, Simonis videlicet Petri, laterali, & inter intimos aggregato discipulo, sancto scilicet Aspren; quatenus, inquam, ea quæ de hoc sancto viro breviter, & incalto, corruptoque sermone in tomo chartæ mihi exarata dedisti, stylo diffusiori, atque excultiori prosequi curem. Et usque adeo tanti Præsulis, seu gesta, seu laudes, seu signa ad Christi laudem, ac Præsulis in Christo honorem protendere & dilatare desudem, ut ad novem competentis magnitudinis lectiones ea possint sufficere scripta; cum ejusdem Antistitis annua plebs Neapolitana recolendo excolit, & excolendo recolit natalitia. Cogunt itaque imperia tua infantem fari, & perorare mutum: In verba eam diserta, facunda, & expedita exire, cui vix dum, immo enimverò cui necdum concessum sit balbutire. Cogitur ad dominationis tuæ jussum in Jonio mari officium gubernatoris implere, qui in lacu nondum didicit clavum regere. Et qui levi planitie morose superambulans naturæ imbecillitate sæpenumero compellitur ruere, per montium abrupta ipso primo impetu peritorum imperitus currere, & verbis expolitis luculentis, & oratoriis jubetur dare laudes magnifico Præsuli, cujus expeditissimi, & in summo otio constituti verba, non verba, & litteras illiteratas fabula consputeret, & respueret.

Quoniam igitur, seu in alteram me non delabi foveam prorsus est impossibile, quoniam quoque in manibus est meis optio, in quam præeligam, malimque decidere eam ad lapsum, casumque meum foveam decrevi seligere, quæ suspensior, & stationi confinior, valeat cadentem suscipere. Tolerabilius esse ratus tanti Patris obediendo mandatis macula notari audaciæ, quàm inobediens existendo nefas incurrere contumaciæ.

Aggrediar itaque, Pater sancte, aggrediar ad imperium tuum grandia passu, divina homuncio fari, qui vix dum mutio, sine calami instrumento, seu pennæ apicibus pergamena depingere, & sine stylo ceras in litteris exarare, transilire naturam posse ultra posse ipsum meipsum longè exuperare. Potentia sunt tamen Aspren merita, potentes & Petri preces. Hæc & præstantiora his ab ejus, præ cujus oculis adepti sunt gratiam omnipotenti clementia, & clementi omnipotentia impetrare. Tuis itaque, Pater othes beatissime, jussionibus obsecundans, eorum, qui declamatoriè in Ecclesia plebem alloqui consueverunt, nitor exequi morem. Et in sancti Confessoris præconia ea quæ ipse exarata dedisti, stylo alio intermiscens ad novem quantitatis mediocris Lectionum distinctiones, qualemcumque conabor eructare sermonem. Et quia synonyma laudibus præconiisve alludunt, quàm maximè Joannem illum ore aureum æmulans, ad calcem historiæ per synonyma laudes decrevi sancti Præsulis texere & per exornationem illam, quam expolitionem Rhetores nuncupant, quæ pauca admodum sunt, plura extendere.

Incipit vita, & obitus ejus.

De Primo Neapolitanæ civitatis Antistite locuturi, dilectissimi fratres, unde exordium congruentius, undè acutius, undè commodius nostræ sumemus orationis principium, quàm ab eo, qui de seipso in Evange-

(1) Petrus de Stephano in locis sacris Neapolit. arbitratur, quod vel prima, vel inter primas Ecclesiarum totius orbis Virgini fuerit dicata. Sed unum consule Andream Mastellonum integerrimæ vitæ sacerdotem V. J. & S. Theologiæ Doctorem, ad procurandam peccatorum conversionem, & teneritatem in durissimis cordibus instillandam devotionem erga beatissimam Virginem unice natum, qui in suo libro, cui titulus: *Considerazioni affettive sopra I misteri &c.* citat ferè omnes Auctores, qui mentionem fecerunt de illa S. imagine, cujus ipse devotissimus fuit, & in cujus honorem singulis Sabbatis maximo piissimo illius civitatis fructu concionatus fuit usque ad obitum, qui sanctissimæ vitæ consonus fuit hoc an. 1697. advenit communibus lachrymis tua patria deflevit amissum, devotaque gens fragmenta vestium, & alia id generis, quæ illius usui fuerunt, veluti sacra lipsana usurpavit, & magnifacit.

gelio voce veridica protestatur; Ego, inquiens, principium qui & loquor vobis. A principio igitur de principio Domino videlicet Jesu Christo, qui sicut Deus de Deo, lumen de lumine: ita quoque principium de principio fides arguit, astruitque catholica narrationis ejus optimum potissimumque fore duxi exordiri principium, ut ab eo Pontificis nostri historia sortiatur, sumatque exordium duci, nec ad finem induci potuit, quod non habuit, sumpsitque exordium. Et in ea petra fundamẽtum firmitatis stabiliat struenda, ad memoriam, famamque Praesulis turris narrationis, in quo stabilivit, ac fixit Praesul fidei solidissimae fundamentum, & totius machinam validissimam actionis. Verbum igitur dilectissimi, quod in principio erat, & apud Deum erat, & Deus erat: sicut sancta fide vestra nullatenùs ambigo, Caro factum est, & habitavit in nobis. Visaque est gloria quasi unigeniti à Patre plenus gratia, & veritate. Tantaque erga generis nostri naturam amoris intimi flagravit dilectione, ut eam sui admirabilis, arcanique mysterii Sacramento indueret, eamq; sibi, non se illa, non illã se confundendo, sed in eandem se illi, illamq; sibi personam vivendo conjungeret, eamque unus, idemque Emanuel, & Altissimi filius & virgunculae pignus: haberetque masculi ignaram matrem, & foeminae nescium patrem. Cumque virginalis uteri claustrum metis coercitum minimis, ac brevissimis angeret, quem Orbis undique circumfusi ampla immensitas & immensa, nimisque spatiosa amplitudo non caperet, Hisque quo fonte vivo superni, caelestesque spiritus epotantur, stillantis lactis guttas tenues bibere, cibus Angelorum efficiens esuriret: summum, aeternumque gaudium, summi, aeternique parentis ore infantili vagiret: Verbum Altissimi balbutiret: sapientia parenti Deo coeterna sapientia & aetate proficeret: Virtus Dei en itinere fatigium, lassationemque susciperet. Et quae ad fatigium non pertigerat librando aera, fundendo maria, tendendo caelos, fundando terram, fatigaretur, proh miraculum ingens, ambulando per terram, essetque unus & idem, licet non ex uno, & ex eadem, qui à quamplurimis visus, videretur à nemine: pateretur non patiens, moreretur non moriens, angustiis torrepti, brevissimique occlusus tumuli non clauderetur circumquaque diffusi in immensum producta, & spatiosa latitudine mundi. Peractis igitur, pro quibus venerat peragendis, humanae salvationis ac reformationis, arcanisque mysteriis; qui, juxta illud Davidicae vaticinationis oraculum, à summo fuerat egressus caeli, ad summum est regressus caeli. Ne verò adoptati fratres, amici unanimes, clientes fidei, selecti discipuli super magistralis corporis subtractione prolixioris tristitiae, exuberantiori absorberentur moerore, eam, quam Deus dignatione spontanea, & magistrali, immo paterna benevolentia fecerat, haudquaquam oblitus, promissionem ab ascensu mirabili, & stupendo diem decimam hora tertia percurrente, à paternae sedis solio alium eis Paraclitum, alium delegat Consolatorem, cujus viribus roborati, fulti dextera, freti potentia, duodenaria distributione, orbem sibi dispertiuntur quadrifidum.

Petiit igitur Joannes Asiam, Andreas Achajam, regionem aliam alius, atque alius aliam.

Simon autem Petrus, Joannis filius, cui à Praeceptore nomen inditum est, post fundatam sanctae, verae, divinaeque religionis Ecclesiam Antiochiae, summum Orbis apicem Romam scilicet petens, fines maturius visere properat Europae. Dum igitur ad Orbis apicem apex Ecclesiae, dum ad urbium primam Apostolorum primus tendit ire, dispositionis divinae nutu urbis prope Neapolitanae moenia eum contigit pertransire; ubi anhela longi, prolixique lassus, atque defatigatus confectione itineris, dum se in loco (cui ad Aduam incolae fecere nomen) exhiberet residentem: ecce, dispositore Deo, quandam, haud procul mulierculam marcentis jam senii vetustate effoetam, transitum conspicis facientem. Advocat igitur mulierculam Petrus, quaerit advocatae vocabulum, sciscitatur praeterea, pro more adventantium, de civitatis statu, de civium habitu, de forma morum, de qualitatibus animorum. Quae eis jura, quae leges, quae legum caeremoniae, quae in Deitatis cultura devotio, quae in pietate religio, quis ferroris zelus, quis formidinis metus, quae disciplinarum scholae, quae exercitia, quàm majestant ibi Praelati, quàm obsecundantes subditi, si mens eadem, si non voluntas diversa, si par, idemque consensus plebis, & optimatum viribus magis, an mage consilio, an aequè illis istoque considerent. Utrum ad extremum paternarum traditionum, & vetustatis insolitae rigidi essent, & inevertibiles defensores. An alicujus novae sectae, si eam ratio inconvincibilis roboraret, proni fierent, ac mollibiles susceptores. Praebetur super his & super hujuscemodi percontatis à muliere convenientis, conducibilisque responsio. Quid pluribus? per verborum divortia ad Verbum Patris, quod Christus est, digressione congrua Petrus transitum fecit, & unde, quo delegante, quàm maturè ad urbem, quid ferat commodi universis, quàm nova, quàm invisa, quàm inaudita, quàm salubria, quàm felicia, quàm postremò caelestia, & divina temporibus tunc modernis emerserunt, seriatim adaperit. Qualiter homo in ipsis creationis suae primordiis obedientiam creatori denegans suo, à recto callis tramite, arbitrii liberi voluntate spontanea deviarit. Qualiter per devium in devia, per mala in pejora, per pejora in pessima, obcaecatis atici interioris luminibus ad id usque temporis, ne momenti quidem intermisso atomo aberrarit. Qualiter ad hos erroris humani laqueos exolvendos rerum parens omnium Deus sapientiam propriam humanandam in foeminam caelitus destinarit, quibus mirificentiis, quibus signis, quibus operum postremò prodigiis se eadem Parentis omnium virtus & sapientia declararit. Quod denique cum sapientia eadem inter duodecim, quos suo lateri ascivit clientulos dignatione mirae benevolentiae in familiarissimum sibi, & in duodeni coetus primum apicem, & summum Principem adoptarit. Quod ad extremum largae munificentiae, munificaque largitatis, per gratiam ad illius nominis invocationem seipsum quoque reddiderit patrandorum compotem, valentemque signorum. Ad quod dictum cum pervenisset Petrus; cum, videlicet, patrandis, peragendisque signis sibi commemoraret inesse efficaciam, Vetula haudquaquam passa eum ulterius protendere gressum verbi, rupit ipsa vincula silentii, & ait; In hoc uno caetera veritatis progressa ducatu tenebo certa, credam indubia; si ejus, quem tantis effers praeconiis, nomine invocato, doloribus solutis in nihilum mihi capitis plenè fuerit sospitas restituta. Tunc nil moratus Petrus. In nomine, inquit, Paterni Verbi, quod ardua caelorum tetendit, quodque diffudit aera, quod terram stravit, quodque produxit maria, quod denique in naturam nostram, quam ad suae similitudinis speciem, imaginemque plasmarat, tantae, tamque incomparabilis flagravit dilectionis amore, ut eam sibi copularet, connectens in ejusdem unitatem personae. In hujus, inquam, nomine imperiali tibi, qui hanc crucias vetulam morbe pestifer praeceptione edico, effuge, evanesce, dissolvere, & evacuare in nihilum. Et id itaut ne perexigui quidem ac minimum te muliebri capite insedisse reliquum indicet, signetque vestigium. Illius dans honorem & nomini, & numini, cui est cum Patre & vivifico Flamine par virtus, & aequus honor, gloria concors, majestas eadem per omnia saecula saeculorum. Cumque Christicolae qui ab Antiochenis finibus ad idusque locorum ejus fuerant prosecuti vestigia, solemne illud, ac celebre Christiani coetus, Amen insonuissent; ecce protinùs sospitas ab arce poli volatu pernicior demissa, muliebris verticis ingressa penetrale languoris pestem omnem herili jussione eliminavit, & in eodem sibi quietis thronum, soliumque pausationis amoenitate jugi & perpete perstructura jucunditate locavit. Quid tum? numquid latere poterat mulierem, quod alebatur erga verticem muliebrem? morbi diffugio, & sospitatis accessu persenso miratur tam repente sese, tamque subitò immutatam

seque in temporis atomo, & in palpebræ motu alteram ex altera factam. Dubitare propemodum an ipsa esset, quæ in momento absolutè, perfectèque restituta saluti morbi immitis manum rigidam persensisset. Sed quid diutius? credit mulier, & regenerantis liquoris rore perfunditur salutari, & in infantulam nudam lactentem cum parvula antiqua dierum & annorum intemerata plurimorum renascitur, atque in candescentis oloris plumas cornix nigerrima dealbatur. Gaudet se carnali origine noctis filiam, ad filiationem diei divina adoptione, & spirituali commeatione transiisse. Gaudet se se solida demissis originalibus fœtis, commutatione felici ovinæ pellis vela induisse. Verum ut est amicantium mortis amicorum passionibus compati, eisque si temporis facultas suppeditet, consulere, & occurrere, dicit mulier Petro, amicissimum sibi quemdam Aspren nomine violenti languoris fero ungue atrocissimè perfodi, hominem benignum, pium, modestum, sobrium, & si in gentilitate esse, vel dici religio quomodolibet valeat, religiosum. Præter fidem postremò omnium fere, quas prædicabat Petrus virtutum ex commentis ornamentis decorum. Qui si in se redditæ sanitatis posset experiri miraculum fidem profecto quam Petrus edoceret, amplecteretur, quisq; idoneus satis assertor, defensor robustus, fortis & invictus roborator & propugnator existeret. Homo utpotè, cujus lingua in eloquentiæ fluentia instar venæ impatienter, & bullientis efflueret: cujusque meas in disciplinarum liberalium campos lata se se spatiositate, & amplitudine spatiosa diffunderet. Tum Petrus: si ejus, inquit, de quo loqueris, filia, te amici detinet compassio aliqua; si exhibendæ medelæ, si salutis ei, si restituendæ sanitatis es avida, præceptioni Simonis obsecundaas; languentem adi properè, ad eumque perveniens manu prehensum dextera in hæc verba alloquere. Petrus Jesu Christi in Judæa crucifixi discipulus tibi in ejusdem nominis potentia delegat, quatenus ægritudine vanescente, ad sanitatem pristinam continuò reformatus plenissime, lectum ocyus deseras: eumque, quo ipse locum recursum mei, accursum sui certus, & indubius operitur, pernicitatis volucris celeritate maturata, advenias. Dixerat Simon Petrus, obaudit mulier, arripit iter impigra, anhela conficit, perficit velocissima. Adest languenti, loquitur quę audierat. At quæ unquam patranda miracula succumbet fides? verba erunt deitatis invalida? Vix imperata Simonis mulier consummarat, cum ecce subito sanitatis adventum, morbus atrox persentiens, ministras furias conquiescere jussit, & eam per altera ingressa januam, ipse per alteram egressus clandestino metu in volucrem transformavit, aufugit. Quid tantis? Surgit homo confestim, oblitus tunicam, solum pallium induit, & calceorum loco alas pedibus indidit. Currebant ergo duo simul, sed quem videndi nunquam visum suæ sospitatis auctorem, ardor vehementior inurebat, & in usque intima medullarum penetrans stimulus compungebat, magis currebat, & aniles articulos ipsi vim moliens inferre naturæ in cursum adhortando cogebat. Ad Simonem tandem venitur, superficiem humi totius corporis protensa quantitate metitur. Petri vestigiis apprehensis, osculum tenaci labrorum impressione infigitur. Quid deinceps? aperit os suum Petrus, audit Aspres omnia, capit omnia, credit omnia, facit omnia, catechizatur, baptizatur. Atque in brevi Christianæ religionis doctrina, omnem unguem ad extimum informatur. Aspres igitur & actio cœpit & opinio & crescere & augeri in dies. De virtutibus sedulo progredi ad virtutes, de bonis ad potiora, de potioribus dietim conscensum facere ad potissima. Correptiori denique tempore quam cuiquam possit esse credibile, honestate morum, & universitate redditur consummatus virtutum. Cœpitque per hæc magistri comprædicator, atque cooperator existere, cœpit de visceribus draconis lividi prædicatione plures indefinenti in Christi, & Ecclesiæ corpus, visceraque traiicere. Cœpit ad inclamationem nominis Salvatoris signa facere, ostentare prodigia, cæcis restituere lumen, mancis manus, claudis consolidare vestigia, sanare languida, fracta redintegrare, confortare debilia. Per hæc & per id genus reliqua, cœpit Aspres Christi, Petri, Ecclesiæ universæ, postremo plenam sibi, uberemque impendio gratiam vendicare.

Conquisita Neapoli Christo Domino populi haud exigua multitudine, Romana Petrus mœnia decernit invisere, ibidemque & inconvincibili factione verborum, & prodigiosis mirificentiis operum Christi, Domini nomen, gloriam, potentiam, declarare. Flagitanti tunc id ipsum magnoperè & obnixè, & instantissimè deposcenti Neapolitanæ Ecclesiæ Aspren Petrus dedicat, consecratque in Præsulem. Ad Pontificii Aspres pervectus apicem, cœpit tanto insudantius doctrinæ verbo invigilare, tanto imminentiùs & instantiùs prædicationi insistere, quantò se se meminerat ad id specialiter exercendum officium Præsulatus Cathedram conscedisse, atque usque ad eam, qua morte obiit ægritudinem, Dei verbum, juxta illud Apostolicum, opportunè, importunè, constantissimè, & instantissimè, indeficiens, atque infatigabilis prædicavit. Obiit autem senex, & plenus dierum, tertio Nonas Augustas. De cętero quantum, qualemque se in Præsulatus Pontificio exhibuerit, quantumque in Pontificis Pontificum omnium oculis hujus Pontificis conversatio sacrosancta placuerit, etsi ora omnium sint elinguia, etsi linguæ omnium conticescant, signa quæ in nostris quoque temporibus per eum operari dignatur divinitas, die lucidius, luce liquidius manifestant.

In hac Neapolitana urbe vir quidam religiosus, & Deum timens fuerat, & huic conjux religiosa, & ipsa justa, & timorata nupserat. Erantque ut in Evangelio dicitur, justi ambo ante Deum, procedentes in mandatis & justificationibus Domini sine querela. Et non erat eis filius, sive filia, cum eis substantia non mediocris, & familia afforet non exigua. Flagitabant sancti Præsulis merita prece assidua, pulsabant ejus aures voce continua, terebant sedulis gressibus ejusdem Basilicæ dicata limina. Rogitantes importune, instanter, constanter, ut eis ejus meritis filius concederetur, vel filia. Quid diutius? penetrant sancta eorum vota, penetrant lacrymæ, preces penetrant cælum, & per Aspren porriguntur ad Deum. Demum si magnis licet componere parva, alteri Zachariæ, Elisabeth alteri, alter Joannes nascitur virtutum luce varia, & moribus honestissimis decoratur. Non obliti præmemorati jugales, ea quæ sancto Patre Aspre intercedente adepti celitùs fuerant beneficia pro gratiarum redditione ad Antistitis decus aulam decentissimè construunt, sicut usque in hodiernam diem est cernere in ea, quæ dicitur Stephaniæ Basilica.

Quidam erat in hac ipsa urbe capitis dolore vehementi correptus, nimietate grassantis morbi, & impatientia ægritudinis infestantis, neque ipse seu noctes, seu dies ulla tranquillitatis quiete potiebatur, neque eos ea potiri, qui suis inhærebant obsequiis, & qui præ lectulo consistebant languentis, patiebatur, angustiabatur, torquebatur, vociferabatur: nunc supinus, nunc pronus cubabat, nunc in lævum, nunc in latus dextrum volvebatur. Tandem afflatus cælitus, Aspres magni meritorum & gratiæ recordatur: cumque suffragatum iri misero indesinenter sancti nominis iterata sæpiùs invocatione precatur. Aspres igitur cœpit esse ægrotantis in corde, Aspres in ore, Aspres vocabulum in clamore, Aspres in mediocri, Aspres denique in silenti voce. Sed nunquid potuit misericors misero crebra suppliciorum iteratione exposcenti misericordiam defore? nunquid & urbis & urbi pater filiorum, cuipiam valuit se se instantiùs inclamanti deesse? Adit ocyus thronum gloriæ, rogat quaslibet sitienti misero stillari guttulas fontis misericordię. Acclinat Christus Dominus aures ad Aspres sui vocem; necdum Aspres consummarat exorsa, cum ecce Dominus sospitate accita, imperat ut evolet, & de ejus quo Aspres rogaturus accesserat vertice, omnem languoris pestem, omnes sævientis ægritudinis

fu-

furias procul effuget. Obtemperat sospitas imperanti, induit pennas, evolat, adest, ægritudinem effugat. Præsulis igitur Basilicam homo è vestigio adiit, atque in ea Dominatori in Præsule, & Præsuli in Dominatore victimam gratiarum libavit.

Item quidam Sergius nomine dolorem illo per prolixi temporis emensa curricula mirabiliter perpessus, qui die quadam ad almifici Aspres limina orationi insisteus, domum est, restituta protinus plenissima sospitate, regressus.

Alius quidam Sergius nomine Caphatina in hac eadem urbe eas hæmorrhoidum patiebatur angustias, quas difficillimum quidem sit dicere; cæterum dictas, sit difficilius credulitati asciscere, cœpit ad plura, & pluriora se vertere epithemata, cataplasmata, & id genus ad eas corporis partes, in quibus sibi languor sedem vendicarat annectere: sed cum se se in omnibus casso desudare labore concernit, tota se æger fide ad Aspres suffragia expetenda convertit: sed cum sancti nominis bacchans morbus nomen seu sexto, seu septimo inclamatum audivit, tanti tonitruum vocabuli ferre non sustinens, eas, quas longum sederat sedes, mœstus, invitusque reliquit.

Tanti igitur Patris, tanti Interventoris, fratres mei, præsentis diei devotione debita, reverentia digna annua excolamus merita solemnia, quatenus intercessore ejusdem ad illa cæli festa subvehi mereamur perennia: præstante Domino Jesu Christo, qui cum Patre & vivifico Flamine vivit, & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

II. (,, S. PATROBAS, *qui ab Apostolorum principe Puteolanæ primus Ecclesiæ constitutus fuerat Antistes, suæ sanctitatis ergo, illa non dimissa, Aspreno defuncto, meruit, non ut quidam perperam dixerunt, per Apostolum Paulum, qui jam obierat an. 69 sed per B. Linum Petri successorem, secundus esse Neapolitanæ, ut primis illis Christi sæculis accidere consueverat, quibus unus Episcopus multarum civitatum, imo & Provinciarum Ecclesias regebat. Quamplurima suppetunt prorsus simillima antiquorum Pontificum exempla, quæ & apud citatum Caracciolum c. 8. de S. Patroba Episc. Neapol fol. 121. & hoc tomo inferius in eodem Patroba in Episcopis Puteolanis. Quænam in Ecclesia Neapolitana peregerit, id unum dixisse sufficiat: talem se gessit, qualem decebat unum a è 72 domini nostri Jesu Christi discipulis, Apostolorum Principis olim contubernalem b longoque usu domesticum, Paulo Apostolo in paucis charum, c itaut illum numeravit eos inter, quos salvere jussit in sua ad Romanos cap. 16. n. 14. illis verbis:* Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen, & qui cum eis sunt, fratres: *non enim omnes nominavit; quis enim singulos recensere potuisset? sed præcipuos tantummodo, &, ut B. Anselmus ait,* Famosos in religione. *Porro, quod idem observat Anselmus, omnes, quos salutavit, inter quos fuit Patrobas, intelliguntur præclari fuisse & fide, & meritis, ut eos jure deberent Romani honorare, & credere eorum verbis. Sanè quidem eximium est Patrobæ, & sociorum ejus encomium fratres à Paulo fuisse appellatos.* Magnum est, *inquit Theodulus Celesyriæ presbyter Comment. in hanc Epist.* quod isti D. Pauli fratres dicantur, hoc est, tanto Apostolo chari sodales. *Hic igitur talis, ac tantus vir, & tam charus Apostolis Puteolanam, & Neapolitanam urbem Episcopus rexit. Quod si aliquis quærat, cur si Neapolis Episcopus fuit, nulla de eo mentio in Neapolitana extet Ecclesia? respondebitur illicò: Cur & Puteolis ante Episcopum Vairum, hoc est, ante ann. Christi circiter 1590. nulla commemoratio de hoc ipso Patroba, quo certe alterutrius fuit civitatis Episcopus, facta est? Tantæ igitur oblivionis nulla alia causa fuit, quam vel hominum negligentia, vel veterum monumentorum, Diocletiano sæviente, jactura, & quod verè communius malum, ipsa suo se dente corrodens invidiosa vetustas. Dorotheus in Synopsi, ut in emendatis codicibus legitur, clare tradit Patrobam fuisse Neapolis Campanorum Episcopum, Philippus Ferrarius de SS. Italiæ, Baronius in notis ad martyr. Rom. 4. Novemb. & alii præter Auctores Neapolitanos, & præcipuè Anton. Caracciolum in cap. 7. sect. 6. f. 117. & citato cap. 8. à fol. 120. ad 122. Bartholomæum Chioccarellum in suo lib. de Episc. & Archiepisc. Neapolit. de Petris hist. Neapolit. l. 1. c. 3. Eugenium in serie Antistitum Neapolit. Franciscum de Magistris in statu Eccles. Neapol. c. 1. n. 48. Dominicum Gravinam in suis Controversiis tom. 3. p. 2. controv. 4. pag. 317. & alios. Et inferius in Episcopis Puteolanis de eo rursus redibit sermo.)*

a Vide Chronicon Alexand. p. 119. & Hippolytum martyr. in lib. de 72. discipulis.
b Anton. Caracciolus c. 8. de S. Patroba f. 121.
c Martyr. Rom. 4. Novemb.

III. 2. EPATHIMITUS Episcopus Neapolitanus, quem Joannes Diaconus in Chronico Episcoporum Neapolitanorum S. Asprenatis Episcopi ejus prædecessoris exempla secutum affirmat, & distributo talentico munere, cum lucro Domino consignasse, ejusque corpus ob sanctitatis meritum ad Ecclesiam Stephaniam translatum.

IV. 3. MARO Episcopus tertio loco d ponitur ab eodem Joan. Diacono, cujus corpus pariter ob sanctitatis meritum in Ecclesiam Stephaniam translatum est.

d Quarto reponendus.

V. 4. PROBUS Episcopus probitate insignis, nomen operibus connectens in Domino quievit ex eodem Joanne Diacono. Dies tamen obitus, actaque ejus ignorantur.

VI. 5. PAULUS Episcopus, quem mirabilem fuisse in operibus ad Pastoris curam pertinentibus, & in secundis, prosperisque rebus mitem, in adversis verò prudentem, & post diuturna tempora gaudentem ad Dominum migrasse scribit idem Joannes Diaconus. Quot verò annis, supra recensiti quatuor e Episcopi Asprenatis successores in Neapolitana sederint Ecclesia, vel quo anno in ea fuerint ordinati Episcopi, non constat; cum nullus, qui nunc extet Historicus, id prodat; vicenos f tamen circiter Præsulatus annos iis quatuor Episcopis distribuere facilè posse existimat Caracciolus in S. Agrippino Pauli successore, quemadmodum Baronius, & post eum Boherius Dissert. Arcop. tempora Episcoporum aliquot verisimili annorum spatio metiuntur.

e In serie nostra quinque.
f Juxta nostram seriem 16. anni quinque his sequentibus Episcopis poterunt assignari.

VII. 6. S. AGRIPPINUS Neapoli in regione Herculea ortus ad Plateam, sive Aream Furcellensem sextus g Neapolitanum gessit Episcopatum, Antonino Pio Romanum Imperium tenente circa annum salutis 160. Hanc rexit Ecclesiam plus minus annis decem, ut Caracciolo placet, tanta siquidem sanctitate & pietate, tantaque vigilantia, ac prudentia, ut meritò à primis illis temporibus ejus memoria fuerit à fidelibus celebrata, erat enim in pascendis ovibus pastor pervigil; in fovendis pauperibus clemens pater, & magnificus, in corrigendis, & instituendis errantibus sapiens, ut plurimos errantes ad Dominum revocaverit, auxeritque mirum in modum credentium turbas. Clerum ad Ecclesiasticam disciplinam informavit, urbem in parœcias distinxit, ut in illis Christi fideles frequentius, ac commodius instruerentur in fide. Multis aliquando à dæmone expetitus insidiis, jejuniis & orationibus à se longè repulit. Denique ubi populum verbo & exemplo, assiduisque orationibus eximiè per plures annos instituisset, plenus dierum, clarusque miraculis migravit ad Dominum 5. id. Novembris, in cœmeterio propè urbis mœnia, cui portæ S. Januarii nomen fecerat, sepultus est; inde in Basilicam Stephaniam translatus fuit, ut Joannes Diaconus scribit. Posterioribus verò sæculis in Cathedralem Ecclesiam à Regibus Carolo I. & II. Andegavensibus magnificentissimè ædificatam corpus ejus transvectum est, & una cum reliquiis SS. Martyrum Eutychetis, & Acatii honorificè sub Ara maxima collocatum. Caput autem ejus, theca inclusum argentea, in Capella, quam vocant Thesaurum, decorè asservatur. Ejus verò intercessione & apparitione Neapolis à Saracenis

g Septimus juxta nostram seriem.

obsessa, Joanne XIII. Pontifice Max. liberata, defensaque est; quamobrem à Neapolitanis in precipuum & Tutelarem Divom una cum S. Martyre Jannario adlectus fuit. Inclaruit autem bic eximius Christi coofassor, non Neapoli raotùm, sed in aliis etiam urbibus, & provinciis: nam Surrenti Picentinorum Ecclesia extitit, & monasterium ab hoc sancto nuncupatum, cui præfuit S. Abbas Antoninus. Oppida item nonnulla S. Arpini, boc est Agrippini numen habent. Insignis item Ecclesia Neapoli ejus nomini dicata est, quam Basiliani Monachi incoluur. De Agrippino Martyrol. Rom. 9. Novemb. Baronius in notis ad illud. Paulus Regius vitam ejus ex monumentis Ecclesiæ Neapolitanæ excerpsit, à quo Ferrarius, aliquique opertimi scriptores. Cæterùm Agrippini Acta, ut doctus scribit Caracciolus, penè omnia interierunt, nihilque de ejus vita reliquum fuit, nisi antiquum Neapolitanæ Ecclesiæ Lectionarium, & breve elogium, quod Joannes Diaconus in libello de Neapolitanis Episcopis posteritati transmisit, incerti. ac vetusti auctoris, ubi narratio miraculorum ejus, ex quibus pauca congessit. Sed erudirè de ipso Agrippino in suo Neapolitanæ Ecclesiæ sacrorum monumentorum libro idem Caracciolus.

VIII. a Octavus de quo Acta SS. Maii t. 3. p. 765.

7. S. EVSTASIUS Agrippino successit, septimus a Neapolitanus Episcopus circa annum Christi 180. hanc Ecclesiam præclaris virtutibus exornavit. De quo teste Caracciolo, præter pauci ssima verba, quæ Joannes Diaconus scripsit, nihil propemodum habetur, quod edaci superfuerit vetustati. *Eustasius*, inquit Diaconus, *septimus Episcopus Neapolitanus in Altari Dei Genitricis semper Virginis Mariæ, quæ dicitur Cosmedin, populis devotè exequentibus, conditus est, utque tranelatus.* In hac Basilica sacra *B. Eustasii* ossa à Clericis regularibus S. Pauli, quos Barnabitas vocant, ubi olim condita fuerant, reperta sunt anno Domioi 1616. 16. Kal. Decemb cum vetusta hac inscriptione urnæ in marmore: *Hic requiescit corpus S. Eustasii Confessoris.* De hujus Basilicæ nomine, constructione, deque in eam Eustasii translatione plura commemorat idem Caracciolus. Portò viget in ea Basilica cultus S. Præsulis, die præsertim 29. Martii, quo ejus commemoratio solemniter celebratur frequenti piorum cœtu ad ædem accurrente, ut sepulchrum, quo conditus est devotè venerentur. Solvitur autem illi ea potissimum luce solemne officiom; quia cum ob temporis vetustatem, & scriptorum inopiam natalem ejus diem ignoremus, ideo 29. Martii, quo etiam Divi Eustasii Luxoviensis Abbatis Nataliria celebrantur, appositè relatum est, ea nominis similitudine. Sic alias crebrò factum. Sancta Columba Hispana virgo & martyr, cujus dies natalis est 17. Septembris, diu tamen celebrata est prid. Id. Januarii, qua item die agitur de sancta Columba Senonensi. Antonius Monachus Romanus, quod dies obitus ejus nesciretur, collocatus est in Martyrologio die 17. Januarii, quo magnus Antonius Abbas in Domino cęlum obiit. Et ob eandem causam Capuæ, Episcopo Prisco in Romano Martyrologio junctus est Priscus alter, & cum Ruffo Episcopo & martyre Ruffus alter & Carpophorus Martyres, & cum Candida seniore Neapolitana, Candida altera junior juncta est. Alia item suppetunt exempla quamplurima, sed hæc lectori satis.

IX. b De eo Acta SS. Maii t. 5. p. 136.

8. S. EVPHEBIUS, b seu *Euphebus*, seu *Euphimus*, vel *Euphemus*, *Efrimus* & *Euphamus* ab aliis nuncupatur, vocatur Euphimus in veteri Lectionario, Joannes Diaconus Euphenum vocat: vetus m. s. Kalendarium *Ephremus* habet. Vulgo Euphienus, & Euphamius, sed corruptè. Visitatius, inquit Caracciolus, hodie in sacro ejus officio vocabolum est, *Euphebius*, & sic nominatur hic Divus in Historia miraculorum, quæ ab eo post obitum partata sunt, obi ita habetur: *Hic sanctissimus Christi Confessor Euphebius post multu annorum curriculu, &c.* Inter tot autem nuncupationes nulla significatior, quàm Euphebius, etsi Euphemius disertum, eloquentem sonet, vox enim ista castum, splendidum, conspicuum, & formosum Græce significat. Erat quippè noster hic Præsul florido vultu, & venusta admodum specie, ut de eo Diaconus scripserit; *Pulcher corpore, pulchrior & mente, plebi Dei sanctissime præfuit, & fideliter ministravit*. Neque insolens est speciem corporis, vultumque etiam in Episcopo commendari, nam eo nomine S. Epiphanius Episcopus Ticineosis laudatus est a B. Ennodio pag. 361. edit. Paris. *Illud verò*, inquit, *libundum esse non abnuo, quod formositas in illo lucis corporeæ, index animæ fuit: & tantum contra studium illius formæ decus eutuit, ut nec forti viro posset oppugnante subverti. Ridebunt genæ, etiam cum animus mæstitudine turpuisset.* Et alia multa Ennodius habet, quæ boc loco referre non est necesse. Meritò igitur hoc etiam nomine commendatur noster Euphebius, verè Chrysopotas, aut es pulchritudinis, quod cognomen B. Joanni Damascano adhæsisse palam est ex Theophane Histor. Miscell. lib. 22. Cæterum quo tempore Euphebius vixerit, aut Episcopus fuerit, signatè quidem sciri non potest, nulla extante de ejus vita, gestisque narratione. Id solum novimus admodum antiquum fuisse Neapolis Antistitem: nam Joannes Diaconus octavum Episcopum numerat Epheoum, neque alium deinde haber qui Euphebius, sive Euphemus appelletur. Itaque nonnulli recentiores, qui hunc sanctum Præsulem figunt ad annum Christi 717. Constantino fuoimo Pontifice, cum nullus antiquus auctor id tradat, nescio quo fundamento illud asserant, ac proinde puto illum affigi ab eis potius, quàm verè figi ad illud tempus. Ad jam dictam varò ævi, quo S. Euphebius vixit antiquitatem utcumque significandam comodè arbitror illum veteres una cum sancto *Fortunato & Maximo*, Euphebii, longo licet intervallo, in seda Neapolitana successoribus, sepelierunt. Atqui Fortunatus erat sanè Neapolis Episcopus anno Christi 348. Huic quippe, aliisque Catholicis Episcopis oblata fuit epistola quædam Sardicensis, seu veriùs Philippolitani Conciliabuli, ut ex Divo Hilario refert Baronius tom. 8. Annal. ad fin. Maximus verò floruit sanctitate circa annum salutis 359. actusque in exilium est, quod Arrianæ fidei formulæ, in conventu Ariminensi, nefario vaframeniro concinnatæ, subscribere noluit. Itaque diu ante bæc tempora vixisse Euphebium, & Joannes Diaconus prodit, & ipsa tumulatio cum Fortunato & Maximo aliquo modo significat; cum nullus Neapolis Episcupus sanctitate clarus inter hos medios intercesserit. Id ipsum autem ceroimus interdum antiquitus factum in quibusdam aliis sanctis Episcopis, ut scilicet tempore & sanctitate proximos onus sepulturæ locus exciperet. Sic etenim Episcopus Neapolitanus Maro, *ob sanctitatis*, inquit Joannes Diaconus, *meritum cum Epithimito & Aspreno*. Sic Nostrianus cum Gaudioso, & Quodvultdeo; sic Athanasius cum Laurentio, Neapoli olim sepulti fuisse leguntur. Porro nonnulli recensent Euphebium inter Neapolis Patronos, & Tutelares Divos sextum, aut septimum; sed revera tempore considerato, quo vixit, secundus fuit. Cur verò factum, ut variè temporis ordo in sanctis Patronis enumerandis inverteretur, non est hujus loci id exquirere. Interea Philippus Ferrarius lib. de sanctis Italiæ, bunc Divom, ob id potissimom adscitum à Neapolitanis Patronum narrat, quod Civitatem ingenti miraculo à Sarracenorum incursione, ac depopulatione liberaverit. Quod, quia ut dixi, ingens fuit, ex ipsa Historia miraculorum ejus ab Anonymo olim scripta narrabo.

Cum quidam Presbyter, extra Neapolitana mœnia, in sancti Euphebii nomine conditam Ecclesiam sedulò visitaret, & illic quotidie sacra Missarum solemnia exhiberet, contigit, ut Agarenorum impetus

impetus improvisè adveniens, quia intrinsecus non poterat, extrinsecus vicina quæque vastaret. Quod prædictus audieas presbyter, Nullus, inquit, me terror ab obsequio nostri Patris, & Domini poterit cohibere. Incentus, inquam, ad Missarum solemnia, si dignus sum, solito more perficiam. Veruntamen illius virtutis efficaciam, hoc volo probare indicio, si me sedulè obsequentem, inter iniquorum hostium gladios, & tela poterit custodire. Et hæc dicens, insertam baculo sportulam Ecclesiasticis refertam monilibus, collo tenus gestans, intrepidus iter arripuit. Ad Ecclesiam verò veniens, priusquam ingrederetur, breve ad hunc modum carmen composuit. Præsul amande tui sim tutus numine Templi, En tibi devotus solitas paro reddere laudes. Et hæc dicens, casula indutus, Missarum solemnia solito constantior inchoavit. Nec dum prece finita, Agarenorum manus illius sacri Templi ædificia undique circumdedit. Verum omnipotens Deus, ob meritum sanctissimi Præsulis Euphebii tanta eos cæcitate percussit, ut per Ecclesiæ aditum introspicerent, & sacra mysteria celebrantem presbyterum non viderent. Illis itaque forinsecus vacantibus, presbyter Missarum solemnia consummavit. Expletis verò missarum solemniis, vocem de cœlo dicentem sibi audivit prædictus presbyter; Ne formides, nec paveas, constanter proprium accipe baculum, & quoscunque obvios habueris, intrepidus percute. Ego enim eos, te aliquo modo feriente, prosternam. Quo firmatus oraculo, baculum, ut sibi fuerat jussus, arripiens extra Ecclesiæ januam audacter exivit, & quos ante fores Ecclesiæ reperit, ictu baculi ferientis, extinxit. Dehinc recto tramite, contra civitatis mœnia proficiscens, quoscunque hostium obvios habuit, ejusdem virgæ tactu delevit. Cæteri verò videntes corpora suorum, sine telorum percussionibus strata, terroris nimietate fugati, ad classes redeunt, ac mucronibus raptim retinacula truncantes navium velis, remisque, prout poterant, marina sulcantes æquorea, ad priora remeare moribundi festinant. Mira enim Dei clementia, & incomprehensibilis, quod totus Civitatis populus, gladiis & telis armatus, non posset præsumere, unus tantum inermis presbyteri baculus, ipso auxiliante, alios in terram stravit, alios in fugam vertit. Prædictus verò presbyter, ad civitatem rediens, suos concives ad currendum, & insitata videnda miracula hortans, ajebat: Currite Christicolæ alacriter properate securi. Hoc baculo plures jam credite morte peremptos. Nullus in urbe metus, voce liberante divina. Jamque alii furtim fugiendo per æquora currunt. Cumque populus civitatis de inaudito miraculo titubaret, nec presbytero talia referenti, credulitatis assensum præberet. Ite, inquit presbyter, & pariter hinc usque ad Ecclesiam properate, & dum quod dixi, verum esse probaveritis, non mihi, sed conditori omnium Christo Domino, & sanctissimo Confessori suo Euphebio, munera persolvite laudis: cujus munere fretus, alios hostium extinxi, alios in fugam verti. Cumque incredibilis multitudo, per verbum presbyteri, ad hoc spectaculum curreret, & plurimorum corpora per viam, sicut presbyter dixerat, extincta videret, volucri cursu ad Civitatem rediens, omnipotenti Domino, & sancto Euphebio illius dilectissimo Confessori, laudes innumeras referebat. Hæc Anonymus.

Porro de anno, quo tale miraculum patratum fuerit, nihil equidem certi statuere possum. Conjicio tamen id factum, paulò post annum salutis 878. Nam postquam docibilis Dux Cajetanus anno 877. iniit fœdus cum Sarracenis, tradiditque eis arcem Gariliani munitissimam, quam per quadraginta annos tenuerunt, ii ex ea arce crebrò excurrebant populabundi per Campaniam totam. Leo Ostien. lib. primo, & ex eo Sigonius, aliique. Ergo antiquissima censenda est Ædes sacra Euphebio dicata. Ea verò anno 1530. à Vincentio Carafa Archiepiscopo tradita est Religiosissimis Patribus Capuccinis, qui tum Neapolim ductu F. Ludovici Forosemproniensis viri sanctitate conspicui advenerant. Non debeo tamen silentio prætermittere, præclaram sacri corporis Divi Euphebii inventionem, quæ anno Domini 1589. Sixto V. summo Pont. contigit. Nam annuit Deus F. Evangelistæ Lupiensis, Euphebiani Monasterii Vicarii piis votis, summoperè exoptantis, sacra sanctorum Lipsana, quæ in ea vetusta Ecclesia olim tumulata noverat, reperire, & honestiore loco reponere. Itaque die 20. Novembris sub ejus Aedis parastata detectum est Sancti Euphebii corpus, lignea capsa conclusum, quam ferrei circuli ambiebant. Caput verò non repererunt: nam id jam antea sejunctum à corpore, translatum in urbem, servatumque fuerat in Aede Archiepiscopali. Die autem sequenti, coram Alexandro Gloriero, Pontificiæ Cameræ Clerico, & Apostolico Nuncio, qui ad eam Ecclesiam, una cum Lælio Brancatio, aliisque nobilibus viris accesserat, ibique sacrum peregerat sub eadem parastata Aræ maximæ proximæ, reperta sunt cum ingenti adstantium voluptate, atque effossa, SS. Fortunati, & Maximi antiquorum Neapolis Episcoporum veneranda corpora, cum hac epigraphe: *Hic jacent sanctorum Maximi & Fortunati corpora. Sub Paulo primo.* Porrò cum unum ex his Divis ad ędem Conceptionis Deiparę Virginis, Capuccini Patres transferre cuperent, Sixto V. rem omnem deferunt, eumque exorant, ut transferendi sacri corporis licentiam impertiret. Pontificem verò respondisse ferunt, se per quietem, à Divis jam dictis monitum, ne qui per octingentos circiter annos conjuncti quievissent, disjungi ullatenus permitteret. Itaque sub Ara ejusdem Euphebianæ Aedis primaria, tres hi Divi honorificum è pario marmore tumulum habuerunt, solemni supplicatione per Religiosum agmen, dum eò inferrentur, ritè, pièque celebrata. Sic habent Acta inventionis apud Regium. Ex quibus, aliisque Ecclesiæ Neapolitanæ monumentis licet colligere, Divi Euphebii corpus primò sepultum fuisse, ut mos antiquus, in Cœmeterio (quod Joannes Diaconus in Urso Episcopo tradit) deinde translatum ad Stephaniam Basilicam, ut idem habet in Ephevo Episcopo. Demum in Ædem sui nominis, ubi nunc cum sanctis collegis suis, Maximo, & Fortunato jacet, fuisse transvectum *a*.

Porro non solum Neapoli, sed Capuæ etiam, & Salerni Divi Euphebii nomen, atque annui cultus diem, Breviaria illarum Ecclesiarum abundè testantur. Libet autem ex Salernitano à Romualdo II. Archiepiscopo, anno salutis 1166. edito, Orationem hic subnectere, quam in ejus festo recitare consueverant; nam tres de ipsa lectiones, nihil peculiare continent. Ea est hujusmodi.

Deus, qui perennem gloriam sanctissimi Euphebii Confessoris tui, atque Pontificis animæ constituisti: tribue quæsumus, ejus apud te ita patrociniis sublevari, ut cum eo vitam possideamus æternam. Per Dominum nostrum. Gesta autem sancti hujus Episcopi, & totam ejus vitæ seriem, tempus nobis, cum ingenti nostro damno abstulit. Hæc de Euphebio Caracciolus, de quo Martyrol Rom. 23. Maii, Paulus Regius vitam scripsit, à quo Ferrarius, Chioccarellus, cæterique recentiores.

9. MARCIANUS post Euphebium reponitur inter Episcopos Neapolitanos; hujus non meminit Joannes Diaconus *b*, ejus tamen mentio habetur in antiquis Ms. breviariis, aliisque sacris codicibus, ac Kalendariis die 30 Octobris. Ejus gesta quæ, & X.
quonam tempore floruerit, adhuc incompertum; imò & nomen ipsius aliquando videtur oblivioni traditum. Extat vetus sacellum huic S. Marciano dicatum ad gradus Cathedralis Ecclesiæ è regione sacræ turris, in cujus Altari S. Marciani Episcopi Episcopalibus vestibus induti, ac pallio decorati imago cernitur, ejusque nomen inscribitur. S. MARCIANUS, Hic nonnulli desiderantur Episcopi.

(„ JOANNES *Neapolitanis sacra jura dice-* XI.
„ *bat circa an. 325. quo, ut scribit Joannes Diaconus,*

a Vide Engenium in Neapoli sacra. fol. 6.. & seqq.

b Nil mirum igitur si & S. Patrobam antiquissimum Præsulem tacuit.

„ *præsens fuit primæ translationi corporis S. Januarii è fundo Marciano ad Ecclesiam ejus nomini dicatam juxta Neapolis mœnia.* Lucentius.)

XII. 10. COSMUS, vel COSMAS Ecclesiam Neapolitanam rexit Constantino Magno Imperatore, quem etsi Joannis Diaconi diligentia præteriit, atque adeo prorsus ignoravit, ejus tamen honorifica mentio habetur apud Tabularium Ecclesiæ S. Mariæ de Principio. Verùm Joannes Villanus in sua Neapolitana Historia ponit eo tempore Zoninm quendam Episcopum Neapolitanum: sed quia nunquam apparet alibi hic Zonius, eadem facilitate, qua figitur, expungitur. Quod si *Zosium*, & non Zonium legas, neque id subsistere potest; is enim non Constantini Magni temporibus, sed diu postea, nempe sub Constantino Augusto Constantini filio, in Neapolitanam sedem suo malo irrupit. Hujus Episcopi temporibus Constantinus Magnus S. Restitutæ virginis & martyris Neapoli Ecclesiam erexit, alias quoque Ecclesias condidisse Constantinum in ea civitate, feré omnes Neapolitani Scriptores affirmant, quorum tamen sententiæ de hac re cum sint variæ, ipsos adire cuique facile erit, ut faciliùs ipsemet judicium ferat; de quibus agit aliquando Romanum Martyrologium; ac item Anastasius de munificentia Constantini. D. Gregorius lib. 8. Epist. 24. Ado Viennensis Aetate 6. Carolus Sigonius lib. 3. de Imper. Occid Scriptor vitæ S. Athanasii Episcopi Neapolit. Joannes Diaconus in Catalogo Episcoporum Neapol. in Zosimo. Molan. ad Usuardi Martyrolog. Petrus Monachus in Chronic. Ms. S. Vincentii de Vulturno. Damasus verò de Pontif. & Beda de tempore asserunt, quidem Constantinum Neapoli Ecclesias erexisse, non tamen declarant in cujus honorem fuerint erectæ; sed quod Basilicam sanctæ Restitutæ ædificaverit, Martyrologium Romanum id luculenter asserit. De Ecclesia in honorem SS. Apostolorum, deque aliis Ecclesiis in Neapolitana civitate à Constantino Imperatore ædificatis solidè item scripsit sæpe citatus Antonius Caracciolus in sac. Neapolit. monument. libro: ipsum adi, & plura scitu dignissima leges.

XIII. 11. CALEPODIUS Neapolitanus Episcopus subscripsit Concilio Sardicensi sub Julio I. Papa celebrato anno Christi 347. creditur eodem anno defunctus. Hunc ad idem Concilium Legatum missum fuisse unà cum Osio Cordubensi, Vincentio Capuano, & Innocentio *a* Beneventano scribit Gratianus, quod Baron. t. 3. Annal. ad hunc annum non probat, Athanasii auctoritate fretus, qui interfuit, omniaque vidit; ait enim, in eo Legatos fuisse Archidamum, atque Philoxenum presbyteros. Attamen Calepodius eidem Synodo interfuit, ac subscripsit, ut ejusdem Concilii acta testantur.

a Seù meliùs Januario.

XIV. 12. S. FORTUNATUS post Calepodium rexit Neapolitanam Ecclesiam, de quo hæc pauca habet Joannes Diaconus. *Fortunatus Episcopus nonus sanctissimus extitit vita, sanctissimis orationibus die noctuque indesinenter agens, regna Cœlorum, sicut desideravit, adeptus est, qui sepultus foris urbem, quasi ad stadia quatuor. Deinde post longo tempore populi patrocinia ejus petentes ab Ecclesia sui nominis consecrata transferentes, per manum Pontificis, collocarunt in Ecclesia Stephania partis dexteræ introducentibus sursum, ubi & oratorium in caput Catacumbæ.* Cæterum de Fortunato erudite Caracciolus scribit, Beatum Præsulem Fortunatum, jam olim Campaniæ, Italiæque perspectum, Thraciæ etiam & Illyrico celebrem fecit Conciliabulum illud Arrianorum Philippopoli habitum, & postea eorumdem veteratorum arte, Concilii Sardicensis specioso nomine publicatum. Res ita acta est, narrantibus Athanasio epist. ad Solitarium, & Apologia 2. & Socrate lib. 2. cap 12. Sozomeno lib. 3. c. 10. & Augustino 3 contra Crescentium c. 34. Cùm vigili industria, & auctoritate Julius I. summus Pontifex tandem obtinuisset ut Concilium Generale celebraretur Sardices, sive Sardicæ Thraciæ urbe, illuc anno Christi 347. convenerunt trecenti ex Occidente, & 70. ex Oriente Episcopi. Quò cum Arriani etiam convenissent, tribus stipati Comitibus, quorum magna erat dignitas, & auctoritas, & viderent se omninò esse damnandos; & accusatores ecclesiasticè & legitimè adesse, suamet conscientia prædamnati, in Concilium se dare non sunt ausi; sed profugerunt Philippos, sive Philippopolim (utroque enim vocabulo appellata est) vicinam Sardicæ urbem. Ibi verò, vel hoc ipso anno, vel, ut ego una cum Binio arbitror, potius anno sequenti 348. ineunte, seorsim cum suis Symmystis egere conciliabulum; quod ut auctoritatem acciperet, apud longè dissitas regiones, Sardicensis vocabulo cohonestarunt, Synodalibus litteris per Orbem sparsis, quæ extant apud Hilarium in fragment. & tom. 2. Conciliorum par. 1. collectionis Binianæ, calumniarum, & mendaciorum plenissimis. De quibus etiam Augustinus loco cit. Ea enim illi communicatione, Donatistas, Schismaticos præcipuè, & alios quosdam Episcopos Catholicos sibi adjungere illuduerunt. Ponam hic tantùm nomina Episcoporum, ad quos ea impiissima epistola directa est, quia inter eos recensitus est noster Episcopus, de quo loquimur, Fortunatus. Miror que vehementer, quid ipsis in mentem venerit, ut ad Africanos præsertim Episcopos id decretum mittentes Fortunatum etiam Episcopum Neapolitanum appellarint. Si divinare fas est, suspicor id ab eis fraudulenter factum; quod sperarent Fortunatum, qui recens factus esset Episcopus (jam enim Calepodius, qui in Sardicensi Concilio fuerat, eodem anno obiisse intelligendus est) fraudes eorum, utpote adeò eminùs positum, minimè cogniturum; atque adeò fidem ipsis adhibiturum. Sed aliter accidit: nam & in Africa, quamquam Donatistæ eos socios se habere gloriarentur, nihilominus à Catholicis Episcopis sunt explosi, & in Italia à Julio Papa, & Episcopis aliis Catholicis fraus agnita est, ac detecta, atque Conciliabulum sub falso nomine Sardicensis evulgatum, exsibilatum est. Quin etiam Episcopi Arriani, qui formulam fidei perfido vaframento composuerunt, damnarent quidem in ea aliquot dogmata Arrianorum, sed *consubstantialitatis* nomen in Dei filio non recipientes, à legitimo Concilio Sardicensi ad unum omnes exauctorati fuerunt, atque damnati. Quare ipsi ad Constantium eorum fautorem, & Arriana labe maculatum confugiunt, commotionesque adeò magnas per totum pené Orientem excitant, ut Sardicensi Concilio necesse fuerit, placando Constantio, legatos ad eos mittere Vincentium Capuæ, & Euphratam Coloniæ Agrippinæ Episcopos. Sed hæc fusius narrata reperies apud Baron. to. 3. Annal. ex antiquis Patribus, & Historicis jam dictis.

Redeo ad Fortunatum nostrum, ad quem aliosque Episcopos epistola, sive decretum ab Arrianis missum, sic incipit: *Gregorio Alexandriæ Episcopo. Amphioni Nicomediæ Episcopo. Donato Carthaginis Episcopo. Desiderio Campaniæ Episcopo. Maximo Salonarum Dalmatiæ Episcopo. Fortunato Neapolis Campaniæ Episcopo. Eutychio Ariminiadeno Campaniæ Episcopo. Syropheruti & omnibus per Orbem terrarum Consacerdotibus nostris Presbyteris, & Diaconibus omnibus, qui sub cœlo sunt, &c. in Domino æterna salus.* Hæc pauca satis sit excerpsisse ex illa longissima epistola, sive decreto pseudosynodi Philippensis. Plura si ponerentur, non magis, quàm dicta, notum facerent Fortunatum.

Quamdiù autem post hanc sibi datam Epistolam Fortunatus vixerit, certò statui non potest. Id solummodò scimus, anno Christi 350. Maximum, de quo mox, fuisse Neapolitanum Episcopum. De Fortunati autem sepultura, sic Joannes Diaconus. *Sepultus est foris urbem quasi ad stadia quatuor.* Describere videtur his verbis ædem, & cœmeterium B. Januarii, propè quod dextrorsum ædificata

olim

nlim fuit S. Fortunati Ecclesia, culus memineruot Joannes Diacouus in Severo Episcopo, & Anonymus scriptnr vitæ S. Sevesi. Nuoc diruta illa est, ibique extructa cetoitur domus quædam Angrisanorum, ut rradit Capac. lib. 2. Hist. Neapol. c. 6.

Receusent autem Forrunatum iorer Sanctos antiquissimi Codices, tum Neapolitanæ, tum aliarum quarundam Ecclesiarum: nempe Missale Neapolitanum, Kalendarium vetus, & Breviarium manuscriptum: item Litaoiæ in antiquo Rituali Neapolitano, Kalendarium Ecclesiæ sancti Eligii. Præterea Codex Longobardicus Breviarii Casinensis num. 196. Kalendarium præfixom Psalterio cuidam Capuanæ Ecclesiæ apud Michaelem Monachum. Magno autem errnre lapsus est Regius, qui Fortuuatum bunc præterit, & qoæ buic tribuenda suot, Fortuuato II. qui vixit Gregnrio I. summo Pootifice, tribuit, cum ille junior à nemine Sanctus sit appellatus, nec Sardicensis Concilii tempus illi conveniat. Cæterum Fortunatus iste senior, & Sanctus, intra Urbem postmodum à Joanne Episcopo translatus est io Basilicam Stephaniæ, sive sanctæ Restirutæ, ut tradit Joannes Diaconus bis verbis. *Post longum tempus, populi patrocinia ejus petentes ab Ecclesia sao nomiat consecrata transferentes per manus Pontificum, collocaverunt in Ecclesia Stephaniæ ad partem dexteram introeuntium sursum, ubi est Oratorium in capite Catacumbæ.* Aliquot post aonis iterum translatum fuit ejus corpus à Stephania ad Ecclesiam sancti Euphebii, quam hodie incolunt Patres Capuccini, ubi nunc quiescit, ona cum Ss. Euphebio & Maximo Episcopis. Vide quæ nos, cum de Euphebio ageremus, diximus. Celebrabatur olim in Ecclesia Neapolirana S. Fortunatus die 14. Junii, ut habent dun vetusta Ecclesiæ Neapolitanæ Mm. Ss. paulò ante laudara.

XV.

a De eo Acta ss. Junii t. 2. p. 159. ubi etiam sequentis Severi mentio habetur.

13. S. MAXIMUS *a* catholica fide præstantissimus in Neapolitana Ecclesia Episcopus floruit anno salutis 359. cujus acta desiderantur; pauca tamen ab oblivione vindicavit idem Caracciolus, quæ hic verbatim referemus. Post infaustam (inquit) illam secundæ Synodi Ariminensis catastrophem, clademque catholicis Episcopis vi ac fraude Arrianorum illaram, cum Valens ab hoc Legatos accepisset ab Imperatore Constaotio facultatem eiiciendi, vexandique eos, qui impiis ejus Concilii formulis subscribere recusarent, exturbato jam urbe Liberio Papa, occiso à Marciani Proconsulis satellitibus Gaudentio Arimini Episcopo, cæteros nmnes, eos etiam, qui justis de causis non interfuissent Synodo, circumquaque Valens missos Legatos aggressus est; quos inter Maximus Neapolitanus Episcopus durum axilium subire coactus, in Zosimum sibi ab Arrianis suffectum, contorsit anathema, divino statim Numine, memorando prodigio illud corroborante. Nam Zosimo quoties Basilicam ingrederetur, & sacra nbire institueret, lingua extra os ita protendebatur, ut setrahere illam, aut verba promere non posset, nisi Basilicam, quam invaserat, egressus. Id cum illi sæpè contigisset, cessit tandem Episcopatui, ut sibi liogua restitueretur. Hæc è Marcellino de schismate Ursicini & Damasi, & ex eo Barooius, aliique ecclesiastici scriptores. (1) Porrò ad quem locum missus sit io exilium S. Maximus, ounquam reperire potui. Conlicio tamen ad Baleares losulas eum fuisse amandatum. Nam si Fl. Dextri Chronico adhibenda est fides, eò ablegati sunt alii multi Episcopi ab Arrianis in Ariminensi Conciliabulo damnati. Obiit autem sanctissimus Christi Confessor Maximus, iu loco axilii, ut apertè tradit Marcellini, & Fausti epistola scripta ad Augustos de schismate Ursicini, Sacrum ejus corpus translatum iode Neapolim, primò, ut Joannes Diaconus tradit, & in Ecclesia ejus prædecessoris sancti Fortunati conditum foit; indè in Oratorio Basilicæ Stepbaniæ; denique relatum fuit ad Euphebianam ædem Patrum Capuccinorum, ubi unà cum SS. Euphebio & Fortunato, sub Aram maximam honorificè tumulatum jacet. De eo præter Neapolitanæ Ecclesiæ antiqua Kalendaria, cum Patricianæ Litaniæ, quæ post ejus Mnuasterii verus Martyrologium scriptæ habentur, tum eriam Codex m. s. 196. Bibliothecæ Casinensis meminesunt. Festivitas ejus olim 2. Julii agebatur. Cæterum Zosimus, qui à Joanne Diacono ioter Maximum, & Severum reponitur, quia illegitimus ille fuit, & ab Arrianis per vim intrusus in Neapolitanam Sedem, lupus ille à legitima serie, societateque pastorum modis nmnibus abigendus est.

XVI.

b De eo Acta ss. Aprilis t. 3. p. 767.

14. S. SEVERUS *b* Neapoli natus, (a) ubi non minus virtute & eruditione, quàm ætate adolevit, Beato Maximo, Clero & populo more majorum acclamaute in Præsulatu Neapolitano successit post auoum Christi 367. Hic divino cultui impensè deditus, aliquot Neapoli Ecclesias ædificavit, quarum unam haud longe à civitate D. Januario martyri dicavit, in qua ejusdem S. Januarii corpus è Marciano prope Puteolos loco, Neapolim delatum honorificè recondidit. Aliam verò extra ejusdem mœnia juxta S. Fortunatum construxit in cœmeterii crypta, in qua sepulcbrum sibi paraverat, quam postea ex ejus nomine Sevarianam vocarunt. Aliam autem in civitate ipsa mirabilis artificii erexit, in cojus abside Salvatorem cum duodecim Apostolis musivo opere depinxit, ac quatuor Prophetis, pretiosis distinctam lapidibus, ac metallis. Duo insuper condidit monasteria, alterum nempè S. Martini, alterum verò S. Potiti martyris, quod Moniales S. Benedicti incoloere, eoque destructo, aliò emigrarunt. Non modo pietate, sed sanctitate, ac miraculis insiguis fuit Severus, celeberrimaque facta est ejus sanctitas ex mortui resuscitatione, ita ut in fastis ecclesiasticis id ab eo patratum miraculosè bis verbis fuerit consignatum. *Pridie Kal. Maii Neapoli in Campania, sancti Severi Episcopi, qui inter alia admiranda, mortuum de sepulchro excitavit ad tempus, ut mendacem creditorem viduæ & pupillorum falsitatis argueret.* Miraculum ita accidisse scribunt ex ejus Actis. Balneator quidam pretium lotionis ab eo, qui lotus fuerat, petiir, quod erat ovi unius. Petit ille tempus ad solvendum, impetrat, sed solotinuis obliviscitur & moritur. Creditor asserit, sibi à defuncto deberi solidos aureos centum. Negat uxor debitum. Creditor judicem interpellat, qui sententiam dicit, ut aut ipsa debitum solvat, aut creditor illam babeat cum filiis suis io suo servitio. Sed fœmina humano destituta auxilio, divinum implorat per Severi intercessionem. Is tintinnabulo populum io Ecclesia Salvatoris nostri congregari jubet. Inde ad cryptam devenerunt, ubi sepultus erat prætensus debitor, & in qua sarcophagum sanctus Episcopus struxerat. Funduntur preces. Adjuratur defunctus, exsuscitatur. Negat solidorum debitum, sed ovi unius tantum fatetur. Rursus quiescit. Mendax verò creditor lapidibus certè obrutus fuisset, nisi misericors Episcopus obstitisset. Visitur adhuc sepulcrum, unde ille excitatus fuit cum sua inscriptione ad posterorum memoriam.

Sepulcbrum, ubi sanctus Severus amicum, cujus filios, uxoremque falsò, æreque indebito balneator in jus vocaverat, ut verum diceret ad vitam revocavit, Paulus

(1) Visendus, corrigendusque Baronii locus tom. 4. ad an. 362. ubi inquit Luciferum Calaritanum Episcopum heresim Arrianam jam stomachantem vitasse communionem Maximi (hujus Neapolitani Episcopi) in Zosimi locum suffecti. Error quippe amanuensis, qui scribere debuisset: vitasse communionem Zosimi, pulso Maximo Pastore Sanctissimo, in Cathedram Neapolitana intrusi.

(2) Fuisse dicitur hic sanctus Episcopus è Patritia Neapolitana gente Carminiana, quæ è preclarissima Consulari, imò Imperatoria stirpe Severa dossuxerat. Vide M. Antonium Terminium, Summontem, Mazzellam, Engenium & alios. Id etiam testatur hæc inscriptio super portam Ecclesiæ D. Severi. *Joannes Maria Carminianus Hierosolymitani Ordinis Eques B. Severo Neapolitano Antistiti gentili suo, & Carminianæ gentis valens ære proprio construendas curavit.* Fuit insuper sanctus hic Severus instituta juventute Canonicus Majoris Ecclesiæ Neapolitanæ. Celanus giorn. 1. fol. 93.

Tassus I.V.D. Canonicus Neapolitanus Divicultor, ne tanti miraculi memoria everteretur cum piè restituit, Anno Domini M.D.LXXIII.

Hoc certè mirum, & Insitatum miraculum in causa fuit, ut Severo adjungeretur in encomium *Mortuorum resuscitator*. Cæterum Severum inter, & Ambrosium Mediolanensem sanctum Episcopum intercessisse amicitiæ fœdus constat ea ejusdem Ambrosii ad Severum epistola 57. lib. 7. ubi laudat Campaniæ amœnitatem. Scripta fuit epistola hæc anno Christi 386. tribus annis antequam sanctus Doctor ad Capuense Concilium concederet, ubi Severum probabile est interfuisse, quemadmodum, & Romanæ Synodo secundæ sub Damaso Papa. Is certè per ea tempora fuit Severus, ut non solùm Ambrosio cæterisque Christianis viris notissimus, & laudatissimus fuerit; sed ipsi etiam Symmacho, homini ethnico, & Christianis alioqui infenso, qui Republicæ Romanæ anno 391. una cum Tit. Fabio Consulatum gessit. Id ex epistola Symmachi 51. lib. 7. observat Caracciolus, quæ tota est in Severo laudando. Hic tandem præclarus Antistes multis virtutum præconiis cum Ecclesiæ suæ præfuisset, pluribus pro Christi nomine laboribus egregiè functus, clarusque miraculis migravit ad Dominum die 30. Aprilis, in cujus obitu affuisse SS. Januarium & Agrippinum, quos ille vocavit fratres, addit Anonymus vitæ ejus scriptor. Corpus extra urbem in propria Ecclesia tumulatum ab Uberto Archiepiscopo Neapolitano, deinde post multa sæcula, anno scilicet 1310. ex privato loco subtus altare conditum fuit, ubi nunc requiescit. Caput ejus in sacello majoris Ecclesiæ, quod Thesaurum vocant, auro, argentoque coopertum servatur. Celebrem fuisse Severi cultum etiam extra Neapolitanam Diœcesim Caracciolus colligit ex vetusto quodam Kalendario m. s. præfixo psalterio cuidam Capuanæ civitatis, in quo legitur: *Pridie Kal. Maii Severi Episcopi & Confessoris*. Surrenti quoque in ejus honorem fuisse constructam cellam, seu ædiculam sacram colligitur ex Leone Ostiensi lib. 1. cap. 59. dum ait, Joannem Ducem 27. Neapolis, eam concessisse Monachis Casinensibus. Floruit is Dux anno Christi 933. Quo autem tempore Beatus Severus creatus sit Episcopus, & quandiu sedem tenuerit non potest signatè definiri, ut idem scribit Caracciolus. Nam quod Anonymus, & ex eo Joannes Diaconus in Chronico, & Regius scribunt fuisse totos annos quadraginta sea usque ad Damasi Pontificatum; id quidem falsum esse evidenter evincitur. Quia eo tempore, quod inter Sylvestrum abiit, & Damasum, præter Severum, quatuor figere oportet Episcopos Neapolitanos, non autem solum Severum, ut Diaconus inscitè facit. Constat enim ex iis, quæ cum de Constantini Magni Neapolim adventu ageremus, scripsimus Cosmatem tunc fuisse Neapolitanum Episcopum. Calepodius item anno 347. Apostolica Julii Papæ legatione functus est in Concilio Sardicensi, una cum Vincentio Capuano, & Januario Beneventi Episcopo. Adrianus Papa in compendio Canon. apud Canis. to. 6. Antiq. Lection. Deinde Fortunatus jam Calepodio successerat, cum ab Arrianis Episcopis in Pseudo concilio Philippopolitano coactis celebrem illam epistolam, de qua nos in Fortunato, accepit. Maximus denique creatus fuit Episcopus Neapolitanus, diu ante Damasi Pontificatum; quippe qui ejectus ab Arrianis è sede sua fuerat Liberio Pontifice, nempe eo ipso anno 359. quo Ariminense Conciliabulum, catholicos Episcopos vel violenter exagitavit, vel fraude circumvenit. Damasus autem factus est Romanus Pontifex extremo penè anno 367. Quatuor ergo illi Præsules intra Sylvestri, & Damasi Pontificatum figendos esse certum est. Igitur statuendum videtur, Severum post annum Christi 395. & fortassis post annum 412. excessisse è vivis; sedisse vero ann. 46. ut Joannes Diaconus scribit. Nam alioqnin non potuisse Severum ædem sancti Martini nomine ædificare, qui obiit eo ipso anno 395. vel 397. ut Gregorius Turonensis lib. 1. miracul. c. 2. & de Gestis Francorum, Hist. lib. 1. c. 14. & ex eo Baronius in notis ad Martyrologium Romanum in prima editione, qui deinde in Annalibus Ecclesiasticis ex Severi Sulpicii scriptis affirmat Maximum migrasse ad Dominum anno 402. Utut sit de Martini obitu, incredibile est Martino vivente Ecclesiam, ac Monasterium à Severo fuisse erecta, quemadmodum incredibile est post Martini obitum, Severum diem suum piè obiisse. Hæc de Severo, cujus Acta Anonymus ille supracitatus conscripsit circa annum Domini 800. ut Caracciolo placet. Nos Acta ipsa ex codice m. s. Longobardico Bibliothecæ Gregorianæ habuimus, quæ hic damus, tametsi correctione aliqua egeant, & ea iis, quæ supra de Severo relata sunt, corriget Lector.

Domino Illustri, & Fratribus omnibus in Christo salutem. Litteris nobilitatis vestræ iterata vice sollicitor, ut vobis obitum, vel vitam S. Severi Sacerdotis, & Pontificis fideliter referam. Facio quidem, quod vos præcipitis: sed timeo, ne non tam efficaciter faciam, quod facere cupio. Tamen quia petere dignati estis, fideliter & sine mendacio faciam. Novi etenim melius esse linguam silentio premere, quàm ad peccatum animæ falsa narrare, dicente Scriptura: os, quod mentitur, occidit animam. Et ideo venerationem vestram plurimum quæso, ut imperitiæ meæ veniam dare dignemini. Alioquin, si vobis sermonis mei utilitas ceperit displicere, non mihi, sed vobis rectius imputetis: quia aquam purissimi fontis à cœnoso rivulo postulastis. Sed hæc breviter dicta sint; nunc autem veniamus ad ea, quæ vobis, qui vitam, vel obitum ejus versibus illustrare disponitis dicendi materiam subministrent.

Explicit Prologus.

Incipit vita, & obitus ejus.

Secretum Regis celare bonum est: opera autem Dei revelare & confiteri honorificum est; multa enim mirabilia, & signa omnipotens Deus per servos suos quotidie ostendit, sicut scriptum est; Mirabilis Deus in sanctis suis. Et ad Apostolos promitteus, dicit; Qui credit in me, signa, quæ ego facio, & ipse faciet. Rem novam & inauditam in his temporibus accidit nobis Severum Neapolitanæ Sedis Episcopum, sicut & antiquos olim Sanctos, operari mirabilia, quæ per illum ostendere Dominus dignatus est. Nam quadam die juxta morem homo quidam consuetudinis balneo lavandus ingressus est. Post ablutus aqua cum recederet, custos balnei ovum ab eo pro balneatico petiit, quod unusquisque balneaticum pro pretio dare consueverat. Sed ille oblitus ovum adducere minime licuit ei ut liberaret debitum balnei. Cœpit autem eum rogare, dicens cum summa alacritate: Obsecro te, ò carissime amice & compater, sustine me paulisper donec revertar domum, & libenter ovum, quod dare tibi balneaticum debeo, festinanter dirigo tibi. Cui ille, vade in pace, & ne cures talia, tantummodo ovum, quod mihi dare debes, ne moras facias dirigendo. Mox ut domum suam ingressus est, oblitus est dirigere ovum, quod debebat balneario. Factum est autem, ut non post multum tempus homo ille moreretur. Cum autem audisset balneator, quia defunctus esset debitor suus, & ovum ei minime direxisset, surgens exinde interpellavit Ducem terræ ejus super uxorem ejus, quod vir ejus dare debuisset solidos aureos centum. Tunc illa detestando & jurando cœpit dicere: non faciat Deus, ut vir meus tibi solidos dare debuisset: cui Dux terræ tale dedit judicium, ut aut debitum redderet ipsa mulier, aut ipse creditor haberet eam una cum filiis suis in suo servitio. Quare illa mæsta consurgens, soluto crine, & scissa veste à capite usque ad vestigia sua, lacrymis simul cum voce ad Dei famulum Severum Episcopum pervenit. Pro-

voluta

A *voluta pedibus ejus, deprecari eum cœpit, dicens: O Pastor sancte, ò qui Apostolorum viam tenes, succurre mihi miseræ viduæ: quia inimicus homo cum fallacia sua oppressit me una cum filiis meis in jus suum me habere, & dicit mihi, quod vir meus dare ei debuisset ante eos centum solidos, quod vir meus dare ei minimè debuit. Esto mihi adjutor ò sanctissime Pontifex Severe, & sicut sanctissimus Daniel Propheta liberavit Susannam de falso crimine, ita & tu me libera, ò sanctissime Pastor, quia injustè damnata sum à falso inimico meo. Cui beatissimus Christi Confessor, & Episcopus Severus ait: vivit Dominus, quia non habeo solidos, nec quamque rem, unde te eripere potuero. Sed sustine me in crastinum paulisper; facturus est Dominus mirabilia sua. Erat autem crypta extra portam civitatis, ubi ipse Christi Dei Confessor Severus & Pontifex sibi Sarcophagum sepulturæ futuræ paraverat. Et ipsa mulier ibidem virum suum humatum habebat. Quam vir Domini videns in tanta amaritudine esse mulierem, commotus viscera, quæ semper misericordiæ erat indutus,* B *mox autem novam consuetudinem suæ civitatis demonstravit. Dedit tintinnabulum clerico suo, ut circuiret civitatem inclytam, & ad sonum tintinnabuli cursim omnes catervati ad Episcopii Ecclesiam Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi convenirent, ut miraculum, quod facturus erat Dominus per Pontificem suum Severum cunctis ostenderet. Cum autem essent omnes valde diluculo agglobati simul in unum viri ac mulieres, abstulerunt secum Crucem Salvatoris Domini nostri Iesu Christi, & cum Letania, & psalmodiæ cantu ab Episcopii Ecclesia usque extra portam civitatis ad memoratam cryptam pervenerunt, unde superius mentionem fecimus. O quantas lacrymas ibi fundentes, clementiam Dei deprecantes Monachi, & Sacerdotes, Clerici, & laici, mulieres, & infantes, viduæ, & orphani, ut exaudiret Dominus gemitum eorum. Mulier vero illa quæ in amaritudine erat animi constituta, non relinquebat Pontificem: sed propriis eum vestigiis consequens, & vocem emittebat suam ad cælum,* C *ut de tanto crimine eam Deus liberare dignaretur. Tunc Beatissimus Christi Confessor Severus cum videret plebem suam in magno fletu & mœstitia, & voces emittentes ad Cælum, & injuncta vidua una cum ipsis tantas lacrymas funderet, motus est & ipse in lacrymis & in fletu magno, conversus ad Dominum sic exorsus, ait: Domine Jesu Christe fili Dei vivi, qui voce tua quatriduanum Lazarum suscitasti, tu resuscita mortuum istum, ut dicat nobis de debito, quo iste homo quærit hanc mulierem suam, si verum sit, an non. Et statim jussit aperire sepulchrum. Cumque jam obtutibus omnes cernerent cadaver, quod jam multo tempore jacebat exanime; tunc beatissimus Christi Confessor & Episcopus Severus sic exorsus, ait: In nomine Domini Jesu Christi filii Dei vivi surge, & sede in tumulo tuo, & dic nobis, si debuisti dare solidos homini, unde uxorem tuam afflictam tenet una cum filiis tuis. O admirabilis clementia Dei, qui nec Pontificem suum Dominus in minimo contristare voluit. Qui statim ad vocem vicinam, quasi e somno surrexit, & cœpit* D *loqui dicens: per Jesum Cristum Dominum nostrum, in cujus conspectu astans, & exorans die ac nocte non debeo solidos dare ne quicquam aliquid, nisi tantummodo unum ovum pro ipso balneo, ubi me lavit. Tunc manifestavit ille iniquissimus homo, quod non deberet dare ei plus, nisi tantummodo ipsum ovum. Tunc exurgentes omnes in eum, voluerunt lapidibus obruere: sed beatissimus Christi Confessor Severus prohibuit, ne talia fierent; dicens: non licet nobis malum pro malo reddere, sed prebibere bona. Memores estote, fratres charissimi, quanta & qualia passus est Dominus noster Jesus Christus pro nobis. Tunc beatissimus Christi Confessor conversus ad defunctum, sic ait: ò homo, vis vivere adhuc in hoc præsenti sæculo? aut deprecabor Deum omnipotentem pro te, ut faciat te inter Sanctos suos æternis gaudiis frui sempiternis. Cui ille respondit: si tibi placet, ò sanctissime Pastor & Pontifex, inter Sanctos*

A *consortem me esse gaudiorum concede. Cui Pontifex ait; requiesce in pace securus: nam & ego rogabo Dominum meum Jesum Christum, ut quicquid postulas merear adipisci.*

Sedit S. Severus Episcopus annos 46. menses duos, dies undecim. Hic fecit basilicas quatuor. Nam & corpus B. Januarii Sacerdotis & martyris ipse condidit manibus suis in Ecclesia foris portam hujus civit. milliario uno, in qua nunc requiescit usque in præsentem diem. Et ipsæ basilicæ unde superius mentionem fecimus unam foris urbem juxta S. Fortunatum, nomini ejus consecravit. Et aliam in civitate mirificæ operationis, in cujus abside depinxit ex musivo Salvatorem cum duodecim Apostolis sedentibus; habentibus subtus quatuor prophetas distinctos pretiosis marmorum metallis. Esaias cum olivæ corona Nativitatem Christi & perpetuæ virginitatis Dei genitricis Mariæ designare voluit dicendo, fiat pax. Hieremias per uvarum oblationem virtutem Christi, & gloriam Passionis, & Resurrectionis præfiguratur, cum B *dicitur: In virtute tua. Daniel spicas gerens Domini annunciat secundum adventum, in quo omnes boni & mali colliguntur ad judicium, propterea dictum est: Et abundantia. Ezechiel proferens manibus rosas, & lilia, fidelibus regnum Cælorum denuntians: unde scriptum est: In turribus tuis. Etenim in rosis sanguis Martyrum figuratur; in liliis perseverantia confessionis exprimitur. Prius ipse foris urbem jacuit in Ecclesia suo nomini consecrata; nunc verò requiescit in ea ipsa Ecclesia Neapoli constituta, quam alii Severianam, alii (propter Oratorium ibi factum) S. Gregorium vocant. Et fecit duo Monasteria, S. Martini Christi Confessoris, & aliud Potiti martyris. Fuit autem temporibus Silvestri Papæ, & Constantini Augusti; & perduravit usque ad Damasum Papam: transiliens Apostolicos hos Marcum, Julium, Liberium, & Felicem. Sylvester Papa constituit, ut Chrisma ab Episcopo conficeretur, & privilegium Episcopi, ut baptizatum confirmet, propter hæreticam suasionem. Et hoc constituit, ut baptizatum liniret Presbyter* C *Chrismate levatum de aqua, propter occasionem transitus mortis. Beatus Sylvester constituit, ut Diacones in Ecclesia Dalmaticis uterentur, & palliolino stina læva eorum tegeretur. Hic constituit, ut sacrificium altaris, non in sericum, nec in pannum tinctum celebrari, nisi tantum in lineum à terreno procreatum; sicut corpus Domini nostri Jesu Christi in Sindone munda sepultum. Sedit S. Silvestri tempore B. Severus annos duodecim, & supervixit annos vigintiquatuor. Post Silvestrum Papam sedit Marcus Papa annos duos, menses octo dies, viginti, & post eum Iulius Papa sedit annos quindecim, menses duos, dies sex: fuit autem temporibus Constantini fratris sui, & Constantii filii ejus Joviani Imperatoribus. Et depositus est B. Severus, finivit in Domino tertio Kalendas Majas. Qui Constans Arrianus effectus, Catholicos toto orbe persequitur; cujus etiam favore fretus Arrius Constantinopolim pergit adversus Ecclesiam Dei dimicaturus iterum. Divertens per forum Constantini ad necessariam causam, viscera* D *ejus repente simul cum vita effusa sunt. Liberius Papa sedit annos sex, menses sex, dies quatuor: fuit autem temporibus Constantini filii Constantini usque ad Constantium. Hic exilio deputatur. Athanasius Alexandriæ Episcopus cum à Constantino quæreretur ad pœnam, honorificè susceptus est. Donatus artis Grammaticæ Scriptor, ac præceptor Hieronymi Romæ insignis habebatur. Beatus Antonius Monachus centesimo sexto ætatis anno in eremo moritur. Ossa Andreæ Apostoli, & Lucæ Evangelistæ Constantinopolim transferuntur. Hilarius Pictaviensis Episcopus, qui pulsus ab Arrianis in Phrygia fuerat in Galliam rediit. Sed quia hæc ordine breviter per excessum diximus, ad expositionis ordinem de obitu B. Severi redeamus.*

Igitur S. Severus, cum ante triduum quàm de hoc mundo ad celeste habitaculum vocaretur, cumque jam de salute ejus ab omnibus medicis desperaretur, & sciens se jam profecturum ad Dominum, convocari

jussit

juſſit cunctum Clerum ſuum, & jubet ſibi ante lectum ſuum ſacra myſteria exhiberi, ſcilicet ut una cum ſanctis Clericis oblato ſacrificio Deo animam ſuam Domino commendaret: ſimul etiam & eos, quos pro diſciplina eccleſiaſtica ex communione ſacri myſterii extorres eſſe præceperat ad pacem priſtinam revocaret. Et cum hæc omnia cum ſanctis Clericis læto, atque perfecto ordine celebraſſet, ſubito clara voce interrogare cœpit ubi eſſent fratres ſui. Tunc unus ex circumſtantibus Urſus Diaconus nepos ejus (qui poſt ejus tranſitum ipſe Epiſcopus ordinatus eſt) cum hoc audiſſet, cogitans quod fratres ſuos, ideſt Diaconos quæreret, ait illi: ecce hic ſunt fratres tui. Cui ille reſpondit, dicens, ſcio, inquit, fili, ſcio, quia hic fratres mei. Sed ego nunc fratres meos Januarium, atque Agrippinum dico, qui mecum ſunt modo locuti, & continuo ad me venturos ſe eſſe dixerunt. Et his dictis extenſis ad cœlum manibus, hunc pſalmum Domino decantavit, dicens: Levavi oculos meos ad montes, unde veniet auxilium mihi: auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram. Deinde collecta oratione, ſiluit. Inter hæc autem, cum jam nox diei ſucceſſiſſet, uſque ad mediam noctem corpuſculum ejus quieti conceſſit, donec cedente dolore, qui lateri ejus nimius inerat. Facta autem die Presbyteris, & Diaconibus, atque omnibus Clericis exemplo Dominico, pacem hæreditariam prædicavit. Tranſactis autem his, tacitus uſque ad veſperam perdurans, deinde quaſi de gravi ſomno excitatus, lucernariæ devotionis tempus agnoſcens, extenſis in cœlum manibus, lenta licet voce oravit ad Dominum dicens: Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cœlo. Paravi lucernam Chriſto meo, Domino decantavit. Tum deinde facto aliquandiu ſilentio, circa horam quartam noctis, omnibus qui aderant ſollicitè vigilantibus, ſubitò tam ingens cubiculo ejus terræmotus concuſſus eſt, ut hi, qui lectulo aſſiſtebant, exterriti, atque turbati ad orationem ſe Domino cuncti jactarent. Nihil tamen ſcientibus his, qui pro foribus conſiſtebant; neque enim publicus ille, ſed privatus in cubiculo ejus fuerat terræmotus. Inter hæc cum unuſquiſque tali timore exterritus pro peccatis ſuis Dominum deprecaretur, ille angelicis ſuſcipiendus manibus debitum Deo ſpiritum exhalavit; Ipſo adjuvante, qui cum Deo Patre & Spiritu ſancto vivit, & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

Hortaris me Capuane virorum ſagaciſſime, pietatis meritum, quod ſumma tibi divinitus per ſuos Sanctos milites noſtris temporibus Georgium ſcilicet Martyrem, Severumque Pontificem, atque Agnellum Confeſſorem largiri in ipſo mortis articulo eſt dignata, ſcribere; quatenus poſteris memoriam, & legentibus bonæ præparemus ſpei fiduciam. Confiteor nimium hoc aggredi abhorrui, partim propter inſcitiam, jaculorumque invidiam, partim propter Dei ſervos, & eruditiſſimos veſtræ urbis viros, quibus eſt cœleſte noſſe collatum ſecretum, quorum ſcientiæ vigor, velut in Orbe lumen refulget. Sed tua utpote amice, ne obſecratio languida remaneret, elegi magis quàm tibi uni aliis diſplicere, ut amor amplius accreſceret, & veritas roboraretur, & quia tales meruiſti adjutores, quos non tantum urbs tantum in terris poſita habere gaudet patronos; verum cœleſtis etiam aula Sanctis cum Angelis retinet perpetuos concives; dignum eſt tibi tuiſque omnibus complicibus eorum ſalubres laudes ſedulo ore perſtrepere, ut quemadmodum temporalis vitæ tribuere ſolatia, ita impartiri æternę ſtudeant gaudia. Nam quàvis continua nos peccata ne Dei recipiamus prępediant miſericordiam, tamen effœtos non nos abire ejus ſinit clementia: ſed nunc ut mater ubera filiis commodat, nunc abſtractis, ne ſugantur obnubilat, ut quos parumper linquit ut abjectos, poſſit habere perfectos. Sed quia hæc alias, modo eam, quam in te Deus operari dignatus es benevolentiam, ut hauſi auribus à te exponere aggrediar.

Tempore quo Henricus Theutonicorum Rex, Conradus filius Romam, ut Imperii coronam ab Apoſtolica Sede ſumeret, advenit, Joannes Neapolita-

A *norum magiſter militum, & Campaniæ Dux cum ſuo exercitu ad Puteolos applicuit, ibique defixis tentoriis, machinamentis, quibus valuit expugnare niſus eſt. Dum hæc ſæpius fierent, accidit, ut die quadam Capuanus, quem in prælio poſuimus, inter pugnantium agmina fortis aſtaret, quem quidam ex oppidanis ſagitta appetens graviter vulneravit. Hunc ſodales deportantes in tentorio collocavere, & ut ſagittam abſtraherent, inſiſtere cœperunt. Qui cum multis argutiis deſudarent, lignum, in quo ſpicula adhæſerat, abſtulere, ferrum verò intus reliquere: nam ferri acies per extremitatem cilii, quæ oculorum angulos detinet, ingreſſa, ita temporis interius loca, oſſiumque confodit, ut nullum reperiendi aditum quomodo poſſet auferri relinqueret. Deinde inito conſilio urbem ad propriam vehiculo reductus eſt, ibique multis adactis medicaminibus, nullum ſoſpitatis attulere præſidium, ſed & ferro in altum ſecari juſſus, ſagittæ latentis, via nulla ratione oſtenſa eſt. Quid ageret miſer, quo ſe verteret neſciebat: quia quem medicorum certamina* B *fallebant, mortis ſupplicia deterrebant. Tandem potitus divino conſilio, omiſſis humanis certaminibus, ſanctorum cœpit poſtulare ſuffragia: ut quod terreni non poſſent commodare phyſici, cœleſtis regni proceres more condonarent ſolito, dicente Domino; quia quæ apud homines impoſſibilia ſunt, poſſibilia ſunt apud Deum. Quid multa? ad Baſilicam ſanctiſſimi Agnelli deductus, quibus valebat precibus rogitabat, ut ſicut multis per orbem languidis ſubveniſſet, ita & ſibi in mortis certamine poſito ſubveniret. Aliquantis ibi diebus expletis, domum reverſus eſt. Item S. Georgii templum ingrediens beatiſſimi Severi depoſcebat auxilium, & Sanctos, quos pictos in ſancta aula conſpexerat, obſecrabat: deinde vale dicens omnibus, domum revertitur, diem præſtolabatur extremum. Tandem affuit ſolita pietas Domini, ſecundum quod ſcriptum eſt: quis Deus magnus, ſicut Deus noſter: quoniam tu caſtigas, & ſalvas, deducis ad inferos, & reducis, & poſt lacrymationem, & fletum exultationem inducis. Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum, qui cum iratus fue-* C *ris, miſericordiam facis. Sed libet modo nobis Capuanum parumper provocare ad exorandum Dominum, qui dixit: Omnis qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur. Eja Capuane amice cariſſime, incipe modo cum Propheta dicere: exurge quare obdormis Domine, Exurge, & ne repellas nos in finem. Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopiam noſtram, & tribulationem noſtram: quoniam humiliata eſt in pulvere anima noſtra, adhęſit in terra venter noſter. Exurge Domine adjuva nos, & libera nos propter nomen tuum. Certò certius aderit ille, qui ſuos ad te milites dirigat, per quos, & tibi vitæ auxilium præbeat, & mortis oſtaculum longius abigat.*

Dum quadam nocte prædictus Capuanus ſomno quieſceret, ecce tres viri apparuerunt ei veſtibus diſſimiles, ſed moribus pares. Primus Pontificali habitu D *decorus, ſecundus monaſtico ſchemate redactus, tertius militari cingulo preſſus: ut etiam à Capuano is æſtimaretur, qui eum in prælio percuſſerat, quem contẽplatus condoluit. Putabat enim cauſa eum cognationis adveniſſe interius. Ad quẽ duo ſuperiores talia famina dedere: Ne æſtimes Capuane hunc eſſe militem te qui percuſſit telo: ſed martyrem eſſe Georgium, qui tibi ſanitatis præſens gaudia pandit. Et nullum de hac clade ab hac hora periculum ſuſtinebis. Interea propriis ſeſe indicavere nominibus, Agnellus ſcilicet, & Severus, & ejus ab aſpectu ſe protinus abſtulerunt. Expergefactus homo à ſomno cœpit ſecum cogitare, & mente conquirere, quæ vidiſſet. Et cum multa pertractando revolveret, elevata manu ſagittæ ingreſſum tetigit, & quaſi aliquam ferri aſperitatem ſenſit. Tunc advocato filio, ait: Surge, & celerius mihi affer lumen. Quo facto, exclamans filius ait: ne timeas, pater, quia ſagitta eſt, & ſi dimittis me paululum incidere, ſtatim abſtraham eam. Cui pater: ſuſtine fili, prius ingrediamur ſanctiſſimi*

Georgii templum, & audito matutinali officio, altaro, quo corpus beatissimi Severi latitat, cepetamus, & ibi astantibus clericis, & orantibus, quid Dominus facturus sit vidramus: Dum dicta opera essent expleta, missa manu Capuanus, ut vulneris locum tangeret, illicò secuta sagitta manum cecidit ante altare sacrum. Cerneates omnes, qui aderant tam sublime miraculum, magnas laudes Deo dedere: qui mundo in malo posito non cessat adbuc per suos sanctos talia dona præbere. Statim Capuanus, ut eorum mens plus roboraretur miraculo, quid illi ea nocte ostensum esset, quidve pronunciatum, in medium protulit. Præterea hoc fuit mirabile sentiendum, quia caput in secretiori percussum parte tam diro vulnere, egrediense sagitta, ita consolidatum est, ut nullius humanæ cuperet medicinæ solarium, dicente Beda de socru Simonis curata à Domino; Naturale est febricitantibus, incipiente sanitate lacessere, & ægrotationis sentire molestiam. Verum sanitas, quæ Domini confertur imperio simul tota redit; Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen, &c.

Sed neque hoc prætereundum esse videtur, quod temporibus Sergii, & Joannis magistri militum urbis Parthenope, Dominus per famulum suum Severum operari dignatus est: ut dum fama Sanctorum ejus passim per mundum se fuderit, obcæcatorum corda facilius invitentur, & mentes fidelium ad agonizandum ampiius accendantur. Fuit quidam vir, Petrus nomine, natione Græcus cognomento Volteaci de Calabriæ Amantea civitate; hic in prædicta urbe Parthenope incolatum habebat juxta magnam Basilicam sanctissimi Georgii martyris, & Severi Christi Confessoris. Qui secundum suæ possibilitatis substantiam præbebat Deo in prædicta basilica fideliter munera, precesq; fundebat assiduas: nam & altare, quo ejus venerandæ reliquiæ recubant, undique velo circumcingens obtenit. luminaria verò sæpissimè offerebat. Sed inimicus boni operis non recto intuitu, quæ isdem Petrus circa Domini famulum cerarus enbibebat, solitas suas ad artes refugit, quatenus mente ejus amaritudinum stimulis sucitata, non jam Deo orationes, & luminaria, sed querelas, & jurgia propinaret. Sic quondam Salvatoris discipulum ejus illiciendo animum fefellit, ut decliente traditorem faceret, & Satanæ pellentem dæmonia laqueo implicaret. Sed miser quamvis multos tali arte decipere non desistat, tamen & ipse à multis JESU protegente Domino spretus turpiter sæpe invenitur, & victus: nam filiam ejus parvulam Vrsam nomine, ita immensis doloribus contraxit, ut nec manum ad os ducere, nec extendere alia ratione valeret; quam genitor conspiciens profusus lacrymis, animoque consternatus propriis eam bajulans ulnis, simulque cum olei vasculo pleno collo illius suspenso ad sacratissimum altare sub quo ejus corpus quiescit, cucurrit, atque ibi cum ea projectus lacrymas devotissimè fudit, & tali voce Dominum poposcebat Regem.

Tu Deus omnipotens, qui culmina cælica tangis,
Et numeris elementa ligas, ut frigora flammis
Arida conveniant liquidis, ne purior ignis
Evolet, aut mersas deducant pondera terras.
Qui requies tranquilla piis es, gloria fessis.
Respice dicta mea, cunctum qui respicis orbem.
Et miserere mei, ne pressus pondere gravi,
Hanc perdam prolem, quam pestis sæva revinxit.
At tu sancte Dei Præsul venerande Severe,
Qui pietate micas, qui mortis vincula solvis,
Vulnera cerne mea, quæ duritie ensis adurit.
Ignifer, ut laudes possim tibi reddere summas,
Et Domino cujus tu servus adesse probaris.
Qui tibi concessit vitam donare famellis,
Qui tua munera sancta petuat per sæcula semper.

Talia vir præfatus in pavimento adiacens cum ore repeteret; misericors Dominus, qui precantium nunquam abiicit preces, nec mundo corde invocantes destituit se, statim sui per merita famuli adfuit, & nec primitus præfatus vir à pavimento sublatus est,

A *quam ei filia sanitati plenissimæ sit reddita; & quæ contracta manibus, brachiisque ad ejus fuerat adducta tumulum, sine omni mora protinus est patri extensa, & ab languore absoluta reddita.*

Elysii sedem nobis acquire Severe
Antistes, sobrie cordaque nostra fove.
Defunctus facis qui sanctis obtinuisti
Eulogiis, nostra tu quoque corda tega.
Est nobis votum seriatim pangere totum
Quod cuidam cano contigit archiatro.
Rem miram vobis refero, quæ nuper in ista
Facta est Vrbe bonæ virginis, atque probæ.
Vrbis Dux hujus dum progressus properasset
Adversus Comitem, qui sibi restiterat,
Et cum militiæ condensa cuncta repleret
Arva loci illius, suat, ubi Puteoli.
Cepit summoperè castrum confligere contra
Spicula jactando insuper & lapides.
Et cum jam nimium machinis affligeret illam,
B *Vrbiculam parvam, qua Comes intus erat.*
Accidit ut subito Capuanum nomine dictum
Ales acuendo volans tempore percuteret,
Cuspide mox tecta, heu dira sagitta remansit,
Quam nullo poterant arbitrio trahere.
Omnes plangebant, lugubrique voce gemebant,
Cunctipotens pie Rex, huic modo Christe fave.
Quid multis morer? hunc ad mox urbe revocarunt,
Nomineque proprio Parthenope resonant,
Hic Confessorum cepit peragrare sepulchra,
Suspiciis nimiis Patro rogans civium.
Sed non Agnellus, non præclarus Severinus
Curarunt hunc à vulnere lethifero.
Non Gaudiosus, Proculus, non Sossius almus
Illi præstarunt quodlibet auxilium.
Non Martinus amans Christum, non hunc Benedictus
Curavit miserum, sed Domini pietas
Revera potuit, quod nullus medicorum;
C *Hoc valuit Sanctus, nempe suis precibus.*
Pontificem Severum dicimus istius urbis
Cujus soma loco vah requiescit in hoc.
Præbuit & martyr Christi Georgius aptum
Illi præsidium, qui rogitabat opem.
En improviso processit lapsa sagitta
Ante pedes hujus, qui pia voca dabat.
Astaes flentes Dominum tunc magnificarunt
Vocibus altisonis, cordibus atque piis.
Dicentes: non est similis tibi Christe Redemptor
In priscis quisquam, qui queat hoc facere.
Quare dicamus, hæc clara voce canamus,
Carmina melliflua, cantica laudiflua.
Gloria Christe Deus tibi sit per sæcula cuncta,
Qui hunc invalidum sic medicando juvas.
Gloria sit Patri, Verbo qui cuncta creavit.
Sit semper sancto gloria Spiritui.
Versificatorem tu protege, sancte Severe,
Hunc qui curasti dando sibi requiem.
Hos versus recinit Joannes Presbyter archi,
D *Cujus vota Deus compleas altitonus.*

15. VRSUS S. Severi Archidiaconus, ac nepos patruo successit circa annum Domini, ut mihi videtur, 412. Quatuor annos Neapolitanam Ecclesiam rexit, & fato functus in cœmeterio extra urbem humatus est, teste Joanne Diacono, in quo B. Euphebius conditus fuerat, de quo Anonymus in vita Severi. Vrsus ergo, ut Caracciolus observat, successor Severi fuit, non Vrsicinus ille schismatis auctor, & Romanæ Sedis violentus invasor, ut affinitate vocum decepti scripserunt Anastasius, & ex eo Platina in vita Damasi. Sed Vrsus nepos, quod Joannes Diaconus, & ex illo antiquior Anonymus iste tradiderunt: quosque secuti sunt Baronius, ac Binius. Porrò Vrsicinum illum, sive Vrsinum non fuisse Episcopum Neapoli liquet; tum quod nihil ejusmodi habeat Marcellinus tractatu de hoc schismate; alioqui, ut verisimile est, non ta- XVII.

citutus hanc hoooriﬁcam Neapolitanę Sedis dignitatem collatam ſuo Pſeudopootiﬁci (nam & ipſe Vrſicini ſequaa fuit.) Tum etiam quia legitur hic ipſe Vrſicinus poſt ſedatum ſchiſma , quod conflaverat, relegatus in Galliam . Ac præterea quia idem reperitur negocium ſacceſſiſſe Siricio , poſt decem & octo annos , hoc eſt poſt obitum Damaſi , ut habetur ex litteris Theodoſii Imperatoris Papiniano Præfecto ſcriptis anno Chriſti 385. quas Baronius recitat . Vnde patet , in quut diſceptationes incurrant , qui Vrſum cum Vrſicinu confundunt . Porro quod Joannes Diaconus ſcribit, Vrſum poſt quatuor ſolummodo aonos Epiſcopatus ſui obiiſse ſub Damaſo, omnino falſum videtur , cum Severus Vrſi prædeceſsor poſt annum 396. (melius 412.) exceſſerit è vivis . Oportet igitur Vrſum obiiſse longe poſt Damaſi Pontiﬁcatum , anno ſcilicet 416.

XVIII 16. JOANNES hujus nominis primus Neapolitaous evaſit Epiſcupus defuncto Vrſo circa annum Domini 416. Hic, ut Joannes Diaconus refert, & ex eo alii ſub Severo Epiſcopo anno 381. Neapoli è fuudo Marciano propè Puteolos inclyti martyris Januarii corpus tranſtulit , propriiſque manibus ſepelivit in Baſilica ejus nomini dicata, in qua quidem Eccleſia poſt ſuę vitę ﬁnem conditus eſt ad dexteram partem prope S. Fortunati tumulum. Hunc Neapolitanæ Eccleſiæ præfuiſse Siricio , & Anaſtaſio Romanis Pontiﬁcibus anno 388. narrat Diaconus , & ex eo aliqui recentiores : hi tamen toto cœlo aberraſse viſi ſunt, cum ea tempeſtate Severus Neapolitanam adminiſtrabat Eccleſiam , ut ex iis , quæ in Severo ſunt relata clarè habetur : etenim ad Severum extat epiſtola Ambroſii anno Chriſti 386. ſcripta , & Severus poſt D. Martini obitum Eccleſiam , ac Monaſterium ejus nomini Neapoli conſtruxit , Martinus ad cœlum evolavit , juxta Baronii veriorem computum anno reparatæ ſalutis 402. Cæterùm Joannes Diaconus, quæ de Joanne vulgo Aquſtoſio Epiſcopo Neapolitano ſanctiſſimo dicuntur , & quem B. Paulinus Epiſcopus Nolanus ad cœleſtia regna vocavit, perperam Joanni huic primo attribuit , ut infra ſuo loco narrabimus.

XIX. 17. TIMASIUM Neapolitanum fuiſse Epiſcopum poſt Joannem ſcribunt ex Joanne Diacono . Vixiſse aliquot anno ſalutis 425. alii anno 477. quem ſediſſe volunt ann. 31. Utcumque ſit , conſtat Timaſium quondam fuiſſe Neapolitanum Epiſcopum. Hac tempeſtate, nempe anno Domini 438. Sanctus Gaudioſus Epiſcopus Bithyniæ ex Africa Vvandalicam perſecutionem ſub Genſerico Rege fugiens Neapolim multa Sanctorum Lipſana detulit ſecum Pretioſum porrò Protomartyris Stephani cruorem à Gaudioſo Neapolim advectum fuiſſe conſtans eſt omnium opinio, traditione , & veteribus monumentis roborata : cui ſubſcribit Baronius. in Notis ad diem 3. Auguſti . *Fertur*, inquit , *S. Gaudioſus Epiſcopus ampullam vitream concreti ſanguinis S. Stephani indè Neapolim Campaniæ urbem fugiens , ſecum aſportaſſe ; quæ hactenus ibidem in Eccleſia ejuſdem S. Gaudioſi religioſè aſſervatur ; ubi adhuc miraculum perſeverat , ut ſuper altare ampulla poſita , dum ſacra Miſſarum ſolemnia peraguntur , liquſcere , velut recens effuſus ſanguis aliquando conſpiciatur* . Primus omnium ad oras occidentales Stephani reliquias detulit Oroſius presbyter Hiſpanus , qui per ea tempora peregrinatus eſt Hieroſolymam . Deperdita poſtmodum eorum memoria Luciano Presbytero divinitus revelata fuerunt , ut ejuſdem literæ teſtantur . Neapoli autem alterius Luciani induſtria , ut ſcribit Caracciolus, detectus pretioſus cruor anno 1561. cum Altare Gualandæ familiæ diruereter, in ea S. Gaudioſi Eccleſia , in altera urnatum ſub eo repertarum, phiala erat vitrea , ſanguinis, ut videbatur plena : cujuſnam martyris eſſet , nullo extante ſcripto, ignorabatur . Tunc Canonicus Neapolitanus Lucianus nomine , qui ad reliquiarum veritatem indagandam cum Archiepiſcopo Surrentino, Neapolitano Vicario, aliiſque Canonicis aderat , manu phialam apprehendens , non abſque interno impulſu exclamare cœpit : *Video cœlos apertos , & Jeſum ſtantem à dextris virtutis Dei* . Viſuſque eſt ſanguis ebullire , & liqueſcere : quo ſigno compertum eſt Stephani eſſe ſanguinem , cujus ea fuere verba , dum lapidaretur à Judæis . Illud autem liqueſcentiæ miraculum perſeverat adhuc toti civitati conſpicuum . Ædiﬁcavit poſtea Gaudioſus Neapoli Monaſterium in loco olim dicto *Caput trii*, forte quod ad Septemtrionem is collis poſitus ſit . Putant aliqui Monaſterium hoc primùm a Gaudioſo, poſtea ab Agnello, deinde a Virginibus inhabitatum fuiſſe, dictumque Monaſterium Gaudioſi à primo ejus fundatore. At quia Joannes Diaconus , & Ammiratus in Grimoaldo tertiu Duce Beneventi dicunt à Stephano Epiſcopo conſtructum eſſe Monaſterium S. Gaudioſi , ideo rectius putaverim , ait Caracciolus, poſſe dici monaſterium quod Gaudioſus ædiﬁcavit, & poſtea Agnellus Abbas Monachorum rexit , non fuiſſe illud, quod nunc S. Gaudioſi dicitur , ſed quod ſancti Agnelli . Firmaturque hæc opinio ; nam in hoc quidem , non in illo Monialium erat , eſtque Imago , ſeu Sacellum S. Mariæ *intercede pro nobis* . Obiit Gaudioſus anno Chriſti 453. ut Capaccius colligit ex Indict. 6. ſepulchro ejus ſcripta, cæteris ob vetuſtatem penè diminutis characteribus, ſepultuſque eſt in cœmeterio ſubterraneo, ſuper quod nuper Eccleſia S. Mariæ Sanitatis erecta eſt, unde poſtea ad Eccleſiam ſui nominis ejus pignora tranſlata fuerunt .

18. S. NOSTRIANUS Epiſcopus commotionum tempore Neapolitanam regebat Eccleſiam anno 414. quandoquidem Pelagii tunc , & Juliani falſa dogmata catholicos in Campania vexabant . Pugnavere adverſus ea Proſper Aquitanus tunc temporis Leonis Pontiﬁcis in Campania Legatus , & alii . Sudavit quoque Noſtriani diligentia , pro grege ſuo in Catholica ﬁde ſervando : cujus zelus in fratrem quoque emanavit . Ab hoc germano Noſtriani, & Horio a Presbytero , aliiſque Clericis Eccleſiæ Neapolitanæ tentus , & coercitus fuit quidam Florus, qui S. Soſii ſibi ſanctitatem aſſumebat . Hujus rei meminit Proſper libro de Promiſſione , & Prædictione cap. 6. de ſignis Antichriſti . *In Italia* , inquit , *quoque nobis apud Campaniam , dum venerabilis , & Apoſtolico honore nominandus Papa Leo Manichæos ſubverteret , & conteceret Pelagianos , & maximè Julianum , ambiens tam quidam Florus nomine , ſpiritu ſeductionis arreptus virtutem & meritum ſibi S. Soſii martyris aſſignans , cum haud procul à Neapolitana civitate in ſubverſionem animarum quædam promitteret , faceretque illicita , à germano venerabilis Noſtriani Epiſcopi , & Nerio Presbytero , ſimul cum Clericis prædictæ Eccleſiæ tentus & coercitus à præfatæ provinciæ liminibus pulſus eſt* . Pauca de Noſtriano nobis antiquitas reliquit præter hæc , & quæ Joannes Diaconus ſcripſit . *Noſtrianus Epiſcopus XV. ſedit annos XVII. Hic fecit Balneum in urbe , & alia in gyro ædiﬁcia , qui uſque hodie Noſtriani balneas vocatur , qui bonis operibus agens in Domino requievit , & ſepultus eſt in Eccleſia Beati Gaudioſi Chriſti Confeſſoris foris urbem euntibus ad ſanctum Januarium martyrem in porticu ſita* . Addit Caracciolus . At poſt Joannis Diaconi ætatem in regionem Noſtrianam tranſlatum fuiſſe corpus ejus , & propriè ad Eccleſiam ſancti Januarii ad Diaconiam ipſa ejus retectio Auguſto menſe anni 1612. Octavio Cardinale Aquaviva Neapolitano Archiepiſcopo demonſtravit . Cum autem ſignatè quo die ipſe obiiſſet ignoretur, ad ſextum decimum Auguſti , quando inventa ſunt ſacra pignora ﬁxus eſt . Sic Galeſinus 7. Id. Januarii teſtatur de SS. Beniamino & Maximo martyribus , quorum cum dies natalis ignoraretur, agi eorum feſtum cœpit eo die, quo inventa fuere eorum corpora . In Romano quoque Martyrologio feſtum S. Danielis martyris , tertio Januarii , ﬁt eo die quo Inventio ejus , ut notat Ba-

XX

a Nerio.

ro-

ronius. Sacra ejus oſſa, ut Sanctorum Lipſana venerantur. Ejus caput argentea, atque aurea theca reclusum eſt, quod in ea æde aſſervatur, memoria inibi in altari ſculptis litteris è marmore poſita hæc eſt.

HIC JACET CORPUS S. NOSTRIANI NEAPOLITANI EPISCOPI.

XXI 19. FELIX præfuit Eccleſiæ Neapolitanæ anno circiter 451. Hujus meminit Joannes Diaconus. Sedit ann. 9. menſ. 3. die 6.

XXII. 20. SOTER ad Neapolitanam Sedem pervenit poſt Felicem. Interfuit Romano Concilio ſub Hilario Papa anno 467. a *Hic*, ut Joannes Diaconus narrat, *ſedit ann. 21. temporibus nempe Hilarii, Simplicii, atque Felicis Romanorum Pontificum. Erexit quoque in civitate Neapolis Baſilicam in honorem ſanctorum Apoſtolorum, in qua plebem Dei laudes ſedulo referre ſecundus poſt S. Severum inſtituit, ſepultus in Stephania Eccleſia.* Ex Joanne Diacono colligi poſse videtur, addit Caracciolus cap. 21. de adventu Conſtantini Magni Neapolim, à Sotere Epiſcopo Baſilicam SS. Apoſtolorum eructam, cum de eo ſcribat: *Hic catholicam Eccleſiam BB. Apoſtolorum in civitate conſtituit, & plebem poſt S. Severum ſecundus inſtituit.* Sed alius eſt eorum verborum ſenſus, nempe Soterem parœciam illi addidiſse: eandem enim phraſim uſurpat hic Auctor, cum de parœciis S. Mariæ Rotundæ, & S. Georgii loquitur, ſcilicet factas eſse Catholicas. Alioquin quænam alia erit Apoſtolorum Baſilica à Conſtantino Neapoli erecta, niſi iſta ſit? Cum præterea cætera ſint conſona, nimium forum, ſive platea, quæ hodieque extat, quanquam anguſtior, & facies antiqua Baſilicæ, quæ olim columnata, ad aliarum, quas Conſtantinus Romæ, & alibi excitavit ipſiſſimam formam. Viſebantur illæ paulò ante cinerei coloris longè oppidò, ac teretes, inter quas duæ cæteris majores exalbidæ atque ſtriatæ, abſidem utrinque ſuſtinebant. In quibus erant quoque Conſtantiniani operis indicia haud obſcura, Auguſti ſcilicet illius labris X. & P. characteres, XPICTOY, hoc eſt Chriſti nominis epitome in ambarum ſupremo ſcapo propè periſtylium inſculpti. Nam & eæ columnæ, quæ conſimili cum his notis A ☧. Ω. erectæ ſunt, Conſtantini ejuſdem opus fuiſse, docet Lipſius lib. 3. de Cruce cap. 16. & ex eo Roſuveydus ad Paulini natal. xi. Felic. pag. 865. quamquam non ſim ego neſcius, alios etiam Auguſtos Conſtantinos poſteriores iis quoq; notis uſos, ut palam eſt ex nummis, & obſervatione Gretſeri tom. 3. de Cruce lib. 1. cap 9. 10. & 11. Attamen nemo ex iis legitur Neapolim veniſse, aut ibi ædificia extruxiſse per ea tempora, niſi Conſtantinus. Hanc olim fuiſse Epiſcopium Petrus de Stephano affirmat, eamque primam omnium viginti duarum Parochiarum, quæ Neapoli ſua ætate erant, collocat, multuſque id opinari adjungit: De qua re nihil certi habetur. Non eſt autem prætereundum in hac Eccleſia anno ſalutis 1555. primordia Chriſtianæ pietatis erga puellas de pudicitia ſua periclitantes, quæ nunc in Parthenone Spiritus ſancti exercetur, jacta fuiſse („*induſtria Sanctiſſ. illius viri Mag. Ambroſii Salvii ex ordine Prædicatorum, qui poſtea meritiſſimus obiit Nertonenſis Antiſtes, de quo tom. 1. col. 1034. Caracciolus t. 21. f. 297. Sebaſtianus de Paulis Cler. Regul. Matris Dei vir omnigena, & præcipuè ſacra eruditione præditus nunquam niſi cum laude nominandus in vita ejuſdem Salvii l. 1. c. 1. fol. 67.*] Demum vertente anno 1575. Clericis Regularibus Theatinis Eccleſia iſta Sanctorum Apoſtolorum tradita fuit conceſsu Philippi Caraccioli Marchionis Vici, ad quem jus præſentandi Abbatem ſpectabat. Parœcia in Metropolitanam translata ex Diplomate Pontificio. Semel atque iterum fuit ab iis in ampliorem formam extructa, donec demum in eam, quæ hodie viſitur amplitudinem, & ſtructum, opere mirabili ab ipſis fundamentis erecta; idque Iſabellæ Carafæ Cerciæ olim Duciſsæ munificentia, quod chartula ipſa in loculo plumbeo incluſa, & in primario benedicto lapide appoſita hujuſmodi verbis teſtatur.

a 465.

Anno Domini M.DC.XXVI. indict. IX. Urbani Papæ VIII. P. M. Anno IV. Franciſco S. Euſtachii S. R. E. Diacono Card. Boncompagno Archiepiſcopo Neapolitano, Ferdinando II. Auſtriaco Imperatore, Philippo IV. Rege Clerici Regulares antiquam Sanctorum Apoſtolorum Eccleſiam a Conſtantino olim extructam, & alias non ſemel reparatam in ampliorem, & auguſtiorem formam inſtaurandam curaverunt; ad id opus piè & liberaliter legata pecunia ab Iſabella Carafa Duciſſa Cerciæ majoris: Quæ terreno ſponſo viduata, ſua omnia Eccleſiis, & pauperibus, ſe verò ipſam Mariæ Magdalenæ aſſumpto nomine, Chriſto cœleſti ſponſo in ſacro Monaſterio S. Mariæ de Sapientia æterno connubio dedicavit.

Novam Baſilicam anno 1649. die x. Octobris ſulemni pompa conſecravit Aſcanius Philamarinus S. R. E. Card. & Archiepiſcopus Neapolitanus, ad cujus æternam memoriam lapis marmoreus poſitus eſt ſupra fores Eccleſiæ cum hac inſcriptione.

Erectum ſuperſtitione Fanum, quod explicatu latius Area mutato cultu Conſtantinus Magnus SS. Apoſtolorum memoriæ dedicavit, poſtmodum exutum Aevi ſenio, a fundo, atque ad Conſtantinum magnificentia à Clericis Regularibus renovatum Franciſcus S.R.E. Card. Boncompagnus Archiepiſcopus Neapolitanus, jacto primo lapide fundavit, Anno M. DC. XXVI. die IV. Novembris. Demum continuatæ Purpuræ ac magnorum nominum ſplendore, Aſcanius S. R. E. Card. Philamarinus Archiepiſcopus item Neapolitanus, Solemni ritu conſecravit, Anno M. DC. XLVIIII. die x. Octobris.

De hac pulcherrima, nobiliſſimave Baſilica legendus etiam Joſeph Silus b to. 1. Annal. Clericorum Regularium, & hæc ſatis de hac Baſilica incidenter ad Soterum ſint dicta.

b Et ante ipſum Ant. Caracciol. c. 21. fol. 204.

21. S. VICTOR Neapolitanæ Eccleſiæ throno nobilitatus dicitur circa annum Domini 486. XXIII. *Hic Baſilicas duas*, ut Joan. Diac. ſcribit, *extra civitatem ædificavit, unam S. Stephano ante ſanctorum Januarii, & Agrippini Baſilicam, alteram non procul à porticu ejuſdem Baſilicæ in honorem S. Euphemiæ martyris dicatas, in qua & ipſe poſtquam Eccleſiam Neapolitanam ſanctiſſimè annis 11. menſ. 10. adminiſtraſſet conditus eſt.* Hujus meminit Eugippius Abbas in epiſtola ad Paſcaſium Diaconum de vita, & miraculis S. Severini Abbatis Noricorum Apoſtoli apud Surium 8. Januarii; cujus corpus divinitùs ad caſtrum Lucullanum propè Neapolim perductum Victor auctoritate Gelaſii Papæ intra urbem in Eccleſia S. Severini Epiſcopi & Confeſſoris recondidit, ubi poſtea nobile Benedictini Ord. Cœnobium extructum fuit. Non me later ab aliquibus neſcio quem alterum S. Severinum Neapolitanum Epiſcopum excogitatum, cujus quidem Acta eadem prorſus ſunt cum illis, quæ S. Severino Epiſcopo Septempedano attribuuntur; unde jure merito ab hac ſerie ſanctum illum Severinum Neapolitanum confictum Epiſcopum expungimus; de quo hæc Ferrarius ad 8. Januar. in Catalogo Ss. Italiæ. *S. Severinus Epiſcopus Neapolitanus S. Victorini martyris frater fuit, ut Uſuardus, Ado, Martyrologium Rom. omneſque Martyrol. ſcriptores tradunt. Is poſt multarum virtutum perpetrationem plenus ſanctitate, ut à ſupradictis ſcriptoribus*

ſan-

sancto fine quievit. Verùm ipse dum essem Neapoli, nc in tabulis Ecclesiæ Neapolitanæ Severini Episcopi nomen minimè descriptum cernerem, diligenter sciscitari à Canonicis, aliisque in hujusmodi rebus versatis cœpi, librosque, qui de sanctis Ecclesiæ Neapolitanæ tractant perlegi: tandem me ad Ecclesiam S. Severini contuli, nec quicquam de s. Severino Episcopo, qui Neapolitanus fuerit, scire potui. Severinus enim, qui à Neapolitanis colitur, cuique Basilica, in qua ejus corpus asservatur, erata est, non Episcopus, sed Abbas fuit. Ex quo suspicio mentem meam subiit nomen Severini Episcopi Neapolitani in Martyrol. alicujus incuria irrepsisse, ut apud Adonem Acta S. Victorini mart. cum Actis S. Victorini Confessoris confunduntur; sic Severinum Septempedanum Episcopum, qui s. Severini Confessoris germanus fuit per errorem Neapoli attributum fuisse. Quæ de re multa apud Baronium in suis in Martyrol. Rom. notis nonis Septembris, & ad 6. idus Julii habentur. Quæ autem à me dicta sunt, non ut Martyrol. Rom. improbem, sed potius dubitationem à peritioribus tollendam excitarem accipias velim. Hæc ille; cui libenter sobscribimus, cum Joannes Diaconus in Chronico, & doctus sæpe citatus Antonius Caracciolus, qui de sanctis Neapolitanis Episcopis, cæterisque Divis Neapolitanis in sacris monumentis Neapoli accuratè scripsit, de illo quem fingunt Neapolitanum Episcopum sanctum Severinum altum silentium tenuerunt. Cæterum de S. Victore idem Caracciolus hæc habet. *Victorem quoque præclara, ut par est credere, pro sua grege patrantem, præter historicos aliquot, Kalendaria, Ritualia, & Breviaria, memorata tantum Sancti titulo, nulla alia acta nobis exhibent.* Hujus memoria habetur in Kalendariis 8. die Februarii.

22. S. STEPHANUS, S. Victori deinde sufficitur circa annum Domini 498. interfuit Romanæ Synodo, quam Symmachus Papa anno 499. adversus Laurentium Presbyterum Apostolicæ Sedis invasorem habuit. Adfuit item alteri Romanæ Synodo anno 502. *a* in qua de objectis eidem Pontifici criminibus actum est. Hic teste Joan. Diac. Salvatoris Basilicam, quæ Stephania vocabatur, episcopio junctam renovavit, in augustioremque formam redegit. Sedit annis 15. mens. 2. temporibus Anastasii, & Symmachi Romanorum Pontificum, & Anastasii Augusti. Hunc nisi S. Patritius Prusiæ Episcopus & martyr, qui Neapoli fuit, anno Christi 499. in Meneis Græcis à Rodero translatis, Sanctissimum appellasset, nemo nostrum, inquit Caracciolus, Sanctum fuisse scivisset. Cum enim Vesuvius mons apud Neapolim exardesceret, is Stephanus Episcopus ejus montis ignis eruptionem sacris precibus extinxit; sic enim ait Patritius. *Quare testamur apud vos (Prutenos) judicium per ignem à Deo olim peractum esse. Vidi enim Neapoli montem sex millibus passuum ab urbe distantem, vallibusque sinuosum, ex quo divinus ille ignis erupit, & velut fabiens undæ trecentas alnas ultra montis verticem elatus terram excussit, & fuum decoxit, quoad Stephanus sanctissimus illa tempestate Pontifex cum supplicatione solemni egressus, numen cæleste deprecatus flammam coercuit, & extinxit.* Tametsi tempus, quo S. Patritius floruerit, non habeatur, & Roderus Patritium sub Titio Imperatore martyrium subiisse affirmet, nullo auctore, nullaque conjectura motus, tamen Stefani Episcopi ætate vixisse fatendum est, cum hoc tempore Vesuvii montis incendium memoretur: etenim Cassiodorus habet lib. 4 variar. epist. 50. Epistolam Theodorici Italiæ Regis annum circiter 500. qua Campanis Vesuvii montis vastatis tributum remitti præcepit.

23. REDUX, sive Reudus variè à plerisque Neapolitanus Episcopus appellatur circa annum Domini 504. quem Io. Diaconus tres annos dies 04. sedisse testatur. Cujus hortatu idem Eugippus Abbas Beati Augustini Hipponensis Episcopi codices magnis laboribus deflorans, utilissimum librum edidit, quem in duos secans libros Thesaurum S. Augustini nuncupavit, ac Probæ Romanæ Virgini sacræ dedit, ac Neapolitanæ Ecclesiæ per manus hujus Reducis Episcopi obtulit, ut Sigibertus de viris illustribus c. 39. testatur. Dubitat Chioccarellus hunc Reducem non Neapolis Campaniæ fuisse Episcopum, sed Neapolis in Africa; tamen nil obstat, quin Eugippus, qui S. Severini discipulus fuerit, & vitam ejus conscripserit, Africanus fuerit, ut Redux Præsul dicatur Neapolitanus in Campania Felice; cum Joan. Diac ingenuè inter hujus Ecclesiæ Antistites commemoret.

24. S. POMPONIUS *b* ad Neapolitanum Episcopatum assumptus videtur anno Domini 508. XXVI

b De eo Acta ss. Maii t. 3. p. 121.

Sedit teste Joanne Diacono anno 28. dies 10 quod si verum est, sancto fine quievit miraculis gloriosus anno 536. sepultus in Ecclesia S. Mariæ Majoris ab ipso condita sub altari, ubi liquor, ut vetus traditio fert, scatebat, utque ex foramine colligitur adhuc extante in arca, unde manabat. Crebra per ipsum edita miracula, cujus festus dies in fastis ecclesiasticis habetur Prid. Id. Maii, de quo Diaconus. *Hic fecit Basilicam intra in urbem Neapolim ad nomen sanctæ Dei Genetricis, semperque Virginis Mariæ, quæ dicitur Ecclesia Majoris, grandi opere constructam, qui fuit temporibus Hormisdæ Papæ, & Joannis, Felicis, & Bonifacii Apostolicorum, necnon & Anastasii, & Justini Augustorum.* Erigendæ hujus Basilicæ occasio (narrat Caracciolus) ab Julio Cæsare Engenio, ex vulgi fama, asseritur fuisse, Dæmoniaci cujusdam spectri Pomponii oratione, ac Beatæ Virginis revelatione expulsio, quod ibi in porci speciem grunnitu suo cunctos terrificando se visendum præbebat. Quasi quod Deipara monuerit in somnis Pomponium, ut quo loci cærulei coloris pannum invenisset, ibi sibi dedicaret, eoque modo spectrum illud abactum fuisse. Additque Engenius in ejusce rei memoriam spectaculum à rusticis Neapolitanis, in singulos annos datum, ut in majori Ecclesia, porculam è supremo tectorum fastigio in rapaces inferius astantium manus proiicerent, simulantes dæmonem proiicere, & conculcare; eaque etiam de causa in turri Campanaria ejus Basilicæ, ad hunc usque diem porculam videri exculptam. Aniles, ut existimo, fabellæ & lepidum inventum, fovendo ludiero illo porculæ spectaculo, quod postea tanquam ridiculum, Templique venerationi & majestati indecens meritò sublatum fuit. Ego certè miror valde, cur tanti beneficii nulla apud antiquos scriptores extet memoria. At neque in picturis, quæ quandoque historiæ subeunt vicem, Julianæ nostræ diabolum appingimus, quem sub humana effigie ipsa catenavit; Margaritæ draconem, quem trucidavit; Georgio puellam, sive veram, sive figuralem, quam liberavit; & aliis Divis alia. Poterat ergo antiquitas & Pomponio porculam subiicere, aut ipsi Deiparæ, ut ab aliis hanc ejus discriminaret figuram. Nec me movet porcula illa Turri Campanariæ insculpta; tum quod hæc recentior sit temporibus Pomponii, neque alibi id animal inspiciatur. Tum etiam quod casu illam ibi affixam putem, sicut & casu alia ibi sunt marmorea fragmenta, ut intuenti patet. Quod si velit quis ex industria, & non casu ibi fuisse insculptam; Respondebo, in odium Judæorum Neapoli tunc degentium, qui suillam carnem abominantur, ibi, hoc est, in loco sacro Christianorum fuisse exculptam. Habeo quidem exempla, quæ profero ex Simone Majolo de Judæorum perfidia fol. 814. de suis statutis in Templis Vvitembergæ celeberrimæ Saxoniæ urbis, Magdeburgi, & alibi: in odium scilicet Rabbinorum. Hujus item Ecclesiæ Dedicatio Romano Pontifici tribuitur, & jure quidem; nam, ut doctè admonet *Baronius* tom. 8. ann. 591. & 598. ex epistolis Gelasii, & Gregorii Papæ nulli Episcopo licuit *Ecclesiam* inconsulto Romano Pontifice dedicare. Pomponius autem

non

non facultate solum Pontificis sibi consuluit; sed etiam præsentia. Sed cuinam Pontifici tribuenda est? Joanni secundo, ait litteratus ille lapis (extat lapis iste in atrio Ecclesiæ) intolerando certè errore: is enim nunquam legitur Roma discessisse, nisi antequam esset Pontifex: nempe cum Diaconus Romanæ Ecclesiæ Constantinopolim petiit apocrisiarius Papæ, ut notat Manlius de præstantia Basilicæ Vatic. Ad hæc vixit Pomponius, ut Jo. Diac asserit, *temporibus Hormisdæ Papæ, & Joannis, Felicis, & Bonifacii beatorum Apostolicorum, nec non & Anastasii, & Justini Imperatorum*. Atqui non Joannes secundus, sed primus successit Hormisdæ: ergo ab hoc dicendum est Ecclesiam fuisse dedicatam. Tertium etiam Joannem nullo negocio excludimus: licet enim Neapolim advenerit, occasione placandi Narsetis, diu tamen post Episcopi nostri tempora fuit. Dicata ergo fuit a primo Joanne circiter Christi annum 525. Pontificatus sui secundo, quando scilicet Theodorici Regis jussu, ipse coactus Constantinopolim petere, Neapoli transiit cum Cardinalium, & Episcoporum, ut credibile est, comitatu. Quibus adiungendi sunt quatuor illi Senatores, Importunus, Theodorus, Agapitus exconsules, & Agapitus alter Senator & Patricius. Nam de Boetio & Symmacho ejus genero, res est dubia, cum nonnulli eorum necem à Theodorico perpetratam ponant, dum Joannes Constantinopoli ageret: alii verò dum Ravennæ in carcere detineretur. Hic Joannes à Ravennate carcere epistolam scripsit ad Episcopos Italiæ, quæ extat tom. 2. Conciliorum, & tom. primo epistolarum Pontificalium, iis contra Theodoricum pro catholicæ fidei defensione roborandis. Ad Pomponii ætatem eam spectare dicendum est: cum scripta sit anno Christi 526. Pomponius autem ad usque Justini tempora Præsulatum suum deduxit, qui imperavit ab anno 518. usque ad annum 527. Eum autem vigil. cura insudasse gregi suo contra Theodoricum Arianum Hexacionitam formando, credendum est; cum præsertim Theodoricus Neapoli tunc dominaretur [a], ubi & statua illi erecta erat, quæ postea in mortis suæ præsagium corruit, teste Capaccio, fortè ex Procopio, lib. 1. Hist. Neapol. fol. 295. Tandem fuisse hanc Basilicam in magna olim veneratione, ex oblatis ingentis pretii muneribus à Principibus viris colligitur. Quorum intermortua memoria utcunque reviviscit ex vetustis aliquot scripturis pubblica auctoritate exaratis: Dionysius enim Sarnensis Judex & Notarius Apostolicus in Actis visitationis à Nicolao Archiepiscopo Neapolitano anno Christi 1423. ritè celebratis, sic scripsit. *Margarita Neapolis Regina Basilicæ sanctæ Mariæ Majoris thuribula aliquot donavit. Rex item Ladislaus duo argentea candelabra, & Crucem cum inserta Crucis ipsius particula, quam inclyta Maria Sueva Federici Augusti soror, sibi dono dederat. Præterea Joanna Regina hujus nominis secunda, atque N. Ducissa Suessę duas pluviales vestes eidem Basilicę obtulerunt, singulæ singulas*. Hanc Basilicam incolunt nunc Religiosissimi Patres Clerici minores. Hæc de S. Pomponio Episcopo Caracciolus. Porrò circa tempora, & annos quibus Pomponius vixerit, sederitque ab iis, qui de ipso scripserunt, non uno modo proferuntur; Joannes Diaconus habet illum præfuisse annis 28. Diebus 10. temporibus Hormisdæ, Joannis, Felicis, & Bonifacii I. Romanorum Pontificum, & Anastasii, & Justini Augustorum: Quod si verum est, oportet illum electum fuisse circa annum Dom. 508. obiisse verò ann. 536.

[a] Id falsum. Consule de Petris in hist. Neapol. l. 1. c. 3.

XXVII. 25. JOANNES hujus nominis II. s. Pomponio in Episcopatu successit circa annum Christi 536. Sedit ann. 20. dies 11. Hic, teste Jo. Diac. Ecclesiæ Stephaniæ absidem incendio concrematam restituit, ubi & musivo opere transfigurationem Domini mirifico artificio depingi curavit. Construxit etiam B. Laurentio Martyri Basilicam affabre & maxima arte compactam, stratumque omne, ac pavimentum ex marmorum crustis ad lineam ferè ordinatum paravit, ita ut res esset omnium oculis jucunda, & visu delectabilis.

26. VINCENTIUS, seu Viventius, in demortui Joannis locum suffectus est circa ann. Dom. 556. temporibus Pelagii I. & Joannis III. Papæ. Sedit annis 23. Hic, ut Joan. Diac. scribit, splendidissimam Basilicam in honorem S. Joannis Baptistæ Christi Præcursoris construxit, quam in orbis veluti gyrum peramplis ædificiis exornavit: fecit etiam altare cum columnis & ciborio, & desuper argento ditavit, ac pharos etiam quatuor argenteos & aureos fecit; baptisterium itidem fontis minoris in Cathedrali Ecclesia, & accubitum juxta positum magnifico opere depictum. XXVIII.

„ *Sub hoc Præsule Sarraceni Neapolitanam urbem ingressi strage illam, & confusione repleverunt, illius omnes plateas populabundi, plenique irarum percurrentes, donec in regione, quam in illa urbe Montaneæ vocant, pervenientes ab Jacobo de Marra viro patritio strenuoque copiarum Ductore fusi omninò, fugatique sunt, in medio conflictu pro Neapolitanis pugnante cœlestis militiæ principe Michaele, suoque veluti signifero Agnello Abbate, tunc in humanis agente, qui in illo, quo stetit loco victoria, vexillum S. Crucis infixit, ubi fundata fuit Ecclesia gratitudinis ergo D. Michaeli dicata, quæ communiter* S. Angelo a Segno, *vulgari audit sermone, ut illic apposita hæc Epigraphe*.

„ Clavum æreum strato marmori infi-
„ xum, dum Jacobus de Marra cogno-
„ mento Tronus é suis in Hirpinis, sa-
„ mnioque oppidis collecta militum ma-
„ nu, Neapoli ab Africanis captæ suc-
„ currit, sanctoque Agnello tunc Ab-
„ bate divino nutu, ac Michaele Dei
„ Archangelo mire inter antesignanos
„ præfulgentibus, victoriam victoribus
„ extorquet, fusis, atque ex urbe ejectis
„ primo impetu Barbaris an. sal. 574. Cœ-
„ lesti patrono dicato templo, & libe-
„ ratoris gentilitio clypeo civitatis in-
„ signibus decorato, ad rei gestæ memo-
„ riam, ubi fuga ab hostibus cœpta est,
„ more majorum ea S.C.PP.P.CC. De
„ nuò Philippo IIII. regnante antiquæ
„ virtuti præmium grata patria P.

„ *Alteram sed verè pulcherrimam Epigraphen habes in libro inscriptionum* Jo: *Baptistæ Ursi Soc. Jesu fol. 85*)

XXIX 27. DEMETRIUS sublectus est Episcopus Neapolitanus circa annum salutis 580. ad quem scribit S. Gregorius Papa in registro lib. 1. epist. 14. præcepitque ut aliquot cives in ea urbe de quibusdam fidei catholicæ capitulis dubitantes, quos Stephanus quidam sequaces habuerat, ipso jam ad catholicam fidem reverso, ad Ecclesiæ communionem reciperet; separaverant enim se illi à Romana Ecclesia ob tria capitula Theodori Mopsuestriæ Episcopi, Theodoreti Cyrensis, & ibi qui Nestoriani erant, de quibus Baronius to. 3. Annal. Demetrius deinde ab eodem Gregorio ob gravissima ejus facinora ab Episcopatu depositus est anno 591. mense Septemb. Indict. 10. Scribit Gregorius lib. 2. epist. 3. Clero, & nobilibus, ordini & plebi Neapoli consistentibus, ut alium eligerent, virum dignum in Demetrii locum, qui nec antea Episcopus meruerat nominari, ut ex sequenti epistola patet.

Gregorius Clero, & nobilibus, ordini & plebi consistentibus Neapoli.

Quamvis spiritualium sincera devotio filiorum pro matre Ecclesia, nullius adhortationis indigeat; ne tamen se neglectam existimet, epistolari debet alloquio provocari; propter quod dilectionem vestram

A *commonitione paternæ charitatis aggredior, ut profusis lachrymis Redemptori nostro nunc similiter gratias referatis, qui sub tam perverso doctore vos per avia gradientes, ad iter rectum perduxit, & tam indigni pastoris crimina publicavit. Demetrius siquidem, qui nec ante Episcopus dici meruerat, tantis ac talibus negotiis inveniatus est involutus, & si secundum suorum qualitatem facinorum judicium sine misericordia recepisset, divinis, mundanisque legibus durissima proculdubio fuisset morte plectendus. Sed quia pœnitentiæ reservatus, sacerdotis honore privatus est, Ecclesiam Dei sine ductore diu vacare non patimur, quia & canonicis regulis est constitutum, ut defuncto, vel sublato pastore diu sacerdotio privari Ecclesia non debeat. Ideoque charitatem vestram scriptis præsentibus admonemus, ut ad eligendum Pontificem, nec mora, nec discordiâ, quæ consuevit scandala generare, proveniat. Sed talem vobis cum omni sollicitudine personam exquirite, in qua & omnium adunata possit gaudere concordia, & sacris nullo modo canonibus reluctetur,* B *quatenus officium, quod nefandissimus hominum malè gerendo polluerat, quisquis ille per Dei gratiam fuerit ordinatus, ipso quoque suffragante, digna valeat administratione complere.*

Interea Gregorius ad Ecclesiæ Neapolitanæ res procurandas destinavit Paulum Nepesinam Episcopum, ut ex epist. 1 x. & 20. lib. x. ejusdem Gregorii habetur: cujus egregias animi dotes Neapolitana civitas ad eundem Pontificem scribens commemorat, exoratque, ut Paulum eorum Episcopum ordinaret, cui Gregorius responsum dedit se velle maturiùs hac in re procedere, si verò Paulum, quem paucis diebus erant experti, diligerent, illi obedirent. Epist. sexta est lib. 2. sic exscripta.

Gregorius ordini & plebi consistenti Neapoli.

Quale de Paulo fratre, & coepiscopo nostro habeat charitas vestra judicium, directa à vobis relatio patefecit. Quem, quoniam ita estis in paucis diebus experti, ut eum Cardinalem habere desideretis Episcopum, gratulamur. C *Sed quia summis in rebus citum non oportet esse consilium, & nos quid fiendum sit, matura subinde Christo adjuvante deliberatione disponimus, & vobis melius tractu temporis qualem se exhibeat innotescet. Ideoque filii dilectissimi prædicto viro, si eum verè diligitis obedite, devotisque ad eum mentibus occursione pacifica convenite, quatenus ita vos ad alterutrum dilectio mutuæ charitatis astringat, ut inimicus sæviendo circumvolans, in nullo viam nanciscatur ad vestram dissociandum unanimitatem, qua subrepat. Præfatum quoque Episcopum dum fructum animarum, quem desideramus Deo nostro, ipso quoque suffragante facere senserimus, quicquid post hæc de ejus persona, vestroque desiderio cordi nostro inspiratio divina ministraverit, faciemus.*

Ad Paulum item alia epistola scripta est à Gregorio, quæ 12. est lib. x. qua præcipitur ut assiduè verbum Dei prædicaret, instrueretque eum Episcopali munere. Commendatam ab eo Petrum ejus Ecclesiæ Diaconum, tutum ab invidorum calumniis D apud se deinde fore pollicetur Gregorius eadem epistola. Cæterùm cum in Castro Luculliano prope Neapolim injuria Paulo illata esset, cui sceleri Clementiæ nobilis matronæ mancipia interfuerunt, Gregorius id graviter ferens, Scolasticum Campaniæ Judicem, qui Romæ tunc reperiebatur, allocutus est, ut injuriam illam acriter vindicaret, & ad Petrum Campaniæ Subdiaconum scribens præcepit, epist. 2. lib. 2. Ind. 11. ut eam injuriam vindicandam curaret, servosque illos e civitate deinceps fugientes immorari in Sancti Severini monasterio, vel in alia ejusdem Castri Ecclesia minimè pateretur, & ad Pauli Episcopi preces, idem Pontifex Epiphanium Subdiaconum suum Neapolim misit, qui simul cum eodem Scolastico subtili investigatione indagaret, à quibus fuisset excitata, vel commissa seditio, & an tantum scelus ejus Matronæ consilio, vel scientia fuisset commissum, & in eos qui tanti facinoris authores essent, Pontificis nomine peteret ut severa exerceretur vindicta, & ad eundem Paulum consolatoriam epistolam scribit, eumque commendat, quod pro æquitatis rectitudine id pertulerit, ac certiorem facit de omnibus quæ is Gregorius fecerat, ut de ea injuria acris sumeretur vindicta lib. 2. epist. 1. & x Ind. 11. Cumque dissidium inter cives de ejus electione fortasse verteretur, ipseque Paulus ad suam ipsius Ecclesiam reverti instaret, ut ex Gregorii litteris lib. 2. epist. 35. Ind. 11. ad eundem Paulum scribens, & epist. 74. ad Petrum Subdiaconum Campaniæ, quem mox referemus, alius electus est, nempe Florentius.

Interea Demetrio malè Ecclesiam Neapolitanam administrante anno Christi 590. Gregorii Magni Papæ anno primo, & Mauritii imper. 7. Candida Junior nobili prosapia, & insigni pietate clarissima, patriam Neapolim sanctorum operum luce nobilitavit. Fuisse, ait Caracciolus, nobili stirpe B progenitam, Lectionarium de vita, & miraculis ejus manifestè tradit. Fuisse autem ex antiquissima, & nobilissima familia Brancatia, traditio est. Quæ si vera est, his conjecturis fulciri potest. Quod in Ecclesiæ contigua regioni, in qua censendi sunt habuisse domicilia, qui ex ea erant familia, unde postea in proximum sedile Nidi adscripti fuere, sepulta sit. Quod primum à Candida ad Cœlum translata beneficium mortalibus exhibitum, in Philippum Brancatium paralysi laborantem fuerit collatum, ut lect. 3. Lectionarii. Quod frequenter ex ea familia Rectores fuerint Ecclesiæ S. Andreæ, in qua ipsa tumulata. Et quod Aloysius Brancatius anno 1370. domos aliquas coemit ad Ecclesiæ illius bonum, certe pietatis ergò in gentilem suam ibi jacentem. Id nuperæ testatur inscriptio in sacello ejus in Ecclesia S. Angeli ad Sedile Nidi à Raynoldo Cardinale Brancatio circiter annum Domini 1384. erecta, adaucta postea nosocomio anno 1426. quæ est hujusmodi. *Sacellum S. Candidæ Neapolitanæ ex familia Brancatia.* C Quod Sacellum erectum fuit occasione ossiculorum ex ejus corpore acceptorum. a Fuit Candida conjugata, vixitque præstanti fide, & pietate, imperante Mauritio. Decessit quinquagenaria filio & conjuge superstitibus prid. non. Septemb. ut Ecclesiasticæ habent tabulæ anno 590. sepultaque fuit, ut jam dictum est, in Ecclesia S. Andreæ. Inscriptionem ejus habes apud Baron. tom. 9. anno Christi 715. occasione Theodimi Subdiaconi. In qua Ecclesia fuisse olim monasterium sacrarum virginum asserit Eugenius. Sed Joannes Diaconus, cui innititur, nihil de hac re. Id tantum habet, fuisse ibi monasterium, quod Cellanova dicebatur. De Monialibus autem nihil expressit.

a Nunc vero de Brancatia fuisse gente lectiones sui offici confirmant.

† Mors quæ perpetuo cunctos absorbet hiatu,
Parcere dum nescit, sæpius ipsa favet.
Felix qui affectus potuit dimittere caros,
Mortalem moriens ac timet ille viam.
D *Candida præsenti tegitur matrona sepulchro,*
Moribus, ingenioque & gravitate nitens.
Cui dulcis remanens conjux, natusque superstes
Ex fructu mater noscitur in sobole.
Hoc precibus semper, lachrymosa hoc voce petebat
Cujus nunc meritum vota secuta probant.
Quamvis cuncta domus nunquam se flere quiescat,
Felicem fateor sic meruisse mori.

† Hic requiescit in pace Candida C.F. *quæ vixit* Ol. *M. Ann. L. die IIII. id. Sept. Imp. D. N. Mauritio PP. Aug. Ann. IIII:* P. C. *ejusd. Ann. II. Ind. quarta.*

Liquorem ex Candidæ corpore aliquando manasse indicat Lectionarium lect. 3. his verbis, *Igitur post multa curricula temporum quidam liquor de eodem marmoreo sepulchro, in quo corpus ejusdem Candidæ repositum fuerat, exibat, qualem Religiosi*

Chri-

Christiani colligentes loca dolentia, vel infirma humanorum corporum, in nomine Domini ungebant, sanique fiebant à quocumque languore detinebantur. Crebru autem per eam patrata miracula hisce verbis complectitur Lection. lect. 6. *Licet cuncta quæ Deus operari dignatus est propter merita famulæ suæ Candidæ in scriptura redigi nequeant*, & in fine: *Hæc & multa alia omnipotens Deus per merita famulæ suæ Candidæ dignatus est operari, atq; puro mentis affectu cum digne petentibus largiri usque in præsentem diem.* Viget Candidæ memoria in Romano Martyrologio unà cum Sancta Candida Seniore discipula Sancti Petri. Et hæc de Candida dicta sufficiant.

Hoc eodem an. 590. quo Candida junior sanctissima Deo efflavit animum, Agnellus quoq; Abbas Divus Tutelaris, Neapoli eo in monasterio, ubi sanctè vitã transegerat; migravit ad Christum 19. Kal. Januarii. Penot. l. 2. Chronic. Canon. Regul. c. 29. vult Agnellum ex Canonicorum Regularium Ordine fuisse. Bzovius in Hist. cum Regio, facit illum Ord. D. Benedicti, à Trithemio forte id hauserat Regius: Caracciolus verò illum existimat Basiliani instituti Monachum extitisse, quod magis veritati consonum videtur. Decessit enim Agnellus anno 590. ut ex ejus sepulchri inscriptione patet, præfuitque Abbas ei monasterio, quod à Gaudioso Bithiniensi Episcopo erectum fuerat, qui Neapolim appulit anno 438. decessitque anno 453. antequam Benedictus nasceretur. Porro per ea & posteriora tempora multa Neapoli vigebant Monasteria sub Divi Basilii Regula; nempe Gazarense in plaga maris, SS Nicandri & Marciani. S. Sebastiani. SS. Basilii & Anastasii Persæ in regione Amelia. S. Demetrii in regione Albina. S. Spiritus, seu Spiridionis: S. Gregorii Armeni in regione Nostriana: S. Mariæ de Agone: S. Samonæ: Ss. Quirici & Julittæ, & fortè alia. Nec potest dici Monasterium s. Gaudiosi tam citò ad Benedictinum Ordinem translatum fuisse: id enim, ut in aliis quoque sensim & ferè post Agnelli tempora factum fuit. Porro insignia ejus beneficia ergà Civitatem Neapolitanam, ejusque cives exhibita narrat abundè liber miraculorum ejus, qui multorum manibus teritur, ob idque Patroni Neapolitani titulum promeritus creditur. Hujus libri Auctor fuit Petrus Neapolitanæ Ecclesiæ Hypodiaconus, qui vixit anno 890. ut ipsemet fatetur, & causam exprimit, cur Sancti miracula scripserit, cum in se Agnelli virtutem expertus fuisset, & prosa & versu ejus miracula concinnavit. Libri exemplar etiam apud nos extat ex codice Card. s Severinæ exscriptum: quæ autem versu concinnavit, hic libet referre, ut Demetrii Episcopi nequitiam, Agnelli Sanctissimi Abbatis compenset miraculorum gloriæ narratio.

Hujus quoque Sanctissimi, ac venerandi Patris Agnelli miraculorum virtutes animadvertens ego Petrus Sanctæ Parthenopensis Ecclesiæ Hypodiaconus, cum valida oculorum incommoditate depressus essem, multaque Sanctorum limina adeundo nullam medelam assequi valerem tanquam indignans animo cremi me contra me ac dicere cœpi:

Quare miser lumen cupiendo clarius erras?
Cur tenebris expulsis non cernis commoda Christi?

Convertere itaque ad illius auxilium, qui fecit cœlum & terram, qui fecit luminaria magna, qui est phos peri photos, hoc est, lumen de lumine, & ipse tibi, solito per merita B. Agnelli donabit cernere clarè. Tali denique exhortatione roboratus illico illius venerabile adii mausoleum, ac deinde prostratus cum precibus flagitare cœpi ejus virtutem, dicens:

Omnium felix medicus venerande tonantis
Sedule qui multis beneficia grata ministras,
Qui pietate tua afflictorum corda serenas,
Tu mihi solamen placidum, tu confer opime
Quo tua facta libens mundi per climata cantem,
Et nomen Christi benedicam tempus in omne.
Hæc quoque devotus tota de mente precando
Continuò sensi de luminis peste vigorem,
En tunc & cœpi lumen gestare perspicuum.

Hoc itaque beneficio Christi Confessoris gratissimè consecuto, Salvatori omnium Domino gratias immensas retuli. Cujus rei non immemor, illius sacram memoriam sæpius visitare studui: insuper etiam pro modulo inertis ingenii sanctarum illius virtutum miracula prosa, atque versibus illustrare curavi, ad honorem & gloriam Domini Nostri Jesu Christi, qui est gloriosus, & admirabilis in omnibus Sanctis suis; faciens signa, & mirabilia vivens & regnans cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Laudem Christe tibi persolvat terra, polusque,
Angelicusque Chorus depromat cantica digna:
Qui pietate tua pretioso sanguine mundum
Purgasti clemens, donando gaudia Cœli.
Morte tua victor quassasti tartara mortis,
Eripiens justos de tetra fauce draconis,
Æternas illi tribuisti scandere sedes.
Tuque tuis famulis donasti mira patrare,
Dæmonicas fraudes expellere, vincere pestes.
Solvere captivos, infirmos reddere salvos,
Ac varios morbos purgari munere divo:
Ex quibus ecce tuus processit magnus & almus
Agnellus Sanctus, præsago nomine dictus,
Qui te Agnum Christum devota mente sequendo,
Ac famulando tibi præclarus factus in Orbe
Mira patrans populis illius mira sepulchrum
Qui te collaudant, & reddunt debita laudis,
Teque Deum verum depromunt corpore, corde.
Ergo Deus clemens illius promere factum,
Annue dignanter nobis concede precamur.
Tristegon uberius, decurrat sancta profando
Agnelli sancti miracula celsa canendo.
Quàm bene sancte ultes, quàm pulchrè Agnelle beate,
Quàm bene per mundum respergis aromata digna,
Et nitido vernas celso sanctoque nidore.
Ad tua templa sacra properat sanctoque triumpho
Pestibus ex variis lætam captare salutem,
Et tibi devotè grates persolvere dignas,
Inclyta Parthenope tantis redimita trophæis,
Corporis & sancti pretiosi ornata triumphis,
Reddere ne cesses laudem per cuncta tonanti.
Ecce tuum sacrum monstrasti sancte sepulchrum,
Per clarum signum infirmæ, per dona salutis
Pervia dum pandis, dum quassas vincla ligati.
Plaude puella diu religata fraude celudri
Agnellus sanctus tibi præbet dona vigoris,
Commonet, atque docet te sequi, spernere callem.
Dæmonis instinctu religata exurge vigendo;
Ecce salutis opem præbet tibi gratia Christi,
Quo policum regnum scandas, veramque salutem.
Cur religata manes Agarensis nexibus arctis,
Jamque domum repedans caros agnosce parentes
Prævius ecce viam Agnellus tibi pervia pandit.
Quare dolore gravi gemitu quassaris amaro:
Gaudia lætitiæ tibi Christi præbet amicus.
Insuper & vitæ cursum demonstrat adesse
Parthenopensis ovans, paralytica plaude puella.
Non te namque Deus faciet jam pergere tristem:
Per meritum famuli solito qui gaudia præbet.
Vulneribus sævis quassatus desine flere
Æternam vitam tibi Sanctus pandit adesse.
Per numerum nummi monstrans, & tempora vitæ:
Præsul Athanasi quassatus valde dolore
Desine flere diu Agnelli virtute vegetus,
Qui te lætificum Januari sede reportat,
Clavo perfossas medicum perquire Joannes,
Parthenope illius requiescunt membra sacrata,
Ipse salutis opem, tibi commodat, ipse vigorem
Virgo sacrata Dei Gaudiosi septa gubernans,
Ora soluta manent, fuerant quæ peste ligata.

Improba ne dicas risu, sed sancta profare.
Quare Dei quassas sine causa plasma nefande?
Desine vexare, Agnellus tua facta ligavit
Munere divino, ne possis lædere justos.
Vulnere quassatus ne sis jam tristior ultra,
Agnelli precibus te salvum noveris esse.
Redde Redemptori jam lætus cantica laudis.
Quare maligne procax vexas sine lege puellam?
Inclyta plasma Dei Agnelli prece læta quiescit.
Cerne tuas vires jam fractus cuspide Christi.
Aures auditum capiunt, Levita Joannes,
Sed ne ultra Agnellum præsumas carpere magnum,
Ne tua plectra liget vindex, & ultor Olympi.
Ecce dolore gravi torqueris virgo sacrata,
Tempora sed vitæ noscende, salva quiescis,
Quò valeas semper jam Christe reddere laudem.
In tenebris cæcus plorans pro fraude maligna
Ne videas ultra jam fractis tollere quicquam.
Ergo Dei famulus te salvans cernere donat.
Tu quoque fur digne jam pergis claudus & hospes;
Alterius hortos violasti, quod malè sanus
Ne fraudem facias: sed justè vive recepta.
Tu tantos morbos emundas sancte potenter;
Nervos elisos solidos & currere præbes:
Omnibus ad te decurrentibus, omnia præstas.
Insaniam capitis demergis ad ima Beate,
Ut puer ad laudem Christi decurrit ovanter,
Et pia facta libens decantet tempus in omne.
Paschalis tristis, qui quæris læta salutis,
Jam sanus factus paschalia gaudia captas,
Jam famulare Deo tribuit qui tanta benignus
Fretus amore Dei properasti curvus ad illum;
Sed modò jam lætus, jam rectus respice sursum,
Agnelli meritis ornatum conspice cœli.
Ecce Leo tristis paralysi peste gravatus,
Jam lætus properans Agnelli munere septus
Redde Deo laudem, semper qui prospera donat.
Surge puella cito Agnellus tibi commoda confert;
Per Crucis auxilium hostem quassavit iniquum.
Jam secura vigens, jam lætior pergens ubique.
Callide pestifere Andream in quare ligasti?
Ecclesiæ sobolem noli vexare maligne,
Ecclesiæ gremiis Agnellus reddidit illum.
O mulier varia multaque oppressa dolore,
Desine jam flere Agnelli jam farta nidore,
Gaudia sed potius gaudens cœlestia Christi,
Haud ego jam Petrus dubito per commoda lucis,
A Domini famulo, cujus miracula sacra
Versibus ac prosis deprompsi famine digno.
Sed tua plura loqui veniam da sancte precamur,
Sit quoque sit finis, sed tua plura loqui.
Plaude beate Pater cœlesti munere septus
Plausibus angelicis, plaude beate Pater.
Sit tibi summus honor cœlestis gloria perges
Sat quia mira patras, sit tibi summus honor.
Ergo beate nimis precibus deposce Tonantem
Pro gregis offensis, ergo beate nimis,
Funde preces placidas devote funde precamur:
Noxia pellendo funde preces placidas.
Parthenopes populum defende ab hoste maligno,
Protege, conserva Parthenopes populum.
Pessimus ille Draco fugiat, nec sæva propinet,
Fraudibus haud noceat pessimus ille draco.
Cœtus & Angelicus cœlestia sceptra ministret
Signa salutis opem cœtus & Angelicus.
Intus & exterius tueatur munere Christi,
Gaudet exultet intus & exterius.
Qua valeant famuli famulari Cunctipotenti
Cantica dando Deo quo valeant famuli.
Gloria Christe tibi, qui patras tanta potenter,
Qui bona cuncta facis gloria Christe tibi.

Jacet corpus S. Agnelli in ea Ecclesia ejus nomini consecrata sub Aram maximam, quam nunc cum monasterio incolunt Canonici Regulares Congregationis S. Salvatoris ab anno 1517. Nunc ad seriem nostram redeamus. Demetrius igitur Episcopatu privatus à cuncto Clero & populo, Florentius electus Præsul, qui tunc forte erat & Gregorii Subdiaconus, qui humilitate premente eum sibi honorem delatum recusavit, Neapoli fugiens; Romamque reversus, lachrymis ante Gregorii pedes effusis electionem evitavit, & onus illud subire renuit, ut ex Gregorii epist. 15. lib. 2. ad Scholasticum Campaniæ Judicem Decemb. mense, Ind. 11. scripta, in qua præcipit, ut alter eligeretur, & duo vel tres Clerici ad ipsum mitterentur Pontificem, ut alius eligeretur Antistes.

Gregorius Scholastico Judici Campaniæ.

Dum de Neapolitanæ civitatis cura destitutæ Sacerdotis solatio vehementius angeremur: supervenientes præsentium latores, cum decreto in Florentium Subdiaconum nostrum confecto, aliquid nobis in tanto cogitationum pondere relevationis invenerant; sed dum præfatus Subdiaconus noster refugiens civitatem, ipsam ordinationem suam lachrymabiliter evasisset, quasi ex majori quadam desperatione nostram cognoscite crevisse mœstitiam. Atque ideo salutantes hortamur Magnitudinem vestram, ut convocantes priores, vel populum civitatis, de electione alterius cogitetis, qui dignus possit cum Christi solatio ad Sacerdotium promoveri. In quo decreto solemniter facto, atque ad hanc urbem transmisso, ordinatio illic tandem Christo auxiliante proveniat. Sin autem aptam non inveniatis in quam possitis consentire personam, saltem tres viros rectos, ac sapientes eligite, quos ad hanc Urbem Generalitatis vice mittatis, quorum & judicio plebs tota consentiat. Forsitan huc venientes, præstante Dei misericordia, talem reperient, qui vobis Antistes irreprehensibiliter ordinetur, quatenus destitutæ civitati vestræ, nec intrinsecus actuum suorum desit inspector, nec extrinsecùs adhibita solicitudine Sacerdotis hostilibus aditus præstetur insidiis.

28. FORTUNATUS Demetrii successor Romæ pronunciatus est à Gregorio, m. Junii an. 593. qui à Neapolitanis cum gaudio susceptus, ut Gregorius suis litteris testatur lib. 2. ep. 61. Ind. 11. quibus etiam Fortunatum monuit, quomodo ea in dignitate conversari deberet, subditosque suos frequentius admonere, ut partes meliores sequerentur. XXX

Gregorius Fortunato Episcopo Neapolit. Scripta tuæ charitatis accepimus, quibus nobis indicasti Deo propitiante bene à filiis tuis Neapolitanis civibus esse susceptum; de quibus Omnipotenti Deo gratias retulimus. Oportet ergo effectui eorum te tuis moribus compensare, malos coercere, bonis se discrete atque benignissimè relaxare, ad sequendas eos meliores partes frequentius admonere, quatenus & illi paternos in te mores invenisse se gaudeant, & increditam tuo regimini causam cooperante Domino studiosius exequatis. Subscripsit Fortunatus Gregorii Privilegio pro Monasterio sancti Medardi Svessionensis anno 594. 7. Kal. Junii, Ind. 11. Interfuit etiam Synodo Romæ habitæ à Gregorio die 5. Julii ann. 595. Ind. 13. Anno 598. defuncto Misenate Episcopo Benenato, Gregorius idem Papa visitationem Misenatis Ecclesiæ commisit Fortunato ep. 251. lib. 7. Multæ extant ejusdem Gregorii epistolæ ad Fortunatum in ejus registris. Sedit Fortunatus juxta Jo. Diac. Chron. ann. 7. dies 11. Excessit ann. 600. (1) eoque defuncto, cum de successore substituendo comitia agerentur, Clerus, populusque in duas partes divisi, duo etiam ad eam dignitatem sunt vocati, Joannes scilicet, & Petrus Diaconus: res delata est ad Gregorium, qui cum intellexisset Joannem incontinentiæ vitio notari; parvulam enim filiam habebat, Petrum verò usurarum crimine esse pollutum, ac simplicem esse, & pa-

(1) Fortunatum obiisse an. 600. asserunt Jo. Diaconus; quod à vero procul abest, cum an. 601. interfuisset Romano Concilio, ut in ejus Petrum subscriptionibus ipse adnotatur. Laurentius.

& parum aptum ad episcopale onus obeundum, Joannem reprobabit, ac Petri mores, & habitudinem examinandam præcepit Clero & Nobilibus civibus Neapolitanis, qui cum inventus fuisset minus habens, neque tanto muneri aptus, non fuit confirmatus. Hujus rei literæ Gregorii in c. nec novum 8 q. 1. canon. priusquam, 1. dist. 28. can. Petrus Diac. 1. dist. 39. can. de Petro, 1. dist. 47. can. studii 1. dist. 61. A

XXXI 29. **PASCASIUS** in Neapolitanorum Episcoporum numerum cooptatus est anno 601. Quàm verò negligens fuerit Pascasius is in rebus Ecclesiæ suæ administrandis, docet epistola Gregorii ad Antemium Subdiaconum, præcipiens, ut de iis Pascasium coram aliis Sacerdotibus, vel quibusdam de filiis suis nobilibus hortaretur, ut suam amplius haud negligeret Ecclesiam, idoneumque ordinaret Vicarium, secus si ageret ad Romanam transmitteretur Sedem. Ad eundem scripserat idem Pontifex Epistolam illam auream num. 26. lib. 9. de pecunia Neapolitanæ Ecclesiæ inter Clerum & pauperes distribuenda. B

Gregorius Pascasio Episcopo Neapolitano. Tempore quo fraternitas tua ad episcopatus officium Deo auctore provecta est, constituisse nos recolit, ut ex pecuniis Ecclesiæ vestræ portio Cleri, vel pauperum, quam minimè decessor vester præbuerat, idest quadringenti solidi seorsum fieri debuissent, qui ejusdem Cleri, atque pauperum erogationi proficerent, quod quia diutius non est differendum, volumus ut secundum distributionem præsentibus scriptis insertam coram Anthemio Subdiacono nostro sine difficultate aliqua fraternitas vestra debeat erogare. Præbendi itaque sunt Clericis vestris per singulos, sicut prospexeritis, simul omnis summa solidi centum: præjacentibus, quos centum viginti sex esse cognovimus, dandi sunt solidi sexaginta tres, idest medius solidus per singulos; presbyteris ac diaconibus, & clericis peregrinis, solidi quinquaginta, hominibus honestis ac egenis, quos publicè petere verecundia non permittit, solidi centum quinquaginta, ita ut quilibet eorum ad singulos tremisses, quidam ad binos, quidam ad singulos solidos, vel si visum fuerit, amplius dimittantur. Reliquis verò pauperibus, qui eleemosynam publice petere consueverunt, solidos triginta sex. Ecce nos quantum, vel quibus dari debent, distribuimus. Sed quia, sicut prævidimus, non omnibus æqualiter est præbendum, necesse est, ut una cum prædicto Subdiacono, prout prævideritis, dare singulis debeatis, atque id modis omnibus studeatis, quatenus quod alter injustè detinuit, vos devotè ac celerius impendendo, ad vestrum possitis applicare mercedem. C

Ex iis epistolæ verbis habes ex redditibus Ecclesiæ Neapolitanæ Clero & pauperibus portionem ab Episcopo reservari, quod ad quotidianas distributiones spectat, Clero & pauperibus erogabantur. Ex ea quoque epistola colligitur, centum viginti sex clericos tunc majoris Ecclesiæ servitio addictos, præter presbyteros, diaconos, & clericos peregrinos. Sedit Pascasius an. 14. dieb. 7. ut Joan. Diac. scribit: videtur mortalitatem explevisse anno 615. D

XXXII. 30. **JOANNES** hujus nominis II. electus anno 616. Hic, ut scribit Jo. Diac. pulchrum construxit ædificium marmoreis columnis affabrè suffultum, atque nobilibus picturis decoratum, quod Consignatorium albatorum vocabatur, inter fontes nempè majores, quos Sother Episcopus fecerat, & Ecclesiam Stephaniam, per cujus januas ii, qui sacrum baptisma recepissent, à dextera parte ingredientes, Episcopo, qui illarum in medio residebat, offerebantur, & benedictione accepta, ordinatim à sinistra parte exirent. Sedit verò Joannes annis 20. mens. 7. diebus 14.

XXXIII. 31. **CÆSARIUS** thiara Neapolitana insignitus est anno 635. Præfuit annis quatuor & diebus 4. ex Joann Diac.

XXXIV. 32. **GRATIOSUM** deinde Neapolitani extulerunt ad sedem anno 638. sedit ann. septem ex eodem Joann. Diac.

33. **EUSEBIUS** electus anno 645. hunc sedisse ait Jo. Diac. ann. 6. ante tamen annum 649. illum excessisse constat. XXXV.

34. **LEONTIUS** vel ipso anno 649. vel paulo ante electus est Neapolit. Antistes, cum interfuisset eo ipso ann. 649. Concilio Lateranensi sub Martino Papa I. celebrato, cui subscripsit. Hoc eodem tempore vixit Leontius alter, longè diversus à nostro, Episcopus Neapolitanæ urbis, Insulæ Cypri, vir quippè doctissimus, qui plura edidit apud Sigib. Trithem. Sixtum Senen. ac Bellarmin. de Script. Eccles. Leontius verò Neapolitanus, ut Jo. Diac. scribit, Crucem Domini auream fecit, pretiosis lapillis intextam, in eaque ligni partem sanctissimæ Crucis reclusit. Sedit autem Leontius annis quatuor. XXXVI.

35. **ADEODATUS** proximè successit Leontio anno 654. Præfuit annos 18. apud Jo. Diac. XXXVII.

36. **AGNELLUS II.** insula Neapolitana insignitus est anno 672. interfuit Synodo Romanæ ab Agathone Papa celebratæ ann. 680. cui subscripsit. Hic, ut narrat Jo. Diac. construxit intus Civitatem Neapolis Basilicam S. Januario Martyri, in cujus honorem Diaconiam ejus nomine nuncupatam instituit, ac fratribus Christi cellulas ordinavit, de redditibus Episcopi; perpetuis temporibus alimenta constituens, ducentorum nempe, & decem tritici modiorum, totidemque vini hornarum per singulos annos, & pro lotione, & cultu utensilium Ecclesiæ, & fratrum Christi bis in anno saponem, in festo scilicet Nativitatis, & Resurrectionis Domini elargiri sancivit, milleque siliquas (monetæ genus) in Nativitate Domini, totidemque in ipsius Resurrectione tribui. Sedit ann. 21. dies 15. XXXVIII.

37. **S. JULIANUM** deinde Neapolitani sustulerunt ad sedem anno 694. Sedit juxta Diaconi Chronicon ann. 7. mens. 3. de quo Caracciolus. Testantur nonnulli se vidisse in pariete Archiepiscopalis Ædis, antequam novo tectorio incrustaretur, effigiem ejus capite radiato cum honorifica inscriptione Sancti tituli. XXXIX.

38. **S. LAURENTIUS** ad Episcopatum vocatus est anno Christi 702. quem prophetiæ spiritu fuisse ditatum, & Episcopatum prædixisse Sergio, qui post eum immediatè sedit, scribit Capaccius lib. 1. in Stephano Duce II. his verbis. *Sergii hujus dignitas Episcopalis, à B. Laurentio Episcopo prædecessore prædicta fuit.* Unde id hauserit Capaccius, ignorat Caracciolus. Sergii enim electio ex voto fuit à Joanne Magistro Militum concepto, dum adversus Romualdum Castri Cumani injustum invasorem moliretur. De quo ista Joannes Diaconus: *Si, Domino annuente, prosperè recepto Castro revenero, post decessum Pontificis, si eousque vixero, istum Sergium presbyterum Episcopum ordinabo. Quod factum est, nam adierunt, ipsumque Castrum receperunt, atque ipsum stabilientes, incolumes omnes sunt reversi. Quumque proprio morte B. Laurentius Episcopus de hac luce subtractus fuisset, Sergium elegerunt Pontificem, ac prædictum votum completum est.* Cum rexisset Laurentius Neapolitanam Ecclesiam annos 15. & menses sex, ad cœlites transmigravit, sepultusque fuit in Oratorio ab ejus nomine nuncupato, quod in Aede D. Januarii extra mœnia fuisse dicitur, indeque & ejus imago in pariete depicta videtur; quod fuerit translatus, & simul cum Athanasii sacris cineribus collocatus, incertum est. Aedem S. Laurentii, quæ olim in metropolitana Ecclesia dicitur extitisse, huic Laurentio fuisse dicatam, asserit Engenius, qui, ut in tempore, quo sedit hic Episcopus, hallucinatus est; facit enim illum præfuisse sub Joanne X. circa annum nongentesimum quartumdecimum, cum obierit diu ante initio Pontificatus Gregorii II. ita & in Ecclesia ejus nominis condita. Constat enim ante tempora Laurentii Episcopi fuisse Ecclesiam XL

aliquam D. Laurentio Martyri dicatam. Joannes enim Diaconus in Joanne Mediocri, qui diu ante Laurentium nostrum vixit, sic scribit: *Fecit & Basilicam B. Laurentii Levitæ, & Martyris mirifica constructione digestam, ubi etiam, quasi ad lineam, omne stratum ex marmorum crustis ordinatum placabile omnium oculis videtur*. Nec vacillet lector, audito nomine Basilicæ: confunduntur enim apud Diaconum hæ voces, Basilica, & Capella. Hanc verò Capellam eandem puto esse, quæ propè Stephaniam posita, dicta est, *S. Laurentii ad Fontes*, ubi Andreas Consul à Contardo occisus est. Et ex vetustis fragmentis Neapolitanis se collegisse testatur Capaccius lib. 1. & à Joanne Diacono in Joanne Scriba memoratur. Neque Platinæ testimonium, cui innititur, Engenio suffragatur; solum enim asserit Innocentium IV. in Ecclesia S. Laurentii sepultum, Levitæne an Episcopi, minime distinguens. Hæc pauca, inquit Caracciolus, de Laurentio ad nos pervenerunt, destitutos ope Codd. antiquorum. Quam monumentorum jacturam Ecclesiæ Neapolitanæ utinam in uno Laurentio passi essemus; in aliis etiam Episcopis id accidisse dolemus & ingemiscimus.

XLI. 39. SERGIO deinde Prebytero Episcopatus Neapolis delatus ex voto à Joanne Neapolitanorum Duce. Currebat annus incarnati Verbi 715. cum Gregorius II. Pontifex occupato Cumano oppido per dolum à Romualdo II. Duce Beneventanorum, Joannem Ducem impulit, ut illud recuperaret, primum precibus, deinde pretio cum Romualdo Pontifex egit, ut oppidum restitueret. Quod cum impetrare non potuisset, grave in eum anathema contorsit. Ubi verò etiam anathema contemni animadvertit, ad Joannem confugit, promisitque soluturum septuaginta auri pondo, si Cumanum Castrum recuperasset. Joannes firma militum parata manu, additis Romanis militibus quos Pontifex miserat, noctu Neapoli profectus Cumas obsedit. Aliquot ibi præliis confectis & oppido recuperato, Longobardos, qui præsidio erant, fugavit; trecentos cum suo Castaldo trucidavit; vivos ad quingentos Neapolim ducit. Misit Pontifex quod pollicitus Duci fuerat. In ea pugna cum Joanne fuisse Theodinum Subdiaconum Correctorem Campaniæ, qui Diaconiam Sancti Andreæ Neapoli regebat, scribit Anastasius: cum enim ad Cumanum oppidum proficisceretur Joannes, & ab aliquo Sacerdote benedictionem ea optaret, Sergius ei occurrit, atque orationem obtulit. Quapropter cum reverteretur, ab eo Episcopum esse eligendum curavit (obierat enim Laurentius Episcopus) atque promissa observavit. A Ducibus aliquando Episcopus Neapoli fuisse electus sub hoc Duce cognoscitur. Stephanum quoque, ac Tiberium Neapolitanos Episcopos à populo fuisse electos ex eorum Actis infra patebit. De Sergii electione nemo scripsit, nisi Jo. Diac. in Chronica. *Hic*, ait, *dum sub habitu adhuc presbyteri degeret, Romuald Dux Longobardorum pacis fraude simulans, misso exercitu Cumanum Castrum quodam tradente, invadit. Ad quod cum Joannes Magister militum cum suis adire festinaret, ad eumque quandam benedictionem, divinitus iste (Sergius) de quo dictum est, Sacerdos inventus est. Data illico oratione Dux ille prævius votum devovit dicens: Si Domino annuente prosperè recepturus Castrum advenero, post decessum Pontificis, si advixero, istum Episcopum ordinabo, quod & factum est: abierunt, ipsumque Castrum intrantes, receperunt, atque stabilicates, incolumes suas omnes reversi. Cumque propria morte Beatus Laurentius Episcopus de hac luce subtractus fuisset, Sergium elegit sui Pontificem, & prædicentis votum impletum est*. Prosequitur deinde Joan. Diac. de Sergio, *Hic dum à Græcorum Pontifice Archiepiscopatum nancisceretur, ab Antistite Romano correptus, veniam impetravit. Fuit autem temporibus Gregorii, & Zachariæ Papæ, necnon Leonis, & alterius Leonis, & Constantini ejus filii*. Porrò aliquando Civitates Apuliæ atque Calabriæ, eorumque Episcopos Patriarchæ Constantinopolitano per vim fuisse subjectos, benedictionem, & confirmationem ab iisdem recepisse multi scribunt. Legendus Luitprandus Cremonensis in sua legatione ad Phocam Imp. Constantinopolitanum pro Ottonibus Augustis obitam, qui Patriarchæ Constantinopolitani temerarium ausum in Episcopatibus, Romanis Pontificibus obnoxiis, eorumque juribus occupandis Græcorum Imperatorum favore, & in Romanos Pontifices odio multa commemorat. Sergius itaque eadem potentia Græcorum Imp. à Patriarcha Constantinopolitano Archiepiscopalem dignitatem accepit, qua ultro se abdicavit à Gregorio Papa correptus, & postquam annos 28. menses 4. dies 4. ut Diac. scribit, Neapolitanam Ecclesiam rexisset, defunctus est circa annum Domini 744. Nec reticendum hic puto, quæ de Theodino illo supra relato scribit Baronius ad annum 715. plurimum enim faciunt ad Ecclesiæ Neapolitanæ notitiam. Quod verò ad Theodinum S. R. E. Subdiaconum, & Correctorem Campaniæ, de quo est facta mentio, pertinet, extat ejus sepulcbralis inscriptio Neapoli in Ecclesia S. Andreæ ad Nidum dicta, in tabula marmorea ante Altare his verbis exarata.

Confugientis ad tuum suffragium lætus amplectere ossa putrida tabefacta Apostole sancte, qui ob tui meriti desiderium Aulæ tuæ mœnia miro fecit pulchritudine coruscare.

Vestuis adjutus auxiliis disruptis vinculis inferni hic resurgere caro misera possit, & in die examinationis calcatis facinorosis peccatis gaudia divina percipiat te intercedente, Martyr Andrea.

Hic in pace membra sunt posita Theodini Subd. & Rect. S. Sed. Apost. & Disp. hujus Diac. Beati Andreæ.

Si quis præsumpserit hunc tumulum violare, erit anathematis vinculis innodatus.

Hactenus Theodini Subdiaconi Regionarii, & Rectoris S. Sedis Apostolicæ, & Dispensatoris Diaconiæ S. Andreæ Epitaphium sepulchrale. Ex quibus & illud observatione dignum intelligis in locis illis, ubi Romana Ecclesia patrimonia possidebat, constitutas esse Diaconias, sicut in Urbe, in quibus eleemosynæ à Subdiacono Rectore patrimonii, & dispensatore erogari solerent. Eorum namque ministrorum fuisse munus curam gerere pauperum, ex pluribus S. Gregorii litteris edocemur datis ad Anthemium Subdiaconum eo tempore Neapoli eodem munere fungentem. In eadem Diaconia sepulta fuit S. Candida Junior, ut supra diximus.

40. COSMAS II. Episcopus subiectus est anno 745. sedit ann. 2. mens. 2. dies 6. cujus meminit Jo. Diaconus. XLII.

41. CALVUS Episcopatum adeptus est anno 747. sedit, ut scribit Jo. Diac. annos 12. mens. 4. dies 4. Hic optimus Præsul non procul à Civitate Neapolis oratorium in honorem S. Sosii Martyris erexit in tam sublimi loco positum, ut omnia, quæ in circuitu sita erant, undique conspici possent. Martyrium subiit Sosius eodem die cum Sancto Januario; ejus autem festum celebratur postridie s. Januarii, cujus Diaconus fuerat. Sed in Ecclesia Benedictinorum, ubi sacrum corpus requiescit, die 23. Septembris, quod scilicet eo die translatum sit è loco cædis ad Ecclesiam Misenatem, ut Acta Januarii testantur. Translatus est Sosius Neapolim, è Miseno templo anno Christi 920. & cum corpore s. Severini reconditus sub ara maxima, unde Ecclesiæ s. Severini, & Sosii deinde nomen fecere. Fuit olim Romæ Ecclesia s. Sosii ad sinistram Basilicæ s. Petri, ut Panvinius scribit lib. de septem Orbis Ecclesiis cap. 4. At de Sosio alibi. XLIII.

42. PAULUS Diaconus antea in maxima perturbatione rerum Episcopus Neapolitanus rerum XLIV

re-

renunciatus est anno 760. Paulo I. Pontifice, cujus amicus erat, & cognitus. Sedit ann. 4. mens. 8. dieb. 6. ac sancto fine quievit anno 764. sepultus in porticu Ecclesiæ Protomartyris Stephani. Acta Præsulis hujus breviter scripsit Joan. Diac. in Chronic. in hunc modum.

Paulus Episcopus 39. sedit ann. 4. mens. duos, dies sex. Fuit autem temporibus Pauli Papæ. Hic quoque cum Neapolitanæ Ecclesiæ Diaconatus fungeretur officio, Romanam ad Urbem frequens Legatus adibat, ubi prædictum Papam adhuc Levitical infula decoratum cælesti amore conglutinavit sibi amicum, qui cum quodam die vicissim sodalia verterentur colloquia, tanquam adulando, Neapolitanus ait Levita, Concedat Omnipotens, ut te Apostolicum videam: cui mox præfatus Papa respondit, & ego te Episcopum. Quid plura? in brevi spatio defuncto Domino Stephano Apostolico, Paulus Diaconus ad prænunciatum sibi honorem eligitur: itaque non multo post moriente ad Dominum Calvo Venerabili Episcopo, & iste Neapolitanam ascendit cathedram, sed propter detestabilem imaginum altercationem, quæ inter Apostolici tramitis auctoritatem, & fœdissimam Constantini Imperatoris Caballini vertebatur amentiam, novem sunt menses elapsi, in quibus non potuit consecrari; quia tunc Parthenopensis populus potestati Græcorum favebat attamen hic cum cuperet prædicto Papæ, quasi amicus dr talibus aliquo modo suffragari, clanculò Romam perrexit, qui statim consecratus Episcopus Neapolim est directus; sed propter Græcorum connexionem noluerunt illum recipere sui concives, inito tamen consilio eum ad Ecclesiam S. Januarii Christi Martyris non longius ab urbe dicatam transmiserunt, in qua duos ferme annos degens plura construxit ædificia, inter quæ fecit triclinium, quod est intronatibus à parte dextera. Sed Clerus omnis & populus cunctus canonicè illi, ut vero obtemperabant Pastori, resque omnes Ecclesiæ absque ullius detinebat, & disponebat obstaculo. Construxit etiam ibidem marmoreum baptismatis fontem, in quo Paschalibus aliisque festis omnes occurrentes suos baptizabat filios.

Interea Neapolitanorum optimates cernentes tam egregiam urbem languidam esse de tanto Pontifice, uno consilio, unoque consensu lætantes, & gaudentes eum in ipsius Civitatis Episcopatum introduxerunt, ubi duobus evolutis annis requievit in Domino, Dominico namque die Sanctæ Paschæ missarum solemniis penè completis cunctos osculatus est clericos, & omni populo exhortato, spiritum migravit ad cælos. Mox ejus exequias totus clerus, omnisque sexus ætas unà cum pueris eadem in nocte baptizatis usque ad Basilicam Sancti Januarii deduxerunt, & eodem, ejus in porticu ante Ecclesiam Sancti Stephani sepelierunt, anno scilicet quadragesimo octavo Constantini Imperatoris Caballini, & Leonis Imperatoris filii anno quintodecimo currente Indictione.

Porrò annus quadragesimus quartus Constantini Imperatoris, & Leonis filii decimus quintus ætatis eorundem est, non imperii, qui in annum jam inceptum 764. cadit. Constantinus enim Copronymus, qui & Caballinus vocatur, natus est anno 719. cujus audacia, & impietas in evertendis sanctorum simulachris celebris est apud Catholicos scriptores: is post infinita flagitia exquisitissimo cruciatu consumptus obiit anno 775. cùm imperasset ann. 35. Leo ejus filius, cujus etiam fuit imitator, natus est anno 750. Imperavit post patris obitum ann. 4. m. 11. d. 15. spiritum exhalavit anno 780. cum vixisset annis 29. men. 7. diebus 15. Annus igitur Constantini quadragesimus quartus, & Leonis filii ejus decimus quintus à Joanne Diac. recensitus, Christi fuit 764. quo Paulus Episcopus mortuus est, post cujus obitum irati Dei vindictam in Neapolitanos irruisse scribit Joannes Diac. in Stephano Pauli successore, ac tanta omnium internecione, ut reliquus quisquam non esset, qui mortuorum sepulturas honestaret. Ait enim: *In eo siquidem anno, quo Paulus Episcopus defunctus est, irato Deo tanta desævit clades Neapoli, quæ à medicis inguinaria vocatur, ut Patris interitum mors subsequeretur filiorum, & ad sepeliendum rarus superstes inveniretur, unde & omnes prope clerici ejusdem Episcopii vitam finirent.* Hujus teterrimæ luis species hoc ipso anno 1656. dum hæc scriberemus æstivo tempore, adeò immaniter in hac ipsa florentissima civitate grassata est, ut supra trecenta hominum millia è medio sustulerit, inter quos multi viri litteris famosi sunt desiderati: per totum inde Regnum Neapolitanum disseminata, penè totum prostravit, ipsamque Romam cum aliis nonnullis Italiæ urbibus invasit.

43 STEPHANUS adhuc Laicus in Episcoporum numerum cooptatus est cum esset Dux & Consul Neapolis ann. 764. defuncto Paulo, cumque teterrima lues ferè omnes Neapolitanæ Ecclesiæ Clericos sustulisset, nec esset, qui ad Episcopale onus assumi potuisset: idcirco Neapolitani eligendo novo Pastori studentes, cum esset Dux Stephanus, & duodecim annos civitati præfuisset, vir prudentia & integritate mirabilis, mortua conjuge, illud ei persuadere conati sunt, ut electus jam Episcopus, quamvis laicus, electioni annueret, & Romam proficiscens peteret à Pontifice confirmari. Romanam sedem laicus, & adhuc Consul adiit Stephanus, ac hilariter à Pontifice Maximo susceptus Electorum defectum sanans, Stephanum ibidem tonsum, ac canonica promotione Episcopum consecravit, & benedictione firmatum ad Ecclesiam suam remisit, in qua honorificè susceptus est. Rem refert Jo. Diac. & ex eo alii; scribit enim in Stephani Actis ad ea quæ paulo ante in Paulo scripserat. *At per hoc omnes Neapolites ad prædictum accedentes Præsulem (Stephanum nempe) magnis postularunt precibus, ut Ecclesiæ providus Pastor accelerarer. Quorum petitionibus non renuens, Romanam sedem laicus, & adhuc Consul adiit, nam parthenopensem Ducatum laudabili quiete duodecim rexit annis. Cum autem Dominus Stephanus Apostolicus tantam populi devotionem in eum cerneret, tonsum ibidem absque regulari promotione Episcopum consecravit, qui mox ab eo benedictione dimissus suam repedavit ad urbem, in qua honorificè susceptus est. Sic de divinis cœpit studere rebus ac si parvulus in eis fuisset educatus, uxor quoque ejus illo Consule ex multis obierat annis, &c.* Hunc ex laico in Episcopum fuisse electum Anastasius, & Platina confirmant. Et Stephanus III. Pontifex natione Siculus ann. 798. Concilium indixit, in quo Constantini Nepesini Episcopi Romani in schismate 9. actu proponeret, misitque ad Pipinum Regem, de cujus obitu nondum renunciatum fuerat, Legatos, ut Concilio aliquos è clero probaret. Atque ille pietatis æmulus (ut loquitur Nauclerus) duodecim misit Galliæ Episcopos. Et cum accusatus esset Constantinus, quod nullis sacris initiatus ad Episcopatum evectus esset, ostendit majorum exemplo id factum, nam Sergius Ravennatium, & Stephanus Neapolitanorum Episcopi ex laicis fuerunt electi: Quam imprudentiam Patres, qui Concilio aderant, minimè ferentes, indignati eum expulerunt. In distinctione tamen 61. cap. statuimus, legitur: *Cum ergo quilibet laicus merito suæ perfectionis clericalem vitam transcendit, exemplo B. Nicolai & Severi, & Ambrosii, ejus electio potest rata haberi.* Euphrasiam filiam habuit Stephanus Theophilo Duci in matrimonium collocatam, & Cæsarium filium Ducem, quem sibi collegam cooptavit, & vivens tumulavit anno 787 ejusque in Divi Januarii positum, Salerni transtulerunt in Ecclesiam S. Francisci. Carminum acrostica in exametris, nomen & dignitatem referunt; legitur enim; CÆSARIUS CONSUL. In eo etiam Stephanus testatur se prius Consulem, dein Episcopum creatum. Cœnotaphium ex Capaccio lib. 1. libet hic referre, à quo alia, quæ de Stephano relata

sunt,

sunt excerpsimus, ille ex aliis.

Cæsarius Consul teneris sublatus in annis
Hic recubat moriens, væ tibi Parthenope!
Æternum medio gestans in pectore vulnus,
Militibus periit mucus & arma tuis.
Et meus qui hunc genui vos vulnera flete parentes
Qui sobolum cupitis tam bene sorte frui.
Sors mea detetior dulcis in funere nati,
Cujus flamma meum pectus ubique cremas.
Aptus erat cunctis in verbis, promptus in actis,
Consilio solers, fortis ad arma simul.
Rex Romæ præcelsa novo quo sceptra reguntur
Pratulit hæc nostra civibus urbe suis.
Istius auxilio longæva paterna senectus
Tuta regebatur, jamque quietus eram.
Virtus, ingenium, pietas, sapientia multæ,
Væ cui cum genito tot periere bona.
Sic Blandus Bardis erat, ut sua fœdera gratis
Servaret sapiens inviolata tamen.
Consul, post Præsul, genitor monumenta paravi
Cui fuerat curæ condere membra patris.
O mihi non proles tantum, sed Collega fidus
Cui tantos linquis quos suus arsit amor.
Nutritus obses Arichis moderamine sancto
Salvasti patriam permemorande tuam.
Sex quater & binos hic jam transcenderat annos
Cum flamen CHRISTO credidit esse suum.
Vita senis tenuis, post nati funus acerbum,
Post illum paucis credo diebus eam.
Lux te præcedat CHRISTI charissime fili,
Sancte Januari, quod peto posce Deum.
Depositus est XII Kalend. Octobr. Imper.
novo Constantino & Irene Aug.
Anno VIII. Ind. XII.

Cæterum Stephanus Episcopatus munus tot laudibus prosequntus est, ut ad omnium Episcoporum bonitatem accesserit. Templa in urbe condidit, Monasteria ædificavit S. Festi præcipuè, quod præterito ævo dirutum monialium S. Marcellini Cœnobio unitum fuit. S. Pantaleonis præterea, cujus nullum nunc extat vestigium cœnobium: item S. Gaudiosi intra urbis mœnia, in quod ex oppido propè Cumas Vandalis, & Saracenis everso sanctorum martyrum Fortunatæ, atque ejus fratrum Carponii, Evaristi, Prisciani reliquias transtulit, qui Cæsareæ in Palæstina martyrii palmam sub Diocletiano consequuti fuerunt. Ab eodem circa annum Domini 773. sanctarum reliquiarum amatore Neapolim Puteolis summa cum solemnitate Eutychetis, & Acutii, quorum corpora translata scribit Raynerius quidam ejus temporis scriptor, atque addidit ad Stephanium fuisse delata ea corpora sanctorum, & condita in asylo integri marmoris, bifidoque sarcophago in imo telluris defosso; Integram affero ex Carraciolo hanc sanctorum Historiam. *Paucissimis dilatis post mortem martyrum Eutychetis, & Acutii annis, fortè sæculis, Constantinus Caballinus suam cupiens exercere tyrannidem, Romanæ urbis indigenis crudeliter imperaturus advenit. Cujus rei gratia, vitæ pariter, & regno renuncians se viventem tartareas pœnas pati ejulando clamavit, eodemque tempore Dominus Stephanus Junior Romanæ Cathedræ residens, offensam Desiderii Longobardorum Regis veritus, Carolum piissimum Imperatorem adiit; Stephanus verò Neapolitanæ Sedis Antistes inter cætera Ecclesiæ suæ collata ornamenta, non parvo labore studuit præfatorum sanctorum martyrum Eutychetis, & Acutii transferre venerabilia corpora, & ut urbs, quæ pro innumeris curriculis mentionem temporalis amiserat suæ novitatis, altens mœniis ædificiorum, ac sanctorum corporum reliquiis insignis, horum patrociniis lætaretur adjuvari præsidiis. Hæc quoque sanctorum corpuscula favorabili admodum laude prosequentium civium, ac mirifica pompa jubilantium clericorum, alterius oblato vertice in Stephaniæ delata gratanter asylum, integri marmoris bifidum intromittuntur sarcophagum, quod penitus imæ telluris solo defosso subterraneum domus, dolatis artifi*

A *cum manu lapidibus levi pro merito recepit vestigio. Cujus claustri prominens pulchritudine decenti fastigium columnis ambitum purpureis sculptarum vario schemate figurarum insignitum argenteum bajulat, quod vulgo ciborium dicitur, altens pyrasterium, sub cujus umbraculo altare similiter statuit argenteis undique redimitum tabellis, & quod mundi Salvatoris gratia, & vocabulo simul, dedicatum, multorum corporali solamine sanctorum se gaudet esse refertum. Penes autem psallentium Deo agminum sedem quibusdam lapideis cochleis lector scandens argento per girum ejusdem antistitis studio ambiri se cernit analogio; & ut sanctorum corpusculis satis deferret, ædes eadem igne a flamma combusta, præfati Præsulis est reparata industria. Sed hæc supremæ magnificentiæ munera, quæ perennis dignitatis excepta reverentia, sic sanctorum militum labores, ac dona præsentialibus fascibus recompensant, quæ dignis laudibus lingua prædicet? merito etiam pro humanis obsequiis spiritibus Angelicis, eos, si fas est, dicerim præcellentiores, quibus subtilitate vi-* B *gentis naturæ proculdubio sunt inferiores. Denique dum ferè ubique terrarum, stupendis extolluntur laudum præconiis, dum altè jugibus potiuntur gaudiis, Angelorum autem dulcis solemnitas solummodò viget in Cælis, sanctorum hominum profectò minores sunt meritis.*

Pro studiis quorum, munuscula dantur honorum,
Moribus ardenti, fideique calore caleati,
Supplicibus donis his junge posse Patronis,
Terrea qui spernis, & cælica pectore cernis,
Dic illis sanctis, dic flagita voce peccantis,
Pro meritis dignis, ignoscite quæso malignis
Et veniam detis mihi, quem peccare videtis:
Ut merear fisti vobiscum vernula Christi,
Perfruar ut Cœli modulamine mente fideli:
In terra natus, sed ad æthera flamine lætus:
Laudis habebo sonum, vitale recepero donum,
Nullus ubi fletus, sed lætus ad omnia cœtus.

Nec reor immeritò tantum thesaurum Puteolanos accolas perdidisse, & nobilium ædium structuris labefactatis, urbem penè vacuam profugis colonis per- C *mansisse; ablatumque ab ea famulorum Dei eximium corporaliter patrocinium, præfatam Neapolim sibi vindicasse. Quoniam quidem quos perversæ non pœnitet actionis, ultio quandoque afficit temporalis, & dignè pœnitentibus aderit etiam præmium mundanæ felicitatis, quod promerentibus sanctorum loculis Neapolites adeptus est civis. Hoc quædam eximiæ nobilitatis experta est mulier Eruscana nomine, cum nimia capitis, & stomachi laboraret ægritudine, quæ non frustra, veluti multi adstruunt, Eruscana est nuncupata à parentibus. Eris siquidem Dorica locutione aurum dicitur; & quoniam contemplationi supernæ claritatis fervore rutilabat piæ devotionis, Aurea meruit nuncupari ex ipsius officio actionis. Quam cum intolerabilis capitis dolor somno undique cerebri latera ambiente, incessanter ambiendo, requiescere nec ad modicum sineret, igneo tandem ca-* D *lore dissolutus humor vomitus execrabiles, & penè letiferos generavit. Taliter itaque, viribus ferè omnibus destituta, ac non semiviva, nihil amplius, quàm de morte (tristibus medicis) cogitans, patrem spiritualem ad se accersiri deprecans, ei qualis, & quantus esset languor seriatim indicat. Qui solito more salubrem administrans cælestium pigmentorum medicamina; Hem, inquit, de sanctorum Martyrum Eutychetis, & Acutii corporibus, à me tibi exhibitis suscipe devotè particulas, quas reverenter recondens, necnon & orationibus, & vigiliis insistas, missarumque peractis solemniis capiti imponas, & abeis tui languoris proculdubio desideratam nimis accipies medelam. Cujus exhortationibus credula mulier adimplere quæ jusserat nihil distulit: ac per hoc extemplo quanta foret sanctorum virtus, recepta sanitate, didicit. Unde nos supplices hujusmodi petamus pura mentis intentione Patronos, ut nos liberent ab omni hostili incursione, quorum meritis prædicta mulier salva facta est à propria*

ægri-

ægritudine, opitulante Jesu Christo Salvatore, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Stephanum verò digna alia facinora fecisse sui Præsulatus tempore commemorant alii. In majori, nempe ejus, crucem Domini ex auro purissimo fecit admirabili artificio compactam, quod Splnndoclastum, & anti penton vocabatur, erat autem splendidissimi operis genus. Tres etiam calices ejusdem operis ex auro confecit, cum patena aurea, quam in gyro, & medio pretiosis gemmis exornavit, fecit & paria duo mascellarium ex auro mira arte sculpta, in quibus Evangelia in solemnibus festivitatibus legerentur. Ad Altarium quoque concinnationem confecit festiva velamina, sacraque indumenta, quæ auro, ac gemmis decoravit, atque in omnibus suam effigiem nomenque apposuit. Item quoque in eadem majore Ecclesia immensam absidem, ac duas altissimas turres erexit, sub quibus Ecclesiam Sancti Petri mirifico opere extruxit, ante cujus fores sex generalia sanctorum Patrum Concilia depinxit, ac integrum pavimentum ex latere connexuit. Ad clericorum etiam victum multos fundos plurimis additis servis quæsivit, ac dono dedit. Romam quoque tres direxit Clericos, qui Romanæ Curiæ ritibus, ordine, ac ceromoniis imbuti, & in schola Cantorum Romano more maximè edocti Neapolim reversi sunt, ex quibus unum Leonem cognomento Mauruntæ presbyterum Cardinalem instituit, cæteros verò Casinum in Monasterium S. Benedicti ad Paulum Diaconum virum ea tempestate celeberrimum destinavit, ut secularibus, ac sacris litteris nobiliter instruerentur, è quibus unus Joannes appellatus, qui Diaconus dein ordinatus est, eruditissimus effulsit. Multa alia præclara gessit Stephanus Episcopus, & postquam sibi in Consulatu Neapolit. post mortem Cæsarii filii Theophilum, sive Thephylactum generum Euphrasiæ filiæ suæ maritum dedit, septuagenarius obiit circa annum Domini 798. cum sedisset reste Diacono ann. 33. mens. 5. dieb. 20. In monasterio S. Januarii sepultus est, intus absidem S. Stephani Prothomartyris. Hadrianus Papa illius cum laude meminit in epistola 60. ad Carolum Magnum de Morte Constantini Imperatoris, quam integram refert inter Hadriani Epistolas tom. 3. Francorum scriptorum Franciscus Duchesne. Alia extat apud eundem Hadriani Epistola num. 86. ad Carolum de insidiis Græcorum, ubi Stephani fit mentio: in ea memoratur Campolus Episcopus Cajetanus, qui hoc tempore vixit, cujus memoria non habetur in nostra Cajetanorum Præsulum serie to. 2. Reponendus hic Campolus primo loco ante Leonem. Idem Hadrianus epist. 88. & 92. eundem Carolum certiorem facit, & conqueritur Spatharios duos Græcorum Imperatoris Nuncios Neapolim solemniter, ac cum rubis, & signis, ac magno obsequio fuisse exceptos atque ibidem degentes non desinere cum Stephano Episcopo Neapolitano, civibusque Neapolitanis multa pertractare cum optimatibus Beneventanis in controversia, quæ tunc vertebatur de Beneventano Principe eligendo, quod Hadriano molestum erat, cum Beneventum Romanæ Ecclesiæ patrimonium esset. Pauli item honorifica mentio habetur in homilia ejus solemnia diei celebrata in honorem S. Agrippini in ejusdem Ecclesia, quam meminit Caracciolus, asseritque illam scripsisse Joannem ipsum Diaconum, qui vitas Episcoporum scripsit. Hic namque (idem infirmus quidam Maurus, qui ope S. Agrippini, ac monitu Januarii Martyris sanitatem accepit) *temporibus beatæ recordationis Domini Pauli I. Sanctissimi, & senioris nostri Episcopi*, &c. & pauló post. *Tunc præfatus Pontifex Dominus Paulus cum omni Clero atque magnatibus cum hymnis, & laudibus ad Ecclesiam processit ex more, sacraque mysteria exultantes agere cœperunt*, &c.

(,, *In Stephani præsulatu, & proprie ann. 788.*
,, *prid. Kal. Jul. cum D. Pauli Apostoli dies festus*
,, *celebraretur, Sarraceni Neapolim ingressi per por-*
,, *tam, quæ Donnursa dicebatur, cladem civibus*
,, *inferentes fori regione potiti sunt. Atrox quidem*
,, *pugna, & diu anceps, sed ad Neapolitanos tan-*
,, *dem victoria inclinavit. Cæsa in eo conflictu ho-*
,, *stium quadraginta duo millia, quos inter tres bar-*
,, *bari reges, nempe Fontana Africæ, Exdron*
,, *Bætiæ, & Carthaginis, & Marchinutus Sy-*
,, *riæ, & Persiæ; combustæ plusquam 40. naves*
,, *hostium plenæ. Vide Joann. Villanum capit.*
,, *54. Ammiratum, & alios Neapolitanos histo-*
,, *ricos.*)

XLVI 44. PAVLUS III. Laicus in Stephani demortui locum constitutus est Episcopus anno 797. à Theophylacto Duce, qui vel avaritia ductus, vel Euphrasiæ conjugis hortationibus, quæ ægrè tulerat Neapolitanum Clerum Stephani Episcopi patris obitu fuisse laceratum, quoniam non ex clero, sed ex laicis Episcopi eligerentur, id quod ejus auctoritati plurimum derogabat, ipso invito, Paulum hunc laicum uxore orbatum Episcopum Civitatis obtulit, ut Joannes Diaconus scribit in Episcoporum Chronicis, ubi hæc leguntur. *Defuncto igitur D. Stephano, Theophylactus gener ejus Consulatum gerebat Parthenopensem, qui obstinatus avaritia nolebat quempiam ex Clericali officio promovere ad sacrum ordinem, dicens: Nequeo exinde amaricari Euphrasiam meam uxorem. Illa quoq; quasi comperta occasione referebat; Lætati estis de morte genitoris mei, mihi credite, nullus ex vobis ad Episcopatum ascendet. Divina ista vertentes cœperunt omnes acclamare; Date nobis quem vultis; quia sine Pastore esse non possumus. Tunc illa fœmineis flammis accensa, hunc Paulum popularem, & laicum, licet uxore orbatum comprehendens tradidit illis. Sed cum reniti nemo auderet, illico tonsum electum sibi fecerunt. Non post multos dies ad sedem Romuleam à Domino Apostolico Episcopus est effectus. Reversus autem Neapolim, ex argento, quod Stephanus prædecessor ei reliquerat, Stephaniæ altare exornavit, aliaque eidem Ecclesiæ ornamenta paravit. Ante majoris Ecclesiæ fores magnum ædificavit horreum, in quo cubiculum aptavit, erat autem horreum locus destinatus ad custodiam pretiosarum rerum ad quotidianum usum deservientium. Turrim quoque, quæ ante Petri Basilicæ januam erat, depinxit, & Altare ejusdem Ecclesiæ consecravit, & Sanctorum inibi reliquias collocavit, cum Stephanus ejus prædecessor morte præventus illud dedicare non potuisset.* Subdit, eandem, quam diximus Euphrasiam religiosissimam fœminam jam viduam Monasterium in regione Albinensi condidisse, quod S. Dei Genitricis ædi conjunxit, in quo à prædicto Episcopo Abbatissa est ordinata. Idem quoque Paulum solemni pompa S. Pauli Apostoli Ecclesiam consecrasse narrat, quam Anthymus Neapolitanorum Consul erexit, insignique decoravit pictura, multaque ei dono dedit, obtulitque servos, & S. Andreæ Monasterio, quod Cella nova dicitur, quod Romani Pontificis juris erat, conjunxit, in qua etiam Paulus sacras reliquias reposuit. Idem quoque Consul cum conjuge sua Sanctorum Quirici, & Julittæ Monasterium Neapoli construxit, in quo duodecim aptavit cellulas ad hospites, & peregrinos excipiendos, redditibus, de quibus alerentur, constitutis. Eandem Basilicam Paulus dedicavit, atque in ea sanctorum pignora collocavit. Sedit Paulus ann. 20. mens. 4. dieb. 16. excessit anno salutis 817. in Sanctis Januarii Martyris Basilica sepultus est. Hoc quoque anno 817. vel subsequenti per Siconem Beneventi Ducem translatum est Neapoli Beneventum corpus inclyti martyris Januarii die 23. Octobris, de qua in Beneventanis Præsulibus fusius.

XLVII. 45. TIBERIUS deinde Pauli III. jam dicti sedem excepit, laudatissimus Præsul anno 818. Hic cum esset Neapolitanæ Ecclesiæ Diaconus Episcopus à Populo acclamatus est. Qui ubi primum ex

urbe Roma rediit, à Paschali Papa consecratus, ut Diaconus scribit, *Altarium Sanctæ Stephaniæ æneis circa acumine quintanis, hoc est annulis, & multas fecit æreas ibidem coronas, e quibus scilicet lucernæ seriatim dispositæ dependerent. Cumque tredecim in pontificali throno annos quietè peregisset, in carceres tandem truditur, & à sede sua deturbatur.* Etenim Neapoli civiles discordiæ & adversantium studia urgebant, Longobardorumque, ac finitimorum Principum bellis civitas vexabatur. Bonus Consul, & Dux Neapolitanæ urbis effectus est anno 832. vir quippe callidus, impius, sacrilegus, humanorumque sanguinum sitiens, cum summa rerum potiretur, multa adversus Romanam Ecclesiam, ejusque patrimonii urbes, & loca detrimenta peregit. Tiberius Episcopus summis viribus, ac toto pectore ei obsistere non dubitavit, terreni Principis iram minus, quam cælestis incurrere veritus, assiduè eum objurgans, atque admonens divinum ei comminabatur judicium. Quibus commotus Dux eo temeritatis perductus est, ut in carcerem Episcopum conjecerit, alio suffecto in ejus locum Episcopo, quem Joannem Aquarolum vocabant; qui quod sanctissimè vivebat, quodque nihil cum hominibus habere cupiebat, eam dignitatem recusavit. Tiberius quoniam Joannis operam sibi maximo adjumento futuram in sua calamitate sperabat, vehementer ab eo contendit, ut Episcopatum non renueret, libenter eam dignitatem acciperet; sic enim sperabat irati Ducis sævitiam sedare. Quæ cum cognovisset Joannes, amici miseriam aliquo pacto sublevaturus, ad opem Tiberio ferendam subiit Episcopatus onus. Joannis Chronica hæc hujusmodi narrat. *Præfatus igitur Bonus Stephani Ducis necator in eo anno, quo Neapolitanorum Consulatum regere orsus est, contra sanctam Ecclesiam ad cumulum suæ perditionis multa cœpit mala peragere. Cui cum hic idem Antistes (Tiberius) inquantum virium erat, obsistere non dubitavit, eligens terreni, quam cælestis iram incurrere Judicis, & jugiter examen comminabatur divinum. Sed ille antiquæ aspidis caudam aurem cordis obturans adhuc, quia spernebat monitum salutis, insuper & fauces peccatorum ad suum prolongaret interitum, lictorum verbositates magis attendebat. Quid multis moror? ad ultimam injecit in eum manus & comprehendit eum, atque carceralibus tenebris relegatum arctè in pane & aqua macerabat.* Et paulo post: *Cum prædictus Bonus Tiberium tenebroso carcere & execrabili fame affligeret, jussit cunctos ter quaterque aggregari clericos, ut illic electum præberet. Hic autem solus, nonnullis conantibus assumere, imò invadere eandem abstrusi, & contrarias ibat. Ad ultimum verò multis affectus convitiis adductus est ante Bonum Consulem, cui feroci pectore, ore garrulo comminari cœpit. Post paululum furiis actus, juravit alium, nisi ipsum faceret Electum. At ille clamabat. Præsuli meo viva, non ero sedi invasor. Unde Dux valde iratus dixit, eundem jugulare Tiberium, & totius Episcopii servos, possessionesque infiscari. Tum ille undique angustiatus mentem per varia ducebat, hinc formidans de Præsulis nece, pontificatusq; clade, cæleste examen, illinc Apostolicam sententiam, & populi infamationem. Sed ubi respectu misericordiæ maluit humanum, quàm divinum subire detrimentum, ait ad Consulem. Si jurejurando sancire volueris, ut licentiam habeam ingrediendi ad Tiberium Episcopum, & nullatenus eum produces ex ipso Episcopio, nec quamlibet maculam facies in corpore ejus, licet ad periculum capitis mei, præbebo consensum. Hac illico provisione percepta, Electus est sublimatus, &c.* Eadem confirmantur in ejusdem Joannis Aquaroli Actis. Interea licet in hunc modum illegitimè & coactè Joannes sublimatus sit, Tiberius non fuit illicò è carcere deductus; etenim Bonus Consul cum per an-

A num. & dimidium regnasset, defunctus est anno 834. die 9. Januarii 12. Ind. Cui successit Leo filius ejus. Hunc Leonem post sex menses socer ejus Andreas expulit, & factus est Consul, qui Joanne deprecante, Tiberium è carceribus eduxit, posuitque eum in cubiculo ante Ecclesiam S. Joannis, custodia tandem apposita. Joannes verò tantam quietem, ac humanitatem, tantumque solatium Tiberio assiduo exhibebat obsequio, tum carceribus, cum quoque sic deducto, & in ea custodia posito, ut major exoptari non potuisset, atque adeo omnia ad Tiberii nutum disponebat, ut veluti ejus Vicarius potius quàm Episcopus eam Ecclesiam moderaretur. Bella deinde inter Andream, & Sicardum Beneventanum Principem. Advocatio Sarracenorum, & Conradi Andreæ successoris adventus à Lothario missi, Sichardi occisio, & Andreæ Consulis, & Contradi cum uxore, & familia trucidatio, quæ ab eodem Jo. Diac. narrantur, *His peractis, ultimus Tiberii dies advenit.*
B *Qui pridie quam moreretur, residens in Pontificali Cathedra, sic gregem suum alloquitur. Scitis, fratres charissimi, quia peccatorum mole depressus justo judicio hominibus absque misericordia traditus sum. Sed Dominus, qui deducit ad inferos tribulationis, & reducit, quique cum tentatione proventum faciet ad sustinendum, permisit præsentem filium meum Dominum Joannem nostram ingredi sedem, quatenus haberem maximæ tribulationis solatium, ideoque nolui vestram latere charitatem; quia de tanta, quam erga me impendit humanitate, etiamsi omnibus membris loquerer, nullatenus debitas illi gratias referre valerem, Tamen quia magis misericordia mea consolationis, quàm præsumptionis motus vivo me Episcopatum assumpsit, nulla immineat illi, nec à Romana Sede, nec ab aliis hominibus condemnatio; hujus etenim professionis, quam sponte pro illo facio coram Deo, & omnibus potestatis testes vos habere decrevi. His dictis de solio surgens, se ad lectulum deferri jussit, ubi per duos dies*
C *Dominum laudans, ac peccatorum veniam petens, è sæculo migravit anno 838. Gregorio IV. Romano Pontifice, cum sedisset annos 20. mense uno, dieb. 11. Ejus corpus magna veneratione Joannes in Ecclesia S. Januarii sepelivit.* Hæc ex Diac. qui subdit mortuo Tiberio, misisse Sergium (nempè Ducem Neapol.) apocrisarios suos ad Apostolicam Sedem pro Joannis electi intronizatione: & Gregorium Papam non prius eum Pontificali infula decorasse, quam per Ducis jusjurandum, & cunctorum attestationem sibi constitisset Joannem, non voluntate, aut invasione, sed necessitate compulsum, id onus accepisse pro Tiberio, nec contra Tiberium affectum.

46. S. JOANNES igitur Aquarolius, & Scriba nuncupatus, (t) legitimè ex Gregorii IV. Romani Pontificis voluntate Episcopalem Neapolitanæ Ecclesiæ iniit sedem anno 838. Quod sanctus hic Præsul (inquit Caracciolus) Aquarolus dictus sit, vel de Aquarolis, forte ex familiæ cognomine, XLVIII.
D vel habitationis loco id nuncupationis adeptus est: cur vero Scriba sit appellatus dicerem, scribæ publico officio illum functum pro nota cunctis ejus probitate; sed cum Joannes Diaconus asserat, illum *sic scribere novisse, ut ex officio cognomen acciperet, & ab omnibus Joannes Scriba vocaretur, & codices manu propria utiles, & plures conscripsisse*, quod, & apud Joannem Cimiliarcham ejus quoque vitæ scriptorem legimus, cogor opinari propriè, à scribendi assiduitate, & characterum elegantia, tale illum cognomen fuisse sortitum. Joannes enim *infimis parentibus procreatus*, ut Diaconus ait, *& qui pauperem cucurrit pueritiam*, necessitate coactus quærendo sibi victui operam dedit, & in virtutum stadio percurrens, tandem Neapolis eo quo supra narravimus modo Episcopus electus est. Cæterum, qualem se in Episco-

pa-

(t) Fuit iste Canonicus Neapolitanus, sicut etiam post ordinem Canonicorum institutum, ferè omnes Episcopi, qui orti fuerunt Neapolitani, & præcipuè illi, quos Sanctos veneramur.

patu geſſerit, ex Diacono docebimur *Præfatus Epiſcopus quantum, & qualem ſe exhibebat, nulla carnis lingua poterit enarrare. Nam omnia ſe faciebat omnibus, ut omnes lucrifaceret; nulli unquam malum pro malo reddebat, neminem niſi pro ſuis criminibus increpabat. Quem mœrentem non conſolatus eſt? cum quo infirmante, non eſt infirmatus? ſic præerat cunctis, ut ipſe magis videretur ſubjectus. Hic fuit ſecundam Apoſtolum Pontifex, ut etiam teſtimonium foris haberet: non enim niſi pius, niſi juſtus, niſi Sanctus per omnia dicebatur.* Similia habet Ceimiliarcha, de ornatu Eccleſiæ loquens, *Ad ſanctum Chriſma conficiendam, fecit unam deauratam ampullam, in cujus labiis nomen ſuum deſcripſit. Acquiſivit autem thimiateria ex aurofabrefactis operis: ſimilique labore auream operatus eſt crucem. Codices vero, manu propria aptiles, & plures deſcripſit.* De pietate verò in prædeceſſorea ſuos Epiſcopos ſubdit; *Corpora quoque prædeceſſorum de ſepulchris, in quibus jacuerant, levavit, & in Eccleſia Stephaniæ ſigillatim collocans aptavit, unicuique arcuatum, ac deſuper eorum effigies depinxit.* Cum itaque Joannes legitimè undecim annos ſumma cum laude, ac vitæ ſanctimonia Neapolitanam rexiſſet Eccleſiam, anno ſalutis 848. die Sabbathi ſancti, decimæ indictionis vita functus eſt: cujus obitum alter Diaconus, alter Ceimiliarcha deſcribit; & ille quidem ſic. *Dominus Joannes Epiſcopus vir totius ſanctitatis ſenſit ſibi diem adeſſe ſolutionis, quo ſui omnium gratiam ſuſciperet; gaudebat enim quod brevi temporis ſpatio diſſolutus finem daret ſuo certamini, & multò melius eſſe cum Chriſto perpetuum. Septem quoque dierum vi infirmitatis detentus, ſedulus in oratione excubans, gratias referebat Domino; quibus tranſactis requievit in pace.* Hic verò ſic. *Ante diem tertium quam de hoc mundo ad Dominum migraret, audientibus cunctis ſuis clericis qui adſtabant, retulit ſe vidiſſe Sanctum Paulinum Angelica dignitate veſtitum, atque ornatum, totum aureum, totumque ſydereum, atque odore roſeo redolentem, favum etiam ſuadidiſſimum mellis in manu tenentem, ac dicentem ſibi: Frater Joannes quid hic facis? ſolve vincula tædiorum tuorum, & jam veni ad nos. Hæc enim eſca, quam in manu teneo, apud nos ſatis abundat, & cum hoc dixiſſet, complexus eſt eum, & immiſit in os ejus partem favi præfati, cujus dulcedine atque odore ita S. Joannes concupiſſe ſe dixit, ut ſi ſibi in ipſa revelatione perſiſtere poſſibile fuiſſet, ab ejus veſtigiis nullatenus receſſiſſet: nam excitatus à ſomno, eadem die in quinta feria, juxta conſuetudinem ſuam, remuneratis omnibus de familia Clericis, atque pauperibus, ſanus Dominicum cœnam celebravit, videlicet Paraſceve, orationi vacavit; Sabbatho autem ſexta hora diei ad Eccleſiam lætus proceſſit, aſcenſoque tribunali populum ſalutavit, reſalutatus autem à populo, orationem a dedit. Collecta verò oratione b, ſuper altare Beatum ſpiritum exhalavit.* Explicat ea verba Baronius in notis ad diem 22. Junii. Sed de *Tribunali* nihil. Tu lector adverte, inquit idem Caracciolus, non judicialem aliquem locum hic deſcribi, ſed eum qui ad concionandum eſſet aptus. Sicut 1. Machab. 13. dicitur *Loſius tribunal aſcendiſſe*; & Plinius in Panegyr. Trajani, tribunal viri ceſpite extructum dicit. Inde ſuggeſtus ſacer, ex quo ad populum Præſules verba faciebant, ſic eſt appellatus. Legendus Chryſoſtomus hom. 19. ad Populum Anthiochenum, & clarius Orat. de B. Philipponio, qui ex cauſarum patrono Epiſcopus factus fuit, quem dicit, *è tribunali ad tribunal fuiſſe evectum*. Evocatum fuiſſe Joannem à B. Paulino ad cœleſtia regna, ut ex Ceimiliarcha narratum, ex Tabulis Eccleſiaſticis confirmatur, in quibus ad diem 22. Junii habetur: *Neapoli in Campania Sancti Joannis Epiſcopi, quem B. Paulinus ad cœleſtia regna vocavit*. Idem legitur in Appendice vitæ ſancti Paulini ab Vranio ſcriptæ, quæ certè Vranii ipſius eſſe non poteſt, cum ejus meminerit Pan-

a idest orationem. b idest Completa functione.

A linus epiſtola 17. ſed recentioris authoris comperitur eſſe, cum obitum Joannis noſtri narret, qui vixit multò poſt Paulini tempora, & Joanne Diacono antiquioris, quippe cum Diaconus, quæ de hoc Joanne dicuntur, perperam Joanni primo Epiſcopo contigiſſe dicat. Conjuncta eſt igitur Anonymi authoris narratio cum Vranio, filo orationis nequaquam interrupto. Lectionarii namque forma, quæ ex vitæ narratione conſurgebat, ſic requirebat, ut ex pluribus auctoribus lectio tanquam unius ſolummodò continuaretur; rarò enim Actorum ſcriptor, aut Hiſtoriæ auctor nominabatur in publicis Eccleſiæ officiis; unde ob id periere vocabula auctorum, qui ſacras Hiſtorias, cunctaque eorum geſta ſcripſere, quorum notitia magno Actorum detrimento interiit. Cur autem Romana Eccleſia in Martyrologio feſtum hujus ſancti celebret die 22. Junii, cum conſtet eum deceſſiſſe in die Sabbathi, quod præcedit S. Paſcha, latet Baronium in notis ad hunc diem; B creditur tamen, cùm certa dies tranſitus ejuſdem ignoraretur, adſcriptum fuiſſe ad eam diem 22. Junii, quo celebratur feſtum S. Paulini Epiſcopi Nolani, qui eidem Joanni apparuit; ſatis enim conſtat iis, qui in Romano Martyrologio ſunt vel mediocriter verſati, quod cum certa dies obitus alicujus ſancti neſciatur, in eam diem adſcribi qua alicujus Sancti dies celebratur, cum quo is attinentiam, vel affinitatem aliquam etſi leviſſimam, vel ſaltus nominis habuit. At verò vetera eccleſiaſtica Officia ejus diem variè indicant; priſcis enim temporibus Neapolitana Eccleſia, finitimæq; aliquot urbes ejuſdem Sancti feſtum die prima Aprilis celebrabant, & ex pluribus antiquis m. ss. Breviariis, & Eccleſiaſticis Officiis deprehenditur, etſi in uno ex iis die 2. Aprilis, in alio verò die ultimo Martii feſtus dies adnotetur. Hoc quoq; addendum in Joannis laudem, ut ſcribit Caracciolus, ipſum olim invocatum cum Athanaſio ejus diſcipulo, in antiquis litaniis Capuani Monaſterii S. Joannis Baptiſtæ, C quæ extant in m. s. codice orationum litteris Longobardicis exaratæ. Ejus corpus, teſte Diacono, uterq; ſexus & ætas uſque ad Baſilicam S. Januarii magna pompa deduxerunt, indictione decima, currebat tunc annus 848. ex Indictione dicta, ibique ſepelierunt; nunc quieſcit in Eccleſia S. Reſtitutę in Ara maxima, in qua ejus nomen ſcriptum legitur. Ejus vitam, ut diximus conſcripſerunt Joannes Diaconus in Chron. & Joannes Ceimiliarcha, quam dicavit Bernardo Archiepiſcopo; habetur etiam in antiquo eccleſiaſtico Officio Neapolitanæ Eccleſiæ per lectiones diſpoſita; noviſſimè Chioccarellus, ac doctus Caracciolus in monumentis Neapolitanæ Eccleſiæ, ex iis nos iſta concinnavimus Meminit Joannis tunc electi, vivente Tiberio, capitulare Sicardi Principis Beneventani, quo pacem dedit Ioanni electo Eccleſiæ Neapolitanæ, Andreæ magiſtro militum, & populo illi ſubjecto ab anno 836. 4. menſis Julii, Indiction. 14. ad annos quinque, extat apud Erchempertum in Hiſt. D Longobardorum.

47. S. ATHANASIUS Sergii Ducis filius, Joan- XLIX

nis

nis alumnus imberbis propemodum adhuc defuncto magistro successit, anno 849. Baronius in Annal. Eccles. habet an. 850. ubi Acta Athanasii commemorat, ex Joanne Diacono, & Anonymo, quem Petrum Casinensem vocat. Caracciolus more suo erudite ex iis, ejusdem res præclarè gestas contexuit, & nos ex eo ferè verbatim Athanasii vitam concinnabimus. Patrem habuit hic Sanctus Episcopus Sergium Ducem de prosapia procerum, multis apud Cęsares honoribus cumulatum; Matrem Drosum principali & ipsa prosapia natam. Quem cum alvo gestaret imitata Samuelis matrem, Deo dicavit, utque fieret magni Alexandrini Athanasii imitatorem, suo voluit nomine appellari. Parentibus fuit turba filiorum; quorum uni, illis adhuc viventibus, Gregorio nomine, dignitas Magistri militum collata fuit, alter Athanasius iste, Stephanus Episcopus Surrentinus, & Cæsarius, quem commemorat Erchempertus. Athanasius ortus dicitur decima Indictione, hoc est, an. 832. septimus illi florebat annus, cum Clericali militiæ fuit adscriptus, atque Ecclesiæ Dei Genitricis semperque virginis Mariæ, ut ecclesiasticis imbueretur ministeriis, traditus. Post septem continuos annos videns Joannes Episcopus illum in spiritu effervescentem, sc. primum in Neapolitana Ecclesia Levitam ordinavit. *Anno Christi 850.* inquit Baronius, melius 849. *creatur Neapolitanus Episcopus, qui Romam veniens à Leone Papa IV. consecratur Id. Martii ante Altare Sancti Gregorii.* Et Petrus; *Expleto igitur in levitical officio anno uno, duobusque mensibus, prędictus vir Joannes bonæ memoriæ honestissimæ vitæ Præsul, & Deo satis charus, diem clausit extremum. Moxque ab universo Clero, omnique plebe, simulque à Ducibus genitore scilicet & germano, communi voto & consilio electus est ad Pontificale decus. Et proficiscens Romam consecratus est à Venerabili Papa Leone Idibus Martii, ad Altare S. Gregorii, reversusque à cunctis Civibus magno gaudio exceptus est: eo quod talem meruerit suscipere pastorem & patrem, qui nutritorem suum imitaretur moribus, & factis.* Quantarum virtutum in Episcopatu fuerit promus Athanasius, longo complectitur sermone Anonymus. Perdius quippe fuisse dicitur ab eo, & pernox in oratione; studiis incubuisse Græcarum pariter, & Latinarum litterarum, parentis, ac fratris imitatione, utrasque optime callentium. Acerrimus fuisse sui corporis hostis, quod & abstinentia macerabat, cilicio vexabat, flagris extenuabat, gravique plumbi onere ad spiritus obedientiam trahebat. Liberalis in pauperes, quorum inopię sublevandæ hospitalem domum supra gradus atrii majoris Ecclesiæ erexerat. Erga Dei cultum religiosissimus, in Ecclesia etiam Sancti Salvatoris Collegium Hebdomadariorum instituit. Ecclesiæ Stephaniæ sacram supellectilem aureis vasis & argenteis instruxit, variisque Ecclesiis clericos & mansionarios addixit: ac item Monachos in Lucullano palantes sub Abbatis regimine conclusit; redemptor Captivorum quoque prædicatur. Concludit denique Anonymus narrationem suam his verbis: *Quo viriliter agonizante tam in divinis, quam in mundanis, adeo aucta est Civitas Neapolitana, ut nulli Ecclesię in Campania inferior in aliquo cerneretur.* Nec illud de eo subticet, *quod in Dei timore, orationi tam intentus, & pervigil extitit, ut anachoretis, nostris verò diebus omnibus sit præferendus.* Anno sexagesimo primo supra octingentesimum, qui fuit Nicolai Papæ quartus celebrata est Synodus Lateranensis in causa Joannis Episcopi Ravennatis, cujus abominanda scelera narrat Anastasius Bibliothecarius. Necesse ergo fuit huic refractario reprimendo Concilium cogere, ad quod accitus fuit Athanasius. Sciebat quippe Nicolaus invictum intrepidę mentis Athanasii vigorem indefessæ, insuperabilis, flecti, necdum dejici nescię. Et bonum quidem fructu fuisse ejus advocationem eventus docuit, resipiscente refractario Joanne, ut Anastasius narrat. Athanasio magnus in eo Conci-

A lio fuit honor exhibitus, quod tertio signatus sit loco, ex Petri testimonio. Sancti Præsulis, quem cuncti extollebant, ut singulare exemplar virtutis, unus Sergius defuncti Gregorii fratris filius, omni parte vitę suę detestabilis, exuto rubore & reverentia, perpetuus fuit osor, & persecutor. Dabat huic sanctus senex salutis monita, sed surdo, imo & refractario, qui ut uxori suæ in Præsulis odium armatæ faveret satis quantus quantus fuit, totus in eum exarsit. Ac primum callido vaframento in domum cum fratribus quasi ad consilium accitum, Episcopalibus insulis exutum, dulcissimoque Clericorum solatio adempto, teterrimo carceri mancipavit. Indoluit Civitas tota ad tam immane facinus, & præcipuè Clerici Latini pariter, & Græci, nec non Monachi, inter quos velut sidus eminebat Antonius, decrepita ætate venerandus, jejuniis maceratus, fractus viribus, ita ut aliena manu ad incedendum egeret. Sergium sic alloquitur: *Dic mihi, omnium contemptor, quid est hoc quod fecisti?*
B *Hoc ergo pro infando scelere noveris non solummodo te periturum, cunctumque genus tuum, sed etiam tota urbs, quæ Athanasii adhuc oratione gubernata est, sine dubio desolabitur, pastore decedente.* Motus fuit aliquantulum Sergius his verbis tertio auditis: sed non permotus, nihil interea de Episcopi statuens libertate. Quare inito consilio, Sacerdotes decreverunt denudanda esse altaria, & in ipsum anathematis fulgur vibrandum. Sergius dimisit Episcopum, dimissionis tamen illicò pœnitens, populi intuitus lætitiam, alieno itaque bono maceratus, omnium, cum illo prohibuit allocutionem. Videns autem Athanasius gregem suum, amisso verbi Dei præcone lamentabundè plorantem, sponte sua, signato & cum anathemate Ecclesiæ thesauro, Neapoli recessit, & in Salvatoris insulam secessit. Sævit magis eo recessu Dux; cumque ab ejus pectore omnis exulasset religio, vide quid ab Episcopo petat, tanquam pacis fœdus. *Si vult ut non eum persequar, rejecto Clericorum re-*
C *gimine, monasticum indumentum assumat, mihique Ecclesiam ad ordinandum spontè relinquat. Clericos verò, quos secum detulit, illicò remittat.* Sed quid ad ipsum vir Dei? *Sponsam, quam Deo donante suscepi, nulli viventi vivens volensque relinquam. Nec ordinandi licentiam me superstite, alicui dabo, Monachismum illo vivente non accipiam: scortum est enim, primam relinquendo conjugem, alteri sociari. Eos autem, qui mecum studiis causa sequuti sunt, non trudam, nec relictam. Unum autem ab illo peto, ut liceat mihi in tuto manere quousque Dominus duritiam cordis sui emolliat.* Tantum autem abest ut resipuerit, ut & exercitum Neapolitanorum, ac Sarracenorum coegerit, & novendiali aggressione insulam obsederit, impediendo Pontificis abscessum, sed frustra. Nam Ludovicus Imperator, qui tunc Beneventi morabatur, omnium conscius, misso Marino Amalphiæ Præfecto, ipsum adortus, copias suas partim occidit, partim cepit, aut fugavit, & Episcopum Beneventum detulit.
D Adventasse Marinum cum viginti sagenis, ait Petrus; sagenas genus navium interpretatur Baronius. Delusus, erepto sibi Episcopo, Sergius, Episcopii gazophylacium invadit, thesaurum inter fæcem illam hominum, quorum opera in nefandis suis sceleribus utebatur, divisit; Ecclesias devastat; denique sacerdotes fugat, atque in ludibrium tradit, nudosque per civitatem circumducit. Hæc cum ad Hadriani Papæ notitiam devenisset, inquit Petrus, *direxit unam epistolam antefato Iudici, & altam Clero, & populo Neapolitano, mandans ut suum Pontificem omninò reciperent: sin autem, anathematis vinculo innodarentur. Qui justitiam Apostolicam pro nihilo reputantes, nec Pontificem recepere, nec excommunicationem servare voluerunt. Post hæc Anastasius Sedis Apostolicæ Bibliothecarius una cum Cæsario Abbate ex parte Apostolici, & Imperatoris Neapolim venientes, Civitatem anathemate innodavere.* Fodicabat pium Atha-

na-

nasii pectus gregis sui cura, anathemate innodati: cumque Surrenti esset cum Stephano fratre, necà lachrymis, & singultibus momento ullo temperaret, decrevit Romam petere reconciliando Neapolitanos Pontifici. Ibi tentata fuit ejus mors, medio veneno, per Sergii emissarios, divina tamen gratia illæsus dimissus ab Hadriano ad Ludovicum Imperatorem tunc in Sabinis morantem proficiscitur; in medio tamen itinere, vitæ præsenti subtractus; profectus enim, inquit Anonymus, *ad Civitatem Nerulanam (Verulanam) in qua tertio Kal. Julii celebravit diem Apostolorum. Peracta Missa cœpit febribus anhelare, & perfractus ab eadem infirmitate Deo dignus, & charus Athanasius è carnea subtractus est fæce, & suo Creatori novissimum reddidit spiritum in Oratorio S. Quirici, quod bissenis millibus à Monasterio S. Benedicti in Casino distat; idibus Julii Indict. quinta, regnante Basilio Imperatore Constantinopolitano. Præfatus autem venerabilis vir vixit ante Episcopatum decem & octo annos: in Episcopatu sedit annis vigintiduos: & in angustiis hujus sæculi menses viginti cum uno.* Ergo primus supra quadragesimum annum illi excesserat, cum mortalitatem exuit anno 872. Ad Montem Casinum delatum ejus corpus, flentibus omnibus, sed exultantibus Angelis, conditum fuit in Ecclesia Principis Apostolorum, quę ab Arechisio Rege constructa est, & jungitur Basilicæ Sancti Benedicti. In narratione miraculorum, quæ erat m. s. refertur ejus apparitio cuidam cæco ad sepulchrum ejus oranti, ubi describitur *crine crispante, statura procerus, vultu Angelicus.* Post quinquennium Neapolim ejus pretiosa pignora translata sunt ab Athanasio ejus nepote & successore. Cujus translationis Acta hic subnectere placuit.

In dicto autem Casinensi Monasterio erat homo notus multis, præteritis annis cæcus: hic quidem in Ecclesia, ubi sanctissimi viri corpus jacebat, orare consueverat, qui dum omninò privatus lumine, per Ecclesiam palpans incederet, deveniretque ad viri Dei sepulchrum, sicut sæpiùs accidit, tenebris involutus, labente pede, cecidit super ipsius Sancti sepulchrum, statimque depulsis tenebris perfectissimè lumen recepit. Quo miraculo universi gaudentes, benedicebant Dominum, qui glorificat sanctos suos. Cumque sanctitatis, & virtutis ipsius fama longè, lateque discurreret, alius Athanasius Neapolitanus Præsul successor hujus sancti, secundum verò carnem filius Gregorii Ducis, fratris videlicet ipsius sancti Athanasii, anno quinto post mortem patrui, ac prædecessoris, solemnes nuncios cum locello, & aliis necessariis, Abbati Monasterii, & Conventui Sancti Benedicti direxit, ut commendatum sancti Præsulis corpus redderent in Ecclesia sedis propriæ collocandum; indecens esse dicentes, ut à propria sede exul sit mortuus, à quo vivus ejectus fuit operante hoste antiquo. Sed Abbas, & Monachi primitùs respuerunt: Postea verò petitionem ipsorum justam cernentes, dixerunt. Dei voluntas fiat, & vestra petitio impleatur: pars tamen corporis sancti remaneat apud nos. At nuncii responderunt. Sic integer vobis recommendatus est, sic auxiliante Deo habebit ipsum integrum sua sedes. Quiescentibus autem nocte ibidem, ac soporatis fatigatione itineris, apparuit vir sanctus uni de nunciis principaliori, & ut mos est in scholis, tres ferulas, blandiens illi intulit, monens, ut socios excitaret, atque injunctum opus vigilantes perficerent. Tunc ascenderunt cum cœtu venerabili Monachorum montis Cassini verticem, fodientesque aperueeunt sepulchrum, & invenerunt viri Dei corpus integrum, quasi tunc fuisset sepultum, nullam habens in vestibus & corpore corruptionem, ut nec capillus de capite, & pilus decidisset de barba: tantisque fragrans odoribus, ut omnes admiratione replerentur, & gaudio, cunctique prostrati certatim Dei laudabant magnalia. Sanum autem & integrum post adstantium deosculationem devotam, humeris levantes corpusculum, descenderunt de monte, cum turba venerabili sanctorum Monachorum totius illius sancti collegii, ac clericorum, & sæcularium castrorum, villarumque vicinarum, qui omnes veniebant, & deosculabantur locellum devotissimè, & sic gaudentes revertebantur. Dicti itaque nűcii cum corpore recedentes eo die, applicuerunt Atellas, & apud sanctum Elpidium substiterunt. Occurrit autem eis Præsul venerabilis nepos ejus, cum Sacerdotum, & Monachorum collegio copioso, luminaribus accensis, & itinere toto psallentibus. Cum pervenirent ad villam quæ dicitur Grummis, obviavit ei homo venatus à Dæmone, qui statim liberatus Deo gratias egit. Tota Neapolis Civitas populosa, sancto corpori obviam exiit, seque solo sancto corpori prosternentes cum fletu acclamabant, Patrem, Nutritorem, atque Pastorem pupillorum, atque orphanorum, Tutorem viduarum, atque mœrentium Consolatorem. Et post lacrymabiles voces expulso mœrore, Deo gratias agentes, eò quod ipsum meruerunt habere Advocatum propitium ante Deum. Dum autem ad Ecclesiam sancti Januarii portaretur, mulier gravissimo capitis dolore detenta, quæ etiam auditum perdiderat à multis temporibus, juvarique nullatenus valens, caput sub locello inclinans, statim depulso dolore, recuperavit quem à multis perdiderat annis auditum. Multi alii à diversis infirmitatibus ejus intervenientibus meritis sunt curati. Tandem expletis missarum solemniis depositoque locello juxta altare in Oratorio Sancti Confessoris Christi Laurentii, ejusdem sedis Antistitis, juxta sanctissimi Joannis Antecessoris, & Nutritoris ipsius antrum diligentissimè condiderunt primo Kal. Augusti, Regnante Domino Nostro Jesu Christo, cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ex illa S. Ianuarii Ecclesia deinde S. hujus Antistitis ossa in majorem Ecclesiam translata sunt, ubi adhuc summa veneratione coluntur in sacello S. Salvatoris, ubi hæc legitur inscriptio.

HIC IACET CORPVS SANCTI
ATHANASII CONFESSORIS,
ET EPISCOPI NEAPOLITANORVM.

Caput verò in Thesauri sacello honorificè custoditur argentea, atque aurea theca inclusum.

Colitur hic sanctus Præsul & alibi, Casini nempè, ubi obiit, & unde, brachio ibi relicto (quãvis id in Actis translationis ejus non reperiatur) huc translatus est. Capuæ quoque celebris erat ejus memoria. Legitur in quodam pervetusto Codice m. s. Orationum illius Ecclesiæ in litaniis ipse cum aliis sanctis Episcopis Confessoribus invocatus. Nec poterit, inquit Caracciolus, quis suspicari non istum nostrum, sed Alexandrinum intelligi ibi debere; quoniam nullus ibi Græcus Episcopus recensetur, ut inspicienti constabit. An verò unus, idemque sit noster Athanasius, & qui Surrentinus Patronus est, affirmat Romeus, negat Capaccius lib. 1. fol. 533. in cujus ego sententiam potius inclino; non quidem ob eam, quam Capaccius affert rationem, nimirum, quod illius anniversaria celebrentur 6. Kal. Februarii; nostri verò Idibus Quintileis; id enim evenisse censendum est ob Ecclesiæ in ejus honorem ibi erectæ ea die fortè dedicationem, vel ob aliud insigne beneficium ea die precibus ejus civitati collatum, ut plura de his in Ecclesiastica historia passim suppetunt exempla: sed quod videam semper quinque hos Divos, Renatum, Valerium, Athanasium, Boculum, & Antonium, & in inscriptione illa præcipue in ejus Ecclesia apud eundem Capaccium, coniungi, in certum argumentum diuturnioris eorum ibi Incolatus, pluriumque in Civitate collatorum beneficiorum, quæ de nostro nullo modo antiquorum testimonio probari possunt. Secessit quidem eò, ad Stephanum fratrem Episcopum, sed brevi mora, quando incertis sedibus tyrannidem

Nepotis fugiens vagabatur. Cæterum Joannes Eccleſiæ Neapolitanæ Diaconus Chronico ſuo de Epiſcopis Neapolitanis finem fecit, Athanaſii hujus præclariſſima geſta narrando. Ejuſdem quoque vitam accuratè ſcripſit Anonymus quidam ejus ſynchronus, quem Petrum Diaconum Caſinenſem eſſe putat Baronius, ex quo multa ipſe collegit to. x. Annal. anno 872. qui certè eſſe non poteſt, cum Petrus Caſinenſis Diaconus, qui poſt multa ſæcula vixit lib. 4. Chronic. Caſinen. cap. 56. & lib. de viris Illuſtrib. Monaſterii Caſſinen. cap 45. Hymnorum, vitarum, & homeliarum, cæterorumque operum à ſe conſcriptorum catalogum recenſens, de hac Athanaſii vita nihil dicat. Libet autem nunc pulchram Neapolitanæ Eccleſiæ faciem Athanaſio Epiſcopo, & antequam impii Sergii labefactata eſſet tyrannide, ex eodem Anonymo, quod Baronius egit, deſcribere. Is itaque narrata civitatis ſtructura, munitionibus, ac turribus, ſubdit: *Nam interdum bonas Præſulum geſtat ſedes ad inſtar duorum teſtamentorum, qui eam gubernant, & reliquum, & capite reguntur artus diverſi.* Subſiſte paululum Lector, inquit Caracciolus, nam Codex quo uſus eſt Baronius, depravatus videtur. Emendo ſic ex vetuſtiſſimis codicibus m. ſ. *Nam introrſum bonas Præſulum geſtat Sedes:* Facit ea lectio mirificè ad Petri (melius Anonymi) ſenſum; exteriori enim Neapolis facie, in ædificiis, turribus, mœnibusque patente deſcripta ad interiora ſermonem convertit, quaſi diceret: Ut quid in exterioribus, inſpicienti cuique manifeſtis immoror? Ad alia ſtylum converto, & interiora, quæ majus illi decus afferunt: *Introrſum bonas geſtat Præſulum ſedes;* Cum legis, duos ibi fuiſſe Præſules, cave ne putes unius urbis fuiſſe duos æquales Epiſcopos. *Unus Chriſtus, & unus Epiſcopus.* Clamaverunt aliquando Patres in Conciliis; etiam a Baronio id aſſcritur, dum ſubdit, quod *duplex populus contineretur in ea, nempè Latinus, & Græcus, qui ſeorſum ſuos quiſque, ſub capite tamen uno, peragerent ſacros ritus.* Ac tacitè ab Anonymo, ſive Petro id innuitur, ſive *introrſum*, ſive *interdum* legas exemplo *artuum diverſorum ſub uno tamen capite rectorum.* Quare verba illa ſuperius adducta, ſic diſpungenda ſunt. *Qui eam gubernat, regit & reliquum.* Hoc eſt Latinus, qui civitatem gubernat, regit & reliquum alterum, ſcilicet Græcum Epiſcopum, quaſi Græcus vicarius eſſet Latini Epiſcopi, prout de eo videtur loqui Concil. Lateran. ſub Innocentio III. Viget hodie in Archiepiſcopatu Meſſanenſi dignitas Protopapæ, qui veluti Archiepiſcopi Subſtitutus Græcis præeſt. Certè Græcanicam fuiſſe Neapolim ex inſcriptioninus, atque vocabulis, dignitatibus, imò & ſubſcriptionibus obſervatu facile eſt. Quandoquidem, multoties idiomate quidem Latino ſubſcribebant, charactere tamen Græco, ut habes apud Capacc. lib. 1. in Jo. Duce XXVII. Qui plura de Græco Clero deſiderat, Capaccium adeat eod. lib. fol. 57. Franciſcum Purpuram I. C. Neapolitanum, Epiſcopum Montiſmarani in reſponſo pro Monachis Baſilianis in cauſa præcedentiæ cum Monachis Caſinenſibus, & Eugenium in Eccleſia S. Georgii, & S. Mariæ in Coſmedin. Aliquando autem verè duos Epiſcopos in eadem civitate fuiſſe legimus. Vide Baronium Notis ad diem primam Februarii, docentem in eadem Antiochia, Ignatium à Petro, Enodium à Paulo fuiſſe ordinatum, ex diſſidio nempe orto inter eos, qui ex circumciſione, & qui ex gentilitate converſi erant. Poſtea verò convenientibus utriſque in unum lapidem angularem coaluerunt, uno tantùm remanente. Vide eum latiùs. Pergit deinde Anonymus, in Eccleſiæ Neapolitanę laudem, *Repeṙiuntur planè in ea templa priſco conſtituta ædificio; quoniam non ſolum à Conſtantino piiſſimo Principe Auguſtorum Chriſtianiſſimo, ſed plures ante annos, Chriſtiana ibi religio floruit; ſiquidem Beatiſſimus Petrus Apoſtolorum Princeps, Aſpren ſanctiſſimum inibi ordinavit Epiſcopum.* Quibus verbis innuere videtur auctor etiam ante Conſtantini tempora fuiſſe Neapoli extructas Eccleſias. At obſtat Romanum Breviarium, ubi de Conſtantino ſic legitur in Sylveſtri feſtivitate. *Itaq; auctore Sylveſtro multas Baſilicas ædificavit, quas ſacris imaginibus doniſque, ac muneribus magnificentiſſimis exornavit, facultate etiam data Chriſtianis, quod antea negatum erat, publicè Templa extruendi.* Senſus ergo verborum auctoris hic eſt: excitari Neapolim ad Templorum religioſam extructionem ob avitam fidem in qua ab ipſo Apoſtolorum Principe firmata fuit. Sequitur: *Jam & Beati illius Agrippini Eccleſia hactenus demonſtratur, qui quintus à ſupradicto Aſpren Epiſcopus ordinatus eſt, quique patronus, & defenſor eſt iſtius Civitatis, Beatiſſimumque Januarium Chriſti Martyrem poſtea Neapolites meruerunt habere tutorem.* Intellige aliquo protectionis ſigno poſtea demonſtrato. Dum alioquin longè antea conſtet Januarii patrocinium: Rurſus: *in qua laici ſimul cum Clericis aſſiduè Græcè, Latinèque communi prece, comptè pſallunt Deo, debitumque perſolvunt jugiter officium.* Hoc Romæ, & alibi factum; ideoque Sabbathum quatuor temporum, dictum eſt Sabbathum duodecim lectionum ab Amalario lib. 2. c. 1. de pietate erga pauperes. Hæc idem auctor. *In qua etiam indigenæ & inquilini, non circumeando domos, in peregrinorum habitu, ſtipem publicè expetunt, ſed quo loco commorantur, omnia neceſſaria quæ deſiderantur abundantiſſimè percipiunt. Et juxta præceptum Dominicum, præfatæ urbis accolæ, potius Lazaros quæſitant, ut exhibeant largius, affluentiusq; quibus indigent.* Obſignat tandem auctor Neapolitanæ civitatis laudes hoc inſigni elogio. *Civitas hæc civitas miſericordiæ eſt, & pietatis, hinc inde vallata omni bonitate. Quæ ergo meruit tot, taleſq; habere Patronos apud Deum in exorando, merito hujuſmodi meruit protectione tutari, ut in bonis exuberet operibus, & à cunctis exiſtat adverſariis illæſa.* Hactenus Anonymus de Neapolitanæ Eccleſiæ decore: & notis ad illum Caraccioli. Utinam doctus hic Caracciolus de cæteris Neapolitanis Epiſcopis hiſtoriam texuiſſet, certè is qui nuper eorundem Catalogum conſarcinavit, in innumeros errores prolapſus haud fuiſſet, & nos aliquando cum ipſo opus erit cæcutire, cum aliundè non ſuppeditent monumenta, quæ noſtrum poſſint adiuvare conatum. Deſiit Caracciolus cum Sanctis Epiſcopis, qui ad Athanaſii uſque tempora Neapolitanam Eccleſiam ſanctè rexere. Ioannes quoque Diaconus Chronico ſuo de Neapolitanis Epiſcopis finem fecit Athanaſii hujus ſanctiſſimi Præſulis geſta præclara narrando. Petrus Neapolitanæ Eccleſiæ Subdiaconus, qui poſt annos ducentos vixit, abſoluit Joannis Diaconi Chronicon quod imperfectum reperit. Cæterum libet hic annectere ſancti hujus Præſulis genealogiam ex variis monumentis, auctoribuſque concinnatam.

Marinum & Eproxiam nobiles Neapolitanos fuiſſe parentes Gregorii Ducis Neap. & avum, aviamque S. Athanaſii Epiſcopi Neapolitani teſtatur Joannes Diaconus in Chronico Epiſcoporum Neapolitanorum in S. Athanaſio.

Sergius dicti Marini, & Eproxiæ pater Athanaſii Dux fuit Neapolitanus habuitq; uxorem Droſam nomine, ex eodem Joan. Diacono.

S. Athanaſius Sergii filius ex ejus vita.

Stephanus Surrentinus Epiſcopus germanus frater S. Athanaſii ex vita ejuſdem.

Cæſarius ejuſdem S. Athanaſii germanus frater, cujus meminerunt Joannes Diaconus in S. Ioanne & S. Athanaſio. Ioannes Cemiliarcha in vita S. Ioannis Aquaroli, Carolus Sigonius lib. 5. de Regno Italiæ anno 849. obiit in carceribus juſſu Gregorii Ducis fratris filii, ut in Chron dicti S. Athanaſii. Habuit quoque S. Athanaſius alios fratres præter ſupradictos, quorum nomina latent ex eod. Chron. & vita Athanaſii.

Sergius Dux filius præd. Gregorii Ducis, hujus patruus fuit s. Athanaſius, ut ex prædictis auctoribus, &

Ro-

Romano Martyrologio, uxorem habuit, tamen ejus nomen ignoratur. Habuit & socrum, quæ venenum propinari curavit S. Athanasio, dum Romæ exul esset.

Athanasius II. malus Neapolitanus Episcopus & Dux, Sergii supradicti germanus frater, & Athanasii sancti nepos, notus ejus ævi auctoribus, & præcipuè Erchemperto, & Joanni VIII. Papæ.

Stephanus Episcopus Neapolit. Athanasii junioris germanus frater, & consanguineus Gregorii Ducis, Athanasii mali successor ex translatione SS. Severini, & Sosii habetur.

Gregorius II. Dux Neap. cujus meminit Chron. Casin lib. 1. cap. 55. fuit consanguineus prædicti Stephani Episcopi, ot supra est dictum: quis autem fuerit filius ejusdem Gregorii, colligitur ex his quæ Bonitus Ecclesiæ Neapolitanæ Subdiaconus in vita S. Theodori dixit, qui meminit Gregorii Ducis Neapol. qui fuit etiam nepos, & proles, frater ac pater Parthenopensium Ducum.

Joannes Dux Neap. anno 915. de quo Sigonius lib. 2. de Regno Italiæ, & Capaccius in recensione Ducum Neapolitanorum.

Gemma filia Athanasii junioris Episcopi & Ducis, uxor Landulfi filii Athenulfi Capuæ Comitis ex Erchemperto, quorum filia Gemma junior Cadoli uxor fuit Comitis Burginovi Fovechlensis in Etruria.

Joannes Dux Neapol anno 934. cujus mentionem facit Chronic. Casin. lib. 1. c. 5.

Joannes Magister militum Neapol. civitatis, & Campaniæ Dux anno 1014. ex Actis S. Severi Neap. Episcopi.

Sergius Dux Neap cujus mentionem facit Chronic. Casin. lib. 2. c. 50. ann. 1025. & Carolus Sigonius lib 8. de Regno Italiæ an. 1029 & 1032. Sergius iste concessit privilegium S. Gregorii Monialium Cœnobio. Idem etiam Sergius una cum Joanne Duce & Consule ejus filio eidem Monasterio aliud privilegium afferuit anno 1033.

Joannes Dux & Consul filius Sergii Ducis ann 1033.

Sergius Consul filius Sergii Ducis Neap & magister militum filius quondam Joannis Consulis & Ducis ann. 1060. ex privilegio concesso Monasterio S. Gregorii Neapol. Idem Sergius Dux Neapol. interfuit consecrationi Ecclesiæ Casin. an. 1072. ex Chron Casin. Idem Sergius Consul, & Dux & militum Magister, & Joannis Ducis minoris filius anno 1090. eidem Monasterio S. Gregorii aliud monumentum concessit. Idemque Dux & Consul, & Imperialis Protosebastes, & Joannes ejus filius minoris ætatis similiter Dux anno 1097. ex alio privilegio eidem Monasterio concesso.

Joannes Dux filius prædicti Sergii Ducis anno 1090. & 1097. ut supradictum est.

Sergius ultimus Dux Neapolitanus ex prosapia S. Athanasii, cujus fit mentio in Chronic. Casin. lib. 4. cap. 99. cujus meminit etiam Abbas Alexander Celesinus in vita Rogerii lib. 2. & Falco Sacri Palatii Scriba in Historia Beneventana anno 1137. Quod vero Sergius ultimus fuerit Dux Neap. habetur ex Chron. Casin. eodem supracitato libro & cap. Nam Rogerio Duci Apuliæ conceditur eodem anno per Anacletum II. Antipapam regia corona cum Capuano Principatu, & Ducatu Neapolitano. Creduntur hi omnes Neapolitani Duces fuisse ex prosapia S. Athanasii Episcopi Neapolitani. De quibus fusè agit Capaccius lib. 1. Historia Neapolitana.

48. ATHANASIUS Junior Gregorii Ducis filius, impii Sergii frater, S. Athanasii Nepos, patruo sufficitur anno 872. munus consecrationis accepit à Joanne Papa VIII. in Ecclesia S. Nazarii Cantiæ agri Capuani, ut Petrus continuator scribit in Chronica, cum illac Pontifex divertisset, ut Sergii Ducis Neapolitanorum cum Sarracenis inita fœdera duritiemque violaret. Vir fuit Athanasius sive sacris, sive civilibus rebus, sive bonis, sive malis agendis dexteritate mirabili, providentia, animique fortitudine tanta, ut cum quietam ab initio vitam ducere decrevisset, sibi ipsi potius quàm fratri consulens, cujus vindex à Deo electus videbatur, ut ait Ostiensis, ipsum Sergium non semel admonitum captum excæcavit, & Romam ad Pontificem misit, ubi & miserè periit, ipse verò à Neapolitanis in ejecti fratris locum Dux subrogatur anno salutis 877. Laudatus proinde est à Joanne Pontifice epistola tunc ad eum scripta in hunc modum.

Reverendissimo & Sanctissimo Athanasio Sanctæ Ecclesiæ Neapolitanæ confratri nostro, &c. Innumeras gratiarum actiones vestræ Deo dilectæ agimus almitati, dignisque Apostolico vos ore laudibus, præ cæteris meritò collaudamus. Quoniam, secundum Domini vocem dicentis; si oculus tuus, vel manus tua scandalizat te, erue eum, & projice à te: fratrem tuum erga Ecclesiam Dei impiè agentem, & circa Dominum non recto itinere gradientem, velut secundum Holophernem Sanctis Christi Dei nostri ausu temerario impugnantem, & hæreditatem patriam more sacrilego persequentem, tanti honoris regimine indignū judicans, ultionis divinę percutere jaculo studuisti, nec pepercisti carni tuę propter Dominum dicentē; Qui diligit patrem, aut matrem, aut fratres plusquam me, non est me dignus. In quo nimirum vos Deo per omnia dignos fore cognovimus; quia membrum corporis sui multo contagio fœtens, libenter abscindere, proculque abjicere sanctitas tua fideli devotione curavit. Et quia nunc usque viris sæcularibus, secundum se, non secundum Deum in urbe Neapolitana principantibus multa scandala, & perturbationes multas, homicidia, & oculorum erutiones, intra eam, & foris per gentibus dignum Deo de his justè judicante, peractum est, ut nunquam jam cesset dominatio, sicut habebat peccatum, & consurgeret vir de domo Domini, qui timorem Dei præ oculis habens, regat populum Christi in omni justitia & sanctitate, in omni veritate, & mansuetudine, ut pastor idoneus, non velut mercenarius deserat & disperdat. Et ideo ad ea, quæ vestræ dignitati, vel honori congrua, & necessaria sunt, perpetua nihilominus stabilitate confirmamus, tantam ampliori nunc studio vereque multiplici pro defensione sanctæ Dei Ecclesiæ tibi commissæ stare, & defendere, quatenus salva, securaque consistat, ut procures, his nostris Apostolicis praedicatam vestram exhortamur apicibus. Nos namque aliis mancosis datis, mille quadragenatis vobis dare debemus, quod vestræ dilectioni, aut initio quadragesimæ, aut in die sanctæ Resurrectionis vobis procul dubio dirigemus. Porro hunc Petrum venerabilem Diaconum vestrum, quia eum vestræ Ecclesiæ, & Civitati Neapolitanæ in omnibus fidelem esse cognovimus, vobis in omnibus commendamus, ut pro nostro eum amore benignè semper retinere digaemini. Data ut supra mense Novembris, Indictione undecima. Hanc eandem epistolam recitat Baronius tom. 10. subditque non esse accusandum Pontificem, quod indicens Episcopo factum laudaverit, quippe, & Moyses Levitas laudavit, qui à cæde fratrum, & filiorum revertebantur. Et Petrus spiritu oris sui Ananiam, & Sapphiram interemit. Zelus præcipuus est contra Ecclesiam Dei vexantes. Scripsit etiam idem Pontifex ad Neapolitanos, quod Athanasio tanquam justissime operanti cooperati etiam ipsi fuerint, monens, ut quem pastorem elegerant, veneratione amplecterentur. Appellatque Sergium hominem peccati, Dei inimicum, populi sui tyrannum, atque Romanæ Ecclesiæ perduellem. Landulphus Capuanus Episcopus Pontificis monitu Athanasium in ea re maxime juvit. Hæc fuerunt Athanasii Episcopatus primordia, futurus felix, si eo ardore animi, quo fratrem Ducem, inimicosq; Romanæ Ecclesiæ insectatus fuerat, semel commissas oves pedo correctionis, directionisq; ad pascua promovisset salutis: sed cum esset vir ad arma, ad avaritiam, dominandi, proferendique imperii libidinem magis quam ad divinum cultum, pacem, pietatemque proclivis, ex Pastore Tyrannus evasit, ut non modo cum

Sarracenis, magno omnium fidelium scandalo fœdus inierit, quorum viribus dominari, suamque avaritiam explere posset, sed etiam collatis cum ipsis signis finitimos Dynastas promoverit ad arma, ditionemque Ecclesiasticam infestam habuit. Non tulit injuriam Joannes Pontifex, cum Athanasius ad Pontificia præcepta, monitaque surdas aures præbuisset, nec fœdus cum Sarracenis dissolvere, nec ab hostili præda se abstinere voluisset, diris eum comminatus est pœnis. Extant plures ad eum Joannis epistolæ, quibus eum admonuit, ut fœdus ictum cum Sarracenis dissolveret, alioquin anathemate feriendum comminatus. Quid insuper? Ipse Joannes etiam Neapolim se contulit ad hoc agendum, ut revocaret scilicet Athanasium ab eo inito fœdere; sed omnia frustra, cujus rei gratia ubi in Urbem redlit, Synodo convocata, ipsum tradidit anathemati anno 880. atque has litteras mox dedit ad Episcopos circumpositos.

Omnibus Episcopis Cajetam, Neapolim, Capuam, Berolasim, Amalphim, Beneventum, & Salernum colentibus. Quæ & quanta ab Athanasio Neapolitano Episcopo Christi Ecclesia patiatur adversa optaremus vobis non esse dilucos, nisi essent supra modum gravia. Ecce enim ut ipsi jam maxima ex parte non ignoratis, ad perditionem totius Christianitatis à multis retro temporibus cum filiis Ismael, & Deo scilicet odibilibus Sarracenis pactum faciens, omnem istam terram ad nihilum redegit, ut jam non sit, qui eam prorsus inhabitet. Super quo scelere cum sepissimè commonuimus, & corpori nostro omnimodo non parcentes, usque Neapolim properavimus, multumque argenti ei contulimus, & rogavimus, ut ab eorum se societate divideret, & tandem aliquando resipiscens, tantam pestem deleret, qui, ut ita dixerim, importunitatem nostram, licet fictè, non tolerans, promisit se ita esse facturum, & pactum cum Sarracenis habitum soluturum, sub ea duntaxat conditione, ut si deinceps hoc malo se quoquo modo misceret, & sacerdotio esset privatus, & anathemati subjaceret. Sed heu pro turpis lucri commodo, quod ab ipsis Sarracenis, de præda eorum partes recipiendo, hujus promissionis oblitus, noluit adimplere quod multis compositis scriptis, & verbis promisit. Rursum nobis non modicis argenti adauctis ponderibus, per suos Legatos ei mandavimus, ut si intra trium dierum spatium cum Sarracenis habitum fœdus non rumperes, aut ea, quæ nobis tergiversando, abstulerat, non transmitteret, nostro judicio iterum sententiam, quam ipse in se protulit, prorsus exciperet. Sed tam varia juramenta, quam absolutas promissiones, nos de die in diem delusit, & foris omnibus dissipatis, intus verò per suam calliditatem multis nostris ablatis, hactenus nec cum Sarracenis habitum pactum dissolvit, nec reliquis Dei populi voluit misereri. Quin potius cum ipsis conversans de ipsis malis in pejus crevit, & Dei mandata contemnens sacerdotii etiam sui oblitus non solum illis similis effectus est, sed etiam in multis deterior. Hujus rei gratia apud Beatum Petrum Apostolum synodicè in eum sententiam protulimus, & cum omnibus sibi consentientibus, sive faventibus omni Ecclesiastica communione sub anathematis interpositione privavimus. Modus autem excommunicationis hic est.

Athanasium Neapolitanum Episcopum sæpissimè admonitionibus, & multis argenti ponderibus datis ut pactum cum Sarracenis habitum disrumperet, admonuimus. Ille autem idem pactum se omnimodo soluturum, & ab eorum societate separatum esse promittens, sub ea conditione, ut si denuo cum illis quolibet modo fœdus habuisset, omni esset sacerdotali honore privatus, & anathematizatus. Sed hæc omnia parvipendentem, & ad Christianorum perditionem cum eis pactum habentem, & nos sæpissimè deludentem, & de præda eorum partem recipientem, judicio, & auctoritate Dei omnipotentis, & Beatorum Apost. Petri, & Pauli simul & nostra, cum omnibus sequacibus suis & omni Ecclesiastica communione privatus, & quousque se ab ipsis Sarracenis penitus separaverit, velut totius Christianitatis inimicum anathematizamus. Dat.... mense Aprili, Indict. decima quarta. Subdit ad hæc Baronius. Quid autem Athanasius iste post hæc? Misit Legatum ad Joannem Pontificem Petrum Diaconum suum, ut absolutionem ab excommunicatione peteret. Sed qui ab ipso delusus sæpe fuisset, nullam ipsi adhibendam fidem putavit, nisi primum Sarracenis ab ipso necatis, vel captis, sic pœnitentiæ suæ certa signa edidisset; tunc fortè absolutionem consequuturus esset; cujus rei gratia Marinum Episcopum, qui ipsi Joanni in sede successit, ad ipsum misit, his eidem brevioribus datis litteris.

Boni Pastoris eximio informati exemplo, qui venit quærere salvare, quod perierat, tantopere te per devia errantem abjecto Christi levi jugo, cum infidelibus jugum obscœna cupiditate ducere non dubitantem (quamvis sero ad se precutientem reverti velle mandasti) alacriter recipimus, & inter cæteros consacerdotes nostros præcipuos honorabilem cupimus retinere, prout ipse nos jam olim fecisse proculdubio reminisceris. Sed quia tua exigente sceleris tanta audacia, sancti Spiritus te à consortio nostro diviat mysterii jure submovimus; nunc secundum preces tuas ex relatione Petri venerabilis Diaconi tui, si modo pactum, quod hactenus cum impiis Agarenis habuisti, manifesta devotione fregeris, & ab eorum nequissima societate toto conamine te separaveris, atque si præsentibus his missis nostris Marino scilicet reverendissimo Episcopo, & sanctæ sedis nostræ Arcario, & Sicone egregio viro, majores Sarracenorum, quanto melius potes, quos nominatim quærimus, cum aliis omnibus cæteris, & jugulatis aliis, eos nobis direxeris: à vinculo excommunicationis absolvimus, & juxta præcedentem consuetudinem Episcopale officium reddimus. Eo scilicet modo, vel tenore, ut captis & traditis, ut dictum est Sarracenis, deinceps nullam cum eis ulterius fœdus, quoquo modo inire præsumas. Nam si cum illis pactum aliquod facere tentaveris, in eandem te excommunicationem incurrere sancimus, & auctoritate Dei omnipotentis, ac B. Petri Apostolorum Principis, & nostra omni Episcopali honore privandum, & perpetuo anathemate damnandum esse decernimus. Hæc Joannes Papa, quæ sequuta sint, inquit Baronius, ignoramus.

Cæterum quod semel proprius amor, & mala mens transversum egit, in Athanasio probatum est, qui cum in reprobum sensum se dedisset, ut Erchempertus in Longobardorum Historia scribit, qui res eorundem gestas ad annum 800. usque ad 888. descripsit, cum Sarracenis iterum sociatus, mala undique, ac pessima in omnes patravit facinora, & donec vixit, nova semper molitus mala, finitimas regiones, populos, urbes, oppida eorumque principes & Regulos assidue inquietos habuit, armis, molestiisque lacessitos vexavit. Agarenis, quos aliquando infra Neapolitanæ urbis portum, ac mœnia collocavit, in sui auxilium evocatis, Capuam suæ subiicere potestati exoptans, eos in eam urbem misit, quos Lando ejus civitatis Comes ferè omnes occidit. Athanasius verò se cernens delusum, dolosè cum Capuanis ac cum Landone ipso pacem iniit, ut facilius pacis colore eam urbem invadere, ac capere posset. Vindemiæ tempore clam irruens super eos, quamplures ex civibus, ejusque urbis præstantissimis viris cepit, captivosque deduxit, spoliis, ac maxima præda oneratus in patriam rediit. Ab ipso igitur anno, qui fuit Christi 883. Athanasius crebris suorum militum incursionibus omnia è propinquis urbibus, atque oppidis circumquaque invadens, ac devastans, ad totius Liburiæ dominium aspirabat, eamque suæ subdere potestati cupiens, Sarracenos Agropolitanos clam accersivit, & Capuam misit, ut eam subjugaret. Verùm Capuanis viriliter resistentibus, Agareni spe sua frustrati absque præda in castra reverti coacti sunt. Tunc Athanasius ut concepta spe de Capuana urbe potiunda non frustraretur, novis, inauditisque machinis adversus Capuanos obstructis, Quadragesimæ tempore

(an-

(*anni 885.*) qua Christi fideles peccata sua deflere, Deoque veniam petere solent, die Dominico subsequente crepusculo cum Græcis, Agarenis, Neapolitanisque repentè Capuam invasit, & quamvis trecenti armati ejus milites mœnia conscendissent; attamen Deo adjuvante, ea urbe haud potitus est, cum ferè omnes aggressores gladio periissent. Tentavit deinceps Athanasius Salernum capere, ac sæpiùs illud modò per Græcos, modò per Sarracenos aggressus Guaimario Principe viriliter repugnante metuendus hostis à muris depulsus est. Hæc & alia indigna facinora perpetrasse Athanasium fusiùs narrant idem Erchempertus ejus ævi scriptor, & posteri nonnulli, quem perjurum, fœdifragum, ambitiosum, discordiarum inter proximas urbes disseminatorem, sanguinis humani sitientem, Pontifici refractarium, Sarracenorum amicum appellant, aliisque multis conviciis onerant. Habuisse Athanasium filiam nomine Gemmam idem testatur Erchempertus, legitimam, an notham, incertum: hanc Landulpho Athenulphi Capuæ Comitis filio in uxorem dedit, ex quibus Gemma altera nata est, quæ uxor fuit Cadoli Comitis Burginovi de Fusceolo in Etruria. Athanasii tamen cum laude meminit Petrus Subdiaconus ille, qui Neapolitanorum Episcoporum Chronicam post Joannem Diaconum continuavit, altioris ingenii virum, atque mirabilis prudentiæ fuisse testatur. Idem perhibet Petrus alius Neapolitanæ Ecclesiæ Subdiaconus in S. Agnelli miraculorum libello. Idem Athanasius Græcis, & Latinis litteris optimè excultus fuit; Sanctorum enim Martyrum Arethæ & sociorum passionis Historiam è Græco in Latinum vertit optimo, & elevato stylo, ut illa ferebat ætas, cujus fragmentum extat in M. S. codice in Monialium S. Joannis Capuanæ urbis Cœnobio, in quo inter alia habentur in Prologo. *Quorum* (scilicet Martyrum) *victrices agones, palmasque ego Athanasius Junior Parthenopensis Ecclesiæ Antistes ad honorem Dei, & gaudium Christianæ religionis ab Æolicis exemplaribus trãsferre conabor, & quia peregrinum idioma minimè congruit stylo, non verborum folia, sed magis sensus ubertatem carpere studentes, superflua resecamus, & interdum serie commutata ad dilucidandas sententias nonnulla ingerimus nostra*, &c. Horum SS. Martyrum fit mentio in Martyrologio Roman. die 24. Octobris. Author translationis S. Athanasii è Casinensi Cœnobio, de hoc Athanasio loquens ait: *Audiens Athanasius, qui ab eo ut prolem, carissimus, dilectus, & nutritus fuerat, & in honore, locoque ejus successerat, filius fratris ejus Gregorii Ducis &c.* Transtulit patrui corpus Athanasii anno 877. Joannes Diaconus Neapolitanus in Actis SS. Martyrum Eustratii & sociorum, qui jussu Athanasii è Græco in Latinum vertit, ut Baronius in notis ad Martyrol. Rom. 17. Decembris tradit, Athanasii patrui vestigia secutum hunc in modum testatur. *Athanasius junior Parthenopensis Ecclesiæ Præsul, patrui sui magnifici Præsulis studia secutus impulit me, &c.* Idem habet Guarimpotus in Actis eorundem Sanctorum jussu ejusdem Athanasii è Græco in Latinum versis. Ejusdem etiam imperio translata fuisse Acta S. Febroniæ virginis, & martyris narratur. Porrò in Actis S. Agnelli Abbatis, mentio Athanasii satis mirabilis habetur in hæc verba.

Athanasius itaque junior Episcopus, qui hujus civitatis Parthenopensis Episcopatum simul & Ducatum tenuit, nimio tenebatur dolore, ea ea scilicet valetudine, quæ Ilium nominatur. Cum cognovisset autem vir ut pote altioris ingenii, quod Dei gratia tanta beneficia per S. Agnellum ostenderet, & alia visu, alia auditu cognosceret, ad ejus Ecclesiam confidens de Domini pietate humiliter pervenit. Cumque illic tristis nimio dolore jaceret, & Dominum gemitibus exoraret, quatenus meritis & intercessione B. Agnelli à tanto sanaretur dolore. Apparuit eidem Sanctus, & medicinale ferramentum manu tenens, quod ab incisione venarum, quæ græcè flevo nominatur, flevotomus dicitur; percussit eum in parte lateris, quo dolore torquebatur, & ait, Athanasi surge, & scito quod Deo opitulante, ab isto dolore salvus effectus sis. Statimque ille prædictus exurgens cœpit laudare nomen Domini. Mane autem facto, cuncta quæ fecerat retulit, diligenterque animadvertens, quod visitatione S. Agnelli visitatus esset, rogavit Presbyterum loci illius Rectorem ut pro eo Dominicam hostiam Domino immolaret. Quo facto, cunctis mirantibus, non parvum lapidem simul cum sanguine fudit. Unde magis, ac magis glorificavit Dominum, quod quæ Sanctus in revelatione promiserat, experimento cognovit. Sanus autem effectus, lætus indè reversus est; memorque beneficii altare illius holoserico pallio operuit, annisque singulis in ejus festivitate humiliter ad ejus properabat Ecclesiam. Et Petrus Subdiaconus de Athanasio hæc narrat in Chronica. *Cumque tanta locustarum copia Campaniæ regionem, ac Neapolitanæ urbis potissimùm invasisset, ut ne dum segetes, sed arborum quoque folia, atque hortorum olera consummarent; quamobrem magno incolæ terrore periculum ne fame interirent, vererentur, Athanasium eorum Præsulem adeuntes ut ad Dominum præcaretur, & quid facto opus esset, eum consulerent. Athanasius verò consilium cum eis iniit, ut jejuniis, atque eleemosynis Deum exorantes, ipsius iram averterent, & Sancto Juliano Martyri unico die Ecclesiam erigerent, & missarum solemnia inibi celebrarentur, ut alibi contigisse ferebatur, quod & factum est, atque ita à locustarum calamitate mirum in modum fuerunt liberati.* Meminit etiam Athanasii Joannes Monachus in Chronico Cœnobii S. Vincentii de Vulturno lib. 4. Leo quoque Ostiensis lib. 1. cap. 45. & alibi. Capaccius ejus vitam breviter scripsit in recensione Neapolitanorum Ducum. *Igitur Athanasius, sive bonis, sive malis rebus agendis egregius, tamen audax, & dicendi peritus, bonus pauco temporis spatio, malus semper, & sine mente Episcopus fuit: oportebat illum juxta Menandri sententiam, qui civilibus præesse volebat, orationis facultatem non invidiosam, sed bono affectu temperatam habere. Mali homines fortunati non tolerabiles sunt, ut Euripides in Aeolo scribit; quod Athanasio quadrat; etenim fortunatissimus, & malus, intolerabilis tamen, & forsasse adhuc excommunicatus exosusque vitam amisit circa annum Domini 895. cum sedisset annis 22. mens. 3. dieb. 2. ut quidam narrant.*

49. STEPHANUS III. Gregorii Ducis filius, Athanasii decessoris frater germanus, eo demortuo, Neapolitanæ Ecclesiæ admotus est anno 895. LI.
Transtulit autem Stephanus Neapolim, ut narrant, è Castro Lucullano corpus S. Severini Abbatis; cum enim Neapolitana urbs obsideri pertimesceret ab Africano quodam Rege ingenti Agarenorum classe, multas ille Italiæ, ac Regni hujus urbes sævissimè expugnarat, quamobrem tantus omnes invasit timor, ut unaquæque civitas suis consuleret rebus, mœnia resarciret, & quæque ad bellum necessaria essent sollicitè cogitaret. Quod nõ minori diligentia Gregorius Consul & Dux Neapolitanus cum Stephano Episcopo patruo civibusq; inito consilio curavit, qui quidem Lucullanum Castrum demoliendum fore, ejus incolis Neapolim transmigratis,

& sacra Severini pignora aliò transferenda decreverunt, quæ denique Joannes S. Severini Abbas id enixè flagitans, in suam transferri Ecclesiam ejus sancti nomine nuncupatam obtinuit, quod solemni ritu & incredibili totius populi frequentia, ac lætitia factum est die 10. Octobris ann. 920. & à Stephano hoc Episcopo sub ejus Ecclesiæ altari honorificè collocatum, ut testatur Joannes Ecclesiæ S. Januarii Diaconus, qui ejus translationis acta ad præfatum Joannem Abbatem sincerè conscripsit, quæ vetusto charactere membranis exarato in eodem Monasterio habentur. Eodem quoque anno, ac Præsule corpus S Sosii, B Januarii martyris, & in passione socii in Miseno Campaniæ oppido, non procul à Cumis, à Sarracenis diruto, inter ejus oppidi ruinas, annuente Stephano Episcopo summo labore conquisitum prædicti Joannis Abbatis opera inventum est, & Neapolim non minori gaudio, præfato Antistite, ac Gregorio Consule, universoque populo occurrentibus die 27. Augusti delatum, in eodem S. Severini Sepulchro, & Ecclesia per manus ejusdem Episcopi reconditum est, ubi hucusque asservatur. Hoc epigramma in Sarcophago inscriptum.

Hic duo sancta simul divinaque corpora jacent,
Sosius unanimes, & Severinus habent.

Hujus autem S. Martyris corporis inventionis, ac translationis Historiam idem Joannes S. Januarii Diaconns, qui interfuit, jussu Stephani hujus Episcopi conscripsit, ex qua hæc excerpta sunt, ex quibus etiam habetur, hunc eundem Stephanum Episcopum fuisse germanum fratrem Athanasii Episcopi prędecessoris, ex illis nempe verbis, quę idem Stephanus Episcopus ait, cum ab eo Joannis Abbatis nomine peteretur facultas requirendi corpus S. Sosii, & quando id repertum fuisset, illud transferendi Neapolim in Ecclesiam S. Severini. *Tunc Præsul* (scilicet Episcopus Neapolit.) *pio suspirans affecta; Annuat*, inquit, *Dominus precibus servorum suorum, & aperiat illis thesaurum misericordiæ suæ, quia multi fuerunt, prorsus multi, qui se ad illud inveniendum omni studio accinxerunt, sed occulto Dei judicio nunquam exinde ad effectum pertingere potuerunt: nam Sicbardus Princeps Langobardorum, post innumera mala, quibus urbes nostratium affixit, etiam ad hoc prorupit, ut sepulchra suffoderet, & Sanctorum ex eis corpora sublevaret, sed martyrem hunc, licet alium pro alio reperisset, & nomini ejus Ecclesiam consecrasset, nequaquam invenire potuit. Postmodum quoque Domnus Athanasius Episcopus sanctæ memoriæ germanus meus summa probitate margaritæ investigator extitit, sed nec ipsi collatum fuit*, &c. Cæterum subdit Chioccarellus in Catalogo, num Stephanus hic germanus fuerit S. Athanasii, an verò Athanasii II., non satis constat, sed licet verba illa, sanctæ memoriæ, ac summæ probitatis conveniant potius S. Athanasio, quam Athanasio II. ut ex his, quæ superius diximus, conjicitur; attamen habita temporum ratione, videtur fuisse Athanasii II. fratris; Sanctus enim Athanasius germanum fratrem habuit Stephanum Surrentinum Episcopum, ad quem Athanasius is diverterat tempore suæ persecutionis anno 870. & non videtur verisimile Stephanum illum fuisse Episcopum Neapolitanum anno 920. Idem auctor putat Stephanum hunc ante adeptum Episcopatum conjugatum fuisse ex marmorea inscriptione in sepulchro Euphemiæ in vetustissima D. Joannis majoris æde; in ea enim habetur, illam conjugem fuisse Stephani, ac nurum Gregorii Ducis, ibi hæc leguntur.

Quisquis ad hæc Sancti festinas templa Johannis,
Obsecro subsistens carmina cerne mea.
Hic quoque cognosces, pereant quod regna potentum,
Prædia, divitiæque umbra velat tenuis.
Hic Euphemiæ requiescant membra benignæ,
Natus Gregorii, quæ Ducis alta fuit.
Namque viro juncta Stephano dum vixit in orbe
Semper amando Deum, ad bona prompta fuit.
Orphanus & pater hujus solamine vixit,
Tristis & afflictas commoda sensit ovans.
Semper erat vigilans meditando gaudia Christi,
Qualiter in Cælo possit habere locum.
Tandem post multum famulando ritè Tonanti,
Debita persolvens pergit ad astra poli.
Inclyte Præcursor Domini, & Baptista Johannes
Dicito devote sæpe precando Deum;
Christe salus mundi, atque hominum plasmator opimus,
Dona Euphemiæ gaudia sancta tua.
Hæc nor Gregorius Præfectus
& Athanasius Levita
tristis mater Amanda.

LII. 50. ATHANASIUM hujus nominis III. in demortui Stephani locum evexerunt ad thronum; florebat anno 937. quo ipse unà cum Gregorio Duce, ac Consule Monasterium S. Severini jam sub Athanasio juniore erectum, ac Sanctorum reliquiis Severini & Sosii nobilitatum, invidiosis immobilibus bonis, ac juribus auxerunt, cuso diplomate translationem etiam eorundem Sanctorum referente, quod exscripsit Chioccarellus ab exemplari, dignum ut ab omnibus legatur, cujus tenor est hujusmodi.

In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi. Imperantibus Dominis Leone, & Alexandro à Deo coronatis magnis Imperatoribus anno trigesimo, die septimadecima mensis Decemb. Ind. 11. Neapoli.

Sicut in hoc mundo nihil esse patet bonum, nihilque utile absque Dei providentia, qui dispensat & ordinat omnia prout vult, ita quicquid ad meliorem statum pervenerit, non nisi illius dispositione regitur, illiusq; regimine gubernatur. Unde sollicitè debet unusquisq; cavere, ne per incuriam seu per invidiam contra id temere præsumat, quod Domini nuta viderit ad majora contendere; tamen & si quis invidia, & tenebris obreptus, seseque iracundia succensus adversari quodammodo contenderit, sciat se non solum cunctis hominibus apparere, verum etiam quod est gravius, iram Domini velociter incursurum: Ideo nos Athanasius Dei gratia tertius Sanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ Præsul, pariterque Gregorius Neapolitanorum Consul & Dux voluntariè profitemur, qualiter Monasterium Sancti Severini Christi Confessoris, quod intus hanc civitatem nostram in vico Missi constructum est, & ad majora contendens adjuvante Deo sit longè lateque diffamatum, sic ut propè in toto nominetur mundo, & ob sui reverentiam celeberrimo diversarum gentium frequentetur occursu, si enim (quod absit) nos silere voluerimus, ipsi lapides clamabunt, & testimonium suum dabant quod hominum nequitia celare decertat. Dicendum ergo est, & per hujus præcepti seriem posteris commendandum, ut omnia, quæ subtus scribenda sunt firma & stabilita in perpetuum maneant.

Athanasius igitur junior Episcopus sanctus prędecessor noster tale præceptum super hoc Monasterio dompno Accalsario venerabili Abbati presbytero emisit, ut omni ibidem industria Monachorum Collegium aggregaret. . . . . quod vir ille Domini adim-

plere vigilans prope ad quindecim Monachos suo cœpit illic informare proposito. Dehinc cum jam è sæculo se migrare conspiceret, convocatis omnibus, & sanctis admonitionibus abundanter instructis, una cum voluntate eorum, Abbatem illis præfecit dompnum Joannem honorabilem presbyterum, quem ipse à pueritia educarat. Huic itaque præfatus Athanasius Episcopus Sanctus aliud præceptum emittens decrevit una cum cuncto Clero, & Magnatibus suis, ut nullam regulam, nullumq; censum, neque aliam conditionem in eodem Monasterio S. Severini aliquando haberet, sed terram sua pecunia emit, ut in perpetuum sicut à religioso magistro ejus dompno Atulfario inchoatum fuerat, Monachorum illic Congregatio regulariter habitaret. Hic autem venerabilis vir dompnus Joannes factus Abbas mores & vitam magistri sui imitatus, omnes illius fratres sub regulari vita redegit, largiente Deo, ipsoque S. Severino suffragante, omnia quæ in rebus & possessionibus, sive in domibus, vel diversis cameris ibi parata sunt, per ejus industriam acquisita creduntur, cujus etiam & curiositate ita Cœnobium illud institutum est, ut ex diversis partibus multi ibidem Monachi confluerent, & ad unam vitam, unamq; concordiam pariter conversarentur. Illis itaque sanctè, & religiosè viventibus, & Monasterio ipso propter tantam fratrum concordiam ubique diffamato, Rex impiissimus Affricanorum innumerabilem exercitum, armorumq; copiosissimum habens apparatum, Tauromenum advenit, & irascente Deo sub omni celeritate capiens urbem eandem, non solum ipsam sed etiam alia Siciliæ oppida, gladio, igneque consumpsit, deinde transvadato mari, destructoque Castro regio, reliquas Calabritanas urbes expugnare fortiter cœpit. Hujusmodi ergo pavore perculsi nos Gregorius Consul, & cunctus populus noster una cum dompno Stephano sanctissimo Episcopo patruo nostro decrevimus, ut Castrum Luculeum, quod valde habitatoribus diminutum erat, & acceptu aptum, ut destrueretur, metu arrepti, ne fortasse sicut idem crudelissimus Rex minabatur, super nos adveniens, oppidum ipsum facillimè caperetur, eo habito ergo consilio, placuit omnibus, ut corpusculum Sancti Severini Christi Confessoris, quod per tot annos in eodem Castello reconditum fuerat, nullibi nisi & in memorati dompni Abbatis Monasterio collocaretur. Destructo igitur Castro ipso, statim dictus Antistes dompnus Stephanus patruus noster cum cuncto clero, & nos pariter cum omni populo venerabilis Sancti Confessoris corpus assumentes cum cereis, & thimiamatibus usque ad ipsum Monasterium præfati Abbatis detulimus, & per manus ejusdem dompni Stephani Episcopi Sancti collocatum est in Ecclesia, & altari, quæ erat vocabulo ipsius Sancti dedicata; postea verò cum per ejusdem Abbatis industriam Ecclesia ipsa ad honorem S. Severini camerato fuisset ædificio refecta, & Monasterium illud ex oblatione fidelium, & concursu multorum magis ac magis crevisset, nos præscripti Athanasius Præsul, & Gregorius Consul cum consensu omnium Clericorum, necnon & parentum nostrorum eidem Monasterio, in quo corpora Sanctorum Severini scilicet & Sosii Martyris collocata erant, obtulimus Monasterium ejusdem Sancti Severini de Castro Luculo, ubi prius jacuerat, cum omnibus rebus intus, & foris sibi pertinentibus, cum servis & ancillis, cumq; omni proprietate sua undecumq; aut quomodocunque pertinere et viderint, mobile, vel immobile, sine omni censu, vel regula, omnique conditione, ut amodo & perpetuis temporibus in potestate sit prædicti Abbatis, & successorum ejus. Insuper & in hoc præcepto firmamus eidem dompno Abbati omnes res, quantas comparatas, vel etiam oblatas, sive quas cum aliis hominibus commutatas habet, necnon concessiones quantas à nobis, vel à nostris antecessoribus factas habet, vel habiturus fuerit. Ita quippe ut dum ipse venerabilis Abbas advixerit, in ejus sit potestate quicquid exinde facere voluerit, post transitum vero ejus, sit in potestate, successorum illius, eo adjecto tenore, ut nec vendendi nec cedendi, nec transmutandi, nec per aliquam scripturam alienandi habeant licentiam: quod si secus facere præsumpserint, sit inane, & vacuum, & res ipsæ revertantur in potestatem Monasterii ipsius, unde fratres alantur. Firmamus etiam & in hoc præcepto, ut quando Abbas ipsius Congregationis vita exiverit, ille fiat ibi Abbas, quem inter se omnis illa elegerit Congregatio, & nullum impedimentum nos, aut posteri nostri eis facere præsumamus, aut aliquod calciarium, aut præmium quærere per nullum modum, sed gratis eum sine omni dilatione permittamus præesse: nam & ego Athanasius Episcopus sanctus, & ad honorem ipsius Confessoris una cum presbyteris, & diaconibus, & cunctis clericis nostris largimur, ut tu dompnus Joannes venerabilis Abbas simul & posteri vestri licentiam habeatis gloriam in excelsis Deo canere, fontes, & cereum sanctum benedicere, & nullam controversiam à nobis, vel à posteris nostris, sive à Sancta nostra Neapolitana Ecclesia habeatis; quod si temerario ausu quilibet ex nobis, vel ex posteris nostris, vel alius, homo parvus, aut magnus extraneus, vel de genere nostro contra præceptum venire tentaverit, vel ex eis quæ & à nobis statuta sunt, aliquo modo quicquam disrumpere præsumpserit, primum quidem ille sit exindè causam dicturus ante tribunal Christi vobiscum Beatissime Severine, & Sossi martyr, & sit alligatus sub anathematis vinculis trecentorum & octo Patrum, partemque habeat cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi, & cum omnibus impiis, quibus dictum est à Domino, Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis ejus, componatq; vobis, posterisq; vestris sanctæque vestræ Congregationi pœnæ nomine auri libras duodecim bizanteas, & hoc præceptum in sua maneat firmitate; & nos, posteriq; nostri omnia suprascripta in omnibus conservare promittimus perenniter. Quod verò præceptum à nobis factum Anastasium primarium Curialem hujus Civitatis Neapolis scribere præcepimus, & nos subtus pro ampliori ejus firmitate subscripsimus per Indictionem suprascriptam undecimam.

✝ Athanasius Sanctæ Neapolitanę Ecclesiæ Præsul subscripsi.

✝ Georgius Consul & Dux subscripsi.

Athanasii habetur mentio in documento Monasterii Monialium SS. Marcellini, & Festi Neapoli, quo Barbaria Abbatissa quasdam terras concessit Joanni Gregorio, & Annæ germanis fratribus quondam Domini Christophori, Imperante Constantino Magno Imp. anno ejus 8. Kal. Novemb. Indict. 4. qui fuit annus Christi 960. assentiente Athanasio III. Dei gratia S. Neapolitanæ Ecclesiæ Episcopo, cui & subscripsit cum Barbaria Abbatissa; eoque Præsule anno circiter 961. ait idem Chioccarellus Joanne XII. Pontifice, & Romano, & Constantino Imperatoribus, cum Napolitana Civitas à Sarracenis ex Africa profectis navali prælio esset obsessa, ac diversis machinis acriter multi diebus oppugnata, iique urbi humana penitus deessent remedia, civesq; propè ad interitum redacti, & à Christianæ religionis hostibus se comprehendi cernentes, atque in extrema calamitate positi, ad divinum auxilium, & ad antiquos ejus urbis patronos, Januarium nempè & Agrippinum recurrentes, ut ab ethnica feritate eos eriperent, supplices exorarent illucescente die, qua Sarraceni urbem capere certò sperabant, iique in summa propiùs accedentes cum navibus equidem terribilibus, quæ in medio turres habebant excelsas, atque ii sagittas, & jacula indesinenter projicientes, in proris instrumenta habentes prominentia, in quibus loricati, & galeati, æquati mœniis, urbem invadere cum strepitu, eorumque more, & ululatu conglobati prælium inirent, etiam muris scalas ad invadendum parassent, amarissimis Neapolitani lachrymis suum proximum exitium flentes, patronos exorabant, repentinè una ex navibus, major nempe & eminentior cæteris cum omnibus bellicis instrumentis, & pugnatoribus in mare demersa est, atque hunc in modum ethnici turpiter confusi, debilitati sunt, & quamvis à mane usque ad septimam horam hor-

ridam pugnam inirent, nullum tamen damnum Neapolitani exinde perpessi sunt. Delato etiam illicò Sarracenis nuncio, quod Christiani Imperatores navale prelium adversus eos confestim parassent ut illos cum suis classibus comburerent, perterriti sunt, ac fœderis jure, aurum, & argentum à Neapolitanis civibus esposcunt, qui statim, ut ea imminentia pericula evaderent, omnia sacra vasa, aurea, & argentea majoris Neapolitanæ Ecclesiæ, quorum non modicus erat numerus, hostibus pignori dederunt, eo pacto, ut illa ad certum tempus possent redimere, quibus acceptis Sarraceni fugam arripientes, in Siciliam, quæ Sarracenorum tunc erat sedes, recesserunt, sicque ea civitas eo terrore liberata est. Remansit tamen Neapolitanis Civibus grandis tristitia, eo quod sacris vasis carentes festiva solemnia ignobiliter celebrare cogerentur, atque tunc SS. Januarius, & Agrippinus cuidam Neapolitano civi apparuerunt, pontificalibus vestimentis induti, eique dicentes pro tristitia civium Siciliam nos pergimus, ut vasa omnia vestræ sedi exinde deferamus, qua revelatione exhilarati cives, freti eorum Sanctorum patrocinio mox in Siciliam Legatum cum xeniis, ac pecunia ad sacra vasa inde redimenda dirigunt, qui statim sine impedimento aliquo, ac dispendio, divina ope adiuti illa reportarunt, sicque ea civitas de summo mœrore ad gaudium se convertens, in Domini laudem sic cecinit.

Gloria Christe tibi, Sanctorum gloria celsa,
Qui tam mira facis, famulis, qui tanta ministras,
Qui tibi perfectè famulantes ad tua celsa
Regna levant nimium præclaros esse dedisti,
Ut tecum semper regnantes commoda præstent
Afflictis populis, & gaudia læta ministrent.
Ecce tuo sancto solamine Martyr opimus,
Noster ovans Martyr Januarius, atque Agrippinus,
Hostes adversos mergunt ad tetra profundi,
Corda nefanda ligant, valeant ne sancta tenere.
Nunc quoque sic nobis ereptis hostibus atris
Vasa sacrata ferunt de faucibus pestis iniquæ.

Hæc omnia percepimus ex vita, & actis S. Agrippini, quæ Anonymus quidem scriptor ejus temporis conscripsit, quæque characteribus Longobardis exarata penes nos asservantur, in quibus hæc fermè inter alia leguntur, quæ Athanasii hujus nostri Episcopi nomen continent.

His ita hilariter de priscis temporibus breviter prælibatis nunc, opitulante gratia Christi, ea, quæ nostris temporibus gesta sunt, prosequamur. Regnante igitur Romano, & Constantino Imperatoribus, & residente in Sede Beati Petri duodecimo Joanne Papa, & in hac civitate Parthenopensi, tertio Præsule Athanasio, & Johanne Consule, ac Duce, gens nefanda Agarenorum, ex Africæ partibus adveniens, &c.

Hujuscemodi Acta S. Agrippini nos neque vidimus, neque alibi legimus apud quempiam; incerti tamen auctoris narratio miraculorum ejus, seu Homelia, cujus initium, *Fratres dilectissimi*, m. s. extat, ut Caracciolus in Agrippino scribit, quæ videtur esse eadem cum opusculo miraculorum, cujus auctor vixit temporibus hujus tertii Athanasii Episcopi circa annum salutis 961. id ipse affirmat illis verbis supra relatis, *& quæ nostris temporibus gesta sunt regnante Romano, & Constantino Imperatoribus, & residente in Sede Beati Petri XII. Joanne Papa, & in hac civitate Parthenopensi III. Præsule Athanasio, & Johanne Consule, & Duce &c.* Putet Caracciolus Joannem Diaconum auctorem Chronici Neapolitanorum scripsisse etiam historiam miraculorum B. Agrippini. Cæterum quo anno Athanasius hic tertius, ex hac vita migraverit, non constat; videtur tamen post annum 691. supra relatum obiisse, cui Nicetas successit, ille quidem, qui primus Neapolitanus Archiepiscopus à Chioccarello fuisse narratur.

LIII. 1. NICETAS Neapolitanæ Ecclesiæ adlectus est Episcopus post Athanasium III. fortasse intrusus, primus more Græcorum & auctoritate Patriarchæ Constantinopolitani Archiepiscopi titulum sibi assumpsit, vel certe (quod non auserim affirmare) à Joanne XIII. Pontifice creatus primus ex Episcopo Neapolitanæ Ecclesiæ Archiepiscopus, post annum nostræ salutis 968. ut probabilis sententia aliquorum fert, vel eo scilicet anno, quo idem Joannes Papa Capuanam Ecclesiam Metropolim constituerat. Non sum nescius diversas in hac re prodiisse opiniones, quas cum semel supra retulerimus, iterum retexere ad nauseam verteretur. De Niceta nil aliud habemus quod proferamus, cum nulla suppeditent ejus ævi monumenta, parumque faciat illud ex Monasterio S. Sebastiani assertum a Chioccarello, quod aliquibus commentum videatur: cum ante annum salutis millesimum nemo ex Neapolitanæ Ecclesiæ Præsulibus titulum Archiepiscopi sibi legitimè usurpaverit.

2. N. ..... Archiepiscopus Neapolitanus, cujus nomen ignoratur, præfuit anno circiter 1000. verba sunt Chioccarelli; *Ad hæc enim fermè tempora reticiendum putamus, quod Neapoli accidisse fertur de icone quadam S. Salvatoris, quod in marmoreo monumento publicè exhibito ante Sancti Marcellini Monialium Cœnobium habetur, nempe Constantinopolitanum Imperatorem dono misisse Archiepiscopo Neapolitano imaginem Christi Servatoris in tabula affabrè pictam; cum bajuli, qui eam è navi in proximo maris littore susceptam ad ipsum Archiepiscopum deferrent, præ nimio labore defessi, super marmoreæ columnæ truncum, qui ante fores Ecclesiæ S. Marcellini jacebat, deponentes, nullo unquam pacto inde elevare potuerunt, quod religioni & miraculo est adscriptum, & Deum nolle eam imaginem exindè ulterius deferri: quamobrem in ea Sancti Marcellini Ecclesia est collocata, & ab antiquis temporibus religiosissimè colitur: sic se habet inscriptio.* LIV.

Ne mireris viator, si columnæ truncus ipse
hic locatus fuerim, quum Servatoris imago
ab Imperatore Constantinopolitano Archiepiscopo Neapolitano dono missa fuerit: bajuli onere defessi, super me deposuerunt, quam
quum tollerent, nullis viribus eripi potuit.
Hoc itaq; miraculo ejus imago super altare
Divi Marcellini divinitùs collocatur, quod
Sylvester suis litteris comprobavit, quamplurimas concedens indulgentias.

MCCXXXII.

Quo autem tempore & anno id acciderit, & quis fuerit is Imperator, & quis Archiepiscopus, temporum injuria ad nos minimè pervenit, nec Sylvestri, aliæve testimoniales litteræ id probantes, quarum & inscriptionis memini diutius à nobis perquisitæ in eo cœnobio, nec alibi reperiri potuerunt, quamobrem si vera sunt quæ ad nos tam constans, ac firma traditio transmisit, his ferè temporibus accidisse credendum est, sub Sylvestro namque II. Rom. Pont. qui anno 999. creatus est Pontifex, obiitque anno 1003. nam Sylvestro I aptari minimè potest, tunc enim non Archiepiscopi, sed Episcopi Neapoli præerant, nec illud S. Marcellini Cœnobium, aut Ecclesia adhuc fuerat erecta, quæ omnia sub II. Sylvestro facillimè conveniunt. Annum verò 1232. credimus fuisse tempus appositæ inscriptionis.

Scimus tamen iconem illam adhuc ibi servari, ac magna veneratione à fidelibus coli, & in aliquot vetustis diplomatibus, ac documentis, quæ adhuc in eo Monasterio supersunt, perspeximus antiquis temporibus, Christi fideles eidē cœnobio bona obtulisse, tum ob suorum peccatorum remissionem, tum etiam ob devotionem, quā habere diuerunt sacræ imagini vultus S. Salvatoris, quæ in illo scuto ejus Ecclesiæ asservabatur.

Eugenius etiam Papa IV. suis litteris Florentiæ datis anno 1445. eidem Ecclesiæ multas concessit indulgentias, in qua Christi Servatoris imago reposita erat, ait enim se accepisse, ad Ecclesiam Monasterii Monialium SS. Marcellini & Petri Civitatis Neapolis imaginem s. Salvatoris eo olim delatam, & miraculosè remanentem, honorificè conservari ob ipsius figuræ devotionem, eoque ex circumvicinis partibus magnam Christi fidelium multitudinem confluere consuevisse,

cu-

cupiens autem is, ut hujusmodi devotio ferventiùs pro salute animarum exerceretur, & ut fideles Christi ad eam Ecclesiam eò libentiùs pro tanto miraculo accederent, eam Ecclesiam invisentibus die 6. Augusti, quo ejus imaginis festum celebratur, magnas concessit indulgentias. Hæc ille.

LIV. 3. SERGIUS Archiepiscopus præfuit Neapolitanæ Ecclesiæ anno 1005. quem volunt fuisse antea Surrentinum Archipræsulem, de quo inquit Chioccarellus; *Ejus autem Archiepiscopi mentio habetur in scripturis Monasterii S. Sebastiani Monialium hujus Civitatis Neapolis, in quarum una continetur, Joannem Caballum Cæsarei filium, & Annam conjuges habitatores loci, qui Umbrianum appellatur, famulos S. Neapolitanæ Ecclesiæ vendidisse pro aureis tarenis quadraginta seu Domno Stephano venerabili presbytero, & custodi Ecclesiæ S. Severi, quæ Neapoli in summa platea posita erat, ejus Ecclesiæ nomine, terram quandam passuum vigintitrium mensuratam ad passum ferreum ejusdem Sanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ, cui venditioni Sergius Archiepiscopus Neapolitanus assentitur, cum de venditione terræ Neapolitanę Ecclesię tractaretur, cujus exordium.*

In nomine Dei Salvatoris nostri Jesu Christi. Imperantibus Domino nostro Basilio magno Imperatore anno trigesimo septimo die vigesima octava mensis Madii, Indict. tertia Neapoli. In fine autem legitur:

† Sergius Archiepiscopus subscripsi. †

In scripturis quoque Monialium cœnobii S. Marcellini hujus civitatis ipsius Archiepiscopi mentio habetur anno 1006. etenim anno trigesimo primo imperii Basilii, & Constantini anno vigesimo octavo die nona mensis Julii, Indict. 4. idem Monasterium Sanctorum Marcellini & Petri concedit terram quandam in emphytheusim Joanni Pullarolo cum assensu Sergii Neapolitani Archiepiscopi, cui concessioni idem Sergius sic se subscripsit.

† Sergius Archiepiscopus subscripsi. †

LV. 4. GENTILIS Monachus Casinas Neapolitanus Archiepiscopus, post Sergium vixisse creditur, cujus obitus dies memoratur in Emortuali Casinensis Cœnobii 3. Kal. Julii. Obiit Gentilis Neapolitanus Archiepiscopus, & Monachus.

LVI. 5. JOANNES vixit anno 1033. cujus memoria habetur in diplomate, quod Sergius & Joannes Neapolitani Duces, S. Gregorii Monialium Cœnobio concedunt, cujus exordium est:

In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, Imperante Domino nostro Romano magno Imperatore anno quinto, die prima mensis Octobris, Indictione secunda, Neapoli.

Nos Sergius & Joannes in Dei nomine eminentissimi Consules, & Duces, concessimus, & tradidimus, seu firmamus tibi Anna Venerabilis Monacha filia Joannis, qui vocatur Varvoccia, nunc verò Monachus, idest integrum Monasterium, & cœnobium vocabulo beatissimi Gregorii, & Sebastiani, atque Domini, & Salvatoris nostri Jesu Christi, & S. Pantaleonis puellarum Dei, quæ jam nos unacum consilio Domini Joannis Archiepiscopi Sanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ, & de pluribus partibus nostris, in unum aggregavimus, & copulavimus, constitutum intus hanc Parthenopem, & à Deo protectam Civitatem Neapolis, in platea, quæ nominatur Nostriana, una cum omnibus Ecclesiis, & domibus, & habitationibus, &c.

LVII. 6. VICTOR inter Neapolitanos Archiepiscopos, ut idem scribit Chioccarellus anno 1045. *ad quem,* ait, *Gregorius Pontifex decretalem scripsit epistolam, quæ in cap. 1. de religiosis domibus habetur in qua agitur, in cujus nempe diœcesi, & à quo Episcopo sit Basilica consecranda, ab illo videlicet Episcopo, qui prius eo in loco Episcopalis exercebat munia, & licet Decretalium Compilator Sancto Gregorio I. eam adscribat epistolam; attamen eū in errorem lapsum superius probavimus, ac sic conjicere licet Gregorio VII. qui anno 1073. floruit, vixitq; ad annum 1085. adscribenda est, & aptius Gregorio VI. qui vixit an. 1045.* Hęc ille.

LVIII 7. SERGIUS II. hujus sedis erat Archiepiscopus anno 1059. cum Nicolaus II. Romanus Pontifex

A Beneventi Synodum habuit, cui subscripsit Sergius in quodam diplomate in ea ad favorem Abbatis S. Vincentii de Vulturno, quod ita recitat Chronic. ejusdem Monasterii lib. 5. ad finem.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis.

Anno Dominicæ Incarnationis MLIX. mense Augusto intiante, Indict. 12. currente, Domno quoque venerab. ac reverendissimo Papa Nicolao, in sacrosancta Beati Apostolorum Principis Petri Sede, anno primo Pontificatus sui, præsidente: Quoniam scimus humanas mentes concupiscibilis esse naturæ, nec non obliviscibilis, nec ita tenacis memoriæ, ut non egeant recordatione, dignum duximus consulere concupiscibili, & prodesse obliviscibili, quatenus & meta imponatur ambitioni, & locus proprius auferatur oblivioni, scriptis videlicet errando hominum acta, vel dicta, ne quandoq; aliter procedant, quam rei veritas dictat; unde quæ acta sunt inter Joannem venerabilem Abbatem Monasterii S. Vincentii super Vulturni fluminis fontes siti, & Albertum Monachum, atq; Roffredum B *Roffredi Comitis filium, huic chartæ tradidimus, quia ne verū eorum à subjectæ rei veritate deviare volumus.*

Igitur cum prędictus Domnus Nicolaus Papa apud Beneventum extra ipsam civitatem intra Ecclesiam B. Petri juxta fluvium Sabbati Synodum celebraret: & cū eo nonnulli Archiepiscoporum, Abbatum, Monachorum, & totius ecclesiastici ordinis, atq; laicalis non parva multitudo resideret. In primis Domnus Humbertus Bonifacius, Joannes Cardinales Episcopi, Desiderius Abbas, & presbyter, Ildeprandus Subdiaconus idest Cardinales: Voadalricus Beneventanus, Petrus Amalfitanus, Alfanus Salernit. Sergius Neapolitanus, Joannes Surrentinus Archiepiscopi, Hieronymus, Albertus, aliiq; quamplurimi Episcopi, Landulfus Beneventanus Princeps Robertus, Petrus, Gerardus Comites, & alii quāplures: assurgens Joannes prefati Monasterii Abbas conquestus est super denominatum Albertū Monachum dicens; Obsecro, Domini, misericordiam vestram, & omnium qui huic sanctæ Synodo intersunt, ut faciatis mihi justitiam de Alberto Monacho, qui cellam Sancti C *Vincentii scilicet, Sanctæ Mariæ in Castaneto Monasterio nostro subripuit, ibique sibi nomen & specimen officii Abbatis usurpatum, & in præsentia SS. Papæ Leonis refutatum, ac sub interpositio ac perpetua anathematis contradictam, testantibus venerabilibus viris Humberto Cardinale, Petro Amalfitano, Voadalrico Beneventano Archiepiscopis, nunc iterum temerario ausu usurpavit, & ipsam cellam jam dicto Monasterio violenter contendit; ipso verò Alberto assurgente, etsi per Comitem, cujus vi hoc egerat, defendere nitente, dum multa pars justitiæ sibi faveret, litteris distinctionis, & constitutionis sæpè dicti, semperque dicendi B. memoriæ D. Papæ Leonis recitatis, & sacro sigillo munitis, atq; testimonio prædictorum venerabilium Archiepiscoporum confirmatis, judicio totius Synodi est diffinitum, præfatum Albertum debere nomine, & officio malè arrepto privari, & Monasterium B. Vincentii perpetualiter investiri de jam dicta cella, omnibusque suis pertinentiis, quod & factum est. Ipse namque Albertus Monachus dictus Abbas nomen & officiū Ab-* D *batis, atq; cellam per virgā in manu Papæ refutavit, & quia erat anathematicus, ab omni altaris ministerio depositus, in potestate Abbatis est ad regulam corrigendus datus. Prænominatus jam Roffredus Comes dum vellet sibi jus suprascriptæ cellæ vendicare, relatis litteris Domini jam Papæ Leonis annot. .... nuntiorum Imperatoris Ottonis, testimonioq; prædictorum Archiepiscoporum Humberti videlicet, Petri, atq; Voaldarici convictus, nec non & anathematis mille aureorum mancusorum reus adjudicatas, præfatam cellam in manu Papæ refutavit, seque suosq; hæredes quod per ea nunquam contra Monasterium B. Vincentii aliquo modo agerent, perpetualiter sub prędicta pœna obligavit. His ita gestis reverendissimus Papa Joannē Abbatem S. Vincentii ex eadē s. Mariæ cella in perpetuum restituit. Omnes hujus investitionis, aut constitutionis violatores cū prænominata pœna perpetuo anathemate obligavit. Quod ut verius videatur, huic paginę manu propria subscripsi & sub bulla insigniri jussi.*

Ego

† *Ego Nicolaus S.R. & Apostolicæ Sedis Præsul confirmavi.*

† *Ego Humbertus dictus Episcopus S. Ecclesiæ Sylvæ candidæ interfui, cognovi, & subscr.*

† *Ego Alfanus gratia Dei Salernitanæ Archiepiscopus interfui, & subscr.*

† *Sergius Archiepiscopus Neapolitanus.*

† *Ego Joannes Archiepiscopus Surrentinus.*

† *Ego Bonifacius dictus Episcopus S. Ecclesiæ Albanensis interfui.*

† *Ego Gualdaricus Dei gratia Beneventanus Archiepiscopus interfui.*

† *Ego Petrus gratia Dei S. Amalfitanæ Ecclesiæ Archiepiscopus interfui.*

Hic fortasse est etiam Sergius ille Archiepiscopus, qui præfuit sub Joanne Consule, & Duce, & magistro militum Neapolitanæ Urbis, cujus mentio habetur in privilegio, quod Gulielmus de Prioldo Castri Cumarum dominus dedit Monasterio S. Mariæ ad Capellam extra Neapolitanæ Civitatis mœnia, anno 1134. hunc in modum.

In anno Domini Incarnationis millesimo centesimo trigesimo quarto, duodecimo & sexto anno principatus domini secundi Roberti filii secundi Jordani gloriosissimi Principis Capuæ, & Comitis Aversæ. Ego Guglielmus de Prioldo filius quondam Alexandri ejusdem cognominis, qui sum unus ex Baronibus Aversæ, providens utilitati animæ meæ, & parentum meorum per admonitionem, quam à te recepi domne Petre venerabilis Abbas Monasterii S. Dei genitricis, ejusq; semper virginis Mariæ, quæ dicitur ad Cappellam, & est sita foris Civitatem Neapolis, proposui in animo meo habere partem cum justis, qua de causa pro amore Dei, suæq; genetricis semper virginis Mariæ, nec non & in honorem omnium Sanctorum, & pro redemptione animæ meæ, & parentum meorum, & ut semper maneamus in orationibus præscripti Monasterii, & rectorum & gubernatorum ejus, per hoc videlicet scriptum, & in præsentia subscriptorum testium in perpetuum concedo, & confirmo vobis & suprascripto Monasterio vestro Sanctæ Mariæ ad Capellam, idest integram Ecclesiam vocabulo Sancti Petri, quæ dicitur ad Pertusum in regione Bargense, quæ esse videtur in territorio Castri nostri Cumarum, cum omnibus ejus pertinentiis, quæ ipsi prædictæ Ecclesiæ s. Petri quolibet modo pertinere videtur, & quomodo in supradicto vestro Monasterio obtulit per firmissimam concessionem suam dominus Joannes bonæ memoriæ Consul, & Dux, atque magister militum, insimul cum Domino Sergio venerabili Neapolitano Archiepiscopo; ideoque concedo, & confirmo vobis omnes integras terras possessiones, & tenimenta, quæ ipsa Ecclesia in jam dicta regione Bargense habet, &c.

LIX. 8. JOANNES II. interfuit consecrationi Ecclesiæ Casinensis anno 1071. quam in gratiam Desiderii Abbatis solemniter egit Alexander II. Papa. Convenit cum Alexandro Hildeprandus Romanus Archidiaconus aliique Cardinales, multi præterea ex Romanis proceribus, tum Campaniæ, tum Apuliæ, & Calabriæ Episcopi, qui cum cæteris, qui aliunde convenerant, ad 43. numerati sunt. Adfuere etiam Riccardus Capuanus, Gisulphus Salernitanus, Landulphus Beneventanus Princeps, & Sergius Dux Neapolitanus cum Sergio Duce Surrentino. Subscripsit Joannes Archiepiscopus, ac proceribus diplomati, quod eidem Monasterio indulsit; continet diploma eam solemnem dedicationem, inventionemque SS. Benedicti & Scholasticæ virginis ejus sororis, ac censuras adversus ejusdem Basilicæ bonorum invasores. *Datum in Castro Casino Kal. Octob. 1071. Indict.* 9. Diploma leges in Anonymi Casin. Hist. apud Caracciolum.

LX 9. L. forte LEO, vel LANDULPHUS, sive

A LANDUS, Neapolitanus florebat Archiepiscopus anno 1080. (1) ad quem Gregorius VII. Romanus Pontifex eodem anno. Ind. 3. ut in Epistolarum decretalium vol. 3. epist. 26. præcepitq; Gregorius in ea epistola Neapolitano Archiepiscopo, ut Magistro militum, & Neapolitanorum Duci sub anathematis pœna interdicat, ne deinceps Jordano Capuæ Principi, & Aversæ Comiti perjurii, & excommunicationis vinculo innodato auxilium ferat. Ad hunc quoq; Archiepiscopum fortasse referendum est, quod Leo Ostiensis lib. 3. cap. 44. Chron Casin. refert, atque sub eodem Gregorio VII. contigisse narrat, Robertum nempe Guiscardum Apuliæ Ducem, Salernum, Barium, Calabriam, Cataniam, & Panormum suæ ditioni subjecisse, Campaniam inde expugnare aggressum esse an. 1077. cum Riccardo Capuæ Principe ejus fratre unitum; quamobrem à Gregorio VII. anathematis sententia fuisse percussum, Ducem autem Beneventum, Richardum verò Neapolim tunc obsidere cepisse. B *Neapolitani verò Principis terrore perculsi omnipotentem Deum rogabant attentius, quatenus de supradicti Principis potestatem, miseratione sua clementissima eos eripere dignaretur. Cumque eadem Civitas acerrimè expugnaretur, Sanctus Christi Martyr Januarius cum aliis dealbatis sæpius videbatur à Principe, & ejus exercitu per castra armatus discurrere, qui æstimans eum esse Archiepiscopum, mandat, cur contra ordinem suum cum lancea scutatus ad pugnam procederet, cui respondens Archiepiscopus, ego, ut tu vir illustrissime perspicis, in lectulo jaceo. Ille armatus quis sit ipse videas: nam pro certo scias quia Sanctus Januarius protegit, ac defendit hanc civitatem. Princeps verò ejus dictis derogans fidem, civitatem oppugnare non desinebat. In qua obsidione ab excommunicatione solutus defunctus est, cui successit Jordanus filius ejus, &c.* Mortuus est Robertus anno 1078. & Neapolis ab imminenti periculo liberata. Post hunc Archiepiscopum reponit in catalogo Chioccarellus, quendam fratrem Ligorium C Monachum Sanctiss. Trinitatis de Cava ex Arnoldi Vvionis sententia, qui lib. 2. Ligni vitæ cap. 27. hæc testatur ex ejusdem cœnobii tabulis; sed cum nil in iis de Ligorio hocce habeatur, unde non satis miror, cur novum ex suo cerebro faceret Neapolitanum Archiepiscopum. Ligorio novo, fictoque Archipræsuli substituit aliqui Gratianum quemdam, cui scribit Urbanus II. in can. *extraord.* 35. quæst. 2. in qua agitur, an matrimonium sit validum, quod quis contraxit cum ea, cujus cum matre carnalem copulam habuerit; sed depravati sunt codices, ac pro Gratianopolitano Episcopo, legitur *Gratiano Episcopo Neapolitano*, ut Franciscus Juretus in observationibus ad Ivonis Carnotensis epistolas probat, ex ejusdem Ivonis testimonio, qui sub Urbano II. vixit. Ivo in epist. 232. dum de eo, de quo in dicto canone *extraordinaria* 35. q. 2. agitur tractaret, Urbanum ait Papam sic respondisse Hugoni Gratianopolitano Episcopo consulenti. Fuit is S. Hugo Gratianopolitanus creatus Episcopus D anno 1080. defunctus anno 1132. Kal. Aprilis Episcopatus 52. Sanctorum numero adscriptus ab Innocentio II. anno 1134. de quo Baron. to. 2. Annal. Eccles. aliique plurimi.

10. PETRUS reperitur Neapolitanus Archiepiscopus anno 1094. in diplomate concessionis cujusdam domus Neapoli positæ, pro Monasterio Monialium S. Marcellini: *In nomine Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, imperante Domino nostro Alexio magno Imperatore anno 14. sed & Joanne Porphyrogenito magno Imperatore ejus filio anno 3. die 17. mensis Septembris Indict. 3. Neap. Petimus à vobis; Dominus Petrus Archiepiscopus Sanctæ Sedis Neapolitanæ Ecclesiæ &c.* sic se subscripsit. LXI.

† *Pe-*

(1) Non fuit hic Archiepiscopus patria Neapolitanus, sed Salernitanus, prima tamen origine Romanus è præclarissimi priscorum Amalphitanæ Reipublicæ Ducum, qui prius Comites audiebant, gente ob id de Comite dicta, quæ postmodum ob initam anno salutis circiter 900. cum illis Longobardis principibus, qui Salerno dominabantur, consanguinitatem in illa urbe resedit, à qua Neapolim transiit, ubi ob diuturnam in illa incolatum etiam inter Neapolitanas patritias in Sedili, quod vocant Capuanæ, recensita fuit, quæ nunc ibi superest in Ducis filiis, qui suum inclytum genus verè nobilissimis gestis coronant.

† *Petrus Archiepiscopus subscripsit.*

Habetur quoque ejus memoria anno 1100. in scripturis vetusti cœnobii S. Michaelis Archangeli ad Bayanum sinum, quod Neapoli in Furcellensi regione situm erat, atque à sacris virginibus incolebatur, quodque annis præteritis cum S. Gregorii Monialium Monasterio fuit unitum, a ejus enim Cœnobii S. Archangeli Moniales permutant terram quandam cum Congregatione Sanctæ Restitutæ majoris Ecclesiæ Neapolitanæ, cui rei idem Petrus assentitur, ut ex litteris dictæ permutationis, quibus hic noster Archiepiscopus, ac Sergius Consul, & Dux, & Protosebastes, atque Canonici Cathedralis Ecclesiæ subscripserunt, apparet; quarum exordium est.

a Imo verius suppressum, ejusque Moniales inter Monasteria S. Gregorii, Patritiæ, Mariæ Dominæ Romitæ, Gaudiosi, & Potiti divisæ fuerunt. Vide Engen. in Neapol. Eccl. & Celan. gior. 3.

In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, Imperante Domino nostro Alexio magno Imperatore, anno nono decimo, sed & Joanne Porphyrogenito magno Imperatore ejus filio anno . . . . die vigesima quinta mensis Junii, Indictione octava Neapoli. Certum est nos cunctus Congregationes Sacerdotum, & Clericorum salutifere . . . . Congregationis Ecclesiæ Sanctæ Restitutæ de intus Episcopio Sanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ à præsenti die prompsissima volantate commutavimus & eradidimus vobis, Dominu Gemma venerabilis Abbatissa Monasterii Beatissimi Michaelis Archangeli, quod nominatur ad Bayanum sinum, beatarum ancillarum Dei, regionis Furcillensis, nos autem una cum cuncta nostra Congregatione Monachorum nostri Sancti & venerabilis Monasterii, &c. In fine autem hæc legitur subscriptio.

† *Petrus Archiepiscopus subscripsi.*
† *Sergius Consul, & Dux, & Protosebasto subscripsi.*
† *Aligernus indignus Sacerdos & Primicerius S. Sedis Neapolitanæ Ecclesiæ subscripsi.*
† *Petrus Archidiaconus S. Neapolit. Ecclesiæ subscripsi.*
† *Joannes Diaconus S. Neapolit. Ecclesiæ subscripsi.*
† *Sergius Subdiaconus S. Neapolit. Ecclesiæ subscripsi.*
† *Stephanus Subdiaconus S. Neap. Ecclesiæ subscripsi.*
† *Marinus Subdiaconus S. Neap. Ecclesiæ subscripsi.*

Petro Archipræsule sedente ferunt hujus urbis scriptores Neapoli ad Cœlum evolasse S. Peregrinum, qui cum esset Regis Scotiæ filius, relicta sæculi pompa, in peregrini habitu, mutatoque nomine totum fere orbem peragravit, quamobrem cum Romæ sacra loca invisisset, montem Garganum, mox Neapolim adiit Sanctum Ianuarium veneraturus; ubi cum aliquot temporis spatium in sanctis operibus apud ejus Ecclesiam permansisset pié, ac sanctè in Domino requievit, ac miraculis coruscavit, sepultus ea in Ecclesia, quam ex Sancti nomine Peregrinam dixerunt. Verùm obsolescente ejus memoria, Ecclesia vetustate corruit sua, obruitque Peregrini sanctum corpus, & inglorius per aliquot jacuit sæcula, donec sub Carolo III. Rege anno 1383. dum Neapolis funesta lue laboraret, Peregrinus cuidam devoto viro apparuit, eumque admonuit, ejus precibus à Deo impetraturus, ut ab ea peste libera esset urbs, si corpus ejus restituta Ecclesia, decentiori in loco collocaretur. Quod cum bonus ille vir Regi & Archiepiscopo retulisset, ex omnium voto Ecclesia à fundamentis rædificata est, & inventum Peregrini corpus in ea decentiùs recondiderunt. [„ *Et ipse rex Carolus III. fuit primus, qui cegalibus humeris lapides, calcem, cæteraque cæmenta pro dictæ Ecclesiæ ædificatione bajularet: sodalitas in illaque instituta fuit, cujus in albo plusquam decem mille nomen illico dederant, quos inter fuit ipse Rex. Vide Engen. in Neap. sacra f. 8a.*) Sunt qui scribunt S. hunc Peregrinum Malcomi (1) III. Scotorum Regis ex Diva Margarita Regina filium fuisse illum, qui Edimundus vocatus, se divinarum rerum contemplationi in solitudine cœnobii pœnitus addixit, dein sub Peregrini nomine, ac veste sacra christiana loca invisit, ac Neapoli obiit. Edimundi meminit Ioan. Lesleus Rossensis Episcopus in Historia Scotorum lib. 6. b nil tamen de ejus peregrinatione & obitu habet. Peregrini vitam scripsit Lupus de Speis regius Consiliarius, cujus tamen annus, diesq; obitus ignoratur, tametsi ad Petri Præsulatum referantur.

b Boetius in hist. Scotiæ ac Summontius in lib. 2. par. 2.

LXII

11. GREGORIUS Neapolitanæ Ecclesiæ Archiepiscopatum gessit anno 1116. Ejus mentionem facit Paschalis II. Romanus Pontifex in diplomate, quo Monasterium S. Archangeli ad Morfisam Neapoli positum ejusdem Gregorii precibus sub Apostolicæ Sedis protectionem, & tutelam suscipit, quod in S Dominici Neapolis Ordinis Prædicatorũ cœnobio asservatur. Sic autem se habet diploma.

Paschalis Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Gregorio Abbati Monasterii Sancti Archangeli, quod de Morfisa dicitur, intra Civitatem Neapolitanam, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequenti compleri, quatenus & devotionis sinceritas notabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat. Quia igitur dilectio tua ad Sedis Apostolicæ portum confugiens, ejus tuitionem devotione debita perquisivit, nos per interventum venerabilis fratris nostri Gregorii Neapolitani Antistitis, supplicationi tuæ clementer annuimus, & Beati Archangeli Monasterium, cui Deo auctore præsides sub tutelam Apostolicæ Sedis excipimus; per præsentis igitur privilegii paginam Apostolica auctoritate statuimus, ut quæcunque prædia, quascunq; possessiones, idem Cœnobium in præsenti 9. Indictione legitimè possidet, & quæcunque in futurum concessione Pontificum, liberalitate Principum, oblatione fidelium, vel aliis justis modis poterit adipisci, firma vobis, vestrisq; successoribus, & illibata permaneant. Decernimus ergo ut nulli omninò hominum liceat idem Monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel oblatas retinere, vel justè datas suis usibus vendicare, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione, & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Neapolitani Antistitis canonica reverentia, cui tamen Monasterium ipsum gravare omninò non liceat, nec exactiones inferre, aut consuetudines aliquas, quæ Fratrum quieti noceant, irrogare. Si quis igitur in futurum Archiepiscopus, aut Episcopus, Imperator, aut Rex, Dux, aut Princeps, Magister militum, Comes, Vicecomes, Judex, Castaldus, aut Ecclesiastica qualibet, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se divino judicio existere, de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & sanguine Dei Domini, & Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atq; in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem Monasterio justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen Amen Amen.

† *Ego Paschalis Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.*

Datum Albæ per manum Joannis Sanctæ Romana

(1) Hunc sanctitatem insignem fuisse scribit Turgotus Episcopus S. Andreæ in ejus vita, & ejus uxoris S. Margaritæ evolasse verò ad cœlum etc. 1093. 17. Octob. narrat Molanus in suis notis ad Martyrol. Usuardi. Edimundo autem, vel Edmundo fuit patruus ille Cantelmus, qui à fratribus pulsus migravit in Galliam, cujus posteri de Cantelmo dicti fuere, ibique opibus, honoribus, & ipsa Franciæ Regum consanguinitate floruerunt, quorum nonnulli cum Carolo I. Andegaviæ rege in Regnum Neapolitanum descenderunt, ubi variae Dynastias, primasque meritorum ergo obtinuere dignitates. Vide Carolum de Lellis in tom. 1. famil. nobilium in famil. Cantelma fol. 101. ubi seriem auctorum reperies de illis tractantium.

næ Ecclesiæ Diac. Card. ac Bibliothecarii, 3. Id. Aprilis, Indict. 9. Incarnationis Dominicæ anno M.C.XVI. Pontificatus autem Dom. Paschalis II. Papæ anno xvii.

LXIII. 12. MARINUS interfuit consecrationi Gelasii II. Romani Pontificis Cajetæ celebratæ anno 1118. ut Pandulphus Pisanus narrat. Anno 1136. cum Rainulpho Comite, & Philippo de Acerra ir obviam Lothario Imperatori. Eacitatus tunc fuerat Lotharius ab Innocentio adversus Rogerium Regem, qui Beneventum, omnesque ferè Apuliæ civitates, & loca, ut scribit Falco Beneventanus in Chronico occupaverat, suæque subjecerat potestati, ipsamque Neapolim, stricta obsidione vexabat, quam post mulra bellorum discrimina cepit. Anno verò 1139. Marinus Rogerium Neapolim primò ineuntem unà cum Clero excepit honorificè, ut idem rradit Falco in hæc verba.

Archiepiscopus itaque Neapolitanus Marinus nomine, Clerum omnem civitatis congregari præcepit, simul & cives, & adventum Regis eis nuunncians hortatur, ut honestè, & lætitia multa eum suscipiant. Cives igitur simul cum militibus civitatis foris Portam Capuanam exiernat in campum, quem Neapolim dicunt, & Regem ipsum cum honore & diligentia multa, ultra quam credi potest amplexati sunt, & sic usque ad prædictam Portam Capuanam perductus est. Contiauò Presbyteri, & civitatis Clerus ad eandem Portam obviam exivit, & cum hymnis, & laudibus ad astra levatis civitatem introduxerunt. Quatuor illicò viri nobiles habenas equi & pedes Regis ipsius tenentes, alii quatuor usque ad Episcopium Civitatis Regem illum introduxerunt. Frequentiam verò populi per plateam incidentis, & mulieres, viduas, & coniugatas, & virgines per fenestras existentes, lector si aspiceres, miratus affirmares Imperatorem, aut Regem alium, sive Principem tali sub honore, & gaudio nunquam civitatem Neapolim ingressum fuisse. Quid multa? Rex ipse tali, & tanto honore ditatus ad Episcopium descendit, & in Camera Archiepiscopi hospitatur, die verò alteea adveniente, totam intrinsecus civitatem, & foris Rex ipse equitavit, & palatia, & ædificia circumspexit &c.

Interfuit etiam Marinus generalibns Comitiis, sive, ut vocant, Parlamento, quod Rogerius idem Rex Capuæ celebravit, ad quod Archiepiscopos, Episcopos. Abbates, Comites, & Barones Regni Rex idem uscivit, quorum consilio, quæ ad Regni regimen pertinerent, moderaretur, multasque graves dissensiones, ac lites inter Episcopum Aversanum, & Abbatem S. Laurentii, quæ præ bellorum turbine, ac rerum vicissitudine emerserant, composuit, quibus omnibus Marinus hic interfuit, ut ex hoc diplomate quod habetor in archivio cœnobii Sancti Laurentii de Aversa, cui Marinus subscripsit clarè perspicitur.

In nomine Dei æterni, & Salvatoris nostri Jesu Christi. Rogerius divina favente clementia Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ.

Regiæ majestatis est, atque clementiæ justitiam poscentibus ...... vel judicio, vel competenti concordia terminare. Cùm igitur apud Capuam Curiam teneremus, nobiscum residentibus dilectissimis filiis ...... VV. Principe, nec non Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, & aliis Baronibus quampluribus, ante nostram venere præsentiam, Johannes Aversanus Episcopus & Gualterius Abbas S. Laurentii de Aversa ad invicem de piscatione Patriæ, & portibus & plateatico altercantes; Dicebat enim Abbas piscationem ejusdem lacus, quartæ videlicet, & senti ......, & plateaticum ad jus sui Monasterii pertinere, per concessionem factam à Jordano filio Riccardi I. Normannorum Principis Capuę. Unde etiam privilegia ostendit duo, quorum unum fecerat idem Jordanus Princeps, alterum verò continebat concordiam, quæ fuerat facta ante præsentiam Rogerii beatæ memoriæ Ducis Apuliæ, & Riccardi II. Principis, quæ coram nobis lecta sunt. Affirmabat pręterea Monasterium suum ea omnia tenuis-

A *se usq; ad tempus illud Matthęi Abbatis, quãdo translatus in Barum Archiepiscopus est effectus, & tunc Aversanam Ecclesiam ..:.... Monasterio abstulisse. Et contrarium Episcopus asserebat prædictum lacum, & piscationem integram juris esse suæ Ecclesiæ donatione & privilegio primi prędicti Riccardi Principis, cujus etiam privilegii exemplar ostendit, & illos duos dies, quos Abbas quærebat habere supradictum Jordanum Principem ab Aversana Ecclesia in feudum suscepisse, & idem indè singulis annis pro censu libras ceræ sexoginta reddidisse: de proprietate autem prædicti lacus affirmabat Ecclesiam suam, & illud privilegium, & alia Principum privilegia habuisse, & apud eundem Abbatem à prędecessore suo Johanne Episcopo cum quibusdam aliis rebus Ecclesiæ deposita fuisse, quæ idem Episcopus quærebat sibi reddi, sed Abbas planè negabat depositum. Quæ cum ante nostræ serenitatis præsentiam diligenter, & rationabiliter ventilarentur, suggerente prudentissimo viro Rogerio Panormitano Electo, placuit utrique parti nos etiam* B *super hoc deprecati, hanc litem potius concordia, quàm judicio terminari. Electis itaq; ab utraq; parte quatuor discretis, ac religiosis personis, Episcopis scilicet Johanne Capuacensi, & Petro Alifano, & Abbatibus Rainaldo Casinensi, Petro Venusino, iniunximus, ut concordiam illam tractarent, rationibus utrinque diligenter inspectis. Quorum studio, ac diligentia nostra regali auctoritate interposita præfata lis consensu & voluntate utriusq; partis taliter decisa est. Abbas dimisit Aversanæ Ecclesiæ & Episcopo plateaticum castri Focis quietum, quod eadem Ecclesia habet secus patriam, consensu fratrum ibidem assistentium: Episcopus verò consensu suorum Canonicorum, qui præsentes aderant, dimisit Monasterio, & eidem Abbati d. . . . illos duos in hebdomada quietos, & portus omnes, & pisces Principis & Castaldionum, sicut in suis privilegiis continebatur. Unde, ne in posterum supee eadem causalis aliqua emergat, hoc . . . . . utrique parti fieri decrevimus, præcipientes ut firmiter in-* C *violabiliter tam ab his, qui præsentes sunt, quàm à futuris teneatur & observetur. Si quis autem hoc nostrum regale præceptum violare præsumpserit, sciat se compositurum nostro Palatio auri uncias centum. Ad prædictæ verò concordiæ iudicium & inviolabile firmamentum, duo privilegia scribi, & nostra bulla insigniri præcepimus, quorum unum Episcopo, alterum verò Abbati dari jussimus.*

† *Marinus Archiepiscopus Neapolit.*
† *Stephanus Abbas Thelesinus.*
† *Goffridus Comes Catacensis Avellini.*
† *Rogerius filius Boni justificator curialis.*
† *Johannes Civitatensis Episcopus.*
† *Raul electus Teanensis.*
† *Robertus Comes Cupersani.*
† *Robertus Svessanus Episcopus.*
† *Robertus electus Teatinus.*
† *Manuel Ammiratus.*
† *Rao Raerit filius.*
D † *Johannes Cumanus Episcopus.*
† *Goffridus Comes Tricarici.*
† *Falco Abbas Cavensis.*
† *Riccardus de Aquila Comes.*
† *Michael de Renta.*

Datum Capuæ anno Incarnationis Dominicę M.C. quadragesimo IIII. mense Novemb. Indict. 7. anno verò Rogerii glorisissimi Regis Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Peincipatus Capuæ tertio decimo, feliciter, Amen.

Signum Rogerii Dei gratia Regis Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Peincipatus Capuæ.

Dein cum Capuæ conventus esset dimissus, Marinus Regem ipsum Salernum, & quocunq; euntem secutus est; comperimus enim eum subscrisisse privilegiis ab eodem Rege concessis, & præsertim diplomati, quod idem Rex dedit Petro venerabili Abbati S. Mariæ ad Capellam de Neapoli, sub datum Salerni anno 1144. mense Novembris, in quo idem

Rex

Rex sub regia protectione cœnobium illud recipit, & confirmat ei omnia bona, quæ possidet, ac privilegia hactenus ei indulta, tum ex dono, & concessione Ducum, Principum, & Comitum, Magistrorum militum, Baronum, militumque, tum quoque alterius cujuscumque, & præsertim diplomata, quæ Adenulfus quondam Comes Puteoli, & Gulielmus de Prioldo olim Cumarum Castri Dominus eidem Monasterio concesserant, cui subscripserunt tam Marinus Archiepiscopus, quam alii Prælati, ac insignes viri, qui Salerni in Curia Regis tunc fortè reperiebantur. Integrum diploma ita exscriptum fuit, illudque integrum damus.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi. Rogerius divina favente clementia Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ.

Quem regiæ serenitatis decet providentia fructuosæ & suavis dulcedinis attendere merita supplicantium, & justis precibus subjectorum adesse, tanto potissimum ad sacrosanctas Ecclesias, & Monasteria Deo dicata tenetur pietatis oculos inclinare, quanto dominantium dominanti gratissime residet, cum eis assensus in suæ pietatis operibus adhibeatur. Attendentes igitur sinceram & præcipuam donationis fidem quam tu Petrus venerabilis Abbas S. Mariæ de Capellis fidelis & devotus noster erga nostræ serenitatis majestatem habere dignosceris; Considerantes etiam ipsius Monasterii tui religionem intuitu superni regis, & pro remedio animarum carissimorum quondam parentum nostrorum, & pro gloria nostra atque salute ipsum Monasterium tuum S. Mariæ de Capellis cum universis bonis suis quæ justè possidere dignoscitur, sub nostra protectione recepimus, & ea spiritali volumus nostri patrocinii gratia confoveri, de affluentia quidem pietatis nostræ concedimus tibi, & ipsi Monasterio tuo in perpetuum confirmamus omnia privilegia & instrumenta. nec non omnes possessiones, libertates & alia tenimenta quæ tam dono & concessione Ducum, Principum, & Comitum, Magistrorum militum. Baronum, Militum, vel oblationes quorumcunque fidelium ipsum Monasterium in præsentiarum juste possides, vel in antea justo titulo poterit adipisci. Concedimus etiam & confirmamus jam dicto Monasterio hortum qui vocatur de Jubenullo juxta continentiam oblationis, quam per chartam Adenulphus quondam Comes Puteoli ei fecit. Præterea concedimus tibi prænominato Abbati & ipsi Monasterio tuo, & confirmamus castrum destructum ubi est Ecclesia quæ vocatur S. Petri ad Persusum cum costa, scapulis, & montibus, & planiciis cum palude & aquis dulcibus piscatione maris . . . & terminos & loca denominata prout contineri videtur in privilegio Guillelmi, quod de Piroldo suprascripto Monasterio fecit & assignavit . . . . Quatenus nullus sit qui jam dictum Monasterium in omnibus possessionibus, libertatibus, & aliis tenimentis suis temere perturbare præsumat . . . . nostro temerarius obviator extiterit nostræ majestatis indignationem incurrit. Ad hujus ergo protectionis, concessionis, & confirmationis nostræ memoriam inviolabile firmamentum præsens inde privilegium scribi, & majestatis nostræ sigillo jussimus communiri.

† *Marinus Archiepiscopus Neapolitanus.*
† *Johannes Quistatrensis Episc.*
† *Robertus Svessanus Episc.*
† *Johannes Cumanus Episc.*
† *Falco Abbas Cavensis.*
† *Stephanus Abbas Thelenensis.*
† *Robertus Comes Cupersani.*
† *Michael Amtrantus.*
† *Michael de Tarento.*
† *Rogerius filius Boni justificator Curialis.*
† *Rao Raccberti filius.*
† *Gesfridus Comes Tricarici.*
† *Aymon de Argencia.*

Data Salerni anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo quadragesimo. quarto mensis Novembris Ind. septima, anno vero Rogerii gloriosissimi Regis Siciliæ, Ducatus Apuliæ, principatus Capuæ tertiodecimo feliciter. Amen.

His fermè temporibus circa annum Domini 1130. Neapolitana Cathedralis Ecclesia summis, atque incredibilibus sumptibus, illustriumque artificum manibus erecta fuit, & sculptis marmoreis statuis, & iconibus affabrè factis exornata, ut testatur Georgius Vasarus in vita pictorum ac sculptorum prima parte in vita Arnolfi de Lapo Florentini Architecti. At dolemus ex iis ædificiis & rebus nihil nunc in ea majori Ecclesia, ne vestigium quidem superesse.

Hæc de Marino Chioccarellus. Circa annum Domini 1168. cum Ecclesia Neapolitana vacasset, an per obitum Marini, incertum, ad eam dignitatem vocatus est Petrus ille Blesensis, sui sæculi vir longè clarissimus, quam cum renuisset recipere, causam reddit in epist 72. ad S. amicum suum, *Recolo*, inquit, *quantas insidias æmulorum in Palatio Regis Siculi Guillelmi II quandoque expertus sum qui cum multipliciter me a Regis latere studuissent, & non possent evellere, prius ad unum Episcopatum, & alterum, demum ad Neapolitanam Metropolim postulari, & solemniter eligi me fecerunt. Ego autem ad hoc nullo pacto potui fraudis artificio inclinari, sciebam enim, quod ad hoc, & circa hoc tota eorum versutia versabatur, ut ab aulica conversatione remotus aperta persecutione obruerer, &c.* Et in alia epistola ad Nepotem suum E. priorem de Monasteriolo apertius rem narrat. *Tu verò*, ait, *frequenter ex ipsius Papæ, qui nunc sedet, ac plerisque Cardinalibus ejus, qui in diebus meis legatione functi sunt, fratres etiam mei, & Abbatis Sancti Dionysii aliorumque magnatum, qui in terra sunt, relatione cognoscere potuisti, quod cum in Sicilia essem sigillarius & Doctor Regis Guilielmi II. tunc pueri, atque post Reginam & Panormitanum Electum, dispositio Regni satis ad meum penderet arbitrium, quidam mei æmuli machinantes me à familiaritate Regis excludere, procuraverunt, ut Ecclesia Neapolitana me in Archiepiscopum eligeret, ac per majores Capituli ordinationem meam communi decreto & voto unanimi postularet. Vocatus autem non interrogatus, & tractus multipliciter non consensi. Episcopatus quoque Roffensis bis mihi oblatus est, oblatumque renui, & honorem ex onere metiens, motus ambitiosus ad sobrios mediocritatis terminos limitavi, &c.* De Petro Blesensi videndi Possevinus tom. 3. Apparatus sacri, Baronius tom. 12 ejus vitam, gestaque recensuit, ubi de Neapolitano Archiepiscopatu, quem ipse renuit, præsertim agit, & cum ipso alii. LXIV

13. SERGIUS II. generis nobilitate, & virtute præclarus electus est Archiepiscopus Neapolitanus ab Alexandro III. anno 1175. Hic enim anno sui Archiepiscopatus secundo, mense Maii, anno 1177. assentiente ejus Capitulo Benincasæ Abbati Cavensis Cœnobii, & Monachis, exemptiones & immunitates Ecclesiarum quarundam, quas idem Monasterium Neapoli obtinebat ab omne Episcopali jure perpetuò liberavit, ac confirmavit, ut ex diplomate plumbeo obsignato signo in ejusdem Monasterii tabulario servato habetur, cujus tenor est hujusmodi.

Sergius Dei gratia Neapolitanus Archiepiscopus dilecto in Christo Benincasa eadem gratia Cavensi Abbati, & Fratribus ejusdem Monasterii, eorumque successoribus in perpetuum.

Ad Pontificatus nostri honorem, & sollicitudinem, non propriis meritis, sed solius divinæ gratiæ munificentia evocati, tantò movemur sacris, & venerabilibus locis diligentiori pietatis, & charitatis intuitu providere, religiosorumque virorum in his, quæ secundum Deum possumus & debemus assensum justis precibus & postulationibus adhibere, quantò ipsi à mundi hujus sollicitudinibus segregati cura & studio cautiori in locis eisdem, Dei omnipotentis laudibus, & obsequiis dignoscuntur insistere, & propensiùs & sollicitius pro omnium animarum utilitate, &

æterna ſalute invigilare. Ea propter cariſſime, ac dilecte plurimum in Christo frater Benincaſa, præfati Monaſterii venerabilis Abbas divini amoris contemplatione inducti, & tam ob laudabilem ejuſdem Monaſterii, cui Deo auctore præeſtis, quàm veſtram, & fratrum veſtrorum religionem & honeſtatem, veſtris dignis petitionibus aures duximus inclinandas. Communi ergo conſenſu, vobis & ſucceſſoribus veſtris in Eccleſiis Sancti Archangeli, quæ poſita eſt ſub muro Civitatis foris porta de illis Monachis, & Sancti Gregorii de Regionario Monaſterii . . . . . veſtri cum ſuis Eccleſiis & Sanctæ Mariæ, quæ conſtructa eſt in regione Portænovenſis juxta loccum de illis Accapaccis, aliis omnibus Eccleſiis vobis pertinentibus, quas Cavenſe Monaſterium in Civitate Neapolitana habere dignoſcitur, omnem libertatem, videlicet, ut ab omni jure Epiſcopali ſiat liberæ, tam in ſpiritualibus, quàm in ſecularibus, quatenus abſque omni contradictione noſtra, noſtrorum ſucceſſorum, ſeu qualibet exactione juris Epiſcopalis omni in perpetuum gaudeat libertate. Concedimus etiam eiſdem Eccleſiis omnia, quæ conceſſione Pontificum, liberalitate Regum, Ducum, Principum, Comitum, & Baronum, vel oblatione quorumlibet fidelium nunc in præſentiarum poſſident, aut in futurum poterunt adipiſci, liberè & abſolutè poſſidere. Prætanata etiam divinæ caritatis pietate, atq; liberalitate concedimus ipſis præfatis Eccleſiis, ut Criſma, Oleum ſanctum, conſecrationes ipſarum Eccleſiarum, ſuorumque altarium, ordinationes Monachorum, vel Clericorum, quando in ipſis Eccleſiis deſervire videbuntur, à nobis ſucceſſoribus, ſi gratis & abſq; pravitate dare voluerint, recipiatis, aliquando liceat vobis à quocunq; catholico Epiſcopo hæc omnia liberè, & abſolutè recipere. Concedimus quoq; prædictæ Eccleſiæ Sancti Archangeli parochiam, quæ continetur in inſtrumento diffinitionis, quæ diffinitio facta eſt inter Eccleſiam S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ, quæ nominatur in curte, & præfatam Eccleſiam S. Archangeli tempore bonæ memoriæ Abbatis Marini, baptiſterium, cœmiterium, proceſſiones, ut quicunque in eadem Eccleſia ſibi ſepulturam elegerint, liberè eos recipere poſſitis; & quicunque Monachi, vel Clerici in ipſis Eccleſiis morabuntur, per nos, ſive per noſtros ſucceſſores, ac per noſtrum Capitulum minimè conſtringantur. Si quis autem hujus noſtri privilegii temerator, aut prævaricator extiteris, & huic noſtrę conceſſioni contraire præſumpſeris, excommunicationis vinculo innodatus inferni tormenta horribilia perpetuò ſortiatur. Qui vero quod concedimus, & ſtatuimus obſervaverit, orationum ac beneficiorum omnium, quæ in prænominato Monaſterio ſiunt particeps fiat, & æternæ beatitudinis gaudiis, ac requie perfruatur. Amen.

Hujus autem conceſſionis ſeriem ſcribere mandavimus Nicolao Notario noſtro, & noſtri typarii ſigillo plumbeo ſaſigniri fecimus. Anno ab Incarnatione Domini Noſtri Jeſu Chriſti 1177. menſe Maii, Indictione decima, noſtri verò Archiepiſcopatus anno ſecundo.

† *Ego Sergius Neapolitanus Archiepiſcopus ſubſcripſi.*
† *Ego Joannes Archipresb. & Cimiliarcha S. Neap. Eccl. ſubſ.*
† *Ego . . . . Presbyter Cardinalis Sanctæ Neapolitanæ Eccleſiæ ſubſ.*
† *Ego Joannes Presb. Card. S. Neap. Eccl. ſſ.*
† *Ego Sergius Subdiac. S. Neap. Eccl. ſſ.*
† *Ego Gregorius Diac. S. Neap. Eccl. ſſ.*
† *Ego Marinus Diac. S. Neap. Eccl. ſſ.*
† *Ego Sergius Diac. S. Neap. Eccl. ſſ.*
† *Ego Gregorius Subdiac. S. Neap. Eccl. ſſ.*
† *Ego Cæſarius Subdiac. S. Neap. Eccl. ſſ.*

Anno 1179. Interfuit Sergius Lateranenſi Concilio ub Alexandro III. celebrato unà cum ſuis ſuffraganeis Bernardo Nolano, Bartholomæo Acerrano, & Petro Iſclano.

Eodem anno 1179. habetur quoque Sergii mentio

A in Monaſterii Monialium S. Sebaſtiani monumentis, ubi diploma legitur eo anno ſcriptum regnante Guilielmo Siciliæ & Italiæ Rege, regnorum ejus anno 14. Indict. 13. in quo Alfanus Capuanus Archiepiſcopus cum Neapoli hortum poſſideret, qui juris erat ejuſdem Monaſterii, & ſibi per Eccleſiam Neapolitanam, ejuſque Archiepiſcopum in feudum fuerit conceſſus, hortum illum locat, conceditque ad meliorandum Joanni Caracciolo filio quondam Riccardi, conſentiente Sergio Archiepiſcopo. Diplomatis initium ita ſe habet.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Petis à nobis Alfane Dei gratia humilis Archiepiſcope Sanctæ Sedis Capuanæ Eccleſiæ. Nos autem per abſolutionem, & ſubſcriptionem Domini Sergii Dei gratia venerabilis Archiepiſcopi Sanctæ Sedis Neapolitanæ Eccleſiæ, ut demus tibi Domino Joanni cognomine Caracciolo filio quondam Riccardi, &c. ſubſcribitur autem ſic.

B † *Sergius Archiepiſcopus ſubſcripſi.*
† *Ego Alfanus Dei gratia Capuanæ Archiepiſcopus.*

Fit mentio Sergii in documento Cœnobii Ss. Marcellini & Feſti Neapolis in ſententia lata ad favorem Monialium ejuſdem Monaſterii die 10 Martii, Indict. 14. anno ſcilicet 1181. Interea Sergius, Archiepiscopus anno 1183. conſiderans multos ſuæ diœceſis clericos præ beneficiorum parvitate in maxima egeſtate vitam finire, Capitulo aſſentiente conſtituit, ut Clerici omnes beneficiati totius ejus diœceſis à Kalendis Martii uſque ad Kalendas Novembris è vita decedentes liberam haberent teſtandi facultatem de omnibus fructibus eorum beneficii, quos uſque ad Kalendas Novembris fuiſſent percepturi, decedentes verò à Kalendis Novembris uſque ad Kalendas Martii liberam haberent diſponendi facultatem de medietate fructuum ſequentis anni, reliquam verò medietatem ſucceſſores beneficati haberent, atque expreſsè prohibuit, ne quis C ſub prætextu dominii, aut conſuetudinis Civitatis Neapolis aliquid à quolibet clerico de proventibus beneficii pro quarta parte acciperet, inteſtatis verò decedentibus, ex fructibus prædictis, præſcriptis temporibus diſtribuendis, debita prius ejuſdem clerici exolvi, reliqui verò pro anima ejus clerici, uno aut altero ex ipſius conſanguineis intervenientibus diſtribui præcipit, ut ex hoc ejus diplomate ejuſdem Archiepiſcopi, & Capituli ſubſcriptionibus roborato clarè inſpicitur.

In nomine Dei æterni, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Regnante Domino noſtro Vulielmo Dei gratia Siciliæ & Italiæ magnifico Rege, anno Dominicę Incarnationis milleſimo centeſimo octuageſimo tertio, die vigeſima ſecunda menſis Madii 1. Indictionis.

Nos Sergius Dei gratia Neapolitanus Archiepiſcopus, Attendentes caſum humanæ conditionis, quod multos Clericorum, tam noſtræ majoris Eccleſiæ, quam totius parochiæ ipſius propriæ, pro parvitate D *beneficiorum in ſuprema egeſtate vitam finire, una cum Capitulo Eccleſię noſtrę, pro ſalute animarum prędeceſſorum noſtrorum & noſtra, noſtrorumque ſucceſſorum a præſenti die ſtabilimus, & pręſentis paginę perpetua firmitudine roboramus, tam in noſtra majori Eccleſia Neapolitana, quam in cæteris Eccleſiis propriæ parochiæ noſtræ civitatis inviolabili cenſemus ſanctione perpetua obſervandum, ut quicumq; clericorum, tam noſtræ majoris Eccleſiæ, quam totius proprię parochiæ ipſius humanæ naturæ debitum ſoluturus à Kal. Martii uſque ad Kal. Novembris de hac luce migraverit, liberam habeat facultatem judicandi, & dimittendi ubi & cui voluerit totum proventum beneficii ſui, quod antea ſive in civitate, ſive extra civitatē Neapolitanam in propria parochia noſtra, tam æſtatis, quā vindemiæ, & tam de majori noſtra Eccleſia, quam de aliis Eccleſiis, & etiam de congregationibus, ſive in terris, ſive in domibus, & in quibuſcunque aliis juſtè aliquid aliquo modo uſque ad Kal. Novembris fuerat*

ha-

habiturus, & quicunque à Kal. Novembris usque ad Kalendas Martii moriturus vitam finiverit, liberam habeat similiter potestatem judicandi, & dimittendi cui vult, & ubi vult medietatem proventus illius anni sequentis totius beneficii sui, tam de Ecclesiis, quàm de congregationibus, & de aliis etiam omnibus sicut prædictum est, & aliam medietatem habeat quicunq; sibi canonicè successor extiterit, à fine verò anni defuncti omnia in usum successoris cedant. Præterea protestatione firmissima statuimus, & irrevocabili muntmine prohibemus, ut de proventu beneficii cujuscumque nemini liceat pro quarta parte, seu pro quarta, ut vulgo dicitur, nec sub obtentu aliquo dominii, vel consuetudinis civitatis aliquid accipere. Si quis autem pertinax, aut indevotus hanc nostræ institutionis paginam, sive in parte, sive in toto, per se vel per submissam personam presumpserit violare, ... contraire, auctoritate Dei omnipotentis, & B. Mariæ semper Virginis, Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & B. Januarii, & Agrippini, quorum patrocinio communimur, & aliorum Sanctorum, quorum reliquiæ in prędicta nostra Ecclesia continentur, & nostra anathema, maranatha, & cum Juda proditore, & Nerone perennem habeat portionem; Qui autem hujusmodi observator extiterit, divinæ benedictionis præsidio potiatur, & ęternæ beatitudinis pręmia inter Sanctorum collegia consequatur. Ut autem hoc firmius habeatur, signo consirmavimus, & sigillo nostro fecimus insigniri. Facta Neapoli anno, die & Indictione prætaxatis perpetuò valitura. Hoc adhuc ex communi consilio, & voluntate duximus inferendum, & perenni valore confirmandum, ut si quis clericorum, tam majoris Ecclesiæ nostræ, quàm totius propriæ parochiæ nostræ decesserit intestatus in statutis temporibus, ut supra dicitur, de proventu beneficii sui, sicut est superius ordinatum, si super eum manifestum, & certum debitum apparuerit, prius solvatur, reliquum denique si quid est residuum, partium defuncti intestati cum uno, vel duobus de propinquioribus suis, qui sibi in vita sua plus placuerint per arcitiam Capituli nostræ Ecclesiæ pro anima ejus distribuant. Si quis autem contra hoc sciens venerit, nisi monitus resipiscat, prædicto sit anathemate innodatus. Hoc quoque sub dicto anno, & die & Indictione additum sic perpetuo munimine confirmatum, atque approbatum.

Sergius Archiepiscopus Neapolitanus.

† Ego Joannes *Archipresb. & Cimiliarcha Sanctę Sedis Neapolitanæ Eccles. subscripsi.*

† Ego *Vulielmus Presb. Card. S. Sedis Neap. Eccl. subscripsi.*

† Ego *Johannes Presb. Card. S. Sedis Neap. Eccl. subscripsi.*

† Ego *Johannes Presb. Card. S. Sedis Neap. Eccl. subscripsi.*

† Ego *Marinus Neapol. Eccl. Diaconus subscripsi.*

† Ego *Matthæus Neap. Eccl. Diaconus subs.*

† Ego *Sergius Neap. Eccl. Diaconus subs.*

† Ego *Ricchardus Neap. Eccl. Diaconus subs.*

† Ego *Johannes Neap. Eccl. Subdiaconus.*

† Ego *PP. Neap. Eccl. Subdiac. subs.*

† Ego Johannes Subdiac. Neap. Eccl. subs.

† Ego Johannes Neap. Eccl. Subdiac. subs.

† Ego Johannes Neap. Eccl. Subdiac. subs.

† Ego Sergius Neap. Eccl. Subdiac. subs.

† Ego *Donadeus* Neap. Eccl. Subdiac. subs.

Hanc Constitutionem Alexander IV. Roman. Pontifex suis litteris confirmavit sub Datum Neapoli 10. Kal. Junii anno 1255. Pontificatus ejus anno primo, precibus Neapolitani Archiepiscopi Sergii successoris, Capituli, & Cleri Civitatis, & Diœcesis Neapolitanæ.

Alexander Episcopus servus servorum Dei, venerabili Fratri Archiepiscopo, & dilectis filiis Capitulo & Clero Civitatis, & Diœcesis Neapolit. salutem & Apostolicam benedictionem.

Provenit ex devotione nostræ mentis, ut petitionibus vestris favorabiliter animadvertentes gratiam, quam præsertim suadet honestas, vobis liberaliter faciamus. Sanè prout à vobis ex parte vestra petitio continebat, quod bon. mem. Neapolitanus Archiepiscopus prædecessor tuus frater Archiepiscope de consensu Capituli fecit statutum, ut unusquisque Canonicus, vel Clericus majoris & aliarum Ecclesiarum civitatis, & diœcesis Neapolitanæ à Kalen. Martii, & infra Kal. Novembris diem extremum claudens, beneficiorum suorum dictarum Ecclesiarum civitatis, & diœcesis proventus, quos erat ab eisdem Kal. Martii usq; ad præfatas Novemb. Kal. ex ipsis beneficiis proventus posset judicare & dimittere cui vellet, & hoc idem illi liceret de medietate proventuum & beneficiorum ipsorum, qui à Kal. Novemb. usq; ad Kal. Martii rebus eximeretur humanis, successor ejus habeat reliqua proventuum. Idem præterea statuit prædecessor, ut si quis sub quovis obtentu dominii ab aliquo prædictorum ratione quartæ partis proventuum beneficiorum suorum, quæ quarta vulgariter dicitur, quicquam præsumat accipere, vel etiam extorquere, prout in Instrumento publico inde confecto plenius dicitur contineri. Nos igitur quod in hac parte providè factum est, ratum habentes, & gratum, id vestris supplicationibus inclinati, auctoritate Apostol. confirmamus, & presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Neapoli 10. *Kal. Junii, Pontif. nostri anno primo.*

Anno 1187. Sergius die 8. Maii Basilicam s. Gregorii de Regionario Neapoli positam, quæ Cavensis cœnobii juris erat, unà cum Puteolano & Cumano Episcopis solemniter consecravit, multasque concessit indulgentias, ac Sanctorum reliquias inibi recondidit, de quibus omnibus testimoniales litteras, ac diploma idem Archiepiscopus dedit, quod in ejusdem Cavensis Monasterii archivio asservatur, plumbeo sigillo roboratum, hunc in modum.

Ea, quæ pro Christianæ religionis, & divini cultus veneratione fiunt, ne in cecidivam oblivionem valeant devenire, dignum est & honestum litteris commendari. Idcircò nos Sergius Dei clementia Neap. Archiepiscopatus humilis minister, Christi fidelibus notum facimus universis, nos octavo die restantis mensis Madii Cavensem Ecclesiam in honorem B. Gregorii constructam intra mœnia Neapolis, unà cum venerabilibus nostris Puteolano, & Cumano Episcopis solemniter consecrasse, in qua pariter convenientes, statuimus in perpetuum, ut quicunque annuatim in anniversario prædictæ consecrationis ad eandem Ecclesiam visitandam usque in octavam diem accesserit, tres annos de criminalibus, de quibus verè confessi fuerint, & tres partes venialium, & omnes negligentias, ita tamen ut si ad memoriam redierint, orationũ faciant suffragiis se juvari, auctoritate Dei omnipotentis & Beatæ Marię semper virginis, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & Beati Januaris Patroni nostri, & Beati Gregorii, & Sanctorum omnium, quorum ibi reliquiæ reconditæ perhibentur sibi misericorditer noverint relaxata. Hæc autem relaxatio, & prędictæ remissionis condonatio celebrata est anno Dominicæ Incarnationis 1187. mense prædicto quintæ Indictionis, præsidente Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Domino Urbano Papa III. & regnante domino nostro illustri & magnifico Rege Vulielmo, nec non ejusdem Cavensis Ecclesiæ existente Abbate Domino Benencasa. Ad hujus autem cognitionis perpetuam memoriam, quæ præfata sunt, per manus Marini Clerici Ecclesiæ nostrę in scripto redigi jussimus & sigillo nostro apposito fecimus insigniri feliciter. Amen.

Prædictæ Ecclesiæ altare majus dedicatum est in honorem Sanctæ Trinitatis, Sancti Gregorii, S. Laurentii, S. Nicolai, & S. Thomę Martyris, *& sunt in eo reconditæ reliquię SS. scilicet Sosii, Petri Exorcistę, Nerei, & Achillei, Dalmaticæ S. Petri Apostoli, de*

velo S. Cæciliæ, s. Athanasii Neapolitani Episcopi. De nervis s. Januarii, de cinere s. Laurentii, Sanctorum Audifacis, & Abacuch, s. Gregorii Nazianzeni, s. Nicolai Episcopi, s. Stephani Protomartyris, & s. Thomæ Martyris, & altare minus dedicatum est in honorem Sanctæ Mariæ Virginis, Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & sunt in eo reconditæ reliquiæ ss. Joannis, & Abbaciri, e. Victoriæ Martyris, & s. Pauli Episcopi.

Ultima Sergii memoria fit in regię Camerę Summariæ Ritibus, in privilegio illo Amalphitanis à Neap. civibus indulto, quod incipit: *Nos Aliernus Cusonus, Consules, Comestabuli, & universus populus egregię Civitatis Neapolis, &c.* ubi in fine legitur, *Actum Neapoli per Maurum Clericum Sanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ, & notarium Dom. Sergii venerabilis Neapolitani Archiepiscopi an.* 1190. *die 9 mensis Maii 8 Ind.* Integrum hocce monumentum leges apud Capaccium lib. I. Hist. Neap. fol. 173. Hæc ille.

LXV. 14. ANSELMUS gestorum gloria, & propria virtute clarus successit Sergio circa annum Domini 1192. Anselmi mentio habetur in actis sanctæ Patritiæ, cujus sacra lipsana Neapoli in Ecclesia ejus nominis asservantur, dum de miraculis agitur, quæ in ea Ecclesia, atque ejus tumulo à Deo per B. Patritiam ea ætate circiter annum 1192. gesta sunt, sic legitur. *Tempore igitur Henrici Romani Imperatoris, qui Regnum sibi Siciliæ nitebatur subicere, residente in urbe Roma Cælestino III. & Anselmo Archiepiscopo Cathedram Parthenopensem tenente, nec non Melegrita Sanctæ Patritię cœnobium gubernante, puer quidam, &c.* Item anno 1212. in eodem miraculorum libello, Anselmi fit mentio. Ad ipsum plures decretales extant Innocentii III. Epistolæ, quarum aliquæ sacris canonibus sunt insertæ. Ad eundem verò Innocentium aliquando Anselmus orator fuit Constantiæ Siciliæ Reginæ Federici II. Imperat. matris quondam Henrici VI. Imp. uxoris. Cognita Anselmi prudentia, vitæque integritate Innocentius III. illum ad varia obeunda munia vocavit, & inter multos viros egregios, ad Regnum Siciliæ, puerumq; Regem Federicum rectè instituendum Cincium S. Laurentii in Lucina Presbyterum Cardinalem Apostolicę Sedis Legatum, & hunc Anselmum Neapolitanum, & Angelum Tarentinum Archiepiscopos cum Jacobo Marescialio suo, & Odone de Palumbaria, viros, quorum fidem expertus fuerat, delegit, quorum etiam consilio & prudentia Marcovaldus Imperii Siniscallus, Dux Ravennæ & Romandiolæ, Marchio Anconæ, & Molisii, qui se pueri Regis bajulum esse jactabat, Insulamque Siciliæ cum Saracenorum exercitu agressus fuerat, victus, fugatusque est, de qua insigni victoria, deque iis, quæ in ea gesta fuerant, Anselmus, qui omnibus interfuit, per epistolam certiorem reddidit Innocentium; eam leges in ejusdem Pontificis vita, quam nuper evulgavit Franciscus Bosquetus Narbonensis cum ejusdem Pontificis Epistolarum registro. De controversia Anselmi cum Episcopo Aversano, quem suffraganeum Ecclesiæ suæ existimabat, habetur in ejusdem Innocentii epistolis lib. I. vide tom. I. nostrum de Aversanis Episcopis jure inter Romanę Ecclesiæ immediatè subjectis, ubi retulimus Calisti II. exemptionis diploma, quod deinceps alii Romani Pontifices post Innocentium asseruerunt, & in Regestis Apostolicis passim observavimus, Aversanos Episcopos usque ad hæc nostra tempora solum tanquam exemptos, Romanorum Pontificum veneratos esse arbitrium. Anno 1203 die 26. Februarii, Anselmo Archipræsule ossa S. Julianæ Nicomediensis Virginis, & Martyris, ac Sancti Maximi Levitæ Cumani inclyti Christi athletæ ex Cumana civitate sub Leone ultimo Cumano Episcopo Neapolim translata sunt; Julianæ quidem ad Monasterium S. Mariæ Domnæ Aromatæ Sanctimonialium tunc Cisterciensis Ordinis, Maximi verò in Cathedrali Ecclesia religiosissimè recondita sunt. Translationis historiam scripsit Petrus Subdiaconus Neapolitanæ Ecclesiæ. Capaccius lib. 3. hist. Neapol. nonnulla de hac translatione tradit, novissimè a Caracciolo de eadem, deque Actis eorundem Sanctorum eruditissima institutor narratio cap. 16 & 18. de sacris monumentis Neapolitanæ Ecclesiæ. De Juliana Baronius in notis ad 16. Febr. Menologium Græcorum jussu Basilii Macedonis Imperatoris auro conscriptum, quod extat m.s in Biblioth. Vatic. quodque Petrus Arcudius in Latinum vertit. Certamen hujus S. Julianæ Nicomediensis refert ad 21. Decembris in hæc verba. *Juliana Martyr Maximiliano Imperatore Nicomediæ locupletibus nata parentibus desponsata fuit Eleusio viro patritio, adornabat igitur sponsus nuptias, cum Juliana negavit se velle, nisi urbis Præfecturam adipisceretur, quam cum ille assecutus esset, illa, nisi, inquit, Christianus fiat, me nunquam ducet uxorem. Quamobrem pater mestus cepit sollicitare filiam, ut à Christo desisceret, & nuberet, quam in fide permanentem tradidit sponso & Præfecto, ut ex legibus quæstioni adhiberetur. Præfectus igitur totum Virginis sublime pendentis per capillos corpus depectit, cutem capiti detrahit, & in ignem conjicit; demum cum multis aliis ejus causa Christianis obtruncat;* & ob ter hæc de sancta Juliana. Porro Cœnobium illud, & Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Domnæ Aromatum, ubi Julianæ corpus fuit reconditum, aliquando denominatum invenio S. Mariæ de Perceio de Constantinopoli, aliquando de Domna Romita. Vetustum sanè Sanctimonialium Cœnobium Ord. S. Basilii, deindè transiit ad Ord. Cisterciensem, forte Præsule Anselmo; cum Moniales Petrei Cœnobii ejusdem Ord. in Græcia exædificati Neapolim transmigrassent, in eo fuissent receptæ. In registro Caroli II. Regis habetur. *Conventui S. Mariæ de Constantinopoli, ac Monialibus ejusdem Conventus Ordinis Cisterciensis Neapol. commorantibus Rex Carolus confirmat donationem eisdem factam à Rege Carolo patre domorum regiarum sitarum in platea Nidi, ubi construunt suum Monasterium.* Et in registro Roberti Regis. *Anno 1334. Monasterium Monialium Ecclesiæ s. Mariæ de Perceio de Constantinopoli Ord. Cisterciensium regulæ Sancti Benedicti, &c.* & sub Joanna II. anno 1419. *Plures Moniales Ecclesiæ sanctæ Mariæ dominarum de Romania de Neapol. Ord. Cisterciensis, &c.* Floruit in hoc Cœnobio vita, & moribus ac Sanctimonia illustris Beatrix Aragonia *a* regia stirpe nata, cujus venerabile corpus incorruptum adhuc perseverat: hæc anno Domini 1302 Cœnobium & Ecclesiam instauravit *b*. Circa verò annum salutis 1460. Cistercienses hujus Monasterii Sanctimoniales ad habitum nigrorum sancti Benedicti, priore relicto instituto transierunt, quod adhuc retinent. Sed ad Anselmum redeamus, unde digressi sumus. Is anno 1213 cum gratum specialemque affectum gereret erga Cimiliarcham, Clericosque Congregationis S. Salvatoris majoris Neapolitanæ Ecclesiæ, qui divinis officiis ejusdem Ecclesiæ jugiter incumbebant, eos eorumque successores, perpetuò ab omnibus collectis exemit, statuitque, ut tunc tantummodo collectis contribuerent, cum cæteri, tam majoris Ecclesiæ, quàm totius Cleri ad contributionem earundem personaliter compellerentur, ut ex ejus litteris totius Capituli subscriptione munitis, quæ sic se habent.

a Beatrix de Andegavia. *b* ac reliquiis insignibus ditavit. Vide Engen. Neap. sac. f. 194.

Anselmus miseratione divina Neapolitanus Archiepiscopus dilectis in Domino filiis Aegidio Cimiliarchæ, & Clericis Congregationis Salvatoris in perpetuum.

Piæ postulatio voluntatis, effectu debet prosequente compleri, quatenus & devotionis sinceritas, & utilitas postulata vires indubitanter assumat. Cum ergo dilecte, & carissime in Domino fili Aegidi Cimiliarcha Neapolitanæ Ecclesiæ, tu & socii tui Clerici Congregationis Salvatoris humiliter, & frequenter supplicaveritis nobis, ut intuitu obsequiorum quæ jugiter, ac studiosius impendebatis Neapolit. Ecclesiæ

circa celebrationem divinorum officiorum, providere deberemus pauperi Congregationi vestræ Salvatoris, videlicet supergravaminibus, & damnis, quæ occasione collectarum substinuerat, & frequentius sustinebat. Nos tam ad supplicem postulationem vestram, quàm & ad preces Capituli pro vobis nobis attentè porrectas, supplicationes vestras tandem de ipsius Capituli consilio benignè super præmissis duximus admittendas; unde nos volentes vobis & posteris vestris, qui divinis officiis & ecclesiasticis obsequiis Neapolitanæ Ecclesiæ jugiter insudatis, super hoc gratiam facere specialem, authoritate præsentium dictam Congregationem vestram Salvatoris ab omni collecta eximimus, & amodò censemus esse immunem, statuentes ut & vos fratres dictæ Congregationis Salvatoris tunc solum collectis faciendis teneamini conferre, quando & alii Clerici, tam nostræ majoris Ecclesiæ, quàm & omnes alii de civitate ad contributum collectarum, quæ inciderint personaliter vocabuntur. Ut autem hoc nostræ liberalitatis privilegium vobis, & Congregationi vestræ indultum futuris, perpetuisq; temporibus inviolabiliter observetur, ipsum nostro patrocinio duximus roborandum, inhibentes, ut nulli omninò hominum liceat contra hoc nostræ liberalitatis statutum venire, vel ipsum ausu temerario infringere, si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Dei omnipotentis, & B. Januarii Pontificis, & Martyris, & excommunicationem nostram se noverit incursurum. Cæterum ad hujus statuti nostri perpetuam firmitatem, hanc paginam inde fieri, & nostro sigillo jussimus communiri.

Actum millesimo ducentesimo tertio decimo anno Dominicæ Incarnationis, mense Januarii, Indict. secunda.

- † *Anselmus Archiepiscopus.*
- † *Ego Dauferius Archiprimicerius Eccles. Neap. subscripsi.*
- † *Ego Pand. Archipresbyter Card. Eccl. Neap. subscripsi.*
- † *Ego Sen. Presbyter Ecclesiæ Neap. subscripsi.*
- † *Ego Lucas Presbyter Eccl. Neap. subscripsi.*
- † *Ego Matthæus Presyb. & Card. Ecclesiæ Neapolit. subs.*
- † *Ego Maurus Presbyter & Cardinalis subscripsi.*
- † *Ego Donadeus Presb. subs.*
- † *Ego Aeg. Subdiac. subs.*
- † *Ego Bartholomæus Subdiac. subs.*
- † *Ego Sergius Sanson. subs.*
- † *Ego Joannes Subdiac. subs.*
- † *Ego Joannes Ecclesiæ Neapolit. Archidiac. subscripsi.*
- † *Ego Bartholomæus Ecclesiæ Neapolit. Diac. subscripsi.*
- † *Ego Joannes. . . . Diaconus subscripsi.*
- † *Ego Joannes Neap. . . . Diaconus subscripsi.*
- † *Ego G G. Ecclesiæ Neapolit. Diaconus subscripsi.*
- † *Ego Sergius Subdiac. subs.*
- † *Ego Donnus Subdiac. subs.*
- † *Ego Thomas Subdiac. subs.*
- † *Ego Petrus Subdiac. subs.*
- † *Ego Jacobus Subdiac. subs.*

Hoc privilegium impertivit magister Aegidius de Aelano Cimeliarcha.

Eas Anselmi litteras Gregorius Papa IX. Apostolica auctoritate roboravit sub datum Reate 11. Kal. Julii anno 1235. Pontificatus sui octavo.

Ipse verò Anselmus optimus Præsul obiit anno 1215. die 22. Junii, cujus anniversarium notatur eadem die in Emortuali Monialium S. Patriciæ, sub quo fortasse Anselmo Cumana Cathedralis, destructa ea civitate, Neapolitanæ Ecclesiæ cum suis bonis, juribusque unita fuit, de qua alibi dictum. Defuncto Anselmo Clericalis Senatus, quendam T. Subdiaconum, ac Notarium Apostolicum in Archiepiscopum elegit, qui cum electioni suæ liberè nuncium remisisset, Honorius III Pontifex Capitulo Neapolitano scripsit, mandavitque, ut reiteratis suffragiis alterum eligerent sibi Archipræsulem. Litteræ datæ sunt 7. Id. Januarii anno Pontificatus primo, qui fuit Christi 1216. in Regist. Vatic. extant fol. 33. anni 1. ejusdem Honorii. Hunc, quem notavit Honorius littera T. bene vocat Chioccarellus magistrum Thomam ex Panvinio, & Ciaconio.

(„ THOMAS S. R. E. *Subdiaconus, & nota- LXVI.
„ rius statim eligitur per obitum Anselmi à Clericali
„ Senatu Neapolitanus Archiepiscopus. Hic eelletur ab hac serie ab Ughello, ideo quia voluerit electioni de se factæ assentiri. Sed assensum præbuisse, & confirmatum fuisse ab Innocentio III. Pontifice ex duplici diplomate ejusdem Innocentii, tanquam ex irrefragabili testimonio deprehendimus. Unum prodit apud Joseph Mezger in hist. Saltsburgensi ad favorem Saltsburgen. Archiep. sub* dat. Laterani per manum Thomæ S. R. E. Subdiaconi & notarii NEAPOLITANI ELECTI indict. 3. Incarnat. Domin. 1215. Pontif. Innocentii III. an. 18. *Alterum est ad favorem Ecclesiæ Imolensis, quod ipse Ughellus exscripsit, non tamen advertit, sub* dat. Later. per manum Thomæ S. R. E. Diaconi, & notarii NEAPOLITANI ELECTI nonis Febr. Indict. 8. an. Incarnat. Dom. 1215. Pontif. Innocentii III. 18. *Sed hic error amanuensis corrigendus, & vice Diaconi scribendum Subdiaconi, & pro Ind. 8. tertia adnotanda est. Annus Incarnationis juxta stylum Cancellariæ Apostolicæ cadit in annum sequentem Natalis Dominici 1216. sed eo jam tempore Februarii mensis novus inceperat annus undevigesimus Innocentii, qui fuit ejus novissimus, & Indictio ex varia supputatione quarta recurrebat. Sed in his haud immoremur. Firmissimum stat hunc Thomam verè electum Neapolitanum fuisse Archiepiscopum, & pro tali se gessisse in actis Summi Pontificis: deinde vel morte præventus, vel aliò distractus, vel ultrò cedens ejus inauguratio non memoratur, omnisque ulterior de eo deperditur memoria.*)

15. (1) PETRUS, quem vocant de Surrento, & aliqui scribunt de Sersalibus familia nobili, & vetusta natum, anno 1216. evocarunt ad Neapolitanam Ecclesiam. Ejus in Registris Vaticanis non extat electio; tamen ad ipsum electum scribit Honorius III. 2. Kal. Augusti anno 1. Pontif. salutis verò 1216. f. 139. & Epistola 179. an. 1. 6. Kal. Decem. contra quendam Casertanum electum, ut de iis, quæ illi objiciebantur diligenter se informaret, LXVII.

(1) Non implicat nunc dici de Sersalibus, nunc de Surrento, quia ea ætate viri proceres alicujus familiæ primariæ nobilitatis in aliqua urbe [illegible] proprio cognomine, nunc illius urbis nomine dicebantur: ita Constantii, qui aliquoties de Puteolo; Galluzzi qui de Cava, Rufi qui de Calabria, [illegible] alii, ut passim in regiis archivis, & apud Auctores regnicolas.

Apo[illegible]camque Sedem certiorem faceret. Is electus cum consensu sui Capituli, immunitates & exemptiones ab Anselmo prædecessore suo Cimeliarchæ & Congregationi S. Salvatoris assertas confirmavit, ut ex ejus diplomate liquet. Dat. Neapoli anno 1217. mense Septemb. Indict. 6. cujus initium: *Petrus Dei gratia Neapolitanus electus dilectis in Domino filiis Cimeliarchæ & fratribus Congregationis S. Salvatoris in perpetuum, &c.* in fine subscribitur; *Ego Petrus Neapolitanus electus.* Quas etiam immunitates firmavit anno 1238. die 3. Januarii novo cuso diplomate. Ad eum scripsit Gregorius IX. decretalem Epistolam in cap. fin. de servis non ordinandis (1). Anno 1231. Fratres Prædicatores Neapoli recepit exhortatus ab eodem Gregorio, iis ad ipsum Capitulumque datis epistolis.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei. Venerabili Fratri Archiepiscopo, & dilectis filiis Capitulo Neapolitano salutem & Apost. benedictionem.

Quoniam crescit diei malitia, & pericula temporis invalescunt; attendens Evangelicus ille Pater familias, quod messis erat multa, operarii autem pauci, in messem suam operarios adhuc mittens in hac quasi hora undecima dilectos filios Fratres Ordinis Prædicatorum, velut novos vinitores suæ vineæ suscitavit, qui non sua, sed quæ sunt Jesu Christi quærentes, tam contra profligandas hæreses, quàm pestes alias mortiferas extirpandas se dedicarunt evangelizationi verbi Dei in abjectione voluntariæ paupertatis. Nos igitur eorum pium & sanctum propositum, ac ministerium tam necessarium favore benevolo prosequentes, universitati vestræ ipsos affectuosè duximus commendandos, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eos ad officium prædicandi, ad quod sunt specialiter deputati, benignè recipiatis, ac populos vobis commissos, ut ex ore ipsorum semen Verbi Dei devotè suscipiant, sedulò commonentes, ob reverentiam Apostolicæ sedis & nostram, liberaliter eis in suis necessitatibus assistatis. Ad hæc cum in Civitate Neapolitana locum aptum non habeant, in quo suorum offerant Domino vitulos labiorum, devotionem vestram rogamus, & exhortamur in Domino in remissionem vobis vestrorum peccaminum injungentes, quatenus in civitate ipsa locum eis ad hoc aptum provideatis absque juris præjudicio alieni, ita quod ex hoc propitiationem divinam faciliùs mereamini, & nos devotionem vestram possimus meritò commendare. Datum Reate 14. Kal. Novembr. Pontific. nostri anno quinto.

Idem Pontifex alias litteras ejusdem argumenti scripsit ad Populum Neapolitanum, quæ sic habent.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Dilectis filiis Populo Neapolitano salutem & Apostolicam benedictionem.

Quoniam crescit diei malitia, & periculosa tempora invalescunt; attendens Evangelicus ille pater familias, quod messis erat multa, operarii autem pauci, operarios adhuc mittens in hac quasi hora undecima dilectos filios Fr. Ordinis Prædicatorum, velut novos vinitores suæ vineæ suscitavit, qui non sua, sed quæ sunt Jesu Christi quærentes tam contra profligandas hæreses, quàm pestes alias mortiferas extirpandas se dedicarunt evangelizationi verbi Dei in abjectione voluntariæ paupertatis. Nos igitur eorum pium, & sanctum propositum, ac ministerium tam necessarium favore benevolo prosequentes, universitati vestræ ipsos affectuosè duximus commendandos, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus prædictis fratribus vobis seminantibus verbum Dei prædicationem eorum audientes, benignè ac devotè suscipientes, tanquam bona & fructifera terra pro vitiorum cribulis incipiatis virtutum segetem germinare & dicti fratres suscepti ministerii cursum feliciter consummando optatum reportent sui laboris fructum, & finem, salutem videlicet animarum. Datum Reate 13. Kal. Novemb. Pont. nostri anno quinto.

Petrus verò iis Pontificis litteris acceptis, eos honorificè excepit, atque Gaufrido de Castilione Mediolanensi S. R. E. Cardinali, & Apostolicæ Sedis in Siciliæ regno Legato, id Petrum maximè hortante, dedit eis Petrus Ecclesiam sancti Archangeli ad Morfisam, cum insigni ac perampIo adjacenti Monasterio, quod Monachi e Divi Benedicti familia incolebant, qui libenter eum locum fratribus Prædicatoribus cesserunt, cum alia perampla Monasteria Neapoli haberent; sicque Monachi Monasterium illud in manibus Petri Archiepiscopi resignarunt, is, Capitulo assentiente, Fratribus Prædicatoribus in perpetuum concessit habendum, quod adhuc retinent, & ex eorum institutoris nomine Sancti Dominici Ecclesiam, ac cœnobium appellarunt, litteræ autem Petri Archiepiscopi hæ sunt.

Petrus miseratione divina humilis Neapolitanus Archiepiscopus, dilecto in Christo filio Fratri Thomæ, ac universis Fratribus de Ordine Prædicatorum Neapoli perpetuò moraturis, salutem in eo, qui est omnium vera salus.

Recta regere satagentes, ut faciliùs aspera convertere possimus in plana, & dirigere indirecta zelo domus Domini, cui ratione Pontificii ministramus viros electos à Domino secundum cor suum, & tanquam candelabra in domo Domini stabilitos ad habendam mansionem nobiscum, non rogati, nec etiam requisiti, eò debemus libentiùs inviare, quò plurimum expedit evangelizare tanto populo verbum Dei, nec ipsi debent ad hoc se difficiles exhibere, ne talenta eis commissa Domino referant otiosa, cum de talento sibi credito teneatur quilibet reddere rationem. Sane etenim, sicut dolentes referimus, & referendo dolemus, insurrexerunt vulpeculæ caudas habentes ad invicem colligatas ad Philistinorum segetes depopulandas, & demoliendam vineam Domini manifestè, dum hæretici qui tanquam lupi latraverant inter agnos, per hamos sub esca latentes, per prædicationes suas videlicet aperte nituntur ad pravitatem eorum adducere seductibiles animas Electorum. Cum igitur semper assumere soleant neglecta incendia vires, & antequam hæreticæ labis morbus tanquam fermentum se diffusius diffundendo civitatem Neapolitanam inficiat, quæ solet vocari Parthenope, idest virgo, tanto sit celeri studio succurrendum, quanto in hujusmodi maximum vertitur periculum animarum, suffulti auctoritate litterarum Domini Papæ, ac venerabilis Patris Domini Giffredi tit. S. Marci Presbyteri Cardinalis, vice dexteræ nobis assistentis à dextris, qui dextera divina in Ecclesia Dei, velut Cedrus Libani altitudine contemplationis erectus virtutum odore suavis pro substentatione domus Domini, ad concedendum Fratribus Prædicatoribus in Neapoli perpetuam mansionem, diligentiùs nos induxit, & efficaciter excitavit, ut exinde juventus fidelium, sicut aquila renovetur, confortetur fides, & perfidia confundatur, cum consensu Capituli nostri, & etiam dilectorum filiorum Marci Abbatis, & Monachorum Monasterii S. Archangeli ad Morfisa de Neapoli, qui omne jus, quod in eodem Monasterio competebat eisdem, in nostris manibus sine conditione qualibet resignarunt, & de consensu patronorum ejusdem Monasterii, præsentibus eodem Domino Cardinale, & venerabilibus Dominis Barensi Archiepiscopo, Magistro Ægidio Domini Papæ Capellano, Magistro Petro de Gregorio Basilicæ Beati Petri Principis Apostolorum Canonico, & quampluribus aliis, canonicè, liberè, & absolutè investimus te Fratrem Thomam, tam pro parte tua, quàm omnium aliorum Fratrum Ordinis Prædicatorum de ipso Monasterio, domibus, seu mansionibus omnibus, & hortis ejusdem, cum palatio magno & domibus, quæ sunt extra Monasterium, videlicet illas, quæ sunt ante ipsam Ecclesiam Sancti Archangeli, & ante ipsum claustrum à parte Orientis, sicut protenditur usque

(1) Extat & alia Epistola ejusdem Gregorii ad hunc Petrum, quæ habetur cap. 9 de Statu Monachorum. Censent aliqui, ut ibi in notis, hunc fuisse Gregorium III. verùm cum ea epistola transmissa sit ad Neapolis Archiepiscopum, [illegible] hoc nomine [illegible], quam sub Joanne XIII. haud potest esse Gregorii III. *La [illegible].*

usque ad viam publicam, & sicut murus ultimus à parte meridiana ipsius claustri protenditur in directum, usque ad viam publicam & possessionem exinde tradimus corporalem ad habendum, habitandum, ædificandum, reædificandum, & faciendum en eis quicquid videbitur expedire, ita quod Abbas, & Monachi, vel aliquis alius nullam habeat potestatem in Monasterio, domibus, seu mansionibus & hortis eisdem. Porrò reservamus Abbati prædicto, ut in festivitatibus Neapolitanæ Ecclesiæ inter alios Abbates recipiatur, & honoretur, ita tamen, quod nec re, nec nomine in jam dictis Monasterio, domibus, & hortis traditis Fratribus nominatis sibi possit in posterum juris aliquid vendicare; quod si fortè jam dicti Fratres in Civitate Neapolitana manere noluerint, & voluntariè se omninò absentaverint; tunc Monasterium ipsum tam cum domibus, seu mansionibus ædificatis, vel ædificandis, hortis etiam & aliis possessionibus suis in statum pristinum restituatur. Ad hæc excommunicamus omnes contra statutum nostrum & ordinationes hujusmodi temerè venientes. Ad cujus rei memoriam & omnium fratrum cautelam, & perpetuam firmitatem præsens scriptura ex inde per manus dilecti filii Petri dicti Papæ publici Curiæ nostræ Notarii, qui omnibus iis interfuit scribi fecimus, & tam subscriptionis nostræ, & sigilli, quam signi ejusdem Notarii & subscriptionum Abbatis, & Capituli prædictorum munimine roborari.

Actum Neapoli Anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo trigesimo primo, mensis Novembrie die primo, Indictione quinta, Ego Petrus dictus Papa Curiæ Domini Petri venerabilis Neapolitani Archiepiscopi publicus Notarius omnibus suprascriptis interfui, hoc instrumentum exindè ad mandatum ejusdem Domini Archiepiscopi scripsi, in publicam formam redegi, & proprio signo signavi, loco, anno, mense, die & indictione prætitulatis.

† *Petrus Archiepiscopus.*
† *Ego Aaferius Archiprimicerius Eccles. Neap. subscripsi.*
† *Ego Jacobus Presbyter Cardinalis subscripsi.*
† *Ego Maurus Eccles. Neap. Presb. Card. subscripsi.*
† *Ego Ægidius Cimiliarca subs.*
† *Ego Cæsarius Card. Ecclesiæ Neapolit. subsc.*
† *Ego Petrus Presbyter Cardinalis subscripsi.*
† *Ego Marinus Çafulla Subdiac. Ecclesiæ Neap. subs.*
† *Ego Bartholomaus Eccles. Neap. Diac. subscripsi.*
† *Ego Joannes Neapolit. Eccles. Diaconus subscripsi.*
† *Ego Matthaus de Duc. Eccles. Neap. humilis Diaconus subscripsi.*
† *Ego Petrus Marius Ecclesiæ Neapolit. Diaconus.*
† *Ego Joannes Ecclesiæ Neapol. Diaconus subscripsi.*
† *Ego Vulielmus Capice Diaconus subscripsi.*
† *Ego G. Scunditus subscripsi.*
† *Ego Iacobus de Matthæo Subdiaconus subscripsi.*

Pendet sigillum ceræ rubeæ cum serico rubeo, & effigie Episcopi in Pontificalibus, cum hac inscriptione.

Petrus Neapolitanus Archiepiscopus.

Alias etiam litteras idem Petrus dedit eisdem fratribus anno 1246. in hunc modum.

Petrus miseratione divina humilis Neapolitanus Archiepiscopus, Dilectis in Christo filiis Conventus Fratrum Prædicatorum Sancti Dominici in Neapoli, salutem in Domino sempiternam.

Justis petentium desideriis facilem nos convenit præbere assensum, & vota, quæ à rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Ea propter, charissimi in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, donationem, seu concessionem à Fratre Joanne Brancatio quondam Rectore Hospitalis S. Archangeli de Morfisis de quodam horto ipsius hospitalis, cujus fines inferius designantur, cum consensu & voluntate omnium patronorum hospitalis ejusdem vobis factam, ratam habentes, & firmam, eam vobis præsentis scripti patrocinio perpetuò confirmamus, & de speciali gratia quicquid juris habemus in ipso, vobis duximus concedendum; fines quoque supradicti horti sunt ii, ab una parte est hortus Ecclesiæ S. Dionysii, ab alia parte est Ecclesia vestra S. Dominici, ab alia parte sunt horti nobilis viri Sergii Scunditi, & nobilis mulieris Melegaytę uxoris quondam Liguori Arcamonis, ab alia parte est hortus dictæ Ecclesię vestrę. Ut autem de iis non possit in posterum dubitari, præsens scriptum per manus subscripti Notarii Bartholomæi de Magdalon, exinde fieri fecimus, nostri sigilli & ejusdem Notarii signi munimine roboratum.

Actum Neapoli anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo quadragesimo sexto, die vigesimo quinto mensis Aprilis 4. Indict. Ego qui supra Bartholomæus de Magdalon, Ecclesiæ Neapolitanæ Clericus, & publicus Notarius de mandato ipsius Domini Archiepiscopi hoc scriptum scripsi, & in publicam formam redegi, & meo signo signavi.

Nulla adest subscriptio, nec dicti Archiepiscopi, nec Capituli, vel Canonicorum; verum dumtaxat pendet ex canapo sigillum cereum ea cera nempe rubea, cum effigie Episcopi Pontificalibus induti cum his litteris circumcirca sigillum.

Petrus Neapolitanus Archiepiscopus.

Hoc in Cœnobio deinde S. Dominici habitum sumpsit Angelicus Doctor S. Thomas de Aquino Ecclesiæ lumen & ornamentum, ex quo etiam alii viri præclarissimi prodiere. Ad eundem etiam Petrum scripsit Federicus II. Imper. & Siciliæ Rex die 11. Maii 1239. monuitque illum, ut secunda die postquam Capuam advenisset, illuc se conferret: atque privilegium ab Henrico Imp. ejus patre Ecclesiæ Neapolitanæ concessum, secum deferret, examinandum. Cæterum Petrus Ecclesiam sibi concreditam non parum piis operibus illustravit, turrim etenim campanariam majoris Basilicæ è levigatis marmoribus elaboratam erexit anno Domini 1233. ut vetus nuper inventa inscriptio testatur.

Hanc petram Petrus Præsul ædificavit,
Quam Christus petram Petro Simoni similavit.
Surrentinatus, præsulque Neapolitanus.
Mille ter undenis annis, Dominique ducentis
Decantent turbæ Surrentinatus in urbe.
Urbis P. sanè Prælatus Vergilianæ
Quem Dominus elegit, feliciter hoc opus egit.

Item.

Annis viventis Domini jam ille ducentis
Ter denis ternis, si scripta legens benè ternis,
Intitulat gesta currens indictio sexta
Tunc anni Domini terdeni mille ducenti
Terni, cum cœpit opus hoc feliciter egit.
P. de Surrento tunc Præsul Neapolitanus,
Si benè scripta legee indictio sexta currebat.

Petrus quoque hic noster se admodum præbuit religiosum, ac pium erga functos, & præsertim eos, quorum pignora Neapoli asservabantur, aut quorum solemnis in sua Ecclesia memoria haberetur, quò totum ejus animum convertisse visus est; quandoquidem eorum gesta diligentissimè ex vetustis monumentis deprompta soluta oratione conscribi curavit, quorum adhuc aliquot Longobardo charactere in membranis scripta supersunt, inter quæ S. Aspren Neapolitani Episcopi vita, quam ejus jussu Albericus quidam exaravit, ut ejus præfatio docet, quæ incipit.

Sanctissimo, ac reverendissimo Patri Petro, Albericus filialis obsequii famulatum, &c. Extant S. Julianæ virginis, ac martyris gesta in antiquis codicibus ma-

nuscriptis, è Græco in Latinum conversa à Petro quodam huic nostro Petro Archiepiscopo directa, ut ejus præfatio indicat, quæ sic incipiunt. A

Egregio Patri Domino Petro S. Parthenopensis Ecclesiæ optimo Pastori, Petrus.

Baronius etiam in addit. ad Martyrol. die 16. Febr. ait haberi Acta ejusdem S. Fortunatæ in veteri m.s. codice, ex Græco in Latinum reddita à Petro quodam, qui ea ad Petrum Neapolitanum Archiepiscopum direxit, ut ejus præfatio docet.

Sancti etiam Christophori Martyris gesta ab eodem Petro ipsius Archiepiscopi mandato sunt recensita, ut hi versus, qui tnibi in fine leguntur, significant.

Parthenopensis apex Præsul per cuncta beate
Nectare salvifico redimitus munere divo,
Petre, Petri meritis, qui te sacravit in urbe.
Sume tui Petri famulatum mente benigna,
Quod pateavit ovans ad vestri nominis odas,
De Christophori laude magnisque triumphis B
Martyris eximii pro Christi lege patratis, &c.

Sancti insuper Georgii martyris acta ab eodem Petro repeti jussit, ut ex versibus, qui in eorum calce referuntur, deprehendimus, hunc in modum.

Hæc tibi gesta dedit, Georgi martyr opime,
Petrus, amore tuo sentos pellendo malignas,
Præsulis egregii Petri præcepta secutus,
Jam pretiosa nitet tua passio, pugna, triumphi.

Et post nulla sequitur idem auctor.

Sume pater patriæ præsul, per cuncta benigne
Petre, tui Petri famulatum quæso libenter,
Quod tua sancta mihi præcepit jussio fari,
Scilicet ut tenebras Georgii martyris almi,
Famine pellendo luculentum dogma ministrem,
&c.

C Idem quoque Petrus illustre martyrium Sanctorum Quirici, & Julitæ conscripsit, atque huic nostro Petro Archiepiscopo, tunc fortè Ecclesiæ Neapolitanæ Diacono obtulit, ut ex ejus præfatione perspicitur, in qua habetur.

Horum itaque Sanctorum Patrum studio motus ego Petrus vestro animatus nectare Parthenopensis Ecclesiæ Levita Petre, inquisivimus diligenter, &c.

In fine verò eorundem actorum multi leguntur versus, quorum exordium est:

Suscipe Petre libens Levites celsa trophea
Sanctorum, supplex Petrus quæ præbet amore.

Subsequente verò anno 1234. Fratres Minores Neapoli recipiuntur, tradita Ecclesia S. Laurentii ad Cœnobium exædificandum, quod sub Carolo II. perfectum fuit amplissima qua nunc visitur forma. Petrus verò optimè de Ecclesia Neapolitana meritus anno 1251. creditur defunctus ex electione Bernardini Successoris in regesto Vatic. Innocentii IV. recensita.

D Hoc ipso anno, quo Petrus Archiepiscopus mortuus est, mortem oppetiit etiam Federicus II. Imp. quo etiam anno Idibus Decembris Innocentius IV. Neapolitanis concessa per Apostolicam Sedem privilegia renovavit, collaudatis egregiis erga Apostolicam Sedem illorum operibus, ac ita ipsis flagitantibus sanxit, ut nulli imposterum Principi, ac Regi, sed tantum Romano Pontifici subessent, ac magistratus sibi præficiendi libera facultate poti-rentur, modo tamen Ecclesiasticæ libertatis custos, Romanæque Ecclesiæ addictus esset. Diploma integrum leges apud Odericum Raynaldum tom. 13. Annal. Eccl. ad hunc annum.

16. M. BERNARDUM, vel Bernardinum Caracciolum Rubeum de Neapoli Subdiaconum Apostolicum, & Decanum Pœnitentiariæ Apostolicæ electum Neapolitanum Archiepiscopum commendat Neapolitano Capitulo Innocentius IV. anno Pontificatus sui 9. die 4. Id. Jan. anno à Christi nativitate 1252. ut in epist. 84. fol. 24. registri Vatic. an. 9. Innocentii. Hic est ille Bernardus, seu Bernardinus Caracciolus Rubeus nobilitate generis & propria virtute vir longè clarissimus, qui eximiè agendo tantam apud Innocentium Pontificem collegit gratiam, ut ab ipso patriæ Sacerdotium obtinuerit, & ad trepida ecclesiastica negocia adhibitus sit, adhucque electus Apostolicæ Sedis Legatus ad Pannoniæ, Boemiæque Reges pro sedandis dissidiis inter eos destinaretur anno 1254. ut ex epistola ejusdem Pontificis ad ipsum scripta habetur ex secreto Vat. regest. epist. 4. fol. 16. quam recitat Vvaddingus noster to. 2. Annal. Minor. quæ sic incipit. LXVIII.

Electo Neapolitano Apostolicæ Sedis Legato. Venerabilis frater noster Zagabrien. Episcop. &c.

Datum Anagniæ 3. Id. Julii. anno 12.

Eodem anno idem Innocentius defuncto Conrado Rege, ad possessionem Regni capessendam venit Neapolim, exceptus in Neapolitano Episcopio, ibique die 13. Decemb. ejusdem anni diem suum clausit extremum in Cathedrali sepultus, cui post multos annos Humbertus Archiepiscopus marmoreum sepulchrum erexit, & inscriptionem leoninis versibus apposuit, quam habes apud Ciacconium. *a* Conclave in eodem Episcopio habitum die 21. Decembris: salutatus est Summus Ecclesiæ Pontifex Alexander IV. coronatus in eadem Cathedrali die 13. Januarii ann. 1255. Die verò 15. ejusdem mensis Divi Dominici Ecclesiam consecravit, ut testatur marmorea inscriptio ad parietes ejusdem Ecclesiæ posita.

a Et Engenium Neapolit. l.36.

Anno Domini M. CCLV. mense Januarii in Dominica de Nuptiis, consecrata est Ecclesia ista à Domino Alexandro Papa IV. ad honorem Dei, & Beati Dominici institutoris Ordinis Fratrum Prædicatorum in presentia Cardinalium Episcoporum consistentium: qui omnibus verè pœnitentibus, & confessis in anniversario die dedicationis ipsis devotionis causa annuatim venientibus unum annum, & quadraginta dies de injuncta sibi pœnitentia relaxavit. Pontificatus ejus anno primo.

Hoc eodem anno die 23. Maii, (verba sunt Chioccarelli) *dum Alexander Neapoli resideret in Bernardi, ac Neapolitani Capituli gratiam suo diplomate privilegium, quod Sergius olim Neapolitanus Archipræsul Clericis Neapolitanis indulserat, benignè confirmavit. Anno vero 1261. ut in suis Diariis Matthæus Spinellus è Juvenatio scriptum reliquit, cum Neapolitana Civitas ab Urbano IV. sacris esset*

inter-

interdicta, eo quod Manfredo Neapolitanorum Regi pareret, qui armorum vi Regis titulo, ac diademate assumpto, à Romana Sede non investitus, propria authoritate Regno hoc potiebatur, quamobrem ab eo Pontifice jussus est, ut Neapolitanum Regnum Romanæ Ecclesiæ dimitteret, & exinde discederet, is autem parere noluit, ac proinde acre bellum ab eo Pontifice eidem Regi inferri parabatur; Archiepiscopus verò Neapolitanus, non fracti pectoris, pro Romani Pontificis obedientia, ejus Regis potentiam, atque indignationem haud veritus, ecclesiasticum interdictum servavit, atque ab omnibus servari præcepit, & neminem sacra conficere, nec sacris interesse patiebatur. Quamobrem Neapolitana urbs tres viros nobiles ad eundem Regem in Apulis tunc cum exercitu consistentem, oratores misit, illum exorantes, ut Romanę Ecclesię colla submitteret, & à Romano Pontifice pacem obtineret, erat enim civitas sacris interdicta, & Archiepiscopus missas celebrari prohibebat, nec etiam bellum, nec interdictum illud amplius ferre poterant; Rex verò Oratoribus respondit, id bellum non esse suę culpę adscribendum, sed Pontificis, qui è suo Regno illum eicere vellet, seque Neapolim missurum tercentum Sarracenos, qui ad missas per vim celebrandas presbyteros, ac fratres compellerent, cogerentque, eos verò qui missas recitare renuerent, ad triremes mitterent: At Oratores audacter ac verbis apertis Regi dixerunt, ne illos mitteret, civitas enim Neapolis Sarracenos excipere, & hospitari nullo pacto volebat, eorum barbaros mores odentes, ac pertæsi, de quo Rex graviter turbatus est, ac ira succensus, nec tamen Sarracenos misit. Hæc ille.

Subsequente verò anno 1262. Bernardus post annum decimum sui Archiepiscopatus, vir quippè laudatissimus, omnibus gratus, eximia nominis sui fama decessit tertio nonas Octobris in sacello familiæ suæ majoris Basilicæ sepultus, marmoreo, sublimique tumulo cum hac inscriptione.

Hic jacet corpus venerabilis in Christo Patris Domini Domini nostri Berardini Caraccioli Rubei de Neapoli Dei gratia Archiepiscopi Neapolis, & utriusque Juris Doctoris, ac Medicinæ scientiæ periti, qui obiit Anno Domini MCCLXII. tertio nonas Octobris.

Joannes Caracciolus Rubens nepos fieri fecit.

LXIX 17. DELPHINUS quidam electus Neapolitanus creditur statim post Caraccioli obitum ann. 1263. cujus electionem non habemus in registris Vaticanis; memoratur tamen in diplomate Ayglerii successoris, quod in Archivio fratrum Eremitarum Cœnobii S. Augustini Neapoli asservatur, cujus tenor talis est.

Ayglerius miseratione Divina Neapolitanus Archiepiscopus.

Licet in bonis actibus misericordiæ opera existant præcipua; tamen ea potius renitent, quæ circa religiosas personas, & religiosa loca uberiùs exercentur. Hinc est igitur, quod cum religiosi viri Fratres Ordinis Sancti Augustini de consensu venerabilis viri Domini Dalphinatis Neapolitani Electi prædecessoris nostri, & Capituli Neapolitani in Civitate Neapolitana Ecclesiam S. Vincentii, quæ olim fuit Monasterium Monialc sine jure cimiterii fuerint assecuti, in qua habitarent, & Deo cultu deservirent perpetuo in eadem, nec liceret eis hucusque uti prædicti loci cimiterio, etiam propria sponsione à quodam Fratre Thomasio Priore Provinciali eorum pro parte Ordinis tempore prædictæ concessionis enacta. Nos attendentes nunc, quod prædicti fratres propter religiosæ conversationis fructum sunt amplius honorandi, permittimus cum consensu & consilio Capituli nostri Neapolitani fratri N. Priori dicti loci & Fratribus prædictis in prædicto suo loco Neapolitano morantibus, & eorum successoribus nomine Ordinis Sancti Augustini in perpetuum, ut non obstante exceptione prędicti cimiterii, tempore ejusdem concessionis per prędictum prædecessorem, & Capitulum nostrum facta, & prædicta promissione eorum eisdem exhibita, & sine eorum conniventia nequaquam cimiterio uterentur, amodò valeant liberè, & legitimè uti cimiterio in loco prædicto, salva Ecclesiarum, à quibus defunctorum corpora assumuntur canonica portione. Ut autem præsens indulgentia nostra robur obtineat firmitatis præsens privilegium eisdem fratribus nomine Ordinis supradicti per manus Stephani de S. Georgio clerici, & publici Ecclesiæ Neapolitanæ Notarii scribi fecimus suo signo signatum, sigillo nostro munitum, subscriptionibus nostra, & prædicti nostri Neapolitani Capituli roboratum.

Actum Neapoli anno Nativ. Dom. 1270. die Jovis 24. mensis Aprilis tertiædecimæ Indictionis. Et ego Stephanus de S. Georgio clericus & publicus Ecclesiæ Neapolitanæ notarius prædictis rogatus interfui, & de mandato prædictorum Dominorum Archiepiscopi, & Capituli præsens exinde scriptum scripsi, & nostro consueto signo signavi.

† *Ego Ayglerius Neapolit. Archiepiscopus subsc.*
† *Ego Riccardus Eccles. Neap. Archiprimicerius subscripsi.*
† *Ego Simon Eccles. Neapol. Archipresb. Card. subscripsi.*
† *Ego Simon Eccles. Neap. presbyt. Card. ss.*
† *Ego Simon Eccles. Neap presbyt. Card. ss.*
† *Ego Petrus Cimeliarcha subscripsi.*
† *Ego Petrus Cimeliarcha subscripsi.*
† *Ego Lucas Eccles. Neapolit. Diaconus ss.*
† *Ego Joannes Eccles. Neapolit. Diaconus ss.*
† *Ego Petrus Eccles. Neapolit. Diaconus ss.*
† *Ego Bartholomæus Eccles. Neapol. Diaconus subscripsi.*
† *Ego Thomas Eccles. Neapolit. Diaconus subscripsi.*
† *Ego Bartholomæus Eccles. Neapol. Diac. subscripsi.*
† *Ego Thomas Subdiac. subscripsi.*
† *Ego Petrus Subdiac. subs.*
† *Ego Presbyter Bartholomæus Subdiac. subscripsi.*
† *Ego Rogerius Subdiac. subs.*
† *Ego Presbyter Sassus Subdiaconus subscr.*
† *Ego Presbyter Joannes Subdiaconus ss.*
† *Ego Petrus presbyt. Subdiac. subs.*
† *Ego Benevenutus Subdiac. subsc.*
† *Ego Petrus Subdiac. subsc.*
† *Ego Petrus Subdiac subsc.*
† *Ego Landulphus Subdiac. subsce.*
† *Ego Jacobus Subdiac. subscr.*
† *Ego Bartholomæus Subdiac. subs.*
† *Ego Marcus Presbyter Subdiaconus ss.*
† *Ego Joannes Subdiac subsc.*
† *Ego Landulphus Subdiac. subscripsi.*
Ego Thomas Subdiac. subscr.

Fit etiam mentio ejusdem Archiepiscopi Electi in antiquis Anniversariorum libris Monasterii S. Patriciæ, in quibus die 8. Februarii sic legitur. *Dominicus Dalfinas Electus Neapolit.*

Ferunt post Delphinum ab Clemente IV. electum fuisse Neapolitanum Archiepiscopum S. Thomam Aquinatem anno 1265. sed pro sua humilitate dignitatem illam ultrò ei oblatam modestè respuisse: at regist. Vat. Clementis de hac re altum silentium tenuit: fortasse sub Urbano IV. id contigisse oportet, ut quidam scribunt, defuncto Caracciolo. (1)

18 AYGLERIUS patria Burgundus, nobilibusque ortus parentibus e Abbate Monasterii Athanasiensis Lugdunensis Diœcesis Ordinis S. Benedicti Neapolitanæ Sedi regendæ admotus est à Clemente IV. Pontifice 4. Kal. Novembr. ann. 1265. LXX
Pon-

(1) Cæsar Engenius in serie Archiep. Neapol. præterit Delfinum: & Caracciolo immediate substituit D. Thomam sub Clemente V. sub quo Pontifice id evenisse testantur Cavalerius in opere inscripto: *Galleria de' sommi Pontefici &c. dell'Ord. de' Predicatori* tom. 1. f. 64. Frigerius in vita D. Thomæ, Bollandistæ sub die 7. Martii in vita ejusdem f. 191. Marchesius in diario Domin. tom. 2. f. 26. aliique.

Pontif. sui 1. id clare habemus ex litteris ejusdem Pontificis ad ipsum Ayglerium Neapolitanum electum, quæ extant in Regest. Vatican. ann. 1. epist. 137. fol. 101. Hic autem Ayglerius, ut generis nobilitata, & monschali disciplina fulgens, ita virtutum omnium insignis in Archiepiscopatus dignitate constitutus, ad decessorum suorum gloriosa gesta, quibus de Neapolitana Ecclesia fuerant benemeriti, majora etiam incrementa superaddere constituit; toto enim 17. annorum, quo præfuit tempore, plura jura jam deperdita summa industria, & indefesso labore recuperavit, aliaque nova decora acquisivit, regnantibus Carolo I. & II. Andegavensibus, ut passim in regii Archivii monumentis de iis mentio habetur: eo namque Archipræsule Carolus ab Urbano IV. in Regnum utriusque Siciliæ accitus, deinde Clemente IV. sedente anno 1266. die Epiphaniæ Romæ in Lateranensi Basilica una cum uxore Beatrice in Regem utriusque Siciliæ coronatus, deinde victo, occisoque Manfredo Regnum totum suæ subjecit potestati, exultante Ayglerio, qui cum contra Manfredum pro Carolo, Neapolitanos cives provocasset gratiam Caroli promeruit, & multa à grato Rege privilegia & immunitates obtinuit. („ *In fundatione magni-„ fici Hospitalis, & sacræ domus, quæ D. Eligii „ nomen sortita, egregiam navavit operam, sacer-„ dotibus ejusdem Ecclesiæ amplissima jura largitus, „ regulas pro bono regimine sancivit, ut ex documen-„ tis in Arch ejud. Hospit., & apud Engenium in „ Neap. sacra fol.* 439) Hunc idem Carolus Rex anno 1274 unà cum Abbate Casinensi (erat hic Bernardus Ayglerii germanus frater) oratorem misit ad Gregorium X ut scribit Corius in historia Mediolanensi, eodemque anno ad Lugdunense Concilium mandato Regis proficiscitur, ubi interfuit sub eodem Pontifice. Eidem Ayglerio, & Capitulo Neapolitano scripsit Clemens IV. non. Januarii. Pontif. a de translationis festivitate D. Martyris Januarii, quæ prius agebatur 19. Septembris, ut in posterum 8. Idus Maii celebraretur indulsit: epist. est 121. fol. 102. ejusdem regest. Vatic. anno 1269. Sede Romana vacante confirmavit ex sui Capituli consensu donationem quandam domorum, quas patroni Ecclesiæ S. Archangeli Fratribus Ordinis Prædicatorum pro eorum Cœnobii ampliatione dono dederant. Confirmationis documentum est hujusmodi ab exemplari, quod in Cœnobio S. Dominici Neapolis asservatur.

Universis præsens litteras inspecturis, Ayglerius miseratione divina Sanctæ Neapolitanæ Ecclesię humilis Archiepiscopus, salutem in eo, qui est omnium vera salus.

Olim piæ memoriæ Dominus Petrus Neapolitanus Archiepiscopus antecessor noster solerti volens diligentia procurare salutem gregis sibi commissi, unà cum consensu sui Capituli Monasterium S. Archangeli, quod dicitur de Illis de Morfisa, de consensu patronorum ejusdem Monasterii cum domibus, & curte, & horto, quę fuerant infra portam prescripti Monasterii cum palatio magno, & quibusdam aliis domibus, quæ fuerant extra Monasterium prædictum, donavit, concessit, obtulit dilectis in Domino Fratribus Ordinis Prædicatorum ad faciendum ibidem Ecclesiam, & officinas suis usibus opportunas, in quibus possent devotum Domino reddere famulatum, & saluti prędictę fervent i studio vacare. Reliqua verò bona ejusdem Monasterii cum domibus, hortis, cellariis, cellis, & omnibus terris, fundis, & quibuslibet tenimentis ad ipsum Monasterium spectantibus constavit in unum, ut ex iis, & in iis bonis hospitale unum fieret ad opus pauperum perpetuis temporibus permansurum, factumque est, prout idem antecessor piè ac religiosè de bonis hujusmodi ordinavit, statuens ut Hospitalarius, qui tempore in hospitali esset eodem, nullam habeat potestatem, vel licentiam aliquo pacto, vel modo, aut ingenio aliquid vendere, donare, vel infiduciare, aut alienare de possessionibus hospitalis prædicti, & si secus feceret, vacuum maneret, & res, seu possessio qualitercunque alienata, gratis ad hospitale rediret prædictum. Et si quis in . . . . . . temerario ausu contra ordinationem ejusdem Archiepiscopi facere præsumeret, esset anathematis vinculis adstrictus, sicut nobis constitit per facti evidentiam, & instrumentum publicum per manum Joannis Scriniarii inde confectum. Verùm cum iidem Fratres Prędicatores in Monasterio prędicto, & Ecclesia ad honorem B. Dominici Confess. constructa, officinas sufficientes non habeant ibidem, patroni omnes hospitalis prædicti, & Sancti Archangeli, qui appellatur de illis Sturusi, domos quasdam junta ipsos fratres sitas habentes ab una parte curtē communem, qua itur ad domos Domini Philippi de Acerris, & juxta ipsam curtem, Ecclesiam S. Salvatoris de illis Caralulis ad ipsum hospitale de jure spectantes, quæ domus ex ordinatione antecessoris ejusdem hospitalis sunt applicatæ prędicto fratri Jacobo Vicario fratri Eufrenonis Prioris conventus eorundem fratrum ipsius Ecclesiæ Sancti Dominici, & ipsius Conventus fratribus, & Ecclesiæ Sancti Dominici tanquam benemeritis, & quia multa bona hospitali contulerunt eidem, & possunt in futurum conferre, concesserunt, dederunt, & liberaliter obtulerunt ab ipsis perpetuis temporibus possidendas, & ut de ipsis faciant prout ipsis placebit, & videbitur expedire, secundum quod nobis plenissimè constat ex instrumento manu Petri Gructalma publici Civitatis Neapolitanæ annalis Notarii, quod oculis nostris aspeximus, plenè vidimus contineri. Nos verò diligentiùs attendentes quod per eosdem fratres cura nobis gregis commissi sollicitè procuratur, utilesque adjutores nostri existunt, quorum ad hoc ferventer aspicitur affectio, ut per eorum ministerium salus proveniat animarum, de consensu, & voluntate Capituli nostri, petitionibus eorundem Fratrum Prædicatorum grato concurrentes assensu, quicquid ab ipsis patronis in hac parte gestum est & factum, ex certa scientia approbamus, ratum habemus, & auctoritate ordinaria confirmamus ipsis Priori & Fratribus presens scriptum ad cautelam & futurorum memoriam concedimus, & sigilli nostri munimine, & subscriptionibus manus clericorum ejusdem Capituli roboratum.

Datum Neapoli 6. Idus Junii anno Domini MCC. LXIX. Indictione 12. Apostolica Sede vacante.

† *Ego Ayglerius Neapolit. Archiepiscopus ss.*
† *Ego Riccardus Eccl. Neap. Archiprimicerius subscripsi.*
† *Ego Simon Eccl. Neap. Archipresbyter ss.*
† *Ego Simon Eccl. Neapolit. Presb. Card. subscripsi.*
† *Ego . . . . . . Eccl. Neapol. Card. subscripsi.*
† *Ego . . . . . Ecclesiæ Neap. Card. subscripsi.*
† *Ego Petrus presb. & Cimeliarcha Neap. Eccles. subscripsi.*
† *Ego Lucas Ecclesiæ Neapolit. Diaconus subscripsi.*
† *Ego Philippus Ecclesiæ Neap. Diaconus subscripsi.*
† *Ego Petrus Eccles. Neapolit. Diaconus subscripsi.*
† *Ego Thomasius Eccles. Neapolit. Diac. ss.*
† *Ego Bartholomæus Sichimar Ecclesiæ Neap. Diaconus subsc.*
† *Ego Presbyter Bartholomæus Subdiac. subscripsi.*
† *Ego Rogerius Subdiac. subscripsi.*
† *Ego Petrus Subdiac. subs.*
† *Ego Presb. Joannes subs.*
† *Ego Beneventus Subdiac. subs.*
† *Ego Petrus Subdiac. subs.*
† *Ego Landulphus Subdiac. subs.*
† *Ego Thomasius Subdiac. subsc.*
† *Ego Presbyter Leonardus Subdiaconus subscripsi.*
† *Ego Jacobus Subdiac. subs.*
† *Ego Joannes Subdiac. subs.*

† *Ego Bartholomæus Sabdiac. ſabſ.*
† *Ego Presbyter Marcas ſubſc.*
† *Ego Sergius Subdiac. ſubſ.*

Pendet ſigillum è cera rubea, in quo adeſt effigies Epiſcopi Pontificalibus induti, nempe cum planeta ſacerdotali, mitra, & baculo paſtorali cum litteris circumcirca.

Ayglerius Archiepiſcopus Neap.

Ayglerius tandem meritis, laudibuſque gravis deceſſit Neapoli anno Domini 1281. 8. Id. Novembris, humatus in Cathedrali. Humbertus de Monte aureo poſt aliquot annos ejus ſucceſſor nobilem tumulum marmoribus, & muſivo opere decoratum erexit, iiſque verſibus exornavit.

Ayglerius Præſul Parthenopenſis, & euul
A mundi pœna, paradiſi guſtat amœna,
Natio Burgunda grueroſi ſanguinis unda,
Genuit ecce virum virtutum munere mirum,
Clauditur hac tumba nitens velut alba columba,
Quem tumulavit ita Humbertus Metropolita.
Anno milleno tercentum, ter quoque quino,
Præteritis membris, bis ter de menſe Novembris.

Ejus obitus dies in veteri emortuali Caſinenſis Cœnobii ita notatur: 8. *Idus Nov. obiit Ayglerius Archiepiſcopus Neapolitanus & Monachus*. Capitulum verò Neapolitanæ Eccleſię ſingulis annis anniverſarium ejuſdem celebrare conſuevit in die obitus 6. Novembris, ita in Aniverſariorum libro legitur, *6. Novembris depoſitio Domini Archiepiſcopi Ayglerii*, quod benè concordat. Vacavit Sedes Neapolitana poſt Ayglerii mortem aliquot annos. Qua tempeſtate Siculi contra Carolum Regem, Galloſque conjurationem habuerunt. Dicta die ad explendam rem, ut cum primum Veſperarum Nola exaudiretur, ubique Galli, nullo ſexus, ætatis, ordiniſque diſcrimine facto ad internecionem tota Inſula cederentur. Qua in re ita ſancitum eſt ab hoſtibus, ut mulieres à Gallis compreſſæ & prægnantes, ne ulla infenſi generis proles ſupereſſet, necatæ traderentur. Hinc Veſperarum Sicularum proverbium manavit. Accidit Gallis clades anno Chriſti 1281. Caroli Regni 16. fer. 2. Paſchatis, rerum novarum initio à Panormitanis facto. Carolus autem audita Siculorum defectione & ſævitia cum magnis copiis in Siciliam trajciens, primò Meſſanam Urbem obſidet, quam certe per deditionem tandem accepiſſet, niſi Galli, ultionis cupidi deleturos ſe urbem minati fuiſſent. Tum verò Petrus Aragonius tantos motus expectans, & ea de re certior factus, è Sardinia propè in Siciliam cum ingenti claſſe Panormum profectus, ingenti totius Inſulæ concurſu Rex Siciliæ ſalutatur. Inde cum Carolus maritimis, terreſtribuſque copiis ita venienti inſiſteret, ut acriùs non poſſet ex utraque parte pugnari, Rex Aragonius præſens periculum nova arte diſcuſſit, Carolo ad equeſtre paucorum certamen Burdegalæ provocato, eluſoque. Ad hæc Rogerius Loria Claſſis Hiſpaniæ Præfectus Carolum Claudum Caroli Regis filium juvenem improbum haud procul Neapoli ad certamen elicuit, eumque navali prælio victum cœpit; priuſquam pater, qui haud longè aberat cum Regia claſſe adeſſet. Captivus igitur in Siciliam abductus primum Arci Metagyphoniæ Meſſanenſi, tum Cephaleditanæ Mamertinorum detinetur. Quod verò Siculi ejus vitæ graviſſimis, & frequentiſſimis inſidiis imminerent, Conſtantia Regina, & Aragonis uxor ſanguinariis eorum manibus ſubductum in Aragoniam clàm tranſmiſit. Ubi cum in vinculis Barcinonæ haberetur, Carolus pater ætate, luctu, tædio rerum adverſarum, dum Calabrorum, Apulorum, Lucanorum, Picentinorumque urbes ad confirmandos animos circuit, morbo correptus deceſſit anno 1284. ætatis ſuæ 56. cui ſucceſſit Carolus idem filius ejus adhuc captivus. Corpus Neapolim delatum in Cathedrali à ſe exædificari cœpta conditum fuit cum hoc Epitaphio.

Conditur hac parvo Carolus Rex primus in urna
Parthenopes, Galli ſanguinis altus honor;
Cui ſceptrum & vitam ſors abſtulit invida, quando
Illius famam perdere non potuit.

Præterito ſæculo Caroli & alterius Caroli ejus Nepotis Pannoniæ Regis & Clementiæ ejuſdem uxoris tumulis è priori loco ſupra majores fores Eccleſiæ translatis, aliud commune appoſitum fuit cęnotaphium hiſce verbis conſcriptum.

Carolo I. Andeguvenſi Templi hujus extructori, Carolo Martello Hungariæ Regi, & Clementiæ ejus uxori Rodulphi Cæſ. F. Ne Regis Neapolitani, ejuſque nepotis, & Auſtriaci ſanguinis Reginæ debito ſine honore jacerent oſſa, Henricus Guſmanus Olivarenſium Comes Philippi III. Auſtriaci regis in hoc Regno Viceſgerens Pietatis ergo poſuit, Anno Domini MDIC.

19 PHILIPPUS Minutulus, Neapolitanus Canonicus, haud vulgari Juris utriuſque ſcientia & eruditione ornatus, quem moderatio animi, nobilitaſque generis eximiè commendabat; quamobtem Caroli I. Regis charus, fuit ſanctioris conclavis, atque domeſticus declaratus. Orator fuit unà cum Andrea de Capua ad cenſum ſolvendum Sedi Apoſtolicæ Viterbii in pervigilio Apoſtolorum Petri & Pauli, pro ipſo Carolo Rege anno 1271. in Tuſcia deinde cum Piſanis conventiones iniit, quas idem Rex ſuis litteris confirmavit 4. Julii 1272. quibus muneribus cumulatiſsimè etiam ſub Carolo II. tunc Salerni Principe functus, Neapolitano Archiepiſcopatu exornatus eſt circa annum Domini 1285. Melphiæ Conventui celebrato à Roberto Atrebatenſi Comite, atque Carolo Martello Caroli II. Regis primogenito, Regni pro eodem Vicarius interfuit cum Prælatis, ac proceribus anno 1288. Hoc eodem anno, eodemq; Archipræſule conciliati inter ſe Reges Aragoniæ, & Siciliæ adhortante Nicolao IV. Summo Pontifice, opera verò Eduardi Anglorum Regis, pacem certis conditionibus inierunt, quibus legibus Carolus dimiſſus in Gallias primùm acceſſit, deinde in Italiam profectus ad Pontificem Nicolaum IV. acceſſit, à quo honorificè ſuſceptus Regni confirmatione obtenta, Reatæ in Cathedrali die Pentecoſtes; utriuſque Regni diadema Pontificis manibus ſuſcepit Kal. Junii beneficiario jure, cum in Pontificis verba juraſſet utriuſque Siciliæ Rex appellatus anno 1289. Ceterùm Philippi frequens mentio eſt in regiis regiſtris, quibus plures prænotantur gratiæ à Carolo eidem Archipræſuli, regioque Con- LXXI

filia-

filiario, & Ecclesiæ Neapolitanæ elargitæ. Eo etiam Præsule idem Carolus Rex Majorem Neapolitanam Ecclesiam in honorem Beatissimæ Virginis Mariæ Assumptæ cœpit magnificentius reædificare in eam, quæ hactenus conspicitur formam; amplissimæ constitutioni non defuerunt Philippi sollicitudo, ac Neapolitanorum Civium pietas. Hanc augustissimam Basilicam absolvit deinde Robertus Rex. Sunt qui scribant Carolum I. illam primùm cœpisse ædificare, Carolum II. prosequutum patris voluntatem, ferè absolutam reliquisse, absolvisse verò Robertum: utut fuerit, in Carolum II. ac Philippum Archipræsulem hujus augustissimæ molitionis gloriam refondunt Regii Archivii monumenta. Hoc ferè tempore, anno scilicet 1294. Cœlestinus Papa V. post suam coronationem, rogatu Caroli Regis Neapolim accessit, in Arce nova cum Rege habitavit, cujus precibus mense Septembri duodecim patres legit viros doctrina, & vitæ integritate præstantes, & cum cogitaret Pontificatui cedere, jussu Regis intimata fuit solemnis supplicatio à clero, populoque Neapolitanis; cœtui princeps erat Philippus Archiepiscopus, à quo humiliter, gemebunda, altaque voce rogatur Pontifex, ne se abdicet dignitate. Cœlestinus verò per unum ex Episcopis, qui tunc assistebant, responsum dedit, id facturum, quod Deus disposuisset; tandem Papatui renunciavit die 13. Decembris ejusdem anni: ibidem in ejus locum Bonifacius VIII. renunciatus est Pontifex 25. Decembris, revolvente deinde anno Philippus conventionem iniit cum Carolo Rege circa decimas Neapolitano Archiepiscopo, ejusque Ecclesiæ debitas, ac modum illas exigendi, quæ per multos annos servata fuit, tunc Rex attento Ecclesiæ Neapolitanæ jure, tum quoque devotione, fide & observantia ei à Philippo Archiepiscopo assiduè præstita, & quam tunc exhibere non desinebat per suum diploma perpetuò eidem, ejusque successoribus Archiepiscopis, ut decimæ à Regibus singulis annis exsolverentur indulsit. Scriptum est diploma Neap. die 24. Novemb 1296. Indict. 10. Vixit Philippus II. maxima integritatis fama, quippè cui pietas, divinique cultus amor, & in Regem egregia fidelitas maximè cordi esset. Neapoli mortem oppetiit 24. Octobris anno 1301. & in Cathedrali gentilitio sacello conditus, in nobili marmoreo tumulo hoc affixo epitaphio.

Magnanimus, constans, prudens, famaque serenus,
Philippus Præsul morum dulcedine plenus,
Minutulus, patriæ decus, flos alta propago,
Hic silet, hic tegitur, jacet hic probitatis imago.

Meminit Philippi hujus Neapolitani Archiepiscopi Joannes Boccaccius ejus ævi scriptor in Decamerone dieta secunda in quinta fabula de Andreuccio quodam Perusino: fuisse, ait, sepultum Philippum cum pretiosis ornamentis, atque annulo, cui chrisolithus appositus erat valoris ultra quingentorum florenorum auri, atque à latronibus ejus sepulchrum fuisse violatum, ornamentis & anulo indè inbreptis.

.X .II. 50. Fr. JACOBUS, Viterbiensis, Ordinis Eremitarum S. Augustini, sacrarum litterarum ab acri, profundoque ingenio Speculativus Doctor appellatus ex Archiepiscopo Beneventano ad hanc Neapolitanam Ecclesiam, postulante Carolo II. Rege à Bonifacio VIII. translatus anno 1302. a. Id. Novemb. Philippo immediatè successit, quam Ecclesiam per sex ipsos annos prudentissimè, ac sanctissime administravit, jusque divinum incorruptè dixit, scriptis suis, ac sanctimonia vitæ clarus ex hac mortali vita decessit anno 1308. ad cujus preces Carolus Rex privilegia, ac jura omnia à suis prædecessoribus Ecclesiæ Neapolitanæ elargita benignè asseruit anno 1306. die 25. Maii. *a* Meminit præter alios Herrera in Alphabeto Augustiniano, ubi ejus monumenta posteris relicta recenset: Aloysius verò Taurellus Doctus amicus noster inter Beatos Augustinianos Fratres Jacobum commemorat lib de viris sanctitate Illust. Ordin. Eremitarum S. Augustini Centuria 5. cap 50. De quo adjectum epigramma scripsit Nicephorus Sebastius Melissenus ejusdem Ordinis nobilis alumnus, eruditusque Poeta, summæ benevolentiæ vinculo nobis conjunctus.

a Mir... ndict. I in ... b. V.

Sicla Neap. an. 1305. & 306. D. f. 14 & ter.

Diceris Antistes, magnus Speculator in aulis,
Divina hæc merito nomina scripta docent.
Lacta erit hinc ingens, magnum certamen, an isti
Insula, an à libris gloria tanta venit?
Sed componamus; dum libros Patria laudat,
Virtutes celebrat Parthenope alma tuas.

LXXIII. 51. HUNBERTUS, seu UMBERTUS, sive IMBERTUS, sic in diversis monumentis legitur, paternum genus ex antiqua in Burgundia Monte aureorum gente duxit, ex Galliis Neapolim venit, Caroli I. Regis temporibus, eoque regnante varia cum laude prudentiæ subivit munera. Sub Carolo II. Consiliarius Regius fuit. Abbas quoque Ecclesiæ S. Mariæ Furcellensis ad Plateam, & Canonicus Neapolitanæ Ecclesiæ: vertebatur annus Domini 1308. cum defuncto Jacobo, Humbertus omnium Canonicorum consentientibus calculis Neapolitanæ Ecclesiæ Archiepiscopus electus est. Pontificatum iniit à Clemente V. confirmatus 16. Kalen. Aprilis ejusdem anni, ut in regist. Vatic. ejusdem Pontificis legitur epist. 585. fol. 53. Sequenti deinde anno 1309. moritur Carolus Rex Neapoli ætatis suæ 60. morienti pie adfuit bonus Humbertus, ac in Cathedrali justa persolvit, cujus corpus in Provinciam, ut testamento mandaverat, delatum, sepelitur Aquis Sextiis in Monasterio Monialium Nazaretti, quod fundaverat & dotaverat; insigni pietate Princeps, Religionis amantissimus, Monasteriorum & Templorum fundationibus, & ædificiis addictissimus. Robertus Dux Calabriæ ejus filius Avenionem profectus utriusque Siciliæ Rex a Clemente V. coronatus est, cui fidei Sacramentum præstitit. Humbertus verò Præsul summo ingenio, multa morum elegantia, & maxima pietate fuit insignis, erga virorum Illustrium, Sanctorumque memoriam pius & gratus, quippe qui Innocentii IV. Romani Pontificis corpus obscuro in loco, & tanto viro parum digno humatum in marmoreo sublimi sepulchro in majori Ecclesia collocavit, leoninis quoque versibus cœnotaphium apposuit. Aygleri concivis, ac antecessoris sui ossa transtulit in nobile è marmoribus musivo opere compactum sepulchrum in sacello D. Pauli ejusdem Cathedralis recondidit, addidit inscriptionem supra relatam. Lipsana quoque S. Severi Neapolitani Episcopi in S. Georgii Martyris Basilica ferè obscura jacentia, in ejusdem Ecclesiæ illustriorem locum, majus nempe Altare intus marmoream arcam collocavit, in eaque etiam pulcherrimam umbellam è lævigatis marmoribus quatuor suffultam columnis, quatuor etiam Evangelistarum simulacris aptavit, solemnique pompa transtulit anno 1310. sequenti apposito epigrammate in marmore inciso.

Post annos Domini bis quinos mille trecentos
Dum sedet Antistes pius hac Humbertus in Urbe
Hujus Ecclesiæ Petrus Barensis habetur
Rector, agit veram mensis dum Martius auram
Præsulis est sancti translatio facta Severi.

Fuit Humbertus divini cultus amantissimus, ad quem summopere augendum, quasdam pias constitutiones confecit, perpetuò in majori Ecclesia servandas, postquam ejusdem Ecclesiæ constructio, jam indè inchoata, absoluta esset, quo in opere multum ex suo ære contulit, multumque auri pondus à Carolo II. Robertoque filio Regibus liberali-

ter

tœ accepit, pluribuſque donis eam Eccleſiam cumulavit. Hæc habent regiæ litteræ eorundem Regum ad ipſum Humbertum apud reg. Regiſt. Anno 1318. idem Robertus Rex Avenionem ad Apoſtolicam Sedem profectus, Humbertum; cujus prudentia, in rebus Regni adminiſtrandis nota erat, Conſiliarium dedit Carolo Duci Calabriæ primogenito ſuo, quem Vicarium ſuum in Regni adminiſtratione conſtituerat, ut aſſiduè ad omnia regni negocia eidem Humbertus more ſuo prudentiſſimè operam ſuam navaret, ut ex litteris Roberti habetur iis verbis conceptis.

Robertus, &c. Venerabili in Chriſto Patri Domino Humberto Dei gratia Archiepiſcopo Neapolitano, dilecto Conſiliario, & familiari ſuo gratiam, &c.

Sinceritatis veſtræ probata conſtantia, & dona gratuita, quibus vos divina bonitas inſignivit, mereatur & exigunt, ut de perſona veſtra ſpecialiter confidamus. Sanè attendentes inſtanter ſalutis auctore prævio ad Romanam Curiam pro noſtris arduis negotiis & expreſſis, opportunè providemus, quod apud Carolum primogenitum noſtrum Ducem Calabriæ & in Regno noſtro Siciliæ Vicarium generalem remaneatis conſiliarius ſpecialis, devotionem veſtram requirentes, & hortantes, expreſſè nihilominus iniungentes, ut tam circa miniſtrandam juſtitiam, quàm circa alia, quæ ad bonum ſtatum Regni noſtri Siciliæ, noſtroſque honores, & commoda decenter pertinere noſcuntur aſſiſtatis eidem aſſiduè veſtris diſcretis conſiliis, & informationibus fructuoſis.

Datum Neapoli per Bartholomæum de Capua militem, &c. anno Domini 1318. die penultimo Junii primæ Indictionis, regnorum noſtrorum anno x.

Hac ferè tempeſtate Humberto Archiepiſcopo, & Angelo Viterbienſi Epiſcopo à Joanne XXII. Pontifice commiſſa eſt inquiſitio vitæ & miraculorum, ac proceſſus formandi S. Thomæ Aquinatis in album Sanctorum adſcribendi: ubi cum Humbertus pro Sancto laboraret in acutiſſimam febrim incidit, adeo ut de ejus ſalute deſperaretur: imploravit Aquinatis auxilium, meruit à Deo liberari, compertumque munus proſequutus ad Pontificem Acta tranſmiſit, quibus deinde Thomas Sanctorum numero adſcriptus eſt ab eodem. Sedit hic bonus Paſtor annis 12. Finis vitæ ejus 3. Julii 1320. Corpus defertur in Cathedralem publico funere celebrato; ibi conditum eſt in Sacello ab ipſo exædificato: Clerus benemeriti Archipræſulis tumulum & memoriam excitarunt in marmore.

Anno Dom. MCCCXX. *Indict. iii. die xiii. Julii Obiit Dominus Humbertus de Monte aureo natione Burgundus, Venerabilis Neapolitanus Archiepiſcopus, qui ſedit annis xii. menſibus iii. diebus xxviii. cujus anima requieſcat in pace. Amen.*

[„ Sub hoc Præſule rex Robertus, & ejus uxor
„ Sancia Regina Eccleſiam verè regiam, cui titulum
„ dedere SS. Corporis Chriſti, quæ etiam illicò dicta
„ fuit S. Claræ, cum duobus cœnobiis, uno pro Fratri-
„ bus Minoribus, altero pro Monialibus ejuſdem Se-
„ raphici ordinis condere cœperunt, quam Eccleſiam,
„ quæ non invidet ipſi Italiæ celebrioribus templis,
„ regale ſibi ſacellum rex ipſe conſtituit.]

(1) De ejus templi constructione inſcriptio marmorea in turri Campanaria poſita.

Illuſtris, clarus Robertus Rex Siculorum,
Sancia Regina prælucens cardine morum,
Clari conſortes, virtutum munere fortes
Virginis hoc Claræ Templum ſtruxere beatæ,
Poſtea dotarunt, donis multiſque bearunt.
Vivant contentæ Dominæ, Fratreſque Minores.
Sancta cum vita virtutibus & redimita.
Anno milleno centeno ter ſociato
Deno, fundare Templum cœpere Magiſtri.

Italia Sacra Tom. VI.

Anno vero 1330. Joannes XXII. Pontifex perpetuam conceſſit indulgentiam idem templum viſitantibus, ut ex altera ibidem inſcriptione conſcripta legitur.

Anno milleno terdeno conſociato,
Et treceneno, quo Chriſtus nos reparavit,
Et genus humanum collapſum ad ſe revocavit,
Eleuſes cunctus conceſſit Papa Joannes.
Virginis huic Claræ Templo virtute colendo.
Obtinuit mundo toto quas Ordo Minorum.
Si vos Sanctorum cupitis vitamque piorum.
Huc, ò credentes, veniatis: ad has reverentes,
Dicite, quod gentes hoc credant quæſo legentes.

Solemniſſima pompa templum hoc conſecratum fuit anno 1340. à Præſulibus aliquot, aſſiſtente Rege, pluribuſque Principibus, ac Dynaſtis, de qua ibidem duæ aliæ leguntur inſcriptiones ad rei futuram memoriam.

Anno ſub Domini milleno Virgine nati,
Et treceneno conjuncto cum quadrageno.
Octavo curſu currens indictio ſtabat.
Prælati multi ſacrarunt hic numerati.
G. Pius hoc ſacrat Brunduſi Metropolita,
Rq. Bari Præſul, B. ſacrat & ipſe Tranenſis,
I. dedit Amalfa dignum, dat Contia Petrum
Pq. maris Caſtrum Vicus I. G. datque Miletum,
G. Bojanum, murum fert N. venerandum.

In alia inſcriptione.
Rex, & Regina ſtant hic multis ſociati
Ungariæ Regis generoſa ſtirpe creatus
Conſpicit Andreas Calabrorum Dux veneratus,
Dux pia Dux magna conſors huicque Joanna
Neptis regalis ſociat ſoror & ipſa Maria,
Illuſtris Princeps Robertus & ipſe Tarenti,
Ipſe Philippus frater vulta reverenti.
Hoc Dux Duracii Karolus ſpectat reverendus
Suntque duo Fratres Ludovicus & ipſe Robertus.

In hoc regio templo idem Robertus Rex cum Regina *a* Sancia uxore ſua conditus jacet: in eoque tumulata fuit Joanna I. Regina, aliique ex regia gente, quorum inſcriptiones recenſuit Engenius in ſua Neapoli ſacra. De hoc templo, ac cœnobii fundatione legendus Vvaddingus tom. 3. Annal. Minor.

a Regina Sancia alibi jacet, ut ſuo loco dicetur.

22. M. MATTHÆUS Philamarinus, parentes ejus clari generis, Jacobus pater, Mariotta LXXIV.
Caracciola, vir doctrina, ingenio & multa rerum experientia celebris, quippe qui ſub Carolo II. Robertoque Regibus ad Clementem V. Pontificem nuper electum, ad Galliæ Regem, & in Liguria functus eſt legationibus præclariſſimè; inter Regios Conſiliarios aſcitus, magnæ Curiæ Appellationum Judex, ſigilli regii cuſtos, ſtudii Neapolitani

(1) Sequentia ad S. Claræ Eccleſiam ſpectantia ſcripſit Ughellus, eaque oſcitanter attexuit iis, quæ de S. Mariæ Magdalenæ cœnobio enarraverat infra, ubi de Joanne Urſino ſermo. (ni forte id typographi incuriæ tribuendum potius videatur.) Ea propterea inde deſumpta huc ſuo loco tranſtulimus.

A regens aliquando fuit, magnis item Sacerdotiis cohonestatus, Archiepiscopus diu antea à Barensi sacro Senato postulatus, tandem in demortui Humberti locum à Capitulo Neapolitanus Archipræsul adlectus est. Mortalitatem explevit antequam munus consecrationis acciperet, circa annum Domini 1322. an confirmatus à Pontefice, incertum: habemus tamen illum electum in litteris Roberti Regis datis anno 1325. quæ catant in ejusdem Regis regesto signato F. fol. 16. in hunc modum.

Robertus, &c.

Teaore præsentium notum facimus auiversis, quod vacaatibus pridem, dum nunc proximè abessemus de Regao, per obitum Venerabilis Patris Matthæi Filimariai de Neapoli Electi Neapolitani, Ecclesiis Sancti Agaelli, Saacti Silvestri, S. Cosmæ & Damiani, & Sancti Severini Piczuli in Civitate Neapolis positis, in quibus aobis, seu aostræ Curiæ jus competit patronatus. Karolus Dux Calabriæ primogeaitus noster carissimus, & Vicarius generalis, Nicolaum Pignatellum clericum filium Paadulfi Pignatellum clericum filium Pandulfi Pignatelli de Neapoli militis devoti nostri Rectorem in eisdem Ecclesiis Capitulo majoris Neapolitaaæ Ecclesiæ tunc pastore vacante infra debita tempora præsentavit, requirens Dux idem prefatum Capitulum per suas litteras speciales, ut eundem Clericum Rectorem institueret in Ecclesiis prælibatis, propter quod pro parte Nicolai anted. Ili nobis fuit supplicatum humiliter præsentationem factam per Ducem præfatum confirmare pro abundantiori cautela de iaaata nobis clemeatia dignaremur. Nos itaque cum processibus primogeniti nostri.

Desunt nonnulla, deinde sequitur, *ratificamus.*

Harum litterarum data dies ex præcedentibus omninò censenda est 8. Aprilis 1325. Indict. 8. Sed ad eundem Matthæum Filimarinum Canonicum Neapolitanum scribit Benedictus Papa XI. Dat. Later. 7 Kal. Decemb. Pontif. sui anno 1. in regest. Vatic. epist. 149. Nuper tanti Præsulis memoriam excitavit Ascaoius Filamarinus S. R. E. Card. Archiepiscopus Neapolitanus ejus gentilis in Neapolitana Ecclesia, pario marmore sic proloquente.

Memoriæ
Matthæi Philimarini
Jacobi, & Mariottæ Caracciolæ filii
Archiepiscopi Neapolitani
Summis hoaoribus apud Reges Carolum & Robertum
Amplissimisque legationibus
Ad Clementem V. P. M. aliosque Principes
Magna cum fide, ac prudeatia functi,
Ascaaius Philamarinus
S.R.E. Cardinalis
Archiepiscopus Neapolitaaus
Posuit; Anao MDCXLII.
Qui cum majorum suorum ossa
In SS. Apostolorum ædem
transtulit
Antiquo familiæ sepulchri solo
ad sacrarum reliquiarum
S. Januarii
amplificandum concesso,
Antistitis de hoc templo
optimè meriti
cineres ab ejus gremio
haud removeadoi putavit.
Obiit Aaao MCCCXXIII.
Ætatis suæ LXI.

B 23. M. BERTULDUS, seu BERTOLDUS Vrsinus, de filiis Vrsi, Romanæ nobilitatis clarissimæ, Humberto immediatè successit confirmatus 7. Id. Novemb. anno 1322. à Joanne XXII. Pontif. anno 7. ut in regist. Vatic. epist. 1027. legitur. LXXV.

Erat tunc Bertoldus Montis Falisci Præpositus, ac S. Nicolai Barensis Prior, Roberto, & Carolo Regibus à consiliis propter probitatem, ac prudentiam carissimus, quem idem Robertus Consiliarium, ac directorem Caroli Calabriæ Ducis filii sui ad regia peragenda negocia, eo absente constituit unà cum ejus fratre Ponzello Vrsino. Memoratur adhuc electus anno 1324. 16. Aprilis in litteris Caroli. Sequenti verò munus consecrationia accepit: id docent litteræ Roberti ad Vrbis Vicarios, in quibus Bertuldus Archiepiscopus Neapol. asseritur.

Robertus Dei gratia Rex Jerusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ & Principatus Capuæ, Provinciæ
C *& Forcalquerii, ac Pedimontis Comes, Almæ Vrbis Senator per Sanctam Romanam Ecclesiam constitutus, Vicariis suis in ipsa urbe præsentibus, & futuris, fidelibus sui gratiam suam, & bonam voluntatem,*

Certa suadente causa volumus, & fidelitati vestræ præsentium tenore mandamus, quatenus familiares venerabilis in Christo Patris Bertuldi de filiis Vrsi de Urbe Neapolitani Archiepiscopi, dilecti coasiliarii, familiaris & fidelis aostri in urbe prædicta degentis, homines quidem bonæ famæ, conversationis, & vitæ, quorum nomina & cognomiaa nobis in scriptis sub sigillo suo tradi volumus pro cautela, pretextu portationis armorum prohibitorum, quæ successivè detulerint, dummodo illa pro cautela ipsorum, & aullius offensa deferant, nec abutantur eisdem, in persoaas, vel rebus eorum, durante Majestatis nostræ beaeplacito, & quandiu armis non abutuatur hujusmodi, nullatenus molestetis, præsentibus, premisso beaeplacito nostro durante jum dicto modo efficaciter valituris.

D *Data Neapoli anao Domini 1325. die primo Februarii 8. Iad. regnorum nostrorum anao 16.*

Bertoldus Romæ eo ipso anno 1325. vel initio sequentis decessit, Romanæ Ecclesię in ea Urbe Pręsidens, ubi in Patrum sepulchro conditus jacet. De ejus in urbe excessu, ac dignitate Romanæ Ecclesiæ Præsidentis habetur mentio in litteria Joannis XXII. ad Anibaldum successorem. Primo Bertuldi Pontificatus anno obiit Maria Caroli II. quondam Regis uxor, quæ vetustum Cœnobium, & Ecclesiam S. Mariæ de Domna Regina Ord. S. Benedicti restituit, ejusque actoritate, suppresso Monastico Ordine, Moniales Sanctæ Claræ in eo sunt intromissæ. Jacet Maria in oobili tumulo marmoreo, ubi legentibus prostat hæc inscriptio.

Hic requiescit sanctæ memoriæ Excellentissima Domina Domina Maria Dei gratia Hierusalem, Siciliæ, Vnghariæque Regina,

magnifici Principis quondam Stephani Dei gratia Regis Vngharie, ac relicta claræ memoriæ inclyti Principis Domini Caroli II. & mater Serenissimi Principis, & D. Roberti eadem gratia Dei dictorum Regnorum Hierusalem, Siciliæ Regum illustrium, quæ Obiit an. Dom. M.CCC.XXIII. Ind. vj. die xxv. mensis Martii, cujus anima requiescat in pace. Amen.

LXXVI. 34. ANIBALDUS *a* de Ceccano Hernicus Campanus, ex Archidiacono Attrebatensi, S. Theologiæ eximius Doctor, Bertuldo defuncto immediatè successit, ad hanc dignitatem vocatus à Joanne XXII. anno 1326. 9. Kal. Maii, Pontif. 10. ita in Reg. Vatic. epist. 1374. Vertente verò anno 1327. ob eximias ejus animi dotes ab eodem Pontifice Episcopus Cardinalis Tusculanus creatus est, eodemque anno *b* Neapolitano Sacerdotio se abdicavit. Fuit Anibaldus nobilitate generis multis, clarisque legationibus eloquentia, ac eruditione vir sanè percelebris; vitas Beatorum Petri & Pauli Christi Apostolorum doctissimis commentariis heroico versu conscripsit, teste Guilelmo Eisengrenio, quorum meminit Possevinus Apparatus sacri tom. 1. Ejus præclaros labores pro Romana Ecclesia obitos Odericus Raynaldus in Eccl. Annal. tom. 14. Ciaconius & alii recensent Obiit mense Julio an. 1350. 16. Kal. Aug. in Campania, legatione Neapolitana. Cadaver Romam relatum, pompa *c* solemni ad S. Petri Basilicam sepultus est.

a De eo Baluz. Vit. Pap. Aven. t. 1. p. 756. Mandosius in Bibl. Roman. t. 2. p. 54. & Ciaconius Oldoini tom. 2. col. 419.
b Rerit ad an. 1328. Chiocarell. in Catal. Antist. Neapol.
c Sine ulla pompa.

LXXVII. 35. JOANNES Ursinus, Romanus, Neapolionis Ursini magni Regni Logothetæ ac Protonotarii viri clarissimi germanus frater, eximiæ doctrinæ & laudibus pollens ad Neapolitanum Sacerdotium assumptus à Joanne XXII. anno 1328. Hic autem, ut Chioccarelli in Catal. verbis utar, ubi primùm pôtificatum iniit, nihil quod boni pastoris munus decet, prætermisit; etenim ad cleri, omniumque sibi commissarum morum reformationem, atque abusus, qui paulatim irrepserant, tollendos, sexaginta quatuor Synodales constitutiones cum Capituli assensu & voto edidit, in quibus aliquot ejus prædecessorum statutis, ac constitutionibus confirmatis, & pluribus à se additis, omnes alias, tam ab ipso, quam à prædecessoribus editas, eo in volumine non insertas, cassas ac irritas fecit, firmis tamen statutis, & constitutionibus per eum, seu ejus Vicarios ordinatis inter Vassallos Neapolitanæ Ecclesiæ, cujus exordium, *In nomine Domini nostri Jesu Christi, Beatæ virginis gloriosæ matris ejus, Beatæ Catharinæ Martyris, & B. Januarii, totiusque cælestis Curiæ Amen. Nos Joannes Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Neapolitanus, suscepti pastoralis regiminis cura sollicitat sic utilitatibus subjectorum, in illis partibus, quæ animarum saluti consulunt, &c.*

Eæ constitutiones excusæ leguntur. Omnes item cæremonias, consuetudines & solemnitates Ecclesiæ suæ servari solitas in scriptis redigi curavit, reformavit, & observari jussit eodem anno 1337. Cumque sua ab Ecclesia per diuturnum temporis spatium, rebus sic exigentibus, absuisset, reversus multa reperit innovata; quapropter uti bonus pastor ad illa benè constituenda mentem convertens, atque comperiens Capitulum suæ Ecclesiæ cum tam onerosa Canonicorum multitudine se gravatum conspiceret, sicut ipsi dicebant, ut præter confusionem, quæ ex superflua & inutili multitudine, plerumque oriri assolet, redditus etiam minimè suppeterent, adeo ut ii non absque penuria vitam ducere potuissent, atque eam ob causam Canonicos sese stricto sacramento obstrinxisse, nulli in futurum Canonicorum creationi assentiri, nec electum admittendum ab eis fore, adeo quod Canonicorum numerus ita diminutus esset, partim ad majorem dignitatem assumptis, partim vero defunctis, & alio modo deficientibus, ut pauci essent, quique ad ejus Ecclesiæ servitium minimè sufficerent, quod quidem Joannes Archiepiscopus tandiù in remotis agens ignoraverat, cumque Neapolim reversus alios Canonicos in vacantium locum cum Capituli consensu, ut solitum fuerat, creare vellet, Capitulum assentiri recusavit in perjurii reatum incurrere insimulans, quamobrem non parva inter Archiepiscopum, & Capitulum altercatio exorta est; habito tandem conventionis ineundæ, cum eodem Capitulo tractatu, & adhibito insignium sacræ Theologiæ, ac legum Doctorum, atque virorum eruditorum voto, in eam tandem conventionem deventum est, ut Canonicorum numerus nullo unquam futuro tempore quadragenarium excederet, optimè enim, & commodè ex facultatibus, quas Canonici in communi obtinebant, substentari poterant. Declaratum est etiam eorundem Canonicorum collationem ad Archiepiscopum unà cum Capitulo ex more spectare, reservatis Canonicatibus, qui præbendati vocantur, quorum ordinatio ex immemorabili tempore Archiepiscopo dumtaxat pertinere noscitur, ut ea ejus conventionis tabulis Neapoli die 10. Decembris 1343. rogatus per Martinum Marsiam de Alareo clericum Apostolica auctoritate Notarium, atque ipsius Archiepiscopi, omniumque Canonicorum subscriptionibus roboratis, quæ penès Capitulum asservantur, perspicitur. Eoque Præsule Joannes XXII. Pontifex speciali affectu Ecclesiam Neapolitanam prosequens anno 1332. pannum quendam aureum Sancti Januarii præcipui Civitatis patroni gestis affabrè insignitum eidem Archiepiscopo, & ejus Capitulo dono misit, præcipiens, in eadem Ecclesia piè perpetuò asservari, ut nobis ejusdem Pontificis diplomata significant, hunc in modum.

Joannes Episcopus servus servorum Dei. Venerabili Fratri Archiepiscopo, & dilectis filiis Capitulo Neapolitano.

Ecclesiam Neapolitanam, ad quam dilectionis, & devotionis specialis affectum gerimus, honorare volentes, quendam pannum aureum imaginibus Beati Januarii Martyris, cujus corpus in eadem requiescit Ecclesia historiatum decenter, ut accipimus, de pecunia nostra emptam, quem dilectus filius magister Raymundus de Salgis Canonicus Parisiensis Capellanus noster tunc in partibus illis Apostolicæ Sedis Nuncius, penes dilectos filios Mercatores Societatis Bonaccursorum de Florentia, commorantes Neapoli, quousque nos de illo aliter ordinaremus deposuit conservandum, memoratæ Neapolitanæ Ecclesiæ ob divinam & ejusdem Sancti reverentiam, pro decore & ornatu ipsius Ecclesiæ damus, & concedimus de gratia speciali. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus pannum ipsum, quem per alias litteras mercatoribus prædictis directas vobis, per eos assignari mandamus, suscipientes devotè, illum ordinetis & disponatis in eadem

Ecclesia pro ornata & decore hujusmodi perpetuo conservandum.

Datum Avenioni 15. Kal. Septembr. Pontific. nostri anno 18.

Eisdem Mercatoribus.

Cum quendam pannum aureum imaginibus Beati Januarii Martyris historiatum, quem dilectus filius magister Raymandus de Salgis Canonicus Parisiensis Capellanus noster penes vos deposuit conservandum Ecclesiæ Neapolitanæ, pro decore, ac ornatu ipsius ob divinam, & ipsius Sancti reverentiam dederimus, & concesserimus, de gratia speciali, discretioni vestræ præsentium tenore mandamus, quatenus venerabili fratri nostro Archiepiscopo, & dilectis filiis Capitulo Neapolitano dictum pannum pro ornatu & decore hujusmodi perpetuò conservandum in eadem Ecclesia studeatis celeriter assignare; facientes super eadem assignatione confici publicum instrumentum, seriem præsentium continens, illud fideliter nobis transmissuri.

Datum ut supra. Hæc Ille.

Fuisse Joannem Archiepiscopum à Benedicto XII. Pontifice anno 1334. ejus Pontificatus primo constitutum urbis Vicarium, scribit Franciscus Bosquettus in Romanorum Pontificum Historia in notis ad vitam ejusdem Pontificis; quo anno Sancia Regina Roberti Regis uxor Monasterium S. Mariæ Magdalenæ Neapoli condidit pro mulieribus pœnitentibus, quæ relictis mundi illecebris, ad meliorem frugem anhelarent; in quo centum sexaginta sex unum votum Religiosorum more in manibus Joannis Archiepiscopi solemne emiserunt. Locum ex voto religiosissimæ Reginæ ab ordinaria jurisdictione idem exemit Joannes: cura ejusdem Monasterii perpetuò tradita est Fratribus Ord. Minorum. (1) Hoc tempore Benedictus idem Papa XII. præcepit Roberto Regi, ut fidelitatis juramentum, ac ligium homagium Apostolicæ Sedis nomine præstaret Bertrando Ebredunensi Archiepiscopo Apostolico Nuncio, & Joanni Archiepiscopo, quod fecit Rex, eo scilicet modo, quo Carolus I. avus ejus juraverat, ut Bzovius scribit 14. to. Annal. Eccles. ad annum 1335. *Eo quoque Præsule anno 1340 cum Armenus quidam Neapolim appulisset, quem fratrem Apostolum appellabant, qui nec juxta Romanæ Ecclesiæ ritum sanctum baptisma susceperat, nec Catholicæ Ecclesiæ unitate fideliter sociatus Nicopolitani Archiepiscopi titulum indignè sibi usurpaverat, Latinos clericos ordinare audebat, altaria, atque Ecclesias consecrare, sanctum Chrisma conficere, Latinorumque fontes innugere, ne dum Ecclesiam scindebat, verum etiam simplicium virorum animos erroribus implebat, quamobrem Benedictus XXII Joanni Archiepiscopo præcepit, ut illico eum capere, & sub fida custodia ad ipsum Avenionem transmitteret.* Hæc Bzovius ex litteris Benedicti ad Joannem eumdem 14. tom. ad annum 1340. Per eadem tempora ex Joannis Archiepiscopi assensu cœptum est ædificari Cœnobium & Ecclesia S. Joannis de Carbonara Ord. Eremitarum S. Augustini, ex quo viri Sanctimonia vitæ, & doctrina illustres prodiere. Hic jacent ossa Beati Christiani Franchi unius ex assiduis hujus Ecclesiæ fundatoribus, primus Carbonariæ Congregationis Generalis Vicarius, qui sub Ladislao Rege mira sanctitate floruit. Interfuit deinde Joannes solemni coronationi Joannæ I. Reginæ Neapoli celebratæ in S. Claræ æde die 30. Augusti 1344. per Aimericum S. R. E. Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum, assistentibus cum Joanne compluribus Regni Prælatis ac proceribus, militibusque innumeris. Robertus enim Rex Carolum unicum filium susceperat, vulgo Sineterra dictum, sed ex Maria Valesia conjuge Joannam primogenitam & Mariam. Carolus filius Patri prædecessit. Robertus Joannam testamento fecit hæredem, quam jussit nubere Andreæ filio Humberti Nepotis Caroli Martelli Regis Pannoniæ, mense Septembri anno 1333. Dehinc paulò ante mortem, quę anno 1344. *a* accidit, Joannæ, Andreæque nuptias peregit, cum per annos triginta quinque Regnum produxisset, sepultus in sua Neapoli in Ecclesia S. Claræ hoc elogio. *a 1343. ex Engen. Neapol. sac. f. 298.*

Aspice Robertum Regem virtute refertum.

Hic jurisdictionis & juris studiosus, quo die Carolum filium unicum maximæ spei adolescentem, unicamque spem regni amisit, nullo luctu, qui acerbissimus erat, potuit debilitari, quin eo die regni negotia explicaverit, edixerit, lites audierit, atque diremerit, ut testis est, & ait ille qui aderat doctissimus illius temporis Petrarcha. Hunc denique Regem doctissimum, & humanissimum tradit (2) historia.

Porrò Carolus Robertus filius jacet in eadem Ecclesia propè patrem, cum hoc epitaphio.

Hic jacet Illustris Dominus Carolus Primogenitus Serenissimi Domini nostri Domini Roberti Dei gratia Hierusalem, & Siciliæ Regis inclyti Dux Calabriæ, & præfati Domini nostri Regis Vicarius Generalis, qui justitiæ præcipuus zelator, & cultor, ac reipublicæ strenuus defensor, obiit autem Neapol. Catholicè receptis Sacrosanctæ Ecclesiæ omnibus Sacramentis Anno Domini MCCCXXVIII. Indict. xij. anno ætatis xxx. regnante feliciter præfato Domino nostro Rege, Regnorum ejus anno xx.

(„ Vix duobus à morte regis Roberti elapsis annis „ diem suum clausit extremum illius uxor, quæ Asceticam professa vitam in cœnobio S. Crucis ab ipsa „ fundato, non jam amplius audiit regina Sancia, „ sed soror Clara S. Crucis famula suarum Monialium, in quo nihil proprii sibi reservatum voluit, „ velut non solum ultima Monasterii ancillula, sed „ aliquo gravis insuper reatu sibi priores cibos, laceras vestes, culinæ famulitium usurpavit, infirmis sororibus circa omnia semper inservivit, jejuniis, vigiliis, ciliciis, ferreis catenis gracile „ corpus affligens, animam continua divinorum „ meditatione confortans. Cur non sic, imò melior „ in Monasterio, quæ talis fuerat in sæculo? quæ à „ splendidis nuptiis, connivente, imò expressius „ id volente suo regio viro, nil aliud sortiri voluit, „ quam melius posse inservire cœlorum Regi, aut in „ suis pauperibus, aut in fundandis templis, aut „ in alendis religiosis familiis, adeò ut illius generosæ pietati debeat Catholicus Orbis, si res sacra „ vel adhuc peragitur in illis Judææ locis, quos „ aut nascendo, aut incolendo, aut peragrando „ Salvator noster consecravit, licet illa regio sub „ tyrannide Turcica ingemiscat. Sepulta jacet in „ Ecclesia sui Monasterii S. Crucis cum inscriptione, „ quam habes apud Engen. in Neapoli sacra „ fol. 557. Fr. Marcus de Lisboa in 3. part. „ Chron. Francisc. & Gonzaga illam reponunt „ inter Beatas ordinis sui.)

Joannes verò Archipræsul plurimum gratia apud eandem Joannam Reginam valuit, cujus beneficio aucta est Archiepiscopalis jurisdictio, ac privilegiis exornata: multorum quoque invidorum, inimicorumque suorum in se aliquando sensit aculeos; quin etiam parum absuit, ut ab ipsis in meridiana luce occideretur: etenim anno 1355. cum è Sancti Severini cœnobii Ordin. Benedicti digressus, & domum rediret in vestibulo fere templi Sancti Stephani propè Cathedralem à Philippo & Vitelio, atque Joanne Raynaldi de Minutulis inhumaniter aggressus, equo projectus in terram, lapi-

(1) Hic attexuerat Ughellus, quę de Ecclesia S. Claræ scripserat. Nos ea suo loco sua retulimus.
(2) Fuit revera bellica seu laude celeber, justitia, prudentia, liberalitate, religione, cæterisque regiis, & Christianis virtutibus ad miraculum ornatus, Philosophus doctissimus, maximus Theologus, uno denique verbo sapientissimus, imò è cunctis, & præcipuè à Baldo l. 3. Cod. de suis, & Legit. ab Jason. in lex. ts pot. ff. de acquir. hæred. alter Salomon habitus.

pidibus, ac ferro vulneratus, vix vivus evasit, à quibusdam in ejus auxilium prolapsis adjutus, occiso ex ejus famulis uno, deſævientium inimicorum iram elusit, ita ut per aliquot deinda annos Ecclesiæ suæ habenas rexerit. Hoc execrabile facinus cum audivisset Clemens VI. Summus Pontifex, ita excanduit, ut facinorosos auctores diris devoverit, eorumque bona publicaverit, & omnibus dignitatibus privaverit, atque ad futuram rei memoriam hoc cusit diploma, quod exscripsit ex Vat. reg. Bzovius in Eccles. Annal. tom. 14.

Ad futuram rei memoriam.

Solent perversæ mentes in superbiam erigi, quoties pro qualitate criminum pęnas meritas non senserunt, & quantum erga eas judicantis fuit pia magis auctoritas, tantum ipsæ factæ sunt ad flagitia proniores: obrepit enim quasi morbus iniquitas, & sicut ille cum factus fuerit, ex negligentia chronicus, salutarem vim refugit pigmentorum, sic ista nisi rigore fuerit sævientis repressa justitiæ, contemnit leges, abjicit canones, despicit Sanctiones. Oportet ergo Pręsidentem esse sollicitum, ut in virga justitiæ perversorum compescat audaciam, insolentium licentiam frænet, & allidat molimina iniquorum, sicq; animadversione digna quæq; flagitia recompenset, quod reus criminis habeat in pęna, quod doleat, & peccandi licentiam neglecta correctio in alios non derivet. Nam quò in facinorosos, & malos sævitur justè rigidius, eò bonorum quieti providetur tutius, eò securitati consulitur utilius innocentium. Dudum siquidem cum fama publica ad nostrum perduxisset auditum, & id esset ita notorium, quod tergiversatione aliqua occultari non posset, quod dum venerabilis frater noster Joannes Archiepiscopus Neapolitanus de Monasterio S. Severini Neapolitan. Ord. S. Benedicti ordinario sibi jure subjecto, in quo dilecto filio Abbati & Conventui dicti Monasterii officium visitationis impenderat, ad suum ostium remearet, nobiles viri Philippus Minutulus dictus Pallotta, & Ursillus Minutulus milites, ac Joannes Raynaldi Minutulus Domicellus Neapolitanus temerata justitiæ regula, æquitatis jure corrupto, lege modestiæ violata, reverentia calcata paterna, & domini timore contempto, associatis sibi quibusdam eorum in hac parte complicibus, & insidiis pręparatis, propè Ecclesiam S. Stephani Neapolit. in eundem Archiepiscopum patrem & pastorem animarum suarum temerè irruerant, & injectis in eum manibus violentis, ipsum de equo, cui tunc insedebat, turpiter præcipitantes, ad terram crebris in eum ictibus ensium, & concussionibus lapidum, velut reum multorum criminū graviter vulnerabant, & uno interempto nequiter, ac percussis atrociter quibusdam aliis familiaribus dicti Archiepiscopi, qui tantæ pręsumptionis, & temeritatis ignari immuniti armis, & zelo fidelitatis armati, defensioni ejusdem Archiepiscopi pro viribus insistebant, ipsum quoque Archiepiscopum interficere conabantur, & procul dubio interfecissent eundem, nisi ad clamorem circumstantium concurrentes undiq; populi se ministris Sathanę objecissent. Nos tantum facinus, tantumq; fidelium scandalum, ac tantam universalis Ecclesiæ contumeliam, nolentes sub nocivæ conniventię pallio relinquere incorruptam, præfatos milites & Domicellum auctoritate Apostolica peremptorie citandos duximus per publicæ citationis edictum, modum citationis hujusmodi ex certis causis rationabiliter eligentes, ut die secunda hujus mensis proxima præterita hora Consistoriali, quam eis pro peremptorio termino duximus assignandam, comparerent personaliter in Consistorio coram Nobis visuri, & audituri declarationem, & promulgationem, ac inflictionem pœnarum per nos contra eos auctore Domino faciendas, apertè prædicentes eisdem, quod sive in hujusmodi termino comparerent, sive non, nos contra ipsos ad declarationem, promulgationem, & inflictionem pęnarum hujusmodi procederemus, prout justitia suaderet, tanti exigeret atrocitas criminis, ac nobis expedire videretur, prout in nostris litteris inde confectis hæc & alia plenius continentur: ac deinde adveniente hujusmodi termino, & ineo præfatis militibus, & Domicello pro se, vel alio, qui eorum absentiam legitimis excusationibus excusaret, non curantibus comparere, nos ipsos reputavimus, prout erant, exigente justitia contumaces; sed volentes clementer agere cum eisdem, ipsos usque ad hanc diem, & horam de benignitate Sedis Apostolicæ duximus expectandos. Cum autem ipsi, ut tantæ culpę reatum redderent contumacia graviorem, adhuc non curaverint, nec curent comparere per se, vel alium, qui legitimis excusationibus absentiam excusaret, vel excuset eorum, Nos milites & Domicellum prędictos principales auctores hujusmodi abominabilis sceleris, & eos insuper, qui illud cōmitti, seu fieri mandaverunt, aut habuerunt ratum factū ab aliis, vel in eo facientium socii extiterunt, aut in eis in illo dederunt consilium, auxilium, vel favorem, seu scienter defensarunt, eosdem excommunicationis vinculo innodatos, & anathematis mucrone percussos: à feudis insuper, locationibus, officiis, & beneficiis spiritualibus, sive temporalibus, quæ ipsi ab Ecclesiis Neapolit. obtinent, hoc ipso cecidisse, illaque ad eandem Ecclesiam reversa liberè, ipsorum quoque filios per masculinam lineam descendentes usque ad secundam generationem, omni spe dispensationis adempta, redditos ipso facto inhabiles, ad beneficia ecclesiastica in civitate, & diœcesi Neapolit. obtinenda. Terras quoque ipsorum, dum tamen unam dietam non contineāt, usque ad condignam satisfactionem eorum ecclesiastico interdicto subjectas fore prout sunt, ipsosque sacrilegos infamiæ notam incurrisse, & auctoritate Apostolica tenore præsentium declaramus, ac insuper ipsos omnibus & singulis possessionibus, & bonis olim de mensa Archiepiscopalis Ecclesiæ Neapolitan. existentibus, vel ad ipsam, seu alias Ecclesias pertinentibus quocumque modo, quocumque titulo, occasione, vel causa detineantur, teneantur, aut possideantur ab eis, & jure si quod eis competit in eisdem, eadem auctoritate privamus, & volumus, quod ad Ecclesias ipsas liberè revertantur. Filios præterea ipsorum per masculinam lineam descendentes usq; ad secundam generationem omni prorsus spe dispensationis adempta inhabilitamus & inhabiles reddimus ad quæcumque beneficia ecclesiastica ubilibet obtinenda. Civitatem quoque, nec non Castra, Villas, Terras, & alia quæcunque loca, in quibus ipsos, vel eorum aliquos, aut aliquem publicè morari contigerit, & eosdem ab illis expellendi facultas eis fuerit, ipsorum, vel aliquorum, aut alicujus ipsorum in eis durante præsentia, & per quatuor dies post discessum eorum abinde interdicto ecclesiastico volumus subjacere. Illos præterea, qui scienter malefactores eosdem, aut aliquos, vel aliquem eorum receptaverint, vel qui in præmissis, aut eorum aliquo eis dederint consilium, auxilium, vel favorem, etiamsi pontificali, aut quavis alia ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate, excommunicationis sententia innodamus. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus, privilegiis, indultis, & litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressè vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumcumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis, seu si aliquibus communiter, vel divisim à dicta Sede indultum existat, quod excommunicari, vel interdici non possint per litteras Apostolicas, quæ plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indultu hujusmodi, nec non locis, ordinibus, propriis nominibus, & cognominibus, ac dignitatibus eorum non fecerint mentionem. Absolutionem autem omnium, & singulorum, qui hujusmodi sententias incurrerunt, vel incurrerint, ac suspensionem sententiarum ipsarum, Romano dumtaxat Pontifici reservamus. Nulli ergo, &c.

Actum, & datum Avinion. in Palatio Apostolico 2. Idus Octobris anno 3.

Ad hunc quoque Archiepiscopum referendum videtur, quod Matthæus Palmerius Florentinus ait

in vita Nicolai Acciajoli Florentini hujus Siciliæ Regni magni Senescalli, inquit enim. *Ludovicum è Duratio Siciliæ Regem virum Joannæ I. Reginæ, Oratores Avenionem destinasse ad Innocentium Sextum Roman. Pontif. Archiepiscopum Neapolitanum (cujus nomen non exprimit) & Nicolaum illum Acciajolum, ex quo aliqui parum Regis amici, & eidem Pontifici valde grati, assiduè vacabant, eundem Regem calumniis prosequi apud eundem Pontificem, inter alia dicentes, quod Rex idem possidens Siciliæ Regnum ex Sedis Apostolicæ concessione videbatur parum eandem Sedem curare ac eam parvipendere, censum non solvendo, quem singulis annis eidem Sedi pendere tenebatur, ii verè Oratores Avenione ab eo Pontifice, & ab omnibus valde honorificè excepti sunt.*

A

Joannis frequens mentio est in registris, tom Vaticanis, tom regiis Neap. ad annum usque 1358. quo creditur ex hac vita discessisse 8. Novembris die, quæ in lib. anniversariorum majoris Ecclesiæ sic inscribitur.

B

Die 8. Novemb. depositio D. Archiepiscopi Joannis de Ursinis. Hic anno 1353. fecit, quod valde utile fuit, inventarium, seu registrum bonorum Ecclesiarum omnium Civitatis Neapolis, ejusque Diœcesis, in quo jura & redditus, privilegia, ac fundationes, quo nempe tempore, & à quibus eæ fuerant erectæ recensebantur. Ejus tamen laboriosissimi operis volumen desideratur.

LXXVIII. 26. BERTRANDUS de Meyshonesio Gallus, nobilis generis, scientia, ac longo rerum usu magnæ celebritatis vir, ad Neapolitanam Sedem ascendit post Joannem anno 1359. memoratur in lib. solut. Prælat. die prima Julii sub corrupto vocabulo Ynardi. Hic in mortis articulo, ut Bzovius scribit, facultatem habuit ab Innocentio VI. absolvendi Ludovicum Regem Neap. diris innodatum ob non solutum Romanæ Ecclesiæ censum. Interfuit generali Conventui, coram Rege, totiusq; Regni Proceribus celebrato die 5. Apr. 1361. in quo ad Clerum, & Prælatos orationem habuit luculentissimam, ad Barones & Principes, oravit Neapoleo Ursinus Regni Logotheta. Fato functus est anno 1362. die 30. Octobr. sepultus in majori Ecclesia, tumbaq; marmorea in Sacello D. Asprenatis, translatus postea prope altare summum cum urna 1370. dum Bernardus successor Sacellum Petro de Tocco Martinæ Comiti concessisset. Ad tumulum legitur inscriptio.

C

Hic jacet corpus Reverendi in Christo Patris & Domini Domini Bertrandi de Meyshonesio Dei gratia Archiepiscopi Neapolitani, qui obiit anno Domini MCCCLXII. die xxx. Octob. primæ Indict. cujus anima requiescat in pace. Amen.

LXIX. 27. PETRUM de Gratia, Gallum, Viennensem Archiepiscopum, Urbanus V. Pontifex ad hanc Ecclesiam transtulit die 5. Julii 1363. & post annos duos iterum illum ad Ebredunensem in Galliam transtulit Sedem. Is ille Petrus est Ebredunensis Archiepiscopus, quem Gregorius XI. anno 1375. purpura exornavit ad titulum S. Marci, mox S. Mariæ Transtyberim. Fundis interfuit creationi Clementis VII. Antipapæ. Avenione decessit 1389. cum ejusdem Pseudopontificis partes consectaretur. Hunc Ciaconius confundit cum alio Petro de Saracenaco, qui vulgo Vivariensis dictus est, ab eodem Clemente Cardinalis creatus tit. S. Laurentii in Lucina, defunctus Avenione Episcopus Sabinensis 1390. quem Petrum de Bernia, etiam idem nuncupat Ciaconius, & nos ab ejus errore hallucinati, eundem Ebredunensem cum hoc Vivariensi in nostra Sabinensium Episcoporum serie tom. 1. confudimus, cum revera noster hic Petrus de Gratia Archiepiscopus antea Viennensis, postea Nea-

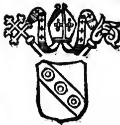
D

politanus à Gregorio XI. in numerum Cardinalium cooptatus, diversus sit à Petro de Saracenaco seu de Bernia Clementis VII. Cardinale. Cæterum Petro tunc Archiepiscopo Neapolitano Regina Joanna solvi mandavit decimas Ecclesiæ Cathedralis debitas die 6. Octobr. 1363. Sequenti, eadem Regina omnia privilegia ab antecessoribus suis Regibus, Ecclesiæ & Archiepiscopis Neapolitanis indulta liberaliter confirmavit. Eidem quoque Petro multa gravia munia ab Urbano V. fuisse commissa habetur ex literis ad eum missis, præcipuè ut de electionibus Prælatorum Regni sollicitus inquireret, & investigaret, quæ contra sacrorum Canonum sanctiones, Romanæque Ecclesiæ jura celebratæ censebantur, ac de iis certiorem redderet Apostolicam Sedem, virosque qua doctrina, qua vitæ sanctimonia illustres, & nomenclaturam diligenter transmitteret, ut ex ea, quibus vacantes Ecclesias tutè committi possent, edoceretur, ut Bzovius scribit. Petri memoria habetur in Neapolitanis monumentis ad annum usque 1365. quousque ad Ebredunensem Ecclesiam translatus est.

28. BERNARDUS a de Bosquetto (1) Gallus patria Cadurcensis ex Canonico Burdegalensis Ecclesiæ, & Papæ Capellano infula Neapolitana insignitus est ab Urbano V. die 9. Sept. 1365. ut in Reg. Vat. Memoratur in chartula consecrationis Ecclesiæ S. Martini de Neapoli Ord. Carthusiani, quæ solemni ritu celebrata est 26. Febr. 1368. à Guillelmo de Agrifolio Card. Legato, cui interfuit Bernardus. Ecclesiam & hocce Cœnobium condidit Carolus Calabriæ Dux Joannæ Reginæ genitor, amplissimis redditibus ab eodem Carolo, & Joanna locupletatum. Bernardus vero eodem anno 28. Septemb. ab Urbano Presbyter Cardinalis tit. XII. Apostolorum creatus est; quo die se Neapolitano Sacerdotio exoneravit. Mortuus est Avenione die 9. Aprilis 1371. ibique sepultus Gregorio XI. sedente. Meminit Bernardi præter alios Franciscus Bosquettus Narbonensis in sua Pontificum Romanorum Historia, ubi habet Bernardum hunc patria fuisse Cadurcensem. LXXX.

a De eo Ciaconius Oldoinus t. 2. col. 368.

29. BERNARDUS b, aliis Bertrandus Gallus, pa- LXXXI.

b De eo Baluzius

(1) Ejus genus, & patriam tuetur Baluzius in notis Papar. Avenion. contra Frizonium, qui eum cum sequenti Bernardo confundit.

In Vitis Papar. Avenion.

patria Ruthenus ex Cadurcensi civitate oriundus, utriusque Juris consultissimus, cum esset Archidiaconus de Vallibus in Cadurcensi Ecclesia, & Apostolici Palatii causarum Auditor Bosquetto successit, ad hanc Sedem vocatus ab Urbano V. die 2. Octob. 1368. Ejus jussu Joannes quidam Majoris Ecclesiæ Cimeliarcha vitam conscripsit S. Joannis cognomento Aquaroli Neapolitani Episcopi, ut idem tradit in proœmio ad ipsum Bernardum. Hic eximius Præsul sub Urbano V. & Gregorio XI. Summis Pontificibus Apostolicus Nuncius fuit in utriusque Siciliæ Regno, atque optimi Ecclesiastici partes adimplevit. Prælatos Clericosque ad puriores servandos mores compulit. Divi Basilii Ordinem vetustate sua laborantem, ad pristinum Monasticum splendorem pietatemque traduxit, ipsum quoque Trinacriæ Regem, Joannamq; Neapolis Reginam ad suppetias contra Turcas ferendas impulit. In Cathedrali Neapolitana Hebdomadariorum congregationem S. Salvatoris, jam diu institatam privilegiis, ac redditibus auxit. Coluit quam qui maxime Divam Brigittam Svecorum Principem, tunc peregrino habitu Neapoli agentem, quæ ad ipsum de B. Virginis Dei Genitricis Mariæ revelatione Neapoli habita scripsit, ut ipsa lib. 7. cap. 12. suarum revelationum testatur: quo tempore cum Carolus Brigittæ filius Neapoli mortalitatem explesset, Bernardus eidem in Cathedrali justa persolvit, eundem funeravit, assistentibus cum matre piissima, Joanna Regina ac Curiæ proceribus. Collegium Ruthenense in Cadurcensi civitate fundavit, de quo Guilleimus Crojus in Episcoporum Cadurcensium Hist. in Rogerio de Castro novo Episcopo hæc habet. *Ruthenensis Collegii originem ad Bernardum de Ruthena Caturco oriundum Archiepiscopum Neapolitanum refero, anno quippe 1371. Avenione in Bernardi Cardinalis decessoris* (erat hic Cardinalis de Bosquetto) *ædibus 17. Kal. Maii* (ut fundationis tabulæ ferunt) *donatione inter vivos bonis cedit*. Idem narrat Claudius Freydam Fromenteus Parisiensis in Epistolis ad Guillelmum Benedictum Caturcensem. Generalem tamen Academiam Caturci in patria fundasse Joannem XII. anno 1333. scribit cum aliis Cassaneus. Interea Bernardus in Cathedrali Neapolitana chori subsellia fieri fecit permagnifice, ubi ejus gentilitia spectabantur, sbarra siquidem, seu balteus ubi tres anuli, seu circuli insculpti erant, quæ ferunt esse insignia nobilis familiæ de Treghi in Gallia. Fortasse ex hac gente fuit hic noster Bernardus, qui anno 1377. veluti Apostolicæ Sedis Legatus, Gregorii XI. nomine fidelitatis juramentum à Joanna Regina recepit. Sequenti vero anno Gregorio Romæ defuncto cum inter Urbanum VI. Papam, & Pseudo Pontificem Clementem VII. æstuasset teterrimum schisma, Bernardus, quod Gallus esset, & Reginæ à secretis, Antipapæ partis fovit, eundemque Fundis adoravit. Quamobrem Urbanus juste commotus, Joannam utriusque Siciliæ Regno privavit, illudque Carolo de Duracio, quem hostem Reginæ infensissimum noverat, beneficiario jure concessit, Bernardum vero tamquam Schismaticum diris devovit, & Archiepiscopatus honore spoliavit, eique successorem dedit Ludovicum Boautum nobilem virum Neapolitanum Caroli amicum. Interea Carolus magno cum exercitu Regni possessionem conatur invadere, Joanna vero, ut Gallos milites evocaret, Ludovicum Ducem Andegavensem Joannis Francorum Regis filium, & post ejus mortem alterum Ludovicum ejusdem filium, Comitatus sui & Regni hæredes instituit anno 1380. die 30. Julii in Castro Novo ab hoste obsessa. Joanna obsidione premitur, Ludovicus ut illam liberaret cum exercitu in Italiam trajecit, & in Apulia habet cum militibus obvium Duraciensem. Pugnatur undique, sed Ludovicus impar, ejusq; exercitus viribus inferior, dum inclinat, gravi vulnere sauciatus è prælio via evasit. Joanna omni spe & auxilio destituta, dum in dies magis obsidione premeretur, salutem pacta sui deditionem, & civitatis suæ fecit Duraciensi. Is salutis promissæ immemor Joannam laqueo interemptam, eo, ubi Andreas Joannæ maritus fuerat interfectus, loco suspendi jussit anno 1382. Regni 39. Mariam vero Joannæ sororem, quæ Comiti Artesiensi nupserat, capite truncat. Et hæc finis stirpis Roberti, cujus Regnum ad Ducem Andium tamquam ad hæredem Reginæ Joannæ jure delatum est hæreditario. Joannæ cadaver Neapolim relatum in Ecclesia S. Claræ prope Carolum Illustrem Ducem Calabriæ patrem suum absque pompa humatum, addita ad tumulum inscriptione Car. Duracii jussu, hisce verbis concepta.

Inclyta Parthenopes jacet hic Regina Joanna
Prima, prius felix, mox miseranda nimis.
Quam Carolo genitam, mulctavit Carolus alter
Qua morte illa virum sustulit ante suum.
M.CCC.LXXXII. xxii. Maii v. Indict.

Cæterum Bernardus in tanta rerum confusione, qua prorsus sæculis multis acrior nulla fuit, prævalente Duracio exulare in Gallia coactus est, & Ecclesiam vacuam æmulo relinquere. Avenione creditur apud Clementem obiisse circa annum Domini 1389. die 20 Octobris, qua die ejus anniversarium in Cathedrali habebatur. Præsul sanè dignissimus, & æquiori fortuna dignus, nisi in ea miserabilis Schismatis tempora incidisset, unde plerumque fiebat, ut una eademque Ecclesia sub duobus Pastoribus inter se litigantibus, Magno Reipublicæ Christianæ scandalo laboraret.

[„ *Hoc Præsule obiit Neapolis, sepultusque in D.* „ *Claræ B. Philippus de Aquereo Gallus Ord. Mi-* „ *norum, qui fuit à Confessionibus Monialium S.* „ *Claræ, & ipsius Sanciæ reginæ, humilitate, pa-* „ *tientia, cæterisque virtutibus, verbi Dei præ-* „ *dicatione, ac prophetiæ dono illustris, pluries* „ *Angelica, ac ipsius Salvatoris nostri visitatione* „ *dignus, prodigiis ante, & post obitum perpetra-* „ *tis verè conspicuus.*]

30. THOMAS *a* Ammanatus, Hetruscus, patria Pistoriensis nobili familia natus, parentes habuit Donatum & Lippam Riccardam. Vir fuit peritia legum insignis, & rerum experientia clarus, quippe qui in Romana aula pene ab adolescentia nutritus, sub Urbano V. & Gregorio XI. Pontificibus varia munia egregie obivit, & in Germania ad Carolum IV. Imperatorem ejusdem Gregorii Apostolicus Nuncius fuit; eoque demortuo inconsultè partes Clementis Antipapæ contra Urbanum VI. Papam amplexatus, cum ipso Avenionem concessit, à quo post obitum Bernardi ex Auditore sacri Palatii Neapolitanus electus est Archiepiscopus anno 1380. cum jam Episcopus Nimociensis esset; solvitque pro Neapolitano Sacerdotio solitum subsidium die 17. Febr. ejusdem anni. In Britanniam deinde pro eodem Clemente functus est Legatione, à quo anno 1385. inter Cardinales

a De eo Baluzius Vit. Pap. Avenion. t. p. 1340. & Ciaconius. Oldoinus. t. 2. col. 681. Intrusus omittitur.

coo-

cooptatus est ad titulum S. Praxedis die 12. Julii, qui nec Neapolim vidit, nec ejus Ecclesiæ possessionem inivit, nomen Archiepiscopi retinuit ad annum usque 1388. & dignitatem libere in manibus Clementis remisit. Avenione decessit die 6. Decembris 1396 sub Benedicti XIII. Pseudo Pontificis obedientia, cujus creationi interfuerat. Fratrem germanum habuit Bonifacium celeberrimum Jurisconsultum ab eodem Benedicto XIII. Diaconum Card. S. Adriani creatum anno 1397. sub quo obiit. De Ammannatu familia legendus Ammiratus libro de familiis Florentinis.

a Et hic intrusus.

31. GULIELMUS, *a* patria & familia ejus ignorantur, per cessionem Thomæ Neapolitanam Ecclesiam invasit, ad eam dignitatem vocatus a Clemente VII. anno 1388. quo tunc electus die 6. Maii solvere promisit solitum servitium in Obligat. libro, ubi mentio Thomæ decessoris. Hic auctoritate Ludovici Ducis Andegavensis, Neapolitanæ Ecclesiæ possessionem iniit, expulso per summam injuriam legitimo Archipræsule, quam substinuit tantum, quantum idem Ludovicus jura Regni retinuit. (B) Neapoli erat anno 1390. die 3. Decembris, quo die Canonici Cathedralis quasdam contributiones ipsis ab Archiepiscopis debitas Guillelmo liberaliter, ob paupertatem remiserunt, ut loquitur documentum *Die 3. Decemb.* 1390. *Ind.* 14. *Clementis VII. Pontif. anno* 13. ubi in fine legitur; *Acta fuerunt hæc Neapoli in hospitio habitationis dicti Domini Archiepiscopi sito in platea Nidi, in quo idem Dominus Archiepiscopus propter necessitatem & defectum sui Palatii Archiepiscopalis ad præsens habitat*. Et ex alio documento, die 24. Novemb. sequentis anni Jacobus Capite Cimiliarcha & Gerardus de Pesula Diaconus Neapolitanæ Ecclesiæ, Guilielmi Archiepiscopi Vicarii confirmant Abbatissam SS. Marcellini & Petri de Neapoli Ordin. S. Benedicti nuper electam. Guilielmi mentio reperitur usque ad annum 1394. in Neapol. monumentis in obedientia Antipapæ degentis. (C) Quid deinde de ipso actum sit, vel quo anno locove excesserit, incompertum est.

(„ *His temporibus obiit B. Guido e patritia Nea-* „ *politana gente Maramalda, Ord. Prædicatorum* „ *summus Philosophus, ac Theologus, contra hære-* „ *ticam pravitatem Quæsitor, vitæ integritate, ac* „ *miraculis insignis.*)

b Hic pariter intrusus. De familia Pagana legendus Campanil. p. 213. Mandef.

32. NICOLAUS de Paganis *b* summo loco natus, Thomæ (r) Regni Cambellani sub Carolo III filius, Rensii frater eodem munere functi sub Ladislao Rege regii Marescalli, cujus etiam germanus frater extitit Galeottus egregius miles Ludovici II. compater arcis S. Hermi Præfectus, qui apud eundem maxima valuit existimatione; cujus meritis Nicolaus ex Abbate Commendatario SS. Severini, & Sosii à Benedicto XIII. Pseudo-Pontifice in locum Guillelmi sublectus est Archiepiscopus, cu-

(A) jus Vicarius una cum Capitulo, quendam Majoris Ecclesiæ Capellanum per hebdomadarios præsentatum auctoritate Nicolai confirmavit anno 1399. *Franciscus*, ait documentum, *Moreganas de Neapoli Juris Canonici peritus, Sedis Apostolicæ Capellanus, Canonicus Neapolitanus, Domini Nicolai miseratione divina electi Neapolitani in spiritualibus, & temporalibus Vicarius Generalis, &c. Datum & actum Neapoli in Archiepiscopali Palatio sub anno à nativitate Domini 1399 die 15. mensis Januarii 7. Ind. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Benedicti divina providentia Papæ XIII. anno 4.* Pendet è documenti pagina sigillum ceræ rubeæ, cum effigie S. Ianuarii, & insigniis gentis Paganæ. Interea Nicolaus, ne à legitimo Pontifice Bonifacio IX. depelleretur ab Ecclesia Neapolitana, Ladislai gratiam sibi conciliavit, ad cujus favorem confugit. Rex ut familiæ, quæ in Regno prępotens & illustris erat, & Galeotto Nicolai fratri gratificaretur, cujus opera indigebat, (B) regiis literis ejus manu signatis Nicolaum sub Regia sua protectione suscepit, ac se Bonifacio commendaturum spopondit, ut libere, & canonice Neapolitanam posset administrare Ecclesium. Exemplar Regis litterarum habetur in Regio regestro Ladislai in hunc modum.

Ladislaus Rex, &c.

Tenore præsentium notum facimus universis earum seriem inspecturis, tam præsentibus quam futuris, quod noviter inter alia per virum nobilem Galeottum Paganum de Nuceria militem, Regni Siciliæ Marescallum nostrique Hospitii Senescallum & fidelem dilectum à nobis suppliciter postulata, Galeottus idem à nobis postulavit, petiit, ut promitteremus curare, & facere cum effectu, quod Dominus noster Summus Pontifex daret & conferret Archiepiscopatum Neapolitanum Vener. viro Nicolao Pagano fratri dicti Galeotti, Archiepiscopatum ipsum præsentialiter tenenti, & possidenti, & pro eo impetrare, & obtinere Apostolicas litteras, sive bullas, & illarum impetratione (C) durante manutenere dictum Nicolaum in possessione, & in jurisdictione, ac reali perceptione fructuum Archiepiscopatus, ejusdem, & quod nulla ratione, seu causa possit amoveri, vel suspendi à possessione prædicta, & quod donec reciperet integrè fructus dicti Archiepiscopatus faceremus eidem concedi in commendam Abbatiam Monasterii S. Severini de Neapoli, cum perceptione fructuum Monasterii prælibati, cujus quidem Galeotti postulationibus sicut subsequitur annuentes contentamur manutenere dictum Nicolaum ejusdem Galeotti fratrem in possessione dicti Archiepiscopatus, ac curare, & facere cum effectu, quod dictus Dominus noster Papa concedat dictum Archiepiscopatum Neapolitanum modo prædicto, operando semper in prædictis totum posse nostrum; credimus enim indubiè, & sumus quasi certi, quod in prædictis & majoribus dictus Dominus noster Papa annuet votis nostris. Has nostras litteras magno nostro pendente sigillo munitas eidem Galeotto in præmissorum testimonium concedentes. Datum Neapoli in absentia Logothetæ, & Prothonotarii (D) Regni nostri Siciliæ, ejusque locumtenentis per virum nobilem Gurellum Aurilliam de Neapoli legum Doctorem, magnæ nostræ Curiæ Magistrum Rationalem Locumtenentem, Magni Camerarii Siciliæ Regni Consiliarium, & fidelem nostrum dilectum Anno Domini 1399. die 9. Julii Ind. 7. Regnorum nostrorum anno 13. Ladislaus Rex.

Cæterum post hæc quid de Nicolao actum sit non habemus, neque in monumentis Regiis, nec Romanis ulla deinceps reperitur mentio. Quanquam hi tres supranotati Archiepiscopi, Thomas scilicet Ammannatus, Guillelmus, ac Nicolaus iste Paganus haud legitimi vocandi sint hujus Ecclesiæ Antistites, erant tamen recensendi, ut illius temporis schisma, & status Ecclesiæ hujus memorarentur, ac legitimi à schismaticis secernerentur. De Pagana familia scripsit Scipio Mazzella, Ælius Marche-

(r) Vult hic Thomas Marescallus Caroli III. ejusque regalis Scuteriæ Magister, ac Præfectus arcis S. Erasmi, quæ vulgo s. Ermo, & in quodam Indulto Reginæ Joannæ I. ipse intervenerat ut Patritius Neapolitanus in sessione Portus conscriptus.

chesius, & Carolus Burellus doctus amicus noster Clericus Regularis Minimorum, nuper ex contagiosa lue Neapoli defunctus in vindice Neapolitanæ nobilitatis libro.

LXXXII.

33. **LUDOVICUS BOCZUTUS** a Neapolitanus nobilitatis clarissimæ, ex sæculari Abbate ab Urbano VI. in privati Bernardi locum legitimus Neapolitanæ Ecclesiæ adlectus est Archiepiscopus anno 1378. Possessione adeptus varia fortuna quinque omnino annis eam dignitatem gessit, quippe qui in eam temporum calamitatem incidit, ut aliquando pro sua dignitate servanda capitis etiam periculum subierit, nec libere Ecclesiæ administrationem inire potuerit, nisi fugato Neapoli Clemente Antipapa Reginaque Joanna, tunc ex populi propensione illam regendam suscepit. Verum paulo post cum Joanna civitatem recuperasset suam, Ludovicus Regiæ majestatis reus factus Ecclesiam, sua, suorumque bona amisit, ac diu profugus apud amicos latitavit, quousque inventus carcere inclusus, apud Nolanum cœmeterium militibus custodiendus traditur: sed à Nicolao Ursino Nolæ Comite adjutus, custodia elapsus fugam arripuit, & Romam ad Urbanum Pontificem incolumis se recepit anno 1379. quo, ut Corius scribit, Mediolanum missus auctoritate Pontificis Galeatio Vicecomiti indulsit, ut Catharinam Bernabonis Mediolanensium Principis filiam consobrinam suam in uxorem ducere posset: hujus delegationis socium habuit Antonium Salutium Mediolani Archiepiscopum. Tandiu ab Ecclesia sua exul fuit, quamdiu Joanna Regina regno & vita à Carolo Duracio privata est, tunc Ludovicus postliminio restitutus pauper & senex ad paucos annos pacificè concreditam administravit Ecclesiam. Mortuus est die 25. Maii 1383. sepultus in Cathedrali in gentilium suorum sacello, ubi olim exstabat memoria. Hic Hebdomadariorum Congregationi S. Salvatoris in subsidium contulit Ecclesias de Mundulis, & S. Praxedis cum earum juribus & pertinentiis anno 1381. die 6. Novembris, cujus etiam fit mentio in reg. Reginæ Margaritæ die 14. Novembr. quo Joannellus Boczutus Miles, Ludovici bonæ memoriæ Archiepiscopi nepos, ejusdem hæreditatem alieno ære obnoxiam abhorruit. Eo quoque anno quo Ludovicus obiit, Carolus III. Rex instante Neapolitano populo, teterrimum illum jugulavit abusum, gladiatorum scilicet ludorum, quo nobiles viri, cives, ac plebei in campo Carbonario festivis diebus immanissimè inter se dimicabant, adeo ut eorum manus fœdissimè humano cruore maderent, ac plerumque sibi invicem vitam adimerent: quamobrem Rex sceleratum campum, ut in pium usum converteretur populo benignè donaverit, ubi Ecclesiam ædificarunt, quam S. Mariam de pietate dixerunt. Extat hujusce rei Caroli documentum 25. Junii Ind. 6. ejusdem anni,

a De hoc ejusque familia Carolus de Lellis de Familiis nobil. regni Neapol. par. 3. p. 102.

A datum, per manus Gentilis de Moriliuis de Sulmona leg. Doct. Locumtenentis Prothonotarii Regni Siciliæ, in quo præter alia hæc commemorantur. *Homines divites & incolæ nobiles & plebei civitatis ejusdem anno quolibet per vices & tempora, diebus Dominicis, & festis quibus vacandum erat divinis laudibus, convenientes ad invicem ad exercitandum vires armatas eorum cum ensibus, gladiis, contis, fustibus, omni amicitia postposita ad plausum non solum & famam omnium, ac si inimici capitales existerent, quo neces hominum, percussiones lethales, emissiones oculorum, & cicatrices deturpantes hominum corpora, nec sedari aliquando potuit hujusmodi nefandus abusus ad mandata Serenissimorum Principum nostrorum Hierusalem & Siciliæ Regum, excommunicatione Apost. exinde facta, &c.* Paulo post subdit: *Quod Religiosos & Clericos, quorum cura est vacare officiis, & rationibus insistere, igitur id demum traherunt, & ad spectandum dictum ludum, &c. Deus ex alto prospiciens & considerans terram datam fore filiis hominum, non ad effundendum sanguinem, in*
B *æternum supplicium, scilicet labore, sic inspiravit mentes ipsorum civium animosque mutavit in melius, ut quod olim mandatis regiis repelli non potuit, Deo inspirante motu proprio tolleretur, & converteretur in opus pium quod era ad strages civium deputatum, &c.* Campum prædictum sceleratum solemni pompa, spectante Rege, populoque Bartholomæus Episcopus Isclanus Neapolitanæ Ecclesiæ Vicarius benedixit, primumque lapidem posuit Ecclesiæ construendæ, cui adjecerunt novum pauperum Xenodochium, quod nunc Magno D. Annunciatæ unitum est. Porro nefandi abusus, disertis verbis meminit Petrarca testis oculatus. *Quid autem,* inquit, *miri est quid per umbram mortis nullo teste petulantius audeat cum luce media inspectantibus Regibus ac populo infamis ille gladiatorius ludus in urbe Italiæ celebretur barbarica feritate? ubi more pecudum sanguis humanus funditur, & sæpe plaudentibus insanorum cuneis, sub oculis miserorum paren-*
C *tum infelices filii jugulantur, juguloque gladium cunctantius excepisse, infamia summa est, quasi pro Republica, aut pro æternæ vitæ præmiis certetur? Illuc ergo pridem ignarus omnium ductus sum ad locum urbi congruum, quem Carbonariam vocant, non indigno vocabulo, ubi scilicet ad mortis in eundem conventos fabros denigrat tantorum scelerum officina. Aderat Regina & Andreas Regulus, &c.* Hujus quoque meminit Paris de Puteo cap. 4. lib. 1. de re militari, sive de singulari certamine: *Erat,* ait, *priscis temporibus in Urbe Roma campus gladiatorius Martius appellatus omnibus securus ad pugnam, & in nobilissima Civitate Neapolis plena militibus, armisque florentissima alter campus pugnatorius appellatus Carbonaria, in quo quisque suas offensas & injurias vindicabat impune:* de quo etiam Baldus mentionem facit in l. Athletas ff. de iis, qui notantur infamia. Sed de his satis, ad nostram seriem stylum dirigamus.

LXXXIII.

34. **NICOLAUS** Zanasius, Cremonensis, Ju-
D risprudentiæ doctrina, tum probitate vitæ, & longa in Romana Curia experientia vir longe clarissimus, cum esset Episcopus Brixiensis ab Urbano VI. Pontifice missus est Neapolim, ut à Carolo III. Rege juramentum fidelitatis pro Romana Ecclesia susciperet, quod feliciter peregit Kal. Maii 1381. & Regiam gratiam promeruit, cum & Beneventano Archiepiscopatu donatus est 1382. & post annos duos defuncto Ludovico ad hanc Neapolitanam Ecclesiam translatus est. Quinque omnino annis integra fama virtutis in ea dignitate vixit quandoque varia asperaque fortuna exagitatus, cum defuncto Carolo Rege, Ladislaum filium veneratus in Ludovici Andegavensis manus incidit, qui illum à sua Ecclesia exulare compulit anno 1387. In patriam Cremonam se recepit, in qua ex animi mœrore diem suum obiit 25. Augusti 1389. sepultus in Cathedralis sacello Corporis Christi cum iis carminibus in marmore exaratis.

Quem

Quem cernis Nicolaus erat de Zanasiorum
Stirpe satus, Doctor canonis egregius
Justitiæ speculum, decus, & lux alma Cremonæ,
Corde humilis, patiens, officiosus erat.
Serviit Ecclesiæ Romanæ tempore longo
Præsulibus gratus, Cardinibusque suis.
Hunc tres Pontificem digni successibus Urbes
Promeruere suum, mirificumque Patrem.
Brixia prima, sequens Beneventum, tertia Regni,
Et caput, & sedes, inclyta Parthenope.
Cumque vocante Deo meritis maturus, & annis
Optaret jungi cœtibus Angelicis.
Annis octuaginta novem, cum mille trecentis
Præteritis, ex quo Virgo Deum genuit,
Augusta quina vicena, luce sepulchro
Deposuit corpus Regna superna petens,

B Meminit Nicolai Constantius lib. 8. hist. Neapolit. Joannes Baptista Carafa aliique, quem malè Guindacium appellant corrupto cognomine Zanasii in Guindaccio, cum satis constet Zanasium successisse Boczuto, Zanasio Minutulum.

XX IV. *a* De eo Ciaconius Oldoini t. 2. col. 705.

35. HENRICUS Minutulus *a* nobilissima gente natus Neapoli successit Zanasio, anno salutis 1389. eodemque anno à Bonifacio IX. S. R. E. Presbyt. Card. ad titulum S. Anastasiæ creatus, Archiepiscopi venerandam imaginem absens fere semper annis plus minus decem sustinuit, quam libere in manibus Bonifacii dimisit anno 1400. Episcopus Card. Tusculanus adlectus. Hic pulcherrimam marmoream portam Cathedralis erigi curavit 1407. quam Abbas Barbosus de Piperno insignis ejus ævi sculptor cælavit, opus sane mirandum statuis, artificio, porphyseticis columnis exornatum, ubi Henrici marmoreum simulacrum flexis genibus ante Beatam Virginem Deiparam conspicitur cum inscriptione.

D *Nullius in longum & sine schemate tempus honoris*
Porta fuit rutilans, sum janua plena decoris
Me meus, & sacræ quondam Minutulus Aulæ,
Excoluit propriis Henricus sumptibus hujus
Præsul, Apostolicæ, nunc constans cardo columnæ
Cui precor incolumen vitam post fata perennem.
Hoc opus exactum mille currentibus annis,
Quo quater centum septem Verbum caro factum est.

Construxit idem Henricus in eadem Cathedrali Sacellum Sanctissimæ Triadi dicatum; altare quoque in Sacello SS. Apostolorum Petri, & Pauli à majoribus suis condito, erexit, ac redditibus locupletavit. Archiepiscopale Palatium Cathedrali attignum majori successorum commodo exædificavit. Interfuit Comitiis Innocentii VII. Gregorii XII. & Alexandri V. in Concilio Pisano, in

A quo Henricus dimissa Tusculana Ecclesia Sabinensis evasit Episcopus, Petrus Gerardi Tusculanam retinuit, ne iterum pertinacia, rabiesque schismatis deseviret, de qua rè vide quæ diximus tom. 1 in Serie Tusculanorum, Sabinorumque Episcoporum. Sub Joanne XXIII. in Æmiliam functus est legatione. Excessit Bononiæ die 17. Junii 1412. *b* cadaver ejus Neapolim dolatum, in Cathedralis suorum gentilium Sacello conditum fuit, in nobili marmoreo tumulo sine inscriptione. Ejus meminit, fortasse cum livore, Garimbertus lib. 6. cap. 5. Hippolytus Marraccius amicus noster doctus & eruditus, nec semel, sed parce laudatus Minutulum inter Marianos purpuratos, hoc est: Beatissimæ Virginis Mariæ obsequentissimos annumeravit in sua Purpura Mariana.

b 1407. ex Oldoini Ciacon. t. 2. col. 706.

LXX XV. *c* De eo Ciaconius Oldoini t. 2. col. 710.

36. JORDANUS Ursinus *c* Romanus Joannis Comitis Taliacotii ex Bartholomæa Spinella de Juvenatio filia Nicolai Magni Regni Cancellarii natus, Caroli Comitis, & Francisci Urbis Præfecti germanus frater ex Canonico Capuano eligitur Neapolitanus Archiepiscopus à Bonifacio IX. an-
C no 1400. Magnæ auctoritatis fuit apud Ladislaum Regem, à quo sequenti anno satis utile, satisque honorificum pro Ecclesiæ suæ vassallis retulit privilegium hisce verbis conceptum, quod ab exemplari exhibeo ex Regio regest. Neap.

Ladislaus Dei gratia Rex Ungariæ, Jerusalem, & Siciliæ.

Magistro Justitiario Regni nostri Siciliæ ejusque Locumtenenti, & Judicibus magnæ Curiæ Consiliariis, & vice gerentibus nostris & justitiariis Provinciæ Terræ laboris, Comitatus Molisii, Capitaneis quoque civitatis nostræ Neapolis suique districtus, cæterisque nostris officialibus ad quos spectat, & spectare poterit quocunque titulo ac denominatione noteuntur per dictum Regem nostrum Siciliæ constitutis præsentibus & futuris fidelibus nostri dilectis gratiam, &c.

Moti noviter amabilibus precibus pro parte Reverendi Patris Archiepiscopi Neapolitani Consiliarii, & fidelis nostri dilecti pro hominibus Casalis Afragolæ suis, & ejus majoris Ecclesiæ Neapolitanę vassallis, nostrisque fidelibus dilectis nostro culmini noviter interjectis qui ob paternum zelum, quem ad nos gessit, & gerit, ne dum pro se, sed pro dictis hominibus ipsius Casalis Afragolæ dicti Archiepiscopi, & prefatæ majoris Ecclesię Neapolitanæ vassallis, qui certis nostris fidelibus & personis, aliis tenentur, ut asserunt in diversis pecuniarum & rerum aliarum quantitatibus, ac censibus, & redditibus aliis, sicut in instrumentis, & causalis aliis factis exinde ponitur cõtineri, & moratinam dilationem annorum quatuor ex in antea numerandorum quibus durantibus ad restituendum eorum creditoribus debita pecuniaria, & realia, ac census & redditus, in quibus tenentur eisdem, quorum quidem creditorum nomina & cognomina, ac quantitates debitorum, censuum, & redditum prædictorum in præsentibus haberi volumus pro expressis realiter vel personaliter cõpelli nequeant, teno-

re

re præsentium concedimus de scientia certa nostra . Ideo volumus, & fidelitati vestræ de dicta certa nostra scientia, harum serie mandamus expresse quatenus forma præsentis nostræ moratoriæ dilationis, & gratiæ per vos diligenter attenta illam vos & vestrum quilibet præsentes vid. ac futuri jam dictis hominibus dicti Casalis Afragolæ ejusdem Archiepiscopi, & dictæ suæ majoris Ecclesiæ Neapolitanæ vassallis, ac cuilibet & singulis eorumdē jam dicto durante quadriennio servatis efficaciter, & faciatis ab aliis quantum in vobis fuerit, tenaciter & inviolabiliter servari, dictosque homines in generali, vel speciali, ad dandum, solvendum, restituendum, & assignandum jam dictis eorum venditoribus, jam dicta pecunia & realia, ac census & redditus prædictos in quibus eis ut præfertur, tenentur ad instantiam dictorum creditorum eorum, alterius, vel aliorum ex eis compellere, molestare, vel impellere in personis, rebus, ac bonis eorum supradicto durante quatriennio nullatenus præsumatis, neque compelli, molestari, vel impeti ab aliis quomodolibet permittatis, nihilque contrarium faciatis sicut habetis gratiam nostram caram. quinimo revocetis, & revocari faciatis prorsus seritum quicquid vos, aut alium, vel alios vestrum adversus dictos homines, alium, vel alios ipsorum res, & bona similiter eorumdem fieri, vel attentari propter ea continget in posterum contra præsentium seriem & tenorem jam dictis instrumentis, & cautelis de dictis confectis pœnarum obligationibus, & pro perjuriis sacramentorum præstationibus, renunciationibus, & clausulis aliis roboratis, & signanter de non impetrandis litteris moratoriæ dilationis, seu dationis bonorum in solutum, vel aliis rescriptis contrariis, ipsisque impetratis non uti, non obstantibus quoquomodo. Præsentes autem litteras post opportunam inspectionem earum pro cautela restitui volumus præsentanti, dicto durante quatriennio efficaciter valituras, quas magno nostro pendenti sigillo jussimus communiri.

Datum Neapoli in absentia Logothetæ, &c. per virum nobilem Donatum de Aretio legum Doctorem, &c. Anno Dom. 1401. die 10. Feb. 9. Ind. Regnorum nostrorum anno 14.

Anno 1405. Jordanus Archiepiscopus pro sua eximia virtute ab Innocentio VII. honore purpuræ exornatus est titulo S. Martini in Montibus, pauloque post suæ Ecclesiæ nuncium remisit: longo deinde temporis spatio vixit, variis functus legationibus, obiit ad balnea Petriolana in Senensi ditione, cum esset Episcopus Card. Sabinus die 29. Maii 1449. *a* Romam delatus apud Basilicam Vaticanam in sacello, quod erexerat, conditus fuit. De quo in primo nostro tomo in Episcopis Sabinensibus egimus, ubi male enarravimus illum Romæ excessisse, cum satis constet apud Petriolana balnea, illum vitam finisse.

a 1419. En Oldoin. Ciacon. t. 2. col. 820.

LXX XVI. 37. JOANNES hujus nominis II. Jordano successit, cujus mentio in oblig. Præfat. libro extat die 3. Junii 1407. quo anno die 25. Aprilis commiserat reparationem Ecclesiæ S. Mariæ de Schola Græca Abbati Paduano Pappaosugnæ *b* de Neapoli ejusdem Ecclesiæ Rectori, de quo in monumentis extat mentio usque ad annum 1409. Sed cum habeatur Gregorius XII. Neapolitanæ Ecclesiæ Generalem Vicarium constituisse Nicolaum Theanensem Episcopum, anno 1411. opus est asserere Joannem Archiepiscopum tanquam Joannis XXIII. asseclam fuisse deturbatum de sede, vel eo ipso anno obiisse, vel ante annum 1415. cum Jacobus qui proxime successit in actis Consistor. Joannis Pont. asseratur translatus ad Neapolitanam Ecclesiam per obitum Joannis.

b Vide Chiocar el. fol. 265.

LXX XVII. 38. JACOBUS Rubeus *c* Parmensis ex Comitibus S. Secundi olim Episcopus Veronensis, mox Lunensis, tandem Neapolitanam Sedem adeptus est Constantiæ per obitum Joannis prid. Non. Maii 1415. ad eam dignitatem vocatus à Joanne XXIII. Duobus annis absens sedit. Parmæ defunctus anno 1418. in Cathedrali sepulchrum accepit, ubi legitur Epitaphium, quod leges in primo nostro tomo in Catalogo Lunensium Episcoporum. Vide etiam quæ de ipso scripsimus tomo 5. in Episcopis Veronensibus. Ejus meminit S. Antoninus in 3 p. Chronic. tit. 22 c. 18 & 44. Corius Hist. Mediol. p 4. Abbas Panormit cap. 1. de litis contestatione, Sansovinus & alii *d*.

c Ejus meminit Campanil. lib. 5. & à Curte in hist Veron. per. 2. p. 152. Marcdef.

d Quibus adde Chiocarel. fol. 272.

LXX XVIII. 39. NICOLAUS de Diano *e* nobili, & prææpotenti familia Theani natus, Jacobi germanus frater, qui Ladislai Regis Ciambellanus fuit, & charus, cujus favore ad Neapolitanæ Ecclesiæ sedem cœpit sibi aperire viam, ac paulatim anhelare. Erat tunc temporis Nicolaus iste Theanensis patriæ Episcopus, prudens, & longa experientia in politicis rebus versatus, quando Joannis predecessoris sive mors accidit, sive exauctoratio, quamobrem cum Ladislao Rege ita se gessit, ut à Gregorio XII. anno 1411. delectus fuerit Neapolitanæ Ecclesiæ in temporalibus, & spiritualibus Generalis Vicarius & administrator, cum spe tamen futuræ successionis. Defuncto Ladislao, Joanna II. fratri successit, quæ spem, & Vicariatum eidem prorogavit, eundemque suum à Consiliis fecit, præcipuaque Regni negotia demandavit. Igitur Archiepiscopi Neapolitani inane per aliquot annos sibi nomen usurpavit, primumque lapidem benedixit, ac posuit Ecclesiæ S. Mariæ de Monte Oliveto, quam Gorellus Aurilia Regni Logotheta & Prothonotarius cœpit ædificare anno 1411. una cum nobili

e De quo fusius Chiocarellus fol. 266. & seqq.

Cœ-

Cœnobio pro Olivetanæ Congregationis Monachis, quod invidioſis opibus cumulavit, ubi & ſepultus jacet. Nicolaus verò Joannam Reginam cum Jacobo Marciæ Comite matrimonio copulavit. Hebdomadariis in Cathedrali choro ſepulchrum conceſſit, Eccleſiamque S. Joannis in Marianella villa iiſdem dono dedit. Canonicis mortuos ſepeliendi in Eccleſia S. Reſtitutæ conſuetudinem confirmavit, & alia plura egit dum Vicarius eſſet. Interea defuncto Joanne, ejuſque ſucceſſore Jacobo Rubeo Martinus V. Pontifex, ut vel ſcintillam ſchiſmatis in totum deleret, vel Joannæ Reginæ deſiderium expleret, & Nicolaum gratificaret, illum ad Neapolitanam thiaram legitime provexit die 7. Kal. Febru. 1418. ſuſcepti muneris partes per decem & ſeptem annos eximiè adimplevit. Regina Joanna, quæ olim Ladislaus Rex Jordano Urſino ad favorem Neapolitanæ Eccleſiæ conceſſerat, cuſo novo diplomate confirmavit 24. Aprilis 1420.

Anno 1423. Nicolaus ſumma diligentia omnes ſuæ Diœceſis Eccleſias periuſtravit, quarum fundationes, redditus, bona, jura, privilegiaque accurata indagatione in libro ad perpetuam memoriam deſcribi fecit. Clerum reformavit, conſtitutiones edidit, atque ea omnia egit quæ bonum Paſtorem decere viderentur. Infirmus & lecto decumbens teſtamentum condidit 3. Junii 1435. Jacobum ſuum fratrem, Honuphrium & Marium ex altero fratre nepotes hæredes fecit, executorem Gaſparem de Diano Archiepiſcopum Compſanum etiam ſuum ex fratre nepotem conſtituit. Poſt paucos dies mortem obiit conditus in Cathedralis ſacello quod cum Gaſpare exædificaverat ubi poſteri memoriam excitarunt.

Priſcam Dianorum Sacellum
ab religioſiſſimis urbis hujus Archiepiſcopis Nicolao & Gaſpare
de Dianis conſtructum
Ferdinandus Quadra
Hippolytæ ex clariſſima familia poſtremæ
materna ſanguine nepos reſtaurniam exornavit.

Eodem anno quo Nicolaus eſſe deſiit, ex hac vita deceſſit Joanna Regina die 2. Febr. ſepulta in Eccleſia Divæ Annunciatæ, humili quidem loco, cujus memoriam renovarunt hoc noſtro ævo in hunc modum.

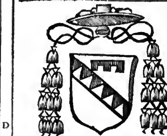
Joannæ II. Ungariæ, Hieruſalem, Siciliæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Serviæ, Galatiæ, Lodameriæ, Romaniæ, Bulgariæque Reginæ, Provinciæ, & Forchalquerii & Pedemontis Comitiſſæ Anno Domini M. CCCCXXXV. die II. Febr. Regiis oſſibus
& memoriæ
Sepulchrum, quod ipſa moriens humi delegerat inanes in funere pompas exoſa
Reginæ
Pietatem ſecuti & meritorum immemores Œconomi reſtituendum & exornandum curarunt, munificentius poſituri ſi licuiſſet.
Anno Domini M.DC.VI. Menſe Maii.

Joannæ ſucceſſit Alphonſus Rex adoptatus & Regni hæres inſtitutus. Poſt vero Nicolai obitum per annos circiter tres vacua fuit Neapolitana Eccleſia, quam Jacobus de Adria ab Eugenio IV. conſtitutus adminiſtravit. Cæterum longe diverſus fuit à noſtro Nicolao Archiepiſcopo Nicolaus alter de Diano à Ladislao Rege Urbis Senator effectus, cui anno 1413. idem Rex ſucceſſorem dedit Johannottum de Tortis militem ex Regio regeſt. ubi ſæpe mentio Nicolai Archiepiſcopi.

40. GASPAR de Diano Jacobi Caleni Comitis, & Lætitiæ de Monte Agnanu filius, Nicolai ſuperioris ex fratre nepos, legum peritia, eruditione, & morum candore tunc Archiepiſcopus Compſanus, antea Theanenſis Antiſtes, patruo in hac Eccleſia ſucceſſit 7 Kal. Martii 1438. Sequenti Florentino Concilio interſuit ſub Eugenio IV. integroque deinde anno Perusii Rector fuit, ubi vix annum peregit, cùm Neapolim regreſſus die 16. Feb. 1443. Alphunſum I. Regem triumphali more in eam civitatem ingredientem, toto Clero & populo geſtiente, cum Sanctorum Tutelarium ſacris lipſanis lætus excepit, ab eodem Rege ſanctioris Conſilii Præſes inſtitutus eſt; in maximis trepidiſque inde negociis cum laude verſatus, nam profuit ſuæ Eccleſiæ jura ſervando, quam cum annis duodecim ſanctè adminiſtraſſet Neapoli deceſſit die 29. Aprilis 1450. jacet in Cathedrali prope Patruum Nicolaum. Ejus conſtitutiones curiæ Archiepiſcopalis commodo editæ ſunt. Eo quoque Præſule Fratres S. Mariæ de Mercede Neapoli recepti ſunt, quibus Eccleſiam S. Mariæ de Pace Alphonſus Rex conceſſit, cum cœnobio à ſe condito: Sed ii hoc tempore ſuum habent Monaſterium apud Eccleſiam S. Urſulæ. a LXXXIX.

a Vide Eugen Neap. ſac. f. 367.

41. RAYNALDUS Piſcicellus, b Neapolitanus, vir ſolers, & mitiſſimi ingenii, qui gentis ſuæ nobiliſſimæ ſplendorem litterarum cultura & morum honeſtate cum purpura exornavit. Is ex Canonico Metropolitanæ Eccleſiæ, & Prothonotario Apoſtolico ſublectus eſt patriæ Archiepiſcopus à Nicolao V. anno 1451. 4. Id Martii, c qui cum præclaras animi dotes, inque agendis, expediendiſq; conſiliis dexteritatem haberet, illum Alphonſus Rex ſuum Conſiliarium effecit, & ad Caliſtum III novum Pontificem cum ſelectiſſimis Præſulibus, illuſtribuſque viris Oratorem legavit an. 1455. ut Hieronymus Zarita narrat. Anno ſequenti Neapolim digreſſus, ex ingenti immaniq; terræ motu propriè Cathedralis ruinam propriis uſurpavit oculis, impulitque ſuo exemplo tum cives, tum Regem ipſum ad novam templi XC.

b De hoc Ciaconius Oldoinit. 2. col. 991. & citatus Campanilis de Familiis regni Neapol. p. 3 Ja. Mondiſ.
c Maii, vult Chiocharellus f. 450.

mo-

molitionem, quæ nunc egregia, & munificentissima prostat mortalibus. Hac tempestate iis ferè diebus cousternata civitas, ex Raynaldi promotione ad purpuram non parum exhilarata est, & Archipræsulis sui emeritæ dignitatis nuncium lætabunda excepit: Calistus enim Pontifex ex meritorum virtute tom ex Alphonsi Regis commendatione illum ad titulum Divæ Cæciliæ Presbyterum Cardinalem creavit 15. Decembris 1456. scripto sequenti diplomate.

Calistus servus servorum Dei, Venerabili fratri Raynaldo Archiepiscopo Neapolitano, in S.R.E. Cardinalem assumpto, salutem & Apostolicam benedictionem.

Etsi à summo rerum omnium Conditore, cujus inæstimabili providentia cuncta miro ordine disponuntur ad exequendum Pontificalibus ministeriis debitum dispensatores in domo sua licet insufficientibus meritis constituti pro universarum nobis Ecclesiarum, insignium potissimè Cathedralium & Metropolis honore fulgentium incrementis, felicibus indefessis studiis nos deceat esse intentos, solerti tamen vigilantia curare debemus, ut universalis Ecclesia, multitudo membris composita distinctis, non solum variis decoretur titulis dignitatum, sed præcellentibus viris in partem sollicitudinis pastoralis assumptis, ne ipsorum vilescat auctoritas, aut collata dignitas sit oneri potius, quam honori, congrua provisionis remedia tribuantur. Cum itaque hodie nos propter grandia virtutum dona, quibus personam tuam largiter Dominus insignivit, ad Cardinalatus dignitatem pariter & honorem in nostro Consistorio publico de fratrum nostrorum consilio & Apostolicæ potestatis plenitudine duximus assumendam, & in S. R. E. Cardinalem nominandum ac etiam publicandum. Nos qui pro tui Cardinalatus titulo Ecclesiam S. Cæciliæ regionis Transtyberis almæ Urbis tibi in proximo assignare intendimus, ne ab aliquibus in dubium revocari contingat, an præterea per tuum desuper spontaneum secuturum assensum à vinculo quo Neapolitanæ Ecclesiæ, cui præsidere dignosceris, te voluerimus, seu volumus absolvere. Ad ambiguitatem hujusmodi submovendam, motu proprio, non ad tuam, vel alterius personæ nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & voluntate, auctoritate Apostolica tenore præsentium declaramus nostræ intentionis fuisse, & esse per assumptionem, nominationem, & publicationem, nec non tituli assignationem hujusmodi à vinculo antedicto nequaquam voluisse, aut velle absolvere, nec propterea Neapolitanam Ecclesiam vacasse, sive quoquomodo vacare, quinimo provisionem & præfectionem de persona tua eidem Neapolitanæ Ecclesiæ factas in suo pristino robore immutatas usquequaque persistere; & nihilominus pro cautelæ suffragio potiaris ob tua excellentia merita, & multiplicia gratiarum munera, quibus experientia teste eandem personam tuam novimus insignitam, & ut expensarum onera, quæ te jugiter subire oportet juxta susceptæ dignitatis exigentiam commodius supportare valeas, paterna attentione providere volentes, sperantes quoque quod tu, qui eidem Neapolitanæ Ecclesiæ hactenus laudabiliter præfuisti, etiam in Cardinalatus honore constitutus illam valeas ulterius, auctore Domino, salubriter regere, ac feliciter gubernare, ipsiusque jura & bona tueri pariter, & augere. Motu, potestate & auctoritate similibus statuimus & ordinamus, ac tibi præsentium tenore concedimus, & te jam ut etiam postquam assumptioni, nominationi & publicationi prædictis tuum ut præfertur prębueris assensum, & memoratam Ecclesiam s. Cęcilię in titulum tibi assignandam hujusmodi susceperis, cum illa etiam Cardinalis existens, Ecclesiam Neapolitanam prędictam pariter retinere, nec non Cardinalis, & Archiepiscopus Neapolitanus existere, & Cardinalatus officio, & pastoris dignitate pollere, & etiam fungi, easdemque Neapolitanæ & S. Cęcilię Ecclesias pariter possidere, & illis quoad vixeris libere, liciteque præesse possis, & valeas ex certa scientia dispensamus, itaque ab eodem vinculo quo prædictæ Neapolitanæ Ecclesiæ teneris astrictus nequaquam absolvi possis, aut debeas, nisi ad id tuus expressus accedat assensus; & quemadmodum ante assumptionem, & nominationem hujusmodi poteras & debebas Neapolitanę Ecclesię antedictę curam & administrationem in spiritualibus, & temporalibus gerere, & exercere, ita & in posterum quoad vitam duxeris in humanis tam illius, quam & Monasterium S. Petri ad Aram extra muros Neapolitanos Ord. S. Augustini, quod ex concessione Sedis Apostolicę obtines commendatum, curam, regimen, & administrationem gerere, illudque ut premittitur commendatum unacum s. Cæciliæ, & Neapolitanæ Ecclesiæ præfatis similiter quoad vixeris retinere liberè, & licitè valeas, nec non Venerabiles fratres nostri universi suffraganei, & dilecti filii Capitulum, Vassalli quoque & subditi Neapolitanæ Ecclesiæ memoratæ, Clerus insuper, & Populus Civitatis, & Diœcesis Neapolitanæ tibi tanquam vero eorum Archiepiscopo, Antistiti, & Pastori obedientiam, & reverentiam congruentes, nec non Vassalli, & subditi consueta jura, & servitia ab eis tibi debita exhibere teneantur. Decernentes ex nunc irritum & inane, quicquid in contrarium per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari; Non obstantibus præmissis, ac fel. record. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, & aliis Apostolicis constitutionibus, nec non dictæ Ecclesiæ Neapolitanæ juramento confirmatione Apostolica, vel quacumque firmitate alias roboratis, statutis, & consuetudinibus cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum declarationis, statuti, ordinationis, concessionis, dispensationis, constitutionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Dei omnipotentis, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo sexto, quintodecimo Kal. Januarii, Pontificatus nostri anno II.

Cæterum Raynaldus Romam suscepturus Cardinalatus sui insignia mense Martio profectus, benigne susceptus galerum accepit, sacroque Collegio totique Aulæ adeo in pretio fuit, ut aliquando futurum Ecclesiæ universalis ornamentum præsagiretur, sed præpropera mors intercessit communibus votis: vix enim quartum mensem in Urbe exegerat, cum aversa valetudine cœpit paulatim deficere, ac incuria potius Medicorum, quam aeris gravitate, ut Aeneas Sylvius scribit in Epistola ad Card. de Cusa, fato functus est die 13. Julii 1457. Corpus sequenti anno Neapolim delatum in Cathedrali conditum fuit marmoreo tumulo juxta majoris altaris gradus cum hac inscriptione.

Raynaldus Piscicellus primò Pontificio Juri operam dedit, mox Archiepiscopus Neapolitanus, deinde Cardinalis evasit, in utroque perhumaniter versatus, mirifice observabatur. Decessit anno ætatis suæ XLIII. & hic clauditur. Anno MCCCCLVIII.

42. JACOBUS Theobaldeicus a, Romanus Episcopus XCI.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 2. col. 994.

pus Feretranus, S. R. E. Presb. Card. S. Anastasiæ, die 3. Aug. 1458. electus est Archiepiscopus Neapolitanus, qui neque possessionem iniit, sed post menses tres libere se abdicavit, ut in Actis Consist. legitur. Vide quæ de ipso scripsimus in Episcopis Feretranis tom. 2.

Ciaconius Oldoini t. 2. col. 995.

XCII

43. OLIVERIUS Carrafa *a* Neapolitanus, Francisci ex Comitibus Magdaluni filius; puer elegantis ingenii, & ad bonas artes à natura formati, litteris imbuendus traditur, brevi tempore in omni ferè doctrinæ genere clarus emicuit. Juvenis à Raynaldo Piscicello tunc Archiepiscopo petiturus exemplum, clericalem vitam amplexus, Metropolitanæ Ecclesiæ ordinatus est Canonicus, & in virum prudentem & virtutum omnium amatorem insignem evasit. His nominibus clarus, charusque omnibus, ac præcipuè Alphonso Regi esse cœpit, cujus placito, ac communi voto à Pio II. Pontifice Patriæ Archipræsul eligitur die 18. Novemb. 1458. infulisque pontificalibus insignitus est manibus Leonis Episcopi Nolani suffraganei, junctis ad id ministerii Benedicto Dragonariensi, & Dominico *b* Acerrarum Episcopis in æde Turris octavæ Januario mense 1459. Nullum in Episcopali onus fuit, quod non paribus humeris, summa cum pietatis, decoris, prudentiæque laude subierit. Nullus fere homo, nullus Princeps, quibus ejus pietas morumque candor cordi non esset, erat, qui Oliverium optimum Antistitem nollus non amaret, non suspiceret. Summè eum dilexit Alphonsus, ejusque filius Ferdinandus Reges, qui illum sacri regii Consilii Præsidem delegit:
[„*Et quamvis Archiepiscopus esset, multos tamen per*
„ *annos supremum Magistratum summa cum laude*
„ *exercuit in palatio ejus Archiepiscopali, ubi per id*
„ *temporis sacri concilii Tribunal ubi regebatur*.)
Paulus II. Pontifex ut toti Ecclesiæ, ac Ferdinando Regi gratificaretur, eundem vocavit ad purpuram anno 1467. 14 Kalen. Octob. vulgo appellatus est Cardinalis Neapolitanus. Urbem ingressus die 3. Decemb rubeo pileo ac titulo SS Marcellini & Petri insignitus in Ecclesia S. Marci, publico in consistorio ea die a Paulo ibidem habito. Purpuram cum ingenti cognitione, rerumque peritia, & morum puritate adeo cumulavit, ut omnium Pontificum amorem, & existimationem promeruerit. Illum Sixtus IV. ad Ferdinandum Legatum misit, mox contra Turcas Pontificiæ Classi triremium cum potestate Legati præfecit. [„ *Ab hac expedi-*
„ *tione ingenti cum honore reversus Herculi Estensi*
„ *Ferrariæ Duci Romam venienti ad accipiendam*
„ *Eleonoram Ferdinandi Regis filiam nuper sibi nu-*
„ *ptam occurrit*.] Cum Neapolim appulisset *c* anno 1470. in æde S. Mariæ Incoronatæ, Beatricem Aragoneam Ferdinandi filiam Matthiæ Corvino Pannoniæ regi desponsatam solemni ritu coronavit. („ *Eamque in Pannonium usque comitatus*.) Bellicos deinde motus Ferdinandum inter & Pontificem exortos, magno Italiæ bono feliciter sedavit. („ *Inter sex illos Cardinales ab Alexandro VI.*
„ *electos, ut Ecclesiasticorum mores à lautiori ad se-*

a De eo Ciaconius Oldoini t. 2. col. 1029 Chiocarellus f. 286. Altimar in hist. fam. Carrafa, aliique.

b Leone.

c Cum eadem potestate legati à Latere.

A „ *veriorem disciplinam revocarent*, *primum ipse*
„ *Oliverius locum obtinuit, qui à sacro Collegio Car-*
„ *dinalium initium ducens nonnullas edidit leges*,
„ *ac statuta, quibus illi deinceps exemplo ad virtu-*
„ *tem prælucere possint*. *Neapolim post multo-*
„ *rum absentiam annorum cum pluribus trire-*
„ *mibus vectus exceptus fuit die 27. April. 1498. ea*
„ *pompa, & universali plausu, ut major Romano*
„ *Pontifici exhiberi non potuisset, Rege ipso Federico,*
„ *ac regni proceribus ad palatium Archiepiscopale*
„ *illum ducentibus*.) Sub Innocentio VIII. Alexandro VI. Julioque II. Pontificibus multos pro Ecclesia exantlavit labores, à quibus ingentibus gratiis & amplissimis sacerdotiis ditatus est. Commendatas enim habuit aliquando Ariminensem, Teatinam, & Cajacensem *d* Ecclesias, ac Montis Virginis, aliasque nobiles Abbatias, quibus suffultus redditibus par omnibus regius animus accessit, siquidem Neapoli sua in Cathedrali potissimum præter sacras vestes, argenteaque vasa alioqui ad divi-
B num cultum ornamento, sacellum construxit, quod subcorpus vulgo appellant, opus insigne ac pene regium, & admiratione dignissimum, candidis marmoribus, variisque sculpturis à Thoma Melvico Novocomensi celebri sculptori elaboratum, ac marmoreis columnis subnixum, ad quod per januas duas & marmoreos gradus descenditur, duabus æneis portis appositis, in eo sepulchrum sibi vivens posuit, illudque amplissimo censu dotavit, suæque familiæ obnoxium fecit, ut duodecim Sacerdotes, cum duobus clericis & sacrista ad divina peragenda alerentur. Tredecim item altaria construxit, maximum in honorem S. Januarii Martyris divique Tutelaris ubi corpus ejus sacrum è Monasterio Montis Virginis anno 1497. Neapolim translatum, reconditum est, ad cujus pedes Oliverii sepulchrum genuflexi integra marmorea statua conspicitur. Leguntur in eo sacello sequentes inscriptiones.

d Et Tarracinensem.

Currite, qui cupitis Cœlestis præmia vitæ,
C *Et castas huc ferte preces, hæc Janua Cœli,*
Pandit iter votis Deus hic, lacrymisque precan-
tum
Mitis adest, qui martyrio, precibusque beati
Januarii totam commisso crimine ab omni
Parthenopen nutu, ac præsenti numine purgat;
Currite vim patitur divini Regia Regni.

Alia ad lævam.

Oliverius Carrafa Episcopus Ostiensis S. R.
E. Cardin. Neap. D. Januario Martyri,
Pontificique Neap. Patrono Saechophagum
hoc dedicavit: Sacellumque marmoribus
miro opere construxit, ornavitque, additis
et Sacerdotibus, qui quotidie Deo sacri-
ficent, quibus dotem perpetui proventus
constituit. Juspatronatus Sacelli gentili-
D *tium esse voluit. In primis Dei honorem ac*
laudem Sanctorum quæsivis. Favete ani-
mis, & Auctori Deo preces fundito. An-
no sal. M. D. VI.

Iconem quoque Deiparæ Assumptæ in altari summo Cathedrali fieri curavit per Petrum Perusinum celebratissimum pictorem, ubi ejus genuina imago spectatur. Palatium Archiepiscopale vetustate jam fatiscens in meliorem, ampli oremque formam restituit, & exornavit. Erexit quoque Nosocomium pro peste infectis in Monasterio S. Januarii Benedictini Ordinis haud longe à mœniis, quod ex auctoritate Summi Pontificis in pium usum, ac civitatis pernecessarium opus, commutavit, suppressa tamen Commenda. In æde S Dominici gentilium suorum sacellum ornavit, ubi extat Sanctissimi Crucifixi imago, quæ Sancto Thomæ Aquinati responsum dedit, *bene scripsisti de me Thoma*: ibi visitur quoque nobile sepulchrum Francisci Carrafæ Oliverii genitoris, cum inscriptione.

Par vitæ
Religiosus exitus
Francisco Carapha Equit.
Neap. insigni
Christianę religion. observantiss.
qui summa omnium mortalium
benevolentia ac veneratione
ętatis annum agens
LXXXIII. obiit
Senis numquam questus.
Oliverius Card. Neap. Parenti
opt. P.

Romæ etiam Oliverii pietas refulsit: apud Ecclesiam S. Mariæ de Pace à fundamentis cęnobium condidit pro Canonicis Regularibus Lateranensibus, quorum erat Protector, quibus etiam moriens suam bibliothecam, vineamque extra portam Flaminiam positam legavit. In Ecclesia S. Mariæ super Minervam extruxit Sacellum Divi Thomæ Aquinatis, & eximiis picturis à Philippo Lippo Florentino artis peritissimo, expressis nobilitavit. B In S. Laurentii Ecclesia extra muros posita, cujus Cęnobii Ordinis tunc S. Benedicti vetustissimi, commendatarius erat, deauratum laqueare fecit. In Ecclesia Aracœlitana laterales partes extruxit. Plura in Urbe alia visuntur Oliverii sacra, profanaque monumenta. Sed piam suam liberalitatem, nedum erga sacra loca, religiosaque ædes, verum etiam in viros doctos (1) transfudit; nullus enim fuit non Romæ tantum, ac in Italia, sed in universo fere Christiano Orbe litterarum scientia ac doctrina insignis vir, aut discendi desiderio adolescens, qui Oliverii beneficium, liberalitatemque non sit expertus: testes sunt illustres viri omnium scientiarum genere doctissimi, qui ejus regiam prope in litteratos munificentiam non deprædicaverint. Felinus Sanderus Ferrariensis celebris Jurisconsultus, sua juris Canonici commentaria Oliverio dedicavit, ubi ad cœlum ejus extollit munificentiam virtutemque. C Baptista Mantuanus illustris Poeta libros tres de calamitatibus temporum heroico carmine conscriptos, & sylvarum librum de pacata Italia eidem nuncupavit. Augustinus Niphus de calamitatum causis: Aelius Marchelius Laertii de vitis Philosophorum, quem emendaverat: Petrus Feltus medicinæ artis Doctor, quæstionem de Fato: Cardinalis Cajetanus commentaria in lib. Aristotelis de anima: Joan Franciscus Picus Mirandulanus, Pici Comitis patrui sui disputationes adversus Astrologos, & alii viri clarissimi permulti, Oliverio sua opera nuncuparunt. Garimbertus lib. 5. capit. 11. de religione, & cultu divino, præclara Oliverii facinora recenset. Cæterum Oliverius cum per annos 26. Neapolitanam Ecclesiam incorrupté sancteque administrasset, reclamantibus populis, applaudente Innocentio VIII. Pontifice (erat enim Romanæ Curiæ, totiusque Ecclesiæ negotiis pernecessarius) eo munere se abdicavit, cum regressu tamen, ad D favorem Alexandri fratris sui, qui cum é vivis excessisset anno 1503. iterum Oliverius munus obivit, donec in Bernardinum, mox in Joannem Vincentium ex fratre nepotes transferendam curasset anno 1505. reliquum inde quod superfuit vitæ tempus Romæ sancté vixit Episcopus Card. Ostiensis Collegii Decanus, quam dignitatem optaverat ex Sabinensi anno 1503. per assumptionem Julii II. ad Pontificatum. Demum omnibus ordinibus futurus luctus die 20. Januarii 1511. mortem Romæ obiit; („ *Et in Ecclesia S. Mariæ supra Minervam honorificè conditus est in facello S. Thomæ à se ornato cum sequenti inscriptione.*

A
„ Oliverii Carrafæ Neapolitani, Ordi-
„ nis Prædicatorum Protectoris, rari
„ exempli depositum, qui vixit Ann.
„ LXXX. mens. X. dies X. sacri Sena-
„ tus ornamentum. Obiit XIII. Kal. Fe-
„ bruarii religiose, intrepideque magno
„ sui desiderio relicto.)

Cadaver ejus Neapolim delatum Cathedrale templum, sacellumque ab ipso extructum, tumulusque paratus excepit. In Episcopatu Ostiensi successorem habuit Raphaelem Cardin. Riarium: hoc lectorem meum monitum velim, cum in nostra Ostiensium Episcoporum serie tom. 1. Oliverii obliti essemus post Julianum Roboreum, Raphaelem Riarium reposuimus anno 1503. qui eam post Oliverii obitum optavit Ecclesiam. Reponendus est igitur in ea serie Oliverius, post Julianum Roboreum, qui ad Sedem Petri ascendit sub nomine Julii II.

B („ *Hoc Præsule, anno scilicet 1476. Fr. Jacobus Picenus Ord. Fratrum D. Francisci de Observantia in suo conventu SS. Trinitatis pium reddidit Creatori spiritum maximo totius urbis luctu, sed non emolumento, quia illam subitò à Cœlis tutari cœpit, prout usque adhuc tuetur: suumque corpus incorruptum, ac flexibile in D. Mariæ de Nova super ara in sacello illius nomini dicto, publicæ fidelium venerationi expositum servatur. Anno verò circiter 1481. Neapolim appulit in Gallias transiturus D. Franciscus de Paula Minimorum Pater, & brevis alioquin moræ spatio in illa civitate propter quoddam sacellum D. Ludovico IX. Francorum regi dicatum, Monasterium pro suis Fratribus condere cœpit. At cum aliqui illum monerent in meliori loco construeret, ne propter distantiam à civium habitatione in latronum, ac Sicariorum asylum cederet, Paulanus illam regionem tunc vere e-* C *remum, brevi è pulchrioribus Neapolitanæ urbis, Regum, ac Principum, imo continuum regias vices gerentium domicilium evasuram spopondit, ut evenit.*]

44. ALEXANDRUM Carrafam Oliverii germanum fratrem *a*, ad Archiepiscopalem curam fratris abdicatio vocavit; collatum munus ab Innocentio VIII. favorabili scripso idem firmavit Pontifex anno 1484. 12. Kal. Octobris. Neapolim ingressus (2) est 22. Decemb. tanta omnium lætitia, ut suis illum humeris populus ad Cathedralem deportare velle videretur. Neque illorum spes ille fefellit, siquidem concreditam sibi Ecclesiam summo amore, eximioque conatu administravit. Statim nam- CIII

a Et ut fertur, unico partu editum. De eo Toppius in Bibl. Neapol. Mandosi.

(1) Imo suum votum erat publicam aperire Neapoli domum, in qua non solum ingenio præstantes juvenes ob paupertatem litteris operam dare impotentes alerentur, sed & pro illis etiam bibliothecam instruere, preceptores assignare in animis erat; ob idque permultas ædes emerat, sacellumque dicarat D. Mariæ cum titulo de Sapientia, ut illius fulta præsidio juventus ad sapientiam quam citissimé perveniret. Tale, tantum jue facinus Christiano vere principe dignum mors invida intercepit, & in illis ædibus cum eodem titulo D. Mariæ de Sapientia cœnobium sacrarum Virginum excitatum, de quo suo loco. Vide Chiocarel fol. 300. Ciacon. Oldoini tom 2. col. 1103. aliosque.

(2) Neapolim ingressum fuisse simul cum Alphonso Aragonio, cum Capuæ Principe, atque aliis proceribus testatur Antonius Feltrius in suis diariis Mss.

namq; ut suum munus adimplere cœpit, majoris Ecclesiæ fornicem, seu testudinem ferè collabentem restituit, hac proloquente inscriptione.

Mentem sanctam spontaneam, honorem Deo, patrię liberationem. Alexander Carrafa Archiepiscopus Neapolitanus fecit MCCCCLXXXIV.

Ut ab humanis decedentium in civitate ac diœcesi sua, piis, ultimisque voluntatibus consuleretur, & satisfieret, insignes viros doctrina, & religione præstantes adlegit, eosque peculiares judices constituit. Prolapsos aliquantisper ex Oliverii absentia Cleri mores castigavit, atq; correxit. Diœcesim lustravit, eaque omnia egit, quæ boni Pastoris esse viderentur. Anno 1494. a Neapolim transtulit corpus S. Januarii Martyris è Monasterio Montis Virginis, cujus historiam Bernardinus Siculus, qui & ipse illi interfuit, fideli calamo, rudi tamen carmine conscripsit, ex quo Caracciolus in hist. ejusdem Sancti cap. 20. §. 15. Incidit hæc translatio in diem 17. Januarii anni 1494. ut Afflictus testatur in Constit. Regni, incipiente *Terminum vitę* tit. de homicid. num. 47. & in eam quæ incipit, *Si quis aliquem* tit. de spoliant. homin. num. 5 ubi & de officio in ejus honorem à se composito meminit. Ad quem diem figebatur olim etiam in Tabulis Neapolitanæ Ecclesiæ: quanquam & prima quoque translatio celebraretur prima Dominica mensis Maii. Ex quibus postea tabulis abrasa est.

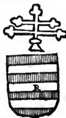
a An. 1497 die 23. Januarii ut tradunt Chiocarel. f. 312. Caracciol. c. 20 sect. 1. § 3. & eruditissimus Falconius in hist. S. Januar. p. 219.

Eodem anno 1494. die 25. Januarii obierat Rex Ferdinandus I. cui successerat Alphonsus II. ejus filius, qui cum eadem die ad majorem Ecclesiam processisset à Principibus regni associatus, ab Alexandro una cum Clero benignè ad gradus ædis exceptus ante altare maximum illum benedixit, ac Regem acclamavit, die vero 31. ejusdem regia pompa Ferdinandi cadaver ad sepulchrum elatum, Alphonsus filius velato capite, pedester, ac mœstus inter Cusentinum, Alexandrumque Archiepiscopos funus prosequutus est: Alexander justa persolvit, funebri oratione defunctum Regem laudavit eximius doctusque vir Franciscus Puccius Patritius Florentinus. Paulo post Alexander ab eodem Alphonso Orator missus est cum Aloysio Aragoneo Hieraci Marchione nepote, Petro Guevara Potentiæ Comite, Antonio de Alexandro Neapolitano, & Aloysio de Paladinis Militibus, ad Alexandrum VI. Pontificem, ut Regi censum remitteret, quod cum à Pontifice consentiente sacro Senatu obtinuissent, Neapolim regressi sunt cum Pontificio diplomate, & Alphonsi solemni coronationi interfuerunt, quam peregit Joannes Cardin. Borgia die 21. Maii. Ineunte vero anno 1495. die 21. Februar. Carolus VIII. Francorum Rex Regnum Neapol. suo subjugavit imperio, cui Alexander inclyti Martyris Januarii sacrum caput, ejusque sanguinem ampulla inclusum exosculanda tradidit; posita vero ampulla in ejusdem S. corporis conspectu, sanguis, qui veluti lapis in ea congelatus erat, statim ante Regis, Procerumque oculos ebullire cœpit: obstupuit Rex, Gallique proceres admirati sunt: stupendum miraculum Gallus quidam Gallica lingua conscripsit, edidítque anno 1516 in libro cui titulus *Le miroir historial de France*. Sequenti anno 1496. ea facilitate qua Carolus Regnum adeptus fuerat, amisit, ac Ferdinandus II qui Alphonso patri successerat, illud recepit, statimq; defunctus est, & Federicus Aragoneus Altemuræ Princeps ejus patruus Rex acclamatus die 7. Octob. in Cathedrali ab Alexandro Archipræsule benedictus ac Rex salutatus, ejusdem coronationi interfuit die 10. Aug. sequentis anni, quam in Cathedrali peregit Cæsar Card. Borgia Alexandri Pontificis à Latere Legatus. Per annos omnino viginti duos, difficillimis temporibus Alexander Neapolitanam rexit Ecclesiam, post quos Romæ huic vitæ finem fecit anno 1503. die ultima Julii. Corpus Neapolim delatum anno 1508. in Cathedrali sacelloque S Januarii conditum est, mense Octob ejusque funeralia tum Romæ, tum Neapoli magna pompa sunt celebrata. Alexandro

A ab humanis erepto, Neapolitana Ecclesia per regressum ad Oliverium Card. fratrem redit, quam deinceps in Bernardinum nepotem transferendam curavit.

(„ *Alexandro Præsule Neapolitanam Ecclesiam D.*
„ *Mariæ Gratiarum concessere Fr. Hieronymo de*
„ *Brundusio primo, qui Neapolim invexerit institu-*
„ *tum D. Hieronymi Congregationis B. Petri de Pi-*
„ *sis, ut marmor illius sepulchro appositum.*
„ Fr. Hieronymus Brundusinus hujus Cœ-
„ nobii Prior, & per 19. annos mode-
„ rator, atque amplificator, hujus etiam
„ fundator templi vitæ inculpatiss. dum
„ lv ageret annum mortem vitæ consen-
„ taneam sortitus est an. 1519.

B

45. BERNARDINUS Carrafa, Oliverii, & Alexandri ex fratre nepos, Miles Hierosolimitanus, ejusdemque Ordinis Neapolis Prior, Episcopus Theatinus, & Patriarcha Alexandrinus, ex Patrui cessione Neapolitanus Archiepiscopus designatus est à Julio II. Pontifice. Mortuus est Neapoli antequam possessionem inijsset mense Majo 1505. sepultus in Ecclesia S. Dominici, nobili marmoreo tumulo hoc Elogio illustrato. XCIV.

C

Ossibus & memoriæ Bernar-
dini Carrafæ
Episcopi & Comitis Theatini,
Patriarchæ Alexandrini
positum
Hieronymus Carrafa fratri una-
nimi cum lacrymis fecit,
Vixit ann. XXXIV.
Morte judicante satis cum vixisset diu, cui
nihil ad ullam vel prudentiæ, vel littera-
rum laudem addi ulterius posset: contra gra-
viter conquerente fortuna, ereptam sibi fa-
cultatem amplissimi honoris, quem jam ap-
paraverat illi deferendum.
Fato functus est anno salutis
Christianæ M. D. V.

D

46. VINCENTIUS Carrafa a Hectoris Ruborum Comitis, filius, ex Episcopo Ariminensi, & Patrui Oliverii cessione subjectus est Neapolitanus Archiepiscopus die ultima Maii 1505. Diu Romæ XCV

a De eo

mo-

Ciaconius Oldoini t. 3. col. 419.

moram traxit antequam suam adiret sponsam, intersuitque Lateranensi Concilio sub Julio, & Leone X. Pontificibus, quorum assistens fuit. Anno sui Archipræsulatus decimo tertio, salutis vero 1518. omnibus curis abdicatis, quibus Romæ detinebatur, bona Leonis venia, ad suam se contulit Ecclesiam. Dum autem solemni pompa ingressurus esset, magna lis intercessit; inter Capuanæ aliarumq; sedilium proceres, ad quos nempe jus deferendi umbellæ baculos in eo solemni Archiepiscopi ingressu spectaret, cum jam quatuor & quadraginta (t) annos fluxissent, quibus nullus novus Præsul in eam urbem ingressus fuisset: quamobrem Vincentius quatuor dies Aversæ moram traxit, donec Raymundus Cardona Prorex ex sententia collateralis consilii, jus illud ad Capuanæ sessionis cives spectare declaravit. Primum itaque Vincentius Neapolim ingressus, à populo lætanter exceptus est die 12. Junii 1518. in cujus solemniis Alphonsus Januarius epigramma cecinit, cujus initium, *Ad nos venisti, Pater ò celeberrime Patrum*, integrum legitur in lib. sacr. carminum quem Clementi VII. inscripsit. Vincentius vero cum summa pietate gregem sibi concreditum instituere cœpisset, collapsos aliquantulum ex absentia sua Cleri mores correxisset, omnibus curis intentus, post annos duos à Leone X. Romam evocatur, eoque defuncto, à sacri Collegii Cardinalibus, dum interregnum illud duraret, Leoninæ regionis Gubernator, & Conclavis custos adlectus est. Sub Clemente VII urbem frænavit, aliisque functus muneribus, promeritam à grato Pontifice purpuram retulit sub titulo S. Pudentianæ die 17. *a* Maii 1527. dum à Borbonii militibus urbs miserè depopularetur; auctus deinde Anglonensi, & Anagnino *b* Sacerdotiis, sed cum summe gratus & pernecessarius esset eidem Pontifici, ne ex sui absentia Neapolitana Ecclesia periclitaretur, coadjutorem sibi obtinuit cum spe futuræ successionis, electique nomine Franciscum fratris filium die 12. Januarii 1530. simulque absens ipse, præsens ille Neapolitanam rexerunt Ecclesiam, quandiu Vincentius in vivis fuit. Obtinuit quoque ab eodem Clemente, ut sacellum S. Januarii Cathedralis ab Oliverio Card patruo exædificatum jus esset perpetuum suæ familiæ, & descendentium, ubi ad nutum instituere possent sacellanos decem, Sacristam, ac Clericos duos minoris gentium, cumque ejus indulti litteræ sequuta Pontificis morte haud expeditæ fuissent, à Paulo III successore benignè eas accepit anno 1534 quibus multa recensentur ac scitu dignissima de inclyto Martyre, ac Patruo, ejusque translatione è Monaster o Montis Virginis Neapolim patrui temporibus celebrata.

a Die 23. Novemb. ex Ciacon. Oldoini. *b* Acerrensi item, ac Albanensi ex eodem Ciacon.

Anno 1537. idem Paulus Pontifex, deprecante Vincentio, Canonicis Metropolitanæ potestatem fecit, nullo festivitatum præscripto tempore violaceis cappis utendi, cum striatis albis indusiis superhumeralibus, ac brevibus palliolis, more Canonicorum Vaticanæ Basilicæ, quem ritum deinde alii Pontifices comprobarunt. Pius V. ita privilegium ampliavit ut non modo violaceas cappas deferrent, sed etiam attribuit, ut in Ecclesiæ solemniis albis thiaris, & pedo uterentur, cuso diplomate 4. Non. Martii 1571. Canonici ad Pauli memoriam hanc in S. Restitutæ Ecclesia inscriptionem posuerunt.

Paulus III. Pont. Max. in sacrorum pompis ac cæremoniis, hujusce majoris templi Canonicis janthinis cappis, & rocchetis, ut Romæ in Divi Petri assolent, exornari concessit, quod in diplomate clarius datur intueri, procurante Vincentio Carrafa Card. Neapol. ab incarnatione Dominica M. D. XXXVII. viii. idus Martij.

Ita apud Paulum Card. Vincentius gratiosus fuit ita eidem omnibusque ejus integritas, fidei constantia, rectitudinis zelus, clara prudentia, ac longa consummataque in Urbe experientia nota erat, ut cum ille Bussetì ad colloquium habendum cum Carolo V. Imp. Roma progressurus esset, totius urbis administrationem Vincentio sub Legati titulo demandaverit, pauloque post Neapoli, ubi laxandi animi gratia appulerat, è vivis eximitur Episcopus Card. Prænestinus mense Septemb. 1540. *c* sepultus in Cathedrali, sacelloque D. Januarii. Illum ob clementiam, morumque candorem, munificentiamque summis laudibus extulerunt Jacobus Præfectus Siculus in suis Canticis de verbo Dei, Petrus Gravina Neapol atque Janus Anilius illustres Poetæ, aliique viri clarissimi, cum ejus generis, aliosque eruditos, doctosque homines summe coluerit, docta siquidem illi eruditaque familia fuit, in qua enituere Joannes Ancrasinus Maceratensis senex lepidissimus, Cosmas Jacomelius, Basilius, Lucas Gauricus Episcopus Civitatensis illustris Astrologus, Janus Paulus Thysius Jurisconsultus, Sempronius Amaranthus non minus Philosophus, quam Orator, Fabios Umber Apollinis, Musarumque comes, Franchinus ad unguem Vates, qui ejus aulam summe illustrarunt.

c 1541. ex Ciacon. Oldoini t. 3. col. 490.

[„ *Dum Vincentius præsideret, ædes, quas imperfectas morte præventus reliquerat Oliverius Carrafa ejus patruus, perfectæ fuerunt pro Monialibus tertii ordinis s. Claræ sub regimine Mariæ Carrafæ sororis Jo: Petri, qui summus Pontifex audiit Paulus IV. sed quinquennio elapso sacræ illæ Virgines D. Dominici vestem, regulamque amplexæ sunt, florentque à prima sua institutione vel ad hæc usq; nostra ultima tempora, nobilitate, ac vitæ sanctimonia; & corpus ipsius Mariæ, quæ obiit 1552 adhuc incorruptum servatur.*

„ *Maria Laurentia Longa nobilissima Hispana pro quacumque incurabili infirmitate laborantibus Nosocomion aperuit, quod non solum suis opibus, sed etiam largis eleemosynis, quas ipsa non erubescebat pro suis pauperibus ostiatim petere, illicò adolevit, quod ubi & sanctis exemplis, noctu diuque propriis manibus infirmis deserviens & sanctis legibus ditavit, perfectioris vitæ studio asperrimum vitæ genus, quamvis ætate non minor 60. annorum, & infirma laborans valetudine sub strictissima Capuccinorum Patrum disciplina amplexa est, Parthenone fundato, in quo seipsam inclusit an. 1538 cum 33. monialibus in memoriam annorum Christi, ubi postea meritorum plena magna sanctitatis opinione, etiam prodigiorum contestatione obdormivit in Domino an. 1542.*

„ *Clerici regulares Theatini adnitente ipso Archiepiscopo Vincentio, obtinuere parochialem Ecclesiam S. Pauli Majoris 1538. Andreas verò Sbarra, & Cremona Spinella conjuges patricii Lucenses à fundamentis condiderunt Ecclesiam, in qua SS. Crucifixi imaginem, quæ Lucæ colitur, publicæ fidelium adorationi exposuerunt, quæ ob id illicò audiit,* la Croce di Lucca. *Cremona verò Monasterium illi adjunxit, in quo cum suis duabus sororibus se inclusit sub Carmelitico ritu.*

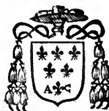
47. FRANCISCUS Carrafa, filius Antonii Ru- XCVI

(t) Quatuor, & triginta: tale nempe intercesserat spatium ab ingressu Archiepiscopi Alexandri 1484. ad ipsum Vincentii 1518. ut liquet.

borum Comitis, Vincentji Cardinalis nepos, jam din, hoc est anno 1530. Neapolitanus Archiepiscopus adlectus, patruo demortuo successit anno 1540. *a* ætatis suæ 38. Suum statim Generalem Vicarium instituit Leonardum de Magistris Episcopum Capreatum, Ecclesias omnes suæ Diœcesis cum illo lustravit; Insulam Nisidem, veterum scriptorum memoria illustrem, & Ecclesiæ Neapolitanæ obnoxiam, Petro Ursanchæ, annuo censu præscripto, concessit anno 1544. eodemque anno Romæ defunctus est 30. Julii, nulla relicta in Ecclesia pietatis suæ memoria, præter avorum, patruorumque suorum imagines summo honore visendas. Habuit quoque Generalem Vicarium dum hanc Ecclesiam simul cum Vincentio moderaretur, Donatum Strineum Episcopum Inarimes, qui jacet in Ecclesia S. Mariæ de Gratia in sepulchro sibi parato, ubi hæc inscriptio.

a 1542.

Ut corpus in ejus æde servetur cui animus se dicavit, Donatus Strineus Pontifici juris professor Inarimes Præsul, ubi Ecclesiæ suæ ann. xxx. præfuisset, & ex his xxvij. in Parthenopeo Vicariatu peregisset, Annum LXXXVI. agens conditorium hoc sibi P. Anno M.D XXXIV.

48. RAYNUTIUS Farnesius *b* Pauli III. nepos, Petri Aloysii Parmæ Ducis filius, Alexandri Farnesii Card. frater, magnæ indolis adolescens ætatis suæ annorum quindecim à patruo electus est Archiepiscopus Neapolitanus anno 1544. *c* dum Patavii litteris operam daret: datus illi est ad Pontificalia exercenda Fabius Episcopus Bisignanensis; in temporalibus vero Galeatius Florimuntius Episcopus Aquinas, qui etiam in spiritualibus operam suam navavit. Volvente vero anno die 17. Septembris Raynutius Diac. Card. S. Luciæ in Silice creatus est. Ecclesiam Neapolitanam nunquam adiit, quam post annos quinque à sua administratione electus Archiepisc. Ravennas libere cessit, nec ejus alia in hac Ecclesia memoria extat, nisi organa in Cathedrali magnificè elaborata, miræque pulchritudinis ac venustatis, in cujus foribus picta est Christi Salvatoris nativitas cum Pastoribus, ac David Rege Psalterium percutiente, exterius vero septem Neapolitanæ Urbis Protectores tunc existentes visuntur, opus Georgii Vasarii Aretini celebris pictoris: ut idem Vasarius vol. 2. par. 3. Vitæ Pictorum. Quo Præsule Neapoli ad cœlum evolavit B. Cajetanus Thieneus Clericorum Regularium Fundator & Pater, 7. id Sextil. 1547. cujus sacrum corpus jacet in Cœmeterio S. Pauli, una cum corpore B. Joannis de Marinone ut incisum epigramma proloquitur.

XCVII.

b De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 722. *c* Die 13. Augusti;

Vos Venetum tellus genuit, Cajetane, Joannes.
Hæc habuit Pauli vos domus alma Patres.
Par virtus, terris celebres, cœloque Beatos
Reddidit, ergo eadem vos bene condit humus.

Cæterum Raynutius fuit Episcopus Bononiensis Patriarcha Constantinopolitanus, Major Pœnitentiarius, variis legationibus celebris, sacri Senatus delitiæ & ornamentum, in ipso ætatis flore extinctus Parmæ Episcopus Cardin. Sabinensis die 28. Octob. 1565. de quo egimus in Archiepiscopis Bononiensibus, atque Ravennatensibus.

[„ *Pium opus Redemptionis Christifidelium à „ barbarica servitute, pervetustam Neapoli, tamen „ bellis, aliisque ingruentibus calamitatibus ex„ tinctam revixit an. 1548. cui sodalitio primis die„ bus nomen illicò dedere milleni milleque utrius„ que sexus. Viget ab illo tempore usque adhuc ve„ re pissimum institutum, suasque partes implet „ cumulatissimè.*]

49. JOANNES PETRUS *d* Carrafa, Episcopus Card. Sabinus, à Paulo III die 9. Novemb. 1549. hanc eandem patriam Ecclesiam obtinuit. Præfuit huic Ecclesiæ ad annum usque 1555. cum ex Episcopo Ostiensi, Sacrique Collegii Decanus die 22. Aprilis sub nomine Pauli IV. ad supremam Petri Cathedram ascendere meruit. Pontifex quidem Orthodoxæ Religionis acerrimus vindex, singularis virtutis, & ingentis animi morum & innocentia vitæ summus, quem nominasse sufficiat, cum, quis fuerit, & quæ præclarè ubique & semper præclara gesserit, nemo ex alienis scriptis ignoret. Cæterum Joannes Petrus absens Neapolitanam Ecclesiam administravit, quippe qui Romæ gravioribus negociis detentus, nedum Neapoli posse sufficere videretur. Usus est pro Generali Vicario Scipione Rebiba Siculo Episcopo, ille idem qui sub Julio III. evasit S.R.E. Cardinalis, ne quid detrimenti ex absentia pastoris viduata Ecclesia pateretur. Locupletavit tamen Cathedralis sacrarium, pretioso sacrorum vestium cultu, adeoque eam dilexit, ut Pontifex mox renunciatus, illam veluti dilectissimam per Julium Pavesium Episcopum S. Leonis, virum egregium ex Ord. Prædicatorum, Vicarium suum, aliquot annos feliciter rexerit; de quo in Theatinis Episcopis redibit sermo.

XCVIII.

d De eo Ciacon. Oldoin. t. 3. c. 1 800. & seq.

(„ *Anno 1551. Petrus Foscarenus, cum esset Cle„ ricorum Regularium Domus S. Pauli Majoris Præ„ positus, & Joanni Petro in paucis charus, transit ad „ cœlum. quo etiam enixius rogitante Jo: Petro „ eodem anno Patres Societatis Jesu duce Alphon„ so Salmeronio è primis decem sociis D. Ignatii Lo„ jolæ Neapolim appulerunt, ubi vix elapso triennio „ primum aperuere collegium sub nomine Jesu, quod „ nunc in tota Europa celeberrimum: de quo legen„ dus Franciscus Schinosi ejusdem societatis sacer„ dos, genere, doctrina, ac pietate conspicuus in o„ pere, cui titulus:* Istoria della Compagnia di Ge„ sù appartenente al Regno di Napoli *par. 1. fol. „ 29. Sectam illam Valdesianam, quæ Campanis „ populis exitium importatura timebatur, funditus delevit Jo. Petrus, ut testatur Caracciolus in „ collectanea hist. de vita. Pauli IV.* Cum *autem „ Pontifex renunciatus requireretur, ut Ecclesiæ „ Neapolitanæ Præsulem daret, respondit. non. va„ care Ecclesiam seipso vivente: se nedum univer„ salis, sed & suæ particularis Neapolitanæ*

Epi-

„ *Episcopum esse. Julius vero Pavesius ejusdem Pontificis in hac Ecclesia Administrator in ejus actis hoc modo reperitur inscriptus: Julius Pavesius Episcopus Vestanus S.D. N. Papæ in Archiepiscopatu Neapolitano in spiritualibus, & temporalibus Vicarius, & Officialis generalis. Successorem sibi tandem in Neapolitana Ecclesia decreverat Pontifex Jo.Marinonium, suæ religionis Clericorum Regularium, sibi in primis charum, qui illicò oblatas infulas humilitatis ergo, quamvis summopere à Pontifice rogaretur, constantissime respuit, & demum maxima sanctitatis opinione die 13. Decembris 1562. evolavit ad superos.*]

XCIX. 50. ALPHONSUS Carrafa *a* Pauli IV. nepos, Antonii Montis belli Marchionis filius, singularis ingenii, & optimæ indolis adolescens, septem & decem annos natus, à Paulo electus ut Antonio parenti rem gratam faceret, tum quia futurum sperabat, ut quemadmodum morum candore, ita doctrina, prudentia, pietate Oliverii Carrafæ gentis memorandi Purpurati virtutes referret, Diaconus Cardinalis creatus die 15. Martii 1557. pauloque post, die scilicet 9 Aprilis, Neapolitanus renunciatus est Archiepiscopus, ad cujus Ecclesiæ administrationem donec ille adolesceret, atque absens Apostolicæ Cameræ Præses esset, Iulium eundem Pavesium tunc Episcopum Vestanum admovit. Interea dum Pavesius pro Alphonso Neapolitanas sacras res perbelle gubernaret, Ille ex animi virtute ita patruo complacuit, ut cum Paulus anno 1559. omnes fratrum filios, ac præsertim Antonium Alphonsi genitorem, omnibus dignitatibus privasset, egissetque in exilium, hunc innocentissimum juvenem apud se retinuit, jussu tamen, ne cum genitore, affinibusque communicaret, neque pro ipsis aliquid exposceret. Nec multo post è vivis sublato Paulo, sensit & ipse adversantis fortunæ stimulos: siquidem Pius IV. qui Paulo successerat, cum Carolum Cardinalem Carrafam, cæterosque Pauli nepotes conjecisset in carcerem, Alphonsum in Adrianam molem custodiendum mandavit. Subiit igitur per aliquot menses squalorem carceris, quem cum sola innocentia excussisset, mulctatus tamen fuit magna pecuniæ summa, ut in Urbe sibi vita uti liceret, eo quod mortuo Paulo, ex ejus cubiculo aliqua bona subripuisset: cæteris Carrafis capite plexis, Carolus Cardinalis laqueo fracto gutture, miserè, indignaque morte interiit. Cæterum cum Alphonsus deinde Pium Pontificem experiretur benignum, facultatem obtinuit suam adeundi Ecclesiam; itaque Neapolim progressus, summo honore excipitur die 28. Novembris 1562. post tres annos ex animi mœrore decessit die 24. *b* Augusti ætatis suæ anno 25. & spem, quam de præclarissimo juvene Paulus, cæterique mortalium conceperant, mors importuna ademit. In Cathedrali humatus est: cui deinde Pius V. Pontifex cum hac plena decoris inscriptione pulcherrimum defuncto sepulchrum erexit.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 851. & Gentilinus de casibus Viror. illustr.

b Die 24. Augusti.

Alphonso Carrafæ S. R. E. Card. Archiepiscopo Neapolitano, adolescenti non minus virtute sua quam majorum splendore claro, patrui Pauli IV. Pont. Max. religionem, integritatemque referenti, ea sapientia prædito, ut in secundis rebus summam ejus temperantiam, in adversis miram constantiam omnes laudaverint, Pius V. Pont. Max. P. Vixit ann. XXV. D. XV. Obiit MDLXV. IV. Kal. Septembris.

[„ *Tridentini Concilii Sanctiones à seipso, suisque domesticis incipiens Alphonsus in sua illicò diœcesi observari voluit, imo & ipsam Diœcesanam Neapoli celebravit synodum, cujus acta & decreta ejus successor typis excudi curavit. Nonnulla monasteria sacrarū virginum ob tenuem numerum Monialiū suppressit, illasque in alia transtulit, illas scilicet S. Festi in S. Marcellini, illas S. Agathæ, & S. Agnelli in D. Mariæ de Albino, illas Misericordiæ in D. Archangeli ad Bajanum, illasq; demum S. Benedicti in alia claustra divisit. Societatē Jesu tenerrimè semper dilexit, illique antiquissimam Ecclesiam SS. Petri & Pauli ab Imperatore Constantino Magno fundatam concessit. Directoribus circa spiritualia usus Io: Baptista Carminata, & Christophoro Mendotio, & à confessionibus Io: Baptista de Bonocorde inclytis ejusdem societatis Iesu Sacerdotibus. Cum ob continuos, gravesque pro grege suo labores, & publicas supplicationes, ut misericors dominus Meliton à Turcica obsidione liberaret, in morbum ultimum incidisset, Neapolitana ultro pietas sacrū caput, & sāguinē D. Iannarii ad illius usq; cubile detulit communibus votis, ac lachrymis, ut suum Antistitem senem virtutibus, ita & ætate redderet, quibus ipse solum non acquievit. In S. Martyris laudem, cujus se visitatione indignum profitebatur, licet morti jam proximus, cùm esset vir disertus, atque facundus, luculentam extemplò habuit orationem, hoc unum à Christi athleta rogans, ut sibi in extremis agenti cœlicam spem deferret. A prima sua ætate fuerat Literis deditissimus, ita ut Sedis Apostolicæ Bibliothecarii dignitate auctus magnum undique optimæ eruditionis specimen præbuerit.*]

C. 51. MARIUS Carrafa *c* Federici Sactilucidensium Marchionis filius, Abbas S. Angeli de Aversa, ob suam probitatem fidemque domi forisque clarus à Pio IV. ad Patriæ Archiepiscopalem sedem sublegitur die 26. Novembris 1565. iniit possessionem per procuratorem Ferdinandum fratrem germanum Marchionem regium à latere, & status consiliarium die 6. Decembr. In ea dignitate ad decem annos superstes fuit. Erat Marius iis probitatis dotibus ornatus, quæ omnium viderentur promereri posse amorem & gratiam; quippe qui clementia, doctrina, pietate, morum affabilitate, munificentiaque maximè claruit. Synodum Diœcesanam cum laude coegit, clericales mores reddidit emendatiores, auctorq; fuit ut in Cathedrali Ec-

c De hoc Toppius in Bibl. Neapol. p. 119.

cle-

clesia à Canonicis divinum pensum quotidie in choro persolveretur, cum antea ex prava consuetudine, nec horis divinis, nec conventualibus missis adesse solerent, quorum numerum quadragenarium auctoritate Gregorii XIII. ad triginta reduxit, ut decentius, ac ferventius divinis adesse possent. Monialium Cœnobia ad communem vivendi formam traduxit. Seminarium quoque Clericorum ad normam Tridentini Concilii fundavit, attributis redditibus, ut ibidem quinquaginta Clerici divino cultui subservituri alerentur. Nec defuit in religioso Antistite pietas in pauperes, in pupillos, viduasque charitas, quorum necessitatibus temporalia remedia adhibenda largè curavit: Archiepiscopale palatium in meliorem formam reduxit, constructo in eo Sacello, in sui suorumque successorum commodum mirificè exornato. („ *in cujus icone Marii effigies depicta est, atque in ejus sacelli janua ipsius memoria marmori inscripta legitur in hunc modum.*

Marius Carrafa Archiepiscopus Neapolitanus.)

Decessit optimus vir Neapoli die 11. Septembris 1576. in S. Athanasij Episcopi Sacello; cujus cineres multos post annos Decius Carrafa Card. successor, in sepulchro, quod sibi vivens paraverat, marmoreo loculo inclusit, ejusque memoriam revocavit ad posteros.

(„ *Usus fuit semper Marius opera Patrum Soc. Jesu in suo procurando grege, ipsosque voluit in Parœciis publice more suo ignaros fidei rudimenta, ac præcepta docerent, singulisque festis diebus unus ex ipsis in sua Catedrali, ipsoque Mario præsente Parochos, bisque per hebdomadam ibidem omnes reliquos Sacerdotes de proprio cujusque munere etiam scholastico ritu quæstiones agitando, instruerent. Supra Seminarii januam, quæ ab Ecclesia in illum ducit, sequens de Mario legitur Epigraphe,*

Collegium Seminarii Neapolitani fundatum à Mario Carrafa Archiepiscopo Neapolitano an. 1566.

Eo præsule an scil. 1573. Michael en eadem patritia in Amanthea civitate gente de Lauro Vincentii S. R. E. Cardin. & Episcopi Montis Regalis in Subalpinis, de quo supra tom. 4 in serie illius Ecclesiæ Episcoporum, à fundamentis ædificavit Ecclesiam cum coaveata pro Patribus Prædicatoribus in honorem B. M. Virginis de Rosario, cujus auspiciis recens habita fuerat insignis à Christi fidelibus victoria super classe Turcica ad Echinadas Insulas.

Fuit autem hic Marius post D. Carolum Borromæum primus inter omnes Episcopos Italiæ, qui an. 1575. D. Philippum Nerium tunc in humanis agrantem enixius Romæ rogavit, ut Neapolim sui Oratorii Congregationem diffunderet; cujus precibus tunc Philippus acquiescere noluit, licet post 20. annos Neapolis prima fuerit, quæ in se è Roma tale institutum derivatum viderit ipso annuente Philippo, at infra suo loco.

Cum anno 1576. ad requisitionem piissimæ Neapolitanæ urbis Gregorius XIII ut sui precessores consueverãt, illi concessisset universale Jubileum instar Romani, Archiepiscopus Marius solemni rita, ac pompa, & prorsus eisdem Ceremoniis quibus summus Hierarchia, Portam sanctam in D. Petri ad aram aperuit, illoque anno ad cœlestes acquirendos thesauros non solummodo Regnicolæ, sed & extra regnum, ac ultra montes Neapolim confluxerunt.)

52. PAULUM deinde Cardinalem Aretium, a Clericorum Regularium alumnum, doctum, morum benignitate, profusa misericordia, profunda humilitate, charitate ferventi, aliisque admirandis sanctitatis luminibus laudatissimum, Placentinum Episcopum, Gregorius XIII. Pont. Max. ad Neapolitanam vel reluctantem transtulit Ecclesiam, die 6. Novemb. 1576. Neapolim honesto comitatu, solemni tamen ritu ingressus est mense Decembri: ejus Ecclesiæ administrationem admirabili quodam ardore animi, ac prudentia aggressus est. Nihil illi antiquius (ut Sylos scribit) quam Cleri mores, ac disciplinam investigare; eorumque vitia rescindere, si quæ irrepserant: ut ab eo in reliquum vulgus exempla, ac leges manarent. Lustrare accuratè Templa voluit, ut cæremoniis, nitorique sacrorum consuleret. Justitiam in primis religiosissimè administrari, ut ab Ecclesiasticis decet, curavit. Avaritiam, conniventiam, præsentissimas fori pestes mirum quo zelo est aggressus! Quo moras præcideret, cuncta ad se negotia deferri jussit. Ipse pro judicii, atque eruditionis præstantia jugulabat statim causas: non infimæ sortis homines aditu excludebantur, obvius, opportunusque singulari benignitate omnibus. Planè nihil sanctius, nihil diligentius, aut ardentius eo statim initio videri potuit. Qui vero incredibilem ejus contentionem, studiumque temperandæ Neapolitanæ Ecclesiæ adjuvabant, excellentis cujusdam doctrinæ ac probitatis administri erant; quorum Placentiæ perspectam sedulitatem, atque integritatem habuerat, hos Neapolim transferendos curavit, inter quos fuere viri tres, qui postea admoti & ipsi regendis infulis fuere; nempe Gaspar Silingardus, ejus Vicarius, spectatæ prudentiæ ac juris utriusque consultissimus, Episcopus primum Ripæ Transonis, mox Murinensis; Joseph Mascardus, qui Vicarias item partes Placentiæ obiverat, Marianæ postea in Corsica Insula Episcopus: & Comes Hieronymus Benevolus Montisfaliscorum Episcopus. Accessit par hominum præstantissimorum, Joannes Baptista Eugubinus ex Eremitarum Divi Augustini Ordine, ejus Theologus, qui eam doctrinarum, & prudentiæ famam collegerat, ut ad supremum sui Ordinis Magistratum præpositus, una cum aliis duobus a Gregorio XIII. Pontifice nominatus fuerit, & Nicolaus Marconus, Divi Petri olim Pœnitentiarius. Neque prætermittendus Alexander Borla è Divi Philippi Nerii cœtu integerrimæ vitæ compertæque virtutis sacerdos, quem cum Placentiæ tum Neapoli curare præfecturam domus Aretius voluit, ut qui & regere singulari diligentia rem domesticam, & temperare mores domesticorum insigni exemplo sciret. Viros præterea Neapoli reperit laudatissimos, quorum navitas præ magno quidem adjumento gerendis rebus fuit: inter quos numerantur Paulus Tassus, & Carolus Baldinus, ejus tum Ecclesiæ Canonici, qui & postea Episcopi, hic Surrentinus, ille Lancianensis. Usus item suorum Clericorum Regularium opera, quorum fidem, ac studia cum magnifaceret,

CI. a De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 1052.

cre-

credere illis momenta rerum, eorumque adhibere in negotiis explicandis consilia, curasque videbatur, ut facile etiam Placentiæ non pœniteret. Et quidem cum alia aliis permitteret, Josephum Barbulium, sacerdotem ejusdem Ordinis absolutissimæ virtutis, quem Placentino Collegio, quod ipse excitaverat, educandæ, formandæque adolescentiæ admoverat, impetrata maiorum facultate, idem hic movere suum jussit. Enim vero instituerat Marius Carrafa Archiepiscopus è Neapolitana juventute Seminarium, ut imbuti bonis artibus, ac moribus adolescentes ad ejus Ecclesiæ cultum, curamque subcrescerent. Quod ubi Collegium lustrat Card. Aretius, labefactatum lapsamque omnino Rectorum vitio disciplinam advertit: cumque ea de re cum viris prudentissimis sæpius, atque accuratè consuluisset, id instaurandæ communi rei remedium opportunum fore duxit, ut quando præ laxiori vivendi licentia, dimitterentur juvenes illi omnes, novi inducerentur; fundato penè iterum Collegio. Regendæ novæ soboli, positæ olim apud Placentinos laudatissimæ operæ experientia, poscitur a Cardinali Aretio Barbulia, probavitque statim Præfecti pietatem, institutionem, industriam alia adolescentum educatio, ac vita. Interim coniectari liceat, quam bene Ecclesiæ Neapolitanæ esset, quam Cardinalis Aretius non modo sua prudentia, exemplisque virtutum, verum etiam adscita egregia administratorum, quos modo memoravimus, ope, ac virtute procurabat. Præsul itaque fide, sapientia, sanctimonia vitæ, cæterarumque virtutum claritudine memorabilis, & ab ipsis infantiæ rudimentis mira Dei gratia præditus, Neapolitanam sibi concreditam Ecclesiam magna cum ædificatione rexit decem & octo mensium spatio, juvans pauperes eleemosynia, religiosos patrocinio, omnes exemplo. Neapoli quievit in pace die 17. mensis Junii, ætatis anno septimo supra sexagesimum, salutis vero 1578. tanto omnium ordinum mœrore, quod in eo munere exiguum adeo tempus explesset, ut propemodum inconsolabilis videretur. Sepultus ut testamento caverat, in communi Clericorum suorum Regularium ossuario in Ecclesia S. Pauli, ubi primum religionis habitum induerat, absque ulla inscriptione. Quo postea è loco cum laxari Ecclesiam illam, mutarique cœmeterium contigisset, tranalatus in Crucifixi sacellum fuit, ad lævam templi partem, iterumque anno 1624. quo inquiri præclara ejus virtus, ac sanctimonia, Decii Cardinalis Carrafæ Archiepiscopi Neapolitani nutu cœpit, in altera reconditus ædicula fuit, ut decentius jacerent pii Manes. Anno 1644 corpus venerabilis servi Dei inve tum in aliud sacellum S. Mariæ de Puritate, decentiorem nempe in locum translatum, in tabula marmorea, hujusmodi de eo insculpsere epitaphium.

Venerabili memoriæ Pauli de Aretio Clericorum Regularium lumini, & columini, quem virum ob eximiam morum sanctitatem, omnigenam virtutem, spectatamque doctrinam, Carolus V. Imperator Consiliarium, Urbs Neapolis ad Philippum Regem Legatum, Summi vero Pontifices Placentiæ Episcopum, Neapolis Archiepiscopum S.R.E. Cardinalem, invitum licet & modis omnibus reluctantem creaverunt. Ejus nunc quod mortale fuit Lapis tegit, spiritu Cœlo recepto. xv. Kal. Julii anno redempti Orbis MDLXXVIII. ætatis LXVII.

Sanctissimi Archipræsulis vitæ innocentiam insignemque pietatem fusè descripsit inter alios idem Joseph Sylos tom. 1. Annal Clericorum, ac nuper vitam ejusdem evulgavit ejusdem instituti Clericus, de quo etiam egimus in Episcopis Placentinis tom. 2. sacræ Italiæ nostræ, ejusque virtutes delibavimus, nuper pro ejus beatificatione jussu Romani Pontificis processus sunt celebrati.

[,, *Monasterium S. Archangeli ad Bajanum ob tenuem numerum Monialium Paulus suppressit, illasque in aliam ejusdem Benedictini ordinis divisit, ampulla sanguinis D. Jo. Baptistæ Monasterio S. Gregorii assignata, quæ coram ipso Archiepiscopo labens super quamdam tabulam perfracta est, quare citius in aliud chrystallinum vas ille pretiosus sanguis exceptus fuit. Illam verò tabulæ partem, quæ pretioso cruore aspersa fuerat, radi jussit piissimus Præsul, illasque rasuras cum nonnullis sanguinis guttis dono dedit suo Alexandro Borlæ, qui illas in alio parvulo Chrystallo cum ornamentis argenteis inclusit, & moriens suæ Oratorii Neapolitani Congregationi donavit. Anno 1577. idem Archiepiscopus concessit PP. Prædicatoribus antiquissimam Ecclesiam, cui & ipse titulum fecit D. Mariæ de Sanitate, ut liquet ex epigraphe, quæ olim in illa Ecclesia, nunc apud Engenium in Neapoli sacra f. 612. legitur in hunc modum.*

,, Templum sanctum hoc fœdis purgatum,
divinoque cultui redditum, ubi sollicitudinem Beatissimæ Matris Dei de salute
nostra palpabilem habes, Illustriss. &
Reverendiss. Paulus de Aretio S. R. E.
presb Cardin. tit. S. Pudentianæ, ac
Neap. Antistes almæ Prædicatorum familiæ concessit anno Domini 1577. Mense Januarii.

,, *Octavianus Suardus PP Carmelitis conventum aperuit cum titulo, D. Mariæ de Vita, ut ex hac inscriptione in fronte eiusdem Ecclesiæ.*

,, Octaviani Suardi è Bergomens. regulis
fundatoris pietati, & munificentiæ Fratres Carmelitæ gratitudinis ergo P. P.
MDLXXVII.

,, *Eodem pariter anno in collegio maximo Societatis Jesu industria venerab. Petri Antonii Spinelli ejusdem Societatis instituta fuit sodalitas in honorem immaculatæ Conceptionis B. M. V. quam vulgò vocant, Jureconsultorum; cujus sodales ita pietate floruere, & adhuc florent, ut & alii claustra introiverint, sanguinem per Christi nomine fuderint, & alii extra claustra in ipso laicali statu ab ipsis claustralibus invidendam transegerint vitam. Sed de his uberrimè cl. vir Octavius Ignatius Vitalianus, legali, an potius omnigena scientia imbutus in peculiari ejusdem sodalitii historia, quam præ manibus habet.*

53. ANNIBAL de Capua a nobili inter Neapolitanos & illustri ortus sanguine, filius Vincentii Termularum Ducis, per multos dignitates & CII

CII a laudatur egregio carmine à

mu-

Torquato Tasso in lib. 3. ejus operum nű. antea editorum p. 90. ejusque meminit Capaccius in opera: Il Segretario p. 151. necnon Toppius in Bibl. Neapol. Mand.

munerum gradus ad patriæ sedem ascendit. Vix enim annos pubertatis egressus Patavium profectus legali scientiæ operam dedit, mox Papiam, ubi lauream accepit, evasitque celebris Jurisconsultus. Romam progressus inter Vtriusque Signaturæ Referendarios interque aulicos honorarios Gregor. XIII. Pontifex eum recepit; digniorique deinceps munere Nuncii apud nuper electum Imperatorem Rodulphum II. functus, de imperio adepto Pontificis nomine congratulaturus in Germaniam trajecit; inde cum tamquam vir probus, & in agendis præclara prudentia exornatus inclaruisset, ad Venetam Rempublicam ordinarii Nuncii nomine legationem obivit. Quamobrem tantum gratiæ apud Gregorium acquisivit, ut illum ne quidem cogitantem Neapolitanum Archiepiscopum dixerit die 11. Aug. 1578. Ejus Ecclesiæ init possessionem per Julium Cæsarem de Capua Conchatum Principem die 4. Octob Romæ a Pontifice benigne exceptus, sacris perunctus, Neapolim progressus, summa omnium Ordinum gratulatione, solemni ritu eam in urbem ingressus est die 22. Februarii 1579. quippe qui jam diu ostenderat se plane virum, qui publico bono natus esset (,, *in ejus adventu elegantem habuit orationem clarissimus genere, doctrina, pietate Julius Cæsar Mariconda, majoris Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus, Episcopus postea Triventinus.*) Ut autem munus suum cœpisset agere, Diœcesim totam per se diligentissimè perlustravit, de radditibus, beneficiis, privilegiis, juribusque omnium Ecclesiarum, plorumque locorum exacta, ac diligenti indagine exquirens, quorum acta multis voluminibus obsignavit, majorisque Ecclesiæ tabulario inclusit, magno quidem suorum successorum commodo, ac fructu ibidem asservantur. (,, *Antiquum Monialium Monasterium sub titulo D. Mariæ de AnguCone ab an 833. fundatum cum illo D. Gaudiosi an. 1580. copulavit.*) Auctor (r) fuit Congregationis casuum conscientiæ, quæ semel in hebdomada à Parochis, cæterisque Presbyteris a confessionibus in Cathedrali Ecclesia habetur. Interea dum Neapoli boni Pastoris operam suam præstaret, Sixtus V. Pontifex qui demortuo Gregorio successerat, Annibalem in Poloniam ad Regem Stephanum Batorium suum Nuncium cum potestate Legati declaravit. Dum illuc proficisceretur, vix Germaniæ fines ingressus, Stephanum Regem obiisse accepit, eoque in loco expectato Pontificis mandato ad regni comitia jussu ejusdem properavit, proceres exoravit ut Catholicum Principem ad Regnum extollerent, pro qua re ad eosdem lucalentam eruditamque habuit orationem, quæ typis deinde mandata est. Verum inter proceres magna exorta contentio, alii Maximilianum Austriacum, alii Sigismundum Sveciæ Regem vocarunt ad Regnum, unde sursum deorsum miserè Regnum exagitarunt, quod, capto Maximiliano, Sigismundo cessit: pax deinde laureata consecuta est, cum Hippolytus Aldobrandinus magni nominis Cardinalis Legatus à Latere in Poloniam traiecisset: tunc Maximilianus è captivitate dimissus est, abrenunciato Regni jure. Annibal vero Ordinarius Nuncius per tres omnino annos apud Sigismundum, semel & sæpius de rebus gravissimis probatus, regiam promeritus est gratiam. Romam revocatus à Gregorio XIV. Sixti successore purpura exornandus, ni Gregorii præpropera mors intercessisset. Dives igitur meritis, pauper & pene alieno ære oppressus, disperserat enim in ea legatione magnam pecuniæ summam, ut eximiè ac permagnificè suam Pontificisque dignitatem sustinere posset, ad suam regressus Ecclesiam; quod reliquum vitæ fuit, in sanctis operibus consumpsisse visus est, effuditque aureos amplius mille in constructione Vestiarii in ipso Sacrario Majoris Ecclesiæ, ut sacra aurea, & argentea vasa, cæteraque ad divinum cultum necessaria ornamenta tutius custodirentur, cum paulo ante noctu à furibus, effracto sacrario fere omnia sacra vasa, aurea, argentaaque ac vestes sublata fuissent, & præsertim ea, quæ Paulus IV. Pontifex ei Ecclesiæ dono dederat, nec unquam recuperari, aut sceleris auctores investigari potuerint. Aboletum vetustate sua Epigramma olim ad Innocentii IV. Papæ tumulum, in Cathedrali sepulti, Annibal in Sanctissimi Pontificis memoriam restituit, aliudque superaddidit quod legitur apud Alphonsum Ciaconium. Neapoli fato cessit die 2. Septembris 1595. inconsolabile sui desiderium relinquens; sepultusque est in eo Sacrarii sacello Cathedralis in tumulo à se magnifice excitato, cum hoc epitaphio.

Annibal de Capua Archiepiscopus Neapolitanus
Sarto Templo, sacroque Vestiario constituto,
Sacellum hoc in Sacerdotum ad sacra parantium usum erexit;
Ubi sepulchrum sibi parari voluit,
Ut in hujus beneficii gratiam, quorum sudavit commodis
Eorum tum vivens, tum mortuus piis precibus adjuvetur.
Anno salut. M. D. XXCIIX. mens. Decemb.
Obiit Anno Dom. MDLXXXXV. in Sabbato IV. Nonas Sept.

(,, *Nullus quidem extitit Neapolitanorum Antistitum, qui brevi alioqui spatio annorum 17. quibus suam moderatus Ecclesiam, viderit illam novis Religionibus, Sodalitatibus, Parthenonibus, Collegiis, Xenodochiis, novisque omnino templis exornatam. Inter novos quidem ordines fuere Clerici Regulares ministrantes infirmis, Clerici item Regulares, sed cognomento Minores, Fratres S. Joannis de Deo, Augustiniani Discalceati, Eremicolæ D. Romualdi, quibus omnibus adjungere non abs re visam Congregationem Sacerdotum Oratorii, qui licet sæculares sint, nullumque ut Regulares professionem emittant, quibusdam tamen regulis, an potius nutibus magni eorum Patris D. Philippi Nerii adeò voluntarii parent, ut melius non possent, si votis obærati essent, quamobrem ipsis etiam strictissimæ observantiæ religiosis familiis evasere in exemplum. Clerici Regulares, vulgò Theatini conventum cum Ecclesia S. Mariæ Angelorum, Patres Societatis Jesu Domum, quam vocant Professorum, & alteram, quam Probationis, Prædicatores novam suo conventui S. Spiritus Ecclesiam, Conventum, & Ecclesiam Jesus & Mariæ, alteram pariter domum, & Ecclesiam D. Mariæ de Libera dicatam; Minores Conventuales novam Domum, & Ecclesiam D. Mariæ ad Parietem; Fratres ex ordine Servorum Ecclesiam S. Mariæ de Omnibono, conventum alterum, & Ecclesiam, cui titulus Mater Dei; Fratres Ministri Conventum S. Mariæ Angelorum, & in alio suo conventu novam, & peramplam Ecclesiam, quam D. Mariæ de Stella dixerunt, & illa Divo prius Sebastiano dicatam, in ampliorem, ac elegantiorem formam reædificatam nomine sui Patriarchæ Paulani indigetis; Fratres D. Francisci de Observantia conventum cum Ecclesia S. Mariæ Salutis, & alteram S. Mariæ Angelorum; Patres Carthusiani Ecclesiam extra claustra pro mulieribus aperuerunt. Ecclesiæ S. Mariæ Gratiarum in Calle, quem vocant Zabatteriæ, de Advocata, & Sanctorum omnium extra januas*

(r) Non primus quidem author hujus congregationis; quia primus fuit Marius Carrafa, ut supra dictum fuit. Potest nihilominus author dici, quia ipse illi congregationi, cui nunquam sua præsentia defuit, perpetuum systema dedit, pernaique dixit non intervenientibus. Vide Chiocarel. f. 351. & 352.

nuas Regalem, & Capuanam ædificatæ. Ecclesiæ D. Pauli Majoris Cler. Regularium Theatinorum, D. Jacobi Italorum, S. Mariæ de Monte Virgiliano Patrum D. Gulielmi de Vercellis, SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum, ac D. Luciæ ad oram maris renovatæ, amplificatæque. Canonissæ Regulares Lateranenses novam Ecclesiam D. Mariæ Reginæ cœli nuncupatam, & sodalitas Alborum, quę collegium pullarum cum Ecclesia Spiritus Sancti jam fundarat, peramplum sibi, ac vere magnificum Oratorium illi contiguum, Genuenses in magnificam formam pro sua natione Ecclesiam S. Georgii, Insubres suam S. Annæ, Theutones suam S. Mariæ de Anima, Sutores suam D. Michaelis, Aurigæ suam SS. Francisci & Matthæi extruxerunt. Novæ sodalitates fuerunt SS. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium, Immaculatæ Conceptionis B. M. V. in Montis Calvarii, SS. Crucifixi in D. Pauli majoris, Nativitatis B. M. V. in Professorum domus societatis Jesu, s. Bernardi in D. Margaritæ, s. Mariæ Orationis in Spiritus Sancti, B. Virginis septem Dolorum in s. Spiritus, PP. Prædicatorum, & divini nominis in D. Severi, item PP. Prędicatorum vel claustrie, vel Ecclesiis, & aliæ quamplures. Nova collegia fuerunt, Pauperum Jesu Christi, & Pietatis. Cœnobia Monialium etiam permulta, videl. immaculatæ Conceptionis B. M. V. tria, unum pro Hispanis, duo pro Italis, s. Mariæ Jesus, D. Andreæ, D. Francisci vulgo Capuccinarum, Presentationis B. M. V. duo, quibus Scortiata, & Papara fundatrices familiæ cognomenta fecerunt, S. Mariæ de Refugio, Ss. Philippi & Jacobi, Ss. Crispini & Crispiniani, D. Mariæ invisentis Pauperes, Mariæ septem dolorum pro Hispanis vulgo la Solidad, S. Mariæ splendoris, & Domus etiam pro viduis in D. Margaritæ. Xenodochia quinque, scilicet Peregrinorum, & Convalescentium cujuscumque nationis quod sodalitas ss. Trinitatis, Sacerdotum, Eremicolarum, ac Religiosorum non habentium Neapoli domum, quod sodalitas S. Mariæ de Misericordia, Aegrotantium, quod Fratres s. Joannis de Deo, item & aliud ad Herculanum, quod Præfecti s. Mariæ de Populo, Infirmarum in D. Eligii, quod quędam claustrales mulieres regunt, atque gubernant, præter alia opera pia, quæ Neapoli vel reparata, vel aucta, in quibus omnibus vel fundationibus, vel reparationibus egregiam laudatus Archiepiscopus navavit operam aut consulendo, aut animando, regulas prescribendo, subsidia pecuniaria ministrando, primos lapides iniiciendo, indulgentias impartiendo, saltem auspicando. Erga vero sodalitatem Ss. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium cor suum patere semper voluit utpote illam, quæ suis nata auspiciis in miram illicò encrevit ubique locorum & gentium claritatem conditione suæ prolis sanguine & pietate conspicuæ, adeo ut tenella, & quasi vagiens sua feterie quædam alia charitatis opera, nova sodalitia, cœnobia, & Xenodochia fundarit, & in reliquis piis operibus tunc recens Neapoli vel reparatis, vel institutis non mediocrem partem habere voluerit in pignus majorum illorum operum, quæ lapsu temporis erat patratura. Et reapse adventus Neapolim Patrum Congregationis Oratorii ab ipsa continuis postulationibus, & pecunia pro illorum viatico, & magnifici templi erectione procuratus est, tunc vere gestiente, cum suam respirantes auram vidit suos Oratorii Patres. Clerici Regulares Ministrantes infirmis, Fratres S. Joannis de Deo ab ipsa vocati, & alii sunt. Sodalitia SS. Crucifixi in D. Pauli majoris, Nativitatis Marianæ in Professorum societatis Jesu, divini Nominis in D. Severi claustris, ac etiam alia ab ipsa derivarunt. Domus S. Mariæ Angelorum pro Clericis Regularibus Theatinis, Probationis pro societate Jesu, Cœnobia immaculatæ Conceptionis B. M. V. S. Mariæ de Splendore, S. Mariæ de Refugio, Hospitium Peregrinorum in D. Mariæ de Misericordia, Nosocomium ad Herculanum, infirmarum in D. Eligii, secretum mulierum ad bonam frugem conversarum in D. Mariæ de Populo per ipsam fundata fuerunt. Jure ergo merito tenerrima amoris illam prærogativa prosecutus est Annibal, sua opera à Concionatoribus super suggestu in publicis Ecclesiis prædicari voluit, indulgentiis ditavit, invisit frequens, & peregrinis etiam, & convalescentibus inservivit, suum licet illius albo nomen consultò non dederit, ne videretur ut filius matrem diligere, quæ suorum meritorum sola copia omnes ipsius amores venata fuerat. Suam vero sponsam viduatam indoluit clarissimis vitæ sanctimonia viris Josepho Barbulia, & Matthæo Benelo Clericis Regularibus Theatinis, Alphonso Salmeronio è primis decem sociis D. Ignatii Loyolæ in societate Jesu fundanda, cujus Alphonsi exequiis cum omni clero & Patritiatu ipse intervenit, Christophoro Rodriquio, quem S. Pius V. suum sanctum vivum appellabat, Joanne Baptista Pescatore tribus hisce ejusdem Societatis, Alexandro Borla, qui primus Congregationis Oratorii D. Philippi Nerii Neapolim appulit, Augustino Adurnio Clericorum Regularium Minorum fundatore, Paulino de Luca Patrum Prædicatorum Samniticæ reformationis promotore, Alphonso Lopez communiter P. Lupo, ac Petro Tigroso fratribus minoribus Capuccinis, & in laudato sodalitio Ss. Trinitatis Lepido Spadafora, qui ut se verè in utroque cœtu D. Philippi filium probaret, Oratorii Congregationi nomen dedit, Ferdinando Butea, Joanni de Avalos, Paulo Spinula, Hieronymo de Afflicto, Constantia de Carreeto Sulmonis Principe, Isabella Capycia, Beatrice Caracciola, Martia Carrafa genere, humilitate, religione, pietate verè illud album suis vel usque adhuc nominibus decorantes. Nulla vero dies Neapoli serenior fulsit Annibali, quacum non minus quam LXXX. Angli studio Patrum societatis Jesu ad suos pedes hæreticam detestantes pravitatem, catholicæ se fidei fore deinconstantissimè ligios jurarunt. De hoc Archiepiscopo Marcianus tom 2 lib. 1. cap. 4. fol. 16. Torquatus Tassus ejus Patavii condiscipulus in libro, quem in lucem edidit an. 1562. ac Rinaldinum vocavit cantu 8. num. 10. & in suis Epistolis, Stanislaus Reserus in lib. Epistol. Epist. 49. f. 467. Chiocarellus à fol. 349. ad 352. Sansovinus in familia de Capua fol. 52. Jo. Baptista Rinaldus in suis Academicis, ubi in illorum par. 1. legitur de laudibus verè sapientię, & Hannibalis de Capua Neapolitani Antistitis religione, & sapientia pręstantissimi Oratio Ferdinandi Dentice.

Neapolitani virtutibus illecti Francisci Mariæ Taurusii D. Philippi Nerii primogeniti filii, à quo fuerat pro fundanda Oratorii Congregatione Neapolim missus, Præsulem sibi dari à Clemente VIII. enixius, postularunt; at Pontifex non illum, licet alioquin meritissimum, sed alterum eidem Philippo in paucis charum, non quidem externum, & pro Neapolitana Ecclesia, ut ipsę Clemens VIII. testatus fuerat, unicè factum Claudium Aquavivam. Societatis Jesu Præpositum generalem, imo alterum fundatorem assignare decreverat, E contra patriam Claudius & propriæ humilitatis ergo, & ut se vere sui Patriarchæ Ignatii, qui Ecclesiasticis dignitatibus aditum omnino præclusum voluit, successorem probaret, infulam constantissimè recusavit, licet ut illa ornaretur, ipse Hispanus Monarcha Philippus summopere expeteret. Nunquam

tamen

„ tamen Pontifex à sua recessisset sententia, „ ni maturius re perpensa, dum Neapolitanæ consu- „ leret, universalis Ecclesiæ oblivisci videretur, „ cujus bono Claudius suam Societatem procu- „ rando dia noctuque velut è specula prospiciebat, „ cuique in eo munere omnibus numeris omnino „ parem substituendam Societas Jesu aut tunc „ Romæ non habebat præsentem, aut de illo in- „ dubium minime, ut de suo Claudio, periculum „ fecerat.)

CIII 54 ALPHONSUS a Cardinalis Gesualdus, Neapolitanus, ex Illustrissima Principum Venosii familia natus, omnium virtutum cumulo, forensibus, Ecclesiasticisque negociis longe mirabilis, cum esset jam Episcopus Cardinalis Ostiensis, sacrique Senatus Princeps à Clemente VIII. Archiepiscopus Neapolitanus renunciatus est die 25. Februar. 1596. solemni ingressu Neapolim adveniens, omnium Ordinum profusa lætitia exceptus est die 2. Aprilis. Septem annis præfuit, profuitque cum eximiè Ecclesiasticam disciplinam propagasset, novas in suburbiis instituit Parochias, cum veteres non sufficerent. Libertatem Ecclesiasticam ubique, & semper egregiè vindicavit: suæque jurisdictioni Procitam Insulam adjecit, jam diu ab Abbate S. Michaelis Archangeli ejus Insulæ primario Ord. S. Benedicti Commendatario, ex prædecessorum Alphonsi incuria occupatam. Erat tunc temporis ejus Abbatiæ perpetuus Abbas Robertus Card. Bellarminus, cum quo modestissime litem in Romana Curia exagitavit: amicabili tamen propensione uterque in Camillum Cardinalem Burghesium, qui paulo post Paulus V. Pontifex fuit, permittente Clemente VIII. transegit: is pro Gesualdo, proque Neapolitana Ecclesia adjudicavit, quamobrem Clemens per suum diploma declaravit eam Insulam, ipsamque Abbatiam Diœcesis fore Neapolitanæ, atque adeò Neapolitano Archiepiscopo obnoxiam, ut ex diplomate videre est, in hunc modum exscripto.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 4. col. 916 Aubery in ejus vita, aliique.

Clemens Papa VIII. Ad perpetuam rei memoriam.

Ex Apostolicæ provisionis debet provenire subsidio, ut sua unicuique, præsertim Cathedralibus, & Metropolitanis Ecclesiis absque contentiosæ litis anfractibus, quantum fieri potest, jura conserventur. Primum siquidem cum à nonnullis in dubium revocatum fuerit, num Insula Procidæ nuncupata & Parochialis Ecclesia Abbatia nuncupata Sancti Michaelis Archangeli, olim Monasterium Ordinis Sancti Bene-

A *dicti in eadem Insula existens, & de Diœcesi Neapolitana esset, teneanturque Abbates, seu Commendatarii ab Archiepiscopo accersiti ad Synodum Diœcesanam accedere, ac obedientiam eidem Archiepiscopo, ut proprio Diœcesano quotannis præstare, eumque in proprium Ordinarium recognoscere, liceret etiam eidem Archiepiscopo dictam Ecclesiam visitare, aliaque Episcopalia jura in dicta Ecclesia, & illius Presbyteros, & Clericos exercere. Venerabilis frater noster Alphonsus Episcopus Ostiensis Gesualdus ea concessione, & dispensatione Apostolica Archiepiscopus Neapolitanus, & dilectus filius noster Robertus tituli Sanctæ Mariæ in Via Bellarminus nuncupatus, qui ex simili concessione, & dispensatione parochialem Ecclesiam prædictum in Commendam ad sui vitam obtinet, S. R. E. Cardinalis, cupientes controversiam hujusmodi absque strepitu judiciali pro justitia terminari, nobis humiliter supplicari fecerunt, ut in præmissis de opportuno remedio providere de benignitate Apostolica*
B *dignaremur. Quare universum hoc negotium nos dilecto etiam filio nostro Camillo tituli Sanctorum Joannis & Pauli Cardinali Barghesio nuncupato de eorundem etiam Alphonsi, & Roberti Cardinalium consensu demandavimus, eique injunximus, ut partibus hinc indè auditis, & visis iis, quæ coram eo afferrentur, de omnibus nobis cum voto suo relationem faceret. Cum autem Camillus Cardinalis prædictus, visis pluribus documentis, & authenticis scripturis, necnon etiam Cancellariæ, & Cameræ nostræ Apostolicæ antiquis taxarum libris, & supplicationum, seu bullarum registris, & aliis, quæ partes ipsæ pro causæ constitutione, suorumque jurium defensione ex bono, & æquo extrajudicialiter, tam in voce, quam in scriptis deducere voluerint, diligenter & maturè consideratis nobis retulerunt, Ecclesiam ipsam Neapolitanam bonum jus fovere. Etsi Robertus ipse Cardinalis huic voto, & sententiæ acquiescere omnino intendit, prout acquiescere vult, & acquievit. Volentes nihilomi-*
C *nus nos pro pastorali cura omnem litium, discordiarum, & controversiarum, quæ desuper in futurum inter alios Abbates, & Archiepiscopos forsan oriri possent, occasionem amputare, & judicantes ita pro felici directione, & regimine dictæ Parochialis Ecclesiæ, ac populi & Cleri, curæque animarum incolarum dictæ Insulæ expedire, ut de præmissis perpetuum documentum apparere possit. Harum serie declaramus, & quatenus opus sit, omnes hujusmodi lites & controversias extinguentes de novo perpetuò statuimus, ordinamus, ac mandamus dictam Insulam de Procida, & universum illius populum, & Clerum, & Parochialem Ecclesiam prædictam in, & de dicta Diœcesi Neapolitana existere, non autem nullius Diœcesis esse prætendi posse, aut debere, Abbatesque dictæ Ecclesiæ pro tempore existentes, seu illius Commendatarios per se ipsos, aut si legitimè impediti fuerint, vel fortè Cardinales, aut Episcopi sint, per procuratores suos quotannis ad præstandum*
D *obedientiam Archiepiscopo Neapolitano pro tempore existenti in die translationis Sancti Januarii Episcopi & Martyris dictæ Ecclesiæ Neapolitanæ præcipui Patroni, prout alii Abbates, Archipresbyteri & Rectores Parochialium Ecclesiarum dictæ Civitati & Diœcesi Neapolitanæ facere consueverunt, obligatos esse, nec non vocatos ad Synodum Diœcesanam accedere debere, neque sub prætexto nullius Diœcesis posse, aut potuisse vicinam aliquam Diœcesim pro dicta Synodo eligere. Quinimò eundem Archiepiscopum, uti proprium loci Diœcesanum in omnibus & singulis actibus, & functionibus, tam spiritualibus, quàm temporalibus recognoscere, eiq; subesse debere. Ipsi verò Archiepiscopo visitationem, correctionem, ac omnimodam superioritatem, & jurisdictionem, tam spiritualem, quàm temporalem in Ecclesiam, Presbyteros, & Clericos tam ratione curæ animarum, & administrationis Sacramentorum, quæ inibi exercentur, quàm*

ati

uti in personas ejus ordinaria jurisdictione subjectas, & suppositas competiisse & competere; laicos etiam qui clericali charactere insigniri, ac clericos, qui en minoribus ad sacros, aut ex sacris ad presbyteratus ordines promoveri voluerint, ab eodem Neapolitano Archiepiscopo ordinari & promoveri, sed dimissoriales litteras ab eo obtinere debere, subditosque omnes legibus jurisdictionali, & Diœcesanæ Neapolitanæ Ecclesiæ subesse omninò debere, omniaque alia & singula Archiepiscopo in eos exercere licere, quæ sacri Canones, & Concilia, præsertim Tridentinum, Diœcesano in suos subditos competere statuerant, & ordinarant. Quia verò in eadem Ecclesia Parochiali ex nonnullis causis animum nostrum dignè moventibus unam perpetuam Vicariam in titulum beneficii Ecclesiastici uni perpetuo Vicario ejusdem Ecclesiæ, qui curam animarum parochianorum illius exercere debeat, conferendam erigere intendimus, aut forsan etiam ereximus, curam ipsam à Rectore Abbate nuncupato dictæ Ecclesiæ omninò abdicantes, harum serie pariter declaramus, ac perpetuò statuimus, ut juxta nostri motus proprii super erectione dictæ Vicariæ tenorem & vigore litterarum desuper expediendarum ad eandem Vicariam, dum pro tempore vacaverit, præsentatio personæ idoneæ in ea ad præsentationem hujusmodi juxta formam Concilii Tridentini per Archiepiscopum Neapolitanum loci ordinarium instituenda ad ejusdem Ecclesiæ Rectorem, seu perpetuum Commendatarium, etiam pro tempore existentem, cessantibus reservationibus, & affectionibus Apostolicis, etiam hac prima vice spectare debeat, teneaturq; taliter provisus ad dictum obedientiam quotannis præstandam, & ad ea omnia, erga Archiepiscopum Neapolitanum præstandum, quæ omnes alii Curati ejusdem Diœcesis uti proprio Episcopo, & ordinario præstare de jure debent, & consueverunt. Volumus autem, ut tam prædictus Robertus Cardinalis, quam futuri Abbates seu Commendatarii pro tempore, mitræ, & baculi usu, ac populo solemniter benedicendi facultate in dicta Ecclesia, tam vigore antiquorum privilegiorum, eidem Abbatiæ concessorum, si quæ habeat, quàm vigore præsentium nostrarum litterarum, & concessionis, liberè uti possit, & valeat, sicque per quoscunque Judices, & Commissarios quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate ubique judicari, ac diffiniri debere, necnon irritum & inane decernimus, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non statutis, & consuetudinibus juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque indultis, exemptionibus, & litteris Apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis legibus, & decretis in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis, quibus omnibus eorum tenore præsentibus pro expressis habere illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 6. Septembris 1600. Pontificatus nostri anno nono.

Hunc igitur in modum ejus Insulæ jurisdictio ad Neapolitanum Archiepiscopum rediit, quod non parum decoris eidem contulit, & Gesualdo rei bene peractæ æternam peperit laudem. Meminere hujus Insulæ antiqui Scriptores, & S. Gregor. in reg. lib. 7. epist. 70. ad Mauritium Neapolitanæ Vrbis Militum Magistrum. Cæterùm Gesualdus Neapolitanam Cathedralem, & Archiepiscopale Palatium ædificiorum fabricis auxit, atque exornavit, vixque ullus annus præteriit, quo Ecclesiam hanc dono aliquo non insignìverit. Nec incongruum hic existimo singillatim recensere, quos eidem suæ pietatis testes donaverit; candelabra magna argen-A tea quatuor pro maximo altari pulcherrima librarum octuaginta quinque; Crucifixi imaginem argenteam deauratam librarum tredecim; Calices duos argenteos ex auro purissimo decoratos librarum quinque; Pixidem magnam argenteam deauratam librarum trium; Thuribulum argenteum deauratum cum navicula ejusdem operis librarum quinque; Scyphum argenteum cum aspersorio pro lustrali aqua; Pacem quoque argenteam; Crucem parvam argenteam, cum hasta similiter argentea, qua illa utebatur, Capitulo dono dedit: aliamque sibi fieri fecit majoris valoris, insignisque pulchritudinis Venetiis elaboratam, quam deinde in suorum successorum usum Ecclesiæ donavit; Culcitram magnam Neapolitanorum procerum more ex serico, & auro contextam elargitus est; Globum etiam, quem ecclesiastici formale, seu pectorale vocant, ex præciosissimis margaritis ac gemmis exornatam donavit. Multa quoque sacerdotalia indumenta preciosa dedit; Ciborium, sive testudinem summi altaris, quæ vasta est & immensa, B tum latitudine, tum altitudine, quam vetustate ex parte ruinosam ingenti sumptu restauravit, pulcherrimisque picturis manu Joannis Balduccii pictoris Florentini ejus ævi celebris exornavit. Tandem Gesualdus boni pastoris fungens officio morte interemptus obiit die 14. Febr. 1603. Magno omnium luctu funus ejus curatum est in Cathedrali, ubi in nobili marmoreo tumulo è regione sepulchri Alphonsi Cardinalis Carrafæ, sepultus, nulla adhuc ibi proloquente inscriptione. Cessavit ab ejus obitu Neapolitana Sedes tribus diebus, & annis duobus. De Gesualdo pauca egimus primo tom. in Episcopis Ostiensibus, redibit tamen de eo sermo in Archiepiscoporum Compsanorum serie tom. 7. cujus Ecclesiæ aliquando fuerat Archipræsul.

(„ *Anno 1598. die 20. Septembr. magna Ecclesiastica pompa, interventu etiam Olivareasium Comitis tunc regias vices gerentis in Neapolitano Regno primum lapidem jecit pro nova Ecclesia Montis Pietatis, qui fundatus ad le-* C *vandam egenorum inopiam ann. 1539. ab Aurelio Paparo, & Leonardo de Palma nobilibus Neapolitanis in propriis ædibus, dein in D. Mariæ Annunciatæ translatus, hoc anno benefactorum subsidio propriam sibi, ac perpetuam domum aperuit. Sequenti anno visitavit Oratorium Sodalitii SS. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium, illud prorsus, quod ann. 1579. à pietate Neapolitanorum institutum in D. Archangeli ad Bajanum, postmodum pertransierat in D. Petri ad Aram, tandem in regione Pinus Aridæ sedem posuit, cum illi D. Camillus Pignatellus Vibonensium Dux annuente Gregorio XIII. ann. 1583. Ecclesiam sub titulo D. Mariæ Matris Domini, quam Fr. Fabritius miles Rhodius ejus patruus ann. 1573. fundarat, at ædes, quas pro hospitio Peregrinorum aperire meditatus fuerat,* D *adjunxisset una cum omnibus redditibus, reservato sibi solummodo super Ecclesia jure patronatus & destinatione Sacerdotum. Illudque Oratorium, in cujus albo ipsemet Archiepiscopus multos habebat consanguineos conscriptos, tale invenit, ut nihil in eo non solum corrigi jusserit, sed etiam summoperè commendarit, ut ex actis illius visitationis in archivo metropolitano, ubi hæc leguntur:* Est dictum Oratorium ita nobiliter extructum, & tam insignis structuræ, ut potius Ecclesia, quam Oratorium appellandum sit. *Et cum anno Jubilæi 1600. qui fuit primus ab instituta Sodalitate Neapoli, peregrinis laxe inservierit usque ad delitias, adeò delectatus fuit piissimus Præsul, ut in suis à Roma responsivis ad inclytum illum magni nominis principem Diomedem Carrafam Cerciæ majoris ducem Regni Neapolitani Thesaurarium, tantique Sodalitii amantissimum fratrem, hæc habuerit, quæ Latino referre satius duximus Idiomate.*

„ Prærer ſtudium ſingulare, quo teneor erge hunc locum Sſ. Trinitaris Peregrinorum, ſum adeò magnæ charitatis, & liberalitatis, quam oſtenderunt hoc anno in illorum hoſpitalitate exemplis affectus, ut numquam deſuero illud omne, quod fieri poſſit, exequi in euxilium, ac ſubſidium ipſius, & in augmentum operis adeò boni, & Deo grati, *Et cum Iſabella Meudotia Alarconia Marchio Vallis Siculæ, Hiſpanici ſanguinis Matrona, ſoror laudati ſodalitii, ſuis ſumptibus an. 1600. ſacrum aperuiſſet aſylum D. Mariæ de Carmelo nuncupatum pro illis Hiſpanis mulieribus, quæ prius Lupæ ſuo ſuaſe per pœnitentiæ lavacrem evaſeram aguæ, annuit ipſe Archiepiſcopus, qui Meudotiæ pietatem ſummopere commendavit, & regulas etiam Monialibus perſcripſit. Victoria verò de Sylva nobiliſſima puella, & ipſa Hiſpanici ſangeinis, & eiuſdem ſodalitii, licet à ſuis Æmilio Caracciolo Biccarenſium comiti deſponſata fuiſſet, ab Aſceterio D. Hieronymi, in quo morabatur, comas reciſas ad matrem ſeam tranſmiſit cum epiſtola, ſe illi deſignatam ſponſo, qui paſcitur inter lilia, plaudente Archiepiſcopo; qui bene certes cœleſtis vocationis illam ſtatim monialem reddidit, & Reformationem ſui ordinis ſuſpirantem ſummopere juvit in fundatione hoc anno novi Aſceterii, quod ipſa Victoria, poſtea ſoror Euphroſina, Auguſtiſſimæ Triadis, cum illius eſſet ſodalitii, nuncupatem voluit. Inſigne templum Domus Profeſſorum ſocietatis Jeſu, quod nunc è celebrioribus Italiæ, imo & Europæ ſolemniſſima pompa idemmet conſecravit Archiepiſcopus. Patres item Carmelitæ Reformationis D. Tereſiæ ſeum conventum cum Eccleſia, quæ Mater Dei aedit, ejus Præſulatu ædificarent, piorem eleemoſynis, ac præcipuè ſodalitii Ss. Trinitatis Peregrinorem, cujus primi fuere Alphonſus in ſua inclyta Cajetana ab Aragonia gente III. Dux Laurentiani, Auguſtinus Sallutius, & Victoria Caracciola, qui non minus quam ſeptem decatorum millia ad bene effectum erogarunt. Anno 1601. ſolidæ pietatis viri proceres, inter quos præcipui fuere ſodales SS. Trinitatis Peregrinorem, & Convaleſcentium, præclariſſimum illud, ac perutile undequaque opus, cui nomen Mons Miſericordiæ inditum fuit, Clericorem Regularium Theatinorum, & Patrum ſocietatis Jeſu ſuaſu inſtituerunt.*)

CIV.

55. OCTAVIUS Aquaviva *a*, Aragonius, natus Neapoli ex Joanne Hieronymo Hedrienſium Duce, germanos fratres habuit, Julium Pii V Cardinalem, Rodulphum è Societate Jeſu Chriſti Martyrem, & Horatium ex Monacho Ciſtercienſi Epiſcopum Cajacenſem, Patruos verò Joannem Vincentium, qui ſub Paulo III. evaſit ad purpuram, & Claudium, qui Societatis Jeſu Generalis Præpoſitus fuit. Hic nobilis Heros, nobilior tamen virtute, & prudentia inclaruit, qui antequam purpura cohoneſtaretur, Peruſiis ad ſummam utriuſque Juriſprudentiam, & in utraque lingua ad eximiam eruditionem, eloquentiamque pervenit. Cumque ad Romanam Curiam ſe contuliſſet, poſt prima Palatina munera, ſub Sixto V. Pontifice Utriuſq; Signaturæ Referendarius, & Patrimonii Prolegatus fuit; unde cum virtutum fama apud Gregorium XIV. incleruiſſet, ab ipſo ex Pontificiæ domus magno Præfecto, ſacri Senatus purpuram tulit cumulatiſſimam anno 1591. deſignatuſque eſt Campaniæ & Maritimæ Legatus ſub Clemente VIII. ex Diac. S. Georgii ad velum aureum, Presbyter Cardinalis evehit ad titulum S. Mariæ de Populo, & Avenionenſi Legatione condecoratus eſt, in qua obeunda per ſex omnino annos, difficillimis tamen temporibus egregiè verſatus, illud ibi potiſſimum patraſſe ſcribunt, quod Henricus Magnus IV. Francorum, Navarrorumque Rex ejus ſuaſione & impulſu Catholicam amplexus fuiſſet Religionem, Romanæque Eccleſiæ reconciliatus, à Clemente diris abſolutus, diu Chriſtiano Orbi, & Galliæ Regno exoptatam tranquillitatem peperiſset. Romam regreſſus ad ardua ſemper quæque negocia admotus, magnæ fuit apud omnes exiſtimationis. In Comitiis agitandis ubi creandi Summi Pontifices forent, ita, ajunt, Octavium conſiliis mirabilem, ac ingenii verſatilem fuiſſe, ut ejus dexteritate, & eloquentia aliquot ex Patribus provectos fuiſſe ad Petri Sedem, in quibus LEO XI. Medices fuit gratiſſimus Pontifex, à quo Octavius declaratus eſt Neapolitanus Archiepiſcopus eo ipſo die ſuæ exaltationis, hoc eſt prima Aprilis 1605. Sed cum Leonem, qui vix trium hebdomadarum Pontificatum geſſit, mors importune compuliſſet ad rogum, à Paulo V. ſucceſſivè confirmationem accepit die 31. Auguſti Neapolim ſolemni pompa 27. Novemb. ejuſdem anni ingreſſus, ſumma cum incorrupti animi laude Eccleſiam Neapolitanam annis ſeptem adminiſtravit. Excoluit eximia liberalitate Chriſti pauperes, in quibus alendis, virginibus ſublevandis, piiſque locis reparandis ſummam octuaginta *b* mille aureorum diſperſiſſe narratur. Nec ſuæ oblitus Cathedralis, ut in illam etiam adjecerit tum aurea, argenteaque vaſa, tum ampliſſimi, & eccleſiaſtici cultus ornamenta majora donaverit, Cathedralis Canonicos, Hebdomadarioſque mira benevolentia proſecutus, illis ſuppreſſi Monialium Cœnobii S. Angeli redditus attribuendos curavit: iſtis verò pro majori Eccleſiæ decore cappis violaceis utendi poteſtatem obtinuit à Paulo V. Cœnobium S. Mariæ de Gratia Ord. Minorum de Obſervantia in Herculeno ſuæ Diœceſis oppido jam ædificari cœptum abſolvit, & exornavit: alterumque ejuſdem ſeato ab urbe Hadria lapide in territorio Abbatiæ S. Mariæ de Præpetieno, cujus erat Commendatarius, a fundamentis erexit. Moriens omnem ſuam ſupellectilem pretioſam Monti Pietatis in pauperum uſum legavit, quamobrem ejus loci Præfecti in ſacra eorum æde ad futuram liberaliſſimi Archipræſulis memoriam, ſequentem marmoream inſcriptionem poſuerunt.

Octavio
Aquavivæ Aragonio Card.
Archiep. Neap.
Ob legatam Monti Pietatis ſupellectilem aureorum millibus XX.
Præſtitumque etiam poſt obitum
paſcendi gregis munus,
Quem conſilio, doctrina, opibus
ſtrenuè aluerat,
Præfecti documento poſteris PP.
A. S. MDCXVII.

Finis vitæ ejus dies 15. Decembris 1612. corpus delatum in Cathedralem, publico funere celebratum, curante ſupremos defuncti honores Franciſco Marchione Aquavivæ nepote, conditum eſt, mœrendo omnium Cleri, Civiumque luctu inter

a De eo Ciaconius Oldoini t. 4. col. 291.

b octuaginta ſex.

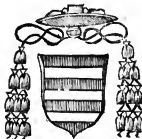
thro-

thronum marmoreum ac ſuggeſtum in marmoreo tumulo humi poſito, ubi legitur hoc epitaphium æneis characteribus inſcriptum.

Octavio Aquavivo Aragonio Card. Archiepiſc. Neap. Purpura & litterar. max. Græcar. ornamento majorum decora adepto, quæ fuerunt è Repub. Chriſtiana in Pontificiis præcipuè Comitiis, atque in Avenionenſi legatione cum arderet Prov. Civilib. diſcordiis, arderent bello Galliæ, ſtrenue cunctis executo, in omni vita ſingularem magni conſilii, excelſi animi laudem promerito, D. Franciſcus Aquavivus Marchio Aquavivæ, & D. Joſia nepote Duce Hadriorum XI. Pronep. P. obiit Anno ſal. M. DC. XII. natus annos LII.

Porrò pius Archipræſul præter ea, quæ vivens pretioſa indumenta Cathedrali dono dederat, moriens etiam duo candelabra argentea, vas aquiminarium ex argento, calicem magnum ex auro puriſſimo conflatum, Crucifixum parvum argenteum, ſcyphum item argenteum, ſacras veſtes holoſericas permultas, aliaque eccleſiaſtica indumenta, culcitram magnam ex tela aurea duplici contextam liberaliſſimè legavit. Reliquit etiam poſteris ſui ingenii aliqua monumenta, inter alia, D. Thomæ Aquinatis ſummam in compendium redactam, quam duobus voluminibus per concluſiones propria manu conſcripſit; fuit enim Theologiæ, & in Sanctorum Patrum libris ſtudioſus, & egregiè verſatus.

(,, *Sodalitium SS. Trinitatis Peregrinorum, &*
,, *Convaleſcentium plurimi fecit Octavius, adeout*
,, *cum pro reaggregatione Archiconfraternitati Ro-*
,, *manæ juxta decretum Clementis VIII. opus illi fo-*
,, *ret propriis Archiepiſcopi teſtatoriis litteris, ipſas*
,, *in illius commendationem expediri fecerit ampliſ-*
,, *ſimas, & præcipuè poſt enunciationem fundatio-*
,, *nis, operumque piarum ab ipſo exercitarum, hæc*
,, *habet inter reliqua:* Propterea cum manifeſta jam
,, ſint hæc, & alia ejus pietatis, & charitatis ope-
,, ra, non modo in hac fideliſſima civitate Neapo-
,, litana, & regno, ſed & in toto ferè Chriſtia-
,, nitatis orbe, cum in proximo ſolum anno jubi-
,, læi octuaginta millia ferè Peregrinorum hoſpi-
,, tio receperit euntes, & redeuntes ab urbe, &
,, aliis locis piis &c. *Hujuſce Sodalitii quinque ejus*
,, *Præſulatu ſorores genere, opibus, ac virtute præ-*
,, *ſtantes, videl. Julia de Caſtellis, Hippolyta, &*
,, *Catarina Ruſæ, Caſſandra Caracciola, & Ca-*
,, *tarina Tomacella nova ſuæ pietatis publica docu-*
,, *menta dederunt; prima pro Clericis Regularibus,*
,, *qui miniſtrant infirmis, domum alteram cum Ec-*
,, *cleſia dicata Deiparæ Virgini ſine labe conceptæ*
,, *adaperiens; reliquæ quatuor ſuum voventes Vir-*
,, *ginum ſponſo pudorem in Parthenone tunc per ip-*
,, *ſas fundato ſub auſpiciis D. Patriarchæ Joſephi,*
,, *cui tunc etiam alterum dicarunt Sanctimoniales*
,, *Carmelitica Diſcalceatæ. Duo pro Dominicana*
,, *familia fundata cœnobia, unum pro Fratribus*
,, *Calabræ provinciæ, cui Diva Maria Salutis, al-*
,, *terum pro ſororibus, cui D. Joannes Baptiſta no-*
,, *men fecere. Confratres ſub titulo S. Mariæ de*
,, *Carmelo Hoſpitium egenis ſenibus in honorem*
,, *D. Honuphrii Eremicolæ, Joannes Baptiſta*
,, *Antonini Congregationis Oratorii Annunenſis*
,, *Eccleſiam D. Brigittæ, Medici ſuam D.D.*
,, *Coſmæ & Damiano, Patribus Societatis Jeſu iidem*
,, *viri patritii, qui Montem erexerant Miſericor-*
,, *diæ, collegium nomine D. Jgnatii Loyolæ condiderunt.*
,, *Die 9. Novemb. 1612. in collegio maximo Societa-*
,, *tis Jeſu à Franciſco Pavonio ejuſdem Societatis*
,, *inſtituta fuit canonice Sodalitas ſacerdotum non*
,, *modo animæ, ſed & proximi profectibus incum-*
,, *bentium, & hæc eſt illa celeberrima ſodalitas, in*
,, *qua plurimi non ſolum infulis, thiara, ac ſacra*
,, *purpura decori, ſed vitæ, quæ prima dos eſt, ſan-*
,, *ctimonia conſpicui floruerunt, maximo nedum*
,, *Neapolitanæ urbis, & regni, ſed & ipſius*
,, *Chriſtianæ reipublicæ emolumento, à quo cœtu*
,, *aliæ derivarunt ſodalitates matri ſuæ pene com-*
,, *pares, & coæquales, & præcipuè illa in majori*
,, *Neapolitana Eccleſia, cui titulum fecit S. Ma-*
,, *ria Regina Angelorum. Sodalitas autem SS. Tri-*
,, *nitatis juſta Octavii tempore peregit Scipioni Pi-*
,, *gnatello viro clariſſimo, qui renunciato Lauri*
,, *Marchionatu altari ſe litans altari dignam con-*
,, *ſummavit vitam, & Portiæ Caracciolæ, quæ glo-*
,, *rioſa apparitione ſe in patria regnare conteſtata*
,, *fuit, nec non etiam Fabio Volunti, Petro de Al-*
,, *bizis, & Octavio de Lellis, qui licet primus Con-*
,, *gregationis Oratorii, alter ſocietatis Jeſu, ulti-*
,, *mus Clericorum miniſtrantium infirmis, tamen*
,, *ſui prius fuerant, ut etiam fuerat nobiliſſima Ge-*
,, *nuenſis Matrona Baptiſta Spinula, quæ in novo*
,, *cœnobio Carmelitarum Diſcalceatarum Neape-*
,, *li prima fuit, quæ tyrocinium poneret, audiens*
,, *Maria Franciſca à s. Jo. Baptiſta, ac prima, quæ*
,, *ab illo ad patriam evolaret, & ut verè ſuos ſu-*
,, *premis ipſa ſodalitas officiis eſt proſecuta.)*

56. DECIUS Carrafa *a*, Marii anteprædeceſſoris ſui ex fratre nepos, nobiliſſimæ indolis juvenis, omnibuſque virtutibus exornatus à patruo eccleſiaſticæ militiæ adſcriptus eſt. Sub Clemente VIII. Vtriuſque Signaturæ Referendarius fuit, miſſuſque ab ipſo in Luſitaniam Nuncius anno 1598. revocatus ad Vrbem in demortui Card. Geſvaldi locum deſtinatus eſt Archiepiſcopus Neapolitanus anno 1605. ſed antequam ad examen prodiiſſet Clemens univerſæ carnis viam ingreſſus, ſucceſſorem habuit Leonem XI. à Deo magis oſtenſum, quàm datum, qui in ipſo ſuæ exaltationis die, ut ſemel diximus, Neapolitanam Eccleſiam in Aquavivam Cardinalem exoratus transfudit, quam Paulus V. poſt paucos dies Leonis ſucceſſor eidem Cardinali adfirmavit; Decius verò oleum tunc & operam perdidit. Admiratus tamen Paulus Decii modeſtiam, & temperantiam, illum Damaſcenum Archiepiſcopum adlegit, & in Belgium ad Albertum Archiducem miſit Apoſtolicum Nuncium, mox in Hiſpaniam ad Philippum Regem: quo in munere cum verſaretur, à Paulo Presbyter Cardinalis creatus eſt die 17. Auguſti 1611. titulum habuit SS. Joannis & Pauli. Inſecutoque anno 1613. die 7. Januarii defuncto Card. Aquaviva renunciatur Neapolitanus Archiepiſcopus, quam Eccleſiam, niſi Pontificis acceſſiſſet imperium, haud erat accepturus. Eccleſiam igitur ſibi concreditam præſens adminiſtraturus, illò perrexit, ſolemni ritu ingreſſus eſt die 8. Maii 1614. Cum laude hanc ille adminiſtravit annis tredecim, conatuſq; eſt quam qui maximè ejus priſtinum decorem retinere. Synodos Diœceſanas frequenter habuit, Diœceſim perluſtravit, Cleri mores compoſuit, eaque omnia peregit, quæ bonum Paſtorem decere viderentur. Palatium Archiepiſcopale auxit, atque multa perampla & com-

CV
a De eo Ciaconius Oldoini t. 4. col. 444.

A moda domicilia Archiepiſcoporum uſui profutura paravit, & inter alia perambulatoriam aulam amplissimam, ac pulcherrimam erexit, & exornavit. Odeum juxta veterum morem in medio Cathedralis, è nuceis lignis affabrè cælatis fecit, è posteriori parte marmorea eidem ornamenta adjecit, ubi Divorum Neapolitanæ Vrbis Tutelarium marmorea ſimulacra collocavit, iiſque adnumeravit ſtatuas SS. Maximini Cumaoi Martyris, & Caroli Card. Borromæi nuper in Sanctorum numerum adſcripti, cujus præcordiorum partem (,, *cum Pontificia Dalmatica alba*) à Federico Card. Borromæo dono acceptam argentea theca incluſa repoſuit in Theſauri ſacello. Baptiſterium quoque Cathedralis è Pario marmore mirificè elaboratum concinnavit (,, *uſus in eo efformando illa eadem concha, quam Magnus Conſtantinus Neapoli eo muneri applicuiſſe dicitur è quodam pretioſo lapide, cujus ſpeciei non dat amplius Egyptus.*) gradus, per quos ad ipſum aſcenditur, vermiculatis mar-
B moribus illuſtriores reddidit. Laqueare, ſive interiorem partem tecti ejuſdem Eccleſiæ, deauratum, & magnis, nobilibuſque iconibus inſignium artificum confectis extruxit, ex quo non parum Eccleſiæ acceſſit oroameotl, ubi inſcriptum.

Decius Cardinalis Carrafa deſponſatam ſibi Eccleſiam nuptiali laquearium ornumento contexit, Anno M.DC.XXI.

Sacrario aureos ſex mille dono dedit, ex quorum redditibus ejus Eccleſiæ cultus nitidior, ſplendidiorque reddi poſſet, & fierent ſacræ veſtes, & Sacerdotalia indumeota. Sanctos aliquot Neapolitanæ urbis, quorum memoria ab hominibus multis adhinc ſæculis ferè exciderat, in Ephemeridibus Neapolitanis, in Diœceſana Syoodo anno 1619. notari juſſit, quorum feſta celebrari manda-
C vit. (,, *illorumque Catalogus typis traditus eſt cum hiſtoria vitæ cujuſque Sancti.*) Demum ſummæ vigilantiæ, prudentiæ, ac juſtitiæ præclarus Antiſtes mortalitatem explevit die 24 Januarii 1626. Sepultus io Choro Cathedralis, tumuloque, quem vivens ſibi paraverat, in quem & Marii patrui cineres tranſtulerat, hac oppoſita inſcriptione.

D. O. M.

Mario Carrafæ
Neapolitanæ Eccleſiæ ſplendori
Decius S.R.E. Cardinalis
Carrafa
Vt duos Archiepiſcopos dignitate
affines familia, unanimes amore
Vnus lapis ad reſurrectionis
gloriam expectandam con-
tumularet, Gratitu-
D *dinis defuncto*
mortis ſibi memoriæ
Monumentum vivens condidit;
Anno Domini M. DC.XVI.

(,, *Admodum adoleſcens Decius nobiliſſimo tunc* ,, *recens inſtituto Sodalitio SS. Trinitatis Peregri*,, *norum, & Convaleſcentium ſuorum exemplo no*,, *men dedit, & ut erat mire propenſo ad pietatem* ,, *animo, illius omnes regulas nulla prorſus vel* ,, *excepta, vel diſſimulata exequi ſtuduit: illius* ,, *ſacris functionibus nunquam defuit, & cum illud* ,, *Sodalitium Clerici Regulares, Patres Societatis* ,, *Jeſu, Congregationis Oratorii, & Fratres Ca*,, *puccini commuatbus ſtudiis procurarent, ab omni*,, *bus Chriſtianam ſibi vivendi in ſæculo normam* ,, *addidicit. Exercitiis ſpiritualibus S. Ignatii de* ,, *Loyola, quæ in illo Oratorio quotannis Jo. Fran*,, *ciſcus Araldi è primis tanti Patriarchæ filiis ex*,, *plicabat, ſemper interfuit, & ſæpe ſæpius ſolus* ,, *etiam Sodalium ſuorum conſortia vitans in qua*,, *dam cellula illius ſanctæ domus meditabatur à* ,, *ſolo P. Araldo bis per diem inviſus meditationis* ,, *quotidianæ fructum exploraturo. Quem lauda*,, *bilem uſum, cujus ipſe in illa ſodalitate primus* ,, *auctor extiterat, piiſſimi illi ſodales, negotiis* ,, *ſæcularibus, domeſticoque contubernio noven*,, *diali ſpatio valedicentes, animæ ſuæ omninò* ,, *conſulturi, terni ut plurimum, quàm ſæpius ſe*,, *ptem, quandoque etiam duodeni frequentarunt,* ,, *nonniſi aliquo ſemper è Societate Jeſu ſanctitatis* ,, *fama conſpicuo directore ſelecto, Araldum ſilen*,, *do, qui illius aſſidua Sodalitii cura, Pater ſpiri*,, *tualis audit, Petrus Antonius Spinellus, Vin*,, *centius Carrafa, aliique iſtis non inferiores va*,, *riis quidem temporibus fuerunt. Cum in Belgio* ,, *moraretur Decius, inſtituta domi de rebus ſacris* ,, *quadam veluti Academia, in qua non ſolum ſa*,, *niorem, ſed ſuſpicioſam quoque doctrinam profi*,, *tentes admittebantur, & ipſe poſtremus omnium ſe*,, *per ſuâ humilitatis ergo proferebat ſententiã, mul*,, *tos aut vere Novatores Catholicę fidei gremio copu*,, *lavit, aut titubantes in illa confirmavit, eoſque lar*,, *gis muneribus, at potius integerrimæ vitæ ratio*,, *ne continebat. Corpus porrò ſuum veluti prorſus* ,, *rebelle continuis macerationibus, ferreis flagris,* ,, *catenulis, ciliciis, jejuniis, vigiliis, (erat* ,, *quippe ſomni ubique parciſſimus) in ſervitutem re*,, *digebat; animam divina ſemper meditatione re*,, *creabat, numquam verò majori ſacra perfuſus lę*,, *titia, quam cum tres nobiliſſimi Belgæ cum ſuis* ,, *affeclis ad ejus pedes provoluti virus hæreſeos evo*,, *muerunt, nulla alia re prorſus moti, quam lu*,, *culentiſſimis divinæ, ut ipſi dixerunt, charita*,, *tis exemplis, quibus ſodalitates Procerum pri*,, *mam SS. Trinitati Peregrinorum, & Convale*,, *ſcentium, alteram natalitiis B.M.Virginis dica*,, *tam, tertiam denique ſeptem operum miſericor*,, *diæ nuncupatam in Neapolitana piiſſima urbe un*,, *dequaque fatiſcere experti fuerant; cujus ſane* ,, *Chriſtiani gaudii compotem illicò reddidit ſuam* ,, *SS. Trinitatis ſodalitatem epiſtola ad inclytum ge*,, *nere, doctrina, ac pietate virum Decium Caracio*,, *lum, illius tunc Primicerium directa, cujus partem* ,, *(integra quidem nimis prolixa eſt) non abs re viſum* ,, *inſerere, ut quantus erga illam fuerit ipſius a*,, *mor, omnibus pateat.* Creſcite (*ſua verba* ,, *ſunt*) de die in diem, de virtute in virtutem ,, dilectiſſimi fratres mei, verè, ut Apoſtoli ex,, preſſione utar, gaudium meum, & corona ,, mea, & ſicuti cœtus Nativitatis Marianæ, & ,, Mons Miſericordiæ à noſtro ſodalitio derivati ,, haſce frigidiſſimas, & longe diſſitas Regiones ,, ſuæ calefaciunt charitatis flamma, ita à fortio,, ri, & vos in ipſa charitate radicati, & fundati, ,, de veſtris progreſſibus me ſemper certiorem red,, dite, ſi eo ardore, cum iſthic ego verſarer, con,, ſorores noſtræ, & præcipue matronæ principes, ,, quæ ſuo ſexui erant meo tempore norma virtu,, tum, præſcriptis regulis parent. Ego hic opera ,, ſodalitatis, in quantum poſſum, exerceo; ſic ,, videor cum meis fratribus eſſe, illorum frui con,, ſortio illa frequentans. Pro ſingulis ſodalitii in,, digentiis nolo mea obſit abſentia; ad meum Pro,, curatorem accurrite. Illi circa reliqua opera pia ,, in aliis, in quibus inſcriptus ſum ſodalitatibus, ,, modum ſtatui; pro iſto autem nullum limitem ,, poſui, nec æris erogati rationem mihi reddi vo,, lo: optimè ſemper, cum pro iſto erogatur ſoda,, litio. RR. Congregationis Oratorii ſacerdo,, tes, noſtros in B. P. Philippo Nerio fratres, at ,, ſecundum ſpiritum verè patres, vitæ magiſtros ,, ſingulos uti ſingulos meo nomine ſalutare; inter ,, PP. Theatinos, ſocietatis Jeſu, Fratreſq; Capucci,, nos illis mea obſequia deferte, qui ſodali,, tatem noſtram frequentant. Quando quis ,, veſtrum, aot aliqua ſororum ex hac ad æternam

per-

„ pertransibit vitam, illicò mihi nunciate, ut quod nostræ Constitutiones, & mea ergà singulos vestrum observantia requirunt, nulla mora interposita exequi valeam. Demum cum Apostolo obsecro vos fratres per D. N. J. Christum, & per charitatem S. Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris &c.

„ *Ubi autem innotuit S. Andreæ Avellino Cl. Reg. tunc in humanis agenti, qui suus quandoque fuerat Neapoli à Confessionibus, Decium ad Philippum Hispaniæ regem Apostolicum Nuncium declaratum, charissimi, quem in paucis amabat, filii animæ consulturus, monuit illico datis litteris de valde periculoso, in quo tunc versabatur statu, perscripsit regulas, modumque, quo se dirigere debebat, exemplaria imitanda assignavit non minus DD. Athanasium, magnum Basilium, Gregorium Nazianzenum, Ambrosium, Augustinum, & ultimis illis temporibus integerrimæ vitæ Purpuratos Carolum Borromæum, & Paulum Aretium. In aula Hispana favit summopere Decius suo Sodalitio SS. Trinitatis, ita ut à Matrito scribens nobilissimo viro Jo. Baptistæ Capycio Scondito tunc Primicerio hos animi sui sensus expresserit:* Non possum non recordari illius sodalitii, quia cum sæpius me illius esse recordor, me reputo honoratum. *In Hispania reduci in Aula Ducum die 7. Aprilis 1612. pileus rubeus, & 7. Maii titulus S. Laurentii in Pane, & Perna datus est, ex quo titulo eodem anno die Junii 18. ad illum SS. Jo. & Pauli translatus est. Cum autem ad Archiepiscopalem patriam sedem evectus esset, commune Neapolitanorum civium gaudium testatus est erudita, quam recitavit, oratione Laurentius de Franchis, tunc majoris Ecclesiæ Hebdomadarius, postea Episcopus Caprearum, deinde Minuri, quæ lucem etiam vidit 1613. typ. Jo. Dominici Roncalioli cum titulo:* Publica urbis Neapolitanæ Gratulatio in electione illustriss. & Reverendiss. D. D. Decii Card. Carrafæ ad Ecclesiam Neapolitanam. *In tanta vero omnium ordinum lætitia nullus superare potuit & gaudio, & officiis suam SS. Trinitatis sodalitatem, quæ si ob Purpuram summopere gavisa fuerat, nunc ob illius Præsulatum præ lætitia incapax erat sui; quin tunc honeribus filii jucundabatur, nunc eumdem filium parentem venerabatur, quapropter si tunc triduo pulsari nolas, luminibusque noctu totum suæ sacræ Domus ambitum splendere voluit, nunc illis nova addens obsequia Academicis plausibus tanti Antistitis laudes prosecuta. Econtra vero Decius sodalitatem, quã tenerrimè semper dilexerat, Archiepiscopus adeò magni fecit, ut illius Sodales, inter quos erant nonnulli è collegio Canonicorum suæ Cathedralis, in hoc regendo grege administros voluerit, consortesque laborum. Illas, quas animi relaxandi gratia, ac sub curarum mole corpus deficiat, ipsa fiadæresis indulget horas, in Xenodochio Peregrinorum consumebat tunc se vere plusquam refici putans, cum sui sodalitii implebat munia, à quorum nullo etsi gravissimo exemptionem sibi permitti voluit, & quando diœcesis præpeditus arduis negociis præsens esse nequiverat, aut per ulterum sodalem è suis consanguineis, si poterat, supplebat, aut proprio ære, semper autem ultro in subsidium illorum piorum operum, erogato involuntarias suas absentias redimebat. Cum jussu Urbani VIII. tunc recens in summum Pontificem inaugurati per diœcesim Neapolitanam generalis expositio augustiss. Sacramenti altaris publicæ fidelium adorationi pro 40. horarum oratione esset indicta, inter publicas Ecclesias ad hunc effectum destinatas voluit esse Oratorium suæ sodalitatis SS. Trinitatis Peregrinorum, quæ in cultu erga Eucharisticam dapem nulli secunda maxima Ecclesiastica pompa hanc sacram more suo functionem peragens, communibus plausibus coronata fuit. Congregationem Oratorii utpote filiam ejusdem sui patris D. Philippi Nerii, omnibusque Ecclesiasticis virtutibus refertam æquè dilexit, ita ut statim ac Neapolitana infula ornatus fuerit, litteris ad Ven. Antonium Talpam illius cœtus sacerdotem Neapoli commorantem Romæ datis, se illius, & suæ Congregationis in gubernandogrege usurum opera promiserit, prout reipsa usus fuit. Primus fuit, qui majus templum è veteri, atque obsoleta, quæ mœrorem potius, quam venerationem conciliabat, in novam formam nullis parcens impendiis deducere aggressus est, fenestras Gothico more arctas, & oblongas dilatavit, quapropter pellucidior, ac lætior interna templi facies evasit. Musicorum chorum auro contectum extruxit. In honorem D. Mariæ Virginis ab Angelo Annunciatæ in regione, quæ dicitur Fonzecca, suo sumptu à fundamentis erexit, ac dotavit Ecclesiam. Basilianis Monachis illam D. Agrippini, Piis operariis sibi summopere charis illam D. Georgii, quam pridem vetustate fatiscentem reparaverat, Alexandro Rubeo suæ metropolitanæ Canonico illamque D. Mariæ ad mare concessit. Ejus autem Præsulatu multæ sacræ fundationes, vel restaurationes secutæ sunt. Patres Societatis Jesu Collegium sub auspiciis D. Francisci Xaverii, quod primum fuit Indiarum Apostolo in toto orbe dicatum, Heliani Fratres duo Monasteria D. Mariæ de Carmelo unum in capite Clivi, alterum in ora Olimpiaca, Fratres Minores unum D. Mariæ Miraculorum, & in altero, quod D. Mariæ de Spiritu Sancto, novam Ecclesiam sub invocatione S. Antonii Patavini, Augustiniani Discalceati, unum D. Nicolai Tolentinatis, Clerici Regulares Bernabitæ Domum cum Ecclesia sub D. Caroli, Clerici item Regulares, sed cognomento Minores sub D. Josephi auspiciis ædificarunt. Consules artis sericæ suam Ecclesiam Sanctis Apostolis Philippo & Jacobo dictam in augustiorem formam ampliarunt, exornarunt, Artis laneæ cœnobium pro suis filiabus sub titulo S. Mariæ Gratiarum, Tonsores suam Ecclesiam SS. Cosmo, & Damiano, Sodales illi, qui pissimum illud opus instituerant liberationis animarum à purgatoriis ignibus missæ sacrificio, inter quos erant quamplures Sodalitii SS. Trinitatis Peregrinorum, Ecclesiam à fundamentis sub titulo Sanctæ Mariæ animarum condere cœperunt. Claustrum Monialium S. Monicæ titulo fundatum fuit. Isabella Gonzaga Hostiliani princeps, Isabella Caracciola, quæ mundo abrenuncians asceticam in D. Andreæ monasterio vitam, audiens Maria, professa est, Dorothea de Tufo, & Victoria Marescà inclitæ laudati sodalitii Ss. Trinitatis sorores nova claustra excitarunt, prima tres sub titulo S. Maria succurre miseris pro mulieribus ad bonam frugem conversis, ultima sub auspiciis D. Catharinæ Senensis pro Virginibus tertii ordinis D. Dominici, in quo seipsam inclusit. Multæ sodalitates institutæ fuerunt, quas inter illa sacerdotum, qui Peccatorum conversioni operam dant, & illa, quæ mortuorum dicitur, quia defunctorum suffragia procurat, ambæ in D. Pauli PP. Theatinorum, in quarum fundatione præcipui quasi fuere sodales SS. Trinitatis Peregrinorum; item & alia mortuorum in D. Mariæ Angelorum Patrum etiam Theatinorum, cui Eleonora de Leiva nobilissima, ac piissima Hispana matrona soror laudati sodalitii SS. Trinitatis triginta sex aureorum millia legavit; Ss. Trinitatis in castro Capuanæ, cujus sodales Ss. Trinitatis fuere præcipui benefactores; sacerdotum numero sexaginta sub titulo Ss. Crucifixi in D. Joannis Majoris; item & altera etiam sacerdotum, sed sexaginta trium, non autem in dicta Ecclesia, sub auspiciis immaculatæ Conceptionis B. M. V. Laicorum denique propter Divorum Francisci, & Matthæi, cui eadem Beata Virgo, sed assumpta in Cœlum nomen fecit, & societas Jesu ad pietatem iter instruit.*

„ *Caritas autẽ Decio Præsule Neapolit. sævitiæ ve*

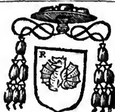
„ *xavit diœcesim, at sævius pissimi Pastoris animum, qui supra etiam vires suas, imo sibi necessaria detrahens, famelicos aluit, nudos cooperuit, puellarum pudori consuluit. Publicas supplicationes pœnitentium ritu indictas, & repetitas, cum etiam pestis flagellum, sub quo Sicilia gemebat, propter vicinitatem timeretur, ipse etiam comitatus fuit, imo etiam discalceatus ingressus fuit templum, quod D. Mariæ de Constantinopoli ad profligandam pestem Neapolitanorum pietas elapsis annis dicaverat. Sr suam Peregrinorum sodalitatem ære tantum juverat anno jubilæi 1600. quia tunc aberat à Patria, ann. 1625. ære, & persona, nam semper ac poterat, in illius morabatur hospitio, illisque alacrius peregrinis lavabat pedes, quos aut ulcera fetidos, aut ipsa egestas nauseosos reddebant, gaudebatque in eo munere consortes etiam habere sodales Montis Misericordiæ, qui id unum ex septem operibus corporalibus in domo materna, scil. in illa SS. Triadis Peregrinorum, tamquam in Regia Hospitalitatis exercere voluerunt, non modo trium millium aureorum subsidio, sed etiam personali servitio, quod ibidem qualibet feria v. pauperibus Jesu Christi exhibebant. Idem pissimus Pastor de sua veluti vicina morte securus nunquam divelli poterat à charissimo suorum sodalium consortio, quorum etiam solebat sacramentales confessiones excipere, ut frequens etiam eam pastoralis muneris partē in sua exequi Cathedrali consueverat, infirmos visitabat, & usque efflarent animam, ecclesiasticis precibus, verbisque contritionem excitantibus juvabat, supremaque præstabat officia.*

„ *Decio in vivis agente maxima obierunt sanctitatis opinione Julius Mancinelli Soc. Jesu, Antonius Talpa Congregationis Oratorii, Jo. Leonardus de Fusco, & Aloysius de Aquino Ord. Prædicatorum, Hieremias de Vallachia Capuccinorum, Ursula Benincasa fundatrix Virginum Conceptionistarum, pro quorum canonizatione formari vitæ processus voluit, & Magdalena a Jesu Maria fundatrix Teresianarum Genuæ, ac dein Neapoli. Suum etiam SS. Trinitatis sodalitium viduatum indoluit Horatio Card. Spinula Archiepiscopo Genuensi, qui licet absens largissimis, continuisque subsidiis illius omnia fovebat opera, Ignigo Guevara, qui Bovini renunciata Dynastia Societati Jesu nomen dederat; Jo. Francisco de Ponte, Andrea Albertino, & Petro Crispano, quorum primus toga supremi collateralis consilii, & Morconis Marchionatu abdicato inter Clericos Regulares Theatinos, secundus inter Clericos Minores, tertius prius Regiarum triremium Præfectus, postea Sacerdos Congregationis Oratorii, demum inter Fratres Minores Capuccinos se conscripserant: Bellissario Aquaviva ab Aragonia Neriti duce, Scipione Pignatello Lauri Marchione, Hectore item Pignatello IV. Vibonis duce, ac illius uxore Catarina Caracciola, Julia de Castellis, Maria Brancacia, Lucretia Tomacella Paltani duce, Anna Mendotia comite S. Angeli, Isabella Barrile, Maria Carrafa olim Andriæ duce, tunc Moniali in D. Mariæ de Sapientia, Catarina de Senis in D. Catarinæ Senensis asceteriis, Isabella Genuina in cœnobio laudatæ Ursulæ Benincasæ, Joanna de Capua Altavillæ comite, Campani Collegii Societatis Jesu parente, ac multis aliis in utroque Catalogo, omnibus pietatis fama conspicuis, prodigiis etiam vitæ in aliquibus sanctimoniam testantibus.*

„ *Cæterum nihil Neapolitanæ civitatis acerbius accidere poterat, quàm letho ereptum sibi tanti nominis, tantæque Innocentiæ Antistitem, cui ipsa fabula delictum unquam impegit ullum. Testatur nobilium ordo, ac populus studium, atque existimationem, quod tanta frequentia exanime corpus celebraverint, ut nullus penè Neapoli ex omni hominum gradu, censuque fuerit, qui non ad pedum osculum accesserit. Sua verò Sodalitas SS. Trinitatis vehementia doloris adeò pressa fuit, ut nonnisi post tres ab illius obitu menses, è quodam veluti excitata veterno, lugubri quam maxima potuit pompa justa persolverit, orante in illius funere Jo. Baptista Ursio Societatis Jesu, & illius imagini hac apposita epigraphe.*

„ Decio morum innocentia, Sacerdotali disciplina, Vitæ Sanctimonia inter Purpuratos sui sæculi Patres facilè principi, Octavio è Carrafæorum gente Neapolitano Archiepiscopo, non alienis idcirco exemplis, sed domesticis ad bene regendum Ecclesiam instituto, quod Sodalitatem hanc triennio ante conditam licet sibi in matrem adsciverit, suarum virtutum potius, quam Purpuræ splendoribus illustraverit, perpetuis aluerit subsidiis, Primicerius, & Custodes monumento Posteris P. P.

„ *De eo fusè Chiocarellus à fol. 366. ad 368. Julius Cæsar Capaccius; Omnes Historici Clericorum Regularium Theatinorum, Constantinus Vitalis Typographus in dedicatione Cathechesis civitatis, & diœcesis Neapolitanæ, Jo. Bapt. Antonucci. Rondininus in sua Hist. SS. Jo & Pauli de Casæmario, Aldimarus in Histor. gener. famil. Carrafæ c. 9. de Magistris in statu Ecclesiæ Neap. Jo. Antonius Caggianus in vita Pauli Card. Aretii, Theodorus Amydenus in ejus vita M.S. Ciaconius Oldoini tom 4. col. 421. novissimus omnium Ignatius Maria Comus, vir exploratæ virtutis, & nunquam nisi cum laude nominandus in sua peculiari historia, quam concinnat, summorum Pontificum, & Cardinalium Regni Neapolitani, & aliis innumeri.*

57. FRANCISCUS Boncompagnus *a* ex Ducibus Soræ, Gregorii XIII. pronepos *b*, Decio Cardinali laudatissimo successit, è Fani Fortunæ Sacerdotio translatus die 2. Martii 1626 *c* excepius omnium ordinum gratulatione, quippe quem prævenerat jam virtutis fama, ac pares amplissimæ dignitati, ac muneri ejus animi partes evulgaverat. („ *Extat adhuc Oratio Julii Cæsar. Capacii pro ejus* „ *ingressu typis data Octavii Beltrani in 4 1626*) Erat enim inculpatæ vitæ Præsul, & in omnium scientiarum genere versatus, Græcis, ac Latinis litteris eruditus, egregiusque venerandæ antiquitatis amator. Per quindecim omnino annos consultissimè Neapolitanam rexit Ecclesiam, in eoque munere obeundo vitam penè peregit angelicam, & vivum modestiæ exemplar se præbuit. Continentia fuit insignis, munificentia in pauperes nulli secundus, inter quos Neapoli supra *d* octuaginta ducatorum millia expendisse fama est. In animarum salute procuranda totus fuit, adeout frequenter damnatos ad supplicium ad pœnas Deo hominibusque meritas, debitasque humiliter persolvendos maximo miserorum fructu, & omnium admiratione per seipsum ad patibulum usque hortatus sit. Reparatæ salutis anno 1631. cum Vesuvius Mons ingentes flammarum

CIV.

a De eo Ciaconius Oldoini [illegible]

b Nepos.

c Ætatis suæ anno 10.

d Supra ducenta 40. scutorum millia. Ex Ciac. Oldoini.

glo-

globos evomeret, ultimum Neapolitanæ Urbis extermioium minitans, publicam supplicationem edixit, in qua ipse adhibitis Civitatis Patronorum, & Tutelarium exuviis, nudis pedibus & profusis lachrymis incessit, & è conspectu ejusdem Montis largita benedictione, meritis gloriosissimi Martyris Januarii, & intercessione, cujus sacra pignora gestabat, flammas, nè ultro progrederentur, cootinuit, sicque pius Pastor divinam indignationem à populo avertit. („ *Qui ab illo in finitimis pagis, & oppidis evaserant incendio, omnium egeni Neapolim rapidè petierunt, ubi vere Christianam Charitatem experti quam maximè sunt, præsertim in hospitio D. Januarii extra mœnia; at cũ inter eos multi forent melioris conditionis, quos ne cunctis sua innotesceret calamitas, & egestas, pudebat in illud patens omnibus Neapolitanæ misericordiæ theatrum appellere, hyemali rigore, & mille aliis pressi necessitatibus passim per vias interibunt. Quod ubi rescivit nunquam sat laudata Sodalitas SS. Trinitatis Peregrinorum, illos pia calliditate à publico segregans in suam deduxit domum usque ad 160. & amplius per singulos dies excipiendo; illos victu, pharmacis, vestibus, omnibusque necessariis reficiendo, ac etiam pecunia largiter illis ministrata, integre consolando, magno quidem suo impendio, sed maximo apud Deum merito, & cunctorum Ordinum ædificatione. Socios in hoc ipsa habuit Sodales montis, quem vocant Pauperum verecundorum, qui utpote ab ipsa derivati, ultro in ipsa concordibus studiis, & cum ipsa tale vere pissimum opus exercuerant. Patres B. Petri de Pisis imaginis ligneæ Domini N. J. C. cruci affixi caput tantummodo in suo rure illæsum repertum, licet obrutum saxis, & cineribus incendii Neapolim deduxerant, & in sua Ecclesia, cui titulus D. Maria Gratiarum, in sacello gentis de Como publicæ fidelium adorationi exposuerunt, perque illud idem Dominus continua signa facit, ut innumeræ votivæ testantur tabellæ; quapropter ab ipsius sacelli Dominis plura ornamenta circa sacrum caput, & in ipso sacello facta sunt. Typis etiam dota imago cum quibusdam sacris precibus, quas qualibet feria VI. post Completorium iidem Patres coram illo recinunt. Inventio ejusdem sacri capitis ex hac patet marmorea sub altari inscriptione.*

D. O. M.

Pissimam capitis Christi Servatoris Iconem, quæ conflagrantis Vesuvii sax s aquarum, cinerumque eluvione obruta à R R. P P. hujus cœnobii ordinis D. Hieronymi Congregationis B. Petri de Pisis eorum ruri in Summano agro Theogoniæ anno MDCXXXI. XII. Kalend. Januarii illæsa fuit divinitus reperta, ac publicæ, ut par erat, venerationi sub idem tempus exposita, assiduis erga fideles ineffabilis divinæ misericordiæ argumentis fulgere adeo cœpit, ut nemo ferme ex ea, nisi voti compos redierit, Franciscus Xaverius Comus V. I. D. & & S. Neapolitanæ Ecclesiæ Canonicus hoc in avito sacello custodiendam, & elegantiori cultu exornandam curavit anno post partam salutem MDCCII.

Instantibus quamplurimis sodalibus SS. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium, nonnullisque aliis solida pietate conspicuis in Cathedrali Basilica sub auspiciis D. Januarii instituta fuit sodalitas, cujus manus gratitudinis ergo eidem S. martyri observatam ab incendio patriam, operibus misericordiæ spiritualibus æque ac corporalibus, unum è suis cuique operistatis temporibus assignando, omnino vacare sub directione tamen, ac nutu proprii Archiepiscopi, qui illius perpetuus superior constitutus. Hæc igitur Sodalitas, cui nomen illico dedere non modo viri Patritii, & magistratus, sed & jureconsulti, ac opibus præstantes, cum multas honestas puellas, ne ob paupertatem pudicitiæ jacturam facerent, in quamdam collegisset domum, novum pro illis cærulea idcirco veste indutis D. Januarii titulo cœnobium excitavit, quod semper quoad usque ipsa vigeat, procuravit; nunc vero alii eidem invigilant.)

Demum, cum ex testamento omnem suam supellectilem Romano Collegio Germanorum pia liberalitate reliquisset, plenus gloria, magnum sui apud omnes desiderium relinquens, diem suum clausit extremum 9. Decembris 1641. mœrentibus populis, quos ad vitæ pascua ducebat, elatus est ad tumulum in S. Mariæ ad Capellam juxta Aram summam, quam ipse recenter construxerat, cum esset ejusdem Ecclesiæ & Cœnobii perpetuus Commendatarius, ubi & adjecto cœnotaphio posteris commendatus.

D. O. M.

Franciscus tituli Sanctorum Quatuor Coronatorum S. R. E. Presb. Card. Boncompagnus Archiepiscopus Neapolit. Gregorii XIII. nepos, ex Ducibus Soræ cum vivens mortem meditaretur, hoc loco sepulchrum sibi fieri jussit & fideles, ut pro se Deum orent in Christo oratos voluit. Obiit ann. sal. MDCXLI Mense Novembris ætatis suæ. XLVI.

Quibus etiam addere visum est sequens epicedium, quod querula veluti præfica de tanto Principe, eique optimè caro Mag. Fr. Nicephorus Sebastus Melissenus Ord. Eremitarum S. Augustini accinuit, quod sic sonat.

Esse Bonum Socium *vivum Urbs Parthenopen*
Accademiæ, inopes, Religioque docent.
At postquam è vivis Te furtim subtrahis, ille
Desinis esse aliis, desinis esse Tibi.
Quin Socius malus *es nos linquens, Accademiæ*
Lugent, mœret inops, Religioque dolet.
Ergo Tibi antiqua ut reddi cognomina possint,
Sis Bonus *usque* Comes, *& rege Pastor oves.*

(„ *Continuavit Franciscus Prædecessoris sui amorem erga Patres Pios operarios, dedit eis regendum cœnobium D. Mariæ de Charitate, ut & sacras Virgines illud, aliosque illam viciniam incolentes in tutam salutis viam dirigerent, & pro nova, quam iidemmet condere meditabantur, Ecclesia D. Georgii vetere jam fatiscente, ruinamq; minitante, primum lapidem jecit. Eodem Præsule Clerici Regulares Theatini novam domum, cui titulum B. Virgo Lauretana fecit ob vestem, qua olim induta fuerat illius statua in Piceno, quam ipsi dono dederat nobilissima, ac pissima matrona Julia Brancacia soror sodalitii Ss. Trinitatis Peregrinorum, per quam vestem ipsam Deipara Neapoli illicò audiit Promagratiarum, item & alteram domum, cui titulum pariter fecit eadem B. Virgo, sed audiens Advocata, Clerici Regulares Matris Dei suam pariter natalitiis B. M. Virginis, quæ vulgo D. Maria in Porticu, & in ampliorem, ac verè magnificam formam, Ecclesiam, quam nuper obtinuerant D. Brigittæ, quæ prius nimis angusta, Clerici Regulares Pauperes scholarum piarum duas domos, unam & pariter Natalitiis, alteram Assumptioni ejusdem Virginis dicatas, Clerici Regulares Ministrantes infirmis novam domum, cui titulum fecit D. Asprenus, Fratres S. Joannis de Deo suam Ecclesiam, quæ prius nimis angusta in ampliorem formam condere cœperunt. Et cum idem ardor Clericos Regulares D. Pauli vulgo Barnabitas illam S. Mariæ in Cosmodin vetustate penè labentem, & Moniales D. Marcellini agitaret, primum lapidem pro novis hisce Ecclesiis ipse jecit maxima Ecclesiastica pompa Archie-*

„ piſcopus, & illam Monialium D. Andreæ ſolemni ritu conſecravit. His quoque temporibus duę novę Congregationes Carmeliticæ Reformatæ Neapolim in ſui traxere venerationem, una quæ audiit ſtrictæ obſervantiæ in Conventu S. Mariæ de Vita, de qua ſupra, altera quæ primævæ inſtitutionis in nova domo, cui titulum fecit eadem B. Virgo ſed ſub cognomine de Monte ſancto. Camilla Antinora poſt piè educatam, Deoque ſacratam ſuam prolem à viro ſuo Octavio Capycio ſibi genere, & pietate non impari ſuſceptam, ſeipſam quoque religioni litavit in aſceterio, quod ſub regula Carmelitica, proprio ære fundavit, & vera in ſodalitio Ss. Trinitatis, D. Philippi Nerii filia continuò erga Eucharisticam dapem flagrans amore, auguſtiſſimi Sacramenti nomine audiens Paula Maria inſignivit. Pro mulieribus ad bonam frugem converſis nova etiam ſacra adaperta ſunt aſyla, unum pro Italis, cui D. Maria de Præſidio, alterum pro Hiſpanis, cui D. Maria Magdalena titulum fecerunt. Divus autem Dominicus Patriarcha Ordinis Prædicatorum adſcitus fuit in Protectorem civitatis, & Regni Neapolis, operam præcipuè dantibus ſodalibus SS. Trinitatis Peregrinorum, feſtæque ſupplicationi, omnibuſque ſacris illis verè magnificis functionibus ipſo interveniente Archiepiſcopo. At incalpatæ vitæ ſacerdos Didacus Bernardus de Mendotia, clariſſimus æque genere, ac pietate Sodalis etiam Ss. Trinitatis Peregrinorum pervetuſtam Deiparæ Virginis imaginem, ſuis majoribus ab Aragoniis Neapolis Regibus, ut fama eſt, dono traditam, ut decentiori, imo publico, ut par erat, cultu haberetur, donavit Clericis Regularibus Theatinis, geſtiente præ lætitia piiſſimo Archiepiſcopo, qui uſque à primis unguiculis tenerrima ſemper devotione communem Dominam proſecutus fuerat. Hæc eſt illa imago in D. Pauli majoris, quæ ſub titulo Puritatis, quem addidere præfati Patres, largitur implorantibus quaſcumque gratias, adeout ferè in omnibus Neapolitanæ urbis Eccleſiis, & præcipuè in laudati ſodalitii, illius colantur exemplaria, per quæ etiam B. Virgo ſe beneficam ſolet oſtendere.

„ Cæterum Franciſcus ſodalitium Ss. Trinitatis Peregrinorum adeò magnifecit, ut illius oratorium inter publicas pro lucro S. Jubilæi à ſummo Pontifice Neapolitanæ diœceſi conceſſi viſitandas Eccleſias declararit, in quo ad meliores ſuo Præſulatu abierunt Paduanus Guerrerius, qui in ſocietatę Jeſu audiit Franciſcus, Dominicus de Martino è Congregatione Clericorum Regularium Miniſtrantium infirmis, qui è Neapoli Lucam petiit peſte infectis ſervitium præſtiturus, in qua urbe victima tandem cecidit, ſanctæ charitatis, Jo. Thomas Vitalis inter Carmelitas Excalceatus, Januarius à S. Jo. Baptiſta, Iſabella Caracciola in Aſceterio D. Andreæ, Maria, Martia, & Olimpia Palmerię inter Conceptioniſtas Ven. Matris Urſulæ, Conſtantia Pignatella Modunis, Iſabella Mendotia Valliſiculæ Marchiones, Elvira de Montenegro Montiæ Comes, Maria Bermudez de Caſtro laudabiliter omnes, & fere etiam opinione ſanctitatis omnes, quorum felicem exitum ſuu verè feliciſſimo coronarunt Jacobus Antonius Jannonus, & Antonius Capycius, qui ſi purpuream, quam induerant D. Philippi Nerii veſtem in ſodalitio Ss. Trinitatis, furva D. Ignatii Loyolę contexerunt, nunc ipſam proprio, ſed meliori ſorte, purpurarunt ſanguine, glorioſi inter Japonas pro fide certaminis palmam conſecuti. Maxima etiam ſanctitatis fama ad Patriam evolarunt Carolus Carrafa, Inſtitutor congregationis ſacerdotum ſæcularium, vulgo Piorum Operariorum, & Franciſcus Olimpius Clericus Regularis Theatinus, quibus Archiepiſcopus, qui cunctos in ſua Diœceſi incalpabilis vitæ tenore conſpicuos ſemper ſingulari amoris prærogativa proſecutus fuerat, ſuam Benedictionem impartitus. Devotiſſimus erat inter reliquos ſanctos omnes D. Ignatii Loyolæ, cujus Canonizationis litteras decretales ſubſcripſerat, & cujus exercitia ſpiritualia D. Carolum Borromæum imitans multorum dierum ſpatio meditabatur in aliquo ſolitario cœnobio ſeſe à curis tunc paſtoralibus ſequeſtrans vividior ſacerdotali ſpiritu ad illas reverſurus, quamvis interea in tali diſpoſitione negotia intermitteret, ut nullatenus illis ſua noceret abſentia. Coronam B. Virginis frequenter manu tenebat, ac quolibet ſero in ſui palatii Oratorio totum Marianum Roſarium, vel ejus partem ſimul cum tota familia devotiſſime recitabat, ſæpe dicere ſolitus contra illos, qui remotas Marianas Eccleſias devotionis ergo curioſè adeant, devotionem B. Virginis in cultu ejus imaginis, quę ad lecti caput in proprio uniuſcujuſque cubiculo appenſa eſt, præſertim pro mulieribus tutiorem eſſe, & magis probandam. In ejus funere Neapoli celebrato elegantem habuit orationem Bartholomæus Rogatus ſoc. Jeſu ſacerdos, quæ poſtea typis mandata fuit, habenturque ad ejus calcem quinq; inſcriptiones verè lectu dignæ, quas etiam habes apud Oldoinum to. 4. col. 462 ſextam etiam refert hic Auctor, quam poſuerunt Neapolitani in templo maximo hujus tenoris,

„ Franciſco Cardinali Boncompagno, Archiepiſcopo Neapolitano, vitæ innocentia, doctrinæ firmamento, gravi ſuavitate animi, ſermonis, morum, vultus, ſtudio ſervandi gregis, tuendæ dignitatis, & authoritate muneris ſui ad præſcriptum D. Pauli ſacri ſimulacro Paſtoris; de Chriſtiana diſciplina, de cultu, & nitore templorum, de ſacello hoc plurimum ſemper merito, nuperrimè probatiſſimis Sanctorum reliquiis auguſtius aucto, Sodales monumento poſteris An. ſal. hum. MDCXXXIV.

„ Romæ quoque illi parentarunt collegia Societatis Jeſu Romanum, & Germanicum orante Gulielmo Doudino ejuſdem ſocietatis Sacerdote.)

58. **ASCANIUS** ex gente Philamarina a Neapoli non minus feudorum titulis, quam vetuſta nobilitate ea Græca, & Byzantina inclyta natus, & in omnium virtutum genere educatus, Romanam pervenit ad Aulam, ubi morum commendatione, & ingenua nobilitate ſua, gratiam ſummorum virorum promeruit, & Ladislao Cardinali Aquino conſanguineo ſuo, & Maphæo Cardinali Barberino charus fuit, qui deinde Pontifex Max. creatus Urbanus VIII. dictus eſt, à quo inter Cubicularios intimos accitus, mox Franciſci Card. Barberini Nepotis Aulæ Præfectus, Vaticanæ Baſilicæ Canonicus adlectus eſt, quibus aliiſque muneribus egregiè perfunctus, unica die Neapolitanam Eccleſiam, & purpuram ab humaniſſimo Pontifice tuli CVII.

a De eo Ciaconius Oldoinus to. 4. col. 600.

16 Decembris 1641. [„ *Imo Urbanus adeo illum di-lenit, ut cum illum Archiepiſcopum Neapolitanum declaraſſet, nondum illi honore Purpuræ collato, vere jam novo, & inuſitato exemplo legibus, & conſtitutionibus derogando placuerit ei pro examine ac proceſſu de vita ipſius, ac moribus teſtimonium, & fidem oris ſui valere præconium dicens in Conſiſtorio, ſi Urbano eſt credendum, Urbani teſtimonio ſtandum eſſe; eodemque die toto plaudente Purpuratorum Patrum ſenatu illorum albo conſcripſit.*) Collati Sacerdotii iniit poſſeſſionem die prima Januarii ſequentis anni per Januarium germanum fratrem Epiſcopum Caivenſem, Neapolim inde profectus ſine pompa, & faſtu modeſtiſſimè in eam civitatem ingreſſus eſt die 30. Maii; commiſſum ſibi gregem ubique & ſemper cum laude prudentiæ, zelo juſtitiæ, & morum puritate adminiſtravit, hactenuſque inculpatè regit, quem purpuratum Principem, digniſſimum Archipræſulem qui norit, fateatur neceſſe eſt, non ſolum prudentia, ſed etiam animi fortitudine, in augendo Divino cultu, cæteriſque eccleſiaſticis virtutibus ornatum eſse, & veræ immortalitatis amatorem ex cognominis ſui explicatione, quam ex Græco fonte deprompſit Urbanus VIII. Pontifex, exiſtimandum eſse docet. Pia & per magnifica ædificia ab eo excitata; etenim Archiepiſcopale palatium vetuſtate ſua laborans penè à fundamentis reædificavit, ſacrarium ſupellectili ſacra ditavit. Pulcherrimum, viſendumque ſacellum in Sanctorum Apoſtolorum Eccleſia D. Virginis Annunciatæ dicata ſubſtruxit: in quo majorum ſuorum è Cathedrali templo tranſlata oſſa recondidit, ac ſibi, Scipioni fratri, poſteriſque ſuis monumentum poſuit. Hujuſce rei index in ipſo Sacelli pariete extat in marmore, hiſce verbis exaratus.

Vetuſtum Philamarinæ gentis
monumentum
è Sancti Georgii majoris
Anno MCCIIC. tranſlatum
In Pontificalis Templi Aedi-
culam
ſub Sancti Nicolai,
A Joanne Philamarino dicatam
& poſt CCCX. annum ſacrarii
reliquiarum S. Januarii
aliorumque Sanctorum Tutela-
rium
pro urbis dignitate reficiendo
piiſſimè conceſſum;
Aſcanius Philamarinus
S. R. E. Cardinalis
Archiepiſcopus Neapolitanus
Pro ſe, ſuiſque
Hic inſtaurandum curavit,

Altera inſcriptio ibidem ſic habet:

Ut verè Philamarinæ familiæ
nomen
una cum immortalitate perennet,
In hac Sanctorum Apoſtolorum
Aedis parte columnis,
ſigillis,
picturiſque muſivis à ſe exorna-
tæ, ubi conditorium
Aſcanius item Philamarinus
S. R. E. Cardinalis,
Archiepiſcopus Neapolitanus
tranſlatis è Pontificali Baſilica
majorum ſuorum oſſibus; conſtruxit
ſibi, & Scipioni Philamarino
fratri in Regno Generali militiæ
Vicario, poſteriſque ſuis, mortis
memor, vivens ſepulchrum po-
ſuit. Anno MDCLVII.

In Cathedrali verò, quam anno 1644. die 24. Aprilis ſolemni ritu ſacravit, eorundem Majorum ſuorum egregia facta in marmoreis & ornatiſſimis tabulis perennari mandavit, ut poſteri illorum exemplo excitati impellerentur ad virtutes. Cæterum Aſcanius ingentis animi Præſul in illa rerum conſpiratione, ac tumultu Neapolitanæ plebis mulſit inſolentiam, ac penè conculcatum regiæ majeſtatis nomen, poſthabito ſuæ vitæ periculo, mirabili dexteritate conſtabilivit, ac veluti pius Paſtor aberrantes fœdiſſimè oves, ad paſcua reduxit ſalutis, eccleſiaſticamque diſciplinam eo tumultu penè proſtratam reſtituit, ejuſdemque libertatem pertinaciſſimè coluit. Interea cæteras ejus animi dotes, egregiaque facinora ſileamus, ne viventis Cardinalis modeſtiam onerare velle videamur. Adhuc enim ſupereſt venerabilis ſenex, cui par eſt longam vitam precari, à quo omnes felicem, fauſtumque progreſſum expectant.

A D D I T I O.

(„ *Acerrimus extitit immunitatis Eccleſiaſticæ Propugnator, ita ut Innocentius X. ut exemplar Præſulibus omnibus Cardinalem Philamarinum objiceret. Contagionis tempore, quæ feraciſſimam Civium vaſtavit Urbem, omnibus affuit in animarum, corporumque ſalutem. Omnium ſomnos bonus Paſtor ſua vigilantia defendit ſemper, omnium otium ejuſdem labor, omnium delicias illius induſtria, omniumque vacationem illius occupatio. Dicebat, Eccleſiam non ſuam, ſed ſe Eccleſiæ eſſe. Se Civem, Patremque geſſit ſemper, non ſibi, ſed venientibus ad ſe vivebat, dies non ad ſuum, ſed alterum commodum diſponebat; omnibus faciles, & benignas aures præbebat, jus leſis reddebat, injuſtaque facta tollebat, cauſas, reoſque promptus ſemper audiebat. Majeſtati, ac morum gravitati modeſtiam ſic conjunctam, ac temperatam habebat, ut triſtitiam, & arrogantiam exueret, nec illi facilitas authoritatem, aut ſeveritas amorem diminuit, ſed viſu, & auditu juxtà Venerabilis.*

„ *Suo tempore D. Sampſon Carnevalius Neapolitanæ Eccleſiæ Canonicus Cardinalis pietate inprimis, ſed & ferè omnibus pariter ſcientiis inſtructiſſimus, Theologiæ ſiquidem, Juriſprudentiæ, Philoſophiæ, Aſtronomiæ, ipſi quin etiam Medicinæ, & Poetiæ operam dederat, linguas etiam callebat Græcam, Hebræam, Chaldæam, Arabicam, ita ut illicò audiret ſuæ ætatis oraculum, Spiritum D. Ignatii Loyolæ, quem hauſerat in Sodalitio ſacerdotum ſecularium in Collegio maximo ſocietatis Jeſu, in alios transfundere cupiens ulterum etiam ſacerdotum, cum licentia, imò id expreſsè hortante Archiepiſcopo Aſcanio in majori Neapolitana Eccleſia inſtituit ſub patrocinio SS. Virginis Apoſtolorum Reginæ, quod nunc vulgò Apoſtolicarum miſſionum, quia Animarum ſalutem per miſſiones unitè procurat, & in id ſtudium nervis omnibus intendit, ita ut non modo Urbi, & Diœceſi Neapolitanæ, ſed & aliis etiam contulerit illicò neceſſaria, & peropportuna. Ipſe tamen D. Sampſon Inſtitutor, & D. Jacobus Siribellus, & plerique aliiè ſuis verè in virtutis ſtudio ſodalibus, peſtilentia graſſante Sacramenta infectis miniſtrantes ſub Apoſtolico exercitio glorioſè ceciderunt.*

„ *Pro nova Eccleſia ſanctimonialium Carmelitarum, cui titulus Crux Lucæ, primum ipſe Archiepiſcopus lapidem jecit. Patres Pii operarii, cum eſſet nimis incapax Eccleſia D. Mariæ de Charitate, alteram in eadem via ſub D. Nicolai, Aurifices pro filiabus ſuis Cœnobium cum Eccleſia ſub auſpiciis Reginæ ſanctorum omnium condiderunt. Patres D. Mariæ de Mercede antiquiſſimam Eccleſiam D. Archangeli ad Bajanum, quam Italis aſſignarunt. Auguſtiniani PP. Reformati Calabri, quos vulgus Coloritos appellat, Conventum S. Mariæ fidei obtinuerunt. Cœnobium Divæ Ma-*

ria

riæ inviſentis Pauperes, & Regalis Eccleſia S. Mariæ à populari ſeditione diruta, à fundamentis in meliorem formam reſtituta fuerunt. Collegium Orphanarum quorumdam Patritiorum pietate, inter quos primi, ac præcipui fuere Sodales SS. Trinitatis Peregr., & Convaleſcentium excitatum, quare non ſolum D. Nicolao Myrenſi, ſed etiam DD. Ignatio Loyolæ, & Philippo Nerio, qui Viatores coniunctiſſimi amore fuerunt, dicatum. Carmelitæ Excalceati domum pro tyrocinio ſub D. Tereſiæ, Societas Jeſu Collegium ſub D. Joſephi in ora utrumque Olimpiaca. Clerici Regulares minores deſtructa veteri novam Eccleſiam imò Baſilicam ſub D. Mariæ Maioris auſpiciis condiderunt.

Suo pariter tempore, maiori ex parte perfectum fuit in honorem D. Januarii Martyris primi Civitatis, & Regni jure merito Patroni nobiliſſimum in æde principe ſacellum nè dixeris an Templum? Exemplar veteris munificentiæ, quod fortaſſe quiſquam Rhetorum more inter orbis miracula recenſeret, pro cujus conſtructione Neapolitarum pietas, non aureorum dumtaxat decem millia, quæ voverat, ſed quinquies centena millia, & ampliùs erogavit, plura etiam dare promptiſſima, cum nec adhuc abſolutum ſit: Ara quippe maxima nondum conſtructa eſt, argento illa, atque auro, gemmiſque aliquando juxta ligneum prototypon concinnanda. In hoc itaque ſacello novi Theſauri nomine non abs re inſignitum, in quo magnificentia cum pietate, & utraque cum nitore, & elegantia fœdus mutuum pepigerunt, ejuſdem S. Martyris, & reliquorum omnium Divorum Protectorum lipſana ſolemni pompa 14. Kal. Maias Anno 1647. translata ſunt, à quibus, ut obſervavit Joannes Rhò, & refert Petraſancta ambo ſoc. Jeſu doctrina, ac pietate conſpicui Tom. 3. ſuæ Thaumaſiæ fol. 119. ſpirat quidam ſuavis cœleſtis odor, qua de cauſa, & ob continuam liquefactionem ſanguinis Archi Patroni appellare illud laudatus Joannes non dubitavis ſacrarium, & officinam mirorum. Primus demum ille, quo cuſtodiebantur ſacræ relliquiæ, locus ſodalibus D. Reſtitutæ ab eodem Archiepiſcopo conceſſus.

Aram maximam in ſua Eccleſia electiſſimo marmore, Chorumque muſicorum à Cornu Evangelii magno ſumptu conſtrui juſſit, in cujus foribus à parte exteriori depicti illi Divi, quos Neapolitana pietas in ſuos Patronos recens adſciverat, & ab interiori B. Maria Virgo ab Angelo nunciata, oppoſito illi pene ſupparem per Cardinalem Archiepiſcopum Farneſium efformato, de quo ſuprà. Lacunar Templi B. Virgini è Carmelo ſacri fulmine exceſum non reſtauravit, prout Carmelitæ PP. à tam munifico Principe exquiſierant, ſed veteri penitùs deleto, novum ex integro magnificentiùs extrui juſſit, atque exornari impendio non minùs ſcutorum decem millium, ità ut noſtro ævo, & ſpecie, & auro Templum illud Cardinalis Philamarini ergo inter pulchriora eiuſdem Urbis meritò recenſeatur, cui inter alia ornamenta lychnos egregios duos, aureum unum ſcutorum quatuor millium, argenteum alium ſcutorum trium millium dono dedit, peculiari quippè obſequio illam B. Virginis iconem proſequebatur, ita ut ad illam qualibet feria IV. veneraturus incederet, & quotannis die eiuſdem feſto ſacris ſollemniter in illa Æde operaretur, ſemper pro munere ſuę relinquens Dominæ ditiſſima, quæ idcircò ſecum ſacra diferebat, indumenta, Calicem inſuper ipſum magni ponderis ac mira arte elaboratum.

Sodalitium auguſtiſs. Triadis Peregrinorum, & Convaleſcentium anno Jubilæi 1650. Hoſpitalitatem primum ſuæ inſtitutionis munus ſumptuoſiſſimè exercuit, non modò ad illius Xenodochium Sodalitas Nativitatis Marianæ, quæ ſuum habet in Profeſſorum Domo ſoc. Jeſu oratorium qualibet feria v. confluebat ad id genus Corporalis miſericordiæ exercendum, pro quo generoſe etiam ſemper proprio ære juvabat, ſacerdote eiuſdem Soc. Jeſu Peregrinos in oratorio Sodalitii modum docente pro ſacris Romæ Theſauris conquirendis, quin cum ab illo defluxerit, unum pene fuerit cum illo corpus, eamdemque animam ſpirat, ſed & etiam aliarum ſodalitatum Viri Proceres in id ſtudium in illo vere dixerim Charitatis Capitolio incumbebant, gaudente ſummopere piiſſimo Archiepiſcopo, cui ſemper cordi fuerat Hoſpitalitas, quare tanti Sodalitii opera ſua præſentia, ac laudum præconiis reddidit auguſtiora, & ipſius Eccleſiam inter viſitandas pro conſecutione peculiaris Jubilæi ab Alexandro VII. Neapolitanæ Diœceſi anno 1655. conceſſi deſtinavit, & quod caput eſt, Sodales ipſos in eadem ſua Eccleſia Ss. Trinitatis Feria v. maioris Hebdomadæ ſacra dape refectos Paſchali præcepto ſatisfeciſſe declaravit.

Doluit tamen nobiliſſimi Sodalitii ſuo tempore periiſſe Franciſcum Roccum in Prædicatorum ordine Raymundum, Robertum de Ponte in Societ Jeſu Bernardum, Hieronymus Mele Congreg. Piorum operariorum, Catarinam Carrafam in D. Mariæ de Sapientia, Iſabellam item Carrafam Cerciæ Majoris Ducem, cujus opibus non modo Ss. Apoſtolorum ædes in verè magnificam reædificata formam, ut ſuprà viſum in Epiſcopo Sotero, ſed & altera pro eiſdem Patribus Theatinis ſub titulo B. Virginis Lauretanæ exſtructa, ac demum etiam Neapoli Clauſtrum ſacrarum Virginum Bethlemico Præſepi dicatum, in quo ipſa Religioſam, quam ſub D. Dominici regula in D. Mariæ de Sapientia profeſſa fuerat vitam, feliciter conſummavit; Camillam Antinoram in Ss. Sacramenti Cœnobio ab ipſa excitato Paulam Mariam, Victoriã Moreſcam in D. Catarinæ Senenſis, cujus & ipſa Fundatrix fuerat, Paulam à s. Tereſia, Lucretiam Moram, Beatricem Provenzalem ambas in D. Joſephi, Carmelitas Excalceatas, quarum prima audiit Franciſca Tereſia à Jeſu, altera Maria Magdalena à s. Joſepho, & in Sæculo Portiam Carrafam Minervini Principem, & Virginem Beatricem de Tufo, quæ ab ipſis Clauſtralibus invidendam vitam exegere, ac plures etiam in utroque Albo, ſed finis illorum fere omnium Sanctitatis etiam opinione comprobatus ſuo dolori levamen præbuit opportunum.

Romam bis petiit ad Comitia Vaticana, quibus interfuit; è vita migravit Neapoli die 3. Novembris anno Salutis 1666. ætatis tertio ſupra octuageſimum. Aſcanii Cardinalis ſtudium, diligentiamque in paſcendo grege ejus curæ commiſſo prędicant Patres Concilii Tridentini interpretationi deſtinati duabus litteris, imo duobus Panegyricis, quos hic brevitatis cauſa non tranſcribimus, quos legere poteris apud Oldoin. in T. 4. in vita laudati Cardinalis Philamarini col. 600. ad 604. De eo fusè Chiocarell. à fol. 370. ad 372. Eng. ſive Carolus de Lellis in Par. 2. Neap. S. & alii Authores.

CVIII.

INNICUS *à Franciſci Caraccioli Airolæ Ducis, ac Iſabellæ Guevaræ filius, natus anno ſalu-*

a De eo Ciaconius Oldoini t. 4. col. 963.

cis

tis 1607 utroque genere nobilissimus, à puero futuræ probitatis, & Ecclesiasticæ vitæ dedit indicia. Siquidem supra ætatem illius ætatis ludicra semper abhorruit, Sacelluloque in paterna domo composito, futuro veluti præludens Sacerdotio, Sacerdotis omnia, quoad puerilis ætas ferebat, obibat munera. Talia debebant esse Innici exordia, cujus Matri jam sterili, cuique proles à Medicis desperabatur, Ven. Julius Mantinelli Societatis Jesu fœcunditatem prædixerat, ut ipsemet Innicus postea testatus est. In Neapolitano Collegio Societatis Jesu pietatis æquè ac Grammatices rudimentis operam dedit, Philosophiam à Magistris Sacri ordinis Prædicatorum, utrumque jus in paternis ædibus perdidicit, laureaque omnium votis, ac plausu recepta Romam accessit, sedente in Petri Cathedra Urbano VIII. qui demiratus juvenis indolem spem concepit indubiam futurum eumdem non mediocri Christianæ Reipublicæ ornamento. Quare ut ad Ecclesiastica munera illi aditum aperiret, Prothonotarium Apostolicum de numero Participantium & V. S. Referendarium primo, mox Cameræ Apostolicæ Clericum renunciavit, variisque aliis illum muneribus exercuit, ut & ipse Innocentius X. Urbani successor, qui illi inter Patres fabricæ S. Petri, boni Regiminis locum spontè concessit, judicem in Signatura Gratiæ, Teloniorum, Annonæque Præsidem voluit; quæ munera Principis, ac Populorum omnium satisfactione per plures Annos cum dignitate substinuit, & licet tunc orbem, & Romam ipsam presserint contagiosa lues, frumentaria, vinearia, oleariaq; caritas, Præsidis tamen studio, industriaq; semper in Urbe rerum omniū affluentia, & annonæ vilitas incredibilis fuit. Alexander VII. qui Innocentio successerat, cum ejusdem virtutem satis probasset, unum è quatuor Nunciis ad Christianā Sueciæ Reginā destinavit, qui ei Pontificis nomine obsequia præstantes Romam ex Aemilia deducerent, Apostolicæ Cameræ Generalem Auditorem elegit, ac die 15. Februarii anno sæculi Christiani 1667. Presbyteris Cardinalibus adscripsit, illum tamen vulgavit die 7. Martii, qua in eodem Consistorio Archiepiscopum Neapolitanum dixit. Inter Patres illicò diversorum sacror. cœtuum connumeratus est, Episcoporum videlicet, & Regularium, Immunitatis Ecclesiasticæ, & Consistorialium. Clemente autem IX. Alexandri locum implente, titulo S. Clementis accepto, ad suā illicò sponsā gressus direxit. Cum vero in itinere vitæ periculum subiisset, vovit D. Philippo Nerio (cujus tutelæ vel ab infantia à matre sua, quę Soror erat sodalitii SS. Trinitatis Peregrinorum, commissus fuerat) quod si per ipsum ad suam sponsam sospes accederet, pro virili mox curaturum, illum Neapolis suum in Patronum eligeret. Quare ut ad illam pervenit, voluit illico voti reus in ara maxima Ecclesiæ Congregationis Oratorii publice primum sacris operari incredibili omnium Ordinum frequentia, quorum alios proprii Pastoris videndi ardor, alios ab illius manibus Cœlestis epuli accipiendi cupido movit, qui quidem omnes donati etiam fuere sacro numismate vulgo Medaglia, cui Summus Pontifex Catholicę Ecclesiæ adaperiens Thesauros plenariam alligarat indulgentiam. Hanc demum eamdem Ecclesiam basilice extructam quinto ab ejus adventu mense sollemni ritu, maximaque pompa consecravit. Et D. Philippus Nerius, qui jam ab anno 1626. Cleri potissimum Neapolitani, nunc etiam Neapolitanæ Urbis Patronus fuit sua industria, ac sollicitudine renunciatus.

Erga suam sponsam piissimus Cardinalis non nisi insignia semper pietatis, prudentiæ, & amoris exhibuit argumenta. Ad Cleri cultum nervos omnes intendit, quare in partem hujus laboris primum Roma excivit Presbyteros Cōgreg. Missionum à Vener. Vincentio de Paulis erectæ in Gallia viros quidem Apostolicos, quibus præter animarum quæstum in missionibus præcipua cura est optima Ecclesiasticorum institutio. Hos igitur quousque certam sedem extra Portam S. Januarii in Suburbio SS. Virginum dicto assignaret, in suis ædibus liberalissimè accepit: quorum ministerio, & labore quam longè processerit sacrarum rerum splendor, & cleri disciplina etiamnum satis apparet. Præterea statuit, ut eorum, qui Ecclesiasticæ militiæ adscribendi essent, mores, & doctrina judicio integerrimorum, & doctissimorum virorum, probarentur, nullusque ad sacros ordines ante accederet, quam per aliquot dies, sepositis cęteris curis, rerumque divinarum meditationibus addictus tantam dignitatem pro merito expenderet, & ad munus vitæ suscipiendū optime se cōpararet: quam deinde consuetudinem, utpotè maxime salutarem Innocentius XI. data ad Episcopos Encyclica Epistola per universam Italiam propagavit. Ut autem minores Clerici tyrocinium Ecclesiastici ministerii ponerent, docendis pueris Christianę Fidei rudimenta addixit, neve per otium, & inertiam festis diebus præsertim, à susceptæ vitæ modestia desciscerent, sacris, piisque exercitationibus interesse jussit.

Plures coegit Synodos, in quibus succrescentibus in dies vitiis succisis collabētes mores restituebat, eosque statutorum Sanctitate assertos exemplo fovere satagebat. Pluries Diœcesim in sancta visitatione lustravit, in qua laudabilem illam consuetudinem invenit, ut ne cibaria quidem id temporis acciperentur. Quotannis à Presbyteris Secularibus Congregationis Apostolicarum missionum in Ecclesia principe fundatę, ut supra dictum fuit, Civitatem, & Diœcesim obeundam curavit Divini Verbi prædicatione, cæterisque pietatis exercitiis tempore missionum fieri solitis: quod ubi tandem experimento probatum est, in animarum lucra quam maxima cedere, veluti lex obtinuit. In sacris publicis assiduus, iisque tanta gravitate, & pietate intererat, ut præsentia tantum spectatores componeret; pluresque Hæreticos ex eorum confessione tam singulari modestia illectos ad fidem Catholicam traduxerit. Ecclesiæ suæ jura constanti semper animo invictus propugnavit, quin potius extendit. Mira fuit ejus in Pauperes Misericordia, quibus sæpè post prandium, cum Familiares jam discessissent, suis ipse manibus cibos clam afferebat, quosque non semel interioribus suis vestibus, suique cubilis supellectili donatos dimittebat, adeò ut viderint illum Neapolitani nimia hujusmodi erogatione depauperatum.

Assentatorum hostis semper acerrimus, numquam propterea nuncupatorias edendorum librorum Epistolas legit, laudes veluti blasphœmias renuens, ac strictiori præcepto laudantium ora solitus compescere. Contrà verò benevolentia, & humanitate eos complexus est, si qui liberè ipsum de aliqua vel levi culpa monuissent; atque ut id sui libentius præstarēt, humanissime solitus est cōpellere.

Eodem Archiepiscopo plures Congregationes, & Monasteria Neapoli excitata sunt, inter quæ illud S. Mariæ de Providentia nuncupatum, cujus fundatrix educta fuit è sacro Gynecæo SS. Trinitatis Agnes Caracciola sanctissima Virgo ejusdem Cardinalis germana soror. Eremus pro sacris item Virginibus sub titulo Immaculatæ Conceptionis B. M. V. à Venerabili Matre Ursula Benincasa, dum viveret, designatus, cuique etiam leges observandas perscripserat, cujus Antistitam ex eodem SS. Trinitatis claustro voluit ipse Archiepiscopus Mariam Magdalenam Ursinam, Gravinæ Ducis filiam pro terrestri illo Paradiso efformando unicè natam. Duo Cœnobia pro honestis egenis Puellis, quorum primum, quod audit D. Maria Periclitantium, Sodalitas Apostolicarum missionum, quæ illud fundarat, alterum, quod D. Maria Magdalena, quod Mons Pauperum Verecundorum eodem jure procurant, Publicum Hospitium pro illis vel ob senium, vel ob alia naturalia impedimenta victum sibi parare impotentibus, à Nea-

A „ *politana pietate in D. Januarii extra mœnia adapertum, ac etiam in Herculano Vico ſacrarum Virginum Collegium, ut ſileam alias ſacras ædes, aut reſtauratas, aut recens erectas.*

„ *Sodalitas SS. Trinitatis Peregrinorum, & convaleſcentium anno Jubilæi 1675. Peregrinos excepit ea lautitie, ac ſi prorſus pauci fuiſſent: ipſam verò illorum numero ſine numero nimis gravatam largis juvere ſubſidiis Montes Miſericordiæ, Pauperum nominis Dei, & Sacra Domus Sacratiſſimæ Virginis ab Angelo Annunciatæ, præter illa, quæ iidemmet Sodales miniſtrarunt, quos inter Frater Joannes Baptiſta Caracciolus à ſua D. Joannis Hieroſolymitani militia, quæ Hoſpitaliorum audit, id opus corporalis miſericordiæ ſibi peculiari modo commendatum ratus, illud ſervitio nedum perſonali, ſed & largiſſima auri profuſione continua proſecutus. Quamobrem Sodalitas ſuprà ſpirituale lucrum publicis etiam plauſibus coronata fuit, & proprium deinde paſtorem anno 1679. hac occaſio-* B *ne ſuum meruit Encomiaſten experiri. Congregatio Emminentiſſimorum P.P. S. Concil Tridentini Interpretum expreſsè caverat, ut in illis Eccleſiis, in quibus diù, noctuque non aſſervatur SS. Eucbariſtia, ullo modo feria V Majoris Hebdomadæ in urna ſepulcbrali, Dominicæ mortis recoleretur memoria, nec etiam licet privatim ſacrum perageretur. Sodalitas, quæ ſemper illam ſumma devotione recoluerat in ſuo oratorio à cunctis inter illas publicas Eccleſias recenſito, in quibus idem Auguſtiſſimum Sacramentum perpetuo colitur, alto mœrore premebatur, & eo maximè cum Salvator Noſter ante illius inſtitutionem Diſcipulorum pedes laverit, quem Chriſtianæ humilitatis actum ſi præcipuum, & in ipſa Sodalitate continuum, mira illo die, & verè publica pietatis, ac majeſtatis pompa exercet, ad eamdem recurrit Congregationem, quatenus ſuum oratorium in illa generali probibitione non includi declararet. Qua-* C *re cum Congregatio ad Archiepiſcopum pro informatione ſcripſiſſet, hanc ab illo reſponſionem obtinuit, quam libet hic tranſcribere, ut pateat mira Innici propenſio erga charitatis opera, dum illa exercentes ſpecialis ſemper amoris nota diſtinxerat. Tenor illius ſequens eſt.* Oratorium SS. Trinitatis nuncupatum delli Pellegrini hujus Civitatis adjacentem habet hoſpitalem Domum ad Peregrinos hoſpitio recipiendos. Hoc Oratorium nedum eleganti ſtructura conſtructum, & pretioſis ornamentis decoratum (prout occaſione Viſitationis propriis oculis vidi) verum etiam ſacris ſupellectilibus, omnibuſque aliis ad Divinum cultum neceſſariis abundè inſtructum reperitur ſub gubernio ſat, ſatiſque prudenti Confratrum, qui ſunt de nobilibus Civitatis. Ex redditibus ejuſdem oratorii ſtipendium ſubminiſtratur duodecim Sacerdotibus ibi Miſſam celebrantibus, tribus Clericis, Sacriſtæ, & duobus Confeſſariis. In eodem Oratorio, cui non deeſt frequens populi concurſus, reperitur conceſſa D Indulgentia ſeptem altarium, & adeſt etiam altare privilegiatum pro defunctis, adeò ut hoc Oratorium, nedum nomen Eccleſiæ, verum etiam inter Eccleſias inſignes hujus Civitatis connumerari mereatur. Confraternitas, quæ ibi reperitur erecta, aggregata reperitur Archiconfraternitati SS. Trinitatis Peregrinorum Urbis, & ſub ejuſdem regulis vivit. Confratres prædicti conſueverunt in Cœna Domini ſacroſanctas memorias recolere lavandæ pedum, nec non cum Archiepiſcopi licentia facere ſepulchrum, ſed dum die 8 Januarii 1669. Sacrorum Rituum Congregatio mihi injunxerit, ut non permittam in Oratoriis nuncupatis Congregationibus poſitis intra clauſtra, & ambitus Conventuum Regularium fieri Sepulchra, imò eadem Sacra Congregatio ſub die 24 Junii 1659. in una Neapolitana declaravit non licere in Eccleſiis, in quibus non aſſervatur SS. Euchariſtiæ Sacramentum, celebrari miſſam feria V. in Cœna Domini, & in ſepulchro idem Auguſtiſſimum Sacramentum aſſervari, hujuſmodi Sepulchra ad mentem ipſius S. Congregationis etiam Synodali decreto interdixi: quare oratores in ſupplici libello ad me pro informatione tranſmiſſo, & quem his junctum remitto, humiliter petunt concedi nihilominus facultatem faciendi ſepulchrum; non omitto tamen dicere, quod licet Oratorium prædictum habeat aditum publicum, tamen intra eumdem ambitum domorum adeſt Eccleſia longè tamen minoris conditionis ipſius Oratorii, quod illam in cultu, cæteriſque omnibus præcellit, & in hac Eccleſia, quæ eſt antiquior una cum dicto Hoſpitali fundata, & habet eumdem titulum Ss. Trinitatis, cum ibi aſſervetur Ss. Sacramentum, non comprehenditur in prohibitione de non faciendo ſepulchrum, quod ibi quotannis fit, quare negari non poteſt, quod hoc Oratorium licet magnificum, ut ſupradictum eſt, ſit acceſſorium Eccleſiæ, & E. E. V. V. manus humillimè deoſculor. Neap. 24 Februarii 1679. Humillimus, & deditiſſimus ſervus Jo: Cardinalis Caracciolus. *Hactenus Archiepiſcopus. Cui ſic reſcriptum fuit.* Etſi in Oratoriis, quoniam in ipſis Ss. Euchariſtiæ Sacramentum non aſſervatur, Sepulchra, ut vocant, in majori Hebdomada conſtrui non debeant, quia nihilominus Oratorium Ss. Trinitatis Hoſpitalis Peregrinorum, non ſolum eleganti ſtructura conſtructum, ſed pretioſis ornamentis, ac ſacris ſupellectilibus ita decoratum eſt, & inſtructum, ut potius inter inſignes iſtius civitatis Eccleſias numerari mereatur, quam Oratorium nuncupari, ac rurſus frequens ad illud Populus concurrat, plures Capellani celebrent, aliiſque ſpiritualibus gratiis ditatum exiſtat: Emminentiſs. Patres haud dubitant, quin tot concurrentibus circumſtantiis, imo quod ipſum Oratorium uti acceſſorium alterius Eccleſiæ de ejus natura debeat participare, proindeque ab aliis poſſit ſpecialiter ſegregari. Cum itaque illius Gubernatores ſuppliciter inſteterint pro facultate ſepulchrum pro fidelium devotione conſtruendi, prout hucuſque de Eminenentiæ Veſtræ licentia conſtruere conſueverunt, Emminentiſs. S. Congregationis Concilii Cardinales de præmiſſorum veritate per litteras Eminentiæ Veſtræ certiorati hujuſmodi facultatis conceſſionem arbitrio Eminentiæ Veſtræ remittendam cenſuerunt, prout remittunt, fas eſſe oratorum precibus indulgere, quod dum per has litteras teſtor, manus ejuſdem humiliter deoſculor. Romæ die 11. Martii 167. Humillimus & Addictiſs. Servus Cardinalis Columna *Sic omne, quod petebat, perpetuo obtinuit celeberrima Sodalitas ſuæ conditionis ergo, quæ Romæ ad miraculum illuxit favore proprii Paſtoris.*

„ *Quanta verò fuerit ejuſdem religioſiſſimi Cardinalis in ſacras ædes ſollicitudo, ac obſequium, nemo eſt inter Neapolitanos, qui neſciat; id enim ſatis probant plurimæ earum conſecrationes celebri pompa peractæ; aliæ id teſtantur Eccleſiæ, quas magnificè reparavit. Nihil verò illi antiquius principe templo fuit, cujus amore mirificè tenebatur, illius pavimentum ſuæ Caracciolæ Gentis munificentia ſuo itidem tempore marmoreum ex integro voluit, parietes novo tectorio, ac plaſtico opere expolivit: & Pronaon, quod vocatur vulgò la nave di mezzo, appoſitis dextra, lævaque SS. Apoſtolorum, Eccleſiæ Doctorum, & Urbis Neapolitanæ Patronorum iconibus egregia Lucæ Jordani celeberrimi ſæculi ſui pictoris arte elaboratis, atque aurea coronide non vulgaris cælaturæ decoratis exornavit, Periſtylia etiam Damaſcenis periſtromatis aureis tæniis, ac laciniis interſtinctis, ac fimbriatis circumveſtivit, pro quibus pluſquam quatuor ſupra decem aureorum millia erogavit. Duabus argenteis ſtatuis, quarum altera D. Petrum Apoſtolorum Principem, altera Coapoſtolum ejus*

Pau-

Paulum repræsentat, in quibus eorumdem insignes reliquias inclusit, cruce palmorum que est 12. candelabris, aliisque vasis, & ornamentis omnibus argenteis magni ponderis, atque affabre elaboratis aram maximam Neapolitanæ Ecclesiæ, ut pium, munificumque tanti principis decebat animum, donavit, ditavit. S. Restitutæ Constantinianam basilicam vetustate fatiscentem magnificentius extruendam suscepit, atque e adverso positæ D. Januarii vulgò il Tesoro, *parem reddere parabat; morte verò interceptus exequi minimè valuit. Suæ verò sacellum Gentis pictura, marmore, & auro jam exornarat, & consecrarat, nova apposita icone D. Liborii Episcopi, cui dicatum voluit, cujusque lipsana Paderbona, ubi illius corpus quiescit, obtinuerat, quę in urna chrystallina argenteis ornamentis distincta incluserat. Parochialem Ecclesiam* S. *Joannis ad Portam à fundamentis erexit, ut ibidem posita docet Inscriptio.*

D. O. M.

Innicus Caracciolus
E Ducibus Airolæ
Sanctæ Rom. Ecclesiæ Presbyter Cardinalis
Archiepiscopus Neapolitanus
Ecclesiam vetustate consumptam
suis sumptibus reædificavit
Anno Domini MDCLXXXIV.

Lectiones prò sanctis Neapolitanæ Ecclesiæ Episcopis, nec non prò ejusdem Protectoribus in breviario Neapolitano recitandas curavit, & S. Januarii clariss. martyris, quem in Protectorem maximum præcipuo cultu Neapolitani, & Regnicolæ venerantur, officium sub ritu duplici per universum orbem celebrari obtinuit.

Maxima sanctitatis opinione suo tempore obierunt duo Josephi, alter cognomine Terraccianus, alter de Pace, Joannes Antonius de Jovio, & Joannes Baptista de Tocco verè lumina in diebus suis sæcularis cleri, & prima ornamenta, & hic ultimus Sodalitio adscriptus Ss. Trinitatis Peregrinorum; in quo eadem opinione, suo etiam Præsulatu, fato cesserunt Carolus Roccus Princeps olim Turris Padulæ, & Josephus Pignatellus, qui mundo, ejusq; pompis abrenunciantes, alter inter Clericos Regulares Theatinos, alter in societate Iesu expeditum prò Cœlorum adeptione, vitæ genus amplexati fuerant. In sacris Gynecæis, in quorum procuratione totus fuit, etiam permultæ Sanctimoniales ad sui sponsi æternos amplexus felicissimè pervolarunt, quas inter in illo D. Mariæ de Albino Vener. Virgo D. Eleonora ex inclyto in Hispaniis Valentię, & Buendiæ Comitum Genere de Acunia filia cl. viri D. Petri à consiliis qui fuerat belli, & status Catholici Monarchæ, ac tertius ab avo continuata serie in sua stirpe supremus in Regno Neapolitano rei tormentariæ Præfectus, quam inculpabilem vitam vixerat, innocentia, quam sacro sante receperat, numquam amissa, fine sanctissimo conclusit; & ipsa suis gloriosis palam fecit apparitionibus, quæ sibi præmia largitus in Patria cœlestis sponsus, qui illam adeò dilexerat in via, ut antè ipsos discretionis dies puerili specie, sacrorum detecta nube azymorum sese videndum præbuerit, & suas nuptias obtulerit.

In eodem etiam claustro Vener. Virgo D. Hieronyma è Regio illorum Normandorum Principum sanguine, quibus diuturna possessio castri, cui à S. Felice nomen cognomen peperit Sanfelicium, omnium virtutum magnum specimen exhibens prophetiæ dono, ac visionibus perillustris post innumeres corporis, & animæ cruciatus, amoris vi potius quàm morbi migravit ad Dominum.

Venerabilis item Virgo soror Maria Villana è Marchionibus Pollæ, & ex ordine D. Dominici, quo divino semper igne flagrarat, pyra tandem ac Pyrausta hoc anno consumpta est in Gynecæo, cui à Divino amore nomen, quod ipsa in regione Olympiana in magnifico Loffredorum Potentiæ Comitum palatio excitarat, ac postea longo temporis intervallo in Furcellanam transtulerat, ut in ędibus, in quibus mortalis vitæ hauserat lucem, in iisdem, juxta Cœlestis sponsi oraculum, fato cedens tamquam è suis cineribus emersus Phœnix immortalitati renasceretur. In primo autem palatio nunc Gentis de Como, ubi ob miram tantæ Virginis sanctitatem, ut ex ejus vita typis data, venerationi habetur & cubiculum ejusdem sororis Marię, & odeum, in quo orabat, hę leguntur inscriptiones.

In Aulę Propilęo supra ostium in ampla tabula marmorea.

Quam nunc Domum mundiori cultu
Laxè, ac magnificè ornatam vides
Mariæ Villanæ
Magni Nominis, Majorum
Virtutum Virginis
Secretum fuit.
Hanc Marcelli Pignatelli, & Camillæ
Sanfeliciæ Coniugum
verè genere, ac Pietate illustrium, ope
In sacrum Gynecæum, Templumq; excitavit.
Hic Cœlestia studia vicennali spatio
Alumnas docuit
Donec ad Gentilitios in Furcellana
Regione lares
Sponsi Cœlestis Oraculo una cum illis migraret,
Vbi tertia nondum peracta Olympiade
evolarit ad Superos.
Venerabundus ergò ingredere
Adhuc enim Divinis Amoribus calet.

In cubiculo à parte læva ingressus.

Aude, Hospes, quidquid mortale est temnere; limen
Dum petis hoc, dignum te quoq; finge Deo.
Villanæ penetrale fuit, visurus amantem
Quò se Divinus ferre solebat Amor.
Ingredere ò, flammisq; opta Cœlestibus uri,
Hic fovet assiduo quas Amor ipse rogo.

In sequenti pariete suprà portam, quæ ducebat ad Odæum.

Æstuat Ignis adhuc, vivax & Sęcula vincit,
Nec tibi longa nocet, parvula Cella, dies.
Quam fovit Villana olim sub pectore, vivit
Flamma, nec in cineres est abitura suos.
Credite: Vestalis vera est jam fabula Flammæ;
Namque alit æternas hic pia Virgo faces.

In altero Pariete ex parte publicæ plateæ, ubi propriè eadem Ven. Soror Maria stratum habebat.

Omnibus eripuit sese Villana, penates
Dum colit hos, uni qui patuere Deo.
Artubus exiguam, post dura flagella, quietem
Sopito dedit hìc lumine, corde vigil;
Dilecti penitùs sacris ardentia tædis
Non ullo poterant corda sopore capi.

Et demùm in pariete à parte dextera

Ad Sponsæ Thalamū celsi Regnator Olympi
Huc veniens sacri munus Amoris erat:
Virgis hic repetabat Amor Cœlestia donā;
Certat Amatorem vincere uterque suum.
Prælia nè timeas, cum sit conflictus Amoris.
Hæc si te ferient spicula, lætus abi.

In odæo.

Ore favete omnes: Villanæ dulcè canentis
Reddit adhuc dulces hæc memor Aura modos.
Huc manus Aligerum sacri dulcedine cantus
Rapta, stupens summo venit ab usque Polo.

Sed magis obstupuit, Divinum ut vidit amorem
Virginis argutumq; voce præire melo.

Mortis memor piissimus Cardinalis in sepulcro, quod sibi vivens in metropolitana selegerat, has inscriptas voluit notas.

Innicus
Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis
Caracciolus
Ex Ducibus Airolæ
Archiepiscopus Neapolitanus
Vivus mortalitati suæ
Monumentum posuit
Anno Domini MDCLXXVIII.

Proximam ergo mortem præstolatus, postquam duodeviginti annorum spatio Neap. Ecclesiæ Archiepiscopus præfuit, ann. D. 1685. die 30. Januarii repentino morbo correptus, Innocentii XI. summi Pontificis, omniumq; ordinum mœrore obiit, ejusq; corpus in Cathedrali Ecclesia terræ mandatum fuit. Ante marmoreum sibi conditum monumentum humi defixum æneo opere, & lapidibus circumornatam Carolus Caracciolus ejus pronepos hanc epigraphem subjecit.

Innico Cardinali Caracciolo
Archiepiscopo Neapolitano
Quod ære suo Aedem hanc plastico
Pictorioque opere,
Pilas Damascena veste auro fimbriata,
Aras Vasis, Divos simulacris argenteis
Auxerit,
Sancto Liborio Sacellum
erexerit,
Sanctæ Restitutæ Templo exigenda nomina
Legaverit,
Se Innocentia,
Suos disciplina, familiam fama,
Posteros exemplis cumularit,
Monumentum hoc
Carolus Caracciolus Dux Areolanorum
A Ferdinando Patre cœptum absolvit.
Ann. sal. hum. CIↃIↃCLXXXXII.
Magno Patruo beneme. fatis functo
Anno CIↃIↃCLXXXV.

Plurima Neapoli animæ ejus funebria persoluta sunt officia, quæ inter, insignia fuere, quæ Apostolicarum missionum Congregatio optimi Cardinalis memoriæ devinctissima persolvit, in quibus peroravit Josephus Sanfelicius ejusdem cœtus pluries Præfectus, Sacerdos genere, doctrina, ac pietate clarissimus; & quæ Caracciola Gens in templo Jesus, & Mariæ PP. Prædicatorum, quod ipse fundarat, in quibus Sanfelicianæ non imparem recitavit orationem Fr. Cherubinus Panzera ejusdem ordinis Magister, & sacræ eloquentiæ laude, ut en aliis, quæ religiosum virum decent, dotibus undequaque refertus.

CIX. ANTONIUS (*qui deinde in Summum Pontificem electus Innocentii XII. nomen sortitus est*) *patrem habuit Franciscum, è clarissima Pignatella Gente Spinazzalis Marchionem, & Minervini Principem, matrem æque nobilissimam Portiam Carrafam ex Andriæ Ducibus, quæ cùm esset soror Sodalitii SS. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium, cujus prima, vel unica sollicitudo spiritualibus, & corporalibus proximi indigentiis consulere, filium suum Antonium natu ultimum, adeoque ipsi ceteris chariorem talibus porrò studiis imbutum voluit, quibus ad extremum vitæ spiritum ornatus semper effulsit. Exacta Ecclesiasticæ vitæ rudimentis, & optimarum litterarum exercitationibus adolescentia in seminario Romano, ubi ob corporis, & animi pulchritudinem semper Angelus audiit, susceptaq; utriusq; juris laurea in Neapolitana Universitate vigesimum suæ ætatis annum vix excesserat, cùm Urbanus VIII. qui illum inter Referendarios adscripserat, Urbini, quæ rursus Ecclesiasticæ ditioni cesserat, Legatum voluit; nec insuetum novo imperio gentis ingenium, nec ætas Antonii peracerba Pontificem retardarunt, quominus illi hanc provinciam demandaret. Excepit deinde fidei Quæsitorem Melitæ, ubi cùm cuncta offendisset tantis immisceri turbis, confundiq; ut res ad extrema spectare videretur, ita mira dexteritate universa explicuit, ut insulæ tranquillitatem dederit. Romanam aulam ingenti sollicitudine liberavit, adeò ut universus ille clarissimorum Equitum ordo uni ipsi suam pacem, splendoremque suum assertum recens iturum ad posteros memoriam excitarit nõ tanti nominis, tantique facti fama enolesceret. Gubernatorem Viterbium, quæ recenti castri accessione Provinciam æquare videbatur, Pontificium Legatum excepit Hetruria, ubi jacta inter Italicos Principes discordiarum semina in maximum porrò evasura discrimen, ad quæ dissipanda frustra summorum virorum studia persudaverant, acri opportunoque consilio composuit, ut ipse, qui primus cesserat, Magnus Dux Ferdinandus velut hominem è cœlo delapsum veneraretur Antonium. Excepere ad majora jam factum Polonica Regia, & suprema demum Leopoldi Cæsaris aula. In utraque legatione qualem, quantamque laudem adeptus sit, dixisse sufficiat. In Polonia distracta Magnatum obsequia Casimiro Regi conciliavit, discissosque à Romano capite Antistites ad orthodoxam unitatem adduxit, errantes à fide Armenos ad integerrimæ religionis leges revocavit, Clericorum Regularium Ordine in illas regiones adducto, qui Armenicæ nationis adolescentes in catholica fide erudirent. Germaniam ab Hæresiarcha Burro Romam in Vincula misso liberavit, cujus perfidia lues Protestantium Principum gratia, & opibus freta impunè veluti grassabatur. Post tot exantlatos pro Christiano nomine, ac dignitate labores, post tot in Ecclesiam, Romanumque Senatum merita, cùm omnes illum ad altiora evehendum censerent, Romam ex improviso revocatus, Lupiensis Ecclesiæ tabulas in extremis Italiæ finibus quasi industriæ suæ satis superque pares regendas suscepit, quod singularem ejus modestiam maximopere commendavit. At cùm tantæ virtutis desiderium Romana diutius aula ferre non posset, Clemens IX. Episcoporum, & Regularium negociis, Decimus Pontificio cubiculo præfecit, Innocentius verò XI. ann. 1681. cùm per annos quadragintasex, & amplius strenuam Reipublicæ christianæ navasset operam, sub titulo S. Pancratii Cardinalibus adscripsit. Qua dignitate non ad otium, & quietem uti passus, sed ad novos labores, ac sollicitudines, Faventinam Ecclesiam illi regendam tradens, quam pretiosa sui sacelli supellectili, magnaque pecunia dispendens locupletavit; mox Legationem Bononiensem summa animi constantia administravit. Archiepiscopus Neapolitanus anno 1686. renuntiatus fuit, cujus Ecclesiæ adhuc Romæ degens possessionem iniit mense Octobri ejus-*

„ dem anni per Canonicum Franciscum Verde tunc illam sui Collegii Canonicorum nomine gubernantem, de quo in Episcopis Vici Aequensis uberrimè differemus. Anno postea 1687. mense Decembris Neapolim appulit, & in primo veluti sui ingressus die Canonico Carolo Celano mortis memor, quam semper præ oculis habebat, ut sibi humile sepulchrum in sua cathedrali præpararet, demandavit.

„ In administranda sua Ecclesia qualia ediderit per quinquennium pastoralis vigilantiæ, & sollicitudinis argumenta, vel ex hoc conjicere liceat, quod illa ad universæ Ecclesiæ regendum gubernaculum Pontificem optimum emiserit. De illis primum, quæ sunt ad Deum, non parum sollicitus, sacrorum omnium cultum, decusque provexit semper. Cathedralem pretiosis muneribus Romæ advectis locupletavit, cujus præsertim Tribunam Damasceni Peristromatis auro largissimè fimbriatis exornavit, præter alia suarum ædium, quæ summus Pontifex creatus elargitus est, & pecuniarum magnam vim, qua parietes ejusdem templi maximi vehementi terræmotu concussos à suprema labe reparavit. Sanctiss. Eucharistiæ cultum, venerationemque verbo, & exemplo mirificè auxit, cujus opera, & studio primum obtinuit mos ille commendatissimus ad hæc usque tempora non sine maximo animarum lucro, & religionis splendore traductus, ut quotannis per quadragenas horas in singulas Ecclesias ad id ipsum per gyrum destinatas publicæ, & perpetuæ fidelium adorationi, omni, qua fieri possit, sacrorum ornamentorum pompa SS. Jesu Christi corpus exponeretur, quæ vulgò le Quarant'ore Circolari. Illi propterea apprimè charus Horatius Giannopolus Sodalitio Sanctorum Trinitatis, & illi Apostolicarum Missionum suæ Cathedralis adscriptus veneratione erga sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, cui laicus licet, & uxoratus, omnium oblitus suas omnes curas, suam sollicitudinem, suam denique litarat substantiam, toto orbe celeberrimus, adeò ut ubique audiret l'Ambasciator del Santissimo, de quo sub Cardinali Cantelmo redibit sermo.

„ Clericorum disciplinæ, ex qua omnia in populi reliquum bona promanant, vindex acerrimus, ad quam revocandam, ac retinendam, non legibus modò, sanctissimisque institutis usus est, sed sedulam quoque adjunxit operam integerrimorum virorum, quos inter eres præcipui fuere omnibus virtutis numeris absolutissimi Canonicus Antonius Sanfelicius, qui nunc Neriti, Æmilius Cavalerius è Congregatione Piorum operariorum, qui nunc Trojæ in Apulia Episcopus, & Petrus Marcus Giptius, qui nunc ejusdem Metropolitanæ Ecclesiæ Canonicus, Rectorq; Seminarii. His mandavit, ut tota diœcesi perlustrata, moribus præsertim Ecclesiasticorum invigilarent, & quæcumq; ad optimam eorumdem institutionem pertinere visa fuissent eo, quo erant Apostolico fervidi zelo, & sollicitudine restituerent. Jussit insuper colligi diffusa omnia synodalia decreta Ecclesiæ Neap. quæ temporum vitio in desuetudinem abierant, quorum observantiam firmare meditabatur novis diœcesanæ Synodi legibus, quod Romam accitus ad universæ Ecclesiæ curam perficere non potuit.

„ In institutione Seminarii, ex quo nimirum uberrimam segetem optimorum ministrorum colligeret, quàm maximè sollicitus, exercitationibus adolescentium adesse, progressus explorare, omnium sedulitatem propositis etiam præmiis inflammare optimus Præsul non dedignabatur. Seminarium ampliavit adjectæ domus accessione, ære quoque corrogato ad vitia vetustarum ædium sarcienda, suam illi Bibliothecam Pontificia liberalitate, præter alteram, quam Neapoli habebat, dono misit, ejusdem alumnos ab Apostolico usque solio Ecclesiasticis beneficiis augere, & ministros ad sacras dignitates evehere adamavit.

„ Sanctimonialium cura illum non mediocriter exercuit; Nihil enim prætermisit, quod ad earum disciplinam, aut revocandam, aut tuendam, & vehementius inflammandam conferre intelligeret. Monasticæ paupertati impendiorum minutione, solitudinis studio, accessu interdicto secularium interpellantium, regulari observantiæ delectu ministrorum cavit. Ut legit constitutiones Monialium sub titulo Visitationis Beatæ Mariæ Virginis, quarum author D. Franciscus Salesius, tanto exarsit desiderio, ut protinus egerit de iis Neapolim accersendis cum prædicto Antonio Sanfelicio, cujus opera eodem Pontifice Maximo, & Cardinali Cantelmo Archiepiscopo paulò post admissæ fuerunt, maximo piissimæ Civitatis gaudio, & emolumento; qua in re non inanis quidem, & supervacanea observatio, quod sicut D. Franciscus Salesius suavitatem D. Philippi Nerii imitatus fuit, alter velut ipsius filius amabilem mundo reddens sanctitatem, ita D. Philippi Nerii filii erga Salesii filias eodem veluti Patre progenitas quadam peculiari divinæ charitatis flamma æstuarunt. Cardinalis Cantelmus, Canonici Antonius Sanfelicius, & Nicolaus de Luca, duo germani fratres, item sacerdotes Leonardus, & Franciscus Valentes, Franciscus Moles Parietis Dux Eques ordinis D. Mariæ de Calatrava, Alphonsus de Marra, atque alii nonnulli, imo præcipui, qui illas juvarunt consilio, industria, & ope omnes fuere SS. Trinitatis Peregrinorum Sodales, imo eorum plerique vel filias, vel neptes Salesianas esse voluerunt, ut geminatis ardoribus amborum indigetum Philippi, & Francisci vividior flamma charitatis effervesceret illi, qui ipsa charitas est.

„ Nec segnis interea ejus cura in cæterorum fidelium salute procuranda omnibus tentatis viis, quas una charitas vigilantissimi pastoris, & zelus potuit adaperire. Ut plura essent, & præsentiora animarum subsidia, auxit numerum paræciarum, licet de Episcopalibus redditibus fuerit detrahendum, & ad sacramentorum dispensationem Religiosas etiam nonnullas familias pro loci opportunitate admisit.

„ Missionarios, & cæteros Ecclesiasticos non quærentes, quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi quàm maximè adamavit, & præcipuè illos è Societate Jesu, quam semper speciali quadam amoris nota distinxerat, utpotè qui ab illa una cum litteris pietatem hauserat. In oculis propterea ferre visus Josephum Grossum SS. Trinitatis Peregrinorum, & Apostolicarum missionum suæ cathedralis albo conscriptum, cujus operarii licet Laici conatus continuos, semperque grandes in peccatoribus lucrandis (non in doctrinæ opibus, nec in sublimitate sermonis, sed in simplicitate cordis, & in ostensione spiritus, & virtutis, & iis potissimum, quas perditè versari in meretricio quæstu suboluerat, adeo ut multoties pro nomine Jesu contumeliam passus sit) non modo sua semper authoritate fovit, sed etiam ære, quod ut plurimum peccata suffocat, aut matrimonia sarciendo, aut illicitas consuetudines abrumpendo.

„ Regulas Congregationis Sacerdotum Apostolicarum missionum suæ Cathedralis probavit, & Pontificia deindè authoritate confirmavit, eorum opera usus assiduè per civitatem, per vicos, per cætera diœcesros loca, quò frequens dimittebat, ut petentibus frangerent panem, Rusticorum ignorantiam instruerent, confessiones exciperent, nam plerumque aut ministrorum inopia, aut pudor injectus ab illorum frequenti consuetudine à sacramentis vel removet, vel in sacrilega participatione miserandum in modum detinet.

„ Per eumdem Archiepiscopum impetratæ sunt ab Alexan. VIII. plenariç indulgentiç ab iis lucrandç, qui statas septem urbis Eccl. visitassent: & ut omnes ad hęc spiritualia allicerentur emolumenta, indicta primùm fuit supplicatio à Cathedrali ad B. Mariç Virginis de Carmelo ad Nundinas, cui una cum

ipso Emminentissimo Archiepiscopo interfuit Comes S. Stephani Neapolitani tunc Regni pro Rege Administrator.

Misericordia in pauperes nulli secundus; Aureos sexcentos Ecclesiasticorum Beneficiorum Sacerdotibus scientiç, & vitç integritati opeeram dantibus, egentibus tamen, clam exquisitis unica die ultro distribuit, quo facilius ad Ecclesiasticum ministerium compararet. Præter secretas pecuniarum erogationes, quibus honestati familiarum consulebat, dispertitas habuit singulas urbis regiones, earumque omnium necessitatibus paterna semper occurrit charitate. Puellis præsertim periclitantibus largior, quas aut in Religiosis domibus acceptas, aut in matrimonium collocatas, aut aliis subsidiis instructas industria ut plurimum sui Josephi Grossi à flagitiis vindicavit. Ex illis autem, quæ aut realiter Orphanæ, aut propter ultimam paupertatem verè Orphanæ, quia à pauperrimis genitoribus non tectum, non cibum, non vestem expectare poterant, quare dispersæ per Civitatem maximo Asmodei emolumento vagabantur, Cœnobium voluit D. Joachimi titulo coalescere, quod ipse sua pecunia semper juvit.

De sua verò minimè liberalitate contentus domesticam etiam supellectilem aliquando distraxit. Aureum vas Bononiæ sibi dono datum, sicuti mos est Pontificiis Legatis, Carolo Lombardo Congregationis Oratorii eleemosynarum Præfecto tradidit, ut pecunia ab illius venditione proveniente multorum millium famem saturaret. Non multò post Emminentiss. Princeps emptori pretio persoluto vas redemit, sed iterum in misericordiæ distraxit officia, nullo pacto affirmans velle animum iis rebus, quibus egerent pauperes, irretitum.

Nec divitiis modò, sed insignibus etiam familiç titulis, honoribus, & quacumque demum nominis jactantia alienum animum semper gessit, adeò ut quærentem, cur non sui memoriam posteris commendaret assuto gentilitio stemmate peristromatis, quæ fuerat suo Archiepiscopali templo elargitus; quid tibi, festivè admodum excepit, cum olosericis istis, ut fœdari jubeas ollis coquinariis? alludens ad tres ollulas stemma constituentes.

Sed nulla sanè tempora tanti præsulis virtutem testata sunt, quam quæ Neapolim in extrema penè conjecere discrimina; cum scilicet anno 1688. horribili terræmotu urbe concussa, nec non pavore, luctu, cædibus, ruinisque perdita, confluentium ad Episcopales ædes, & pastoris sui, Divinumque præsidium exposcentium ipse animos confirmabat, calamitatem levabat, periculisque omnium indictis precibus occurrebat. Nec interea domi tenuit illum charitas, & pastoralis sollicitudo, quin foras erumperet, urbemque pedibus obiret, ne qua pars Christiani gregis, & maximè sacrarum Virginum detrimenti aliquid acciperet, & infernalis hostis incursibus pateret. Cumque instarent multi, ut in tam præsenti discrimine extra Urbem in apertos campos se subduceret, quo metus cæteros compulerat, respondit, animorum salutem lubenter vitæ suæ præferre. Qua verò liberalitate, & munificentia id temporis usus sit, præter cætera, argumento sint mulierculæ complures, quibus salutari metu e lupanari exeitis, & ad saniora consilia revocatis victum, dotemque suppeditavit. Beneventanas Sanctimoniales è Cœnobiorum suorum ruinis ereptas, & ab Eminentissimo Cardinale Ursino Neapolim missas benignè accepit, & rerum omnium subsidiis adjutas per Monasteria dispertivit. Ut vero sibi plura superessent, quæ in pauperes erogaret, pannosis sub purpura tegebatur vestibus, ea tantum gulæ sibi buit, quibus uni corporis necessitati serviret, ea domi suæ supellectilis ornamenta voluit, quæ honoris gradus, non fastus ambitio posceret, satis superque ornatas ædes prædicans, quas una numinis gloria, & integra domesticorum disciplina commendaret. Quod in illo verè mirabile fuit, inter tot dissita nationum ingenia, inter licentioris aulæ incitamenta, & sæculi blanditias ea, qua par erat, & rerum copia, & corporis robore, & formæ venustate spectabilis tanta semper, ac tam sollicita continentiæ, & castimoniæ cura per integram ætatem vixit, ut difficillimam hanc in viro principe laudem sit assecutus, ut esset scilicet pudicus, & crederetur agendi cautione, loquendi modestia, oris totius verecundia, quæ pudicitiam undique spirabat, venenatis livoris oculis omnem vel criminandi aditum præclusit.

Romam ad Pontificia Comitia per mortem Alexandri VIII. profectus nihil primùm intendit, nisi ut sui egeni diœcesani sustentarentur menstruis eleemosynis, quibus Summus Pontifex creatus IV. Id. Julias 1691. sub Innocentii XII. nomine decem aureorum millia ex divendita sua supellectili munificentissimè erogari jussit. Iterum alia sex millia contulit, ut ad Patriam sartam, tectamque servandam aggere perpetuo concluderentur Cupersanum, cæteraque finitima Apuliæ oppida, quæ pestifera contagione correpta ingentem accolis sollicitudinem iniiciebant. Nec minori cura, & vigilantia, cum esset Neapoli, apud Magistratus contendit, ut vigiliis, excubiisque Urbis aditu prohiberentur exteri; sibi enim deambulanti per suburbanos hortos ulteriores ad Aquas Regias occurrerant, qui ex Apulia Neapolim transmearent, quippè ipse numquam vel verno, vel autumnali tempore in aliquo Suburbano etiam suæ diœcesis rusticari voluit, sed semper in civitate permansit, ut omnibus semper, & omni hora sui copiam faceret.

Sui præsulatus tempore unum liceat memorare præ omnibus, qui sanctitatis fama obierunt, quippè illius operarius classis, quæ summopere tanto Archiepiscopo cordi fuerat. Andreas Uccellus fuit hic, societatis Jesu sacerdos, charitate, discretione, pietate, mortificatione, humilitate, vitæ denique integritate præstantissimus, adeò ut ob insignes animarum in Brutiis sua prædicatione conversiones, Brutiorum Apostolus audierit; semper ac exercitia spiritualia sui S. Patris Ignatii populo explicabat, turmatim auditores, si aliquo vivendi tenore jam obstricti illum innovatione morum vere gratum Deo reddebant, aut si liberi, & sui juris, vel sacerdotio, vel alicui religiosæ ordini se litabant. Deiparæ cultui addictissimus, cujus septem festivitates coram ejusdem icuncula, in qua ipsæ septem depictæ erant, & è quibus fama est ipsam Virginem suo fideli servo allocutam fuisse, peculiaribus obsequiis semper coluit, quam icunculam paucis mensibus, priusquam ad suam Dominam evolaret, dono dedit illis de Como, quorum solebat ipse sacramentales confessiones excipere, eo pacto, ut in singulis septem festivitatibus illam ornarent, statasque ante illam preces recitarent.

E multis, quæ Pignatellum suæ Patriæ Antistitem ornarant, virtutibus, sit satis paucas attigisse; omnes autem, & illas omnes, quæ verè Petri successorem distinxerant, & amorem ipsius erga suam patriam, & populares suos collata beneficia perpolito stylo percurrent Deo dante Camillus de Quintiis societ. Jesu sacerdos numquam satis laudatus, imò quacumque semper commendatione major in opere à litteraria Republica impensè expetito, quod vitas summorum Pontificum, & Cardinalium ad hæc nostra usque tempora pro continuatione Alphonsi Ciaconii complectitur, & Ignatius Maria Comus doctissimus, ac probatæ virtutis vir in sua peculiari, de qua non semel mentionem fecimus, historia item summorum Pontificum, & Cardinalium Neapolitani regni: & sanè gesta Innocentii XII non mediocrem præclari utriusq; operis partem occupabunt. Ut autem perpetua tanti Pontificis me-

memoria frueretur Neapolis, Jacobus Cardinalis Cantelmus, de quo mox loquemur, magno quidem impendio monumentum ex electissimo erexit marmore in Tribuna Templi Archiepiscopalis ad lævam aræ Principis, quod ad profusam ejus erga omnes beneficentiam alludens, marmoream charitatis statuam exhibet auratam Innocentii iconem substinentis cum hac inscriptione.

Innocentio XII. Pont. Max. Pignatello
De christiana Re optimè merito,
Muniis plurimis apud Catholicos
Principes, & in Aula Romana
Mirè perfuncto,
Per gradus Honorum omnes
Ab Archiepiscopatu Neapolitano
sanctè, & effusa in egenos
Charitate gesto
Ad Supremum Pontificatus
Maximi apicem evecto
Indicta aboliti Nepotismi lege,
normaque præmonstrata,
Ecclesia, ac toto terrarum orbe plaudente,
Pauperibus perpetuo censu ditatis,
& in Laterano
Magni Gregorii exemplo munificentissimè alitis,
Paræciarum redditibus, ut egestati
ubique occurratur,
ex integro restitutis,
Magno cum Ecclesiarum emolumento
Neapolitani Regni Episcopia
Spoliorum onere supra votum condonato levatis, inter præclarissima
liberalitatis munera
quamvis exhausto Ærario ob extinctam
Cameralis quæsturæ venalitatem
datis Sacro in Turcas Fœdere subsidiis,
Sanctissimis Legibus
Ecclesiasticæ Disciplinæ, Justitiæ,
& Populorum tutela strenuè asserta,
Pastorali sollicitudine, eximioque zelo
In tota Christiana Republica pacanda
& Religione amplificanda commendatissimo,
Jacobus Cardinalis Cantelmus
Archiepis. Neapol. Anno
salutis humanæ MDCXCVI.
Pontificatus verò VI. majora daturi
P.

Inscriptio altera ad ejus tumulum, quem sibi Neapoli in medio suæ Cathedralis Odæo comparaverat.

D. O. M.

Antonii Cardinalis Pignatelli Archiepiscopi
Neapolitani tumulum, priusquam
ad majorem Dei, & S. R. E. gloriam
Innocentius XII. P. M. crearetur,
eximia sibi pietate paratum,
Ejus parentibus
Francisco Pignatello Principi Minervini,
& Portiæ Carrafæ è Ducibus Andriæ
Vincentii Soc. Jesu Præpositi Generalis
atque Aloysii Abbatis Ordinis S. Benedicti
Sorori Sanctitatis imitatione conjunctissimæ,
Jacobus Cardinalis Cantelmus
Archiepiscopus Neapolitanus
Pontificio dono acceptum
D. D.
Anno seculari MDCC.

JACOBUS *Cantelmus, Stuardus, de gente Jacobi II. magnæ Britanniæ Regis natus anno 1645. patre Fabritio Populi Duce, ac Pectorani Principe, matre Beatrice Brancia nobilissima item matrona Padulæ Marchione. Primæ pueritiæ fundamenta in domo paterna posuit idoneis usus præceptoribus, qui teneram ætatem in omne pietatis, morumq; decus efformarent, politioribus litteris, non modò latinis, sed & græcis, atque hebraicis imbutus, in Academiis Romana, & Bononiensi severioribus disciplinis instructus, ejusq; progressus satis probant variæ homiliæ, ac dissertationes criticæ tum sacræ, tum profanæ, quarum una ab eruditis Lipsiæ typis edita fuit; edicta pro tempore, atque acta Synodalia, quæ satis arguunt, non modò zelum Pastore optimo dignum, sed & intimam in rebus Ecclesiasticis eruditionem. Romanam deinde in aulam, tamquam in amplissimam exercendæ virtutis palæstram se contulit; ubi illicò ingenii sui, animiq; dotes, rara temperantia, singularis modestia, egregium doctrinæ specimen, mores iidem & candore faciles, & majestate severi, indoles prorsus regia ipsos acrioris judicii proceres in sui admirationem pariter, venerationemq; rapuerunt, adeò ut vix Præsulari veste indutus, à Francisco seniore Cardinali Barberino coactus fuerit quamquam juvenis, & omni nisu renuens visitare ejus nomine sanctimonialium claustra, & Cardinalis Odescalcus ad sui genium efformatum noscens Pontifex Maximus renuntiatus haud passus tam insignem virtutem intra urbis mœnia delitescere ad magna Ecclesiæ munera destinavit.* CX

Ac primò in Melitam fidei quæsitorem, ad amplissimum Venetorum Senatum Nuncium postea designavit, quam legationem cum Helvetica illi commutavit. Ac largiorem campum reservabat nempè Poloniam amplissimam quidem Provinciam, & difficillimis tēporibus administrandam, verùm nulli melius, quàm Jacobo demandandam Innocentio visum, cui altius insederant animo illius virtutes, inque dies concepta de ipso opinio augebatur. Nec fefellit eventus: dexteritate verè mirabili perfecit, ut Polonorum Respublica, quę de pace catholicę fidei exitiali prorsus futura jam cogitabat, Turcis bellum indictum continuaret acrius; & ipse cum Rege Joanne III. Subiescho sacrosancta signa promovet, in hostem contendit, animos accendit, victoriæ denique palmas suis ipse sudoribus irrigavit. Procerum quippè omnium, & Regis animos sibi devinxerat, cunctis ejus candorem, atq; innocentiam admirantibus simul, & verentibus, adeò ut Evangelico pectore ipsi restiterit Reginæ Sanctimonialium disciplinam quodammodo relaxanti, illarum claustra visitando. In Comitiis Septemviralibus pro eligendo Roman. Rege designatus ad Germaniæ Proceres extra ordinem Legatus Pontificia jura strenuè asseruit, simul atq; Austriacę domus rem perutilē gessit.

Tot meritis itaq; conspicuus ab Alexandro VIII. Innocentii Successore in Cardinalium numerum adlectus Capuanam Eccl. ac mox Neapolitanam Antonio Pignatello Archiepis. ad Summum Pontificatum evecto vacantem diu reluctatus tandem regendam suscepit, eo pacto, ut ad illam adire, & cum illa suos dies ducere sineret humanissimus Ponti-

„ fex, qui ipsum suo adstare lateri Palatini mune„re, & veluti sui Pontificatus directorem designarat. Anno 1691. Neapolim ingressus die 4. mensis Novembris festiva S. Archiepiscopi Mediolanensis Caroli Borromæi, cujus inhærere vestigiis pro virili semper studuit, & cujus vitam, non modò ipse solus veluti meditans relegebat, sed & etiam illam, dum prandeteret, dum cœnaret, relegi ab aliquo suo familiari volebat. Gregem sibi commissum ad cœlestia pascua perducturus in Cleri reformationem, & rigidam Sanctimonialium disciplinam incubuit, revocatis iterùm ad examen omnibus Confessariis, & Grammaticæ Magistris, atque constituta ordinandorum Congregatione jussit, ut quicumque vellent sacris initiari Dominicis quibusque diebus apud Missionarios Vincentii de Paulis institutum professos sacras ceremonias addiscerent, & SS. Synaxin perciperent. In Clericorum promotionibus nempe in manuum impositione, & Ordinum collatione severissimo introducto examine, non modò in eorum mores inquirebat, sed & in studiorum rationibus scrutandis coram aderat, quamobrem per Josephum Sanfelicium Sacerdotem semper cum laude nominandum edi curavit libellum latinè versum adolescentibus apprime utilem, cui titulus: Instructio Ordinandorum, Edixit insuper, ut iidem Congregationes Presbyterorum in Collegio maximo Societatis Jesu, in D. Georgii Patrum Piorum Operariorum, & Apostolicarum Missionum in sua Cathedrali ad Clerum procurandum non nisi cœlesti providentia institutas frequentarent, pauperiousque voluit, ut unus Ordinandorum pluries in hebdomada christianæ fidei rudimenta explicaret. Nè quis profano spiritu ad Sacerdotium promoveretur cavit, ut quisque ejus impensis decem dierum spatio apud Missionarios spiritualibus exercitationibus animum ad Sacros Ordines suscipiendos præpararet; quarè ad Clerum sæpissime conciones habuit, & quotannis tempore Exercitiorum Spiritualium in sacello sub ara maxima Cathedralis, quod sub corpus, at meliùs audiret Confessio D. Januarii, in Sodalitio Sacerdotum vulgò Patris Pavonis, ac etiam alibi.

„ In instaurando seminario Neapolitano præcipuam curam impendit: curabat enim eas plantas eligendas, quæ difficile spem Ecclesiæ frustarentur; optimam inire voluit studiorum rationem, præceptores celeberrimos bonarum artium conquisivit, à linguis latina, Græca, & Hebræa initium duci, & per humaniores litteras ad severiores disciplinas procedi jussis, ac nè quis adolescentium torpesceret, nullam diligentiam prætermisit, sivè in præmiis largiendis, sivè in indicendis frequentissimis publicis recitationibus, maxime in laudem Innocentii XII. Pont. Max. & Caroli II. Hispaniarum Monarchæ, quas typis publici juris esse voluit. Sæpè etiam improvisus studentibus aderat, ut quid rerum agerent, specularetur; eosque assiduis incitamentis dormitare non sineret. Cumque redditus satis non essent ad enormem alumnorum numerum sustentandum, ære suo multos ali jussit, & ope, consilioque perfecit, ut Innocentius XII. opimum Sacerdotium S. Joannis Majoris à maximis Prælatis possideri solitum seminario in perpetuum addiceret. Ipsius etiam hortatu ab eodem Summo Pontifice manavit Bulla, quæ incipit, Speculatores, qua vetatur, ne quis ab exteris Episcopis manuum impositionem, sivè dolo, sive gratia extorqueat; jubetur autem severissima morum discussio, doctrinæque, justisq; censur ad mendicitatem à regali Sacerdotio arcendam. Cumque jaceret sine honore Parochorum gradus, eorum optimos præmiis, & dignitatibus cumulavit, atque ita honestiores, doctioresque viros ad illud difficillimum munus allexit.

„ Sacras Virgines Deo dicatas incredibili zelo custodivit; ad odorem suavitatis bonæ famæ servandum longè ab iis esse voluit hominum commer-

A „cia, ut à sponsis Christi, non modò crimen, sed et omnis criminis abesset suspicio, ac nè earum dilapidarentur patrimonia, vetavit effusas quasque, & supervacuas largitiones, frugalitatem induxit, ut justo Virginum numero in sacris claustris alendo fieret locus; undè statui jussit in earum domibus tabulas accepti, & expensi, quæ ab integerrimis viris subindè perpenderentur, atque ita & præteritas fraudes in pecuniæ administratione detegeret, & futuris obviam iret.

„ Omnes rationes sanctificandi gregis sibi commissi studiosè conquirebat, sæpius universam diœcesim diligentissimè visitavit, & cum in illius parœcis suo adventu frequens populus convenirèt, illicò extemporaneam ad illum habebat concionem. Missionem pro morum reformatione per pagos, & oppida dispensans sæpè ipse intererat, & plebem Sacra Synaxi sua manu reficiebat. Nè quis ultima infirmitate laborans verbo Dei, & Christianis Sacramentis in extremo agone destitueretur, pio-B rum Virorum Congregationem pro moribundis instituit. In Congregatione pro concubinariis semper aderat, & maximè lætabatur, cum eorum Ministrorum opera ad bonam frugem Asmodei laqueis irretiti redibant. Et verè quamplures sæpè sæpius redibant, etenim cum exhortationes, blandaque verba, ipsaque arma spiritualia induratorum corda non mollirent, sæcularia implorabat. Sacros oratores eos maximè eligebat, quos non ad eloquentiam ostentandam, sed ad Christum prædicandum aptissimos constans fama probaverat, & in sua cathedrali, nisi urgentissima præpedirent negocia, cæterum tempore semper illos audiebat. Sacras functiones summa pietate, devotione, & Ecclesiastica majestate peragebat, licet in illis multum incommodi pateretur, sæpè etiam in gelida hyeme sudore madens. Plebi suæ in egestatibus nunquam defuit, ut septenato quinquaginta septem millia aureorum in pauperes erogaverit.

C „ In publicis autem calamitatibus quid non facere? supplicationes indicere, ipse adesse, & corporis afflictatione, & precibus, lacrymisque, perindè quasi fieret peccatum pro populo, irato numini seipsum expiationem exhibere. Et quoniam Neapolitana Civitas gloriosi Martyris Januarii sanguinem perpetuo complurium sæculorum testimonio denunciatorem iræ Divinæ agnoscit, si quando à benè ominata colliquatione cessaret, quasi in suum caput fulmina omnia conjicienda forent, non acquiescere, non cibum sumere, non somno decumbere, sed in Martyris sacello orare, ingemere; donec consueto signo pacatum numen intelligeret, ut diceres Deum per Martyrem eventa Civitatis disponere, Martyrem per hunc Præsulem vim pati. Testatur hoc Vesuvius Mons incendiis infamis, qui dum evomito igniti bituminis torrente finitimis agris vastitatem latè minaretur, accurrente Jacobo, & conjecta in flammam Martyris imagine cursum repentè sistere coactus est; quare de ipso tenerrimè semper loquebatur, & in D ejusdem festis diebus inter missarum sollemnia ad populum habebat homiliam. Ut verò ejus patrocinii umbra latius extenderetur, apud Hispaniarum Regem, & Summum Pontificem curavit, ut sanctus Martyr totius Monarchiæ Patronus appellaretur. Ipse interim grati animi testimonia Sacellum è marmore Puteolis in loco martyrii, alterumque in æde S. Januarii extra mœnia posuit. Et longè majora animo agitans ad ornandam aram maximam, & presbyterium suæ Ecclesiæ, sub cujus hypogæo lipsana sancti Martyris asservantur, magnam vim ære suo pretiosi marmoris undique coegit, sed mors non illi, sed suæ patriæ hoc opus invidit, cujus præludia fuerant varia templa suis impensis refecta, ea, quæ suorum Sacerdotiorum titulum præferrent, exornata, atque in his ædes sancti Antonii Abbatis, quod sacerdotium Innocentius XI. illi adhuc

Præ

Praesuli concesserat, magnis impendiis instaurata, multoque marmore, ac picturis in elegantiorem formam redacta, lipsana ejusdem Divi procuravit, argenteam statuam effingi jussit, & ut Neapolis suum patronum eligeret, effecit. Labentem autem Romae SS. Marcellini, & Petri sui tituli Ecclesiam, ut in animo habebat, morte interceptus restaurare non potuit. Pro aede, & domo monialium sub titulo Visitationis B. Mariae Virginis pecunia collata; pro domo fratrum S. Petri de Alcantara apud Leucopetram in Vesuvii radicibus magna vis auri corrogata, multae apud Magnates interpositae commendationes.

Ne verò templa tantum, domosque fidelium curasse putetur, regalis sui animi magnitudine, & verè paterno amore, non modò suae Dioecesis, sed totius regni fideles, eorumque res, ornamentum, & gloriam complexus fuit; impetravit namque Ecclesiarum bono, ut varia munera, ac dignitates in curia Romana Neapolitanis civibus propria in perpetuum assignarentur, multasque Pontificias gratias magni quidem momenti, quod in summum quidem suae patriae decus, & gloriam cessisset, aucupatus fuisset, si suis consiliis populares sui acquievissent. Eidem Christi Vicario suasit, ut ex Neapolitana nobilitate viros praestantissimos, ac de Ecclesia optimè meritos Franciscum Pignatellum ad Regem Poloniae, Franciscum Aquavivam ad Hispaniarum Monarcham, Nicolaum Caracciolum ad Magnum Ducem Heturiae Legatos mitteret, & Thomam Rufum Pontificio Cubiculo praeficeret, nempè per eos gradus ad Purpuram, qua omnes hodiè decorati refulgent, viam sterneret: quod & ipse Jacobus in distribuendis praemiis, ac largiendis honoribus suae Dioecesis esse perpensis meritis usurpavit.

In defendendis autem juribus Ecclesiae, atque immunitate Clericorum, nec non in oppugnando nedum errore, sed vel levissima erroris umbra, incredibili fuit animi fortitudine, & constantia, ut à proposito, in quo semel consultus inceperat, nulla posset vi, nullo terrore dimoveri.

Praeclarae hactenus Episcopi virtutes recensitae sunt, sed privati hominis, ac Patris familias, & perfecti Christiani virtutes non minus mirabiles fuerunt. Benignitate singulari neminem à se arcere, omnibus sui copiam facere quocumque die & hora. Adulationis hostis acerrimus modestè de se loqui; ergo obtrectatores non modo non iratus, & ultor, sed ne iniquus quidem, imò aequior, quam oporteret, illos beneficiis usque coronavit, in suos familiares admisit, in intrinsecis habuit, suosque juxta propriam cujusque habilitatem ministros reddidit, ita ut vere persecutores suos sibi esse cordi cunctis liqueret, quare illum postea ab experto sanctum praedicabant. Litteratorum, sed piorum hominum congressus semper coluit, ab omni cupiditate semper abhorruit, munera nec in ipsa quidem visitatione capere voluit. In familia neminem nisi probatissimi moris habuit, quas ut perficeret, per Venerabilem Sacerdotem Saecularem Andream Porcile animarum venatorem industrium verbo Dei, oratione, meditatione, afflictatione corporis exercebat, ac sacra synaxi saepè muniebat. Carni, & sanguini ita parum acquiescebat, ut per propinquos minus largiretur, severius plecteret. Quotidiè sacrum facere parum erat, nisi fervor in terribili sacrificio semper novus accessisset, qui praesentium corda permovebat. Sancti Petri Apostolorum principis memoriam praecipua veneratione coluit, eique sacellum ex electissimo marmore, aliisque pretiosis lapidibus in templo, quod nuncupatur ad aram, quia ibi primum Sanctus Apostolus sacris operatus fuit, ponere in animo habebat. Corruptos saeculi mores, atque in ipsis Clericis collabentem disciplinam semper cum lacrymis detestabatur, atque illam pro viribus restitueret, duas habuit Synodos, unam Dioecesanam, alteram Provincialem, ex quarum canonibus ejus zelum, prudentiamque colligere pronum est.

Praeclarissimae Alborum vulgò de' Bianchi Sodalitati in D. Mariae de Populo, in cujus album conscripti sunt quamplures aut jam aris admoti, aut proximè admovendi, cujus instituti ratio praecipua illa est, ut capitali supplicio mulctandis sui Sodales praesto sint, eosque ad mortem bene abeundam praeparent, atque disponant, & illi Apostolicarum missionum in sua Cathedrali ultro nomen dedit, illarum promptè, ac lubens parebat legibus, semper ac dioecesana negocia non impediebant: illam autem Sanctiss. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium mira semper coluit benevolentia. Romanae primum ipse conscriptus fuerat, quo titulo Sodalis erat caeterarum sub eadem invocatione illi aggregatarum, prout moris in illa Archiconfraternitate; Neapolitanam nihilominus velut peculiari modo suam reputabat, quia non solum in ejusdem fundatione sui majores egregiam navarant operam, sed semper illius album suis replerant nominibus, & illustribus exemplis cumularant; quare ad illam frequens accedere, Peregrinorum pedes osculari, lavare, discumbentibus ministrare, lubensque Vaticanam purpuram purpureo Divi Philippi Nerii, quo Sodales utuntur, sacco tegere, laetaretque summopere suorum consortio sodalium, non modo propriae institutionis operibus, sed etiam omnibus, quae christiana charitas volentibus suadet, pro virili vacantium, quare illam publicè commendare, & pastoralis suae largitatis signis locupletare. Anno saeculari cum suam sancti Antonii Abbatis aedem pro Sacerdotum Peregrinantium hospitio laxavisset, suam Sanctorum Trinitatis Sodalitatem continuo rogabat, ut eos ad illud immitteret, ut & se laicorum multitudine gravatam quodammodo exoneraret, & ipsi tale munus pastoris proprium exercendi copiam praeberet. Cum esset filius Divi Philippi Nerii, ut visum est, quin Sodalis Sanctorum Trinitatis Romae, & Neapoli, eodem proamavit titulo venerabilem Oratorii Congregationem Romanam, & Neapolitanam, imò universam ubicumque gentium illa florescit, ut praecipuè Neapolitanam, è qua à suis voluit confessionibus Joannem Marcianum integerrimae quidem vitae, genere, doctrina, memoriis historicis universalis Congregationis Oratorii, aliisque editis libris celeberrimum, & ipsius etiam in suo grege procurando usus est opera.

Omnes Regulares ordines dilexit, in primis autem Societatem Jesu, quam in sua gubernanda dioecesi in partem Apostolici muneris venire voluit, cuique nomen jam adolescens dare decreverat; & dedisset utique, nisi sui obstitissent; ejusdem autem Societatis Sacerdos vero tunc illi ominatus dicendo, non erit noster Jacobus Jesuita, sed Cardinalis.

Deiparam, quam suam Dominam appellabat, tenerrimo semper coluit obsequio, illius parvum officium quotidiè infallibiliter recitando, illius pervigilia modico tantum pane, & aqua ab usque sua prima adolescentia transigendo. Illius devotas imagines veluti peregrinans saepissimè invisebat, praecipuè illam in Constantiniana Basilica Sacrae Restitutae à principio dictam; illam Divae Mariae ab Angelo nunciatae in Augusto templo eidem dicato, illas de Carmelo, quarum alteram in illa aede, quae vulgò il Carmine, alteram in illa, quae Montesanto, atque ante illas se B. Virgini, suumque gregem profusissimis lachrymis commendabat. Exercitiis spiritualibus S. Ignatii spiritum suum persaepè recreabat.

Cum Neapolim Philippus V Hispaniarum Rex ubique Catholicus ex improviso advenisset, ei, quae debebat, omnia praestitit obsequia; illum in suo principe templo excepit majori, qua potuit pompa, & Ecclesiastica majestate digna pro temporis angustiis, & qui exciperet, & qui excipiretur

illum-

illumque Angelorum pane propria manu refecit; & coram illo, qui eadem die sacris Vesperis interesse voluit, ut illa dies ex integro foret illius, per quem Reges regnant, & conditores legum justa decernunt, brevem, ac perelegantem prore nata orationem recitavit, qua Protopatroni Januarii laudes, ac demum ipsius Monarchæ virtutes prosecutus est; qua occasione etiam basilicè excepit Eminentiss. Carolum Barberinum ad eandem majestatem à Summo Pontifice cum potestate Legati à latere immissum, Tussanum Jansonium, Vincentium Mariam Ursinum, Franciscum Medicæum; in quorum laudem voluit, ut volebat semper, coram viris, aut dignitate, aut natalibus, aut sapientia conspicuis Alumnos sui Seminarii, & ligata, & soluta oratione latino, græco, & hebraico idiomate ingenii sui pompam facere, ut paulo ante fecerant coram Petro Cardinali Otbobono, cui eadem prorsus officia præstiterat. Cardinalis autem Medicæus nomine fratris sui Cosmi III. Magni Hetruriæ Ducis dono attulerat Cantelmo cor magni illius Servi Dei Innocentii XI. cui liberum, ac publicum suspirat mundus Vaticani oraculo cultum, munus Jacobo undequaque acceptissimum, interque sua verè pretiosa repositum.

Suo Præsulatu magna sanctitatis opinione quamplures obierunt, quos inter Venerab. Virgo Neapolitana Anna Maria de Como, quæ à claro genere nil aliud sortiri voluit, quàm acriores ad pietatem stimulos, & contrà verecundam inopiam auri vim copiosam. Quænam ipsa fuerit? ante ipsos discretionis dies suam vovit Virginitatem Christo Jesu, cujus amabile nomen ferreo telo, manu forti, licet tenella, pectori suo insculptum voluit. Quos adulta jam fecerit sub directione P.P. Societ. Jesu in virtute progressus, vel ex uno patescent. Vix adolescentem non modo B. Virgo Maria, sed ipsemet Salvator noster, & quandoque per suum Vicarium Apostolorum Principem sua visitatione sunt dignati, prout ex illius vita, quæ aliquando publici juris erit. Multique alii eadem fama Creatori spiritum reddiderunt, quos hic brevitatis studio non recensemus. Duorum tamen mentionem facere non abs re visum, quia non modo Confodales Cantelmo fuerunt in Sodalitio Ss. Trinitatis Peregrinorum, sed & eidem in paucis acceptissimi. Alter fuit Frater Benedictus de Palmis, qui mundo abrenunciant Carmeliticæ vitæ genus, quam primi vocant instituti, profiteri voluit; alter Horatius Giannopolus, qui miro erga Eucharisticam dapem zelo devotionis exæstuans auctor fuit, ut eadem ad infirmos non modo decentiori cultu, sed quam maxima, imò regali pompa deferretur, qui Christianæ pietatis actus coævus cum ipsa fide Neapoli, pompostor verò per Horatium ab usque præsulatu Innici Cardinalis Caraccioli, qui illum summoperè fovit, ut sui successores Emminentiss. Pignatellus, & Cantelmus, per totam non modò Italiam, sed per Europam, & extra felicissimè diffusus est. Ipsius etiam Horatii industriæ debetur pro majori ejusdem augustissimi Sacramenti altaris veneratione pii operis institutio, cui nunc centum, & amplius scutorum millia dotalia formant latifundia, quod illicò audiit il Monte del Santissimo, per quod non solum parœciis larga subsidia ad hunc effectum erogantur, sed expositio ejusdem perpetua pro quadraginta horarum oratione diu Neapoli desiderata, aliquando incœpta, sed mox intermissa, suam non modo firmitatem novit, & incrementum, sed splendorem æquè, ac magnificentiam, adeò ut Neapolis ubique nunc audiat la Città del Santissimo.

Vitæ denique perfectioris studio curas sæculi pertæsus piissimus Archipræsul à summo Pontifice petiit, ut abdicare se Archiepiscopatu, ac sibi, & Deo vivere liceret. Quod cùm enixis precibus impetrare nititur, lethali morbo decubuit, quem ultimum sui verus vates agnoscens ad Clementem XI. Pontificem Maximum litteras illico propria manu dedit exaratas, quibus paternam benedictionem, ceterasque Pontificias gratias in mortis articulo rogavit: & voti quidem extitit compos, nam responsivæ summi Pontificis, pridiè quam moreretur, Neapolim pervenerunt. Illicò ad se deferri jussit statuam D. Januarii, quam pluries tenerrimè complexus lacbrymis aspersit, à suo peculiari patrono, non vitam, sed quod melius Deo visum postulans, ejus tamen opem in agone continuò rogare non cessans formulis adeò expressivis, ut uberrimas ex adstantium oculis lacbrymas eliceret; demum prægravante febri delirans nec in verbum quidem ullum de re licet indifferenti prorupit, sed ecclesiarum nitor, Cleri sanctificatio, gregis emendatio, quæ semper in animo, eadem nunc occursabant in ore, & ut plurimum latino idiomate, ac perpolito. Animam tandem anno 1702. 3. id. Decembris Deo reddidit inter amplexus Em. Cardinalis Ursini, qui cum dolorem lacbrymis testaretur iis, qui aderant, ne miremini, inquit, amisimus sanctum. Em. Cardinalis Caracciolus Episcopus Aversanus eum appellabat alterum S. Carolum Borromæum. Quidam sacerdos Religiosi ordinis, qui de Cardinali Cantelmo vivente aliquando non benè senserat, ultimam illius contemplatus infirmitatem, nam illi semper usque dum efflaret spiritum, adsiterat, ad clariss. sanguine, doctrina, ac vitæ probitate virum Antonium Sanfelicium tunc majoris Neapolis. Ecclesiæ Canonicum Cardinalem, nunc meritissimum Neriti Antistitem, Romæ eo tempore degentem scripsit, obiisse Cantelmum alterum veluti Hipponæ Episcopum Augustinum. Alter Religiosus natione Hispanus strictissimæ observantiæ in D. Petri de Alcantara, vitæ quidem integerrimæ, & in suo austerissimo vivendi tenore jam senex, qui etiam illi & infirmo, & morienti semper adstitit, publicè testatus fuit, se utique moriturum Beatum, si eamdem, quam Archiepiscopus Cantelmus mortem oppeteret. Una tandem omnium sententia: obiit sanctus. Nec minus præclara fuerant de ipso Summorum Pontificum testimonia, nam Innocentius XII. qui ipsum in rebus difficillimis consulebat, vocare consueverat Angelum, & regnans feliciter Clemens XI. Hominem Apostolicum, & ideam, & exemplar Episcoporum.

In illius funere, quod in principe templo sollemniter curatum fuit, perelegantem habuit orationem Nicolaus Parthenius Giannettasius Societatis Jesu, quem olim eidem Cardinali acceptissimum inprimis fecerant & morum suavitas, & spectatæ vitæ integritas, atque omnigenæ litteraturæ dotes amplissimæ, quæ tot eruditissimis Historiarum, Poeseos, ac Mathematicæ lucubrationibus typis editis sua se veluti produnt luce.

Sepultus est ante Presbyterium in marmoreo tumulo, quem sibi Innocentius XII. dum Neapolitanam regeret Ecclesiam, extruendum curaverat, eique ad summam Ecclesiæ dignitatem evectus pro arctissima amicitia dono dederat: ibidem immensæ eruditionis vir, omnique laude major Carolus Majellus nunc Vaticanæ Basilicæ Canonicus, illiusque Bibliothecæ primus custos Regnanti Pontifici apprimè charus, & Cardinali Cantelmo olim charissimus hanc epigraphen non sine lachrymis posuit.

D. O. M.

Jacobus S. R. E. Cardinalis Cantelmus
è Ducibus Populi
Archiepiscopus Neapolitanus,
Humanis, Divinisque litteris mire eruditus,
Legationibus amplissimis pro Dei Ecclesia
Feliciter functus,
Acerrimus Ecclesiasticæ Disciplinæ Vindex,
effusa in Pauperes largitate
Morumque Innocentia Insignis,
Magno cum omnium Ordinum luctu

è vi-

è vivis sublatus
Hoc in tumulo
Ab Innocentio XII. P. M. sibi dono dato
conditus est
Anno Domini MDCCII.

Hæc altera item inscriptio illi posita ab Aloysio Capycio Galeota viro splendore generis, fulgore virtutis, profunditate doctrinæ longè lateque clarissimo legitur prope Ostium Sacrarii in æde Cathedrali post indicem etiam marmori incisum sacrorum lipsanorum, quæ in illa asservantur.

Jacobo
Cardinali Cantelmo Archiepiscopo
Neapolitano,
Litteris, Pietate
Et obitis pro S. Sede muneribus
Ecclesiæ totius lumini,
Ut illum viventem obsequio,
Mortuum officiis prosecutus
Immortalem Posteris Monumentis
commendet,
Aloysius Capycius Galeota
Cimeliarcha, & Thesaurarius
ab eodem deputatus
Confectum ejus jussu Sanctorum
Lipsanon indiculum
D. D.

Hæc item altera extat in S. Domo Sodalitii Ss. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium.

Jacobo Cantelmo Stuardo
Neapolitano Antistiti Vigilantissimo
S. R. E. Preb. Cardin. Ampliss.
Sodalitas SS. Trinitatis Peregrinorum,
& Convalescentium,
Quod ipsam, in cujus Albo
more majorum inscriptus,
Hæreditaria veluti Pietate
ac Regia pene munificentia
semper coluerit,
Perpetuo inculpatæ vitæ tenore
illustraverit,
Filio de se, atque adeò Parenti optimo
Multis nominibus benemerito
Ut viventi olim obsequiis
ita Defuncto
lachrymas litat.

CXI. JACOBO *Cardinali Cantelmo in Archiepiscopatu Neapolitano suffectus est Franciscus Pignatellus è Vibonensium Ducibus, filius tamen Julii Cerchiarii Marchionis, & Nojæ Principis, ac Beatricis Carrafæ è Nojæ Ducibus, quæ generis claritate viro non impar, ipsum tamen licet sacrarum ædium conditorem, reparatorem, dotatorem sua longè pietate superavit; suos quippe dies, cum Neapoli incolatum faceret, in Xenodochio Ss. Tri-* A *nitatis Peregrinorum, cujus albo a teneris fuerat adscripta, transigebat. Peregrinarum pedes propriis lavare manibus, ungues resecare, sordes abluere, discumbentibus ministrare, cubilia sternere, piis verbis, proprioque ære juvare, in omnibus, quæ sese offerebant, charitatis operibus exercere una illi voluptas, qua tamen non omnino carebat in suis feudis, imo majori animæ suæ, & proximorum lucro, quia herili majestate seposita eadem subditis præstabat officia, ac si ipsa verna foret, non Domina. Tales itaque sortitus genitores Franciscus illos & ipse superare studuit. Vix adolescens inter Clericos Regulares adscriptus est, ut longè à domesticis deliciis vitæ genus ab ineunte ætate optimè susceptum impensius excoleret, & ad uberrimam litterarum, ac virtutum segetem inolesceret; quod quidem non sine maximo Theatinæ familiæ decore assecutus est. Philosophiam, ac Theologiam adhuc juvenis doctissimis lucubrationibus illustravit, illasque ex Cathedra perdocuit, cùm Romæ,* B *tum Mantuæ Carpitanorum, quo illum fama virtutis, & sapientiæ exciverat: donec rogante Carolo II. Hispaniarum Rege ab Innocentio XI. P. M. omnium ordinum lætitia Archiepiscopus Tarentinus anno 1684. renuntiatus fuit. Quanta autem pastoralis sollicitudinis in illa Ecclesia præstiterit argumenta, fusius exponemus, cum de illo in Præsulum Tarentinorum serie agemus. Dum verò suo, ut decebat, muneri Franciscus incumbit, ab Innocentio XII. cui sanguine proximus, anno 1700. Romam accersitus ad Augustum II. Poloniæ Regem Nuncius Apostolicus immissus. In ea autem legatione negociorum asperitate, & temporum procella vero difficillima tanta se Franciscus prudentia gessit, tantaque judicii sagacitate cuncta perpetravit, ut quamvis cruentis Provinciarum factionibus Respublica undequaque jactaretur, ac tota exitiali bello flagraret, ipse tamen tum jura Regis nuper è Lutherana labe emersi, tum Regni, & Ecclesiæ tranquillitatem feliciter asseruerit. Enim* C *verò en omni Polonica ditione ejus opera ejectis erroribus, qui ad perniciem Regni, & Religionis irrepserant, illud tandem, eo adnitente, perfectum est, ut Ruthenorum Schisma, quod per tot secula ad plurimarum Regionum exitium sævierat, prorsus extingueretur, ipso Livoniæ Episcopo Schismaticorum antesignano ejuratis publicè erroribus in Romani Pontificis communionem, & obedientiam adducto. Ut autem hujusmodi concordia perpetuò constaret, Collegium Leopoli erexit, in quo Rutheni adolescentes una cum litteris Catholicæ Doctrinæ integritatem combiberent. Cardinali Cantelmo è vivis sublato à Clemente XI. P. M. anno 1703. Neapolitanus Archiepiscopus renunciatus est. Quare non sine omnium dolore, Regisque Augusti præsertim, cui ob morum suavitatem, gravitatem judicii, atque in agendo dexteritatem acceptissimus erat, è Polonia jubetur discedere; dumque Romam accedit, Cardinalis singulari imò prima promotione creatur titulo Ss. Marcellini, & Pe-* D *tri, cujus dignitatis insignia Clemens, tum ob tanti Præsulis meritum, tum ob Innocentii immortalis memoriæ Pontificis consanguinitatem deferri voluit per Hannibalem Albanum fratris filium, à quo verbis, quibus fieri potuit amplissimis in æde Lauretana ejus pro re Christiana gesta Clementis nomine exornata sunt. Oblatum autem honorem summa animi modestia Franciscus accepit, gratias agens Deo, ac B. Virgini partæ dignitatis auspici, quam etiam pretiosissimo munere per eumdem Hannibalem donavit, gravioribus interea pro Jesu Christi nomine laboribus se devovendum reputans. Exceptus est Romæ incredibili omnium ordinum plausu, & gratulatione alter veluti redivivus Innocentius, cujus recentem memoriam, ut sanguine, sic & virtute Romanis mentibus excitabat. Quare ut populi votis, studiisque satisfaceret Clemens, diù Romæ illum tenuit, ubi interim ardua rerum Ecclesiasticarum moles illius æquè*

dex-

dexteritatem, ac sapientiam exercuit. Cum verò Neapolitana Ecclesia armorum metu perculsa, & maximis districta periculis absentiam sui pastoris indoleret, Franciscus anno 1707. ne quid fortè detrimenti in tanta rerum conversione suis ovibus inferretur, Neapolim Pontifice annuente, protinus advolavit. Ejus adventus universos miro gaudio replevit, præsertim cum præter spem omnium, & opinionem accidisset, & ubi turbatæ res metum undique incuterent, dirumque bellum portenderent, sasperato ocio, & tranquillitate frui omnibus licuit. Quandoquidem Sacerdos magnus in tempore iracundiæ factus reconciliatio, non modò omni ope, consilioque adnisus est, ne quid intentati mali ab arcibus nondum in deditionem redactis urbs universa pateretur, verum etiam ad mala omnia avertenda, preces, supplicationesque indixit, tunc maximè cum proximus Vesuvius eodem anno III. Non. Augusti tanto incendio conflagraverat, tantaque cineris copia, tenebrisque omnia obruerat, ut & diem, cœlumque ad decem horas civibus, finitimisque urbibus abstulisset, & ubique omnia igne, vastitate, terrore complesset. Quæ rerum fœdissima facies via dum fusis per ipsum precibus, adhibitoque S. Martyris Januarii patrocinio excussa est, atq; in hilaritatem, lætitiamq; concessit. Mox ubi injectus terror omnis depulsus, ut optimè procederet Ecclesiæ suæ gubernandæ præcepta ratio, Ecclesiasticorum ordinem sanctissimis legibus communiendum existimavit. Breves vestes, & quæ sæculi fastum redolerent, capillorum cultum, mulierum consuetudinem, atque omnem aleæ usum Clericis interdixit, studiorum rationem, vitæ institutum, atque Ecclesiasticas exercitationes pro cujusque gradu illis præscripsit, ne aut turpi ocio vitam transigerent, aut sæcularibus studiis occuparentur. Præcipua tamen ei Seminarii Archiepiscopalis cura est, cujus optimam morum institutionem, & variarum in omni genere litterarum studia non fovet modò singulari benevolentia, incredibili moderatorum vigilantia, doctissimorum Præceptorum eruditione, sed auget quoque præmiis additis, suique præsentia, qua interdum perbenigniter de uniuscujusque progressibus dignatur exquirere, ita ut in hac bonarum artium palæstra exercitos Clericos, emissosque Ecclesiæ suæ sedulo addicat ministerio. Monialium disciplinam partem sanè pastoralis sollicitudinis operosiorem tom fortiter à Cantelmo assertam acerrimè defendit, fovitque sumsui præsentia in Monasteriis accuratè invisendis, quod ad cæterorum etiam mores componendos, atque emendandos in tota sua diœcesi sæpiùs præstitit, tum legum sanctitate, quibus præteritorum Antistitum edictis, ac recentibus Clementis XI. statutis insistens, & omnem virorum frequentiam vel ab ipsis Sanctimonialium Ecclesiis arcere studuit, & immodicas earumdem expensas magno consanguineorum bono coercuit, statuens ne qua in posterum in Monasteriis muneribus obeundis aliquid privato nomine impenderet, sed cuncta ex Monasterii redditibus, ac publica authoritate perficerentur, quam sanctissimam legem ne unquam inimicus homo inanibus ludificationibus frustraretur, altero Pontificio decreto firmatam voluit, atque ut ad omnes Italiæ Regiones extenderetur, obtinuit. Vetuit præterea ne mulieres extrà claustra degentes monialium vestes imitarentur, nisi legitima ætas, certus census, atque anteactæ vitæ exempla omnem fraudis suspicionem abstulissent, quo & muliercularum impudentiæ obviam itum est, quæ monastico habitu ad vivendi licentiam abutebantur, & debito religiosis, Deoque dicatis virginibus honori, famæque consultum.

His ita compositis ad aliorum emendandos mores omnem Franciscus curam convertit, pluribus idcircò concionibus habitis, & ad populum, & ad animarum pastores. Cultum Dei, aliqualiter Antistitis absentia remissum suo vigori restituit, ipsamque pietatem excitavit. Superiorum Archiepiscoporum leges, quæ vel desuetudine obsoleverant, vel quem pro temporum injuria obtinere non potuerant, in usum revocavit, novasque adjecit tanta pietate, ac sapientia conditas, ut nihil ad primævæ Ecclesiæ disciplinam restituendam desiderandum videatur. Sedulos prætereà ministros veros animarum zelatores ex Congregatione præsertim Apostolicarum missionum suæ Cathedralis selectos habet, qui cunctorum moribus intendant, & gliscentes undique malas herbas assidua Verbi Dei prædicatione è medio tritici convellant, quorum sæpè sermones, & sui ornat præsentia, & doctissimis quoque verbis interdum excipit. Quoniam autem omnis Pastorum labor inanis est, nisi Cœlestis ille Pastor opituletur, assiduas propterea preces ad Deum fundere antelucanis præsertim horis, quibus corpore, animoque prostratus Divinæ beneficentiæ munera gregi suo apprecatur. Sacrosancta Mysteria summa pietate peragere, publicis sacris tanto modestia, ac religione interesse, ut vel adspectu ipso intuentium animis augustiorem quemdam divinarum rerum cultum, ac venerationem ingerat. Sacras ædes, quarum nonnullas sollemni ritu consecravit, Sanctorumque præsertim Tutelarium frequens adire, quorum præsidio commendatam habet Ecclesiæ suæ tranquillitatem, ut nulla alia urbs sit, quæ tot, tantisque cœlestibus gaudeat patronis, quàm ipsa Neapolitana Inter cæteros verò testatam semper voluit studiorum suorum summam Sanctiss. Martyri Januario publicæ salutis auspici, & assertori præsentissimo. Idcircò nec curis unquam, ut debito honore colatur, nec parcit impendiis, ut ejusdem memoria omni, qua fieri potest, pompa apparatuque quotannis celebretur. Ad id nuper exprimi jussit Martyrium tanti Tutelaris in tabula argentea, quæ frontem aræ maximæ adornare soles signis extantibus, præclaro quidem & sumptuoso septem millium aureorum opere.

Cum verò anno 1710. in festiva commemoratione translationis Neapolim lipsanorum ejusdem S. Martyris, quæ primo Maji die Dominico post sollemnem, generalemque præcedentis Sabbati supplicationem octo sequentium dierum continuato spatio maxima quidem pompa, præclaroque veluti recolitur triumpho, sacer ipsius cruor insolitamore excrescens Crystallinos ampullas, non modò omnino repleverit, sed in illis tetro insuper colore obriguerit, nec sacro oppositus capiti unquam colliquefieri aliqualiter dignatus fuerit, aut saltem rubescere, nil nisi ferale sibi tanto omine portendi rata Neapolis, pœnitentiæ, salutari consilio se devovit, & licet Sacerdotes asperficinere, indutis cilicio iratum undique numen conclamorent, sua insolita significatione unus tacens concionabatur Januarius, qui ad pietatem omnes excitabas Publicæ supplicationes per urbem è quocumque hominum gradu, censuque sacrum horrorem incutiebant. Non modò religiosæ familiæ, sed ipsi viri Proceres, ipsæ Sodalitates ad princeps templum pœnitentium ritu procedebant, illa Ss. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium, quæ gloriosum Christi Athletam multis retrò elapsis annis suum peculiarem Patronum elegerat, aram dicarat, festumque quotannis voverat, post triduum sacrarum precum & meditationum in suo oratorio ante ipsius iconem celebratum spinis coronata pœnitentiales psalmos recitans etiam illuc accurrit, Divo Januario non modo vastam Cerearum vim sui obsequii ergo, sed apocham etiam ducatorum centum obtulit pro illis mulieribus, quæ priùs lupæ per Pœnitentiæ baptismum agnæ asylum repererant in æde, cui SS Clemens, & Januarius fecere titulum. Omnibus interea ipse Archiepiscopus Confessariis absolvendi à sibi reservatis casibus facultatem indulsit, & prece, meditatione, jejunio, corporis afflictatione communem causam apud Dominum urgebat, & nuper laudatum Puellarum Cœnobium, non modo sua authoritate fovit, sed & opibus etiam firmavit. Ne

quid

quid intertrimenti capocent procedentium temporum intercapedine ab assidua pie vectantium jactatione S. Martyris Januarii portentosa desecti capitis ossa, quæ fusili ex argento intercepta sigao, eo situ motu ceperis, quo Ascanius Philamarinus anno 1660. collocarat, iterum ipse suis manibus V. Id. Septemb. 1717. composuit. Profesto, quod vocant Patrocinii, quod recolitur XVII. Kal. Jan. ob præservatam per D. Januarium ab incendio Vesuviano 1631. Civitatem, ejusdem Sancti officium sub ritu duplici, ac missam obtinuit. Interea loci Neapolitana pietas illius statuæ ferè quinquaginta aureorum millium impendio è pretiosis lapillis mitram efformavit, in cujus concinnatione ultro proprio adstiterunt ære, non modo ipse Archiepiscopus, sed omnes ferè cives è quocumque gradu, omnes etiam Religiosæ Domus, ac Sodalitia, & præcipuè illud Ss. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium nulli unquam in D. Januarium obsequiis impar. In celeberrimo per totum terrarum orbem Sacello D. Mariæ à principio intrà Constantinianam Sanctæ Restitutæ Basilicam, aram, quam Canonicorum Collegium suæ devotionis ergo ex electissimo voluit nuper marmore compositam, idemmet Archiepiscopus sollemni ritu consecravit, ut ex hac in Cornu Epistolæ incisa epigraphe.

Marmoream hanc veteris Altaris S. M. de Principio mensam antiquissimo opere eleganter incisam, cum diu in occulto jacuisset, excitato nunc novo elegantiori forma ex electis marmoribus Altari & ab Eminentiss. ac Reverend. D. D. Francisco S. Romanæ Ecclesiæ Tituli Ss. Marcellini, & Petri Presbyt. Card. Pignatello Archiep. Neapolitano consecrato. Assignatis diei VIII. Jan. consecrationis anniversario centum dierum indulgentiis, conditisque in eo particula Cinguli B. M. Virginis, Lipsanis Ss. Apostolorum Pauli, & Iacobi Minoris, Sanctorumque Martyrum Ignatii Episcopi, Laurentii Levitæ, Justini, Joannis, Agatæ, & Christinæ, necnon S. Agrippini Episcopi, & Patr. Neap. Præter Reliquias Ss. quæ in veteri Altari diu sitæ fuerant in hunc locum ut omnium pateret aspectui ipso consecrationis die Canonici transtulerunt XIII. Kal. Majas MDCCXVI.

Cum ob apotheosim Felicis de Cantalicio, Andreæ Avellini, ac summi Pontificis Pii V. à suis ordinibus sollemnes dies celebrarentur, illos sua reddidit præsentia augustiores, & in illorum ædibus quam maxima potuit Pontificali majestate sacris operatus fuit. Cum Societas Jesu in suo Professorum templo Eucharistica plauderet pompa B. Stanislao Kostkæ, quem in Sanctorum album referendum decreto suo Clemens XI. nuperrimè declaraverat, ipse quoque interfuit, & quidem lubens, cum ipse Reipublicæ Polonæ nomine ad hunc effectum supplices Romæ libellos olim dedisset.

Talis itaque Franciscus Pignatellus, qualem præsentia possunt tempora. Profusa ejus in pauperes largitas, quorum nonnumquam nuditati propriis vestibus iisque nitidioribus consulit, obsoletis ipse interea contentus, & quibus uberius sustentandis præter magnam pecuniarum vim ad id corrogatam tenuissimos etiam victus sui sumptus imminuit. Liberalitas ejus ac munificentia verè maxima, qua bene de Ecclesia meritos muneribus, præmiisq; prosequitur, ædem suam Cathedralem operibus magnificentissimis exornat, nam præter olosericam, auroque intextam & argenteam supellectilem ad sacrorum splendidiorem majestatem multis nummorum millibus auctam, nec non suppletam Damascenam auro fimbriatam, pictisque à celeberrimo Francisco Solimeno tabulas additas ad integrum parietum ornamentum, templum S. Antonii Abbatis, cujus sacerdotii titulo insignitur, marmoreo opere decoravit, pluraque per diœcesim proprio collato ære, aut à fundamentis erexit, aut in elegantiorem formam redegit. Seminarii Archiepiscopalis domum, ac Collegium Orphanorum vulgò Pauperum Jesu Christi etiam basilicè amplificavit. Justitia ejus mira, qua pro singulorum meritis pœnas, ac præmia dispensat: itaque sub tanto Præsule illis solum ad Ecclesiasticas dignitates patet aditus, quos aut pietas, aut sapientia commendat. Prudentia ejus singularis, qua res periculis undequaque districtas feliciter expedit. Enituit ea maximè temporibus calamitosissimis, cum scilicet Ecclesiastica jura, & sacrarum rerum religio susque deque haberentur; hac enim explicuit negocia difficillima, in quibus ovium salutem, Ecclesiæque dignitatem sartam, tectamque tueri contigit. Par illi constantia, qua pervicaces, ac perduelles compescit, & quam neque bonorum jactura, neque intentatæ Principum minæ, neque sæcularis potentiæ vis fregere, ita ut rerum suarum ratione posthabita, Ecclesiæ jura, & dignitatem fortiter propugnarit. Suas deniq; virtutes omnes, quas omnes non recensemus, ne prolixitatis notam incurramus, humanitate coronat, qua omnium memoriam provocat; ita enim cunctos amplectitur, ut nemo umquam ab eo dimittì visus sit, nisi votorum compos, aut certè mira verborum suavitate obstrictus.

Suo tempore maxima sanctitatis opinione ad Cælestem patriam evolavit Sacerdos sæcularis Matthæus Angelus Scarfati, qui mira in Deum charitatis flamma semper exarsit, adeò ut cum de illius amore sermones inciderent, in extasim raperetur; septem præcipuos dolores B. M. Virginis semper tenera devotione prosecutus fuit, in quorum memoriam Cœnobium Pauperum Puellarum excitavit. In Xenodochio S. Angeli ad Nidum Sacerdos item sæcularis Joannes Torraccianus eadem obiit fama, ille ipse, qui multis retrò annis in illo SS. Trinitatis Peregrinorum incolatum fecerat, at cum suarum virtutum odor, non modò illud, sed & viciniam, & ipsam jamferè civitatem suavitate replesset, clam aufugit ad Lauretanæ Virginis in Piceno, ubi aliquandiu ignotus, cum vero notus inde divertit, & tandem quasi non agnoscendus longo annorum curriculo Neapolim rediit suum in illa mortale spolium collocaturus, in illo pariter SS. Trinitatis Peregrinorum Dominicus Acutus invicta patientia in suis perpetuis corporis cruciatibus, & continua Divinorum contemplatione inclytus; in Sodalitio verò SS. Trinitatis Josephus Geoffue omnibus sui temporis Neapolitanis Archiepiscopis ob vitæ integritatem, ac zelum in conversione Animorum præsertim ab impuritatis laqueis unicè charus, de quo suprà; Carolus Carrafa Belvederii Princeps, Thomas item Carrafa, Philippus de Ponte è Flumari Ducibus, Franciscus Moles Parioris Dux, Franciscus Navarrot Laterticæ Marchio, Leonardus Valens, Bartholomæus Eschena, ac plerique alii de ipsa pietate multum benemeriti, qui licet aut conjugati, aut cœlibes, aut sacerdotes ipsis etiam rigidissimę institutionis claustralibus in sæculo viventes facti fuere in exemplum. Inter P.P. verò Capuccinos Josephus de Franchis sodalis item SS. Trinitatis, qui inter ipsos audiit Frater Urbanus de Neapoli; in Congregatione Piorum operariorum Antonius de Torres Sodalitii Presbyterorum sub titulo Puritatis B. Marię Virginis institutor doctrina, humilitate, mortificatione, discretione, atque etiam prophetia verè inclytus, de Neapolitano Clero benemeritus, quem adhuc in sua Congregatione tyronem sua præsentia Dei filius dignatus fuit; in Societate Jesu præter Antonium de Auria, Andream de Mari, Carolum Marchesium, Michaelem Mondegai, & nonnullos alios Sacerdotes omnes Sacerdotalibus verè omnibus undequaque virtutibus superabundantes, primas sibi vindicant duo germani fratres cognomines de Hieronymo, quorum alter nomine Joseph Maria, de quo prius mentio, quia licet na-

tu

ta minor primas obiit, vita adeò eximia probitate floruit, ut de sui funeris frequentia quamvis tunc insperata editaam pridiè monuerit, tandemq; qua prædixerat hora, expiravit: alter nomine Franciscus, qui virtutibus humano superioribus fastigio Apostolico viro dignis, ac prodigiis item, dum viveret, clarus, clarior post mortem eluxit: ac celeberrima sui nominis fama miris per ipsum editis Europam pene omnem complevit: quorum specimen qui cupiat, consulat ejus vitæ historiam, quam nuper elegantissimè in lucem edidit Carolus Stradiotti ejusdem Societatis Sacerdos doctrina, ac pietate vere conspicuus.

Hic est ille Pater Franciscus, quem unum Sodalitas Ss. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium voluit, ut in suo oratorio exercitia spiritualia S. Ignatii publicè explicandi laudabilem usum in ipsa olim ferè continuum, temporum vitio interruptum renovaret, quod non semel in eo peregit, item ut Sacramentales Confessiones exciperet, plaries concionaretur, sacramenta ministraret, adeò ut benè posset illius Pater spiritualis audire: quare ipsius posteà defuncti imaginem prima fuit ipsa Sodalitas, quæ in suo odæo publicè exponeret cum hac epigraphe.

Francisco de Hieronymo Societ. Jesu Religione, charitate, cunctisque virtutibus inclyto Sodalitas Ss. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium, quod ipsam concionum frequentia, & sacrorum ministratione ad amplioris sanctimoniæ incrementum excitarit, Amoris ergo atque observantiæ posuit, ut perenni ad pietatem incitamento ab ipso in Tabula vel tacente proficiat.

In cœnaculo, in quo idem Pater Franciscus Peregrinis, & Convalescentibus famulatum præstitit, hæc legitur inscriptio.

Francisco de Hieronymo Soc. Jesu eximiam solo nominis argumento famam habenti, quod post se dignam in oratorio navatam operam hic etiam in ipso veluti divinæ charitatis domicilio omnibus omnia factus Jo: Franciscum Araldum, Julium Mancinellum, Carolum Mastrillum, Petrum Antonium Spinellum, Vincentium Carrafam, ac alios celeberrimos ejusdem Societatis Alumnos æmulatus Peregrinorum pedibus obvolutus sordes absterserit, discumbentibus ministrarit, fausta semper è cœlo huic sacræ domui auspicatus fuerit, nè facti memoriam aboleret vetustas, Primicerius, & Custodes P. P.

Non solum ipsius P. Francisci dum viveret, rationem, quam sui prædecessores, Emin. Pignatellus, sed etiam defuncti habuit maximam, quippè illicò instantibus electis ad regimen fidelissimæ Neapolitanæ urbis jussit circa ea, quæ de illo narrabantur, prodigia juridicè inquiri. Multi præterea alii in claustris cum virorum, tum mulierum, & extrà claustra integerrimam vitam sanctissimo fine coronarant, quos studio brevitatis omittimus. Unum tamen præterire non possumus Franciscum Muscettolam Spezzani Ducem, qua genere, qua pietate clarissimum, sed in promovendo, ac dilatando ubique locorum, & gentium erga S. Januarium obsequio verè singularem.

Ne verò superstitis adhuc Eminentiss. heroïs modestiæ graves simus, finem dicendi facimus, votis tamen omnibus à D. O. M. efflagitamus, ut sospitet, ut Neapolis, quam à Christiana Religione S. Paulinus a Nolanus Episcopus, & Procopius b commendant, quam Petrus Diaconus c Civitatem misericordiæ, & pietatis in pauperes, Hospites, & Peregrinos, omnique vallatam prædicat bonitate, cujus accolæ potiùs Lazaros quæritant, ut exhibeant largius, affluentiusq; quibus indigent, sub tanto religiosiss. Principe bonis undequaque etiam abundet operibus, ut verè ipsi ad hanc usq; nostram feream ætatem prædicta competant encomia, & quæ Volaterrani d testimonio inter Catholicæ Religionis Ecclesias nulla, ut ipsa, tot sanctis Præsulibus claruit, illorum omnium virtutes in uno Francisco Pignatello comprehensas, quam diutissimè possit venerando imitari, & imitando venerari.)

a Paulin. Nolan. Episcopus in 3. Natali s. Fulicis.
b Procopius lib. 4. de Bello Goth.
c Petr. Diaconus, sivè quis alius Author vitæ D. Athanasii Neapolitani Episcopi.
d Raphael Volat. lib. 6. Geograph. fol. 62.

ACERRANI EPISCOPI.

ACERRARUM Civitas antiquissima est Campaniæ Felicis haud longè à Metropoli Neapoli, Comitatus titulo nobilis, quam Clanius amnis præterluit, cujus frequens inundatio eam penè absorpsit. Latet ejus origo, ejus tamen meminerunt Horatius, Virgilius, Liviusque lib. 8. *Acerrani, ait, Romani facti lege à Papyrio Prætore lata, qua Civitas sine suffragio data est.* Annibalis insidiis Senatus ejus in puteum projicitur. Hic Clanius æquus à Virgilio dicitur; etenim aqua haud magna, stagnans, & ferè palustris, quæ quandoque officit regioni; quamobrem insalubris est aeris, atque adeò angustis præfigitur cancellis, ut tantùm ad mille quingenta mortalium capita nutriat. Quis eidem Evangelii lucem primus asportaverit, non constat; creditur tamen Apostolorum temporibus illam accepisse. Cathedralis antiquæ structuræ Sancto Michaeli Archangelo dicata, decentique ornatu instructa est. Tribus dignitatibus nobilitatur, quarum prima est Archipresbyteratus cum quindecim Canonicis, aliisque Presbyteris, & Clericis minoris Ordinis. Destituitur tamen præbenda Theologali, atque pœnitentiali. Animarum cura in Cathedrali exercetur. In Civitate unum tantùm Carmelitarum Monasterium. Non ibi est Seminarium, non Mons pietatis, neque Xenodochia. Episcopalis jurisdictio, seu Diœcesis haud ultra muros Civitatis extenditur, ubi Episcopalis domus propè Cathedralem. Acerranus Episcopatus antiquissimus est. Concordius enim ejus Episcopus sub Symmacho Papa anno 499 Romanæ Synodo interfuit. Suffraganeus deinde Neapolitani Archiepiscopi factus, ad regiam Catholicæ Majestatis præsentationem ex Clementis VII. auctoritate. Census hujus Ecclesiæ sunt ad duo millia quingenta scutata pondere illius provinciæ, taxa illius in libris Fisci Apostoli 100. flor. Episcopi, qui aliquando hanc Ecclesiam administrarunt, sequentes sunt, quos ex diversis monumentis expiscati sumus.

ADDITIO.

(*Acerrarum Civitas octo milliaribus à Neapoli distans ea in planitie Terræ Laboris, qua Beneventum pergitur, eamque Clanius amnis præterluit, antiquissimæ est originis, nec est qui eam enarret. Locus ob stagnantes aquas insalubris est aeris, deficitque in dies, ut vix mille circiter mortalium capita enumeret: sedes tamen est nobili Episcopo digna ob vicinam, bonisque omnibus affluentem Metropolim. Ejus modo in temporalibus uti-*

le

„ *le dominium sustinet Marchio Laini. Cathedralis antiquæ structuræ est, Virgini Deiparæ in Cœlum Assumptæ dicata, ut nobis produnt litteræ processus Consistorialis; eique inserviunt tres dignitates, decem Canonici, inter quos est utraque Præbenda cum aliis inferioribus presbyteris, iadeq; expenditur cura animarum totius Civitatis, quę exercetur per presbyterum ab Episcopo deputatum. Unicum adest Carmelitarum cœnobium. Diœcesis vix extenditur ad octo mille passus, & vix unum locum sub se continet. Annuus census, unde Episcopus vitam sustentare possit, vix 800. ducatorum summam implet, desumiturque ex censibus, & territoriis: in libris fisci Apostol. ejus taxa nunc est flor. 38. Hæc Ecclesia jamdiu Romani Pontificis venerata est immediatum arbitrium: suffraganea deinde facta est Neapolitani Archipræsulis, cùm Neapolitana sedes ad altiorem gradum subvecta est. Fuit olim hic Antistes redditibus opimus, cùm populo civitas fœta erat, ager cultus, & locus salubrior: defecit paulatim, defeceretque magis, ni Pastorum solertia rem fatiscentem repararet.*

„ *Quando autem apud Acerranos inceperit Pontificalis cura, incertum est. Ex Ughelli serie Concordius describitur primo locu, asseriturque desumptus ex Romano sub Symmacho primo Concilio an. 499. sed in ejus Concilii Episcoporum bene perspecta adnotatione Concordius iste non reperitur: nec ullus prodit per ea tempora in Romanis Synodis sive Concordius, sive quis alius Episcopus Acerranus. Adest tamen in ea prima Synodo* ADEODATUS *Cerriensis, seù Ceri-nsis, quandoq; Cerviensis ex varia librorum lectione, & in notulis marginalibus à modernis perperam emendatus, dictusque Acerranus, sed iste haudquaquam Acerranus, sed Cerensis prope urbem Romam Episcopus fuit. Quid si alii legendum putent Cerviensis? nec ideo Acerranus erit; nec eum sibi vindicabit Cerviensis suffraganea Raveanatis Ecclesia, tùm per ea tempora S. Geruntius illi præesset ovili, & Episcopus nondum Cerviensis, sed Ficodensis nuncuparetur. Sed & Carpenses, qui cives sunt amplissimi oppidi Mutinensis ditionis, arbitrati sunt, qui Cerriensis, seu Acerrensis intitulari fortasse potuit in Symmachi Synodo Præsul, eorum fuisse Episcopum, asserentes Carpum urbem olim fuisse Episcopalem, cum Acerræ urbs etiam quondam fuerit ex Polybio Galliæ Cisalpinæ, & eam ipsam, quam modo Carpum dicunt, nullius diœcesis, cujus in spiritualibus jura sustinet, qui principem locum tenet in ejus insigni Collegiata. Sed graviora si documenta adducantur, tunc & Episcopali honore eum civitatis jure fulsisse, facile concedendum erit. Igitur non nisi excurrente duodecimo salutis sæculo Episcoporum certum aliquod exordium Acerranæ Ecclesiæ enpiscari poterit.* Lucentius.)

1. CONCORDIUS Episcopus *a* Acerræ, hujus mentio in Concilio Romano primu sub Symmacho celebrato anno 499. post hunc per multa sæcula desiderantur hujus Sedis Episcopi.

a Hic fuit Episcopus Cerensis, de quo in X. tom. inter Cerenses.

I. 2. BARTHOLOMÆUS primus est Acerrarum Episcopus, cujus deinde post annum sexcentesimum septuagesimum nonum extat memoria. Is anno 1179. Lateranensi Concilio sub Alexandro III. interfuit.

II. 3. ROMANUM hujus Ecclesiæ Episcopum hoc sæculo vixisse credunt: memoratur in Emortuali Cœnobii S. Patritii Neap. mens. Augusti [„ *cujus Monachus fortasse fuit.*]

4. THEODINUS (1) Monachus Casinas jussu Maufredi Tarentini Principis ante annum 1263. in hanc Ecclesiam intruditur apud Arnold. Vvion, lib. 1. ligni vitæ cap. 8. Idem Theodinus ab eodem Manfredo Casinensis Abbas nominatus, eo in munere contra Urbani IV. Pont. voluntatem se gessit, munusque confirmationis, & benedictionis ab Trojano Episcopo accepit: quamobrem Urbanus illum de Sede ejecit, & Bernardum Ayglerium Lirinensis Monasterii Abbatem, Casinensi præfecit Cœnobio, justoque judiciu Dei factum, ut ambitiosus Theodinus de Acerranu Episcupatu simul & Casinensi Abbatia ejectus fuerit. De Bernardi substitutione extat in regest. Vatic. ejusdem Urbani ad eundem scriptum diploma.

Dilecto filio Bernardo Abbati Monasterii Casinensis salutem & Apostolicam benedictionem.

Præ fulgore dignitatis immensæ, qua Confessor almus gratia Benedictus & nomine Monasterium Casinense multipliciter illustravit, locus ipse veluti dilectus à Domino, sicut multa redditur veneratione colendus, sic amplis meruit manuteneri favoribus, & specialiter Sedis Apostolicæ præsidio confoveri. Hic est enim verè locus insignis, hujus Almi signis præfulgidis insignitus, cujus Sidereus ordo per Orbem latè diffusus præeminentia claritatis irradians, inibi fundamenta suscepit, & ut majori præcellentiæ gloria locus ille fulgeret, post corruptibilis vitæ decursum idem Sanctus spiritualiter ad superna vocatus, ibidem corporaliter in Domino requiescit. Dignè igitur ad eundem locum aciem nostræ considerationis extendimus, dignè doloris acerbitate torquemur, quod in illo damnabiliter alieni filii debacchantur, nec indignè agimus, quod circa ipsum Pastoralis officii debitum exequentes insistimus, ut ab eo miseria viduitatis exclusa reparetur utilis sponsi ministerio floribus status ejus. Sanè dicto Monasterio Pastoris regimine destitutu major pars Conventus ipsius Monasterii de mandato Manfredi quondam Principis Tarent. persecutoris Ecclesiæ manifesti Theodinum, qui se gerebat pro electo in Episcopum Acerranum, olim ipsius Monasterii Monachum, & infirmarium, spreta generali prohibitione facta per Sedem Apostolicam, quod nullum Capitulum, vel Conventus absque mandato Sedis ejusdem in Regno Siciliæ procederet ad electionem aliquam celebrandam, in Abbatem prædicti Monasterii nominavit, cujus nominationis prætextu memoratus Theodinus ad eundem Manfredum accedens, fidelitatis sibi præstito juramento, administrationi dicti Monasterii irreverenter se ingessit, recipiendo inter alia fidelitatem à Vassallis ejusdem, & illis imponendo collectas, & alia exercendo, quæ ad Abbatis administrationem pertinere noscuntur, publicè indictæ Sedis contemptum, & animæ suæ periculum exercendo. Nos autem videntes dicti Monasterii per hoc offuscari decorem, & nequientes tantum ipsius dispendium, & ignominiam tolerare, nominationem hujusmodi non sine multiplici nominantium temeritate præsumptam cassavimus, cassam & irritam pronunciavimus, ac decrevimus nullius existere firmitatis. Et quia dicebatur, quod Ven. frater noster Episcopus Trojanus personaliter ad eundē Theodinum accesserit, confirmationis, & benedictionis munus auctoritate nostra impensurus eidem, nos si quid per eundem Episcopum factum erat in hac parte, vel alterius fieri contingeret, cassavimus similiter, & decrevimus aliquatenus non valere; Cupientes autem ut ipsum Monasterium statum prosperum divina clementia cooperante resumat, & interponentes Apostolicę sollicitudinis studium, ne per vacationem diutinam incurrat in spiritualiter & temporaliter detrimentum; sperantes quoque, quod per tuæ circumspectionis industriam, cum habearis vir scientia præditus, morum honestate decorus, consilii maturitate præclarus, & sollicitudine circunspectus, Monasterium ipsum relevetur à noxiis; & utiliter auctore Domino proficiat in utrisque te à vinculo, quo tenebaris Monasterio Lirinen. cujus præeras regimini, penitus absolventes ad prædictum Monasterium Cassinense te duximus de Potestatis Apostolicæ plenitudine transferendum, teq; ipsi Monasterio Cassinensi de fratrum nostrorum consilio in Abbatem præfecimus, & Pastorem; Ideoque discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus impositum tibi onus devotè suscipiens, sic curam dicti Monasterii Cassinensis

(1) Hic omittendus utpote intrusus: quia etiam ex litteris Urbani IV. ab Ughello relatis dignoscitur Theodinum hunc sacrum Episcopatus unctionem non suscepisse, sed tantum uti electum nequiter imperasse in Acerrano ovili.

III. *fis laudabiliter gerere studeat, quod tibi per vitæ meritum, & aliis proficias per exemplum. Nosque personam tuam præcipui favoris gratia prosequi non immeritò teneamur.*

Datum apud Urbem veterem 4. Kalend. Aprilis Pontificatus nostri anno secundo.

III. 5. THOMAS Episcopus Acerrarum anno 1286. 16. Kal. Decemb. cum Romæ esset, cum aliis pluribus Episcopis indulgentiam elargitus est Ecclesiæ S. Aniani Attensis. Integrum monumentum retulimus supra to. 4. in Catalogo Attensium Episcoporum. Nec quidquam aliud de Thoma invenire potuimus.

IV. 6. GENTILIS Episcopus Acerrarum obiit 2. Novemb. in veteri Menologio Montis Casini; annus quo excessit, quove floruerit, ignoratur. („*Casinas Monachus fuit ex M. Casini monumentis.*)

V. 7. GUILLELMUS vixit anno 1310. ex regio regest. Neap.

VI. 8. Fr. JOANNES Ordinis Minorum Acerrarum Episcopus translatus est ad Balneoregiensem Ecclesiam à Clemente VI. anno 1342. 10. Kal. Januarii, ut in regest. Vatic. epist. 93. fol. 94. In ea dignitate vixit ad annum usque 1348.

VII. 9. Fr. MATTHAEUS de Castro Petri ejusdem Ordinis Minorum Episcopus Balneoregiensis translatus & ipse est ad hanc Acerrarum Ecclesiam eodem an. 1342. ac die, quo Joannes ad Balneoregiensem transitum fecerat, ex eodem Vat. regest. Mortem obiit anno 1344.

VIII. 10. Fr. HENRICUS de Monte, Siculus, Ordinis Prædicatorum, insignis Academiæ Parisinæ Doctor, Acerrarum deligitur Episcopus, successitque Matthæo ann. 1344. 5. Kal. Junii ex eodem reg. Vatic. ep. 13. fol. 8. ann. 3. Pontificatus Clementis VI. Obiit sub eodem anno 1348.

IX. 11. RAYNERIUS ex Cantore Cathedralis fit Episcopus ab eodem Clemente anno 1348. 6. Kal. Novemb. cujus electio habetur in eodem regest. Vatic ep 33. fol. 35. ann 7. Pontif.

X. 12. FEDERICUS antecessor Joannis vixit extremis diebus Innocentii VI.

XI. 13 JOANNES florebat sub Urbano V. anno 1363 & Bonifacio IX. anno 1394. ejus mentio in lib. de diversis formis ejusdem Pontificis. Eodem anno vel defunctus est, vel ad aliam dignitatem translatus. Coadjutorem habuit fratrem Nicolaum de Neapoli Ordinis Minorum, qui ob frugem vitæ melioris coadjutoriæ officium in manibus Bonifacii Pontificis liberè dimisit, & ad Ordinem suum rediit, commendatus ab eodem Pontifice Ministro Provinciali Terræ Laboris ejusdem Ordinis litteris sub datum Romæ apud S. Petrum 12. Octobris ann. 5. quo anno, & die Joannes adhuc Acerranam Ecclesiam regebat.

XII. 14. THOMAE electo Acerrarum Episcopo indulget Bonifacius IX. anno 1394. ut à quocunque maluerit Catholico Episcopo munus consecrationis acciperet, in eodem lib. tum & in alio de obligat. Prælat. fol. 57. Novem omninò annos hanc rexit Ecclesiam, defunctusque est anno 1403.

XIII. 15. ANGELUS de Concilio Canonicus Neapolitanus hanc eandem obtinuit Ecclesiam 3. Kal Aug. ann. 1403. diu illam administravit, defunctus sub Martino V. ex eodem lib.

XIV. 16. PHILIPPUS hujus Ecclesiæ Præsul die 20. Junii 1429 obtulit sacro Senatui solitum pium servitium, ut in lib. oblig. habetur, fato functus est sub Eugenio IV. ann. 1434.

XV. 17. Fr. NICOLAUS de Urbino Ordinis Prædicatorum vir litteris & prudentia illustris, evasit Acerrarum Episcopus anno 1434. 8. Id Sept. successitque Philippo. Videtur defunctus anno 1439.

XVI. 18. NICOLAUS Descarius Nicolao successit ano. 1439. 20. Septemb. Sedit ann. 12. & libens volens nuncium remisit ann. 1451.

XVII. 19. BELTRANDUS Canonicus Neapolitanus

A electus per dimissionem Nicolai, nonis Aprilis 1451. sequenti anno mortalitatem explevit.

20. LEO, qui & Leoncinus, Curtesius, Civis, & Archidiaconus Surrentinus, à Nicolao V. electus est Episcopus 6. Non. Octob. 1452. Interfuit coronationi Alphonsi Regis anno 1494. die 2. Junii; in patria decessit, quinto supra quadragesimum sui Præsulatus anno. Jacet in Ecclesia Sancti Francisci, hac brevi inscriptione, XVIII.

Hic requiescunt cineres, & memoria
Illustr. & Reverendiss. Leonis Cortesii
Episcopi Acerrensis Surrentini.

(„ *Hic junctis manibus cum Leone Nolano, &*
„ *Benedicto Dragonariæ consecravit Oliverium*
„ *Card. Carrafam in Archiepiscopum Neapolitanum: & perperam in* Ciaconiano *opere, ubi de Oli-*
B „ *verio, & in Ughello nuncupatur Dominicus.* Lu-
„ centius.)

21. Fr. ROBERTUS de Noe, vel de Noya Apulus, Ordinis Prædicatorum nobilis Alumnus, vir doctrina & pietate clarus, ex Episcopo Minerbino ad hanc Sedem translatus ab Alexandro VI. anno 1497. die 15. Maii. Præfuit huic Ecclesiæ annis septem, factusque est Archiepiscopus Pariensis 15. Aprilis 1504. ut ex Actis Consist. liquet. XIX.

22. NICOLAUS de Noe suffectus est ei anno 1504. die 15. Aprilis. Obiit ann. 1511. XX

23. VINCENTIUS de Corbis, Civis & Canonicus Sarnensis sublectus est die 22. Augusti 1512. mortuus autem est antequam integrum annum suæ dignitatis explesset. XXI.

24. Fr. JOANNES de Vico ad eam dignitatem provectus est die 23. Julii 1512. Interfuit Lateran. Concilio sub Leone X. Obiit anno 1516. („ *De eo* XXII.
„ *agit Nicolaus Antonius in Bibliotheca Hispana t.*
„ *1. p.* 610. Mandosius.)

C 25. CAROLUS de Areostis, nobilis Ferrariensis, Vaticanæ Basilicæ Canonicus, & Vicarius, sublectus est Episcopus Acerrarum cum retentione Canonicatus & Vicariatus die 28. Januarii 1527. è vivis exemptus est anno 1537. („ *Caroli meminere Alverus in Opere;* Roma in ogni stato, *par. 2. p.* 263. XXIII.
„ *Libanorius in Ferraria aurea par. 1. p. 77. & Petrus Saulnier in opere: de Capite sacri Ordinis S.*
„ *Spiritus p.* 48. Mandosius.)

D

26. JOANNES PETRUS (1) Cardinalis Carrafa *a* electus Commendatarius hujus Ecclesiæ die 16. Julii 1535 *b* post annos quatuor illam resignavit; qui deinde Summus Ecclesiæ Pontifex creatus Pauli IV. sibi nomen assumpsit. XXIV.

27. JO PAULUS de Pisis, de Titiis *c* dicitur in Actis Consist. Utriusque Signaturæ Referendarius, præficitur in Episcopum die 21. *d* Aprilis anno 1539. Sedit annis 16. obiitque anno 1554. Defuncto Jo. Paulo, designatus est Episcopus Acerrarum Paulus Riccardus Aversanus, qui ante consecrationem *e* Romæ diē obiit, sepultusq; est in Ecclesia San- XXV.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 1. col. 601. & seq.

b 1539.

c seu melius de Thisis.

d Die 25. Aprile. ex Actis.

e imo antequam

(1) Error irrepsit in serie Ughelliana, dum pro Vincentio Jo. Petrus describitur, cum ex Cedulis, & actis Consist. temporum [illegible] ratione Vincentius Carrafa Acerranæ Ecclesiæ Administrator fuerit, & [illegible] per biennium ab an. scilicet 1530. ad an. 1539. quo illam ultro cessit ad favorem Jo. Pauli famil. [illegible] Lucentius.

ejus nomen pronunciaretur in Consistorio.

Sanctorum Apostolorum, eo in loco, ubi hactenus in marmore extat hoc epitaphium. A

D. O. M.

Paulo Riccardo
Aversano Acerranorum Episcopo
Designato.
Vixit an. LI. D. VIII.
Fulvius fratris
filius
Patruo optimo
B. M. fecit
An. sal. MDLIIII.

XXVI . 28. JO. FRANCISCUS Sanseverinus Neapolitanus genere, & virtute illustris, electus est Episcopus die 6. Julii anno 1555. Decessit verò anno 1560. („ *Jo Franciscus Severinus, ut dicitur in* „ *Actis, per obitum Jo. Pauli ex Clerico Neapolitano J. U. D. genere & virtute illustris ætatis an-* „ *norum 28. hunc obtinuit Episcopatum 6. Julii* „ 1556. *Cessit oneri* 1560. Lucentius.) C

XXVII. 29. JO. FABRITIUS Sanseverinus *a* Neapol. successit die 14 *b*. Febr. 1560. Interfuit Tridentino Concilio, translatusque est post annos octo ad Triventinam Ecclesiam.

XXVIII. 30 JOANNES Vasquez *c* Urtado, Hispanus ex præsentatione Philippi Hispaniarum Regis evasit Acerrarum Præsul die 23. Julii 1568. Fatu autem cessit 1571

XXIX 31. SCIPIO Salernitanus *d*, Patritius Neapolitanus. germanus frater Thomæ regiæ Cancellariæ Regentis, Episcopus declaratus est die 16. Iulii 1571. Neapoli. Inter mortales esse desiit anno 1581. Sepultusque est in Ecclesia S. Mariæ Gratiarum in Sacello suæ prænobilis familiæ Salernitanæ, in quo & Thomas deinde defunctus commune habuit sepulchrum cum Scipione fratre, hoc insculptu epitaphiu.

a Severinus.
b 31. Martii ex Actis.
c Jo. Vasquez Coronado de Sayas. ex Actis.
d De familia Salernitana legendus Campanilis p. 164. Mondes.

Thomæ cognomento, & generis splendore Salernitano, Patritio Neapolitano ex clarissimo causarum patrono à Philippo II. Austriaco prudentiæ summa rei Præsidi uti, ejusdemque Principis ad Ferdinandum August. de Barensi Ducatu controversia Legato, Magistratuum in Regno Siciliæ & Censori, & Ordinatori sacri Regii Consilii summo Præsidi Prologotheta, ac supremo à latere Consiliario creato, sui tempore Ordinis facilè Principi, pluraque longè merito, quàm adepto, hic cum fratre Scipione, Acerrarum Pont. quiescenti Pompejus Regius Consiliarius, cæterique fratres modicum lapidem pro loci angustia, mole dignissimo PP. *Anno Domini* MDLXXXIII. D

32. MARCELLUS Majorana, Neapolitanus Clericus regularis Theatinus ex Episcopo Crotoniensi ad hanc Ecclesiam translatus die 13. Novemb. 1581. Sanctissimè, ut vixerat, Neapoli extremum diem clausit anno 1586. sepultusque est in Cœmeterio D Pauli apud suos Regulares Clericos, ut testamento caverat. Fuit Majoranus humanarum divinarumque rerum litteratura, itemque ecclesiasticorum rituum peritia clarus, sed vitæ puritate, & in administrandis Ecclesiis zelo illustris, quibus præstantissimi Antistitis partes egregiè implevit. Legendus Joseph Silos p. 1. Hist. Cleric. Regul. XXX. B

33 JOANNES BAPTISTA DE TUFO, *e* Patritius Aversanus, ejusdem Clericorum Regularium instituti nobilis alumnus, Majorano successit die 17. Aug. 1587. Ecclesiam insigni cum animi solertia, zeloque administravit; nihil prætermisit omninò, quo rem animarum benè gereret, exornaretque traditam sibi sponsam, non modu civium, & Cleri moribus, sed externo etiam cultu. Acerrenses cura diu rexit, demum se se exolvi onere curavit die 23. Junii 1603. inter assistentes Præsules à Clemente VIII. cooptatus. Vixit deinde ad annum 1623. obiitque Neapoli 13. Junii, sepultus est in D. Pauli Cœmeterio. Historiam suorum Regularium Clericorum non sine laude scripsit. De viro hoc præstantissimo plura sparsim commemorat idem Silos 1. & 2. par. hist. suæ. Duos germanos fratres habuit Joannes Baptista, ejusdemque Regularium Clericorum Religionis alumnos, Vincentium Uritanum, & Silvestrum Motulanum Episcopos, ut mirum sanè tunc fuerit, quod nunquam postea contigit, ut Silos scribit, tres omnino ejusdem sanguinis, ejusdemque Ordinis germanitate conjunctos eodem simul tempore, eodem in Regno Neapolitano, ab eadem Regum Austriacorum munificentia Episcopale munus, ac fasces administrasse. XXXI.

e De hac familia citatus Campanilis. Mondes.

34. JOANNES Gorrea, Hispanus genere, patria („ *Oriundus nobilis*) Cæsaraugustanus. ex Canonico Neapolitano ad hanc Sedem evehitur die 23. Junii 1603. mortem obiit anno 1606. („ *Fuit* „ *insignis Theologus, & Verbi Dei Concionator.*) XXXII.

XXXIII. 35. VINCENTIUS Paganus, clericus regularis Theatinus, evasit Episcopus Acerrarum die 20. Novembris 1606. de quo Silos. Fuit nobili genere Neapolitanus Pyrrhi Pagani Cæsarei Juris consultissimi, atque à regiis Neapoli consiliis filius. *Is florente admodum ævo*, (verba sunt Josephi Silos) *ac ingenti studiorum civilium spatio emensus, adeptusque publicam cum plausu lauream, periclitari forensem eloquentiam, fortunamque cogitabat, ac grassari per vestigia, atque imitamenta patris ad gloriam. Verùm spirante meliori aura, aliò flectenda velificatio fuit, complexusque est religionis portum, antequam jactari pelago, æstuque negociorum inciperet. Nomen in Paulina domo professus est, ostenditque singulari quodam in virtutum exercitia ardore, ac studio, quàm prudenter, religioseque id consilii compertusset. Cursum circa philosophiæ, tum sacræ Theologiæ instituit, absolvitque: cumque frui pacata quadam animi quiete, ac religiosa consuetudine videretur, raptus ad Ecclesiam Acerrarum est, infulamque deferente Philippo Hispaniarum Rege* III. *effecitque patris reverentia, qui filium præpostero quodam affectu ea insignitum dignitate cupiebat, ut acceptaret. Verùm quo animi sensu susceptum semel institutum dimiserit, commonstravit post annos non admodum multos, cum elato jam Patre, restitui postliminio pristinæ disciplinæ curavit. Id enim natura comparavimus, ut eo redeat statim animus, unde avulsus suis ingratiis, ac vi fuerat. Romam igitur eo consilio accessit Paganus, ut abjecto Episcopali munere, ac dignitate, receptum à Pontifice impetraret; cumque non translatitio id quidem, sed quam efficacissimè, ac semel & iterum & tertiò efflagitasset, flecti Pauli V. animus nunquam potuit, iisque potissimum verbis vota Pontifex eludebat.* Relinquet homo patrem & matrem, *quæ est religio*, & adhærebit uxori suæ, *quæ est Ecclesia. Accepta hac vicaria numinis voce bonus Antistes extra religionis septa ita vixit, ut religiosi officii partes egregiè tenuerit. Externa in primis specie modestiam eximiam Theatinum planè cultum repræsentabat. Frugalissimus, ac proprior nostro Instituto ejus victus ratio, accedebant que pauperibus ea parsimoniæ compendia. Quod quidem gravioris Cœli inclementia Acerrarum Civitatem afficeret, caveat suæ incolumitati Episcopi Neapolitano domicilio. Is verò ita Neapoli commorabatur, ut cum persæpe oves suas coram inspiceret, præsentiam diligentiore quodam studio ac sedulitate compensaret. Devexa jam ætate defunctus piè est inter nostrarum officia, ac certa spe gloriæ. Successit in Acerrensi eo Sacerdotio Antistes Mansuetus è Bernabitis eloquentia, ac eruditione cum paucis spectatus, qui dicere solitus erat, quicquid inibi commodi, aut cultus reperisset, à Pagano extitisse, ut qui Ecclesiam & ornaverat, & censu auxerat.* Cæterum defuncto Vincentio, designatus est hujus Ecclesiæ Antistes Fr. Gundisalvus Pacecco Hispanus patria Civitatensis Ordinis Eremitarum S. Augustini, Philippi IV. Hispaniarum Regis concionator, qui ante quam ab Urbano VIII. confirmaretur, Bruxellis obiit 1641. cum esset Cardinalis infantis à sacris cõfessionibus.

XXXIV. 36 MANSUETUS Merottos, Mediolanensis, Clericus Regularis S. Pauli, quos Bernabitas vocant, egregius verbi Dei concionator, Infantis Margaritæ à Sabaudia a sacris confessionibus, in cujus gratiam ad hanc Infulam à Catholico Rege Philippo IV. præsentatus, successit Pagano die 13. Julii 1644. dum Urbanus VIII. Pontifex propemodum luctaretur cum morte. Vivit eximius Præsul omni honore dignissimus.

A D D I T I O.

[„ *Vigesimo circiter sui Præsulatus anno excessit Mansuetus.*

XXXV. PLACIDUS *Carrafa, nobilis Neapolitanus, Clericus Regularis Theatinus, Magister in Theologia, & sacræ paginæ celebris declamator hoc throno dignatus est 9. Aprilis 1663. Obiit proficuus pastor 1674.*

XXXVI. CAROLUS *de Angelo, Neapolitanus, Episcopus Aquilanus, ad Acerrarum regimen translatus est 17. Decemb. 1674. Vitamque produxit usque ad an. 1691.*

XXXVII. CAROLUS *Tilli, nobili genere natus, presbyter Trevirens diœcesis*, J.U.D. *qui & animarum curam eximio zelo sustinuit, Capellanus honorarius Regis Catholici, multiplicis eruditionis, & suavissimæ affabilitatis vir, dum Neapoli moraretur apud Proregem, eique inter paucos charissimus, ad hanc sedem subvectus est die 21. Januarii 1692. Cùm autem electus esset Monopolitanus Antistes obiit Barii die 20. Januarii 1697. sepultusque fuit in regali templo S. Nicolai, hærede sibi relicto Petro Sagè Burgundo, in cujus domo spiritum Creatori reddiderat.*

XXXVIII. JOSEPH *è clara gente Rodoeria, quæ eadem est ac Roeria in Neapolitano Nobilium Sedili vulgo* di Montagna *conscripta, omnigena scientia, & præcipue Ecclesiastica præditus, Jureconsultus eximius, ut fuere ejus germani fratres, & præcipuè Jo. Leonardus, qui plura edidit in utroque foro versantibus apprime utilia. Causarum patronum ipse etiam egit Joseph in curia Archiepiscopali, ubi legali scientia, morum dulcedine, vitæ integritate omnium plausum, Eminentiss. Episcopi Caraccioli gratiam sibi aucupatus fuit, ita ut mox illum Canonicum suæ Cathedralis, S. Officii Consultorem, & fere omnibus suæ curiæ muniis exercitum voluerit, illiusque sententiam semper magnifecerit, ut suum pariter Canonicorum Collegium, quod in omnibus semper ipsum consulebat. Aula quin etiam Romana multas illi, magnique momenti causas, etiam servorum Dei, quorum beatificatio agebatur, delegabat. Antonius Card. Pignatellus tribunalis visitationis suæ diœcesis primum ministrum jussit; illius opera Card. Cantelmus, & in sancta visitatione, & in Congregatione, quam vocant Causarum, plurimum usus, suæque diœcesanæ synodi promotorem voluit. Quo tempore ipso annuente Archiepiscopo ex præsentatione Caroli II. Hispaniarum Regis Acerranis infulis decoratus mira ipsius Pontificis Innocentii XII. lætitia, maxima sui gregis, quo in ipso optimi Pastoris partes ferè omnes venerabatur. Mansuetus enim erat, ac placidus, & affabilis, cum illis etiam, qui tali, ac tanta minimè erant digni benignitate. Cleri mores dulcedine composuit, ipsa ardua ad singularem lenitate perduxit; ubi verò opus erat, sacerdotale pectus obiiciebat intrepidus; immunitates enim Ecclesiasticæ vindex fuit acerrimus, & causæ Dei fortissimus propugnator. Provinciali Concilio, quod ipse Cantelmus celebravit ut suffraganeus interfuit, illiusque sacri consessus Patres ferè in omnibus illum audire volebant. Multos sui ingenii partus in lucem edere parabat; non potuit tamen morte interceptus mense Octobris 1699. quæ suæ Ecclesiæ, litterariæ Reipublicæ tantam invidit faustitatem. Sepultus fuit Neapoli in D. Mariæ de Pace fratrum S. Joannis de Deo in sepulchro, quod commune cum suis germanis fratribus paraverat cum hac inscriptione.*

D. O. M.

» Qua sibi Gens habuit cultas Rodoeria sedes,
» Proximus est tumuli lectus in urbe locus.
» Ut vitæ socios, socios post fata sepulchri
» Tres simul unanimes conderet urna fratres,

» Joseph Episcopus Acerrarum, Jo. Leo-
» nardus, & Ambrosius Rodoerii J. C.
» Neapolitani sibi, suisque posuerunt
» an. MDCLXXXXIX.

XXXIX. » *F.* BENEDICTUS *de Noriega, Oveteasis, Ordinis S. Francisci de Observantia presbyter ann. 50. sacræ Theologiæ jubilatus, promotus est ad Episcopatum Acerranum 2. Maii 1700. Obiit Neapoli mense Martio 1708.*

XL. » *Fr.* JOSEPH *Maria Positani, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Neapoli ex nobilibus parentibus ortus an. 49. Philosophię Lector, ac sacrę Theologię magister, denunciatus est post diuturnum interpontificium Acerranae Episcopus in Consistorio diei 22. Novemb. 1717.*

CUMANI
in Campania
EPISCOPI.

CUMAE Campaniæ Felicis civitas ad mare juxta Puteolos sita est. Si originem ejus inquiramus, inquit Caracciolus, paulo ante Parthenopen ab Hyppocle Cumæo, & Megasthena Chalcidense ædificata est anno orbis conditi M. M. M. IV. à Troja excisa CXXX. quæ certè primordia, etsi valde antiqua sint, nequaquam tamen eam urbem ideo παλαιοτάτην Strabo vocat lib. 5. quod omnibus Italicis, Siculis, Græcisque coloniis deductis, ut Capaccius censet, antiquitate antecelleret. Nam in promptu afferunt plures Italiæ urbes Cumis antiquiores. Ut Cimmerum Cumis ipsis propinquum Campaniæ oppidum, quod Sibyllæ Cumanæ, ad quam Aeneas divertit, fuisse patriam, Varro tradit; atque adeo multo vetustius Cumis, quæ à Troję excidio & Aeneæ ab ea discessu anno CI. ut dudum dictum est, extructæ sunt. Præterea antiquior est Sibaris ab Achivis ædificata: qui paulo post Trojæ excidium, vi tempestatis eò fuerunt appulsi. Stephanus de Urbibus. Item Cajeta, quæ ab Aeneæ nutrice nomen sumpsit. Sol. & Virgil. Tum Sulmo à Sosimo Aeneæ comite. Ovid. 4. Fast. Necnon Lavinium, Albanorum Metropolis à Lavinia Aeneæ uxore dictum, conditumque ab Aeneæ sociis. Dionis Antiq. 1. Denique Laurentum multo ante Aeneam ac Trojanum excidium à Pico Rege conditum memorat Priscian. Idque patet ex Livio, Solino, & Dionysio: qui referunt Aeneam in agro Laurenti posuisse castra. Omnes itaque urbes istæ seu oppida, vel ante tempora Trojani excidii, vel paulo post extructa, palam est, multo antiquius Cumis Campaniæ habuisse principium. Adhuc tamen ob hujus urbis antiquitatem factum est, ut ea Romę subdita non fuerit, nisi postquam Imperatores fer-

A mè totum orbem subjugarunt. Hinc Tarquinius Superbus Roma pulsus, Cumas se recepit, utpote in liberam, ac tutam Civitatem, ibique reliquum vitæ suæ tempus exegit. De hujus civitatis ædificatione, nomine, progressu, religione fusè agit Capaccius lib. 2. Historiæ Neapolitanæ. Haud satis constat, quis eidem protulerit Evangelii lucem; potest tamen ex conjectura deduci sub Apostolorum temporibus, cum cæteris finitimis civitatibus didicisse sacra Christiana, nec prorsus absimile, videtur Caracciolo, qui dixerit Paulum Apostolum, cum Puteolis fuit, Cumas etiam proximam, & celebrem civitatem, fidei Christianæ rudimentis instituisse. Certè urbem secundo Christi sæculo, Justinus Presbyter & Martyr invisit, antiquum Sybillini oraculi antrum, Templum, aliaque vetustatis vestigia admiratus. Sanè vero quædam Christianæ religionis præludia Cumis emicuisse videntur, cum ibi Sibilla, tam disertè partum æterni Regis è Virgine, & felicia Christi sæcula sit vaticinata. Cæte-

B rum si vera essent, quæ vulgi dictis narrat Stephanus Vivandus Pighius in Hercule Prodicio, & ex Poetarum dictis, maxima esset Cumanæ Civitatis dignitas. *Hæret*, inquit, *adhuc opinio nunc temporis apud Campanos, & vulgus imperitum, ab Averno, vel inferis, istbac Christum Servatorem nostrum, morte per mortem domita, retulisse spolia opima, Sanctorumque Patrum animas ex infernis carceribus extractas per montem Averno, & novo monti victum traduxisse, qui propterea Christi mons nunc etiam appellatur. Suffragantur huic opinioni veteres item Poetæ quidam de balneis Puteolanis scribentes, ut Alcademas.*

Est locus effregit quo portas Christus Averni,
Et Sanctos tranit lucidus inde Patres.

Item Eustasius quidam.

Est locus australis, quo portam Christus Averni
C *Fregit, & eduxit mortuus inde suos.*

Sed fabulosa sunt ista. Aliunde itaque Cumanæ Ecclesiæ antiquitas investiganda est. Eam certe arguunt Episcopi Maxentius, qui Diocletiano Imperatore, & Caju Pontifice, eam rexisse legitur in Actis S. Maximi Levitæ. Et Adeodatus in Concilio Romano sub Hilario Papa celebrato subscribens cum Sotere Neapolitano, atque Tiberio Capuano Episcopis: ac præterea S. Julianæ Virginis sacrum corpus, ab usque Nicomedia, non multo post ejus martyrium, quod anno Christi 290. contigit, eò translatum. Talis quippe eam potissimam urbem sacrorum lipsanorum translatio fuisse jam tum Christianis ipsam refertam, non obscurè significat. Primis igitur temporibus Christiana religio Cumis disseminata est, institutaque in ea Episcopalis dignitas. Constat vero Gregorio Magno ad clavum sedente, Ecclesiam Cumanam Misenati propinquæ aliquando unitam fuisse, quarum tamen

D deinceps, post Benenatum Misenatis & Cumanæ Præsulem, conjunctarum Ecclesiarum Episcopos ad posteritatis memoriam non transiisse: sed haud diù conjunctio hæc perduravit; siquidem in Concilio sub Agathone Papa anno 680. celebrato, Petrus Cumanæ, & Agnelius Misenatis Ecclesiarum subscripserunt Episcopi. Quoniam vero anno 1207. Cumana hæc civitas propter inhabitantium malitiam diruta, Sanctorumque Lipsana Julianæ Virginis, & Maximi Levitæ divorum tutelarium, è Cathedrali Maximo dicata Neapolim translata fuerunt, ejus Ecclesia Neapolitanæ cum omnibus suis juribus perpetuo fuit unita, ut ex Actis Caroli Primi Regis habetur. Is singulis annis Neapolitano Archipræsuli exolvi jussit ann. 1277. omnes fructuum decimas, quas Reges ex agro Cumano excipiebant. & ad Cumanam olim Ecclesiam spectabant. Sunt qui scribant Cumanam Ecclesiam Aversanæ unitam fuisse, quemadmodum & proximã

Atellanam quondam Cathedralem, Clerum in proximo in insigni Juliani oppido ejusdem diœcesis translatum esse: cum hactenus in Aversana Ecclesia tres Primicerii recenseantur, inter quos Cumanus habetur, & Clerus Juliani, Cumanus nuncupetur ex veterum traditione. Sed Regia registra, ac monumenta Neapolitanæ Ecclesiæ clare ostendunt, eam Ecclesiam non Aversanæ, sed Neapolitanæ unitam esse, & obnoxiam: atque in bonorum inventariis Regum jussu conscriptis cum Alexander Carrafa Archiepiscopus præesset, hæc leguntur. *Idem tenet Archiepiscopus in Cumis Ecclesiam Cumanam cum infrascriptis juribus, & possessionibus, &c.* Quicquid autem sit de unione Cumanæ Ecclesiæ, Clericorumque suorum, certe constat Cumanam eandem Ecclesiam, Neapolitanæ suffraganeam fuisse ex libro, qui Provinciale omnium Ecclesiarum inscribitur: quod confirmat Antonius Demochares lib. 3. cap. 15. de sacrificio Missæ. Porro Cumani Episcopi, quorum memoria ad posteros demum data est, hi pauci sunt, qui sequuntur, ex Capaccio.

I. 1 MAXENTIUS primus, qui occurrat ex Cumanis Episcopis, vixit sub Diocletiani immanissima Christianorum persecutione anno 298. de quo mentio in Actis Sancti Maximi Levitæ, & Martyris Cumani, qui post exilium, ungulas, ardentes lampadas aliaque tormenta tolerata, capite pro Christi fide truncatus volavit ad cœlum. Incidit fortissimi hujus Christi athletæ passio anno 298. ut in ipsis Actis licet colligere, in quibus legitur. *Passus est Beatissimus Martyr 3. Kal. Octob. post cujus obitum quindecim fere post annos Christianorum infestatio mansit. Tum ubi pax Christi Ecclesiæ restituta est, apparuit idem Martyr, &c.* Hæc quippe verba signant annum Christi 312. quo videlicet Maximinus in Oriente belli, & morbi cladibus consternatus, desiit Christianos vexare. Euseb. lib. 9 cap. 7. Et in Occidente Constantinus, devicto Maxentio, edicta promulgavit pro Christianis, & bonorum ipsorum restitutione. Euseb. lib. 10 cap. 1. Socrates lib. 1. c. 1. Sozomen. Eutrop. & alii. Habetur in iisdem Martyris Actis Maxentium hunc Episcopum Cumanum, qui ob persecutionis rabiem latitabat, dum Maximus in carcere detinebatur, per visum admonitum ad carceris fores accurrisse, & ducentos fere ibi detentos, Christo regenerasse. Cætera Maxentii acta desiderantur.

II. 2. ADEODATUS Episcopus Cumanus interfuit Concilio sub Hilario Papa anno salutis 465. cum Sotere Neapolitano, & Tiberio Capuano Episcopis.

III. 3. MISENUS, sive Mensenus Cumanus Episcopus ann. Christi 483 cum Vitale Treventino in Picæno Episcopo, & Felice Ecclesiæ Romanæ defensore à Papa Felice Constantinopolim legatus missus revocatus ad urbem in Concilio apud Sanctum Petrum convocato ex omnium Patrum sententia communione Apostolica, & Sacerdotio privatus est, quod Constantinopolim missus prævaricatorem se constituisset mandatorum Sedis Apostolicæ in communicando cum Acacio, post multorum annorum pœnitentiam, veniam sui erroris petens, anathematizato Acacio an. sal. 495. Mense Martio à Gelasio Papa super hoc, Romæ convocata Synodo quinquaginta Episcoporum, ex omnium consensu Misenus absolutus, suæ est restitutus Sedi, cum jam antea Vitalis ipsius in legatione, & prævaricatione socius irreconciliatus Ecclesiæ mortuus esset. Hujus Synodi acta Baronius refert, ex Bibliotheca Vaticana. Interfuit deinde Misenus Concilio Romano sub Symmacho Papa anno 499. & 501. quibus etiam interfuit, & subscripsit Concordius Misenatis Episcopus. Misenus demum è vivis excessit anno 511. ut in marmorea inscriptione, quæ extat Puteolis in Episcopali Palatio eò è ruinis Cumanæ urbis translata, legitur.

HIC REQVIESCIT IN PACE
MISENUS
EPISCOPUS . . . .
P. M. M. II. XXVI. DEPOS. III. ID.
JANUAR.
FL. FELICIS V. C. ET SEDIT ANN. . . .
M. X. D. VI.

Florii Felicis consulatus incidit in annum Christi 511. juxta veriorem computum, quo ex hac vita Misenus migravit.

4. LIBERIUS Cumanus Episcopus mortuus est Gregorio Magno sedente anno 592. tunc Cumanam Ecclesiam idem S. Pontifex Benenato Misenatis his verbis commendavit. *Quoniam Cumanæ Ecclesiæ Liberius quondam Antistes de hac luce migrasse cognoscitur, præterea visitationis destitutæ Ecclesiæ Fraternitati tuæ operam solemniter delegamus, &c.* illud etiam adiiciens epist. 19. lib. 2 ut nullum de alia Ecclesia eligi permittat ibi Episcopum, nisi forte inter Cumanos Clericos ullus esset, quem ad Episcopatus onera evehi posse sibi persuaderet. Ne præterea laico cuipiam eam dignitatem æmulari permitteret. Hoc eodem anno Cumana Ecclesia, cum Misenati ab eodem Pontifice unita fuit, ut patet ex epist. 31 Indict. 10. lib. 2. ad eundem Benenatum, quem utrarumque Ecclesiarum constituit Episcopum: sed parum unio hæc perduravit, ut non semel diximus. IV.

5. BARBATUS Cumanus Episcopus adest Concilio Romano sub Martino I. Papa ann 647. V.

6 PETRUS ejusdem Ecclesiæ Præsul subscripsit Epistolæ Agathonis Papæ ad Constantinopolitanum Concilium anno 680. VI.

(„ VITALIS *subscripsit Epistolæ Concilii Ravennensis, qua possessio Flaviniaci Monasterii, & Tiliniaci villæ Adalgario Æduensi Episcopo confirmatur an. 877.*) VII.

7 JOANNES Cumanus Præsul anno 920. cujus mentio in translatione corporis S. Sosii Martyris è Miseno Neapolim facta, quam Joannes Diaconus conscripsit. Post hunc plures desiderantur Episcopi. VIII.

8. JOANNES hujus nominis secundus, Cumanæ Ecclesiæ Episcopus anno 1134 & sexto Principatus secundi Roberti filii secundi Jordanis gloriosissimi Principis (sic in diplomate) Capuæ, & Comitis Aversæ subscribit, Joannes Cumanus Episcopus. Illud autem erat hujusmodi: *Guilelmus de Piroldo filius quondam Alexandri ejusdem cognominis, qui sum unus ex Baronibus civitatis Aversæ, pro anima ejusdem, & parentum suorum concedit, confirmat Domino Petro Venerabili Abbati Monasterii, quod dicitur ad Capellam, quæ est sita foris Civitate Neapolis, integram Ecclesiam vocabulo S. Petri, quæ dicitur ad Pertusum regione Bugente, quæ esse videtur in territorio Castri Cumani Episcopi.* Idem Joannes anno 1141. cum consilio Cleri, & populi ejusdem civitatis concedit & confirmat Rogerio Abbati Monasterii S. Mariæ de Positano, Ecclesiam Sancti Martini in agro Cumano, petitque ab eo, ut nummos aliquot singulis annis solvat, & inter alia, ut in S. Martini natali, & in Cœna Domini presbyterum ad officium divinum perficiendum mittat. Donationem exhibemus ab exemplari quod extat apud nos. IX.

In nomine Domini nostri Jesu Christi Dei æterni. Anno ab Incarnatione ejusdem Redemptoris M. C. XLI. Indictione quarta, & sexto anno quo Dominus Rogerius Magnificus Rex Siciliæ acquisivit principatum Capuæ, & Comitatum Aversæ.

Ego secundus Johannes Dei gratia Sanctæ Cumanæ Sedis Episcopus una cum communi consilio Cleri & populi nostræ Civitatis per ammonitionem quam à te Domino Rogerio Venerabili Abbate Monasterii Sanctæ Dei Genitricis Mariæ de Positano, & Beati Viti Christi martyris, audivi, proposui, & in animo meo habere pactem cum justis. Idcirco pro redemptione

ani-

animæ meæ, & pro animabus omnium defunctorum, & ut sempee maneamus in orationibus ejusdem Monasteeii & Rectorum & gubernatorum, & pee hoc videlicet scriptum in perpetuum concedo & confirmo canonicè in eodem Monasterio integram Ecclesiam Sancti Martini, quæ est sita in monte qui dicitur ad Pertusum cum omnibus suis pertinentiis, quæ in bis scriptis finibus atque divisionibus declarantue, & finiuntue à parte orientis est finis terra Starcie S. Petei ad pertuso sicut exfinat viam quę pergit ad casam Mesanam, & in aliis locis, & qualitee vadit per capito de ipsis terris de casa Mesanæ, quæ vobis confirmamus & per ipsam viam quæ dicitue de mercuto, qui pergit ad mare mortuum, & usque ad illum arcum antiquum qui est in pede de illa cava qui descendit insuper scripto loco maeo mortuum, ubi in capite de prædicta cava est fictus unus terminus marmoreus niger qui exfinat inter terras quę vobis confirmavimus, & terra Sancti Archangeli de Misena, & qualiter descēdit ab ipso termino pro ipsa cava quę dicitur rivus de Forcolla usque in maee, & ab alio lateee parte Septemerionis finiuntur in terea Dominica incipiens à Seaphilo & ut descendit directum in caveam inferiorem quæ est à purte occidentis, & descendit per ipsam caveam usque in mare, & incipiens iterum à peæscripto Staphilo ducit ad aliud latus quod est à parte Oeientis juxta quandam antiquam gripiam reveetens desuper usque ia caveam quæ dicitue de Cantatore, ubi est aliud unus terminus fixus qui exfinat inter terras quæ vobis confirmavimus & teeea cum scapulis Dominica & qualiter descendit pro ipsa cava quę rivus est usque ad pedes fine teeeæ S. Petri ad Pertuso. Item alius duas teeras de teeea in pede de monte S. Maetini, quarum una subtus via est & ultera supee eandem viam, & finiuntur in prænominato loco casa Mesana, hanc inquam totam teeeam pee præscriptos fines insimul cum suis prædictis cohæeentiis, Ego præfatus Secundus Johannes Cumanus Episcopus ita firmiter cum prænotata Ecclesia S. Martini confirmo vobis in dicto dominio Rogerio Abbati tuisque posteeis illam ut ab hac die in antea & omni tempere tu jam dicte Dominc Rogeri Abbatis tuis successores libera & absoluta à me & à meis successoribus eam habeatis & teneatis, possideatis & fruamini ipsam præfatam Ecclesiam cum totu memoratu terea cum tenimentis sui ad opus prænominati vestri Monasterii s. Mariæ absque ulla contrarietate in perpetuum, & poe hanc confirmationem in unoquoque anno nobis reddatis pro incensu in Assumptione Sanctæ Dei Genetricis tarenos bonos triginta, & in natale S. Maetini prandium unum, & in secundo die lunæ sacræ Quadragesimæ cęnam unam sive omnium ingressitudine, & in S. Martini & cœna Domini nobis mittere debetis presbyterum unum ad officium Dei perficiendum, nos vero nostrisque successoribus debemus antestare & defendere vobis prædicto Domino Rogerio Abbas vestrisque posteeis omni tempore præfatam Ecclesiam S. Martini & totam prædictam terram cum omnibus mobilibus & immobilibus suis contra omnes homines qui inde vobis & posteris tuis & prænominato vestro Monasterio calupniam intuleriat aut auferre aut inquietare temptaverint, & non sit nobis vel nostris posteris licitum per nos vel per aliquam submissam personam jam dictam Ecclesiam cum totam supradictam terram vobis vestrisque successoribus auferre, vel aliquid ex ea minuere, excepto peænominato incenso quod nobis juste eeddeee debetis, ut superius dictum est. Quod si quis hujus nostræ concessionis & confirmationis paginæ contemptorum aut violatorum in aliquo esse præsumpseeit, illa persona sit sub anathemate maledictionis vinculo allegata à Patre & Filio & Spiritu sancto, & portio ejus sit ia die judicii cum diabolo & Angelis ejus. Insuper libras decem auei purissimi persolvat medietatem Curiæ eegis, & medietatem tibi memorato Domino Rogerio Abbati tuisque successoribus, solutaque pœna librarum auei hoc scriptum cum omnibus quæ continet firmum munitum atque inviolabile maneat in perpetuum, & ut in futurum posteeis sit firmum & notum ac perpetuum propria manu A *subjacenti signo crucis signavi, & subscriptos nostros fratres ut subscriberentur rogavi.*

De hoc etiam recordamur quod quando prædictum prandium & cœnam prænominatam nobis feceritis cum nostris Clericis & hominibus in jam dictam Ecclesiam S. Martini comedere debeamus.

Signum crucis manus prænotati Secundi Johannis † Cumani Episcopi.
† Ego Marcus Peesbyter & Canonicus S. Maximi consensi & subsceipsi.
† Ego Matthæus Peesbyter, & Canonicus ejusdem Ecclesię conseasi & subscr.
† Ego Petrus Presb. interfui & subscr.
Ego Guillelmus Clericus & Notarius commanens in Aversana Civitate 10. Kal. Junii eogatus à præfato D. Johanne Cumano Episcopo hanc cartulam confirmationis manu propria scripsi.

9. LEO posttemus existimatur Cumanæ Ecclesiæ Episcopus, propterea quod ejus ætate, anno scilicet 1207. Kal. Martii destructa est Civitas Cumana, ut dictum est ex Actis S. Maximi, præsidente in Cathedra Neapolitana Anselmo Archiepiscopo, qui cum Leone & duobus Canonicis Presbyteris Cardinalibus sacra Julianæ Virginis & Martyris lipsana propriis humeris Neapolim detulit, ac recondidit in Ecclesia S. Mariæ Domnæ uromatæ. Translata item sunt è diruta Cathedrali S. Maximi Laueiæ & Martyris ossa, & Ecclesia Cumana, Neapolitanæ unita est. Cujus Diœc. ob loci propinquitatem, Puteolanus Episcopus habet. Clerum Cumanum in oppidum Juliani translatum, Primiceratus dignitatem in Aversana Cathedrali collocatam vulgus existimat. Et hæc pauca de Cumana Ecclesia, deque ejus Episcopis dicta sufficiant. X.

ISCLANENSES
EPISCOPI,

AENARIA parva, celebrisque Insula gentis Davalæ Marchionatus, & Episcopali titulo clara, in sinu Puteolano haud amplius sex millibus ab Neapoli distat, à statione navium Æneæ sic dicta apud Plinium lib. 1. Hæc item Inarimæ & Pithecusa nunc Ischia, ab Oppido coxendicis imaginem præferente, vel ut placet Volaterrano, à Græca voce, quæ fortitudinem significat, Ischia dicta. Oppidum, ubi Episcopus residet, sic describit Pontanus lib. 2. de bello Neapolit. *Iscla oppidum edito in monte situm, mari olim undique cingebatue; nunc mole jacta, satis longo tractu insulæ conjungitue. Mons ipse brevi admodum à Prochyta freto dirimitue. Inde circum adesis rupibus ab meridie, occasuque mari sinuatur, stationemque efficit, qua parte post ipsam molem insula procurvato in sinum mari abluitur. Statio ipsa ab euris, notisque malè omninò tuta à fluctibus. Ad ipsum autem oppidum accessus est per acclivis maximaque è parte saxo cæso, atque excavata eupe manufactus. Munitiones igitur ita erectæ sunt, uti tormentis æneis & offensitaei*

na-

navium statio , & oppidi porta , finitimæque illi quassari ædes possint. Septem ferè stadia, inquit Capaccius, scopulum ex viva silice ambiunt, ascensum per cuniculum difficillimo vallo ferreis portis militumque Italorum (& ferè Civium) præsidio custodito, quod Regis arcibus videtur novum, Isclanorum præcipuum erga Reges fidei testimonium. Locus firmior ab Alphonso I. Rege Aragoneo fossa, muro, tormentis est factus. Arcis præfectus Vasti Marchio, necis, & vitæ in cives habet potestatem. Omnes Cives à fiscalibus functionibus sunt alieni. Vicos habet Panzam, Fontanam, Testaccum, Baronum, Campagnanum, Casauizzolam, Laceum, Foreum, qui major ad octo millia capita continet, & munitior multis turribus in Occidentali plaga, situ, fructuum vinorumque copia, & aprico cœlo cæteris Insulis loci præstantior. Hanc aliqui laudem tribuunt Montano, & Scopulis, qui D. Andreæ dicuntur. Hinc Romam ad loca mediterranea vina asportantur. Cives, vel quod ignis nimium sanguinem excitet, vel quod Insulanorum mores sectantur, proclives sunt ad injurias. Et quamvis ut plurimum egestate laborent, nobiles tamen multæ familiæ numerantur. Tota Insula pomaria, & nemora, depictaque prata cernuntur. Carduorum memorabilis copia, qui cineres gignunt, Caryophollorum sylvæ, phasianorum, aliarumque avium aucupia, quadrupedum venationes, aurifodinæ, de quibus fortasse Strabo loquutus est, nigra arena, quæ magnetem trahit. Ferri venæ in altissimis rupibus, quæ in Insula aditum prohibent. Undecim tota Insula frigidæ aquæ fontes, quos frigidos appello, si trigintaquinque calidos, & medicos proposuero. (1) Lacus etiam erumpit. Græcum vinum, quod ex ejus agro promitur, laudabile. Latinum etiam non contemnendum. Ligna quoque pauperibus laribus idonea mittit. Cætera hujus Insulæ spectabilia, scituque digna idem Capaccius scribit. In Insulæ Oppido, quod Ischiam Civitatem vocant, major Basilica sive Episcopium est decentis & antiquæ structuræ, atque ornatum pro loci conditione Beatissimæ Virginis Assumptæ dicata, in qua Canonici 13. numerantur, ex quibus tres dignitate eminent, Primiceratus prima dignitas post Pontificalem, Archidiaconatus, & Archipresbyteratus; plures sunt Clerici beneficiati. Unum extat intra Civitatem Monialium Cœnobium Divæ Claræ, & tres Parochiales Ecclesiæ; in ipsa Cathedrali, prima per Archipresb. exercetur S. Basilii, & S. Mariæ de Libera; in suburbiis una est Parochialis Ecclesia sub titulo Sancti Spiritus. Templa sunt Trinitati, D. Nicolao, D. Annunciatæ & D. Mariæ Turrium à Turra familia ædificatum, & D. Stephano dicata. Aedes S. Mariæ Hortidonici à loco, in quo sita est, quam Constantia (2) de Carretta instauravit via amplificata. A Scopuli radicibus stadii ferè longitudinis pons ad suburbium pertinet, quod Celsa dicitur, in quo cœnobium D. Mariæ Scalæ, ubi ex Augustiniana familia fratres commorantur. Aedes quoque D. Mariæ Gratiarum, quam Franciscani incolunt, & D. Dominici. Duo Sanctorum corpora habere se affirmant, S. Restitutæ, & Olivæ, vel Olivatæ. Condiderat autem in Aenaria templum Restitutæ Licinia nobilis matrona, dum anno 257. 14. Kalend. Junias Restituta Cypriani Episcopi discipula in Panizano ejus patria martyrii palmam consequuta in hanc Insulam est advecta. Sed de Restitutæ corpore, deque templo à Magno Constantino Imperatore Neapoli extructo eruditè scribit Antonius Caracciolus in monumentis sacris Ecclesiæ Neapolitanæ, sitne corpus ejus Neapoli nec ne, an verò in hac Aenaria Insula; concludit Beatæ Restitutæ corpus primò in Aenariam divino nutu delatum, & à Lucina honorificè conditum, postea ex ea Insula Neapolim translatum fuisse, sub Altari ejus Aedis olim reconditum. Cæterum lucem Evangelii iis temporibus, quibus & Neapolis hanc accepisse fatendum videtur, tum ex vicinitate loci, tum ex patrum traditione, tametsi ad annum salutis quoque 157. nullum vestigium appareat. Episcopatus verò Isclanus, qui hujus Insulæ fines haud excedit, & animas continet quindecim millia, antiquus est inter recentioras, Neapolitano Metropolitæ obnoxius. In actis Regum Neapolitanorum anno 1303. Episcopo Isclano conceduntur decimæ solitæ, licet introitus fuerint diminuti ob incendium, quo Insula è terranis visceribus naturæ secreto vastata est, anno enim 1302. conflagrasse Insulam duobus continuis mensibus scribit Collenuccius. Hodiè fructus Episcopalis mensæ ad ducatos illarum partium M. ascendit, taxatur verò in libris Fisci Apostolici ad flor. 50. Habet Episcopus temporalem jurisdictionem civilem domtaxat in nonnullas laicorum familias. At Catalogus Isclanorum Præsulum, tum ex paucis illius Ecclesiæ scripturis, tum ex Romanis monumentis collectus, sequens est.

1. PETRUS Isclanus Episcopus in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. celebrato anno 1179. post Sergium Neapolitanum suum Metropolitanum subscripsit. I.

2. AMENIUS anno 1206. cujus mentio in monumentis ejusdem Ecclesiæ, Post hunc plures desiderantur Episcopi, fortasse hoc sedente Præsule obiit Antonius Bulgaro, in cujus tumulo in crypta Cathedralis hæc pauca leguntur verba. II.

Hic jacet corpus nobilis Presbyteri Antonii Bulgaro de Iscla, qui obiit anno Domini M. CCI. Filiique nobilis Marini Bulgari, cujus anima requiescat in pace. Amen.

3. SALVUS vixit anno 1305 cui decimas concessit Carolus II. Rex, quo tempore Insula ferè tota à terræmotu vastata est. III.

4. Fr. PETRUS, Ordo & patria ignoratur, Isclanus fuit Episcopus anno 1306. Salvo successit, quo Præsule obiit Felix Beatrix Isclæ Comitissa, jacet in marmoreo tumulo opere musivo exornato in Cathedrali, ubi hoc extat epitaphium. IV.

Dux jacet hoc Felix tumulo vocitata Beatrix
Cum nato Domino Isclano, Comiteque Marino
Qui legit hoc metrum sistat & sub marmore Petrum.
Natum Felicis Genti dictæ Beatricis
Hoc fieri jussit Felix Comitissa Beatrix
Tempore sub Petri, qui Sedem tunc retinebat
Pro quibus oretis mortis, qui jura tenebat.

5. GUILLELMUS diu Isclanæ Ecclesiæ Episcopus fuit. Obiit sub Clemente VI. anno 1348. ex reg. Vat. Eo Præsule in Cathedrali humatus est Joannes Assaneus Insulæ Victanæ Dominus, habetque ex marmore inscriptionem. V.

Hic jacet nobilis vir Dominus Joannes Assanneus de Iscla quondam Insulæ Vi-
cla-

(1) De his fontibus scripsit Julius Jacobinus Isclanus civis, artium, & medicinæ doctor, & Jo. Franciscus Lombardus supra nobilitatem generis in Apuliæ Provincia, omnium disciplinarum laureis ornatissimus, clarus in Concilio Tridentino Theologus, majoris Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus, & ob familiaritatem, quam Romæ cum D. Philippo Nerio contraxerat, frater etiam Neapolitanæ sodalitii Ss. Trinitatis Peregrinorum, cujus Jo. Francisci laudatum opus, & reliqua, quæ conscripserat, uno volumine reimprimenda parat Vincentius Lombardus, gentilis sui doctrinam æquè ac pietatem æmulatus, cum ejus adolescens eidem etiam sodalitio nomen dederit, & eadem devotione, qua sui Majores erga D. Philippum Nerium excelluerunt. Nobilissimo autem stylo, numero prorsus Virgiliano eosdem fontes expressos litteraria Respublica propediem expectat à Camillo de Quintiis sociel. Jesu, quem non minus claritas sanguinis, quàm pietas, cunctæque virtutes sat superque commendant.

(2) Hæc fuit illa Constantia Sulmonis princeps, fœmina quidem incomparabilis, vitæ integerrimæ, ac lectissimæ virtutis heroina, quæ non dum tot religiosorum familiarum, quibus maximo impendio regia pene munificentia domos aperuit, sed omnium pauperum, quorum omnium indigentiis vera filia D. Philippi Nerii in sodalitio Ss. Trinitatis Peregrinorum semper præsto fuit alveus, & adhuc etiam defuncta, dum supremis tabulis illorum bono consuluit, de qua omnes ferè Auctores Regnicolæ, & nonnulli etiam exteri, ut Hippol. Maraccius in Heroid. Marianis, & alii cum laude locuti sunt.

clanæ Dominus , qui obiit anno Dom. MCCCXL. die prima Aprilis,cujus anima requiescat in pace. Amen.

Fortè etiam Guillelmo tunc sedente defunctus est Petrus Bonomane Insulanæ Ecclesiæ Archidiaconus, cujus tumulus visitur in Cathedrali cum epitaphio hocce.

Hic jacet Dominus Petrus Bonomane Archidiaconus Insulanus , cujus anima requiescat in pace , floruit in hoc mundo centum, & tribus annis , qui obiit anno Domini M.CCC.XXXI. mensis Martii XXV. XIIII. Indict.

Et prope hunc tumulum altera legitur inscriptio ex marmore , penè exesa.

Hic jacet Petruccius Bonomane Archidiaconus Isclæ , cujus anima requiescat in pace . . . .

VI. 6. THOMAS, vel Thomasius ex Canonico Marsicensis Ecclesiæ immediatè Guillelmo successit 11. Kal. Januarii anno 1348. ad hanc dignitatem vocatus à Clemente VI. anno septimo sui Pontificatus , cujus electio extat in reg. Vat. ep. a 15. fol. 101.

VII. 7. JACOBUS Isclanus Episcopus translatus est ad Martoranensem Ecclesiam in Calabria anno 1359. ex regest. Vatic.

VIII. 8. Fr. BARTHOLOMÆUS de Busularils . Papiensis, Ordinis Eremitarum S. Augustini , proximè post Jacobum hanc suscepit regendam Ecclesiam 11. Kal. Aprilis 1359. ex reg. Vatic. Innocentii VI. à quo ob præclaras animi dotes , & doctrinæ excellentiam gratiis & privilegiis nobilitatus fuerat. Parentem habuit, & fortasse fratrem germanum Jacobum Busulatium Ord. Prædicatorum virum præcipua sanctitate clarum , cui nomen Beati fecere , quem in Ecclesia Sancti Dominici in suburbiis Isclanensibus marmoreo sepulchro tumulaverat, ubi ejusdem Beati effigies spectatur , librum apertum in manibus habens , in quo hæc verba insculpta. *Liber excusatorius de gestis per eum de tota vita sua* : In fronte tumuli hæc : *Beatus frater Jacobus Busulacius nuncupatus sub isto altari* MCCCC.LXXX. *die xvj. Augusti fuit translatus . Per annos xiiij. à Joanne Galeacio Mediolanense , martyrium carceris pro veritate suscepit . Papiam , Alexandriam de omni malo ad omne bonum reduxit, omnes dignitates abhorruit , & nunquam propriam habuit.* Deo *gratias . Amen .* Ad dexteram tumuli insignia sculpta sunt Busulariæ gentis , Leo nempe , sub quo tria lilia . Ad sinistram Crux magna , Civitatis Papiensis symbolum , in medio hæc verba : *C. Communitatis Papiæ* . Bartholomæus verò cum bene per annos omnino triginta hanc rexisset Ecclesiam ex hoc mortali ergastulo ereptus an. 1389. sepeliri voluit juxta ejusdem Beati tumulũ, quod nunc eidem superpositum cernitur , cum hoc epitaphio .

† In hoc Cœmeterio reconditus fuit Bartholomæus Lombardus de Papia de Pusulariis Episcopus Isclanus M.CCCLXXXIX. *die IIII. mensis Decembris .*

9. PAULUS Strina de Caprea Insula Episcopus fuit Isclanensis anno 1392. quo Præsule Ischiæ obiit Joannes Cossa Procidæ Dominus , jacet in nobili , pulcherrimoque marmoreo tumulo in Cathedrali : hoc epitaphium habet. IX.

Hic jacet corpus viri magnifici Joannis Cossæ de Iscla militis Bothontini & cætera , Insulæ Procidę Domini , qui obiit Isclę Anno Dom. MCCC. XXCVIII. die IIII. *Augusto V. Ind. cujus anima requiescat in pace . Amen,*

Hac tempestate ædificatum fuit sacellum D. Catharinæ in Cathedrali à Bernese Taliarieio nobili viro , ut proloquitur lapis . *Hæc Capella ædificata , & dotata per nobilem virum quondam Bernese Taliarieiam ,* ubi jacet corpus Antonii ejusdem familiæ cum hac inscriptione ;

Hic jacet corpus nobilis viri Antonii Taleriei dicti Imbriaci, *& filiorum suorum, qui obiit Anno Domini* M.C.C.C.C. *die mensis . . . quorum animæ requiescant in pace.* Amen.

Quo anno obiit Ciccus Magnocria Canonicus Cathedralis jacet in eadem Cathedrali in Sacello Divæ Annunciatæ ,

Hic jacet corpus Venerabilis viri Cicci Magnocriæ de Iscla Canonici , qui obiit anno Dom. M.C.C.C.C. *cujus anima requiescat in pace . Amen .*

10. BALTASSAR Cossa *a* Cardinalis Neapolitanus , ille idem qui postea Joannes XXIII. Papa fuit , aliquando hanc habuit commendatam Ecclesiam . X.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 2. col. 793. & 785.

11. ANDREAS electus Isclanensis à Gregorio XII. cui indulsit , ut à quocunque maluisset Catholico Episcopo munus acciperet consecrationis , ut in lib. de præbendis legitur sub eodem Pontifice. XI.

12. FR. NICOLAUS Beneventanus Isclanensis Episcopus defunctus est sub Martino V. anno 1418. XII.

(„ *Nicolaus iste fuit familia Tintus , Ordinis verò „ Prædicatorum Alumnus . Patria Beneventanum „ censet Ughellus . Fontana verò in Theatro Dominicano de eo scribit : volunt Cremonensem monumenta illius Conventus : & præsumptio stat pro Cremona , quum ibi à quingentis annis floruerit , & „ floreat Familia Nobilium de Tintis . Refert verò „ Arisius in Cremona liter. t. 1. p. 220. sequens antiquum monumentum repertum penes PP. Minores „ ex Observantia S. Francisci , degentes in cœnobio*

San-

„ *Sanctiss. Virginis Gratiarum ad quartam lapidem* „ *procul ab urbe Mantua, occasione encæniorum il-* „ *lius Ecclesiæ, ex quo constat jam an. 1406. Nico-* „ *laum Isclana sede potitum fuisse. En monumen-* „ *tum.* Die XV. Augusti MCCCCVI. Pontificatus „ Sanctissimi Dom. N. Innocentii Papæ VII. an- „ no II. consecrata fuit per R. P. F. Nicolaum de „ Tintis Episcopum Isclanum. Præsentibus igi- „ tur, & assistentibus Reverendiss. Dom. D. Ioan- „ ne de Mantua, divina miseratione S. Sedis Apo- „ stolicæ Patriarcha Venetiarum, Dalmatiæque „ Primate, & D. Antonio de Ubertis Dei gratia „ Episcopo Mantuano.)

XIII 13. LAURENTIUS de Riccis, nobilis Florentinus, antea Episcopus Anconitanus, postea Senogalliensis, ad hanc Isclanam translatus 4. Id. Januarii 1419. quam rexit septem, & decem annis, iterumque translatus ad Ravellensem anno 1436. Consule quæ de ipso scripsimus in Episcopis Anconitanis tom. 1. & in Senogalliensibus tom. 2.

XIV. 14. Fr. JOANNES Siculus, Ordinis Eremitarum S. Augustini Theologiæ Magister fit Episcopus Isclanus 4. Kal. Aprilis 1436. Præfuit annis 19. mortem obiit anno 1453. de quo hæc pauca Acta Consistorialia.

XV. 15. MICHAEL Cosal, Hispanus, Monachus & Abbas S. Mariæ de Rota Ord. Cisterciensis Cæsaraugustanæ Diœcesis, vir egregiis moribus, prudentia & doctrina longè clarissimus, Alphonsi Primi Regis Neapol. in paucis charus, intimusq; consiliarius, in cujus gratia Nicolaus V. illum ad hunc Episcopatum promovit 5. Kal. Julii anno 1453 in eaque postquam plures eximiè egisset annos defunctus est anno 1464.

XVI. 16 JOANNES de Cico, Perusinus, hanc eandem Sedem tenuit anno 1464. cujus etiam mentio anno 1479. in monumentis ejusdem Ecclesiæ.

XVII. 17 BERNARDINUS de Leis, Romanus, Lateranæ Basilicæ Canonicus evasit Episcopus Isclanus anno 1503. translatus ad Castrensem Ecclesiam in Tuscia die 8. Januarii 1504 die verò ejusdem mensis 16. necdum consecratus fit Episcopus Lavellinus, deinde 23. Februarii ejusdem anni Cal-

A liensem accepit Ecclesiam, ita ut plus minus mense, quatuor titulis diversarum Ecclesiarum condecoratus fuerit: de quo vide illarum Ecclesiarum Præsulum seriem in primo, secundove nostris tomis.

18 DONATUS Strineus, electus Episcopus Castrensis, permutatione facta cum Bernardino, Isclanus declaratus est Præsul die 8. Januarii 1504. de quo Acta Consist. XVIII.

(„ *Dum hujus Ecclesiæ moderaretur sacra jura 26.* „ *annis Propontifex fuit Neapolitanæ, ut ex sepul-* „ *chrali inscriptione deprehenditur in Neapolitano* „ *templo S. Mariæ de Gratia, ubi sepultus fuit an.* „ *1534. Inscriptio supra relata fuit in Archiepisco-* „ *pis Neapolitanis in Archiepiscopo Francisco* „ *Carrafa.*)

19. Fr. AUGUSTINUS Palivenia Gephanensis Salernitanæ Diœcesis Ordinis Servorum ex Episcopo Caprensis Insulæ die 24. Aprilis an. 1534. à Clemente VI. translatus est ad Ecclesiam hanc Is- XIX.
B clanensem. Doctus erat vir, & egregius verbi Dei concionator. Scripsit, teste Possevino, complura opuscula carminibus concinnata in laudem Virginis Mariæ. Sub Paulo III. in Regno Neapol. decimarum collector. Tredecim annis laudabili, egregiaque virtute Isclanum rexit Sacerdotium, obiitque sub eodem Paulo anno 1548. („ *De Augustino tractat* „ *Marraccius in Bibliotheca Mariana par. 1. p. 160.* „ *laudaturque à Toppio in Bibliotheca Neapolitana* „ *p. 4.* Mandosius.)

C

20. FRANCISCUS Guttieres, Hispanus, Palentinus patria, splendidia ortus natalibus, electus die 24. Septembris 1548. obiit anno 1554. XX

21. VIRGILIUS Rosarius *a*, Spoletanus, Canonicus S. Mariæ Rotundæ de Urbe, ad hunc Episcopatum promotus est die 27. Augusti 1554 indè factus Archiepiscopus Sipontinus, creatusque est S. R. E. Presb Card. & Adriensis Episcopus, hanc habuit commendatam deinde Ecclesiam ad mortem usque, quæ incidit in annum 1560 (1) de quo vide Sipontinorum, Adriensiumque Episcoporum Catalogos in 2. & 7 nostræ Italiæ sacræ tomis. XXI *a* De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 856.

D 22. PHILIPPUS Gerius, Pistoriensis, successit Rosario die 16. Januarii 1560. Clarus fuit in Tridentino Concilio; inde translatus est ad Assisiensem Ecclesiam 1564. de quo ibi. XXII.

23. INNICUS *b* Cardinalis Avolus factus commendatarius Isclanus ann. 1564. quam Ecclesiam dimisit anno sequenti. XXIII *b* De eo Ciacon. Oldoini t. 3. col. 955

24. FABIUS Pulveronus, *c* Neapolitanus, suffectus est die 8. Junii 1565. Excessit circa ann. 1590. („ *Hujus Præsulis honorifica fit mentio in Academicis Jo. Baptistæ Rinaldi.*) XXIV *c* Pulverinus.

25. INNICUS Avolus, Canonicus Regularis Lateranensis, electus est Episcopus Isclanus die 29. Januarii 1590. Supra septem & triginta octo annos hanc rexit Ecclesiam. XXV

26. FRANCISCUS Tontolus, Sipontinus, Congregationis Sommaschæ Procurator Generalis, S. Officii in Urbe Theologus qualificator, Indi- XXVI

cisque

(1) Mors Virgilii incidit in annum 1559. Ceterum gratis asseritur de ipso in serie Ughelliana Sipontina, & Adriensis pontificis sedes. *Laurentius*

cisque Congregationis Consultor ab Urbano VII. adlectus est hujus Ecclesiæ Episcopus die 25. Januarii 1638. vivit adhuc Episcopale onus gerens cum dignitate.

ADDITIO.

(„ *Confirmavit Franciscus synodum sui Prædecessoris, multasque novas illi addidit Constitutiones; onus tandem Ecclesiæ dimisit anno 1663. postquam 24. annorum spatio illam rexerat, & in suburbio Olimpiaco Neapoli apoplexia correptus fato cessit, sepultusque fuit in D. Demetrii suæ congregationis Somaschæ.*

XXVII. „ JOANNES ANTONIUS *de Vecchis, nobilis Capuanus, & in patria Cathedrali Canonicus, per renunciationem Francisci Tontoli ab Alexandro VII. an. 1663. die 12. Februarii hanc Ecclesiam suscepit regendam. Novennio, quo illam gubernavit, maxima constantia suæ sponsæ jura tutatus fuit, substinens liberam esse Canonicatuum suæ Cathedralis collationem, quam quædam Isclanæ familiæ juris Patronatus laicalis esse contendebant. In villa suæ Cathedralis vulgò il* Cilento, *incolatum fecit, in qua humilem, pauperem, ac prisci candoris vitam vixit, decessitque anno 1672. humatusque fuit in æde Cathedrali.*

XXVIII. „ HIERONYMUS *Rocca, clarus natalibus in Catacensi Urbe, sed longè sua virtute, ac scientia clarior, V. I. & S. Theol. in Romano Sapientiæ Archigymnasio Doctor, electus Isclanus Episcopus an. 1672. die 3. Octobris possessionem iniit 12. Februarii 1673. Suos Diœcesanos semper ut filios adamavit, illorum sacramentales excipiebat Confessiones, viam salutis etiam nolentibus facilem reddebat, animosque ad rixam declives in pace componere pars fuit suæ pastoralis sollicitudinis operosior. Cathedralem ædem, domumque Episcopi vetustate fatiscentem magno sumptu, ut potuit, refecit. Suæ sponsæ dotem reddidit locupletiorem, & si largior illi census fuisset, omnes utique Ecclesias in sua diœcesi restaurasset, aliasque de novo erexisset; ob id summoperè favit Sebastiano Montio Isclano Patritio, cui quidam novæ Ecclesiæ constructionem pro virili impediebant: quare condita illa fuit, & nunc inter pulchriores illius Insulæ recensetur. Sui populi temporali commodo etiam studuit, calles olim inaccessibiles expeditos fecit, itaut per ipsum in sua diœcesi, & mystico, & litterali sensu fuerint prava in directa, & aspera in vias planas. Aquam potu, qua carebat urbs cum suo Vico, qui audit Celza, à monte, quem Typhæi sepulcrum Vates somniantur, non minus duorum milliarium spatio, primario sua, sed & etiam insulæ impendio, quippè impositum fuit super farina vectigal, cujus solutioni pro tali effectu subjacere etiam suum clerum voluit, in planitiem deduxit. Fonti autem in medio plateæ hoc incisum voluit distichon à se compositum.*

„ Has sudavit Aquas Cereris patientia Curtæ,
„ Edocuitque famem ferre magistra sitis.

„ *Magno illi Cardinali Caracciolo in Neapolitana difficillima diœcesi Vicariam impendit operam; perampla item Beneventanam longa suorum Præsulum absentia enervatam visitator seù Vicarius Apostolicus eo zelo gubernavit, ut Eminentiss. Archiepiscopo Ursino pro integra, summaque reformatione expeditissimam semitam reliquerit. In vico Leucopetræ propter Neapolim in Gentilitia domo nephriticis doloribus peracerbè vexatus secessit, ubi anno 1691. morti occubuit, & in publico ejusdem domus sacello, donec in suam Cathedralem deferretur, pro tempore depositus fuit Præsul omnibus virtutibus ornatissimus: fuit enim valdè humilis, placidus, familiaris, patiens, eleemosynarius, justitiæ tenax. Stans illicò decidebat decretaque subscribebat, omnibus dilationibus resectis, ut litos citius expedirentur. Purpuram etiam, quam bene meruerat, consecutus fuisset, nisi mors illum summo Pontifice Innocentio XII. cui unicè charus, frui prohibuisset. In materia legali duo Volumina Typis edita reliquit inscripta.* Dissertationes Juris Selectæ, *Jurisconsultis adeò acceptissima, ut & Neapoli, & Venetiis, & Lugduni recusa fuerint; prætee alia manuscripta apud Hæredes.*

„ MICHAEL ANGELUS *Cotignola, Neapolitanus, qui ei successit, pietatem hauserat una cum litteris à Societate Jesu in illius Collegio maximo, ubi in Sodalitio Presbyterorum suo titulo Assumptionis B. M. Virginis adscriptus, repentè talis Sacerdos evaserat, qualem illa fervida instituta ad Clerum efformandum unicè facta requirunt; quarè illi gratissimus, ut frequentiores essent ipsius missiones per vicos, & Provincias Regni Neapolitani, ac etiam extrà, ære suo semper largissimè juvit pro itineribus, aliisque necessariis impendiis. Cardinalis Caracciolus cum jam esset Cotignola in V. J. & in S. Theol. laureatus suæ Cathedralis Canonicum, & Ordinandorum Congregationis voluit à secretis: quæ quidem munera maximam, quam de eo conceperat Archiepiscopus opinionem, contestata sunt. Omnes porrò ordinandos, Parochorum electionem, examen Confessariorum in peramplâ Civitate, ac diœcesi Neapolitana uno nomine Ordinandorum illa cõplectitur Congregatio. Cardinalis Pignatellus, qui postea Summus Pontifex Innocentius XII. illum aliis itidem muniis exercuit, & præsertim Monialium difficillima cura. Quod in ipso quidem mirum, Ordinandis, Parochis, Confessariis, Monialibus omnibus, Canonicalis suæ dignitatis oneribus, Monasterio insuper sanctæ Mariæ de Splendore, & Collegio Pauperum Jesu Christi, quorum erat vigilantissimus Protector, uno, eodemque tempore adeò prospiciebat, ut unusquisque sibi uni vacare solummodò crederet Cotignolam. Ætate demum vergente Coadjutorem pro chori servitio ab Apostolica Sede in Canonicatu petiit, & obtinuit. Innocentius interea XII. Isclanum Episcopum creavit, cujus Ecclesiæ die 23. Aprilis 1692. per illius Canonicum Ferdinandum Bergazzanum iniit possessionem; ingressum verò fecit die 2. Junii ejusdem anni. Suas oves ad pascua salutis perducere prima illi cura fuit, quare non semel illuc è Neap. missionarios sacerdotes accivit, & suæ Sodalitatis sub titulo assumptionis B. M. V. & illius S. Mariæ Reginæ Apostolorum, quorum Evangelica prædicatione suam omnem voluit diœcesim spiritualiter renovatam. Ut Clerus suo juri faceret satis, illum præcessit exemplo. Castus adeo fuit, ut numquam ex illius ore licet ætate jam gravis coram uno è suis ab intimis Sacerdotibus vitæ professione conspicuis, ac etiam senibus, qui de proprio Pastore minimè poterant demirari, verbum ullum, aut per jocum, aut per oscitantiam, quod æquivocè impurum aliquid sonare poterat, umquam exierit; oculos nec in ultima ætate in mulierum vultus sicet aut turpium, aut vetularum umquam diverterit. Patiens admodum, ut numquam questus fuerit, si quid sibi sinistri accidisset. Pater pauperum, ut non modò suæ Ecclesiæ censum, sed suum, quod valde dives, patrimonium cum pauperibus commune fecerit; in sancta visitatione Parochis æs, quod vocant, postulationum restituerit, ut in bonum suarum Parœciarum converterent. Uno denique nomine sanctus adeo, ut cum per insulam vox percrebruisset, se velle Episcopatui propter ætatem cedere, sui omnes diœcesani, ipsæ puellæ solutis crinibus veluti supplicatione indicta ad illum processerunt, cum fletu etiam rogantes, ut à tali sententia recederet, quæ amoris, ac doloris æque significatio in oculis humanissimi Præsulis etiam lachrymas elicuit. Salutaria*

XXIX.

sem-

semper edicta functvit, finits temporibus fuis Canonicis onus recitandi boras divini officii in sua Cathedrali confirmavit, locum illis à Mansionariis, sive Hebdomadariis distinxit, & ut cresceret ministrorum Ecclesiæ numerus, alios redditus è suo proprio assignavit patrimonio, novas, ut vocant, Hebdomadas constituendo, quas voluit de jure Patronatus suorum Canonicorum. Cathedrale Templum restauravit, opere tectorio, ac picturis celeberrimi Pauli de Matthæis exornavit, sacraque supellectili, non modò pro Episcoporum, sed etiam reliquorum Sacerdotum usu ditavit, pulcherrimum pro Episcopo Tronum voluit concinnatum, Episcopalem domum refecit, & amplinvit. Pro Coronide tantorum operum in suo Ecclesia humillimus Præsul illud tantum Domini incisum voluit, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. *Serenissimo Principi Vaudemontio, qui illuc Balneorum causa venerat, illico visitationis præstitit officium, à quo, cum fama suæ insignis probitatis in dies magis, ac semper magis excresceret, singulari obsequii nota fuit exceptus; imò coactus fuit, frustrà sua reluctante humilitate, à propriis manibus pissimi Herois, qui ei omnino voluit exhibere, raro inter viros Principes exemplo, Cocolatis potum accipere.*

Cum per sex annos, ac menses Isclanam rexisset Ecclesiam, tanto se deinceps oneri imparem omninò dignoscens, illam, ut se proximæ morti compararet, in manus Pontificis resignavit, & anno 1698. Neapolim remigravit, ac laudabilem usum invisendi quotidie iconem B. M. V. quæ continuis scatet in illa Civitate prodigiis in Ecclesia, quæ vulgò S. Maria dell'ajuto alli Coltrari, *resumpsit. Devotissimus etiam fuit imaginis B. Mariæ à principio in Constantiniana S. Restitutæ Basilica, in qua aram maximam vetustate jam sacro impurem ministerio proprio impendio, opere perpolito refecerat, & licet nec suæ domus insignia, nec aliquam inscriptionem apponi expressè voluerit, gratissimum suo olim Collegæ Neapolitanum Canonicorum Collegium, & insignia, & hanc voluit incidi epigraphen.*

D. O. M.

Michaeli Angelo Cotignolę Episcopo Isclano
Prius Ecclesiæ hujus Can. Primo Presbyrero
Cardinali
Quod Altare hoc suo sumptu restauraverit
Capitulum Neapolitanum ex gratitudine
P. A. D. MDCXCVII.

Plenus tandem dierum, ac meritorum die 22. Martii 1702. temporalem cum æterna vita commutavit, uno sibi in illis amplissimis, de quibus liberè testari poterat, facultatibus, suum parentem imitatus, hærede relicto, cui uni semper inservierat, Jesu Christo in illius pauperibus, qui Jesu Christi sacratiss. nomine distinguuntur, in quorum Collegio hæc extat inscriptio.

Petro Paolo Cotignolæ
Quod ex supremis tabulis opulentam
hæreditatem
Collegio pauperum Jesu Christi reliquerit
ea lege irrogata, ut quaterna sacra
in die hoc in templo operarentur,
& D. Michaeli Angelo Theologo
Ecclesiæ Neapolitanæ Canonico
Inarimensium Episcopo,
Sodalium Protectori,
ac D. Francisco Sacerdoti
Protonot. Apostolico
Petri Pauli Filiis,
quod alter majorem interioris
domus partem
ære suo construxerit,
alter donatione inter vivos
Sodalitium auxerit
Uterque ultima liberalitatis indicia
In eosdem Alumnos contulerit,
Collegium
Parenti, natisque optimis
Pro unanimi erga se Beneficentia
Hoc grati animi Monumentum
P.

Altera etiam legitur inscriptio in laudata Ecclesia S. Mariæ, in qua suam corpus humatum voluit.

D. Michael Angelus Cotignola S. T. D.
Capituli Neapolitani Canonicus Cardinalis
Primus presbyter Neapolitanus,
Innocentii XII. nuper Archiep. Monialibus
regendis Vicarius,
Nunc Episcopus Aenariæ,
& D. Franciscus Antonius fratres
Immortalitati spem mortalibus
exuviis auspicarunt
Magnæ Dei Matri Auxiliatrici
se, cineresque suos viventes dicarunt,
Ut Aræ, ad quam nunc excubant,
post obitum accubent:
Ne quos Amor diù junxit,
Tumulus dividat,
Lapidem hunc vitæ suæ Ducem
Posteris Testem
Anno Domini MDCXCI. P.P.

Hanc etiam illi in Isclana Cathedrali posuit illius successor.

Michael Angelus Cotignola
Sacræ Theologiæ Doctor
Isclanus Antistes
Sponsam hanc suam
Incomptam specie
Vetustate ruentem
Aere proprio
Decore eximio, forma præclara
quæ patent
Vividæ juventuti restituit
Anno reparatæ salutis MDCXCIV.
Præsules posteri
Exemplum habetis
Ut quemadmodum ipse fecit
Ita & Vos faciatis.

Et alteram etiam illi locavit in parte interiori Episcopalis domus.

Michael Angelus Cotignola S. T. D.
Episcopus Isclanus
A' fundamentis restauravit
A. D. MDCXCIV.

Super omnia autem, quæ verè maxima, contulit Michael Angelus suæ sponsæ beneficia, illud primum, quod illi Præsulem dederit, de quo nunc loquemur, omnibus virtutis numeris absolutissimum, & verè ipse dedit, quia ipse summo illum Pontifici Innocentio XII. proposuit, qui licet alioquin meritissimum, sibiq; notum, dignissimum tamen habuit quia Cotignolę judicio cōprobatum. Fuit hic

XXX LUCAS *Trupani, Neapolitanus, Antonii filius, qui Philosophiam, ac Theologiam in Collegio Maximo S. Jesu, utramque Jus à Francisco Verde postea Episcopo Vici æquensis, de quo suo loco, perdidicit. Clericali militiæ adscriptus nomen dedit Sodalitio Presbyterorum sub titulo Puritatis B. M. Virginis, quod Vener. Pater Antonius Torres Congregationis Piorum operariorum instituerat, & illi deinde Apostolicarum missionum in Neapolitana æde Cathedrali, pro quo suis Congregatis lectiones Moralis, & Polemicæ Theologiæ feria 2. pluries fecit. Cardinalis Caracciolus cathechesin suis familiaribus explicandam illi assignavit, cui expli-*

cationi ipse etiam Em. Princeps maximo suo animi oblectamento persæpe intererat. Cum in utroque jure, & in divinitate jam Doctor, imò in Theologorum Neapolitano Collegio Magister licet juvenis renunciatus fuisset, ipsum viri quidem doctissimi consulebant, cum nullus ferè esset moralis scientiæ liber, quem ipse præ manibus non habuisset. In Academia casuum conscientiæ, quæ qualibet feria VI. coram ipso Em. Archiepiscopo in templo principe cogitur, semper locum nova dubia proponenti, fervidèque arguentem cuncti demirabantur. Episcopus tandem Isclanus suæ Ecclesiæ possessionem iniit die 9. Febr. 1699. & mox pro reformatione morum edictum promulgavit omnem in se continens sacrorum Canonum disciplinam: juvenes illicò ob Magistrorum in illa insula defectum, donec aliter consulere permitteretur, Neapolim amandabat commendatitiis Epistolis ad PP. Societatis Jesu, ut ab ipsis pietatem, doctrinamque condiscerent, & de singulorum in utraque palæstra progressibus semper certior fieri volebat, adeò felici eventu, ut non modò in ipsa urbe, sed in ipsis vicis publicè nunc ipsi Isclani, Philosophiam, Theologiam, utrumque jus ex Cathedra perdoceant. Publicas etiam Academias in sua diœcesi adaperuit, in quibus non solum qui jam erant, & qui esse cupiebant Sacerdotes, sed ipsi etiam Laici sese exercebant gaudentes & ipsi etiam coram doctissimo Præsule aliqua scientiæ luce comparere sublustres. Continuæ vel Philosophicæ, vel Theologicæ Theses, exercitia spiritualia, Sacramentorum frequentia, puritas morum, servitium in divinis, sufficientia Patrimonii, publica exemplaritas erant illæ conditiones, sine quibus omnibus nullatenus aliquis sperare ab ipso poterat manuum impositionem. Ipse autem omnes præibat exemplo, quippè in omnibus illis litterariis exercitationibus semper ipse intererat, sæpè sæpiùs & ipse novas quæstiones proponebat, difficultatesque mira facilitate solvebat, præmia merentibus etiam publicè laudatis, ut æmulationem foveret, publicè largiebatur. Non modò ad suum Clerum frequentissimas habebat conciones, sed etiam ad populum, à quo avidissimè audiebatur etiam diebus non feriatis, sed parum erat concionari, nisi quod verbo, opere etiam exequeretur. In quodam vico suæ Diœcesis insinuans illi turbæ ultionum tenaci remissionem injuriarum, ea qua præditus erat eloquentia, & gratia dicendi, suggestu relicto in eadem Ecclesia coram omni populo, publicè ultimo Clerico osculatus est pedes. Interfuit ut suffraganeus Concilio Neapolitano Provinciali sub Cardinali Cantelmo, à quo, & ab illius sacri consessus Patribus ob singularem ejus doctrinam summo loco habitus fuit. Multas etiam illi causas canonizationis Servorum Dei, & præcipuè illam Venerab. P. Francisci Caraccioli Clericorum Regularium Minorum Fundatoris S. Romana Sedes delegavit. Anno 1716. die 31. Maji admirabilem illam synodum Diœcesanam promulgavit, quam Typis etiam publici juris fecit, dignam quidem, quæ in omnibus peregrinis Bibliothecis ob Catholicam Catechesin, Ecclesiasticam disciplinam, plenamque Sacrorum omnium scientiam asservetur. Non modò spirituali suæ sponsæ, sed etiam materiali bono consuluit; naves laterales suæ Cathedralis Ecclesiæ opere tectorio, ac perpolito exornavit, quod per renunciationem suus prædecessor non potuerat; sacrarium nobiliter refecit, Episcopalē domum cubiculorum situ immutato, aliisque de novo pro exterorum hospitio additis, scalis bene dispositis, ampliatis areis, commodiorem, & elegantiorem reddidit. Mensæ Episcopalis redditus mirè auxit: ipsa nemora aratrum perpeti voluit, quæ omnia opera sua rara modestia coronavit, quippè nullum ad posteritatis memoriam de se loquentem voluit tantare lapidem cuncta suo Antecessori attribuens in duabus illis inscriptionibus in majori Ecclesia, & in Episcopali domo jam suprà relatis. Incœpit quidem Cotignola, multa molitus & maxima, sed non omnia ob brevitatem temporis complere potuit, quæ Trapani illius premens vestigia largo etiam impendio, & meliori quoque forma perfecit. Multa denique pro suæ sponsæ juribus perpessus, quando meditantem suæ Ecclesiæ pavimentum marmoreum reddere, at illud Neapolitanæ Ædis Principis, ad Tricaricensem transtulit die 24. Januarii 1718. regnans feliciter Clemens XI.

XXXI. *JO: MARIA Capycius-Latro è Sinuri Ducibus Patritius Neapolitanus in sedili, quod dicunt Capuanæ, à sua prima adolescentia Congregationi Sommaschæ nomen dedit, à qua pietatem cum severioribus hausit disciplinis. Philosophiam docuit Romæ in Collegio Clementino, Neapoli Rector fuit illius, quod vocant Macedoniorum propter littus maris ad D. Luciæ. Episcopus Isclanus renunciatus 11. Februarii 1718. possessionem iniit suæ Ecclesiæ die 28. Mens. Martii ejusdem Anni. Oves sibi creditas optimus Pastor benè regit, ita ut omnes illi verè diuturnam appetantur ætatem.)*

NOLANI
EPISCOPI.

NOLA Picentinorum Urbs antiquissima, à Vesuvio quinque millia passuum, à Neapoli duodecim in Ortum hibernum abest, eodem in agro, eisdemque sedibus jacet, quibus olim condita extiterat, non flumine, non mari septa, cujus campi, teste Livio, nec lapides ullos habent, neque flumine irrigantur, nomen retinens vetustum, Romanorum quondam Colonia, & municipium, quam sic patefaciunt lapides apud Capaccium.

IMP. CÆS. C. VALERIO
DIOCLETIANO
PIO. FEL. AUG. COL. FEL.
AUG. NOLA.

& alius

L. LICINIO I. F. SER. VALENTI
PATRONO
MUNICIPI CURAT. NOLANORUM
S. P. Q. NOLANUS. D. D.

Hoc tempore haud justam magnitudinem excedit, longè ab illa dispar, quam olim Romani suæ fortunæ sociam habuerunt. Testes ejus magnitudinis sunt templorum, Amphitheatrorum, murorumque ruinæ, & veterum inscriptionum fragmenta, quæ multis in locis pagorum & civitatis eruta passim jacent, & quæ Nolanæ amplitudinis claritatem ostentant, *cum nullam*, inquit Capaccius, *Campaniæ urbem antiquis monumentis ditiorem inspiciamus*. A Tyris conditam fuisse scribit Solinus, Leander à Gepidis, Trogus inter Colonias Chalcidensium commemorat, idemque Silius lib. 12.

Hinc ad Chalcidicam transfert citas agmina Nolam.
Campo Nola sedet crebris circumdata in orbem
Turribus, & excelso facilem tutatur adiri
Planitiem vallo, &c.

Et Juslinus lib. 20 *Jam Phalisci Japygis, Nolani, &c. nonne Calcidensium coloni sunt?* Hic Augustus Cæsar mortuus est ætatis suæ 76. ubi & Pater ejus, eidemque Tiberius Imp. templum condidit & dedicavit. De ejus origine & incremento familiis, rebusque consp cois pulchrum scripsit opusculum Ambrosius Leo Ejus meminere Ptolomæus, Diodorus, Strabo, Polybius, aliique veteres Scriptores, quam amicam Romæ dicit D. Paulinus in S. Felicis Natalis tertio. Sed maxime eam commendat, cum agens de concursu populorum ad tumulum S. Felicis, sic loquitor.

Urbes innumeras una miramur in Urbe,
O felix Felice tuo ibi Præsule Nola,
Inclyta cive sacro cælisti firma patrono
Post que ipsam titulos Romam sortita secundos.

Quod si Maurorum, Vvandalorumque aliquando injuria interierit; nihil tamen aliarum finitimarum Civitatum in Campania cedit. Illam variis ædificiis illustrarunt Nicola, Pyrrhus, Raymundus, cæterique ex Ursina Romanorum nobilissima familia Nolani Comites, quandiu eam sunt dominati; nunc Regia Civitas est, ubique & semper Catholicis Regibus fidelissima: ex ea viri toga, & sago illustres prodierunt, quorum meminit idem Ambrosius Leo. Fidem Christi jam inde ab Apostolorum temporibus amplexa est, vel ab ipso Petro Apostolorum Principe, vel ab ejus discipulis, dum in Campania provincia, finitimisque civitatibus Evangelium disseminarent, quamvis altiores radices egerit Felice Secundo Nolanorum Apostolo, invicto Martyre, Sanctoque Episcopo prædicante, cujus Sancti corpus in crypta Cathedralis honorificè conditum jacet, tanquam Patroni, Divique tutelaris veneratur. Primi illi Christi fideles S. Petro Apostolo in grati animi monumentum Ecclesiam in ejus honorem haud longè à mœnibus condiderunt, cujus adhuc vestigia extant. Basilicam verò Cathedralem cœperunt ædificare eo in loco, ubi S. Felix primus eorum Episcopus post consummatum martyrium sepultus fuit; hanc non semel auctam, ac vetustate fatiscentem à fundamentis magnificè, ac piè Raymundus, & Ursus Ursini Nolanorum Comites reædificarunt, quam post multos annos miserabili casu collapsam Fabritius Gallus æterna dignus memoria Episcopus restituit, forma, & amplitudine pro loci conditione & populi numero, instrumentisq; ad sacrorum majestatem necessariis instruxit, Beatissimæq; Virgini Assumptæ, Stephano antea Prothomartyri, antiquioribus temporibus, Virgini, Felici, & Paulino dicatam consecravit. Sacris in ea ministrant Canonici 20. Ex iis dignitate quatuor eminent, („*Decanus*,„) Archidiaconus, Thesaurarius, & Cantor, („*qui cetum Canonicorum ope suffultus animarum curam exercet.*) Plures Capellani, & alii minorum gentium Clerici divinum opus peragunt. In ea præter S. Felicis Episcopi, aliorumque ejusdem Sanctorum successorum sacras exuvias, plures Sanctorum reliquiæ decentissimè asservantur, è quibus summo honore habetur Crux illa preciosa ex frustulis compacta Sacratissimæ Crucis, in qua Salvator noster pependit. quam Melania nobilissima Virgo ex dono Joannis Hierosolymorum Episcopi S. Paulino detulit, ut ipsemet testatur ad Severum. *Quod bonum*, inquit, *nobis benedicta Melania à Hierusalem munere S. inde Episcopi Joannis attulit*; & alibi in epigrammate.

Hic pietas, hic alma fides, hic gloria Christi,
Hic est martyribus Crux sociata tuis.
Nam Crucis è ligno magnū brevis hastula pignus,
Totaque in exiguo segmine vis Crucis est.
Hoc Melaniæ delatum munere donum
Summum Jerosolymæ venit ab urbe bonum.
Sancta Deo geminum velant altaria honorem
Cum Cruce Apostolicos quæ sociant cineres.
Quàm benè junguntur ligno Crucis ossa piorum,
Pro Cruce ut occisis in Cruce sit requies.

Ex Basilica S. Felicis Confessoris in Nolano Cœmeterio, ubi Paulinus cum tot Sanctorum reliquiis collocaverat, in Cathedralem ad majorem Urbis decorem hæc Crux translata est. Præclara effecta est Nola, tum sacrarum rerum religione, tum Sanctorum Martyrum cruore, ut ferè totus ager sanguine redundet. Quamobrem meritò idem Paulinus tertio S. Felicis Natali scripsit.

Tu quoque post Urbem titulos sortita secundos,
Nam prius imperio tantùm, & victricibus armis,
Nunc & Apostolicis terrarum, & prima sepulchris.

Mille passuum Nola, inquit Capaccius, Cœmeterium distat (corruptoque vocabulo Cemitinum pagum appellant) in quo profectò Martyrum thesaurus reconditur. Ibi Tyrannorum Prælides incoluisse, ibi tot Christianorum sanguinem effusum memoria hominum proditum est. Supplicii locum ostentant carceres obscuri, & tetri locorum ambages, columnæ, quibus innoxii fortasse fideles illigabantur, puteusque marmoreo lapide opertus, quem sanguine adhuc esse repletum, multorum miraculorum testimonio, plerique affirmant. Undique templum venerandam redolet antiquitatem, undique lapides, urnæ, sepulchra in admirationem adducunt, multaque indè aliò translata Sanctorum corpora fuisse crederem. Sunt etiam lapidea fragmenta, quorum alii meminere. Hanc D. Felicis Cœmeterii Basilicam Paulinus magnificentius extruxit, quam olim Damasus Papa exædificaverat, illamque Sanctorum Martyrum reliquiis Vitalis, Agricolæ, Proculi, Euphemiæ & Nazarii ornavit, quas dum Mediolani esset, à Beatissimo Ambrosio Episcopo acceperat, ut ipsemet testatur.

Hic socii virtute fide, virtute corona,
Martyrio Agricola, & Proculo, Vitalis adhærens,
Et quæ Chalcidicis Euphemia Martyr in oris,
Hic est Nazarius Martyr, quem munere fido
Nobilis Ambrosii sub strata mente recepi,
Culmina Felicis dignatur & ipse cohospes.

In eadem Basilica requiescunt Sanctorum Episcoporum corpora Felicis & Paulini Juniorum, & Aureliani, Sanctorumque Martyrum Reparati Diaconi, & Faustilli, Eutychii & Acacii Civium Nolanorum, qui cum S. Januario Puteolis pro Christo sanguinem fuderunt, quorum acta desiderantur. Fortè etiam ibi requiescunt corpora Sanctorum Martyrum Felicis longe diversi ab hujus nominis alio, cum Julia & Jocunda, quorum meminit Martyrolog. Rom. 27. Julii. Hunc locum celeberrimum hoc honore decoravit Franciscus Albertinus Archidiaconus, & Cœmeterii Præfectus.

Siste gradum, quamvis properes, en siste viator,
Te cogat pietas, relligioque loci.
Ingredere, & cineri manibus da lilia plenis,
Quemque Augustinus, Paulinus, Bedaque libris
Concelebrant flexa tu venerare genu.
Ingredere, at mundo corde, & simul exute plantas
Sanctorum quando corpora mille premas.

Franciscus Albert. Archidiac. & Cæmit. Præp. ne transiens tam sacra loca non honorasses, hoc volebam nescius ne esses. Vale viator.

Cæterùm Nola templa habet Divæ Mariæ Annunciatæ, Sancti Joannis Baptistæ, s Salvatoris, s. Spiritus, s Paulini, s. Felicis, s. Claræ, s Francisci. In majori Basilica sacellum est subterraneum, nec non in Basilica Apostolorum ad multos pedes depressa in humum. Sacellum etiam infernum D Felici subterraneum spectatur. Cœnobium sancti Francisci, atque Claræ. & Collegium Virginum

Nolaque sunt intra, & in idem extra mœnia Regularium cœnobia, sanctimonialium quatuor, & duo Conservatoria.

con-

condidit Nicolaus Ursinus Pyrrhi pater, urbis Nolanæ restaurator egregius, Raymundus Ursinus Saleroi Princeps, & Nolæ Comes extra urbem, Cœnobium S. Angeli de Parco pro Fratribus Ord. Minorum Observantium extruxit. Cumulat autem, vel tuetur eam Nolę felicitatem Societatis Jesu nuper conditum Collegium, quòd illic Nolana juventus ad sanctiores mores, disciplinasque præclariores instituatur. Parochiales Ecclesiæ intra civitatem & extra multæ numerantur; plurea verò laicorum Fraternitates, Seminarium puerorum optimè institutum, nec desunt hospitalia pro peregrinis, & ægrotis, aliaque pia loca, & oratoria. Diœcesis Nolana satis ampla est, pagos, & villas permultas continens. Episcopalem dignitatem Nolæ fuisse inititutam ab ipsis Apostolorum temporibus ex eo arbitrantur, quod tunc temporis in ea ad quinquaginta millia *a* alerentur mortales, & proprium haberent Flaminem ad sacra profanis Idolis peragenda: voravit tamen priscorum Episcoporum memoriam invidiosa vetustas. Felix primus occurrit ex iis, qui ad posteros perennarunt, qui suo sanguine anno Christi 259. Nolanam sacravit Ecclesiam, post hunc qui successerunt, duodecim Sancti recensentur Episcopi, quibus præclarissimo decori habetur Paulinus Pastor egregius. Nolanus Præsul a prima fundatione inter Episcopos Campanię numeratus est, Romano Pontifici subjectus, donec Salernitano primùm, mox Neapolitano Archiepiscopo paulo ante Alexandri III. Pontificatum jussus est suffragari, hodieque unam Neapolitanam Metropolim immediatè reveretur, & colit. Illum in Nolana urbe proprios habuisse vassallos habemus ex regio regest. Neapolitano Caroli II. Illustris Regis ad annum 1301. Satis dives Episcopalis mensa, (" *attingens annui redditus* 3000. *ducat.*) cujus census in lib. Cameræ Apostolicæ taxatur ad florenos 400. Cæterum qua consuetudine quolibet anno Nolani suum venerari Antistitem consueverint, idem Ambrosius Leo descripsit, lib 3. cap. 11. quæ cum scitu dignissima sint, & lepida, antequam Nolanorum Episcoporum seriem enarrare incipiamus, libuit hic attexere. (*Antiquus* (inquit) *mos Nolæ increbuit is; Septimo enim quoque Kal. Majas omnes Sacerdotes, Episcopules, quos presbyteros vocant, tam qui in urbe, quam qui in contermінis oppidis immorantur, ad urbem, Episcopumque se conferunt. Veruntamen non licet Clericis urbem intrare, nisi coronatis, atque ordine canentibus cum plasculis tibicinibus. Cantus sunt Dei, ac Sãctorum hymni, corollæ vere contextæ sunt è rosis, floribusque citreis, aliisque, si quos pulcherrimos ea dies producere solet, manu quoque ferentibus fasciculos rosarum affabrè contentos, ac aptè distinctos: eo itaque modo honorati Sacerdotes urbem, templumque Episcopi ingrediuntur, singulæ verò turmæ eorum à singulis oppidis adventantes. Deindè ubi omnes in choro congregati sunt, singulatim vocantur ad Episcopum. Is verò tum sedet in solio quodam alto, quod situm est sub parva testudine; testudo autem hæc inter majorem cellam, atque minorem lævam erecta est à duabus columellis, atq; pariete tribus arcubus parvis interjacentibus, sustentatur quoque per solia atque imagines quasdam fastigiatur. Sed hoc solium, quod in Cella majore esse deberet, expositum est eo pacto, quo dictum est. Vocatur igitur Sacerdos de ordine, ac turma sua solut ab æde ad Cellam, & à Choro ad Episcopum accedit coronatus, atque floribus redimitus, deindè solium ascendit, ac genuflexo, extractaque capiti corolla Episcopum veneratur, corollamque, ac fasciculos florum omnes illi largitur; & exosculata Præsulis manu accedit ad suos; atque eodem modo cæterorum singuli vocati accedant, floridaque munuscula ferentes donant. Episcopus verò ubi pluscula corollæ fuerint collectæ, donec eas mittit ad primarias urbis matronas. Populus enim omnis ad hunc veluti triumphum spectandum collectus est. Inter hosce verò Sacerdotes unus à Stabiis mittitur, qui agnum bajulo portante conducit, agnus est magnus, candidusque, atq; cum cornibus auratis, quem ille dono ad Præsulem ducit, at alii serta, rosasque largiuntur: facto itaque eo pacto censu Sacerdotum, communi omnium coram cantu sacræ rogationes fiuntur, domumque cuncti suam hilares revertuntur. Ea res, atque Clericorum quasi census usum basilicæ antiquum, auctoritatemque ostendit. Prætor enim tum in cella alto loco sedens jura dicebat populo collecto in æde Nolanorum quoque antiquum imperium in circumposita oppida, quod superius monstratum est, testatur. Quin etiam cęremonias quasdam Jovis indicare videntur, quas Nolæ in templo ejus contermini populi quotannis factitabant; in quibus agnus albus cum auratis cornibus à Stabianis mactabatur; auratum enim agnum Jovi mactari cecinit Apollonius Rhodius in Secundo Argonauticorum ab iis, quibus in profugiendo Juppiter præfuisset. Proindè videre licet quoque ex iis Nolanum Episcopium non modò templum, atque celeberrimum Jovis extitisse, sed etiam Jovis Profugii, atque Fœdericii. Stabianosque aliquando profugisse ad Nolanos, atque Nolanis deditos fędus deditionis percussisse. Nam apud Homerum 3. Iliados à Menelao, Græcisque Ducibus Jovi mactatur agnus albus, qui Servatores fœderum juvaret, malè contra puniret eorum transgressores, atque raptores. Rosarum autem, atque florum serta, fasciculi & glomi lætitiam, ac hilaritatem ubique testari volunt; flores enim sunt veluti gaudia, ac lætitiæ stirpium: sunt enim apertiores pulcherrimæ, atque gratissimæ. At vero qui ad dominum, Præsulemque suum veneraturi accedunt, omnes primum benignos, hilares, lætosque esse, atque gaudia animi præferre decet: quamobrem ad illud maximum judicium Paridis legitur iisse Venus non solum Gratiis redimita, sed etiam rosas manu ferens: ob quas tam læta, grataque visa est Judici, ut pro rosis palmam reportarit. Severitas contra, atque tristitia, & superciliorum corrugatio, item vacuæ manus, & inhonoratum caput quandam animi aversionem, atque detestationem ostendit & arguit, quæ res quamplurimum ab officio venerationis reputatur aliena.* Hæc Leo. Sed & nolæ, quæ minores campanæ dicuntur, à Nola nomen accepisse innuit Durandus in Rationali. Campanæ sunt vasa ænea in Nola civitate Campaniæ primò inventa: majora itaque vasa campanæ à Campania regione: minora verò Nolæ à Nola civitate dicuntur. Porrò hujus Ecclesiæ Præsulum seriem, quam hic subjectam modo damus ex variis scripturis, auctoribusque eruimus, pleniorem daturi, si nobis monumenta suppeditassent.

1 S. FELIX senior Nolanus, ejusdemque Civitatis primus Episcopus. Hic à decimo quinto suæ ætatis anno miraculorum gloria claruit, itaque prædicatione quamplures ad fidem convertit. Sed illud in primis mirabile visum est, cum tentus ab Archelao urbis Nolanæ Præfecto, ductus ad Apollinis templum, ut Idolis sacrificaret, solo Crucis signo templum cum Idolis dejecit, evolvitque in terræ voraginem, quamobrem Archelaus ad Christi fidem traductus, sacro ab ipso fonte regeneratus est, totamque ferè Nolam tum Felix Evangelio imbuit, & à fidelibus Episcopus acclamatus est circa annum salutis 254. (1) ætatis cum esset annorum 23. Sedit plus minus annis quinque, & in persecutione Valeriani Imp. sub Marciano Præside variis exagitatus suppliciis cum aliis triginta sociis capite truncatus palmam sumpsit martyrii die 15. Novemb. anno 259. cujus corpus Elpidius Presbyter natione Græcus in profundo puteo abscondit, supra quo post redditam pacem Ecclesiæ Nolani ædiculam exædificarunt, quam deinde cum in Cathedralem excitassent, sub crypta ejusdem, in loco, quo nunc summa veneratione colitur, recondiderunt, à quo sacrato corpore manna emanare dicunt. Ejus Acta confusa videntur a Petro de Natalibus, I.

a Nunc 3000. circiter.

(1) Ad antiquiora tempora hujus Sancti Felicis, & quatuor ejus successorum ætatem trahendam esse optimè colligit doctissimus Muratorius in tomo 1. Anecdot. dissert. XIV. ex s. Felicis Presbyteri Maximo, & Quinto coævi ætate, quem sæculo Christi secundo vixisse ex s. Paulini verbis conjicit: vide citatam præclarissimi Auctoris dissertationem.

cum actis aliarius Felicis: longè etiam hic alius ab illo Felice, cui in Pineis nomen fecere, quem Paulinus tot Natalibus celebravit, cujus solemne festum intercurrit decima quarta die Januarii. Quatuor alii Felices sanctitate conspicui Nolæ floruerunt. Felix namque. qui cum Julia, & Jocunda martyr evolavit ad Cœlum die 27. Julii, Felix confessor, alius Tabalocensis Episcopus in Africa, qui Nolæ in Diocletiani, & Maximiani Imper. persecutione passus est die 16. Januarii; & Felix alter junior Episcopus depositus 6. Idus Febr. de quibus infra. De Felice verò primo agunt Beda, Ado, Usuardus & Roman. Martyrolog.

II. 2 S. CALIONIUS successit Felici, qui pro Christo sanguinem fudit, cujus tamen acta non habemus: extat in oppido, seu Terra Marignanellæ Nolanæ Diœcesis Ecclesia S. Calionio dedicata.

III. 3 S. AURELIANUS immediatè Calionio successit. Eximiæ sanctitatis Antistes pro Christo martyrio coronatur post suæ præfecturæ annos 38. ut in vetusto lapide Nolani Cœmeterii legebatur.

† DPS SANCT. MAR.
DNI AURELIANI. EPISC.
IN PACE P. † M. LXXX.
SEDIT ANN. XXXVIII.

IV. 4 S. MAXIMUS *a* præcessoris Aureliani sanctimoniam vitæ propius æmulatus est, ac is ille fuit, qui in Diocletiani, & Maximiani persecutione una cum S. Felice Presbytero fideles constabilivit in fide, sed recrudescente persecutione annis gravatus, cum se persecutorum tormenta ferre posse desperaret, in solitudinem secessit, quem S. Felix Presbyter, ejus discipulus variis incommodis attritum exanimi similem invenit, eundemque uva miraculosè inventa refocillavit, & humeris sublatum fœminæ cuidam sanctæ commendavit. Mitescente inde persecutione ad Episcopatum suum rediens gregi suo bene pascendo aliquandiù operam dedit, donec ætate gravis 7. Id. Feb ad cœlestem gloriam evolavit, in Cœmeterio Nolano sepultus. De quo agit S. Paulinus in Natali S. Felicis quarto & quinto. Beda etiam pluribus in vita ejusdem S. Felicis, & Marcellus presbyter. de quo item Martyrol. Rom. 15. Januarii; festus tamen dies Nolæ agitur 7. Febr.

a De hoc Acta ... Febr. tom. 2. p. 19.

V. 5 S. QUINTUS Maximi discipulus eo defuncto à Nolanis Episcopus eligitur, qui S. Felicem presbyterum postulabant, ille ut Quintum seniorem eligerent, humiliter persuasit, Hinc Paulinus in quinto Natali Felicis.

Functus erat, largum perfunctus Episcopat ævum
Maximus, & munus doctas pastoris agebat,
Felicis nomen totum balabat ovile,
Quem Confessoris redimibat adorea Christo;
Quemq; salutiferum spondebat lingua magistrum,
Vitaque doctrinæ concors; sed ut hoc quoque palmam
Justitiæ ferret, meritum sublime quieto
Corde premens, velut indignus, non audet honore
Crescere, testaturque seni magè debita Quinto;
Quod prior ille gradum socii meruisset honoris
Presbyter; hæc septem distabat summa diebus.
Ergo sub hoc etiam Felix antistite vixit
Presbyter & crevit meritis, qui crescere Sede
Noluit: ipse illum tanquam minor omnia Quintus
Observabat, & os linguam Felicis habebat.
Ille gregem officio, Felix sermone regebat.

Floruit Quintus florente Felice circa annum Domini 320. *b* & post multos labores in pace quievit. In Montis Virginis Ecclesiæ, teste Capaccio, consecratione inter alias reliquias S. Quinti Nolani Episcopi Lipsana adfuere, eodemque quoque ferè tempore S. Felix ad Cœlum evolavit, sepultusque est propè Nolam in amœno agro ad quingentos ab ea urbe passus, quem in Pincis appellabant, cujus eximia miracula tam quæ vivens patravit, quàm

b Seculo Christi secundo.

A quibus post mortem visus est claruisse, S. Paulinus conscripsit carmine, celebrans eundem decem & quinque Natalibus, ex quibus Beda solota oratione ejusdem vitam descripsit. Vix credi potest, inquit Baronius in notis ad Martyrol. Rom. 14. Januarii (superat enim humanum captum) quot Deus per S. Felicem miracula sit operatus: ideo etiam increbuit fama virtutum ejus, ut ab extremis orbis finibus ad sacrum ejus sepulchrum fideles supplices adventarent. Obstupuit hoc ipsum S. Augustinus ep. 137. qui & de eodem agit lib. de cura agenda pro Mort. c. 16. Item S. Damasus in carmine, quod de eo scripsit, vota persolvens.

Corpore, mente, animo, pariter quoque nomine Felix
Sanctorum numero Christi sacrate triumphis
Qui ad te sollicite venientibus omnia præstas,
Nec quemquam pateris tristem repedare viantem;
Te duce servatus mortis quod vincula rupit,
B *Hostibus extinctis, fuerant qui falsa locuti,*
Versibus hic Damasus supplex tibi vota rependo.

Construxit Damasus ædiculam in honorem S. Felicis, ubi Sancti corpus venerandum quiescebat, in qua hactenus hæc vetustissima verba prostant legentibus. *Septimo die stante mense Madii dedicatio erit hujus Sanctæ Ecclesiæ. Beatus Damasus PP. construxit, & ædificavit ad honorem Dei, & beatissimi Felicis Conf.* Quantus verò, qualisque ex omnibus Orbis partibus ad S. Felicis sepulchrum occursus fuerit pulchrè describit Sanctus Paulinus hisce carminibus.

Alma dies magnis celebratur cœtibus, oræ
Gaudent terrarum, & ridere videtur apertis
Aethra polis: vernum spirare silentibus auræ
Flatibus, & lætum plaga cingere lactea Cœlum,
Nec modus est populis coeuntibus agmine denso,
Nec requies, properant in lucem à nocte, diemque
C *Expectare pigri, votis avidis mora noctis*
Rumpitur, & noctem flammis funalia vincunt.
Stipatam multis unam juvat urbibus urbem
Cernere, totque uno compulsa examina vota.
Lucani coeunt populi, coit Appula pubes,
Et Calabri & juncti, quos adluit æstus uterque,
Qui læva & dextera Latium circumsonat unda;
Et qua bis terna Campania læta per urbes
Ceu propriis gaudet festis, quos mœnibus amplis
Dives habet Capua, & quos pulchra Neapolis, & quos
Gauras alit, læta exercent qui Massica, quisque
Usentem, Fat numque bibunt qui sicca Tanagri,
Quique colunt rigui felicia culta Galesi,
Quos Atina potens, quos mater Aricia mittit.
Ipsaque cælestum sacris procerum monumentis
Roma Petra, Pauloque potens rarescere gaudet
Hujus honore Dei, portæque ex ore Capenæ
Millia profundens ad amicæ mœnia Nolæ
D *Dimittis duodena decem per millia denso*
Agmine confertis longè latet Appia turbis,
Nec minus ex alta populis regione profectis
Aspera montosæ carpuntur strata Latinæ,
Quos Præneste altum, quos fertile pascit Aquinum,
Quosque suburbanis vetus Ardea mittit ab oris,
Quique urbem liquere Cales, geminumq; Theanum
Quam gravis Auruncus, vel quam colit Appulus asper,
Huc abolivifero concurrit turba Venafro,
Oppida Samnites duri montana relinquunt,
Vicit iter durum pietas, amor omnia Christi
Vincit, & alma fides, animisq; locisque rigentes
Suadet acerba pati, simul aspera ponere corda.
Una dies cunctos vocat, una & Nola receptat
Votaque plena suis spatiosaque limina cunctis
Credas innumeris ut mœnia dilatavit
Hospitibus sic Nola assurgit imagine Romæ.

At-

Atque in eandem sententiam aliquammultis locis eadem forma repetens.

VI. 6 S. PATRITIUM hac tempestate Nolanis jus divinum dixisse scribunt nonnulli, cujus solemnem memoriam agit Nolana Ecclesia 17 Junii, ea ipsa die *a*, qua S. Patritius Episcopus Hybernorum Apostolus memoratur in Rom Martyrol. cujus res gestas scribit Probus Hybernus. Longè tamen diversus est Patritius Nolanus ab Hyberno apud Perrarium, nisi forte gratis appositus sit Patritius inter Nolanos Antistites in Diptycis, & confusus cum Hyberno præcipua devotione & ea in urbe celebratus.

a De S. Patritio Hyberno agit Martyrol. Rom. die 17. Martii.

VII. (,, PAULUS *Nolanam S. Felicis Ecclesiam consecravit an. 402. de quo Paulinus in Epigram. primo adnexo Epistolæ XII. ad Severam.*
,, Plebs gemina Christum Felicis adorat in aula,
,, Paulus Apostolico quam têperat ore Sacerdos.
,, *Et in altero.*
,, Paulos in æternos Antistes dedicat usus.)

VIII. 7 S. PAULINUS *b* Nolanorum decus & gloria, ex magno Senatore major Monachus, inde maximus planè Episcopus evasit, doctrina & moribus adeo admirandis præstans, adeo illustris, ut inter illius ævi clarissima lumina jam videatur posse connumerari. Patria illi Roma fuit, Anicianum, & Consulare genus. Ortus est anno Christi 353 *c* in Aquitanis, seu Burdegalæ, ubi domum habuit, ut diserte Antonius, & Uranius tradunt, seu Hebromagi, ut aliis videtur ad amnem Garumnæ. Decium Ausonium Gallum poeticis inde & oratoriis virtutibus inclytum habuit magistrum, quem sive oratoria, sive poetica facultate adæquavit, vel superavit. In flore juventæ Romæ ad agendas in foris causas ali, quandiù vixit, ubi & ordinarium consulatum gessit. Uxorem duxit Tharesiam locupletem, sapientem, ac religiosam fœminam, ex qua Compluti in Hispania unicum sustulit filium sub octavum ab ortu diem raptum: pia uxoris hortatione, & exemplo, cooperante Spiritus sancti gratia Burdegalæ à S. Delphino ejus urbis Episcopo sacro baptismate expiatus est anno ætatis suæ 42. Secundo in Hispaniam cum uxore ad ponenda vitæ Monasticæ rudimenta profectus Barcinone per subitam vim raptus, sacratus est Sacerdos à Lampadio Episcopo dio natali Domini, biennio fermè post baptismum. Parum tamen probavit Siricius Pontifex repentinam Paulini consecrationem, ne laici homines, aut etiam Neophyti raptim in Sacerdotes consecrarentur, ut Baronius ad annum 394. observat, cum quidem eo dignior omni venia Paulinus esset, quod nihil per contumaciam commisisset, sed inflammatæ vim multitudinis declinare non potuisset. Ab Anastasio Papa deinde adamatur, à quo ad Natalem Apostolorum Romam veniente humanissimè non semel excipitur. S. Martino Turonensi in paucis charus fuit, à quo oculorum infirmitate curatus est. Nolæ statim, ubi & opima latifundia possidebat, cum casta uxore ad obsequium perpetuò S. Felici patrono suo præstandum, quem tot Natalibus celebravit, ibi triginta quinque omninò annis qua pietate, qua devotione, ac vitæ puritate cum uxore Monasticam prope vitam gessit, adeò ut ad eum venerandum, videndumq; ex diversis mundi partibus viri illustres confluerent. Semel atque iterum S. Nicetam Daciæ Episcopum excepit hospitio, & prosecutus est ejus reditum carmine, mirisque laudibus celebravit. Quidquid enim facultatum, & pretiosa uxoris habuit, in egenos consilio Christi dispersit, dedit pauperibus, & Aediculam D. Felici suo olim ex voto à Beato Damaso Papa excitatam extructo nobili templo celebriorem reddidit, & apud Fundos eidem D. Tutelari aliud condidit magnificentissimum. Intesea dum se totum in obsequium Felicis daret, vitamque traduceret sanctissimam, invitus Nolanus creatur Episcopus, & quemadmodum per vim apud Barcinonem ordinatus fuerat Presbyter, ita Nolæ simul ut primum decessit Antistes, communi studio, & ardore civium in Episcopalem Sedem adactus est: quo autem tempore, planè non constat; creditur tamen ab aliquibus incidisse in annum 400. à nostra salute *d*. Sedisse verò ann. 31. Quantæ deinde existimationis fuerit Paulinus ob egregiam ejus sanctitatem, doctrinamque satis apparet ex Epistola Honorii Imperatoris rogantis Paulinum, ut adesse dignaretur indictæ Synodo causa schismatis Eulalii adversus Bonifacium Papam, quam recitat Baronius ad annum 419. Quanti autem hunc fecerit S. Augustinus, ejus ad ipsum scriptæ Epistolę declarant, & liber ad ipsum scriptus de cura agenda pro mortuis. De primordiis ejus complura scripsit Ausonius Gallus, qui eum humanioribus litteris erudivit. De ejus migratione de Senatu ad Eremum, agit s. Ambrosius ad Sabinum epist. 30. & Hieronymus epist. 13. de eodem s. Gregorius lib. 3. Dialog. c. 1. & 2. s. Prosper de viris illust. contemporaneis ejus. Venantius Fortunatus in vita s. Martini lib. 2. Severus in Dial. Greg. Turon. de gloria Confess. c. 107. s. Eulog. in Mart. Donum ad Floram, & alii recentiores. Novissimè Acta ejus concinnarunt Frontonus Ducæus, & Heribertus Rusuveydus ad calcē operum ejusdem. Ejus obitum scripsit Uranius ipsi Paulino optimè notus; recitat eam Uranii inscriptionem Surius tom. 3. die 22. Junii, qua Paulinus sancto fine quievit anno humanæ salutis 431. suæ ætatis 77. Porrò memoria ejus sacris Romanæ Ecclesiæ Fastis cum præclaro elogio indita est in hæc verba. *Apud Nolam Campaniæ urbem Natalis Beati Paulini Episcopi & Confessoris, qui ex nobilissimo, & opulentissimo factus est pro Christo pauper & humilis: & cui nihil supererat, se ipsum pro redimendo viduæ filio, quem Vvandali, Campania devastata captivum in Africam abduxerant, in servitutem dedit.* Acta sunt hæc anno 427. juxta Baronii supputationem, antea jam Episcopus à Gothis Campaniam devastantibus anno 414 pro Christo, prove redimendis captivis penè se ipsum vendidit. Claruit autem Paulinus non solum eruditione, & copiosa vitæ Sanctitate, sed etiam potentia adversus dæmones. Reliquit post se nobilissimi ingenii monumenta, licet attingere nunquam voluerit interpretationem divinæ Scripturæ, non quidem inopia doctrinæ (ait Baronius) vel tenuitate ingenii; sed potius admiranda animi summissione, quæ plura una cum notis eruditissimis in lucem emisit idem Frontonus Ducæus, & Rosuveydus. Corpus s. Paulini primò translatum est Beneventum, deinde Romam anno 1000. sub Othone III. Imp. in Ecclesia s. Adalberti in Insula Licaonica, quam hodie s. Bartholomæi templum appellant, honorificè asservatur. In cujus laudes Venantius Fortunatus effudit hæc carmina.

Qui pater illustris Paulini gesta beabat
Floruit Italiæ quo post Antistite Nola
Quo regio Campana sedet rectore supremo
Dives agris, opulens famulus, locuples & acervis,
Vir censa vastus, lare celsus, & ore rotundus,
Ditior ipse fide pro Christo fit sibi pauper,
Et dedit innumeros redimentes crimina nummos;
Cujus sparsa solo migravit ad astra facultas.
Fecit & in Cælum pignus ascendere Terras.
Ergo Evangelicum Paulino implente relatum
Martinus monitat cunctis talem esse sequendum
Tramite difficili, potuit qui pergere dives.

IX. (,, PAULINUS II. *Paulino inde successit anno*
,, *431. De hoc intelligendum est Epitaphium, quod*
,, *infra Paulino III. adscribit Ughellus. Dioscorus*
,, *enim in eo nominatus est Dioscorus Eudoxius no-*
,, *bilitatis causa prænominatus Flavius in consu-*
,, *laribus Fastis apud Bucherium emendatis si-*
,, *gnans annum 442. qui est annus duodecimus post*
,, *obitum Paulini senioris. Paulinus autem junior,*
,, *ut refert vita S. Deodati ejus successoris, Medio*
,, *lanum hujus causa profectus est ad Valentinia-*
,, *num juniorem, ut calumniæ eximeret innocentem*
,, *illum Archipresbyterum suum, eo tempore quo Im-*
,, *perator jam filiam genuerat, adeoque non ante an.*
,, *437. Vehemens autem mihi suspicio est, quod junior*
,, *hic Paulinus senioris ex fratre nepos, aut aliter*

b De eo Acta ad Junii t. 4. p. 193. & seqq. Muratorius in Anecdotis tom. 1. dissert. 9. & seqq. Oudinus in supplem. & Mandosius in Bibl. Rom. vol. 2. centur. 9. n. marg. 51.
c 144 ex Bollandianis.
d Sed circa an. 409. tenendum ex Muratorio in Anecd. tom. 1. & Bolland. anis loco cit.

„ *consanguineus, ejus exemplo ad Ecclesiæ ministerium sæculo dimisso transierit, & S. Ambrosio sese conjunxerit, eique morienti adfuerit, ordinatus ab eo Diaconus, ac denique vitam ipsius, quæ extat, ad Augustinum scripserit; postea verò audita senioris Paulini apud Nolanos promotione ad Episcopatum, ac celebri ubique fama virtutis, illuc properaverit, dignus denique, qui in Cathedram ejus an. 431. mortui sufficeretur. Et quia nullo argumento colligitur senior Paulinus post suam ordinationem Episcopalem unquam rediisse in Gallias, verosimile mihi fit juniorem esse, qui oculorum usum recepit jam senex ad S. Martini sepulchrum per occasionem proficiscendi Mediolanum Turonas excurrens.* Bollandiani in Actis Ss Junii t. 4. pag. 228.)

X. 8. S. DEODATUS *a*, Paulini discipulus, cum Presbyter esset, eximia excelluit sanctitate, & dono prophetiæ, valuitque contra dæmones. Imperatoris tunc temporis filiam obsessam invocato Christi nomine liberavit; quamobrem gratiam ejusdem promeruit, & divitias cum respuisset, in patriam reversus est, pauloque post demortuo Paulino, unanimi Cleri, & populi consensu in Nolana Ecclesia successit anno 431. *b* numeraturque octavus *c* Nolanus Antistes ex his, quorum extat memoria. Sanctè pleque præfuit ann. 30. satoq; cessit, *d* cum octuagesimum ageret annum 5. Kal. Julii, ut scribit Ferrarius, cujus sanctitas pluribus probata est miraculis. Ejus sacrum Corpus in Basilica majori Nolani Cœmeterii intulerunt, quod post annos plurimos sub Sichardo Principe Beneventum translatum dicitur, apud auream portam honorificè conditum miraculis claruit, in quibus illud narratur, quod cum Ecclesia incendio concremaretur, æditiuo ad S. Deodati tumulum orante, ignis mirabiliter ad columbæ apparitionem extinctus est. Nolani hucusque tumulum ejusdem ostentant ea in majori Basilica, ubi prius conditus fuerat, una cum elogio, non integrum; videtur tamen alterius Adeodati Nolanæ Ecclesiæ Archipresbyteri esse. Elogii verba, quæ extant, sunt hæc.

a De eo Acta ss. Junii t. 5. p. 159.

b 469.

c Meximus.

d 472.

Adeodatus (1) indignus Archipresbyter San. . . . Nol. Eccl. requiescit hic dilectus à Deo & hominibus in Sacerdotium, e erat enim in sermone verax, in judicio justus, in commisso fidelis; omnia in se habuit, quæ Christus amavit, fidem, caritatem, & cætera; dulcis, & benè suadus in verbis suis: semper adduxit munera copiosa, quando ingressus est in San. Felicem: tempore quo nullus fuit pretior f illo. S. Sacerdos vixit cunctis diebus vitæ suæ ante ordinationem. (2)

e Quo Episcoporum, num Archipresbyterorum intelligi dubitare vix possum. Papebrochius.

f puto pretiosius integre ingenuum.

In hac eadem Basilica propè Adeodatum hunc Archipresbyterum, jacet Uranius ille Presbyter S. Paulini familiaris, qui transitum ejusdem scripsit, fortasse vivente Deodato Episcopo, defunctus brevi hac inscriptione humatus.

DEP. URANI PRESB. XI. KAL. JANUARIAS.

XII. 9 JOANNES (3) Talaya Patriarcha Alexandrinus jussu Zenonis Imp. à Sede sua pulsus an. 482. Antiochiam primùm ad Calendionem Patriarcham, deinde verò se Romam contulit ad Liberium *g* Papam, quem legitimum Judicem appellaverat. Felix autem Liberii successor cum vidisset res adeò in Oriente esse turbatas, ut nulla penitus spes Joannem in suam Sedem Alexandrinam restitui posse, eundem Antistitem confessorem Nolanæ nobili præfecit Ecclesiæ anno 484. in qua plurimos residens annos in pace defunctus, ut Liberatus Diaconus Carthaginensis refert in Breviario causæ Nestorianorum, & Eutychianorum cap. 18 ex quo Baronius ad hunc annum.

g Simplicium; Liberius enim jam diu antea deviaverat.

10 S. RUFFUS Nolanæ Ecclesiæ Præsul; tempus tamen quo floruit, & Acta ejus ignorantur. XIII.

(„ THEODOSIUS, *cujus sepulchrum Ferrarius asserit p. 74. conspici ad gradus ambonis, seu pulpiti cum hac inscriptione.* XIV.

„ Dep. Theodosii Episcopi die VII. Idus Decembris Fausto Juniore Vic Cons.

„ *Quamvis enim hujus junioris Fausti consulatus non repetatur in Fastis, verosimiliter quia suffectus ille fuit alicui per decursum anni alterius Consulis nomine signari cœpti: puto tamen haud inepte indicari, quod Consulatus filii non longe à Patris Consulatu successerit, atque ita Theodosio isti perquam convenienter locum dari inter Felicem & Serenum Conciliis Romanis subscriptum sub Symmacho an. 499. & 501.* Bollandiani in Acta Ss. Junii tom 4. p. 229. *De hoc Theodosio agit infra Ughellus n. 19.*)

11 SIRENUS Episcopus Nolanus interfuit Rom. Conc. sub Symmacho Papa celebrato ann. 499. 502. & 503. XV.

(„ *Hic ex varia librorum lectione quandoque Serenus, & Severus nuncupatur. Vixisse jam hujus Ecclesiæ Præsulem temporibus Gelasii Papæ, ex hujus Epistolarum fragmentis, quæ habentur in t. 4. Conciliorum Labbeanæ editionis, colligitur. Duo siquidem protaces Clerici Nolani injuriis lacessitū hunc suum Antistitem provocaverant scelestissime ante tribunal Theodorici Regis Italiæ, qui licet Arrianus, Clericorum insolentiam stomachatus, auditaque insuper innocentia Episcopi, qui suam causam defensuras coram Rege comparuerat, Clericos ut contumaces, & rebelles ad Gelasium Papam remisit, qui Constantino, & Quingerio Episcopis datis literis mandavit, ut in Clericos Nolanos, Petrum, & Felicem nuncupatos, animadverterent. Qui verò fuerint à Papa Delegati Episcopi Constantinus, & Quingerius dum perscrutari libuit, de Quingerio nil reperi diligenter examinatis sacris Episcoporum Catalogis hujus regionis; Constantinus unus temporibus his Capuanus erat, & huic fortasse à Romano Pontifice injunctum opus animadversionis in Clericos proximæ Nolanæ Ecclesiæ.* Lucentius.)

12 S. LAURENTIUS inter Sanctos Præsules hujus Ecclesiæ recensetur in Diptycia Nolanis; quo tempore vixerit, incertum. XVI.

13 S. FELIX Junior Nolanus Præsul sepultus in Cœmeterio Nolano, ad cujus tumulum hæc verba leguntur. XI.

DEP. SANC. FELICIS EPISC V. ID. FBRS. POS. CONS FAUS FL. V. C (4)

(„ *Idest*

(1) Ambigit Ughellus, an hoc Epitaphium Episcopi sit. Verum sicut τὸ *indignus* forte indicat ita adhuc viventem curavisse de seipso scribi ex Christiana humilitate, reliquo lapide vacuo relicto, ut postea adscriberetur tempus vitæ, & mortis, sic nihil prohibet credere, eumdem, de quo hic agimus, S. Deodatum sibi monumentum istud curavisse fieri, cum esset adhuc Presbyter, cui postea Episcopo defuncto Epitaphium pertexturi quidam religioni duxerint sibi expungere verba ante Episcopatum tanto prius jussa sculpi, ac fortasse à moriente prohibita immutari; ea tamen addiderint, quæ Episcopum fuisse declararent: sic enim puto sculpi fecerunt communi magis defuncti elogio: *Papebrochius in Actis Ss. Junii t. 5. p. 159.*

(2) Quæ desiderantur, cum adhuc essent integra, videntur inde in ejus vitam (quam etiam refert Ughellus in Beneventanis) translata, & sic porro legi posse: *ante ordinationem in Presbyterum an.* XXX. XX *post ordinationem, in Episcopatu* XXX. *à nativitate* LXXX. Neque hic finem puto fuisse Epitaphii, sed ex more additum diem, & annum depositionis. [illegible] ego non dixerim, si fuit alius à V. Kal. Julii. Annum sic conjectu signatum fuisse; *Cons. Leone Aug.* Hic enim solus an. 471. Consulatum tenuit, & [illegible] ascriptus est. Nolani quidem, Beneventanique scriptores mortuum Adeodatum statuunt an. 461. sed communi errore decepti, quo immediate successisse ipsum putaverunt S. Paulino hujus nominis primo, quem solum [illegible] noviste, & quem constat an. 431 obiisse. Sed cum supra ostenderimus ipsum præcessisse alterum Paulinum, qui juxta ejus Epitaphium fuerit depositus an. 4[illegible]. illo tantum anno Paulino juniori successerit S. Deodatus in Episcopatu, [illegible] Archipresbyter. Correctionis istius necessitatem certam nobis facit Valentiniani (utique tertii) Imperatoris ætas, qui an. 419. natus moriente Paulino I. solum erat undennis, & tamen de illo Imperatore legitur in S. Deodati vita, quod biennio antequam Deodatus Episcopus ordinaretur, cum ad se accersitum [illegible], ac deinde [illegible], sed mox absolutum [illegible] misit, ut sibi filiam à Dæmone liberaret. At is anno circiter 440. [illegible] annos XXI. tunc natus Valentinianus, & an. 37. illum [illegible] conjunctus cum Eudoxia Theodosii junioris filia, duas ex ea filias suscepit, Eudoxiam, & Placidiam, quarum saltem primam tunc natam fuisse oportuit, quippequam anno 455. Hunnericus Vandalus capta Roma uxorem sibi sumpsit. *Papebrochius loco citato.*

(3) Vix dubium mihi est, quin Nolana Ecclesia æque ac Neapolitana aliquot tunc haberet ritus Græci Parochias tam intra, quam extra civitatem. Quapropter non [illegible] credere, quod Nolani Latinis Episcopis Cathedralem sub Latino ritu tenentibus visueri, cito impetraverint proprium sibi Episcopum institui, sub quo Joannes, assignato sibi congruo penone ad victum, Græcis deserviret, & post quamplurimos annos (de quorum numero nihil possumus definire) [illegible] translatus ex eandem [illegible] ita sit tumulatus, ut nullum monumenti indicium adhuc aliquod sit repertum. Hactenus Bollandiani in Actis Ss. Junii tom. 4. p. 229. At contra verò Thomassinus tom. 2. de veteri, & nova Ecclesiæ disciplina censet Joannem Nolanam Ecclesiam in administrationem suscepisse.

(4) Ne Felicis Epitaphium suspectum quis habere velit, quia annus post Consulatum Fausti adscriptus depositioni Felicis proprios habebat Consules, videl. Theodoricum Gothorum Regem, & Venantium, noto, quod videantur Nolani una cum Neapolitanis necdum plene subacti à Gothis, Gothicos Consules

(„ Idest post consulatum Fausti Flavii viri clarissi- A
„ mi, anno scilicet 484. ideoque ante Joannem Ta-
„ laya huic Felici locus est in hac serie assignandus.)

XVII. 14. S. PAVLINUS (1) Jonior Episcopus Nolanus doctrina, sanctimoniaque vitæ fuit insignis; successit in Episcopatu Felici *a* Juniori. Scripsit (2) S. Martini Turonensis vitam carminibus expressam, quam quinque libris distinxit, & sextum addidit de miraculis ejusdem, ut Gregorius Turonensis narrat. Is etiam, ut scribit Baronius ex Venantio Fortunato, quemadmodum senior Paulinus oculorum sanitatem receperat, & ipse perunctus oleo ex lampade, quæ ante imaginem ejusdem Sancti ardebat, sanitatem accepit. Sanctè ut vixerat, decessit, depositusq; est in Nolano Cœmeterio in marmoreo tumulo, ubi adhuc hæc verba prostant legentibus.

a Laurentio, vel Sereno.

DEP. S. PAVLINI JUNIORIS EP.
IIII. ID. SEPTB. FL. DIOSCORO
VIC. CONS.

Circa hæc tempora vixit S. Reparatus Diaconus, & Martyr, in Majore Basilica repositus anno 513. B
ubi hæc verba leguntur in lapide.

DEP. SANCTI MARTYRIS
REPARATI DIACONI
AN. DXIII. KAL. NOVEMB. XII. IN
PACE. RAS. NIVI.

XVIII 15. LEO hujus nominis primus, morum candore, & sanctimonia clarus successit Paulino, cujus meminit Baron. ad an. 535. quo in Oriente Agapeti Papæ fuit legatus ad Ecclesiasticas res pene collapsas restituendas. Socios habuit in legatione Sanctos Sabinum Cannusinum, Arterium Salernitanum, Rusticum Fesulanum, Epiphanium Asculanum, Theophanem, & Pelagium Diac. S. Romanæ Ecclesiæ, qui omnes subscripti reperiuntur in Concilio Constantinopolitano sub Menna Patriarcha contra Anthemium, Severum, Petrum, & Zoam hæreticos, & deinceps anno 536. Leoni inscripsit vitam S. Felicis Presbyteri Marcellus Presbyter Nolanus. Mortuus est Nolæ, jacet in celebri Cœmeterio, tumuloque lapideo, ubi pauca hæc leguntur verba. C

LEO PRIMUS CREDO RESURGERE.

XIX. 16. LUPENUM post Leonem Ecclesiam Nolanam rexisse tradunt Nolanæ Diptycæ. Cœmeterium exornavit hac addita inscriptione.

Hoc quod cernitis discite quod Lupenus Episcopus compsit, & ornavit in hac Ecclesia, amore Dei & Sanctorum Felicis, & Paulini, Rufi, Laurentii, & Patritii.
Lupenus Episcopus fieri præcepit.

XX 17. BASILIUS.
XXI. 18. LEO II.
19. THEODOSIUS *b* jacet in Cœmeterio Nolano, ad cujus tumulum hæc extat inscriptio.

b Hunc ante secundū supra locavimus.

DEP. THEODOSII EPISCOPI DIE
VII. IDUS DECEMBRIS
FAVSTO JUNIORE VIC. CONS.

XXII. 20. GAVDENTIUS Nolanus Episcopus vixit Gregorii Magni temporibus, ad quem scripsit epist. 13. & 14. & 26. lib. Dial. Indict. 13. an. Christi 595. D
XXIII. 21. DAMASUS floruit anno 670.
XXIV 22. AVRELIUS *c* in Concilio Romano sub Agathone Papa fuit anno 679. cui & subscripsit.

c seu Aurelianus.

XXV. 23. LEO III. is qui in Ecclesia Sanctorum Martyrum plurima ornamenta contulit, in eaque in marmore legitur.

Leo III. Episcopus fecit.

24. BERNARDUS. XXVI
25. PETRUS. XXVII.
26. JOANNES. XXVIII
27. LANDO. XXIX.
28. JACOBUS florebat ann. 843. post hunc plures desiderantur Episcopi. XXX

29. SAXO vir celebris sub Vrbano II. Abbatiæ Sanctissimæ Trinitatis Canensis, & S. Petro ejusdem Abbati donavit Ecclesias S. Georgii, & Leontii in Territorio Nolano, & Ecclesiam Sanctæ Trinitatis Castelli Cicalæ, cum immunitatibus suis, quas leges in privilegio infra in Bartholomæo recensendo. Hic etiam an. 1093. concessit Abbati s. Laurentii de Aversa Ecclesias s. Mariæ Domicellæ, s. Salvatoris de Valle, ac s. Januarii in Sylva. XXXI

30 GUILLELMUS Episcopus Nolanus assentiente Clero anno 1105. Ecclesiam S. Paulini Monasterio S. Severini concessit. Testis fuit donationi Jordani Capuani Principis Ecclesiæ Puteolanæ peractæ anno 1121. in mense Maji Indict. 14. XXXII.

Placuit hic recensere Guillelmi documentum quo ille anno 1123. Ecclesiam S. Michaelis Archangeli in loco Striano suæ ditionis sitam, ejusque bona & jura perpetuo univit ac concessit Monachis Ss. Sosii & Severini de Neapoli, ut decentius ac sanctius ab ipsis custodiretur. Exemplar extat apud nos ex Archivio ejusdem Cœnobii ita excerptum.

Ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi Anno millesimo centesimo vigesimo tertio. Et die septima decima mensis Novemb. Indict. secunda.

Nos Gulielmus Domini gratia Episcopus Sanctæ Sedis Nolanæ Ecclesiæ, nos autem una cum cunctas congregationes Sacerdotum, & Clericorum ipsius nostri Episcopii, per hanc cartulam damus & tradidimus, seu concedimus vobis cunctas congregationes Monachorum Monasterii Sanctorum Severini & Sosii, ubi eorum venerabilia quiescunt corpora de Civitate Neapolis, & per vos in ipso sancto & venerabili vestro Monasterio præsentibus & futuris in sempiternū. Idest integra Ecclesia nostra vocabulo Sanctiss. Michaelis Archangeli, quæ constructa est in loco qui nominatur Striano una cum cellis, & habitationibus ejus, & cum omnibus rebus & substantiis, atque possessionibus ipsius eicè & legaliter pertinentibus, aut pertinentes fuerint per quodlibet modum cum omnibus ejus pertinentibus. Hæc autem supra scripta integra Ecclesia quæ superius vobis & per vos in suprascripto Monasterio concedimus & tradidimus cum omnibus ejus pertinentibus, ut superius legitur. Ab hac die deinceps à nobis vobis, & per vos in ipso Monasterio sit data, & tradita in vestra vestrisque posteris & de sancto vestro Monasterio sint potestate illas tenendi & dominandi, seu officiandi, & officiare faciendi, & ibidem conciones facere & habere, seu ordinare debeatis. Et ibidē omnibus vestris & curtesanis habere debeatis, quantas & quales vobis vestrisq; posteris placuerit. Item & ibidem bestiæ, & peculias & porci & pecora habere debeatis qualiter & quomodo vobis & posteris vestris placuerit absque omni nostra nostrisq; posteris, & de supradicto nostro Episcopio, vel de alia quavis persona qualibet contrarietate, vel requisitione, unde nulla nos, vel posteris nostris, vel suprascripto nostro Episcopio, vel ordinati, & omnibus nostris, vobis vestrisque posteris ad suprascripto ve-

flocci fecisse. Zeno autem Imperator, qui saltem poterat Consulem Orientis nominare, id facere contempserit, cum Occidenti quoque cum dare non posset. Sic primum Concilium Romanum sub Symmacho an. 499 intitulatur P. C. Paulini, licet is annus in Occidente habuerit Joannem Gibbum, & quartum Concilium an. 502. P. C. Avieni, quo Dealocrates in Oriente, Volusianus in Occidente nominabantur, imo Pagius in dissert. Hypat. p. 116. & seqq. variis exemplis docet liberum fuisse Postconsulatibus signare scripta, seu publica, seu privata, præsertim quinto, ac sexto sæculo. *Bollandiani* in Actis Ss. Junii tom. 4. p. 229.

(1) Tertius porro Paulinus necessario est admittendus propter uniformitatem duplicis Gregorii Romani, & Turonensis, necnon Venantii Fortunati illo, quæ narrant de S. Paulino Nolano Episcopo, quæque non ad primum, ut hactenus creditum, neque ad secundum, sed ad tertium relata nullam ut ullo capite patiuntur difficultatem. Nam quod ad Perpetui Turonensis indiculum de miraculis Sancti Martini, quod eb ... accepisse Paulinum refert Gregorius Turonensis attinet, potuit illum accepisse Paulinus adhuc plane juvenis multo prius quam Episcopus eligeretur, cum sibi proposuisset in Sancti Martini actis stylum exercere, nec tamen opus absolvisse, ac Turonas misisse ante maturam ætatem Episcopali ordinatione susceptam circa an. 505. vel 510. Quæ vero narrat Gregorius Papa de Vvandalica Paulini servitute, tam congrue ea omnia conveniunt huic tertio Paulino, ut vel hic Paulinus sit, vel nusquam. Narrat enim S. Gregorius, quomodo Paulinum Nolæ Episcopus, servituti se in Africa offerens, addictus sit excolendo horto: prædictaque ibi regis morte fuerit liberatus una cum captivis suæ civitatis. Hæc ille ut accepta à veteribus oculatis: proinde nequeunt attribui Paulino I. hortorum quidem amanti, sed cum Vvandali an. 427. Africam ingrederentur, 70. annis majori, adeoque inepto, ut horti culturæ addiceretur. Vide Bollandianos in Actis Ss. Junii tom. 4 pag. 230.

(2) Parum accurate scripsit Ughellus horum scriptorem Poematum fuisse S. Paulinum juniorem; hic enim circa an. Christi saltem 520. Episcopatu illo auctus est, Paulinum vero Petricordium, horum carminum Auctorem, ut etiam observant Bellarm. de Script. Eccles. Sirmondus ad Sidon. Apollin. & Labbæus de Script. Eccles. circa annum 460. scripsisse certissimum est. *Muratorius Anecdot. tom. 1. in S. Paulini Natal. prolegom.*

vestro Monasterio, & ad ipsa nostra obedientia exinde non quæramus, aut tollemus in perpetuum, tuntummodo in omni tempore vos & posteris vestris & suprascripto vestro Monasterio nobis nostrisq; successoribus in ipso nostro Episcopio dare debeatis per omni anno in festivitate Sancti Andreæ, idest auri tarinos tres de Amalfi diritti & patitiri absq; omni contradictione nihil plus in perpetuum. Etiam & omnia quæ omni tempore vos & posteris vestris de suprascripta Ecclesia & de ipsa obedientia, & de ipsis omnibus & curtesanis, quę ibidem habueritis & de frugibus ejusdem Ecclesiæ, & de omnibus ejus pertinentibus habueritis per quovis modo in vestra vestrisq; posteris & de suprascripto Monasterio sine potestate faciendi exinde omnia quæ volueritis absq; omni nostro nostrisq; posteris qualibet contrarietate. Insuper omni tempore nos & posteri nostri, & suprascripto nostro Episcopio, vobis vestrisque posteri: & ad ipso vestro Monasterio exinde in omnibus illud defendere debeamus ab omnes homines omnisque personas. Quia ita nobis bonę voluntatis complacuit atque stetit. Si quis autem potens, vel impotens homo secularis, aut Sacerdotalis ordine contra hanc cartulam venire præsumpserit, & ea in quacumque parte irrita, vel vacua facere voluerit per quovis modum, aut si qualiscumq; persona de introitibus ipsius Ecclesiæ absconso habuerit & illud non reddiderit & quod illud scierit & annuerit, & illud non dixerit, sub anathematis vinculo sit obligatus, ac trecentorum decem, & octo Beatorum veniat eis maledictio, fiat eis sicut Dathan & Abiron quos vivos absorbuit terra, partemque habeat cum Anna, & Caypha, & cum Juda traditore Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, & cum omnibus Hæreticis & Schismaticis tenebrosa parte possideat. Insuper componat vobis vestrisque posteris, & in ipso vestro Monasterio auri libras decem Bisanteis. Hæc cartula de omnia qualiter continet sit firma in perpetuum scripta actu Nolanæ.

† *Ego Guilielmus Episcopus Nolanus.*
† *Ego Joannes Diaconus.*
† *Ego Jacob. . . . .*

Post hæc peracta à Guillelmo nullam aliam de eo habemus memoriam, nec quo anno decessit.

51. BARTHOLOMÆUS Nolanus Episcopus dum ad clavum Salernitanæ Ecclesiæ sederet Guillelmus, Salerni positus coram suo Metropolitano, ac Rogerio Nuscano Episcopo, cum omnia, quæ prædecessor suus Saxo B. Petro Cavensi Abbati asseruerat, iterum confirmavit, & restituit B. Fulconi ejusdem Cœnobii Abbati, regnante Rogerio Italiæ & Siciliæ Rege anno 13. regni ejus, salutis verò 1143. ut leges in sequenti documento ab exemplari, quod asservatur in Cavensi Archivio in Armario primo littera E. n. 59.

In nomine Domini Dei æterni, & Salvatoris nostri Jesu Christi Anno ab Incarnatione ejus millesimo centesimo quadragesimo tertio, & tertiodecimo anno Regni Domini nostri Rogerii Siciliæ & Italiæ gloriosissimi Regis mense Decembris 7. Indict.

Dum coram præsentia Domini Guillelmi Dei gratia Venerabilis Salerni Archiepiscopi essem ego Bartholomæus eadem gratia Nolanus Episcopus, & de Canonicis ipsius nostri Episcopii adesset Jacob Diaconus, & Alexius Presbyter, & Marinus Subdiaconus, illic etiam Dominus Rogerius Nuscanus Episcopus adesset, & de Clero ipsius Episcopi magister Tristaynus, & Guaimarius clericus & Abbas, & Romoaldus Clericus, qui dicitur Guarna, & de Laicis etiã Alphanus, & Cioffus fratres mei, & Petrus genitor prædicti Romoaldi filius quondam Romoaldi Comitis, qui dictus est Grassus, & Landenolfus miles & Malfridus miles, qui dicitur Russus, aliiq; complures idonei homines in eadem præsentia pro parte Monasterii Sanctæ & Individuæ Trinitatis, quod constructum est foris Salernitanam Civitatem in loco Mitiliano, in quo Dom. Falco Dei gratia Venerabilis Abbas præest, affuerunt Arboreus Prior, & Marinus Vestararius ipsius Monasterii, & quoniam pars prædicti Monasterii adversus nostram Ecclesiam querelã moverat de Ecclesia Ss. Martyrum Georgii, & Leontii, quæ constructa est in Territorio Nolano, ubi Adarci dicitur, & de Eccl. S. Trinitatis constructa foras, & juxta munitionem Castelli, quod Cicala dicitur, quæ ipsi Eccl. S. Georgii subjecta est, & de omnibus rebus, & pertinentiis ipsarum Eccles. quibus videlicet Ecclesiis & rebus earum à parte ipsius Monasterii ostensa fuerant duo privilegia, unum, in quo continebatur, quod D. Saxo quondam Nolanus Episcopus consilio Cleri ipsius nostri Episcopii canonicè, & legitimè dederat, atque tradiderat Domino Petro ejusdem Monasterii Venerabili Abbati pro parte ipsius Monasterii prædictas ambas Ecclesias ipsas, tunc dirutas existentes cum omnibus rebus earum. Alterum verò Privilegium, quo continebatur, quia . . . . . Dominus Jordanus quondam Capuanus Princeps confirmaverat in ipso Monasterio easdem suprascriptas Ecclesias cum omnibus rebus earum & erant ambo ipsa privilegia legitime confecta, & subscriptione testium, & sigillis solemniter roborata, pro qua videlicet traditione ab ipso Saxone Nolano Episcopo facta, ipse Dominus Petrus Abbas quasi loco census tradiderat ipsi Nolano Episcopo pro parte ipsius Episcopii in perpetuum habendum unum sedium de Molino, quod ipsi Monasterio pertinebat, in fluvio, qui dicitur Dragoncellus, & ubi propriè, alla foce dicitur, veluti in ipso privilegio continetur. Contra quam videlicet querelam nullam in nostris Armariis, vel apud nostram Ecclesiam partis nostrę defensionem reperire potuimus. Quapropter amore pacis, & odio litis, consilio etiam & arbitrio prædicti Domini Archiepiscopi, aliorum prudentum, & religiosorum virorum utriusque partis familiarium, prædictam querelam & litem tali transactione, & conventione sedavimus. Prædictas igitur Ecclesias cum ipsis rebus, & pertinentiis earum per librum in manibus prædictorum Prioris & Vestararii vice prædicti Monasterii eos recipientium tradidimus, remisimus, & confirmavimus consilio & consensu nostrorum Canonicorum ad habendum & faciendum exinde ipse Dominus Abbas, & successores ejus, & pars ipsius Monasterii semper quod voluerint, omni nostra, & successorum nostrorum, & partis ipsius nostri Episcopii requisitione, ac contradictione remota. Detracto tamen usufructu rerum ipsarum Ecclesiarum, quem prædictus Dominus Abbas precibus nostris Guilielmo Canonico ipsius Nolani Episcopii, dum ipse Guilielmus Canonicus in ipso Episcopio extiterit, dare se obligavit. Corpus verò prædictæ Ecclesiæ Sanctorum Georgii & Leontii cum Cellis, & Cœmeterio ejus & tantum de Terra ipsius Ecclesiæ propè ipsam Ecclesiam, ubi hortus convenienter fieri possit, pars ipsius Monasterii sibi retineat, nullo in eis à prædicto Guilielmo Canonico fructu habendo, extincto tamen usufructu, & ad suam proprietatem consolidato, scilicet ad partem ipsius Monasterii reverso, pars Monasterii prædictum sedium de Molino, vel aliud sedium de Molino in prædicto fluvio partibus ipsius Nolani Episcopii dare se obligavit habendum quasi loco census pars ipsius Nolani Episcopii perpetualiter, ut prædictum est. Prædictus verò Guilielmus Clericus quandiu usufructuarius extiterit unoquoq; anno in Octavis Pentecosten cum in ipso Monasterio festum SS. Trinitatis celebratur, visitet ipsum Monasterium, & procognitione deferat partibus ipsius Monasterii unam libram de cera; quod si alterutra pars contra prædicta pacta venire tentaverit, & ea vel ex integro, vel ex parte removere, aut contradicere præsumpserit, centum aureorum regalium numero pęnæ nomine parti læsæ teneatur. Omnibus etiam prædictis pactis in suo statu firmiter permansuris, quę videlicet pacta prædictus Dominus Abbas testimonio subscribendorum testium ratihabitione confirmavit. Textum verò hujus conventionis & diffinitionis te Joannem Notarium, & Advocatum ejus interfuisti in præsentia Joannis, & Joannis Salernita-

norum Judicum scribere rogavimus, & eosdem Judices utraque pars nostrum similiter rogavimus adnotare.

† *Ego qui supra Bartholomæus Nolanus Episc.*
† *Ego Gualderius Diaconus.*
† *Ego Jacob Diaconus.*
† *Signum Crucis propriæ manus supradicti Alexii Presb. & Canonici.*
† *Signum Crucis propriæ manus supradicti Mariani Canonici.*
† *Ego qui supra Joannes Judex.*
† *Ego qui supra Joannes Judex.*

XXXIV. 32. **BERNARDUS** interfuit Lateranensi Concilio sub Alexandro III. anno 1179. celebrato, quo subscripsit post Sergium Neapolitanum, tunc Metropolitanum suum. Putarim sub hoc Episcopo, vel paulo ante Nolanam Ecclesiam a Salernitana Metropoli ad Neapolitanam traductam fuisse, præcisè vero à quo Pontifice, quoque tempore fuerit hæc facta mutatio, incompertum habeo, fortasse sub Eugenio III. sub quo nonnulliæ aliæ Italiæ Ecclesiæ ad invicem fuerunt unitæ, aliæ aliis suffraganeæ Archiepiscopis attributæ sunt. Porrò clarè constat ad Bartholomæum usque Nolanos Episcopos Salernitanæ Ecclesiæ obnoxios fuisse.

XXXV. 33. **RUFFINUS** a, ut Ciacconius scribit, olim Nolanus Episcopus, mox ad Ecclesiam Ariminensem translatus à Clemente III. vocatus est ad purpuram anno 1190. ad titulum S. Praxedis, de quo nil aliud habemus. At in Canonizatione S. Joann. Gualberti anno 1194. per Cœlestinum III. celebrata inter alios Episcopos qui solemnitati adfuerunt, recensetur Episcopus Nolanus, Puteolanus & Ariminensis tunc electus.

a De eo Ciaconius, Oldoini t. [illegible] col. [illegible]

XXXVI. 34. Fr. **PETRUS** post Ruffinum recensetur in diptycis hujus Ecclesiæ, ordo tamen, tempus, & patria reticetur.

XXXVII. 35 M. **PERRONUS** Notarius Federici Imperatoris electus est Nolanus Episcopus ab una parte Capituli, alia verò Petrum Milonem elegit; ambo ad Apostolicam Sedem appellarunt, tunc Honorius III. scripsit Archiepiscopo Neapolitano, ac præcipiendo mandavit, ut lite pendente ad ordinationem prædicti Perroni nequaquam procederet, ut in regest. Vatic. Dat. Reate 3. Non. Septemb. ann. 10. salutis 1225. eodem in reg. 31. fol. 82. alia extat epistola ad Casertanum Episcopum super eandem electionem.

XXXVIII. 36. **ELIGIUS** fuit Episcopus Nolanus, tempus non habemus.

XXXIX. 37. **JOANNES** Episcopus Anglonensis translatus est ad hanc Nolanam Ecclesiam per Barensem Archiepiscopum. Ab Alexandro IV. non fuit confirmatus, cùm interfuisset consecrationi Tancredi Tarentini in Regem Siciliæ, cujus causa jussu Clementis IV. per Albanensem Episcopum exagitata est; tandem à Gregorio X. confirmatus est anno 1274. ex reg. Vatic. 5. Kal. Septemb. ann. 3. epist. 20. fol. 136. Obiit anno primo Nicolai IV. salut. verò 1288. ex eodem reg.

XL 38. **FRANCISCUS** à Fontana, olim Archiepiscopus Messanensis, defuncto Joanne, Episcopatus Nolani factus est administrator, deinde sub Bonifacio VIII. evasit Archiepiscopus Mediolanensis anno 1296. Vide tom. 4. nostrum in Archiepiscopis Mediolanensibus.

[illegible]

39. **PETRUS** Gerra, Capuanus Archiepiscopus, administrationem hujus Ecclesiæ accepit ab eodem Bonifacio anno 1296. eamque exacto biennio remisit. Hic fuit deinde Archiepiscopus Montis regalis. XLI

40. **LANDO** Episcopus Suanensis in Tuscia, ad hanc eandem Nolanam Ecclesiam translatus est jubente Bonifacio VIII. anno 1298. 10. Kal. Maii, ut in reg. Vatic. ep. 150. fol. 131. ann. Pont. 4. XLII.

41. **JACOBUS**, cujus mentio extat in reg. regio Neapol. an. 1311. obiit verò anno 1328. ex reg. Vatic. XLIII

42. **PETRUS** Episcopus Venafranus per obitum Jacobi translatus est ad Nolanam Ecclesiam à Joanne XXII. anno 1328. 5. Id. Septemb. ann. Pontif. 13. ex reg. Vatic. epist. 89. Excessit ex hac vita anno 1331. XLIV

43. **NICOLAUS** successit Petro ann. 1331. memoratur die 14. ejusdem anni in oblig. lib. Mortem obiit anno 1340. ex reg. Vatic. XLV.

44. **LIGO** de Urbeveteri, Canonicus Rhemensis, & Papæ Benedicti XII. Capellanus in demortui Nicolai locum electus est Nolanæ Ecclesiæ Episcopus 8. Id. Novemb. anno 1340. Præfuit annis 9. cujus electio extat in reg. Vatic. ejusdem Pontificis ep. 379. anni 6. XLVI

45. **NICOLAUS** de Oferio, nobilis Ravellensis, Canonicus Neapolitanus, à Clemente VI. Nolanæ Ecclesiæ præficitur, defuncto Ligo, anno 1349. 14. Kal. Febr. ut in reg. Vatic. ep. 149. fol. 94. p. 1. lib. 4. an. 7. defunctus est Avenione, antequam munus consecrationis reciperet. XLVII.

46. **FRANCISCUS** Rufulo, Neapolitanus, origine Ravellensis, in suæ primoribus Civitatis meritò numerandus, ex Canonico Neapolitano, ac Papæ Capellano (" & S. Rom. Rotæ Auditore) delectus est Nolanus Episcopus anno 1349. 8. Kal. Junii in reg. Vatic. ep. 2. fol. 11. p. 1. lib. 3. an 8. Clementis VI. Præfuit annis 21. mortuusque est Neapoli in patria anno 1370. sepultusque est in Ecclesia Sancti Dominici cum hac inscriptione. XLVIII.

Hic jacet Reverendus Pater, & Dominus, Dominus Franciscus Rufulus de Neapoli, legum Doctor, Dei gratia Episcopus Nolanus, qui obiit anno Domini MCCCLXX. die 3. Junii V. Ind.

47. **FRANCISCUS** Scaccanus de Nola ex Canonico Cathedralis electus est Patriæ Episcopus ab Urbano V. anno 1370. 11. Kal. Julii: vir egregiis moribus, & legum peritia clarus, Bonifacii IX in Regno Siciliæ Apostolicus Nuncius, & Spoliorum collector, ac Referendarius, ejusdemque aliquando in Urbe in spiritualibus Vicarius fuit. Cathedralem vetustate fatiscentem nova molitione cœpit exædificare. Testis fuit testamento Nicolai de Ursinis Comitis Nolani anno 1399. 14. Febr. Triginta omninò ann. cum laude prudentiæ præfuit, fatoque functus est 1400. jacet in Cathedrali nobili pulchroque tumulo cum hoc epitaphio. XLIX

Hic jacet corpus Reverendi in Christo Patris & Domini Domini Francisci Scaccani de Nola, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopi Nolani, utriusque Juris professoris, Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Bonifacii Papæ Noni Referendarii, ac in eadem Urbe ejusque suburbiis, districtu, in spiritualibus Vicarii generalis, qui obiit ann. Dom. MCCCC. die xv. mensis Julii, viij. Indictionis in Civitate Nolæ, cujus anima requiescat in pace. Amen.

48. FLA-

L. 48. FLAMENGUS *a*, vetusta, ac nobilissima Minutula familia natus ex Canonico Neapolitano, defunctoque Francisco electus est Nolanus Episcopus anno 1400. 7. Kal. Aug. Intersuit Constantiensi Concilio; testis fuit testamento Landulphi Card. Maramaldi 1411. 10. Octob. Præfuit annis omnino duobus, & quadraginta. Constat illum obiisse anno 1442. *b* in Actis Consistorialibus, de quo nihil occurrit ampliori dignum memoria.

a Al. *Flamengus*, seu *Firmmus*.

b Die ultima Aprilis.

LI. 49. LEO de Simeone ex Archidiacono adlectus est coadjutor Fiamengi sub Eugenio IV. cum spe futuræ successionis anno 1438. cui successit ann. 1442. ultima die Aprilis. Anno verò Leonis Præsulatus tertio extra mœnia Vrbis Nolæ, Raymondus Vrsinus Salerni Princeps, & Nolæ Comes Cœnobium pro Minoritis fratribus extruxit, quod non sine divini numinis ope factum narrat doctus Waddingus tom. 5. Annal. Minor. inditumque nomen S. Angeli. *Raymundus*, inquit, *Vrsinus Salerni Princeps & Nolæ Comes, cum extra hanc Vrbem Ecclesiam S. Laurentii collabentem reficere, & Conventum adiicere Minorum summo tentasset conatus, magna sua, aliorumque admiratione videbat noctu destrui, quod interdiu construebatur. Piorum Virorum imploratis precibus, rogavit Dominum, ut dignaretur propalare quid hoc vellet portento? Et ecce latomi, dum saxum ingens ex lapidicina enscindunt, pulcherrimum Angelum ex ære fusum, pretiosum annulum manu tenentem inter duos sibi invicem consibulatos lapides conspiciunt. Hinc judicatum est locum hunc à Deo delectum sacræ ædi construendæ. Nulla interposita mora huc curam & operam omnem Raymundus convertit, & elegantissimum fabricavit Cœnobium, rebusque omnibus necessariis instruxit. Angeli simulacrum, à quo domus nuncupatur, reposuit in sacrario, & sibi humile posuit in pavimento sepulchrum.* Jacet hic B. Reginaldus laicus, miraculis in vita, & post mortem clarus. Porrò inscriptio ad Raymondi sepulchrum talis est.

Hic jacet Illustris Dominus Raymundus de Vrsinis Nolanus, & Palatinus, ac Sarni Comes, Princeps Salerni, Dux Amalfi, & Reg. quondam Siciliæ Magister Justitiarius, & uxor Leonora regali prosapia de domo Aragonia. Qui obiit an. Dom. MCCCC.LIX.

Viginti septem annos Leo sibi creditam Ecclesiam rexit, mortalitatem explevit anno 1469. cujus marmoreum sepolchrum spectatur in Cathedrali cum hac inscriptione.

Hic jacet corpus Domini Leonis Episcopi Nolani, qui obiit anno Domin. MCCCC. LXVIIII. XV. mensis Julii, cujus anima requiescat in pace. Sedit annis XXX.

LII. 50. (1) JOANNES Antonius Buccarellus, antea Episcopus Asculanus in Apulia, ad Nolanam Ecclesiam translatus est 5. Id. Augusti anno 1469. obiitque anno 1475. qui novæ Cathedralis prima præstruxit fundamenta adjuvante Viso Vrsino Nolæ Principe.

51. ORLANDUS Vrsinus, Romanus, eruditione ac legali scientia non minus, quam generis nobilitate illustris, adlectus est Episcopus Nolanus anno 1475. 17. Kal. Junii. Romanæ Vrbis Studiorum Rector erat anno 1499. ubi decessit anno 1505. pietatis, religionis, & liberalitatis in omnes præclara opinione relicta. Anno superiori ab obitu Orlandi Nolæ decesserat Helena de Comitibus Nicolai Vrsini Nolæ Comitis uxor, in claustro Sancti Francisci sepolta cum hoc epitaphio. LIII

Nicolaus Vrsinus Nolæ, Petilianique Comes, dilectæ conjugis Helenæ Conte hic voluit corpus humari, & pro ejus anima semel in hebdomada Missam, semel in anno anniversarium celebrari, ob quæ Conventui huic in Palmarum planitie telluris jugeros quinquaginta donavit, Frasco Nolam gubernante, qui utique carus illud, & id fieri curavit. Anno Domini MCCCCCIIII. VI. *Id. Junias.*

52. JOANNES FRANCISCUS Brunus, Apostolicus Prothonotarius, successit Orlando 4. Julii 1505. Intersuit Lateranensi Concilio. Is cum annis 41. Nolanam Ecclesiam rexisset, sibi Coadjutorem ascivit cum spe futuræ successionis anno 1546. Antonium Scarampum, pauloque post annum ætatis suæ 100. capularis senex mortalitatem explevit. LIV.

53. ANTONIUS Scarampus, Pedemontanus, ex Cannellæ Comitibus, Rector Ecclesiæ S. Mariæ de Monte Papiensis Diœcesis, electus est Coadiutor Bruni die 20. Augosti 1546. eidemque successit Præsul dignissimus. Tres & viginti annos Nolanam Ecclesiam administravit, quam ad formam Tridentini Concilii, quo assederat, traduxit, erexitque Clericorum Seminarium, aliaque boni Pastoris opera gessit, translatusque deinde est ad Laodensem Ecclesiam anno 1569. die 11. mensis Martii. Vide quæ de eo scripsimus in Præsulibus Laudensibus tom. 4. LV.

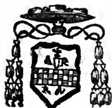
(„ *Antonii studio, & ope Mariæ Sanseverinæ*
„ *Henrici Vrsini ultimi Nolæ Comitis uxoris in ipsa*
„ *urbe adapertum fuit pro Societate Jesu Collegium,*
„ *quod pergratum piissimæ matronæ hanc ei dicavit*
„ *epigraphen.*

„ Mariæ Sanseverinæ Berardini Bisinianensium Principis filiæ, Henrici
„ Vrsini genere, ditione, gloria clarissimi
„ viri uxori, quæ pietate in Deum, studio
„ in utilitatem publicam, munificentia
„ in Societatem Jesu, charitate in suos,
„ avitas Vrsinorum ædes religionis, ac
„ litterarum voluit esse domicilium, seque ibi cum conjoge charissimo, ejusque

(1) Marcus Vigerius, Savonensis, M. Vigerii S. R. E. Cardinalis patruus, Sixti IV. Pontificis præceptor, Nolanæ Ecclesiæ præfuisse ex tabulario Savonensi asserit Oldoinus in Athenæo Ligustico p. 428. nullo tamen ejus sedis memorato tempore. Hunc autem minime patitur Ughelliana series hic non fluxa, sive interrupta.

A

,, que patentibus, ac sorore condi jussit.
,, Obiit anno salutis 1565. ætatis 74. ter-
,, tio Nonas Martii. Collegium Societa-
,, tis Jesu fundatrici optimè meritæ posuit.)

LVI. a De eo Ciaconius Oldoini t. 4. col. 95.

54. PHILIPPUS Spinola *a*, Januensis Episcopus Bisinlani, ad hanc Nolanam Ecclesiam translatus est die 15. Martii 1569. Singulari pietate hujus Ecclesiæ curam perutsit ad sex & decem annos, à Gregorio XIII. Presbyter Cardinalis ad tit. S. Sabinæ creatus ann. 1583. die 13. Decemb. quo Nolana Cathedralis miserabile casu corruit, quam deinceps Fabritius Gallus Philippi successor à fundamentis cœpit reædificare. Onus remisit Philippus Card. ann. 1585. Romæ decessit ann. 1593. de quo vide Bisinianensium Episcoporum nostram seriem tom. 1.

B

(,, *Sub Sixto V. Perusiæ, Ducatus Spoletini, seu*
,, *Vmbriæ Legatus, Congregationi Regularium,*
,, *Pontificiis triremibus, & preparandis vitæ pre-*
,, *positus, sub Clemente VIII. rebus Hungariæ, ac*
,, *Germaniæ cum aliis Cardinalibus præfectus, vi-*
,, *xit usu rerum, doctrina, & vitæ innocentia lau-*
,, *dabilis. Absente Ludovico Card. Madrutio Sacri*
,, *Romani Imperii Protectoris munus in urbe obivit.*
,, *Soranam Ecclesiam administravit, cui oneri se de-*
,, *inde subduxit an. 1583. cum hanc etiam Nolanam*
,, *remisisset Ecclesiam. Ex calculi dolore Romæ an.*
,, *sal. 1593. 13. Kal. Septemb. e vita migrans depo-*
,, *situs in Ecclesia S. Sabinæ Genuam postea in gentili-*
,, *tium sepulchrum transferendus, in cujus depositi*
,, *loco hæc scripta leguntur.*

C

D. O. M.

,, Philippo Spinulæ Genuensi ex Episc.
,, Nolano tituli hujus sac. ædis S. R. E.
,, presbytero Cardinali, summæ integri-
,, tatis atque innocentiæ viro, Perusiæ,
,, ac Vmbriæ Legatione Sixti V. Pontif.
,, Max. anthoritate persuncto, de Sac.
,, Imperii, ac Germanor. rebus semper
,, optime merito, M. Antonius, Fabri-
,, tius, Hector, ex testamento hæredes
,, fratri optatissimo mærentes posuere.
,, Vixit Ann. LXVII. Mens. VIII. dies
,, XXVIII. Obiit XIII. Kal. Septemb.
,, MDXCIII.

D

,, *De eo vide Ciaconium Oldoini tom. 4. col. 95. Tan-*
,, *ti Ecclesiæ principis nepos fuit, imo ab ipso sum-*
,, *mo studio, ac mira sollicitudine in pietate educatus*
,, *vener. P. Carolus Spinula, qui cum adolescens so-*
,, *dalitio Neapolitano SS. Trinitatis Peregrinorum,*
,, *& Adolescentium nomen dedisset, D. Philippi*
,, *Nerii fundatoris, qui Barbaris Christum annun-*
,, *ciare flagraverat, spiritum hausit; quare inclitæ*
,, *Societati Jesu adscriptus non solum Indicam mis-*
,, *sionem, sed pro ipsa Catholica fide inter flammas*
,, *vitam relinquere meruerit.)*

A

LVII. b De eo Civatellus in vita Camilli de Lellis l. 4. c. 9. Regius in memoriis Clericorum minist. infirmis p. 124. 125. & Toppius in Bibl. Neapol. p. 359. Mandos.

55. FABRITIUS Gallus *b*, Neapolitanus, ex resignatione Card. Spinulæ Nolanus evasit Episcopus Kal. Julii ann. 1585 Hic ubi primum ad Episcopatum ascendit, nil antiquius habuit, quam Clericorum mores corrigere, pietatem in omnes, charitatem in pauperes profundere, collapsam Cathedralem reædificare, inque primum dignitatis splendorem restituere, Sanctorum lipsana exornare, Ecclesiasticam libertatem ubique & semper acerrimè propugnare, Canonicos ampliori dignitate ornare, Diœcesim plurimis Collegiatis Ecclesiis insignire, Camaldulensem Eremum instituere, Virginum Templa, Pietatis Montes, Xenodochia à nobilibus Nolanis instituta retinere, solertia augere ritibus, amplificare devotione: quamobrem tanta Præsulis hujus bonitas, undè ingens Ecclesiæ suæ fructos emanavit, digna est, ut cum priscis illis Sanctis Episcopis, qui Nolanam Ecclesiam sanctè administrarunt, rectè comparetur. Synodum unam satis celebrem sui Præsulatus anno 5. habuit, ediditque una cum antecessorum suorum brevi serie. Fratres Minimos recepit ad viam, quæ in Apuliam ducit, juxta Cœmeterium Martyrum, & S. Felicis Presbyteri latebras memorabile, conditum illis cœnobium est, & Ecclesia sub nomine, & tutela Divi Francisci Paulani, quem cives Nolani peculiari cultu venerantur. Cæterum Fabritius Clero, populo, omnibusque ordinibus charus, post annum nonum supra vigesimum Episcopatus sui Nolæ ex hac vita discessit 6. die Novemb. 1614. sepultusque est in sacello S. Stephani Cathedralis Sacrarii ab ipso condito, & ab Alexandro Gallo ejus nepote, qui nuper Episcopus Stabiensis fuit, exornato, ubi in subjecto elogio patrui virtutes & acta enarravit.

D. O. M.

Fabritio Gallo Neap. Nolanorum Episcopo
Pauli V. Pontif. Max. familiari
adsistenti,
Ecclesiasticæ libertatis acerrimo
defensori,
Templo repentino olim casu subverso
in splendidiorem formam restituto,
Sarcophago D. Felicis instaurato,
Aedificiis, ac redditibus auctis
Diœcesana Synodo
vigilanter edita Ecclesiæ senatu
ipso curante pontificiis in-
signibus decorato
Vrbe inundatione aquæ bis afflicta
ab extremo vindicata interitu
cunctis parentem lugentibus
Alexander Gallus I. C. Jacobi
filius sacellum SS. Reliquiis or-
natum à patruo pientissimo cœ-
ptum consummavit, posuit, dica-
vitq; Ann MDCXV. Vixit ann.
LXIX. M IIII. D. XXI.
Sedit An. XXIX M. IIII. D. IV.

Su-

Supra verò majores Cathedralis fores ex marmore hæc leguntur verba. A

FABRITIUS GALLUS NEAPOL.
NOLAN. PONT.
COLLAPSUM ACCEPERAT, ÆRE
SUO, ET PUBLICO
MAGNIFICENTIUS RESTITUIT.
A. D. M. D. XCIIII.

(„ *Fabritii tempore in oppido Palmæ prope No-*
„ *lam Patres Reformati D. Francisci in honorem D.*
„ *Januarii martyris Ecclesiam cum Conventu condi-*
„ *derunt piorum eleemosynis, & præcipuè Marchio-*
„ *nis Lauri, ipsius etiam Palmæ D. Scipionis Pi-*
„ *gnatelli, quem non modo primarii ordinis nobili-*
„ *tas, sed ipsa pietas fama donarunt immortali. Si-*
„ *quidem edoctus in Sodalitio Neapolitano SS. Tri-*
„ *nitatis Peregrinorum, cui jamdiu fuerat adscri-*
„ *ptus, quàm citò mundi pompa evanescat, defun-*
„ *cta uxore Victoria de Tolpha S. Valentini Comite* B
„ *matrona genere, ac virtutibus omnibus ornatissi-*
„ *ma, & ejusdem Sodalitii., Ecclesiasticæ militiæ*
„ *nomen dedit; quodque ab ara sibi tempus supere-*
„ *rat, totum vel in Nosocomiis, vel circa domos men-*
„ *dicare erubescentium aurata manu transigebat.)*

LVIII 56. JOANNES BAPTISTA Lancellotus, Romanus, Horatii Lancellotti germanus frater, à Paulo V. Nolanum Episcopatum obtinuit 26. Januarii anno 1615. Dominica in Palmis solemni ritu ingressus plura novæ Cathedrali adjecit ornamenta: multa etiam tam ad splendorem, quam ad pietatem incitamenta, in sacrorum officiorum administrationem idem instituit, ædificiis quoq; variis, & picturis Episcopale palatium exornavit. Haud procul à Nola, ubi carceres, & fornax erant, quibus sancti Martyres, vel crudeli maceratione, vel igne probabantur, ut de S. Januario Neapolit. inclyto Martyre, & Benevent. Episcopo legitur, qui in ea fornace probatus, illæsusque evaserat, ædiculam olim à fidelibus ibi excitatam anno 1631. Vesuvii Montis cineribus penè oppressam, cooperante Lancellotto, Canonicorum Capitulum summa pietate restituit, & memoriam addidit in marmore ad fidelium augendam devotionem hisce conscriptis verbis. C

Aediculam videns Viator
venerare.
Hic est ille carcer, quem Beatus
Januarius decoravit,
Hæc est illa fornax, quæ eundem
citra noxam accepit, ve-
getiorem emisit
Vtrumque locum Orbi universo
celebrem
Inter præcipuas Vrbis Nolæ
reliquias
Temporis injuria deformatum.
Ob repressum iterum hoc anno
M. D. C. XXXI. Vesuvii D
sævientis furorem
Joanne Baptista Lancellotto
Pontifice
Capitulum Nolanum restituit.

(„ *Quam postea ædiculam temporis injuria de-*
„ *formatam, ac penè ultimæ ruinæ jam proximam*
„ *pissima Neapolitana Civitas magno impendio re-*
„ *fecit, & exornavit hac apposita epigraphe.*

„ Fornacem videas, venerare viator, quæ B.
„ Januarium è proximo carcere eductum diù
„ servata citra noxam accepit. Senatus, Po-
„ pulusq; Neapolitanus ob grati animi bene-
„ meritum collabentem ædem munifice repa-
„ ravit anno à Virginis partu MDCC.)

Præfuit ea inde Lancellottus an. 45. obiit hoc anno 1656. jacet in Cathedrali.

57. FRANCISCUS Gonzaga, Mantuanus, Clericus Theatinus, Episcopus Geruntinensis, & Cariacensis, ad hanc Sedem translatus hoc eodem anno 1657. die 19. *a* Novembris. LIX.

a die 19. Novemb.

ADDITIO.

(„ *Præsul, ut olim in cathedris, ita & in sug-*
„ *gestu, quod est præcipuum Episcoporum munus,*
„ *verè singularis, vitæ puritate à teneris usque dum*
„ *obiit, conspicuus, quam, non solum in suis fa-*
„ *miliaribus voluit, sed in suis etiam diœcesanis*
„ *semper procuravit. Animarum saluti, Ecclesia-*
„ *rum nitori verus Dei cultor abstinens se ab omni*
„ *opere malo, & permanens in innocentia sua pro*
„ *virili semper incubuit; Pauperes numquam ab*
„ *aliquo, non à potentibus, non à viris principibus*
„ *opprimi passus fuit, eosque semper pecunia juvit,*
„ *eisque semper benignissimas aures præbuit, eorum-*
„ *que causas semper illis divitum, ac procerum*
„ *prætulit. Diœcesim diligentissimè sancta visitatio-*
„ *ne lustravit, varios eradicavit abusus, omnium*
„ *necessitatibus consuluit. Cathedrale Templum sa-*
„ *cris pretiosis supellectilibus exornavit, Episcopa-*
„ *le palatium, quod suus Antecessor Lancellotus in-*
„ *cœperat, ipse perfecit; dum verò synodum cogit*
„ *ultimo prægravatus morbo die 18. Decembr. 1673.*
„ *mortalitatem explevit, sepultasque fuit in æde*
„ *principe juxtà aram maximam à cornu Evangelii*
„ *inter publicas lacbrymas suorum diœcesanorum,*
„ *qui Divos Felices, Maximos, Paulinos, cæte-*
„ *rosque suos SS. Præsules in uno velati Francisco*
„ *Gonzaga revixisse censebant.*
„ PHILIPPUS *Cæsarinus, Patritius Nolanus,* LX
„ *& Romanus, Francisci Antonii, & Margaritæ*
„ *Jordanæ filius, à Mitra Montis Pelusii ad hanc*
„ *transiit die prima Maii 1675. Plura Ecclesiæ suæ*
„ *contulit ornamenta, optimaque institutione eam*
„ *annis omninò 8. direxit. Ad plures abiit die 6.*
„ *Julii 1683. sepulchroque illatus fuit in medio Odei*
„ *suæ Aedis principis.*
„ FRANCISCUS *Maria, Neapoli natus men-* LXI.
„ *se Decembri 1637. è nobilissima in Hispaniis gen-*
„ *te Molos, Hannibalis regii Divæ Claræ, ut vocant,*
„ *Neapoli Consiliarii, & Mariæ Quiros de Bernar-*
„ *do nobilissimæ item Hispanæ filius, Cæsarinum ex-*
„ *cepit anno 1683. die 6. Decembris. Clericorum*
„ *Regularium Theatinorum ordini die 15. Decembr.*
„ *1653. nomen & ipse dederat, in quo amœnioribus*
„ *litteris, & gravioribus imbutus disciplinis con-*
„ *cionatoris munus summo Europæ plausu per totum*
„ *ferè suæ vitæ curriculum exercuit, adeò ut eum*
„ *præclariores Italiæ Vrbes quadragesimali tempo-*
„ *re non semel audire voluerint; ipsaque Impera-*
„ *trix Eleonora Gonzaga pro eodem effectu ad se ac-*
„ *civerit. In sua etiam Congregatione varia mune-*
„ *ra non quæsita, & præcipuè Visitatoris obtinuit.*
„ *Vt ad suam pervenit sponsam, eam illicò exorna-*
„ *re, ædem Cathedralem innumeris supellectilibus,*
„ *non modò Damascenis, sed & auro etiam contex-*

tis,

A lis, vasis argenteis, ac etiam aureis pro Episcopalibus functionibus, & altaris sacrificio donare, quæ usque adhuc ditissimum illud reddunt sacrarium, sollemne festum nominis B. Mariæ Virginis instituere, dote assignata pro duabus honestis puellabus eo die in matrimonium locandis, pluries ipsemet diœcesim visitare, christianam doctrinam, & ipse etiam pueros edocere, pauperes largis eleemosynis juvare, verbum Dei continuò annunciare ea, qua erat præditus facundia, & miro modo dicendi, ita ut difficillima nostræ fidei mysteria mulierculis etiam indoctis, vetulisque per ipsum enucleatem paterent. Ob varias, & gravissimas, quibus vexabatur, infirmitates, non amplius Ecclesiæ idoneus oneri cessit, & in suæ religionis domo in urbe Vici, ut quietiore vita sibi uni mortis memor vacaret, 1695. receptui cecinit, ibi autem post biennium ab eisdem morbis pené consumptus Neapolim contendit, ubi Spiritum Deo reddidit die 12. Maji 1697. sepultusque fuit in SS. Apostolorum in Cœmeterio suorum PP. Theatinorum.

LXII B Fr. DANIEL Scoppa, Heliani ordinis Strictioris observantiæ S. Mariæ de Vita mense Majo 1695. Cathedram, quam Franciscus Moles reliquit, & ipse implevit, natus & ipse Neapoli die 8. Februarii 1619. suique genitores fuerunt Petrus Angelus Scoppa, & Portia Morcone Christiana verò pietate illustres, adeo ut sibi omnino similem reddiderint suum Franciscum Aniellum; hisce enim nominibus in lustrali fonte eum nuncupavere voluerunt, quæ postea cum illo Danielis, professus Carmeliticum institutum die 15. Februarii 1635. commutavit. Philosophia, ac Theologia Scholastica, & Morali, ac ulteriùs bonis litteris eminenter floruit, ut vigesimo septimo suæ ætatis anno Magisterii honore insignitus, ab omnibus Monachis tum sui, tum etiam aliorum ordinum meruerit diligi, & summo loco haberi. A' suis superioribus majoribus pluries Comitiis Provincialibus præsidere jussus fuit, in principio reformationis sui ordinis strictioris observantiæ Prior, ejusdem C Commissarius Generalis, firmataque Pontificiis decretis reformatione ipse primus fuit novæ Provinciæ S. Mariæ de Vita Provincialis anno 1660. & titularis Bohemiæ, visitator Provinciæ D. Alberti in Sicilia, & Carmelitarum omnium Neapolis, ac demum suprà alia munera, totius Carmelitici ordinis Procurator Generalis fuit renunciatus. Etiam extra Claustra, cum ob summam rerum agendarum peritiam esset summoperè charus Archiepiscopis Neapolitanis Pignatello, qui postea fuit Innocentius XII. & Cantelmo, ejus opera iidem in suo procurando grege plurimum usi fuerunt, & sancti officii Consultorem in Neapolitano Regno voluerunt. Nolanæ Ecclesiæ possessione consequuta, statum etsi mutaverit, mores, quibus antea laudabiliter vivebat, usque ad extremum vitæ anhelitum, non modo retinuit, sed majore potiùs humanitate, ac dulcedine apud omnes radiavit, non solùm doctrina, sed quod caput est, D pietatis, ac perspectæ innocentiæ gloria perillustris. In suo quippè moderamine se habuit optimè, gessitque præclarè, nil prætermisso, quod ad Dei cultum, & Christianam pertineret disciplinam. Gregem suum singulari fervore, & conatu ab omni injuria vindicavit, & pro suæ Episcopalis dignitatis juribus, ac præeminentiis tuendis expensas, labores, ac vigilias nullas non pertentavit. Quotidiè sacris operatus fuit, & alteri sacrificio semper interfuit. Ab omni labe, quæ Episcopalem denigrare solet majestatem, immunis pauperes semper ut filios adamavit, continuisque aluit eleemosynis. Numquam destitit à sancta diligentissima diœcesis visitatione. Synodum anno 1696. coegit, in qua ipse orationem habuit. Sollemni pompa ædem Principem sacravit anno 1699. & in ea functione inter Missarum sollemnia fervidè, & eleganter ad populum de reverentia sacris ædibus debita Concionem habuit. In gravem incidit mor-

A bum iacuatæ mense Martio, quem invicta patientia pertulit usque ad diem 13. Maii 1703. quo meritorum plenus, ac dierum ad cœlestem patriam, ut communis vox fuit, evolavit. Nonnisi post horas 28. à suo felici transitu illatus fuit sepulchro, quod sibi vivens paraverat, quod illo propriè die perfectum fuerat, quo ipse viam æternitatis ingressus est.

FRANCISCUS Maria Carrafa ab Ecclesia S. Marci ad hunc translatus fuit die 7. Aprilis 1704. Inclytis quidem, ac nobilissimis parentibus Alphonso Carrafa è Foruli, Beatrice Bucca de Aragonia è Montisnigri Ducibus natus die 13. Augusti anno 1656. cum sæva, ac memorabilis grassaretur in Regno lues, à qua Divina ope, cum maximo sui incommodo liber evasit. Federici nomen in baptismate sortitus, vix undennis sprota spe dignitatum, quas ei spondebat aula summi Rhodiæ militiæ Magistri, ad quam vocabatur sub auspiciis consanguinei sui Gregorii Carrafæ, qui B postea eamdem sedem conscendit, Francisco Mariæ Carrafæ inter clericos Regulares Theatinos summi nominis, præclaræque virtutis viro, prælibati magni magistri, & duorum S. R. E. Cardinalium germano in domo S. Pauli Neapolis educandus traditur, ut ipse exoptaverat, ubi emissis sollemnibus votis, ac in memoriam laudati Francisci Mariæ cum eadem fama ad Superos paulò antè evocati Federici nomine in illius nomen commutato, Philosophiæ operam dedit; mox ad sacram Theologiam ediscendam Romam evocatus fuit. Patriam deindè repetens Philosophiam prius, Theologiam deinde in prædicta domo à vigesimo primo suæ ætatis anno inter suos publicè docuit, ex quibus plures sive Infulis, sive Cathedris, sive in Concionando celebres evasere. Nec scientificæ tantummodò eorum educationi, verùm etiam spirituali præfectus fuit. His cum sat laude expletis Magister Tyronum in sua domo S. Pauli Neapolis renunciatus fuit præobtenta à S. Sede dispensatione suC per defectum ætatis hujusmodi ministerio necessariæ, ex quo ad regendam Romanam domum S. Andreæ translatus fuit. Intemperiem ibi aeris passus Neapolim rediit, præfectusque fuit domui S. Mariæ de Advocata, cui dum oneri incumbit ab Innocentio XII. infula S. Marci ornatus fuit die 30. Januarii anno Domini 1694. suæ ætatis 37. maximo suorum Religiosorum, qui ejus consortio privabantur, mœrore.

LXIII

Ut ad suam pervenit sponsam die 10. Apr. ejusdem anni, Pastoris omnes implevit partes cumulatissimè, Ecclesiasticos mores, immunitatem, sacros ritus, pietatem in Beatam Virginem, maximè in Sabbatis promovendo, pacem fovendo, Religiosos præcipuè Cistercienses in Diœcesi stabiliendo, Moniales in Spiritualibus, ac temporalibus adjuvando, Pauperes alendo, Seminarium ad S. Trid. Concilii præscriptum renovando. Ecclesiæ Cathedralis, & palatii Episcopalis ædificia, imò & vias ad commodum publicum ad meliorem formam rediD gendo, bonaque Episcopalis mensæ mirum in modum augendo: quæ omnia feliciter nunc exsequitur in hac Nolana Ecclesia verus juxtà Apostoli normam Episcopus

PUTEOLANI
EPISCOPI.

PUTEOLI vetus Campaniæ Felicis olim frequens, & celebris Civitas apud Sinum, qui Puteolanus dicitur inter Sinuessam, & Neapolim, à quo in Occasum æstivum, ad VIII. M. P. recta via dissidet, sita est supra collem prope Linternum, Acheruntiamque paludem. De hujus Urbis origine, & nomine diversi diversa sensere. A Samiis conditam vult Eusebius eo tempore, quo Tarquinii à Bruto sunt expulsi; A Cumanis alii existimarunt ædificatam; alii novæ & fabulosæ attidentes opinioni, à Diceo Neptuni, vel Herculis filio suum habuisse principium arbitrantur. Pausanias bis ejus meminit, primum in Messeniis, deinde in Arcadicis, Tyrrhenorum oppidum appellat; ejus tamen conditoris mentionem nullam facit. Initio Dicearchiam dictam, nimirum ab administratione justitiæ, sanctissimoque imperio. Plinius, Strabo, Sitius, Appianus, & Philostratus auctores sunt. Emporium Cumanorum Puteolos fuisse, posteaque colonis Romanis admodum frequentes redditos, & nomen à puteorum multitudine accepisse, vel ut aliis placuit, à putore, quem hic passim aquæ calidæ vi sulphuris emittunt; quapropter nonnulliis etiam Phlegra vocatus sit Cumanus ager Strabo memoriæ prodidit. A Livio Puteolorum mentio sæpissimè fit, præsertim autem, ubi colonos eos deduxisse Fabium Max. Urbemque munivisse, neque multò post Annio Consule referente decretum à Senatu, colonos in quinque marinas, & inter eas Puteolos mitti narrat. Alibi etiam Annibalem ad Avernum prætextu sacrificii profectum, sed animo capiendi Puteolos. Alio denique Romanorum coloniam factam scribit. Recentiori ævo ab Augusto fuisse coloniam deductam vult Frontinus. Cicero oratione pro M. Cœlio municipium appellat, & quasi pusillam Romam vocat epist. 2. lib. 5. ad Atticum, antiquam rempublicam, & Præfecturam aliquando extitisse lapides confirmant, quos leges apud Capaccium.

Sunt qui novam hanc Urbem dicant, & vetus Oppidum Puteolos non hoc in colle positos fuisse; sed aliquanto remotiore loco, ubi ingentes adhuc ædificiorum ruinæ supersunt, sed haud quaquam hanc recentem, sed ipsam Urbem antiquam esse demonstrant, non modo situ ejus præsente, quod propinqua littori, portuique sit; sed etiam reliquiis pontis ab hujus collis radicibus nimirum incipientis, & ea vetusto templo Urbis medio à Calfurnio L. F. in in honorem Augusti condito, Jovi consecrato, quod Christi deinde fideles D. Proculo dicarunt, quamquam multo quondam ampliore, quam nunc sit, minime negare possumus. Neptuni templi ruinæ adhuc Puteolis vigent, cujus Cicero meminit Acad. 4. Serapidis & Honoris religionem coluisse Puteolanos, iisdem Aedem statuisse lapis nobilissimus declarat, quem refert Capaccius. Oppidum à Romanis auctum, ornatum, multisque locis restitutum, cum Imperii majestas esset declinata, Barbarorum sæpiùs in Italiam illuvione collapsum & solo æquatum est, restitutum deinde in eam, qua nunc extat formam à Neapolitanis Principibus, Regibusque. Antiquarum verò rerum monumenta Puteolis, ut idem Capaccius narrat, eam habent admirationem, quam, quæ Romæ sunt reliqua, quæ maximum animo & oculis afferunt stuporem. Hinc templa, portus, Academiæ, theatra, amphiteatra, statuæ, inscriptiones, thermæ, & alia memorabilia, quarum parva, quæ supersunt vestigia, animi Romani magnitudinem, Imperatorum in eis locis consuetudines, maximam rerum memoriam præseferunt. At verò quæ in iis locis, aut ignes, aut thermæ, aut montes obiiciunt, omnem superare admirationem facilè videntur. De hac Civitate, ejusque origine, nomine, dignitate, rebusque memorabilibus, religione, Virisque illustribus ita commemoravit luculentissimo, eruditoque libro supracitatus Julius Cæsar Capaccius, ut nil prorsus desiderari posse videatur. Cæterum Christianitatis exordium, Puteolanorum delitias, præclaraque monumenta, visum est mirum in modum cumulasse. Siquidem in primis Campaniæ Felicis Civitatibus una fuit, quæ Patrobo Pauli Apostoli discipulo prædicante, lucem Evangelii aspexit, primusque deinde satagente Apostolorum Principe Petro idem Patrobas Episcopus consecratus, Puteolanam instituit Ecclesiam, illamque optimis legibus rexit. Templum Augusto dicatum a Christianis D. Proculo Martyri, Puteolanæ Ecclesiæ Diacono sacrum, & major Basilica constitutum est sub Diocletiano. Proculi ibidem servatur corpus. Urbis Patronum Puteolani maximo cultu venerantur. Hunc antea cum Eutychete, & Acutio Cives transtulerant in Prætorium Faludii ad Trivium, quod S. Stephani conjungitur ædi, ubi martyrio sunt coronati. D. Celsi, Petri Apostoli discipuli, in eodem templo Lipsana colunt ex traditione. Volunt ibidem esse corpus S. Niceæ Proculi matris, de qua Petrus de Natalibus in Catalogo, tum etiam corpus Patrobæ. Arthemas nobili genere natus est Puteolis, martyrio coronatus 7. Kal. Febr. sub persecutione Decii: ibidem passi sunt pro Christo Onesimus, Erasmus, cum sociis. Illud quoque eorum decori accessit, quod haud procul Puteolis ad forum Vulcani Januarius gloriosissimus Neapolitanus Civis, Episcopus Beneventanus cum sociis, capitis abscissione nobilem tulit palmam martyrii, cujus corpus in Metropolitana Ecclesia Neapoli venerantur. Aedes ibidem a Neapolitanis Puteolis est condita anno 1574 *a*. ubi ædicula prius erat, cum marmoreo Januarii capite (1). In ea commorantur Sacerdotes Capuccini. Neapolitani, ut sui juris ædem esse significarent, hoc in marmore scripserunt. *a* 1580.

Divo Januario
Diocletiani scelere obtruncato
Ne quod sacri corporis sanguine
maduerat solum sine honore
diutius remaneret, Nea-
politana Civitas P.P.
Aere P. F.
MDLXXX.

In altari hæc leguntur.

LOCUS DECOLLATIONIS S. JANUARII ET SOCIORUM EJUS.

Sed de Januario alibi redibit sermo: ad majorem Basilicam redeamus, quam diximus expurgato templo Calfurniano, in Cathedralem erectam, Divoque Proculo consecratam fuisse, hanc vetustate propè deformatam, ac ruinosam Mar-

(1) Totum id perfectum fuit directione viri patritii Jo. Pauli Sanfelicii, quem non minus nobilis Normandorum Principum sanguis, quàm peculiaris pietas, Mathesos non mediocre studium, omnes fere liberales disciplinæ, ac nimis in publicis muniis obeundis [illegible] reddiderunt.

Martinus de Leone & Cardenas dignissimus Episcopus nobili architectoonicæ artis schemmate nuper à fundameutis construxit, Sanctique Proculi, & Januarii titulo insigoivit, ut inscriptus lapis proloquitur.

D. O. M.

Retentu ad memoriam vetustatis
Exteran duntaxat Templi Calphurnianifacie
Explicataque ad formam sacræ Aedis
Inaugurata olim Divo Proculo
Tutelariara Templum hoc
A fundamentis excitavit, concinnavit, & consecravit
D. Frat. Martinus de Leon, & Cardenas
Hispanus ex sacra Eremitarum religione D. Augustini
Episcopus Puteolanus inter Papæ assistentes, & regius Consiliarius cooptatus.
Anno salutis humani generis
M.D.C.XXXIV.

Hæc in exteriori parte supra fores: alia verò de ejusdem Ecclesiæ consecratione in interiori parte legitur inscriptio.

Anno Dom. M.D.C.XXXIV.
die xxx. mensis Aprilis
Ego D. Fr. Martinus de Leon,
& Cardenas
Hispanus ex sacro Eremitarum
religione D. Augustini
Episcopus Puteolanus inter Papæ
assistentes, & regius
Consiliarius cooptatus consecravi
Ecclesiam hanc,
Quam à fundamentis erexi, &
altare majus in honorem
Sanctorum Martyrum Proculi
Diac. & Januarii Episc.
Tutelarium, & Reliquias Ss.
Mm. Januarii, Festi, Sosii,
Desiderij, Sociorum ejus, e. Celsi
Episcopi Puteolani
Ss. Mm. Constantii, Maximi,
Juventii, Pastoris,
Theophyti, Tertullinni, Vitelliani, & triginta militum
Mm. in eo inclusi: & singulis
Christi fidelibus
Hodie unum annum, & in die
Anniversario
Consecrationis ipsam visitantibus quadraginta dies de
vera indulgentia in forma Ecclesiæ consueta concessi.

In hac Basilica tres dignitatum gradus ad majorem Dei cultum sunt, Decanatus, Archidiaconatus, & Cantoratus, Canonicatus duodecim. Theologalis præbenda *a*: novem item Capellani Beneficiati, aliique Clerici cum Præfecto Sacrarii, Magister musices, qui quotidie Divinum pensum peragunt. Seminarium Clericorum in ipso Episcopali Palatio ibi institutum est *b*, ubi Clerici aluntur. Nec desunt in Civitate Xenodochia ad sublevandam egenorum inopiam. Plures olim in ea Civitate erant Parochiales Ecclesiæ, hodie duæ tantùm numerantur. Cathedralis ipsa, altera in suburbiis propè mare in Ecclesia S. Mariæ Gratiarum. Monialium Cœnobia duo, quibus adnumerari possunt sex virorum Monasteria, partim intra, partim extra Civitatem ea ædificata, Jesu Mariæ scilicet, Ord. Prædicatorum, S. Catharinæ, Ord. Conventualium, S. Jacobi Carmelitarum, S. Francisci Ord. Minorum, alterumque districtioris observantiæ ejusdem Ord. Monachorum Montis Virginis apud S. Andream, & Capuccinorum ad D. Ianuarii, pluraque alia ibidem pia loca, & laicorum fraternitates visuntur, quæ Puteolanorum Populorum pietatem videntur augere. Puteolanus Episcopus Neapolitano Archiepiscopo ab immemorabili subest; haud amplæ Diœcesi jus dicit, in qua ad novem millia mortalium capita censentur, si sex millia, quæ intra mœnia Puteolana, accenseantur. Redditus Episcopatus tria millia scutatorum illarum partium dicuntur explere; in libris fisci Apostolici ejus taxa florenos 133. non excedit. De dignitate & antiquitate Ecclesiæ Puteolanæ scripsit Opusculum Sebastianus Monachus Olivetanus ad Ioannem Matthæum Castaldium Episcopum Puteolanum, quod non vidimus, nec typis editum est. Insignis quidem Ecclesia est numeroso jam Martyrum sanguine decorata, Summorum Pontificum, Regumque variis muneribus, privilegiisque fuit donata. Eversus enim Misenatis, Cumanisque Ecclesiis, quarum Clerus & Capitula in Averianam Ecclesiam se transtulerunt, in qua tres hodie Primicerii numerantur, census earum Neapolitanæ Ecclesiæ attributus; Ecclesiastica verò Ecclesiarum jurisdictio Puteolano Antistiti obvenit; non solum namque in illis jus suum tuetur, sed in locis etiam Fori, Scriptæ, Subcavæ, & Planuræ, quæ in temporalibus Neapolitanæ Civitati subduntur, in spiritualibus Puteolanæ Ecclesiæ subjecta sunt, hodieque ad portas Civitatis Neapolitanæ suam jurisdictionem extendit. Puteolanorum Præsulum series sequens est ex variis monumentis collecta.

1. PATROBAM unum ex septuaginta duobus Christi discipulis, imò & Pauli discipulum, cujus meminit in Epistola ad Romanos, satagente Petro Apostolorum Principe Hierosolymis post Judaicam persecutionem, dispersionemque Christi discipulorum per universas orbis terrarum partes, ordinatum Episcopum, Puteolis nutu divino appulisse, eaque in urbe, tunc florentissima, Evangelium disseminasse, ejusdem primum Præsulem institutum fuisse, vetus, constansque traditio narrat. Porrò de eo pauca loquuntur monumenta, quæ, ut Baronius scribit, à primis Christi fidelibus gesta sunt, scriptorum inopia, vel scripturarum naufragio remanserunt silentio sepulta. Igitur Patrobas primus Puteolanorum Episcopus assiduo labore, fideique fervoris prædicatione accensus, fidem, sedemque Episcopalem Puteolis constabilivit, cumque per annos multos molestias multas, & incommoda pro Christi nomine à Gentilibus fortiter pertulisset, infinitos propemodum ad Evangelii lucem adduxisset, sanctè quievit in Domino 4. Novembris post annum 59. salutis, ut existimare possumus; etenim cum Paulus Apostolus è Hierosolymis Romam captivus duceretur è Rhegio solvens, Puteolos delatus, inventis ibi fratribus, ut Acta Apost. 28. testantur, apud eos dies septem rogatus mansit; tunc temporis ajunt Patrobam illorum fratrum (hoc enim vocabulo Christiani appellabantur) Episcopum fuisse. In Templo nunc maximo depicta historia est, ubi S. Paulus à Patroba Episcopo, aliisque fratribus benignè inter amplexus cernitur receptus. Post hunc annum apparet Patrobam obiisse, quo verò anno præcisè, incertum. Patrobam meminit Hippolytus Martyr lib. de Septuaginta Christi discipulis, ex quo Baronius in notis ad Martyrol. Rom. qui illum Puteolanorum Episcopum fuisse affirmat. Patrobæ Puteolani Episcopi item meminit Menologium Græcorum vetustissimum jussu Basilii Junioris Imp. Constantinopolitani ante annum salutis 977. in membranaceis pulcherrimis characteribus conscriptum; extat in Bibliotheca Vatic. cujus versio Petri Arcudii Corcyrensis penes me erat, quam dono dedimus amico nostro erudito viro Joan. Baptistæ Mari Canonico S. Angeli in foro Piscium, ut suis notis ea aliquando in lu-

a Hæc deficit, sicut & Pœnitentialis.

b Adhuc in eo desiderantur alumni.

cem proferat. de Patroba ita se habet. *Pridie nonas Novembris. Eodem die certamen Sanctorum Apostolorum de numero septuaginta Patrobæ, Hermæ, Lini, Gaii, & Philologi. Patrobas, Hermas, Linus, Gajus, & Philologus ex septuaginta discipulorum numero fuere. Patrobas, cujus mentionem in suis Epistolis Paulus Apostolus facit, Episcopus Puteolanorum multos ad Christi fidem traductos baptismate insignivit; Hermas autem &c.* Chronicon Alexandrin. pag. 507. inter LXXII. Christi discipulos recenset Patrobam, eidemque vigesimum primum locum attribuit. Nicephorus Callistus in Historia, Gallelinus in Martyrologio, Molanus in additionibus ad Usuardum, Ferrarius, aliique Patrobæ meminerunt, faciuntque Puteolanorum Episcopum. At Dorotheus in Synopsi, cujus fides à Baronio, Bellarminoque Cardd. tamquam fabulis plena improbatur, Patrobam Episcopum Neapolitanum fuisse scriptum reliquit, ex quo aliqui recentiores, qui de Episcopis Neapolitanis scripserunt; sed eorum opinio non cohæret cum tempore Asprenis obitus. Is à D. Petro primus ordinatus Episcopus ad Cœlum evolavit anno Christi 70. quo anno S. Celsus Patrobæ successor ab eodem Apostolorum Principe jamdiu Puteolanæ Ecclesiæ constitutus Episcopus fuerat, ac felici gressu illam regebat Ecclesiam: tametsi illud obstare non posse, inquit Caracciolus c.8. Sacrorum monumentorum Neap. Eccl. lib. quod Patrobas Puteolanus Neapolitanus fuerit Episcopus, & ambas simul rexerit Ecclesias, cum plurima prorsus suppetant simillima antiquorum Pontificum exempla, qui multarum Civitatum Episcopi, in iis tamen omnibus ritè coluntur: ob id nimirum (ut sæpè olim contigit) quod unus, idemque Episcopus, Apostolico more, complurium Civitatum, imò & provinciarum Ecclesias, primis illis Christi sæculis, fundaverit, instituerit, rexerit; hic unus Martialis Christi discipulus non solum Lemovicensis, sed etiam ut Baronius ad 30. Junii, & Guilielmus Centen. P. adnotant, Pictaviensis, Engolismensis, Burdegalensis, Bituricensis, Sanctonensis, Viennensis, Aniciensis, Rutenensis, & Mimatensis Ecclesiarum fuit Episcopus, atque in iis hoc etiam tempore solemni officio celebratur. Sic Maternus Petri discipulus, & Trevirensium, & Tungrorum, & Coloniensium, & aliorum finitimorum populorum fuit simul Doctor, & præsul. Martyrol. Rom. 14. Septemb. Sic Syrus & Juventius, non Ticinensem solummodò, sed & Vicentinam, aliarumque Civitatum vicinarum fundarunt, atque instituerunt Ecclesias. Adde Romulum, qui Fesulanam, Florentinam, Volaterranam, Bergomatem, & Brixiensem constituit Ecclesias, & Prosdocimus Patavinam, Vicentinam, aliasque fundavit Sedes: nec desunt hujusmodi exempla in sacra Historia. Cæterum de Patroba, præter suspectæ fidei Dorotheum, nullum habemus veterem auctorem, qui asserat illum Neapolitanum fuisse Antistitem (1). Peniorum illum astruit Petrus de Natalibus; sed cum nulla sit Civitas hoc nomine nuncupata, nescio undè id hauserit. Demochares lib. 2. de divino Missæ sacrificio cap. 18. ait, S. Patrobam Neopotiolanum fuisse Episcopum institutum, de quo aliqui Neapolitanum legerunt, melius pro Neopotiolano Puteolanum dixisset. Puteolani, Patrobæ corpus in eorum Cathedrali asservari affirmant, Baronius verò 4. Novemb. illud Romæ in Basilica S. Mariæ Majoris conservari scribit (2), sed in Basilica nulla mentio extat; imò in vetustis monumentis ejusdem, nec verbum quidem de Patroba, fortassis pro Epaphra Collossensi Episcopo, cujus sacra lipsana sub altari majori in ea Basilica jacent, Patroba scripsit ad 4. Novemb

II. 2. S. CELSUS S. Patrobæ alumnus defuncto magistro successit, secundus ab Apostolorum Principe Petro Puteolis ordinatus Episcopus circa annum Domini 60. Habet traditio, hunc fidei opus à B. Patroba Puteolis inceptum summo labore absolvisse, ac semel ab illo plantatam Christi fidem sua prædicatione efficaci constabilisse, populumque ferè totum, eliminatis idolis, ad veri Dei cultum traduxisse, & post multos exantlatos labores ad Cœlum evolasse circa annum Domini 80. die 5. Novemb. quo ipso die auctoritate Pii, ac Sixti V. Summorum Pontificum celebratur festum, ac veluti Patronus veneratur, cujus sacrum corpus in Ecclesia ab ipso condita, ubi nunc Moniales S. Francisci degunt, creditur asservari. Ejus meminit Ferrarius in Catalogo ad hunc diem, ubi habet extare in Puteolano Territorio Ecclesiam, quæ s. Petrilli de Quarto dicitur, quod in ea à s. Petro Celsus Episcopus consecratus fuerit; sed magis arridet opinio illa, qua censetur Romæ Celsum ab Apostolo consecratum fuisse, post Patrobæ excessum, ac Puteolos missum, ubi & in pace quievisse.

3 JOANNES, quem sanctitate clarum fuisse diptycæ Puteolanæ Ecclesiæ commemorant. Tempus, quo ille fluruerit, neque acta recensentur. III.

4 FLORENTIUS Episcopus suis exigentibus demeritis ab Episcopatu depositus post decimum quintum à sua damnatione eam Ecclesiam invasit, ut meminit Epistola Gratiani, & Valentin. Imper. ad Aquilinum Vicarium Ordinarium, apud Baronium tom. 4. ad ann. 381. num. 3. *Et Florentius*, inquit, *Puteolanus post damnationem, quam recto judicio convictus accepit, mansuetudinem nostram inquietare conatus, dignum tulit in progressione responsum; post decimum quintum annum Ecclesiam, de qua extrusus fuerat, rursus contaminare conatur, congressiones illicitas facere molitur, egentemque consilii multitudinem perditi animi persuasione depravat, nostrorum videlicet Judicum socordia fretus, qui privatæ gratiæ Imperialia præcepta condonant, & religionem, quam nos jure veneramur, quam fortasse ipsi negligunt, inquietare patienter accipiunt.* Hæc de Florentio, cætera desiderantur. IV.

5 THEODORUM numerant diptycæ Puteolanæ inter ejus Urbis Episcopos, cum potius Misenatem Episcopum plerique arbitrati sunt. Sepulchralis tamen lapis Puteolis est ab indoctis viris, ut testatur Capaccius, ad furum appositus, ferè exesus, ubi hæc inscriptio. V.

HIC REQUIESCIT S. THEODORUS
EPISCOPUS
QUI DEPOSITUS EST III. ID.
MAJAS CONS.
THEODOSII XV. ET VALEN-
TINIANI IIII.

6 JULIANUS Puteolanus Episcopus floruit Leonis I. Papæ temporibus, dignusque habitus est ut ab eodem Legatus mitteretur ad Ephesinam Synodum, ut ex Martini Scoti Chronica narrat Baronius tom. 6. ad annum 449. num. 36. *Cum igitur*, ait *Sanctus Leo, nec reprimere Theodosium ab cogendo concilio valuisset Episcoporum, neque ut in Italia ageretur, persuadere potuisset; tamen ne fidei causa dispendium aliquod pateretur, quam sciret appeti studiis summæ potentiæ fautorum Eutychetis eundem Imperatorem præcipitem abducentium, salubre illud in primis consilium iniit, ut e Latere Legatos mitteret Ephesum ad Concilium, eisdemque daret ad Flavianum Episcopum Constantinopolitanum Epistolam, qua non ipse solum, sed universa Synodus, quid de Verbi Incarnatione sentiendum esset, ex sententia Evangelicæ veritatis acciperet, ut sic tamquam fixa anchora, fides Catholica haud abriperetur à furentibus factiosorum fluctibus, discordiæ spi-* VI.

(1) Vere Neapolitanus etiam Antistes fuit, ut in illa Ecclesia superius dictum fuit; in rebus porrò antiquissimis præter Auctorum quamplurima suffragia, quæ hic brevitatis studio non recensemus indubiæ probationis, imo ipsius veritatis vice fungitur constantissima traditio.
(2) Hic error minimè imputandus est Baronio, qui dum de Patroba agit, de ejus corpore nil loquitur: nec, ut Ughellius ait, fortassis hallucinatus est, pro Epaphra Patrobam denominando: nam cum de Epaphra agit die 19. Julii, hujus, & non Patrobæ corpus in S. Mariæ majoris Basilica conditum esse apertissimè asserit. *Lucentius*.

spiritibus agitatis; sed inconcussa solida firmitate subsisteret. Qui autem, in re tanta obeunda sunt directi Legati, eorum hæc sunt nomina; Julianus Episcopus Puteolanus, Renatus presbyt. Cardinalis tituli S. Clementis, atque Hilarius S. R. E. Diaconus Cardinalis. Hæc tantum de Juliano viro doctissimo, ac dignissimo habemus, cætera ejus acta vetusta voravit antiquitas.

VII. 7. STEPHANUS hujus Sedis Episcopus, cujus suasu Petrus descripsit vitam S. Artheme Martyris Puteolani, qui pro Christo palmam sumpsit martyrii die 25. Januarii: cujus acta communicavit mecum Martinus de Leon dignissimus olim Puteolanus Episcopus ex vetustissimo hœdino codice litteris Longobardicis exscripta, quæ cum adhuc inedita sint, hic curiosis exponimus.

Passio S. Arthemæ Puteolani Martyris.

Venerabili Patri, & Sanctæ Puteolanæ Ecclesiæ Inclyto Præsuli Domno Stephano. Petrus. Glorificando itaque, & venerando Reliquias Sanctorum Martyrum, quia Beati Arthemæ gloriosi Martyris sacratissimum corpus in Diœcesi vestri Episcopii requiescit, præcipuisque miraculis coruscando, plebem fidelium mirabiliter invitare non desinit, nec tamen ejus passio incompositu edita relegi prævalet, studiosè suggerere curastis, ut sicut Beatus Ambrosius S. Agnetis gesta, & Venerabilis Dominus Aupertus Sanctæ Fortunatæ passionem clarificare studuerunt; ita & nos illorum studium imitantes, illius passionem de inculto elogio transferentes ecclesiastico dogmati tradere curaremus, quatenus ad honorem Domini, & ipsius præfati Martyris Artheme gloriam sacratissimâ illius plebs amplius lætificetur, & tantò devotissimè ad ejus sollemnia properet, quanto illum cognoverit gloriosum ac triumphale martyrium pro Christi amore mirabiliter suscepisse. Qua propter egregie Pastor secundum divinum edictum dicens melius est obedire, quam sacrificare, ecce vestræ Paternitati libentissimè parere curantes, & invictissimum illius agonem, & triumphale martyrium mirificè declarare curavimus.

Ergo benigne Pater, qui in claro dogmate fulges
Martyrium sacrum, præfati Martyris almi
Sume sagax placidè, grates referendo tonanti,
Atque sacræ plebi studiosè tradere cura,
Gaudeat ut semper de vestro dogmate sacro
Ac Domino Christo laudem decantet ovanter.

Passio S. Arthemæ.

Magnificentia Majestatis Domini Jesu Christi *inter gloriosa, & admiranda magnalia, quæ mirabiliter operari dignatus est, quatenus electos suos in amore sanctæ suæ religionis optimè radicaret, ac tormentorum pœnas eos disceret non timere, non solummodo viros integra ætate pollentes, sed pueros, ac puellas in tenera ætate degentes per gratiam Sancti Spiritus ita confirmare dignatus est ad prudentiam responsionis, ad tolerantiam passionis, ut ante præsides, ac tyrannos intrepidi adstarent, Sanctæque Trinitatis fidem devotissimè prædicarent. En quorum sancta, & admiranda societate existens venerabilis, & sacratissimus puer Dei Arthemas, dum adhuc indolis, hoc est juvenilis ætatis annos gereret, inclyta prosapia exortus, ex civitate scilicet Puteolana, secundum nominis sui præsagium; nam Arthemas Atticè, Latinè autem ars, sive ratio interpretatur, in arce sanctæ rationis per Dei gratiam mirificè exaltatus, & à parentibus Christianis litterarum studiis Christicola traditus fuisset, mirum in modum cœpit inter coætaneos, & condiscipulos nectarea quadam & admirabili conversatione fulgere, adeo ut non illum tanquam collegam atque condiscipulum, sed ut dilectissimum complectatur germanum. Quid plura? dum Cathigeta illius secundum morem magisterii per isagogam, idest introductionem ad sæcularium litterarum dogmata illum introducere cœpisset, ille nihilominus divina gratia illustrante, præcedere illum in*

A *sensu, atque sermonis acumine sagacissimè cœpit, ex quo inæstimabili, ac stupendo ingenio valde attonitus, idem præceptor ejus, non cælesti, & divinæ gratiæ hoc tribuere studuit, qui omnia quæcunque voluit, facit, sed heu, proh dolor! simulachrorum, atque Idolorum virtutibus condonavit, proinde in eadem admiratione potius puerulos ejus discipulos illi ad docendum tradidit, videlicet, animadvertere cupiens, si tanta gratia continuata, aut fortuito & accidenti studio in eo fulgeret.*

Tunc Deus Omnipotens totius lucis origo,
Lumine de cujus radiantur corda bonorum,
Non voluit tenebris retineri lumina tanta,
Sed clarè & dignè, qualis, quantusque vigeret
Talia patrando monstravit munere divo.

Igitur ut prædictum est, dum puer iste Domini Arthemas dogmata litterarum condiscipulis traderet, inter cætera eis Sanctæ Trinitatis mysteria mirabiliter inserebat, scilicet qualiter Dominus Christus filius Dei omnipotentis pro mundi salute, ex sacra Virgine nasci dignatus est, & per mysterium Sanctæ Crucis diabolicam destruxerit potestatem. De Sapientiæ autem studio suadebat, dicens; Discite ò pueri doctrinam, discite sancta, percipite auribus legem veræ Sapientiæ Dei omnipotentis, de qua Propheta canit, Initium Sapientiæ timor Domini, intellectus bonus omnibus facientibus eum, laudatio ejus manet in sæculum sæculi, si hoc ita est, & verè quia ita est, toto mentis amore ejus præcepta sequamur, ejus disciplinam percipiamus, qui fecit Cælum & Terram, Mare, atque Angelicam potestatem, qui corda omnium novit, & omnes sapientes sapienter sua exuperat potestate.

Quisquis in hoc fidit, sapienti culmine pollet,
Terrenos sapiens, sapientes conteret omnes:
Hanc quoque Sophiam nemo contemnat amator
Qui policam quærit, cum Christo vivere vitam.

C *Hæc & similia dum puer Domini Arthemas condiscipulis intimaret, illosque ad amorem cælestis Sapientiæ accenderet, candem & amici hoc explorantes, & cognoscentes inflammari admodum, præceptori ejus nunciaverunt, dicentes; O disciplinæ pater, magnæque Sapientiæ indagator, ò sacrorum numinum cultor, atque defensor provide, ne forte pro doctrina prava discipulorum accrescat magna injuria sacrorum Deorum; Ecce enim Arthemas discipulus ille vester, quem pueris ad docendum studiosè posuisti, non illius sapientiam, sed iniquitatem, non Deorum religionem, sed Christicolarum doctrinam ministrat. Credere non dubites; nam vera experta profamur; Vide ergo, ne per injuriam negligentiæ periclitetur puritas famosæ vestræ sagacitatis, dum præsidi hujus provinciæ talia per te non fuerint nunciata. Territus ad hæc illius Ethnicus Cathigeta advocans illum his verbis eum arguere cœpit. O Arthema studiose, fidelisque auditor, quæ est ista fama pessima, quæ nostras percutit aures, quæ ve doctrina vana nostra præcordia farsit,* D *nostris ergo monitis prudenter aurem accommoda, scilicet, ut studium inchoatæ sapientiæ niteat, & dignitas nobilitatis tuæ non obstupescat: scimus equidem, te & nobilitate fulgere, & acumine prudentiæ optimè pollere: ergo audita horrida, quæ de te audivimus, deleantur, & devotio nostri præceptoris, quam in te habuimus, optime declaretur. Ad hæc B. Arthemas respondit. Scriptum est enim, ò sagacissime Cathigeta priusquam interroges, ne vituperes, & cum interrogaveris, corripe justè: Ergo secundum hanc sententiam seriatim enucleare stude, quæ à nobis ineptè prolata esse dicuntur, & tunc demum, si ita est, aut profitendo approbamus, & retinemus si bona sunt, aut negando repellimus, & refellere curamus, si mala esse videntur. Tunc præceptor incœpit infamiam ejus exponere dicens; Relatum siquidem nobis est, quod discipulis, quos tibi ad erudiendum doctrinæ dogmata tradidimus, non illis sapientiam Deorum nostrorum, quam totus mundus colit, & veneratur, sed impiam*

celigionem Chrifticolarum fluduifli propinare , quæ abominabilis effe videtur , veru ne fant hæc, an maledicorum compofitione peolutu? Beatus Aethemas dinit. Flagito, præceptor, quod nobis ediſſeras , quæ te feire non ambigimus , quatenus ad indagationem tuæ iuquifitionis recto tramite pervenire poffimus ; fenfus eft enim prior in homine , qui doctrinam percipit omnem , an philofophiu , & litterarum doctrinaconclufus ad . . . . Deficit pagina in originalibus

Nos enim talia in præfenti , quæ poffumus miniftrantes , in futuro enim Tartueus excipiet ille , ubi nulla requies , fed femper fletus amarus.

Hæc ubi dicta dedit Præfes crudelis iniqua , confentientibus cunctis , juffit pueris , qui olim difcipuli S. Martyris Arthemæ fuerant , quod cum gladiis, qui ab officio fcribendi graffi nuncupantur, græco eloquio, illum crudeliter trucidarent . Hanc ergo fententiam definitam cum martyr Domini agnoviffet ; quia non terrena , fed cœleftia enoptabat , oculis , ac manibus in cœlum erectis hanc orationem fudit ad Dominum.

O Rex omnipotens , Sanctorum vita beatu ,
Qui pugnare jubes , & præftas vincere femper ,
Quique in te confidentibus gaudia largiris æterna.

Laudo & benedico nomen tuum ; quoniam tu Domine adjuvifti me , & confolatus es me , & tribuifti mihi cum triumpho victoriæ confummare , quod te donante incboare potui : deprecor ergo fupplex , quod mittas Angelum Sanctum , qui in pace fua fufcipiat fpiritum meum , quia jam tempus inftat ut veniam , & videam defiderabilem tuam gloriam .

Hæc cum dixiffet Martyr per cuncta beatus ,
Mox perforatus gladiis fanctum Domino reddidit fpiritum ; expleto namque gloriofo martyrio , ut oftenderet Dominus angelica illi gaudia tribuiffe, multofq; per eum ad fuam gratiam effe vocandos , videntibus cunctis à fplendidiffimis Sanctis Angelis anima illius fufcepta , ad Cœlum cum gloria magna delata eft . Hanc rem mirabilem , & inopinatum dum Ethnicus populus tererret , plurimi ex divina gratia compuncti ad Sanctam Chriftianam Religionem devota mente converfi funt laudantes , & benedicentes gloriofum, & admirabile nomen Domini Jefu Chrifti. Igitur quia in tanto martyre magnam reverentiam , fanctamque habebant devotionem , ejufque fe precibus gubernari cupiebant , nocturnis horis fanctum illius corpufculum colligentes in loco illo , qui ab accolis Campana dicitur , religiosè condere ftuduerunt , qui diftat à præfata urbe Puteolana, quafi ftadiis viginti quatuor, & à Civitate Parthenope miliaris novem . Ad cujus Sancti patrocinia plurimi convenientes , Sanctumque Martyrem Domini deprecantes , & variis periculis infirmitatis, beatiffimam fofpitatem confequi meruerunt . Paffus eft autem Beatiffimus Martyr Domini Arthemas pro amore , & defenfione Sanctæ & Individuæ Trinitatis vigefima quinta die menf. Januarii . Regnante Domino noftro Jefu Chrifto , qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus per infinita fæcula fæculorum . Amen .

Beatiffimi Arthemæ hujus Martyris non meminit Martyr. Rom. non Ferrarius , nec aliquis alius, quod fciverim . Codex , in quo ejus *Acta* exfcripta funt , extabat apud V. C. Bartholomæum Chioccarelium Neapolitanum Quo tempore autem Stephanus Epifcopus vixerit , non conftat .

VIII. 8. CLAUDIUS fub Hilario Papa interfuit Romano Concilio anno 471 *a*.

a 4[illegible].

IX. 9. AUCUPIUS , cujus mentio extat in Romano Concilio fub Symmacho Papa celebrato anno 501. *b* („ *fed & antea interfuerat Romano Concilio* „ *à Gelafio Pontifice celebrato an.* 495.)

b 499.

X. 10. S ZOZIMUS , de quo in vetufto Martyrologio Monialium Sancti Joannis de Capua .

XI. 11. GAUDIOSUS fubfcripfit Synodo Conftantinopolitanæ fub Agathone Pontifice an. 680. Poft hunc fpatio quadringentorum annorum plurium defiderantur Epifcoporum nomina .

12. LEO Puteolanus Epifcopus vixit circa ann. Dom. 1030. Hic dimiffa Epifcopali infula ad eremum confugit , de quo Sanctus Petrus Damianus Epiftola 10. lib. 3. XII.

13. DONATVS in eadem Sede floruit anno 1119. Hic aliquot jura & Ecclefias fui Epifcopatus à Roberto Capuæ Principe recuperavit, qui pro fua in Divum Proculum pietate , Donato Epifcopo , ejufque fucceſſoribus in perpetuum ea omnia reftituit , quæ aliquando ad ejufdem Divi tutelaris Cathedrali Ecclefia ablata fuerant , hac tamen conditione , ut tam ipfe Donatus , quam fucceffores ejus quolibet anno feria fcilicet quarta in capite jejunii , & quinta Cœnæ Domini Ecclefiam S. Nicolai ad abfolutionem peragendam adire tenerentur , quemadmodum Puteolani Epifcopi facere confueverant . Quamobrem Robertus hujus confirmationis documentum fcripfit , fuoque figillo firmavit , quod modò fubiiciemus ab exemplari Puteolanæ Ecclefiæ . XIII.

In nomine Salvatoris Dei Aeterni. Robertus Capuanus Princeps Donato Puteolano Epifcopo , fuifque fucceſſoribus in perpetuum .

Principalis libertus Chrifti Ecclefiis , earumque Rectoribus fuffragari , neceffitatibus communicare , & fuis rebus , & poffeffionibus fubvenire debemus , ut eleemofynis , & muneribus fidelium ditati , infpectoribus earum poffint abfque follicitudine , orationibus , & minifteriis fpiritualibus infiftere . Nos igitur Robertus Capuanorum Dei gratia Princeps hoc facere capiens dignum duximus Ecclefiæ S. Proculi Puteolano Epifcopo , venerabilique ejufdem Ecclefiæ Præfuli Donato , ac ejus fucceſſoribus confenfu & precibus Raynaldi de Calvano fidelis noftri , affenfu quoque & voluntate Domini Alexandri de Peroleo dilectiffimi confanguinei noftri Ecclefiam S. Nicolai fitam in Caftro noftro de Serra reddere & confirmare in perpetuum cum collis, hortis , & cum omni jure decimarum, aliifque rationibus , & juftitiis ejus , & cum omnibus Terris fibi generaliter pertinentibus ; hæc autem tenimenta ipfa Ecclefia S. Nicolai principaliter poffidet ex parte quanti tenet quoddam territorium terræ , qualiter extenditur, & fellu ipfius Caftri noftri, quod dicitur Serra in parte occidentali per verticem, & ejus d. montis , & defcendit per quandam viā propè quafd. fabricas antiquas dirutas in partem Septemtrionalem verfus quartum, & qualiter venit ipfam viam revolvendo ufque ad pifcinalem ei pertinentem , qui & in parte Orientali propè terram Ecclefiæ s. Petri juris ipfius Epifcopi, & ufque in viam publicam, quæ venit à Campana in quartum, & viam Silicem de Serra . & qualiter quoque afcendit ufque in prædictum Caftrum noftrum, de alio verò latere ex parte Campanæ in parte Occidentali tenet præfata Ecclefia s. Nicolai, qualiter defcendit ab ipfo Caftro noftro ufque ad pifcinalem antiquum, & ufq; in montem, qui dicitur Sertus in parte Occidentali , in parte verò Meridiana habet fines magnas duas petras ejufdem terrarum Epifcopatus , quæ extenduntur ufque ad verticem prædicti montis, & exinde in parte Occidentis , & ufque ad Silicem in parte Orientis , & funt ipfæ duæ pezzæ terrarum per menfuram five Silva montis , modii terrarum centum & novem , tenet etiam dicta Ecclefia s. Nicolai aliud tenimentum ex parte Campanæ, quod Burfas vocatur ufque in planitiem Campanæ , ubi fines habent terras quorundam militum, & fervientium noftrorum ex parte meridiei, & qualiter revolvitur per planitiem ejufdem montis , ubi funt domunculæ, & fabricæ antiquæ junta prædictam viam de Serra , quæ defcendit in quarto per ipfam Silicem ex parte Orientali fub pede ejufdem Montis Burii ; habet quoque ipfa Ecclefia s. Nicolai quandam terram in loco, qui dicitur Corvara fecus terram ipfius Epifcopi undiq; terminata ex prædictis terris, & ex terra præfata per menfuram modii novem . Hanc quidem præfatam Ecclefiam de Serra s. Nicolai cum omnibus fupeadictis terris , & poffeffionibus , jurifdictionibus & cæt. fponte reddimus, & confirmamus Puteolano Epifcopatui , & ejus Venerabili Antiftiti Donato. fuifq; fucceſſoribus ; &c. Verum quia

Pu-

Puteolanus Episcopus annuatim ex consuetudine veniebat in quarta feria caput jejunii, & in quinta ante Pascha, scilicet in Cena Domini ad prædictam Ecclesiam S. Nicolai, volumus, petimus, atque statuimus, quatenus venerabilis Episcopus, & successores ejus amodò in antea debeant in singulis annis in prędictis duobus diebus, ad Ecclesiam S. Nicolai venire ad faciendam absolutionem, sicut ejus antecessores facere consueverunt. Quod si quis in futuro contra hanc nostram redditionis, & confirmationis paginam venire, vel infringere tentaverit, excommunicationi jam dicti Episcopatus subjaceat, insuper libram auri persolvat, medietatem nostro sacro Palatio, & medietatem dicto Episcopo, ejusq; præsidentibus Episcopis; hæc autem pagina firma, munita & inviolabilis maneat in perpetuum, & ut verius credatur, & cautius observetur, &c. manu propria subjacenti signo eam subscripsimus, & nostro sigillo jussimus signari in Anno Incarnationis Dominicæ 1119. Indict. 12. scripta à Roberto Ecclesiæ Aversanæ Archidiacono præcepto Domini Roberti Principis.

Anno deinde 1121. idem Donatus Episcopus à Jordano Capuæ Principe obtinuit, ut sibi, successoribusque suis Ecclesia S. Angeli sita in crista montis suæ ditionis cum omnibus juribus & pertinentiis suis sibi & successoribus ejus restitueretur; cujus restitutionis chartæ testes interfuerunt Octodonus Secundus Capuæ Archiepiscopus, Robertus Aversanus, & Guilelmus Nolanus Episcopi cum Matthæo Abbate S. Laurentii de Aversa. Charta exscripta est ab exemplari ejusdem Tabularii Puteolanæ Ecclesiæ.

In nomine Domini Salvatoris Jordanus Capuanus Princeps Donato Episcopo Puteolano salutem. Jesu Christi misericordia præstabilis, filiis Sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ nostris fidelibus.

. Quoniam ob salutem animarum gloriosæ memor. scil. Roberti filii Principis avi, ac Jordani patris nostri, nec non & Secundi Riccardi, quam etiam Roberti Principum introscriptorum, & ob statum nostri Principatus, consilio quoque & interventu Domini Octodonis Secundi Dei gratia Capuæ Archiepiscopi, nec non Domini Roberti Aversani Episcopi, ac Domini Guglielmi Nolani Episcopi, & Domini Matthæi sola Domini clementia Abb. S. Laurentii Aversani Monasterii, in Ecclesia S. Proculi Puteolani Episcopatus, in qua Dominus Donatus Dei gratia Venerabilis Episcopus præesse dignoscitur, per hoc videlicet principale scriptum in perpetuum damus, reddimus, concedimus, & confirmamus, & insuper quietè dimittimus Eccl. S. Angeli sitam in crista montis cum universis terris suis colendis, & cum pascuis, & cum omnibus ejus viis in eis intrandi, & exeundi, sicut prædicta Ecclesia nunc possidet, & dominatur excepta silva, de qua cum potestate habeat assiduè juncationem ista Eccl. S. Proculi, & præfatus Dom. Donatus Ven. Episcopus, suique successores accipiant de lignaminibus, & quodlibet ob remedium animarum prædictorum Principum & meæ super Altare S. Proculi Martyris per librum obtulit, & sicut præfatus Matthæus Abb. in prædicto Capitulo ejusdem Monasterii datum, & concessum habet per quoddam scriptum per eundem Matthæum Abb. & per plures alios confratres ejusdem Monasterii, probatum, & sigillo prædicti Monasterii sigillatum, una cum omnibus inferioribus, & superioribus suis, & cum omnibus suis pertinentiis; Nos prænominatus Secundus Jordanus Dei gratia Capuanorum Princeps in præfata Ecclesia S. Proculi Puteolani, in qua præfatus D. Donatus Venerabilis Episcopus præest, per hoc videlicet principale scriptum in perpetuum damus, reddimus, & confirmamus, ac possessionem, & potestatem, ac dominationem prædictæ Ecclesiæ S. Proculi, & prænominati Domini Episcopi suisque successoribus faciendi exinde legaliter quicquid eis placuerit, remota omni inquietudine, contrarietate, & molestia omnium Principum successorum nostrorum, & Viceprincipum, Comitum, vel Vicecomitum, Judicum, Sculdariorum, Gastaldeorum, aliorumque omnium mortalium personæ. Quod si quis hujus nostræ concessionis, atque confirmationis paginæ corrector, aut violator extiterit, aut contra principale scriptum agere tentaverit, viginti libras auri purissimi persolvat, medietatem dictæ Ecclesiæ S. Proculi, & Domino Donato Venerabili Episcopo, suisq; successoribus, & medietatem nostro sacro Palatio, & soluta pœna librarum, hoc principale scriptum, qualiter continet, firmum, munitum, atque inviolabile permaneat in perpetuum, & ut hoc principale scriptum ob omnibus firmius consideretur, & diligentius servetur, manu propria subscribens illud corroboravimus, & nostro sigillo illud insigniri jussimus ex successione nostræ præfatæ potestatis. Scripsi ego Philippus Palatinus Vice, in anno Dominicæ Incarnationis 1121. secundo anno principatus præfati D. Jordani gloriosi Principis. Datum in Capuano Palatio in mense Martio. Indict. 14.

14 MAURI Puteolani Episcopi memoriam ad posteros perennavit Ricchardi Capuani Principis privilegium, seu donatio, vel confirmatio decimarum Ecclesiæ Cathedralis ann. 1135. concessarum tam in auro, quam in argento, aliisque omnibus, quæ ipsi Castro Puteolano solvebantur; hujusmodi autem donationis tenor ita se habet ex eodem tabulario. XIV.

In nomine Domini Sanctissimi Jesu Christi. Amen.

Notum sit omnibus filiis Sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ, quoniam nos Secundus Riccardus Capuanus Princeps prolis bo. me. Dom. Jordani magnifici Principis ob salutem, & remedium animæ ejus, ac ob statum nostri Principatus in Ecclesia Dei, & Beati Proculi Levitæ & Martyris Christi constructa in Castro Puteolano, cui Dominus Maurus venerabilis Episcopus præest, damus, tradimus, concedimus, & confirmamus per hoc videlicet principale scriptum in perpetuam decimationem de auro, & argento, & aliis omnibus quę capiuntur pro nostro jure à servientibus nostris, in Castro nostro Puteolano; excepto de venatione, ita ut si præfatus Dominus Maurus Episcopus & successores sui volunt habere hominem illorum in unoquoque decimo die cum serviente nostro ad recipiendam decimationem suam, sit ibi, & percipiat eam, sin autem potestatem habeant recipiendi fiduclas à serviente nostro, ut justitiam suam non deneget, neq; defraudet eis, & in tempore glandium, & per unumquemque annum ipse præfatus Venerabilis Episcopus Maurus, & successores ejus post potestatem & licentiã habeant mittendi in nostro bosco quatuor homines ad colligendum glandem octo dies, ad proprietatem dictę Ecclesiæ & memorati Episcopi, & successorum ejus: hæc omnia ut supra præfati sumus Nos præfatus Secundus Riccardus Capuanus Princeps in jam memoratæ Ecclesiæ Dei, & Beati Proculi Martyris Christi per hoc principale scriptum in perpetuum damus, concedimus, tradimus, & confirmamus ad possessionem & potestatem, & dominationem jam dictæ Ecclesiæ, & præfati Domini Episcopi Mauri, & omnium successorum ejus, & faciendam exinde utilitatem prę scriptæ Ecclesiæ remota omni inquietudine, & contrarietate & molestia omnium Principum successorum nostrorum, vel Viceprincipum, Comitum, vel Vicecomitum, Judicum, Sculdariorum, Gastaldeorum, aliorumque omnium mortalium, & si quis, &c. Ex concessione præfatæ Serenissimæ potestatis scripsi ego Ririacus Palatinus Judex in Anno Dominicæ Incarnationis 1135. Anno Principatus præfati Domini Secundi Ricciardi 20. &c.

15 JOANNES vivebat anno 1153. XV.

16 M. Puteolanus Episcopus interfuit consecrationi Ecclesiæ S. Gregorii Neapolis Urbano III. sedente anno 1187. & canonizationi S. Jo. Gualberti ao. 1194. die 1. Octob. XVI.

17 RICCARDUS Puteolanus fuit Præsul anno 1237. XVII.

XVIII. 18. MATTHAEVS sub Gregorio X. obiit circa an. Dom. 1274.

XIX. 19. ANGELUS successit Matthæo 1275. cui Carolus I. Rex decimas attribuit auri unciarum duodecim, quas in tinctoria Judaicæ Neap. annis singulis percipere solitus erat, nec non decimas in portu Bajarum, & Sulpharariæ, &c. ut in regest. reg. Dat. Neap. 20. Decembris Indict. 4. ejus mentio in monumentis Carthusiæ Capreorum ann. 1277. & 1279.

XX 20. FRANCISCUS successor Angeli 1282.

XXI 21. ANGELUS II. anno 1284.

XXII. 22. JOANNES Britus consecratur Neapoli Episc. Puteolanus die 14. Aprilis 1288. qua die ipse cum pluribus aliis Regni Prælatis, & Domino Cancellario, cum Rege Carolo comedit.

XXIII. 23. FRANCISCUS II. cujus mentio an. 1304. quo è vivis sublatus est.

XXIV 24. NICOLAUS Sconditus sepultus in Choro Cathedralis Ecclesiæ anno 1308. habet ad tumulum hoc epitaphium.

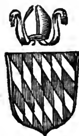
. . . . . . , Jacet corpus Rev. Domini Domini Nicolai Sconditi Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episc. Puteolani, qui obiit A. D. MCCC. VIII. mense Septembri.

XXV. 25. JOANNES anno 1309.

XXVI 26. Fr. GUILLELMUS de Sallone Ord. Minorum Sanciæ Reginæ à sacris confessionibus diù tenuit hanc Puteolanam Ecclesiam, ex qua translatus fuit ad Aversanum Episcopatum à Joanne XXII. anno sal. 1324. Kal Junii ex regest. Vatic. ejusdem Pontificis epist. 1547. ann. 8. de quo etiam Vvadingus Annal. Minor. („*Testis legitur in pactionibus matrimonii inter Joannem filium Ka*„*roli II regis Siciliæ Comitem Gravinæ, & Agne*„*tem filiam Archambaldi Comitis Petragnicensis.*„*Vide Baluzium in Vitis Papar. Aven.* tom. 2. „ p. 435.)

XXVII. 27. Fr. PAULINUS ex eodem Minorum ordine Guillelmo immediatè successit eodem anno 1324. 12. Kal. Julii, ex eod. regest Vatic. reperitur hanc rexisse Ecclesiam ad annum usque 1344. quo è vivis exemptus est.

XXVIII. 28 LANDULPHUS Neapolitanæ Ecclesiæ Cimiliarcha, defuncto Paolino ad hanc Sedem promotus est à Clemente VI. anno 1344. 3. Non. Julii ex regest. Vatic. epist. 58. fol. 37. anni 3. ejusdem Pontificis. Ferunt Landulphum hunc fuisse ex vetusta, ac nobilissima familia Capicia Latra, de qua legen-

dus Borellus in notis ad Aelium Marthesium de nobilibus familiis Neapolitanis. * Nominatur Landulphus in Reg. Reginæ Joannæ anno 1322. fol. 25. his verbis. *Ven. in Christo pater Landulphus Latro Dei, & Apostolicæ sedis gratia Episc. Puteolanus.* * Ex App. tom. 9.

29 ALOYSIUS anno 1377. memoratur in notis Puteolanis ad me missis, de quo tamen in regest. Vatic. nulla extat mentio. XXIX

30. FRANCISCUS reperitur hujus Ecclesiæ Episcopus anno 1380. usque ad annum 1390. An hic legitimus fuerit Episcopus (1), vel à Clemente VII. Pseudopontifice intrusus, incompertum est; quandoquidè hoc infelici schismatis tèpore, duo, aliqoàdo etiam tres miserè vexabant unam eandemq; Eccles. XXX.

31. PETRUS *a* 1387. in iisdem notis tantùm reperitur inter Puteolanos Episcopos. Hic fuit intrusus à Clemente VII. Antipapa ex lib. obl. sub eodem. *a* Omittitur intrusus.

32. NICOLAUS sedit anno 1389. de quo in lib. oblig. Præl. sub Bonifacio IX. clara extat memoria. XXXI.

33. FRANCISCUS Puteolanus Episcopus sub Bonifacio IX. Lusitaniæ, & Algarbii Spoliorum Collector, & Apostolicus Nuncius fuit anno 1391. in iisdem libris memoratur. XXXII.

34. PHILIPPUS electus à Bonifacio IX. recognovit die 18. Aprilis 1395. pro Francisco prædecessore suo, & Nicolao antepraedecessore, ut in iisdem libris legitur. Hanc sedem administravit annis tribus, translatusque est ad Marsorum Episcopatum ab eodem anno 1398. 2 Non. Novemb. XXXIII.

35. LUDOVICUS promotus anno 1399. Desiit anno 1401. ex eodem libro. XXXIV.

36. SIMEON Alopa Neapolitanus Malphitanus Episcopus, ad hanc Ecclesiam translatus anno 1401. eodem anno defunctus. XXXV.

37. THOMAS Torellus Canonicus Neap. successit Simeoni ao. 1401. Kal. Julii. Sedit usq. ad an. 1405. XXXVI.

38. THOMAS Brancaccius *b* Neapolitanus, ele- XXXVII. *b* De quo

(1) Dubitatur an hic fuerit in eo schismatis tempore intrusus, quandoquidem anno 1387. Nicolaus veri Pontificis cultor hac sede fulgebat. Sed cum præsulante Franc. seu Petrus auctoritate Pseudo-Clementis VII. hujus Ecclesiæ Episcopus dictus fuerit, oportet Franciscum legitimæ professionis fuisse, à qua fortasse defecerat cum annue ... superstite alter subrogatus legatur à justo Romano Pontifice. Lucenfius.

Ciaconius Oldoini t. 2. col. 805.

electus Episcopus Puteolanus, antequam munus consecrationis accepisset, translatus est ad Tricaricensem Ecclesiam anno 1405. deinde ob egregia merita, nataliumque præstantiam sub Joanne XXIII. evasit Presbyter Cardinalis ad titulum SS. Joannis & Pauli.

XXXVIII. 39. LAURENTIUS de Gilotto, Trojanus, Episcopus Vestanus, huc translatus anno 1405. 3. Kal. Octob. Præfuit laudabiliter ann. 29. Fato cessit anno 1434. Huic Joanna II. Regina decimas confirmavit, quas antecessores sui habuerant in Civitate Neapoli super redditibus Gabellæ Timptoriæ anno 1421. pro quibus solvendis scripsit, deditque litteras hujus tenoris.

Joanna II. Regina, &c.

Magnifico Commissario Regni nostri Siciliæ, ejusque Gubernatoribus, & Præsidentibus Cameræ nostræ summariæ, Consiliariis secretis quoque & Principatibus Terræ Laboris, nec non emptoribus, & quibuscunque Præceptoribus, Jurium, redditaum & proventuum gabellæ Timptoriæ Civitatis nostræ Neapol gabellotis, seu Credenzeriis fidelibus nostris præsentibus, & futuris dilectis, gratiam & bonam voluntatem. Significamus vobis, quod sicut Nobis plenè constat, major Puteolana Ecclesia, & Puteolani Episcopi, qui præteritis temporibus dictæ Ecclesiæ præfuerant ex concessione Catholicorum Principum Siciliæ Regum Illustrium prædecessorum nostrorum memoriæ recolendæ convenerunt annis singulis habere & percipere uncias duodecim de Carolenis argenti ponderis generalis pro decima ipsi majori Puteolanæ Ecclesiæ debita super redditibus, & proventibus gabellæ Timptoriæ ipsius Civitatis nostræ Neapolis, à certo similiter tempore habuerant percipere, & perceperunt ad literas Illustris quondam Joannæ, olim Hierusalem & Siciliæ Reginæ, dum dicti Regni nostri Siciliæ administratione legitimè fungebatur super juribus gabellæ prædictæ in excambium ipsi Ecclesiæ singulis annis debitæ, & percipi consuetæ per Præsules dictæ Ecclesiæ, qui per Episcopum fuerant in ead. super quibusdā arbustatis nostris demaniis Curiæ nostræ sitis in pertinentiis nostræ Puteolanæ concessis ab olim per dictam Reginam tunc viventem regali nostro Hospitali S. Mariæ de Vipergalis, aliam unciam unam, & tarenos sex in Carolenis prædictis, ad quam quantitatem dicta decima ascendere ponebatur, quas quidem ambas decimas ad summam unciarum tredecim, & tarenos sex ascendere dicta major Ecclesia Puteolana, & ejus Præsules prædicti, & signanter R. P. L. præsens Puteolanus Episcopus, orator & fidelis noster dilectus à certis præteritis retro temporibus super juribus prædictis percipere, &c. Nos vero, &c. anno Domini 1421. primo die mens. Junii 14. Indict. regnorum nostrorum anno septimo.

XXXIX. 40. MATTHAEUS Custias, seu Didicus, vel Dominicus Tropejensis, eligitur Episcopus Puteolanus in demortui Laurentii locum ab Eugenio IV. die 5. Aprilis 1434. obiit nondum exacto anno a sui præfectura.

XL. 41. Fr. LAURENTIUS de Neapoli, Ordinis Minorum alumnus, ex electo Episcopo Ravellensi evasit Præsul Puteolanus 12 Kal. Martii an. 1435. Duodecim omninò annos cum laude prudentiæ hanc rexit Ecclesiam, deinde ad Tricaricensem translatus est anno 1447. 3. Kal. Aprilis, ubi extrema clausit. Errat Julius Cæsar Capaccius, ea quo Herrera in Alphabeto Augustiniano, cum asserit hunc fuisse ex Ordine Eremitarum S. Augustini, etenim Acta Consistorialia Eugenii IV. illum assumptum ad Puteolanam Ecclesiam ex Ordine Fratrum Minorum rotundè tradunt. Vvaddingus tom. 5. Annal. Minor. ex regest. Vatic. electionis diploma affert iis verbis exscriptum.

Dilecto filio Laurentio de Neapoli electo Puteolano. Ritè siquidem Ecclesiarum utilitati, &c. Dudum siquidem bon. mem. Dominico Episcopo Puteolano, regimini Puteolan. Ecclesiæ præsidente, Nos cupientes, &c. Postmodum verò prædicta Ecclesia per obitum ipsius Episcopi, qui extra Roman. &c. vacante, &c. Dudum à te Ordinis Fratrum Minorum. Datum, &c. Romæ apud S. Petrum anno, &c. Datum 12. Kal. Martii anno quarto. De quo etiam idem eod. to. ad ann. 1447. dum ejus translationem ad Tricariensem Ecclesiam recenset.

XLI. 42. LUDOVICUS de Constantio filius Alexandri, magna generis claritate, audaciæ, ac genitoris potentia suffultus, Puteolani Episcopatus, indulgente Alphonso Rege, ac superstite Laurentio Episcopo invasit administrationē, quam cum per annos quinque tenuisset, à Nicolao V. Papa post translationem Laurentii ad Tricaricensem, legitimus declaratus est Puteolanus Præsul pridie Kal. Julii anno 1447. cum prius, hoc est mense elapso Junii, omnium delictorum veniam ab eodem Pontifice liberaliter recepisset, ut in absolutionis literis plenius continetur, quas hic exhibemus ab exemplari.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Ludovico Constantio Clerico Puteolano salutem & Apostolicam benedictionem.

Solet Apostolicæ Sedis clementia recurrentibus ad eam cum humilitate filiis post excessum benignè confalere, & dum id suppliciter postulant, suæ benignitatis gremium aperire. Cum itaque sicut pro parte tua nobis exhibita petitio continebat, tu olim dum Venerabilis Fr. noster Laurentius Episcopus Tricaricensis verus, & legitimus Puteolanus Episcopus tunc existeret, laicali potentia suffultus, & nulla concessione seu facultate canonica tibi desuper suffragante de regimine, & administratione bonorum ad mensam Episcopalem Puteolorum spectantium per quinquennium, & ultra, citra tamen sex annos te ingesseris, ac fructus, redditus, & proventus interim ex illis provenientes perceperis, & ad statum tuum tunc tenendum converteris, licet de facto. Nos volentes, te aliàs apud nos de vita, & morum honestate, aliisque probitatis, & virtutum meritis multipliciter commendatum, horum intuitu, favore prosequi gratioso: de fratrum nostrorum consilio, auctoritate Apostolica, omnem inhabilitatis, & infamiæ maculam, sive notam per te quomodolibet præmissorum contractam occasione; Tenore præsentium penitus abolemus, nec non omnes & singulos fructus, redditus & proventus per te malè perceptos, prædicto tibi plenariè remittimus, & donamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ abolitionis, remissionis, & donationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo pridie kal. Junii. Pontificatus nostri anno primo.

Cæterum Ludovicus Pontifex fuit non diu; eodem quippè anno, vel obiit, vel ad aliam dignitatem translatus est.

XLII. 43. ANGELVS de Constantio, Puteolanus,

pa-

patriæ sede potitus est eodem anno 1447. sub ipsomet Pontifice Nicolao, ut Acta indicant Consistorialia.

XLIII 44. LAURENTIUS sob Paulo II. vixit aono 1465.

XLIV 45. THOMAS Carrafa Neapolitanus anno 1470. obiit 1473.

XLV. 46. PYRRHUS de Azzia, nobilis Caposnus, electus à Sixto IV. anno 1473. 5. Kaleo. Octobris. Excessit aooo 1493. fuitque vir egregiè doctos & probus.

XLVI 47. JACOBVS Ursinus Romanus, electus anno 1493. die 2. Decembris. Incertum an obierit ante consecrationem, vel cesserit, aut ad aliam dignitatem fuerit translatus; taotom ejus electio habetur io Actis Consistorialibus.

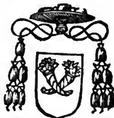
XL VII. 48. ANTONIVS Jaconia, Licciensis, ab Aleaandro VI. pronunciatus est Episcopus Poteolanus ex regio Capellano & Episcopo Uxentioo die *a* 7. Martii 1494. vir omniom virtutum geoere amicissimus, sic & nepos ipsius Angelus Episcopus Castsensis, hanc cum eximiè aonis vigioti rexisset Ecclesiam, fortis munus implevit anoo sal. 1515. *b* Corpus ejus cum hooore coodigoo conditum est in Cathedrali cum hocce epitaphio.

a Die 19. Martii.

b 1516.

Antonius Jaconia Licciensis Episc. Puteol. majorque reginalis Capellanus LXX. annis cum omni vitæ integritate vixit, suam pontificiam dignitatem xx. ann. officiosè gessit, vitæ munere defunctus MDXIV. Christi. Anno vero III. Sanctiss. Papæ Leonis conditur: tamen hic sibi tumulum ubi suos insignes virtutum titulos etiam post funera servat. Omnes hic in Christo legentes valete, & pro eo semper Jesum orate.

A

B 49. BERNARDVS Tarlatus *e* de Divitiis Card. Bibiena hanc habuit commendatam Ecclesiam die 19. Martii 1514. quam eodem anno die 6. Julii cum regeessu resignavit, annuente Leooe X. Pontifice. XL VIII.

e De eo Ciacon. Oldoini t. 3. col. 319.

50. SIMON de Vernaculis adlectus est Episcopus die 6. Julii 1514. Obiit 1537. XLIX

C

51. CAROLVS Borromæus, Mediolanensis, Comitis Ludovici, & Mariæ Blanchæ Longhignani filius, doctrina, vitæ munditia, ac rerum experientia clarus, Caroli V. Imp. magous Cubicularius & Coosiliarius ea Episcopo Uxentino translatus est ad Puteolanam hanc Ecclesiam die 6. Julii 1537. Floruit in hac dignitate plus minus aonis tribus, mortuusque est vir eximius anno 1540. cujus faustum nomen hæreditavit magnus ille sanctus Carolus Card Borromæus Patriæ Archiepiscopus. L.

52. BERNARDINVS Castellarius, aliàs *della Barba* Casalensis Episcopus, ex delectu & nominatione Philippi II. Hispaniarum Regis Puteolanam accepit Ecclesiam die 20. Augusti 1540. quam cum rexisset ann. 2. liberè eam dimisit reversus ad priorem Casalensem suam sponsam, de quo ibi. LI.

D 53. JO. MATTHAEVS Castaldus, *d* Neapolitanus, germanus frater Joannis Baptistæ Marchionis Cassani, Comitisque Platinæ, militari scientia, rebus strenuè gestis supra fidem celebratissimi, ex Monacho Olivetanæ Congregationis in gratiam fratris à Philippo II. Rege postulatus evasit Episcopus Puteolanus die 15. Februarii 1542. cum dispensatione super defectu Natalium, quibus patiebatur. Eam Ecclesiam quatuor & quadraginta annos strenuè, ac summa sui nominis fama administravit. Neapoli nonagenario major mortalitatem explevit anno salutis 1585. *e* sepultus in Aedibus Olivetanorum, ubi prius monasticum sumpserat habitum. Hic Cathedrale templum igne, ac terræmotu penè collapsum restituit, ut docet inscriptio ad parietes posita, hisceqoe verbis exarata in marmore. LII.

d De eo Lancellottus in hist. Olivet. p. 195. Mandos.

e 1586.

Templum Jovi à Calphurnio F. prius, deinde D. Proculo dedicatum, tum mirabi-

liter-

A

li terræmotu, ac memorabili incendio penè
collapsum Ann. D. MD. XXXXVIII.
Joannes Matthæus Castaldus Puteolanus
Antistes instauravit.

LIII. 54. LEONARDUS Vairus, a Beneventanus, Canonicus Regularis Lateranensis doctrina & morum probitate insignis, præficitur in locum prædefuncti Castaldi die 7. Januarii anno 1587. in ea Ecclesia administranda magnum eidem ornamentum fuit; indefessè enim per annos 16. in vinea Domini laboravit, ac sanctè ut vixerat requievit in pace anno 1603. Jacet in Cathedrali; ad cujus excitandam piam memoriam Martinus de Leon dignissimus successor hoc ei Cœnotaphium posuit.

a De eo videndus Nicodemus in Addit. ad Bibl. Neap. Toppii. p. 351. Manusc.

D. O. M.

Leonardo Vairo
Lateranen. Ecclesiæ Romæ Vicario
Episc. Puteolano Benemerentissimo
Pastoralis muneris laudibus insi-
gniter ornato,
Præclara, sed senescente ad nos
delato, fama
Ne immortalitate dignis sua desit
vita cineribus,
Ne desint exempla posteris,
præmia virtuti
Hunc ei
Hunc futuris deinde Episcopis tumulum
D. Franc. Martinus de Leon,
& Cardenas
Hispanus ex sacra Eremitarum
religione D. Augustini
Episcopus Puteolanus, inter Papæ
Assistentes
Regios Consiliarios cooptatus
Anno salutis humani generis
MDCXXXIV.

LIV. 55. HIERONYMUS Bernardus de Quiros, Hispanus, Monachus Cisterciensis Ordinis, magni & curiosi ingenii vir, antea Episcopus Stabiensis, seu Castri maris, ad hanc Puteolanam Ecclesiam translatus est die 3. b Augusti 1604. Sedit incorrupta fama annis undecim. Romæ morbo correptus excessit anno 16.5. corpus ejus post plurimos annos Puteolos relatum in Cathedrali reconditum est anno 1639.

b Die 18. Augusti.

LV. 56. Fr. LAURENTIUS Monginius Galatinus, aliàs de S. Petro Ordinis Minorum districtioris observantiæ, olim Episcopus Minervinus, inde Archiepiscopus Lancianensis, ad hanc Puteolanam Ecclesiam translatus die 27. Novembris 1617. Præfuit plus minus annis 13. & adversantis fortunæ aliquando expertus aculeos, Romæque in Mole Adriana, quæ illi obiiciebantur à multis, purgare coactus est. Obiit anno 1630.

B 57. Fr. MARTINUS de Leon, & Cardenas Hispanus, in Bætica Provincia nobili genere natus, Ordinis Eremitarum S. Augustini insignis Theologus, ex Episcopo Triventino ad Puteolanam Ecclesiam translatus die 7. Aprilis 1631. solemni ritu Puteolos ingressus die 28. Junii ejusdem anni. Hic innocentis vitæ, animique candoris fuisse narratur, tantæque liberalitatis in omnes, præcipuè in egenos, & in Ecclesiam sibi creditam ampliandam, exornandamque, ut in hoc genere mira de eo, nunquam desitura fama traducenda sit ad posteros. Statim enim ut ad clavum sedere cœpisset, Cathedrale Templum vetustate fatiscens à fundamentis nova & ampla molitione, coloratis, cælatisque marmoribus inchoavit, perfecit, sacravit, ac magnificentius exornavit, sacraque nobili & insigni supellectile adauxit, condidit novum sacrarium, in eoque suorum Antecessorum seriem, quam exquisita indagatione expiscatus est, pictura expressit. Episcopale Palatium, censusque Episcopales mensæ auxit. Aream perangustam ad Templi decorem ampliavit, ibique perennem aquarum C fontem adduxit, vias aperuit, totamque ferè civitatem pulchriorem reddidit, unde civium amorem promeruit. Nec minoris curæ fuit Martino Ecclesiasticus decor, quàm civitatis cultus; namque illustrata cum civitate Diœcesi, Synodoque celebrata, latisque salutaribus legibus Clerum ad puriores mores, populum ad pietatem adeò brevi tempore optimè institutos habuit, ac si recens viderentur in fide ecclesiasticisque disciplinis florere. Pauperibus, piisque locis tanquam indulgentissimus Pater, patrimonium, sumptusque ecclesiasticos suos devexabat. Supra septem & decem annos in hac dignitate floruit, tantoque omnium amore, ut vocatus die 22. c Augusti 1650. ad Panormitanam Ecclesiam omnibus mœrorem attulerit, quem delinivisse visum est marmoreum dignissimi Præsulis simulachrum super columnam positum in Foro, eximioque hoc elogio ad basim sculptum, quod hîc libet exscribere, cum in eo referantur res ab ipso D præclarè gestæ, & grata Puteolanorum recenseatur memoria. LVI.

c Die 2 Augusti

Illustrissimi, Excellentissimi, & Reverendissimi Domini D. FR. MARTINI DE LEON, & CARDENAS *Ex Sacra Eremitarum Sancti Augustini familia, meritissimi Panormitani Archiepiscopi, Summi Pontificis Assistentis in Regno Neapolitano ab arcanis Consiliis Regis nostri Catholici, & ejusdem denuo in hoc Siciliæ Regno* LOCUMTENENTIS, ET GENERALIS CAPITANEI, *è pario marmore simulachrum, quod fidelissima Civitas Puteolana eidem Excellentissimo Domino Præsuli sui munificentissimo, & Patriæ amantissimo media in Platea nuper erexit, in cujus Basi elogium hoc ad memoriam sempiternam insculpsit.*

D. O. M.

D. O. M.

Ne mirere hospes
Augustum hoc è spirante marmore
simulacrum:
Aureum meretur, aureis hic moribus Heros,
Qui verè auream Puteolis revexit ætatem,
Si tamen Orbi clarus, ignotus tibi,
Sacrorum ceruis decus Antistitum,
Inclytam regnatricis Hispaniæ prolem,
Philippi IV. à latere Status Consiliarium
Summi Pontificis Episcopum Assistentem,
Catanensis primum, tum Zamorensis,
Mox Ecclesiæ Panormitanæ
Designatum Antistitem,
Demum
MARTINUM cernis
DE LEON, ET CARDENAS,
Virum suo sat nomine gloriosum,
Tantaque insignem authoritate,
Ut in hoc Orbis angulo positus
Suo obsecundantem nutui
Totum propè fixerit Orbem.
Hactenus externa commendavi;
Verum ad infitas æstimandas animi dotes
Sat pro virtutum compendio una sit charitas,
Qua
Totum tuendo gregi præsulatum devovit.
Et sanè amantissimum Præsulem
Præesse puduisset, nisi omnibus profuisset.
Hinc voluit egenis adeò esse consultum,
Ut redditus substantia largitioni deesset,
Verè MARTINUS in pauperum subsidia
Non dimidiata, sed tota clamyde spoliatus.
Hinc tale in eo perfugium miseri habuere,
Quo non modò ex periculorum angustiis,
E carceribus, laqueis, e Turcarum barbarie,
Sed vel è mortis faucibus exilirent innocui.
Præterea quatenus in Civitate ornanda?
Quantus fuit in Civium commodis
procurandis?
Sub cujus quidem singularissimo patrocinio
Militiæ gradus, magistratus honores,
Episcopales quoque infulas Cives obtinuere.
Porrò quam gloriosè desudavit in publicis?
Quot Regios Civitati favores conciliavit?
Quanta eam tributi parte exoneravit?
Quam strenuè præsidia militum prohibuit,
Ne foret sumptu exhausta Civitas publico?
Carissimus quidem patriæ parens
Studiosè fovebat, ac si generasset filios;
At nova exornatæ jam urbis facies?
At ipsa incolarum frequentia major?
Quid ædificii, quid nobilium fontium,
Et utilitas publica, & hilaritas?
Quid additus platearum ornatus?
Quid urbs tota
E ruinis emersa speciosior?
Nonne MARTINUM instauratorem
suum agnoscit?
Proh Deum!
Parietes ipsi, ipsius tecta urbis
Secundum eum fundatorem,
PATROBAM alterum,
Si loqui possent, viva voce consalutarent.
Ast una pro cunctis, velut tacita loquitur,
Operosa Cathedralis Templi structura,
Quæ his à fundamentis erecta
Cum solum Calpurnianam faciem
Ad illustrem antiquitatis pompam retineat:
Magnificentia operis,
Amplitudine molis,
Ornatuque aucta pretioso,
Velut aurea domus
In augustissima quam cernis forma collucet.
Sed fuerit ingens Puteolorum felicitas
Ad illustrandam opportunius urbem
MARTINUM Præsulem è Cœlo sortiri;
A *Longe major fuit gloria*
Sub Martino Præsule triumphasse.
Cætera ergo decora sileat Puteolana Civitas,
Sileat clara vetustæ originis incunabula:
Non autem quod Apostolica hic Ecclesia
Totius Italiæ prima
A B. Patroba ex LXXII. Christi discipulis
fundata,
Pauli eloquio, Petri præsentia confirmata.
Ingentique fuerit Martyrum cruore dotata!
Sed sileat, quod olim nobilis Dicæarchia,
Et meritò parva Roma à Cicerone dicta,
Quod regnatricis justitiæ principatus,
Lectissimaque fuerit Imperatorum sedes.
Sileat cuncta, id unum jactet illustrius.
Quod mirum, DUCE MARTINO,
Constantissima erga REGEM nostrum
HISPANUM fide
Popularium seditionum motibus immota
Restitit, pugnandoque restituit rem,
B *Erexitque pro trophæo titulum*
Quo & à Neapolitanis tunc Proregibus,
ET A SERENISSIMO D.D. JOANNE
AUSTRIACO
Tam claris vocibus, quam patentibus litteris
Fuit Puteolana civitas salutata
Corona universæ fidelitatis.
Discant tamen posteri quo meriti jure;
Tanti quippe momenti fuisset
Puteolorum gentem invictam non habuisse
Ac portu Bajani; arcisque præsidio caruisse
Ac interclusa penitus fuisse commercia,
Prohibitosque vectigalium commeatus,
Quibus Neapolitanæ arces hinc alebantur.
Et unica spes victoriæ sic fovebatur.
Jure igitur optimo Puteolana civitas
Sollicitè clavum moderante MARTINO,
Non modo seditionum fluctibus incolumis,
Sed tenax fluctuantis Regni anchora fuit.
At quo animi ardore,
C *Qua fide pugnatum?*
Certè tot magnanimos vidisset Leones
A LEONE Duce inflammatos ad prælium,
Spirare minas, lacessere hostem,
Malle mortuos servare mordicus fidem,
Quam vivere perpetua ignominia famosos:
Ipsis in puerorum vultibus acer furor,
Bellicus in mulierum animis vigor
Bellica instrumenta gloriosè tractantium.
Unaque fuit, & nobilium & vulgarium
Civium
Generosa in armis fidelibus conspiratio,
Quod uno omnes fidelitatis amore flagrabant,
Unaque AUSTRIACI NOMINIS gloria
ferebantur.
At quam certam non auspicarentur
victoriam,
Si meliori fato,
MARTINUM habebant pro Marte
propitium?
D *Et quibus unquam poterat nutare tumultibus*
Urbs invicta
CARDINE fundata tam firmo? Uni
Qui hæc præstitit
Præsuli meritissimo,
In difficillimis rebus moderatori faustissimo,
Verè patriæ parenti amantissimo,
Una omnium gratissimorum civium
voluntate
Ut expressum marmore,
Sic insculptum cordibus
Simulacrum hoc
Puteolana Civitas erexit
Sui Præsulatus Anno xv. Domini
M.DC.L.

Cæterum Martinus hoc anno 1655. mense Novembr. Panormi in senectute bona, omniumque bonorum luctu quievit in pace, relinquens posteris

gratum sui memoriam in gratia & benedictione, A cadaver depositum in Metropolitana. Diù antea sepulchrum ex pario marmore sibi paraverat in Cathedrali Puteolana, cum inscriptione, quam hic exhibemus.

D. O. M.

Ne imparatum mors inopina
raperet
Vitam meditatione venit mortis.
Mortem spe hebetavit immorta-
lis vitæ.
Fatique nec negligens, nec metuens,
Se tumulo pridem,
Sibi tumulum nuper paravit.
D. Frater Martinus de Leon, &
Cardenas
Hispanus, ex Sacra Eremitarum
religione D. Augustini,
Episcopus Puteolanus, inter B
Papæ Assistentes,
Et Regios Consiliarios cooptatus.
Anno salutis humanæ
MDCXXXIV.

(„ *Pro Ecclesia, ac domo, quam Neapolitana* „ *semper piissima civitas in honorem sui inclyti Tutelaris D. Januarii Carmelitis Excalceatis D. Teresiæ fundare decreverat, ut reapse perfecit, in Herculano vico ad radices Vesuvii, ut suam præpotens martyr ab illius montis incendio patriam perpetuo servaret incolumen, primum Martinus lapidem magna quidem solemnitate jecit hac Epigraphe inscriptum.*

„ D. O. M. B. M. & S. Januario Liberatori
„ Urbano Papa VIII. Philippo IV. Rege
„ Francisco Card. Boncompagno
„ Archiepiscopo Neap.
„ Emanuele Zuñica Com. Montisr. Prorege C
„ Fr. Paulo Simone Præposito Generali Ordinis
„ Carmelitarum Discalceatorum
„ ex pietate fidelissimæ Civitatis Neapolitanæ
„ Fr. Martinus de Leone de Cardines Episcop.
„ Puteol. P. MDCXXXII.)

LVII 58. Fr. JOANNES Baptista Campagna, Ord. Minorum Districtioris Observantiæ, olim emeritus Generalis, in Hispania tunc Episcopus Dertusensis, post Martinum translatus est ad hanc Puteolanam Ecclesiam die 22 *a*. Septembris 1653.

a Die 6. Octobris.

A D D I T I O.

(„ *Cum adhuc autem Matriti degeret, Margarita Austriaca Maximiliani II. Imperatoris filia, & Philippi IV. Hispaniarum Regis amita, quæ strictius Clarissarum amplexa institutum Margarita à Cruce appellari voluit, ad se accersito significavit sibi magno gaudio fore, si ipse qua pietate, & doctrina pollebat, se totum defensioni opinionis immaculatæ Conceptionis daret, ac tractatum pro ultima hujusmodi opinionis decisione componeret; quod ut ipse prompte, ac feliciter executus fuit, eo tractatu adeo piissima Herois delectata est, ut illius præsertim intuitu ipsum deinceps Episcopum multis gratiis prosecuta fuerit, ac Majestatis Catholicæ Commissarium in ejusdem immaculatæ Conceptionis causa apud Apostolicam sedem constitui procuraverit. Decem annos Puteolanam Ecclesiam rexerat Jo. Baptista, cum ad superos fuit evocatus.*

„ BENEDICTUS *Sanchez, Episcopus Monopolitanus, huc translatus 24. Martii 1664. Decennium in hac sede complevit, suique desiderium fecit.* LVIII

„ CAROLUS *de Palma, Clericus Regularis Theatinus, & insignis Theologus, qui in erudiendis aliis, plurimisque apud suos Regulares in muneribus versatus, jam senio gravis ad hanc sedem subvectus est 27. Maii 1675. Præfuit bona cum sui nominis fama usque ad an. 1682. quo extrema clausit.* LIX.

„ DIDACUS *Ybanez de la Madrid Bustamante, Triventinus Episcopus, ad Ecclesiam Puteolanam translatus est die 2. Octobris 1684. & deinde ad Ecclesiam Septen. die 9 Junii 1687.* LX

„ DOMINICUS *Maria Marchesius, Neapolitanus, Ordinis Prædicatorum, Provincialis, munere per plures annos, aliisque Religionis suæ officiis strenuè functus, Puteolano Ovili Rege Catholico postulante præfectus est 31. Maii 1688. Decessit Neapoli 1692.* LXI.

„ JOSEPH *Sanz de Villarugue, Cajetanus Episcopus, ad hanc Ecclesiam transitum fecit id petente Catholico Rege 2. Januarii 1693. ex qua iterum translatus fuit ad Cephaludensem 18. Junii 1696.* LXII

„ CAROLUS *Cuzzolinus ex Episcopo Oritano Puteolanus dictus est 25. Februarii 1697. Anno sequenti obiit Neapoli mense Augusto.* LXIII.

„ Fr. JOSEPH *Falces, Burgensis, Ordinis S. Francisci de Observantia, S. Theologiæ Lector jubilatus, obitis permultis ordinis sui muneribus, hanc Ecclesiam suscepit regendam 11. Aprilis 1699. Vix autem exacto triennio fato raptus est mense Novembri 1703.* LXIV

„ MICHAEL *Petirro, Thermularum Episcopus, Puteolana jussus est sedere in Cathedra 13. Decemb. 1705. Defunctus est mense Junio 1709.* LXV.

„ PETRUS *Cavalcante, nobilis Cusentinus, Clericus Regularis Theatinus, S. Theologiæ Lector, ac divini verbi egregius præco, cum Cusentinas, Surrentinas, & Barchinonenses Congregationis suæ ædes rexisset, atque in Hispania extitisset Visitator, creatus est Puteolanus Episcopus 22. Maii 1713.)* LXVI

CAPUANA METROPOLIS,

Cujus suffraganei sunt

Episcopi,
- Atinen. suppressus,
- Æsernien.
- Cajazen.
- Caluen.
- Carilonen.
- Casertanen.
- Suessanen.
- Theanen.
- Venofrinen.

NTIQUA Capua, Italicarum olim Urbium pulcherrima, ac præstantissima, felicissimo in agro, ipsoque Italiæ meditullio posita erat ad radices Tifati Montis à Vulturno fluvio tribus M. P. dissitas, ita ut non modò ex situa opportunitate, soli ubertate, amœnitateque Felicis Campaniæ caput, & Metropolis, sed omnibus gentibus, bellorum præcipuè diuturnitate, & Romani Imperii æmulatione fuerit admirabilis. Difficile est valde tempus ad amussim investigare, quo Capua suum exordium & nomen desumpsisse videatur; quod ipsum haud mirum debet videri, cum aliæ vetustæ Civitates suam ipsarum originem referre solebant in multorum rationes. Cato & Sempronius ab Oscis conditam volunt. Halicarnassæus ab Ænea, cæterisq; Trojanis ædificatam, & à Capy appellatam. Isidorus Silvio Capy Albanorum Regi tribuit. Livius à Capy Samnitum Duce dictam existimat, vel à Falcone, sub cujus augurio à Tuscis condita est, qui prisca Tuscorum lingua Capys dicebatur, ut ait Servius. Virgilius à Capy Æneæ commilitone, qui eam condidit, dictam mavult lib. 10. *Capys huic nomen Campanæ dicitur urbis*. Cujus sententiæ subscribunt Lucanus, Silius, & Svetonius in Cæsare Dictatore, Urbis hujus originem, & nomenclaturam ad Capym conditorem referens, in cujus sepulchro æneam tabulam inventam tradit, quæ Cæsari necem denunciabat. Strabo, inde dictam existimat, quod esset duodecim Campaniæ urbium caput, hoc est quod ipsa duodecim reliquis undecim præesset. Plinius lib. 3. cap. 5. Capua inquit, ab undecimo Campo dicta, qua ratione Maro Campanam urbem vocat, & Tullius, Liviusque frequenter ejus cives, & incolas Campanos nominare videntur à Camporum uberrimorum cultu. Eam eodem teste Strabone primi Opici, & Ausones tenuere, dein Osci Tuscorum gens, à quibus Osca dicta. Hos ejecere Cumani, postea que iisdem pulsis, Etrusci eam ampliatam caput undecim urbium aliarum instituere, Vulturnumque Etruscorum dixere à vicino Vulturno flumine, ut Livius testatur. Itaque ex iis omnibus mihi accidet illorum sententia, qui Etruscos Capuæ conditores fuisse affirmant, & à Campestri agro, vel à campo, Campanam, sive Capuam appellatam volunt. Sed utut res sit, constat antiquissimam civitatem fuisse Capuam, opibus, superbia, armisque potentem, ita ut ausa sit Romanæ gloriæ aliquando invidere, tametsi quandoque Campani, ejusque cives à Samnitibus magnis cladibus affecti se se Populo Romano dederint, nec multò post cum defecissent, agri parte mulctati sunt; magnis deinde seditionibus conflictati Præfectos accepere, & leges à Lucio Furio Prætore. Capuam M. Cicero luxus infamia notans luxuriæ & superbiæ domicilium esse ait in Oratione de lege Agraria contra Rullum, & in oratione post reditum in Senatu testatur Campanos semper superbos fuisse bonitate agrorum, & fructuum magnitudine, urbisque salubritate, & pulchritudine. Ex eadem copia, & rerum omnium affluentia natam arrogantiam, quæ alterum urbi Romæ Consulem è Capua postulavit; eamque luxuriem natam, quæ ipsum Annibalem armis invictum voluptate vicit, & enervavit. Potentem itaq; vicinamque nec non inimicam semper, atque æmulam Romani Imperii, non minus quàm ipsa Carthago, ferocemque præsentis Annibalis amicitia, atque societate, Romani maximis copiis circumvallatam, & obsessam fame demum subjugarunt, Senatuque securi percusso civibus, reliquaque multitudine sub hasta vendicatis, urbem, atque agrum omnem publicarunt. Nec in posterum civitatis ullum corpus, non concilium publicum, non magistratus, aut Senatum urbi permisere, vel ulla insignia reip. sed ædificia sedes aratorum esse jussetunt, utiq; duntaxat urbs à libertinis & institoribus, vilique operaria plebe

fre-

frequentaretur, permiſſum fuit. In hunc itaque modum Capua afflicta jacuit ultra annos centum trigiata, atque ager Campanus Populi Romani publicus fuit, uſque ad C. Cæſaris Conſulatum, qui lege Julia contra Senatus, optimatumque ſententiam latam militibus eum viritim diviſit, Capuamque muro ductam, ut fragmenta Julii Frontini apud Honuphrium Panvinum demonſtrant, primus Coloniam fecit, Juliamque Felicem appellavit. *Specioſum per id tempus*, ait Vellejus lib. 2. *adjectum ſupplementum Campanæ Coloniæ*. Ex eo quidem tempore reſurgens auſpiciis Imperatorum, floruit ſub Populi Romani poteſtate, donec à Genſerico Vvandalorum Rege capta, ſubverſaque eſt anno 455. ab Oſtrogothis dein occupata, atque his pulſis à Narſete reſtaurata, iterumque à Saracenis vaſtata, tandem à Longobardis ſub 30. Ducibus delata anno 840. & in Monte Trifiſco, ab eo loco duobus millibus paſſuum, in quo ſita erat, à Landulpho ſeniore ſtirpe Longobardo, veteriſque Capuæ Gaſtaldo, & Comite ſub nomine Sicopolis ædificata, nec multò poſt, ob multa commorantium facinora igni tradita eſt, quam, ut ab ea calamitate liberarent Lando Comes, Landulphus Epiſcopus, cæterique fratres Landulphi filii, ut Erchempertus ſcribit, novam Capuam, quæ hac tempeſtate extat, anno 856. condiderunt, ad Caſulini pontem, ulterioremque Vulturni ripam, alteroque lapide ab antiquæ ruinis, quæ ingentes cernuntur, juxta Beatæ Mariæ Gratiarum ædem; humanæ quidem inſtabilitatis certiſſimi teſtes, ex quibus potentiam, ac ſuperbiam veteris Capuæ colligere poſſumus. *Locus*, ubi vetus civitas erat, dein magna ea parte dictus eſt S. Mariæ ab ea Eccleſia antiquiſſima ibi conſtructa, & regio Surici dicebatur; ex quo cognomen Eccleſiæ S. Mariæ Suricorum. Sub Longobardis dominata, adeo Capua nova potentia crevit, ut ejus Comites, Beneventanum aliquando occupaverint Principatum: hi Capuam tenuerunt ad annum uſque 1058. quo expulſo Landulpho Pandolphi filio, Richardus Normannus Averſæ Comes Principatum obtinuit, inſequutoque anno à Nicolao II. in celebri Synodo Melphitana confirmationem accepit. Anno 1172. in quo Capuanorum Principum Normannorum defecit ſucceſſio Svevi Normannis ſucceſſerunt, his Galli Andegavenſes, iſtis Aragonei, donec qua fato, qua belli fortuna Capuanorum Principatus cum toto Neapolitano Regno ad Hiſpaniarum Reges pervenit, ſub quorum æquiſſimo imperio feliciſſimè conquieſcit. Porrò Capuæ Comitum, Principumque ſeriem enarrarunt ex antiquis Erchempertus, Anonymus Caſinenſis, aliique, è quorum penu Antonius Caracciolus, Michael Monachus, ac noviſſimè exquiſita eruditione, ac diligentia Camillus Peregrinus in Principum Longobardorum Hiſtoria: ille idem, qui de laudibus cum veteris, tum novæ Capuæ, earundemque origine, ſitu, dignitate, rebuſque præclare geſtis ſcripſit in Apparatu ad Antiquitates Capuanas. De laudibus cum veteris, tum novæ Capuæ multi multa ſcripſere, quos longum eſſet annumerare; ſummatim tamen illos recenſuit idem Peregrinus epiſtola ad lectorem p. 1. lib. 2. Julius Cæſar Capaccius ejuſdem originem, fortunas, ac laudes perſtrinxit in ſua Neapol. Hiſt. Michael Monachus res ſacras commemoravit. Peperit in omni memoria hæc civitas viros illuſtres, & fortes & ſanctitate conſpicuos, emicuit inter fortes Hector Ferramuſca, qui corporis, animique robur in Gallico conflictu Ludovico XII. & Ferdinando Catholico imperantibus, accerrimè cum duodecim commilitonibus, totidemque hoſtium heroibus pro Rege, pro Regno, prove Italica inclyta natione oſtentavit. Cæterum ut Capua ſub vana gentilitate potens, famoſa, & illuſtris fuit, ſic non minus glorioſa fuiſſe memoratur, cum Chriſti fidem ſuſcepiſſet; quando autem, aut à quibus illam primum ſuſceperit, facilè fuerit inveſtigare, nec me fallet opinio, ſi dixero, vel ab eo ipſo Apoſtolorum Principe Petro, vel à Priſco ejus alumno illuc miſſo ordinatoque Epiſcopo primum diſſeminatam fuiſſe, atque ſub Ruſo S. Apollinaris diſcipulo, Priſcique ſucceſſore altas egiſſe radices, & Chriſtianæ pietatis extendiſſe confinia, pro qua non dubitavit palmam ſubire martyrii. Semel plantatam fidem in perſecutionum rabie, ſuo labore, ſuo ſanguine conſtabilierunt Marcellus, Caſtus, Aemilius, Saturninus, Caſſius, quorum meminit Martyrol. Roman. prid. Non. Octob. Priſcus alter ab eo, qui primus Capuæ fuit Epiſcopus, Quintus, Arcontius, & Donatus, quorum memoria 5. Septemb. in Martyr. Ruſus, & Carpophorus ſub Diocletiano, & Maximiano paſſi. Quartus, & Quintus, quorum Natalitia habentur Romæ in via Lavicana ad centum aulas. Eorum corpora tranſlata fuiſſe Capuam affirmat Mart. 5. Idus Majas. Beda 6. Kal. Decembr. celebrat Capuæ Nicanorem, Caſſianum, & Feliciſſimum. Idemque Non. Novem. meminit Quarti Presb. Capuani, qui Juliani, & Cæſarii Mart. corpora, quæ Tarracinæ ad mare pervenerant, vehiculo impoſita, in ſuam domum pertulit. Antoninus adoleſcens inclytus martyr, cujus dies feſtus 3. Septemb. celebratur. Eurus, Quartus, & Pardus 5. Novemb. Apulejus, & Rogatus cum ſociis qui fortè Romæ paſſi ſunt, quorum Natalis dies 5. Novemb. Ex Capuana Eccleſia multi Sancti, præclarique Præſules prodiere, è quibus ſanè eluxit Germanus ille Sanctiſſimus, cujus animam Sanctus Pater Benedictus in ſphæra ignea ab Angelis in Cælum deferri conſpexit, de quibus infra in Catalogo. Joannes Caſinenſis Capuæ ædificati Monaſterii Abbas, & Paulus Monachus ſanctitate illuſtres Capuani fuere, ut Leo Oſtienſis, Petruſque Diac. ſcribunt, & Capuanus fuit Raymundus Ordin. Præd. Generalis Magiſter, S. Catharinæ Senenſis Confeſſor, ſanctimonia clarus. Jam inde Capua à primis Chriſtianæ fidei temporibus Epiſcopalem dignitatem obtinuit, primuſque illius Antiſtes fuit S. Priſcus, quem Petrus Apoſtolorum Princeps anno ſalut. 46. jam ordinatum Epiſcopum illuc dicitur deſtinaſſe, qui ibi Epiſcopatus thronum fundavit parvo ibidem in honorem Petri ædificato templo, quod interim voluit eſſe pro Cathedrali. Priſci ſucceſſores per multa ſæcula ab ipſis nempè Eccleſiæ incunabulis uni Apoſtolicæ Sedi proximæ obſequium præſtolabantur, donec anno 968. (a) à Joanne XIII. Pontifice Capuana Baſilica in Campania Felici prima Metropolis effecta eſt, & Joannes Landulphi Capuæ Principis frater ex Epiſcopo primus Archiepiſcopus evaſit, attributis eidem Atinenſi, Æſernenſi, Aquinenſi, Cajetano, Fundano, Cajacenſi, Carinolenſi, Calvenſi, Caſertano, Sorano, Sueſſano, Theanenſi, Venafrano Suffraganeis Epiſcopis. Ex iis Aquinenſis, Fundanus, Cajetanus, Soranus ab Capuana ſubjectione immunes facti, unam immediatè Apoſtolicam Sedem agnoſcunt. Atinenſis verò Epiſcopalis dignitas Innocentii III. temporibus ſuppreſſa eſt, in eaque Eccleſiæ dignitate Præpoſitus ſucceſſit Sanctæ Sedi immediatè ſubjectus. Capuana Eccleſia, ejuſque Archipræſules à Capuanis Principibus, Summiſque Pontificibus, privilegiis innumeris inſignitos fuiſſe narrant, quorum tamen monumenta perplura periere, nec quicquam aliud, quam quod dictum, allatumque ſit in Archiepiſcoporum ſerie, inſigne reperitur; eoque cenſu ditati ſunt Archiepiſcopi, qui ſatis ſit ad quam maximam dignitatem alendam, cum annuus proventus ad ſummam ſcutorum decem millium pertingat, taxantur verò in lib. Cameræ Apoſtolicæ ad florenos bis mille. Metropolitana Baſilica novæ Capuæ ex nobilis Architecturæ præceptis mirificè exornata exurgit Ss. Stephano Prothomartyri, & D. Agathæ V. & Mart. tutelaribus conſecrata, ac precioſiſſimis reliquiis adornata ſuperbit; in ea enim ex vetuſta memoria requieſcere narrant S. Priſci corpus, ubi & Brachium S. Stephani, Maxcella Sanctæ Agathæ, Coſtula S. Laurentii, aliaque Sanctorum lipſana ab Eccleſiæ Theſaurario ſumma veneratione aſſervantur. Inſigni-

(a) An. 965. vel 966. Vide Pagium ad an. 965. §. 1.

tur Basilica hæc nobili Clero, & numeroso, in quo Decanatus, Archidiaconatus cum duobus Primiceriis dignitate præeminent. Canonici quadraginta sunt cum ipsis dignitatibus, quorum primus in ordine Sacerdotali Archiepiscopus est, qui cum aliis fructus suos lucratur, dum divinis assistit officiis. Presbyteri Mansionarii duodecim, septem Clerici, aliique quotidie divinum pensum absolvunt. Seminarium, in quo sumptibus Archiepiscopi decem & octo pueri instituuntur, extat satis commodum. Est in Civitate insignis alia Ecclesia Collegiata D. Annunciatæ cum duodecim Presbyteris, quorum caput est Sacrista. Parochiales Ecclesiæ decem *a* & septem. Monasteria virorum decem, *b* Sanctimonialium tria Cœnobia Ord. S. Benedicti, unum S. Claræ, alterum Mulierum pœnitentium, laicorum Confraternitates 14. Hospitalia, & Mons Pietatis, & nobilis Prioratus & dives Militum S. Joannis Hierosolymitanorum. In hac urbe, quæ ædificiis splendida, incolarum nobilitate, & virorum frequentia nobilis est, & Regni clavis, fidelium animæ recensentur 5200. *c* Archiepiscopus ampla hoc tempore diœcesi gaudet, fœtaque populo: etenim ad 18400. alit mortalium, ubi triginta septem inter oppida, & pagos habet cum suis Parochialibus Ecclesiis ac Rectoribus ad animarum curam peragendam; in iis duæ sunt Collegiatæ Ecclesiæ cum suis Canonicis, & Archipresbyteris, quorum unus est ipse Archiepiscopus in oppido Sanctæ Mariæ Majoris, ubi nobile Palatium pro se, suisque successoribus æstivo tempore habitandum excitavit Camillus Meltius dignissimus Archipræsul. Sparsa plura Cœnobia, ac pia loca, & Oratoria in Diœcesi visuntur, quæ pietatem Capuanorum præseferunt. Hujus Civitatis modo dabimus Antistitum seriem, quam magna ex parte è Sanctuario eruditissimi Michaelis Monachi concinnavimus, & ut cumulatior, atq; absolutior, & sine errore hæc nostra lucē aspiceret, aliorū scriptis, ac Romanis monumētis usi sumus.

a 16.
b novem.
c R. mil. eliciter.

I. 1. S. PRISCUS, unus ex antiquis Septuaginta duobus Christi discipulis, meritò primus Capuæ Episcopus censendus est, quando in eam urbem Episcopalem Sedem ab Apostolorum Principe Petro, cum quo Anthiochia Romam venerat, receptam primus invexit, nostræ salutis anno 44. *d* ardore fidei succensus, non modò Capuæ, sed etiam finitimis populis Evangelii lucem aperuit, exemplis, adhortatione, mirisque divina virtute patratis miraculis, quibus gregem sibi commissum solidavit in fide, & ab Idolorum Sacerdotibus apud Provinciæ Præsidem accusatus, fustibus cæsus, pugionibus confossus apud viam Aquariam, non longè à Capua, Martyrii palmam accepit, Kalen. Septembris. Corpus eo in loco sepultum post quadringentos annos a B. Matrona divina revelatione inventum, ibidem extructa ejus nomini Ecclesia, honorificè sub Altari reconditum est, quod deinceps anno Christi millesimo in Cathedrale novæ Capuæ transtulerunt. Meminit Prisci Martyrol. Rom 1. Septemb. Baronius in not. & to. 1. Annal. Ado, Usuardus, Galesinus, & Petrus Natalis lib. 8. . . 17. de Prisco hæc scribit: *Priscus discipulus fuit unus ex antiquis discipulis Christi, licèt inter nomina septuaginta duorum discipulorum, qui à Dorotheo Abbate conscripti sunt, non reperiatur. Hic enim ille Pater familias fuisse asseritur, in cujus domo Christus Pascha sibi parari fecit, & in ejus cœnaculo cum discipulis discubuit, & eorum pedes lavit, ut Dimasus ait. His post Ascensionem Domini veniens Romam cum Apostolo Petro, in partibus Campaniæ Evangelium prædicavit. Qui & apud Capuam in via Aquaria depositus est Kalend. Septemb. ut dicit Ado.* Acta Prisci leguntur in Breviario Capuano: quoniam verò duo Sancti Capuæ Episcopi eodem nomine Prisci sunt appellati, error inde irrepsit, ut utriusque vitæ, gestaque confunderentur, sed Michael Monachus ex multorum annorum spatio, quod inter primum, & secundum Priscum intercurrit, errorem discussit in suo Sanctuario, ubi allerit Priscum genere fuisse Hebræum, quod non placet Antonio Caracciolo de sacris monum. Neapol.

d 46.

II. 2. S. SINOTUS Episcopus Capuæ, & Martyr, de quo Musivum Ecclesiæ S. Prisci in via Aquaria. Ita Michael Monachus, qui addit; *In Ecclesia S. Prisci Sanctus Sinotus adhuc ignotus, procedit in lucem. Is è vultu senili, totque Episcoporum societate, agnoscitur Episcopus, & loco sibi ante Rufum attributo, agnoscitur secundus Episcopus Capuæ: & è corona, quam extollit, agnoscitur Martyr.* De Sinoto nulla in Martyrologiis, nec diptycis antiquis Capuanæ Ecclesiæ habetur mentio; prodidit ex veteri musivo Ecclesiæ S. Prisci, de qua, deque Sanctis, qui habent imaginem in eadem hæc scribit idem auctor p. t. Sanctuarii.

In Ecclesia S. Prisci Capuanæ Diœcesis extat pars antiquæ Basilicæ, quam Sancta Matrona in honorem S. Prisci construxerat: Est opus rotundum, testudinatum, Tribuna vetus appellatur. Habet illa tribuna hemicyclum in fronte (seu dicamus absidem) in quo sexdecim ex opere tessellato sunt Sanctorum imagines. In medio hemicyclo à dextris aspicitur S. Petrus, & à sinistris S. Priscus: post S. Petrum, s. Laurentius, S. Paulus, s. Cyprianus, s. Fusus, s. Timotheus, & s. Agnes: post s. Priscum, s. Lupulus, s. Sinotus, s. Rufus, s. Marcellus, s. Augustinus, & s. Felicitas; Spatium subtus brachia Sanctorum Petri, & Prisci, duas habet imagines, breviores tamen, cum inscriptione Sanctus QUARTUS & QUINTUS.

Planè s. Agnes, & s. Felicitas altera contra alteram recto sunt vultu, & coronam habent in manibus: Sancti autem pallio superinduti, obliquo vultu, & quasi in Cœlum cecto, utraque manu coronas extollunt. Terni conspiciuntur, suntque conjuncti Petrus, Laurentius, & Paulus: conjuncti quoque Cyprianus, Susius, & Timotheus: & ab altero latere conjuncti Priscus, Lupulus, & Sinotus, & post eos, Rufus, Marcellus, & Augustinus. Cum quatuordecim sint Sanctorum imagines, octo senibus, duæ juvenibus, duæ viris, & reliquæ duæ adolescentulis assimilantur. Senes repræsentantur Petrus, Paulus, Cyprianus, Timotheus, Priscus, Sinotus, Rufus, & Augustinus: juvenes Laurentius, atque Susius, viri Lupulus, & Marcellus: adolescentuli Quartus, & Quintus.

Opus antiquum & pium quanta sit antiquitatis, pietatisque causa, veneratione dignum, ostendit hominem. Dominus meus Archiepiscopus Costa. Ille zelo pietatis, & antiquitatū eruditione nulli secundus, cum aliquando comperisset iconem sanctissimi Rosarii ante hemicyclum erectam, graviter indignatus, objurgans Ecclesiæ Rectorem, & cives, mox, nulla interposita mora, iconem inde amoveri, & alibi collocari præcepit.

Porrò imagines senum, esse imagines Episcoporum per se patet. Quis enim de Petri, vel Pauli, vel Cypriani, vel Timothei dubitabit Episcopatu? & qui de Episcopatu Prisci, & Rufi certissimi sumus, scimus Episcopatum Augustini notatum in tabulis Beneventanis. Cum ergo Ss. Priscus, Rufus, & Augustinus fuerint Episcopi Capuani, s. Sinotus & ipse credendus est fuisse Capuanus Episcopus. Habitu, vultu, gestu, illis omninò similis exprimitur, & dignitate similis non asseretur? Jam certa assertione dicatur Sinotus Martyr, & Episcopus, & tanquam Prisci successor, & Rufi decessor secundus in Episcoporum serie collocetur.

Illæ autem imagines juvenum Laurentii, & Susii, quorumnam censeri poterunt, nisi Laurentii Romani Diaconi celeberrimi Martyris, & Sosii Diaconi Misenatis in nostra Campania Martyris quoque notissimi? & hinc consequitur, ut imagines illæ duæ virorum, Lupuli & Marcelli, presbyterorum esse censeantur, & eo magis, quia Marcellum Natalis, & Galesinus presbyterum apertè commemorant. Et quamquam ad cognoscendum Marcelli presbyteratum tenuis videtur lux illa, quæ à nostra pictura, & tenuis, quæ ab Auctoribus illis elucet; tamen hæ luces, conjunctæ simul, altera ab altera non parum accipit incrementi; & Marcellum fuisse presbyt. non obscurè cognoscimus. Quod si Marcellus presbyter fuit, cur non presbyter Lupulus etiam ipse? Qui sunt imagine

simi-

similes, simili dicantur honore prȩditi, & Lupulus loco antecedens Marcello presbytero, dignitate dicatur saltem æqualis. De imaginibus verò adolescentulorum Quarti, & Quinti, quid restat dicendum, nisi esse illas imagines Acolythorum?

Et nunc intelligere possumus, non pro libito, sed magno studio has imagines sic esse efformatas, & collocatas: Nam quod aliæ senes, aliæ viros, aliæ juvenes, aliæ adolescentulos repræsentent: quodve juvenes & viri post senum latera medii collocentur, hoc ad varietatem & pulchritudinem operis tessellati prȩcipuè facit: Et quod hi Sancti præ cæteris sint efformati, factum est, ut ab uno latere collocarentur, qui Capuæ omnium primi fidei testimonium sanguine fuso perbibuerunt; & ab altero, qui in tribus partibus orbis insigniores habebantur. Ex Europa eligitur Petrus, & Paulus totius Ecclesiæ culmina, & Romanæ urbis lumina, quibus additur Laurentius, & ipse Romanæ Ecclesiæ maximum lumen. Ex Africa sumitur Cyprianus Africanorum celeberrimus, Episcopus, Doctor, & Martyr. Ex Asia Timotheus sanctæ Scripturæ testimonio celebratus & Episcopus Ephesiorum: adjungitur Sosius Misenas, ut qui erat in nostra Campania maximi nominis martyr. Hic Sosius, ut in Musivo, ita apud Adonem Sussius dicitur in Martyrol. 19. Octobris. Itaque ex hac pictura habemus extra Roman. Martyrol. Sanctorum nomina Sinoti, Lupuli, Augustini & Felicitatis. Hactenus ille.

III. 3. S. RUFUS (1) à B. Apollinare ex Patritio, & Consule Ravennatensis militiæ Dux Capuam missus circa ann. Dom. 80. secundus à B. Prisco Capuanam Ecclesiam rexit, suoque sanguine illustravit. Hic à S. Apollinare stupendo miraculo ad fidem conversus est. Etenim cum S. Apollinarem Ravenna ejicere cogitaret, filia, quam unicè diligebat, ægrotare cœpit: ad quam sanandam cum S. Episcopus accersitus fuisset, non modò curata non est, sed Deo volente moritur, quo majoris miraculi daretur occasio. Sanctus itaque Apollinaris cum supplices Deo preces effudisset, defunctam Rufi filiam ad vitam revocavit. Quo miraculo, ille cum tota familia, in qua utriusque sexus 400. erant, ad fidem perductus ab Apollinare baptizatur. Postea verò cum se totum Christianæ servituti dedisset, factus est Capuanus Episcopus: ubi cum ejus urbis cives ad Christum converteret, à Messalino Præside teotus, ob Christianæ fidei confessionem martyr occubuit 6. Kal. Sept. circa salut. ano. 80. ut Monachus scribit, de quo Martyrol. Roman. Beda, Usuardus, Ado, ac cæteri recentiores. Agitur de eo in actis S. Apollinaris, quæ recitat Surius tom. 4. 23. Julii, unde & cæteri acceperunt, ut Petrus in Catal. lib. 9. c. 119. Hieron. Rub. Hist. Raven. lib. 1. Fusius idem Monachus in Sanctuario Capuano 1. part. qui duos fuisse Rufos, & diversos animadvertit, alterum, S. Petri Apostoli comitem Thebarum Episcopum, cujus meminit S. Paulus Apostolus ad Romanos dum ait, *Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus matrem meam*, alterum nostrum hunc Rufum S. Apollinaris discipulum; quem credit à S. Petro ordinatum fuisse Capuæ Episcopum.

IV. 4. S. AUGUSTINUS Episcopus Capuæ, ut refert Monachus, cum S. Felicitate matre sua Capuæ martyrium consummavit; quemadmodum coronæ, quas imagines habent in manibus, sanctos Martyrio coronatos ostendunt, ita m. s. Martyrol. S. Augustinum fuisse Episcopum docent, Molanus ad Usuardum ex quodam m. s. 17. Kal. Decem. *In Capua S. Augustini.* In alio Kalen. *S. Augustini Episcopi & Confessoris.* In Martyrol. m. s. Monasterii S. Joannis, & S. Mariæ Monialium 17. Kal. Decem. *Capuæ Natale S. Augustini & Felicitatis.* In Martyrol. m. s. Monasterii S. Petri apud Beneventum 17. Kal. Decem. *Natale S. August. Capuani Episc. & S. Felicitatis matris ejus.* Et in Martyrol. S. Sophiæ ejusdem civitatis. *Natale S. Augustini Capuani Episcopi, & S. Felicitatis matris ejus, quorum corpora hic habentur.* Beneventum corpora translata fuisse credam ab Arichio Principe; ille namque Princeps, ut habet Chronic. Casin. sancta corpora ea diversis Italiæ partibus per tempora diversa adeptus, eodem, idest, ad Ecclesiam S. Sophiæ, nihilominus attulit, & per diversa altaria in circuitu majoris altaris satis reverenter locavit. In Martyrologio conservato olim per P. Caracciolum quod videtur esse Mediolanensis Ecclesiæ, 15. Kal Novemb. *Capuæ SS. Augustini & Felicitatis.* Iis conjecturis Monachus asseruit in suo Capuano Sanctuario, S. Augustinum fuisse Capuæ Episcopum tametsi Card. Bellarminus in suo prædecessorum Catalogo, quod exactissimè compilavit, non repo fuerit.

5. S. ARISTÆUS Episcopus, & Martyr inter Capuanos Antistites recensetur à Monacho, à Card. Bellarmino prætermittitur. Martyr. Rom 3. Septemb. *Capuæ SS. Martyrum Aristæi Episcopi & Antonini pueri.* Horum acta ab Usuardo, Beda & aliis celebrata, bellorum clade excidisse scribi Baron. in notis ad Martyrol. eadem die, licet in Breviario Capuano de Antonino tantum agatur Quo tempore sederit Aristæus ignoratur; fortasse hic ille Aristæus est qui Sinvessanæ Synodo interfuit anno 303. & primæ sessioni subscripsit. Post hunc, idem Monachus Sanctos Quartum, & Quintum Martyres, a quorum dies festus in Mart. Rom 10. Maii celebratur, Capuanos Episcopos fuisse refert ex antiquo Breviario; sed cum Baron. in notis Romam corpora SS. Quarti & Quinti translata af ferat, nihilque de Episcopali dignitate habeat, vi detur asserendum non Episcopus, sed Martyre fuisse, dum & Card. Bellarminus eos à suo Catalogo expunxerit. Alii plures absque dubio fuerun Episcopi Capuani ad Magni Constantini usque con versionē, sed illorum nomina & acta incognita sunt

6. PROTERIUS Episcopus Capuæ interfui Romano Concilio sub Melchiade Papa in caus Cæciliani anno 313. cujus meminit Optatus lib. 1 (*„ Concilio item Arelatensi an.* 314.)

7. PROTUS, successor Proterii, interfuit, & subscripsit I. Concilio Arelatensi tempore S. Sy vestri Papæ anno 314. Baronius de Proterio, & Pro to anno 313. & 314. admonet Protum & reliquos qui secundo Arelatensi subscripti reperiuntur, ess illos eosdem Episcopos, qui interfuerunt Concili Romano sub Melchiade, & nequaquam subscr psisse Arelatensi II. scilicet anno 326. sed prim celebrato anno primo Sylvestri, scilicet anno 314 & errore subscriptiones primi Arelatensis ad secun dum fuisse translatas, ideoque mendosè loco Prot legi Proterium. Profectò [nisi sit mendum in im pressione] qui legit Baron. ann. 313. num. 25. & anno 314. nu. 51. comperit illum confusè loqui, & nos nihil urget, ut Proterium & Protum confle mus in unum, quia licet subscriptionum translati ex errore contigerit; tamen intra unius anni spa tium, Protus Proterio succedere potuit, & interfuis primo Arelatensi anno 314. sicut ipse Proterius ann superiori 313. Rom. interfuerat Concil. Et qui mirum si intra ejusdem anni spatium S. Melchiade obiit, & S. Sylvester Arelatēse primū approbaverit

Hujus fortè Episcopi temporibus, post annum scilicet 324. quo Constantinus Imp. lustrali aqua re generatus est à S. Sylvestro Papa, condita est in ur be Capua ab eodem Constantino Basilica in hono rem Apostolorum, quam Constantinianam diaere de qua sic loquitur Anastasius Bibliothecarius in Sy vestro; *Eodem tempore fecit beatissimus Constant nus Augustus intra urbem Capuam Basilicam Apo stolorum, quam cognominavit Constantinianam ubi posuit dona hæc. Patenas argenteas duas pensan tes singulę 20. Scyphos argenteos tres, pensantes sing*

(1) Rufus iste Capuanus Antistes alter omnino est à Rufo Patritio Ravennate, qui, ut docet Agnellus in Episc. Raven. obiit in patria, simul cum filia à D. Apollinare vitæ restituta in eodem conditus sepulchro. Rufus Capuæ Episcopus fortè ille ipse, quem Baronius inter 70. Christi discipulos ab Epiphanio numeratum observat, quemque ad an. 44. inter socios recenset Petri venientis Romam, & tunc eundem jam Capuæ factum Episcopum dicit, licet Apollinaris ejusdem itineris socius à Petro nondum Ravennam Episcopus missus fuisset. Vide celeberrimum Bacchinium in observationibus ad Agnelli Ravennatis librum Pontificalem p. 13. 1. & 4.

libra. octo; Calices ministeriales 15. pensantes sing. librar decem. Candelabra area in pedibus denis, pensantia singula lib. 180 Porra anthara en argento triginta, & donum quod obtulit possessionem in territorio Menterno. Massam Statilianam præstantem solidos trecentos & quindecim. Possessionem in territorio Cagetano præstantem solidos octaagintaquinque. Possessionem Paternum in territorio Suessano præstantem solidos centumquinquaginta. Possessionem ad Centum in territorio Capuano præstantem solidos sexaginta. Possessionem in eodem territorio Suessano Guarnicam præstantem solidos quadraginta. Hactenus Anastasius. Meminit hujus Basilicæ Anonymus Saleroitanus in Hist. Principum Longobardorum, quam nuper publici juris fecit accuratissimè una cum notis eruditus Camillus Peregrinus in hæc verba. *Enodare autem fidelibus volo, qualiter omnipotens Deus antequam Arichis ad dignitatem perveniret principalem, ei ostendit, qualiter honorem, vigoremque ei redderet, nam quadam die dum tum ipso Principe Luitprando in Ecclesia B. Protomartyris Stephani, quæ sita est in veterrima urbe Capuæ ab Imperatore Helenæ filio Constantino, eumque in honorem omnium Apostolorum dedicari decrevit, licet postea à Beatissimo Germano ejusdem Episcopo urbis collatur (aliàs collatas) ab Imperatore reliquias B. Protomartyris Stephani, nec non & B. Agathæ virginis, proinde eam in honorem Protomartyris Stephani vocari jussit, ut diximus, dum in eadem Ecclesia Longobardorum, sicuti mos est, cum pugionibus acciacti altari secus introisset, & unusquisque dum deflaenter oraret, sic ille adolescens Arichis, Miserere mei Deus, inbitis impressis canere cœpit, dum venisset ubi dicitur, spiritu principali confirma me. Illicò spatha illius contremuit, ac si quilibet illam conteteret: ille verò oratione completa, cum pavore seriatim suis collactaneis enodavit. Unus ex eis, qui erat sapientior cæteris, talem sermonem erupit. De hac instabili vita minimè es, quantum mihi videtur, processurus antequam ad dignitatem principalem Dominus te perducat. Quod postea, annuente Deo, ad tutelam Longobardorum probavit eventus. Dum Dux nomine Luitprandus fuisset extinctus, unà omnes Arichisium Principem acclamabant: quapropter ad principalem dignitatem honorificè illum asciverunt: nam non ut assolent plurimi, per pecuniam, & per pollicitationes opprimere in mirum honorem, sed cuncti uno agmine coacti, licet non à se, sed ab alio, qui dixit Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio illorum, illum Principem sublimarunt.* Ad hæc, quæ de Basilica Constantiniana scripsit Anonymus addidit notas utilissimas ad veritatem enodandam idem Pellegrinus, quæ hic non pigebit ipsissimis referre verbis. *Anonymus noster hoc postremo numero* videtur affirmare Constantinum Magnum dicare voluisse omnibus Apostolis Basilicam à se Capuæ constructam, sed propositum non perfecisse suum: illam verò S. Germanum ejusdem Urbis Episcopum reliquiis consecrasse S. Protomartyris Stephani; collatis sibi ab eodemmet Imperatore. Quas assertiones à comperta horum gestorum veritate valde alienas brevissimis notatiunculis refellere visum est; sciasque Lector, Anonymi narrationem in scriptis Popp. Codd. haberi, qualem repræsentavi, etsi aliter ab aliis edita fuerint. *In honorem omnium Apostolorum*. Communis hac etiam ætate ea est opinio: sed magis placet (do verba Anastasii Bibliot. in Sylvestro primo) Constantinum fecisse intra Urbem Capuam Basilicam Apostolorum, hoc est Apostolis Petro & Paulo illam extruxisse, quibus singulis Romæ amplissima exædificaverat idem Imperator templa. Sanè indefinito Apostolorum nomine, non omnes semper venire convenit duodecim Christi Salvatoris Principes ministros. Exemplum succurrit apud Ennodium Dictione 2. aliis oratione 6. quæ recitata est, ut titulus antiquus manifestat. *In dedicatione Basilicæ Apostolorum ubi Templum fuit Idolorum*. De cujus sanctificatione Auctor sic ha-

A bet. *Christus ingressus est, respiciemus, quibus fultus auxiliis. Venerunt cum eo Cælorum radii, Apostolorum diademata Petrus & Paulus, qui*, &c. En Basilica Apostolorum consecrata non omnium est adventu, sed Petri & Pauli duntaxat.

Dedicari decrevit. Ex te nunc mens fuit Constantino eam dicare Apostolis, qui rem non complevit. At Ecclesiam Imperator à se denominavit *Constantinianam*, multiplicique supellectile ad usus sacros, ac *massis* & *possessionibus*, hoc est fundis largè donavit, si prædicto est fides Anastasio. Quid igitur dicatio mox non est secuta: quam differre nefas erat, more nedum Ethnicurum, quem observo apud Plinium lib. 4 epist. 1. sed Christianorum si ritè verba S. Paulini Nolani capio. *Propterea*, ait ille, epist. 12. *& horum versiculos adiiciendos putavi, quos illi in hoc oppido dedicandæ Basilicę paravimus; nam adhuc in opere est; sed propitio Deo, dedicationi propinqua, perfectionem operis, & dedicationem una conjunxit vir Sanctus. Collatur ab Imperatore reliquias*; B sic unus papyraceus Codex notæ melioris. Alter, *collatas ab Imperatore reliquias*. Selige quam vis lectionem, dicet ab Imperatore, quas prædixerat, donatas reliquias S. Germano. Item quàm fœdum, nec unum erratum. Sanctus ille Episcopus D. Benedicto notus, & coævus, duobus integris sæculis posterior fuit Mag. Constantino: quo vivente dispertitæ reliquiæ S. Protomartyris in Italia nullæ: immò nullibi, corpore nondum revelato. Accepit, esto, Germanus, illas ab Imperatore, sed Justino Seniore, ad quem missus fuit Princeps claræ legationis à Romano Pontifice Hormisda, tumque S. Protomartyris nomen, clarescentibus signis ex uno ejus passionis lapide apud Anconitanos exculto, religiosissimæ apud Italos venerationis erat; quam reliquiarum donationem cum Anonymus noster ex minus proba vulgi relatione accepisset, vel mente sua somniasset, nil curavit, sive alienum, sive suam desipientiam ad lydium authenticorum Scriptorum lapidem probare, C qua negligentia pluries eum laborasse satis, superque constat. Sed esto volverit ille, non à Constantino; sed ab innominato ibi Imperatore; S. Germanum reliquiis donatum, ejus tamen dicto assentiar, nego, Ecclesiamque à magno illo constructam, ac largè donatam indedicatam remansisse credam ad S. Episcopi tempora, hoc est ad integros annos biscentum? Certè mens Anonymi, nisi illa prior, haud alia ab huc fuit.

Proinde eam ad honorem Protomartyris Stephani vocari jussit. Idem jussit Constantinus, de quo dixerat. *Dedicari decrevit*. Sed his non amplius sisto. Verba illa observo. *Proinde eam &c.* quæ indicant mihi priscum sacrum morem dicandi Ecclesias adhibitis eorundem Sanctorum reliquiis, quorum nominibus appellandæ fuissent, iisdemque curatis ab eodem auctore constructionis, qui cætera quoque omnia solemnitatem condecentia suppeditabat, de quibus alibi est mihi dictum. Idque institutum, ut reor, sive Anonymum nostrum, sive D enarratæ fabulæ impostorem in opinionem induxit, ut alteruter putaverit, Constantinianam Capuæ Ecclesiam non assecutam decretum nomen Apostolorum, quoniam scilicet Apostolorum omnium reliquias crediderit haud præsto fuisse Constantino, qui earum vice tradiderit alias *S. Protomartyris Stephani, & proinde eam in illius honorem vocari jussit*. At Apostolorum indefinito nomine jam dictum est, solos quandoque venire Apostolorum Principes, quorum sacris certè Constantiniana illa sub ipso Constantino est dedicata. Anonymi igitur assertiones allegentur, qui anilibus fabellis fidem incautus præstans, veritus quoque non est asserere desumptum fuisse vaticinium de Principatu Arichis, ex verbis Psalmi 50. pessime interpretatis, tum quoad Psaltæ mentem, tum quoad dignitatem Dynastarum Beneventanæ Provinciæ, qui tunc titulo Principatus uti cœperat, cum Luitprandus imperabat. Veruntamen, si me audis, Con-

stan-

stantiniana Capuæ Ecclesia nulla fuit alia, nisi quam modò dicunt, *Divi Petri ad corpus*, in locis sitam vetustæ Capuæ. Hæc ille.

VIII. 8. VINCENTIUS Episcopus Capuæ tempore S. Athanasij insignis habetur, interfuit Concilio Sardicensi anno 347. & ab ipso Anastasio in Apologia ad Constantium Episcopus Campaniæ nominatur, & in Epistola ad solitariam vitam agentes dicitur Episcopus Capuæ Metropolis Campaniæ. Hic anno 325. erat Presbyter Romanus, & a S. Sylvestro legatus interfuit Niceno Concilio. Sed anno 346. cum esset Episcopus Capuæ à Julio Papa legatus est Mediolanum ad Constantem Imperatorem acturus de Concilii Sardicensis Indictione, cui deinde anno sequenti interfuit, non tamen legati munere fungebatur. Ab hoc ipso Concilio cum Euphrata Episcopo Agrippinę legatus est Antiochiam ad Constantium Imperatorem anno 348. Postmodum anno 353. à Liberio Papa missus ad Constantium Arelate commorantem acturus de Synodo Aquilejæ cogenda: at ibi Imperatoris importunitate victus, S. Athanasii damnationi subscripsit. Hunc tanti viri casum deplorat Liberius scribens ad Episcopos Osium Cordubensem, & Eusebium Vercellensem. At cum ipse quoque Liberius in eundem errorem lapsus esset, ad Vincentium scripsit, ut cum ipso literis pacem iniret anno 357. Verum etsi Vincentius cum Arrianis communicavit contra Athanasium subscribendo; tamen à recta fide non discessit; imò contra Arrianos constantissimè se gessit in Concilio Ariminensi. Extat pro Vincentio testimonium Damasi Papæ. Ita Bellarminus anno 359. num. 35.

IX. 9. MEMOR, seu MEMORIUS Capuanam evasit ad Sedem ante annum salutis 400. S. Augustini temporibus, ut Baronius, & Bellarminus apertissimè docent: ad eum etenim extat Epistola ejusdem Augustini 131. ejusdemque meminit idem Sanctus Doctor lib. 1 adversus Julianum Memoris prędicti filium, cap. 4. & S. Paulinus Nolanus Episcopus, Epithalamio in eundem Julianum, dum Capuanam moderaretur Ecclesiam, Concilium Capuanum ex Occidentalibus Episcopis Siricii Papæ auctoritate celebratum est in causa Antiochenæ dissensionis, & Bonosi cujusdam Macedonii in Macedonia Episcopi hæretici negantis illibatam Dei Genitricis Virginitatem post partum, causa in judicium deducta, cujus cognitionem Anysio Thessalonicensi cum Episcopis sibi subjectis Patres delegarunt, qui Bonosum cum suis sequacibus condemnavit, quosque ille ordinaverat communione Catholica privavit. Adhuc in eadem Capuensi Synodo constitutum fuit, ne fierent rebaptizationes, reordinationes, & Episcoporum translationes, ut Baronius scribit ad annum 389. ex D. Ambrosii epist. 1. lib. 14. quæ est 78. qui Concilio interfuerat Annus verò, quo celebratum est Capuense Concilium, incertus; Baronius de eo loquitur anno 389. probabile tamen videtur celebratum sub eodem Siricio anno 392. ut Monachus notat. Mortem obiit Memor ante annum Domini 415. quem beatæ memoriæ vocat Augustinus in eodem lib. 4. contra Julianum filium. *Ego certè beatæ memoriæ Memoris patris tui non immemor, qui mecum non parvam inierat amicitiam colloquio literarum, teque ipsum mihi carissimum fecerat*, quibus verbis probum, ac literatum virum fuisse oportet. Et licet in breviata Augustini Epistola, cujus loci fuerit Memor Episcopus non appareat, tamen Baronius, Bellarminus, aliique conjectant, Capuanum fuisse Episcopum, quorum auctoritate in Catalogo inter Capuanos Præsules meritò fuit adscriptus. Memoris germanum fratrem fuisse Aemilium Beneventanum Episcopum arbitrati sunt ex epithalamio Paulini ad Julianum, Marius Vipera in Catal. Beneventanorum Episc. & Monachus in Sanctuario, quod omnino non placet Camillo Pellegrino in Apparatu ad Capuanas antiquitates.

X. Acta ss. (,, SYMMACHUS, *Episcopus Capuanus, interfuit morienti Sancto Paulino.*)

Junii t. 4. p. 300. XI. 10. JULIANUS, Memoris superioris ex legitimo thoro filius, liberalibus, humanioribusque disciplinis versatus, adhuc juvenis ex Diacono, patri successit in nobili Cupuana Ecclesia, ut Gennadius tradit, confirmatque Baronius; sed Episcopus factus circa annum Dom. 418. fastu tumidus, literarum sæcularium inflatus superbia, ac juvenili temeritate impulsus Pelagianam amplexus est hæresim, ejusque propagator, erumpens in maledictis in Sanctum Augustinum ipsius amantissimum quatuor libros virulentos evomuit, & duas epistolas scripsit, alteram ad Romanos, alteram ad Orientales; quare à Zozimo Papa damnatus est anno 418. & sequenti, mortuo Zozimo, obortoque schismate, majores infelix sumpsit vires, & tunc inter ipsum, & S. Augustinum scriptis agitata disputatio est. Ab Episcopatu dejectus Constantinopolim anno 430. fugit, ut Theodosium Imperatorem interpellaret. Ibi se Nestorio conjunxit, quem anno 431. sequutus est Ephesim ad Conciliabulum. Anno 439 Romam rediit, ut à Sixto III. in communionem reciperetur, repulsus tamen fuit; cujus damnatio à Cœlestino quoque Papa approbata jam antea fuerat: à Leone tandem Sixti successore contusus fuit anno 444. de quo fusè Baronius; & Gennadius addit, ad aliam artem esse conversum, nimirum ut hypocrisi deciperet, quos non valuit doctrina seducere. Hic Julianus, ait, eleemosynis tempore famis, & angustiæ indigentibus, omnibus suis prærogatis, multos miserationis specie, nobilium præcipuè, & religiosorum illiciens, hæresi sua sauciavit. Cæterum cum Julianus a Prospero Aquitano dicatur Campanus Episcopus, ab aliquibus Eclanus, vel Heclanensis, Atelanus, seu Atellanensis, & Celenensis, suspicati sunt nonnulli, inter quos eruditus Camillus Pellegrinus in apparatu ad Capuanas antiquitates discursu 1. Julianum hunc infaustæ memoriæ virum, non Capuanæ Ecclesiæ Præsulem, sed vel Eclanensis a. sive Heclanensis tunc Campaniæ Civitatis fuisse Episcopum, unde Campanum dixere, idest in Campania. Michael verò Monachus validis rationibus, doctissimorumque Baronii, Bellarmini, aliorumque eruditorum virorum, censuit Julianum ab Episcopatu dejectum Capuano, se appellare cœpisse à locis, in quibus vel ut civis, vel ut erro, & profugus versabatur: quærebat miser locum, ubi contra suæ damnationis sententiam Episcopus haberetur, miser in pertinacia stetit, donec Leo Papa, S. Prospero adjuvante, omnes conatus damnati viri omninò fregit anno 444. Ex his apparet, nullum esse efficax argumentum, ait idem Monachus, ut cogamur Julianum à serie Capuanorum Episcoporum expungere.

a Eclanensem fuisse sentit etiam Card. de Noris. in hist. Pelag. p. 56.

11. S. PAMPHILUS Capuæ Episcopus, de quo Martyr. Rom die 7. Septembris Ignoratur tamen quo anno vixerit, quove tempore sederit. XII.

12. S. PRISCUS Junior Africanus Episcopus in Wandalica persecutione, ex Africa, ad Campaniæ littora Deo disponente pervenit, Capuæ consedit, ejusdemque datus est Episcopus circa annum Domini 443. ubi piè obiit, ejusque festum celebratur prima Septembris, cujus acta recenset Monachus ex Rom. Martyrol & veteri Capuano Breviario una cum notis, quæ hic verbatim licet recitare. XIII. *Kalendis Septembris Capuæ, item alterius Prisci Episcopi, qui unus fuit ex illis Sacerdotibus, qui in persecutione Vvandalorum ob fidem Catholicam variè afflicti, & vetustæ navi impositi, ex Africa ad Campaniæ littora pervenerunt, & Christianam disciplinam in iis locis dispersi, diversisque Ecclesiis præfecti mirificè propagarunt Fuerunt autem ejus socii Castrensis, Tammarus, Rosius, Heraclius, Secundinus, Adjutor, Marcus, Augustus, Elpidius, Canion, & Vindonius.* Breviarium Capuanum. *Temporibus quidem Valentiniani, & Valentis Augustorum in partibus Orientis Apollinaris Laodicensis Episcopus, à fide Catholica, pro cujus amore multa composuerat opuscula, devians, hæresim condidit, quæ be-*

Be-

ctus nomine ipsius nuncupatur. Atque eodem tempore Valens Augustus à Leontio Arrianorum Episcopo baptizatus, Christianam persecutionem misit: quique in quarto Imperii sui anno ipse Valens Augustus talem dedit legem, ut etiam Monachi compulsi arma bellica tractantes, sæculo isti magis, quàm Deo militarent: Nolentes verò fustibus, & tormentis necarentur. Unde factum est, ut Ministri tam execrabilis jussionis, Africam attingentes, dum quadam in Civitate multos Sanctos, jussa Principis contemnentes, diversis interimerent pœnis, & viderent se nihil proficere, ejectis de carcere, qui tenebantur, applicatoque uno ex eis, qui Priscus dicebatur, ornato moribus, patientia, & Episcopatus honore dixerunt: Quare jussis Principum non obeditis, ut arma tractetis bellica, & effugiatis tormenta, quæ vobis præparantur? Beatus Priscus respondit: Tormenta vestra non pertimescimus, quoniam Deum habemus in cœlis, cujus arma induti, resistimus Diabolo, & Principi vestro. Tunc videntes maligni ministri constantiam ejus, inito consilio, ut suo placerent Principi, navem jusserunt vetustissimam præparari, ut illic beatissimus Priscus, cum aliis, qui remanserant, sanctis, impositi, alto pelago pertusa navi maritimis feris traderentur in pastum: Expletis verò jussionibus impiorum, gubernante Deo, qui Sanctos suos non derelinquens, in æternum conservat, illæsi, atque psallentes in Campano littore pervenerunt. In qua Provincia, singuli, Angelo præeunte duce, per diversa loca sunt concessi custodes, Beatus autem Priscus Episcopus Capuæ est donatus à Domino.

Temporibus quidem Valentiniani. Ex Martyrologio satis constat expulsionem S. Prisci, aliorumque Sanctorum ex Africa contigisse tempore Vvandalicæ persequutionis, ideoque cum Baronio, quod dicitur hic de temporibus Valentiniani, & Valentis omninò corrigendum est, ut nos in vita Sancti Castrensis supra notavimus.

Apollinaris civis Laodicenus, non Episcopus, quatenus ex Annal. Bar. colligi potest; tamen Breviario nostro consentit Sigisb. in Chron. an. 383. & Ado an. 364 qui Laodiceæ, seu Laudicenum Episcopum nominant. Bellarminus quoque de Script. Ecclesiast. nominat ipsum Episcopum. Hic eximius Doctor, ingenio verè mirabili, non sacris tantum, sed poeticis etiam facultatibus eruditus, Juliano Apostata Imperante, & deinceps magna cum laude in Ecclesia versabatur. Hunc S. Hieronymus Antiochiæ docentem colebat, audiebatque. At miser, suo fretus ingenio, lapsus in falsa dogmata, à Sanctis omnibus impugnatus est, & à Damaso Papa in Romano Concilio damnatus: tandem imperante Theodosio, infelix hæresiarcha migravit è vita Baron. tom. 4 ann. 371. & ann. 373.

Valens Augustus. Mortuo Joviano Imperatore Valentinianus an. 364. 5. Kal. Martii creatus est Imperator, qui mox Kal. Aprilis Valentem fratrem Imperii collegam assumpsit, eoq; relicto in Oriente, ipse in Occidentem se se contulit. A principio ambo Catholici, qui fuerant catholicæ fidei Confessores, quando, ne Juliano Apostatæ sacrificanti obtemperarent, baltea deposuerant. At Valens anno imperii 3. pugnaturus contra Gothos, Thraciam populantes, sancto baptismate pro divina sibi concilianda gratia intingi volens, uxoris Arianæ lenocinio delinitus, ab Eudoxio Constantinopolis Episcopo Ariano se se baptizari permisit. Hinc Orientalis Ecclesia Arianorum procellis exagitari cœpit: Verùm anno 375. idest duodecimo Imperii sui, defuncto Imperatore Catholico, quem verebatur, Fr. Valentiniano, effrænata libertatis audacia legem tulit, ut Monachi militarent: nec persecutio quievit, donec anno 378. idest imperii decimo quinto, in prælio sagitta percussus, agrestem ingressus casam, ibi, ipsa anima rum casa ab inimicis incensa vivus exarsit: Hæc Baron. to. 4. in prænotatis annis.

Sanctis aliis. Quam magna fuerit multitudo Christianorum, qui in navim illam impulsi, vel sponte sunt ingressi, satis claret ex vita S. Castrensis, ex qua nec obscurè colligimus Sanctos duodecim, & ibi, & hic in Martyrologio nominatos fuisse Episcopos & Pastores plebium, earumque duces in adeundo persecutorum tribunalia, & subeundo pro fidei confessione tormenta.

Oppida. Quibus oppidis, seu Civitatibus hi socii S. Prisci præfecti fuerint (uno excepto Castrense, qui in agro constitit Suessano) certò non constat. Creditur autem Secundinus præfuisse Trojæ, quæ dicebatur Ecana: Marcus Bovini, Adjutor Cavæ, Tammarus Beneventi, Canio Acheruntiæ, Elpidius Atellis: de Augusto, Vindonio, Rosio, Heraclio, lux nulla. Sed obstant Acta S. Castrensis, in quibus habetur Sanctos impetrasse à Domino, ut ipsorum omnium corpora intra unius patriæ fines sepelirentur. Quare intra fines Campaniæ, idest Terræ laboris constiterunt omnes: & S. Tammarus dicitur obiisse in loco nunc Aversanæ Diœcesis, qui vocatur Vicus de Pantano, olim ut legi in Instrumento S. Joannis ann. 946. Vicus à S. Tammaro, & ibi ostenditur ejusdem Sancti Sepulchrum.

Sed planè quanquam hi Sancti Confessores diversis Oppidis sunt attributi Custodes; tamen in Capuana Diœcesi ferè omnium viget memoria. Castrensis habet Ecclesiam Parochialem in Castro Maris Vulturni, habuit alteram inter Marcianisum, & Magdalunum; imò & aliam, quæ extabat ann. 1125. in loco, alla fontanella propè Rivum de Calvo, & quarta extabat ann. 1173. in territorio Cancelli. Secundinus habet etiam hodie plures Ecclesias Parochiales, unam in pago ejusdem nominis, alteram in pago Bellonæ, tertiam in Sabiniano, & olim aliam in territorio Castelli ad mare. Tammarus cum Ecclesia pagum nuncupationis ejusdem in via nova Neapolitana, Augustus habet Ecclesiam dirutam non longè à pago S. Prisci: Fuit olim ibi pagus & parochia: Non multis abhinc mensibus fuit indè amotus lapis qui formam fontis baptismalis habebat, sed inter portandum cum pervenissent boves ad trivium paululum longè ab Ecclesia, quasi nolentes egredi fines ipsius Ecclesiæ, constiterunt, & dum acti, ulterius progredi noluerint, fractus est, & operi destinato deservire non potuit, nunc est beneficium simplex opulentum. Elpidius habet suam Ecclesiam in pago Casapulli. Adjutor habuit suam in territorio Cancelli ex sæpè citato diplomate Alphani Archiepiscopi ann. 1173. & alteram circa Capuam, de qua mentio est in quodam instrumento S. Angeli ad formam, quod ego legi. Vindonius est, meo judicio, qui Mendonius legitur, habebat Ecclesiā foris Capuam, ubi dicebant, alla Mutata, & extabat anno 1240. ut legi in Instrumento Monasterii Monialium S. Joannis. Rosii, & Eraclii fuisse Ecclesias in Diœc. Suessana, apparet in Bulla Confirmationis Benedicti Episcopi Suessani, data ab Atenulfo Archiepiscopo anno 1032. mense Martio die 19. Indict. 15. De Marco & Canione memoratam Ecclesiam inveni nullam: habuisse tamen à Capuanis parem venerationis cultum arbitrari possumus, & debemus. Horum festa notantur, Secundinus Episcopus Trojæ, die undecimo Februarii; in quodam manuscripto Kalendario nostri Thesauri, vigesimo septimo Maii: at in Ecclesiis nostræ diœcesis agitur octavo Decembris. Marcus Bovini, die 14. Junii ut refert Ferrarius: at in Kalendario Ms. Longobardo notatur Marcus Confessor die 13. in meo Martyrologio m. s. habeo nonis Octobris civitate Ecanæ S. Marci Episcopi & Confessoris, hoc ideo noto, ut Lector, si quid certius sibi occurret de Marco & aliis S. Prisci sociis, advocare valeat. Adjutor Cavæ die 16. Decembris. Elpidius ab Atellanis Maii 24. at in citato m. s. Kalendario Thesauri notatur die Maii 26. & hoc ipso die agitur festum in Ecclesia Casapulli. Tammarus Beneventi Octobris 15. at in Breviario nostro notatur Januarii 16. & hoc ipso die agitur festum in Ecclesia propria. Canius Acheruntiæ Maii 25. Rosius, ut habet Kalen. m. s. servatum à Patre Caracciolo, ejusdem Maii 16. De Augusto, Vindonio, & Eraclio mihi lux nulla. Legi fragmentum Actorum S. Elpidii Episcopi Atellani, & tempora in illis advocata, Elpidio S. Prisci Socio non conveniunt: dicitur enim vixisse Atellis Basso, & Philippo Coss. idest anno 408. at Priscus & socii, ut in Castrensi notavimus, huc advenit persecutionis Vvandalicæ anno 4. idest anno 441. vel 443. illa enim persecutio

A *cæpit ab anno 439. & permansit usque ad annum 534. quare vel duo diversi fuerant Elpidii, vel si unus tantùm censendus videtur, corrigenda est in Actis illa obsignatio temporum, & sine multo scrupulo, cum in Actis Sanctorum, quæ sincera in aliis sunt, circa tempora sæpè sæpius error deprehendatur, ut plane in hisce Actis S. Prisci, & Sociorum qui expulsi fuerunt ex Africa, ut supra narratum est. Legi Acta S. Canionis breviter à Ferrario comprehensa, & Socio Prisci Canioni non conveniunt; ille enim dicitur ab Angelo in Italiam ex Africa miraculosè translatus: at noster navi vectus advenit: sed quia habeo in Mſ. passionem Sancti Canionis, & dicitur ibi, passus & mortuus fuisse Carthagine, facilè adduci possum, ut arbitrer corrigenda esse Acta relata à Ferrario, & quod ibi dicitur de voce Angeli, & de Angelo transferente Canionem, intelligendum sit de Canione nostro, qui, Angelo præeunte duce (ut dicit Breviar.) ad locum sibi destinatum accessit. Hæc dicta volo salva fide cujusvis, qui certiora poterit afferre.* Hactenus Monachus.

XIV. 13. TIBURTIUS interfuit Concilio Romano, eidemque subscripsit anno 461 *a*.

a 461.

B XV. 14. CONSTANTINUS *b* proximè invenitur Capuanæ Ecclesiæ Episcopus anno 483 qui Concilio primo Romano sub Symmacho Papa celebrato interfuit anno 499. Hic à Felicis Papæ III. temporibus hanc Ecclesiam rexit, ut ex Felicis Epistola Synodica tom. 1. Concil.

b Al. Constantius.

XVI. 15. ALEXANDER paulò post Constantinum Ecclesiam Capuanam gubernasse videtur anno 510. cum ei S. Germanus successisse legatur in veteri Capuano Breviario.

XVII. 16. S. GERMANUS rerum piè, divinè, mirificeque gestarum claritate insignis in Alexandri locum cunctis Clero & Populo suffragantibus evasit Capuanus Episcopus, quem non modò integritas vitæ, doctrinaque commendaverat; sed & ipsius in pauperes exaggerata pietas, quasi priscorum illorum Sanctorum Patrum videretur æmulatura virtutes, ejusdem in Pastorem à Cœlio Hormisda Papa anno 516. confirmationem effecerunt sanctiorem. C Hic Capuæ nobilibus parentibus Amantio, & Juliana natus, in juventute liberalibus literis, piisque operibus egregiè imbutus præcipuam pauperum curam gessit. Etenim defuncto patre, matri persuasit, ut devendito patrimonio, illud in usum pauperum erogaret. Cumque Angelicam vitam ageret, disponente Deo, invitus tamen ex humilitate cordis, Capuæ ordinatus est Episcopus, & ab eodem deinde Hormisda Constantinopolim legatus mittitur anno Christi 519 *c*. Inde legatione bene perfunctus, Capuam reversus anno 520. qui Ecclesiæ suæ non immemor, pro ea ditanda reliquias SS. Stephani Prothomartyris, & Agathæ virginis (ut scribit Herempertus) ab Imperatore concessas Capuam detulit, & ad consueta pietatis opera, curamque pauperum rediit. Historiam legationis ab Hormisda Papa missæ, Paulus Diaconus in Justino paucis comprehendit; fusius Baronius tom. 7. ubi refert plures epistolas, seu relationes S. Germani, & collegarum ad eundem Hormisdam scriptas. D Ceterum cum aliquando medicorum consilio ad Thermas Angulanas valetudinis causa profectus esset, ibi Paschasii Romanæ Ecclesiæ Diaconi animam invenit, qui se ibi à Deo relegatum dixit, quod Laurentium Papam Schismaticum adversùs Symmachum verum, legitimumque ignorantiæ errore seductus secutus fuisset, rogavitque Germanum, ut pro se Deo sacrificium offerret, quo facto si ad Thermas rediens se non invenisset, sacrificii virtute liberatum sciret, quod planè ita evenit. Præfuit summo animarum emolumento annis plurimis, ac consummato feliciter vitæ cursu, ad regna migravit æterna 30. Octobris circa saluris 541. cujus animam in hora obitus ejus ab Angelis in Cœlum ferri S. Benedictus aspexit. Corpus ejus in Capua veteri datum est sepulturæ; civibus inde transmigrantibus translatum est ad Capuam novam, quod verò anno Domini 872. divinis coruscationibus refulgens, Ludovicus II.

c Cum antea interfuisset Rom. Concil. an. 518.

A Imperator Lotharii filius, Caroli Magni pronepos in Franciam ad Regni monumentum transvexit, ut Leo Ostiensis suo in Chron. Casin. testatur. Acta ejusdem recitat Monachus 1. p. Sanctuarii ex codice Mſ. Monasterii S. Joannis: de eo Ado, & alii recentiores. Pluribus S. Gregorius lib. 2. Dialog. c. 31. & lib. 4. c. 40. Jo. Episcopus Constantinop. in libello fidei Catholicæ ad Hormisdam; de eodem habetur mentio in Actis S. Placidi à Gordiano conscriptis; & in Actis S. Remigii apud Surium die 13. Januarii, cum quo S. Germanus fuit familiaritate conjunctus, eidemque literas suas direxit. Baronius in notis ad Martyrol. Rom. & in Annal. qui ad annum 497. scribit ab Anastasio Papa missum esse Germanum cum Crescentio Episcopo Tudertino ad Anastasium Imperatorem, ut ad meliorem frugem revocaretur. Sed cum anno 499. sub Symmacho Constantius Capuanus Episcopus Romano Concilio subscripserit, & in Actis ejusdem Sancti habeatur Germanus successisse Alexandro, asserendum B videtur Episcopi Tudertini collegam fuisse alterum Germanum à nostro diversum, quemadmodum corpus S. Germani, quod in veteri inscriptione asservari dicitur in Ecclesia S. Sixti Placentiæ alterius Germani esse oportet, dum in Galliam translatum fuisse Leo Ostiensis testatur, & cum inscriptio illa Placentina loquatur de Germano Episcopo anonymæ Sedis, diversum erit à corpore Capuani nostri Germani.

XVIII. 17. S. VICTOR *d*, Sancto Germano rebus humanis exempto, Episcopali throno nobilitatus est anno sal. 541. ineunte Februario mense. Sedit sanctissimè annos tredecim, & dies triginta octo. Obiit verò anno 554. ineunte Aprili die secunda. Memoratur in Martyrol. Rom. die 17. Octob. quem sanctissimum, & doctissimum virum appellat Beda de ratione temporum cap. 49. Confutavit namque Paschalem Cyclum Victorii, seu Victorini Aquitani, ut idem Beda testatur. Ejus Cyclus receptus & comprobatus fuit in IV. Synodo Aurelianensi can. 1. & C 2. Extat ejusdem Victoris præfatio in concordantiam Evangeliorum Ammonii Alexandrini. Illius quoque Ado meminit in Chronicis ad ann. sal. 527. Marianus Scotus anno 560. Trithemius vixisse scribit anno 580. Sigibertus de vir. illust. c. 20. scripsisse jubente Honorio Papa testatur. Qui omnes errare coniiciuntur ex vetusto Epitaphio, quod extare dicit Monachus in ædibus q. Joannis Hieronymi de Capua propè sedile de Antimario dictum, cujus in pavimento stratus lapis illud intra sculptam coronam sculptum habet Epitaphium.

d De hoc Consule Labbeum tom. 1. de Script. Eccles. p. 461. Mansi.

Victor Episc sedit ann. XIII. dies xxxviii.
Depositus sub die iii. Non. April. Ann. XIII.
P. C. Basilii V. C. Indictione secunda.

Profectò annus decimustertius post Consulatum Basilii est annus Christi 554. currens cum Indictione secunda: ergo qui ineunte Aprili obiit, postquam sedit tredecim annos, & dies triginta octo, assumptus D jam erat ad Cathedram anno 541. mense Februario, & idcircò arguuntur erroris, qui Victoris tempora ad annum 560. & 580. producunt. Qui verò collocant ad ann. 527. intelligendi sunt, ut significent ab illo tempore Victoris nomen ut potè sanctissimi & eruditissimi viri celebratum esse, licet ipse nondum Episcopus esset. Sed dicet aliquis: Epitaphium & Rom. Martyrologium non conveniunt; in uno deposito notatur ad 4. Non. Aprilis, in altero 16. Kal Novembris festum commemoratur. Levissima dubitatio, quia in Martyrol. hujusmodi diversitates passim occurrunt, neque temerè: in instituendis enim Sanctorum festis præter obitum, & depositionem considerari solent inventio, translatio, reconditio, memoria alicujus vel suscepti tormenti, vel patrati miraculi; item conversio, ordinatio, canonizatio. Baron. to 9 an. 804. n. 11. & id genus alia. Quare deesse non potuit aliqua justa ratio, ut S. Victoris festum institueretur die 17. Octobris, licet de-

positus esset Aprilis die secunda. Ad hæc addit idem Monachus in epitaphium Victoris; *Non prætermittam in Epitaphio S. Victoris numerari annos, & dies supra triginta, id quod antiquo mori non consonat. In antiquis enim epitaphiis & anni, & menses, & dies distinctè notantur, quando dies menses duos excedunt, quòd si non nisi unum, licere tunc, vel tacito mense, dies triginta annumerare, vel extremo mense, qui supererant, dies annotare.* Affert duas inscriptiones ex Capaccio, nos multas alias observavimus in lib. Epigrammatum urbis, inter eas, unam quæ extabat in domo Pomponii Læti viri doctissimi. *D.M. Secundo Filio Parentes benemerenti fecerunt. Vixit ann. I. dies xlvii.* Cæterum sacra Victoris lipsana una cum aliis Sanctorum reliquiis inventa fuisse sub altari majori Ecclesiæ Cœnobii Montis Virginis anno 1480. die 27. Julii scribit Vincentius Verax in Hist. ejusdem Monasterii, ubi annuo coluntur officio; tametsi in Capuano Breviario nulla de Victore habeatur memoria.

XIX. 18. S. RUFINUS Episcopus Capuanus magnæ sanctitatis vir ante S. Decorosi Episcopi tempora vixit, ut mihi conjectura est sæculo quingentesimo. Quo autem præciso tempore creatus sit Episcopus, & quandiu sedem tenuerit, non potest signate definiri. Potuit esse ut post S. Victorem Capuanam Sedem regendam cepisset, vel paulò post: cujus corpus ab ipso S. Decoroso, Sergio Pontifice Maximo in Sede S. Petri Apostoli inventum in Ecclesia SS. Stephani, & Agathæ solemni pompa translatum est circa annum Dom. 870. cujus translationis Historiam, & miracula patrata habemus in veteri Breviario Capuano, quæ hic referre non pigebit. *Ad laudem & gloriam Domini nostri Jesu Christi, & ad ædificationem vestram, dilectissimi fratres, miraculum, quod Dominus per Beatum Rufinum Confessorem suum operari dignatus est in hodierna ejus sancta solemnitate, brevi narratione qualiter gestum sit, intimare curamus: Inter hæc, si quis ejus vitam, qualis fuerit, noscere cupit, hujus opusculi fida narratio et præbebit indicium.* Lect. 2. *Temporibus Justiniani minoris Imperatoris, filii Constantini sub Sergio Papa, atque Grimoaldo Duce Longobardorum erat quidam religiosus valde nomine Decorosus, in Sede Capuanæ Ecclesiæ Episcopus. Hujus siquidem tempore, cum religiosè à Longobardorum gente Cœmeteria Sanctorum excolerentur; contigit, ut in Martyrologio seriatim nomina Sanctorum exquirerent. Et inventa sunt hoc modo duorum Sanctorum nomina scripta. Octavo Kalend. Septembris natales S. Rufini Confessoris, & uno intermisso die, quod est sexto Kal. Septemb. Natales S. Rufi Martyris.* Lect. 3. *Hujus verò S. Rufini prædictus dies cum omnibus notus fuisset; locus tamen, ubi sacrum corpus ejus requiesceret, ignorabatur. Cœpit tandem Episcopus suo cum Clero à senibus annorum locum inquirere: quo invento, in monumento scilicet juxta Basilicam B. Petri Apostoli, coadunata Episcopus undique plebe, cum hymno & laudibus illo è loco reliquias auferens, magna cum lætitia in Ecclesia Sanctorum Martyrum Stephani & Agathæ condidit.* Lect. 4. *Sacro denique opere peracto, cum ob honorem & reverentiam tanti corporis Ecclesia ipsa ab omnibus frequentissimè excoleretur, contigit eodem anno, ut cujusdam nobilis Audoaldi filius, qui adhuc in tenera lactabatur infantia, febre valida penè moreretur intantum ut membra omnia suo ab officio penitus defecisse viderentur, quem cum parentes illius in supremo exitu jam proximum intelligerent, mox, ut credo, divina inspiratione admoniti, ad prædictam Ecclesiam adduxerunt.* Lect. 5. *Cumque ante fores Ecclesiæ ululantes ad funus ejus perstrepèrent, venerabilis Episcopus insolito tantorum lamentantium clamore exterritus, continuò cœptas deserens preces, exivit ad illos, & cur tantos fletus haberent, modestè inquirere cœpit. Qui dixerunt ei Domine Episcope, ecce infantulus iste moritur nobis. His dictis, mater pueri valdè ejulans, se ad genua Episcopi, quasi aliena mente proripuit dicens Domino, indica nobis locum, ubi B. Rufus quiescit.* Lect. 6. *Attonitus autem Episcopus, & illius intelligens imi cordis dolorem, totus infremuit, & tanto dolori compatiens, ait illi Non est hic, ò mulier, corpus illius, quem quæris, sed B. Rufini Confessoris. Verùm quia ipsum nominare voluisti ad auxilium tuum, veni nunc, & toto nisu illius implorare misericordiam ad tumulum ejus ne desinas. Episcopus autem quamvis intercidisse ad horam orationem videretur; tamen omninò, quam tenuit, non deserens, ingeminavit potius pro se, & infantulo orationem constanter ad Dominum.* Lect. 7 *Tunc mater pueri ante sacrum tumulum S. Rufini posuit filii sui corpus, quod exanimi simile jacebat, cum lachrymis dicens. O Beatissime Rufine Confessor Domini digne sentiam in puero isto misericordiam tuam, quam sitienter e venire peto. Et hæc dicens, sola cum puero superstite remansit; Deinde Episcopus clausit regiolas, quæ erant ante altare: & exiens sedebat ante fores Ecclesiæ, expectans divinam misericordiam in puero superventuram.* Lect. 8. *Pietas autem Domini statim in puero subsequuta est: Nam media vix aberat hora, & ecce occurrens mater infanti, quæ in parte steterat orans, cum cordis lætitia, ad regiolas, quas Episcopus clauserat, vidit infantem alacrem, huc illucque circa altare deambulantem, quem apprehendit cum gaudio, Deo, & Sancto Rufino gratias agens, & exivit ad Episcopum, in ulnis filium bajulans lætum, & sanum, quasi nunquam malo alicui deditus esset.* Lect. 9. *Ad hanc famam fit concursus populi ad tumulum B. Confessoris Rufini, & ingenti cum gemitu vota persolvunt, luminaria, seu quæque poterant, suppliciter certatim offerre curabant: suum ad adjutorium illum implorantes, larga ejus beneficia percipiebant, quæ usque hodie dare non cessat, si non desit fides poscentium: præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor, & gloria in sæcula, sæculorum, Amen.* Ex iis patet, Rufinum vixisse longè post S Germani obitum, cum ejus corpus è Cœmeterio Basilicæ S. Petri, ad Ecclesiam Sanctorum Stephani, & Agathæ translatum fuisse à Decoroso: Ecclesia namque Ss. Stephani & Agathæ illa eadem fuit, quam Constantinus Magnus in veteri Capua ad honorem Sanctorum Apostolorum ædificavit, quam deinceps S. Germanus Episcopus ob illatas reliquias Sanctorum Stephani, & Agathæ Virginis in honorem eorundem vocatam voluit, ut Herempertus scribit de Arechi adulescente, deinde Principe Longobardorum loquens, *Quadam*, inquit, *quippe die, dum cum suo Principe* (Luitprando) *in B. Protomartyris Stephani, quæ constructa est in veterrima urbe Capuæ ab Imperatore, Helenæ filio, Constantino, atque in honorem omnium Apostolorum dedicata, licet postea à Beatissimo Germano ejusdem urbis Episcopo, ob collatas ab Imperatore reliquias Beati Protomartyris Stephani, nec non & B. Agathæ Virginis, proinde ea in honorem Protomartyris Stephani vocata est; dum ut diximus, in eandem Ecclesiam Longobardorum more accincti pugionibus altrinsecus introissent, &c.* De Ruffino igitur in Martyrolog. Rom. 26. Augusti; & hic dies natalis non est, sed translationis esse videtur.

19. PROBINUM Capuanum suscepisse Episcopatum anno 570. die Novemb. decimo sexto, obiisse verò anno 572. die Augusti vigesimo, cum sedisset ann. 1. mens. 9. dies 4. docet Epitaphium in tabula marmorea scriptum, & inventum an. 1630. in Parochiali Ecclesia Sancti Nazarii; dum revolveretur tabula illa, apparuit incisa corona magna & Epitaphium hocce. X

† Vir Beatissi-
mus. Probinus Episc.
Sedit ann. I. mens. VIII.
Dies IV. Depositus sub die
xiii. Kal. Sep. Tempore S. Imp. D.N.
Justino anno VII. P.C. ejus-
dem Anno V. Indictio-
ne Quinta.

Po-

Positum est hoc Epitaphium anno 572. Justinus, qui nominatur, est Justinus Junior, cui annus Domini 572. erat annus Imperii septimus, consonat Indictio quinta. Consignatio autem anni quinti, post consulatum ejusdem Justini consentit illis, qui secundo Justini consulatu signant annum 567. vide Baron. tom. 8. dictis annis.

XXI 20. FESTUS vixit temporibus Gregorii Magni, apud quem conquestus est, se à suis clericis, civibusque contemni; pro quo extat ejusdem Gregorii Epistola ad Petrum Campaniæ Subdiaconum. Causam verò contemptus, de quo conquerebatur, fuisse suam ipsius avaritiam colligi potest ex alia epist. 126. lib. 4. Romæ obiit Festus juxta Baronii computationem anno Dom. 595. ex epist. 12. lib. 4. Indict. 13. ad Gaudentium Nolanum Episcopum, cui Capuanæ Ecclesiæ visitationem commisit, præcepitque Capuano Clero Neapoli degenti, ut illum veneraretur. Habebat tunc Capuanus Episcopus Neapoli Ecclesiam sibi subditam, quam Presbyterium nominat Gregorius eadem epist. 26. lib. 4. Presbyterium verò dicitur ille locus, in quo Sacerdotes, & reliqui Clerici consistunt quando Missa celebratur, qui solet etiam dici Sacratium, & Sancta Sanctorum locus, nempè in capite Ecclesiæ, sub abside, cancellis septus; ita docet Canon Clementis Papæ apud Gratian. de consecrat. dist. 2. cap. 30. & Canonistæ de vita & honest. clericorum cap. 1. Presbyterium quoque ipsa dicitur Congregatio Sacerdotum. Hinc Cornelius Papa ad Cyprianum; *Omni igitur actu ad me perlato, placuit contrahi presbyterium, & planè Papam*. Contrahere presbyterium nihil aliud est, ut Baron. notat to. 2. anno 254. quàm congregare Ecclesiam, & ut hodie dicimus, consistorium facere. Porrò in aliquibus Codicibus Epistolarum S. Gregorii legitur Sixtus; mendosè tamen, & illi ipsi codices habent Festum in epist. 20. hoc verò mendum in causa fuit, ut quidam in Catalogo Episcoporum Capuæ Festum, & Sixtum inter se distinctos numerarint.

XXII. 21. BASILIUM Capuani Cleri suffragia evexerunt ad Sedem, Gregorio Magno Summo Pontifice assentiente, ante annum salutis 600. Suffecerunt Festo, cujus idem meminit Gregorius in epistola ad Joannem Syracusanum Episcopum. Idem Gregorius eodem anno cum accepisset Basilium in Sicilia apud sæcularem Præfectum diutius agentem, non tulit, sed inde pelli, & ad Ecclesiam suam redire compelli debere scripsit ad Romanum Defensorem in hæc verba. *Gregorius Romano Defensori. Perlatum ad nos, reverentissimum fratrem nostrum Basilium Episcopum, velut unum de laicis in causis sæcularibus occupari, & Prætoria inutiliter observare, quæ res, quoniam & ipsum vilem reddit, & reverentiam Sacerdotalem annihilavit, statim ut experientia tua hoc præceptum susceperit, eum ita ad revertendum districta executione compellat, quatenus ei illicite insistente, quinque diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat, ne si quolibet modo eum ibidem moram habere permiseris, cum ipso apud nos graviter incipias esse culpabilis*. Addit Baronius; *Hæc voluimus totidem verbis Gregorii reddidisse, ad declarandum, quàm execrabile ab eodem Sanctissimo Pontifice haberetur, ut Episcopus apud Sæculares Principes moraretur*. At verò paruisse Basilium ex eo constat, quòd anno sequenti 601. tertio Nonas Octobris Romæ cum ipso Gregorio in Concilio fuerit, ut legitur lib. 9. c. 22. de quo item lib. 11. epist. 4. indict. 6. anno 603. nulla deinceps de eo habetur mentio.

XXIII. 22. GAUDIOSUS Capuæ Episcopus fuit. Hic in Concilio Romæ sub Martino Papa celebrato anno 664. *a* inter alios Episcopos numeratus est. Hunc Beati titulo condecorat Monachus.

a 649.

XXIV 23. S. DECOROSUS, *b* suffragante clero, populo acclamante, Capuanorum Pastor electus est defuncto Gaudioso. Sub Agathone Papa anno 680. Romano Concilio inter Patres haudquaquam postremus assedit, & subscripsit. Diu Capuanam rexit Ecclesiam, & sub Sergio I. Papa, vel paulò post, dum dominico die sermonem ad populum habet, Syncope correptus, ac inter Clericorum brachia ad Altare majus perductus, his verbis, *Magnus Dominus & laudabilis nimis, cujus magnitudinis non est finis* pronunciatis, animam Deo reddidit 15. Februarii, quo die festum ejus agitur in Capuana Ecclesia. Ejus meminit Martyrol. Rom. hoc die. Acta recitat Breviar. Capuan. ex quo Ferrarius & Monachus.

b De eo Acta Ss. Febr. tom. 3. p. 341.

24. S. VITELIANUS Capuanus Episcopus floruit Sanctitate juxta veriores conjecturas circa annum salutis 700. Hic Capuæ natus ab infantia piis egregiisque moribus exornatus, invitus ad Episcopalem Sedem trahitur. Is castitate eximius, in pauperes pietate præditus, in humilitate vitam ad senectutem illibatam traduxit; cujus sanctitati Dæmon invidens, quosdam, qui Episcopalem dignitatem affectabant, induxit, ut muliebres vestes clam in illius cubiculum inijcerent, quibus S. Episcopus ad matutinas horas de more surgens, loco suarum indutus, ludibrio habitus est, cum maligni exclamarent. En & qui aliis humilitatem, & castitatem deprædicat, haud contentus cum mulieribus conversari, etiam illarum indumenta gestare non veretur. Quo audito, Vitelianus ingemuit, dicens; *Audite filii, verum dicitis, quia peccator sum, multaque mala Deo meo egi, unde & illud super me induxistis, hoc autem ab aliis pati debui, non à vobis, qui filii, & hæredes estis Ecclesiæ*; & respiciens in cœlum dixit; *Tu Deus, qui cœlum, terramque tua gubernas dextera, qui scrutaris renes & corda, & scis omnia antequam fiant, destrue falsiloquium istud*; & vale dicens abiit. At proditores comprehensum, & in corio consutum, illum projecerunt in mare, qui tandem incolumis ad Romanum portum delatus est. Jam tum adeo sterilis Capuanus ager factus est, ut nec segetem, nec herbam procrearet. Quapropter Dei judicio id factum non verentes, ad Sanctum Episcopum profecti, ad ejus pedes provoluti, veniam consequuti sunt, Capuamque deducentes, cum primùm ad urbem accessisset, ingenti pluvia, qua diutius caruere, tota regio madruit. Revelato eo loco, ubi vitæ finem esset expleturus, in montem, qui à vulgo Virgilii dicitur, profectus, constructo templo B. Virgini Mariæ 17. Kal Augusti requievit in pace, ibique conditus multis claruit miraculis, demoniacis, cæcis, & aliis infirmis ad ejus tumulum liberatis, donec circa ann. 914 ob Sarracenorum adventum Ecclesia eversa est. Corpus ejus postea inventum à Callisto II Catanzarum in Calabria translatum anno 1121. Hæc ex Breviario Capuano, Pauloq; Regio referunt Capaccius, Ferrarius, de quo Martyr. Rom. hac die, Monachus in Sanctuario p. 1. & in Catal. XXV.

25. AUTCHAR eximiis elogiis celebrandus Capuanæ Ecclesiæ Episcopus, præteritis sæculis incelebratus, ac penè ignotus ex veteri epitaphio apud Ecclesiam S. Mariæ Majoris nuper invento suæ redditus est Ecclesiæ, & inter reliquos egregios Capuanos Episcopos in serie adscriptus. Inventum epitaphium erat Longobardo charactere, & achrosticis versibus in lapide scriptum, & usui ambonis adaptatus. Sed amoto choro destructoque ambone, lapis in medio sectus novo operi applicatus. Epitaphium ne tanti adinventi Præsulis memoria periret, exscripsit quidam venerandæ antiquitatis amator; ex eo deinde Michael Monachus in recognitione sui Sanctuarii emisit in lucem, mendosè tamen, cum pro Autchar, scripsit Amandum, hallucinatus à decimo quarto versu, ubi hæc, *Præsul Amande*, melius *Amate*, quod, proprium Episcopi nomen esse scribit. Lapsus haud esset vir alioquin eruditissimus, si cujusque hexametri versus primas literas observasset, quibus rotundè legitur *Autchar Episcopus*, & versu 23 *Cernis adhuc castris Autchar patrone retentas*, quod depravate exscripsit idem Monachus; *Carnis adhuc* XXVI

claustis autchare patroae retontas, ut me monuit eruditus Camillus Peregrinus, apud quem hujus epigrammatis ab originali exscripti extat exemplar ita conscriptum.

Antistes populi multu virtute potentis
Laudandus cunctis hac tumalatur humo:
Utilitate placens, affabilis, aptas, & almus
Instantis vitæ tempus in omne fait.
Terrenas neglectus opes sapienter egenis
Distribaens, servat has meliore solo.
Consultus responsa dedit capienda, ovibusque
Quæ facienda forent non reticenda sibi.
Hanc Capuana talit, quæris, si Terra patronum
Claras utroqae manens quippe parente pater?
A puero sacris elementis doctas habetur
Discatit ad plenum mystica dicta Putrum.
Respuit in mundo mundani stalta metalli,
Discipulos imitans Christicolasque pios.
Eub quam magnos sustollit ad æthera luctas
Turba quibas cunctis almus, & altus amor?
Præsul amande Dei regno signate superno,
Multa taæ domui facta labore vigent.
Ipse piis manibus præbens alimenta ministrnt,
Cum quibus es dignas munera digna frai.
Semper in antiquis Patribus mirandus haberis
Quorum dulce melos pagina scripta cunit.
Cernit ad hac Castris Autchar patrone retontus
Transcendens mundum mente tuere Deam.
Ornasti Ecclesias quisquis cognoscere mavult,
Restaurans plures ordine quamque suo.
Porta tibi Domino Christo venerande rogatu
Pandatur Stephani Matyris arcta poli.
Vixisti cujus semper nutritus in aula,
Cajus, & insincta pontificalis honos.
Septem huic Ecclesiæ conceditur esse sub annis
Totis imparibus mensibus æquè sacer.

Ex hoc Epigrammate colligitur, qua virtute, qua pietate Autchar in Ecclesia flnruerit Capuana; qua verò ætate mortalitatem expleverit, ignotum est; tamen pro comperto habemus ex eodem illum sedisse Longnbardorum temporibus, fortasse & ipse Longobardus genere, annis septem, totidemque imparibus mensibus, idest septem annis integris & cnmpletis, & undecim mensibus, quia menses pares, seu impares sunt, primus, tertius, quintus, septimus, nonus, & undecimus, qui ergo vivit totis, idest, omnibus mensibus imparibus vivit undecim mensibus, si tamen dictio illa, in versu *Totis*, referatur ad illam, mensibus. Ex hoc etiam Epigrammate habemus Autchar sepultum fuisse in Ecclesia S. Stephani Capuæ veteris, destructaque una cum Civitate Ecclesia illa, atque sepulchro, translatus est aliò lapis, nempè in Ecclesiam S. Mariæ Majoris Capuæ novæ, & deinceps ad opus ambonis coaptatus, ut passim aliis occurrere solet. Nuper in S. Stephano Capuæ veteris inventa sunt ossa cum Cruce pectorali, & annulo, quis scit, an illa, exuviæ fuerint Autcharis Episcopi ibi defuncti, cujus epitaphium, ut retulimus, translatum fuerit ad S. Mariæ Majoris templum?

XXVII. 26. N. Episcopus Capuanus, nomen ignoratur, apud quem anno 740. hospitatus S. Willibaldus proficiscens Casinum ex Canisio to. 4. variat. lect.

XXVIII. 27. THEODORUS interfuit Romano Concilio sub Zaccharia Papa anno 743. Hac tempestate, ac fortassis Theodoro Capuanam Ecclesiam administrante, cœptum est ædificari in Territorio Aliphano Sacrarum Virginum Asceterium Ord. S. Benedicti, quod Cinglense nuncuparunt, quod inde Capuam translatum hactenus extat sub nomine S. Mariæ. Initium certum sumpsit circa annum Domini 750. ut Leo Ostiensis scribit lib. 1. cap. 6. cujus verba libet hic referre. *Temporibus Gisalphi Junioris Beneventani Ducis, scilicet circa annum Domini 750. quidam Sculdais Beneventanus, Saracenus nomine, in loco, qui Cinglu vocatur, territorio Aliphano, Ecclesiam in honorem S. Cassiani à fundamentis constraxit, eamque ex permissione præfati Ducis, cum omnibus, quæ ibi acquirere potait, simul etiam cum omni ex integro, substantia & hæreditate sua præter servos & ancillas, quos omnes libertate donavit, quoniam filium non habebat, in Monasterio Sancti Benedicti obtulit. Qui locus cum oculis venerabilis Personacis, valdè atilis visus fuisset, cum consensu & maximo adjatorio ejusdem gloriosi Ducis Gisulphi, & Scaanipergæ uxoris ejus, construxit ibidem Monasterium Puellarum Dei ad honorem B. Dei Genitricis, & semper Virginis Mariæ. Concessa insuper ibi à prædicto Duce Ecclesia Sanctæ Crucis cum omnibus territoriis & pertinentiis ejus, quam Giselpertus Præpositus Casinensis, à quodam Abbate, Deusdedit nomine emerat cum consilio, & adjutorio ejusdem Ducis, nec non & aliis Ecclesiis & Curtibus non paucis in circuitu, juxta quod munimina ejusdem Monasterii continet. Quod videlicet S. Dei Genitricis Monasterium annuente præfato Abbate, idem Dux Gisulphus tunc confirmavit tribus ancillis Dei, idest Gaasam Abbatissæ, Pancritade, & Garipergæ, quæ postpositis parentibus, & universis opibus suis peregrinari pro Deo in partibus istis elegeraat. Eo atique tenore, ut quandiù quælibet earum adviveret, loci illius regimen sine alicujus contradictione teneret; post illarum verò excessum, & potestas & ordinatio ejusdem loci ad Monasterii Sancti Benedicti Casinensis ditionem redirent.* Et eodem lib. 1. cap. 5n. prosequitur Ostiensis. *Temporibus Martini Papæ circa annum Domini 943. cum Cinglensis Ecclesia à Saracenis devastata fuisset, Joannes ejusdem Cellæ Præpositus quicquid supellectilis, vel thesauri quoquomodo surripere potait, assumens, cum consensu Abbatis Casinensis Capuam pergit, atque ibi Monasterium construere cœpit. Quo etiam tempore venerabilis Papa Martinus eandem Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Capua cum omnibus possessionibus suis Casinensi Cœnobio per privilegium ex integro confirmavit.* Et lib. 2. cap. 2. narrat. *Post annu 952. temporibus Landolphi & Pandolphi filii ejus, cognomento Capite ferreo, Principibus Capuæ, Aligernus Abbas Casinensis, ad Principes jam dictos accedens rogavit, ut darent Cellæ Cinglensi locum foris portus Sancti Angeli ad Monasterium construendam ancillis Dei; quia Monasterium quod intus erat, nimiam strictum, & incompositum habebatur ancillis Dei, ibi manentibus. Illi verò concedentes statuerunt locum foris murum Civitatis, ubi Castrum & Monasterium construerentur: cuique concesserunt foris murum, qualiter vadit usque in flumen.* Hæc ibi.

28. RODELPERTUS, seu Radelpertus Capuæ Episcopus claruit circa ann. Dom. 830. Prædecessor fuit S. Paulini, cujus Epitaphium legitur in Cathedrali Ecclesia Calinensis. Michael Monachus in 1. part. Sanctuarii Capuani, & Camillus Peregrinus in Apparatu ad Capuanas antiquitates, discursu 2. qui de eo scripserunt, haud unam tulere sententiam. Monachus vult Rodelpertum Capuanæ Ecclesiæ fuisse Episcopum; Peregrinus more suo eruditissimè contendit, vel Carinolensem, vel alterius Ecclesiæ, non Capuanæ extitisse Pastorem; nos autem ea de re Monacho libenter subscripsimus, qui de Rodelperto hæc scripsit ad Paulini notas. Sed quoniam de Rodelperto mentio habetur in vita S. Paulini, opportunum est, ut quoddam, quod ipsius esse credimus Epitaphium referatur. XXIX

Resplendens nitida germen de prole parentum
Hac clausam nivea mole nitendo micat,
Altipontos cujus Judex cum venerit Orbis,
Flos hinc perpetuas surget ad astra volans.
Dignanter dignis rutilans, qui moribus olim
Obtinuit dignum Pontificale decus.
Istius hic sedis retinens & jura potenter,
Ecclesiam hunc compsit cultibus ipse novis.

Per-

Perspicuo argenti nam sacrum altare metallo
Rufini enimii straxit in omne decus.
Extulit altifluam præcelso culmine turrim
Qua resonent horis signa sonora sacris.
Reddidit & pulchram templis, ac mœnibus arcem
Quæ sita Vulturni amnis ad ora manet.
Templi hujus pariter sacro sub culmine, Sancti
Castrensis studuit condere membra sacra.
Erexit nec non præsens quod cernitur altare
Illius ad nomen, atque dicavit ovans:
Percipere & hujus meritis, precibusq; per ævum
Ut gaudens posset præmia celsa poli.
Inde etiam supplex ejus sociavit ad aram
Quem cernis tumulum, lector amande suum.
Si nosse satagis cujus hic membra quiescant,
Grammatis indicio signa priora lege.

His adde, Carinolensis Episcopatus suum sumpsit exordium anno 1087. cum S. Bernardus tunc Fori-Claudii Episcopus Sedem Episcopalem, cum Cathedrali Carinulam proximam, nuperrimque civitatem transtulit, quod valdè distat à Radelperti temporibus, qui Paulino præcessit, & Altare S. Rufini exornavit argento.

XXX. 29. S. PAULINUS, natione Britannus, post excessum Radelperti à Clero, populoque fideli acclamatus est Capuanus Episcopus, sedente Leone IV. circa ann. Dom. 843. ab eodem Pontifice consecratus. Hic jam à puero gloriosissimæ virtutis Castitatis amator, liberales artes, quibus indutus erat pauperibus adolescentibus impartiens, omnia prosequutus, quæ Dei timentem virum decet, divino auxilio meruit coronari. Studia siquidem scholastica cum deseruisset, è Britanniæ natali solo discedens, patrimonio pauperibus erogato, Hierusalem petiit, æternæ Hierusalem imaginem non oblitus. Inde cum orbem terrarum peragrasset, Capuam divino afflante numine flectit iter. Obierat in ea civitate Radelpertus Antistes, & Paulini sermonibus cum quotidie recrearentur Capuani, & eloquentioribus ejusdem actionum linguis edocerentur, Cleri consensu Episcopum sibi electum Romano Pontifici sacrandum obtulere. Et quamvis eam dignitatem renuisset, à divina tamen voluntate non recedens, à Capuanis maxima cum reverentia receptus est. Octo annos & tres menses præfuit, quos schismaticorum persecutione habuit infestos veneno, comitate, tolerantia, alimonias summa cum charitate præbere studuit, atque ita ut matronæ cum tribus filiis obviam ierit, mulum, in qua equitabat, dono dedit. Decessit Confessor Beatissimus die 10. Octob. ejus sacrum corpus in Cathedrali conditum jacet, de quo Martyrol. Rom. Capaccius, Ferrarius, aliique. Monachus verò Acta ejusdem ex veteri Breviario Capuano conscripsit, ac notis illustravit. Quo tempore Paulinus Ecclesiæ Capuanæ præfuerit, ex Erchemperti Chronic. constat. Habet ille, S. Paulinum obiisse tempore quo Lando Comes Capuanus habitabat Sycopoli, idest in Palumbaria apud Trifiscum. Lando autem comitatum accepit anno 845. vel 46. itaq; ante hunc annum non obiit S. Paulinus. Quia verò sedit Capuæ an. 8. mens. 3. oportet ipsum consecratum fuisse circa ann. 843. à Gregorio IV. Papa, qui sedit ab anno 828. ad annum 844. Obiisse verò circiter annum 851. Capuanis summa veneratione fuisse semper subdit Monachus. Capella Thesauri, cujus sub altari corpus ejus conditum est, ab ejus nomine titulum accepit. *Recordamur*, inquit, *Thesaurario curante, campanas per octo dies ante festum Vesperi consonare, & in festi pervigilio lucernas in summo Campanili ardentes lucere; scimus, parentes pro impetranda salute suis ægris, & desperatis infantibus, ante Altare S. Paulini orare solitas, & oratione, vel etiam missa aliquando peracta, infantem per altare, quod concavum & à lateribus apertum est, manu sacerdotis duci consuevisse. Nunc (heu quàm facilè juxta proverbium) sanctorum veterum obliviscimur.* Hæc ille. Cæterùm vult idem Monachus, Paulinum fuisse ultimum Episcopum Capuæ veteris.

30. LANDULPHUS, Landulphi Senioris Capuæ Comitis postremus filius, Landonis Comitis fratris favore, teste Erchemperto, ordinatus est Episcopus Capuæ veteris post decessum Paulini sanctitate clari circa annum Dom 851. *Hoc*, inquit, *tempore* (scilicet defuncto Patre Landulpho) *Paulinus Deo dignus & carus vir Capuæ Præsul ab hac carnea subtractus est fæce, atque Landone supradicto viro viriliter decertante, Landulphum fratrem suum Episcopum ordinavit: sed incongruam vicissitudinem filiis ejus post patris intulit obitum, quos velut dirissimos hostes vario ac perpetuo mulctavit exilio.* Cujus futura dira opera præmonstrantur symbolica matris ejus visione apud eundem Erchempertum. *Subtracto verò ex hac luce Landulpho Capuano Comite, ut post tergum redeam, quatuor reliquit liberos; Landonem videlicet jam factum virum, Pandonem, Landonulphum, & Landulphum futurum Pontificem: viros singularis prudentiæ. Ex quibus Lando Capuam, Pando Metropolis Suram, Landonulphus Theanum regebat; Landulphus verò adhuc teneræ ætatis Palatinis exercebatur obsequiis. Hic autem novissimus, & postremus in patulo claruit. Cùm adhuc visceribus gestaretur genitricis, eadem mater, cum se quodam die sopori juxta viri dorsum dedisset, facem igneam peperisse videbatur ibi; quæ fax cum in humi solum cecidisset, in maximum ignis globum aucta est, visaq; est totius Beneventi confinium concremare, sicque cum somno pariter & visio elapsa est. Quæ nimium perterrita, mox proprio conjugi mœsta curavit judicare. Cujus visionis finem genitor ut audivit, infaustis syllabarum dictionibus, futura ejus dira opera complexus est dicens:*

Heu me dulcis amans, quæ nos tunc fata sequentur,
Augurium suum monstrat tua visio dira.
Hac tuus hic ortus, tegitur qui clausus in alvo,
Diliget haud ullum, spernet qui sanguine claros,
Postremo cives viperino devoratore,
Ac velut ignis edax cunctorum pectora aduret.

Quod ille in extasi mentis licèt prædixerit, nos quoque propriis intuiti sumus obtutibus, qui innumerabiles insontes hominis illius fato conspicimus, per ignem gladiis corruisse. Ignis itaque ille ipsum humani generis sanguinem, qui postea cooperante fundendus erat, sub quadam imaginis specie portendebat; quod ne cui incredibile hoc, aut imaginariè fortè confictum videatur, tot mihi testes sunt quot penè homines versantur in urbe: hujus etiam actio finisque exitus in sequenti propalabitur. Igitur Landulphus homo versutus, elatus, petulans, & irreligiosus, sic eum vocat idem Erchempertus, Episcopatum assequutus cum cremata esset civitas Capuana ab igne, cum fratribus suis novam construxit urbem Capuam, quæ nunc extat ad Pontem Casilini anno 856. ubi Cathedralem Ecclesiam ædificavit, ut videre est in convexo pariete Chori, musivo opere depicto. In eadem nova urbe Comes evasit anno 86x. ex ea enim nepotem Landonem, Landonis fratris filium, quem ab illo commendatum susceperat, post ejus obitum ejecit, consentiente sibi germano Pandone, belloque insequutus est, peremptoque in dimicatione Pandone, ejusque filiis Capua decedentibus, factus 6. Comes, urbem administravit, tenuitque comitatum per annos 12. & mens. 9. Interruptis etenim vicibus bis Capuæ præfuit Comes ante adventum Ludovici Imper. Lotharii filii ann. 3. mens. 9. ab anno scilicet 862. usque ad annum 866. ac post decessum ejusdem Imperatoris ab anno 871. usque ad annum 879. ut ex Erchemperto, more suo eruditissimè in notis ad eundem, & Chronologia Comitum Capuæ insinuat Camillus Peregrinus. Sub hoc temporis spatio ejus calliditas frustratur, Ludovicus enim Imp. qui Capuam obsedit, & obtinuit, suisque Judicibus, sive Primatibus singulis ferè mensibus regendam, atque in prædam tradidit, sed Landulphus nil animo de-

XXXI

stitutus, in amicitiam Imperatoris se insinuavit, à quo auxilia in Saracenos petiit & obtinuit, eosque bello delevit; *Hoc enim* (verba sunt Erchemperti) *solummodò memorabile bonum gessit à die ortus sui:* Tertio constituitur ejus in regno, ac temporis opportunitate usus, se Primatem fieri, & Capuanam Ecclesiam super omnes Cistyberinas exaltari metropolitana dignitate, Gauferiumque Salernitanum Principem deiici studuit, sed nil assequutus est; mortuo enim Ludovico Imperat. & à suis nepotibus bello fatigatus, rerum vicissitudini deservit, ejusdemque Principis in eos advocavit auxilia, quibus mox concordavit. Obiit tandem penè impœnitens, & irreligiosus anno 879. 4. Idus Martii, ut Erchempertus scribit. *His quoque diebus jam factus Præsul percussus interiit; qua die suæ correctionis ab omnibus Presbyteris S. Benedicti cavallos expectabat, ut in barathrum non sine equis oueeet.* Superius ejusdem Landulphi vitia, gestave brevi in hæc verba conscripserat. *Fuie autem Landulphus, ut pollicitus fueram, ex natura prudens, sed ex consuetudine callidus, lubricus nimium & petulans, ambitiosior omni homine, & elatus supra quàm credi potest: Monachorum quoque infestor & prædo. De quibus in Tribunali tumidus sedens solitus erat dicere circunstantibus. Quotiens Monachum visu cernu, semper mihi futura dies auspicia tristia subministrat. Justo valdè Dei judicio, ut ab eis incommoda toleraret, quos velut nefandissimos hostes exercebat, & persequebatur, à quibus etiam in futuro torquendus erat. Principis quoque sui derisor, & perjurus, nepotumque suorum perosor, quippè qui neminem dilexit, prætee suæ carnis incentiva: pacem nunquam, nec in die obitus sui, amplexatus est, sic ubi fœdera facta sensit, totus se strenuè initiens, zizaniorum semina sevit. Quod si cui incredibile videtur, animadvertat, quot vicibus Guaiferium fefellit, cui Prætor juravit, ipsumque ipse Principem constituit. Multo enim libentiùs cupiebat captivari animas hominum innocentium, quàm vel parem eum habere, non dico seniorem, contra Apostoli præceptum agens, qui ait; subditi estote omni ditioni propter Deum, sive regi, tanquam præcellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis. Et alibi. Non est potestas, nisi à Deo, quæ autem sunt à Deo, ordinatæ sunt, itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. His igitur postpositis Ecclesiastica dogmata, juraque episcopalia contempsit; semiviros solummodò dilexit, eosque cunctis prætulit, implevitque nihilominus prophetiam Isaiæ: Effeminati dominabuntur eis. Hujus erga facta viri minutatim explicare si voluero, facilius, ut reor, tempus absumetur, quàm fandi sermo terminetur; Tamen si quis medullitùs nosse desiderat, versus à memet constructos requirat. Ante diem verò exitus sui Capuam trium fratrum suorum filiis ita divisit, ut omni tempore inter eos gladius rixæ nunquam omnimodò abesset; & fateor, si quis corde non percipit, oculis videat:* Hæc ille. De quo in Historia ignoti Casinensis legitur. *Landolfus autem extitit suis civibus non solum Episcopus, sed Comes & Judex, non solum Præsul, verum etiam Gastaldius, neque tantum Pontifex, quin & veluti miles super cunctos præerat.* Laudatur tamen à Joanne VIII. Papa, & magnæ auctoritatis fuisse cognoscitur in ejusdem ad ipsum scripta Epistola de expulsione Saraceno rum agente, quarum primam num. 9. illarum libet hic exscribere. Scripta est Epistola mense Septembri, vel Octobri, inchoata jam indictione decima anno 876. ita se habet. *Joannes Episcopus, Landulfo Episcopo Capuano. Sancta Romana Ecclesia, cujus Deo auctore, præsidemus regimini cunctis ab exordio sibi fideliter servientibus, dignam in præsenti, & in futuro sæculo solita est bonæ retributionis, reliquisq; fidelibus suis utroq; modo ob vestræ fidelitatis devotionem, quam illic positi plenè cognovimus per omnia, maternis visceribus favebit in proximo. Siquidem nosse volumus suæ religionis intentionem, quoniam Domino cooperante, Leone venerabili Episcopo nepote nostro, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ eximio Apocrisario, aliisque nostris legatis, quos nuper direxeramus, à carissimo filio nostro Carolo Augusto reversis, vobis ut potè à secreto consiliariis nostris, ratum ducimus animi ejus, Deo inspirante, circa Ecclesiarum, præsertim Romanæ, quæ caput est omnium, exultationem affectum patefacere: omne sanè jus potestatis antiquitus attributum, capitulariter renovans in Conventu Episcoporum, ac optimatum inviolabiliter concessit habendum. Inter quæ de terræ vestræ pacto, prout Christo Duce voluissemus statuere, nostro juri, potestatique commisit, quatenus id, quod Pontificali ore nudis verbis diximus, operum ostendamus patratione, & ut pro animæ vestræ exhilaratione patrum .... stylus scribentis loquatur. Parate hospitium, qui cum novo hospitum agmine Dei gratia in vestras partes sumus venturi. Frenum correctionis infidelibus, quantum valetis, imponite, fidelibus quoq; futuræ in proximum spei sublevationem promittite. Domini Dei nostri sine intermissione hortor misericordiam deprecemini, nostrumque adventum spectare veraciter.* Sedisse in Capuana Sede Landulphum an. 22. scribit Monuchns, sed juxta certiorem calculum sedit ille an. 28. in veteri, novaq; Capua; Cujus Præsulatus tempore, anno scilicet 969 reliquiæ S. Vincentii Martyris ex Hispania per duos Monachos Capuam translatæ sunt, teste Baronio. Meminit Landulphi Anonymus Salernitanus part. 2. & Ostiensis in Chronica.

31. LANDULPHUS II. Landonis Segnis septimi Capuæ Comitis filius, demortuo Landupho propatruo, admodum *a* adolescens in Capuanæ Ecclesiæ Sacerdotio canonicè successit an. 879. XXXII. *a* At ex Jo. Epist. la ex presbytero factus Episcopus asseritur. à Joanne VIII. Papa confirmatus. Post duos menses ab electione cum adhuc ex negligentia patris haud consecrationis munus accepisset à Patruele Pandulpho Comite ex Episcopio expulsus in veteri Capua ad Sancti Stephani se recepit. Extat de hac re epistola ejusdem Joannis Papæ 208. *Landulpho, &c.* Tunc suggerente Diabolo factum est schisma, & divisio Ecclesiæ & Episcopatus Capuani; Pandenulphus enim, ut Erchempertus tradit, odii & invidiæ in patruelem Landulphum electum, Landenulphum fratrem suum laicum inordinatè tondens Romam direxit, eumque à Joanne Papa multa prece deposcens Episcopum fecit. Qua de re non parva inter parentes utrorumque Episcoporum discordia nata est, ita ut odium fieret, plurimo valens tempore. Denique Joannes Papa tali comperto flagitio, advenit Capuam, ut discordes ad concordiam revocaret, divisione facta, utrunq; constituit, idest in Civitate Capuæ novæ Landenulphum Episcopum, Landulphum verò Episcopum Sanctæ Mariæ cognomento Suricorum consecravit in Ecclesia Sancti Petri veteris, & facta pace inter eos, sed paulum perdurante Romam reversus est ad Sedem propriam: Iterumque facta est inter eos divisio, & Landulphus adeptum totum Episcopatum, fructus attributos Landenulpho usurpare studuit, qua de causa scripsit ad ipsum idem Joannes Papa epist. 248.

Reverendissimo & Sanctissimo Landulpho Episcopo Suricorum. Vera relatione comperimus, quod quicquid tempore consecrationis tuæ in nostro conspectu de frugibus illius Ecclesiæ congrua deliberatione fuerat inter te, & Landenulphum Capuanum Episcopum definitum, tu, ingenti usus temeritate violaveris: & quod nos juxta temporis qualitatem moderari decreveramus, tu adimplere neglexeris. Quo audito valde noster animus est commotus, quod tam audacter nostra præcepta parvipenderis, & terminos paternos excesseris. Quapropter hujus nostri Pontificii auctoritate, ab hujusmodi te factione compescere volentes, præcipimus, & modis omnibus tibi injungimus, ut omni obstinatione deposita, quicquid nos illic positi inter te, & eundem Episcopum, vel illius fratrem Pandenulphum fidelem nostrum de divisione, vel frugibus illius Ecclesiæ deliberavimus, sine mora adimplere procures. Hoc sciens, quia

si ali-

si aliter agere præsumpseris, sicut invasorem rerum sacrarum, te canonicis jaculis feriemus. Quod si aliquam querimoniam, aut justam excusationem te habere confidis; tunc cum eodem Episcopo causam dicturus, jubemus, ut nostram petas præsentiam; Nonnos præsenti Legato nostro Vualperco Reverendissimo Episcopo dilecto Consiliario nostro præcipimus, ut si nostra salubria monita adimplere contempseris, ex nostra auctoritate, te excommunicare procuret, quatenus sicut prædiximus, Romam in nostra præsentia, &c. Data 15. Kal. August. Indict. 13. anno 880. Ad hanc Epistolam notas adjecit Monachus, quas hic lubet exscribere, cum maxime juvent ad Landulphi acta, cæteraque intelligenda.

Landulphus, (inquit) qui dicitur Episcopus Suricorum etsi egressus à Capua nova in Ecclesia S. Stephani Capuæ veteris habitabat, tamen quando à Papa Joanne consecratus est Episcopus, non fuit consecratus in illa Ecclesia S. Stephani, sed in Ecclesia S. Petri, ut habet Erchempertus, cui consentit Chronicum Casinense. Cur ergo dictus est Episcopus Suricorum? Profecto hoc nomen Suricorum hac etiam ætate perseverat in Ecclesia S. Mariæ Majoris Capuanæ Diœc. illa enim Ecclesia vulgari nostro sermone dicitur Sancta Maria delli Surici, seu, delli Sulici; imò cum Anonymus auctor manuscripti Casinensis dicat, S. Mariam cognomento Suricorum, dictio illa cognomento videtur significare vocabulum Suricorum fuisse proprium illius Ecclesiæ, & proindè qui hic dicitur Episcopus Suricorum, erat Episcopus residens in Ecclesia S. Mariæ Majoris. Credendum igitur est (nec erit inter Auctores citatos ulla diversitas) Landulphum, qui consecratus est Episc. in S. Petro, paulò post suam consecrationem, quando vidit Eccles. S. Petri à Saracenis exustam ad S. Mariam cognomento Suricorum Episcopium transtulisse. Sed qua de causa Ecclesia S. Mariæ hujusmodi cognomentum sortita fuit? Ego, omisso quod dicitur de leproso filio Imperatoris sanato Soricum linguis, opinor, ex tanto Capua veteri tempore Barbarorum vicum appellatum Suricum ab aliquo viro, cui nomen erat Surus; sicut in hac nova Capua fuit vicus Ojaldiscus ab Ojaldiscis & posteris Ojaldi. Passim ubique in urbibus est invenire hujusmodi vicorum nuncupatione. Hæc opinio, seu conjectura, quia nititur iis, quæ communiter evenire solent, mihi semper arrisit, quod enim dicitur de leproso mundato sericum linguis, ut diximus in S. Symmacho, nullam prorsus habet probabilitatem, neque fidem antiqua tabella sibi conciliare potest ex eo, quod musivum illius Ecclesiæ habet sorices; vix namq; est unus, & alter soren: qui cum non nisi magna oculorum adhibita diligentia cerni queant, neque sint propè, aut versus Imaginem B. Virginis, sed longè, aliove spectantes manifestum est ad ornatum positos esse, sicut ad ornatum columbæ, oleæ, palmæ, flores, & id genus alia ibidem posita sunt, & ornatus causa! duos quoque sorices propè vas florum in musivo Cathedralis intueri licet. Ipse vero Landenulphus non diu Episcopatum tenuit; nam Landulphus reddens ipsi vicem; ipsum expulit. Et quamquam manuscriptum Casinense citatum habet Landenulphum post quatuor annos à Landulpho expulsum; tamen quia extat epist. Joannis VIII. n. 289. quæ ad summum scripta fuit expirante indictione decima quinta, idest an. 882. mense Augusto, seu Septembri, oportet illum vix attigisse quartum annum: Quomodo autem facta sit expulsio Landulphi, scribit Herempertus fol. 64. verba sunt. Hoc facto, non multò post prædictus Præsul (Atanasius Neapolitanus) unà cum filiis Landonis & filiis Landenolphi (consanguineis Landulphi Episcopi, quibus spreta Pandenulpho sociatus erat) super Capuam advenit, dictamque Vrbem obsidens affligebat. Qua necessitate compulsus Pandenolphus Radelgisum Principem, cognatumq; suum in auxilium incitavit: is autem seg nitie depositu, mox Ayonem germanum suum advocans in Comitatu suo, Capuam expugnans (hostes nempe obsidentes eum) audacter ingressus est. Post hæc Ayo cum Beneventanis & Capuanis egrediens cum filiis Landenolphi Amalphitanos habentibus certamen iniit, & aliquandiu certatum est juxta portam urbis. Cumq; neutra pars alteri cederet, utræque acies ad sua reversæ sunt. Redeunte itaque Radelgisio ad propria, Athanasius ad solita conversus arma, simulavit universos fratrueles pacisci, cohortatusq; est eos, ut dato sacramento ad alterutrum, omnes ingrederentur urbem, quasi communiter habitaturi. Et Pandenolfus ab eodem Præsule juramentum accepit, ne ullas contra eum moliretur insidias. Tunc omnes fratres in unum adunati, Capuam adierunt, dato prius Amphiteatro (dictum ea tempore Berelatis, hodie Botilaseium) eidem Athanasio, & ille Guaiferrio ad cohabitandum tradidit, ad perpetuum Capuanorum jurgium. Cum verò adessent universi, ut diximus, omnes juraverunt, ut pacifici, & sine ulla molestia dicti viri intrarent ad commorandum. Pandenolfus autem recepit eos ovans, cum clericis veste amictus candida. Illi autem mox ingressi initio apprehenderunt Pandenolfum, & Landenolfum fratrem ejus, quem supra descripsimus Episcopum cum omnibus consencaneis, sequacibus & fautoribus eorum, & hi omnes missi sunt Neap. & uxores, filii, & filiæ missi sunt illuc. Hactenus Herempertus. Pandenulphum, hic est Pandenulphus ille, qui in m. s. Casinensi dicitur Comes Capuæ post obitum Landulphi Comitis & Episc. Ad hunc Pandenulphum est epistola Joannis Papæ VIII. qua significatur Pontificem ipsum scripsisse Guaiferio Principi Salernitano, ut ab impugnandis Capuanis desisteret. Volo hic obiter adnotatum, Pandenulphum in epist. Joann. Papæ dici gloriosum Castaldum, quo etiam titulo in Epist. 289. appellatur Lando, qui Capuæ præerat. Ex Chron. Casin. manifestè colligitur, titulum Castaldi fuisse minorem titulo Comitis: At si minor titulus, non minor potestas, ubi Castaldus dominabatur ipse minor quidem, si regebat ipse civitatem, cui Princeps, vel Comes dominabatur, Observavi Comitatum, & Castaldatum fuisse Longobardis à principio munera temporanea, sed postmodum transiisse titulos in hæreditatem.

Indict. 13. Is erat annus Domini 880. Hic tandem admoneo, eundem ipsum, qui dicitur Episcopus Suricorum, appellatur quoque Episcopum Berelasis: extat enim Joannis Papæ VIII. epistola 170. scripta quidem an. 881. cum hujusmodi præfixo titulo. Omnibus Episcopis Cajetam, Neapolim, Capuam, Berolasim, & Amalphim, Beneventum & Salernum incolentibus. Est Berolasis locus in Capua veteri ad Sanctum Stephanum, vulgari nuncupatione dictus etiam hodie li Vorlasci. Anonymo Casinensi Berelais, Heremperto Berelasis, Latinè loquentibus Amphitheatrum. Neque mirum, si Episcopus in Capua veteri constitutus, Suricorum, vel Berelasis appellabatur, cum illis in vicis Capuæ veteris essent insigniores Ecclesiæ. Landulphus Episcopus Suricorum, expulso Landenulpho, à quo ipse fuerat expulsus, integrum Episcopatum obtinuit. Ita supracitatum m. s. Casinense: cui favet Titulus Epistolæ 289. in epistolis Papæ Joannis VIII. est ejusmodi; Leoni Episcopo Thianensi, Item Landulpho Episcopo, & Landoni Castaldio patri ejus. Agitur in illa epistola de negotio hominis Capuani. M. M. Hactenus ille.

Agit de hoc schismate & Episcopatu æqua sorte diviso Erchempertus, Leo Ostiensis lib. 5. cap. 43. Joannis Papæ Epistolæ, ex his Baronius ad annum 879. Porrò de eodem Landulpho refert idem Erchempertus illum ab Atenulpho patruo. qui Capuam urbem suæ subjecerat potestati, captum, & custodiæ traditum fuisse circa annum Dom. 888. Quid deinceps factum de ipso sit, cum nulla alia de illo apud ejus ævi scriptores reperiatur mentio, prorsus ignoratur; potuit ille paulò post obiisse. Landulphi neptis fuit Gemma nata ex consobrino Landulpho Beneventano Principe. Ea Gemma Athanasii Episcopi Neapolitani filia, quæ uxor fuit Caroli Comitis Burgi-novi de Ficeclo in Etruria, ex veteri monumento Abbatiæ S. Salvatoris Ficeclensis 3. Januar. an. 985 quam fundavit idem Carolus Comes. Gemma verò cum filio Lothario Comite eandem pluribus ditavit bonis. Hujus Gēmę non memine-

nere, qui de Capuanis, Beneventanisque Principibus scripserunt.

XX XIII. 32. LANDENULPHUS filius Pandonis, frater germanus Pandenulphi Comitis Capuæ, Landulphi primi Episcopi pronepos, Landulphi II. patruelis eodem anno 879. in schismate Neophytus, & conjugatus ordinatus est Episcopus Capuæ novę, ut supra in Landulpho ex Erchemperto scripsimus. Leo Ostien. lib. 5. cap. 43. eadem ferè commemorat de ejectione Landulphi, electione Landenulphi, eorumdemque ordinatione, ac divisione Capuani Episcopatus, quæ omnia respondent iis, quæ ab Erchemperto, & in Epistolis Joannis VIII. recitantur. *His diebus*, inquit Ostiensis, *expulso Landulpho Episcopo Canonice electo, Landenulphum quemdam de suis nobilibus, conjugatum atq; Neophytum sibi in Episcopum elegerunt, multisque precibus jam dictum Papam fefellerunt, ut ete ille consecraretur Episcopus. Quocirca Bertharius venerabilis Abbas Casinensis, & Leo Theanensis Episc. Romam profecti Summum Pont. orabant, ne injustæ postulationis precibus ullis annueret, ex qua gravis populo ruina immineret, & multa effusio sanguinis consequeretur. Atque ut apertius scias Apostolice* (inquit Abbas) *si id fieri permittas: magnum profecto ignem, qui te quoque corripiat, succendes. Tunc ille primò tanti viri constantin terrtus; postmodum iniquitate prævalente Neophytum, hoc est, laicum hominem, ut petebatur, consecrari permisit. Hanc civilis discordię Sarraceni opportunitatem nacti, rursus universa diripiunt, iterum cuncta populantur. Cujus rei gratia Apostolicus est Capuam venire coactus. Videns ipsi contigisse, quod noster illi prædixerat Abbas: indoluit animo, ac pœnitentia ductus, Landulphum quem supra depulsum memoravimus, in Ecclesia B. Petri Apostoli Capuæ veteris ordinavit Episcopum. Landenulphum verò Capuanę Ecclesię præesse constituit, cunctumque Episcopatum mandavit inter utrumque æqua sorte distribui*. Hæc Leo. His respondent ejusdem Joannis Papæ epistolæ dum eodem tempore Landulphum, & Landenulphum Capuanos ostendunt Episcopos. Porrò Landenulphus paulò post ab Episc. Landulpho Capua expulsus, & fraude captus, Neapolim eod. Pandulpho fratre relegatus est; totum amisit Episcopatum, adeo ut de illo nulla alia reperiatur mentio, nesciturque an idem sit ille Landulphus Capuanus Episcopus, de quo Formosus Papa in Epistola ad Stilianum pro Ecclesia Constantinopolitana, retinueritque iterum Episcopatum, sive nudum nomen servaverit: legationem obiverit nomine ejusdem Formosi ad Constantinopolitanos ann. sal. 891. de quo Baronius tom. 10.

XX XIV. 33. OTHO hujus Ecclesiæ Præsul fuit; tempus verò quo ille sederit, vel quando obierit, ignoratur; creditur tamen hanc ille rexisse Ecclesiam post Landulphum secundum, ut ex epigrammate in musivo exarato in Cathedrali, quam consecravit, legitur.

Condidit hanc aulam Landulfus, & Otho beavit,
Mœnia, ces, morem, vitreum dedit Ugo decorem.

De eodem Othone extat aliud epigramma in parva porta Aquilonari.

Hoc pius Antistes cleri lux Otho patravit
Ecclesiæque poterret, mores amplificavit.

XX XV. 34. VGO successor Othonis musivum ornamentum addidit Cathedrali Ecclesiæ, ut ex eodem Epigrammate notatur in Othone.

XX XVI. 35. PETRUS electus memoratur in regiistro Petri Diaconi apud Casinum, legitur ibi, Petrum electum Capuæ anno 928. obtinuisse à Landulpho, & Atenulpho Principibus confirmationem Abbatiæ cuidam Abbati Joanni ut tradit Monachus in recognitione.

XXX VII. 36. SICO floruit tempore Marini Papæ II. anno 943. Hujus meminit Chron. Casin. lib. 1. c. 60. agitur

A ibi de contentione Siconis Episcopi Capuani cum Casinensibus de Ecclesia S. Angeli, quæ tunc ad Arcum Dianæ appellabatur, templum enim ejusdem Dianæ inibi fuit, nunc verò ad Formam dicitur; contentionem dirimit Marinus Papa, mandavitq; Ecclesiam custodiæ & potestati Monasterii S. Benedicti, quod tunc Capua erat perpetuo permanere.

37. ADELBERTUS egregius Capuanę Ecclesiæ Episcopus anno Dom. 949. defuncto Majelporto Casinensi Abbate, cum convenisset in Capitulo Monasterii Capuani cum Alderico Episcopo, Leone S. Vincentii ad Vulturnum Abbate, nec non cum aliis nobilissimis judicibus ejusdem Civitatis 8. Kal. Novemb. Casinensis Abbas Aligernus ab universis Monachis ejusdem Monasterii, Adelberto, iisque omnibus annuentibus cum gaudio & lætitia electus est. Sic Ostiensis lib. 1. cap. 56. & hæc tantum de Adelberto ad posteros pervenit memoria. XXX VIII.

B 38. SYMMACHUS a Episcopus Capuanus, quem sanctitatis titulo notat vetus m. s. Kalendarium Capuani, Thesaurarii 12. Kal. Novemb. Hic ferè à fundamentis excitavit Ecclesiam S. Mariæ Majoris, & in ea post obitum repositus, & anniversario festo recolitur: cujus nomen in abside per girum exaratum legitur in musivo SANCTA MARIA, SYMMACHUS EPISCOPUS.

a Hic referendus ad prima tempora. Vide Acta Junii t. 4. p. 200.

At verò quonam tempore Symmachus vixerit, nihil certi afferri posse existimat Michael Monachus. *Ego igitur*, ait, *mihi videor arbitrari posse Sanctum Symmachum vixisse post ann. 900. & fortasse circa annum 950.* De Ecclesia S. Mariæ Majoris plura affert idem Monachus, quam antiquissimam fuisse probat, nec à Symmacho exædificatam, ut aliqui scribunt, sed amplificatam: Idemq; admonet hoc nomen Sanctus Symmachus vulgo proferri *Sancto Simmio*, ut agnoscamus non tantùm in Ecclesia S. Mariæ Majoris, sed etiam intra Capuam novam S. Symmachi memoriam esse cultam. Erat hic parvulum Oratorium dictum de Sancto Simio superioribus annis,
C nescio cur profanatum; ipsa tamen ædicula adhuc integra perseverat, & est illa, quam propè ab aquæductu primus fons emanat. Capuani itaque Cives Episcopo Capuano in Ecclesia S. Mariæ Majoris deposito memoriam intra mœnia Civitatis consecraverunt. Hujus quoque, nec alterius Symmachi credam fuisse Ecclesiam Sancti Symmachi in Diœcesi Caivensi, Capuano Archiepiscopo subditam, ut legimus in Bulla Alexandri Papæ anno 1173. & Thesauro unitam, ut in instrumento Thesauri anno 1445. nec non Ecclesiam in loco, qui propè villam Curtium corruptè dicebatur S. Simbrio anno 1344. hæc ille de Symmachi veneratione apud Capuanos. Cæterum in recognitione Sanctuarii p. 39. n. 45. addit de Symmacho. *Si quis unquam, vel certa ratione motus, vel probabili ductus conjectura putaverit S. Symmachi nomen inter Episcopos veteris Capuæ numerandum, ego jam nunc libenter adhæreo. Et is cogitet rogo, num S. Symmachus videri possit esse ille Symmachus, qui S. Paulino Episcopo*
D *Nolæ morienti legitur adfuisse*. Hac tempestate vetustum Benedictinorum Cœnobium Capuæ S. Joannis Baptistæ constructum est an. 967. de quo Monachus in Sanctuario. *Landulphus Castoldus Capuæ post uxoris Aloaræ, filiorumq; Laudolfi, & Adonolfi mortem, morti & ipse proximus testamentum condidit, scriptisque ea colegatis, Tumellæ libertæ suæ, & Offæ naturali filiæ suæ, & Atæ filiæ legitimæ, & naturali nuptæ jam Uxori filii Sadelfridi Judicis Heredes instituit duos, qui sibi supererant filios, Landonem Diaconum, & Paldolfum: expressè cavit, ut si forte instituti hæredes absque legitimis liberis decessissent, Abbas Monasterii S. Benedicti in monte Casino, in illa ipsa domo, in qua testator ipse tunc residebat Monasterium sub vocabulo S. Joannis Baptistæ construeret, cui sua testator omnia bona, quæ & Capuæ, extraque, & ubique erant, essent addicta: Monasterium verò cum bonis in Casinensis Abbatis dominio, & potestate permaneret. Casus evenit: Landulphus, &*

de-

deinde instituti heredes filii liberis non superstitibus obierunt. Quare Aligernus Abbas Casincasis Monasterium Puellarum S. Joannis Baptistæ nuncupatum erexit, Sichelgardam in eo Abbatissam ordinavit, & anno vigesimo quarto Principatus Domini Paldolfi Capoferrei mense Martio 10. Indict. qui erat annus Christi 967. omnia quæ fuerant Landolfi Castaldi bona, S. Joannis Monasterium recuperavit.

CAPUANI

ARCHIEPISCOPI.

XX XIX. 1. JOANNES Landulphi filius, Pandulphi cognomento Capurferri germanus frater, postremus fuit Capuæ Episcopus, ejusdemque Ecclesiæ primus Archiepiscopus. Joannes enim XIII. Pontifex à Romanis pulsus, & in exilium actus Capuam cum venisset, & à Pandulpho Principe liberalissimè fuisset exceptus, ejusdemque Pontifex precibus excitatus, tanquam relaturus haud impares gratias Archiepiscopatus dignitate illam ornavit anno salutis 968. cui tradidit cum multis aliis civitatibus Episcopatum Atinensem, ut scribit Chron. ejusdem Ecclesiæ. Hæc primum in toto Neapolitano Regno instituta dignitas cessit in Joannem ab eodem Joanne consecratum, ut Leo Ostien. lib. 2. Chron. Casin. cap. 9. Jo. Monachus, Chron. S. Vincentii de Vulturno lib. 2. Romualdus Salernitanus in Chron. Atinensis Ecclesiæ monumenta & Baronius tom. 10. Annal. Eccl. ad ann. 968. qui superaddit primam omnium (quod invenetim) Ecclesiam Capuanam ea Archiepiscopatus dignitate in Regno Neapolitano fuisse illustraram. Decessit postea Joannes ex hac mortali vita anno 974. cum præfuisset annis plus minus sex, summa, ut creditur cum laude prudentiæ.

XL 2. LEO Venerabilis Monachus Casinensis eligitur secundus Capuanæ Ecclesię Archiepiscopus anno 974. sedit annis quatuor cum dimidio. Obiit verò anno 978. ejus obitus dies memoratur 7. Id. Aug. in veteri Emortuali Casinensi, de quo Ostien. in Chron. lib. 2. cap. 9.

XLI. 3. GERBERTUS Casinensis Monachus Leoni suffectus est anno 978. quo anno in Episcopum Cajacensem ordinavit Sanctum Stephanum. Non diù Pontifex fuit, cum anno 980. excessisset è vivis 12. Kal. Febr. eo ipso tempore, quo S. Nilus Capuam venerat, mortuusque est eodem tempore Pandulphus Capoferreus Capuæ Princeps, ut in actis ejusdem Sancti Nili habetur. De Gerberto idem Leo Ostien. in Chron. loco supra relato in Leone.

XLII. 4. ADENULPHUS Capuanam Ecclesiam cœpit regere post Gerbertum anno 981. cujus meminit diploma, quo Monasterium S. Laurentii Aversæ ab Archiepiscopali jurisdictione exemit, propterea quod Aloara, & Landenulphus ejus filius Principes illud ædificaverant. Diplomatis initium. *In nomine Domini Dei Salvatoris Nostri Jesu Christi Anno ab Incarnatione Domini 986. & quarto anno Landenolphi excellentissimi Principis mense Aprili, 14. Indict. nec non & quinto anno Domini Adenolphi egregii Archipræsulis, qui Deo favente Sanctæ Capuanæ Sedis Archipræsul consecratus est, &c.* De quo Capacc. in Catal. Huic Monasterio præfuit aliquando S. Aldemanus Capuanus Monachus Casinensis, cujus corpus jacet in Cœnobio à se constructo prope Teate in Marrucinis, cujus vitam scripsit Petrus Diacon. Casin. quæ refertur à Monacho in suo Capuano Sanctuario.

XLIII 5. AJO suffectus est Adenulpho circa an. Dom. 990. Hic cum Landenulphi Principis propemodum pater esset, ejusdem necem miserabili mœrore pro-

A priis usurpavit oculis, eoque apud S. Marcellum à Capuanis extincto, suæ consuluit saluti, aufugitque ad Divi Benedicti cœnobium, ubi non multo post veneno à Capuanis propinato interiit, sepultusque est ante regiam secretarii ejusdem Ecclesiæ. Contigit mors Landulphi ann. sal. 993. quinta feria in albis Paschæ Domini, hoc est 12. Kal. Maii, ut in atiquo Emortuali. Meminit ejusdem Ostien. lib. 2. c. ... & Auctuarium ad Chron. Comitum Capuæ in hæc verba. *Concilium fecerunt Capuani, qualiter interficerent Landenolphum Principem filium Pandolphi eximii Principis, quod & fecerunt. Nam dum procederent ad S. Marcellum, peractis missarum solemniis à Præsule ejusdem civitatis Ajo nomine, egressus prædictus Princeps foras Ecclesiam, insurrexerunt in eum (proh dolor) cum gladiis & fustibus, & interfecerunt eum, atque exutum vestibus nudum in platea eum reliquerunt. Quem rapientes Monachi ex Monasterio S. Benedicti, in eodem Monasterio ante secretarium eum sepellierunt. Archiepiscopus verò suB prædictus fugit in jam dicto Monasteriolo, quem etiam postea ibidem jam dicti Capuanites veneno peremerunt, sepultusque est ante regiam secretarii. Sed Omnipotens Deus illis, qui hunc innocentem peremerant Principem, ostendere est dignatus, quia in suo eum regno recepit. Nam quadam die claudus quidam ad ejus sepulchrum veniens, obnixè Christum rogare cepit, atque in intercessione Domini Landenulphi Principis, cujus corpus illic requiescebat, qui etiam sine causa à suis occisus fuerat, ut ei pristinam sanitatem reddere dignaretur. Mira res! statim super eodem sepulchro soporatus, totam quietavit noctem: Manè autem facto ita sanus surrexit, ac si nullam debilitatem membrorum unquam habuisset.* Hæc ille. In serie verò Comitum Capuæ cum Auctuario, quam publici juris fecit Peregrinus hæc eadem commemorantur; additur tamen de reddita sanitate claudo, *per intercessionem Dom. Landonolphi Principis* & martyris, deest ex vulgi sermone; nam *martyrium* ait D. August. ep. 61. *non facit pœna, sed* C *causa*. De iis verò, quæ deinceps evenerunt Capuanis in vindictam Landenulphi scribit Ostien. eodem capite, sed alio ordine hæc evenere quàm tradat Ostiensis, ut refert seris Comitum Capuæ apud eundem Peregrinum. Cæterùm in Principatu Capuano Landenulpho successit Laydolphus frater ejus Comes Theani, qui necem fratris vindicavit. Princeps fuit Capuæ Landenulphus cum matre Aloara ab anno 982. ad annum usque 993. quo à suis occisus fuit, elapsis mensibus quatuor à matris obitu, quæ obiit 2. Non. Decembris ann. 992. fuitque filia Petri Comitis, & uxor Pandulphi primi, cognomento Caputferri, de qua Ostien. lib. 2. c. 10.

6. HYBALDUS successisse creditur Ajo eodem ann. 993. ejus mentio habetur in Chron. S. Vincentii de Vulturno, vixit enim temporibus Rofridi ejusdem Monasterii Abbatis, qui obiit anno 998. XLIV
(*„ quo anno Concilio Romano interfuit, in cujus Pa-
„ trum Catalogo Gislebardus, & ex aliquibus codici-
„ bus Gisebardus nuncupatur.*)

D 7. PANDULFUS, cujus Præsulatus tempore Sanctus Stephanus Cajacensis Episcopus anno D. 1007. stetit Synodo Capuæ celebratæ ab eodem Archipræsule, ut in Stephano infra videbimus. Fato cessit Pandulphus sequenti anno 10. Kal. Martii ex monumentis Ecclesiæ Cajacensis, & veteri Kalendario S. Joannis Capuæ. XLV.

8. ADENULPHUS, vel Athenulphus hujus nominis secundus statim Pandulpho successit. Vir fuit sanè doctus, & eloquens, sive soluta oratione, sive luderet carmine. Sacrum S. Martyris Marci Episcopi Atinensis officium versibus Leoninis complexus est, inventionem quoque ejusdem hexametris & pentametris, vitamque ejusdem ad Clerum Atinensem conscripsit; quæ m. s. extant apud me: quorum initium. *Aeterni Regis disciplinam sequentibus universis in Christo in S. Dei Genitricis Ecclesia vitam angelicam exercentibus, Adenulphus Capuanæ Sedis Archiepiscopus, calculum candidum à* XLVI

Jesu Christo Domino feliciter promoveri in unitate fidei mirabiliter congregari. 1013. Adenulphus Vicarius Papæ erat in Capuana provincia, & anno 1032. in Suessana Ecclesia Benedictum Episcopum consecravit anno 25. sui Præsulatus. *In nomine Domini nostri Jesu Christi, trigesimo secundo anno Principatus Domini Paldolfi, & vigesimo octavo Principatus Domini Paldolfi ejus filii, gloriosis principibus, & primo anno Principatus Domini Landolfi. . . . ac nepos superius dicti Domini Paldolfi magni, & excellentissimi Principis mense Martio quintadecima indictione. Adenulphus divina favente gratia humilis Archipresul, Clero, & Ordini, & Plebi civitatis Suessanæ Ecclesiæ*, &c. Integrum diploma dabimus infra in Suessanorum Episcoporum serie; ex eo annus primus Adenulphi Præsulatus deducitur 1008. Tradit Ostien. lib. 2. c. 62. Adenulphum injectum in carcerem fuisse à Pandulpho cognomento Malo, indè à Conrado Cæsare liberatum, suæ restitutum sedi anno 1038. quo, in die Pentecostes idem Conradus Capuæ coronatus est Rex, vel anno superiori, ut habet Anonymus Casinensis: tunc pessimus Pandolfus in Sanctum Archipræsulem patrati criminis pœnas luit, cum à Conrado, è Principatu deturbatus Constantinopolim à Græco Augusto ad dignitatem, Principatumq; recuperandum suppetias petiturus aufugisset, quas Conradus Gualmarin Salernitano Principi dono dederat. Verùm ab Imperatore relegatus in partibus illis mansit usque ad obitum ejusdem Michaelis Imp. anno 1041. post quem annum Paldolfus in armis fuit usq; ad annum 1047. quo Guaimario renunciante, cum filio Landulpho amissum recuperavit Principatum, ac tandem miserè obiit anno 1050. Hujus impietate nil famosius in Ostiensi legitur. At in tumulo ejus, quod extat Capuæ in Ecclesia S. Benedicti, non fuit sanctior eo. Sic lego.

Terrigenum primis pomo vetito male pactis,
Heu mortis jaculo sternitur omnis homo.
Quo fossus telo tumulo tumulatur in isto
Princeps Pandulphus Principe patre satus,
A magnis proavis ceu Lucifer orbe refulsit,
Ut sol à propriis viribus enituit.
Namque Dei regnum statuit sibi quærere primum,
Indè studens mundo non fuit absque Deo.
Nullus mortalis fuit hoc præstantior armis,
Consilio melior non erat alter eo.
Fractus perversis, exaltatasque secandis
Non fuit; ejus enim spes erat in Domino.
In verbo stabilis, verax & fidus amicis,
Et sibi subjecto blandus erat populo.
Alloquio facilis concivibus, & peregrinis,
Largior in dando non fuit ullus eo.
Semper & elatos pressit, domatque superbos,
Ast humiles coluit, fovit amore Dei.
Exilium passus fuit hic vir tam venerandus,
Sed Deus ipse suo restituit solia.
Ante bonus fuerat, melior tunc esse studebat,
Cum mortis jaculo tollitur è medio.
Dena dies. . . . fine mensis duodeni
Vitæ præsentis terminus huic homini.
Plus anum bis sex vixit quinquennia, menses,
Septem necne decem solibus atque novem.
Ut merearis idem dici, Lector, tibi tandem,
Dic flexis genibus, huic miserere Deus.

Pandolphus iste Capuæ Princeps hujus nominis fuit quartus, filius Pandolphi 2. Principis Beneventi, natus 6. Non. Julii an. 988. obiit mense 12. hoc est Februarii. Cæterùm Adenulphus Archipræsul in Atinensi Ecclesia suffraganea Leonem consecravit Episcopum anno 1044. Adhuc in vivis erat Adenulphus anno 1056. ut idem Leo testatur in suo diplomate donationis factæ Clericis Atinensis Ecclesiæ, cujus initium *In nomine Domini nostri Jesu Christi ann. ab Incarnatione ejus millesimo quinquagesimo sexto mense Julio, Ind. 8. residente in urbe Roma summo & universali Pontifice Domino Papa Victore, & imperante Domino Conrado piissimo Imperatore, & Capuanam Ecclesiam gubernante Domino Adenulfo Archiepiscopo, Nos Leo divina gratia dispensante Ecclesiæ Atinensis Episcopus*, &c. Integrum diploma leges in Atinensi Chronica ad calcem primi a nostri tomi excusum. De Adenulfo nullam ulteriùs mentionem, nec annum habemus neque diem, quibus ex hac mortali vita excesserit dignissimus Archipræsul, ante tamen ann. 1059. oportet obiisse post ann. 50. sui Præsulatus.

a Nos illud in tomũ. decimũ rejecimus.

XLVII. 9. NICEPHORUS Capuanus Archiepiscopus post Adenulphum collocatur à Monacho; annus quo vixerit ignoratur; dies tamen obitus ejus 14. Septemb. recensetur in Kalendario Monialium s. Mariæ. Cæterum si Nicephorus successit Adenulpho, illum ad eam dignitatem vocatum fuisse post annum 1056. excessisse verò ante annum 1059. omnino fatendum est. Nec diu Pontifex fuit si Adenulpho successit, quod quidem non satis constat.

XLVIII. 10. HILDEBRANDUS, quem aliqui Uldericum appellant, interfuit Concilio Romano à Nicolao II. coacto anno 1059. & Synodo Romæ celebratæ sub Alexandro II. anno 1063. in qua convictus, quod contra privilegium ejusdem Pontificis Casinensibus datum murmurasset, veniam rogavit, ac liberaliter impetravit, de quo Ostien. lib. 3. c. 24. ex quo Baronius tom. 11. anno 1065. commutationem fecit de Ecclesia S. Joannis Adtepaldi, ubi Richardus Princeps Monasterium construxit, cui datus est Abbas nomine Capuanus: idem deinde Princeps Monasterium donavit, ac subdidit Casinensi Cœnobio, ac Desiderio Abbati; hinc factum fuit, ut monasterio S. Angeli, non Abbates, sed Præpositi à Casinensi Abbate præficerentur, de qua Ecclesia & commutatione vetus documentum ejusdem Monasterii. *Frater Azo Monachus Casinensis, & præpositus Monasterii S. Angeli in formis propè Capuam, & Conventus ejusdem Monasterii salutem in Domino. Invenimus Eccl. S. Angeli Oradoscos de Capua immediatè ad nos & ad nostrum Monasterium pertinere. Et quod Princeps Richardus Capuanorum Princeps, data Venerabili patri Domino Hildebrando Archiepiscopo Capuano Ecclesia S. Joannis Adpaldi, quæ nunc dicitur Nobiliam, accepit dictam Ecclesiam in commutationem ab eodem Domino Archiepiscopo, cujus oblationem concesserunt, & confirmaverant Jordanus, & secundus Richardus, necnon & cæteri Principes Capuani, & Sanctissimus Papa Gregorius*. Chronicon verò Casinen. lib. 3. cap. 37. sic commemorat. *Richardus Princeps per præceptum obtulit Beato Benedicto Ecclesiam S. Angeli, quæ nuncupatur ad formas, de qua superius, tempore scilicet Baldoini Abbatis, qualiter a Marino Papa concessa sit, pleniùs scripsimus. Sed quia Capuanus Archiepiscopus illam eo tempore retinebat, præfatus Princeps cupiens ibidem facere Monasterium, ante septem circiter annos cum eo concambium fecit, data pro ipsa alia Ecclesia, vocabulo S. Joannis de Landepaldi, quæ tunc temporis palatio pertinebat, cum ornamentis, & libris non paucis, & universis rebus, ac pertinentiis ejus, receptis ab eodem Archiepiscopo, Eccl. S. Angeli cum tribus aliis Ecclesiis jam vetustate consumptis, idest Sancti Salvatoris, S. Joannis, & S. Hilarii, & cum omnibus ad easdem Eccl. pertinentibus, sexaginta auri librarum pœna apposita, si aliquando Archiepiscopus, vel alius successorum id removere voluisset. Quo facto concessit in eodem loco Ecclesiam S. Angeli de Fildiscos intra Capuam cum omnibus pertinentiis suis; nec non & quicquid palatio pertinebat in toto Sarzano cum universis ibi habitantibus Villanis, & omnia, quæ ibi pertinerent Gregorio Comiti Palatii, & Petro filio Doferii in loco S. Erasmi. Cum omnibus itaque his, & cum universis pertinentiis simul, & cum chartula commutationis, quam à prædicto Archiepiscopo exindè receperat in hoc Casinensi Cœnobio prædictam Ecclesiam obtulit. Et quoniam locus idem valdè amœnus, & satis aptus Monasterio erat, rogavit humiliter Desi-*

de-

derium, ut pro amore suo specialiter indè studeret, quod & fecit de Monasterio Albonetæ integram omnium mobilium medietatem, etiam ejusdem loci Monachorum illac transmittens: cœpitque Desiderius illud ædificare ex integro, tam speciosè, quemadmodum hodie cernitur: ubi etiam intra breve tempus quadraginta, & eo amplius Monachos regulariter victures congregavit. Hæc Chronic. Ea Ecclesia Sancti Angeli ad formam constat ibidem fuisse ante annum 943. quando, vel à quo ædificata fuerit, ignoratur. Fortasse eam condiderunt Longobardi Michaeli Archangelo addictissimi post ejusdem Archangeli in Monte Gargano apparitionem. Idem Hildebrandus Alexandrum II. Capuæ hospitio excepit anno 1068. Consecrationi Casinensis Ecclesiæ ab eodem Pontifice celebratæ anno 1071. non abfuit, subscripsitque diplomati. Mortuus est paulò post, annus tamen ignoratus, non dies, quæ in Kalendario S. Mariæ 4. Nonas Maji notatur. Ad hunc Gregorii VII. extant aliquot epistolæ in tertio volumine epist. decretalium.

XLIX 11 **HERVEUS** Gregorii VII. Papæ temporibus, imò in ipso Pontificatus initio declaratus est Archiepiscopus Capuanus anno 1073. quo Capuam eundem Pontificem venientem lætus excepit, Gregorius verò à Richardo Principe Capuano fidelitatis juramentum exegit, apud quem Clerici Capuanæ Ecclesiæ cum Casinensibus Monachis de Ecclesia S. Angeli ad formam decertarunt: hujus controversiæ meminit Ostiensis lib. 3. cap. 42. quæ tandem ad favorem Casinensium, judice ipso Herveo cessit. In majori Capuana Ecclesia hoc reliquum est hujus Præsulis monumentum.

Auxit opes, mores, clerum quoque, res & honores.
Præsulis Hervei lux fulgida luce diei.

Ad hunc Herveum extat Epistola ejusdem Gregorii num. 55. lib. 9. scripta anno 1082. Ad hæc addit Monachus in recognitione Iserniensis Ecclesiæ; adhuc servatus diploma, per quod Herveus jure suo metropolitico assensum præbuit, ut Comes illa in civitate puellare Cœnobium in Iserniensi tamen jurisdictione permansurum extruere posset. Diploma datum est anno 1080. subscripsit etiam Sichenolfus Archidiaconus anno 1087. Victor III. electioni pridem a Cardinalibus factæ Capuæ coacto concilio consensum præbuit, & Pontificatum iniit.

L. 12 **ROBERTUS** post Herveum in Sede Capuana jus divinum dixit, cujus mentio habetur anno 1088. in monumentis ejusdem Ecclesiæ.

LI. 13 **SENNES** Capuanæ Ecclesiæ eligitur Archipræsul an. 1097. quo anno Urbanus II. aliquandiu moratus est Capuæ, & favorabile Casinensibus diploma dedit. Vir fuit Sennes omni laude dignissimus, nisi aliquandò illum cæca deturpasset ambitio; etenim cum Bruno Signinus Episcopus in gratiam Casinensium Monachorum Ecclesiam S. Nicolai, quæ erat Capella S. Angeli ad formam, dedicasset anno 1099. postridie Sennes armata Capuanorum manu Ecclesiam violandam, altare destruendum, & Sanctorum reliquias ad se afferendas curavit; quare in Romana Synodo coram Paschale II. anno 1102 celebrata, accusatus, & convictus sacrilegii sententiam subiit, ac cum clero, populoque Capuano satisfacere coactus fuit; id humiliter egit: rem gestam narrat Petrus Diac. lib 4. c. 28. Post hæc Sennes Vastallensi Concilio interfuit anno 1106. Casertanæ Ecclesiæ Diœcesim distinxit, ut in ejus gratioso diplomate, infra recitando continetur. Scriptum est diploma anno 1113. in quo se attitulavit Legatum Apostolicæ Sedis, ac in Principatu Capuano Papæ Vicarium. Præsens fuit consecrationi Gelasii II. Papæ apud Cajetam anno 1118. quo mortali huic vitæ vale dixit 13. Kal. Decemb. cum sedisset ann. 25. quem justa Dei vindicta detrusum fuisse illum in purgatorias, ultricesque flammas, precibusque, ac sacrificiis Joannis de Ravenna, & Joannis de S. Angelo Casinensium Monachorum absolutam narrat auctor vitæ ejusdem Joannis de Ravenna in hæc verba. *Tempore præfati Abbatis (Gerardi) dum Sennes Capuanæ Ecclesiæ Præsul defunctus esset, ipse Archiepiscopus per visum Abbati apparuit, cui Abbas ait: Num Sennes ille Capuanæ Sedis Episcopus tu es, qui nuper defunctus est? Cui ille. Ego ille sum Abbas inquit, quomodo tibi nunc est? Ille verò, diu (inquit) est, cum ignis cruciatibus torqueor: sed si Joanni de Ravenna, & Joanni de S. Angelo, quorum preces & suffragia, sicut incensum in conspectu Dei redolent, præceperis, ut pro me Redemptoris omnium hostiam salutarem offerant, his statim eripiar cruciatibus. Quod cum illis Abbas jussisset, ac in ara vivificam hostiam obtulissent, iterum apparens, gratias pro tante sibi munere impenso retulit, quibus dictis illicò evanuit.* Eo Archipræsule Capuæ celebrata est synodus à Gelasio II. anno 1118. cujus acta temporis injuria perierunt.

14 **OTHO** hujus nominis secundus, qui & Octodonus dicitur, successit Senneti anno 1119. vel fine anni præcedentis: hujus meminit Chronic. Casin. lib. 4. cap. 69. Testis fuit donationi Jordani Capuani Principis factæ Ecclesiæ Puteolanæ anno 1121. Hic teste Falcone, Beneventum. præsente Honorio II. Papa in Capuana Metropoli Robertum de Surrento Principem Capuanum inunxit anno 1127. superiori verò anno subscripserat diplomati ejusdem Honorii Rogerio Pisano Archiepiscopo; ejusque successoribus concesso: de quo deinceps nulla alia mentio habetur. Creditur obiisse anno 1128. LII.

15 **PHILIPPUS** delectus est Archiepiscopus in Othonis locum anno 1128. qui cum Rogerio Beneventano, Joanne Salernitano Archiepiscopis, aliisque Prælatis, ac proceribus Rogerii Regis coronationi adfuit, quæ celebrata Panormi est anno 1129. de qua Fazellus Dec. 2. lib. 5. Hunc quidam modernus Cremonensis scriptor vult fuisse patria Cremonensem ex familia Ciria. LIII

16 **HUGO** Archipræsul erat anno 1130. Is cum aliis Episcopis in schismate contra legitimum Pontificem Innocentium II. Anacleto Antipapæ adhæsit. Simoniaci criminis deinde damnatus justissimã depositionis tulit sententiam ann. 1135. Meminit facti Alexander Abbas Celesinus lib. 3. rerum gestarum Rogerii Siciliæ Regis. Impetraverat Hugo rescriptum ab Anacleto, quo Monasterium Sancti Joannis, Casinensi Cœnobio obnoxium, suæ ipsius subjiciebatur potestati; sed reclamante Abbatissa, Anacletus videns se ab Ugone deceptum, altero cuso rescripto primum revocavit. Cæterum Hugo, veluti de eodem Monasterio S. Joannis bene meritus, nomen meruit in Kalendario mortuorum die 18. Februarii, qua scilicet die migravit è vita. LIV.

17 **GUILLELMUS** a, nobilis Ravennas, vir in divinis humanisque rebus scientia clarus, Rogerio Regi in paucis charus, à Capuanis laicis, clericisque in admori Hugonis locum Abbate Celesino teste in Capuana Sede, eodem Rege mandante anno 1135. intruditur, solemnique pompa cum Antuso Principe Rogerii filio Capuam ingressus est, qui cum ab Innocentio illegitimus deinde Archipræsul declaratus esset, ab eodem demum Salernitano Archiepiscopatu ornatus est an. 1138 de quo ibi.

a Omittendus hic, utpote intrusus.

18 **GAUFRIDUS** Le-Roux, Gallus, Dolensis Episcopus, postquam Pisano interfuit Concilio ab Innocentio II. anno 1138. translatus est ad Capuanam Ecclesiam, de quo Claudius Robertus in Gallia Christiana in serie Dolensium Episcoporum, ex Joan. Chenu, in Chronologia Episcoporum Galliæ. LV.

19 **ALPHANUM** post Gaufridum istius Ecclesiæ publicis tabulis adscriptum Capuanum Archiepiscopum an. 1163. eamque Ecclesiam ad ann. 1183. quo fato concessit, administrasse asserunt: cujus certissima apud nos emanavit memoria, non modò ob Romualdi Salernitani testimonium, qui LVI.

scri-

ſcribit in Chronica illum cum viginti quatuor triremibus adduxiſse Neapolim filium Henrici Anglorum Regis, ut nuberet Regi Gullielmo, & ſubſcriptionem ejuſdem Alphani Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. celebrati anno 1179 cui interfuit cum aliquibus exteris ſuffraganeis Epiſcopis apud Joan. Picardum in notis ad Guillelmum Neubrigenſem, verum etiam ob certiſſimum Alexandri III. ad ipſum datum privilegium anno 1173. cujus exemplar hic lubet exſcribere ex Michaele Monacho una cum ejuſdem ad eundem notis, ſcituque digniſſimis.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Alfano Capuano Archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis in perpetuum.

Cum ex injuncto nobis à Deo apoſtolatus officio, quo cunctis Chriſti fidelibus ex ſuperni diſpoſitione arbitrii præeminemus, ſingulorum paci, & tranquillitati debeamus intendere, præſertim pro illorum quiete oportet nos eſſe ſollicitos, qui paſtorali dignitate ſunt præditi, & ad officium Pontificale promoti; niſi enim nos eorum utilitatibus intendentes ipſorum dignitates & jura inquantū Deo permittente poſſumus, integras conſervemus, & auctoritate Apoſtolica eos ab iniquorum hominum incurſibus defendamus, de illorum ſalute non verè poterunt eſſe ſolliciti, niſi qui ſibi ad regendum Domino ſunt diſponente commiſſi. Hujus itaque rei conſideratione venerabilis in Chriſto frater Archiepiſcope, tuis juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & præfatam Eccleſiam, cui Domino auctore præeſſe demonſtraris, ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus, ſtatuentes; ut quaſcunque poſſeſſiones, quæcunque bona eadem Eccleſia in præſentiarum juſtè & canonicè poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, firma tibi, tuiſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Epiſcopatum Aquinatem: Epiſcopatum Venafranum, & Iſernien. Epiſcopatum Theanen. Suſſan. Calinenſem, Epiſcopatum Calven. Epiſcopatum Cajacen. Epiſcopatum Caſertanum. In Capua Abbatiam S. Mariæ Majoris, Eccleſiam Domini Salvatoris, Eccleſiam s. Joannis ad Curtim. Eccleſiam s. Michaelis, Eccleſiam s. Mariæ de Arcu, Eccleſiam Sanctorum Apoſtolorum, Eccleſiam s. Jacobi in Caſtello. In Diœceſi Eccleſiæ Theanen. Eccleſiam s. Eraſmi, Eccleſiam s. Mariæ, Eccleſiam s. Helenæ, & Eccleſiam s. Nicolai, quæ ſunt in territorio Scarpati. In loco Baulani Eccleſiam s. Heliæ, & Eccleſiam s. Martini. In Fontana de Corregiis Eccleſiam s. Mariæ. In Diœceſi Eccleſiæ Sueſſanæ Eccleſiam s. Luciæ de loco Serbelli. In Diœceſi Eccleſiæ Calinen. In Rocca Montis Draconis Eccleſiam s. Rufini, & Eccleſiam s. Pancratii. In Diœceſi Eccleſiæ Calven. Eccleſiam s. Andreæ ad Cementa, Eccleſiam s. Germani ad palcea, Eccleſiam s. Tammari de monte, Eccleſiam s. Pauli de Fermello, Eccleſiam s. Petri de Borletano. Eccleſiam s. Symmachi, & Eccleſiam s. Eraſmi de Moſtardino, Eccleſiam omnium Sanctorum de loco Sanguinarii; Ad Sclavos Eccleſiam s. Michaelis, Eccleſiam s. Petri, Eccleſiam s. Mariæ, Eccleſiam s. Nazarii, Eccleſiam s. Angeli de Jano, Eccleſiam s. Mariæ. In loco Camillani Eccleſiam s. Angeli, Eccleſiam s. Mariæ, & Eccleſiam s. Nicolai. In Diœceſi Eccleſiæ Cajacen Eccleſiam s. Angeli de Melanito, & Eccleſiam s. Petri à li Bagnatori. *In Diœceſi Eccleſiæ Caſertan. Eccleſiam s. Viti de Hercole, Eccleſiam s. Nazarii in Campo Puzan. Eccleſiam s. Petri ad Goffolli, Eccleſiam s. Secundini, & Eccleſiam s. Felicis. In Territorio Murrone Eccleſiam s. Mariæ, Eccleſiam s. Felicis, Eccleſiam s. Petri, & Eccleſiam s. Stephani. Juxta ipſam Diœceſim Eccleſiam s. Euſemiæ, Eccleſiam s. Joannis ad Gajanum, Eccleſiam s. Mariæ ad Lupinum, Eccleſiam s. Felicis, Eccleſiam s. Priſci. In loco Caſapuli Eccleſiam s. Nicolai, Eccleſiam s. Arpii, Eccleſiam s. Petri de Sarzano. In loco Marzaniſi Eccleſiam s. Angeli, & Eccleſiam s. Martini. In loco Campurcipi Eccleſiam s. Cæſarii, Eccleſiam s. Procapii, Eccleſiam s. Venreæ. In loco Aitolæ Eccleſiam s. Julianæ, Eccleſiam s. Nicolai ad Ronulas. In Territorio Caſtelli Mare Eccleſiam s. Adjutoris, Eccleſiam s. Marcelli, & Eccleſiam s. Blaſii, Eccleſiam s. Stephani, & aliam Eccleſiam s. Blaſii, Eccleſiam s. Joannis, Eccleſiam s. Nicolai, Eccleſiam s. Severinæ, Eccleſiam s. Crucis. In loco Cancelli Eccleſiam s. Angeli, & Eccleſiam omnium Sanctorum, Eccleſiam s. Joannis, & Eccleſiam s. Apollinaris de Patrazzano, Eccleſiam s. Georgii, Eccleſiam s. Joannis de Turre, Eccleſiam s. Viti, Eccleſiam s. Petri, Eccleſiam s. Nicolai, Eccleſiam s. Martini, Eccleſiam s. Caſtrenſis, Eccleſiam s. Martini de Roſella, Eccleſiam s. Flaviani, Eccleſiam s. Barbaræ, Eccleſiam s. Julianæ, Eccleſiam s. Andreæ. In loco Arnonæ Eccleſiam s. Mariæ, & Eccleſiam s. Blaſii, & Eccleſiam s. Paulini, Eccleſiam s. Eraſmi de Cazoli. In loco Grazzaniſi Eccleſiam s. Joannis, Eccleſiam s. Mariæ, & Eccleſiam s. Maximilianæ, & Eccleſiam s. Nicolai. Decernimus ergo, ut nulli omninò hominum liceat præfatam Eccleſiam temerè perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel oblatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed illibata omnia & integra conſerventur, eorum, pro quorum gubernatione, & ſubſtentatione conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temerè venire tentaverit, ſecundò, tertiòve commonita, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo Corpore & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.*

Ego Alexander Catholicæ Eccleſiæ Epiſc.
Ego Ubaldus Oſtien. Epiſc.
Ego Bernardus Portuen. & S. Rufinæ Epiſc.
Ego Gualterius Albanen. Epiſc.
Ego Joannes Presb. Card. tit. S. Anaſtaſiæ.
Ego Guglielmus Presb. Cardin. tit. S. Petri ad Vincula.
Ego Boſo Presb. Card. S. Pudent. tit. Paſtoris.
Ego Petrus Presb. Card. tit. S. Laurentii in Damaſo.
Ego Joannes Presb. Card tit. S. Marci.
Ego Manfredus Presb. Card. tit. S. Cæciliæ.
Ego Petrus Presb. Card. tit. S. Suſannæ.
Ego Petrus Presbyter Cardinalis tit. Sancti Criſogoni.
Ego Odo Diaconus Card. S. Nicolai in Carcere Tulliano.
Ego Cynthius Diaconus Card S. Adriani.
Ego Ugo Diac. Card. S. Euſtachii juxta templum Agrippæ.
Ego Vitellius Diac. Card. Ss. Sergii, & Bacchi.
Ego Ugo Diac. Card. S. Angeli.
Ego Laborans Diac. Card. S. Mariæ in Porticu.

Datum Anagniæ per manum Gratiani S.R.E. Subdiaconi, & Notarii, Kalendis Martii, Indictione ſeptima, Incarnationis Dominicæ Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus verò Domini Alexandri Papæ III. Anno quintodecimo.

Hocce privilegio, ait Monachus, *Alexander confirmat Archiepiſcopo Capuano jus Metropoliticum. Novem* Eccleſiæ *ſuffraganeæ recenſentur; ſed abſque dubio Joannes* XIII. *plures adſcripſerat. Eccleſia Atinenſis olim* Epiſcopalis *erat Capuanæ Eccleſiæ Suffraganea, & Atenulphus Capuanus* Epiſcopus

Leo-

Leonem Atinensem Episcopum consecravit, ut supra retulimus. Ecclesiam quoque Soranam fuisse Capuanæ obnoxiam indicat bulla S. Stephani Cajacensis Episcopi, illi namque bullę subscribunt duo Episcopi, duo Presbyteri, Diaconi duo, & duo Subdiaconi: fuisse illos Episcopos comprovinciales, Sacrorum Canonum dist. 64. præcepta nobis confirmant; subscriptiones verò, ut suo loco notabimus, sunt Episcopi Calvensis, & Sorani. Abbatia S. Mariæ Majoris intra Capuam profectò non est alia Ecclesia, *nec alia Abbatia, quam Monasterium S. Mariæ Montalium.* Ecclesia *illa S. Maria Major nuncupabatur, cum cæteris* Ecclesiis *ejusdem nominis antecelleret. De illa oportuit specialem haberi mentionem in hoc diplomate, quia Abbatissa & Moniales prætendebant* Ecclesiæ, *& Monasterii libertatem, nec Archiepiscopo obedire volebant: anno 1171. causa cognita idem Alexander pro Capuano Archiepiscopo sententiam tulit, eique Monasterium subjecit; ideo de Abbatia illa meminisse oportuit. Pari quoque ratione de quibusdam aliis Ecclesiis mentio facta est, quæ propter juspatronatus, exemptionem ab Archiepiscopi jurisdictione percipere poterant. Ecclesia S. Salvatoris, S. Joannis, S. Michaelis, quæ dicebatur ad Curtim, Principum Capella, & quidem insignes; ideo hic speciatim nominatæ fuerunt. Non possumus conjectare, imò certè definire, quæ intra Episcopium supra portam, licet ex magna parte collapsę conspiciuntur: in novem ex illis sunt imagines Episcoporum, in duabus imagines Castrorum & in una Sanctimonialis. Illis aliæ alternis vicibus tabulę cum quibusdam veluti gentilitiorum stemmatum picturis intercedunt; habent septem Episcopi, & duo Castra non deleta, nec amotas inscriptiones, sub pedibus primi legitur* Calvensis Episcopus, *secundi* Caseetanus, *tertii* Cajacensis, *quarti* Theanensis, *quinti* Beustan, *octavi* Suessanus, *sub noni* Calinus Episcopus. *In uno Castro,* Castrum Morzanisit, quod est de Demanio Ecclesiæ Capuanæ; *in altero* Casteum Maris de Vulturno, quod est Demanium Ecclesiæ Capuanæ. *Quando igitur Alexander Papa III. hoc diplomate confirmavit Archiepiscopo jus supra novem in ipso diplomate nominatos Episcopos, & supra insigne Monasterium S. Mariæ, tunc ad futuram rei memoriam oportet hujusmodi tabulas fuisse pictas, & quæ perierunt, tres inscriptiones absq; ullo dubio erant una Aquinensis Episcopi, altera Iserniensis Episcopi, tertia Abbatissæ S. Marię. Olim illæ tabulæ extabant in gyro supra Chorum antiquum existentem in medio templo; sed Patriarcha Antiochenus Jordanus Caytanus Archiepiscopus extructo novo Choro illas supra portas collocavit.* Hæc ille. Cæterum Alphanus ille est Archiepiscopus Capuanus, ad quem, & Petrum Casinensem Abbatem Alexander idem tertius scripsit epistolam, Dat. Venetiis 6. Kal. Augusti, commemorans quæ pro Ecclesiæ pace cum Federico Imper. egisset, quam recitat Baronius ad annum 1177.

LVII 20 MATTHÆUS Alphano successit an. 1183. qui diplomati ab Henrico VI. Imp. cujus erat familiaris intimus, Ecclesiæ Panormitanæ anno 1195. Id. Januarii, Dat. Panormi concesso calculum suum & nomen adjecit, apud Rocchum Pyrrhum. Eidem & Bartholomæo Panormitano, ac Guilelmo Regiensi Archiepiscopis causam delegavit, quæ Rosanensem inter & Montisregalensem Archiepiscopos æstuabat ex epistola ejusdem Pontificis, quæ habetur in registro Innocentii III. extant Epistolæ aliæ Innocentii Decretales ad eundem Matthæum, quibus familiarem fuisse Federici Siciliæ Regis dignoscitur. Hic enim non modò vita integer, verùm multis præclarè, & cum summa prudentia in Regno Siciliæ gestis, famam, existimationemque apud omnes tum summam apud Henricum VI. ejusque uxorem Constantiam Impp. tum apud Innocentium eundem tertium gratiam collegit, ut ab ipso post Constantiæ obitum unus inter multos præclarissimos Præsules, ad Regni Siciliæ moderamina Federico tum puero, delectus fuerit, eodem in munere Panormi defunctus est circa an. Dom. 1203. ibidemque sepultus, quo defuncto, Innocentius ad Capitulum Capuanum de successore eligendo insignem epistolam scripsit, cujus pars habetur in corpore Juris Canonici, & integram exscribo ex Monacho.

Cum inter universas Metropoles, Capuana sit Apostolicæ Sedi vicinior, ad provisionem ipsius specialius aspiramus, talem ipsi personam præfigi cupientes, quæ sicut alios Metropolitanos loci vicinitate, sic & devotionis affectu præcellat; per quam, & ipsa Metropolis tam in spiritualibus, quàm temporalibus optatum suscipiat incrementum. Intelleximus autem per dilectos filios L. & P. Canonicos vestros, & literas, quas ad Sedem Apostolicam detulerunt, quod ad Decanum, & alios Canonicos vestros Panormi manentes, cum ex eorum parte vobis fuisset per literas intimatum, ut familiæ Capuanæ damna pensantes, sic tractaretis super electione substituendi pastoris, quod nullum deberetis in eorum absentia nominare, quendam socium vestrum cum literis destinastis, duodecim dierum terminum assignantes, infra quem, post receptionem literarum vestrarum, iter arriperent redeundi: quamvis Ecclesiastica consuetudo non exigat, ut ad electionem pastoris Canonici tam remoti vocentur, & illi præcipuè, qui longè antequam Metropolitani vestri obitum præsentialiter cognoverant, quorum aliqui post ejus decessum, ad Capuanam Ecclesiam sunt reversi. Quia verò mora longior in electionibus est valde suspecta, imò sæpe damnosa, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus invocata Spiritus sancti gratia, personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis, ad regimen Ecclesiæ Capuanæ: consequenter ad nostram præsentiã nuncios idoneos transmissuri, per quos à nobis vice regia postuletis assensum, & Apostolicæ confirmationis gratiam requiratis, attentius provisuri, ut eo discretionis, charitatis studio procedatis, quod nec in electione vitium, nec in electo defectus valeat inveniri. Alioquin, & factum electionis revocaremus in irritum, & personas eligentium puniremus.

Ad hoc diploma notas adjecit idem Monachus. *Canonistæ in cap. cum inter universas de elect. quęrunt, cur in electione Archiepiscopi Capuani peteretur regius assensus: profectò regius assensus in electionibus Prælatorum Regni Sicilię petebatur, idque non ratione Jurispatronatus, nec feudi, aut consuetudinis, sed ex speciali privilegio ipsiusmet Innocentii III. concesso Constantiæ Reginæ Siciliæ, ejusque filio Federico. Accipe verba ex epistola Innocentii ad illos. Nec novum,* inquit, *nec injustum existit, si Regno Siciliæ gratiam faciamus specialem.* Et infra, *Sede vacante, Capitulum significabit nobis & vestris hæredibus obitum decessoris, deinde conveniente in unum, invocata Spiritus sancti gratia, secundum Deum elegerint canonicè personam idoneam, cui requisitum à vobis præbere debeatis assensum, & electionem factam non different publicare, electionem verò factam, & publicatam denunciabunt vobis, & vestrum requirent assensum: antequam assensus regius requiratur, non inthronizetur electus, nec decantetur laudis solemnitas, quæ inthronizationi videtur annexa: nec antequam auctoritate Pontificali fuerit confirmatus, administrationi se ullatenus immiscebit; sic enim honori vestro volumus condescendere, ut libertatem canonicam observemus, nullo prorsus obstante rescripto, quod à Sede Apostolica fuerit impetratum. Rogamus, &c. Cur assensus prætendus erat ab Innocentio Papa vice regia? Profectò cum Imperatrix Constantia defuncta jam esset, ex illius testamento Innocentius III. factus est Federici tutor, seu Balius, & ideo vice regia fungebatur. Hinc ergo habemus Matthæum Archiepiscopum post Constantiam decessisse, nempè post annum 1199.* (subscripserat anno 5. Augusti diplomati Henrici VI. sub datum in Sicilia Insula, cujus meminit Crantius in Saxonia) *pervenisse ad ann. 1202. comperimus ex instrumentis.*

21 RAYNALDUS, Petri Celani Comitis filius, ac Innocentii III. nobilis alumnus, Subdiaconus & Capellanus post obitum Matthæi canonica Ca- LVIII

pi-

pituli electione deligitur Capuanus Archiepiscopus anno 1204. de cujus electione habemus partem Epistolæ Innocentii in corpore Juris, & integram damus sequentibus verbis conceptam.

Archidiacono, & Capitulo Capuanis.

Cum olim nobis de obitu bonæ memoriæ Archiepiscopi Capuani tam per vestras literas, quàm nuncios constitisset, volentes, prout officii nostri sollicitudo deposcit, in pastorem provideri celerius Ecclesiæ viduatæ, vobis dedimus in mandatis, ut electionem canonicam de persona idonea faceretis, per quam in spiritualibus, & temporalibus Capuana Ecclesia posset congruè gubernari. Vos autem mandatum nostrum suscipientes humiliter & devotè statuto die in Metropol. Ecclesia convenistis, & cum ad tractandum de facienda electione in Capitulo sederitis, tu fili Archidiacone hymnum ad invocandam Spiritus sancti gratiam incœpisses, dilectus filius Archidiaconus Theat. Canonicus Capuanus silentium indicens, sic ait: Dominus Papa, ut faceremus canonicam electionē præcepit, & ego ne fiat, nisi canonica, interdico, & ad ipsum vocem appellationis emitto. Cumque à quibusdam vestrum quæsitum fuisset ab Archidiacono memorato, quid intelligeret per Canonicam electionem, respondit, ut secundum decreta Canonica nullus in Episcopum de aliena eligeretur Ecclesia, dum in propria posset idoneus inveniri: & sic aliquantulo facto tumultu, cum tu fili Archidiacone hymnum iterum incœpisses, ipse Archidiac. Theatinus cum quibusdam complicibus suis choro exivit, & cœpit in quodam angulo Ecclesiæ commorari, & vos hymnum in choro solemniter complevistis. Sed cum post invocatam Spiritus Sancti gratiam foret de electione tractandum, unum Presbyterum & unum Diaconum, & alium Acolythum, vicem gerentem Subdiaconi, qui etiam est Cancellarius Ecclesiæ Capuanæ, ut vota singulorum seriatim perquirerent, elegistis, qui universorum perquirentes diligentiùs voluntates, vos omnes, qui ad eligendum in Capitulo remansistis, invenerunt in electione concordes: dilectum filium Subdiac. & Capell. nostrum, filium dilecti filii nobilis Comitis Celanen. unanimiter nominantes. Demum verò prædictum Archid. & qui cum eo exierant, per quosdam de vestris admonere curastis, ut ad electionem accederent faciendam, sed cum ipsi venire penitus recusarent, & diceret idem Archid. quod non ei feceratis tantum honoris, & gratiæ, quod vobiscum vellet in electione facienda persistere, vos publicata electione vestra, cantastis Te Deum laudamus, & pulsari fecistis cum solemnitate campanas, ut quod per vos factum fuerat, innotesceret Civitati, ad quarum sonitum cū universus populus ad Ecclesiam pervenisset, & audisset, qualiter à vobis electio fuerat celebrata, factum vestrum communiter approbarunt, & quidam eorum, ut Archidiac. & alios, qui ab electione discordabant, ad concordiam revocarent, multipliciter institerunt. Verùm ipse Archidiaconus, ut proponitur, se tunc ipsi electioni minimè consentire, sed in nostra præsentia suum assensum ipsi velle præstare respondit, quòd etiam, sicut dicitur, sæpè, ac sæpius in multorum præsentia replicavit. Tu verò fili Archidiacone cum multis de Canonicis Capuanis decretum electionis afferens eligentium subscriptionibus roboratum, ad nostram præsentiam accessisti, & cum apud nos fuissetis aliquandocommorati, tres Canonici Capuani pro parte adversa, post aliquot dies nostro se conspectui præsentarunt. Vobis igitur, & ipsis in nostra & fratrum nostrorum præsentia constitutis, utrique partium præcepimus dicere veritatem, & quantum quidem erat in narratione facti usque ad exitum Archidiaconi prædicti de choro neutra partium discordabat. Dicebant tamen clerici antedicti, quod multi qui exierant cum Archid. minis & terroribus fuerant inducti electioni à vobis postmodum factæ consentire. Cumq; tam à vobis, quàm clericis illis quæsiverimus diligenter, quot erant Clerici Capuani, qui electioni debuerant interesse, inventi non fuistis in responsione discordes, sed tam vos, quàm ipsi certum super hoc numerum designastis, & cum quæreremus sollicitè quot exierant cum Archid. Theatino, cùm appellationem apposuit, interpositæ appellationi faventes, licet in hoc à vobis præfati tres clerici discordarent, quod scilicet 12. vel 13. ad plus de Canonicis ab electione facta proponerent discessisse, & vos, eos esse 5. & aut 6. solummodò diceretis, secundum tamen expressum à vobis & ipsis Canonicorum numerum tres partes, & amplius erant in electione concordes: si etiam prædictorum clericorum assertio vera esset, quod scilicet 13. Canonici dissentirent. Quanquam autem ut prædiximus diligenter inquisivimus publicè veritatem, ne tamen aliqua videremur omittere, de quibus fides nobis erat plenior exhibenda, per quosdam de fratribus nostris sigillatim vos, & ipsos Clericos examinari præcepimus, ut quisque vestrum coram ipsis plenius, & securiùs exponeret veritatem: qui non aliud, quàm ante propositum fuerat, invenerunt. Interrogati verò clerici antedicti, qui quosdam Canonicorum dixerant minis, & terroribus ad consentiendum inductos, si viderint aliquibus quamlibet coactionem inferri, taliter responderunt, quod post factam electionem audiverunt quosdam de Canonicis aliis comminantes, & dicentes, de civitate trecenti vocentur armati, & tunc apparebit, quis electioni nostræ noluerit consentire: sed licet hoc dictum fuerit, non videtur tamen propter hoc cum armis aliquem venientem, vel ipsis coactionem aliquam intulisse. Cum autem ex utriusq; partis assertione constaret interpositam fuisse appellationem canonicam, quando ne fieret electio, nisi canonica, secundum mandati nostri tenorem; ad nostram fuit audientiam appellatum, videri poterat, quod post eam medio tempore nihil debuerit innovari; unde talis electio judicanda erat irrita, & inanis, ut potè post appellationem canonicè interpositam attentata; sed è contra cum appellatum fuisset, non ut nulla fieret, sed ut canonica, si factum electionis fuit canonicè subsecutum, non usique contra formam appellationis hujusmodi, sed magis secundum eam videbatur esse processum, & ideo licet post appellationem, non tamen contra fuit eadem electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda. Nam cum duæ partes & amplius electioni consenserint, & consentiant, licet cautum reperiatur in canone, ut tunc ex altera eligatur Ecclesia, cum nullus in propria fuerit repertus idoneus; quia tamen hoc in favorem introductum est clericorum, & cuique licet renunciare juri, quod pro se noscitur introductum, vos, qui duæ partes eratis, & amplius, cum quod duæ partes Capituli faciunt, totum facere dicatur, in hac parte juri, quod pro vobis facere videbatur, renunciare potuistis, & electionem de persona alterius Ecclesiæ celebrare, præsertim cum illud decretum locum videatur habere, quando clericis contendentibus, & invitis: alicujus violentia potestatis extraneus ingeritur ex adverso, propter quod sequitur in decreto, ut sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægravari, & quos ingeri sibi viderint ex adverso, non timeant refutare. Præterea, cum Sedes Apostolica caput omnium Ecclesiarum existat, & Romanus Pontifex Judex sit ordinarius singulorū, quando de ipsa quis assumitur in Prelatum alterius, ei posse objici non videtur propter capitis privilegium, quod obtinet plenitudinem quod de alia Ecclesia eligatur, cum à capite membra reputari non debeant aliena. Item cum post appellationem emissam, non ut fieret electio, quia talis appellatio nulla foret, sed ut fieret canonica, d. Archid. Theat. cum suis fautoribus chorum exiisset, & vos illos ut interessent electioni faciendæ vobiscum curassetis sollicitè revocare, quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos se fecisse videntur: propter quod electioni à vobis concorditer celebratæ de jure non posse contradicere videbantur: præsertim cum idem Archid. postea requisitus responderit, quod in præsentia nostra vellet suum ei præbere consensum; & ideo cum secundum statuta Lat. Concilii app. remota semper id debeat prævalere, quod à pluribus, & sanioribus fuerit ordinatum, nisi fortè à paucioribus, & inferioribus

alt-

aliquid rationabile objectum fuerit & ostensum, à A
vobis celebrata electio, tanquam à majori & saniori
parte, non obstante contradictione, vel appellatio-
ne paucorum debebat, & poterat rationabiliter con-
firmari, cum id, quod objectum extitit, & ostensum,
rationibus præmissis appareat rationabile non fuisse.
His taliter allegatis, quamquam contra personam il-
lius, quem elegistis, nihil unquam dictum fuerit, vel
objectum, quia tamen verbum Apostoli dicentis; Nemi-
ni citò manum imponas, debemus attendere diligen-
ter ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant, du-
ximus ex officio nostro, sicut decuit, procedendum. Et
quidem cum tria sint in persona electi præcipuè re-
quirenda, videlicet ætas legitima, morum honestas,
& literatura sufficiens, licet de honestate morum, tan-
quam ei, qui nobiscum est aliquandiù laudabiliter
conversatus, possimus ipsi laudabile testimonium per-
hibere; Illius quoque literaturæ, licet non eminen-
tis, tamen convenientis existat, ut pro defectu scien-
tiæ (sicut plenius intelleximus ab his, qui eam me-
lius cognoverunt) ab electione non deberet excludi; B
de legitima tamen ætate plenè scire non potuimus ve-
ritatem, de qua nec vos, ut accepimus, aliquid cogita-
stis; cum à multis cujus ætatis existeret, curaverimus
indagare, à nemine unquam audivimus, quod an-
num ætatis trigesimum attigisset. Cum autem secun-
dum prædicti Statuta Concilii, nullus debeat in Epi-
scopum eligi, qui trigesimum ætatis non egerit annum,
licet senectus venerabilis sit, non diuturna, nec an-
norum numero computata, sed cani hominis sint sen-
sus ejus, & ætas senectutis vita immaculata; quia
tamē post illa tria, quę Salomon asserit difficilia, quar-
tum quasi reputet impossibile, viam videlicet viri in
adolescentia sua, tanquam investigari non possit, Nos
Ecclesiæ pariter, & personæ provideri volentes, &
tam rationes, quàm canones observare, habito super
hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, quia pro-
positum vestrum providum intelleximus, & ideo pro-
pter urgentem necessitatem, & evidentem utilitatem
Ecclesiæ Capuanæ, quam in hac parte potius appro-
bamus, volumus ipsum firmiter perdurare, præfatum C
Subdiaconum nostrum, de communi fratrum nostro-
rum consilio vobis in procuratorem concedimus, libe-
ram administrationem etiam tam in spiritualibus,
quàm in temporalibus committentes. Quapropter di-
scretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, at-
que præcipimus, quatenus eum suscipientes, humiliter
& devotè, ipsi curetis plenariè de spiritualibus, &
temporalibus respondere, ut & ipsi profectum, & hono-
rem Ecclesiæ Capuanæ valeat studiosius procurare, &
dilectionem, quam vos ad eum habere proponitis, in
exhibitione operis experiri. Speramus enim in Domi-
no, quod sicut ei dedimus in mandatis, taliter in com-
missa sibi procuratione proficiet, quod sibi salutem, vo-
bis utilitatem, & nobis comparabit honorem. Da-
tum Lateran. &c. Raynaldus ob defectum ætatis
datus est Ecclesiæ procurator. Fuit ergo electus &
confirmatus ab Innocentio, non consecratus; ideo
in documento anni 1204. & in alio anno 1205. dici
tur electus, ejusdemque inspicitur subscriptio lite-
ris rubeis exarata, & signum in hunc modum in cir- D
culo † *Signatum est super nos lumen vultus tui Domi-*
ne. In medio. *Sanctus Stephanus, Rainaldus Ca-*
puanus electus. Anno verò 1210. jam cōsecratus sub-
scribitur, diciturque Archiepiscopus. Interfuit
Raynaldus translationi S. Andreæ à Petro Capua-
no Card. Amalphi celebratæ an. 1206. & Apostoli
digitum obtinuit, quem in Thesauro Capuano repo-
suit. Raynaldus memoratus anno 1. Honorii III. in
reg. Vat. ep. 97. Dat. 15. Kal. Maji. Paulò post oportet
obiisse, tametsi sunt qui illum referant ad ann. 1221.
confundentes illū cū alio ejusdē nominis successore.

LIX. 22 RAYNALDUS II. Capuæ Archiepiscopus
reperitur in quodam Instrumento Thesauri, qui cum
enuncietur secundus, oportet ipsum Raynaldo Co-
mitis Celani filio successisse, ad quem extat Epistola
Honorii in reg. Vat. n. 518. fol. 103. anno 5. qui fuit
Christi 1221. Hic mortem obiit an. 1222. ut Richar-
dus de S. Germano scriptum reliquit in Chron. nar-
rans Comitem Aversanum adiisse Celanum ad Co-
mitem Celanensem oppugnandum, ivisseq; cum eo
Abb. Casinensem, & Raynaldum Capuanū Archie-
pisc. in itinere subita & improvisa morte interiisse.

23 JACOBUS, Pactensis in Sicilia Episcopus LX
ab Honorio post diutinam trium annorum vacatio-
nem ad Capuanam Ecclesiam translatus est anno
1225. 7. Kal. Octob. ut liquet in epistola ejusdem
Pontificis ad Federicum Imp. quam integram re-
tulimus tom. 1. in Aversanis Episcopis ex reg. Va-
tic. num. 35. fol. 87. ann. 10. Pontificatus Honorii. de
qua translatione cum aliis facta loquitur idem Ri-
chardus ad eundem annum. *Eodem mense*, inquit,
scilicet Septemb. *quinque vacantibus in regno Ec-*
clesiis, Dominus Papa Honorius præfecit motu pro-
priæ voluntatis, inscio, & irrequisito Imperatore,
videlicet quendam Casinensem Monachum Joan-
nem, cognomento de S. Liberatore, Ecclesiæ S. Vin-
centii de Vulturno, Consanæ priorem quendam S.
Mariæ Novæ de urbe, Salernitanæ Famagustanum
quondam Episcopum, Aversanæ Cantorem Amal-
phitanum, & Capuanæ Pavensem (melius Pacten-
sem) Episc. quos tanquam in suum præjudicium pro-
motos, recipi Imperator in ipsis Ecclesiis non permisit.
An Jacobus iste à Federico Ecclesiæ Capuanæ red-
ditus sit, vel idem sit cum sequenti, prorsus ignoro;
tamen si conjecturari fas est, mihi videtur idem om-
nino esse cum sequenti.

24 JACOBUS, sive idem fuerit cum superio- LXI.
ri (1), sive alius, Capuanus fuit Archiepiscopus,
quem consecratum & Pallio donatum Gregorius
IX. Papa commendavit populo & clero Capuano
per Epistolam datam 6. Kal. Aprilis anno sui Pon-
tif. primo, salutis vero 1227. Extat Epist. hæc in Re-
gesto Vaticano ejusdem Gregor. num. 5. fol. 1. De
Jacobo isto Monachus in Catalogo hæc habet. *Fuit*
filius Danielis Amalphitani, & fratrem habuit Joan-
nem, ut patet ex instrumento 1241. Fuit Federici fa-
miliarissimus, & aliis magistratibus imperabat, ut Ca-
paccius notat. Cum inveniatur Archiepiscopus ab an.
1228. ipse dicendus est esse Archiepiscopus ille Capuę,
qui anno 1229. ut habet Bzovius, fuit in Palæstina
cum Federico Imper. Sub hoc Archiepiscopo an. 1241.
Ecclesia Capuana solvit Collectam Imperialem.
Habemus, inquit Monachus, *Instrumentum cum*
appensa bulla plumbea, in qua ex una parte sunt
imagines Sanctorum Stephani à sinistris, & Agathæ
à dextris, & ex altera imago & nomen ipsius Archie-
piscopi. Cæterùm Pater Jacobi Daniel, non patria,
sed cognomine Amalphitanus mihi videtur, ut illa
ætate vicus quidam Amalphitanus Capuæ nomina-
batur; at esto, fuerit Daniel Amalphitanus patria;
mihi certum est, Jacobum ipsum fuisse civem Capua-
num: certum est inquam ex Epistola Petri de Vinea,
in qua Jacobus appellatur compatriota, & concivis
Petri, Petri inquam de Vinea, quem esse Civē Capua-
num Scriptores communiter habent, & monumenta
Capuana demonstrant. Mutuas inter Petrum & Jaco-
bum datas epistolas ms. habemus in Thesauro. Hæc
ille. Ad hunc Jacobum scripsit Gregorius IX. anno 1.
Pontificatus ex reg. Vatic. ep. 5. idem Gregorius
ad Capitulum Capuanum dedit aliam epist. 13 Ka-
lend. Februar. ann. Pontificatus, quæ num. est 414.
fol. 251. ubi memoratus Alphanus bon. mem. Ca-
puanus Archiepiscopus, quo Præsule Capuam ve-
nit S. Franciscus, cui Ecclesiam S. Petri Capuanum
Capitulum tradidit ad Cœnobium ædificandum,
quod postea S. Francisci nomine fecerunt. Obiit
Jacobus post annum 1242. quo defuncto, auctori-
tate Federici II. Imp. in Capuana Ecclesia se in-
truserunt Gualterius, Fridericus & Corradus, qui
cum illegitimi fuerint Archiepiscopi, ab hac serie
exulare coegimus. Addam de Gualterio ex nobili,
pe

(1) Dubitatur hic in Ughello, an Jacobus iste alius sit, vel idem cum superiore ab Imperatore Federico suæ redditus Ecclesiæ. Nobis si conjecturare licet, alter est ab eo. Hic enim Jacobus, ut asseritur à Capaccio in Ughello allegato, fuit Imperatoris familiarissimus, & ejus nomine plurimis magistratibus imperabat, & cum ipso in Palæstinam abiit, ut habet Bzovius. Cur igitur quem arctissimo amoris fœdere sibi junctum habebat, ab hujus Ecclesiæ regimine respuere debuisset Imperator? Ulterius ne dum pallio donatus, sed consecratus dicitur à Gregorio IX. quod de altero Jacobo nequit prædicari cum Pactensis Episcopus inauguratus esset, & in sui translatione Pallio tantum decorandus esset. *Laurentius.*

peraotiquaque familia de Ocre nato. Hic à Federico anno 1249. appellatur Capuanus electus, suusque Capellanus, ac fidelis, atque in ejus gratiam Ecclesiæ Capuanæ restitui mandat bona omnia, quæ Petrus de Vin.a, ejusque consanguinei & affines à Capuanis Præsulibus obtinuerant, & Imperialis Curia, propter eorum rebellionem, proscripserat. Qua vero Gualterius nobilitate præditus, ac rerum agendarum experientia probatus fuerit, inde conjicere licet, quod in Regno Neapolitano, è septem supremis magistratibus sextum obtinuerit, quem magni Cancellarii dicunt. ut testatur fasciculus sextus fol. 5. in veteri tabulario Neapolitano; ubi etiam Rege Conrado deferente auctus dicitur Baronia Ocrensi, quæ præter id ominis oppidum Fossam, & Roccam de Cambio complectebatur. Ejus porrò parens fuit Comes Berardus de Ocra Albæ Comes, qui à Marsorum Comitibus genus repetebat.

LXII 25. M. MARINUS Neapolitanus è vetusta, nobilissimaque Filamarina familia, Patre Thoma, Matre Caieta gente Ebula pari nobilitate natus in Arce Guilelmæ Aquinatis Diœcesis. Adolescens majorum virtutum æmulator, Divi Thomæ Aquinatis discipulus, & legum Doctor eximius, ac divinarum, humanarumque literarum peritissimus evasit sub Gregorio IX. Curiæ se submisit, cognitaque ejus cum nobilitate generis spectata virtute, ab Innocentio IV. Gregorii successore Apostolicus Capellanus, ac Sacri Palatii Auditor, Thesaurarius & Canonicus Salesburiensis in Anglia, mox ob eximiam eruditionem S. R. E. Vicecancellarius, ac denique vir suavissimis moribus post longum Capuanæ Ecclesiæ interregnum, deturbato Pseudoarchiepiscopo à Federico II. olim in eam Cathedram intruso ab eodem Innocentio anno 1252. renunciatus est Capuanus Archiepiscopus. Jacobo prædefuncto legitimè successit Idibus Januarii, ut ex epistolis ejusdem Innocentii tum ad ipsum, cum ad Capuanum Capitulum scriptis libet afferere, quæ hic exhibentur è Vatic. regest. a nobis exscriptæ nu. 88. & 89. fol. 123. Pontif. 9.

Magistro Marino Capuano electo.

Claræ probitatis tuæ merita, tuaque laudabilis apud Apostolicam Sedem conversatio, & longa, placidaque familiaritas, en quibus te nobis & fratribus nostris exhibuisti gratum multipliciter, & acceptum instanter exposcunt, ut personam tuam, scientiautique ac moribus præditam, & præcipuis attollamus favoribus, & gratiis potioribus honoremus. Decet namque, ut quia circa nos & Romanam Ecclesiam studiosis claruisti servitiis, sic specialibus efferre beneficiis studeamus. ut ex hoc appareat evidenter, quod tuæ nequaquam esse possumus immemores bonitatis, sed intendimus firmiter inter cæteros Ec-

A *clesiarum Prælatos te semper in nostris gerere visceribus prædilectum. Hinc est quod cum Ecclesiæ Capuanæ diutius Præsulis destitutæ solatio, quæ inter alias Regni Siciliæ dignitate, ac nobilitate refulget, te tunc prædictæ Ecclesiæ Romanæ Vicecancell. de Apostolicæ plenitudine potestatis, habito fratrum nostrorum consilio, in Archiepiscopum præfecimus & Pastorem; quia eò amplioris gratiæ præferendus es munere, quò celsiori virtute laudabiliter invenitis. Nos volentes ob id personam tuam singulari quasi honorificentia honorare, omnia beneficia & præbendas, ac centum marcarum argenti de Thesaurariæ Saresburien. necnon & alios totidem marcarum redditus de Ecclesiæ Deltnen. Diœces. Elien. proventibus tibi debitos, donec in beneficiis usque ad certam marcarum argenti summam in Regno Angliæ tibi provisum extiterit, prout in ordinationibus super iis factis, & auctoritate Apostolica confirmatis plenius continetur, quæ ante hujusmodi tuam promotionem habebas tibi auctoritate Apostolica plenariè reservamus, ita quod*
B *ea omnia simul cum Ecclesia Capuana liberè licenter retineas, ipsorumque fructus, redditus & proventus, nec non & omnia quæ tibi eorum ratione antea competebant, integrè percipias, sicut prius. Non obstantibus Constitution. Concilii generalis, & quibuscumque consuetudinibus, vel statutis contrariis, juramento, confirmatione Apostolica, seu qualibet alia firmitate roboratis, & indulgentia Sedis Apostolicæ, quæ forte Anglicis, vel aliis est concessum, ut si quis Italicus, vel Sedis ejusdem officialis promoveatur ad aliquam Prælaturam, beneficia ipsius prius ab ipso in Terris illorum habita liberè aliis tanquam vacantia per eos, ad quos beneficiorum ipsorum spectat donatio conferantur, & quibuslibet aliis Apostolicis indulgentiis quibuscumque personis, vel locis generaliter, vel specialiter concessis, per quas hujusmodi nostra gratia, vel reservatio posset quomodolibet impediri. etiamsi de ipsis, & eorum tenore de verbo ad verbum, vel de ipsarum, seu locorum aliquorum nominibus plenam & expressam fieri oporteat in præsentibus*
C *mentionem, & ut liberum atque plenum absque ullo obstaculo de hac nostra reservatione consequaris effectum, decernimus penitus irritum & inane quicquid contra eam super præmissis beneficiis, præbendis, fructibus, proventibus ac redditibus ducentarum marcarum per quoscumque fuerit attentatum. Nulli ergo, &c. nostræ reservationis, & constitutionis, &c. Dat. Perusii Idibus Jann. Anno 9.*

Capitulo Ecclesiæ Capuanæ.

Debitum officii nostri requirit, ut inter sollicitudines alias, quibus assiduè premimur, specialiter circa Ecclesias solertiam adhibentes, ipsorum utilitatibus intendamus, in eo maximè ut inducatis, ne longæ vacationis dispendia patiantur, de talium celeriter nostræ diligentiæ studio provideatur substitutione pastorum, per quos spiritualiter, & temporaliter continuum suscipiat auctore Domino incrementum, & illis præcipuè, quæ Romanæ noscuntur Ecclesiæ nul-
D *lo medio subjacere, cum quanto specialiùs subsunt ei, tanto de ipsis teneamur sollicitius cogitare. Sanè circa statum Ecclesiæ Capuanæ diligenti consideratione pensantes inter cetera, quibus à suorum oppressione gravaminum relevari eadem creditur, id occurrit præcipuum sensibus nostris ad ipsius & filiorum suorum opportunum solamen, quod provideretur tam nobili sponsæ, tamque famosæ inter alias Regni Siciliæ Ecclesiae, honorabili quoque, sed viduatæ diutius de conspicuo utique sponso, & multa providentia circumspecto, per cujus prudentem industriam, & prudentiam eligentem utilitate suis incommodis, defectibusq; consuli plenè posset, quibus collapsa dignoscitur, & tempore jam longo depressa. Verùm quia post diutinæ meditationis examen in dilecto filio magistro Marino tunc Ecclesiæ Romanæ Vicecancellario invenimus evidenter, quod de ipsius persona utilis ac sufficiens eidē Ecclesiæ provisio fieret, nos publicæ & propriæ utilitatis bonum in Episcopo ejusdem Eccl. Capuanæ*

pro-

profectibus postponentes, probitatis ipsius, conversationis quoque laudabilis apud Sedem Apostolicam, & longæ placidæque familiaritatis gratiosis interpellantibus meritis, ex quibus se nobis idem, & fratribus nostris gratum præbuit multipliciter & acceptum, prætlegimus ipsum de plenitudine potestatis Apostolicæ, habito ipsorum fratrum nostrorum consilio diligenti, præficiendum duximus in vestrum, ac prædictæ Ecclesiæ Archiepiscopum, & Pastorem, utpote virum morum honestate præclarum, eminenti scientia præditum, & consilii circumspectione maturum. Attendentes in hoc potissimè ipsius emolumentum Ecclesiæ spectale cum nobis, & ejusdem Sedis obsequiis hominem sic necessarium, quamquam invitè, subtrahendum duxerimus, & utilitatibus dictæ Ecclesiæ concedendum in hoc tantùm nostris circa cum satisfieri videtur affectibus, quod sic ipsum cujus eidem Sedi præsentia plurimùm opportuna dignoscitur à nobis emittimus, quod cum nobis in Capuana Ecclesia reservamus, & salutis consilia, & auxilia opportuni regiminis, honoris quoque vobis & ipsi Ecclesiæ auctore Deo felicia proveniant incrementa. Quocirca universitatem vestram rogandam duximus attentius, & monendam præcipiendo mandantes, quatenus ipsum tanquam patrem, & Pastorem animarum vestrarum devotè suscipientes, obedientiam, & reverentiam debitam impendatis, ipsius monitis & mandatis salubribus humiliter intendendo. Alioquin sententiam, quam idem ritè tulerit, &c. usque observari. Datum Perusii Idibus Januarii Anno 9.

Itaque Marinus Archiepiscopus electus toto ferè vitæ suæ spatio summa ingenuitate, summoque labore Sanctæ Sedi, decemque Pontificibus Maximis inservivit, ut monumenta ab ipso relicta testantur, quæ tribus magnis voluminibus distincta sub nomine M. Marini de Ebulo m. s. in Bibliotheca Vaticana asservantur, unde posteri in dictandis Apostolicis literis formulam & modum tanquam è lucidissimo fonte hauserunt. Nec defuit Marino fortitudo in adversis, & in prosperis summa animi demissio. A Federico II. Imp. Ecclesiæ infensissimo hoste, tanquam unus ex præcipuis Pontificiæ majestatis defensor, Imperialis aulæ reus factus à toto Regno proscriptus est; eo defuncto sub Conrado, & Manfredo Regibus, tunc electus Capuanus Archiepiscopus, ab iisdem eo sacerdotio spoliatus, in Gualterium, indè Conradum intrusos, ita se invictum ostendit, ut iis debellatis Capuanam Ecclesiam diu in servitute positam, liberam fecerit, eamque, Apostolicis impeditus negociis nondum consecratus in Alexandri IV. manibus liberè resignavit, ad quam dignitatem, nec Alexander, neque ejus successor Urbanus IV. ob tanti viri reverentiam neminem assumpserunt: ejus cum laude meminit Urbanus ipse, dum Jacobo Philamarino Marini germano fratri, & Marottæ (hæc fuit ex familia Caracciola) ejus uxori in quarto affinitatis gradu conjunctis indulsisset in hæc verba ex regest. Vatic. Urbani ep. 18. anni primi.

Jacobo Filomarini Civi Neapolitano & Marottæ uxori ejus.

Licet in quarto affinitatis gradu conjugalis copula sit sacris Canonibus interdicta; consuevit tamen super hoc Sedes Apostolica dispensare cum illis, qui per suam & suorum devotionem dispensationis gratiam promerentur. Cum igitur q. Aloara uxore tua fili Jacobe, tibi filia Marotta quarto consanguinitatis gradu attinente viam universæ carnis ingressa invicem matrimonialiter, sicut asseritis duxeritis contrahendum, & plures filios susceperitis ex eodem, ac ex divortio, si, quod absit, inter vos celebrare contingeret, non leve posset scandalum suscitare. Nos vestræ devotionis obtentu ac consideratione dilecti fil. M. electi Capuani fratris tui, fili Jacobe, super hoc vos graciosè prosequi, & favorabiliter intendentes vobiscum quod hujusmodi affinitatis impedimento nequaquam obstante in sic contracto matrimonio licitè remanere possitis, auctoritate Apostolica dispensamus, prolem ex ipso matrimonio susceptam fore legitimam decernentes. Nulli ergo nostræ dispensationis, &c. Datum Viterbii 15. Kalend. Decemb. anno primo.

Interea defuncto Urbano Clemens IV. in Sede Petri successit, à quo Marinus invitus trahitur iterum ad Capuanam Ecclesiam gubernandam anno 1266. eidemque præficitur 5. Kal Junii anno Pontif. II. ex regest. Vatic. epist. 82. fol. 81. Viterbii ab eodem Pontifice munus consecrationis accepit, & in Curia ad munera Vicecancellarii obeunda retinetur. Tandem cum diu & incessanter Gregorii X. aures pulsasset, obtenta venia ad desideratam sibi concreditam Ecclesiam desideratus pervenit, in qua deinceps per novem & decem annos in ordinando Clero, Diœcesi visitanda, Synodis celebrandis, & populo piis operibus instruendo indefessè, reliquum vitæ consumpsit, ac plenus meritis octuagenario major Christiano cœlo aripitur 6. Id. Martii anno sal. 1285. humatus pergrandi, ac marmoreo tumulo in Cathedrali, nulla tamen tanti Præsulis proloquente inscriptione: ejus tamen honorariam memoriam paucis abhinc annis Neap. in sacra æde Archiepiscopali renovavit Ascanius Card. Philamarinus Archiepiscopus Neapolitanus; inscriptio marmorea sic prostat legentibus.

Marinus Thomæ Philamarini
& Cajetæ Ebulæ filius
S. Thomæ Aquinatis discipulus:
Omni doctrina & virtute
ornatissimus,
Qui cum decem Pontificibus Maximis
Probatam fidelemque
Romæ impendisset operam,
Vicecancellarius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Canonicus Salisberiensis,
& Capuanus Archiepiscopus
creatus est.
In sua Ecclesia contra Federicum Imperatorem fortiter à se defensa:
Ac per XXXX. annos sanctè administrata obiit, & sepultus est.
Anno ætatis suæ LXXX.
Christi nati M. CC. LXXXV.
Ascanius Philamarinus
S. R. E. Cardinalis
Archiepiscopus Neapolitanus,
ut tam præclara gentilis sui
De re Christiana, æquè, & litteraria
meritissimi
memoria extendatur
posuit
Anno Domini MDCXXXXIII.

In hoc elogio aliqua videntur corrigenda, ubi habet, *in sua Ecclesia contra Federicum Imperatorem fortiter à se defensa*, melius dixisset, contra Federici Imperatoris filios: nam Federicus obierat anno 1250. Marinus Capuanus Archiepiscopus adlectus est an. 1252. mortalitatem explevit ann. 1285. per annos tantùm triginta tres sanctè Capuanam Ecclesiam administravit; non annos XL. ut in elogio legitur. Cur autem Marinus in suo Formulario de Ebulo cognominatur? cum ille idem sit Marinus Filamarinus Archiepiscopus Capuanus? ex verisimili conjectura mihi videtur in memoriam materni generis nobilissimi de Ebulo cognominari voluisse, namque natus dicitur gente Ebula in Arce Guillelmæ, non de Ebulo in brevi ejus elogio, quod hic libet exscribere ex Formulario ejusdem à regest. Vat. Innocentii IV. anno Pontif. 12. fol. 183 à tergo. *Marinus natione Italus, patria Arcis Guillelmæ Aquinatæ Diœcesis in Campania natus gente Ebula, divini humaniq; juris instructissimus fuit. Nicolao germano fratri egregio legum consulto doctrinæ laudibus non inferior. Romam venit, & inter Pontificios Capellanos, quos Rotæ Auditores vocant, litibus judicādis op-*

tatur. Sub Innocentio IV. is non solum divinarum legum scientia pollens, verùm in dictandis, scribendisque Epistolis clara doctrina excelluit, ob id ab eodem Innocentio S. R. E. Vicecancellarius electus est. Formularium scripsit in septem lib. distinctum; alia sui ingenii monumenta reliquit. Ab eodem Pontifice Canonicus & Thesaurarius Sarisberiensis in Anglia, mox Capuanus Archiepiscopus electus. Verum Marinus munus consecrationis non suscepit ad Alexandri IV. tempora, & eam Ecclesiam sponte dimisit, de qua Ecclesia non fuit de Pastore provisum neque ab ipsomet Alexandro IV. neque ab Urbano IV. virtuti, & sanctitati animi hujus viri illam reservantibus. Tandem à Clemente IV. ad eandem Ecclesiam gubernandam Marinus trahitur invitus Viterbii ann. 2. ex reg. Apost. & consecratur. Obiit octuagenario major, anno Honorii IV. secundo, qui illi subrogavit Cynthium de Pinea nomino, Romanum ex electo Tripolitano, sub Dat. Kal. Junii ann. 2. Claram quoque de Marino hoc Capuano Archiepiscopo habemus memoriam in processu Canonizationis Sancti Thomæ Aquinatis temporibus Joannis XXII. ab Archiepiscopo Neapolitano, & Episcopo Viterbiensi consarcinato, in quo rotundè habetur Marinus ex gente Filamarina fuisse. Verba sunt ista: *Eadem die Martis, ultima Julii 1319. Nobilis vir Nicolaus de Filomarino testis citatus, & juratus in forma supradicta inquisitione dicere veritatem; & primò interrogatus de vita & conversatione prædicti fratris Thomæ, dixit se audivisse, quod fuerat sanctæ vitæ, & conversationis honestæ, homo magnæ castitatis, humilitatis, & sobrietatis, & excellentissimæ sanctitatis. Interrogatus à quibus prædicta audierat dici, dixit, quod à Domino Marino patre suo, & à Domino Marino patruo quondam Archiepiscopo Capuano, qui dictum fratrem Thomam cognoverat & viderat, & diù conversatus fuerat cum eo, & quem habuerat in maxima devotione & reverentia; adeo quod quando prædictus patruus nominabat dictum fratrem Thomam propter sanctam vitam ipsius semper quasi lacrymabatur, &c.* Processum ex authentico exemplari nos ipsi legimus, & hæc exscripsimus indulgente bon. mem. Constantino Abb. Cajetano, apud quem extabat. Igitur ex iis omnibus certissimis monumentis relatis fatendum est Marinum ex gente Filomarina fuisse, & quanquam ego non modicam operam, diligentiamque adhibuerim, nunquam reperire potui Marinum, quem de Filamarinis vocant, diversum fuisse ab illo Marino, cui cognomen de Ebulo fecerunt: cum unus idemque fuerit Marinus, qui ab Innocentio IV. ad Capuanam Ecclesiam administrandam admotus. Nec prætereundum, quod Marino tunc electo Capuano Alexander Papa IV. anno 1254. Ecclesiam Capuanam solemni ritu consecravit, ut ex diplomate dato Anagniæ patet an. Pontif. primo, Christi 1255.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Marino electo, & Capitulo Capuano salutem, & Apostolicam benedictionem.

Consecrationes altarium, in quibus Christus immortaliter vivens ad nostrorū abolendam criminum corruptelam in ministerio immolatur Altaris, Christianus populus cum puritate animi venerari tenetur dedicando membra sua Domino servitura justitiæ in sanctificatione quæ prius iniquitati, & immunditiæ serviebant, ut sic, quæ per Christi ministros in Ecclesiis visibiliter exhibentur, mysticè in templo fideles animæ divinitùs peragant. Cupientes itaque quod Ecclesia vestra, quæ per nos ad honorem Dei & Beati Stephani Protomartyris extitit dedicata; festivitatum diebus à fidelibus frequentetur, & frequentantes pro tali solemnitate, quam peragunt, spirituali munere gratulentur, de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad Ecclesiam vestram in duabus festivitatibus Protomartyris memorati Sancti in Revelationis, & Natalis ejusdem, ac in die anniversario dedicationis ipsius Ecclesiæ, & usque ad octavum diem earundem festivitatum, & dedicationis causa devotione accesserint annuatim unum annum, & duas quadragenas de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Anagniæ Id. Septemb. Pontif. nostri anno primo.

26. CYNTHIUS de Pinea, nobilis Romanus ex electo Tripolitano Episcopo ab Honorio IV. sublectus est Archiepiscopus Capuanus 5. Kal. Junii, salutis anno 1286. ex epist. Vatic. reg. num. 5. fol. 133. anno Pont. 2. Quatuor omninò annis optimè sedit, mortuusque est sub Nicolao IV. anno 1290. LXIII.

27. SALIMBENE, Canonicus Parisiensis, defuncto Cynthio per Berardum Prænestinum, & Gerardum Sabinensem Episcopos Cardinales Apostolicæ Sedis in Neapolitano Regno Legatos, quibus Capuanum Capitulum ad futurum Archipræsulem denominandum potestatem dederat, designatus est Archiepiscopus Capuanus, & à Nicolao IV. confirmatus anno 1291. 4. Id. Feb. ex reg. Vatic. epist. 735. fol. 148. an. 3. munus consecrationis ab eodem Urbeveteri recepit. Eidem ab eodem Nicolao omnes donationes factæ olim à Federico II. Imp. Ecclesiæ Capuanæ fuerunt affirmatæ an. 4. Pontif. ep. 21. fol. 44. in Vatic. regest. Quo Præsule Cœlestinus V. Capuam venit, & Indulgentiam elargitus est fidelibus visitantibus Ecclesiam Cathedralem Sancti Stephani. LXIV

Cœlestinus Episcopus servus servorum Dei. Universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem, & optatam benedictionem.

Splendor paternæ gloriæ, quæ sua mundum illuminat ineffabili claritate pia vota fidelium de clementissima ipsius Majestate sperantibus, tunc præcipuè benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas Sanctorum precibus & meritis adjuvatur. Rogamus itaque universitatem vestram, & hortamur in Domino, in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus ad Ecclesiam S. Stephani Capuani petituri à Domino veniam delictorum, in humilitate spiritus accedatis. Nos autem, ut Christi fideles sint ad merita promptiores, sicut fiduciam habentes consequendi munera gratiosa Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui Ecclesiam ipsam in festivitatibus ejusdem Martyris, & in anniversario die Dedicationis ejusdem Ecclesiæ venerabiliter visitaverint, unum annum & quadraginta dies, illis verò, qui in festo Omnium Sanctorum devotè illac accesserint, annuatim tres annos, & tres quadragenas de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus.

Datum Capuæ 3. Non. Novemb. Pont. nostri Anno primo.

Mortem obiit Salimbene anno 1295.

PE-

LXV. alle hoc fuit Michael del Giudice in descript. Montis regalis. Monds.

28. PETRUS Gerra *a*, Ferentinas, vir illustris, Archiepiscopus Montisregalis in Sicilia, à Bonifacio VIII an. 1296. 8. Id. Janua. ad Capuanam Ecclesiam translatus, inde ad Patriarchatum Aquilejensem evectus ab eodem Pontifice anno 1299. Quem Præsulem mirum in modum res ab ipso præclarè gestę illustriorem fecerunt. Soranus antea fuerat Episcopus, mox Reatinus, inde Montis regalis, Capuanus, & Aquilejensis Patriarcha, in Gallia, Hispania, aliisque Christiani Orbis partibus legationes obivit felicissimè: quinque supra triginta annos, has quinque, diversis temporibus felici omine rexit Ecclesias, ut alibi diximus. B

LXVI a De en Ciaconius Oldoinit. 2. col. 331.

29. LEONARDUS Patrassus *b* de Guercino Bonifacii VIII avunculus, Episcopus Alatrinus, mox [„ *Æsinus postea*] Aversanus, à Bonifacio translatus est ad Capuanam Ecclesiam 8. Kalen. Aug. 1299. pauloque post factus est Episcopus Cardinalis Albanus. De quo vide 1. tom. in Episcopis Albanen. Alatrinis & Aversanis.

LX VII. 30. ALBERTUS, antea Episcopus Tarracinensis, factus est Capuanus Archiepiscopus per translationem Leonardi ad Albanensem 3. Non. Junii 1300. ex reg. Vatic ep. 187. fol 310. ann. 6. Bonifacii: obiit Albertus eodem anno. C

LX VIII. 31. JOANNEM è familia Capuana ejusdem Civitatis, olim Conferensis in Hybernia Episcopum, tunc Archiepiscopum Beneventanum, in demortui Alberti locum Bonifacius VIII. ad hanc Capuanam Ecclesiam transtulit 4. Non. Januar. an. 6. sui Pontificatus, qui fuit Christi 1300. (1) cujus translationis diploma. Datum Laterani est in reg. Vatic. num. 36 a. fol. 558. cui pallium traditum fuit à Matthæo S. Mariæ in Porticu, Francisco S. Mariæ in Cosmedin, & Petro S. Mariæ novæ Diac. Card. Sedit ann. 4. mortuusque est ann. 1304 Hic ille est Joannes, qui Beneventanæ suæ primæ Ecclesiæ multa bona mobilia auro, & argento contexta ad divinum cultum spectantia secum asportaverat, remisit, alia-

A que dono transmisit anno 1301. quorum meminit litera ejusdem Joannis ad Adenulphum ejus in Beneventana Ecclesia successorem, & Capitulum ejusdem Ecclesiæ, quas recitat Monachus, & ita se habent.

In Christo Patri amico carissimo, Domino Adenulpho Archiepiscopo, & discretis viris Capitulo Benevent.

Joannes miseratione Divina Capuanus Archiepiscopus, salutem & plenum sinceritatis affectum.

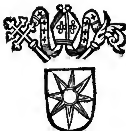
Ecce remittimus vobis bona infrascripta per discretum virum Abbatem Franciscum Thesaurarium Ecclesiæ vestræ Beneventan. inter quæ sunt quædam nostra specialia, quæ vobis concedimus, videlicet mitram unam cum smaltis auro & argento, lapidibus & pernis ornatam, cum Mitrali, in quo ponitur ipsa Mitra, cum una corrigia de seta rubea udebata de argento, & unam aliam Mitram albam simplicem. Item vas unum quod dicitur Tabernaculum, de argento cum sua cascia. Item Bosidam unam de Ebore. Item planetam unam viridis coloris cum frisis de auro: Item pluviale unum cellatum cum magno friso. Item tunicellam unam viridis coloris. Item Dalmaticam unam rubeam. Item tobaleam unam ad setam & aurum pro Altari majori ad operu pensole. Item tobaleam unam de seta listatam de auro datam in recompensatricem cujusdam alterius tobaleæ. Item pettenem unum de eburr: Item calicem unum cum patena de argento deauratum. Item crochiam unam cum bacalo de ebure. Item tria pallia de setu. Item quinque tobaleas cum seta pro Altari. Item planetam unam de seta, Camisum unum, stolam unam, manipulum unum, & amictam unum. Item tobaleam unam viridis coloris ad tenendum super patenam. Item corporale unum cum casa ad aurum, & Imagines: Item campanellam unam. Item anulum unum Pontificalem de auro, magnum. Item quendam alium anulum de auro. Item Antiphonarium unum de die. C *Item scrinia duo coloris viridis pro Capella. Item eree acus de argento cum lapidibus pro pallio. Item par unum arethecarum de seta alba, cum smaltis impennatis, quod donavimus ipsi Ecclesiæ Beneventanæ. Item Frisium unum de auro, quod etiam nos donavimus prædictæ vestræ Ecclesiæ Beneventanæ, & vobis semper in omnibus amicabiliter complacere. Valete.*

Datum Capua die quartodecimo mensis Martii.

Causa cur Joannes secum bona illa mobilia Benevento Capuam adduxerat, deindè Capua Beneventum remiserit, illa censenda est, cum ab illa Ecclesia translatus ad Capuanam accessisset. pretiosa illa cum cæteris ejus mobilibus casu invecta sunt, quę deindè remissa sunt. Joanni potestatem fecit Bonifacius, ut Bzovius scribit ad annum 1301. introducendi Mariam Siciliæ Reginam in Monasterium Monialium S. Petri Ord. Prædicat. Neapoli, quique designatus decimarum collector, ad judicium vocatus est à Benedicto XI. anno 1304. ubi obiit.

D 32. ANDREAS Pandonus, Adenulphi filius, nepos Bartholomæi de Capua, nobilis genere, sed virtutibus, probitateque vitæ nobilior, cum diu fuisset Brundusinus Archiepiscopus, ad patriæ sedem translatus est Nonis Junii 1304. à Benedicto XI. rejectis Bartholomæo Decano Capuano, & Guillelmo Ebroydi Regis Siciliæ Cancellario in contentione electis post Joannis obitum, ut narrant epistolæ ejusdem Benedicti in reg. Vatic num. 275. an. 1. Andreæ pallium tribuit Clemens V. anno Pontif. 2. Salutis 1306. 18. Kal. Septemb. Præfuit annis 7. Excessit verò 4. Id. Septemb. anno 1311. LXIX

(1) Hoc minime potest subsistere. Cum enim ex ipso Ughello Albertus successerit Leonardo inde amoto per assumptionem eum Cardinalatus honor ad Episcopatum Albanensem 3. Non. Junii 1300. & ipse Leonardus Albanensem obtinuerit die 2. Martii ejusdem anni, Joannes igitur præcessisset Leonar di absolutionem ab hujus Ecclesiæ vinculo, nedum ipsum Albertum, si ad hanc accessisset Ecclesiam in ipso exordio anni 1300. Repone igitur pro an. 1300. an. 1301. & pro anno sexto Bonifacii septimum. *Lucentius*.

LXX 33. **INGIRANNUS** Stella, ex Provincia Provinciæ nobilis Gallus, Canonicus Sistaricensis, Regius Capellanus & Consiliarius, successit Andreæ jussu Clementis V. 13. Kal. Aug. anno à Christo nato 1312. jam antea à Capitulo una cum Francisco Carazolo Ecclesiæ Parisiensis Cancellario, & Bartholomæo Brundusino Archiepiscopo in dissensione postulatus, quibus duobus rejectis, Stellæ Clemens Capuanum Sacerdotium contulit, ex Vatic. reg. ep. 499. fol. 104. an. 7. Clementis. Fuit Ingirannus omnium scientiarum genere optimè eruditus, ac singulari prudentia præditus, summaque familiaritate Roberto Regi conjunctissimus consiliarius, & quæstor, ut Capaccius scribit, deinde auctus Archiepiscopali dignitate, magnus Regni Cancellarius creatus est anno 1320 cujus magistratus auctoritate Neapolitano Gymnasio præfuit, ejusque dignitati ut consuleret, denuo ex studiis redeuntes scholares novo examine probandos statuit. Interfuit cum Prisciano fratre Classi, qua Calabriæ Dux Roberti filius Siciliam invasit anno 1325. Quo tempore affines quoque divitiis, ac dignitatibus claruere, inter quos Petrus Stella Regis Cubicularius, & Vicarius Magister Rationalis, & Quæstor, tum etiam consiliarius, Comestabilis, & Canonicus Cameracensis. Interfuit canonizationi S. Thomæ Aquinatis Avenione celebratæ à Joanne XXII. anno 1323. & quarto loco oravit præsente Roberto Rege. At qualis, Ingiranno Archiepiscopo, Cathedralis Ecclesiæ status esset, indicant statuta ab illo, & Capitulo edita anno 1315. quæ hic ex Monacho exscribimus.

In primis statuerunt communi voto, & consensu, de bonis communibus ipsius Congregationis Capituli, in quibuscunque consistant, triginta præbendas, singulas per se divisas viginti integras, Presbyteris decem, & Diaconibus decem: viginti dimidiat in Subdiaconatus officio constitutis: qui numerus etiam in portionibus de bonis quotidianarum distributionum in ipsa Ecclesia observatur. Item ordinaverunt, & constituerunt, quod si aliqua de prædictis prævendis pro tempore vacare contigerit, si est præbenda, assequatur ipsam antiquior Canonicus, qui in Sacerdotali, vel Diaconali ordine fuit primitùs institutus in Canonicum, & cui locus, & stallum in Capitulo fuerit assignatur, qui dari Sacerdotibus, vel Diaconibus hactenus consuevit: si verò dimidia fuerit præbenda vacans, assequatur ipsam antiquior Canonicus, qui in ordine Subdiaconali fuerit primitùs in Canonicum institutus, & cui locus, & stallum in Capitulo fuerit assignatus, qui Subdiaconibus dari, & assignari consuevit. Si verò nullus Canonicus in ordinibus ipsis esset expectans, præbenda ipsa integra, vel dimidia vacans teneatur in communi, donec aliquis ex ipsis Canonicis mandato Archiepiscopi ordinetur, &c. Item quod si aliqua præbenda integra, vel dimidia ibidem vacaverit, possit antiquior canonicus in receptionis tempore, non ætatis, præbendam in ordine suo vacantem infra decem dies optare: qui si optaverit, præbendam ... assequatur primo expectans, & si non esset expectans, assequatur ille, quem D. Archiepiscopus duxerit in Canonicum, & ad eadem ordinem promovendum. Item, quod dignitates habentes in ipsa Ecclesia præter illa annexa, quæ habent, habeant præbendam secundum ordinem, quem requirunt ipsæ dignitates; includantur tamen infra numerum triginta præbendarum dictarum. Item quod de ipsis præbendis triginta, præbenda una prædicto Domino Archiepiscopo ratione Thesaurariæ penitus reservetur. Item quod remaneant in communi tot possessiones, vel redditus, quot valeant per annum uncias triginta pro communi mensa, & de ipsis possit provideri Canonicis non ordinatis, Acolythis & servientibus Ecclesiæ secundum consuetum, &c.

Hæc ex uno Instrumento Thesauri; plura enim sunt, in quorum altero sunt hujusmodi litteræ.

Noverint universi, præsentes litteras inspecturi, quod nos Ingerannus, miseratione divina, Capuanus Archiepiscopus, attendentes grata obsequiorum merita à Dopno Guillelmo de Carpinono nostræ Capuanæ Ecclesiæ Canonico nobis hactenus collatorum, testamentum per eum conditum, seu ultimam voluntatem auctoritate literarum bon. mem. quondam Domini Andreæ Archiepiscopi Capuani prædecessoris nostri sibi proinde concessarum tenore præsentium acceptamus, ratificamus, ac nostrum ad id præstantes assensum ratum & firmum habentes quicquid prædictus D. Guillelmus in sua dudum legavit seu disposuit voluntate. Concedentes etiam eidem Dopno Guillelmo plenam & liberam potestatem, quod in prædicto suo testamento, seu ultima voluntate possit addere, & minuere seu mutare pro suæ arbitrio voluntatis. Juribus tamen dictæ nostræ Ecclesiæ, ac cujuslibet alterius semper salvis. In cujus rei testimonium præsentes literas meo sigillo pendenti munitas sibi exindè duximus concedendas. Data Neapoli anno Domini millesimo trecentesimo quintodecimo, die tertiodecimo Junii tertiædecimæ Indictionis.

Excessisse videtue Ingirannus circa finem anni 1333. condito ante testamento ad favorem Scholarium studii Neapolitani.

LXXI 34. **RICHARDUS** cognomento de Rugerio, Civis, & Archidiaconus Salernitanus, dissidente Capitulo Capuano, qund post Ingiranni obitum Benedictum Archidiaconum Capuanum, Guizardum Abbatem Cavensem, ac Nicolaum de Ebulo Canonicum Capuanum elegerat, tribus his reprobatis evasit Archiepiscopus Capuanus ex delectu Joannis XXII. anno Salutis 1334. 12. Kal. Martii anno Pontif. 18. ex reg. Vatic. Vir sanè pius, & doctus interfuit coronationi Joannæ Reginæ anno 1344. Decessit verò postquam decem & sex omninò annos in administratione explesset 1350. quem aliquando Rizardum, & Aliardum nominatum inveni.

LXXII. 35. Fr. **VASINUS** Rolandus ex Ordine Minorum olim Episcopus Gardiensis *a*, indè Eugubinus, ad hanc Capuanam Ecclesiam translatus per

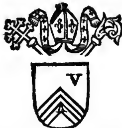
obi-

obitum Richardi à Clemente VI. anno 1350. 18. Kal. Julii anno Pontif. 9. ut in reg. Vatic. epist. 5. Fuit Reginæ Joannæ primæ perfamiliaris & charus, Campaniæ & Maritimæ Rector. Obiit anno 1351.

LXXIII. 36. JOANNEM fortassis de Porta, Salernitanum, olim Archiepiscopum Corfiensem, indè Brundisinum & Oritanum, ad hanc Capuanam Ecclesiam transtulit Innocentius VI. anno 1352. ex epist. 72. fol. 23. reg. Vatic. Hunc idem Innocentius legavit in Aquitaniam ad pacem inter Reges Galliarum, & Anglorum ineundam 1355. eodemque munere functus pro Ludovico & Joanna Regibus ad eundem Innocentium. Rexit hanc Ecclesiam annis quinque; obiit anno 1357 eoque defuncto datus est Capuani Archiepiscopatus administrator
LXXIV. ALBERTUS Albertinus Avellinensis Episcopus ad Sedis Apostolicæ beneplacitum.

LXXV. 37. REGINALDUS, sive Raynaldus Canonicus, & Cantor Antisiodorensis Ecclesiæ in Gallia, ab Innocentio VI. Capuanus Archiepiscopus designatus est 5. Id. Maii anno 1358. ex ep. 34. fol. 33. Pont. 6. reg. Vat. Hic cum in vetustis codicibus Capuanæ Ecclesiæ reperisset Cancellariæ officium inter alias Cathedralis dignitates fuisse, Cancellario certam quandam terram attribuit, decrevitque ut ille ex numero Diaconorum esset. Sedit ad annum usque 1364.

LXXVI. 38. STEPHANUS Sulmonensis ex nobili gente de Sanitate, cum esset vir doctus, moribusque præclarus, ex Aptensis Ecclesiæ in Galliis Præposito, & Canonico ad Capuanum Archiepiscopatum anno 1364. 13. Kal. Junii ab Urbano V. delectus est. Hic Archipræsul Beatissimæ Virginis Mariæ devotissimus fuit, quamobrem in Ecclesia S. Mariæ Majoris aliqua mobilia ornamenta, præcipuè Crucem argenteam dono dedit, in qua hæc incisa carmina leguntur, ubi & insignia suæ familiæ de Sanitate spectantur, duo scilicet tignia argentea in area scuti cærulea.

A *Stephanus Ecclesia Capuæ Prælatus honore,*
Ut fierem fecit, Lector, Crux certe decora.
Hunc genuit Sulmo, genitus quo providus Actor
Extitit & nostri Masius per singula factor:
Tunc anni Domini currebant mille treceenti,
Et decies septem fuimus quo morte redempti.

Anno 1375. Stephani Præsulatus secundo Clerus tam urbanus, quàm totius Capuanæ Diœcesis ex ejusdem voluntate novæ Decimarum taxæ Cameræ Apostolicæ debitæ libenter assensum præbuit; nec minorem promptitudinis copiam in Sancta Sedem Stephanus effudit; has nunc antiquas taxas vocant, nec ab re visum est ex Monacho iterum hic exscribere, cum in ea Ecclesiæ, Monasteria, simpliciaque beneficia Capuanæ tum civitatis, tum Diœcesis recenseantur.

In nomine Christi Amen. Anno Incarnationis ejus
B *millesimo trecentesimo septuagesimo quinto, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini, Domini nostri Gregorii divina providentia Papa XI. anno 5. die 17. mensis Decembris 14. Indict.*

Ego Christophorus Merulus Canonicus Capuanus publicus Apostolica auctoritate Notarius præsenti scripto publico notum facio atque testor, quod in mei qui supra Notarii, & testium subscriptorum præsentia prædicto die congregatis Canonicis, & Clericis majoris Ecclesiæ Capuanæ in choro ipsius Ecclesiæ Capuanæ, ubi plusquam duæ partes existebant, nec non Archipresbyteris, Sacerdotibus & Clericis ipsius Civitatis Capuæ, & ejus Diœcesis pro majori, & saniori parte in eodem choro similiter congregatis ad quaternam pulsationem Campanæ, ut moris eorum est, de mandato Reverendi in Christo Patris, & Domini, Domini Stephani Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Capuani Archiepiscopi pro tractandis eorum utilitatibus, & commoditatibus ibique coram
C *Canonicis de capitulo ejusdem majoris Ecclesiæ Capuanæ prædictis, ac Archipresbyteris, sacerdotibus, & clericis ipsius civitatis, & ejus Diœcesis jam dictis, congregatis in choro ejusdem majoris Ecclesiæ Capuanæ præfatus Dominus Archiepiscopus exposuit viva voce, quod olim ex potestate sibi tradita per Canonicos de Capitulo ipsius majoris Ecclesiæ Capuanæ, prædictum, ac totum clerum ipsius civitatis & ejus Diœcesis, ut supra, super taxatione, & renovatione taxationis decimæ facienda per eum, seu alium, vel alios deputandos in taxatione ipsa secundum facultates fructuum, beneficiorum ipsorum certos deputavit taxatores, provisores & appretiatores quondam Abbatem Lillum de Angelo, & Dominum Dominicum de Elasio clericos ipsius majoris Ecclesiæ Capuanæ super facultatibus, fructibus, juribus, redditibus & proventibus tam mensæ suæ Archiepiscopatus, ac dicti Capituli ejusdem majoris Ecclesiæ Capuanæ, quàm aliarum Ecclesiarum, & beneficiorum ipsius civitatis, & ejus Diœcesis, ut habita informatione per*
D *eos de annuis valoribus, tam dictæ mensæ suæ, ac dicti Capituli, ac aliarum Ecclesiarum, Monasteriorum, & beneficiorum civitatis, & ejus Diœcesis summam decimæ quæ debetur Apost. Cameræ pro modo facultatum uniuscujusq; taxarent inter ipsum Dominũ Archiepiscopum pro mensa sua Archiepiscopatus prædicti & præfatum Capitulum, ac alios beneficiatos & Monasteria cum eodem Domino Archiepiscopo in decimis papalibus, & aliis oneribus concurrere debentia, ipsius civitatis, & ejus Diœcesis. Exposuit etiam præfatus Dominus Archiepiscopus ibidem, quod dicti deputati per eum provisores, appretiatores, & taxatores procedentes ad inquisitionem omnium facultatum, tam dictæ mensæ suæ Archiepiscopatus, ac dicti Capituli ejusdem Ecclesiæ Capuanæ, ac aliarum Ecclesiarum, Monasteriorum, & beneficiorum ipsius civitatis, & ejus Diœcesis adhibita per eos informatione diligenti de annuis valoribus ac facultatibus tam dictæ mensæ suæ Archiepiscopatus ipsius Eccle-*

ſiæ Capuanæ, ac dicti Capituli, quam aliarum Eccleſiarum, & beneficiorum, ac Monaſteriorum ipſius civitatis, & ejus Diœceſis, dictam ſummam aſcendeatem ad decimam, quæ debetur Apoſtolicæ Cameoæ per ipſum Dominum Archiepiſcopum, ac dictum Capitulum, ac alios beneficiatos, pro Eccleſiis & beneficiis ipſius civitatis & ejus Diœceſis, prout taxari, & contribui debuit in decima ipſa ſecundum facultates eorum taxaverunt, & fecerunt particulariter & diſtinctè prout infra deſtribitur: ipſamque taxam factam per deputatos eoſdem, præfatus Dom. Archiepiſcopus publicè legi fecit, ac inſpici, videri & diſcuti inter Canonicos de Capitulo prædictos, & alios Archipresbyteros, ſacerdotes, & clericos memoratos, ipſaq; taxatione inter eos viſa & diſcuſſa, ac diligenter examinata, tanquam idonea, æqua & juſta fuit ab omnibus ſupradictis generaliter approbata. ipſamque taxationem factam, ut prælegitur infraſcriptam, prout in ſolutione prædicta unius integræ decimæ, ac aliis oneribus quoquomodo eis incumbentibus unanimiter & concorditer deliberaverunt & decreverunt inviolabiliter obſervari, & ſecundum taxationem infraſcriptam præfata pro infraſcriptis Eccleſiis, & beneficiis, ac Monaſteriis, tam in decima prædicta, quam in aliis oneribus quibuſcunq; pro tempore eis incumbentibus quoquomodo concurrere, & contribuere ac ſolvere ſingulis vicibus tam per ipſum Dominum Archiepiſcopum pro menſa ſua Archiepiſcopatus, & dictum Capitulum, quàm alios beneficiatos quoſcunque infraſcriptarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, & beneficiorum firmiter debeant: Eccleſiæ verò & beneficia, ac Monaſteria cum taxationibus, quæ aſcendunt ad ſummam prædictam unius integræ decimæ, hæc eſſe noſcuntur. In primis Dominus Archiepiſcopus Capuanus pro menſa ſua Archiepiſcopatus in una integra decima taxatur in unciis triginta: Capitulum majoris Eccleſiæ Capuanæ taxatur in unciis quindecim. Item Capitulum Civitatis Capuæ extra chorum Eccleſiæ Capuanæ taxatur in unciis ſex. Item Archipresbyteratus Terræ Lani cum Sacerdotibus & Diaconis ſuis in unciis duabus. Item Archipresbyteratus Terræ Canciæ cum ſacerdotibus, & jaconis ſuis in uncia una, & tarenis quindecim. Item Archipresbyteratus terræ Capuanæ, cum ſacerdotibus, & Diaconis ſuis in tarenis duodecim. Item Archipresbyteratus Caſtri Maroni cum ſacerdotibus, & Diaconis ſuis in tarenis octo. Item Monaſterium S. Angeli in formis propè Capuam in unciis ſex. Item Monaſterium S. Benedicti in Capua in unciis quinque. Monaſterium S. Mariæ Monialium in Capua in unciis ſex. Monaſterium S. Joannis Monialium in Capua in unciis quatuor. Monaſterium S. Mariæ de Magellis in Capua in uncia una, & tarenis quindecim. Monaſterium S. Vincentii in Capua in uncia una, & tarenis quindecim. Monaſterium S. Laurentii in Capua in tarenis ſeptem & granis decem. Monaſterium Trinitatis Cavenſis in Capua in tarenis ſeptem & granis decem. Hoſpitale S. Lazari in Capua in tarenis decem. Rectoria S. Andreæ de Portu Fluviano in tarenis quindecim. R. S. Salvatoris minoris in tarenis quatuor. R. S. Martini ad Judaicam in tarenis tribus. R. S. Marcelli Minoris in tarenis quatuor. R. E. S. Mariæ de Porta in tarenis duobus. R. E. S. Mariæ in Abbatis in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Andreæ de Manimiliana in granis decem. R. E. S. Leucii in uncia una, & tarenis ſex. R. E. Omnium Sanctorum in tarenis novem. R. E. S. Pauli propè flumen in tareno uno, & granis decem. R. S. Laurentii ad Crucem in tarenis decem. R. E. S. Petri ad Ciguaniſcos in tarenis ſex. R. E S. Andreæ de Polita in tarenis tribus. R. E. S. Jo. ad Curtim in tarenis duodecim. R. E. S. Salvatoris majoris in uncia una. R. E. S. Bartholomæi de Arcu Loiſii in tarenis quatuor, & granis decem. R. Medietatis E. S. Mariæ de Petris erectis in tareno uno & granis decem. R. E. S. Coſmæ de Porta nova in tarenis quatuor, & granis decem. R. E. S. Joannis ad Turripaldi in tareno uno & granis decem. R. E. S. Pamphili in tarenis duobus. R. E. S. Leonardi in tareno uno & granis decem. R. E. Sanctorum Apoſtolorum in tarenis quatuor. R. E. S. Angeli Adildiſcos in tarenis quatuor, & granis decem. R. E. S. Marcelli majoris in uncia una, & tarenis ſex. R. E. S. Scolaſticæ in granis duodecim. R. E. SS. Philippi & Jacobi in tarenis duobus. R. E. S. Bartholomæi ad Monterone in tarenis duobus. R. E. S. Rufi in tarenis quinque. R. E. S. Nazarii in tarenis novem & granis decem R. E. S. Michaelis ad Curtim in tarenis novem & granis decem. R. E. S. Eraſmi ad Judices in granis quindecim. R. E S. Germani in tarenis quindecim. R. E. S. Nicolai ad Judaicam in tareno uno & granis decem. R. E. S. Benedicti Pizzuli in tarenis tribus, & granis decem. R. Capellæ S. Pauli in Archiepiſcopali conſtructæ in tarenis novem. R. E. S. Auguſtini de Capua veteri in tarenis vigintiduobus & granis decem. In Terra Lanei, videlicet, R. E. S. Priſci in tarenis quatuor. R. E. S. Elpidii in tarenis tribus. R. E. S. Auguſtini in tarenis quatuor. R. E. S. Michaelis de Villa Curtim in tarenis tribus. R. E. S. Joannis de Villa Campuli in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Martini de Villa Maceratæ in tarenis ſeptem, & granis decem. R. E. S. Marcelli de Villa Muſicili in tareno uno, & granis 10 ÷ R. E. S. Marci de d. Villa. Muſicili in tareno 1. & granis 10. R. E. S. Eraſmi de Turri in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Petri de Villa Portici in tarenis quatuor. R. E. S. Mariæ de Villa Caſalvæ in tarenis quatuor. R. E. Sanctorum Angeli & Martini de Villa Martianiſi in tarenis quatuor & granis decem. R. E. S. Procopii de Villa Campicipri in tareno uno & granis decem R. E. S. Julianæ de Villa Airolæ in tarenis duobus. R. E. S. Nicolai de Villa prædicta Airolę in tareno uno & granis decem. R. E. S. Giorgi de Villa Cuzzoli in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Marci de Villa Vicus gaudii in tareno, & granis decem. R. E. S. Mariæ de villa Jullanelli in tareno uno, & granis decem. R. E S. Joannis de Villa Picugnani in tarenis quatuor. R. E. S. Aaelli de Villa S. Aurlii in tareno uno. R. E. S Lucię de Villa s. Lucię in tarenis tribus. R. E. S. Tammari de Villa S. Tammari in tarenis tribus. R. E S. Marię de Villa Urticella in tar. ſex. R. E S. Andreę de Campo s. Andreæ in tar. duobus & granis decem. R. E. S. Viti de Villa Hercule in tar. quatuor. R. E. S. Marię de Villa Caſacellulę in tareno uno & granis decem. R. E. S. Stephani de Capua veteri in uncia una, & tar. ſex. R. R. Eccleſiarum Ruralium Terræ Lanei, videlicet. R. E. S. Jo. de Banira in granis duodecim. R E S Marię à Quaranta in tareno, uno, & granis decem. R. E. S. Stephani ad Siſſanra in granis decem. R. E. S. Quirici de . . . . . in tareno uno. R. E. S. Nicolai de Villa Caſapulli in granis quindecim R. E. S. Nicolai in Julanello in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Petri Appumarum in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Joannis ad tumulum in granis ſex. R. E. S. Salvatoris propè Villam Vicus gaudii in granis duodecim. R. E. S. Euphemiæ de Caſanova in granis quindecim. R. E. S. Felicis de Villa s. Priſci in granis duodecim. R. E. S. Martini de Aqua ſparta in tarenis ſex Beneficia dependentia, videlicet beneficium s. Pauli in hoſpitio Archiepiſcopali in tareno uno, & granis quinque. R. E. S. Salvatoris ſitum in Villa Urticella in tareno uno. Beneficium aliud S. Salvatoris ſitum in Villa Cava in tareno uno. Aliud beneficium s. Salvatoris in goana decem. Beneficium s. Leucii ſitum propè s. Mariam Majorem in tarenis tribus. Beneficium s. Andreę de Portu Flaviano ſitum propè Villam Ricali in tareno uno. Aliud beneficium s. Andreæ ſitum propè s Nicolaum de Serada in granis decem. Aliud beneficium, quod dicitur Terra de petramala in tarenis tribus. Beneficium s. Bartholomęi de Arcu Loiſii ſitum propè Refronſula in granis decem. Item terra Cazię videlicet, R. E. S. Mariæ de Caſtromaris in granis quinque. R E. S. Caſtrenſis, & S. Martini de . . . . in tarenis tribus. R. E. S. Barbaræ de Villa Caſtellutii in tarenis duobus & granis decem. R. E. S. Julianæ de dicta Villa in tarenis tribus & granis decem. R. E. S. Martini de Villa Roſrllæ in tarenis quatuor, & granis decem R. E. S. Stephani de Villa Caſanovæ in tarenis tribus. R. E. S. Joannis ad Turrim in tarenis quatuor. R. E. S. Laurentii de Villa Garzani in tar. uno & granis decem. R. E. S. Cru-

cti de dicta Villa Garzani in tarenis ſex. R. E. s. Giorgi de dicta Villa in tarenis duobus. R. E. Omnium Sanctorum de Villa Cantielli in tarenis tribus, R. E. Sancti Martiai de Villa Britti in tarenis tribus. R. E. S. Mariæ de Villa Marauni in tarenis tribus. R. E. S. Maoiæ de Villa Arnani in tarenis decem. R. E. S. Andreæ de d. Villa tareno uno & granis decem. R. E. S. Eraſmi de Villa Captoli in tarenis tribus. R E. S. Maximilianæ de Villa Geazaniſſi in tarenis duodecim. R. E. S. Mariæ de Foſſa in tarenis octo. R. E. S. Eraſmi de dicta Villa in tarenis tribus. R. E. S. Nicolai de dicta Villa in tarenis duodecim. R. E. S. Petri de Villa Antiniani in tarenis duobus. R E. S. Mariæ de Villa longi in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Nicandri de d. Villa in tarenis duobus. R. E. S. Apollinaris de Terra Cantiæ in tarenis viginti duobus & granis decem. R. E. S. Joannis ad Petrazzanum in tarenis quatuor. R. E. S. Paris de Villa Acceſtarolo in tareno uno, & granis decem. Beneficium Campi S. Stephani in tarenis ſex. In terra Capuana videlicet S. Joannis de Villa Pantultani in tarenis quatuor, & granis decem. R. E. S. Secundini de Villa S. Secundini in tarenis duobus & granis octo. R. E. S. Mariæ ad Rotam de Villa Laborani in tarenis duobus, & granis decem. R. E. S. Nicolai de Villa Camiliani in tareno uno. R. E. S. Maoiæ de Villa Truuti in tarenis duobus R. E. S. Secundini de Villa Bellonæ in tarenis duobus, & granis decem. R. E. S. Viti ad Parmentaram in tarenis duobus. R. E. S. Clementis de Villa S. Clementis in tareno uno, & granis ſexdecim. R. E. s. Germani de Pizzone in granis duodecim. R. E. S. Laurentii de Villa S. Laurentii in granis decem. R. E. S. Mariæ de Villa Vitulatii, & S. Silveſtri in Capua in tarenis tribus. Nomina Eccleſiarum Campeſtrium, videlicet. R. E. S. Petri ad Raitum in granis decem, & octo. R. E. S. Mariæ de Campoliſio in granis decem & octo. P. E. S. Joannis ad Paldiſtos in tareno uno & granis decem. R. E. S. Maoiæ de Preta mala in granis duodecim. R. E. S. Simeonis à Bozzolam in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Laurentii ad plumarum in tareno uno, & granis ſexdecim. R E S. Angeli de Giutta in tarenis tribus. R. E. S. Felicis ad paludem in tarenis tribus. R. E. S. Petri ad venulam in tareno uno. R E. S. Petri & . . . . . in tarenis duobus & granis quatuor. R. E. S. Nazarii ad Rumagnanum in tareno uno, & granis quatuor. Beneficium de petris latis in tarenis ſex. R. E. S. Giorgii de Vitulatio in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Potiti propè Campuliſium in . . . . Caſtri Murroni, videlicet, R. E. S Mariæ in Valle Murroni in tarenis quatuor, & granis decem. R. E. S. Lucæ in tareno uno, & granis decem. R. E. S. Petri in tarenis tribus. R. E. S. Felicis in granis ſexdecim. Quibus omnibus ſic peractis, tam Dominus Archiepiſcopus, quàm alii Canonici de Capitulo ipſius Eccleſiæ Capuanæ, & alii Presbyteri, & Clerici ſupradicti me prædictum Chriſtophorum Merulum Canonicum Capuanum publicum Apoſtolica auctoritate Notarium requiſiverunt, & rogaverunt attentè meum ſuper hoc officium . . . . . . omnibus pro futuri temporis memoriam, & omnium quorum intereſt, & poterit intereſſe certitudinem & cautelam facere debere publicum Inſtrumentum, quorum requiſitiones & preces ego prædictus Chriſtophorus utpotè admittens, ut juſtas, de præmiſſis omnibus, præſens ſcriptum publicum conficere curavi præſentibus Notario Jacobo de Cancello & Notario Maſſutio Notarii Anuielis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, et rogatis.

Stephanus autem poſtquam per ſex, & decem annos boni Paſtoris functus fuiſſet officio, mortuus eſt anno 1380. 5. Id. Julii Indict. 3. Hic nepos fuit illius Francisci de Sanitate Militis, ac Regii Conſiliarii viri longè clariſſimi, qui apud Neapolitanos Reges præcipua auctoritate floruit, Sulmonæ in patria defunctus anno 1363. in Cathedrali humatus, pulcherrimum marmoreum tumulum meruit hiſce carminibus exornatum. Fama eſt à patribus ad poſteros tradncta, ea carmina à Franciſco Petrarcha ſcripta, tumulo veteris amici exarata fuiſſe.

Hæc Pyramis clarum Patrem, & decus Urbis
Franciſcum ſculpto marmore ſtructa tenet.
Regius bis miles, Regum Conſultus & ingens
Juridicus cunctis facta benigna ferens.
Templorum cultor reverens, inopumque Patronus
Extitit, undè ſacrum creditur eſſe Polum.
O. A. D. M. CCCLXIII. die XIII. menſis Septembris, primæ Indict.

Franciſci filii fuerunt Butius Joannæ Reginæ Camberlanus, & Aprutinæ Provinciæ Regius depoſitarius, & Theobaldus vir clariſſimus: Germani fratres ejuſdem Franciſci Paulus, Sanitas, & Raynaldus, cui Carolus III. Rex ob præclara ejus merita inter cætera dono dedit in feudum partem Terrarum Pacentri, & Rocchetæ Aprutinæ Provinciæ Citra cum hominibus Vaſſallis, &c. ut in Regio privilegio dat. Neap. anno 1382. 19. Julii. A his clariſſimis viris proſeminata eſt gens illa de Sanitate, quæ hactenus Sulmonæ inter nobiles, claraſque familias recenſetur. Cæterum defuncto Stephano Urbanus VI. Pontifex Vicarium Capuanæ Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus benè inſtitui fratrem Gregorium Provincialem Ord. Minorum in Aprutina Provincia, ut ex bulla Dat. Romæ 3. Kal. Aug. an. 3. apud Vvaddingum tom. 4. Annal. Minorum.

39. **ALOYSIUS** della Ratta nobiliſſima gente Catalana natus, Antonii III. Caſertæ Comitis filius, vel, ut alii ſcribunt, germanus frater, ob eximias animi dotes ſublectus eſt Capuanus Archiepiſcopus anno 1380. nec ad annum Præſul fuit, quem invida mors à mortalibus abſtulit anno 1381.

40 **ATHANASIUS**, quem alii Anaſtaſium vocant, Guindacius Neapolitanus Capuanam Sedem obtinuit ab Urbano VI. ann. 1382. Contra ipſum

lego in lib. obligationum à Clemente VII Pseudo-Pontifice Joannem quendam in hac Ecclesia intrusum, qui promisit solitum subsidium sacro Collegio anno 1385. die 23. Junii. Athanasio vero facultatem testandi elargitus est Bonifacius IX. anno 1398. vixit tamen usque ad ann. 1406. Quo Præsule, addit more suo Monachus, *Imago illa Sanctissimę Virginis, quæ hodie*, la Madonna della Rosa *dicitur, intra majorem Ecclesiam cœpit in magna veneratione esse occasione cujusdam miraculi, quod ex actis reddo. Quidam maledictus filius, minister Satan, divinam non metuens ultionem, dum amissa pecunia ludo taxillorum . . . . . . ductus taxillos ad pectus imaginis . . . . Mariæ, depictæ in arca portæ introitus, quo itur per dictam Ecclesiam ad cortile m ejusdem Ecclesiæ, & confestim ipsis taxillis non visis, tunc temporis cecidit ab indè scintilla ignis ad formam unius denarii, & dum unus cum aliis multis astantibus in stupore dati surgerent ut viderent quidnam esset, dexteram suam extraxit eò quòd arderet ad modum sulpharelli, & accepto per ipsum vimine graminis, & cum ipso vimen dictam scintillam revolvit, & ipsum vimen aliquantulum cœpit ardere, & confestim evanuit ab eorum oculis dicta scintilla.* Athanasio Capuanum Sacerdotium tenente in Conventu Nurimbergensi in Germania obiit 1399. B. Raymundus Ord. Præd Generalis, S. Catherinæ Senensis olim à sacris confessionibus, & B. Ludovicus Capuanus Ord. Eremitarum S. Augustini floruit doctrina, & sanctitate.

LXX IX. 41. PHILIPPUS de Barillis maxime nobilis Neapoli, Tropejensis Canonicus, Capuanus electus est Archiepiscopus ab Innocentio VII. anno 1406. tt. Kal. Martii, qui probè hominem longa experientia noverat, quippè qui sub Bonifacio IX. variis fuerat pro Romana Sede functus muneribus in Neapolitano Regno. Interfuit Concilio Constantiensi sub Joanne XXIII. & Martino V. celebrato. Ad decorem Capuanæ Ecclesiæ multa præclara opera gessit, Archiepiscopale Palatium vetustate, & bellorum injuria penè collapsum restituit, disciplinam ecclesiasticam propemodum delapsam restituendam condiris saluberrimis legibus studuit quàm qui maximè. Aliquando vero Ecclesiæ suæ desolationem immanissimam propriis usurpavit oculis, pro qua, prove conservanda Reginæ Joannæ fide in carcerem trusus, penè ultimum sensit periculum. Senio tandem & laboribus fessus eximius Præsul an. 1435. mortem obiit. Hujus etiam Philippi temporibus Ecclesiam istam multos habuisse vassallos constat ex regio Archivio ann. 1314 Scillicet in Marzianisio Campocipio, Ayrola, Trentula, Ercula, S. Maria Majore, S. Castrense, Villa nova, de Terra lanei: in Graizanisio, Caizoli, Amone, Castelluccio, Rosela, Castro à mare, s. Blasio, & s. Clemente, Casanova, S. Joanne de Turri, s. Stephani Carazanæ, Cancello, Grazano de Terra Canitæ, & in Patoliano, Bucia, Mustardino, Burleano, Pizone, de Territorio Calvi in Sorbello, de territorio Suessano in Scarparo S. Helena in Territorio Trani, in Sillano Alfredi de territorio Casertano, &c. Sed qualis fuerit post obitum Stephani Ecclesiæ Capuanæ miserabilis status, licet agnoscere ex monumento cuso anno 1435. die 21. Decemb. quod asservatur in Thesauro Capuanæ Ecclesiæ in hæc verba.

Propter varias, multiplicesque, & diversas novitates, & guerras exortas, & factas hucusque & de præsenti etiam vigentes in Provincia Terræ laboris, & præfata civitate Capuæ, & ejus pertinentiis & districta, aliisque civitatibus, Terris, Castris, & locis convicinis post mortem recolendæ mem. Serenissimæ Dominæ Dominæ Joannæ II. Dei gratia Hungariæ, Jerusalem, & Siciliæ Reginæ, &c. Status ipsorum Canonicorum, & Capituli, & aliorum hominum, & personarum, ac civium & habitantium dictæ civitatis Capuæ, & locorum prædictorum, in tantam fuit, & est collapsus etiam & depressus ex juribus, fructibus, terraticis, ex taleis, pensionibus, redditibus, & proventibus ipsius majoris Ecclesię per eos ex hujusmodi novitatibus, & guerris, ac pravis temporibus minimè habitis, nec perceptis, & qui, & quæ haberi, & percipi non possunt, quod ipsi Canonici eorum facultatibus, rebus, & bonis diminuti, & exhausti, ad tantam sunt penuriam & egestatem deducti, quod non valentes amplius exinde, sicut decet, eorum vitam ducere, & alimenta suscipere, cogantur quodammodo mendicare, & ipsam Ecclesiam derelinquere, & à divinis laudibus, & officiis cessare, nec in eadem Ecclesia, divina amplius celebrare: &, quod deterius, his non obstantibus, non multis jam decursis diebus dum præfata civitas Capuana per hostes, inimicos, & æmulos, ac rebelles majestatis prædicti nostri Regis Alphonsi, & præfatę civitatis Capuæ, contra ipsam civitatem Capuæ cum eorum gentibus armigeris, equitibus, & peditibus in copioso numero hostiliter castrametantes circumcirca detineretur obsessa, ut ipsa civitas in suo honorifico statu sub debita fidelitate prefati Domini Regis illibatè & inconcussè conservaretur pro defensione, tuitione, & manutentione status dicti Domini Regis, & ipsius civitatis, & pro solutione, & satisfactione stipendiorum armigerarum gentium, equitum, & peditum, pro defensione & conservatione dictæ Civitatis in eadem civitate persistentium ex urgenti necessitate per Excellentem, & Magnificum Dominum Dominum Joannem de Vigintimiliis Militem Comitem Geracii, Regni Siciliæ ultra Farum Ammiratam, & citra Regnum Gubernatorem, ac præfatæ civitatis Capuæ, suisque districtus Vicegerentem, nec non & cives electos, & deputatos ad regimen, & gubernationem dictæ civitatis deliberatum fuit capere & apprehendere omnia & singula vasa argentea, aurea, jocalia, & pretiosa ornamenta tam ipsius majoris Ecclesię, quàm aliarum Ecclesiarum, Monasteriorum, & piorum locorum ejusdem civitatis Capuę & illas, & illa convertere pro hujusmodi conservatione, & defensione civitatis; & perquisitis scriptis, & adnotatis vasis aureis, argenteis, jocalibus & pretiosis ejusdem Ecclesiæ ex causa prædicta: prefati Canonici videntes dictam Ecclesiam Pastore & defensore destitutam, & quod ablatio, & abstractio dictorum vasorum, jocalium, & ornamentorum de dicta Ecclesia, & ejus Thesauro redundare non tam in non modicum detrimentum, & damnum Ecclesiæ memoratę, sed ipsorum Canonicorum vilipensionem, & animarum jacturam, & intendentes indemnitati dictę Ecclesię providere, à prefato Domino Vicegerente & Gubernatore, ac electis obtinuerunt pro ipsis vasis jocalibus & pretiosis dictę majoris Ecclesiæ solvere uncias quadraginta unam, & tarenos viginti de carlenis manualiter, & ipsa vasa, jocalia & pretiosa in ipsa Ecclesia, & Thesauro ipsius remanerent, pro quibus quidem unciis quadraginta una, & tarenis viginti habendis & solvendis prędicti Canonici, & Capitulum non habentes pecuniam prę manibus & videntes se destitutos juribus, & fructibus eorum prędictis, & ad egestatem deductos ut supra, di-

versis hominibus, & personis illas eis gratiosè mutuantibus, de ipsis unciis quadragintauna, & tarenis viginti se debitores constituerunt, & pro eorum cautela de diversis bonis & rebus ejusdem Ecclesiæ de restituendis, incertis terminis inter eos præfixis pignorationem, ac etiam venditionem fecerunt cum diversis pactis, & promissionibus inter eos habitis, & ipsam pecuniam sic mutuò consecutam, & habitam pro prædictis vasis jocalibus, & pretiosis præfato Domino Gubernatori; Vicegerenti, & Electis pro re & causa prædicta solverunt, & tradiderunt. Et quia de hujusmodi pecunia ab eis mutuata à diversis eorum creditoribus multipliciter molestantur & impetuntur, & nisi per eos pecunia mutuò recepta absque tarditate, & ulterioris temporis prorogatione restituatur, præfata Ecclesia, ipsique Canonici, & Capitulum, damnum, & non modicum detrimentum reportarent; super quibus pro eorum, & ipsius Ecclesiæ indemnitate, nec minus, ut experientia, & egestate prædictis non cogantur ipsam Ecclesiam derelinquere, & à divinis in illa cessare, & ne ipsa Ecclesia de devotione ad ignominiam deducatur, cum matura consilii inter eos habiti deliberatione, præfati Canonici & Capitulum proposuerunt de bonis & rebus dictæ Congregationis ipsius Ecclesiæ, quæ ad præsens habet, tenet, & possidet, pro subventione & alimentis ipsorum, & eorum vita ducenda, ac pro satisfactione & extenuatione aliqualis partis dictæ pecuniæ per eos mutuo receptæ, ut supra locare, concedere, &c.

LXX X. 42. NICOLAUM de Acciapacio, a nobilem Surrentinum, Petri Ladislai Regis Camberlani & Consil. & Mariæ Capecæ filium, Episcopum Tropejensem, Eugenius IV. ad Capuanam transtulit Ecclesiam die 24. Decem. 1436. mox in Concilio Florentino, ubi interfuit an. 1439. Presbyterum Cardinalem tit. S. Marcelli creavit. Hunc Alphonso Neapolis Regi gravem fuisse inimicum scribit Capaccius. Renato enim Andegavensi adhæserat contra Alphonsum. Is Florentiæ cum esset, & Neapolim Franciscus Sfortia adventaret, & ideo aliqui dicerent, jam Alfonso Regi cum Renato negocium fore, respondit, immo me hercule, intelliget nunc Sfortia cum alio sibi, quam cum Philippo Maria rem gerendam. Rex, cum hæc quidam ei retulisset si mei omnes, inquit, ita de me sentiant, ut inimicus hic sentit & prædicat, bello me certè nequaquam lacesserent. Perduellis itaque habitus à Rege, ejecto Renato, Nicolaus Capuæ Archiepiscopatus, aliosque ecclesiasticos redditus quos in Regno obtinebat, amisit; sed omnia idem postea Rex ei restituit, ut ex veteribus scriptis, quæ in Divi Laurentii Aversæ asservantur, refert idem Capaccius. Hic etiam, ut scribit Aeneas Sylvius de morte Eugenii IV. & Nicolai V. creatione, ab eodem Eugenio pulsus, Roma actus in exilium est, eumque Eugenius, tametsi cum morte luctaretur, & à Cardinalibus obsecratus, revocare noluit: sed Eugenii sequuta jam morte Romam venit, magnoque populi & Cleri favore exceptus exequiis interfuit, & pro illo preces fudit; creationi interfuit Nicolai V. sub quo obiit Romæ anno 1447. 3. Non. Aprilis. In Kalendario Capuano notatur obitus ejus dies 4. Nonas Aprilis, aliis Nonis Aprilis, sepultus ad S. Petrum.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 3.

LXX XI. 43. JORDANUS, Christophori Fundorum Comitis ex præclaro Cajetanorum stemmate, matre Joannella de Furno natus, eligitur Capuanorum Archiepiscopus à Nicolao V. anno 1447. ultima Maii mense Junio consecratur. Erat Alphonso Regi propter acumen ingenii, summamque prudentiam cum humanitate conjunctam charissimus. Jam pridem nobilioribus disciplinis fuerat imbutus, quippe qui insigni laurea donatus, sui sæculi doctis hominibus, lepidisque Poetis videbatur præstare, cujus honorificam mentionem habet Campanus in epigrammate ad ipsum scripto. Nec minori virtute bellicis etiam spiritibus à natura præditus Alphonso Ferdinandoque filio Regibus operam suam præstitit in acquisitione Neapolitani Regni

A contra Renatum Andegavensem, quibus summo usui fuit. A Ferdinando speciali, ac honorifico privilegio in Regiam Aragoneam gentem adoptatus inter intimos consiliarios ascitus est, cum quo egit, ut cum Castrum maris, Vulturni arcem, agros, jurisdictiones Capuanis vendiderit, efficeret quoque, ut census ipsi solverentur, qui antea à Suessæ Duce soluti fuerant. Arcem expugnatam abstulerat Duci Ferdinandus, retinebatque ea ratione, qua ad Ecclesiam Capuanam spectaret. In ejusdem Ferdinandi gratiam Innocentius VIII. in demortui Laurentii Zanæ locum, Patriarcham Antiochenum creavit anno 1485. Hic ut erat vir ad omnia natus conjunctam habuit cum magnificentia in Deum, Divosque pietatem, & amorem in sponsam suam Capuanam Ecclesiam, quam magnifica planè structura exornatam penè à fundamentis restituit, constructoque sacello spectabili elegantia sub nomine Divæ Luciæ, quam tutelarem proprio studio colebat, plurima Ecclesiæ
B Capuanæ contulit, ut gentilitia declarant Insignia, quibus vel frequentius in ea visuntur. Thesaurum, ut vocant, in sacello Divi Paulini à fundamentis extruxit, sacram supellectilem plurimum auxit, Breviarium ad officium ritè celebrandum, deletis erroribus, sublataque lectionum varietate opus ad pristinam consuetudine antiquum atque optimum ritum Capuanæ Diœcesis summo labore, ac diligentia redegit, typisque mandari curavit anno 1489. Neapoli tandem dignissimus Præsul, cum ob Regni negocia versaretur, Pontificatus sui 50. Christi verò 1496. die 13. Octobris adiit solem occasum nescientem. Ossa ejus Capuam allata sunt, & in sacello D. Luciæ in Cathedrali honorificè tumulata in sepulchro, quod eodem anno sibi paraverat cum inscriptione.

D. OP. M. S.

Jor. Gay. Aragonius Pont.
Cap. Patriar. Antiochenus
C *Pietatis & Justitiæ cultor*
Humanam fragilitatem, exiguum
vitæ curriculum, incerti obitus
incertam diem considerans, H.S.
Sibi vi erexit, paravitque
Ann. Salut. nostr.
MCCCCLXXXXVI.

Sunt eo in sacello Cajetanæ domus Insignia, quibus in eodem scuto spectatur Aragoniæ Regum stemma: talia quoque visuntur in picto pavimento Thesauri, necnon in sedibus chori. Porro Ferdinandi Regis privilegium visum est hic referre, cujus tenor talis est.

Ferdinandus Dei gratia Rex Siciliæ, Hierusalem, &c. Rev. in Christo Patri Jordano Gayetano Antiochen. Patriarchæ, & Archiepiscopo Capuano Consiliario fideli nostro dilecto gratiam & bonam voluntatem.
D

Consueverunt majores nostri sapientissimi Viri benemeritos homines, ac virtutibus claros honoribus prosequi, & titulis honestare, ut & ornamentum virtutibus adderent, & alios tali quoque exemplo invitarent ad gloriam: hinc existunt decreta illa inerigendis statuis, in scribendis titulis, ut non solum præsentes, verum etiam posteri magnorum virorum egregia facinora cognita haberent, qualia exempla secuti sunt Reges ac Principes inclyti viros insigni virtute præditos variis honestamentis & honoribus libenter sunt prosequuti: censentes ad se ipsos potissimum hoc pertinere; etenim nobilitare virtutem, illustrare ingenia, honestare illos, in quibus animi magnitudo eluceat, videtur proprium esse Regum, & alii quidem Reges in aliis honestandis hominibus ob alias atque alias causas diversis ornamentorum generibus sunt usi. Nos autem cum multa jure esse prospeximus

di-

A *digna, quæ honorari à nobis debeant, cum plurimas profecto virtutes in te sitas esse intellexerimus, ac multa, magnaque vigere merita, jure ipso commoti, atque adducti sumus, ut seipsum, egregiasque virtutes tuas, & honoribus exornemus, & titulis illustremus. Et quamquam ad ampliora, insigniora que in te ipsum conferenda voluntas nostra intendat, te tamen in præsentia eundem Rever. Jordanum, quem affinitatis vinculo neptis nostræ ex Illustrissimo & carissimo primogenito, & Vicario Generali Alfonso de Aragonia antea devinximus ad majorem amoris nostri declarationem, licet ipse per te sis satis nobilis, & illustris, tenore præsentium de certa nostra scientia, proprioque animi nostri motu, meritis quidem tuis hoc exposcentibus in familiam nostram & in domum de Aragonia asciscimus, ascribimus, & annumeramus. Volentes quod de cætero, & in futurum sis & appelleris de domo & prosapia de Aragonia, atque in omnibus actibus, titulis, negociis, & gerendis, atque agendis rebus inscribaris, & appelleris, de Aragonia,*
B *& de eadem nostra domo & familia sit & appelletur tuum cognomen. Præterea ad te magis, magisque illustrandum etiam serie eam præsenti plenam atque amplam tibi conferimus potestatem arma nostra deferendi & faciendi, quibus quidem armis donamus & insignimus utendis & deferendis faciendis quemadmodum inferius figurantur. Tu igitur quod virtutes exigunt tuæ id effice, & præstans honori, ac decori, sis armis, & cognomini nostro, quod te præstiturum virtus nobis tua videtur omnino permittere. In quorum fidem præsentes magno pendenti nostro sigillo jussimus communiri. Datum in Castello nostro novo Civitatis Neapolis per magnificum I V D Consiliarium nostrum dilectum Andream Mariconda Locumtenentem Illustris viri Honorati de Aragonia Gayetani Trajecti, Fundorumque Comitis Regni hujus Logothetæ, & Protonotarii Collateralis Consiliarii nostri dilectissimi die 16. Augusti M. CCCCLXXXXI. Regnorum nostrorum anno trigesimo quarto. Rex Ferd.*

LXX XII. [a De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 180.] 44. JOANNES Borgia, *a* Hispanus, Alexandri VI. nepos, Presbyter Cardinalis, Montisque
C Regalis Archiepiscopus, Patriarcha Constantinopolitanus, Episcopus Cauriensis, Ferrariensis, Capuanam etiam suscepit regendam anno 1496. quam duobus tantùm annis administravit, eamque resignavit die 15. Octob. 1498 Mortuus est Romæ 1503. sepultus est apud S. Petrum. Quo Præsule ex Actis Regiæ Cancellariæ constat Federicum solemni ritu Capuæ *in Cathedrali coronatum fuisse in Regem 4. Idus Augusti an. 1497. per manus Apostolici Legati Cæsaris Card. Borgiæ 4. Id. Augusti ann. 1497. Ind. 15. præsentibus Archiepiscopo Cosentino Pontificis tunc Alexandri VI à secretis, & quamplurimis Prælatis, Archiepiscopis, & Episcopis, atque nonnullis Oratoribus, videlicet Oratore Regis Romanorum, Regis Hispaniæ, Venetiarum, ac Ducis Mediolani, Prospero Columna Duce Trajecti, Fabricio Columna Duce Tagliacozzi, Alfonso de Aragonia de Piccolomineis Duce Amalfiæ, Ferdinando Francisco Guevara Marchione Piscariæ, Trojano Carazulo Duce Melfiæ, Alberico Carrafa Duce Ariani, Andrea de Altavilla Duce Termularum, Francisco de Ursinis Duce Gravinæ, Petracono Carazulo Comite Palicini, Joanne Toma Carrafa Comite Matalani, Trojano de Cabanellis Comite Montellæ, Belisario de Aquaviva Comite Neritoni, Marco Antonio Carazulo Comite Neocastri, Joanne Carrafa Comite Policastri, Vito Pisanello Regio Secretario, Antonio Grisono Regio Camerario, Roberto Bonifacio milite, & aliis Domicellis, Baronibus, &c.*

LXX XIII. [b De eo Ciacon. Oldoini t. 3. col. 186.] 45. JOANNES Lopez, *b* Valentinus Hispanus, Cardinalis Presb. tit. S. Mariæ Transtyberim, Episcopus Perusinus, per cessionem Borgiæ evasit Archiepiscopus Capuanus die 15. Octobris 1498. Romæ defunctus est 8. Id. Augusti 1501. sepultus est ad Sancti Petri ad Vincula.

LXX XIV. [c De eo Ciaconius] 46. JOANNES Baptista Ferrarius, *c* Mutinensis, tit. S. Grisogoni Presbyt. Cardinalis,

A Mutinensis Episcopus, auctus est Archiepiscopatu Capuano ab Alexandro VI. anno 1501. 8. Id. Aug. Romæ veneno sublatus est 6. Kal. Aug. 1502. Variantis fortunæ haud ignobile fuit exemplum, de quo vide, quæ de ipso scripsimus tom. 2. in Episcopis Mutinensibus. [Oldoini t. 3. col. 190.]

B

47. HIPPOLYTUS Estensis, *d* Diaconus Card. Ferrariensis Episcopus, perpetuus factus Capuanæ Ecclesiæ administrator die 20. Julii 1502. Strigoniensis, Mediolanensis, Agriensisque Præsul fuit, Ferrariæ decessit an. 1520. Plura de eo in Archiepiscopis Mediolanensibus, & Ferrariensibus Episcopis diximus, vide ibi tom. 4. & 5. LXX XV. [d De hoc pariter Ciaconius t. 3. col. 196.]

C

48. Fr. NICOLAUS *e* Schomberg *f* Svevus Germanus Ordinis Prædicatorum à Leone X. declaratus est Capuanus Archiepiscopus die 12. Septembris 1520. Hic filius fuit Theodorici nobilis Misnensis. Adolescens devotionis gratia Romam petiit, solutisque votis, patriam cum repeteret, Florentiæ ex divina inspiratione Divi Dominici anno 1497. in Cœnobio Sancti Marci sub disciplina Hieronymi Savonarolæ professus est. Liberales artes aggressus. Philosophus & insignis Theologus LXX XVI. [e De quo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 507. f De hoc agit Pallavicinus in hist. Concil. Triden.]
D evasit. Crescentibus simul cum doctrina virtutibus, Doctor & sui Monasterii Prior electus est, eoque in munere cum magnum nomen sibi fecisset, à Joanne Cloret sui Ord. Generale, Socius, Terræ Sanctæ Provincialis adiectus, mox Generalis Procurator factus, sub Julio II. magno fuit in pretio. Sub Leone X. charus habitus varios pro Romana Ecclesia exantlavit labores, à quo renunciatus est Capuanus Archiepiscopus. Clementis VII. tum in prosperis, tum in adversis intimus, fidusque fuit consiliarius, à quo ad Franciscum Galliæ Regem pro pace cum Cæsare ineunda in Galliam missus, jussu Regis Avenione detentus, inde ad Cameracensem Conventum liberè adire permissus, sua dexteritate, pax tandem inter Regem, Cæsaremque firmata fuit. Ad Curiam reversus tantæ erat expectationis, ut defuncto Clemente (quod, & in Adriani VI. comitiis acciderat) ne dum Cardinalis, parum abfuit quin & Summus Ecclesiæ Ponti-

fex

sex renunciaretur, quem statim Paulus III. ad porpuram evexit anoo 1535. Capuanus Cardinalis volgo appellatus est. Sequenti anoo Capuanæ Ecclesiæ nuncium remisit. Duobus taotum annis deinde vixit, mortalitatem explevit Romæ in Cœnobio S. Mariæ ad Minervam 5. Id. Septemb. 1537. ante fores Ecclesiæ humili loco tumulatus, in marmore adhuc legitur inscriptio,

Hoc vili, quem à tergo lector habes tumulo conditus est is, in quo mira rerum peritia, Catholica Doctrina, atque religio fuit, Nicolaus Schomberg Natione Svevus Ord. Præd. Cardinalis Capuanus à Paulo Tertio Pont. Max. creatus. Quem nobilem genere ipsa nobiliorem dedit virtus, qui tanto majori laude post mortem efferendus est, quanto ipse moriturus eam fugere curavit,

Ibidem io pavimento,

Nicolaus à Schomberg Theoderici filius ex Svevis Smisnensibus oriundus S. R. E. tit. S. Sixti Præsbyter Cardinalis cognomento Capuanus, Sac. Ord. Præd. vixit ann. LXV. D. XXIX. Obiit Anno Christi MDXXXVII. V. Id. Septemb.

Plura scripsit vir iste doctissimus, Epistolæ multæ & Orationes leguntur; præcipuè de Christi pugna cum diabolo in deserto.

LXX XVII. 49. THOMAS Caracciolus Pisquitius ex præcipua oobilitate Neapolitana, antea Triventinus Episcopus, ad hanc Capuanam Ecclesiam translatus est cedeote Scomberg Card. die 28. a Aprilis 1536. Io regia Aola hic fuit major Capellaous, cui contigit lustrali aqua Carolum V. Imper. Neapoli io majori Ecclesiâ aspergere. („ *Neapoli quoque „ pro Ecclesia nosocomii s. Jacobi nationis Hispani „ eæ die 12. Junii 1640. maxima solemnitate, ac „ præsentia tunc regias vices gerentis Petri de Tole „ to Marchionis Villæfrancæ, ac omni ferè Magi „ stratu, & nobilitate Neapolitana primum lapidem „ jecit.*) Decessit anno 1546. („ *Neapoli, & ter- „ ræ mandatus fuit in D. Catherinæ ad Formellum.*)

a Die 14. April. ex Actis.

LXX XVIII. 50. NICOLAUS Cayetaous, b Camilli IV. Sermonetæ Ducis, & Flamioiæ Sabellæ filius, Paoli III. affinis ab ipso ex Prothonotario Apostolico creatus Diaconos Cardinalis S. Nicolai in Carcere Tolliano, anno ætatis suæ 21. Christi vero 1538. Capoaoæ Ecclesiæ perpetuus administrator declaratus est anno 1546. Eam tribus anois rexit, quam deinde ad savorem Fabii Arcellæ cum regressu resignavit; eoque prædefuncto anno 1560. iterum regendam suscepit, iterumque post annos quiodecim eo munere se exolvit aono 1572. Absens ferè totum tempus Capuanam Ecclesiam aliquando iovisit, in qua post celebratam Provincialem Synodum Clericorum Seminarium instituit ex præscripto Tridentioi Concilii. Sub Jolio III. Senas ad bellum sedandum, quod inter Carolum V. & Gallorum Regem agebatur, Legatus Apostolicus missus est. Romæ obiit aono 1585. Kalend. Maii; ejus cadaver Lauretum delatum io marmoreo monumento, imaginibus ejus virtutes exprimentibus, & sua ipsius effigie exoroatum, quod sibi vivens posuerat, conditum est, ubi hoc legitur elogium.

b De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 641.

D. O. M.

Nicolaus Caetanus Card. Sermoneta gentilis Bonifacii VIII. cum & sub idem tempus, quo ille Pontif. initi sanctam hanc domum hic tandem divinitùs consedisse, & multa se à D. O. M. beneficia B. Virginis Deiparæ precibus obtinuisse meminisset, sperans ejusdem opem morienti non defuturam, monumentum hoc marmoreum vivens, & incolumis sibi faciendum curavit, atque in eo, ubi mortalitatem exuisset corpus suum recondi voluit Annum agens LIV. Ann. Dom. MDLXXX. Obiit annos natus LIX. mens. II. Dies VII. MDLXXXV. Kal. Maii.

Io pavimento autem, io marmore, quo corpus contegitur.

NICOLAUS GAETANUS TIT. S. EUSTACHII S. R. E. PRESB. CARD. SERMONETA.

[„ *FABIUS Arcella, nobilis Neapolitanus, Ca- „ meræ primum Apostolicæ Clericus, deinde Episco- „ pus Bisinianensis electus 24. Januarii 1530. quo in „ munere dum versaretur factus est Administrator ad „ sex menses Policastrensis 26. Februarii 1537. quam „ tamen administrationem retinuit usque ad an. „ 1542. 15. Febr. cessitque Cardinali de Gambara. „ Deinde Cardinalis Cajetanus Capuanæ admini- „ strator administrationem commutavit cum Fabio „ Arcella, ipseque effectus est Bisinianensis, & Fa- „ bius Capuanæ præpositus fuit, reservato tamen „ more regressus, ut moris erat tunc temporis, Car- „ dinali Cajetano, ut in actis Consist. à me perle- „ ctis de an. 1549. 18. Januarii.* Lucentius.] LXX XIX.

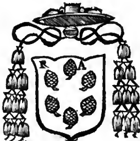

XC. 51. CÆSAR Costa, Maceratensis, erudi-

tio-

A tione, legumque peritia vir longè clarissimus, in Jure civili Romæ in sapientiæ Archigymnasio publicè interpretando per aliquot annos docuit, virosque clarissimos habuit auditores, inter quos Cæsarem Baronium Card. ut ipse restatur in Annal. Eccles. tom. 10. Romæ tribus Pontificibus Pio IV. Pio V. & Greg. XIII. in emendatione sexti Decretalium Gratiani magno usui fuit, & adjumento Gregorius à nemine exoratus Capuanorum Archiepiscopum renunciavit Cæsarem, tunc Referendarium Apostolicum anno 1572. die 19. Novemb. qui inauguratus, creditæ sibi Ecclesiæ corporalem iniit possessionem Dominica Palmarum anni 1573. augustali propemodum pompa à Capuanis exceptus conceptam de sa ab omnibus expectationem nunquam fefellit; siquidem tanto pietatis ardore, tantave prudentia, morumque candore & exemplo, assiduoque labore hanc Ecclesiam per annos triginta administravit, ut nunquam ejus suavis memoria, & immortalis fama interitura videantur; etenim omnem Diœcesim suam sæpè invisit, Synodum celebravit, tulitque leges ecclesiasticas, quibus Clerum, populumque traduxit ad priscos mores. B Seminarium ab Card. Cajetano inchoatum absolvit, alumnis vivendi normam conscripsit saluberrimam, qua deinde multi Ecclesiarum Prælati usi sunt in instruendis clericorum seminariis. In Cathedrali sacellum Sanctissimæ Eucharistiæ sacrum construxit. Pœnitentiariam præbendatam constituit, in pauperes liberalissimus dispersit quotidie penè quæ possidebat. In pagu S. Mariæ Majoris Gerontocomium, hoc est hospitale senum ææedificavit. Sixtus V. in rebus agendis Cæsaris prudentiam admiratus, illum Nuncium Apostolicum ad Rempublicam Venetam declaravit, & cum feliciter per triennium ei cessisset legatio, Romam reversus, honorificè, & cum laudatione exceptus est, Sed mortuo Sixto, Capuam rediit, gratulantibus reditum Capuanis populis, qui fore sperabant sub proprio Pastore, præsentique omnia eis tranquilla eventura. C Jussu Clementis VIII. in septimum proximè edendum Decretalium non parum laboravit, suasque addidit glossulas, & notas: Scripsit Jurium Ambiguitates, antiquam Capuam, veramque Theatri formam in Archiepiscopali Palatio delineavit. Suorum Antecessorum concinnavit brevem seriem, & quædam alia monumenta reliquit, cujus etiam doctrina usus fuerat S. Carolus Burromeus, tum Romæ in negociis sub Pio IV. tum Mediolani in Synodo celebranda, cui Carolus gratitudinis ergo, cum se cunctis ecclesiasticis Sacerdotiis abdicasset, celebrem Abbatiam S. Vincentii de Vulturno in Cæsarem transtulit; in qua aliquando residens, inter alia boni regiminis opera Seminarium instituit, clericosque in ecclesiasticis, cæterisque virtutibus erudiri curavit. Præsul sanè omnibus charus, omnique honore dignissimus jam pene capularis senex Neapoli die 12. Februarii 1602. è vivis excessit, Capuam corpus relatum, ut jusserat, in Cathedrali collachrymantibus cunctis honorificè conditum fuit: D Robertus Card. Bellarminus successor epitaphium posuit, hæc illi post mortem accessit gloria, ut à laudatissimo laudaretur viro.

Cæsari Costa Cap. Præsuli
cujus spectata virtus in regenda
Ecclesia xxx. ferè xxx. mœrore
funeris, ac omnium civium lachrymis
indicata est. Robertus
Tit. S. Mariæ in via Presbyt.
Card. ejus successor hoc sep. pos.
an. MDCIII. Obiit Prid. Id.
Feb. MDCII. Ætatis suæ Ann.
LXXII.

52. **ROBERTUS** Card. Bellarminus *a*, ex Societate Jesu vir doctissimus & religiosissimus, virtutum meritis toto Orbe Christiano conspicuus, à Clemente VIII. exoptatus votis, collaudatus suffragiis, exceptus plausu, illud Sacro collegio, ut Baronius scribit, conclamante, dignus dignæ Capuanæ Ecclesiæ adlectus est Archiepiscopus anno 1602. *b* Capuam primum solemni ritu ingressus est die 4. Maii. Incredibili ardore gregem sibi commissum aggressus est instituere miro charitatis, pietatisque exemplos; tres annos in ea gessit Pontificatum. Præsul sanè dignus, qui cum illis primis Ecclesiæ Episcopis conferri possit; publicè enim per se sibi creditas oves, sive in suggestu, sive privatim Christiana doctrina imbibebat; rigidus Ecclesiasticæ disciplinæ conservator, Clerum induit moribus, Deo dicatis ministris eximiis, ad quem scripsit de reformatione, & modo psallendi Diœcesanam Synodum singulis annis, Provincialem semel celebravit, saluberrimasque in iis condidit constitutiones; nullam Ecclesiam suæ Diœcesis invisitatam, & indonatam aliquo munere prætermisit, verbo & exemplo illustravit, censum ecclesiasticum devaxavit, ut pauperes aleret, quos ut charissimos filios adamabat, pluresque quotannis in matrimonium honestas collocabat puellas, piis locis, infirmis, ac peregrinis necessaria effundebat, illud in ore habens, bona ecclesiastica, proprium pauperum patrimonium esse. Monasterium S. Joannis Monialium, quod sua munificentia piisque civibus singulare incrementum accepit, reformavit, conscripto libello ad ipsas Moniales de vita communi, & paupertate servanda. Archiepiscopale adauxit Palatium; & omnia, ut commodè in illo successores sui commorari possent. Cathedralem munificentia planè egregia exornavit, sacrave supellectile auxit ad decorem, in eaque omni cultu ornatum sacellum Sanctissimi Sacramenti jam à prædecessore inchoatum absolvit. Litium & munerum osor fuit, nihil tandem omisit, quod optimum videretur decere Pastorem. Cæterum in ipsa pietatis, ac benè regendæ Ecclesiæ ardore defuncto Clemente VIII. ad nova Comitia agenda revocatur ad Aulam, collachrymantibus cunctis Capua discessit. Paulus V. Leoni XI. paucis diebus subrogatus, cum regressum ad Ecclesiam suam cogitaret, à Pontifice non est permissus, qui cum videret Ecclesiæ suæ per gravissima Reipublicæ christianæ negocia non sibi licere adesse, illam liberè in manibus Pauli cessit *c*. Romæ vixit deindè usque ad Gregorii XV. Pontificatum, tanta siquidem animi moderatione, vitæque integritate, adeoque sanctimoniæ prospera fama, ut tanquam viri sanctissimi, post ejus obitum, corpus venerarentur mortales. Incidit ejus mors in an. 1621. die 17. Septemb. Pars mortalis in Farnesiano templo Societatis Jesu communi Patrum ossuario humata, post annum, in vacuum S.

XCI.

a Bellarmini vitam scripsit Daniel Bartolus pluries editam. Mandos. Vide Ciaconium Oldoini t. 4. col. 380.
b Die 24. Februarii.
c An. 1605.

Igna-

A Ignatii tumulum translata est. Odoardus Card. Farnesius nobili monumento, & epitaphio amici Card. memoriam non perituram honoravit.

Roberto Card. Bellarmino
Politiano è Societ. Jesu
Marcelli II. P. M.
Sororis filio
Odoardus Card. Farnesius
sui erga virum, quem patris
loco semper coluit amoris
nunquam perituri monumentum Pos.
Obdormivit in Domino
Anno sal. MDCXXI.
Aet. An. suæ LXXIX.

Tarquinius Gallutius funerali oratione Bellarminum laudavit, Scotus, Sanderus, Capaccius, aliique elogiis celebrarunt. Jacobus Fuligatus ejus scripsit vitam: novissimè Eusebius Sarrinus Florentinus Ord. Cisterciensis Abbas vir doctissimus, eruditusque meus aliquando præceptor humanissimus, qui nuper non sine literarum jactura diem clausit B suum, in elogiorum libro nondum euso, hoc elogio, quod hic non pigebit exscribere, Bellarmini memoriam concinnavit.

Quonam elogio immensa tuæ gloriæ spatia Roberte Bellarmine percurram? Non est, cur ego te laudem à patria, genere, ac dignitate, cum hæc excolendo nimio intentus, qui esses immortali fama, cæloque dignus, non plurimi feceris, vitæque continentissimæ, ac doctrinæ nobilitate illustraveris. Ingenium mite, tractabileque, moresque faciles, quos Politianum patrium solum nobilium ingeniorum urbs feracissima suo benigno sidere contulisse videtur. Experti in primis sunt vitæ in tyrocinio, Florentia in explicandis humanioribus litteris, Patavium, ubi Theologicis studiis operam navasti, Lovanienses, qui te latine concionantem. Romanum postea repetisti cælum, ut primaria degens in Urbe, Orbi spectabilis esses. Ubique reliquisti signa virtutis. In scriptis Sapientiam, in Præfecturis dexteritatem, in rebus fidei consultor electus matura consilia, in emaculandis cum ceteris Patribus Bibliorum libris accuratam operam præstitisti. Noverunt Clemens VIII. Pontifex, atque Henricus Cajetanus Cardinalis, quanta doctrinæ maturitate præstares. Ille Sixti V. Legatus secum te perduxit in Galliam, ut tua sapientiæ præsidio regni turbines compesceret. Ille Ferrariam profecturus inter associas honorarii itineris esse voluit, & ex omnibus literatis te unum sibi assidentem Theologum elegit, ac postmodum sacram induere purpuram diris, ac minis coegit, tum postea ad honoris cumulum Capuanam Ecclesiam magno populi commodo tibi contulit. In eo fastigio eundem vitæ modum, quem in Societate studiosè didiceras, retinuisse, ut planè doceres humilitatem, patrimonium, cultumque moderatum, munimentum, non detrimentum dignitatum censeri. Claritudo quoque majorum tibi non defuit, quandoquidem Jacobo Britanniæ Regi tuos spernenti Natales, tanquam fuisses obscura stirpe natus, rescribere potuisti, te Marcellum II. Pontificem virum, ipsis concedentibus adversariis, sanctum ac doctum ex materno genere habuisse avunculum. Procul tamen erus ab hoc humano pulvere. Demus te divitem avorum non esse, nullaque majorum stare in atriis stemmata, satis esset ad veram nobilitatem ostendendam tui ipsius imago, quam multiplici eruditione, solidaque doctrinæ copia pari pietate refertam ad vivum expressisti in monumentis exprompti ingenii; maximè verò in libris, qui controversias de rebus fidei complectuntur. Ibi hæreticæ locustæ mendacio, atque impudentia lorientæ cænoso è concupiscentiæ puteo egressæ profligantur. Ibi præfocas Calvinianos Antheos: ibi eundem Gordium hæreseos nodum non Macedonis ense, sed gladio verbi Dei animosè dirimis. Is ergo es magne Bellarmine, cujus audito nomine sanctimoniæ, eruditionis, ac sapientiæ perfectio audientis animo concipiatur.

C

D

Herculem majorem te Bellarmine putabo,
Hydra sua dextra naviter ita cadit.
Hæc renovat caput Alcidæ mucrone petita,
Vulnere deque suo toxica dira vomit.
Tu gladio verbi jugulas horrentia monstra
Hæresis, unde caput multiplicare nequit.

53. ANTONIUS Cajetanus *a*, Honorati VI. Ducis Sermonetæ, & Agnesinæ Columnæ filius, Nicolai Card. Superioris nepos, frater germanus Bonifacii Card. Episcopi Cassanensis, & ferè alter doctrina, eruditione, & zelo, ad hanc Cathedram assumptus fuit à Paulo V. anno 1605. die ultima Augusti. Præfuit laudatissimè annis 17. ferè semper absens, vel in Germania ad Cæsarem, vel in Hispania ad Catholicum Regem Apostolicæ Sedis Nuncius, quibus in muneribus prudentia, ac dexteritate celebratur. Electus Cardinalis à Gregorio XV. Presbyter tit. S. Pudentianæ 1621. Capuanam Ecclesiam in Aloysium nepotem transfundendam curavit. Romæ obiit die 17. Martii 1624. sepultus in suo titulo in Sacello suæ familiæ pulcherrimo. XC

a Laudat... à Bentiv... lo in m... moriis l... Mendos... Sed de... fusius Ciaconi... Oldoin... 4. col. ...

54. ALOYSIUS Cajetanus *b* filius Philippi XCI...

B VIII. Sermonetæ Ducis ex Camilla Cajetana, progenitorum merito, propriaque virtute clarissimus, ex patrui voluntate factus est coadjutor cum spe futuræ successionis in hanc sedem die 14. Novemb. 1622. cui successit 1624. mox Patriarcha Alexandrinus *c* evasit, paoloque post ab Urbano VIII. creatus est Presbyter Cardinalis tit. S. Pudentianæ anno 1626. eximiæ virtutis, ac pietatis Præsul laudatissimè præfuit Capuanæ Ecclesiæ annis octo. Romæ mortuus est sub eodem Pontif. sepultus in suo titulo S. Pudentianæ apud Patruum Præcessorem.

b De q... citatus Ciaconi... t. 4. col. ...

c Anti... chenus, ... advertit Oldoinu... in Ciaco... nium.

C

55. HIEROMYMUS Constantius Neapolitanos generis nobilitate, & Episcopatu Triventino clarus, huc translatus est ab Urbano VIII. 20. 1630. personalem possessionem adipiscitur solemni ritu die Ascensionis Dominicæ 12 Maji. Sedit annis tribus, Neapoli excessit die 13. Septembris 1633. Capuam relatus in Cathedrali, tumuloque Cæsaris Costæ prædecessoris conditur. XCI...

D

56. HIERONYMUS de Franchis, Neapoli- XCV...

nus Patritius, Episcopus Neritonensis, Hieronymo Constantio subrogatur *a* ab eodem Urbano, anno 1635. possessionem adeptus per Procuratorem ipsa die Epiphaniæ Neapoli mortalitatem explevit, Capuam haud ingressus die 30. ejusdem mensis Januarii in Ecclesia S. Dominici, ac Sacello familiæ suæ humatus, ubi sequens spectatur elogium in marmore exaratum ejusdem ad vivum proferens virtutes, & dignitates.

Hieronymus
Episc. Neriton. Archiep. Capuan.
Vincentii de Francois filius,
Honores quo fugit impensiùs,
Hoc habuit obvios cumulatiùs.
Gemina uno tempore oblata Thiara,
Puteolana
A potentiss. Rege Hisp. Philippo III.
Neritonense à Sanctiss. Pont. Romano
Paulo V. remissaque illa
Hac, quam rejicere nequivit, admissa,
Vita insigniter innocua, nec avara, & vigili,
Pascendo, tutando intentus Gregi,
Ad Archiepiscopatum evehitur
Capuanum,
Mensuramque tanti muneris abunde
explevit, Mensuram ætatis parcè.
Vita functus ann. sal. MDCXXXV.
Augustiore dignus urna,
Sed hanc
Suæ, fratrisque memor modestiæ
Thomas de Franchis Regius Consiliarius ac Præses regiæ Cameræ
P.

57. CAMILLUS Meltius *b*, Patritius Mediolanensis, [,, *Jo: Antonii, & Liviæ Littæ filius,*] omnibus disciplinis, Christianisque virtutibus eximiè excultus, in Romana Curia diù cum laude versatus, Dei beneficio ab Urbano VIII. ex Auditore Cameræ Apostolicæ Vicario Capuanæ Ecclesiæ datus est Archiepiscopus die 18. Februarii 1636. possessionem iniit per Procuratorem Marium Vespasianum sexta Maji. Urbem ingressus solemni pompa 22. Aprilis cum pietate haud vulgari laude cœpit eam administrare; Clerum sanctissimis legibus institutum habuit; Ecclesiasticum Jus incontaminatum servavit, in pauperes liberalis fuit, excussitque manus suas ab omni munere, Diœcesim pervigili diligentia invisit, Archiepiscopale Palatium mirificè restituit. At non attinet modò dicere, ne viventis modestiam oneremus, quanto pietatis affectu, zelo, humanitateque ubique & semper illam gubernarit, sive præsens, sive absens ad Ferdinandum II. Magnum Etruriæ Ducem, mox ad Cæsarem in Germaniam Apostolicæ Sedis Nuncius, ubi per annos multos in arduis negociis pertractandis fidem suam, & dexteritatem præbuit. Paucis tamen illis annis, quibus datus est Capuæ adesse, qua virtute, quo zelo, quove pietatis ardore, probitatisque exemplis Capuano gregi præfuerit, Capuanorum testantur desiderium, & lachrymæ, quæ nuper, cum Sanctiss. D. N. Alexander VII. Pont. Max. illum ad Aulam revocaverit, ut Episcoporum, ac Regularium Congregationi à secretis esset, absentiæ haud satis videntur posse lenire dolorem. Demum hoc ipso anno 1657. die 9. Aprilis ab eodem Sanctissimo Domino S. R. E. Presbyter Cardinalis creatus est. Vivat laudatissimus Præsul, diuque vivat, Ecclesiæ Catholicæ decus, & ornamentum futurus.

A D D I T I O.

(,, *Non diu tamen vixit in nova dignitate: nam comparato jam itinere Capuam versus, ut dilectum gregem præsens pasceret, Romæ inter vivos esse desiit die 21. Januarii an. salutis 1659. ætatis 69. purpuræ biennio non completo. Jacet in Quirinali in D. Andreæ Societatis Jesu in pernobili sepulchro sub hac epigraphe.*

D. O. M.

Camillo Meltio Mediolanensi S. R. E.
tit. S. Marcelli Presbytero Cardinali, Capuæ Archiepiscopo, qui olim ad Ferdinandum III. Cæsarem Nuncius Pontificius, & Sacræ Congregationis Episcopis, & Regularibus præfectæ à secretis, prudentia, doctrina, justitia, pietate eximius per omnes honorum, ac virtutum gradus ad Purpuram evectus, cum eum vivere maximè Reipublicæ interesset, extinctus est XII. Kal. Febr. anno repar. sal. MDCLIX. Ætatis suæ LXIX. Jo. Antonius Meltius Archiepiscopus Decessori, & Patruo
M. P.

,, JOANNES ANTONIUS *Meltius, Utriusque Signaturæ Prælatus Referendarius, post diutinum interregnum, Cardinali Camillo patruo suo suffectus est 14. Martii 1661. cum antea Ferrariæ Vicelegatus extitisset, aliaque munera egregiè Sedis Apostolicæ nomine peregisset. Hic Camilli Cardinalis virtutum æmulus, vitæ integritate, & prospera fama gregem suum rexit, multo ære profuso in ædificiis construendis, sublevandisque egenis, & Ecclesiarum ornatu augendo. Episcopalem domum, quam ejus patruus instaurare cœperat, ipse perfecit, ut ea sequenti inscriptione, quæ illic legitur.* XCVII.

Siste Hospes,
Ædes ingressus, Authorum memoriam
renova.
Camillus Meltius Capuæ Archiepiscopus,
Apostolicus apud Cæsarem Nuncius,
Congregat. Episcop. & Regular. à secretis,
mox S. R. E. presbyter Cardinalis,
Has à primo lapide extruxit, sed mors vetuit
absolvere.
Joannes Antonius Meltius
ex fratre nepos,
Loco patrui Capuæ datus Antistes
Easdem ampliori forma, & scalis
marmoreis exornatas
Perfecit
Anno salut. MDCLXII. suscepti
Archiepiscopatus primo.

,, *Mortalitatem explevit die 6. Augusti 1686.*

,, GASPAR *de Cavaleriis, nobilis Romanus, qui juvenilem ætatem cum occupasset in solidioribus quibusque disciplinis adipiscendis, Lauream tum Pontificii, tum Cæsarei juris consecutus, inter Prælatos Romanæ Curiæ cooptatus fuit, variisque adhibitus conciatiosi fori tribunalibus* XCVIII.

inge-

A ingenii acumine, & animi candore adeò viguit, at in ferendis ſententiis expeditus, & æquè juſtus ſemper viſus fuerit, vecordibus, & imperitis, qui in dicundo jure ſe coram ei ſiſtebant, ſummè infenſus. Dum eſſet Cameræ Apoſtolicæ Clericus, Cardinalis Diaconus S. Angeli in foro piſcium creatus eſt ab Innocentio XI. die 2. Septemb. 1686. & Capuanæ Eccleſiæ Præpoſitus 7. Julii 1687. Omnes Capuanorum ordines egregiæ virtutis, & veræ nobilitatis cultores cum pompa ſolemni exceperunt. At dum omnibus ſummè charus in componendis rebus Eccleſiaſticis prudentia, & zelo juſtitiæ verſatur, morte advenientе Innocentii XI. ad Vaticana comitia vocatur. In his ſuo ſuffragio juvit Alexandri VIII. electionem, deinde in urbe dum detineretur gravioribus præpeditus Eccleſiæ negotiis, & graviori excruciatus podagræ morbo, ſuos Capuanos iterum inviſere cupiens, iis boniſque omnibus ſui deſiderium fecit die 17. Aug. 1690.

B

XCIX. JACOBUS tituli Ss. Petri, & Marcellini Presbyt. Cardinalis Cantelmus poſſeſſionem iniit hujus Eccleſiæ die 8. Octobris 1690. Brevi menſium ſpatio, quo ipſam rexit, quippè creatus fuit Archiepiſcopus Neapolitanus die 4. Auguſti 1691. illuſtria dedit omnibus, & ſui Eccleſiaſtici zeli, & Pietatis exempla. Ut Sacri ritus adamuſſim obſervarentur, è Neapoli excivit unum è celebrioribus Sacrarum Ceremoniarum Magiſtris, qui Capuanos ſuos omninò illis imburrent. Ordinandos omnes, imò & ipſos Presbyteros Neapolim amandabat, ut Congregatio Miſſionariorum Sacerdotum, quæ Vincentio de Paulis inſtitutore gaudet, illos examinaret. Qualibet feria VI. cum ſuis Canonicis, & aliis Sacerdotibus, qui in ſuo principe templo convenire poterant, poſt meditationem Paſſionis Domini Noſtri Jeſu Chriſti proprios humeros flagellis acriter cædebat, quandoque uſq; ad ſanguinis effuſionem. Quæ majora, imò maxima ob ſuæ ſponſæ decus, & animarum lucrum erat perpetraturus, Neapolitana dicat Eccleſia, in cujus Præſulum ſerie multa de illo, cùm non omnia potuimus, ſed ſemper infrà meritum tanti Principis diximus.

C JOSEPH de Bononia Patritius item Neapolitanus patrem habuit Cæſarem, Matrem Claudiam Carrafam, Germanum fratrem magnum illum Servum Dei Carolum, qui cùm eſſet ſodalitio inſcriptus Ss. Trinitatis Peregrinorum, & Convaleſcentium ſuæ Patriæ, imò tunc illud Primicerii munere procuraret, mundo, ejuſque pompis libellum repudii dans, altari ſe conſecravit, ſeque Sampſoni Carnevali Apoſtolicarum miſſionum in Æde Principe Inſtitutori Socium dedit, cujus inhærens veſtigiis peſte graſſante eo morbo correptis inſerviens victima cecidit Sanctæ Charitatis Anno 1656. Tantum igitur germanum Joſeph imitans, ut ſo animarum ſaluti litaret, cùm eſſet U. S. Refer. & unus è 12. Votantibus, S. Congregationis Conſultationum, variaque munera cum maxima ſui laude, & univerſæ Eccleſiæ bono exercuiſſet, quæ ſibi ad purpuram ſternebant iter, Beneventanas Infulas à Clemente X. oblatas accepit, quas poſteà in manus Innocẽtii XI. reſignavit, & anno 1692. Archiepiſcopus Capuanus electus fuit, cujus Eccleſiæ poſſeſſionem iniit die 25. Martii ejuſdem anni, dumque ſuæ Eccleſiæ bono ſemper ſibi par totus incumberet, anno Dom 1695. die 28. Aug. vitæ ſuæ curſum conſummavit.

CAROLUS Loffredus è Cardeti Principibus ab ipſa adoleſcentia Clericorum Regularium Theatinorum Ordini nomen dedit. Philoſophiam, ac Theologiam ex Cathedra perdocuit Neapoli, & Romæ ubi S. Officii Qualificator, & Sacrorum Rituum Congregationis Conſultor, & anno 1669. Epiſcopus Melphitenſis, & 1692. Archiepiſcopus Barienſis & demum Capuanus renunciatus fuit, cujus Eccleſiæ, per Procuratorem, poſſeſſionem cepit die 20 Martii 1698. die verò 25. ejuſdem menſis ſollemnem fecit ingreſſum. Præſul moribus integerrimis obiit anno 1701. menſe Januario.

NICOLAUS Caracciolus Rubeus è Villæ Principibus, primùm U. S. Referendarius deindè Nuntius, & Legatus à latere ad R. Celſitudinem magni Ducis Hetruriæ, Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, die 23. Aprilis huic Eccleſiæ præficitur an 1703. cujus iniit poſſeſſionem die 13. Maji ejuſdem anni. Munere poſtmodum Viceſgerentis in Urbe cum facultatibus Vicarii Generalis ejuſdem Urbis laudabiliter geſto, à regnante feliciter Clemente XI. die 16. Decemb. 1715. S. R. E. ſub titulo Ss. Sylveſtri, & Martini in montibus Presbyter Cardinalis in Conſiſtorio ſecreto, ac Provicarius Urbis renunciatus, cui tandem ultimo muneri cedens ad ſuam ſponſam, à qua ſummoperè expetebatur, rediit, ut ſua præſentia Clerum ſuo nitori reſtitueret, oveſq; ſuas ad ſalutis paſcua majori, qua poſſet, facilitate perduceret. Ædem Principem argenteis ſupellectilibus, ſacriſque Lipſanis ab Urbe delatis jam ditavit. Ignota prius, quia diù abſcondita, corpora Ss. Priſci primi Capuani Epiſcopi, Quarti, & Quinti Clericorum, Rufi Diaconi, & Carponis Martyrum nuper inventa thecis argenteis incluſa in theſauro repoſuit Eccleſiæ, cujus antiquam ſtructuram recentiori, & elegantiori jam nobilitat, adeò ut hoc tempore vices obtineat Cathedralis Eccleſia Patrum Societatis Jeſu. Rideat votis Eminen. Principis Cœlum, diuturnamq; concedat, pro Capuanæ, pro Univerſæ Eccleſiæ bono, quam benè meretur ætatem.)

ÆSERNIENSES, ſeu Iſernienſes EPISCOPI.

ÆSERNIA *a*, una ex ſeptem Samnii civitatibus antiquiſſima, haud longè à Vulturno flumio medio inter Bojanum & Venafrum ſita, à Capuana Metropoli M. P. . . diſtans, quam priſci Eſerniam dixere. Vetus, magiſque credita opinio apud cives illius auctores facit antiquos Aborigines, quos Samnites exinde exegerunt; hos autem cum fregiſſent Romani, illuc primum Coloniam deduxerunt anno ab Urbe condita CCCC. LXXXVII. ante Chriſtum natum

A CCLXV. Vellejo teste, *At initio primi belli Punici, Firmum, & Castrum colonis occupata; & post annum Aesernia*. Secundo ibidem deducta iterum Colonia est Augusti temporibus, ut scribit Frontinus: *Aesernia Colonia deducta lege Julia, iter populo debetur pedam in. agri ejus limitibus Augusteis est assignatus*. Nerone vero Imperatore, tertiò deducta Colonia Aeserniæ legitur apud Frontinum & Panvinium. *Esern oppidum muro ductum jussu Neronis deductum. Iter populo debetur ped. 50. in centuriis & Augusteis terminis est assignatus*. Illius meminit Livius pluribus in locis, Strabo, Tullius, Ptolomæus, Plinius, Silvius, Dion, Diodorus, Pomponius Mela, Antoninus Pius, Appianus, Eutropius, Orosius, Ostiensis, Paulus Diac. aliique antiquorum Scriptorum. Antiquitatis eam commendant vetusti lapides, aquæducti, inscriptiones, & numismata, quæ passim inveniuntur. Post Romani Imperii declinationem quinquies à Longobardis Sarracenisque miserabile tulit excidium, ter a terræmotu quassata, adeo, ut Leo Ostiensis narret, funditus eversam fuisse; *Cum annus ab In-* B *carnatione Domini 847. volveretur, tam ingens terræmotus per universam Beneventi fuit regionē, ut Isernia ferè tota à fundamentis corrueret, multusq; ibi populus, & ipse cum eis eorum Pontifex interiret. Apud Monasterium quoque S. Vincentii terræmotus plurimas domos evertit.* Quod etiam scribit Chronicon ejusdem Monasterii S. Vincentii, Sigonius, Frizia, Baronius, & Bosius, & cum eis Admiratus. Eodem deinceps in loco civium pietas & amor reædificavit. Hodie sub regia potestate haud satis ampla est, cum ad quatuor millia paulo plus mortalium aleredicatur. Cœlo benigno, soloque fœcundo gaudet, cujus fertilitas quæcumque ad vitę usum facere videntur, uberrimè producit, & vinum à Plinio laudatissimum. Dedit Aesernia Claudiam Marcellam Romanæ Reipublicæ consularem familiam. C. Claudius Marcellus Aeserninus primus eam in Urbem traduxit, & Aeserninus fuit Cirus Morillus celebris Orator, Senecæ Magister. Nobilis est Cœlestini C V. Pontif. Max. & Andreæ Juris interpretis celeberrimi, genitrix; alios produxit in omni genere viros clarissimos, quorum meminit Vincentius Ciarlantes Aeserninus Archipresbyter in Historia Samnii, ubi sparsim de Aesernia plura recensuit; inter cætera verò scribit ex patrū traditione Aeserniam Christi fide fuisse illuminatam ex prędicatione Plotini Apostoli Petri discipuli, qui in Samnio Evangelium disseminavit, quique Beneventi fundavit Ecclesiam. Alii verò volunt Sanctos Nicandrum & Marcianum Martyres illic circumadvenientibusq; civitatibus Christiana sacra ennunciavisse, vel confirmavisse Imp. Diocletiano, sub quo nobilem tulerunt palmam martyrii, jugulataque gentilitate, se Christi nomen mirum in modum extulisse sub Sylvestri Papæ Pontificatu, propriumque habuisse Pastorem, cujus memoria non extat; ni fortè divinare vellemus, hunc primum fuisse S. Benedictum, qui priscis temporibus, tamen incertis, Aeserniensi pręfuit Ecclesiæ, à quo nostrum exordiemur Catalo- D gum, cujus Ecclesia Archiepiscopi Capuani suffra-

a 965. sch. 966.

ganea facta fuit circa annum 968. *a* cum esset tunc onita com Venafrana, Bojanaque Ecclesiis Cathedralis Aeserniensis elegantis architecturæ est, Sanctoq; Petro Apostolorum Principi consecrata: exornatur autem duabus dignitatibus, (,, *Archipresbytero, & Primicerio*) & decem *b* Canonici ibi sunt, cum alio promiscuo clero, qui ibidem divinum opus peruergent. (,, *Caret Canonicorum cœtus præbendis* ,, *Theologali, & Pœnitentiariu. Penes Capitulum*

b Duodecim.

A ,, *est cura animarum, quæ exercetur per Archipresbyterum, seu Canonicum ab Episcopo approbatum.*) Multorum Sanctorum reliquiis dives est. Intra civitatis mœnia duo Sanctimonialium Cœnobia extant, & quinque Mendicantium; Xenodochia tria, & aliquot laicorum Fraternitates. [,, *Desiderantur adhuc Mons Pietatis, & Seminarium.*] Diœcesis satis ampla est, continetque tredecim oppida, aliaque loca, cum suis Parochiis & Ecclesiis; in ea ad fontes Vulturni fluminis miserabilis vetustate tamen, divitiis, ac sanctitate famosissima olim Abbatia sita est S. Vincentii Ordin. Benedictini. Episcopatus census omnis mille scutatorum excedit, taxaturque in libris Camerę Apostolicæ ad flor. 50. Series Præsulum, qui in hac Cathedra floruerunt sequens est, quam ex variis auctoribus, monumentisque non parvo nostro labore ita digessimus.

I. 1. S. BENEDICTUS *c*. Tempus quo floruit, patria & acta ignorantur, cujus corpus sub ara majore Cathedralis Ecclesiæ conditum religiosè colitur; festus dies Aeserniæ celebratur 4. Maji. Ejus meminit Ferrarius in Catal. Ss. Paulusque Regius, qui narrat Cathedralem Ecclesiam quasi repentino vehementique terræmotu concussam contremuisse, cum Episcopus quidam Aeserniensis circa Sancti Benedicti corpus effodi jussisset.

c De quo Acta SS. Maii tom. 1. p. 495.

2. LAURENTIUS Aeserniensis Episcopus vixit temporibus Innocentii Primi Papę circa annum Domini 402. ut ex Epist. 12. (1) Innocentii tom. 1. ep. Pont.

3. EUTODIUS (2) Aeserniensis Episcopus reperitur subscriptus Romanæ Synodo sub Hilario I. Papa anno 465.

4. MARIUS Episcopus Samnii (3), quem volunt fuisse Aeserninum Præsulem, interfuit Romanæ Synodo primæ sub Symmacho Papa anno 499.

5. INNOCENTIUS Mario subrogatus est. (4) Hic secundæ, tertiæ, quartæ, & quintæ Romanis Synodis sub eodem Symmacho præsens fuit. Post C hunc Aeserniensium Pręsulum nomina per centum annos desævientibus in Apuliam Samniumque barbaris interciderunt.

II. 6. SEBASTIANUS ann. 595. ad quem scripsit Gregorius Papa. Hunc Sigonius lib. 1. de Regno Italiæ Seriniensem Episcopum vocat, non Aeserniensem, aut Iserniensem, ut notat Vincentius Ciarlantes lib. 3. cap. 13. Post hunc etiam sexaginta post centum annorum spatio, Episcoporum qui successerunt nomina desiderantur; habemus tamen illis temporibus suos Ecclesiam hanc habuisse Pastores, etenim anno 639. cujusdam Aeserniensis Episcopi, suppresso nomine, fit mentio in vetustissimo Joannis IV. Papæ diplomate, quo confirmatur jus Ecclesiæ S. Mariæ Landinulfo Comiti Aeserniensi, Landulfi filio ejusdem Ecclesiæ conditori. Hoc diploma in arboris cortice perplexis barbarisque characteribus scriptum dono dedit Paulo V. Pont. Max. Joannes Baptista de Puteo Bergomensis. Paulus in sanctiori Vaticani Archivio recondidit, ubi mihi legere, & exemplare licuit benignitate viri eruditis- D simi Alemani ejusdem Præfecti, quod mutilum, ac decurtatum sicuti jacet, hic exhibemus. III.

Joannes Papa hisce suis litteris plumbatis confirmat Landinolfo Comiti Aeserniensi jus in plebem S. Mariæ ejusdem civitatis. Landulfus namque cognomento Græcus, & Gemma illius uxor Comites Tsergæ intra eandem civitatem, ac juxta Fontem Sancti Joannis Baptistæ, nutu Dei & gratia Arieis ædificavit Ecclesiam vocabulo S. Mariam, eamque in plebem erectam dotavit suis propriis bonis, quæ po-

(1) Quidquid sit de hac Epistola, ipsius utique inscriptio est ad Laurentium Seniensem Episcopum. Est Senia urbs Liburniæ, seu Croatiæ sub Archiepiscopo Spalatino, cui nihil cum hac Æsernia, quare Laurentius iste non suæ, sed illi meo judicio tribuendus est sedi. *Laurentius*.

(2) Eutodium hunc reperies subscriptum synodo Hilarii Papæ an. 465. inquit Ughellus; sed ex perlecto Patrum Catalogo hic Eutodius Æserniensis inc. [illegible] quæritur. Adest ibidem Eubodius Tifernensis, à quo in ipso Ughello Tifernensium series inchoatur: fortassis ei quibus ex codicibus deceptus legerat pro Tifernensi Iserniensis. Hic vero Eutodius hoc tantum testimonio si fulcitur, ex hac serie nostro judicio delendus est. *Laurentius*.

(3) Et hic Tifernensis, ut in citata synodo legitur, non Iserninus fuit Episcopus, & ab ipso Ughello inter Tiphernates proximè post Eubodium recensetur. *Laurentius*.

(4) Hic pariter ex Synodis Romanis tertia, quarta, & quinta sub Symmacho asseritur Tifernensis, seu Tifernensis, & Tifernas Episcopus, inter quos adnumeratur jam fuerat à nostro Ughello. Nescio, cujusnam ingenium ei dictaverit tot alios Æsernienses fuisse. *Laurentius*.

postea eum diminutionis opprobrium passa esset, à Landenulfo Landolfi filio Tsergæ etiam Comite fuit restaurata, quapropter Joannes Papa decrevit, ut idem Comes cum suis . . . . . dominium in eandem Ecclesiam haberet, ibique ad regendum servitores potestatem exerceret, secundum Deum, & Ecclesiasticam ordinationem, ut servitium Dei augeatur & crescat. Decernit etiam, ut Episcopus Tsergæ ab hominibus de rebus & ornamentis ipsius præfatæ Ecclesiæ S. Mariæ imminuere præsumat, vel inde accipere audeat. Si, quod non optamus, in alicujus malæ opinionis piaculo servitores ipsius Ecclesiæ deprehensi fuerint ab Episcopo ipsius civitatis, regulariter instituimus corrigendos. Quod si quispiam contra hæc tentare præsumpserit, auctoritate Apostolica decernimus primum quidem, ut sui ordinis gradu privetur, atque nota majoris ultionis mulctetur, partem cum Juda traditore habeat . . . . & participatione Corporis & Sanguinis D.N.J.C. privetur . . . & charta hæc nostræ diffinitionis firma permaneat . . . scriptum per manum . . . Notarii . . . . in mense Octob. Indict. 13. Bene valete.

Chordula alligata hujus originalis diplomati, ut vidimus, serica est auri. & rubri coloris. Cæterum cum in hoc diplomate mentio habeatur Aricis Beneventi Ducis, qui eam civitatem rexit ab anno Domini 598. ad annum 648. revera Joannes hic Papa qui has litteras dedit, alius esse non potuit, quam is, qui quartus nomine dictus, & natione Dalmata, sedit in Petri Cathedra annum unum, ac menses ferè decem; creatus enim fuit anno salutis 638. mense Decemb. obiitque anno 640. 4. Id. Octob. In ea namque Arichis Ducis annorum computatione nullus alius Romanus Pontifex, qui Joannis nomine vocaretur, vixit: datum est diploma anno Christi 639. in quem ritè incidit Indictio 13. & annus illius Pontificatus secundus. Cæterum iis obscuris temporibus, quibus Aeserniensium Præsulum nomina interciderunt, tres nobilissimi fratres Beneventani Paldonus, Tatonus & Tasonus ao. 703. spreto mundo Monachi S. Benedicti effecti sunt in Farsensi cœnobio, & adhortante Thoma Abbate viro sanctissimo ad fontes Vulturni fluminis in Samnio, octo tantum milliaribus ab Aesernia prope ædiculam D. Vincentio Martyri invictissimo sacrum Monasterium exædificarunt, cui à Divo tutelari S. Vincentii de Vulturno nomen fecerunt, cujus postea unus post alterum Abbates dicti sunt, pieque, ac sanctissime ibidem in Domino quievere. Floruit Abbatia hæc sanctitate, divitiis, privilegiis speciosissimis à Regibus, Imperatoribus, Pontificibus, principibusque viris liberaliter eidem elargitis, ubi aliquando quingenti Monachi à Carolo Magno Imperat. sunt recensiti. Post commendata deinde secularibus Clericis Abbatia hæc suum decorem veterem amisit, ut vix vestigia appareant, solaque sedeat. nec habeat consolatorem, qui saltem divinum opus possit urgere. Horum Sanctorum Acta, Cœnobii ædificatio, innumera privilegia, donationesque ac Abbatum series, describuntur in vetustissimo pergameno m. s. codice litteris Longobardis scripto. Nos hic ex autographo ipso eorumdem Sanctorum vitam, Cœnobii fundationem, Abbatumque Catalogum libenter dabimus, cum hoc sæculo monumentorum jejuna sit Aeserniensis Ecclesia.

Prologus Domni Autperti Venerabilis Abbatis, in vita, vel obitu Sanctorum Patrum Paldonis, Ta-tonis, & Tasonis S. Vincentii Abbatum.

Humani generis primus parens ad imaginem De[i] factus in paradiso voluptatis positus, ut vitæ præ-cepta servaret ab ipsa vita, quæ Deus est, fuit ad-monitus, & ne hæc pro minimo duceret, mortem e[i] est comminatus. Sed hæc ille contemnens sponte di[mi-]serit Creatorem, & secutus est peremptorem. De[us] verò, qui mentiri, ut est veritas, non novit, mor[tem] qua minatus eum addixit. Dixerat enim illi, atque e-jus uxori. In quacunque die comederitis de ligno scien-tiæ boni & mali, morte moriemini. Quæ videlice[t] sententia non solùm corporis, sed & animæ mortes ostendit. Sed quia benignissimus Deus serpentis sua[-] sionibus miserabiliter vidit hominem deceptum, fra-gilioris que esse materiæ figmentum, noluit hunc esse in æternum damnatum. Hinc enim actum est, u[t] unigenitus Dei filius carnem sumens moreretur pr[o] nobis, ne mors animæ ultra regnaret in nobis, u[t] quod in Adam perdideramus, in Christo reciperemu[s]. Hinc enim scriptum est. Cum venit plenitudo tempo-ris misit Deus filium suum factum ex muliere, factu[m] sub lege, ut eos, qui sub lege erant redimeret, ut ado-ptionem filiorum reciperemus. Sed quo caritatis ar-dore id fecerit pro nobis, nullus verbis explicat ex no-bis, ait enim ipse Dei filius. Sic Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret. Hinc iterum Pau-lus dicit, qui dilexit me, & tradidit se ipsum pr[o] me, de quo rursus ait. Cum in forma Dei esset, no[n] rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, se[d] semetipsum exinanivit formam servi accipiens i[n] similitudinem hominum factus, & habitu inventus u[t] homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usqu[e] ad mortem, mortem autem Crucis. In qua scilicet hu-manitatis forma conversatus inter homines per om-nia, ut homo, excepto peccato, iter eis ostendit, qu[o] ad derelicta gaudia repedare possint. Si autem quo[d] sit hoc iter inquirimus, Dominum in Evangelio di-centem attendamus, ait enim, Ego sum via, & ne-mo venit ad patrem, nisi per me. Ecce audivimus iter, per quod patriam repetamus, videamus nunc quibus modis ad ambulandum gressus dirigamus. Qui (in-quit Joannes) dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. Libet autem intue-ri, quæ sint hæc Christi vestigia, qui gressus, quibus in carne ambulavit pro nobis, ut cætera taceam, quæ evangelica plenitudine narrantur de baptismo ad tentationem, ac jejunium, de jejunio, ad prædicatio-nem, de prædicatione ad opprobria, de opprobriis ad flagella, de flagellis ad sputa, de sputis ad crucem, de cruce ad sepulturam pervenit. Ii etenim sunt gressus Dei in terra, de quibus Psalmista ait. Visi sunt gressus tui Deus, ingressus Dei mei Regis. Hos imitandos esse denuncians Petrus ait fidelibus. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. His se passionibus sequi ipsa via insinuat dicens. Si quis vult post me venire, abneget semetip-sum, & tollat crucem suam quotidie & sequatur me, & Paulus ait, Mihi autem absit gloriari, nisi in Cru-ce Domini Nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Ii gressus autem & an-gustam ingrediuntur viam, quæ ducit ad vitam. Ii ambulant super aspidem & basiliscum, & conculcant leonem & draconem, in his ambulaverunt Apostoli, hos Martyres & Confessores sunt subsecuti. Hos per gressus perfecti incesserunt Monachi, quibus speciali-ter à Domino dicitur; Tollite jugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum, & humilis cor-de, & invenietis requiem animabus vestris. Sed quia nos in illorum tempus devenimus, de quo Do-minus in Evangelio ait Discipulis suis, quia abunda-bit iniquitas, refrigescet caritas multorum, ac, secun-dum Apocalypsis sententiam, nequaquam ferventes, sed quod gemendum est, tepidos aspicimus Monachos. Ad incitandos animos eorum, tres nuper ad Christum conversos evangelica perfectione probatos audito-rum animis ingerimus, Paldonem scilicet, Tasonem, atque Tatonem, Sanctorum Patrum sudoribus ac

laboribus coæquandos, ut qui desidiosi, ac languidi antiquos Patres nostros nos imitari non posse causamur, horum nuper conversorum vitam recolentes erubescamus. Hos ergo non temeritatis ausu impulsus, sed Abbatis mei monita sequutus, eaque modo stylo prosequor, de quibus adhuc testes existunt, qui se hæc ab his audisse confirmant.

Tres igitur ex nobili genere orti jure consanguinitatis propinqui Paldo, Taso & Tato fuerunt viri Beneventani, ex quibus superior Paldo ex uno, Taso verò & Tato ex altero fratre sunt procreati. Ii Evangelica voce excitati, divinoque amore inflammati una eis sententia, unum consilium fuit, unumque extitit votum, patriæ solum, divitias, parentesque relinquere, & nudos nudum Christum sequi, nudi cum nudo adversario pugnare: Galliarumque provinciam pro voto expetere, atque inibi corpore, non mente ducti diversa Monasteria inquirere, lenique jugo Christi colla mentis submittere. Hoc autem idcircò studiosè facere prævidebant, ut propter Christum ne uno, qui superesse poterat aspectu visionis corporaliter fruerentur. Quid plura? ut animo, & mente conceperant iter præparant, nec moram faciunt, nec dilationem portendunt, sed carnalium parentum nexus pertimescentes, qui semper impedimentum fiunt ad Christum conversis, eorum oculos pia simulatione deludunt, ita tamen, ut mendacii crimen nequaquam incurrant; dicunt enim se Romam pergere velle, Apostolorum Principis Petri se suffragiis commendare, ejusque desiderata limina osculari, quod & fecerunt, sicuti autem nobiles decet, oneratis animalibus stipendiis præparatis ad sedendum equis famulorum fulti obsequiis sibi, solique Deo, quid agere vellent, gressus ad ambulandum movent.

Stirps veneranda satis nimium præcelsa parente
Primus à principio luxit ut orbe dies.
Germine purpureo decus hoc tulit urbs Beneventus
Jure salutiferos traxit ab urbe viros.
Scandere regna petens sublimia corde sereno
Dignè sacra ferunt signa pro lege Dei.
Terrea cuncta terit, gazas ut stercora sprevit
Laudes magnifico gaude referre Deo.
Cui salus & virtus
Rex bonus invictus.

At verò ubi proprios fines sunt egressi, Marsorumque Provinciam ingressi descenderunt equis, admonuerunt pueros, ut cum equis, & his quæ allata fuerant ad propria remearent. Et hoc propterea, quoniam sibi tale votum extitisse dicebant, ut ii tres tantum suis pedibus Romam pergere deberent. Quibus flentibus, ac lugentibus jure potestatis imperant, ut recedant. Illis autem abscedentibus, dum præfati famuli Christi scandunt iter, obviam habent pauperes vilibus, ac scissis indumentis adopertos. Jam ii paupertatis amore inflammati ajunt inter se. Ne sit in nobis, quod mundus honoret, ne quod latro diripiat, his nos vestibus exuamus, pauperibus tribuamus, illorumque nos vilissimis ac sordidis induamus. Hinc perpendant, qui nomen Monachi prætendunt, quanti reatus criminis sit sub Christo paupere degentes indumentis comptos & non moribus incedere; ecce etenim ii, per quos hoc Monasterium initium sumpsit talibus induti amictis initium suæ conversionis dederunt.

Mundus ad ima ruit miseros ad tartara ducit,
Mutemus vestes, nostras Deus instrue mentes;
Ne sit quod fortis, fur, latro, tollere possint.

Et ut ad propositum revertar, cœpto itinere dum pergunt ad Monasterium gloriosæ Dei Genitricis Mariæ quod est in Sabinis, perveniunt in quo vir vitæ venerabilis Thomas Pater præerat, de quo à pluribus audivi, quia olim in partibus Orientis constitutus, sicut ipse narravit tandiu ad Redemptoris sepulchrum orationi vacavit, quoadusque impetraret quod precibus postulabat. Denique, ut asserunt, nocte quadam precibus fatigato, soporeq; depresso adstitit ei quidam gestans in manu miræ pulchritudinis panem, cui & dixit, accipe hunc panem, & abscede. Scito autem te minus ex eodem nunquam habiturum. Tantæ etenim deinceps, ut ajunt qui eum viderunt compunctionis vir fuit, ut penè de Deo sine lacrymis nil posset loqui. Is dum præfatos Dei famulos hospitio suscepisset, ut Monachorum, ac bonorum mos est Christianorum cum fratribus, ut ei solitum fuit secundùm Domini præceptum eorum pedes abluere pergit. Ii autem qui advenerant, delicata, ac candida membra vilibus, ac sordidis vestimentis tegebant, elegantem ac compositum vultus aspectum protendebant. Quamobrem nec eorum secretum abscondi potuit oculis viri Dei. Peracto itaque caritatis officio, noctisque cursu transacto cum aurora daret initium diei seorsim eos blanda loquutione inquisivit, qui essent, unde, cur advenerint, ne fortè aliquod præjudicium substinerent, ne peccati crimine peracto fugerent, promittens se eis in quo valeret adjutorium ministrare: tantum ut profiterentur, cur eis ita placuerit tantam simulationem arripere. Ad hæc illi obstupefacti videntes consilium suum seniori celare non posse, consilio accepto narrant cuncta per ordinem, qui fuerint, unde, cur advenerint, quæque gesserint, quorum filii, quibus nominibus vocarentur, qualiterve Romam pergere vellent, indeque Galliarum regiones expetere multis eum adjurationibus constringentes, ne eorum proposito ipse fieret impedimento. Ad hæc ingemiscens venerabilis Senex ait, nequaquam ò filii in hoc tam laudabili proposito vos impedire cupio, sed magis adjuvare, nec vos interim relinquam, aliquantisper vobiscum pergam itineris vestri usque ad Apostolorum limina me habebitis comitem. Propterea autem vir Deo plenus itineris illorum particeps fieri gestiebat, ut eos, sicuti, & fecit suis salutaribus consiliis ab illius itineris longitudine revocaret. Quod Dei providentia factum fuisse nullus ignorat, qui hoc Monasterium cernit.

Hos specie, forma, cognoscit munere dogma,
Consilio refovet, levat obsequio Pater almus,
Ne paveant, faveant, facilis pateat labor altus.

Pergunt interea simul ut senis fuit voluntas, multisq; lacrymis profusis devotionem suam Apostolorum commiserunt suffragiis. Oratione verò completa cœpit eos reverendæ memoriæ jam dictus Pater verbis suasoriis admonere, ut secum, ad Monasterium reverterentur, & aliquandiu apud eum remorati propositum institutionis suæ videndo & operando addiscerent, & tum demum quo eos Dominus vellet vocare properarent, & ut verbis illius utar, Audite, inquit, ò filii consilium meum, ad Monasterium, cui deservio revertimini mecum, & propter ardorem vestri desiderii quanquam extra usum Monasterii intrinsecus vos recipiam, ut simul cum fratribus edatis, simul dormiatis, simul orationi vacetis, simulq; ad opus manuum exeatis, ut his exercitiis probati sciatis, quibus modis propositum Monachi adimplere valeatis. Hæc & his similia eo dicente præbuerunt assensum, pariterq; cum eo ad Monasterium sunt regressi, in quo paucis diebus remorati ad plenum instructi sunt.

Te simul ecce petunt Petri dum limina quærunt,
Roma beata nimis fratrisque, senexque fidelis,
Quos trahit ipsa ferent fidei per litora navis.

Accidit autem, ut dum pater duorum fratrum Tatonis scilicet, atque Tasonis cum cæteris parentibus huc illucque eos quærerent rapidissimo cursu Romam venirent, quosdam studiosè quærerent, ac nequaquam inibi invenirent, audiunt à dicentibus Sabinis: eos esse in Monasterio gloriosæ Dei Genitricis Mariæ. Tunc illi majoris amoris stimulis agitati spatium itineris illius quasi transvolantes ad prædictum Monasterium pervenerunt: à prædicto Monasterii Patre petierunt, ut aspectibus illorum præsentarentur. Venerabilis autem Senex, ut erat suadibilis

elo-

eloquio admonuit, ut exirent, illis autem renitentibus compulit eos, ut sibi imperanti obedirent. Ut verò egressi sunt, parentesque eos viderunt, vehementer flere cœperunt, elevataque voce ad eos dixerunt. Cur nos peccatores tanquam mortuos reliquistis? ut quid curam animarum nostrarum deseruistis? nullus ne vobis inest pietatis affectus, nulla consanguinitatis compassio? obsecramus, inquiunt, obsecramus, & per Deum conditorem cœli & terræ deprecamur, ne nos deseratis, quia ad Christum convertí, & sæculum funditus relinquere sumus parati, sin autem contestamur Cælum & terram, sanguinem nostrum de manu vestra à Deo fore quærendum. Ad quorum verba lacrymasque atque singultus dum illi pietate nequaquam moverentur, seque, ut Deo promiserant, Gallias petere dicerent; propterea ut aperte nunc cognoscimus fertur senex ad eos voce dixisse. Confidite, inquit, filii, confidite, & de Dei misericordia præsumite; quia si modò meis monitis aurem obedientiæ accommodaveritis, multi per vestræ actionis exemplum cæleste ingredientur regnum. Audite, inquit, filii hominum, audite consilium patris vestri, & horum preces spernere nolite, ostendam vobis, si vultis à Deo vobis locum præparatum; spero enim in Domino, quoniam illuc adimplebit Deus desiderium vestrum, ibique facietis Deo fructum acceptum. Indicium autem loci percipite, & ad eum quantò citius properate.

Non Pater hos monitis gemitu movere parentes,
Sed patriam gentem, contemnere rite fatentes,
Mollia spernentes, pro Christo dura ferentes.

Est autem dilectissimi locus, ad quem vos, ire desidero in Samnii partibus super Ripam Vulturni fluminis, ubi initium sumit à mille ferè passibus, in quo videlicet loco situm est Oratorium Martyris Christi Vincentii nomine dedicatum. Ex utraque verò parte fluminis silva densissima, quæ habitationem tantum præstat ferarum, latibulaque latronum. Omnipotens autem Dominus, cui vos famulatum exhibere desideratis, & vos in eodem loco illæsos servabit, & cunctis iter agentibus à timore latronum pacatum, atque securum constituet, nec non & cerasis, dumis, ac sentibus, lignis fructiferis abundare faciet. Ite, ait filii, & in eodem loco, sine metu cujuscunque permanete.

Nos pater ire monet, loca monstrat pervia nullis,
Arboribus multis, quæ comant flumina pulchris,
Montibus & ventis, nivibus sunt frigida mœstis.

His igitur, & hujuscemodi verbis à rigore obstinationis emolliti, tanquam Christum in seniore loquentem attendentes, Apostolique dictum recordantes; Nolite quærere, quæ vestra sunt singuli, sed quæ alterius ab his, quæ cœperant, revocant animos, atque ab eodem benedictione percepta iter arripiunt, & ad hunc, quem incolimus perveniunt locum, nihil secum in alimontis corporis præter viaticum in sportella ferentes, jam tunc non immemores illius præcepti dicentis, nolite solliciti esse quid manducetis, aut quid bibatis, & nolite solliciti esse in crastinum, sed ille qui propter miseriam inopum & gemitum pauperum ut pius pater exurgit, qui talia agentibus repromittit dicens; Quærite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis, hanc eorum fidem aspiciens citò stipem largiendo adfuit.

Tres iter assumunt nihil huc nisi corpora ducunt,
Est regimen victus tegmina, miserator Christus,
Lex quoque sacra Dei lux noctis sive dies.

Nam cum ad hunc, in quo residemus, ut dictum est, perveniunt locum, quia cuncta, quæ ad usus corporis sunt necessaria deesant, ad illum protinus mentem erexerunt, in quo, & per quem omnia vivunt. Ingrediuntur denique Oratorium, peragunt in Dei laudibus officium, atque superveniente nocte quieti membra deponunt. Sed cur dico, quieti, cum terra tenus tantum artus locantes ad morem Patriarchæ Jacob lapides capitibus supposuerunt? dico tamen, quietem esse in quo eficaro tabescit, spiritus pinguescit. Et ecce facto parvo intervallo, venit ad eos quidam homo ignotus nocturno silentio, regiamque Oratorii pulsans ait, Quisnam hoc in loco quiescit, ad cujus vocem exiliens tacitus venit ad eum venerabilis Taso, cui ille, Audivi, inquit, à dicentibus, quoniam hic peregrini adessent, & propterea à pastoribus meis veniens detuli modium farinæ, ac vini, si habes, ubi hoc, quod attuli, recondas. Tunc ille, quædam vascula reperiens, tanquam à Deo sibi oblata suscepit, quæ offerebantur, quo abscedente nullus deinceps compertus fuit, quisnam ille fuisset, qui hoc munus gratanter obtulisset. His igitur indiciis claret, à quanta perfectione cœperint ii, per quos hunc locum ad tantæ magnitudinis excellentiam perducere dignatus est Omnipotens Deus.

Angelus accessit, dixitque, quis hic requiescit?
Exilit inde Tasa tacito pede, pectore grato,
Munera cui præstans vinum similam redit extra.

In hac denique Christi paupertate sollicitè persistentes, eorum vita, quam Deus ad exemplum plurimorum ostendere disposuit, longè, lateque personuit, atque lucerna super candelabrum posita diutius latere non potuit, & cum multi eorum vitam imitari cupiunt, multitudo fraternitatis ad eos concurrere cœpit.

Longè per centum sociis moderare talentum
Famina sacra ferunt palmam bellique tulerunt,
Et capiunt multos valido de gurgite ductos.

Primus itaque præfuit sacro gregi Paldo Dei famulus, qui erat omninò mitissimus, quique per omnia hoc in suis actibus ostendebat, quod suis subjectis voce prædicabat. Ita amator Christi paupertatis, nec sicuti carnales æstuans divitiis terrenis. Hic nempè fertur ad confirmandas animus fratrum, ut in paupertate, quam cœperant perdurarent, dixisse. Credite mihi fratres, quia Monachus ille, qui in hoc Monasterio persistens usque in finem permanserit, anima ejus æterna supplicia nequaquam sustinebit, sed vitam æternam possidebis, & hoc sanctæ congregationis Monasterium usque ad finem sæculi ad servandas animas permanebit. Quod quidam ignorantes, qua intentione hæc prosecutus fuerit falsa seipsos securitate decipiunt, quamvis malè viventes, & contra regulam Patrum facientes hoc in Monasterio si permanserint, salvos esse in futurum non posse, cum constet omnibus, quia quicunque in perpetratione criminis hoc in loco permanserint, & ante extremi obitus diem se minimè correxerint, ad vitam nequaquam posse transire. Dicendum autem illis est; nequaquam virum Dei contra divina eloquia sententiam protulisse, sed in illis hanc sententiam permanere dixisse, qui ipsorum sobriam, & castam vitam, ac laudabilem paupertatem vellent imitari.

Culmine præclaro renitens diademate sacro
Primus præficitur Paldo reverendas, & Abbas
Innumeras animas Christo super æthera mandat.

Interea turba fratrum succrescente, cœperunt contra votum habere, per quod possent eisdem, quos regebant, subvenire, dumque prædicti venerabilis Patris Thomæ immemores dicti, multos per eos in hoc loco esse salvandos, amicam paupertatem sollicite sequirentes abiicere conantur ea, quæ possidere videbantur, sed resistente eis divino judicio, turba

fra-

fratrum, studuerunt magis secundum Apostolum non sua singuli, sed quæ alterius sunt quærere, & illud, omnibus omnia factus sum, ut omnes salvos facerem. Multa siquidem tunc inter eos fuisse caritas, multa concordia unitatis, multa compassio fraternitatis referuntur; & quidem narrantur de eis quædam digna miraculis, sed nostrum ad hoc tantam fuit studium incitatum, ut quibus modis sæculum, ac diabolum vicerint apicibus prosequamur. Neque enim majus esse potest miraculum, quàm quod tota mente mundum reliquerunt, & quia multi videntur miraculorum esse participes, sed nullatenus nomina habent scripta in cælis, nequaquam hoc in tempore virtutes in Ecclesia, sed perfectam vitam requirimus. Unde Dominus discipulos de subjectione dæmonum gaudentes deterret dicens; Nolite gaudere in hoc quia dæmonia vobis subiiciuntur: in quo verò deberent lætari subdendo manifestat dicens: Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in Cælis: magna siquidem virtus, magnumque & admirabile extitit signum, suæ conversationis exemplo tam innumeros de terris elevasse ad Cælos, de tenebris ad lucem, de morte ad vitam, de exilio reduxisse ad patriam. Et ut cœpta prosequar sæpe dictus venerabilis Paldo Evangelicę perfectionis vir per omnia consummatus humanis rebus excedens præsentis vitæ finem fecit V. Id. Octob. Ind. III anno Incarnationis Dominicæ 720. residente in Sede Apostolica venerandæ mem. Gregorio II. Hic susceperat Sacri Cœnobii regimina ab Incarnatione Domini anno 707. sub Sancto Papa Sisinnio.

En Paradise tuos vernantes collige flores,
Denis septenis annis moderatus habenis
Est Paldo felix, quando tua gaudia cepit.

Cui succedit in sancto regimine Taso minor quidem annis, sed ardentior in sancto proposito omnibus illis. Quia verò nonnunquam is qui præest, si considerare negligat, & contueri infirmorum imbecillitates, eosque non ut prævaluerint, sed ut rigor districtionis ejus dictaverit, voluerit arctius adstringere, nequaquam eos quò cupit perducere valet. Quia huic nimius zeli fervor potuit dominari, simile quiddam ei accidisse cognoscitur; nam cum hunc arduo itinere incedentem, nequaquam sequi valerent, penitus deserentes abjecerunt, fratremque ejus majorem natu loco ejus constituerunt. Unde factum est ut ab utrisq; partibus ad Pontificem Romanum relatio mitteretur. Quod cum Gregorius Papa secundus audisset, factum improbat, hos contra canones fecisse notat, manusque suas in Christum Domini extendisse denuntiat, quibus & penitentiam indicens, hujus facti efficaciam ademit, quam scilicet indictam sibi penitentiam vix cum magno difficultatis conamine, obsistente aeris ardore perficere valuerunt.

Post sequitur socius reniteus moderamina Taso,
Qui minor est annis vallidus sapientia quamvis,
Hic alacer, fortis, fervens quoque robore cordis.

Sed ut ostenderet Omnipotens Deus, quanti reatus crimen admisissent ii, qui pastorem à Deo sibi præelectum abjecissent, nequaquam hac pœnitentia placatus, non sine mora judicium exercuit ultionis. Nam ita cœperunt singuli humanis rebus decedere, ut duorum aut trium corporum fieret una memoria receptaculum. Eaque hac grassata fuit sententia quoad usque penè nullus eorum in corpore remaneret, qui hujus nævi fuerant consilio maculati. Sed nec ipse diu moratus, eosdem est moriendo secutus. Idcircò autem hujus facti adversitatem huic operi annectimus, ut à tali deinceps seditione, & pastor, & grex alieni existant. Quia etsi nequaquam eos per hoc factum utpotè incipientes penitere damnandos affirmare audemus, cum scilicet pastor zeli fervore, & grex pusillanimitate erraverit, tantum incertum est, utrum eos hæc judicii sententia ad plenum hujus reatus crimine mundaverit, an etiam purgatorii post mortem

A supplicio ignis fuerint absoluti. Obiit autem Taso prędictus pater III. Id. Januariis, Anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo vigesimo nono, Indictione undecima.

Fratri Prælatus pœnam Taso fertque reatus
Annis post octo migrans, cui cesserat ordo
Quem sequitur fratrum numerus sub peste necatus.

Succedunt præterea post hujus discriminis luem, ut assolet, læta quædam atque jucunda, cum superstes Tato loco paternitatis succedit. Hic denique virtutum omnium matre plenus extitit charitate, in animabus colligendis studiosissimus, zelo Dei ferventissimus, pietate uberrimus, discretione cautissimus, quique veluti mater super filios sic semper sollicitus fuit super subjectos, semetipsum in laboribus durissimè exercens, gregi ut pater parcens, intermittens, mitior existens, inter elatos, zelum districtionis exercens. Fertur etiam ex quo ad Monachi habitum venit, ne-
B quaquam balneis usum fuisse, nunquam caput lavisse, nunquam novaculam super caput, aut barbam duxisse, & quod his difficilius est, diebus opere manuum insudans, noctibus vigiliis perpetuis vacans, loricæ onus ad carnem gestans, quousque virtus corporis prævaleret non deposuisse. Cum verò defessis, ac fatigatis jam membris, hanc ferre non posset, circulum sibi ex eadem occultè fieri præcepit, quem & usque ad diem obitus sui gestavit.

Hanc asserunt lectisternia refugisse. Fertur etiam & hebdomadam jejunio peregisse; his enim, ac cæteris virtutibus, repletus ad finem usque perdurans consummatus obiit in pace 3. Id. Decembris, Ind. verò 6 felici gaudio lætus anno Incarn. Dominicæ septuagesimo trigesimo nono.

Hic prius abjectus fit postea Pastor honestus
Undenis actis postquam Taso præfuit annis
Ad finem durans explevit tempora longa
Qui fuerat magnus studiis, opibus quoque largus.

C Hæc de his dixisse sufficiant, quorum nos exempla, ac facta præclara de sæculi turbine ad hanc quietem perduxit; sed horum aspicientes fervorem cogit nos gemitus aliquid dicere de nostræ conversationis tempore; & quanquam meipsum prima ferire loquendo pertimescam, tamen ea, in quibus jaceo, & mihi similes jacere cognosco enarrare vitta, sublato pudore non erubescam. Fortassis enim per hanc humilitatis confessionem, & mihi à Deo venia dabitur, & illis salubris correctio ministrabitur. Sed undè exordiar, unde loquendo initium sumam? omni enim ex parte sanctum à nobis propositum violatur, & penè nihil nobis superest, nisi quod Sanctus Pater prædixit Benedictus, per tonsuram & habitum nos Deo mentiri videmur, penè omnes ad superbiam prompti, ad contentionem, ad scandalum, ad detractionem, ad mendacium, ad maledicendum, ad accusationis læsionem, ad contumaciam, ad iram, ad amaritudinem, & despectionem, ad contradictionem, ad susurrationem, ad murmurium, ad gulam, atque ad ornatum ve-
D stium sumus illecti, & ut breviter cuncta perstringamus, ea, per quæ Sancti cælestia consecuti sunt regna, idest tribulationes, persecutiones, adversitates, angustias, passiones, contumelias, humilitatem, subjectionē, paupertatem odio habentes, quæ nostra sunt, non quæ alterius quærentes, falsos honores appetentes, ac per hoc invicem invidentes, invicem mordentes quicquid ad præsens delectat, quicquid dulcedinis tota mente requirimus, nescio per quod aliud iter, fallente nos visu interiore, à Sanctorum calle deviantes ad vitā nos posse pervenire confidimus. Ait enim Dominus: Arcta & angusta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui intrant per eam. Apostolus verò dicit, per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei, & iterum: Si non compatimur, nec conregnabimus, & nemo coronabitur, nisi qui legitimè certaverit. Eja Monachi nostri, quid ad hæc dicturi sumus? aut, quod enim nefas est, scripturam mendacem, aut nosmetipsos mendaces veraciter appellabimus? Sine via

enim

enim tendentibus labor eſt itineris, non profectus aut fortè decepti dicere poterimus, ut ſecundum miſeriam noſtram loquar, Dominum dixiſſe: Beati, qui induti ſunt cappa? vel qui uſque in horam nonam jejunant? nequaquam: dixit autem de his, qui falſam religionem prætendunt: Veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces; de illis autem, qui beati futuri ſunt, ait: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum Cœlorum; beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur; beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur; beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum Cælorum. Intendamus qui hæc abhorremus, quibus modis in ſcriptura deteſtantur ea, quæ nunc ſequi videmur; ſcriptum namque eſt: Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam; &, Qui detrahit fratri, eradicabitur; &, neque maledici regnum Dei poſſidebunt; &, perdes eos, qui loquuntur mendacium; &, cecidit accuſator fratrum noſtrorum; &, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio; &, væ qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt; Tot enim mortibus digni ſumus, quot his malis exemplis ſcandalizamus. Sed nos, ò dilectiſſimi fratres, Superiorum pauperum, quorum mentionem feci, exempla attendamus, ne in vacuum currere videamur omni niſu, omni conamine, omni virtute deſudemus, ut ab his, quæ dixi, præcipitiis educti per iter Sanctorum incedere valeamus; ſi enim unum in nobis bonum perfectè adeſſet, tot enumerata mala nequaquam ineſſent. Et quod eſt hoc bonum, niſi mandatum novum? Mandatum novum, inquit Dominus, do vobis, ut diligatis invicem, & in hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem, qui enim diligit, ait Apoſtolus, legem implevit, & plenitudo legis eſt dilectio. Ego autem dico, quia qui fratrem diligit, nequaquam detrahit, ſed corrigit, qui verò detrahit, non diligit, qui autem non diligit, docente Joanne, manet in morte; ſi, inquam, radix hujus dilectionis eſſet in nobis, omnia virtutum poma matureſcerent, quia verò deeſt, in flore vaneſcunt; ſed quia inducias ad corrigendum hujus temporis à pio Redemptore accepimus, agamus, ut in melius proficiamus; non enim ſufficit patrias, divitias, parenteſque reliquiſſe, niſi nos metipſos mortificemus. Diem ergo mortis quotidie attendamus, & in æternum non peccabimus, Paſſiones Domini inſpiciamus, & de præſentibus injuriis non dolebimus, ſicque hujus exilii iter pergamus, ut egredientes de corpore angelum lucis inveniamus, per quem defenſi ab Accuſatore illuc perveniamus, ubi Deum cuncti cum Angelis ſine fine laudemus, ubi jam nullus erit metus mortis: nullus mœror, nullus dolor, nulla amaritudo, nulla tenebrarum caligo, ſed dies æterna, dies beata, in qua qui inventi fuerint, luce ſolis non egebunt, qui ab ipſo Agno illuminati, ſicut Sol, in Regno Patris fulgebunt, ubi ſemper beati, ſemper gaudentes, ſemper lætantes, ſemperque erunt cum Chriſto ſine fine regnantes, ubi charitas in ſingulis regnabit, & Deus omnium in omnibus erit, qui in Trinitate perfecta vivit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Catalogus Abbatum Cœnobii S. Vincentii de Vulturno ex eodem Chronico exſcriptus.

1. S. Paldo primus Abbas S. Vincentii ad frontes Vulturni, poſt diurnam hujus vitæ decertationem confirmatis operibus ſanctis in requiem Chriſti aſſumptus obiit 5. Id. Octob. anno Incarnationis Dominicæ 720. poſtquam in loco ſacri regiminis decem & ſeptem compleverat annos, ab ædificatione verò hujus ſacri Monaſterii Chriſti Martyris Vincentii jam agebatur annus trigeſimus quintus.

2. S. Tato hujus loci 2. Abbas miles Chriſti poſt S. Paldonem ſuſcepit regimina ſacra, qui quidem minor annis; ſed in ſancto propoſito ardentior extitit cunctis. Hic, præceptum obtinuit à Domino Arechis Longobardorum gentis celeberrimo Principe, confirmationis de terris & montibus juxta Monaſterium poſitis, & poſt peractis in ſancto regimine annis octo, defunctus ſæculo migravit ad Chriſtum 3. Id. Januarii, Anno Dominicæ Incarnationis 728. Ind. 11.

3. S. Taſo, ſuccedit paſtor, & pater, & poſtquam S. Congregationis gregem undecim rexiſſet annis felici exceſſu fratrum veſtigia ſequens migravit ad Chriſtum 3. Id. Decembris, Ind. 6. anno Dominicæ Incarnat. 729.

4. Ato 4. Abbas iſte conſtruxit in eodem Monaſterio Eccleſiam S. Petri Apoſtoli, & præceptum accepit à Giſulpho Duce Minore de Eccleſia S. Mariæ in loco Saro; conſummatis verò in ſancto regimine annis 21 obiit 4 Kal. Januarii, ind. 13 anno Dominicæ Incarnat. 760.

5. Herenipertus præfuit ſacro Cœnobio ann. 3. menſ. 2. diebus 26. obiit 11. Kal. Aprilis, anno Dom. 763. Ind. 1.

6. Joannes ſucceſſit. Hic præceptum accepit à Giſulpho Duce Minore. Deſiit verò à regimine 15. Kal. Aug. expletis ann. 14. menſ. 3. dieb. 25.

7. S. Apertus Gallus 7. Abbas, expleto in ſancto regimine ano. 1. menſ. 2. & diebus 25 juſti operis palmam ſuſcipiens feliciter migravit ad Chriſtum anno Incarn. Domin. 718. Ind. 1. in Beati Petri Eccleſia digno ſepulchro locatus. Vita, & geſta ejus edita ſunt ex Chron. excerpt. io tom. 3. Francorum Scriptorum.

8. Hainard Abbas præfuit ann. 3. menſ. 10. obiit 4. Non. Novemb. aon. ab Incarnat. Dom. 780. Ind. 3.

9. Poto Abbas præfuit ano. 2. menſ. 5. dieb. 16. obiit 10. Kal. Maji ab Incarnat. Domini 783. Ind. 6.

10. Paulus Abbas, qui conſummatis in ſua ſede ann. 9. menſ. 5. dieb. 20. migravit ad Chriſtum 16. Kal. Aprilis die Dominica, Anno Incarnat. Domini 792. Ind. 15. ſepultus in pace.

11. Joſue venerabilis Abbas poſtquam ann. 24. menſ. 6. dieb. 16. Sanctæ Congregationis præfuit gregi, ſumptus in gloria migravit à ſæculo, 4. Non. Maii anno Incarn. Domin. 818. Ind. 11. ultra humanum modum ſecundum merita ſua, cujus Sanctum Corpus ante eandem Eccleſiam in dexteram partem ſepultum eſt in pace.

12. Epiphanios Abbas præfuit an. 17. menſ. 11. dies 8. Hic fuit de S. Martino in monte Marſico.

13. Jacobus peractis in hujus Monaſterii regimine annis 9. obiit prid. Id. Januarii anno Incarn. Domin. 853. Ind. 1.

14. Teuto, iſte conſtruxit Eccleſiam S. Euphemiæ in Fundiliano, & multas utilitates, & poſſeſſiones acquiſivit: obtinuit quoque à Ludovico Imperatore confirmationem præceptorum aliorum Regum, & Ducum; expletis verò in hujus regimine Monaſterii ann. 3. menſ. 7 obiit in pace 10. Kal. Septembris anno Incarn. Dom. 856. Ind. 5.

15. Joannes Abbas ſedit ano. 7. menſ. 4. obiit 5. Id. Octobris anno 863. Ind. 11.

16. Anteſuſus completis in ſacro regimine ann. 9. obiit 18. Kal. Maii anno Dominicæ Incarn. 872. Ind. 6.

17. Majo Abbas ſedit ann. 8. ſub ejus regimine hoc ſacrum Cœnobium à nefandiſſima gente Agarenorum comprehenſum, deprædatum, & incenſum fuit, & prædictus Abbas Majo cum nongentis fratribus pariter decollati ſunt anno 880. Extat horum nongentorum Monachorum decollatorum Hiſtoria à Joanne Abbate conſcripta in eadem Chron. lib. 3. quam hic exſcribere viſum eſt, cum pulchra ſatis ſit, & digna ut lucem aſpiciat.

Hiſtoria Decollatorum Nongentorum Monachorum hujus Monaſterii.

P R O OE M I U M.

Anno Incarnat. Dominicæ octingenteſimo octuageſimo

simo secundo, Indictione quintadecima, residente in Sede Apostolica centesimo octavo ab Apostolorum Principe Petro, Papa Joanne, apud Constantinopolim imperante Basilio, quadragesimo septimo post Constantinum, Italiæ verò Ludovico filio Lotharii Regni jura tuente, Monasterium pretiosi Martyris Christi Vincentii, & Beatissimi Confessoris Benedicti apud Casinum, in quibus plurimorum Fratrum Sancta Congregatio cum Venerandis Patribus Majone, & Bertbario in Omnipotentis Dei servitio permanebat, ab Agarenis deprædata, & ignibus combusta sunt, & paucis vix evadentibus plurima turba fratrum cum prædictis Patribus gladiis necati sunt. Quod qualiter actum sit, operæ pretium enarrare, existimantes non ab re esse arbitramur, si aliquantulum excedentes à superioribus exordium sumamus, id est ex quo Reges Francorum sumpserunt imperium Romanorum, & tam veridicas sequentes lineas historiographorum, quam ex relatione Patrum Religiosorum, quæ didicimus adiicientes, posteris nostris pietatis exemplo Sanctorum Patrum nostrorum pro Christo occisorum memoriam relinquamus. Re enim vera pro Christo occisi occubuerunt, qui longo vitæ suæ tempore sub instituto Sanctæ legis unanimes conversantes, Christi gratia ad hoc pertingere meruerunt, ut Christo ministrantes, ipsum sequerentur, usque ad opus magnæ charitatis, ac roseo cruore suæ passionis septemplici Spiritus Sancti munere decorati, perpetui triumphi caperent diadema beatum. Ergo quia non immerito illos loci hujus semper inspectores, ac bonorum jugiter suffragatores specialius esse confidimus, oportet ut annis singulis eorum memoria ab omnibus dignissimè celebretur, quatenus tam eorum, quàm & omnium Sanctorum meritis, & precibus, de mundi periculis, ac inimicorum insidiis eripi mereamur, & peccatorum nostrorum veniam consequamur.

Longobardorum itaque gens cum Italiæ fines invasisset utpote aliis gentibus viribus fortiores, & Reges eorum post Julii forum Ticini sibi Regni sedem statuissent, erant ex his Duces tam in Benevento, quàm & in Spoleti civitatibus. Denique Constans Imperator cupiens à Longobardis Italiam eripere, cum multis diebus Beneventum cum valida exercitus sui multitudine obsedisset: & verens Grimoaldi Regis adventum, accepta Romualdi sorore ab obsidione discessisset, idem Grimoaldus Rex post Beneventanorum ereptionem, Ticinum repedare volens, & Rasemundum, qui dudum Capuæ Comes fuerat, data ei in matrimonio alia sorore Romualdi, filiam videlicet suam, apud Spoletum Ducem effecit, Gisulpho enim Foro-Julianorum Duce à Cacano Rege Avarorum, qui & Hunni dicti sunt, in bello perempto, frater ipsius Grasulphus constituitur, quo defuncto, ei in Ducatu Ago successit, & hoc mortuo Lupus Dux efficitur, qui plurimae donationes contulit Monasteriis servorum Dei, sed præcipuè Monasterio Beatissimi Vincentii. Hic cum in prælio Avarorum diù decertando occubuisset, Guettari vir benignus Ducatum suscepit. Isto quoque mortuo Elander Dux factus est. Post quem Radoald succedit. Grimoaldus verò Rex supradicti Lupi Ducis filiam Theodoradam nomine post mortem patris suo filio Romuald Beneventanorum Duci in matrimonium tradidit. Ex qua tres filios Grimoaldum, Gisulfum, & Arichis genuit. Denique Romuald multitudine sui exercitus congregata Tarantum, & Brundisium expugnavit, omnemque circa latissimam regionem suo dominio subjugavit. Tunc quoque ejus conjux Theodorada extra muros Beneventanæ Civitatis Basilicam in honorem Beati Petri Apostoli construxit, & multarum ancillarum Dei Cœnobium statuit, Ecclesiam quoque in honorem Sanctæ Dei Genitricis Mariæ in loco sano pari tempore obtulit. Cujus oblatio post à Gisulfo ejus filio Duce per præceptum confirmata est.

Post idem tempus Bulgarum Dux, Alzeco nomine, cum magno exercitu ad Grimoaldum Regem venit, ei se serviturum, & in ejus patria habitaturum promittens, quem ille ad Romualdum dirigens, ut ei cum suo populo loca ad habitandum concederet, præcepit, quos Romuald excipiens, spaciosa loca ad habitandum tribuit, quę usque ad illud tempus deserta erant, scilicet Sepinum, Bovianum, & Iserniam, & alias cum suis territoriis civitates, insuper Alzeconem, mutato nomine de Duce Castaldeum vocitari præcepit, qui multis temporibus in his locis habitantes, quamquam Latinè loquerentur, linguæ tamen propriæ usum non amiserunt. Rodoald igitur Foro-Julianorum Duce defuncto Ferdulfus succedit, quem Corvolus sequitur, & post hunc Pemmo Ducatum promeruit. Hoc tempore Gisulfus Dux Beneventanorum, Soram, Arpinum, Romanorum Civitates, & Arcipari oppida cepit, & usque in locum, qui Horrea dicitur castrametatus, totam Campaniam devastavit. Hic multa bona Monasteriis servorum Dei contulit, sed præcipue Beatissimi Vincentii, & Sanctissimi Benedicti. Spoletinorum quoque Duce, Trasemundo mortuo, Faroaldus ejus filius succedit, qui multa Monasteriis servorum Dei dona concessit, sed præcipuè Monasterio Farfensi, sed hic à filio suo Trasemundo captus & clericus factus est, ejusque locum idem Trasemundus invasit. Et iste cum adversus Luidprandum Regem rebellasset, expulsus Hildericus Ducatum Spoletinorum accepit. Postque iterum Trasemundus Spoletum rediens, Hildericum extinxit, & Ducatum recepit. At vero Luidprandus Rex Spoletum veniens, Transemundum Ducatu expulit, eumque clericum faciens in loco ipsius Agiprandum suum nepotem constituit. Pemmonem quoque Foro-Julianorum Ducem Ducatu expoliavit, quoniam Patriarcham validissimis tribulationibus affixit, filium verò ipsius Rachis pro eo in Ducatu substituit.

Igitur Longobardorum gentis Regibus decedentibus, vel succedentibus, vicesimus nonus tunc extabat Astulphus, admodum crudelior omnibus. Hic etenim multas, & gravissimas persecutiones populo excitavit Romano. Pro qua persecutione Stephanus II. Papa Apostolicæ Sedis ascitos venerabiles viros, videlicet Atonem Abbatem Monasterii Beatissimi Vincentii, & Optatum Monasterii Sanctissimi Benedicti in Casino positi ad eundem Regem Astulfum destinavit obsecrando, ut à cœpta persecutione cessaret; Ita enim validissimè insistebat, ut Urbem Romam niteretur invadere obsessione circundatam, & ex omni populo per unumquemque singulos aureos expetebat. Sed cum pervenissent ad eum Nancii, & ea, quæ in mandatis accepeeant, detulissent, honorifice quidem suscepti sunt, sed nihil ab eo de perlatis negotiis pro Pontificis parte obtinere potuerunt; quinimò per aliud iter ad propria remissi sunt Monasteria. Is autem Papa & missos Pipini Regis Francorum, & Legatos Imperiales misit ad eundem Regem pro ablatis urbibus, & dum nihil proficeret, cum eisdem Francorum missis per Papiam ad Gallias profectus est, & in S. Dionysii Monasterio Pipinum cum duobus filiis suis Carolo, & Carlo Magno Reges inunxit, Pipinus autem cum exercitu super Papiam advenit, & obsedit, ac Sacramentis à Longobardis acceptis pro reddendis urbibus ablatis Galliam repedavit. Post hæc Astulfus Sacramento disrupto, nihil de rebus statutis adimplere voluit, sed omnes urbes Ravennatium & Pentapoleos à dominio Reipublicæ auferens, etiam urbem Romam secundò undique circundans fortiter obsedit. Tunc martno itinere nunciatum est Pipino Regi Francorum, qui sine mora veniens Ticinum obsedit, donec daret idem Astulfus missos suos cum missis Pipini, qui redderent universas urbes B. Petri Vicario, quod & factum est. Pipinus verò via qua venerat redit. Astulfus autem post hęc in venatione sagitta percussus mortuus est. Post quem Desiderius cum filio Adelgiso regnavit annis decem & octo, mensibus duobus, & diebus decem; hic, licet bello fuerit austerus, tamen plurimis locis Ecclesias construxit, ornavit, atque ditavit rebus & possessionibus multis. Denique ex jussione Principis Apostolorum Petri Monasterium ædificavit in honorem nominis ipsius in Valle Tritana juxta Siler fluvium, cui dotem, & possessionem tribuit quicquid continetur in conjunctione duo-

rum

rum fluminum, quicquid etiam continetur per Alpes, & colles, qui habentur inter Triteusem & Pinnensem divisionem usque ad montem Sigilla, & à Boreali parte; à meridiana verò, & australi parte quicquid habetur inter Jurianensem Comitatum, & fluvium Calidum, atque ad conjunctionem fluminis Piscariæ, & quomodo decurrit ipsa Piscaria usque ad prædictos fines, hæc omnia, scilicet Monasterium cum prænominatis finibus, ipse Rex cum sua Regina Ansa nomine, donavit, concessit, ac confirmavit in venerabili Monasterio pretiosi Martyris Vincentii, ubi tunc Sanctus Pater Taso regimine paterno sanctæ Congregationi præerat. Tamen quia, sicut præmissum est, prædictus Rex bello austerus erat, & populo Romano diversas persecutiones inferebat, urbes quoque ablatas reddere nolebat, vel quia filios Caroli fratris Magni Caroli cum fratre illorum ad se fugientes susceperat, super Papiam Carolus Rex advenit tempore Adriani Papæ, mense Junio, quam undique districtius obsidens coarctabat cum Francis, Alemannis, Burgundionibus, Saxonibus, aliarumque gentium multitudine nobilium Longobardorum. Prædictum verò Regem, & ejus conjugem in Franciam postmodum asportavit, cujus filiam idem Carolus sibi in conjugium sociavit, & veniens Romam reddidit omnia, quæ pater ejus Pipinus dederat B. Petro Civitates, & territoria per designata confinia, scilicet à Lunis cum Insula Corsica, indè in Surianum, indè in montem Pardonem, indè in Vercetum, inde in Parmam, indè in Regiam, indè in Mantuam, & montem Silicis, universum Exarchatum Ravennæ cum Provinciis Venetiarum, & Hystriæ adjuncto Ducatu Beneventano, & Spoletino. In quo videlicet Ducatu Spoletinorum post Agiprandus Dux fuerat constitutus Hildeprandus vir omninò Catholicus, qui multa dona Monasteriis Servorum Dei contulit, sed præcipuè Monasterio Beatissimi Vincentii.

Igitur capta Papia, & subjugata sibi Italia Rex Carolus coronam Romani Imperii accipiens, filios suos Pipinum, & Ludovicum Reges constituit, cum quibus Beneventum crebrius adiit capessendam. Quo tempore Arichis gener jam fati Desiderii Regis Beneventi Dux erat, qui civium saluti consulens, datis duobus liberis, vice pignoris cum illis pactus est: cum quibus coronam auream, & maximam thesaurorum partem tribuit, quibus præcedentibus prædictus Arichis illorum metus occasione, juxta Beneventi mœnia civitatem novam construxit, sed & urbem munitissimam antiquitus conditam Salernum restauravit. Templum etiam opulencissimum Domino infra Beneventi mœnia condidit, quod Sanctam Sapientiam nominavit, & Monasterium puellare statuens, sub jure Beatissimi tradidit Benedicti. Pari quoque modo in Territorio Aliphano Ecclesiam Domini Salvatoris construxit, & Monasterium Sanctimonialium instituens, ditioni subdidit pretiosi Martyris Vincentii, ubi etiam alias multas hæreditates, & possessionee contulit, tam in planis, quàm in montanis.

Hoc tempore Imperator Carolus suo Imperiali præcepto confirmavit in eodem venerabili Monasterio Beatissimi Vincentii quæcunque Aystulfus, & Desiderius Reges Longobardorum, Gisulfus, Lupus, Hildeprandus, vel reliqui Duces contulerant: prædictum verò Monasterium cum suis omnibus pertinentiis sub suæ tuitionis Mumburdum decrevit omni tempore permanere, adjiciens illi plurima dona, & hæreditates.

Defuncto dehinc Arichis apud Beneventum, Beneventanorum precibus, Grimoaldus à Carolo receptus revocatur, & paternum ipse suscepit Ducatum. Iste multa dona Ecclesiis & Monasteriis Servorum Dei contulit, sed præcipuè Beatissimi Vincentii. Grimoaldo verò mortuo alter Grimoaldus exadelfus ei succedit, & hoc decedente Sico subrogatus. Per idem tempus Carolus Imperator regni jura feliciter moderatus per annos quadraginta novem, Ludovico filio Cæsare constituto, humanis rebus exemptus est. Beneventi verò Sico defuncto, Sicardus ejus filius succedit, hic multa bona Monasteriis Servorum Dei

contulit, sed præcipue Beatissimi Vincentii. His di
bus Monasteria S. Martini, & S. Crucis in mon
Marsico à Beneventanis commutata sunt in Monast
rio Beatissimi Vincentii, pro quibus Ecclesias SS. L
puli, & Zosimi: Castrum quoque, quod dicitur Ce
binaria in Caudetanis acceperunt.

Decedente ergo ab hac luce Sicardo, Radelgis
substituitur, & isto obeunte, Radelgarius pr
ficitur.

Inter hæc mortuo Ludovico Augusto, qui Almus d
ctus est, Lotharius ejus filius Regni hæres effect
est. Lothario quoque mortuo, primogenitus ejus
lius Ludovicus nomine regnavit in Italia. Per ide
tempus Agareni Barim Civitatem incolentes, q
pridem à Pandone ejusdem Civitatis Castaldeo ib
dem invitati fuerant, bellum agente contra Sigeno
fum Principem Salerni, cœperunt devastantes, fi
pitus deprædari, totam Apuliam, Calabriamque
ac pedetentim Salernum, Beneventum quoque dep
pulari initiarunt. Tunc lamentabili supplicatio
suggestum est piissimo Augusto Ludovico per B
Abbatem Sanctissimi Benedicti, & Jacobum Abbate
Beatissimi Vincentii, ut præparare quantocius d
gnaretur, & suo adventu populum Christianum m
sericorditer liberare. Motus itaque Imperator cl
mentissimus tam istorum precibus, quam & aliorum
querimoniis, maximeque Capuanorum, sine mora cu
incredibili multitudine Barim perrexit. Sed pr
omnibus obiit Capuani suæ sponsionis, quod per v
nerabiles viros Jacobum & Bassacium Abbates S
Vincentii, & Benedicti, Imperatori, direxerun
in urbibus se recondentes, Landulfum tantum A
sistentem sua vice illuc destinarunt. Videns autem
prædictus Cæsar illorum fallaciam, & se nihil prof
cere, absque emolumento recedens abiit, conce
Principatu Salernitano Ademario illustri viro & fo
ei, Sigenolfum filium exulem fecit. Quarto igitu
Principatus sui anno Radelgarius obiit Beneventi
cui successit germanus ejus nomine Adelgis, omni bo
nitate deformis. Sed quod pejus est, provincia i
multis divisa, ad exitium magis, quam ad salute
de die in diem à malis dominatoribus ducebatur. In
ter hæc Saugdan nequissimus, ac sceleratissimus Re
Ismaelitarum totam terram Beneventanam igne
gladiis, & captivitate crudeliter devastabat, ita u
non remaneret ibi inhabitus. Quamobrem & Gall
rum exercitus crebrius adveniens ob eorum efferita
tem comprimendam, sed nihil proficiens, via qu
venerat, repedabat, unde factum est, ut Adelgi
Beneventi Princeps data pensione & obsidibus pace
cum eo firmaret. Quo tempore Magelpotus Telesinus
& Vandelpertus Bovianensis Castaldei multa cu
prece conduxerunt Laudpertum Ducem Spoletin
rum, & Gerardum Comitem Marsorum, obviante
eidem Saugdan, cum de Capuæ depopulatione re
verteretur in arvium tellure irruerunt super eum, se
exurgens Saugdan super Beneventanos & Franco
fortiter se injecit, ac disruptis cunctis plurimos in
terfecit, nonnullos cepit, & crudeliter extinxit
Gerardus verò Comes, & Magelpotus; & Vandel
pertus in eadem acie occubuerunt. Qua de re auda
ciam ex illa die potiorem sumens, Beneventi confi
nia funditus delevit, ita ut nullus locus præter urbe
præcipuas, ejus feritatem evaderet; quibus diebu
Telesiam, Aliphas, Sepinum, Bovianum, & Iser
niam, Castrum quoque Bonafranum cepit, fund
tusque delevit.

Monasterium verò pretiosi Martyris Vincentii, quo
quidem à piissimo Augusto Ludovico filio videlicet Au
gusti Caroli, miro amore, præcipuo labore, pulchro
que decore, cum sanctissimo, Deoque dignissimo ejus
dem Abbate Josue, maximis ædificiis renovatum
præcipuis quoque tunc Italiæ Monasteriis præcelle
bat ab eodem nequissimo Saugdan omninò depræda
tum est, & pro ædificiis non combustis, tria milli
aureorum accepit, totidem à Beati Benedicti Vicari
acceptis. Invitatus dehinc Ludovicus Cæsar in com
mune à Beneventanis, & Capuanis, cunctisqu
Comarchianis, ad tuitionem prædictæ Patriæ, Be

ne-

neventi fines per Soram ingreditur, ac prius ad Monasterium Beati Benedicti applicuit, quò ad eum legati de diversis urbibus venerunt, inter quos etiam Landulfus Capuanus adfuit cum suis. Is igitur ad solitas vergens fallacias, Capuanos, quos Cæsari præsentaverat, fugere compulit, ipse solus cum eo remanens, quasi nihil culpabile cum eo egisset. Sed Augustus hæc pro nihilo ducens, adiit Capuam, obsessamq; tribus mensibus funditus delevit. Cives autem cum nullum ab eo placitum habere potuissent, Landeberto Comiti illius se tradiderunt, putantes se rectius facere, pessimè corruerunt. Undè postea pro nihilo ducti, omni ferè mense diversis Judicibus dabantur in prædam. Hoc jam peracto à Guaiferio sine omni sponsione prius Salerni & sic demum ab Aldegiso Beneventi exceptus est. Sequenti autem anno multis fultus auxiliatoribus Barim perrexit, atq; cum sæpe dicto Saugdane Augustalis exercitus pugnam commisit, à quibus exsuperatus aufugit, amissa non modica parte sui exercitus. Dehinc omnia eorum sata circunquaque comburens, Mateream adiit, quam sine mora cepit. Tunc venit Veausiam, castrametatusque in ea cœpit renovare, & inde Barim hinc indè graviter expugnans demolitus est, positoq; præsidio pugnatorum in Canusia, vicissim eos cornibus ventilabat, quo tempore perculsi multi ad Augustalem confugientes clementiam dari sibi petebant dextras, quibus solitam misericordiam non negavit. Post hæc iterum itum est Grietanam urbem, sicq; reversus est Beneventum, atque annuente sibi dextera superna cum jam ad extremitatem maximam pervenissent Saraceni, misso exercitu Barim cepit, capta in ea Saugdane effero rege, cum aliis ejus satellitibus, deinde Tarantum obsidere jussit quibus ita patratis, cœperunt Galli instinctu Diaboli diversis modis Beneventanos persequi, ac crudeliter vexare, qua de re Adelgisus Princeps adversus Ludovicum Augustum erectus, cum suis infra Beneventi mœnia securo quiescentem, astu doloso fautissimum Beneventanæ Provinciæ salvatorem comprehendit, & custodiis mancipavit, bonaq; ejus diripuit, cunctosq; etiam viros ejus vitales spolians, fugere compulit, & de exuviis eorum onustatus est. Consistente verò Augusto in custodiam, excitavit Deus spiritum Ismaelitarum, eosq; ab Africana regione protinus evexit, ut ulciscerentur opprobrium Augusti. Absolutus autem, jubente Deo, Cæsar magnificus, statim Saraceni Salernum applicuerunt quasi triginta millia, quam graviter obsidentes, forinsecus stirpitus deleverunt, occisis in ea innumerabilibus colonis, & depopulati sunt eu parte Neapolim. Beneventum, & Capuam, quo tempore ambo Lamberti Comites Augusti furorem metuentes, Beneventum recesserunt, & ab Adelgiso honorificè suscepti sunt. Quorum auxilio fretus, super Saracenorum Scaram irruit, & viriliter stravit, occisis ex ea penè tribus millibus viris, quibus etiam diebus Capuani mille ex eis peremerunt. Cumque hac obsidione propè terminaretur annus, misso exercitu, jam dictus Augustus peremit ex prophanis Capuæ novem millia viros. Post hæc per semetipsum dignatus est advenire Capuam. Cujus adventu cognito, Saraceni Salernum relinquentes, Calabriam adeunt, eamq; inter se divisam reperientes, funditus depopularunt. Ludovicus autem Imperator volens Beneventum acquirere, sed non valens ad propria recessit, conjugem suam & filiam Capuæ relinquens. Dehinc Augusta Ravennam pergens, prole Capuæ dimissa, non post multum divæ memoriæ Ludovicus diem clausit extremum. Cujus mortis indicio stella sicut facula ardere visa est post septemtrionē septimo die Junii mensis, & tunc idem Imperator defunctus est decimo octavo die mensis Augusti. Receptis deinde viribus Sarraceni in Tarantum, quos penè captos reliquerat Augustus, cœperunt Barim, & Cannense Territorium deprædare. Quibus occurrit Adelgis in finibus Apuliæ, sed nil prævalens, invitus & intriumphator abscessit. Quo tempore Athmannus, qui à Saugdan exul fuerat, ab Africa cum Annoso veniens Tarantum intravit, & Rex effectus est, egressusque Beneventum graviter deprædavit, tantamque vi-

A ctoriam adeptus est, ut Saugdan potestate ab Adelgiso recolligeret; nam Annosum, & Abdelbach antè apocrisarios miserat. Hoc audientes, qui Bari residebant, Gregorium Bajolum Imperialem Græcorum, qui tunc in Ydronto degebat, cum multis exercitibus ob Sarracenorum metum Barim introduxerunt, qui statim apprehensum Castaldeum, illusque Primiores Constantinopolim misit, quibus jurejurando fidem dederat.

Interea ipsi Græci crebrius legatos cum schedis Benevento, Salerno, & Capuæ dirigebant, ut ab his auxiliarentur contra Saracenos: Sed ij uno consilio eorum spernebant deprecationes. Tunc Salerno, Neapoli & Cajeta pacem habentibus cum Saracenis Navalibus, Romam gravis coangustabat depopulatio. Sed cum Carolus filius Julittæ Romæ sceptrum insigne suscepisset, Landbertum Ducem, & Guidonem germanum illius Joanni Papæ in adjutorium dedit; cum quibus Neapolim & Capuam profectus est. Sergius verò magister militum consilio Adelgisi, & Lan- B berti deceptus, noluit se alienare ab inimicis, qui statim anathematizatus est. Undè contigit, ut apprehensos vigintiquinque Neapolites milites decollari faceret, quo etiam anathemate mulctatus est Sergius idem, & non post multum à germano proprio captus missus est Romam, ibique suffossis oculis, miserabiliter vitam finivit. Ipse autem frater ejus Athanasius in loco illius seipsum Principem constituit.

Adelgis verò dum Castrum Tullentense in obsidium caperet, ad propriam remeans urbem à generis, nepotibus, & amicis in via non longè ab urbe interfectus est anno Principatus sui mediante vicesimo quinto; & in loco ejus Gayderis filius Radelgarii constitutus est.

Per idem tempus Athanasius Præsul Neapoli militum magister præerat. Hic cum Saracenis pacem iniens, ac illos prius intra portus æquoreos & urbis murum collocans, omnem terram Beneventanam, similque Romanam, nec non & partem Spoleti diruentes, cunctaque Monasteria & Ecclesias, urbes, & oppida, viros, montes & colles, insulasque depræ- C darunt. Tunc heu, proh dolor, prophana gens in ultionem prædictorum divino judicio debacchans sanctuaria divinis cultibus consecrata sine aliquo metu conculcantes pro nihilo ducebant: omnis ætas, omnis sexus, sine aliqua miseratione continuè necabatur. Nec erat qui posset eripere pereuntes, vel aliquod præbere solamen; quoniam sicut scriptum est, gladius vindex Domini manducabat carnes; qualis tunc miseria, & tribulatio Christianorum populos obtinuerat, quis considerare valeat? Videres urbes desertas, Ecclesias subversas, omnemque terram Christianorum sanguine conspersam, nec erat fugæ latibulum; quoniam montes, & colles simile vastabat excidium.

Putabant homines jam tunc mundi finem appropinquasse, nisi quod signa quædam ex Evangelio prædicta adhuc minimè videbant, tamen mundi finis in his jam decurrebat. Etenim ea scribimus, quę in antiquis invenimus voluminibus, & veterum probata narratio tradidit seniorum. Cum nefanda gens Agarenorum cęteras terrarum partes deprędantes, incen- D dentes, ac subvertentes consumerentur, tandem prophana turba impiorum, cujus manus sunt contra omnes, nec dum humano sanguine satiata, omnibus bestiis atrociores, ad pretiosi Martyris Vincentii sacrum Cœnobium furibunda procedit. Moris tunc erat Monachorum utriusque Cœnobii Beatissimi Vincentii, & Sanctissimi Benedicti charitatis gratia se invicem sedule visitare. Cum igitur die quadam ad prędictum Cęnobium fratres quidam Monasterii Casinensis de more abiissent, & de suo ad invicem ordine loquerentur, repentè illuc Saagdan sevissimus cum suis satellitibus supervenit. Cujus Monachi rumore comperto, qui advenerant, ad Castellum ipsius Monasterii proximum, maturato cursu, nimis licet pavidi, incolumes tamen aufugerunt. Quod ubi Dei servis auditum est in Monasterio, illicò omnem Ecclesię thesaurum abscondentes; ipsi verò, non timore territi, sed constantes, atque intrepidi invicem se cohortantes, paucis tantùm relictis senioribus ętate & vita venerabi-

libus

A libus ad Ecclesiæ muniminareliqui omnes cum subjectis sibi famulis obviam procedunt venientibus ethnicis. In locum igitur junta Pontem, qui marmoreus dicitur pariter convenerunt, captantes iter quo ad Monasterium pervenirent.

Illis ergo ex una parte, & istis ex altera consistentibus, validior pugna inter utrosque cœpit, dum adversi hostes invalidi redderentur: etenim non erat illis leve transitum habere per istos, lapidibus quippe, vel quibuslibet armis ad manum inventis pellebant procul tyrannos.

Condensa silva, & arctæ rupes nostrorum sublevare lacertos,
Non gelidus sanguis oppletos strinxerat thoros,
Nam valida pugna diem abbreviant ultro
Quàm iis necesse vel illis fuerat ferre.
Vibrantur enses, jaciuntur spicula vectet,
Et duris dumis hærebant spolia furie.

B Quid diu moror referre crimina dira, plebeja manus quæ gessit fronte iniquum? Quidam enim ex servis sacri Monasterii videntes se immenso certamine fatigari, & quia divina gratia protegente nulla dabatur hostibus facultas transeundi, magisque tyrannorum acies acrius prosternebatur, dominos suos deserentes, clam se subduxerunt, illisque in acie derelictis, Saracenorum Regem adierunt, & libertatem cum vita ab eo postulantes majoris lucri, victoriæque potioris eventum se ferre posse dixerunt. Mox ille gavisus, servorum animos donis aureis, & mortiferis suasionibus oblectans incitat explere promissa. Sponsione ergo accepta, & inito fœdere, mali malorum duces effecti, Dominis illorum nescientibus, verso itinere pars maxima pugnatorum subito ex adverso super sacrum Monasterium irruerunt, quod undique circumdantes, ignibus combusserunt, sanctos etiam seniores, quos ibidem invenerunt, gladiis necaverunt. Extat igitur Sanctorum sanguis Monachorum pro Christo effusus, evidentia indicia, hodieque demonstrans illisis, vel aspersis ejusdem Ecclesiæ parietum, ac pavi- C mentorum saxis ac lapidibus. Nec mora post hæc flammarum globis alta astrorum sydera rutilantibus, qui bello affusi prolixo diei spatio legitimo certamine desudaverant, ut conspexerunt, agnoscunt se proditos fore, moxque istorum acie hinc redeuntium à tergo operiuntur, quibus versa facie dum resistere vellent, inter medias acies fuerunt simul admixti, gravisque contra istos pugnæ jactura decurrit. At ubi concito gradu illis insequentibus & istis contraire nitentibus telluris locum aliquanto spatio planitiem obtendunt, quem ex detruncatis ibi corporibus hactenus incolæ vocant, omnium tela contra ipsos vertuntur, & concurrentibus cunctis jam fessis artubus non amplius resistere possunt; ruunt inter carnificum ictus, & quamvis ex ethnicis plurimi sint prostrati, tamen ex istis pauci superstites remanserunt: sed melius fuit occisis gladio quàm in captivitate ductis. Denique peracta cæde, cum in unum convenissent, servorum indicio fodientes hinc, atque illinc, universum Ecclesiæ thesaurum repererunt, quem illorum pavore servi Dei D jampridem absconderant, & illud sibi in prædam dividentes cuncta vastaverunt, plurima fregerunt, frumenta, & legumina in fluvium, qui secus effluit dispeserunt. Et cum jam quasi post laborem, & triumphum exultantes discumberent, bibebat ille nefandissimus Saugdan in sacris calicibus, & cum thuribulis aureis sibi thurificari jubebat. Facta est hæc cædes beatorum pro Christo Monachorum decimo die mensis Octobris, feria tertia, qua secunda lux Lucinæ rotam ducebat. Ab ædificatione verò ipsius Monasterii jam ierat annus centesimus quintus.

Tibia nunc dicat, mea luctu chorda recisa,
Qui subitò miseris funera tanta tulit?
Et populus varios clamores reddat ab alto
Quos faciat casus posse referre suos.
Huc pariter musæ gemitu redeant resolutæ
Dulce quod est nimium ducitur exitium.

A Carminibus planctum propriis conjungere tantū,
Ut simul astra sonent, cantica tristia dent.
Cum domus ista perit, multos hac peste peremit,
Ethnica jam venit, querula turba fremit;
Fert Monachis bellum, tulit unde reflexa flagellum.
Et dedit arma super, fœminæamque fidem,
Rustica servorum facit hoc manus impia donum,
Percutit ipsa suos hac nece sic dominos.
Castra petunt fortes, concurrunt ocyus hostes,
Corruit alta domus, mœnia cuncta ruunt.
Non ætas, tempus, juvenis, puer, atque senectus
Excipitur cujus vivere sit placitum.
Funditur hic sanguis, jaciuntur corpora campis,
Spiritus & Cœlo dant modò jure Deo.
Fit rebus finis, non bellis, armaque juris
Sanguine respersis signa fuisse Dei,
Et procul Æmathios ostendunt florida campos,
Cespis purpureum continet ipsa decus.

B Omnibus ergo consumptis, prædictos aliquantos fratres, qui remanserant, vinculorum nexibus adstrictos, nudos totius corporis indumentis, sui itineris sub custodia prævenire loca fecerunt. O quàm crudele spectaculum dies illa præstiterat istic! cum extremo agmine inter confertissimos milites obviam quisque detruncat, cum nobilis tellus felici cruore resudat, quos uno in loco sic constat esse necatos, nempè non dissimiles fore ab illa beata Thebæorum legione, cum pro testamento Dei, & instituta sancta legis divinæ gratiæ sorte illis annumerati in supernis additi sunt. Quorum sacra turba Monachorum, ut in veteribus libris invenimus, & sæpè à nostris audivimus Senioribus, nongentorum extitit numerus Deo devotorum, quos nimirum ex diversis sibi subjectis Monasteriis, vel cellis in eodem loco congregatos fuisse non ambigimus, sed quoniam rursus in aliquibus libris scriptum reperi, quingentorum tantum fuisse numerum decollatorum, illi soli & numerum committimus, & nomina, qui illis dedit cum triumpho Martyrii ca- C pere victoriam. Horum Beatorum corpora post à quibusdam collecta, aliisque conjuncta, qui in eadem Ecclesia occubuerant, dignissimè ibidem reconditi venerantur. Simul quoque cum eis passus venerandus Abbas recubat Majo.

Quanta putas Angelorum millia tunc advenisse, qui beatorum animas ad cœlestia regna transferrent? Et si singuli singulorum custodes à Deo deputati animarum eas perferre satagebant ad sublime æterni Regis Palatium: tamen plures additi non solum Angelorum, sed & pretiosorum Martyrum spiritus obviam facti cum stolis albis & palmis victricibus cœlestis Regis præconia resonantes supernis miscent laudes trophæis: rutilans cum istis celsis comptus serta topaziis beatus Martyr inclytus Archilevita procedit Vincentius. De illis verò quid dicendum, qui spectaculum facti mundo, Angelis & hominibus, contumelias mortis nudi propter nomen Domini portantes, quantò acriora tyrannorum supplicia pia longanimitate ferebant, tanto à summo Deo bonis sperabant re- D muneranda perpetuis.

Præterea impiorum turba sacrilega postquam consummato sacri Monasterii excidio, vesaniam suæ crudelitatis exsatiarunt, viciniam desolatæ telluris linquentes, Marsorum Provinciam ocyus petierunt, cunctis mœsticordis luctum, mugitumque diræ calamitatis, & miseriæ prolixis clamoribus imponentes. Ipsius deindè provinciæ quæcunque invenerunt, consummantes, Monasterium S. Dei Genitricis Mariæ in loco Apinianici, quod vir Catholicus, atque clarissimus Hildeprandus Dux ditatum magnis rebus, & possessionibus prędicto Monasterio Christi Martyris Vincentii contulerat, omninò deprædarunt, igneque combustum occisis ibi quampluribus fratribus, cunctis lamentabile reliquerunt. In quibus omnibus ipsos, quos secum captivos ducebant, fratres iniquis semper venabant cruciatibus. Tunc atrox calamitas pectora mœrere pulsabat, & longos gemitus prolixa suspiria dabant; non tegmen illis, neque victus, caro læsa dolet,

coc nimis afflictum, fuerunt hostes, tremunt mentes, gemuut fortes, quærunt fortes, longas istis præbent mortes.

Permansit autem desolatio hujus Monasterii pretiosi Martyris Vincentii usque in annos triginta tres, in quibus nullius hominis habitatio, sed tantùm bestiarum possessio fuit, & quæ quondam fuerat excellentior malis, tunc facta est humilior cunctis, atque eo nec Monachos congregatos, nec Abbatem hic habere potuisse usque ad supradictum tempus annorum 33. quo numero humani generis Redemptor in mundo cum hominibus conversari dignatus est usque ad Passionem sacratissimæ Crucis, &c.

Post hæc Valeriæ Provinciam, & Romanos fines acriter devastantes, Campaniam quoque peragrantes Casinum Castrum adierunt dieti prædones, & Monasterium Sanctissimi Benedicti, quod prius quidem à Longobardis destructum, beatorum Patrum Paldonis, Tatonis, & Tasonis studio & labore cum venerabili Patre Petronace fuerat reconciliatum, incendentes penitus diruerunt, omnesque illius Congregationis fratres, quos capere potuerunt, vel quibus præ imbecillitate facilis fuga non erat, sine ulla miseratione gladiis necantes crudeliter extinxerunt. Paci etiam modo Monasterium, quod deorsum erat igne combusserunt, & venerabilem Abbatem Bertharium in Ecclesia Domini Salvatoris super Sanctum Altare B. Martini trucidantes eundem locum hominibus inhabitabilem reddiderunt. Sed ante impiorum adventum aliquantos ex eisdem Monachis aufugisse percepimus, qui Teani civitatem adeuntes Regulæ librum, quem Pater Benedictus manu sua scripserat, libram panis, vasculum æreum vini, & saccos bædicinos, qui Dei jussu ante januam Monasterii farinæ onusti fuerant jactati, secum detulerunt; quæ subsequenti tempore igne combusta sunt.

Quis putas tunc erat admirabilis Patri Benedicto circa suum ovile sacrorum viscerum pietatis affectus, qualis animæ Sanctæ ipsius erga filiorum suorum prostrata funera, erga eorum repleta sanguine altaria? angor pariter, mærorque crescebat. Etenim, ut credo, præsens tunc aderat, & cum patientibus pius pater eadem patiebatur. Et certè si ejus Christo dilecta anima, dum adhuc in corpore maneret cum vix apud Deum obtinere potuit, ut ex illo loco illi animæ rederentur, ita nimio dolore inconsolabiliter fleret ut vix consolari valeret; multò magis cum in tam horrenda discerptione filiorum suorum viscera videret effundi acrius contristabatur. Manebat tamen spes, & consolatio; quoniam ipse erat, qui suscipiebat animas occisorum velut xenium Omnipotenti Deo viventium offerendas. Hujus Monasterii desolatio facta est 13 Kal. Novembris, feria tertia, perstitit annis tribus postquam reædificari cœptura est ab Angelario Abbate.

Sed ad nostra iterum redeamus, & quoddam memorandum quod in hujus Monasterii abditis antiquissimis voluminibus Indita reperi, non omittam, quidam namque illis temporibus ex eisdem Christi famulis à facie impiorum fugiens, illorum crudelitatis necem evasit, qui quod factum fuerat, hoc modo scribens ad posterorum notitiam voluit pervenire.

In nomine Domini Nostri Jesu Christi, Ego Frater Sabbatinus Sacerdos, & Monachus, qui olim à conspectu Saugdan Regis Agarenorum aufugi, Deo auxiliante, & Cœnobium Beati Vincentii Levitæ & Mart. ab ipso Rege iniquo deprædatum & incensum fuit tempore Majonis Abbatis præfati Cœnobii commemoratorium facio, pauca de pluribus, Deo teste, & Beato Petro Apostolo, nec non & Agonotheta Christi Vincentio in posterorum memoria, ut si tempus aliquando venerit, ut ipsum Cœnobium reconcilietur, sine omni ambiguitate credant, & perquirant penitus ipsas res Beati Vincentii, quas habet in Comitatu Iserniæ. Est autem intus ipsa civitate Ecclesia S. Angeli cum vigintiquinque Casis, de servis circunquaque manentibus, & Jordanus presbyter secvus, & Vicedominus præfati Monasterii, simulque & Fabianus faber ferrarius ejusdem Monasterii famulus. Hæc igitur Ecclesia cum aliis pluribus Capellis sibi subjacentibus ipsi Basales, qui sunt juxta fluvium petrosum, ubi junguntur ambo flumina, omnes fuerunt famulorum Sancti Vincentii, & Limatas, quæ sunt juxta istam civitatem laborabant ad opus S. Angeli Monachi qui degebant. Similiter & unum molendinum in ipso flumine, qui dicitur Padulictu habebant, & ab ipso lacu, qui est prope ipsam civitatem, sicut pertingit inter ambo flumina, & usque ad Nucetum sunt tres per æqualiter sortes. Prima est Episcopii S. Petri, secunda Monasterii S. Vincentii, tertia publica, & aliæ Ecclesiæ cum suis redditibus eidem Monasterio pertinentibus hec illucque circumjacentibus, quas enumerare longum est, fines verò inter Iseviam Civitatem & Monasterium Sancti Vincentii, ipsa vantea decurrit.

Ecclesia quoque S. Mariæ ad Maccle fuit Sanctimonialium, cella S. Vincentii fuit cum multis possessionibus.

Capriata verò erat divisa in duas partes, medietas Monasterii almifici Vincentii, & medietas Episcopii S. Petri cum duabus Ecclesiis S. Joannis & S. Mariæ inibi juxta se commorantibus, unam Episcopii, aliam verò nostri Monasterii.

Heu proh dolor! eò me direxit Abbas meus. & mansi ibi per multa tempora, & omni anno dirigebam ad nostrum Cœnobium centum tritici modia, & quadraginta porcos.

Foruli verò erat divisum in tres partes. Prima pars S. Monasterii ubi habuit quinque Casas de servis. Secunda pars Episcopii. Tertia publica & Ecclesia S. Gregorii in Matese cum omnibus territoriis, medietas fuit Sancti Monasterii, & medietas Episcopii Sancti Petri. Cella quoque S. Agathæ in Torcino posita cum aliis Ecclesiis sibi subjectis omnia fuerunt Sancti Monasterii Beati Vincentii.

Suæ autem traditionis hoc tantum vir ille reliquit, sed cum sim Sanctæ hujus Ecclesiæ Matris filius, enutritus intra ejus sacra viscera pietatis, libet mihi ex voce ipsius Ecclesiæ juxta Hieremiæ exemplum, & nunc in his temporum angustiis prægravato, tam recordatione præteritorum, quàm præsentium casu suppliciorum illud lamentationis canticum personare, quod in simili tribulationis dolore aliquos novimus decantare. Jam enim in luctum versa est cithara nostra, & organa nostra in vocem flentium; Sed adsit nunc sublimitas Angelorum, adsit Senatus ille Apostolorum, adsit turba Martyrum beatorum, adsint præclara Collegia Monachorum, adsit sacratus numerus Confessorum, adsit Virgineus Chorus candidatarum, adsit & multitudo Catholicorum, conveniant simul ad domum nostri doloris, sint in supernis supplices Christo pro nobis, dum affligitur populus pretioso agni sanguine comparatus, inter quorum opprobria ad flagella sum ego paratus, miseriis afflictus sum & turbatus, cum tota die ingrederer contristatus, igne & aqua sim probatus, à fortitudine manus Domini vindemiatus, vilis & quasi pollutus inter inimicos sum reputatus, cum dolor cordis mei sit renovatus. Venter quoque meus sit conturbatus, felle & absinthio inebriatus in atriis domus Domini conculcatus, non in die festo sum consolatus, sed in capite platearum sum obscuratus. Non velut sponsa adornatus, & velut Lucifer decoratus, cum senatoribus deputatis, in loco pascuæ educatus, à transeuntibus admiratus, ab audientibus collaudatus, ex margaritis coronatus, ex hiacinthis calceatus, ex smaragdis constipatus, nunc tantis malis angustatus, Christum precor anxiatus, qui velut Agnus est immolatus, ut nostros solvat incolatus. Hæc velut ex persona hujus Sanctæ Matris Ecclesiæ protulerim, ac si memetipsum pro ea deplorans. Ceterum nostræ mentis infirma ipsi considerent, & consolentur, quorum nomina in libro vitæ continentur. Etenim dies festi nostri versi sunt in lamentum, sufficiant castigationes, quæ justè illatæ sunt nobis. Jam de Cælis Angelo percutienti dicatur à Deo, cesset jam manus tua; quoniam plaga crudeli percussi eos.

Ea tempestate multitudo Saracenorum in Garilliano juxta Trajectum habitantes, Christianorum, &

pra-

præcipuè Capuanorum maximas strages dederunt. Tunc etiam Monasterium Confessoric Christi Martini in Marsicomonte adeuntes delere nitebantur, quorum metu, exterriti ibidem habitantes Monachi, ad ejusdem Confessoris præsidia se contulerunt. Nec mora, divina miseratio adfuit depreeantibus, illic quippè montem ascendentibus adstitit quidam venerandi habitus, qui se Abbatem esse dicebat cum multitudine Monachorum, quos omnes præparatos equos ascendere jubet, & se comitari, mox ipse præcedens, & splendifica Crucis signa sua dextera ferens, Saracenorum cuneos irrupic, multosq; ex eis fostulta cæde prostravit, plurimos vulneravit, aliquos eccitate percussit, omnes porrò perniciter in fugam coegit. Monc ipse densis tenebris pressus, concussa tellus videbatur absorbere cruentos, en tunc Saracenorum exercitus ica attritus & afflictus extitic, ut non solum bellum Christianis inferre valeret, sed semper fugam agentes mortis discrimini subjacerent.

Etenim in proximo advenientibus Christianissimis Peincipibus Atenulfo, & Landulfo cum vicinis magnatibus diversarum provinciarum, maxima illorum multitudo interfecta est, & reliqui dispersi, atque destructi sunt, sicque Christianorum populus Christi misericordia extitic liberatus.

Et in his nostri laboric mercedem accipiens, tertiuc hic liber erit consummatus: hoc camen prætereundum non æstimo, quod nostris diebus factum recenc memoria intulit. Cum enim locuc ille, in quo beatorum corpora Monachorum in Ecclesia B. Petri posita fuerant frequenter venerarentur à multis, maximè quia divina ibi sæpe micuerint luminaria, essetque patulus ibidem introeundi adituc. Siquidem per totius Ecclesiæ corpus magni ędificii Camera ita constructa habebatur, ut horum infra ejusdem Cameræ spacio corporibus repositic, desuper verò multorum Abbatum, ac utriusque piæ devotionis exhiberentur officia, quidam insipientes rustici de vicinis castellis, cujusdam defunctæ fœminæ ibidem corpus intulerunt, atque ex tunc ita loci ipsius aditus clauditur, ut ulterius vel quo ipsi intcoire, vel alios inferre possent, minimè reperirent; multi enim post locum requirentibus, & ob hoc adhibitic fossoribus, casso labore frustrati sunt, cum enim prolixo diei spatio in hoc anxè perdurarent, necessariò refectionis hora recedentes, cum rursus ad opus redirent, omnem terræ molem, quam procul ejecerant validius congestam invenerunt. Reversi, quæ invenerant, retulerunt, atque ex tunc fodere desierunt.

Horum itaque Beatorum memoriam Monachorum nobis excolendam Patrum tradiderunt documenta antiquorum. Benedictus Deus in sæcula sæculorum. Amen.

18. Majo post annos 20. . . . . successit Majoni patruo, desiit à regimine anno Dominicæ Incaro. 901. Ind. 4.

19. Godelperus, qui sedit ann. 18. obiit ann. Domin. Incarnat. 920. Indict. 9.

20. Baimbaldus Abbas sedit an. 26. iste divina favente misericordia Ecclesiam, quam Godelperus cœperat perfecit, & coloribus decoravit. Ante portam quoque Monasterii Ecclesiam ædificavit in honorem S. Dei genitricis & Virginis Mariæ, & perfectis Monasterii ædificiis, multisque subst[a]ntiis acquisitis deficiente persecutione impiorum, multis secum adunatis fratribus, quas olim ordinaverant, cęperunt florere: & quoniam his temporibus penè omnis hæc regio vacabat habitatoribus, rarusque viator, aut agricola videbatur, prudenti consilio, ut posset iterum dissipatas Monasterii colligere hæreditates, de Valvensi Comitatu homines perducere studuit, qui & ipsi ex famulis S. Vincentii erant, & constituit illos habitare, laborare & colere terram hujus Monasterii, quæ vocabatur de Benestano, &c requievit autem Raimbaldus Abbas 10. Id. Junii Anno Domini. Incarnat. 944. Ind. secunda.

21. Leo Abbas sedit annos 12. Magnus Pater Deo placens post multos labores, & magnà gloria operum perfectorum obiit 5. Kalend. Octobris Anno Dom. Incarnat. 962. Ind. 4.

22. Paulos Abbas sedit annos 24. Obiit venerabilis vir 16. Kal. Maii Anno Dom. Incarn 981. Ind 9.

23. Joannes Abbas sedit annos tres, mens. 4. dies 10 obiit 3. Id. Julii ann. Incarn. tom. 984. Indict. 12.

24. Roffridus Abbas sedit ann. 14. obiit 4. Kalend. Maii Anno Domini 1007. Indict. 5.

25. Maraldus Abbas sedit ann. 3. obiit 11. Kal. Decemb. anno Dom. Incarn 1011. Ind. 9.

26. Hilarius Abbas sedit annos 33. menses 11. dies 12. Hic venerabilis vir multis pollens virtutibus, præcipuè omnium matre plenus extitit charitate. Nam civis fuit Materæ urbis, qui divina vocatione adiit hujus limina cœnobii præcipui Martyris Vincentii, & ex divina gratia omnium fratrum electione sanctæ istios Congregationis constitutus est Abbas, in animabus colligendis perfectus. Iste privilegium accepit à Domino Sergio IV. Papa, hojusmodi.

Sergius Episcopus servus servorum Dei.

Hilario venerabili Abbati ex Monasterio Christi Martyris Vincentii, & pro te vener. Monasterio, tuisque successoribuc in perpetuum.

Cum magna nobic sollicitudine cura insistit pro universis Dei Ecclesiic, ac piis locis vigilan. ne aliquam necessitatis jacturam substinent, sed magis propria utilitate stipendia consequatur. Ideo convenit noc Pastoralis tota mentis integricate eorundem ven. locorum maximæ stabilitatis integritate procurare, & sedulò eorum utilitati subsidia illi conferre, & Deo nostro Omnipotenti id quod pro ejus Sancti Nominis honore, etiam ad laudem atque gloriam ejuc divinæ Majestatis venerabilium nostrorum etiam contulere locis, sitque ac optabilem nobis, quæ ad ejus locum plenissimam misericordiam dignum hujusmodi pii operis in sidereis arcibus conferant remunerationem. Igitur quia petistis à nobis, quatenus Monasterium B. Vincentii Martyric situm supra fluvium, quod dicitur Vulturnum in territorio Beneventano partibus Samniæ, unà cum suis pertinentiis, & Monasteriis, videlicet Monasterium B. Petri Apostoli positum junta fluvium Sabbuthi territorio Beneventano, sed & Monasterium S. Dei Genitricis Mariæ in loco, qui dicitur Loco sano, *Item Monasterium Salvatoris Domini Nostri Jesu Christi, quod positum est in Alife, nec non & Monasterium in honore S. Mariæ ædificatum, videlicet in Territorio Marsicano loco Apinianici, porrò & Monasterium S. Mauri infra Comitatum Atinensem, etiam aliud Monasterium S. Dei Genitricis Mariæ positum in territorio Pinnense in loco, quod Mosano dicitur; enimverò & Monasterium aliud consecratum in honorem S. Dei Genitricis Mariæ in loco, qui dicitur* Duas Basilicas. *Item & alia Cella S. Mariæ juxta fluvium Trinio, quoniam quidem, & Cella S. Sossii in Liburia, locusque Pantano cum integro ipso Vualdo pertinente ipsi Monasterio S. Vincentii, quod habet fines de prima parte via antiqua, qui venit ad ducenta, qui decernit inter hæc, terra, seu Vualdo, & alia terra, & Vualdo, qui fuit prædicti Monasterii, & terra alia ipsius Monasterii, & qualiter demergit via antiqua, qui vadit ad ipsa piscina jam dicti Monasterii, & demergic via ipsa inter ipsas tereac, & Vualdo jam dicti Monasterii, & terra alia ipsius Monasterii, quæ dicitur de Tortora, & terra de hominibus, qui ibi affines sunt, & sicut incipit super ipsa piscina, & qualiter revolvit super ipsa terra de eodem Vualdo, & eadem terra de Tortora, & vadit ad ipsum Pantano prædicti Monasterii, & perrexit per ipsum Pantanum, & Silva, & palude usque in ipso frigido. De quarta verò parte fine jam dicto frigido, & jam dicto laneo etiam una cum aliis Monasteriis & Cellis cum Casis & Casalibus, cum servis & ancillis utriusque sexus ibidem residentibus, vel cum omnia & in omnibus suis pertinentiis, tibi, tuisque successoribus Abbatibus, qui ibidem in tempore fuerint. Concedimuc, ac sub Juris-*

dictione sanctæ nostræ, cui Deo auctore deservimus Ecclesiæ vobis attinendum nullius alterius Ecclesiæ jurisdictionibus submittantur. Pro qua re piis desideriis faventes, ac nostra auctoritate quod exposcitur, mancipamur. Et ideo concedimus vobis vestrisque successoribus Abbatibus licentiam Apostolicæ Sedis nostræ, ut quamlibet Christianitatem indigentibus in prædicto vener. Monasterio, qualis Episcopus vobis ad invitandum jure volueritis habendi potestatem omnino concedimus ad Ecclesias confirmaudas, seu Abbatem consecrandum. Etiam similiter ordinationem de Subdiaconibus, & Diaconibus, seu Presbyteris per tempora faciendum, & de omnem gradum Ecclesiasticum ibidem in tempore adimpleti. Protestamur etiam nullus Episcopus exinde debeat Subdiaconum, Diaconum, seu Presbyterum ad suum concilium provocare, nisi sua fuerit voluntas, aut Abbatem, vel Monachum nullo modo judicare, vel excommunicare. Volumus etiam & Apostolica injungimus auctoritate vobis, vestrisque successoribus Abbatibus, qui ibidem in tempore prærdinatus fuerit de qualicunque Ecclesia Sacerdos, vel Clerici venerint ad habitandum, aut in conversatione fratrum, sive Monachicum suscipiendi habitum, se contulerit, statim recipiendi. Chrisma verò & Oleum sanctum à quali Episcopo vobis voluntas fuerit, impetrandi. Liceat semper & secundum, ut diximus, sub Apostolicam nostram potestatem, & omnem cujuslibet Ecclesiæ Sacerdotem in præfato ven. Monasterio ditionem quamlibet habere hanc auctoritatem, præter Sedem Apostolicam prohibemus, ita ut nisi ab Abbate Monasterii fuerit invitatus, nec Missarum solemnitatem quispiam celebrare præsumat. Statuentes Apostolica insuper censura sub divini Judicii obtestationibus, & validis, atque atrocibus anathematis interdictionibus, ut nullus unquam præsumat quispiam alius cujuscumque dignitatis præditus potestate, vel etiam in eodem venerab. Monasterio, vel ejus causis incumbere, aut de rebus, & possessionibus, vel Ecclesiis subjectis, vel quidquid de his exindè inesse videtur quoquo modo anferre, aut alienare, nec quamlibet malitiam, aut jacturæ molestiam ibidem sive pacis, sive barbaricis temporibus quoquo modo inferen. dum præfatum perenniter, ut dictum est tam pacis, quam barbarici temporis firma stabilitate decernimus sub jurisdictione Sanctæ Ecclesiæ nostræ permanen. Promulgantes nempè & hac auctoritate B. Apostolorum Principis coram Deo & terribilis ejus examine pro futuro per hujus nostri Apostolici privilegii, atque constituti sancimus, atque decernimus, ut loca quæ ab Abbatibus cujuslibet, quæ vobis in eodem præfato vener. Monasterio S. Vincentii Mart. commutata, vel etiam concessa sunt, nec non & aliis locorum possessiones, quæ à Regibus, ac Ducibus, vel Castaldeis, universis Christianis in eodem Sancto loco largita, atque oblata sunt, aut in posterum illic concessa fuerint, firma stabilitate juri ipsius præfati ven. Monasterii existenda, atque in perpetuum permanenda statuimus. Nec licentia sit, ut dictum est, & ejus, vel omnibus eidem Monasterio pertinen. cuiquam magnæ, parvæque personę auferre, aut præfato juxta id, quod subjectum eisdem ven. locis Apostolicis constitutis, atque privilegiis consistat in concurrendum permaneat. Et liceat eosdem Monachos de sua Congregatione Abbatem semper eligere, & liceat ipsum Abbatem, qui fuerint suos judicare Monachos non solum virile Monasterium, sed etiam muliebre Monasterium sibi subjectum. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumpserit hęc, quę à nobis ad laudem Dei pro stabilitate ven. Monasterii statuta sunt refragare, aut in quoquam transire difcilium, anathematis vinculo innodatus, & cum Diabolo, & ejus atrocissimis pompis, atque cum Juda traditore Domini Nostri Jesu Christi æterno incendio concremandus deputetur. At verò qui pio intuitu observaturum, & in omnibus extiterit custodiens hujus nostri Apostolici constitutum ad cultum Dei respicientibus, benedictionis gratiam, vitamque æternam à misericordissimo Domino Deo nostro multipliciter consequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur.

Scriptum per manus Benedicti Notarii Regionarii, & Scriniarii S. R. E. in mense Februario Indict. 10. BENE VAL. Data 5. Kal. Martii per manus Petri Domini gratia, Episcopi S. Prænestinæ Ecclesiæ, & Bibliothecarii Sanctæ Apostolicæ Sedis, Anno Deo propitio Pontificatus Domini nostri Sergii Sanctissimi IV. Papæ sedente anno 3. Indict. supradicta decima.

Obiit autem venerabilis Abbas Hilarius post multa bonorum operum certamina 3. Kal. Octobris anno Dominicæ Incarnationis 1044. Ind. 15 cujus corpus sacrum ante Ecclesiam Domini Salvatoris pretioso sepulchro locatur: de hoc venerabili Patre diversa miracula scripta reperimus, quædam etiam oculis nostris vidimus, cum ad ejus corpus plurimi sanarentur diversis ægritudinibus.

27. Leutpertus Teutonus ab Henrico Imper. constituitur Abbas hujusce Monasterii, sedit ann. 7. iste privilegium accepit à Leone IX. Papa. Obiit anno Dom. Incar. 1053. 3. Kal. Aug. Ind. 6.

28. Joannes genere Marsicanus Abbas sedit ann. 22. mens. 15. Hucusque Chronica s. Vincentii. Propè finem Chronici alieno charactere nomina posteriorum Abbatum aliqua descripta sunt.

29. Amicus Monachus, & Abbas Sancti Vincentii ab Urbano II. Papa anno 1090. creatus est Presb. Cardin. tit. S. Crucis in Hierusalem, qui obiit sub Calixto II. pridie nonas Januarii, Casin, ex Calendario ejusdem Cœnobii.

30. Joannes eligitur 5. Januarii, successit Amico.

31. Raynaldus cujus in Calendario Montis Casini notatur dies obitus Raynaldi 17. Kal. Aprilis, obiit D. Raynaldus Abbas S. Vincentii.

32. Joannes Abbas.

33. Gerardus.

34. Odiricus.

35. Elia Abbas vixit temporibus Anastasii IV.

36. Placidus.

37. Nicolaus de ordine Minorum sedente Cœlestino Papa V. anno 1294.

38. N. de Aquino.

39. Petrus de Cerro hujus Monasterii Monachus,

40. Nicolaus de Franchis Monachus Casinensis, hic Decretorum Doctor fuit anno 1299.

41. Gregorius de Musellelo Monachus Casin. obiit pridie nonas Augusti.

42. D. Gregorius Sacerdos, & Monachus Abbas S. Vincentii de Vulturno, ita Calendarium Casinen.

43. Joannes de Valle Monachus S. Martialis Lemovicensis Decretorum Doctor,

44. Angelus de Rocca.

45. Guillelmus de Volta.

46. Joannes.

47. Thomasius.

48. Donatus de Tocco.

49. Ursus de Ursinis Episcopus Theanensis obiit 1471,

50. Carolus Borromæus fuit hujus Cœnobii Abbas Commendatarius.

51. Cæsar Colla ex cessione S. Caroli à Pio Quinto Monasterii Sancti Vincentii factus est Abbas Commendatarius, qui ad calcem Chronici quintum & sextum librum addidit, & posteriores Abbates breviter quidem, ut vides à nobis exscripsi.

52. Camillus Cajetanus Antiochenus Patriarcha fuit hujus Cœnobii Commendatarius Abbas.

Hactenus de Vincentinii Cœnobii apud Vulturni fontes in hac Diœcesi Iserniensi constructione olim celeberrimi, cujus hodie vix nomine celebratur; Et ad Episcopos nostros Aesernienses revertamur, unde digressi fuimus.

'7. BONIFACIUS Aeserniensis Episcopus fuit anno 758. Post hunc spatio fere annorum centum Episcoporum hujus Sedis nomina & acta desiderantur. IV.

[„*ODELGARIUS* Eserniatensis *subscribitur Concil.* V.
„ *Ravennatensi an. 877. habito, quo possessio Flavi-*

„ *niaci Monasterii, & Tiliniaci villæ Adalgario* „ *Aeduensi Episcopo, & ejus Ecclesiæ confirma-* „ *tur. Hunc Aeseraiensem Episcopum fuisse au-* „ *tumo.*]

VI. 8. LANDUS vixisse asseritur in diptycis hujus Ecclesiæ anno 946. fortè idem quem anno sequenti una cum ipsa Aeserniensi civitate periisse scriptum reliquit Leo Ostiensis in Chronic. Casin. *Cum annus ab Incarnatione Domini octingentesimus quadragesimus septimus volveretur, tam ingens terræmotus per universam Beneventi fuit regionem, ut Isernia ferè tota à fundamentis corrueret, multusque ibi populus & ipse cum eis eorum Pontifex interierit; Apud Monasterium quoque S. Vincentii terræmotus idem plurimas domos evertit.* Idem narrat Chronic. S. Vincentii, Sigonius, Baronius, Marious Frizia, & cum iis Ammiratos.

VII. 9. ARDERICUS Aeseroiensis Episcopus florebat anno 964. in cujus gratiam Paldolfus, & Landolfus Longobardorum Principes, integram civitatem Aeserniç Landolfo Comiti dono dederunt cuso diplomate, quod sanè dignum nobis visum, quod hic exscriberetur, cujus exemplar literis Longobardis scriptum, magnoque cereo sigillo obsignatum io Canonicorum Aeseroiensium tabulario asservatur.

In nomine Domini Salvatoris nostri Jesu Christi Dei æterni. Paldolfus, & Landolfus divina ordinante providentia Longobardorum gentis Principes.

Cum principalis excellentia petitione dilecti sui petentis clementer fav. Igitur noverit omnium fidelium nostrorum præsentium scilicet, ac futurorum solertia, quia Ardericus Vener. Episcopus obsecravit nostram excellentiam quatenus concederemus & confirmaremus Landolfo Comiti dilecto fratri nostro filio quoad. Landenolfi Thio nostra integram Civitatem Aeserniensem cum tota pertinentia sua per has fines. De prima parte à vertice de Monte Maseto & directè per ipse fere in vertice de monte Zanaiprande. Et deinde quomodo venit in Serra de Colle petroso silve ipse atque per eadem loca descurren. aliæ contra prædic. Aeserniæ, & aliæ contra Boclania & ab inde quomodo incipitur ipse mons qui est super vallem frigidam & silva vadit per verticem ipsius montis usque in Macele qui dicitur de godiai. De secunda parte à Macelo qui dicitur de godiai, usque in fluvio qui dicitur Trinia majore, & deinde in Serra de Monte craparo ubi ficta fuit ex antiquitus columna marmorea, quę finis fuit de jam dicto Comitatu Tjeraino, & deinde quomodo pergit ipsa Serra de jam dicto monte capraro & pervenit in Monte Rendenato, & vadit usque in Salectu, ubi similiter ex antiquitus ficta fuit columna marmorea quæ finis fuit de jam dicto Comitatu, & ab inde quomodo vadit in fluvio Sangro. De tertia parte quomodo ascendit ipso fluvio Sangro & directe per ipsa via scilicet antiqua usque in rivo qui dicitur merdaro, & quomodo mittit ipse rivo in fluvio Vulturno & descendente ipso fluvio Vulturno usque in loco ubi ei adjungitur fluvius qui dicitur . . . de quarta parte pro ipso jam dicto fluvio. . . . usque in Serra de monte unde exiit eodem fluvio, & deinde in Serra de Campusolioli, & inde quomodo vadit in Campu, qui dicitur Secena, & inde ascendente per ipsa serra usque in verticem de jam dicto monte Mateto usque ad prima fine. De quibus potis à nostra Excellentia, ut firmitatis apices illi exinde fieri juberemus. Cujus petitionem exaudientes hos firmitatis apices illi exinde fieri jussimus. Per quos omnino sancimus, & perpetua litera havendum nostris, & futuris temporibus concedimus, & confirmamus tibi supra nominato Landolfo Com. dilect. fratri nostro & ad hæredibus tuis prædictam Civitatem Tserniæ cum omnibus territoriis, & aquis suis per ipse finis quæ superius declaravimus cum Castellis, & vicis, & omnia intro haventi infra prædict. finis ad haveadum & possidendum & fruendum & dominandum vos & hæredibus vestris. Ita ut à nullis ex nostris Comitibus Cast. Judicibus, sive nostris hæredibus haveatis a ea omnia quæ vobis superius concessimus qualemcunque molestiam, aut contrarietatem, sed semper vo hæredibus vestris haveatis, & possideatis, & fruatis, & dominetis ea omnia quæ superius legitur, & faciatis omnia quod tibi, vel ad hæredibus tuis placuerit, nemine vobis exinde in aliquo contraria ingerente. Quod si quispiam homo hanc nostram concessionem in quomodocumque violare præsumpserit sciat se vobis vestrisque compositurus auri optimi pu libras centum. Et hæc concessio de qualiter continet firma permaneat in perpet. Ut autem hæc nostra concessio pleniorem in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria scripsimus, & ex anulo nostro subter jussimus sigillare. Signum Domini Paldosi, & signum Domini Landolfi excellentissimi Principes.

Adelchisu Scriba ex jussione supradictæ potestati scripsi. Dat. I. I. I. nonas Magias anno vigesimo primo Princip. Domini Paldolfi, & quinto anno Princip. Domini Lando gloriosis Principibus Indictione septima, actum in Civitate Capuana.

Scriptum est hoc diploma, ut diximus anno 96. qui rectè incidit in Indictione septima, & in anni principatus Paldosi, & Landolfi Beneventanorum & Capuanorum Principum. Arderici vero Episcop memorie extat lib. 4. Chronic. S. Vincentii de Vulturno anno 975.

10. GERARDUS consecratus est Aeserniensi Ecclesiæ Episcopus ab Adenulpho Capuano Archiepiscopo anno 1032 à quo potestatem accepit i Venasranæ, Bojonæque Ecclesiis tunc simul cum Aeserniensi unitis, ut in documento ejusdem Adenulphi scriptum, cujus exemplar ab ipso original quod extat in Canonicorum tabulario, hisce est cor ceptum verbis.

In nomine Domini nostri Jesu Christi.

Trigesimo secundo anno Principatus Domini Paldulfi, & vigesimo nono anno Principatus Domini Paldolfi filii ejus gloriosis principibus ac primo anno principatus Domini Landolfi gloriosi principis filii ejusdem Domini Paldosi, & nepos superioris dicti Pandolphi Magni & excellentissimi Principis. Mensis Octobris primæ Indictionis. Nos Adenulphus divina gratia humilis Antistes Sancti Protomartyri Stephani & . . . . Sanctæ Capuanæ Ecclesiæ. Omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ cognoscere cupimus. Quod consecravimus Præsulem Gerardum venerandum virum in Ecclesia Sancti Petri Apostoli, quæ constructa esse videtur in civitate, Comitatu qui dicitur Iseraensis, quæ subjecta esse videtur à suo Pastore. Unde nunc per precata sacerdotum, seu levitarum, ac clericorum ejusdem Ecclesiæ Sancti Petri Apostoli consecravimus Presulem eorum jam supradictum Gerardum confratrem nostrum gubernandi ac regendi prædicta Ecclesia cum omnibus suis Ecclesiis, sive Monasteriis infra eodem Comitatu Iserniensis, & Comitatu Venafrano, & infra Comitatu Bojonensis, & in tota terra pertinentes Monasterii S. Vincentii. Sic concedimus vobis omnes Ecclesias quæ constructæ sunt, & quæ in antea construendæ sunt in prædictis Comitatibus per hos fines. A civitate Irenensi usque in Sangru, & quomodo conjungitur cum Comitatu Treventinu, & qualiter vadit usque in Bifiuum. Infra verò hos fines, & in directiones per hoc nostram roboramus præceptum, concedimus tibi quoque insuper Gerardo Ven. Episcopo confratri nostro integram ipsam Ecclesiam Sancti Petri Apostoli, quæ est caput ipsius tui Episcopatus una cum ipsa indilata Diœcesim, & cum omnibus Ecclesiis, & Monasteriis, ibidem modo habentibus, vel quod adhuc in antea construi debentur pro sua auctoritate quousque vixeris. Ita ut per hoc nostri privilegii præceptum sit tibi concessum certis temporibus facere in eadem Diœcesi ordinationem dierum jejuniorum primi, quarti, septimi, & decimi mensis sacerdotum & levitarum, sive reliquis ordinibus Clericorum sive consecrare ibidem Ecclesias, vel altaria, ac reli

quis omnibus officiis Ecclesiasticie quicquid necesse habeniur. Et excommunicare populo pro certa & approbata culpa. Sed semper providens, qui sunt illi qaos ordinare debetis in Ecclesiasticum honorem. Et per hoc nostri privilegii præcept potestate sit vobis concessus omnes ree vestræ Ecclesiæ mobiles, vel immobiles, cultum, vel incultum ad tenendum vel dominandum omnibus diebus vitæ vestræ ut sic illum rogetis quasi proprium vestrum commendantium, ut post mortem vitam perhennem accipiatis si illud inrefragabiliter gubernetis. Consilii vero ordine tibi concedimus ad faciendum, una cum nostro misso vel auctoritate, una cum plebe Dei Christiana de tua Diœcesi semel in anno, id est aut post Sanctam Pentecosten, aut in Octobris mense, quo tempore volueris ad exquirendas actiones fratrum, quas illi egerint in sanctis operibus, sive ne fortasse pullulet iniqua pestis hereticorum in Christianis fratribus, ut eliminata omni spurcitia de eorum cordibus justè & piè cum illis conversare. Iterum damus vobis in mandatis, ut omni tempore veniatis, quando nobis necessum est peragere causa ordinis Ecclesiastici, & nostrum missum honorifice recipiat, & sine omni mora veniatis. Et quiscunque nobiscum consentiens fuerit nostris dictis hujus nostri privilegii sit benedictus à Deo, & habeat participationem cum Domino nostro Jesu Christo in cælestibus regnis Amen.

Ex jussione autem prædicti Sancti Antistitis scripsi ego Thomas Diaconus & scriba ipsius sanctæ dictæ Ecclesiæ & in sacratissimo ejus palatio, & in annis viginti, & sex Archiepiscopatus ejus in mense Octobris & in supradicta Indictione. Datu in sextodecimo Kal. Novemb.

Ego Landulfus Archidiac. consensi & subscripsi.
Ego Joannes scriba & Primic.
Ego Benecautus Levita & Primicerius.
Ego Martinus Presb.
Ego Joannes Archidiac.
Joannes Subdiac. consensi & subscripsi.
Ego Jaquintus Episcopas.
Ego Joannes Subdiac. Bene valete.
Ego Joannes Diaconus consensi & subscripsi.

11. PETRUS Ravennatensis Monachus Casinas Aeserniensis & Venafranus Antistes adlectus est à Nicolao II. anno 1059. interfuit consecrationi Ecclesiæ Casinensis anno 1071. subscribitur Bullæ Alexandri II. eodem anno. *Ego Petrus Venafranas Episcopus.* Cujus mentio in monumentis habetur ad annum usque 1080. Ejus etiam meminit Leo Ostiensis in Chronic. Casin. lib. 3. cap. 14. ac Rubeus in Hist. Raven.

12. LEO Aeserniensis & Venafranus Antistes fuit anno 1090. de quo Chronic. Casin. lib. 4. cap. 8. Quo Præsule anno 1092. Comes Rodulphus de Molitio obtulit Casinensi Cœnobio Ecclesiam S. Crucis cum Monasterio in Conventu Iserniensi, ita ex veteri documento.

Anno 1092. Rodulfus cognomine de Molitio Comes Provinciæ Bivintawensis fil. quond. Guismundi & Eminæ de rebus meis propriis quas teneo ex concessione Richardi Capuæ principis, & post decessum ejus dono etiam d. Jordani præfatæ civitatis principis; qui ambo principatum suum ex dono & munimine Papæ, nec non & Imperatoris tenuisse noscuntur. Rodulfus igitur Comes pater Ugonis Comitis & Roggerii, & Roberti Principis, qui est filius Roberti filii ejus, qui Robertus obtulit ut & Rodulfus alius filius ejus, & etiam alius fil. Volselmus & filiarum suarum Adeliezę & Beatricis & uxoris ipsius com. R. de Mol. Alforadę offert Ecclesiam S. Crucis & Monasterium Comitatus Ysernię civitatis super locum qui Petera dicitur Fratres etiam Rodulfi Donatoris sc. Robertus, Ugo, Antonius, Guismundus, Alasius, Arostaynus ante presentiam D. Leonis Iserniensis Episcopi, & Joannis Vicecomitis Isernien. offert etiam Castrum Valneum cum pertinentiis suis, quod Rodulfus dictus Comes pretio auri & argenti duo mill. sexcentorum tarenorum monetæ Amalfitanæ emit à quodam milite nomine Bernardo, &c. Preter hanc memoriam, nulla alia de Leone reperitur, qui sub Paschali II. diem suum obiit.

13. MAURUS Aeserniensis, & Venafranæ Ecclesiæ fuit Episcopus. Hic testis fuit una cum Bernardo Bovianensi Episcopo cujusdem donationis eidem Cœnobio Casinensi elargitæ anno 1105. ab Vuuone Comite filio q. Comitis Raulis de Molitio fratre Rogerii Comitis. Idemque subscripsit diplomati Sennetis Archiepiscopi Capuani pro Suessana Ecclesia anno 1113. idem Maurus anno 1123. memoratur in quodam instromento Archivii Ravellensis funiculo 1. lit. A. num. 3. *Mense Aprilis 8. Ind. in civitate Iserniæ Guido miles filius quondam Ursi Amalphitani filii q. Sergii Arcutiæ habitator in Civitate Iserniæ in præsentia Domini Mammonis Judicis vendidit Domino Mauro Isernien. atque Venafrano Episcopo pro uno equo, & una mula omnes res ex præfati genitoris sui successione, &c.* XI.

14. RAYNALDUS Aeserniensis & Venafranus Episcopus Lateranensi Concilio sub Alexandro III. interfuit anno 1179. ubi subscribitur, Episcopus Venafranus: Hic à Lucio III. anno 1128. insigni privilegio est exornatus, In hunc modum ab originali quod extat in tabulario Aeserniensis Ecclesiæ. XII.

Lucius Episcopus servus servorum Dei, Venerabili Fratri Raimaldo Iserniensi Episcopo, suisque successoribus substituendis in perpetuum.

In eminenti Apostolicæ Sedis specula disponente Domino constituti fratres, & coepiscopos nostros tam propinquos quam longe positos fraterna debemus charitate diligere, & Ecclesiis quibus Domino militare noscuntur suam justitiam conservare: Eapropter, Venerabilis in Christo frater, tuis justis postulationibus clementer annuimus, & Iserniensem Ecclesiam, cui Deo auctore preesse dignosceris ad exemplar felicis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & presentis scripti privilegio communimus, statuentes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in presentiarum juste, & canonice possides, aut in futurum concessione Pontificum, & largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, vel aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisq; successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, terminos, & fines tui Episcopatus, quos nunc pacifice nosceris possidere, secundum quod incipiunt à flumine Vulturni propè ubi se conjungit cum flavio Sesti, & extenduntur per Castrum Mastralis, & Castrum Zurlani, & Castrum Capriatæ, & Castrum Fossæcatæ, & per montana Castrum Gualdi, Felesti, & Castrum Pizuti, & Castrum Pesorani, & Castrū Carpinonis cum Sancto Marco, & Castrum Senano, cum Sancto Benedicto, & per montem Rosini assurgit Castrum Periculi, & Castrum Montis Nigri, & Castrum Rocchę Sicunis, & Castrum Fornuli, & extenditur per seeram Sancti Vincentii, & per montem Alze ad Porsellæ, unde oritur Melerinum, & distenditur usque in finem de terris & silvis & montibus Monasterii S. Benedicti, & iterum extenditur per fines territorii & silvarum, & montium supradicti Monasterii, & per verticem montis Aquilonis, & Sanbuculi usque in forum S. Martini, & per verticem Montis Cesino, & destenditur in vadum Franciscum de ipsa Pluvio Secti, & descendunt in ipso flumine Vulturni, qui est prima finie. In Sesto Plebem S. Eustachii, In Mastralis Plebem S. Joannis, in Torcino Plebem S. Mariæ, In Capriata Plebem S. Mariæ, In Cappercllis Plebem S. Joannis, In Camposacco Plebem S. Joannis, In Monte Odonis Plebem S. Angeli, In Gualdo Plebem S. Angeli, In Falesto Plebem S. Mariæ, In Longono Plebem S. Bartholomæi, In S. Agapito Plebem S. Nicolai, In Riperta Plebem S. Salvatoris, In Pizzuto Ple-

dem

bemS. Agathæ, In Pestorano Plebem S. Mariæ, In Carpinone Plebem Sanctæ Mariæ, In Senana Plebem S. Mariæ, In Fara Plebem S. Nicolai, In Monte Nigro Plebem S. Mariæ, In Roccha Sieonis Plebem S. Leonardi, In Forulo Plebem S. Blasii, In Conestellis Plebem S. Laurentii, In Roccha Beraldi Plebem S. Nicandri, In Armana Plebem S. Crucis, In Conveula Plebem S. Angeli, In Meronda Plebem S. Nicolai, in Periculo Plebem S. Mariç, In Ovano Plebem S. Mariæ, In Saxo Plebem S. Laurentii, In Valle Jampelli Plebem S. Mariæ, In Macchia Plebem S. Nicolai, In Ravindola Plebem S. Angeli, In Venafro Plebem S. Mariæ cum pertinentiis suis, In Roccha Venefri Ecclesiam S. Crucis, In Roccha Peperoli Ecclesiam S. Mariæ, In Monte Aquilo Plebem S. Mariç, In Valle S. Locheri Plebem S. Mariæ, In Cerasolo Plebem S. Christophori, In Casali Plebem S. Joannis, In Territorio Venafrano Ecclesiam S. Barbaræ, S. Nicandri, & S. Crucis, In Peperolo Ecclesiam S. Georgii, & S. Nazarii, In Camposacco Ecclesiam S. Andreæ, In monte Rodono Ecclesiam S. Nazarii, In Macchia Ecclesiam S. Mariæ, In Isernia Ecclesiam S. Viti, S. Agapiti, & Ecclesiam S. Salvatoris de Territorio de Exano, & Monasterium S. Mariç situm infra Muros ejusdem civitatis Iserniæ. In Territorio Longanæ Ecclesiam S. Sepulchri, & S. Erasmi, In S. Agapito Ecclesiam S. Helenæ, In Gualdo Ecclesiam S. Nicolai, In Pizzuti Ecclesiam S. Laurentii, & Ecclesiam S. Petri, In Carpinone Ecclesiam S. Mauri, & Ecclesiam Sancti Romani, In Sexanti Ecclesiam S. Angeli, & Ecclesiam S. Benedicti, In Miranda Ecclesiam S. Angeli, In Forulo Ecclesiam s. Petri, & Eccl. s Henuphrii, & Ecclesiam S. Pancratii, In Monte Aquilo Ecclesiam S. Pauli cum tribus capellis & pertinentiis earum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Iserniensem Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conservare eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva Apostolicæ Sedis auctoritate, & Capuani Episcopi debita reverentia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine Divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini Nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen, Amen, Amen.

Ego Lucio Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

† *Ego Theodinus Portuensis & S. Ruffinæ Sedis Episcopus.*
† *Ego Henricus Albanensis Episcopus.*
† *Ego Petrus Presb. Card. S. Susannæ.*
† *Ego Vivianus tit. S. Stephani in Cœlio Monte Presb. Card.*
† *Ego Laborans Presb. Card. S. Mariæ Transtyberim & S. Calisti.*
† *Ego Rainerius Presb. Card. Ss. Joannis & Paulitit. Pamachii.*
† *Ego Ubertus Presb. Card. Eccl. S. Laurentii in Damaso.*
† *Ego Jacobus Diac. Card. s. Mariæ in Cosmedin.*
† *Ego Arditio Diac. Card. S. Theodori.*
† *Ego Gregorius Ss. Cosmæ & Damiani Diac. Card.*

Datum Velletri per manus Alberti S. R. E. Presb. Card. & Cancellarii XIII. Kal. Aprilis Ind. 1. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXXII. Pontificatus vero Domini Lucii Papæ III. anno secundo.

Ex hoc privilegio habemus usque ad hæc temp ra Venafranam Ecclesiam cum Aeserniensi fuis conjunctam, quæ paulo post dissoluta unione suu recepit Pastorem.

15. DARIUS temporibus Innocentii III. Liten que Honorii III. Aeserniensis fuit Episcopus, cuj prima mentio in monumentis habetur anno 120 ultima vero anno 1221. sub quo natus est anno 121 S. Petrus de Morone, postea Pontifex Max. sub n mine Cœlestini Quinti.

16 THEODONUS Dario successit circa an num 1230.

17. HUGO vixit anno 1244.

18. NICOLAUS anno 1258. de eo etiam ann 1263.

19. Fr. HENRICUS de S. Germano Ordini Minorum ex electione Capituli ad hanc eandem se dem assumptus est anno 1267. eodemque anno, Pontifice Maximo confirmatur apud Waddingur tom. 2. Annal. Minorum; præfuit eximiè aliquot ar nis. Quo Præsule, compleverunt Iserniæ Fratre Minores Ecclesiam novum (neglecta priori S. Ste phani sacra, quam simul cum Monasterio inchoa se S. Franciscum dum regnum Neapolitanum lustra vit, illius populi fert traditio) sub invocatione su institutoris. Prope frontispicium templi egregi elaboratum, hæc visitur inscriptio. *Anno Domi MCCLXVII. sub tempore fratris Benedicti Mi actum est hoc opus*. Prius effusam campanam docer scriptæ hæ litteræ. *Magister Joseph me fecit* 125 Conservata adhuc, absque necessario tamen u propter reverentiam S. Francisci, prima Ecclesia cujus præcipua janua erat in ipso Urbis muro, & cu biculum, in quo per aliquot dies vir sanctus requi vit. Recentior Ecclesia augustior est, & omniu illius Urbis celebrior: frontem habet in præci pua platea atque hinc frequentissimum populi cor cursum. Adjunctum huic Ecclesiæ anno 1450. sa cellum D. Antonii adeo amplum, ut integræ Ec clesiæ adæquet mensuram, & numerosæ servia Iserniensium sodalitati. Hæc habet Vvaddingu tom. 2. Annal. Minorum.

20. MATTHÆUS florebat anno 1276.

21. ROBERTUS anno 1287. cujus extat me moria etiam anno 1289. in Cœnobio Monialium S Claræ de Æsernia.

22. JACOBUS anno 1302.

23. PETRUS successor Jacobi hanc Sedem re xit ab anno 1307. ad annum usque 1330. quo mor tem oppetiit. Post cujus obitum Capitulum ad ean dignitatem delegit Conradum Rampinum Canoni cum Æserniensem, in eaque dignitate confirmatu ab Archiepiscopo Capuano; verum cum absent Nicolao Archipresbytero electio celebrata fuisset tanquam victio facta ad Sedem Apostolicam provo cavit electum, qui cum ibi moraretur antequam causa dirimeretur Conradus diem clausit extremun Avenione, ubi humatus fuit.

24. Fr. HENRICUS Ordinis Minorum à Joan ne XXII. delectus est hujus Ecclesiæ Præsul die a Julii 1330. Non diu Episcopus fuit cum ex hac mor tali vita discesserit an. 1331. Ejus in loco electus es à Capitulo Cathedralis quidam Fr. Joannes de Con civis, ejusdem Ord. Minorum alumnus, quem jan consecratum ab Archiepiscopo Capuano idem Jo annes Papa repudiavit, ac sequentem substitui Episcopum, ipsum vero fratrem Joannem paulo post Caluensem declaravit Episcopum.

25. GUILLELMUS Episcopus Civitatis Ca stelli in demortui Henrici locum Æserniensis de claratus est Antistes die 15. Octobris 1332. ex Re gest. Vatic. apud Vvaddingum.

26. Fr. PHILIPPUS Romanus *a* Ordinis Prædicatorum ex stirpe Ruffina non ignobili, clarus ientia, Theologus, & verbi Dei declamator ilustris ea Pœnitentiario Vaticanæ Basilicæ Æserienfis adlectus est Episcopus ante annum 1348. eo nim anno jam erat Episcopus, ut in Epitaphio ,uciæ matris ejus legitur Romæ in Ecclesia S. Jonnis de Pigna in hæc verba. *Hic requiescit corpus obilis Dominæ Luciæ de Magistris Lucæ uxoris uondam D. Jacobi Petri Angeli Rufini, & matris omini Fratris Philippi Dei gratia Episcopi Iserienfis. Obiit anno Domini MCCCXLVIII. mensis Iunii die* 4. Hic dignissimus Præsul multorum sibi ontificum gratiam comparavit, & cum Aeserienfem Ecclesiam fere per viginti annos summa ietate rexisset ab Urbano VI. translatus est ad Tiurtinam Ecclesiam 6. Id (1). Decemb. 1367. ab Jrbano vero VI. cum custos Conclavis ea parte Romani Populi suisset, dum ille ad Pontificatus picem evasisset, in prima Patrum creatione anno 377. inter Cardinales ascriptus est ad titulum S. Suannæ, & anno sequenti per totam Italiam Apostocus Legatus destinatur. Pisis primum, deinde ,ucæ, postremo Romæ è sacro suggestu disertissime concionatus est, Urbanique causam fœcundo re confirmavit, ejusque in fide Italicos populos utantes retinuit, Clementem VII. tanquam adulerinum Pontificem oppugoare totis viribus sategit. Romæ obiit vir doctissimus sub eodem Urbano VI. ost annum 1380. humili loco ad S. Sabinam in monte Aventino sepultus. Scripsit in lib. 6. Physicorum Aristotelis commentaria. Hunc perperam habet Ciaconius Cardinalem adlectum suisse ab Innocentio VI. cum clare constet ab Urbano VI. ad eam dinitatem assumptum suisse, quem iterum sub Urano eodem reponit sub cognomine de Geza, tanetsi è familia Rufina natus ille suisset.

27. Fr. PAULUS de Urbe *b* Ordinis Minorum successor datus est Philippo ad Tiburtinam Ecclesiam translato eodem anno 1367. ac die 6. Idus Octobris. Novem omnino annos hanc Aeserniensem

A rexit Ecclesiam, eoque munere se absolvit anno 1376 ac deinde ab Urbano VI. translatus est ad Archiepiscopalem Sedem Montis Regalis in Sicilia die 13. Febr. 1379. Varia deinde fortuna in ea dignitate vixit ad annum usque 1418. quo à Martino V. ad Thessalonicensem Ecclesiam translatus est, antea Tebanam habuerat commendatam; ut in lib. obligat. observavimus. De quo in Archiepiscopis Montis Regalensis Ecclesiæ redibit sermo.

28. NICOLAUS immediatè successit Fratri Paulo anno 1376. incertum quo anno ac die obierit. XXVI

29. CHRISTOPHORUS de Maronibus *c* Romanus, Aeserniensis Episcopus erat anno 1390. *d.* cum à Bonifacio IX. Presb. Card. tit. S. Cyriaci in Thermis creatus est, simulque Archipresb. S. Petri evasit. Romæ mortalitatem explevit sub Innocentio VII. anno salutis 1404. pridie Nonas Decemb. sepultus in Vaticana Basilica propè ædiculam S. Thomæ marmoreo sepulchro muro affixo cum hac inscriptione. XXVII.

c De eo Ciacon. Oldoinl t. 2. c. 708. dujs.

B

Qui legitis carmen lacrymabile fundite fletus,
Fundite, & hoc multis lacrymis arante sepulchrum.
Maximus Cardinei cubat hic nam gloria cœtus,
Corpore Christophorus, sed spiritus insidet astris,
Fidus Apostolicæ per tot fluctantia cymbæ
Naufragia Ecclesiæ fuit, & tunc terno salubris
Multiplici virtute nitens, & amator honesti
Vir erat evecto cui tunti ad culmen honoris.
Nominis alme tui titulum Cyriace dedisti
Anno Domini MCCCCIV.

30. DOMINICUS Abbas SS. Bonifacii & Alexii de Urbe ad hanc Ecclesiam fuit adlectus 2. Kal. Martii 1390. ea lib. obligat. („ *Ad Suessanam translatus est 15. Kal. Septemb.* 1402.) XXVIII.

31. ANDREAS Episcopus Aeserniensis transfertur ad Potentinam Ecclesiam ann. 1402. 6 Non. C Octob. Evasit deinde Episcopus Cajacensis 1407. ex eodem lib. XXIX

32. ANTONIUS Insulanus Episcopus ad hanc Ecclesiam translatus est 6. Non. Octob. 1402. factusque est deinde Tarracinensis Episc. an. 1404. XXX.

33. NICOLAUS jam antea Episcopus Cajetanus ad hanc eandem Sedem translatus est 2. Id. Maji 1404. Obiit sub Joanne XVIII. XXXI

34. LUCILLUS Aeserniæ Episcopus reperitur anno 1414. in monumentis ejusdem Ecclesię fortassis à Gregorio XII. creatus. XXXII.

35. BARTHOLOMÆUS de Pardo Canonicus Ostiensis ad hanc Ecclesiam promotus est à Joanne XXIII. in defuncti Nicolai locum anno 1415. 5. Kal. Febr. Obiit sub Martino V. XXXIII.

36. JACOBUS de Monte Aquila, Clericus Venafranus, eligitur Episcopus à Martino V. anno salutis 1418. 5. Kal. Julii sub datum Geben. ann. Pontif. 1. ex lib Provis. Prælat cujus Præsulatus temporibus Aeseruia ingenti, miserabilique terræmotu quassata pene tota corruit: in ruinis Jacobus Deo miserante, Illæsus inventus, Ecclesiam deinde Cathedralem, & Episcopium reparavit, & cum quinquaginta annos rexisset per belle diem suum obiit anno 1469. sepultus in Cathedrali. Porro inter monumenta Canonicorum, unum reperitur, quod miserabile Civitatis excidium illud enarrat, in hæc verba. *Anno Domini 1456. 5. Indict. in nocte S. Barbaræ V. de mense Decembris in 11. hora noctis venit ingentissimus & potentissimus terræmotus, & ita magnus, quod non habetur memoria antiquior, & non auditum fuit, talia ab initio mundi passa ab hominibus habitantibus in Regno isto Siciliæ, ita tamen, quod dictus terræmotus magnus fuit, præsertim in Comitatu Molisii, & in partibus Beneventanis, & destruxit omnes Civitates, & Castra per totum, & mortui fuerunt, & relatum fuit in Regno prædicto fere quadraginta hominum millia in nocte illa, & alii* XXXIV.

(1) Die 6. Novembris scripsit in Tiburtinis Ughellus. Sed cum dictaverit F. Paulum ei in hac Æserniensi sede successisse 6. Id. Octob. Philippus vel dintius ante hinc abiit, vel posteriori tempore subiecuta est Pauli surrectio. Laurentius.

A *alii qui vixerunt velut erant fub lapidibus vulnerati, & percuffi. Plaga tamen non eras circumligata, nec fota oleo, & manebant corpora mortuorum fuper terram, & non erant qui fepelirent. Omnes ftabant ftupefacti, & timidi præ timore magno. Et Civitas noftra Æferniæ totaliter fuit ruinata, & conquaffata, & omnia ædificia à majore ufque ad minus projecta in terram, & Templum Divini cultus totaliter fuit ruinatum & conquaffatum, & aliarum Ecclefiarum præfatæ civitatis nulla remanfit incolumis. Nec non in dicta Civitate mortui fuerunt præ magno terræmotu in illa nocte circa octingenti homines. Illi autem qui remanferunt, erant pleni cicatricibus, vulnerati etiam pro majori parte reclufi fub lapidibus pro magna ruina terræmotus. Mane autem facto, omnes illi, qui vivebant, exierunt de civitate eo quod timebant, ne fuffunderetur propter continuationem terræmotuum, poftmodum quod terra erat ita defolta, & devaftata, nullus audebat ftare, vel morari in ea præ timore magno. Præterea præfata civitas fuccenfa fuit in ruinatione domorum in fex partes, &* B *combufta, feu cremata fuerunt multa corpora mortuorum. Impoftcrum venerunt forenfes, & Caftrenfes, qui erant in circuitu noftro, & abftulerunt omnia fuppellectilia, noftram pecuniam, aurum & argentum, & cætera cuncta bona reftantia. Regnabat tunc in diebus illis Rex Alphonfus de Aragonia Siciliæ citra & ultra.* Hactenus monumentum. De eodem terræmotu diffusè fcribit S. Antoninus in Hiftor. Obiit Jacobus anno 1469.

XXXV. 37. CAROLUS Setarius, Neapolitanus, ex Abbate S. Joannis in Flore eligitur hujus Ecclefiæ Epifcopus anno 1470. prid. Idus Januarii. Hanc dignitatem cum laude fuftinuit quindecim omnino annos; fato ceffit Ferdinandi Primi Regis a confiliis anno 1486.

XXXVI. 38. FRANCISCUS de Adamo Lucanus de Cuccharo, vir doctus, unufque ex Confiliariis Regis, ad hunc Epifcopatum promotus eft ab Innocentio VIII. anno 1486. die 10. Aprilis. Carolo fucceffit. Vita autem functus eft anno 1497. fepultufque C eft in Cathedrali ubi in marmoreo lapide hæc incifa verba leguntur.

Francifco Adamo ex Lucanis, doctrina & pietate infigni Epifcopo Ifernienfi Gafpar Adamus artium & medicinæ doctor Fratri benemer. ac fibi & pofteris, hoc facellum cum fepulchro fua impenfa faciendum curavit.

XXXVII. 39 CONSTANTINUS Caftryotus, clara Regum Epirotarum ftirpe genitus, cujus parens Joannes illius Schanderbech invictiffimi Principis filius fuerat, ob pulchras ejus animi dotes ab Alexandro VI. officiosè dilectus, Epifcopufque hujus civitatis creatus eft an. 1498. ad tres annos fapientiffimè munus fibi commiffum explevit. Neapoli moritur anno 1500. & in Ecclefia Sanctæ Mariæ de Nova nobili marmoreo tumulo fepelitur à paterna D avia Andronica Cominata Schanderbech relicta cum hac infcriptione.

D. O. M.

Conftantinus Caftryotus hic tegitur fanguine & cognatione Regia & Cæfarea clarus, morum candore infignis, dignitate Pontifex Aefernienfis, dum probe vivit intempeftive moritur.
Andronica Cominata paterna avia nepoti optimo pofuit.
A. M. D.

XXXVIII 40. JOANNES Oliverius Aefernienfis declaratus eft Epifcopus anno 1500. decem omnino annos in hac dignitate vixit, Romæ mortuus eft anno 1510.

A 41. MAXIMUS Corvinus, Neapolitanus maxima virtute & eruditione vir longe clariffimus Joanni fucceffit, die 13. Octobr. 1510. Nuntiufque Apoftolicus à Julio II. ftatim miffus eft ad Rempublicam Venetam, à Leone revocatus, maximifque adhibitus negotiis Lateranenfi Concilio interfuit ultimave fefsione elegantifsimè peroravit die 16 Martii 1517 quæ excufa eft in Conciliorum tom. 4 Aliæ item orationes ejufdem inveniuntur eruditiffimæ. Ejus meminit in Elegia Sannazarius, cujus erat amicus & genio fimilis ad amœniores literas inclinato. Sub Leone X. Papa Neapoli Nuncius fuit, tandem poft triginta annorum curriculum pro Romana Ecclefia exantlatos labores vir digniffimus Aeferniæ obiit anno 1522. in Cathedrali humatus, hoc ad tumulum legitur diftichon,

Maximus in parva Corvinus clauditur urna
Parthenopejus, qui hac Præful in urbe fuit.

B 42. Fr. CHRISTOPHORIS Numajus, Forolivienfis, Ordinis Minorum de Obfervantia Generalis Minifter a Leone X. S.R.E. Cardinalis creatus anno 1517. ab eodem defuncto Corvino Æfernienfis Epifcopus pronunciatus die 20. Sept 1522. quam Ecclefiam ann. 1524. ad favorem nepotis fui refignavit. Commendatum item habuit Alatrinum Sacerdotium, tum & Regienfem in Gallia Anconæ deceffit 10. Kal. Aprilis 1528. de quo vide additiones noftras ad Ciaconium, & doctum Vvaddingum tom 8. Annal. Minor.

43. ANTONIUS Numajus, Forolivienfis Cardinalis fuperioris ex fratre nepos, eidemque in Epifcopatu fucceffit die 19. Decembr an. 1524. Hic Fanum Cathedralis erexit, Canonicorum fuorum Collegium plurimum juvit, eidemque plura donavit, feditque fumma fui nominis fama ann. 42. eoque munere fe exfolvit anno 1567. fenioque confectus poftero anno in patria diem claufit extremum. & in majorum fuorum fepulchro fepelitur.

C 44. JO. BAPTISTA Lomellinus, Rhodius genere, natus Meffanæ in Sicilia, Petro & Argentea parentibus die 8 Octobris 1528. Paduæ juris civilis cum Jacobo fratre germano poftea Archiepifcopo Neopatren. Lauream fufcepit, ad Epifcopatum Guardienfem, translato Jacobo fratre ad Mazarienfem Ecclefiam, evectus, Concilio Tridentino interfuit, fub Pio V. ex Referend. Utriufque Signat. evafit Aefernienfis Epifcopus die 17. Martii 1567. Præfuit fumma nominis fui celebritate ann. 33. E vivis fublatus eft non abfque veneni fufpicione die 22. Novemb. 1599. & in Cathedrali fepultus.

45 PAULUS de Curte, nobilis Neapolitanus Jo. Andreæ Regii Confiliarii filius, Clericus Regularis, ex Epifcopo Ravellenfi ad hanc Aefernienfem Ecclefiam translatus eft die 20. Martii an. 1600 à Clemente VIII. fub quo paulo antea Urbis Vicefgerens fuerat. Sedit in hac Ecclefia vir laudatiffimus ann. 6. ac libere onus depofuit, Beneventanae D Urbis, Spoletani Ducatus præfectus, ac Liberianæ Bafilicæ Vicarius fuit Paulo V. fedente: fub Gregorio XV. iterum Vicefgerens in Urbe; Romæ deceffit anno 1629. vir morum integritate, prudentia, fcientiarum omnium peritia illuftris, quem ego fæpe de variis rebus doctiffime loquentem, non abfque admiratione, audivi, ejufque animi candorem eximiamque virtutem fum veneratus. Hic cum germanis fratribus parentis memoriam excitavi Neapol. in majorum facello ad S. Severini, ubi jacet in hunc modum.

Jo. Andreæ Modefti F. de Curte
Non minus gentilitio ftemmate quam vitæ
fanctitate Illuftri, Jureconfulto
infigni
A Carolo V. inter Regios Confiliarios adlecto,

A Philippo filio in sacri Concilii
Præside
Ac pro magno Protonot.
Sui Ordinis semper Principi, & ad
majora merito adscito
Quam adepto
Marius sacrar. literarum interpres, &
concionator apud Hispaniarum
Regem
Camillus in supremo Italiæ consilio
Regens
Scipio Regius consiliarius præmortui Francisci
fratris successor
Fr. Thomas Eques Hierosolymit.
Lælius Capellanus regius,
Paulus Aeserniensis Episcopus filii
Parenti Opt.
Pietatis ergo PP.

XLIV 46. ALEXIUS Geromaoddius *a*, Interamnensis, celebris Jurisconsultua, multisque Præfecturis clarus, à Paulo V. datus est successos Pauli die 25. Aprilia 1606. Vix quintum annum sui Episcopatus inchoaverat, cùm Romam peteret apud S. Victorem Tabellionem offendit, qui ei ex Usbe litteras afferebat, in quibus perlegendis, equus timore excitatus, Episcopum in terram ptujecit, percussoque cervice non multo post eodem in loco expiravit die 6. Augusti 1611. ejus cadaver ad Cœnobium Casinense delatum, in Capitulo hunorifico tumulo conditum fuit.

a Memoratur ab Angelono in hist. Interamn. par. 1. p. 309. Mondes.

XLV. 47. MARCUS ANTONIUS *b* Genuensis, Neapolitanus, Roberti filius, Cannicus antea Neapolitanus, celebris Utriusque Juris Doctor, Moutis Masrani Episcopus, ad Isernjensem Ecclesiam translatus est à Paulo V. die 26. Septembris *c*. Scripsit Praxim Archiepiscopalia Curiæ Neapolitanæ, Manuale Pastorum, Practicabilia Ecclesiastica, Pauperum Advocatum, Petri Naviculam, pluraque alia sui vivacissimi ingenii monumenta postesis reliquit, quæ passim teruntur à doctis. Profuit ac præfuit gregi sibi commisso an 13. Decessit 7. Nov. 1624. die Jovis hora 19. sepultua in Cathedrali tumulo marmoseo quod sibi ante obitum paraverat, cui hoc insculptum fuit dictum.

b De quo Oldoinus in Athen. Ligust. p. 411. & Toppius in Bibl. Neapol. p. 203. Mondes.
c An. 1611.

Pastor, Pastores sacros, sacrasque Forenses
Scriptis qui docuit, conditur intus humo.

XLVI 48. JOANNES Hieronymus Campanillis, Neapolitanus, Marci Antonii superiusis patruelis J. U. D. non ignobilis, Episcopus antea Laquedunensis, ad hanc Aeserniensem translatus Ecclesiam die 27. Januarii 1625. Obiit Neapoli die 22. Junii 1626. jacet in Ecclesia S. Petri de Majella.

XLVII. 49. Fr. DIDACUS Marinus, Hispanus, Ordinis Carmelitarum, ab Ecclesia Montis Palusii ad hanc Aeserniensem translatus est aun. 1626. obiit anno 1637.

XLVIII. 50. Fr. DOMINICUS Jordanus, Neapolitanus, Ord. Minorum de Observantia, Masino datus est successor die 17. Aug. anno 1637. Romæ defunctus est die 13. Febr. 1640. Jacet iu Aracœlitana Ecclesia hac inscriptione ad tumulum posita,

D. O. M.

Fr. Dominicus Jordanus
Neapolitanus
Ord. Minorum Observantiæ
Theologus
Provinciæ Terræ Laboris
& Ordinis Pater
S. Inquisitionis Regni Neapolit.
Consultor,
Procurator Generalis totius Ordinis
ex Vicariatu Generali
Hujus Cismontanæ Familiæ
Ad Tserniensem Episcopatum
assumptus.
Hic dum sacra Apostolica limina petit,
defungitur
Die XIII. Februarii anno sal.
MDCXL.
Aetatis suæ LIII.
Requiescat in pace
Lector ora pro eo.

51. MARCELLUS Stella, Romanus, Utriusque Signat. Referend. Aeserniensis delectus est Episcopus ab Urbano VIII. die 26. Martii 1640. Neapoli miserè defunctus est an. 1642. etenim cum è curru quo laxandi animi gratia per urbem vehebatur se susripuisset, percusso capite, fractoque cervice ibidem expiravit. XLIX

52. HIERONYMUS Mascambrunus, nobilis Beneventanus, die 6. August. 1642. in patria defunctus est meuse Majo 1643. dum ad Ecclesiam suam properaret regendam. L.

53. PETRUS PAULUS de Rusticla, Neapolitanus, origine Florentinus, nobili Familia natus, ex Monacho Ordinis S. Benedicti Thelasinus LI.

eva-

evasit Episcopus, deinde ad hanc Aeserniensem Cathedram translatus est die 14. Decemb. 1643. Obiit sub Innocentio X. (,, *anno 1653.*) A

LII 54. **HIERONYMUS** Bollinus, Romanus, Ordinis Cœlestinorum Procurator Generalis ab Innocentio X. huic Ecclesiæ præficitur die 9. Julii an. 1653. Obiit anno 1657. Jacet in Cathedrali, cum optimis moribus & laudabili cura tribus annis sedisset.

LIII. 55. **TIBURTIUS** Bollinus, Hieronymi superioris germanus frater, ejusdemque Congregationis Cœlestinorum Monachus & Abbas, vir probus, ad suscitandum semen fratris sui Aeserniensis Præsul adlectus est die 28. Maii 1657. Romæ consecratur. Vivit, dinque vivat Præsul omni laude dignissimus.

A D D I T I O.

(,, Obiit Tiburtius mense Junio 1660.

LIV. ,, *Fr.* MICHAEL *Angelus Catalanus à S. Mauro, Ordinis Minorum Conventualium, natus in oppido S. Mauri Telcaricensis diœcesis, sacræ Theologiæ magister, & divini Verbi insignis Declamator, olim Secretarius Ordinis, dein Socius generalis, & demum Generalis, hac sede promeruit decorari 20. Septembris 1660. Ejus cum laude meminit Jo. Baptista de Luca in opere, il Religioso prattico p. 366. Toppius in Bibl. Neapol. p. 216. fusius vero Jo. Franchini in Bibliosophia p. 497. Decessit an. 1672.* B

LV. ,, HIERONYMUS *Passarellus, Catacensis, J. U. D. adlectus 30. Januarii 1673. Hic in administrando grege cum parum æquam nactus esset sortem, Romæ diu moratus est, ut ab objectis, adversisque se extricaret. Demum à rege Catholico postulatus ad Solernitanum Sacerdotium translatus est die 14. Novemb. 1689.*

LVI. ,, MICHAEL *de Bononia, Nolanus, Congregationis Clericorum Regularium Theatinorum, sacræ Theologię Lector, pluribusque ordinis sui egregiè defunctus muniis, Æserniensi mitra decoratus est 6. Martii 1690. Ecclesiam dimisit 2. Maii 1698.* C

LVII ,, BLASIUS *Tertius de Laurea Policastrensis diœcesis, J. U. D Vicarius antea Policastrensis Episcopi, dein Veliternensis, & Cardinalis Brancatii de Laurea Auditor, ad Ecclesiam Aeserniensem promotus est 22. Decemb. 1698. Diu profuit in optime administrando grege, donec mortem oppetiit mense Majo 1717*

LVIII ,, JO: XAVERIUS *de Leone, presbyter nobilis Arianensis, J. U. D. & patriæ Cathedralis Canonicus, ibique Provicarius generalis, synodalis Examinator, & Convisitator Episcopi Thelesini, ex Eminentiss. Laurentii Cardinalis Corsini Auditore Ecclesiæ Eserniensi præfectus est die 20. Decemb. 1717.*

ATINENSES.

EPISCOPI

nunc suppressi.

ATINA, seu ATINUM antiqua & nobilis olim ac celebris Civitas in Volscis juxta Pontinas paludes post Falsataria versus Itrum.. Tarracina eam habet à sinistris in loco edito constructam in Apennini montis radice, & Melpham fluvium agrum illius irrigantem. Aquino, Soræ, Arpino, Venafro, Monte Casino finitima. Inter Colonias Romanas numeratur à Frontino. Atina præstans apud Virgilium 7. Æneid. Ejus meminerunt Livius, Cicero pro Cn. Planco, Silius, Servius, Pomponius, Plinius, Petrus Marsus ad Julii Italici, Leander, aliique. Nemo tamen illorum Atinæ exordium retexuit præter Petrum Diaconum Casinensem in Historia Passionis Sanctorum Martyrum Marci, Nicandri, & Marciani, scribit enim: *Inter omnes ferè urbes, quas Occidentis limen includit, Atinensem Civitatem antiquissimam extitisse perspicuum est. Hanc Rex Saturnus postquam à Jove filio pulsus est, post Civitatis Sipontinæ constitutionem, secundam in toto Occidenti condidit, atque Atinam appellavit. Hæc itaque ad quantum culmen evecta, & quàm potentissima, & doctissima extitit, & quales quantosque artifices habuit, nosse qui cupit, historiam Livii, & Virgilii Aeneidem, relegat, ibique qualis olim viguit facundè descriptum inveniet.* Sub Arcadio excidium sensit irreparabile, ut narrat Atinensis Ecclesiæ vetus Chronica, cives restaurandam curarunt. Beneventanus Dux iterum solo æquavit, iterumque Cives excitarunt. Nunc oppidum est non admodum frequens. De ejus destructione & restauratione librum scripsit idem Petrus Diaconus Casinensis. Atina lucem hausit Evangelii prædicante Marco Galilæo Petri Apostoli alumno, qui ab eodem Episcopus ordinatus illuc legatus, Atinenses brevi ad cultum Christi traduxit. Templum Jovis octavo à Magistri passione in ejus honorem dedicavit, suoque sanguine fundatam Ecclesiam decoravit. Semel plantatam fidem Atinæ mirificè propagarunt Fulgentius Marci discipulus, atque successor, Nicander, & Marcianus invicti Martyres sub Diocletiano, Julianus, Prudentius, Carus, Poscrates, qui in persecutionum rabie palmam tulerunt Martyrii, quorum Acta extant m.s. apud me. Per plura sæcula Atinenses Episcopi, Sancti Marci successores Romanum Pontificem immediatè cognoverunt, donec Capuanæ Ecclesiæ novæ Metropoli à Joanne XXIII. Pontifice tanquam Suffraganei subservire, parereque jussi sunt anno sal. 978 *a.* *a An. 966.* Cœpit deinde Ecclesia hæc sensim antiquum amittere splendorem, adeoque pauper effecta est, ut necessum fuerit Episcopalem illi adimere dignitatem, & loco Episcopi Præpositum instituere Romanæ

Sedi

Sedi immediatè subjectum, qui hucusque ea dignitate cum Episcopali quasi jurisdictione exornatur. Episcopi verò, qui in hac Sede floruerunt, sequentes sunt ex ejusdem Atinatis Ecclesiæ Chronica, quam ad calcem primi nostri Tomi *a*, publici juris fecimus: quæ tamen ita ordinationem Episcoporum & tempora invertit, ut vix castigata tolerabilis evadere posse videatur.

1. S. MARCUS (1) natione Galilæus Atinensis Civitatis ordinatus est Episcopus à Beato Petro Apostolo. Cum per plures annos piè & sanctè eam rexisset, post gloriosum cursum laboris Martyrio coronatus est sub Diocletiani persecutione, sepultusque est in Templo S. Petri, quod in honorem ejusdem Apostoli Atinæ consecraverat. Passus est post passionem Salvatoris nostri anno 63. à Nativitate ejusdem 95. 4. Kal. Maii cum sedisset ann. 30. m. 5. d. 13. de cujus conversione, ordinatione, ac nobili Martyrio hæc habet Chronica Atinensis Ecclesiæ, quam ad calcem primi nostri tomi invenies. *Anno 2. Claudii Cæsaris Petrus Apost. cum primus Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mittitur, ibiq; Evangelium prædicans vigintiquinque annis in Urbe perseverans. Sed inter eundum ad Atinensem se contulit Civitatem, hospitatus est in domo cujusdam nobilis, & præclarissimi Viri Palatiani nomine, juxta Templum Jovis propè portam majorem, ubi nunc est Ecclesia ejusdem Apostoli, cujus domus parietes usque hodie integri permanent ob memoriam tanti hospitis, & Principis. In quo loco minuit ibi sanguinem idem Apostolus, & barbam rasit. Invenit autem in eadem domo Galilæum quendam vitam in peregrinatione ducentem, Marcum nomine, à quo genus, patriamque requirens, Hebræum se esse asservit, in Galilæis finibus ortum; quem Apostolus futurum Christi discipulum intuens, Apostolicis verbis eum instituere cœpit; qui ejus suscipiens monita & lavacrum suscepit baptismi. At Apostolus cœptum peragere cupiens iter, eundem Marcum novum discipulum Romam secum adduxit, ibique in fide Christi perfectè instituens, eum ad olim Civitatem Pontificatus infulis decoratum remisit, dans in mandatis Evangelium Christi inibi prædicare. Cumque prædictus Vir Sanctus ab Urbe Roma fuisset egressus, officium suscipiens prædicandi, miraculorum signa illum comitari cœperunt. Appropinquans autem ad mœnia civitatis prædictæ, stationem fixit in villa, quæ Septa Jani vocabatur, non longe à civitate, in qua Idolum aureum, & argenteum ejusdem colebatur Jani. Habebat quoque eadem villa portas septem undique muris erat vallata. In quo Idolo Sanctus cum sufflasset, mox illud divina potentia redegit in pulverem. Alia die urbem ingressus Atinam, ad illud, quod quondam habuerat, hospitium rediit; Cujus Palatiani uxor, prædicatione Viri Dei conversa est ad Dominum una cum quamplurimis aliis. Templum denique quod Jovis dicebatur quod juxta domum suā habuerat octavo anno post passionem Apostoli in ejus consecravit honorem. In qua nimirum Ecclesia septem Presbyteros, totidemq; Diaconos ordinavit. Prædictus quoque vir Palatianus omnes possessiones, & facultates suas eidem Ecclesiæ conferens, in secreta confessione Domino spiritum reddidit, & sepultus est juxta eandem Ecclesiam in introitu ejus. Sedit autem prædictus Pontifex annis 20. m. 5. d. 13. in quo spatio quinque millia & amplius hominum ad fidem Christi convertit usque ad tempora Domitiani perseverans præsidente in Sede Apostolica Beato Clemente Summo, & universali Papa. Sub Cleto Papa passus est Beatus Marcus Atinensis Episcopus discipulus Beati Petri Apostoli à Maximo Præside totius Campaniæ, anno post passionem Domini sexagesimo tertio, quarto Kalendas Maji, qui Præses, dum famam Sanctissimi Præsulis percepisset, missa apparitione, coram se Sanctum exhiberi percepit: quem cum nequaquam à Christo divellere posset, post macerationem carnis, & famis inopiam, verberibus etiam & flammis adhibitis in Amphiteatrum ejusdem urbis tribunal sibi parari constituit. Qui, ut erat nequissimus, & ad peragendum scelus promptus, & avidus coram universis civibus, in ejus capite duos jussit clavos infigi, quorum unum in fronte, alterum in ejus coronam infixerunt. Demum verò cum duobus Presbyteris, cum quibus coram Judice fuerat præsentatus, deductus est extra urbem in campestri loco juxta monumentum, quod vocatur imperiale, ibique capita eorum à corporibus recidentes, ea inhumata reliquerunt. Fideles autem, qui intra urbem absconsi degebant, noctu pergentes, Corpus Beati Martyris Marci separatim à capite posuerunt, alia verò duo in uno coadiderunt sepulchro: & sic ubi posita sunt permanserunt usque ad tēpora Beati Sylvestri Papæ, præsidente in Sede Atinensi Maximo Episcopo, Imperante verò Constantino Imperatore.* Hactenus Chronica, cujus auctor scribit Marcum sedisse in Atinensi Ecclesia ann. 20. quod mendum esse videtur amanuensis, qui eam historiam transcripsit: in alio indiculo Atinensium Episcoporum apud me, habetur sedisse Marcus ann. 30. quod magis concordat cum vita ejusdem, cum passus dicatur anno sexagesimo tertio à passione Domini, qui fuit à Nativitate ejusdem 95. secundus Clementis Papæ, qui Fulgentium in Atinate Ecclesia Marco suffecit. Petrus Paulus Florus Urbinas, qui vitam & passionem Marci contexuit, scribit Marcum passum sub Domitiano Imperatore anno salutis 60. Quod veritati non cohæret, cum Domitianus imperare cœpisset anno sal. 82. Acta ejusdem Sancti scripta metro, solutaque oratione conscripsit Adenulphus hujus nominis secundus Capuanus Archiepiscopus ad Clerum Atinensem, quæ ex vetustissimo codice hœdino characteribus Longobardis fideliter exemplata, hic exscripta libuit recensere. Ejusdem Sancti vitam scripsit etiam Petrus Diac. Casinensis, una cum ejusdem Sancti translatione, atque miraculis, necnon canticum ecclesiasticum in ejus solemnitate canendum, ac demum de eadem solemnitate sermones octo, quæ omnia m s extant apud me hactenus inedita. Ejusdem etiam Sancti translationem, & sermones scripsit Leo Atinatis Episcopus Adenolphi Archiepiscopi Synchronus.

Incipit Epistola in Passionem
Beatissimi Marci Atinæ civitatis
Episcopi ab Adenulpho Capuanę
Sedis Archiepiscopo scripta.

Æterni Regis disciplinam sequentibus, universis in Christo sanctissimi Fratribus in Sanctæ Dei Genitricis Ecclesia vitam Angelicam exercentibus, Adenulphus Capuanæ Sedis Archiepiscopus calculum candidum à Jesu Christo Domino feliciter promereri. In unitate fidei mirabiliter congregati, formam vobis sumitis Sanctitatis, & tetram Ægypti caliginem fugientes, spirituali cantico vestris in labiis resonante, ad repromissionis terram sicut alacriter, ita etiam & feliciter properatis. In montem Dei Oreb gressu inflexibili conscendentes, posteriora Domini felici oculo intuemini, ubi vos Moyse nobiliter educante cum populo via regia gradientes, neque ad sinistram, neque ad dexteram declinatis; sed cursu indeclinabili eum ad patriam introductum efficaciter edocetis, Antiquorum Patrum sacra vestigia imitantes; Patriarcharum pariter, & Prophetarum doctrinam eo quo debetis pio religionis intuitu prosequimini, qui in deserto, & in invio, & in inaquoso scripturarum puteos fodientes, mirabile vobis exemplum in suis actibus tradidere; quia in aquarum nimia affluentia divinæ scientiæ largifluos fontes spiritualiter reseravere. Habetis in cordibus aquam vivam salientem in vitam, cujus plenitudinis inundantia totam terram ejulatibus irrigatis, & ut fidelium per vos mentes refulgeant aurum exinde optimum apportatis. Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens

(1) Serius vixisse, martyriumque subiisse hunc S. Marcum opinatur Henschenius in Actis Ss. Junii tom. 5 col. 568. ac ejurat, quæ circa ejus ævum antea scripserat Papebrochius t. 3. Aprilis p. 543 ubi Marci acta referuntur. Horum propterea Episcoporum seriem aliter digerit, adeout primus Atinensis Episcopus fuerit Hilarius, tum Urbanus, ac Lucius, deinde hic S. Marcus, cui successerit S. Fulgentius, Salomon, & reliqui deinde prout in Ughelliana serie.

gens sancta, populus acquisitionis, Jesus Christus in domicilio vestro Doctor simul & hospes inhabitat, cui & cum Martha ministrare satagitis, & cum Maria illius eloquia casta diligenter audire studetis; sedentes in speluncæ ostio cum Helia expectatis sibilum auræ tenuis, qui nimirum ad supernæ patriæ gloriam ineffabili cordis inspiratione vos provocat & invitat. Duplex illius spiritus in vobis remansit; quoniam ascendentem illum cum Heliseo vidistis; unde & prophetarum filii vos cum Heliseo sequuntur, quia fidelis populus ad honestatis, & religionis vestræ doctrinam pio Charitatis intuitu invitatur; circum doctrinas sane murus inexpugnabilis, & protegit vos dextera Christi, qui mentes vestras ab omni sorde vitiosa eliminat, & immensa suæ gratiæ inspiratione illustrat: Jam denique per plateas Hierusalem, quæ auro mundo sternuntur cum virtutum odore incedistis, & almis SS. Patrum vestigiis innitentes, eorum tam vitas, quàm passiones recolitis solemniter & celebratis; specialia tria virtutum genera diligentes, medio noctis tempore ad amicũ accedistis, & tres panes Evangelicos ab eo cũ maxima precum instantia, imò cum importunitate nimia postulatis; eos namque qui Jesu Christi sunt præcepta mirabiliter exequuti tanta mentis devotione colitis & honoratis, ut & in passione socii, & virtutum splendore in eis videamini semper esse conspicui. Rutilat inter vos pretiosus Martyrum cruor, quorum beatissima patrocinia civitatis vestræ honorem amplificant & exaltant, & inter adversa vos protegunt, & defendunt, & inter prospera lætificant & exornant. Sæva persequutorum rabies cum plures SS. longè lateq; gladio peremisset, Beatiss. MARCUM specialem vobis reddidit martyrẽ, eumq; in Atinensi nobilissima civitate sanguinis effusione, & Martyrii palma gloriosum effecit. Colitis igitur Martyrem vestrum, eumq; tanto propensius celebratis, quantò propensius in Christi amore fervescitis; Cujus ? sacrãdæ passionis historia, quæ minùs doctè fuit olim à quibusdam composita, meæ simplicitatis imperitia, ut iterata vice componendo edisseram potestativæ precis authoritate compellitis, & quod de tanti Martyris constantia immensa Philosophorum exprimere deberet facundia, meæ inscientiæ parvitate violenti exactione elegantiori stylo reserare injungitis: Piæ namq; voluntatis est quod imperatis, & ab universis laudabile, quod deposcitis; sed nisi vestris orationibus fulciatis, in via prius deficiam, quàm ad patriam recto itineris cursu perveniam: Confisus tamen de eo, qui turbam in deserto, ne in via deficeret, suæ ubertatis gratia pavit & discipulos suos in campestri loco, ut alios docerent edocuit; opus aggrediar quod jubetis, vestræq; petitionis voluntatem supplere in omnibus studeo, & quod ecclesiasticæ cõsiderationis intuitu postulatis, secundum mearum virium facultatem, etsi eloquentia sterili, relatione tamen veridica & omninò fertili, exequutioni magnopere mandare curabo. Universaliter itaque omnes in Domino commonentes rogamus, ut sacratiss. Martyris triumphũ atq; victoriam, qualiterq; ad Æthereæ Regna laureatus ascenderit, illius passionem, gestaq; legentes, tota mentis intentione percipiant, atq; totius postposito dubietatis scrupulo fideliter credant. Nemo quidem me existimet novellam Martyrii plantationem in Jesu Christi Eccl. introducere; quia antiquus est iste Martyr, non rudis, nec est novitius; sed ex primitivæ nascentis Eccl. prole fœcunda, Beatiss. MARCUS inter primos unus fuit de primis alumnus, sicut in subsequentibus Domino largiente gesta narrabit Historia. Nunc igitur universos istius Martyris votiva sollemnia recolentes, ex quo debemus benigno pietatis studio exoramus, quatenus & Christi amor semper in vobis ferveat, & sui militis invictissimi concepta in mente devotione frigescat, etiam cum prout credimus & speramus tam Ecclesiæ vestræ specialis honor, quam & totius Civitatis inexpugnabilis custos.

Incipit Prologus.

Ineffabilis summæ Deitatis elementia sacrosanctum Ecclesiam nec habentem maculam, aut rugam in suo corpore mirabiliter dedicavit, eamque sicut gloriosam ita etiam & fœcundam in omnibus sanctis effectibus, septiformi Sancti Spiritus gratia in Apostolos superveniens, suæ benignitatis inundatione replevit, eosque ad evangelizandas omnes nationes direxit. Mira pietatis gratia, mira & insignis sanctarum virtutum præpotens efficacia; Nam & in miraculis virtus effulsit, & in potentia virtutum plus Ecclesiæ vigor excrevit. Pretiosa est etenim in conspectu Domini mors sanctorum ejus, qui nimirum quantò ferventiores pugnant in stadio, tanto feliciores vivunt in Regno: Vivunt profectò qui vitam mortuis reddunt, & per totius orbis circulum signis inenarrabilibus in terris exuberant, & in cælesti gloria velut astra matutina sine fine coruscant. Prosperum iter Deus salutaris noster Martyribus suis ostendit, ut, & sanguinem pro ipso funderent, imò meritò sibi mercanda perciperent à præsidente in cælesti solio. Ipse namque qui est gloriosus in Sanctis, & in majestate mirabilis, Martyres suos inter vincula, & tormenta gloriosos reddit & patientes, & in Sanctis actionibus eos declarat mirabiliter efficaces, atq; potentes. Refulget nobis, tamquam in speculo vita Sanctorum, quos profectò si devotissimè veneramur, in terris, præcipuos eos habebimus intercessores in cælis. Sacratissimi deniq; Martyrii palma tanto sublimius rubescit in cruoris beata effusione, quanto propensius fervescit in Jesu Christi ompia dilectione; Videtur planè quod inter spiritualia charismata sanctorum sanguis velut ignis rubescat, & vita eorum, sicut liliorum candor in actione clarescat. Æterna, & incommutabilis providentia individuæ Trinitatis. Lapidibus pretiosis inclusis aurea eos corona exornat, sãctisq; muneribus ven regum sua in supernis tribuens donativa, recompensatione illos benignissima ditat, Sancti namq; ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres per fidem tantum regna vicere, nec deficientes in passionibus, de humani generis hoste victoriam obtinendo, propter inæstimabilem immensæ spei beatitudinem passionis calicem feliciter gustavere: Enimiæ verò charitatis in animo retinentes fervorem, spiritualem in suis mentibus conceperunt amorem; Eos nempè quos Mater Ecclesia tanquam parvulos lacte nutrivit, postquã ad ætatis plenitudinem venientes solidum cibum sumpsere, & poculum nihilominus spirituale bibere; felici demum cruore perfusos, divina illos clementia ad Regnum decoris provexit, & quemadmodum triumphatores à certamine milites redeuntes in æternæ gloriæ mansione sollemniter, & jocunde recepit: De quorum victorioso, lucidoque Collegio, unum de primitivis Ecclesiæ filiis Beatiss. MARCUM Atinæ Civitatis invenimus fuisse Pontificem, qui certè eo amplius sublimis fulget in signis, quo felicior inter antiquos Patres Regnum Dei appropinquandum facundus, & promptus incredulo populo suis declaravit in verbis. Hic etenim gloriosus Martyr & Pontifex purpureo rutilons diademate, Atinensem Ecclesiam, ac si proprio sanguine Christi mirabiliter acquisitam summa honoris gratia ditat, eamque virtutum radiis plenius glorificando illustrat; Civitatem sanè per omnia reddens insignem, suis patrociniis fovet, & protegit, eamque defendendo clarificat, & exaltat. Hujus igitur sacratissimi Martyris passionem, sicut in superiori epistola plenius continetur, rogatus unanimiter à fratribus, blandeque coactus, ea qua convenit alacritatis devotione describendam Domino annuente suscepimus. Quapropter maxima precum instantia obsecramus ut eorum intercessionibus, Sanctissimi Martyris patrocinium impetrare una cum nostris suspiriis valeamus, qui meam ignorantiam ea scribere coegere, in quibus labia incircuncisa, & lingua omninò polluta balbutiendo succumbunt, & succumbendo deficiunt. Ipsius deniq; beatiss. Marci suffragia voto supplici postulamus, ut qui excelsus vocatur in nomine, humiles, & eloquentes nos reddat in suæ laudis sermone; Justum namq; dignumq; à fidelibus creditur, ut cujus premia devotissime recolimus in terris, illius sanctum auxilium habere mereamur in cælis, nos scribentes, & vos legentes postulemus in cælis. Legat ergo quicumque voluerit, & omnem à sua mente dubietatem procul abjiciat, quia totius nos ambiguitatis expulso nubilo, serenissimam istius Sancti enarramus historiam.

Incipit Passio ejusdem SS. Episcopi & Martyris.

Beatissimus MARCUS Galilæus igitur ex Galilæis parentibus ortus, necdum Baptismatis unda renatus, sed sacri Martyrii diademate feliciter purpurandus ab ipsius primævæ ætatis erumpente crepusculo in eximię simplicitatis confidentia ambulavit, & paternarum traditionum cerimonias observavit; Erat enim felix in institutione Mosaica, felicior futurus Apostolicę fidei doctrina mirifica: Nam, ut omnibus in propatulo claruit, illud apud se fideli voto tractavit in mente, quod postmodum gloriosus ostendit in actione. A Galilęis finibus divina providentia veniens, post longa marium, terrarumq; discrimina, in Atinensi tandem civitate sui cursum itineris terminavit, ibiq; nobile hospitium benignus hospes suscepit; Quæ nimirum Civitas, sicut est antiquitate nobilis, ita etiam & bonis moribus erat flore jucunda, & licet adhuc gentilitatis esset caligine nubila, suæ tamen celsitudinis magnificentia inter cæteras urbes fulgebat eminentissima. In hac itaque Urbe ingressus insignis Agonotheta Christi futurus Beatissimus MARCUS, cuidam Palatiano egregio & nobili viro adhæsit, qui una cum conjuge sua Aureliana benignè satis & officiosè in domo sua suscepit, atque prout divinæ placuis voluntati, apud se retinuit; Erat quidem vir memoratus, sicut nobilitate præclarus, ita etiam & divitiis locupletissimus, nihilominus & in hospitalitatis charitate pręcipuus, gentilis tamen & idolis serviens; sed misericors, & miserator Dominus, cujus miserationes nec principio, nec termino ullo clauduntur, istius domum suæ benignitatis gratia, miro & inæstimabili modo respexit, atque Palatianum cum Aureliana conjuge, quemadmodum, quendam Centurionem Cornelium Apostolica presentia visitare decrevit. Æterni Patris unigenitus filius postquam & intemeratæ Virginis utero assumptam nostræ servitutis formam, Jesu Christus Dominus noster glorificavit, eamque ad Patris dexteram mirabiliter collocavit, eos, quos reliquerat in terris Apostolos, Sancti Spiritus gratia illustravit, & per totius orbis provincias ad evangelizandum direxit: Apostolorum igitur Princeps, & Cælestis Regni Claviger Beatissimus Petrus, ex quo Antiochenam Cathedram sui Pontificatus immenso munere consecravit, ad eminentiorem omnium urbium Romam Domino jubente se se conferre proposuit. Ex Antiochia vero Apostolus arrepto itinere, marinis se fluctibus dedit, atque prosperitatis aura spirante, optatum portum cum Jesu Christi vexillo signifer inexpugnabilis petiit. Tandem Romam intereundum, ad Atinensem se contulit civitatem, ut eam prius athleta Christi fortissimus visitaret, in qua MARCUM sibi discipulum acquireret, per quem & eandem civitatem à dæmonum servitute eriperet, & ad veræ fidei cultum vocaret. Venit igitur tanquam à Deo missus cælestis nuncius, domum est ingressus Palatiani, ibique MARCUM reperit Galilæum: quem profecto cum sancto afflatus Spiritu cognovisset Apostolus esse advenam, multis eum cœpit tentare sermonibus, & quis esset, vel unde, quod etiam nomen haberet inquisivit attentius, ad quem ille simplici affatus eloquio, hujusmodi dedit responsum; Nomen mihi, venerabilis pater, MARCUS est, à cunabulis ex Galilæa provincia oriundus, tanquam exul & advena in istis partibus maneo, & vitam in peregrinationis ærumnosa calamitate consumo: Paternis verò traditionibus die noctuque solerti cura invigilo, sacræ legis censuram à Deo per Moysen famulum suum Israelitico populo cælitus datam fideli devotione observo; ipsumque cunctarum rerum authorem, omniumque viventium esse vivificatorem, sicut ex cordis æqua ratione confiteor, ita etiam ex oris certa assertione approbo, & confirmo. His & hujusmodi verbis ex ore illius acceptis Sanctus Apostolus gaudio exultavit immenso, & gratias exinde creatori omnium retulit Jesu Christo. Ex hinc suæ prædicationis sumens exordium Jesu Christi discipulus, ut in MARCO veterem hominem renovaret, sacris eum cœpit documentis instruere, atque ad regenerationis lavacrum provocare. Pellem namque vetustate consumptam purificationis gratia satagebat suo Domino reddere novitate præclaram, & quæ cæcitatis erat obducta nigredine, studebat candidā reddere pio virtutum splendore; Et incipiens ut in Evangelio legitur, à Moyse, omnibusq; prophetis, interpretabatur illi scripturas, & totius veteris instrumenti seriem multipliciter revolvendo, mysticas et prolatas de Filio Dei sententiae ore mellifluo referebat; Referebat Vir Domini, qualiter primus homo diabolica fraude deceptus, justo Dei judicio de Paradisi fuerit amœnitate exclusus, & in horrendā maledictionis terrā ejectus, universis fuit angustiis & tribulationibus miserrimus, & inobediens ille expositus; Nec prætermittebat, quod crescente malitia super terrā, ne iniquitas ultra procederet, statuit pius & misericors Dn̄s, ut humani generis culpa & per aquā diluvii plecteretur, & per novam regenerationis sacratiss. undam ad veræ fidei gratiā purificatus homo reduceretur; sic namq; omnia differendo discutiebat, quo modo in legis doctrina illius versabantur eloquia, modo sermo faciendus ad Patriarcharū & Prophetarum recurrebat quantocyus vaticinia. Sic demum Beatissimus ille, cui nec caro, nec sanguis divina mysteria revelavit, sed pater qui in Cælis est, suæ doctrinæ spiritualia charismata promulgavit, & verę fidei confessionem benignum auditorem instruxit, quod cum ad Jesu Christi lavacrum feliciter provocavit, & in angulari lapide fundator eximius petram incorruptibilem miro documento instituit; Intra domum namq; memorati Palatiani eum Apostolico more catechizando erudivit, sicq; Dominicis præceptis plenius instruxit, & illum sacra Baptismatis unda in Sancti Spiritus gratia regeneravit, & universa divinæ legis mandata benignus magister eum edocuit. Novus itaque discipulus ad veræ fidei cultum vocatus magistri cœpit sacris vestigiis inhærere, & immaculatam, quam per aquam & spiritum renovaverat vitam, piis studuit actibus decorare. Apostolus deniq; peragere cœptum cupiens iter, MARCUS suæ institutionis alumnum sibi associat, & in universis suis laboribus digna eum experientia probat. Ex Atinensi vero civitate pariter egredientes, & per diversa locorum hospitia, verbum veritatis & fidei prædicantes, tandem ad Romanæ urbis mœnia veniunt, & itineris cursum inter gentilium populos statuunt. MARCUS igitur in fide promptissimus ea, quæ ex ore Apostoli procedebant pleno mentis acumine percipere modis omnibus satagebat, & in sui pectoris sacrario strenuè recondebat. Agebat denique Vir Domini, qualiter & veritatis doctrinam cognosceret, & cognitam sanctis operibus adornaret. Fulgebat quidem in signis, atque miraculis, qui erat virtutum efficacia præpotens & mirabilis, & quem divina gratia sui muneris fulgore irradiabat, sanctitatis eximiæ operatio laudabilem & perspicuum omnibus exhibebat: Apostolica documenta ita intra se retinere curabat, quod prædicationis munus aliis fideliter refundebat, eosque ad æternæ felicitatis gloriam continuis exhortationibus incitabat: proindè carus, acceptusq; Apostolo erat, quoniam in sacris actionibus morum honestate fervebat, nec quasi rudis, & in fide novitius, sed tanquam miles egregius, optimus certator adversùs sævientes ignita jacula inimici, murū se inexpugnabilē opponebat; sicut erat enim sanctitatis disciplina nec mediocriter informatus, ita nimirum S. Spiritus igne videbatur accensus: Cernebat quidē obscœna gentilium sacrificia, eorumq; insaniam detestabilem benigno affectu corrigere non desistebat; Ad hoc namque increduli populi aures demulcendo inflexit, quod Christianitatis titulo mirabiliter insignitam, innumeram eorum multitudinem ad superna polorum gaudia sublimando provexit. Erat sane illius sollicitudinis magna solertia, ut credentium multitudini esset cor unum, et anima una, nec discreparet à veritate, quod concordabat in pura fidei unitate: Eis siquidē rudimentis, quę à magistro didicerat, alios etiā instruere nequaquā cessabat, & illius prędicationis sermo de die in diē incremētū virtutis & gratię percipiebat. Hęc & his similia benignus magister in MARCO discipulo intuens, et felici consideratione divinā in eo refulgentem gratiam animadvertens, immensa cordis alacritate

A perfusus ad potiora eum reservatum esse plenius intellexit; in quibus fraudatus minimè extitit. Nec immemor verò illius, quam olim reliquerat Atinæ civitatis Apostolus, ad Pontificatus apicem summa cum honorificentia MARCUM provexit, dignisq; eum infulis decoravit: Antistitis igitur dignitatem adeptus Vir Domini, & in eminentiori gradu feliciter sublimatus, quibus virtutibus emicuerit, quævе, quantaque signa per eum sit Dominus operatus, universis luce clarius patet; quippè cum divina cooperante clementia innumeris virtutum prodigiis usq; hodie fulgeat, & celebris illius devotio in suis famolis plenius per omnia elucescat; Sed jam ad narrationis seriem articulum reducamus, & quo ordine Atinensem visitaverit Urbem literis mandare diligenti sollicitudine studeamus. Coruscantibus deniq; in Beatissimo MARCO signis atque miraculis, tanta in ipso efficacia curationum refulsit in brevi, quod cælesti eum gratia prosequente, à variis, diversisque languoribus nonnulli civium emundati, atque curati, saluti pristinæ B mirabiliter restituti fuissent, & Omnipotentis Dei magnalia suis confessionibus omnes unanimiter proprio ore resonarent.

Interea celebratis in Romana urbe tam innumeris signis, ea, quæ per Dei famulum divina gratia quotidie declarabat miracula, ad Magistri notitiam perveniebant, quæ videlicet, nec surdus auditor satis benignè in sui pectoris secretario recondebat. Ex obsessis namque corporibus dæmones imperii sui verbo ejiciebat, leprosos mundabat, paralyticos curabat, cæcos illuminabat, mortuos suscitabat, ita ut merito illud Evangelicum Salvatoris, illi de jure congrueret. Pater meus usq; modo operatur & ego operor; & item in alio loco Dominus dicit. Qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & majora horum faciet. Apostolus igitur cum, quem in Ecclesiæ gremio educandum quondam susceperat, attendens in fidei disciplina propensius eruditum, & in Sacramentis omnibus vehementer instructum, qualiter eum ad civitatem Atinensem deberet remittere, competenti cœpit deliberatione disponere, quod è vestigio, nec segnis magister eunquatieni mandare curavit; Nulla in C medium mora ad se quantocyus accersitum, universa ei mandata proposuit, & secundum Apostolicam, quam ei tradiderat decretalem per omnia sanctionem, examine subtiliori perquirit; Sed cum in sacræ legis edictis apprime eum imbutum, & accuratissimè informatum præsensit & intellexit, Authori bonorum omnium Deo immensas gratiarum actiones persolvit; Dehinc Dominicas illi oves ad regendum committens, potestatem, quam à Jesu Christo Domino fideli videlicet ciste susceperat, sui Apostolatus authoritate, digna moderatione concessit, sanctique Spiritus munere ad ligandum, solvendumq; æqua traditione participem fecit. Sic demum Apostolica benedictione postulata, atque percepta, securus jam de adipiscenda æternæ felicitatis gratia, profectionem lætus arripuit; egressusque ab Urbe, continuò prædicationis officium inchoavit; & mira summæ Deitatis clementia, tanta eum comitabatur signorum efficacia, quod per singulas civitates, per finitimas mansiones, vel quocunque se D Dei famulus conferebat, crescente in illius ore fidei verbo, quot variis detinebantur infirmitatibus, protinus fusis ad Dominum precibus, ad ipsius nutum pristinam incolumitatem recipiebant, resolutisq; vocibus digna Christi præconia per ora omnium resonabant Tandem appropinquans ad eam, quam olim deseruerat civitatem, quæ nimirum in prædicationis sorte sibi fuerat attributa, nec longiuscule ab ipsius mœnibus civitatis, sui itineris stationem, in villa, quæ Septejani dicitur, fixit, ibique ad modicum requievit; Ubi cum idolum aureum, pariter & argenteum reperisset, mox illud redactum in pulverem, dignis execrationibus delevit, & conculcavit, atque prosperum exinde faciens iter Vir Domini totius sanctitatis decore irradiatus, Atinensem ingreditur civitatem: In hac igitur urbe Vir Dei ingressus, eam quam prius deseruerat domum pristina visitatione requisivit, cui de more salutationis proferens verbum, Apostolicis eum

A sermonibus benedixit, quem cum de pristinæ charitatis fœdere diligenti examine requisisset, uxorem illius universæ carnis debitum jam persolvisse cognovit. Ad hæc Vir Domini blandis cum exhortationibus consolatus, exordium prædicationis ei facere cœpit, qualiterque istius sæculi status pariter cum vita simul etiam & cum delitiis omnibus periturus sit, atque casurus, evidentissima satis expressione ostendit. Ajebat planè quod singula, quæ humanis oculis videntur esse subjecta, vana sunt omnimode & caduca, & ab universis fidelibus penitus abdicanda; Sanè invisibilia Dei vera esse, & omnino æterna, nulloq; unquam fine claudenda, nimia instantia affirmabat; hæc namque, dicebat, intemeratæ fidei credentibus sacra mysteria præstans; hæc nihilominus arcana vobis judicia manifestant; hæc Angelorum & hominum veræ pacis integritatem reformant, quodque cæteris est excellentius, divinæ celsitudini majestatem inæstimabili modo nobis ineffabiliter repræsentant, & illius cognitionem perspicua ratione declarant. His veB rò attonita mente perceptis Palatianus, & intra semetipsum nec modicum stupefactus, quænam esset novæ institutionis regula, quæ talia de sua ratione proferret, tacitis cœpit cogitationibus secum revolvere & pertractare; quem cum vir Domini diù hæsitantem conspiceret, vultumque illius immutatum cognosceret. Conturbant te, inquit Amice carissime, tuæ mentis cogitationes? movent animi tui secreta ea, quę divinis sunt inserta codicibus? Constans esto fili in verbis, providus in sermonibus, credulus deinceps in nostris promissionibus, quoniam quem hospitalitatis gratia me quondam hospitem suscepisti, illuminatorem tuæ animæ in præsenti recipere meruisti; ad hoc namq; me Dominus Jesu Christus direxit, qui tuę petitionis vota solita pietate respexit, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui nos vocavit in admirabile lumen suum, ut relictis omnium idolorum tenebris, in fide probatus, atque acceptus, ad æterni luminis claritatem fideli voto purificatus accedas, quatenus sacri Baptismatis C unda renatus, immarcessibilem coronam dignè percipere merearis. Quid plura? quid Palatianus ageret ad ista respondere quidem rationi volebat, sed contradicere loquenti nequaquam audebat; quoniam intra se veritatis verbum concipiebat, & æternę felicitatis bravio perfrui summopere anhelabat: Nam quem superni muneris inspiratio ad fidei cultum vocabat, huic infestare cruenti hostis sęvitia non valebat. Consensit tandem salutaribus dictis, obtemperavit fidelibus monitis, & à languoribus se attentius mederi deposcit, quos in idolorum cultibus diutina temporum vanitate contraxit; Datur deinde fides, credulitas adhibetur, confessionis decretum proponitur, sed & jejunium triduanum indicitur. Quibus ritè peractis, & celebratis, tertio die Episcopus unà cum suo illo familiari præcipue ad fontem procedit, aquam Baptismatis benedicit, hominem sacri Chrismatis liquore perungit, & confitentem cum omni integritate fidei suam credulitatem sacri Baptismatis unda regeneravit, quem etiam de fontis lavacro ipse suscepit. Eodem D die sancti Spiritus cooperante gratia, baptizati sunt & cum eo numero hominum promiscuo sexus & ætatis quinquaginta septem. Templum denique Idolorum, quod idem Palatianus juxta domum suam habuerat, congesta in unum simulacrorum omnium multitudine, atque contrita, ad honorem sanctissimi sui magistri Apostolorum videlicet Principis, templum Jesu Christo Deo sanctus Episcopus venerabiliter consecravit; in qua nimirum Ecclesia septem Presbyteros, totidem Diaconos ordinavit cum ea, ubi incessanter die, noctuque divina vota persolvens sacrosancta Dei mysteria devotissimè celebrabat: sed & plures circumquaque degentes unanimi voluntate frequenter collectos, sacris fidei documentis erudire curabat; eosque Christianæ institutionis censura diligenter instructos per aquæ regenerationem illuminabat. Non multis verè evolutis temporibus Palatianus in sancta fidei confessione persistens, in supradicta Beati Petri Basilica jejuniis, & orationibus continuè vacans, dormitio-

nem accepit in Domino, & fugam autem fuit, quod in Christo suscepit, beatam supernæ remunerationis ab eodem recipiens, fideli voto repræsentavit. Nunc igitur ad narrationis ordinem redeamus. Elapsis namque trium annorum curriculis quinque millia ferè virorum & mulierum jam ad fidei religionem Sanctus Episcopus sua prædicatione perducens, Ecclesiam quotidie in Domino confortabat, & ut emolumentum in actionibus Sanctis perciperent, paternis exhortationibus roborabat. Sed ecce iniquorum omnium caput diabolus superveniens, qui aliquando unius felicitati invidens, malignis suggestionibus protoplastum de Paradisi amœnitate dejecit, Jesu Christi Ecclesiam impugnare callida versutia cœpit, & in suis satellitibus minabatur, quod exercere nequiter proponebat. Quidam namque Maximus nomine totius Campaniæ Præsidatus officium gerens, cum esset unus diaboli parasitus furibundus, Atinensem pervenit ad urbem. Hic autem à Nerone crudelissimo Cæsare suæ immanitatis pestilentiæ Cathedram sumens, ita Imperatoris sui tyrannidis sævitiam in omnibus est prosequutus, quod ad Sanctorum se necem protervè invexit, multosque ferina crudelitate peremit. Per Imperiales denique fasces Domitiano Principe succedente, iste suæ impietatis nequitiam exercebat. Eodem vero tempore cum in Atinensi urbe universos ad idolorum culturas, vel cæremonias compelleret, & provocaret; Beatiss. MARCI prædicationis fœmo illucescebat. Illius etenim tanta erat virtus signorum, quod et sacræ doctrinæ opinio ubique diffundebatur, & per ora omnium pio rumore divulgabatur, quod profectò latere minimè potuit. Pervenerat quidem ad aures illius nequissimi Præsidis, sanctissimi fama Pontificis, & prædicationis verbum ei jam innotuerat, quibus furibundus ille multorum relatione comperta, nimio furoris igne succensus, illicò eum ad se accersiri præcepit. Cumq; Beatissimus Pontifex in conspectu nequissimi Judicis oblatus fuisset, nullamque ei, prout assolet, favorabilem reverentiam exhibuisset, protinus vesano Judice innuente, unus ex circumstantibus stricto vehementius pugno, Pontificis labia graviter percussit; eumq; tanquam indisciplinatum & contumacem procaci vultu acerbius reprehendit. Cui Sanctus eximiæ ut erat simplicitatis mitissimo affatu respondit; Quid tumoris, vel arrogantiæ in senem simplicem reprehendis? Quid contumeliæ mea tibi mollities irrogavit? Quid in me redarguis quod in teipso ex ratione considerare nec nosti? Hæc siquidem magistri nostri sunt documenta, hæc sanctarum virtutum præcipua sunt instrumenta, hæc est Christi nostri summa sanctitatis doctrina, ut percutienti maxillam præbeamus & alteram, & ut maledictum de ore nostro non procedat, & orare pro persequentibus, & calumniantibus nos; Hujusmodi vero Christus Deus noster virtutum nobis exempla reliquit, & humilitatis præbuit magisteria. Ad hæc iniquitatis arbiter nimio furore commotus, torva eum intuens vultu; Quo, inquit, infelicissime ausu? qua insania? quave temeritatis audacia nobis coram positus talia proferre verba ne erubescis? An fortasse stulta simplicitate, vel quod certius deprehenditur, nimio confectus senio immoderata capitis insania fatigaris: & cunctis circumstantibus ait; Romanæ siquidem authoritatis jura decernunt, & Imperiales nuper literæ decrevere, ut ubicunq; hujus viæ sectatores reperti fuissent, mox absque ulla audientia punirentur: hoc profectò plenius nostis, hoc ad aures vestras frequenti relatione pervenit; & Sanctus paucis ad ista: Romani Principes hoc, Præses, ignorant, quod pro Reipublicæ statu Jesu Christi Dei famuli authorem omnium rerum communem dominum interpellent, & ut Regnum suum quotidie augeat & accrescat, & de die in diem in virtutibus semper proficiat; quod si hoc aliqua ratione perpenderent, nobiscum pariter concordarent, & ab hujusmodi vanis superstitionibus cauti, & providi delitescerent. Tunc Judex carcerali eum mandavit custodia mancipandum, famisq; inedia censuit macerandum. Sed Omnipotens Deus, qui nec derelinquit sperantes in se, angelica eum

consolatione mirabiliter visitavit, & cælesti eum refectione cibavit. Exactis igitur septem diebus, memoratus Tyrannus judicialem sibi sedem jubet parari, & plus solito apparatior residens, Sanctum sibi exhiberi præcepit, qui cum fuisset ab officialibus præsentatus nulla interveniente mora, nullo sermonum auspicio habito, statim minister diaboli inimicus æternæ salutis jussit eum expoliari, & tamdiu fustibus cædi, quousque deficientes fatigarentur: qui cum diutissimè cæderetur, Omnipotenti Domino gratias persolvebat dicens. Domine ago tibi gratias, qui me indignum & infelicem, tui muneris participem facis, & per Apostolum tuum Beatissimum Petrum æterni januas Regni mihi præcipis reserari. His ita peractis Præses se ad palatium contulit, & Sanctum denuo in carcerem retrudi præcepit. Illucescente verò sequentis diei crepusculo, malitiæ arbiter in Amphiteatro civitatis Tribunal sibi parari direxit. Sed priusquam ad Curiam adventaret, hoc in suo prævidit consilio, ut missa continuò apparitione, damnatus ille, qui carcerali tenebatur afflictione captivus & religatus à sapientibus civitatis conventus fuisset, & siquidem Deo suo, quem Christum appellat, potius quam Diis, Deabusque offerre libamina decrevisset, priusquam in sui præsentia duceretur; diutissime tortus, flammisque lateribus adhibitis graviter adustus, suo dehinc judicio præsentaretur. Quod cum factum fuisset, & Sanctum a sanctimoniæ suæ proposito, neq; verborum persuasionibus, neque pœnarum minis, vel cruciatibus revocare ratione aliquo potuissent, adhibita ei prout jussum fuerat, terribili tormentorum congerie, demum Judici exhibetur, cumque illi quæ dicta, quæque fuerant acta seriatim ab apparitoribus relata fuissent, protinus Judex iniquitatis atrocem in eum sententiam protulit dicens: Christicolam MARCUM, quem Deorum nostrorum contemptorem invenimus, & à Romanis cæremoniis simul & sanctionibus irrevocabiliter deviasse cognoscimus, plurimis ei adhibitis, prout dignum est, cruciatibus, acutissimis etiam in cerebro clavis infixis, demum capitalem jubemus eum subire sententiam. Tentus igitur, statimque à perfidiæ exequutoribus alligatus, non longe à Civitate in campestrem ductus est locum, ubi dum nimiis flagellis omni in terram extenso corpore gravissime perurgeretur, orandi aliquantulum veniam postulavit. Qua maximo precum instantia impetrata, flexis in terram genibus, elevatisque in Cælum brachiis, totus perfusus lacrymis, hujusmodi preces fudit ad Dominum. Domine Jesu Christe, qui de sinu Patris ineffabiliter processisti, & sancti Spiritus cooperante virtute, in sacratissimæ Virginis uterum misericorditer descendisti, ut sæculum perditum restaurares, & hominem sacratissimi tui cruoris effusione ad tuam gratiam, & Angelorum concordiam revocares, adesto nunc quæso lacrymis gemitibusque meis, attende propitius & placare; Respice clementissime Deus noster me famulum tuum, & super gregem indigno mihi commissum, & per interventum beatissimi discipuli tui magistri mei, pro imminentis mihi articulo passionis, cœlestem mihi impartiri digneris recompensationem; eorum etiam non obliviscaris piissime Domine, quos sub mei regiminis patrocinio hactenus custodivi, sed meis intercessionibus in conspectu tuæ gloriosissimæ majestatis adjuti & sublevati æternæ felicitatis beatam per te sortem percipiant. Sed & hoc petitionibus meis adhibeo, ut civitatem istam tua benignissima protectione custodias: omnibus quoque dignè mei memoriam celebrantibus hic & in perpetuum sempiterna gaudia largiaris, conclusitque Amen. Deindè paululum remotus à loco, in manus se hostium reddidit; qui ut erant ad scelus peragendum veloces, & avidi, continuo eum recipientes, terrarum scopulis inhærere, & ut jussi fuerant, cerebrum, frontemque illius clavis acutissimis infigentes, sacratissimum caput a corpore recidentes separavere. Fideles verò qui intra Urbem absconsi degebant, noctu pergentes, Martyris sacratissimum corpus cum maxima veneratione suscipiunt, & cum hymnis & laudibus in loco, ubi fuerat decollatus, sepelivere: caput verò illius, quod longè corpori positum fuerat, diligen-

tius inquirentes reperiunt, quod separatim à corpore non sine quadam industria posuere. Passus est autem Beatissimus Martyr, & Pontifex MARCUS post Sacratissimam Domini passionem anno sexagesimo tertio, quarto Calend. Majas, tempore Domitiani Imperatoris. Christus verò Dominus noster, qui in suis fidelibus semper gloriosus est & sublimis, in loco ubi Martyr est tumulatus, & passionis gloria laureatus usque in hodiernum diem in nomine suo petentibus beneficia præstare non cessat. Ad laudem & gloriam nominis sui, qui est gloriosus in Sanctis, & in majestate mirabilis, vivens & regnans cum Deo Patre & cum Spiritu sancto per infinita sæcula sæculorum. Amen. A

Hymni in laudem ejusdem Martyris.

Ad Vesperas.

Annuus nobis colitur recursus B
Cum Polum MARCUS petiit canorum
Gloria mundi penitus repulsa
Perpeto vita.
Hæc dies nobis nitet excolenda
Laude qua multa manet imbuenda
Qua Patris MARCI renovat triumphum
Laude perenni.
Qualis & quantus fuit hic Beatus
Martyr ostendit meritum sacratum,
Orbis exultans celebrat quadratus
Omne per ævum.
Martyrum sacras canit inter alas
Præsulum præsul nitet & catervas,
Sumit utrumque bravium perenne
Fine remoto.
Annuit MARCUS precibus precantum,
Audit & voces sibi supplicantum,
Nec deest præsens ubi postulatur
Corde fideli.
Præsul & Martyr pariter precamur C
Impetra nobis munus quod rogamus,
Efficax semper tuus est precatus
Digna petendo.
Laus, honor, virtus, decus & potestas
Sit Genitori, Genitoque sacro,
Flamini sancto simul & perennis
Gloria semper. Amen.

Ad Nocturnum.

Regis immensi venerande testis
Celsus æterni prædicator verbi
Solve tuorum facinus servorum
MARCE invicte.
Tu linquens jura mundi, atque bona
Christum cupisti, atque adhæsisti
Caducis spretis hominum juberis
Monere plebes.
Tu, ceu latex fluvii perennis
Aridas mentes mandefacis, semper D
Prava extinguens, bona cuncta rigans
Plebe in Christi.
Tu Deus Orbis jubar, atque Cæli
Posce pro nobis Dominum precamur,
Vt ad æternum mereamur omnes
Scandere Regnum.
Patris cælestis famulando verbum
Pellis errorem, confer & salutem
Nos ad æterni Jesu Christi regnum
Dum bone transfer.
Laus, honor, virtus, decus & potestas
Sit Genitori, Genitoque sacro,
Flamini sancto simul & perennis
Gloria semper. Amen.

Ad Laudes.

Jam tuum MARCE bravium
Christi canat Ecclesia
Quam doces falsa temnere,
Ad summa mentes tollere.
Immensas grates agimus
Patri, Verbo, ac Flamini
Qui tibi tantum præstitit
Certamen contra perfides.
Colamus ergo socii
Celebritatem Martyris
MARCI testis idonei
Cælestis Regis militis.
Martyr Dei fortissime
MARCE Præsul almifice
Succurre nobis sedulo
Dei ditatus munere.
Te pronis alme cordibus
Cæli Senator poscimus
Da Christi vultum cernere
Quos docuisti credere.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus unigenito,
Sit utriusque pariti
Majestas summa Flamini. Amen.

Versus in laudem ejusdem Martyris.

Concio læta canens exultet corpore MARCI,
Qualiter ista dies glorificata fuit.
Sedis Atinensis Leo Præsul jura tenebat,
Cum sic gleba sacri corporis aucta fuit.
Quidam Romanus urbem devenit Atinam
Pontificem quærens, invenit, alloquitur.
Martyr honorandus me misit nomine MARCUS,
Quæ mihi monstravit notificare tibi.
Ante sepulturam, quæ Matris esse Nicandri
Dicitur, invenies ossa beata viri,
Præsul ad hæc lætus venit huc, tumulumque requiris,
Vir monstrat, lapidum magnus acervus erat.
Tolluntur lapides, titulum lapis obtulit unus,
Incipiunt nomen cernere, MARCUS erat.
Presbyteris terram jussit pater indè cavare,
Cœpit, lassatur, presbyteri fodiunt.
Dum sic certatur, dum quisque labore gravatur
Ad tumulum veniunt, panditur & tumulus.
Exit suavis odor, voluit pater iste laterem
Fama replet populum, turbaque tota ruit.
Tunc vero clamor ad sydera tollitur ingens,
Plebs, Pater, & Clerus glorificant Dominum.
Vesper erat, lavat ossa pater, capsaque reponit,
Non ruit in terris, ad sua quisque redit.
Mane ruit Clerus, proceres, animæque potentes,
Vir, puer, atque senex, nupta, triennis, anus.
Pontificem dignè tegit Infula Pontificalis,
Et Clerus sacris vestibus induitur.
Accipiunt corpus tota plaudente chorea,
Imponunt humeris, suscipiuntque viam.
Terra sonat pedibus, ferit aurea sidera clamor,
Lætitiam, plausum voxque, manusque ferunt.
Sic tendunt omnes Christi Genitricis ad Aulam,
Hic cupiunt corpus ponere MARCE tuum.
Sed sibi nec placuit, nec quæ cupiere patrarunt,
Atque domum propriam Martyris ossa volunt.
Ante pedem silicis corpus stetit, indè moveri
Non potuit, cunctos cœpit habere timor.
Tunc omnes spondent propriam sibi condere sedem,
Et sic ossa fuerunt ad loca quæ cupiunt.
Vndè Patri summo, Nato cum Flamine sacrò
Gloria sint perpes, laus, decus, imperium. Amen.

2. S. FULGENTIUS post S. Marcum Atinam Ecclesiam obtinuit ordinatus Episcopus à S. Clemente Papa anno sal 95. sedit ann. 13. mens. 7. d. 28. obdormivit in Domino anno Christi 109. depositus est juxta Ecclesiam Sancti Petri Apostoli. *Iste* (inquit citata Chronica) *corpora Sanctorum Ni-* II.

candri, & Marciani juxta corpus Christi Martyris Marci constituens sibi parvum habitaculum. Hujus etiam cura fuit studiosius recondere corpus B. Marci Martyris & separatim caput à corpore. Passi sunt sacrati Christi Martyres sub Maximo Præside Campaniæ imperante Domitiano, ut ex Actis eorundem habetur, non verò sub Maximiano Imperatore, ut aliqui dubitarunt. Porrò Acta, ubi aliqua de S. Marco, ac translatione ejus, deque Ecclesiis in honorem eorum Sanctorum Atinæ excitatis recitantur ex eodem codice citato sunt quæ sequuntur, & maximè juvant ad veritatem temporum enodandam.

Passio Sanctorum Martyrum Atinensium Nicandri, & Marciani.

Hinc jam ad Nicandri, & Marciani virorum Sanctorum qualia contra Diabolum habuerunt arma exponendo properemus. Hi itaque dum claris essent orti parentibus, persequutionis tunc acrius intonabat procella; Imperatorum decretis ubique discurrentibus, ut ubicumque Christiani inventi fuissent, absque omni interrogatione punirentur; Cum autem adolevissent, duxerunt uxores nobilissimis ortas natalibus, è quibus Domino opitulante filios acciperent singulos; Ea tempestate bellum ingens Barbarorum ortum est adversus Romanum Imperium, flammis ac ferro cuncta proterentibus, quod dum Imperatoribus nunciatum fuisset, omnes è vestigio contra eos congregare militias jusserunt; in qua militia penè decennium remorati sunt Sancti Martyres Nicander & Marcianus. Factum est autem cum Christum agnovissent, & militiæ deservirent, ait Beatus Nicander ad Marcianum; frater Sodalis in Christo carissime, scias me jam Regi Regum militare velle; præterit enim figura hujus mundi, ut B. Paulus Apostolus; cui Sanctus Marcianus respondit, frater in Christo amande, tuo ex ore verbum prolatum penetravit mei pectoris ima, unde si tibi æquum videtur, militiam relinquamus, Christumq; per urbes evangelizantes, retributionem bonorum ab eo nos accepturos speremus; & relinquentes militiam, cœperunt fidem Domini Jesu Christi publicè prædicare, facientes prodigia & signa magna; & sicut in prælits sæpissimè bravium sumebant victoriæ, ita ad expugnationem Idolorum facti sunt pugnatores acerrimi, & ex urbe in urbem Christum evangelizantes, culturam Idolorum cum templis suis exterminio tradebant. Factum est autem dum in provincia Campaniæ Christum evangelizarent, & falsorum abolerent, obliterarentq; vineas deorum, dolentes pontifices cum Ethnicis suorum perire sacra deorum, Romam adeunt, Imperatorumq; præcordiis talia venena infundunt; Imperatores sanctissimi defendite culturam Deorum, quæ in Campania pulcherrimè floruit; nam Nicander & Marcianus vestræ militiæ desertores ad eandem provinciam venientes prædicant Jesum Christum Nazarenum Crucifixum, & culturam Deorum pro nihilo ducunt. Audientes autem hæc Imperatores è vestigio Maximum Præsidem, cujus supra meminimus, evocant, eiq; præcipiunt, ut ubicunq; eos invenisset, Diis sacrificare compelleret, quod si noluissent, post varia suppliciorum genera morti traderent. Maximus autem à Curia Imperatorum sumptis extemplo militibus, quod sibi jussum fuerat implere aggressus est. Cumque Campaniam advenisset, Pontifices templorum eum adeunt, quæ Nicander, & Marcianus egerant flebiliter nunciant, & erumpentes in voces... ajunt. Scias quia nisi in eis præcepta Imperatorum compleveris, status sacri Imperii ad nihilum redigetur, & Respublica Romanorum peribit. Audiens hæc Maximus, advocans milites, præcepit eis dicens: ubicunq; hos inveneritis, ad me eos festinanter deducite. Euntes verò milites invenerunt Beatissimos Martyres Jesum Christum filium Dei voce publica prædicantes, quos ita aggrediuntur dicentes; Magnificentissimus Præses suis vos præsentari conspectibus jussit, cumque præsentati ejus impiis obtutibus essent, Maximus Præses dixit; Merita dignita-

A *tis nostræ ut quid non accipitis? Sanctus Nicander respondit; merita dignitatis vestræ ideo non accipimus; quia pecunia impiorum contagium est viris Dominum colere institutis; Maximus Præses dixit; Thure tantum Deos Nicander honorato; Sanctus Nicander respondit: quomodo possumus lignis & lapidibus deservire, aut immolare, Deo relicto immortali, qui fecit omnia ex nihilo? quem colimus, qui & me, & omnes in se sperantes poterit conservare, cum sit Dominus noster immortalis, creator omnium, ipsi soli servimus, qui nos dignatus est salvare, & omnes in se credentes. Beatissima verò Daria uxor ejus præsens cum esset, Sanctum Nicandrum confortabat dicens: Cave Domine Nicander, ne id facias, cave Domine, ne Dominum nostrum Jesum Christum neges, cave ne immoles, respice in cælum, & in eo ipsum Regem æternum, in quem credis, videbis; nam ipse Rex Regum, cui puram fidem, & conscientiam servas, adjutor tuus erit. Maximus verò Præses hæc audiens, cœpit clamare, & dicere; O scelestum, perversum, nefan-*

B *dum, & malum caput mulieris! ut quid desideras virum tuum mori? Sancta Daria respondit, ut vivat in æternum cum Domino Jesu Christo, & non moriatur. Maximus Præses dixit, non sic, non ita est, sed quia robustiori viro copulari desideras, ideo Nicandrum à vita privari festinas. Sancta Daria respondit. Si suspicionem habes in me, quod hæc factura sim, primam me interfice pro Christo, si & mulieres ad immolandum cogere jussus es. Maximus Præses dixit, hoc quidem non sum jussus facere, & quod desideras non patrabitur; interim esto in carcere: jussitque lictoribus illam ergastulo trudi; Sancta igitur Daria in carcerem trusa, Maximus Præses his verbis Sanctum alloqui cœpit Nicandrum; Nicander noli ad verba uxoris tuæ attendere, neque alicujus hujusmodi persuasionem audire, ne fortè citò priveris de hac luce; & si vis accipere triduo inducias, accipe, & in eo deliberans, tecum cogita quid melius est, vivere, an mori. Sanctus Nicander respondit, spatium, quod te daturum promiseras jam putato esse completum, ac me*

C *deliberasse cognosce; atque id in animum induxisse, ut nihil aliud cupiam præ salute. Maximus verò Præses hæc audiens elevavit vocem suam dicens, gratias Deo; Sanctusque Nicander una cum eo dicebat, gratias Deo; Dicebatque ad Præsidem Martyr beatissimus, quam gratiam agis Deo, in quem non credis? Præses autem putabat, Sanctum Nicandrum Diis suis gratias agere, atque de hac vita, & hujusce servanda salute dixisse, gaudensque dixit ad Leuconium Consiliarium suum; Ambulemus ad templum ut videamus Nicandrum sacrificantem; cumque pergerent, fervens in Spiritu sancto Beatus Nicander & fervens in Christo, cœpit Deo gratias agere, orareque cum voce magna dicens, Domine Jesu Christe libera nos à deceptionibus hujus seculi, & compotes nos per gratiam tuam efficere dignare; Maximus præses hæc audiens, cœpit eum alloqui dicens. Nicander, quare vitam tuam perdis, & desideras magis mori, quam vivere? Sanctus Nicander respondit. Ego sempiternam vitam elegi, non hujus sæculi temporalem;*

D *nam corpus meum in potestate tua concessum est, fac quod vis; quia Christianus sum, & Christi famulus. Maximus præses dixit, & tu Marciane quid dicis? Sanctus Marcianus respondit, ego hoc dico, affirmoq; quod & contubernalis meus Nicander. Maximus præses dixit, ergo in carcerem ambo trudemini pœnam sine dubio subituri, ocyusque lictoribus imperat suis Sanctos in carcerem trudi. Evolutis autem triginta diebus jussit Maximus præses Sanctos Dei Martyres sibi præsentari; qui dum præsentati fuissent dixit ad eos; sufficit vobis Nicander, & Marciane tempus ad monendum ut obediatis præceptis Imperatorum? Sanctus Marcianus respondit, multitudo verborum tuorum recedere nos à fide non faciet, neq; negare Deum, præsentem enim eum videmus, & quò nos nunc vocat cognovimus; Noli ergo nos retinere, sed mitte nos citò ut videamus Crucifixum, quem vos ore nefario maledicere non dubitatis, quem nos veneramur, & colimus. Maximus præses dixit, Ecce pro*

desiderio vestro morti trademini: Sanctus Marcianus respondit, per salutem te petimus Imperatorum, & per salutem capitis tui, ut nos citiùs mittas; hac enim suppliciorum formidine ad te ut facias adjuramus, sed ut citò nostro desiderio potiamur. Maximus Præses dixit, Mihi cur contradicis? neque enim vos persequor; sed obaudio præceptis piissimorum Imperatorum, unde alienus, ac mundus sum à vestro sanguine, si autem scitis vos benè ituros, gratulor vobis vestrum desiderium compleatur; hæc dicens, sententiam in eos pronunciat capitalem dicens, Nicandrum & Marcianum militiæ desertores, sacrorumque numinum contemptores gladio animadvertantur; Sancti verò Martyres Nicander, & Marcianus hæc audientes, elevata voce dixerunt: Pax tibi Præses maximè pie, & cœperunt ire gaudentes & benedicentes Deum. Sanctum quoque Nicandrum sequebatur Beatissima Daria uxor ejus, ac Papinianus frater Sancti Martyris Passicratis, filium Sancti Nicandri portans infantem, atque ei congratulans de salute, Sanctum verò Marcianum sequebantur cognati, unà cum uxore ejus scissis vestibus flentes, & lamentantes eum, inter quos uxor ejus flens, & ejulans dicebat ad eum: Hæc sunt Marciane quæ mihi loquutus es dicens, noli timere? Sanctus autem Marcianus dixit ad eam, noli circa me accedere: uxor verò ejus clamabat dicens, veh mihi, ut quid velut agnus sine voce ad jugulum tuum curris? misericordiam habe in me domine meus Marciane, ecce dulcissimum filium tuum ante me teneo, convertere, noli nos relinquere, noli nos spernere, hæc sunt, quæ tibi dicebam in carcere id timens, atque id plorans, veh miseræ mihi, cur festinas? quo intendis? Sanctus verò Marcianus ubi hæc suis auribus hausit, convertit se, atque eam torvis luminibus intuens dixit, quamdiu Sathanas mentem tuam, atque animum obcæcabit? separa te à nobis, concede mihi ut martyrium pro Deo perficiam. Zoticus verò quidam vir Christianissimus tenens manum Sancti Marciani consolabatur eum dicens, veni Domine meus Marciane, longanimis esto, luctasti monomachicè adversus Diabolum & vicisti eum, nunc tibi Jesus Christus Rex Regum & Dominus reddet coronam justitiæ. Uxor autem ejus se ingerebat plorans, atque eum retrotrahens, projecitque filium ejus, quem ulnis ferebat, ante eum, clamabatque dicens, quo curris? & cur mori festinas? Beatus autem Marcianus respondens dixit ad eam, recede à me, Sathana, quæ à Diabolo excæcata es, recede à me, ut impleatur martyrium meum, dixitque ad Zoticum Marcianus sanctissimus; dimitte manum meam, & contine uxorem meam, & remove eam à me, & releva parvulum ejus, quem projecit ante me, & redde illum matri suæ, & dic ad eam. Vade revertere ad domum tuam, quia non poteris videre virum tuum pro Christo adversus Diabolum agonizantem: quam Zoticus, martyre dimisso, continuit. Tres autem viri perduxerunt eos ad locum martyrii, quò dum pervenissent, circumspexit Sanctus Marcianus, & videns Zoticum inter multitudinem stantem, dixit ad eum; Zotice serve Domini nostri Jesu Christi, quæso ut uxorem meam ad me omni sub celeritate deducas, Zoticus autem ejus obtemperans jussis, uxorem Sancto Marciano adduxit; quæ cum fuisset adducta, osculatus est eam Sanctus Marcianus, & dixit ad eam; uxor mea recede in Domino, quia non poteris me martyrium celebrantem aspicere, filium verò suum in ulnis accipiens, & ad pectus adstringens, ac diu exosculans, erectis in Cœlum oculis dixit, Domine Deus Omnipotens hujus tibi sit cura infantis, & cum hæc perorasset, reddidit puerum matri suæ. Tunc Sanctissimi Martyres se diu deosculati sunt; Beata autem Daria cum præ multitudine populi ad Sanctum Nicandrum accedere non posset, Sanctus Marcianus manu ei porrecta ad Nicandrum virum suum eam usque deduxit; quam Sanctus Nicander deosculans dixit. Deus tecum sit soror mea, Cui Sancta Daria respondit; Lætare Domine mi Nicander, longanimis esto, ostende tuum certamen, decem annos sine te in patria fui, ac mœrens omnibus Deum ut te viderem rogabam; nunc verò vidi, & gratulor ad vitam proficiscenti uxor martyris constituta; bono animo esto Domine, redde martyrium Deo, ut me etiam de morte perpetua liberes. Sanctus autem Nicander voces ad hac Dariæ anticipans dixit, ubi est filius noster? Sancta Daria respondit, en adest Papinianus vir Christianissimus illum gestans in ulnis, & Sanctus, defer illum ad me, ut benedicam eum: Sancta verò Daria præceptis ejus obtemperans, puerum ad eum adduxit, quem Sanctus accipiens in manibus Nicander, & diu exosculans benedixit eum, & reddidit matri suæ: At verò Beatissimi Martyres Nicander, & Marcianus fixis genibus, erectisque in Cœlum luminibus diutissimè oravere. Exurgentes autem, assumentesque oraria duo, & oculos sibi ligaverunt. Tunc Sanctissimi Martyres ab invicem ut martyrium perficerent, separantur. Unus autem ex quæstionariis elevans gladium, & cum magna virtute percutiens, capita amputavit eorum. Passi sunt autem Beatissimi Martyres Nicander & Marcianus die quintodecimo Calendarum Juliarum. Veniens autem Episcopus Atinensis noctu cum Clericis suis, assumpto secum Zotico, & Papiniano fratre Beatissimi Martyris Pasicratis, una cum uxoribus eorum, & propinquis, omnique Christianorum turba, rapuit veneranda corpora eorum, & sicut dignum tantis martyribus erat, juxta corpus B. Martyris MARCI dignè illoc tradidit sepulturæ, ubi exuberant erga infirmos beneficia meritis illorum usque in hodiernum diem. Ubi verò Ecclesiæ sedatus est nimbus, & Majestas Romani Imperii Christo vero Regi colla subdidit sua, Episcopus Atinensis una cum populo ejusdem civitatis augustissimam super sepulchrum beatissimi MARCI construxerunt Basilicam, cujus longitudo extenditur in pedes centum sexagiata & tres, latitudo quinquagiata duorum est. Posuit etiam Venerabilis Pontifex supra corpus pretiosissimi Martyris MARCI titulum lapideum nomen ipsius intimantem. Absidem verò ejusdem Ecclesiæ, sicut & totam Basilicam ex quadris & magnis lapidibus construxerunt, longitudinis cubicorum quindecim, latitudinis octo & decem cubitorum. Caput quoque pretiosi Martyris MARCI una cum clavis tollentes, atque in angulum ejusdem Ecclesiæ concavum locum in modum capsulæ facientes cum maxima reverentia in vasculo vitreo locaverunt, prudentiori tamen cives ejusdem urbis hoc factum dicunt esse consilio, ut si tanti Martyris corpus per violentiam, vel furtum exinde sublatum fuisset, caput illiuc ad tutelam patriæ posteris profuturum generationibus remaneret; sed ad præsens Deus talem, tantamque urbem noluit proprio frustrare patrono. Super sepulchra verò Sanctorum Nicandri & Marciani, quæ non longè à corpore B. MARCI posita erant arcam pari opere, sicut & B. Marci excellentissimè construxerunt ex quadris & magnis lapidibus, cujus longitudo extenditur in pedes duodecim, latitudo undecim, altitudo quatuordecim. Vestibulum quoque ante eandem arcam pari opere in longum pedes duodecim, latitudo pedum sex, altitudo duodecim construxerunt, portisque ferreis prædictam arcam clauserunt. Constituta est autem in medietate Ecclesiæ Beati MARCI, quæ & permanet usque in hodiernum diem. Hi Sancti Martyres Marcus, Nicander, & Marcianus civitatis Atinensis patrocinatum suscipientes à Domino usque in diem hodiernum defendere, & tueri contra hostes visibiles non desistunt.

3. HILARIUS successit Fulgentio ab Anacleto Pontifice ordinatus anno salutis 110. sui Pontificatus ultimo. Sedit juxta eandem Chronicam annis 27. dieb. 4. obiit 8. Idus Decemb. & positus est juxta Ecclesiam B. Petri à septemtrionali parte. Forte irrepsit error in annorum supputatione, si Hilarii successor ordinatus est, ut ea scribit Chronica anno primo Sixti Primi Papæ, opus est asserere, Hilarium sedisse annos 22. non autem 27. Sixtus enim Pontificatum iniit anno Christi 132. quo anno Hilarius obiit. III.

4. URBANUS Episcopale onus subiit ordinatus à Sixto Papa anno primo Pontificatus, qui fuit sal. 132. sedit Urbanus ann. 28. dieb. 20. al. d. 25. obiit IV.

autem

autem 2.Kal.Martii,& sepultus prope Ecclesiam B. Petri, incidit ejus mors anno à Christo nato 160.

V. 5. **LUCIUS** ordinatus dicitur anno 7. Aniceti Papæ, qui numeratur Christi 172. sedit anu.31. m.4. dies 8. sed tempus sedis non concordat cum anno Salomonis successoris, qui juxta eandem Chronicam ordinatus est Atinæ Episcopus ab Eleuterio Pontifice Pontificatus illius anno sexto, qui incidit in annum Domini 185. Si verum est quod Lucius Atinensem Ecclesiam regendam suscepit anno septimo Aniceti, & ejus successor Salomon ann. 6. Eleuterii, perspicuum erit, Lucium tantùm sedisse ann. 13. non 31. nisi forte pro 13. mendose appositus sit 31.

VI. 6. **SALOMON** Atinæ sedi regendæ admotus est anno Domini 185 sedit ann. 36 mens. 10. dieb. 25. ordinatus anno primo Calixti Primi. Hic (ait citata Chron.) cum esset natione Romanus, facundior cæteris Præsulibus, apicem sui Præsulatus tenebat. Composuit autem gesta Sanctorum Nicandri, & Marciani, & Marci Præsulis: Pasicraris quoque & Dariæ, super quorum corpora parvum construxit templum, & erexit à latere: Fecit & Ecclesiam in honorem ejusdem Pasicratis & Dariæ in eo loco, ubi Horrea vocatur in quadam villa, quæ erat ibidem. Unde usq; hodie locus ille, mutato nomine Broila. Prædictus itaque Pontifex die noctuque juxta eadem corpora psalmis & orationibus vacans Domino spiritum reddidit Kal. Augusti, & sepultus est ante januam ipsius domus. Obiit Salomon ann. 225.

VII. 7. **DIMITRIUS**, Hic juxta præcitatam Chronicam à Calisto I. Papa ordinatus Episcopus anno Pontificatus ejusdem primo; sedit annos 31. al. 38. mens. 5. dieb. 19. sed senectute gravatus, oculorum lumine caruit ann. 26. sepultus est autem in Cœmeterio prædecessorum suorum in Ecclesia S. Petri: hæc illa. Calistus creatus est Pontifex ann. Dom. 221. quamobrem Dimitrius vel obiit anno 252. si sedit in hac Ecclesia ann 31. si verò in ea dignitate vixit ann. 38. mortuus est anno 259. quod nullo modo esse potest, vel Corus ejus successor, juxta eandem Chronicam Atinensis Episcopus ordinatus est à Pontiano Pontifice anno ejus ultimo, qui fuit Christi 237. vix enim hæc Atinensium Episcoporum series castigari potest.

VIII. *a Al. Carus: de eo Acta 22. Aprilis t. 3. col. 615.*

8. **S. CORUS** *a* ultimo Pontiani Papæ Pontificatus an. sal. verò 237. Ecclesiæ Atinensi præficitur ab eodem, qui sedit ann. 22. mens. 3. dieb. 22. qui cum populum sibi concreditum doctrina & vitæ probæ exemplo regeret, quadam die ad S. Marci sepulchrū orans, dæmoniaci cujusdam liberationem impetrasset, ab irruentibus innumeris Idolorum cultoribus repentè invasus, occisus est, cujus sanguine Dæmoniacus ille aspersus, statim liberatus est. Passus fuit 3. Kal. Maji, ac in loco Martyrii sepultus est, de quo citata Chronica, ac Ferrarius ad hanc diem ex Petro Paulo Florio Urbinare de SS. Atinensibus.

IX. 9. **VIGILANTIUS** ad Atinensem thronum evectus est à Stephano primo Papa anno 258. sedit annis 20. mens. 7. diebus 26. Hic autem toto vitæ suæ tempore in Ecclesia deorsum apud Martyres mansit jejuniis, & orationibus vacans, sepultus est autem ibi 4 Kal. Julii.

X. *b De eo Acta 30. April. t. 4. p. 14.*

10. **S. PRUDENTIUS** *b* à Cajo Pontifice anno 2. ejus Pontificatus Atinensis ordinatus Episcopus salutis anno 285. sedit an. 25. al. 30. mens. 2. dieb. 3. Hic cum quodam die Idolum Junonis in templo apud Thermas Antonianas collocatum evellere vellet, à Paganis tentus occiditur. Cujus corpus ante ipsum templum triduo inhumatum relinquentes, à Christianis ereptum in Ecclesia B. Petri conditum fuit ipso die Kal. Aprilis.

XI. 11. **MAXIMUS** ad Episcopatum Atinensem ascendit ultimo anno Melchiadis Papæ, salutis verò 312. qui sedit annis 25. mens. 5. dieb. 10. In hujus temporibus (inquit Chronica) constructa est Ecclesia in honorem Beatæ Mariæ semper Virginis, & Marci Martyris, & Pontificis in eo loco, ubi dicitur pes silicis, juxta monumentum quod vocatur Imperiale, circa viam, quæ dicitur monumentorum, eo quod hinc inde plena sit monumentis, magnis lapidibus, diversis marmoribus, & excelsis columnis; in longitudine pedes centum sexaginta tres, in latitudine pedes quadraginta duus habens, in gyro murum excelsis lapidibus, in quo posuit corpus prædicti Martyris Marci subtus altari majori, in quodam sepulchro marmoreo, cum lapideo titulo, nomen Christi Martyris intimante. Posuit & caput ejus separatum à corpore in vasculo vitreo simul cum clavis in angulo ipsius Basilicæ ab Occidentali parte. Posuit & juxta idem corpus venerabilium Episcoporum corpora prædecessorum suorum. Fecit in gyro domos ad susceptionem hospitum: Fecit & domos ad utilitatem Clericorum suorum. Construxit quoque Ecclesiam in honorem Sancti Nicandri Martyris in pede montis, ubi nunc est Castrum Vitalbi. Obiit autem 8. Kal. Maji, sepultus est in Ecclesia sua. Hæc de Maximo Chronica.

12. **EUGENIUS** in Episcopatu successit Maximo à Julio Papa ordinatus anno primo sui Pontificatus, à Christi Nativitate 337. sedit ann. 31. mens. 9. dieb. 9. Subdit Chronica illa. Sub hujus temporibus constructa est arca, ubi requiescunt corpora SS. Nicandri, & Marciani juxta majorem Ecclesiam à parte Septentrionali, quam texit plumbo: Sic mansit tempore multo, ab intus verò arcam porphyreticis, & variis lapidibus vestivit, portisque ferreis, æreisque fortiter clausit illam. Posuit & supra fornicem arcæ ossa quorumdam Sanctorum quorum nomina ignorantur. Posuit & in vestibulo arcæ ossa Pasicratis Martyris in ingressu illius Basilicæ. Fecit & in circuitu murum lapidibus magnis ad munitionem ejus, in modum circuli. Venerabatur autem locus illic honore congruo, & frequentatione assidua, quia virtus de illo exibat, & sanabat multos. Obiit autem (Eugenius) 10. Kal. Febr. & sepultus est in eodem loco. Incidit ejus mors in annum Christi 378. XII.

13. **ROMANUS** ad Atinensem thiaram venit anno 379. ordinatus à Damaso Papa, Pontific. sui anno 12. juxta Chronicam, sedit an. 41. mens. 10. dieb. 26. *usque ad Arcadii Imperatoris . . . perseverans, cujus gladio necatus est in prædicta Ecclesia Beatæ Mariæ & B. Marci Martyris in suburbio ejusdem Urbis sita 7. Id. Septembris. Iste siquidem Romanus Martyr mortuus est ab exercitu Arcadii Imperatoris in prædicta Ecclesia Sanctæ Mariæ, quæ nunc Ecclesia S. Bartholomæi dicitur, quæ sita est in loco, qui dicitur Pes silicis, ubi & B. Marcus accepit martyrium, & per multa tempora quievit, & hic etiam erat Episcopatus, quæ quoque Ecclesia in ejus honorem & B. Mariæ dedicata est à supradicto Maximo.* Occubuit Romanus juxta veriorem computum anno Domini 420. Prosequitur Chronica Atinæ civitatis destructionis causam narrare: necis nempe ejusdem Arcadii Imp. filii, qui cum puellæ cujusdam Atinatis nobilissimæ stuprum intulisset, ab Atinatibus occisus est, quamobrem Arcadium ipsum in vindictam filii narrat civitatem Atinam obsedisse, doloque cepisse, ac cives in ore gladii, una cum Romano Episcopo, totoque Clero occidisse, civitatem quoque funditus diruisse; quam narrationem fabellam potius existimatim, cum Arcadium, neminem alium sustulisse filium præter unicum Theodosium natum anno 400. qui patri successit puerulus anno 408. Imperavit verò cum Honorio, ac Valentiniano annis 43. Mortuus est anno 449. Quemadmodum Romanus non potuit tot annos Ecclesiæ præfuisse, si tempore Arcadii occisus est; sedit enim annis 41. excessit vero anno 419. Adeò Chronica illa sursum, deorsumque confudit omnia, ut intolerabilis videatur in iis, quæ de Arcadii filio immiscuit. De Atinæ civitatis destructione, & restauratione libellum scripsit Petrus Diaconus, ut ipsemet fatetur in lib. de Illustr. Vir. Casin. quem non vidi, forte in eo quæ confusa in Chronica, ac fabellis continuantur, recensentur, dilucida, ac veritati consentanea conscripta erunt. XIII.

XIV. 14. **BONIFACIUS** post restaurationem Atinæ civitatis Episcopus renunciatus est ab Hilario Papa anno 3. sui Pontificatus, salutis verò 464. Sedit ann. 34. mens. 6. dieb. 9. *In ejus autem temporibus episcopium ejusdem Urbis reædificatum est eo opere quo usque hodie cernitur, ibique cum Clero suo psalmis & orationibus vacans quievit in Domino 7. Kal. Maji, & sepultus est in eadem Ecclesia.* Fuisse Bonifacium virum eloquentia clarum, & in divinis scripturis versatum scribunt, cujus scripta non extant, nisi solus sermo brevis in honorem SS. Marci, Nicandri, & Marciani, cujus exemplar habemus, & hic, ne pereat, libenter exscripsimus in Sancti Præsulis memoriam.

Sermo D. Bonifacii Atinensis Episcopi.

Celebremus fratres charissimi hoc die festivitatem, quo Beatissimi Martyres Marcus, & Nicander, & Marcianus spiritu nati sunt cælo, & carne recesserunt à terra, sed terrena hominum nativitas mortem donat æternam, spiritualis autem vitam confert perpetuam. Unde Sanctorum Martyrum clementiam flagitemus, ut oratione sua imbrem lacrymarum nobis à Domino impetrent, & constantiam doneat, ut qui illis contulit posse, nobis donet & velle. Magnam gratiam acceperunt hi Beatissimi Martyres in æthereo Regno, quia, ut ait Salomon, placitæ erant Deo animæ eorum; & Paulus, qui adhærent Domino, unum in spiritu sunt. Meruerunt hi beatissimi Martyres Christum diligere, dignique habiti sunt pro ejus nomine Nicander & Marcianus capite truncari, & MARCUS clavis acutissimis in capite configi; & ideo meruerunt cum eo in cælesti Regno sine fine lætari. Hi nempe sunt lapides, qui reprobati sunt ab Ethnicis, & electi, quos Dominus de incolatu Orbis liberans inter duodenos lapides collocavit. O felicissima corda Martyrum, quæ Deum in cælesti Regno videre promeruerunt, juxta illud; Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Videte, videte, inquam, dilectissimi Fratres, perspicite tantorum Martyrum felicitatem; Videte, quid Beatissimi MARCUS, Nicander, & Marcianus post exitum promeruerunt, qui in carne adhuc lutea positi, & inter tortores constituti ipsam prædicare non sunt veriti Trinitatem. Sed libet nunc intueri, quis est qui nunc mittitur ad evangelizandum: MARCUS namque interpretatur excelsus mandator; re enim vera cum Sanctis Martyribus Nicandro & Marciano excelsa mandavit Campaniæ, ut Jesum Christum Dei filium colerent, ejusque præcepta servarent; sed Ethnici à societate Sanctorum alienati, clavos acutissimos in vertice beati cœperunt infigere MARCI. Idololatræ impiissimi in vertice ejus acutos figebant, & MARCUS oculis in cælum erectis Dominum exorabat. MARCUS cum sociis supplices rogabant Domini Majestatem, & pestilentissimi Idololatræ in eos exercebant impiam crudelitatem; & ideo solo tenus prostrati hos deprecemur veritatis testes eximios, ut pro nobis intercedant ad Dominum viventem, atque regnantem cum Patre, & Spiritu Sancto in sæcula sæculorum. Amen.

Excessit Bonifacius juxta computum nonorum sedis anno Domini 498.

XV. 15. **VINDEMIUS** immediatè successit Bonifacio anno salutis 498. Chronica sæpè citata habet hunc Bonifacium ordinatum fuisse à Symmacho Papa anno Pontificatus illius decimo, qui erat salutis 509. sed toto cœlo aberravit, cum in Conciliis Romanis sub Symmacho celebratis anno 499. 500. 501. 2. & 3. Vindemius Atinæ Ecclesiæ Episcopus subscriptus reperiatur. Sedit Vindemius juxta Chronicam ann. 18. mens. 9. dieb. 16. Si ita est, obiit anno Domini 516. *Hic autem*, ait illa, *cum per aliquantulum temporis in Ecclesia S. Mariæ, quæ in Arce est, moratus fuisset, Oratorium ibi construxit Sancti Onuphrii, in quo loco ob infestationem bellorum permanens, obdormivit in Domino 2. Idus Octobris, & sepultus est in eodem loco.* Porrò Ecclesiam illam S. Mariæ antea condiderunt Atinenses cives in colle, cum civitatem dirutam iterum exædificassent. In ea Ecclesia tempore belli Episcopi demorari consueverunt. Post Vindemii obitum, quis in Atinensi Ecclesia successerit, non exprimitur usque ad Pelagii Papæ tempora.

16. **FELIX** ordinatus dicitur à Pelagio Papa circa annum Domini 592. Sedit an. 30. dieb. 19. *Hic*, ut narrat Chronica, *construxit Ecclesiam Sanctæ Mariæ, quæ Parva dicitur, & mortuus est Martyr, à Duce Beneventano, destructa etiam civitate, & Ecclesia Majore. Post tempora verò reparata est civitas, & ordinatus est in Episcopatu suo in Ecclesia S. Silvestri, quæ sub ejus tempore dedicata est, Gaudentius, vel, sicut alius Catalogus animadvertit, postea venit Dux Beneventanus, & destruxit civitatem Atinam post destructionem Arcadii Imperatoris. Post hæc reconciliaverunt civitatem Pianenses, & Furconenses; ipsi autem iterum, & rogaverunt Papam Honorium, ut illis secundum consuetudinem civitatis daret Episcopum: & Honorius Papa ordinavit in Ecclesia S. Silvestri Gaudentium.* XVI.

17. **GAUDENTIUS** ab Honorio Papa post annum 625 ordinatus est Atinæ Episcopus. *Sedit ann. 15. mens. 3. sub quo fabricata est Ecclesia S. Laurentii, S. Blasii, & S. Stephani, quæ nunc Ecclesia S. Crucis dicitur, juxta Amphiteatrum ejusdem Urbis. Successu temporis Carolus Magnus concessit privilegium, cujus summa est. In nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis. Incipit præceptum Sedis Atinensis, quod fecit Karolus Imperator filius Pipini, anno quo venit Romam, ac junxit ad B. Petrum Ducatum Spoletanum, & Beneventanum, qui & dictus est Patricius Romæ. Prima fine hujus præcepti vide, postea Alceatam fluvium, qui dicitur Carum, montem Ferrugium, Pontuna, Lapis Affedene, Rivum Sureuli, ubi nascitur Rapidu, Lacubenecusa, fluvium Berdarum, rivum Vereela, & fluvium Melfa.* XVII.

(„ **LEO** *alter à Leone, de quo infra Ughellus n.* XVIII
„ *19. fuit Atinensis Episcopus, ut dicemus in decimo tomo, ubi de Episcopatibus deperditis in Atinensibus.*

„ **JOANNES** *quo tempore vixerit incertum D versus utique à Joanne, qui vivebat an. 1087. de quo* XIX.
„ *Ughellus infra n. 20. ut pariter dicemus in X. tomo.*)

18. **GAIDULPHUS** à quodam Benedicto Papa hujus Ecclesiæ ordinatus Episcopus sedit ann. 33. Post hunc Joannes XIII. Papa Capuanam Ecclesiam erexit in Metropolim, cui Atinensis Ecclesia facta est suffraganea ann. 968. Ignoratur tamen quis eo tempore Atinensis esset Episcopus, usque ad Adenulphi Archiepiscopi Præsulatum. XX

19. **LEO** summæ eruditionis, & divinarum scientiarum egregius vir, Atinensis Ecclesiæ Episcopus ordinatus est ab Adenulpho Capuano Archiepiscopo anno 1044. Eximiè sedit ann. 28. defunctusque est anno 1072. *Hujus tempore*, inquit sæpè memorata Chronica, *constructa est Ecclesia S. Mariæ in Templo Saturni; hujus etiam tempore inventum est corpus Christi Martyris Marci, quod latuerat in Episcopio Atinensi sub altare minore, quod postea dedicavit in honorem S. Bartholomæi juxta corpora SS. Nicandri & Marciani.* Annus Christi erat 1046. Kal. Augusti, quando Leo Sancti Martyris exuvias sacras invenit ac transtulit, cujus Historiam ipsemet egregius Præsul scripsit, cujus exemplar ex ms. Codice literis Longobardis conscripto Bibliothecæ Casinensis hic non pigebit exscribere. XXI

Inventio, sive translatio Corporis Beatissimi Marci Martyris, & Pontificis edita à Domno Leone Venerabili Episcopo Atinensi.

Fratres charissimi humiliter postulemus gratiam Spiritus Sancti, quo ejus repleti dulcedine de Beatissimi Marci corporis inventione non incongruè reddamus sermonem.

Bea-

Beatissimus igitur Marcus, Domitiano Cæsare imperante, Atinensis fuit Antistes, sub cujus temporibus Maximo jubente Proconsule, clavis capite duris affixus, demum gladii ictu cervice percussus, Martyrii est palmam gloriosè adeptus, atque in memoratæ civitatis confinio feliciter est tumulatus. Christiani verò, qui tunc temporis aderant, magno studio in ejus honorem construxerunt Basilicam, quæ longo post tempore, ut ejus antiqua mœnia monstrant, à pravis hominibus devastata, & ad solum est redacta. Multo itaque tempore sic permanente, cœperunt ibi rustici suas bestias, equos, & asinos nocturno tempore collocare; sed Omnipotens Dominus Marci sui dilecti famuli injuriam mirabiliter vindicabat. Contigit autem, ut pertransirent inde viatores, & in loco eodem juxta sepulchrum, nescientes illic requiescere Sanctissimi Marci venerabile corpus, suos equos vellent locare: quædam autem Sanctimonialis fœmina clamosis obstitit vocibus dicens; Nolite fratres, nolite in hoc sancto hospitari loco, ne forte aliquid vobis mali contingat: Vidimus enim Dei magnalia sæpiùs in hoc fieri sanctissimo loco. At illi pro nihilo ducentes hæc verba, eadem nocte, manserunt ibidem, & facto mane insultantes sermonibus ejus cœperunt iter arripere. Sed antequam longè procederent, ad modum sagittæ ictus cœperunt jam pœnitere de facto, quia unus eorum equus in terram corruit mortuus, alter verò nondum peracto stadio in ipso itinere periit, taliter Domino cunctipotente sui Marci dilecti Martyris injuriam vindicante. Alio itaque tempore, sicut à quibusdam fidelibus mihi relatum est, cum quidam Calabrites onustis asellis mercibus ad prædictum locum serò venirent, & divertendi hospitium quærerent, quædam venerabilis mulier dixit illis; Nolite, carissimi, in hoc loco vestros asinos collocare; quia locus sanctus est: nam si præsumitis, non absque damno hinc transire valebitis. Qui sua inebriati vesania dixerunt ad eam. Ergo & nos mortui sumus, si nostros asinos custodire non possumus, & cum nox jam pleniùs advenisset, collocantes se, & in medio asinos eorum ponentes; & quamvis audacter fecerint, tamen suspecti, ne à lupis vel à latronibus caperentur, frustratam custodiam posuerunt: nescientes scripturam, quæ dicit, quod timet impius, veniet super eum. Arreptis itaque somno & velut mortuis effectis, lupus è diverso veniens in medio eorum ingressus, asellum abstrahens interfecit. Consimili namque miraculum mihi ad memoriam venit, id ipsis referentibus qui priora. Nam die quadam similiter eodem in loco, solo accidente, quidam cum suo asello veniens, hospitium quærens, divertit, & dum à fœmina supradicta repelleretur, ne divertisset, continuò cum suo asino hospitatus est, & pedem aselli cum suo simul ligavit, atque se protinus in terram gratia quiescendi dedit. Tunc prætergressi latrones, invenerunt eum velut mortuum dormientem, & invicem se in malum concitantes, restim continuò concidentes, ei asinum abstulerunt, qui protinus à somno evigilans, damnum invenit, & à loco tristis abscessit. Cœperunt dicti homines metuere locum, & ab injuria reverenter cessare. Quapropter peracto cives concilio, nisi sunt eandem Ecclesiam restaurare, & convocato Episcopo, qui tunc temporis aderat, altare ibi in honorem Beatissimi Apostoli Bartholomæi dedicare fecerunt, nescientes illic requiescere venerabilis Marci Martyris corpus, in cujus honore, ut æstimo, prius fuerat benedicta. Igitur tempore quo piissimus Imperator Conradus regnabat, anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimo quarto, divina favente gratia, quidam illic ordinatus Episcopus sollicitus pro restaurandis sui Episcopatus Ecclesiis ab iniquis & pravis hominibus desolatis; & dum de loco in locum visendi gratia affuisset, pervenit tandem ad Episcopium antiquissimæ urbis Atinensis, & ingressus prædictam Ecclesiam, quæ in suburbano prædictæ civitatis adest, perlustransque invenit ante Sanctum Altare congeriem lapidum, quæ de fractura murorum acervum fecerat, & valde suis, alienisque oculis displicebat. Tunc convocans ad se quendam presbyterum, assignans ei locum præcepit, dicens;

A Hunc accipe locum, fili, & diligenter emunda. Presbyter autem sibi delegatum locum accipiens, devotè cœpit emundare. & dum per gyrum altaris effoderet, invenit lapideum titulum scriptum, & licet fractum nomen Christi Martyris, Marci intimantem; quem videns Episcopus exclamavit dicens: ò Martyr magne ostende nobis indignis tua pignora sancta, deinde conversus, Dominum his verbis cœpit tota corde devotissimè supplicare: obsecro Domine, obsecro ut digneris nobis peccatoribus dilecti tui Marci Martyris tumulum demonstrare; spero etenim & fideliter credo, quod hic requiescit Marci Martyris corpus, cujus iste titulus nobis nomen demonstrat. His ita peractis, continuò ad propria repedavit, & ardentissimo desiderio noctem eandem duxit insomnem; Mane itaque facto quasi divinitùs præcepit duobus presbyteris, ut irent, & ante altare foderent, quousque ibidem ipse descenderet. Inerat enim sibi non parva dubitatio, eo quod multa corpora hominum inde jacebant, & quod dubietatis rancorem à se auferre non

B poterat, unde & Dominum pulsare precibus cœpit ut sibi ostendere dignaretur, quod devotè quærebat. Presbyteri autem pergentes, in dexteram partem altaris S. Bartholomæi cœperunt fodere: Secutus autem eos Episcopus, & invenit eos in cassum laborantes, intuensque eos accepit fossorium, & ipse propria manu cœpit fodere, & dum labore esset fatigatus, reddidit illis, & factum est, dum ipsi foderent, pervenerunt ad tumulum, in quo Sancti Martyris Marci corpus requiescebat, & nimio repleti odore, exclamaverunt dicentes; Surge benigne Pater, quod tu quæris, ecce tenetur. Qui statim de loco surgens, humoque prostratus his verbis Omnipotentem Dominum collaudabat: Gratia celsa tibi, regis qui munia Mundi, qui quodcunque cupis, cum vis, sine mora patratur. Gaudens quoque, & vehementer exultans de tanto sibi concesso Patrono, collegit pignora sancta; sed non tam lætus de toto corpore, quam tristis mansit de capite, eò quòd nō esset ibidem; erat enim Sabbathum quasi hora undecima, & quamvis interdiceret, ne alicui

C panderetur; tamen tota civitas subito de fama repletur. Cœpit autem sancta pignora suis manibus diligenter abluere, & in scrinio collocare, & eadem nocte deputatis clericis, in hymnis & spiritualibus canticis tota nocte pervigiles jussit manere, ut facto mane ad Episcopium ejusdem urbis cum laude & gloria deportaret. Presbyter autem, qui prius titulum lapideum scriptum invenit, cujus & superius memoriam fecimus, erat tunc in infirmitate valdè afflictus ita ut de vita desperaret, qui ut hæc audivit, misit continuò ad eum, ut dignaretur sibi aquam mittere, de qua sacra abluerat pignora, quam medelam ab eo accipere mereretur. Mane itaque facto consurgens Antistes admonuit populum ut pariter cum eo descenderet, & cum omni honorificentia ad supradictam Ecclesiam Marci sanctissimum corpus transferret. Indutus autem sacris vestibus simul cum ministris, qui secum aderant cum thuribus, & cereostatis, & cum omni apparatu ecclesiastico, viris & mulieribus, pueris & puellis, accensis cereis, impositaque litania, ad locum tetendit,

D & levato inde corpore, & in lectica composito, laudem Domini decantando, pervenit ad civitatem, sed antequam Episcopium ingrederetur, Presbyter ille, quem superius penè mortuum memoravimus, incolumis cum accensis cereis obviam sancto advenit corpori laudans, & benedicens omnium Conditorem; Episcopus autem grates immensas referens omnium Redemptori Domino Deo, Episcopium ejusdem antiquissimæ ingreditur urbis, & venerabile corpus in confessione Dei Genitricis collocavit, expectans, ut sibi Omnipotens Deus ostendere dignaretur locum, quem sibi aptum placeret ad recondendas reliquias venerandas.

Eodem quoque die, quo Sanctum Marci levatum est corpus, accidit ut inde quædam Sanctimonialis transiret, & dum longius ire satageret, ut audivit hoc factum, eundem divertit in locum, & dum se prona prosterneret sanctum adorare sepulchrum, respexit, & ecce particula reliquiarum in medio jacens, furtim levavit, & gavisa gaudio magno secum portare voluit,

quæ dum non longè ab Ecclesia esset, antequam perveniret ad vadum fluminis, tantus timor invasit eam, ut nec retro, nec ante posset aliquando declinare. Recordata autem Sancti Martyris reliquiarum, continuò sericium velum, quo caput tegebatur, tulit, & involvens ibi sancta pignora remisit ad corpus, & mox quasi à vinculis absoluta, cœptum peregit iter. Cœpit dehinc Antistes vehementer hæsitare, quid inde faceret, vel in quo loco eum reponeret, aut si sibi propriam domum construeret, & dum hæc tractaret, affuit dilectus Domini Marcus in somnis cuidam religiosæ fœminæ dicens; Vade & dic Episcopo, animadvertat diligenter, & nostrum evidenter perpendat honorem; quia domus, de qua nostrum tulit nunc corpus, nostri honoris causa mirificè extitit facta, quapropter ædem propriam quæro, quod si neglexerit facere, sciat, se hoc anno periculo subjacere. Hoc audito, Episcopus expavit, & de visione nil dubitabat; quoniam mulier illa timorata nimis, quæ viderat, cum juramento terribili affirmabat. Collatione itaque facta cum suis, in loco, quo sibi comparuit, statim ad perficiendum opus cœpit fundamenta jactare. Sed non absque divino nutu, citius ut æstimabat, complevit. Nam si sibi Deus, ut optaverat, tribueret facultatem, forsitan hodie non caput membra haberent. Qualiter autem gloriosissimi Marci Martyris caput inventum est, silentio non est prætereundum. Nam quadam nocte cuidam veterano presbytero dormienti, ut ipse hactenus narrat, vox facta est, dicens: Surge & noli dormire. At ille expergefactus, putabat se à suo socio, qui secum morabatur in loco vocari, & dum sciscitaretur, quare? & nemo sibi responderet, iterum obdormivit, & necdum apertè dormiens, denuò vox audita est, dicens ad eum, noli tam piger esse, Surge & in angulo hujus basilicæ quære thesaurum. Attonitus autem presbyter ille, & admirans secum de visione cœpit tractare; sed antequam de lectulo surgeret, consimilis tertia audita est vox præcipiens, ut continuò surgeret, & ulterius de visione non dubitaret. Tunc presbyter lætus effectus, putansque pecuniam certius invenire, festinus surrexit, & ferramentum aptum ad vepres scindendas arripiens, quasi divinitus ad locum pervenit, & vepres, quibus locus tegebatur, abscidit, atq; in ipso angulo in modum capsulæ loculum factum invenit, quem statim aperuit, & invenit in eo Caput gloriosissimi Marci Martyris simul clavis affixis, cum quibus impii cruciaverant illum, & quamvis quod putaverat, minimè inveniret, tamen gaudio magno gavisus, lætabundus ad Episcopum venit, & cuncta quæ viderat enarravit. Magno itaque gaudio repletus est Episcopus, ut si decem millia auri talenta invenisset, non tam lætus efficeretur, quam de hoc capite Sancti Martyris; & licet hæc visio non certius nomen istius Domini Athletæ declarasset; ille tamen affirmabat, quia hoc est Sanctissimi Martyris caput, & Dei providentia reservatum, ne corpus absque capite conderetur. Anno itaque completo, consummata Ecclesia in ejus honore, & capite juncto corpori summa cum reverentia est tertio nonas Octobris solemniter dedicata; Scripsit autem & titulum lapideum ut priorem, & juxta locum posuit continentem hoc modo.

Hic Martyr magnus requiescit corpore Marcus,
Quod tribuente Deo condidit ecce Leo.
Præsul Atinensis, lapis hic erit & sibi testis.

Inventum est autem sexto decimo Kalendas Augusti Anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimo sexto. Erat autem tunc immensa siccitas super terram, ita ut plurimi ex populo crederent finem adesse mundi eo quod incendia, & caligo magna totum invaserant Orbem. Nam herbæ campi defecerant, virentia cuncta ardebant. In ipso autem periculo apparuit dilectus Domini Marcus cuidam Sanctimoniali fœminæ, præclaro vultu, longo & pulchro corpore, barba & capite candido, dixitque ei, Surge, & dic Episcopo, quare corpus nostrum tandiu retinet super terram? Ecce jam domus mihi parata est, quid moratur? Nunquid non cernit quod populus siccitate periclitatur? Sciat profectò, quia si corpus meum redditur terris statim aqua Domini beneficio tota terra rigatur. Facto itaque mane surrexit fœmina, & quæ viderat intimavit. At ille hæsitare cœpit quid ageret; decreverat enim eo die, quo corpus inventum fuerat, basilicam dedicare. Nam fideliter populus irruerat super eum dicens, nolumus jam tibi amplius credere, si hæc beneficia à Deo nobis promissa retardare volueris. Sanctimonialis autem fœmina cum juramento affirmabat, me in custodia retinere, & sanctum corpus reddite sepulturæ, & si tertia die pluviam non habetis, sine mora meum caput detruncate. Convictus autem tam mulieris assertionibus, quàm etiam & populi objurgationibus, quarta videlicet feria ipse cum aliquantis de populo jejunavit, & cum serò esset, ipsis solis locum scientibus, secretius corpus humavit, atq; cuncto populo diem sacrationis denunciavit. Factumque est ut die illo transiret, & sicut mulier repromisit, alia die tantam Omnipotens Deus pro honore sui dilecti Martyris concessit pluviam, ut subito tota terra aqua abundantissimè repleretur. Ad hæc tota civitas lętatur, quia id quod optaverat, sine mora tenebat.

Prætermisimus autem magnum & stupendum miraculum, quod omnipotens Deus eodem die, cum adhuc sanctas reliquias manibus versaret Pontifex, operari dignatus est. Nam dum quidam juvenis aridam manum habens superveniret, & in medio circumstantium populi se objiciens, prospiciens, quod Episcopus languentibus aquam, de qua sacræ abluebantur reliquiæ, ad potandum porrigeret, cœpit & ipse plena fide, devotaque mente postulare, quatenus ei pro remedio suæ salutis dignaretur sibi porrigere, qui statim accepto vasculo benedixit, eique ad potandum porrexit. Sed statim ut ad os illius extitit propinatum, divina favente gratia illico manus ejus incolumis reddita, haustum vasculum à proprio ore removit. Viso autem tanto miraculo admirati cœperunt omnes glorificare Omnipotentiam Salvatoris qui tanta in his ultimis diebus ad confirmandum fidelium mentes miracula operari dignatus est.

Præsenti quoque anno, quid in hac urbe clemens Dominus apud illius venerabilissima pignora operari dignatus est, silentio prætereundum non est. Nam dum cujusdam fabri filia ab antiquo hoste demens efficeretur, ita ut in loco in quo consisteret, vel suam ipsam genitricem ignoraret: continuò mater ejus, cum cognovisset, festina de agro, in quo ad pascendum boves miserat, ad Episcopium cum ea cucurrit, & præsenti Episcopo indicavit. Qui statim ut cognovit eam ob invidiam antiqui hostis miserabiliter immutatam, dixit ad eam: ò mulier, quid tibi faciam, ignoro, sed tanquam misericordiam consecutus, consilium recuperandæ filiæ vestræ saluti, præbeo. Suscipe ergo & continuo eam in nostri Salvatoris Jesu Christi fiducia ante sacrum ejus gloriosi Martyris tumulum projice; confido enim & fiducialiter credo per ejus sacrum auxilium suo interveniente suffragio, ab ista infestatione filia tua sanabitur; quæ mox ut audivit, confortata illius oraculo, per manum eam apprehendens, & in Ecclesiam plena fide, devotaque fiducia introduxit, & eam ante sacrum tumulum flebiliter Dominum rogando projecit. Erat autem tunc hora tertia diei, & permansit in hac oratione ferè hora quinta, atque post ea sacrificium Deo oblatum, incolumis auxiliante Domino facta cum sua simul genitrice, quæ cum gravi angustia, & dolore ad Episcopium venerant cū gaudio & lętitia ad propria sunt reversę.

Denique cum ad hoc miraculum ad laudem Domini nostri Jesu Christi & præconia sui dilecti Martyris Marci scriberetur, & de his virtutibus stupenti animo miraretur, quidam Monachus bonæ memoriæ S. Benedicti Cœnobii adnotatum miraculum devotè de manibus accipiens, Sanctissimi hujus Martyris prece deposcens, quo sibi dignaretur subvenire & dolorem sui capitis, quo sæpius cruciabatur auferre, atque stylum perlectum in utraque partes sui capitis ponens, suppliciter se sustollens in prece agebat: Eja verende Martyr mihi succurre precanti, atque pro tuo honore mei capitis tolle dolorem. Et cum hæc devotissimè di-

ceret, continue Domini largiente clementia, dolor capitis ab eo recessit: & mox lætabundus ad nos continuò repedavit, & quantam sibi Deus fecerit misericordiam meritis sui dilecti famuli enarrabat, humoque prostratus, & erectis in cælum manibus, cœpit magna cum exultatione Dominum & ejus Martyrem collaudare. Lætemur itaque fratres carissimi, & totis viribus jucundemur, exultemus & delectemur in Domino, pro cujus amore hic gloriosissimus Martyr Marcus supplicium pertulit mortis, & non tam de miraculis, quàm de ejus dulcissimo patrocinio gloriemur, in quo cum amore nostræ devotionis spem & fiduciam ponimus absque dubio de magnis periculis ab ejus sancta intercessione protecti, hic & in futuro liberati lætabimur. De signis videlicet, atque prodigiis non semper quemque admirari oportet; quandoquidem non tantum Sancti, sed etiam & peccatores in nomine Domini facere possunt: Unde in Evangelio in die judicii dicturi sunt: Domine, nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus, & multa signa fecimus? Quibus dicturus est Dominus: Discedite à me operatores iniquitatis; quia non novi vos. Nam & B. Gregorius in sacro eloquio signa quoque infidelibus data esse refert. Ergo si signa infidelibus conceduntur, cur nos fideles in signis, & miraculis miramur, & non potius in sanctitate confidimus? Nam ubi desunt signa, adsunt & suffragia sanctitatis. Ideoque carissimi, omni fiducia, totaque mentis devotione solo prostrati, apud hunc Sanctum Martyrem Domino veniam postulemus, quatenus ejus sacris meritis impetrare mereamur. Nam si ex toto corde & fida mente rogamus, quod pro salute nostra deposcimus; dicente Domino, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabitur vobis. Quæramus igitur auxilium ab eo, qui potens est, & sanctum nomen ejus, & qui suos Martyres in æternum glorificat, pro illorum meritis nos de periculis imminentibus assiduè liberet. Scimus enim, & indubitanter credimus, quod si quis eum non tepida mente precibus pulsat; quicquid pro sua salute rogitat absque dubio obtinebit, ut ipse fidelibus suis pollicere est dignatus; dicit enim, si habueritis fidem, ut granum sinapis. dicetis huic monti, transi hinc, & transiet, & si in fide non hæsitaveritis, quicquid sine dubio quod petieritis, impetrabit id ipsum. Sunt quidem nonnulli, qui petunt tepida fide, ideo non merentur quod quærunt accipere, & sunt alii, qui tam ardentissima fide petunt, ac si præsentes habeant, & os ad os loquantur. Hi idcircò exaudiri merentur, & effectum precis suæ adipiscuntur. Vos itaque adhortor, carissimi, ut hujus sanctis Martyris Marci auxilium imploremus, ut una nobiscum in suo patrocinio congratulemur, ut cui assiduè præconia sanctitatis in terris attolimus, illius consortium mereamur habere in cælis. Auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Quartodecimo anno Leonis Episcopi erat salutis 1061. religiosus Comes D. Odericus ad hunc locum veniens obtulit in sacro sanctum altare per chartulam donationis molendinum unum. D. Comes Raynaldus obtulit terram, quæ fuit Benedicti tenitorii, idest quinque petias terræ, & alii alia multa. Cum verò resideret religiosissimus vir, & Deo amabilis Leo Sedis Atinensis Episcopus, quæ ab ipso fuerat condita, atque benedicta, nec non & restaurata de rebus quæ tunc habere videbatur, in eadem Ecclesia construxit cameras, in quibus & sui successores habitarent juxta majorem Ecclesiam ab Occidentali parte: fecit totam domum ubi nunc est cella vinaria, fecit & dormitorium Canonicorum, fecit & refectorium ad utilitatem fratrum; fecit & coquinam cum pistrino, & palatio ad susceptionem nobilium virorum. Super hæc autem libros plurimos eidem Ecclesiæ conferens, quod superfluum credimus nominare; pallia & ornamenta non pauca ad ornatum Ecclesiæ studuit conquirere. Fecit Ciborium super altare majore, quod versibus curavit ornari in circuitu ipsius laboris. Posuit & coronulam deauratam super ipsum altare, & tres Icones similiter deauratas ad honorem Sanctissimæ Trinitatis. Fecit & coronulam in medio Chori, & aliam coronam æream habentem in gyro turres duodecim, in quibus duodecim sculpti erant Apostoli, quam catenis ferreis suspendit coram crucibus in medio Ecclesiæ. Fecit & duas trabes ferreas, unam in choro, & aliam extra chorum ad appenendas candelas. Fecit & campanarium in Janua Ecclesiæ à Septemtrionali plaga. Tempore Victoris Papæ Secundi facta est congregatio Atinensis in Ecclesia S. Mariæ. Hactenus Chronica de Leone egregio Præsule, qui anno Domini 1056. in ea Congregatione ab Chronica memorata, in Ecclesia S. Mariæ, cujus erat devotissimus, solemnem donationem fecit Canonicis, Clericisque suis, ut devotius, ac ferventius Deo, & Ecclesiæ intervenire possent, hanc jussit ad futuram animi sui excolendam memoriam litteris commendari, iisce conceptis verbis conscriptam ab exemplari.

In nomine Domini nostri Jesu Christi.

Anno ab Incarnatione ejus millesimo quinquagesimo sexto mense Julio, Indict. 9. Residente in urbe Roma Summo & universali Pontifice Domino Papa Victore, & imperante Domino Conrado piissimo Imperatore, & Capuanam Ecclesiam gubernante Domino Adenulpho Archiepiscopo. Nos Leo divina gratia dispensante Eccles. Atinensis Episcopus, recto considerationis oculo ea, quæ ad utilitatem Ecclesiæ pertinent intuendo, ut Ecclesiasticus ordo justè & piè in domo Domini vivere valeat, ordinantes, in mente statuimus, ut Atinenses Clerici ad Eccles. S. Mariæ sponte, & voluntariè pariter convenirent, & divinum servitium unanimiter Domino exhiberent, hoc nostræ voluntatis arbitrium placuit, & ipse, à quo omne bonum procedit, hoc sua clementia tribuit, & concessit. Quoniam ipse, qui bonam voluntatem largitur, præbet & operationis pium effectum. Convocatis igitur universis Clericis unà cum Domino Lando Illustrissimo Comite, & nostro Advocato Bernardo pariter cum omni populo Civitatis nostræ voluntatis arbitrium disseruimus, & propositum in mente conceptum illis omnibus viva voce aperire curavimus, ut nihil in domo Domini absque digno consilio fiat, quia scriptum est, omnia fac cum consilio, & post factum non pœnitebis. Patefacto denique consilio dignum & justum visum est universis ne Clerici per diversa vagantes, & sæculares curas, atque sollicitudines semper gerentes in divino se famulatu exercere, prout condecet minimè possent; proinde Clerici consilio habito, quidam ex ipsis non inviti, neque coacti ad Ecclesiæ servitium gratuito pectore, & sincera voluntate se contulerunt, videlicet Theoto, Angelus, Joannes, Almundus, Albertus, Joannes, Leo, Benedictus, Petrus & Joannes Presbyteri, & Benedictus Archidiaconus, & Gregorius, Marcus Primicerii, Dominicus & Atinus. Hi omnes rationabile obsequium Domino repræsentantes ut ambularent in domo Domini cum consensu ad Altare Sanctæ Dei Genitricis se se cum omnibus suis rebus humiliter obtulerunt. His ita peractis memoratus Comes omni populo sibi adjuncto unà cum prædictis Clericis supplices nobis preces deposuerunt, attentius exorantes, ut tam illi, qui se jam ad Ecclesiæ gremium contulerunt, quàm & posteri, qui eorum fuerint vestigia secuturi nostra discussarent, quorum preces benigno pietatis intuitu attendentes, dignà eos duximus exaudiri, unde accepto & deliberato consilio eidem Sanctæ Dei Genitricis Ecclesiæ omnibus Canonicis sicut præsentibus, ita etiam & subsequentibus concedimus, atque donamus Ecclesiam S. Laurentii, S. Marciani, S. Blasii, S. Sylvestri, S. Petri, S. Stephani, & omnes Ecclesias, quæ in finibus Atinæ Civitatis construi possunt, scilicet cum decimis, primitiis & oblationibus vivorum, & mortuorum. Præterea ad honorem Sanctæ Dei Genitricis, & ob reverentiam Corporis Beatissimi Martyris Marci hujus Civitatis Antistitis concedimus vobis, vestrisque successoribus omnium vestrarum Ecclesiarum ordinationes pariter, & canonicas sanctiones. Concedimus insuper vobis ut quoties nos vel nostros suc-

cessores absentes fuerimus en nostræ authoritatis officio potestatis plenitudinem habeatis, ut Episcopali jure Clericorum judicium in vestro Capitulo obtineatis, & de universis criminalibus; videlicet de matrimoniis dissolvendis, vel conjungendis, & de oppressionibus canonicè judicandis, & ut hujus nostræ paginę instrumentum, sicut & à nobis, ita etiam à successoribus nostris firmum & illibatum in perpetuum conservetur. Obligamus nos, & posteros nostros Curiæ centum libras auri componere, & hoc simili modo eodemque tenore inviolabiter conservetur. Quod si quis hujus nostræ constitutionis decretum aliqua ratione ausu temerario infringere, vel removere en parte Dei omnipotentis, & B. Mariæ semper Virginis, Beatique Michaelis Archangeli, & en parte Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Apostolorum, & Beati Marci Martyris Omniumque Sanctorum perpetuo eum anathematis vinculo innodamus, ut in die judicii non resurgat in dextera parte coronandus, sed cum Juda Domini traditore, & cum Dathan & Abiron, quos terra vivos absorbuit, suam sedem accipiat. Amen. fiat. fiat.

Hoc ego Benedictus Notarius per jussionem supradicti venerabilis Episcopi scripsi.

Actum Atinæ feliciter.

Leo Dei gratia Episcopus scripsi.
Ego Laudogratia Dei Comes.
Ego Petrus Adoni Juden.
Petrus Joanni Sergii Juden.
Ego Jubone testis sum.

Hactenus Leonis Episcopi documentum.

Plura scripsisse Leonem sui ingenii documenta referunt, quæ pauca supersunt: extant sermones aliqui in D. Marci Martyris prædecessoris sui apud me m. s. Ne autem, sicut cætera voret vetustas, hic exscribere non pigebit ad laudem tanti Martyris asserendam, in cujus etiam laudem Petrus Diaconus Casinensis aliquot sermones concinnavit, nec adhuc, quod sciam, excusi sunt, latentque in celebri Casinensi Bibliotheca.

Sermo Domni Leonis Vener. Episcopi Atinatis.

Ad Matris Ecclesiæ gremium, fratres carissimi, harmoniæ tympanum per totum orbem plebs fidelium sumens, laudesque Regi magnifico super Beatissimi Marci Pontificis passionem canens recurrat. Hodie namque Marcus Præsul sanctissimus, Apostoli Petri discipulus coronatus ante Dominum pervenit, hodie laureatus cœlestibus infulis redimitus ante eum assistit, hodie inquam audire meruit; Euge bone serve, & fidelis; quia in modico fuisti fidelis, erit potestatem habens supra multa; hodie pro Christo duobus clavis in capite est affixus; hodie bravium victoriæ perennis accepit, hodie sub cœlesti est ara locatus; hodie cum his, qui pro Christo passi sunt, Canticum novum Deo decantans exultat, hodie corpus suum urbi Atinæ tumulandum reliquit, hodie per totam Campaneam Catholicam illustrat Ecclesiam. Adeo enim supereminens ejus excellentissima extitit gloria, ut sua quidem passione non solum Atinensem Ecclesiam; verumetiam totam illustraret Campaneam; Clarificavit nempe hic beatissimus Martyr & Pontifex Marcus sua passione Jesum Christum Dominum nostrum, cùm pro ejus nomine clavis est in capite binis confixus; sua itaque passione, & Præsulatus officii dignitate illustravit Ecclesiam, cum sicut à Beato Apostolo Petro ei fuerat traditum, alios verbis, alios corporis sui supplicio, alios miraculorum signis ad veri Dei culturam accendit; Nam quis in Sanctæ Matris Ecclesiæ gremio consistens clavos in capite non libenter pro Christo cum Marco susciperet, ut à Christo Domino in perpetuum cum eo remunerari valeret? De hoc siquidem & aliis Martyribus David Propheta prædixerat, ure renes meos & cor meum; hujus itaque excellentissimi Martyris fide Ecclesia Christi per orbem diffusa incitatur ad martyrii metam, provocatur ad prædicationem, instruitur ad pugnam. Incalescant ergo hodie fidelium mentes, & de tanto Ecclesiæ artete congaudentes, odas Christo promant, melleaque famina laudis; Nam quis super tam immanissimam passionem non obstupescat? quis non admiretur tortoris sævam crudelitatem? Apprehenditur Prædicator Trinitatis Sanctissimus, & Præsul magnificus catenis ferreis coarctatur, carceri mancipatur, suppliciis afficitur, proscribitur, damnatur, ad postremum clavis acutissimis in capite confoditur. Videte fratres, videte Marci mysterium, videte tantam longanimitatem, videte tantam patientiam. Animadvertite, quo calore urebatur, qui dum intrepidus persecutoribus verbum vitæ annuntiat, acutos in capite suo pro Christi nomine suscipere clavos non formidavit. Urebatur Martyr sanctissimus desiderio vitę æternæ, & idcirco libenter substinuit acumina sæva clavorum; Hinc Paulus ait, vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens etiam usq; ad divisiones animæ ac spiritus, compagum quoque, & medullarum & discretor cogitationum Dei. Clavorum igitur Beatissimus Marcus afficiebatur supplicio, sed validius Sancti Spiritus urebatur ardore; sed dum Martyris mens in fidei amore succenditur, hinc amplius tortor nefandus ad ejus necem cum sævis lanistis urgetur, clamat celerius, clamat instantius, ò mali milites, effœminatum qui animum fertis cum sceleratissimo Marco parcitis, Atinensis civitas in Christi laude resultat; præparentur nova supplicia, gladius acuatur, neci Christianorum Præsul & Doctor tradatur, corpusq; ejus lupis & canibus devorandum relinquatur, ò sententia sęva tortoris heu heu phalanx iniqua; cur frustra in Christi martyrem sævis? Adest, adest inquam cunctipotentia celsitonantis; aderit clementia magnifica Dei, de tuis qui manibus liberet beatissimum Marcum, caput ejus perforatur, sed firmissima constantia pectoris ejus à charitate non recedebat Omnipotentis, Corpus supplicia patitur, sed salutem vitæ æternæ acquirit; ò felix constantia, ò spes inenarrabilis quæ dum clavorum non timuit sustinere cruciatus, ante Omnipotentis Dei clementiam meruit pervenire Laureatus, Laureatus inquam ante Dominum Beatus Marcus advenit, & mox inter sanctorum catervas à Domino est Jesu Christo locatus; hic est Martyr beatissimus, hic est Præsul dignissimus, hic est Principis Apostolorum discipulus, hic est Jesu Christi Domini nostri prædicator, testisque magnificus; sed quoniam ipsius hodie veneranda natalitia celebramus, eum tanquam Patronum nostrum flagitemus obnixius, quatenus pro nobis assidue intercedat ad Dominum; decens siquidem est, ut quem prædicatorem, & Doctorem veritatis habuimus in terris, adjutorem pariter habere mereamur in cœlis, quod Christus Jesus Rex Regum omnium concedat æternus, qui vivit & regnat cum Patre, & Spiritu Sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

In octava Sancti Marci Episcopi & Martyris. Sermo Domni Leonis Episcopi Atinatis.

Hodie dilectissimi octavum diem Sanctissimi Martyris & Pontificis Marci celebramus, in quo calcavit diabolum persequentem, vicit mundum blandientem, & sub pedibus suis conculcavit Imperatorem frementem: quanta enim gloria, & quibus honoribus in hoc mundo claruit, & qualiter Apostolorum Principis factus auditor, qualiterque ad cœlestia Regna migravit, cum ejus passio legeretur audistis; rectè igitur Sancti Martyris, & Præsulis solemnia usque ad diem celebrantur octavum, qui septem tempora idest septem à sæculo leges per septem dies, quibus vita humana designatur conservans, octavum diem, qui resurrectionis & judicii est in cordis arcano retinens, pro fide Christi mori non timuit; quod verò partes septem, necnon & octo unusquisque fidelis dare debeat, Salomon declarat dicens; Da partes septem

nec non & octo. Dies enim fratres in Sancta Ecclesia declarantur tres, ante legem, sub lege, & sub gratia; declarantur & septem per septem à sæculo leges, sed iam prout Dominus dederit prædictum numerum, qualiter intelligendus, & unicuique sit aptandus, & quid mysticè signet, vestræ fraternitati promamus.

De primo die.

In primo namque numero intelligimus Deum Patrem Omnipotentem, In secundo Jesum Christum filium ejus Dominum nostrum, In tercio Spiritum Sanctum à Patre, & filio procedentem, & hi tres unum sunt, unum in Deitate, & tres in personis: dies autem Deus Pater est, dies Filius est, dies Spiritus Sanctus est, dies diei Filius de Patre est, ipse & sol justitiæ est, de hoc die per Prophetam dicitur, timentibus Deum orietur Sol justitiæ, ergo si Pater & Filius dies sunt, & dies lux est, patet nimirum, quia Spiritus Sanctus vera illuminatio est, illuminans corda, & fidelium mentes; Per primam verò diem accipiendum est unum Deum, unam fidem, unum baptismu; similiter & per primam diem possumus intelligere ab Adam usque ad Noe, & uniuscujusque hominis infantiam, & correptionem, & insciorum prædicationem.

De secundo die.

In secundo verò numero intelligere debemus legem, & gratiam; timorem, & pænitentiam, pedes recti juxta illud, recti diligunt te, & speciem electri, idest filii Dei incarnationem, nec non & corpus & anima, vitam activam & contemplativam practicam, & theoricam, sensum historicum, & allegoricum facere, & docere, uniuscujusq; pueritiam, ac juxta Domini præceptum esurientes reficere. Et tempus à Noe usque ad Abraham est delinquentium increpatio; per legem numque homines à peccato coercentur, per gratiam peccatoribus ignoscitur, per timorem misericordia poscitur, per pœnitentiam peccatoribus venia datur, per pedes in viam mandatorum Dei curritur, per Electrum filii Dei Incarnatio demonstratur.

De tertio die.

In trino numero intelligimus Trinitatis mysterium, & tres chordæ in cithara, Deum per artificis manum laudantes, ac tres dies ab origine mundi, ut ante iam dixi, usque ad consummationem sæculi, sunt enim ttuere trium dierum Pater ingenitus, Filius unigenitus, Spiritus Sanctus ab utroque procedens, Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus Sanctus in specie columbæ & ignis. In libro numque Ezechielis tria verba descripta ostendit illi Deus lamentationes, carmen, & væ; per lamentum pœnitentia, per carmen gaudium æternæ beatitudinis, per væ supplicia eternæ damnationis figurantur. Tres etiam res sunt, propter quas unusquisque fidelis ad Ecclesiam pergit, ad baptismum, & judicium percipiendum, & corpus ac sanguinem sumendum; In vivifica quidem hostia tres colores conspiciuntur, species formæ, candor & rubor. Unde David de ejus specie fic ait, speciosus forma præ filiis hominum: in candore carnem virgineam, in rubore mysterium Dominicæ Passionis. De hac vivifica hostia tres partes exinde facit sacerdos, primam in patena, secundam in calice ponit, tertiam ipse sacerdos sumit; Prima pars, quæ in patena ponitur significat Incarnationem Filii Dei; secunda quæ in calice ponitur, corpus incorruptibile, quod in sepulchro latuit, tertia quam sacerdos accipit, Christi resurrectionem designat.

De quarto die.

In quarto verò numero accipimus figuram quatuor animalium, & quatuor rotarum, ac quatuor annulos Arcæ; & quatuor principales virtutes, prudentiam scilicet, & justitiam, fortitudinem & temperan-

A *tiam, vel quatuor mundi partes, aut hominem ex quatuor elementis creatum, & quatuor flumina ex uno paradiso manantia; in quarto etiam loco scribitur illud, quod Deus dixit, fiat lux, & facta est lux, in quarto quoque loco hominis ponitur juventus, & tempus à Moyse usq; ad transmigrationem Babylonis.*

De quinto die.

In quinto numero intelligimus quinque libros Moysi & tempus transmigrationis Babylonis usque ad David, vel quinque sensus corporis, visus videlicet, auditus, gustus, odoratus & tactus: similiter etiam & in hoc numero describuntur quinque plagæ Corporis Christi in Cruce pendentis, & quinque claves sapientiæ, quinque quoque panes hordacei, de quibus Dominus satiavit quinque millia hominum.

De sexto die.

B *In senario numero accipiendum est infirmorum visitationem, necnon & hominum senectutem, atque perseverantem sub Evangelio famulatum, & tempus à transmigratione Babylonis usque ad Christum: simul etiam in senario numero Deus cuncta creavit & ordinavit, in sexto die hominem fecit, & in ea ætate Mundum redempturus advenit. In sexta quoque hora pro nostra salute Deo Patri Christus semetipsum sacrificium obtulit. In nuptiis verò, quæ in Cana Galileæ factæ sunt, sex hydriæ positæ sunt; Prima hydria est ab Adam usque ad Noe, secunda à Noe usque ad Abraham, tertia ab Abraham usque ad Moysen, quarta à Moyse usque ad David quinta à David usque ad transmigrationem Babylonis, sexta à transmigrationem Babylonis usque ad Christum; capientes singulæ metretas binas, idest vetus, & novum testamentū.*

De septimo die.

C *Per septenarium namque numerum Sanctos Apostolos intelligimus, de quibus Dominus ait: Vos estis lux mundi: septem etiam invenimus esse dona Spiritus Sancti, idest, sapientiæ, & intellectus, consilii & fortitudinis, scientiæ & pietatis, ac timoris Domini; In sancta quoque Ecclesia septem dona Spiritus Sancti unusquisque fidelis accipit, idest pabulum salis, Ecclesiæ introitum, sputum, oleum unctionis, Baptismum Christi, Chrisma Sacerdotum, & Chrisma Pontificum. Septem quoque sigilla in Apocalypsi Joannis legimus, primum sigillum est annunciatio Incarnationis filii Dei, secundum Baptismus, tertium Passio, quartum Resurrectio, quintum Ascensio, sextum Judicium, septimum meritorum retributio; sunt & septem beatitudines, regnum Cælorum, possessio terræ viventium, consolatio, justitiæ societas, misericordia, visio Dei, & filiatio Dei.*

De octavo die.

In octonario numero sanctam Scripturam intelligi-
D *mus, & dilectionem Dei & proximi, ac speculantium vitam, & tempus generale resurrectionis, vel hominum decrepitam senectutē. Octavus dies apud unumquemq; finis est vitæ præsentis, & initium vitæ futuræ; octavum diem significabat cataclysmus factus sub Noe, in quo octo animæ salvæ factæ sunt; & in Ecclesiaste Salomon loquitur, da partes septem nec non & octo; septem namque & octo quindecim faciunt, & quindecim sunt cantica graduum, quæ filii Israel quando ad Templum conveniebant, decantare soliti erant. Christus est dies primus, septimus, & octavus; Primus ante quem nullus, septimus quia in ipso septem dona Spiritus Sancti requievere; octavus, quia æternus ac sempiternus est; octo etiam beatitudines Dominus in monte suis discipulis exposuit, quas Martyr hic Sanctissimus, & Pontifex almificus in se retinuit & encrevit. Nunc itaque enixius flagitemus hunc Martyrem, & Pontificem Marcum, ut pro nobis indignis Omnipotenti Deo preces effundat, ut qui Pater, tutor*

& de-

& defensor nobis extat in terris, cum socium habere mereamur in Cælis, ipso adjuvante, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

XXII. 20. PALUMBUS successit Leoni anno 1072. *quo Præsule* (ait Chronica,) *constructa est Ecclesia S. Angeli in Peccle juxta balnea in collibus Melsi, quam etiam ipse dedicavit 2. Nonas Julii. Hanc siquidem Ecclesiam quidam Sacerdos Touto nomine condidit, cum totam possessionem suam in circuitu adjacentem tradidisset per chartulam donationis super hoc sacrosanctum altare eandem Ecclesiam obtulit, atque se ipsum ad serviendum Deo tradidit. Alio quoque tempore eo præsidente Pontifice, Salomon quidam coativis noster cum filiis suis tradiderant totam partem suam, quam habebant de Ecclesia Sancti Mauri sita propè Melatinum in hoc venerabili loco. Ita fecit & Aldo filius Petri Presbyteri de parte nostra, quam habebat in supradicta Ecclesia in manus venerabilis Palumbi Episcopi. Sedit autem ipse Palumbus Episcopus annis 15. & sepultus est juxta Ecclesiam majorem à septentrionali parte, propè januam ipsius Basilicæ, quæ ibidem consistit.*

XXIII 21. JOANNES hujus Ecclesiæ Episcopus ordinatus est anno 1087. sedit annis 12. *Hic autem venerabilis Episcopus ampliavit muros majoris Ecclesiæ & eam depingere fecit Historiam veteris & novi testamenti scententibus demonstrans. Fecit & Cruces magnas deauratas, & posuit eas in utraque parte extra Chorum. Fecit & domum, quæ nunc horreum dicitur, quæ est supra porta ipsius Monasterii. Diruit etiam altaria duo, quæ erant in porticibus ipsius Ecclesiæ: in absidis, ubi quondam Idola steterant, in quarum una, quæ est à parte Meridiana positum est Corpus B. Martini Confessoris, & Eremitæ in sepulchro marmoreo, cujus vita satis clarnit actibus, sicut in gestis illius legitur, & ejus ossa quotidie manifestant. In altera verò, quæ est à parte septemtrionali, constituit fontem ad benedicendum in Sabbatho Sancto. Obiit autem Joannes Episcopus 2. Idus Septembris, & positus est in porticu ipsius Ecclesiæ à parte meridionali.* Hactenus Chronica de Joanne, deque Episcopis Atinatibus.

XXIV 22. SIGEBERTUS Atinensis Episcopus anno 1129. præsens Coronationi Rogerii Regis apud Rocchum Pyrrhum in Chronol. Regum Siciliæ. Pauci autem qui deinde successere Episcopi, nondum cogniti sunt. Sicque vetus Atinensis Episcopatus suppressus est circa Eugenii III. tempora, ut supra narravimus. Claudet verò de Atinensibus Episcopis hanc nostram narrationem sermo Joannis XX. Episcopi Atinensis de Sanctis Murtyribus Marco, Nicandro, & Marciano, unicum quippe eruditi Antistitis monumentum, quod invidiosa non voravit vetustas.

Sermo Domini Joannis Atinensis Episcopi.

Lætetur hodie Evangelica virtus, & exultet terra, in qua Sancti Martyres Marcus, Nicandre, & Marcianus in æterno Regno tympanistriarum more ovantes ascenderunt è terra. Hodie vertex Marci sacratissimus perforatus est acutissimis clavis. Hodie Nicander, & Marcianus, devictis veternosi serpentis illecebris, numisma è manibus acceperunt Regis æterni: hodie coronati sunt lapide pretioso: hodie Jesum Christum Omnipotentis Dei filium confitendo, & falsorum numinum venias abolendo effuderunt sanguinem suum. Hodie languorum enormium hebetudines cædere cœperunt: hodie apud urbem Atinam Orgia Cunctipotenti libaverunt de corporibus suis: hodie eadem in urbe prodigia faciunt per corpora sua. Hodie Marcus Omnipotenti Deo proclamat dicens; Adhæsit anima mea post te; quia caput meum clavis confixum est pro te.

Sed jam propter præsentem diem aliquid in tantorum Martyrum laude dicamus. Audistis, fratres carissimi, cum sanctorum passio legeretur, quid Beatissimus Marcus Lanistis dixerit, cum jam accepturus esset remunerationis bravium. Eja, inquit, milites, facite quod facturi estis; jam enim Dominum meum Jesum Christum video. Quid etiam S. Marcianus Maximo dixit, audistis; Præsertim enim eum videmus, & quò nos nunc vocat, cognovimus. Quomodo videbant? Adjuvantem, an vocantem? Dicam potius, dicam, & adjuvantem, & coronantem. Adjuvabat namque illos, quia præcordia eorum ad supremum Martyrii agonem inflammabat. De quo etiam Scriptura dicit; in ipso enim vivimus, movemur & sumus. Et Jacobus: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum. Coronabat namque illos; quia locum parabat; illum locum de quo ipse discipulis ait: Vado parare vobis: & iterum, & accipiam vos à me ipso; ut ubi ego sum, & vos sitis.

Sed libet nunc intueri, quid Marcus Beatus subdens adjunxit: glorificans, glorifico te Jesu Christe, qui me indignum non fraudasti à societate sanctorum tuorum; nunc autem quia, te adjuvante, pugnavi, & vici, idcircò deprecor te, Pastor clementissime, ut me adjuves in hora hac. O felix oratio, quæ ante ad supremi Regis obtutus delata est, quam ex ore Beatissimi Marci prolata fuisset. Ante, inquam, quia homo videt in facie, Deus autem in corde. Unde & ad Moysen Dominus ait. Quid clamas ad me? Clamabat namque ad eum, quia cordis vox cælestia regna penetrabat. De talibus namque orationibus Dominus ait. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Felix planè, felix dicenda est illa oratio, in qua fluxa rerum abundantia, non aureata regum laquearia, non ostreata pulvinaria, sed vita postulatur æterna. Nam hic Beatissimus Marcus post varia suppliciorum genera, post Ferrea vincula, orationem fudit ad Dominum, non ut persecutores, & Idololatras igni cremandos destinaret, sed ut devictis hostis illecebris, laureatis, cælestibusque infulis redimitus superna conscendere posset palatia, quæ nobis donare dignetur Jesus Christus Dominus noster, qui vivit, & regnat cum Patre & Spiritu Sancto in sæcula sæculorum. Amen.

CALATINI
seu Cajacenses
EPISCOPI.

CALATIA, quam nunc Cajaziam *a* vulgus appellat, perantiqua est Campaniæ Felicis civitas, in montibus Tifatis è regione Samnitum apud Vulturnum subterfluentem amnem sita, à Capua Metropoli VIII. à Neapoli verò XXIV. milliaribus distans, in Apia via, de qua Silius:

a Vulgo Gajazzo.

Tifata umbrifico generatum monte Calenum.

Libentius fabulantur hi, qui in rèbus à nostra memoria distantibus Calatiæ fundationem, vel in Calenum Jovis secundi septimum filium, vel in Calatiam Tifatis filiam, cujus amore peribat Vulturnus, patris iram fugientem rejiciunt. Nec desunt,

qui scribant ab Oscis, alii à Cumanis, Etruscisque vel conditam, vel reædificatam. Illam vetustam, ac præcipuam civitatem fuisse patet ex Polybio, qui lib. 3. enumerans causas adventus Annibalis in Campaniam, hanc quoque addit, ut potiretur scilicet nobilioribus civitatibus Capua, Attela, & Calatia. Eam aliquando expugnasse Samnites, moeniisque exuisse scribunt, quam deindè ex S. C. auctoritate Publius Cornelius, Q. Fulvius Flaccus, Aulusque Postumius Albinus Censores restaurasse, novisque muris circum vallasse scribunt, ut adversus Samnites Romanorum arx esset, & præsidium. Extat adhuc magna pars veterum murorum, qui fuerunt tantum ex quadratis lapidibus sine calce, aliove genere ferruminationis structi haud parvam urbis elegantiam præseferentes, de qua Antonius Sanfelicius eleganti de Campania libello, *Montana est*, inquit, *Calatia, supra quam seorsum tamen ingens quadrato saxo surgit opus, quod rupis faciem oculis offert ferruminato nexu lapidibus aptè inter se cohærentibus.*

Hæc fuisse antiqui oppidi mœnia sunt, qui dicant, quos ego non sequor, opinorque cives per ea tempora habitasse, ubi adhuc habitant. Argumento mihi est perennis aqua influens subterraneo rivo in cisternam veterem, quæ in oppidi est umbilico, ipsaque aqua per æstivos menses ob innoxium frigus civibus gratissima est. Addo etiam testimonium superpositæ ibi marmoreæ tabellæ, in qua hæc insculpta est Epigraphe.

M. GAVIUS TF.
QUISELLIUS Q.F.
GALLUS
DUO VIR QU.NQ
CREPIDINES CIRC.
FORUM SPF.

Si ergo hic erat forum, continuò & oppidum, nunquam foro mœnibus excluso. Habent hi colles oliveta distincta oleastris, quorum baccæ non carne, sed liquoris dulcedine commendantur. In foro civitatis insignis est puteus, qui constat magno subterraneo ædificio in tres partes diviso mirabili artificio factus. Nam cum intrinsecus non solùm singuli parietes, & cameræ sint solido marmore muniti, verùm etiam ipsum pavimentum adeò ut aquis scaturire penitus non possit, tamen perpetuo abundat aquis, mirantibus cunctis, nemine causam abundantiæ aquarum adhuc sciente, licet vulgus illorum hominum pro uniuscujusque captu varia judicia ferat. Extat etiam in ipso foro civitatis simulachrum lapideum Priapi, paucos ante annos in ruderibus antiquissimi templi Veneris Felicis repertum, quale simulachrum, ut scribit Georgius Braunius, neque in antiquitatibus quotquot Romæ sunt, neque in alia Urbe reperitur.

Fuit Calatia olim municipium, ut patet ex historicis quamplurimis, qui narrant Atilium Calatinum functum esse Dictatura, supremo apud Romanos magistratu, quo non potuisset fungi, nisi municeps fuisset, cum municipes tantum Urbis Romanæ munerum participes olim fierent; patet etiam ex pulcherrima inscriptione, quæ legitur in vetusto lapide in foro ipsius civitatis.

VENERI FELICI
P. SERVILIUS P. F. APRILIS
II. VIR. QQQ. RP.O. PEC. ALIMENT.
PAS. MUNICIPI. CALASINORUM.
CURIA. OP. ND. REIP. EJUSDEM.
PECUNIA SUA FECIT.

Sunt in hac urbe multa antiquitatis monumenta, & inscriptiones, quæ recensentur ab erudito Viro Octaviano Melchiorio in descriptione ejusdem. De Calatia habetur frequens mentio apud Livium & Plutarchum in Annibale. Meminit etiam Cicero lib. 3. Epistolarum famil. [illegible] de Hippia Philoxeni filio Calatino, hospite & necessario suo, & de legibus Calatinorum, ne quidquam publicum, nisi publico nomine possideretur. Ex qua Ciceronis epistola apparet, Calatiam municipium fuisse, cum eam suas leges habere dicat, quod proprium municipiorum erat. Coloniæ namque, & cæteræ civitates populi Romani legibus adstringebantur. Cæterum hæc civitas tandiu Romani Imperii fasces adoravit, quandiu ejus stetit majestas; deinceps sub diversis Dynastis fuit; hoc tempore unius Hispaniarum Regis subjacet arbitrio, sub utili dominio Joannis Corsi nobilissimi Florentini Patritii quiescit titulo Marchionatus condecorata. Populo & nobilitate ita dives est, ut nulli finitimarum civitatum invidere posse videatur; aer illi saluberrimus, solum fœcundum, optimo oleo, suavi vino, quin & pomis dulcissimis abundat. Urbs 700. laribus illustratur. Protulit hæc civitas viros in omni virtute præstantes; si quis verò ejusdem clatiorem cognitionem desiderat, consulat supra memoratum virum clarissimum æquè ac nobilissimum Octavianum Melchiorium Calatinum in libro, quem scripsit de origine, progressu, Virisque Illustribus hujusce civitatis, ubi abunde, & eruditè de iis omnibus agit ad satietatem. Fama est & inveterata traditio a patribus derivata, primùm Calatiæ evangelicam veritatem enunciasse Sanctum Petrum Apostolum, aut aliquem ex ejus discipulis, quem malunt fuisse B. Priscum primum Capuanæ Metropolis Episcopum; extat adhuc, tametsi semidirutum templum extra mœnia, quod prisci illi Christi fideles eidem Apostolorum Principi dedicarunt. Episcopalis dignitas Calatina antiquissima est; ubi primùm ea Civitas Christiana sacra amplexa, Antistitem etiam accepit, ut eadem fert traditio, cujus nomen, aliorumque per multa sæcula ex injuria temporum, Christianarumque persecutionum tyrannide, haud perennavit ad posteros. Calatinus Episcopus suffraganeus est Capuano Archiepiscopo. Diœcesim satis amplam habet, quam Vulturnus flumen ambit, in eaque 40. Parochiales Ecclesiæ recensentur, quarum duodecim sunt Archipresbyterales. Census Episcopalis duo millia scutorum illarum partim dicuntur explere, tametsi in libris Apostolicis ejus Taxa 130. florenos non excedat. Ecclesia Cathedralis, Episcopatum vocant, Deiparæ Virgini, Sanctoque Stephano Episcopo dedicata est, structura, & vetustate visenda; in ea tres dignitatum gradus ad ampliorem Dei cultum sunt, Archidiaconatus nempè, duo Primicerii, & 20 alii Canonici, plures presbyteri & Clerici, qui quotidie divinum persolvunt pensum. Dives est Sanctorum reliquiis, nempè corporum S. Stephani ejusdem Ecclesiæ Episcopi, & Tutelaris, S. Ferdinandi itidem Episcopi: veneratur brachium dexterum S. Lucæ Evangelistæ, Lipsana SS. Innocentium, Proti & Hyacinthi, & Urbani Martyrum, aliorumque Sanctorum. Ecclesia hæc, ut Jodocus Hundius in descriptione Italiæ scribit, perantiquum, & paucis in Germania, & Gallia notum sacrarum Imaginum usum observat, per quem accuratissimè comprobare videtur, imagines, hunc quoque in finem, in cœtu fidelium coasservari, ut laicorum libri existant. Nam Septimanæ sanctæ Sabbato sancto, dum in eminenti Cathedralis Ecclesiæ loco, in quo Evangelium decantari solet, Prophetiæ decantantur, statim prophetica lectione una finita, ad plebem fidelem in Ecclesia collectam, à sacrorum ministro, eodem ex loco depicta explicatur, & evolvitur charta, imaginum, & colorum varietate ad vivum expressa, eandem ipsam prophetiæ historiam, quam Canonicus jam ante decantarat, repræsentans. Ita ut duodecim prophetiis decantatis, duodecim picturæ inter se connexæ, & baculo complicatæ, sensim in imum evolutæ, fideli populo spectandæ propositæ, duodecim prophetias, quasi viva voce eidem explicent, & interpretentur. Fuit etiam in eadem Ecclesia consuetudo vetustate comprobata, ut die Jovis sancto, quando

man-

mandatum Domini de more, & ritu majorum celebratur, in sacello S. Trinitati nuncupato. Altare concavum trium digitorum altitudine, triumpedum latitudine, sex verò longitudine unius cadi capax, vino impleatur, quod fideles in Cathedrali Ecclesia pietatis ergo congregati, inter ea temporis exhauriebant, dum absoluto mandato duodecim pauperum pedes ab Episcopo lavarentur. Et tenuit Ecclesia hanc consuetudinem usque ad Concilium Tridentinum, cui tunc non sine communi civium dolore derogatum. Cæterùm in civitate plures aliæ Ecclesiæ visuntur, inter quas eminet Sanctissimæ Annunciatæ Collegiata. Unum Sanctimonialium Cœnobium, unumque virorum Conventualium Sancti Francisci: extra civitatem duo alia spectantur Cœnobia, alterum Capuccinorum, alterum Minorum districtioris Observantiæ. Nec deest Puerorum Seminarium propè Cathedralem ad augendum Ecclesiasticum decorem, nec Xenodochia ad pietatem, nec laicorum Sodalitates ad devotionem servandam. Calatinorum Episcoporum seriem ex monumentis ejusdem Ecclesiæ perscripsit idem memoratus Melchiorius Sanctæ Christinæ de Formicula dignissimus Archipresbyter, de patria, deque Ecclesia Calatina optimè meritus; nos autem cum ab ipso m. s. dono accepissemus, ex eo, aliisque scripturis & monumentis sequentem Catalogum concinnavimus.

Inter has es parochiales excepto Cathedrali.

I. 1. ARIGISIUS inter antiquiores Cajacenses Episcopos, quorum memoria extet, in Diptycis ejusdem Ecclesiæ Episcoporum recensetur, cujus obitus dies in veteri Kalendario notatur 14. Augusti. Cæterum quo tempore ille vixerit, vel quo anno mortalitatem expleverit, ignoratur; ex nominis tamen conjectura Longobardum fuisse volunt, eoque tempore floruisse, quo Longobardi hanc regionem tenuere dominaruntque.

II. 2. GISULPHUS & ipse genere Longobardus Cajacensis Episcopus fuit ann. 776. Adriano primo Pontifice. Post hunc per aliquot sæcula hujus Ecclesiæ desiderantur Episcopi, quorum nomina invidiosa devoravit vetustas.

III. 3. URSUS prædecessor S. Stephani, cujus mentio in vita ejusdem Sancti in veteri Capuanę Ecclesiæ Breviario. *Per idem tempus*, inquit, *defuncto Urso Cajacensi Episcopo, à Pandulpho Principe, & Geriberto Archiepiscopo, atque omni populo, vel clero gratia cunctorum & lætitia Domnus Stephanus est electus, & consecratus Episcopus*. Mors Ursi & Stephani electio incidit in annum Domini 978. ab Incarnatione.

IV. 4. S. STEPHANUS successit Urso anno 978. à Geriberto Capuano Archiepiscopo consecratus. Sedit sanctissimè an. 48. clarusque miraculis ad cœlum evolavit anno 1023 die 29 Octobris ætatis suæ 88. jacet in Cathedrali, cujus vitam recensuit ex veteri Breviario Michael Monachus in 2. parte Sanctuarii Capuani, una cum notis, quæ hic exscribere libet.

Temporibus igitur Landulphi eximii Principis Capuanæ Civitatis fuit quidam vir, nomine Joannes, uxor vero Guiselperta, in loco Lanet scilicet Argenter, infra finem Campaniæ telluris, quibus erat parvulus filius nomine Stephanus, quem illi in cuna positum, puerili affectu educantes, animadverterunt, Domini virtutem jam illius operari infantia. Puer enim paulatim crescebat corporis magnitudine, ut aut omnes mirarentur, non tam materno ubere pastum, quàm cęlesti gratia auctum. Hic autem cum septem esset annorum intra mœnia ejusdem Capuanæ urbis apud Ecclesiam Domini Salvatoris à parentibus scholis traditus est. Hic Dei favente clementia, litteras, omneque Ecclesiasticum officium prę ceteris consodalibus parvo tempore didicit. Quoties ille psallebat, aut legebat, seu vacabat, cælestia semper cogitabat, Deumq; Creatorem habebat, caduca & transitoria penitus respuebat, & ipse ab ineunte ætate castissimus, suos socios castitatem docebat, & quos malè agentes cognoscebat, mellifluis verbis corrigebat, omnes diligebat, & ab omnibus diligebatur. Qui cum talia ageret, ab omni Clero, ipsiusque loci Abbate factus est clericus, & de gradu in gradum ad Sacerdotii est ductus honorem, & non longo tempore post in eadem Ecclesia Abbas ordinatus est. In qua videlicet Ecclesia cum omnibus, quos à die nativitatis suæ habuit, quadraginta quatuor complevit annos. Per idem tempus, defuncto Urso Cajacensi Episcopo, à Pandulpho Principe, qui tunc Capuæ principabatur, filio scilicet prænominati Landulphi Principis, & Giriberto Archiepiscopo, atque omni populo, vel Clero, gratia cunctorum & lętitia D. Stephanus electus est & consecratus Episcopus: In quo videlicet Episcopatu iterum alios quadraginta quatuor explevit annos, & obdormivit in Domino. Hactenus Breviarium. Sanctum Stephanum Episcopatum iniisse anno ab Incarnatione 978. docet Bulla Gerberti Archiepiscopi Capuani post consecrationem ejusdem Sancti scriptam, datamque anno 3. Archiepiscopatus Kal. Novemb. Ind. 8. Contigit igitur ejus consecratio anno 978. ab Incarnatione. Porrò diploma Gerberti cum ipsa consecratione Stephani continet etiam Diœcesis Cajacensis distinctionem, eadem forma, qua deinceps usi sunt Archiepiscopi Capuani, ut Arnulphus anno 1032. in confirmatione Benedicti Episcopi Suessani ut infra: imò hac formula videtur usus fuisse S. Gregor. Mag. lib. 2 c. 11. Diploma Gerberti ab exemplari profert idem Michael Monachus in hunc modum.

Gerbertus Sanctæ Capuanæ Sedis gratia Dei Archiepiscopus fidelibus omnibus orthodoxis, clero, & ordini, & plebi consistenti Cajaciæ Ecclesiæ per Apostolicam institutionem nostro Archiepiscopatui subjectæ dilectissimis filiis in Domino salutem.

Probabilibus desideriis nihil attulimus tarditatis. Fratrem jam & Coepiscopum nostrum Stephanum vobis ordinavimus Sacerdotem: cui dedimus in mandatis, ne unquam ordinationem præsumat illicitam, ne bigamum, aut qui virgine non est sociatus uxore, neque illiteratum, vel in qualibet parte corporis vitiatum, aut expœnitentem, vel Curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, notatumque ad sacrum Ordinem permittat accedere, & si quos hujusmodi forte repererit, non audeat promovere. Afros passim ad Ecclesiasticos Ordines prætendentes, nulla ratione suscipiat; quia aliqui eorum Manichei, aliqui rebaptizati sæpius sunt probati. Ministeria, atque ornatus Ecclesiæ, vel quicquid aliud est in patrimonio ejusdem non minuere audeat, sed augere. Insuper concessimus ei Diœcesim per hos fines ab ipso rivo, qui est juxta Prætamala, & quomodo continet ipse totus Cajaciæ Comitatus, cum istis Ecclesiis, quæ hic subtus declaramus, hoc est, in Baluntanu Ecclesia S. Nazarii, & Ecclesia S. Vitelliani, & S. Cosmae in Vivaru, & S. Forontianus ad Sorba: S. Petrus ad Pile, S. Petrus, S. Angelus ad Palma: Sanctus Felix in Peti: S. Petrus ad Sane: S. Petrus & S. Priscus in Mairanu: Sanctus Joannes, & S. Secundinus in Treple: Sanctus Laurentius, & S. Maria, & S. Matthæus in Puzanu: Sanctus Rufus in Creseranu: Sancta Maria in Vulanu: S. Petrus, & S. Laurentius in Liczanu: S. Angelus, & S. Felix & Sanctus Joannes in Campanianu: S. Petrus, Sanctus Vitus, S. Cosmas in Raianu S. Joannes, S. Maria cum S. Angelo: S. Felix S. Nicandri in Predi Cajaciæ: S. Angelus, S. Salvator, & S. Vitellianus in Campora longa: S. Maurus in Alvinianu: S. Angelus in Auxilio: S. Vitus in Bagr: S. Andreas, & S. Petrus, & S. Vincentius, & S. Andreas, & S. Cæsarius in Traguni: S. Maria & S. Priscus ad Cuulture, S. Laurentius ad Arna, & S. Sebastianus in Squille, & S. Secundinus in Rajanu, & Sancta Maria in Baniolo, & S. Angelus in Pos... cum omnibus Ecclesiis, & terris ad ipsas Ecclesias pertinentes, quæ inter has fines sunt, quæ modo habere & possidere videntur, & in antea pro parte ipsarum Ecclesiarum acquirere potuerit, & cum presbyteris, & cum omnibus Ecclesiasticis Ordinibus ad prædictam vestram Diœcesim pertinentibus excepto, quod non ...

'uncta territoria in Casa Marcella, & Ecclesias, quæ ibidem sunt: & hæreditatem filiorum Andreæ balneatoris, idest Perundo, & Leo & filiis Ursoli, quæ fuerunt & pertinuerunt jam dictæ Sanctæ Mariæ de Peti, per has subtus declaratas fines, prima petia, ubi ipsi sedent, uno latu via antiqua, in latu terra Rodoaldi, in capu via publica, alia capu in Serra de Monte: secunda petia ibi propinquo unu latu terra nominatæ S. Mariæ, & ipso ribo, & aliu latu terra Benevuti cum ipso intersicu nostro: unu capu via publica, aliu capu Deodedi Presbyteri, ipse prędictus intersicus noster, unu latu via publica, aliu latu terra Benevuti, & de fratris ejus, unu capu terra Deodedi presbyteri; tertia pars in Juvenelli, unu latu terra Andreæ cum ipso intersicu nostro, aliu latu terra Paldolfi, quæ fuerunt Summi, unu capu Silica, aliu capu in ribo. Quarta petia ibique, unu latu terra Padulfi, quæ fuit summi, aliu latu via, qui decernit ipsa cava, unu capu in Silice, aliu capu in ribo. Quinta petia ibique unu latu jam fatę Ecclesiæ S. Mariæ, aliu latu Ecclesia Cici, & Musi, unu capu in Silice, aliu capu terra Landulfi, & Cici fratris ejus, ipse fundus propè prędicta s. Maria amba latera ipsius Ecclesiæ S. Mariæ, unu capu in ribo, aliu capu terra, quæ fuit Leopardi. Sexta petia prope S. Angelo ad Palma, unu latu est terra Summi & aliu Lupi clerici, aliu latu terra Landolfi Comitis, unu capu in via, aliu capu terra supranominata S. Maria. Septima petia à Centuru, unu latu terra Martini Turellæ, aliu latu terra Adifulolæ, unu capu in ribo, qui dicitur lata, aliu capu in via publica. Octava petia, quæ dicitur ad Argellatu, unu latu in monte, aliu latu in ribo, qui temporaliter habet aqua, unde capu Landulfi Comitis, alia via antiqua. Nona petia ad Castanesum, unu latu terra Andoaldi & monte, aliu latu terra filii Geremundi, unu capu via publica, aliu capu terra Sabini Clerici, & fratris ejus. Decima petia juxta Ecclesiam supranominatæ S. Mariæ, unu latu terra Andreæ, aliu latu terra Landulfi, & Andoaldi, unu capu in Silice, aliu capu in monte. Talis itaque ordine, & ratione, ut subdentur Archiepiscopatui, aut nostræ Abbatiæ, vel qualiscunque servus nostri Archiepiscopatus, hæreditates habuerint, aut in antea parare potuerint, sive per causationem acquisierint, nostri, nostrorumque successorum sit in potestate: at non dedimus vobis, vestrisque successoribus Ecclesiam S. Angeli in Melanico, quam in nostra, nostrorumque successorum potestate reservamus. De reddituvero Ecclesiæ, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones, quarum unam sibi ipse retineat, alteram alterius pro filiorum suorum sedulitate distribuat. Tertiam pauperibus, & peregrinis. Quartam ecclesiasticis fabricis reservandam, de quibus erit redditurus divino judicio rationem. Ordinationes verò Presbyterorum, seu Diaconorum, non nisi primi, quarti, septimi & decimi mensium jejuniis, & ingressu quadragesimali, mediave, atque vesperi Sabbathi noveris celebrandas. Sacrum autem Baptismi Sacramentum non nisi in Paschali festivitate, & Pentecoste noverit esse præbendum, exceptis his, quibus mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis subvenire. His ergo Sedis nostræ præcepta servantes devotis animis obsequi vos oportet, ut irreprehensibile, placidumque fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum, qui vivit, & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen. Anno Deo propitio, Archiepiscopatus Domini Gerberti Tertii Archiepiscopi in Sacratissima Sede Beati Protomartyris Stephani in ipsa die Kalend. Novembris, Indict. 8.

Ego Aldericus Calactinæ Ecclesiæ Episc. consensi, & subscripsi.
Ego Leo Suranæ Sedis Episcopus, consensi.
Ego Bonus Presb. Card. S. Capuanæ Eccles. me subscripsi.
Ego Joannes Presbyt. S. Capuanæ Ecclesiæ Card. me subscripsi.
Ego Avioaldus, Diaconus S. Capuanæ Ecclesiæ me subscripsi.
Ego Petrus Diaconus S. Capuanæ Eccles. me subscripsi.
Ego Toro Subdiaconus me subscripsi.
Ego Joannes Subdiaconus s. Capuanæ Sedis me subscripsi.

Datum per manum Ioannis Subdiaconi nostri Bibliothecarii in Kalend. jam dictis per suprascriptam Indictionem. Bene valete.

Cum huic bullæ subscribat Episcopus Ecclesiæ Calactinæ, Episcopus Suranæ, alter Aldericus, & Leo alter nuncupatus, dubitatum est, (inquit Monachus,) quænam sit Ecclesia Calactina, quęve Surana. Non defuerunt qui intellexerunt Ecclesiam Calactinam esse Ecclesiam Cajacensem, quasi à Calatia, quod est nomen antiquum civitatis, derivetur. Hi certè falluntur, nam tempore Sancti Stephani civitas dicebatur Cajacia, & derivat nomen Cajaccianus, seu Cajacensis, & si s. Stephanus consecratur Episcopus Cajacię, quomodo potest esse vivus alter ejusdem civitatis Episcopus? Imò si s. Stephanus successit Ursoni Episcopo Cajacciano, ut habet Breviarium, quomodo potest fingi alter Episcopus ejusdem Civitatis illo ipso tempore? imò si fuisset Episcopus, qui vivens renunciasset Episcopatui Cajacciano, ille quidem cum renunciasset loco, & si non dignitati, potuisset quidem dici Episcopus, at dici Episcopus Calactinus, idest Cajaccianus, nullo modo. Legimus in Ptolomeo Calactam in Sicilia, & à Calacta Calactinus in Prisciano: an ergo Episcopus Calactę illo tempore casu apud Capuam morabatur? Ego libenter credam juxta illorum temporum barbaram latinitatem à Cali deductum esse Calectinum, seu Calactinum; Cales autem est civitas Caluorum, ideoque Episcopus Calactinus est qui dicitur hodie Caluensis. Juxta eandem barbaram latinitatem, cum littera o, in, u, transeat, & pro sorores, surores, fit pronunciatio: non dubito Ecclesiam Suranam esse Soranam, idest Ecclesiam in civitate Sora. Hæc Monachi speculatio mihi arridet, & Adelricus adscribendus inter Caluenses Episcopos, quemadmodum Leo inter Soranos recensendus. Antographum autem relatæ bullæ in Ecclesia Cajaciana conservatur.

Habet idem citatus auctor S. Stephanum ortum fuisse in pago, qui Macerata nuncupatur, & ex illa gente, quæ nunc Mencinella dicitur, ex veteri traditione. Vixit Stephanus octuaginta octo annos, ut docet Historia: senio confectus interfuit Concilio Provinciali sub Paldulfo Archiepiscopo, & de occupatoribus bonorum Ecclesiæ Calatinæ conquestus est. Inter monumenta Capuanæ Ecclesiæ inventa est Scriptura vetustate penè exesa; integra tamen in his, quæ ad hanc historiam faciunt. Verba sunt.

Paldulphus humilis Archiepiscopus, &c.

Quod dum residerem in Aula S. Dei Genitricis & Virginis Mariæ, Sanctorumque Protomartyris Stephani, & Agathæ cum reliquis Coepiscopis Suffraganeis nostræ Sedis, & cum Sacerdotibus, ac Diaconis, & in circuitu nostro astaret agmen reliquorum Ordinum Ecclesiasticorum, ad Sanctam Synodum celebrandam, tunc in conspectu omnium surrexit de sabsellio Stephanus Confrater, & Episcopus Calatianæ Sedis, & cœpit dicere tam mihi, quam etiam omnibus residentibus, atque astantibus: scire vos volo Domini & Confratres, quod sedes mea ad nihilum redacta est ab illis, qui ejus hæredes esse permanserunt: sed cum prædicti Confratris nostri vox ob infirmitatem & senium ita tenuis ab ore ejus progrederetur, ut ad aures omnium minus perveniret, cœpit humilitas mea tunc alloqui, ut vel ipse sic loqueretur & sermo ejus clarè ad aures omnium pertingeret, vel vocaret unum ex suis, qui pro ejus vice, ea, quæ ipse dicere non valeret, ediceret. Tunc accersitus est Joannes Diaconus suę Sedis, & injunxit ei, ut in conspectu omnium ediceret, quę & qualia damna ab invasoribus hęreditatum sustineret. Ad hęc humilitas mea præcepit eidem

Diacono, ut nominatim ediceret, qui essent invasores quique laici. Tunc ille in primis nominavit Landonem filium Sigenulphi Comitis, & Adenulphum filium Adenulfi Comitis, & dixit, ut illi invasissent Curtem S. Cosmæ, &c. Hæc Synodus fuit celebrata anno 1007. vel ante; nam anno 1008. Adenulphus reperitur Archiepiscopus; ideoque extremum tempus Paldulfi non excessit ann. 1007. S. Stephanus agebat ann. 72. Obiit S. Stephanus anno ab Incarnatione 1023. à nativitate 1025. de ejus sepultura, in actis inventionis ejus ita scribitur. *Enimverò pensitarunt Calatini cives, ad devotionem recolendam, ut reconditi ipsius venerabilis corporis extaret articulus digiti manus benedictæ quotannis populo, celebritatis suæ die solemni in missa ostendendi, nec minus osculandi. Custodiebatur interim in sacrario sub digitali argenteo modulo. Proinde sacello cum altari erecto super pavimento ferrea cancellatura cingente aliquale bustum . . . fabricaverunt è regione versus illud corpus honestiferum, ullis ossibus positis intus: jugiter accensa lampade, quare opinaretur quivis latitare ibi reliquias, de quibus loquimur sacras: excolebant seduli quando minimè deerant exoratæ divinæ gratiæ dona confugientibus illuc. Terruerunt Calatini, ne furto daretur Sanctus desiderabilis; præsertim confinibus Capuæ & ideo sic studiosissimè absconderunt.* Inventum est sacrum Stephani corpus anno 1512. eo ipso in loco, ubi reconditum fuerat à Vincio Maffio Episcopo Cajacensi. Festum hujus inventionis celebratur octavo die Pentecostes, depositionis verò die 29. Octob. Idem Vincius Episcopus nobile Sacellum in eadem Cathedrali erexit, in quo ossa ejusdem S. Stephani religiosè asservantur, ibique ante Altare hæc leguntur in marmore verba.

Divi Stephani caput & ossa. Hinc exhumata Vincius Salernitanus tunc Calatinus Episcopus cum Populi applausu, Pulpito recondi curavit. Anno Dom. MCCCCCXII. XXIII. Maji.

V. 5. S. FERDINANDUS *a* natione Hispanus, cum in Italiam venisset, ac in Campaniæ urbem Calatiam se recepisset, eam doctrinæ, & sanctitatis laudem assecutus est, ut mortuo Episcopo Calatino, illi subrogatus fuerit. Multis clarus miraculis apud Albinianum Calatinæ Diœcesis oppidum obdormivit 5. Kal. Julii, ibique honorificè conditum est, ubi etiam ob ejus super ægrotis signa virtutum magnam venerationem habet. Extat illi Ecclesia Campestris dicata apud oppidum prædictum, quæ inter Calatiam occurrit, & Aliphas. Hæc Ferrarius in Catal. Sanctorum Italiæ ex monumentis Ecclesiæ Albinianen. Tempus quo hic Sanctus Episcopus vixit, haud hactenus sciri contingit. Ejus sanè corpus in ea Ecclesia inventum est anno 1620. die 9. Augusti à Paulo Philomarino Episcopo Cajacensi in majori Altari ejusdem Ecclesiæ reconditum, partem tamen solemni ritu translatam in Cathedralem, ac sub Altari S. Stephani idem collocavit.

a De eo Acta Ss. Junii t. 5. p. 130.

VI. 6. JAQUINTUS ab Adenulpho Capuano Archiepiscopo consecratus est hujus Ecclesiæ Episcopus anno sal. 1024. ut in bulla ejusdem Adenulphi, quam extare dicunt in Archivio ejusdem Ecclesiæ; nos eam non vidimus, ejus etiam mentio in documento Gerardi Herniensis Episcopi ann. 32. Principatus Pandulphi Capuæ Principis, & 26. Adenulfi Archiepiscopi videtur successisse S. Stephano, non Ferdinando.

VII. 7. CONSTANTINUS Episcopus Cajacensis subscripsit Bullæ Urbani II. an. 1098. pro Monasterio S. Stephani in Nemore Squillacensis Diœcesis.

VIII. 8. PETRUS præfuit Ecclesiæ Cajacensi anno 1106. Is cum Roberto Rainulphi Normanni filio Comite Cajacensi Ecclesiam Sanctæ Crucis dono dedit, perpetuoque attribuit Monasterio, & Monachis S. Laurentii de Aversa, ex monumentis illius Monasterii.

9. THOMAS anno 1109. vivebat. IX.

10. VRSUS hujus nominis secundus ann. 1117. usque ad annum 1122. de eo in monumentis habetur mentio. X.

11. STATIO, seu STATIONUS ante annum 1133. Episcopus Cajacensis fuit ordinatus; quo Præsule eo anno Innocentius II. Ecclesiam Cajacensem nobili privilegio condecoravit, & Diœcesim distinxit, quod deinde Adrianus IV. confirmavit. Eidem Stationi quædam bona vendidisse Richardum Rainulphi Comitis Cajacensis fratrem, ejusq; uxorem Mariam filiam quondam Gregorii Comitis innuit documentum inquisitionis factæ sub Federico II. Imper. in gratiam Jacobi Episcopi Cajacensis in hæc verba. *Quidam Albertus, & quidam Teotonicus, qui habent feuda in Cajacia, habuerunt inde privilegia per Dominum Imperatorem Henricum. Item post discessum illius Dom. Rogerius de Domino Rodualdo tenuit Castrum Fæminarum cum dicta Astanza Angli, molendino & tenebat illud pro Curia Domini Imperatoris. Item quia Dom. Rogerius serviebat Dom. Imperatori, sicq; fuit mortuus in servitio Domini Imperatoris. Item testes viderunt Anglum teneri à Domino Rodualdo. Item quod tempore Regis Guglielmi Dominus Rogerius de Sanglo tenuit Anglum cum hominibus. Item pro parte Cajatianæ Ecclesiæ probatum invenimus, quod ann. 1134. mense Aprili Riccardus miles Domini Rainulphi Comitis fratris, & mulier nomine Maria filia quondam Domini Gregorii eximii Comitis vendiderunt terras & homines, & molendina infra fines Civitatis Calatiæ, scilicet in loco, ubi dicitur Anglus Stationi Episcopo Calatino. Item quod tempore Regis Guglielmi Ecclesia Cajatensis tenuit, & possedit Anglum, & fructus inde percepit, &c.* Inter monumenta hujus Ecclesiæ reperitur confirmatio, seu cessio horum bonorum eidem Stationi à Rainulpho Comite asserta eodem anno 1134. Ejusdemque Comitis extat juramentum Stationi Episcopo tenoris sequentis. XI.

Ego Rainulphus Dei gratia Comes, juro & promitto tibi Domino Stationi Episcopo, quod usque ad Kal. 5. Octobr. primò venturas assignabo tibi formam proprietatem tuæ Ecclesiæ, & in possessionem ponam te, & eandem Ecclesiam de toto feudo, quod Balcolinus miles tenuit de intus Cajatiam, & de foris infra finem ejusdem Civitatis, præter domum, quæ est infra Castrum & præter terram, quam Malcerius vendidit Rogerio filio Altardi de Albintano, & præter terram, de qua Giraldus & Gismundus singularem calumniam moverunt, quæ est in loco Carpanito. Si nos enim præjudicium providerimus sine fraude, quam tibi promittamus, & post assignationem, & donationem . . . . . . & eidem Cajactianæ Ecclesiæ fecero de eodem feudo, & non ero tu facto, concilio, seu consensu, quod tu, vel tui successores in toto, vel in parte perdatis, sed adjuvabo eandem Ecclesiam, & te, tuosque successores, illud tenere, defendere, contra omnes homines, qui in toto, vel in parte auferant, vel auferri consentiant, neque faciam. Hæc omnia observabo sine fraude, & malo ingenio. Et sic Dominus me adjuvet, & hæc sancta quatuor Evangelia Domini. Hoc actum est coram Domino Roberto Capuano Principe, & Dom. Henrico Agathæ Episcopo, Joanne Abbato Diacono ejus, Riccardo Advocato, Zoffo Curolo milite, Filippo Judice Capuano, & Vrsone Judice Agathæ, & Presbytero Hisembrando præfati Principis Capellano, Petro Presbytero Cajactianæ Ecclesiæ, & Guglielmo ejusdem Ecclesiæ Diacono.

Quo anno verò Stationus ex hac mortali vita discesserit, vel quot annos hanc rexerit Ecclesiam, non habemus; mortuus tamen videtur sub Guilielmo Rege.

12. VVILLELMUS Mansonis q. filius, XII.

ger-

A germanus frater Landulphi militis de Calatia, patriæ fuit Episcopus anno 1155. hujus mentio in monumentis Cavensis Monasterii, ubi pater & frater ejusdem memorantur. Hunc existimo Cajacensem Episcopum, qui ab Alexandro III. Papa ab Episcopatu una cum Vellano Episcopo, Simoniacus repertus, ejectus, privatusque est anno 1168. ut scribit Auctor gestorum Alexandri, quæ m.s. asservantur in Bibliotheca bo. me. Constantini Abbatis Cajetani, quam Anicianam vocant, neque ulla alia de Vvillelmo extat memoria.

XIII. 13. JOANNES Cajacensis Episcopus potuit successisse Vvillelmo eodem anno quo ille è Sede ejectus est ano. 1168. hic an. 1175. à Guillelmo Rege confirmationem bonorum Ecclesiæ suæ recepit, qui eodem anno excessisse videtur, cum eo ipso anno Guillelmum sequentem habeamus Cajacensi præfuisse Ecclesiæ.

XIV. 14. GUILLELMUS hujus nominis secundus Raymi filius, patriæ Episcopus præficitur eodem anno 1175 qui obiit ann. 1181. cujus obitus dies
B memoratur in emortuali Cœnobii Monialium S. Joannis de Capua; *V. Id. Januarii obiit Guillelmus Episcopus Cajacensis anno* 1181.

XV. 15. ROFFERIUS, seu Goffredus præfuit anno 1183 sub Lucio III. Papa, de quo nulla alia extat mentio in monumentis Calatinis.

XVI. 16. Ursus III. statim Roffredo successit circa annum Domini 1191. longo tempore hanc administravit Ecclesiam, cum ad annum usque 1224. ejus memoria extet, sub quo, ut notatur in veteri Kalendario hujus Ecclesiæ; *In vigilia Adventus Domini cecidit Episcopium Calatinum* 1199. *sub die* 28 *Novembris*.

XVII. 17. JACOBUS vixit temporibus Gregorii IX. ac Federici II. Imp. à quo pro libertate Ecclesiastica, proque Summo Pontifice, cujus erat chacus, exilio mulctatus est anno 1238. tulitque per summam injuriam quendam intrusum in sua Ecclesia, nomine Andream anno 1239. quem deinde vel ejecit de Sede Federicus ipse, vel Innocentius IV. Papa, cum
C in monumentis plura reperiantur acta sub eodem Jacobo ab anno 1244. usque ad 1253. quo post conditum testamentum, hæredemque institutum Thomam Thomæ sororis suæ filium, mortalitatem explevit.

XVIII 18. NICOLAUS Joannis Minadæ ac Realis filius, Cajacensis civis successit Jacobo anno 1253. obiit anno 1257.

XIX. 19. ANDREAS Richardi filius præfuit huic Ecclesiæ post Nicolaum; paucos sedit annos, & cum suæ ultimæ voluntatis tabulas condidisset die 18. Julii 1272 mortem obiit.

XX. 20 Fr. JOANNES, Ordo, & patria ignoratur, demortuo Andrea substituitur Episcopus, cujus prima mentio in regio reg. Neap. sub Carolo I. Rege *Anno* 1274. *die* 30. *Aprilis*, *Ind.* 2. *apud Cajaciam quidam Civis Cajaciæ & ejus Diœcesis Vassalli majoris Ecclesiæ Cajacianæ venerunt more solito in festo Paschæ Resurrectionis Domini ad visitandum vener. virum Dominum Joannem Cajacianum electum, & ipse electus, prout condecet, tanquam
D Vassallos suos benignè recepit, & post paucam horam requisivit eos ut deberent præstare sibi juramentum fidelitatis & homagii pro parte ipsius Ecclesiæ, ut ab antiquo homines & vassalli prædictæ Ecclesiæ antecessoribus suis pro parte ipsius Ecclesiæ præstare consueverunt, qui juraverunt ei fidelitatem. In Cornello alii Cives juraverunt similiter fidelitatem.* Eidem Joanni Carolus Rex anno 1275. decimas, quas supra feudalia bona habet Cajacensis Ecclesia intra civitatem liberaliter concessit, ac relaxavit, sequenti verò anno Joannes fato functus est.

XXI 21. ANDREAS II. hac Sede potitus est statim defuncto Joanne 1276. cui anno 1282. Joannes Gilgnettus Cajacensis Civitatis Dominus quædam stabilia bona extra mœnia ejusdem urbis in loco S. Angeli *alla Piana* dicto est elargitus ad salutem animæ suæ patrisque sui Guillelmi, qui à Carolo Pri-

A mo Civitatem pro se, suisque successoribus dono acceperat. Joannis filia fuit Margarita insignis Heroina ex hac gente postrema, uxor Jo. Thomæ Sanseverini Marsici Comitis, & Magni Regni Comestabilis, ex quorum conjugio natus est Antonius Marsici & Cajacensis Comes. Obiit Margarita anno 1319. Andreas verò Episcopus defunctus est anno 1283. ut in Emortuali hujus Ecclesiæ describitur.

22. GIRALDUS Narniensis, vel, ut alii volunt, patria Mutinensis, hac Sede potitus est anno 1283. sequenti adfuit consecrationi Cathedralis à Gerardo Cardinali Sabinensi Apostolico Legato in honorem S. Stephani celebratæ, cujus memoria visitur in lapide hisce verbis conscripta, à Jacobo Lutio Episcopo renovata anno 1494. XXII.

M. CC. LXXXIIII. Sedente Martino IIII. Pont. Max. Gerardus Cardinalis Episcopus
B *Sabinensis Apostol. Sedis Legatus Ecclesiam Cajacensem consecravit XI. KL. Augusti in honorem Divi Stephani Pontificis Cajacensis, assistentibus Aversano, Sanctæ Agathæ, Cajetano, Ogentino & Cajacen. Præsulibus, & ædem ipsam visitantibus in anniversario dedicationis die, & VIII. sequentibus XL. dies de vera indulgentia dedicans, & quilibet ex assistentibus concessit, quæ latius per eorum literas declarantur. Jacobus Lutius Cajacensis Antistes D. Stephani successori immeritus in ejus memoriam fecit M CCCCXCIV. Nonis Maii.*

Extabat quoque in eadem Cathedrali alia inscriptio in quadam tabula marmorea, ubi Jonas Propheta in mare projectus mirabili artificio insculptus cum inscriptione, rudi quidem minerva exarata, in eaque memorabantur Gerardus ipse cum præde-
C cessoribus suis, Andreas, & Joannes in hæc verba.

Mille ducentenis cum sexto septuagenis
Hoc opus expletur à Præcedente jubetur,
Giraldi cura signatur quoque figura
Collatis annis fratris sub sede Joannis.
Andreas fieri, Christus velit huic misereri.
Matthæusque Comes fuit ipsi Nuntia Promes.

Giraldus transtulit, accedente voluntate Capituli, Sacellum S. Mariæ Magdalenæ in Episcopio prope factam Turrim anno 1293. quo diem suum clausit extremum 18. Septembris.

23. PETRUS ab anno 1294. usque ad 1308. Cajacensem Ecclesiam tenuit, defunctusque est eodem anno die 26. Maii: de eo fit mentio in regio regest. anno 1298. & in consecratione cujusdam altaris Ecclesiæ Cathedralis Sanctæ Agathæ anno 1304. XXIII

D 24. JOANNES III. statim successor datus est Petro eodem ann. 1308. & die 21. Decembris ejusdem memoratur in regio regest. cum Ecclesiam S. Azzariæ de Dragone ad Episcopatum suum pertinentem cum nonnullis bonis perpetuò livellario nomine alienasset. Oportet hunc obiisse eodem anno, cùm sequenti alius præesset huic Ecclesiæ Episcopus. XXIV

25. THOMAS de Paschasio, aliis de Antignano Capuanus electus fuit Episcopus post Joannem: de quo in quodam monumento. *Anno* 1309. *sub Carolo II. die* 27. *Martii* 7. *Indict. apud Cajaciam Dominus Thomas Cajacianus Episcopus concedit quasdam terras sunt in Castro Cornelli quibusdam Vassallis dicti Domini Episcopi, qui Vassalli dederunt & solverunt dicto Episcopo uncias duas auri pro faciendo Campanam pro servitio ipsius Ecclesiæ.* Porrò in Campana majori Cathedralis leguntur hæc verba, quæ factum indicant. XXV

Chri-

† *Christus vincit,*
† *Christus regnat.*
† *Christus imperat.*
Anno Domini M. CCC. VIIII VIII. Ind. Dominus Thomasius de Capua F F. hoc opus.
† *Me SCA Sp. ast. Dom. & Patriæ liberationem Verbum caro factum est.*

Anno 1311. Thomas una cum Federico Episcopo Calvensi Ecclesiam S. Michaelis de Casanova Capuanæ Diœcesis consecravit, quod ad posteros perennarunt quædam verba in plumbea lamina nuper inventa in eadem Ecclesia.

Anno M.
CCC. XI *Episcopus*
Thos. Cajattiani
Episc. Federicus
Calvensis consecrarunt
Ecclesiam S.
Michaelis
Archangeli
in honorem S. Johis
Capuani Monasterii
sub Abbatissa Galgan.

Valuit deinceps Thomas gratia, & auctoritate apud Robertum Regem, à quo in Aprutina Provincia de rebus gravibus missus est anno 1326. Erat enim egregiis virtutibus, & prudentia exornatus, quibus Ecclesiam sibi commissam eximiè rexit ann. 24. & cum Sacellum D. Thomæ sacrum in Cathedrali condidisset, domosque pro se, suisque successoribus in oppidis Campagnani, & Pontis Latonis exædificasset, viam universæ carnis ingressus est anno 1333. 14 Augusti, sepultusque est in supramemorato D. Thomæ Sacello.

XXVI 26. JOANNES Muctula Neapolitanus demortuo Joanni successit anno 1333. eidemque adhuc electo Joannes XXII. Papa hanc scripsit epistolam ad favorem Cœnobii Ferrariensis Ord. Cisterciensis Theanæ Diœcesis, ab exemplari exscriptam.

Joannes Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Joanni Muctolæ electo Cajacensi Salut. & Apost. bened. Dilectorum filiorum . . . Abbatis & Conventus Monasterii B. Mariæ de Ferraria Cisterciensis Ordinis Theanen. Dioc. precibus inclinati præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenus ea, quæ de bonis ipsius Monasterii alienata inveneris illicitè, vel distracta ad jus & proprietatem ipsius Monasterii legitimè revocare procures. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante compellas veritati testimonium perhibere. Dat. Avenion. Idus Decembris, Pontificatus nostri anno 18.

Hujus Episcopi frequens mentio est in monumentis Episcopii usque ad annum 1355. Parum deinde supervixit, ejusque obitus dies memoratur in veteri emortuali 21. Augusti.

XX VII. 27. Fr. ROGERIUS, Ordinis Minorum alumnus, à Clericali Senatu electus, confirmatusque est, deinde à Romano Pontifice, de quò plura extant in Cathedralis Archivio actorum instrumenta ab anno 1360. ad annum 1368 Hujus non meminit doctus noster Vvadding. in Annal. Minorum.

XX VIII. 28. GREGORIUS anno 1368.

XXIX 29. Fr. FRANCISCUS Ordinis Minorum reperitur Episcopus hujus sedis anno 1372. de quo mentio in quodam venditionis instrumento. *Anno 1387. sub Carolo III. Rege die 17. Augusti 10. Indict. in Castro Albintani Frater Franciscus Episcopus Cajactianus assentitur cuidam venditioni terræ reddititiæ Sede Episcopali.* Hic anno 1. Urbani VI. die 5. Id. Novemb. ab eodem Pontifice cum aliis Episcopis adhærentibus Clementis VII. Antipapæ omnibus dignitatibus privatus est, dirisque involutus, ut ex Bulla ejusdem Pontificis ad Raymundum

A Ord. Præd. Capuanum mihi videre contigit, quæ asservatur in Archivio Cœnobii S. Dominici Senensis.

30. MARTINUS fortè intrusus an. 1385. XXX.

31. BARTHOLOMAEUS, cujus mentio anno 1385. hic mortem obiit sub Bonifacii IX. obedientia anno 1391. ut in lib. Provisionum Prælatorum. XXXI

32. JOANNES Antonellus de Gattulis, Clericus Cajetanus, defuncto Bartholomæo sublectus est à Bonifacio IX anno 1391. 3. Id. Januarii, obiit 1393. ex lib. oblig. Prælat. sub eodem Pontifice. XX XII.

33. FRANCISCUS immediatè successit an. 1393. 13. Octob. recognovit sacrum Collegium pro Joanne prædecessore suo, ac pro Bartholomæo item suo prædecessore, ita in prænot. lib. oblig. Decessit anno 1404. XX XIII.

34 ANDREAS Sinesvo, Aversanus, Episcopus Potentinus, ad hanc sedem translatus est per obitum Francisci 15 Kal. Decembris 1404. Abbas B fuit Commeodatarius Cœnobii S. Salvatoris propè Thelesiam Ord. S. Benedicti. Mortem obiit anno 1422. die 12. Junii ex citato emortuali libro. XX XIV.

35. JOANNES de Aversa, Primicerius Neapolitanæ Ecclesiæ, ad hanc sedem promotus est à Martino V. Papa anno 1422. die 2. Non. Julii. Sedit ann. 23. excessit verò anno 1445. cujus donationes aliquæ ad favorem Canonicorum suæ Ecclesiæ elargitæ extant in Capitulari tabulario, ejusque electio in actis Consistorialibus Martini prædicti Papæ V. XX XV.

36. ANTONIUS de Herrico, Joannis, & Brisellæ Egittiæ filius, nobili genere natus. patriæ Episcopus ab Eugenio IV. est adlectus anno 1445. die 22. Apr. cum antea ad id munus defuncto Joanne a Cajacensi Capitulo fuisset evocatus, quam electionem irritavit Eugenius, deinde ex plenitudine potestatis illum præfecit in Pastorem. Vir egregius, omnique laude dignissimus, cum 17. annos eximia virtute hanc rexisset Ecclesiam, præclaris C operibus dives, ac sella vita functus est anno 1472. die 24. Aprilis: jacet in Cathedrali propè chorum S. Gregorii, quod ipse exornaverat cum hac brevi inscriptione. XX XVI.

Præsulis Antonii de Herrico
civis Calatini hac in fossa ossa
quiescunt, qui diem suum in Domino clausit
M. CCCC. *L. XXVII.*
XXIV. Aprilis.

37. JULIANUS Myrtus Frangipanus clara stirpe natus apud Calatinos patrem habuit Anellum Viti filium: electus est in successorem Antonii a Sixto IV. an. 1472. 2. Id Maii. Vir in Romana, regiaque Curia non solum ob generis claritudinem, verum etiam ob rerum peritiam, prudentiamque in agendis conspicuus summam apud omnes gratiam, existimationemque collegit, præcipuè apud D Ferdinandum primum Regem à, quo anno 1474. Almi Neapolitani Studii Gubernator, major Regis Capellanus, Regiusque Consiliarius in demortui Petri Bruscæ Hispani Aversani Episcopi locum adlectus est. Præfuit Cajacianæ Ecclesiæ ann. 9. regiaque gratia ad Tropejensem Ecclesiam translatus est anno 1480. die 16. Junii; vixit deinde ab hac translatione ann. plus minus 20. ac an. 1499 die 26. Septembris Tropeæ, corporis vinculis solutus in Cathedrali conditus est. Ejus gentiles in majori Ecclesia Cajacensi honorarium tumulum excitarunt cum hac brevi inscriptione. XXX VII.

Julianus Myrtus Tropejensis
Episcopus, olim Cajacensis obiit
anno Domini MD.

Annus 1500. appositus in hac inscriptione corrigendus est. cum revera Julianum mortem obiisse

anno 1499. ut Acta referunt Conſiſtorialia, & in Emortuali Cajacenſis Eccleſiæ annus, dieſque obitus deſignatus ſit 26. Septembris 1499. In Aedibus Myrtanorum Calatinæ civitatis hæc de Juliano viſitur inſcriptio,

Julianus Myrteus Epiſcopus Tropejenſis, olim Cajacenſis, Invictiſſimi, & Sereniſſimi D. Ferdinandi de Aragonia Siciliæ Regis, major Capellanus, & Conſiliarius, ac Almi ſtudii Neapolitani Gubernator Anno Domini M. CCCC. LXXXXII.

XXXVIII. 38. JACOBUS de Lutiis, Civis & Archipresbyter Sutrinus, I.V.D. clariſſ. ac utriuſque Signaturæ Referendarius, à Sixto IV. adlectus eſt Epiſcopus Cajacenſis die 16. Junii 1480. hæc acta referunt Conſt. cujus memoria extat in lapide conſecrationis Cathedralis ab ipſo renovatæ an. 1494. ſub Julio II. volunt defunctum fuiſſe.

XXXIX. 39. OLIVERIUS Cardinalis Carrafa hanc habuit Eccleſiam commendatam, quam liberè dimiſit anno 1507.

XL. 40. VINCIUS Maſſa a nobilis Salernitanus, antea Epiſcopus Signinus, ad hanc Cajacenſem Eccleſiam translatus eſt à Julio II. anno 1507. die b 12. Aug. Vir doctrina clarus, peritiaque, tum Græcæ, tum Latinæ linguæ celebris, Theologus eximius in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. fuit, quem Cardinalem adoleſcentem inſtituerat, quamobrem eximiè eidem charus fuit, adeoque apud ipſum ejus exiſtimatio claruit, ut illum in Cardinalium numerum cooptandum deſignaret, ni immatura mors eum eripuiſſet. Qui cum verbo, & exemplo oves ſibi à Domino creditas per annos 11. inſtituiſſet, Salerni excedens anno 1518 c. in Sacello ſuo S. Nicolai de Palma ſubtus aquam ſepeliri voluit, ubi habet hoc epitaphium.

a Seu de Maſſeis. De eo agit Toppius in Bibl. Neapol. p. 120. & Mazza de rebus Salern. p. 75. Morand.

b Die 9. Julii.

c An. 1517.

D. O. M.

Vincio Maſſæ Præſuli Calacienſi Dec. & Sac. Theol. Doct. Leone X. Pont. Max. ob ſingularem doctrinam, & vitæ integritatem, & innocentiam quod XV. ann. Cardinalis ab eo fuerat eruditus, ad Cardinalatus ampliſſimam dignitatem accerſito & ob ejus immaturam mortem non conſecuto. Præſuli opt. piiſſ. cui datum eſt in Æde Cajacenſi corpus Beati Stephani, quod hactenus latuerat invenire, Michael Maſſa vir clarus vita functo in ſublimi F. C. anno poſt LXVI. Tridentini Concilii præcepto è ſublimi in humili poſito corpore, atque integrè reperto, cum ſumma populi admiratione, & pietate odorum ſuavitate afflante. Joannes Baptiſta, & Abbas Sebaſtianus Maſſæ germani fratres Jureconſulti patris pietatem ſecuti PP. an. M. DLXIX.

Sebaſtianus, qui cum fratre Joanne Baptiſta Cenotaphium poſuit, nepos fuit Vincii, & Epiſcopus Cariatenſis in Calabria ſub Gregorio XIII. vir præclarus, de quo ſuo in loco.

XLI („ ANDREAS *Cardinalis de Valle electus 2. „ Decembris 1517. extitit ad tempus poſt demortuum „ Vincium hujus Eccleſiæ Adminiſtrator, donec in „ locum Vincii eam aſſumpſit in titulum proximè enu„ merandus Bernardinus. Ita ex actis, & ſchedis „ conſiſt. ex quibus etiam colligitur Vincium obiiſſe „ ante an. 1518. in ſerie enim Ughelliana is annus „ perperam adnotatur.* Lucentius)

41. GALEATIUS d Butrigarius, Bononienſis, Alexandri filius, ingenuus vir, & celebris Juriſconſultus, cum in Hiſpania apud Ferdinandum Catholicum Regem pro Leone X. Pontif fungeretur legatione die 10. Decembris 1518. ſublectus eſt Cajacenſis Epiſcopus in defuncti Vincii locum publico in Conſiſtorio referente eodem Pontifice. Cæterùm Galeatius poſt decem dies ab obtenta dignitate, id eſt antequam nuncium collatæ dignitatis potuiſſet accipere, fato functus eſt, ibidemque ſepulchrum habuit. Ejus gentiles Bononiæ in Eccleſia S. Franciſci eidem memoriam excitarunt nobili conſtituto tumulo cum cœnotaphio, in quo per ſummam inſcitiam pro Cajacenſi dignitate, Cajetanam appoſuerunt in hunc modum.

d Hic electus fuit Cajetanus Epiſcopus, ut ex Epitaphio.

Reverendo Domino Galeatio Butrigario Epiſcopo Cajetano Juris utriuſque conſult. ac Sedis Apoſtolicæ per luſtrum apud Ferdinandum Regem Hiſpaniæ Nuncio in medio ætatis, ac honoris rapto: vixit annos XLI. menſ. X. Deceſſit anno Chriſti M. D. XVIII.

XLII 42. BERNARDINUS de Chiero, vel Claro, Etruſcus de Prato nobili oppido. („ *Ordinis Mi„ norum Conventualium Generalis*) Athenarum Archiepiſcopus, Leoni X. Papæ familiaris & ſummè gratus, Cajacenſis Epiſcopus ab eodem delectus defuncto Galeatio electo, anno 1520. die e 21. Maii. Præfuit ann. 2. menſes aliquot, obiitque anno 1522. ut in actis Conſiſt. habetur.

e Die 1. Junii in locum Vincii, ut produnt Acta Conſiſt.

XLIII. 43. VIANESIUS de Albergatis, Bononienſis, vir ſummo loco natus die 12. Novembris 1522. ſub Adriano VI. Papa evaſit Cajacenſis Epiſcopus, in eaque dignitate obiit.

(„ *Viannefius de Albergatis, Patritius Bono„ nienſis in locum demortui Bernardini ſucceſſor da-*

tus

A ,, tus 29. Octobris 1522. *Hic à Leone X. missus ad Regem Hispaniarum Nuncius; secutaque morte Pontificis à supremis Ecclesiæ Senatoribus successor electus est Adrianus Cardinalis Trajectensis, absens à Comitiis, & in Hispania degens, qui retento priori nomine Adrianus VI. nuncupari voluit. Ad hunc ergo ex munere accessit Viannesius, eique Patrum electionem nunciavit, sed cum advertisset eum ancipiti animo subsistentem, & improspere electioni assentiri, patria usus libertate electo sic allocutus est:* Renuatur ergo hic summus Pontificatus, dum tam lenta hilaritate suscipitur. *Verum in Italiam ut cito adveniret Adrianus, Viannesius etiam disperso proprio ære ei præsto fuit, ut literæ originales ejusdem Viannesii testantur ad Philippum germanum fratrem scriptæ die 1. Martii 1522. quas mihi exhibuit consueta benignitate erga meam personam Emin. Cardin. Nicolaus Albergatus Ludovisius Episcopus Ostiensis. Mansit deinde in curia Viannesius, & in*

B ,, *direptione urbis domesticæ supellectilis jacturam passus est. Fuit vir summè litteratus: ejusdemque amænioris literaturæ libros, eodem præbente Cardinali, vidi ipsius caractere notis, & glossis illustratos, inter quos extat Cicero de Oratore. Floruit alter Vianesius Albergatus Urbis Pretor, & Procamerarius sub Paulo II. de quo Ciaconianum opus sub Paulo II.* Lucentius.)

XLIV 44. ASCANIUS Parisanus, Tolentinas, creatus est Cajacianus Episcopus post Vianesium (,, *die* ,, 2. *Jan.* 1528) Hanc Ecclesiam liberè dimisit ad

XLV favorem ANTONII MARIÆ de Monte Archiepiscopi Sipontini die 3 *a*. Maii 1529. translatus antea ad Ariminensem Ecclesiam cessione ejusdem Archiepiscopi, qui Cajacensis Sacerdotii paulò post dimisit administrationem die 28. Junii ejusdem anni. Ascanius verò sub Paulo III. evasit S. R. E. Presbyt. Card. de quo vide tom. 2. in Catal. Ariminensium Præsulum.

a Die 25. Martii.

XLVI 45. ALEXANDER Myrtus, Vitalis filius, Juliani superioris nepos, ob egregias virtutes, nobilitatemque familiæ suæ electus est patriæ Episcopus die 18 *b*. Junii 1529. à Clemente VII. Octo omninò annos vir doctissimus, ac piis moribus exornatus Cajacensem Ecclesiam rexit, eamque liberè dimisit anno 1537

C

b Die 13. Junii ex Actis.

XLVII. 46. FABIUS Myrtus, Petri filius, Alexandri nepos, eo cedente, patriæ Antistes cooptatus est à Paulo III. anno 1537. die 30. Julii. Hanc ille Ecclesiam diuturniori mora administravit, eximiaque sua virtute adeò Christiano orbi inclaruit, ut dignissimos inter ejus ævi Antistites habitus sit. In explicandis enim negociis valuit plurimùm, quamobrem à Summis Pontificibus non semel in Gallias, Belgium, aliasque Provincias ad Reges & Principes Legatus est. Bononiam, Umbriam sua virtute frænavit, Concilio Tridentino inter Patres assedit, ad cujus normam, Clerum, populumque sibi commissum, convocata Synodo instituit. Cathedralem Ecclesiam vario, pretiosoque cultu donavit. Episcopium auxit, & ad commoditatem exornavit: vir sanè singularis integritatis, tantæque morum suavitatis, charitatisque in omnibus, ut omnium ordinum hominum amorem promeruerit.

D Quinque supra triginta annos hanc rexit Ecclesiam, & ad Nazarænorum Archiepiscopatum translatus est ann. 1572. In eoque munere multis deinde pro Romana Ecclesia exantlatis laboribus Apostolicus Nuncius Parisiis, ætatis suæ 73. salutis verò anno 1587 die 18. Martii mortalem vitam amisit, ibique sepultus nobili Cœnotaphio cohonestatus est, quod leges una cum reliquis ejus virtutibus in nostra Nazarænorum Archiepiscoporum serie. Cæterum placuit hic exscribere Fabii Epistolam ad Cajacenses suos datam, dum invitus ad secundam traduceretur Ecclesiam, quæ quidem digna mihi visa est, ut hic perennetur. *Alli Signori Eletti del governo di Cajazzo. Iddio sà ch' io mi partii di Francia con fermo proposito di venirmene à risedere e satisfar al*

A *debito mio in quella Chiesa, e di questo popolo tutto. e riposarmi anco hormai dalle fatiche del mondo. Ma esso Dio benedetto, che col consiglio suo divino dispone sopra li consigli nostri humani hà disposto altrimenti, che volendo N. S. servirsi di me anco per qualche tempo di più, m'hà permutato da quella, alla Chiesa di Nazareth, ch'è di nulla, ò poca cura, che non hà di bisogno così della residenza del Prelato, con provedere à quella di Cajazzo della persona d'Otta- vio mio nepote, che così come io l'amo certamente più per la bontà sua, che per l'attinenza del sangue, così n'hò sentito piacere più per il servitio, e beneficio, che spero debbia ricevere quella Chiesa, e Città tutta, che per il suo particolar honore, ch'è piaciuto à S. Santità di farli. Non hò potuto mancar all'obedienza di N. S. il quale al mio primo arrivo in baciandoli li piedi, me disse, che già haveva disposto della persona mia di mero pensiero suo, e m'è testimonio Dio, come in quel ponto, e dopo molto più io hò in me stesso diffi- cile & amara quella separatione veramente d'una part-*

B *di me stesso separandomi, dirò dalla madre, e da i fratelli miei. Mà già che hà piaciuto à Dio, & à S. Santità, ch'io lasci quella Chiesa, e quella Città, no- perciò lascierò io di ricognoscerla sempre per mia, & i Cittadini tutti per miei fratelli amandoli, honoran- li, e desiderandoli sempre ogni accrescimento di bene, pronto anche dove potrò con l'opera, con la facol- tà, e con la propria vita farli servitio e benefitio sem- pre, così d'obligo della natura me le conosco obligato così me l'offerisco, e così lo prego à volersene sempr- servire, & à valere. Ringratio le SS. VV. e que- Cittadini tutti dell'amorevole demostratione, m'ha fatto dell'animo con la lettera, che m'han scritto di- primo di questo, e possono esser securi, ch'in me tro- veranno sempre così piena, e colma corrispondenza come in qualunque Cittadino, ò figlio di quella Citt- la quale io lascio con la sua beneditione, e prego Sig. Dio concedergliela dal Cielo. Di Macerata li 1- Gennaro 1573.*

C D. VV. SS.

Amorevolissimo fratello

Fabio Arcivescovo d- Nazareth.

47. OCTAVIUS Myrtus Frangipanius, Silv- filius, Fabii nepos, ex Abbate S. Benedicti de C- pua, Cajacensis evasit Episcopus die 19. Novem- 1572. virtutibus, & nullis non sæculis laudan- prudentia clarus, qui nomine Gregorii XIII. Civ- tatem Bononiam bonis legibus gubernavit. A Sixt- deinde V. ad superiorem & inferiorem Germaniam omnesque Belgii provincias eo tempore cum pot- state Legati de Latere destinatus est Nuncius, qu- periculosissimo bello præcipua Nunciaturæ suæ lo- ca ardebant. In qua quidem functione octavum i-

D annum Coloniæ potissimum resedit, ac tanta ma- turitate gravissima rei Christianæ pub. negocia a- ministravit, ut Sereniss. & Reverendiss. Princip- Electori Coloniensi, Ernesto Bavariæ Duci, Pa- mensi Duci, Senatui Coloniensi, universo demu- clero gratissimus fuerit. Post ob virtutes, & me- rita a Clemente VIII. ad Episcopatum Tricarice- sem translatus an. 1592. mox ad Tarentinum S- cerdotium magnum apud Cajacanses populos, s- desiderium reliquit, quos verbo & exemplo duxit a- pascua salutis, quando ab eodem Pontifice ad gr- viora pertractanda negotia ad Archiepiscopos El- ctores, cæterosq; Germaniæ Principes adlegatus pe- egregiam sibi operam Religioni & Clero restaura- do præstabat. Tanti certè temporis residentia, & r- rum usu eleganter cultus, de Coloniensis Eccles- statu accuratè informatus, opus eruditũ conscripsi- de ecclesiastica illius Ecclesiæ & Cleri reformation- sermones item aliquot eruditissimos scripsit ad C-

Beatissimus igitur Marcus, Domitiano Cæsare imperante, Atinensis fuit Antistes, sub cujus temporibus Maximo jubente Proconsule, clavis capite duris affixus, demum gladii ictu cervice percussus, Martyrii est palmam gloriosè adeptus, atque in memoratæ civitatis confinio feliciter est tumulatus. Christiani verò, qui tunc temporis aderant, magno studio in ejus honorem construxerunt Basilicam, quæ longo post tempore, ut ejus antiqua mœnia monstrant, à pravis hominibus devastata, & ad solum est redacta. Multo itaque tempore sic permanente, cœperunt ibi rustici suas bestias, equos, & asinos nocturno tempore collocare; sed Omnipotens Dominus Marci sui dilecti famuli injuriam mirabiliter vindicabat. Contigit autem, ut pertransirent inde viatores, & in loco eodem juxta sepulchrum, nescientes illic requiescere Sanctissimi Marci venerabile corpus, suos equos vellent locare: quædam autem Sanctimonialis femina clamosis obstitit vocibus dicens; Nolite fratres, nolite in hoc sancto hospitari loco, ne forte aliquid vobis mali contingat: Vidimus enim Dei magnalia sæpiùs in hoc fieri sanctissimo loco. At illi pro nihilo ducentes hæc verba, eadem nocte, manserunt ibidem, & facto mane insultantes sermonibus ejus cœperunt iter arripere. Sed antequam longè procederent, ad modum sagittæ ictus cœperunt jam pœnitere de facto, quia unus eorum equus in terram corruit mortuus, alter verò nondum peracto stadio in ipso itinere periit, taliter Domino cunctipotente sui Marci dilecti Martyris injuriam vindicante. Alio itaque tempore, sicut à quibusdam fidelibus mihi relatum est, cum quidam Calabrites onustis asellis mercibus ad prædictum locum serò venirent, & divertendi hospitium quærerent, quædam venerabilis mulier dixit illis; Nolite, carissimi, in hoc loco vestros asinos collocare; quia locus sanctus est: nam si præsumitis, non absque damno hinc transire valebitis. Qui sua inebriati vesania dixerunt ad eam. Ergo & nos mortui sumus, si nostros asinos custodire non possumus, & cum non jam plenius advenisset, collocantes se, & in medio asinos eorum ponentes; & quamvis audacter fecerint, tamen suspecti, ne à lupis vel à latronibus raperentur, frustratam custodiam posuerunt: nescientes scripturam, quæ dicit, quod timet impius, veniet super eum. Arreptis itaque somno & velut mortuis effectis, lupus è diverso veniens in medio eorum ingressus, asellum abstrahens interfecit. Consimile namque miraculum mihi ad memoriam venit, idipsis referentibus qui priora. Nam die quadam similiter eodem in loco, sole occidente, quidam cum suo asello veniens, hospitium quærens, divertit, & dum à fœmina supradicta repelleretur, ne divertisset, continuò cum suo asino hospitatus est, & pedem aselli cum suo simul ligavit, atque se protinus in terram gratia quiescendi dedit. Tunc prætergressi latrones, invenerunt eum velut mortuum dormientem, & invicem se in malum concitantes, restim continuò concidentes, et asinum abstulerunt, qui protinus à somno evigilans, damnum invenit, & à loco tristis abscessit. Cœperunt dicti homines metuere locum, & ab injuria reverenter cessare. Quapropter peracto cives concilio, nisi sunt eandem Ecclesiam restaurare, & convocato Episcopo, qui tunc temporis aderat, altare ibi in honorem Beatissimi Apostoli Bartholomæi dedicare fecerunt, nescientes illic requiescere venerabilis Marci Martyris corpus, in cujus honore, ut æstimo, prius fuerat benedicta. Igitur tempore quo piissimus Imperator Conradus regnabat, anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimo quarto, divina favente gratia, quidam illic ordinatus Episcopus sollicitus pro restaurandis sui Episcopatus Ecclesiis ab iniquis & pravis hominibus desolatis; & dum de loco in locum visendi gratia assuisset, pervenit tandem ad Episcopium antiquissimæ urbis Atinensis, & ingressus prędictam Ecclesiam, quę in suburbano prędictę civitatis adest, perlustransque invenit ante Sanctum Altare congeriem lapidum, quæ de fractura murorum acervum fecerat, & valde suis, aliensque oculis displicebat. Tunc convocans ad se quendam presbyterum, assignans ei locum præcepit, dicens; Hunc accipe locum, fili, & diligenter emunda. Presbyter autem sibi delegatum locum accipiens, devotè cœpit emundare, & dum per gyrum altaris effoderet, invenit lapideum titulum scriptum, & licet fractum nomen Christi Martyris, Marci intimantem; quem videns Episcopus exclamavit dicens: ò Martyr magne ostende nobis indignis tua pignora sancta, deinde conversus, Dominum his verbis cœpit toto corde devotissimè supplicare: obsecro Domine, obsecro ut digneris nobis peccatoribus dilecti tui Marci Martyris tumulum demonstrare; spero etenim & fideliter credo, quod hic requiescit Marci Martyris corpus, cujus iste titulus nobis nomen demonstrat. His ita peractis, continuò ad propria repedavit, & ardentissimo desiderio noctem eandem duxit insomnem; Mane itaque facto quasi divinitùs præcepit duobus presbyteris, ut irent, & ante altare foderent, quousque ibidem ipse descenderet. Inerat enim sibi non parva dubitatio, eo quod multa corpora hominum inde jacebant, & quod dubietatis cancerem à se auferre non poterat, unde & Dominum pulsare precibus cœpit ut sibi ostendere dignaretur, quod devotè quærebat. Presbyteri autem pergentes, in dexteram partem altaris S. Bartholomæi cœperunt fodere; Secutus autem eos Episcopus, & invenit eos in cassum laborantes, intuensque eos accepit fossorium, & ipse propria manu cœpit fodere, & dum labore esset fatigatus, reddidit illis, & factum est, dum ipsi foderent, pervenerunt ad tumulum, in quo Sancti Martyris Marci corpus requiescebat, & nimio repleti odore, exclamaverunt dicentes; Surge benigne Pater, quod tu quæris, ecce tenetur. Qui statim de loco surgens, humoque prostratus his verbis Omnipotentem Dominum collaudabat: Gratia celsa tibi, regis qui munia Mundi, qui quodcunque cupis, cum vis, sine mora patratur, Gaudens quoque, & vehementer exultans de tanto sibi concesso Patrono, collegit pignora sancta; sed non tam lætus de toto corpore, quam tristis mansit de capite, eò quòd nō esset ibidem; erat enim Sabbathum quasi hora undecima, & quamvis interdiceret, ne alicui panderetur; tamen tota civitas subito de fama repletur. Cœpit autem sancta pignora suis manibus diligenter abluere, & in scrinio collocare, & eadem nocte deputatis clericis, in hymnis & spiritualibus canticis tota nocte pervigiles jussit manere, ut facto mane ad Episcopium ejusdem urbis cum laude & gloria deportaret. Presbyter autem, qui prius titulum lapideum scriptum invenit, cujus & superius memoriam fecimus, erat tunc in infirmitate valdè afflictus ita ut de vita desperaret, qui ut hæc audivit, misit continuò ad eum, ut dignaretur sibi aquam mittere, de qua sacra abluerat pignora, quam medelam ab eo accipere mereretur. Mane itaque facto consurgens Antistes admonuit populum ut pariter cum eo descenderet, & cum omni honorificentia ad supradictam Ecclesiam Marci sanctissimum corpus transferret. Indutus autem sacris vestibus simul cum ministris, qui secum aderant cum thuribus, & ceroptatis, & cum omni apparatu ecclesiastico, viris & mulieribus, pueris & puellis, accensis cereis, impositaque litania, ad locum tetendit, & levato inde corpore, & in lectica composito, laudem Domini decantando, pervenit ad civitatem. Sed antequam Episcopium ingrederetur, Presbyter ille, quem superius penè mortuum memoravimus, incolumis cum accensis cereis obviam sancto advenit corpori laudans, & benedicens omnium Conditorem. Episcopus autem grates immensas referens omnium Redemptori Domino Deo, Episcopium ejusdem antiquissimæ ingreditur urbis, & venerabile corpus in confessione Dei Genitricis collocavit, expectans, ut sibi Omnipotens Deus ostendere dignaretur locum, quem sibi aptum placeret ad recondendas reliquias venerandas.

Eodem quoque die, quo Sanctum Marci levatum est corpus, accidit ut inde quædam Sanctimonialis transiret, & dum longius ire satageret, ut audivit hoc factum, eundem divertit in locum, & dum se prona prosterneret sanctum adorare sepulchrum, respexit, & ecce particula reliquiarum in medio jacens, furtim levavit, & gavisa gaudio magno secum portare voluit;

quæ

quæ dum non longè ab Ecclesia esset, antequam perveniret ad vadum fluminis, tantus timor invasit eam, ut nec retro, nec ante posset aliquando declinare. Recordata autem Sancti Martyris reliquiarum, continuò sericum velum, quo caput tegebatur, tulit, & involvens ibi sancta pignora remisit ad corpus, & mox quasi à vinculis absoluta, cœptum peregit iter. Cœpit dehinc Antistes vehementer hæsitare, quid inde faceret, vel in quo loco eum reponeret, aut si sibi propriam domum construeret, & dum hæc tractaret, affuit dilectus Domini Marcus in somnis cuidam religiosæ fœminæ dicens; Vade & dic Episcopo, animadvertat diligenter, & nostrum evidenter perpendat honorem; quia domus, de qua nostrum tulit nunc corpus, nostri honoris causa mirificè extitit facta, quapropter ædem propriam quæro, quod si neglexerit facere, sciat, se hoc anno periculo subjacere. Hoc audito, Episcopus expavit, & de visione nil dubitabat; quoniam mulier illa timorata nimis, quæ viderat, cum juramento terribili affirmabat. Collatione itaque facta cum suis, in loco, quo sibi comparuit, statim ad perficiendum opus cœpit fundamenta jactare. Sed non absque divino nutu, citius ut æstimabat, complevit. Nam si sibi Deus, ut optaverat, tribueret facultatem, forsitan hodie non caput membra haberent. Qualiter autem gloriosissimi Marci Martyris caput inventum est, silentio non est prætereundum. Nam quadam nocte cuidam veterano presbytero dormienti, ut ipse hactenus narrat, vox facta est, dicens: Surge & noli dormire. At ille expergefactus, putabat se à suo socio, qui secum morabatur in loco vocari, & dum sciscitaretur, quare? & nemo sibi responderet, iterum obdormivit, & necdum apertè dormiens, denuò vox audita est, dicens ad eum, noli tam piger esse, Surge & in angulo hujus basilicæ quære thesaurum. Attonitus autem presbyter ille, & admirans secum de visione cœpit tractare; sed antequam de lectulo surgeret, consimilis tertia audita est vox præcipiens, ut continuò surgeret, & ulterius de visione non dubitaret. Tunc presbyter lætus effectus, putansque pecuniam certius invenire, festinus surrexit, & ferramentum aptum ad vepres scindendas arripiens, quasi divinitus ad locum pervenit, & vepres, quibus locus tegebatur, abscidit, atque in ipso angulo in modum capsulæ loculum factum invenit, quem statim aperuit, & invenit in eo Caput gloriosissimi Marci Martyris simul clavis affixis, cum quibus impii cruciaverant illum, & quamvis quod putaverat, minimè inveniret, tamen gaudio magno gavisus, lætabundus ad Episcopum venit, & cuncta quæ viderat enarravit. Magno itaque gaudio repletus est Episcopus, ut si decem millia auri talenta invenisset, non tam lætus efficeretur, quam de hoc capite Sancti Martyris; & licet hæc visio non certius nomen istius Domini Athletæ declarasset; ille tamen affirmabat, quia hoc est Sanctissimi Martyris caput, & Dei providentia reservatum, ne corpus absque capite conderetur. Anno itaque completo, consummata Ecclesia in ejus honore, & capite juncto corpori summa cum reverentia est tertio nonas Octobris solemniter dedicata; Scripsit autem & titulum lapideum ut priorem, & juxta locum posuit continentem hoc modo.

Hic Martyr magnus requiescit corpore Marcus,
Quod tribuente Deo condidit ecce Leo.
Præsul Atinensis, lapis hic erit & sibi testis.

Inventum est autem sexto decimo Kalendas Augusti Anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimo sexto. Erat autem tunc immensa siccitas super terram, ita ut plurimi ex populo crederent finem adesse mundi eo quod incendia, & caligo magna totum invaserant Orbem. Nam herbæ campi defecerant, viventia cuncta ardebant. In ipso autem periculo apparuit dilectus Domini Marcus cuidam Sanctimonialis fœminæ, præclaro vultu, longo & pulchro corpore, barba & capite candido, dixitque ei, surge, & dic Episcopo, quare corpus nostrum tamdiu retinet super terram? Ecce jam domus mihi parata est, quid moratur? Nunquid non cernit quod populus siccitate periclitatur? Sciat profectò, quia si corpus meū redditur terris statim aqua Domini beneficio tota terra rigatur. Facto itaque mane surrexit fœmina, & quæ viderat intimavit. At ille hæsitare cœpit quid ageret; decreverat enim eo die, quo corpus inventum fuerat, basilicam dedicare. Nam fideliter populus irruerat super eum dicens, nolumus jam tibi amplius credere, si hæc beneficia à Deo nobis promissa retardare volueris. Sanctimonialis autem fœmina cum juramento affirmabat, me in custodia retinete, & sanctum corpus reddite sepulturæ, & si tertia die pluviam non habetis, sine mora meum caput detruncate. Convictus autem tam mulieris assertionibus, quàm etiam & populi objurgationibus, quarta videlicet feria ipse cum aliquantis de populo jejunavit, & cum serò esset, ipsis solis locum scientibus, secretius corpus humavit, atque cuncto populo diem sacrationis denunciavit. Factumque est ut die illo transiret, & sicut mulier repromisit, alia die tantam Omnipotens Deus pro honore sui dilecti Martyris concessit pluviam, ut subito tota terra aqua abūdantissimè repleretur. Ad hæc tota civitas lætatur, quia id quod optaverat, sine mora tenebat.

Prætermisimus autem magnum & stupendum miraculum, quod omnipotens Deus eodem die, cum adhuc sanctas reliquias manibus versaret Pontifex, operari dignatus est. Nam dum quidam juvenis aridam manum habens superveniret, & in medio circumstantium populi se objiciens, prospiciens, quod Episcopus languentibus aquam, de qua sacræ abluebantur reliquiæ, ad potandum porrigeret, cœpit & ipse plena fide, devotaque mente postulare, quatenus ei pro remedio suæ salutis dignaretur sibi porrigere, qui statim accepto vasculo benedixit, eique ad potandum porrexit. Sed statim ut ad os illius extitit propinatum, divina faveate gratia illico manus ejus incolumis reddita, haustum vasculum à proprio ore removit. Viso autem tanto miraculo admirati cœperunt omnes glorificare Omnipotentiam Salvatoris qui tanta in his ultimis diebus ad confirmandum fidelium mentes miracula operari dignatus est.

Præsenti quoque anno, quid in hac urbe clemens Dominus apud illius venerabilissima pignora operari dignatus est, silentio prætereundum non est. Nam dum cujusdam fabri filia ab antiquo hoste demens efficeretur, ita ut in loco in quo consisteret, vel suam ipsam genitricem ignoraret: continuò mater ejus, cum cognovisset, festina de agro, in quo ad pascendum boves miserat, ad Episcopium cum ea cucurrit, & præsenti Episcopo indicavit. Qui statim ut cognovit eam ob invidiam antiqui hostis miserabiliter immutatam, dixit ad eam: ò mulier, quid tibi faciam, ignoro, sed tanquam misericordiam consecutus, consilium recuperandæ filiæ vestræ saluti, præbeo. Suscipe ergo & continuo eam in nostri Salvatoris Jesu Christi fiducia ante sacrum ejus gloriosi Martyris tumulum projice; confido enim & fiducialiter credo per ejus sacrum auxilium suo interveniente suffragio, ab ista infestatione filia tua sanabitur; quæ mox ut audivit, confortata illius oraculo, per manum eam apprehendens, & in Ecclesiam plena fide, devotaque fiducia introduxit, & eam ante sacrum tumulum flebiliter Dominum rogando projecit. Erat autem tunc hora tertia diei, & permansit in hac oratione ferè hora quinta, atque pro ea sacrificium Deo oblatum, incolumis auxiliante Domino facta cum sua simul genitrice, quæ cum gravi angustia, & dolore ad Episcopium venerant cū gaudio & lætitia ad propria sunt reversæ.

Denique cum ad hoc miraculum ad laudem Domini nostri Jesu Christi & præconia sui dilecti Martyris Marci scriberetur, & de his virtutibus stupentibus animis miraretur, quidam Monachus bonæ memoriæ S. Benedicti Cœnobii, adnotatum miraculum devotè de manibus accipiens, Sanctissimi hujus Martyris prece deposcens, quo sibi dignaretur subvenire & dolorem sui capitis, quo sæpius cruciabatur auferre, atque stylum perlectum in utraque partes sui capitis ponens, suppliciter se sustollens in prece agebat: Eja verende Martyr mihi succurre precanti, atque pro tuo honore mei capitis tolle dolorem. Et cum hæc devotissimè di-

ceret, continuo Domini largiente clementia, dolor capitis ab eo recessit: & mox lætabundus ad nos continuò repedavit, & quantam sibi Deus fecerit misericordiam meritis sui dilecti famuli enarrabat, humoque prostratus, & erectis in cœlum manibus, cœpit magna cum exultatione Dominum & ejus Martyrem collaudare. Lætemur itaque fratres carissimi, & totis viribus jucundemur, exultemus & delectemur in Domino, pro cujus amore hic gloriosissimus Martyr Marcus supplicium pertulit mortis, & non tam de miraculis, quàm de ejus dulcissimo patrocinio gloriemur, in quo cum amore nostræ devotionis spem & fiduciam ponimus absque dubio de magnis periculis ab ejus sancta intercessione protecti, hic & in futuro liberati lætabimur. De signis videlicet, atque prodigiis non semper quemque admirari oportet; quandoquidem non tantum Sancti, sed etiam & peccatores in nomine Domini facere possunt: Unde in Evangelio in die judicii dicturi sunt: Domine, nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus, & multa signa fecimus? Quibus dicturus est Dominus: Discedite à me operatores iniquitatis, quia non novi vos. Nam & B. Gregorius in sacro eloquio signa quoque infidelibus data esse refert. Ergo si signa infidelibus conceduntur, cur nos fideles in signis, & miraculis miramur, & non potius in sanctitate confidimus? Nam ubi desunt signa, adsunt & suffragia sanctitatis. Ideoque carissimi, omni fiducia, totaque mentis devotione solo prostrati, apud hunc Sanctum Martyrem Domino veniam postulemus, quatenus ejus sacris meritis impetrare mereamur. Nam si ex toto corde & fida mente rogamus, quod pro salute nostra deposcimus; dicente Domino, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabitur vobis. Quæramus igitur auxilium ab eo, qui potens est, & sanctum nomen ejus, & qui suos Martyres in æternum glorificat, pro illorum meritis nos de periculis imminentibus assiduè liberet. Scimus enim, & indubitanter credimus, quod si quis eum non tepida mente precibus pulsat; quicquid pro sua salute rogitat absque dubio obtinebit, ut ipse fidelibus suis pollicere est dignatus; dicit enim, si habueritis fidem, ut granum sinapis, diceretis huic monti, transi hinc, & transiet, & si in fide non hæsitaveritis, quicquid sine dubio quod petieritis, impetrabit id ipsum. Sunt quidem nonnulli, qui petunt tepida fide, ideo non merentur quod quærunt accipere, & sunt alii, qui tam ardentissima fide petunt, ac si præsentes habeant, & os ad os loquantur. Hi idcircò exaudiri merentur, & effectum precis suæ adipiscuntur. Vos itaque adhortor, carissimi, ut hujus sancti Martyris Marci auxilium imploremus, ut una nobiscum in suo patrocinio congratulemur, ut cui assiduè præconia sanctitatis in terris attolimus, illius consortium mereamur habere in cœlis. Auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Quartodecimo anno Leonis Episcopi erat salutis 1061. religiosus Comes D. Odericus ad hunc locum veniens obtulit in sacro sanctum altare per chartulam donationis molendinum unum. D. Comes Royoaldus obtulit terram, quæ fuit Benedicti textoris, idest quinque petias terræ, & alii alia multa. Cum verò resideret religiosissimus vir, & Deo amabilis Leo Sedis Atinensis Episcopus, quæ ab ipso fuerat condita, atque benedicta, nec non & restaurata de rebus quæ tunc habere videbatur, in eadem Ecclesia construxit cameras, in quibus & sui successores habitarent juxta majorem Ecclesiam ab Occidentali parte: fecit totam domum ubi nunc est cella vinaria, fecit & dormitorium Canonicorum, fecit & refectorium ad utilitatem fratrum; fecit & coquinam cum pistrino, & palatio ad susceptionem nobilium virorum. Super hæc autem libros plurimos eidem Ecclesiæ conficiens, quod superfluum credimus nominare; pallia & ornamenta non pauca ad ornatum Ecclesiæ studuit coaquirere. Fecit Ciborium super altare majore, quod versibus curavit ornare in circuitu ipsius laboris. Posuit & coronulam deauratam super ipsum altare, & tres Icones similiter deauratas ad honorem

A Sanctissimæ Trinitatis. Fecit & coronulam in medio Chori, & aliam coronam æream habentem in gyro turres duodecim, in quibus duodecim sculpti erant Apostoli, quam catenis ferreis suspendit coram crucibus in medio Ecclesiæ. Fecit & duas trabes ferreas, unam in choro, & aliam extra chorum ad apponendas candelas. Fecit & campanarium in Janua Ecclesiæ à Septemtrionali plaga. Tempore Victoris Papæ Secundi facta est congregatio Atinensis in Ecclesia S. Mariæ. Hactenus Chronica de Leone egregio Præsule, qui anno Domini 1056. in ea Congregatione ab Chronica memorata, in Ecclesia S. Mariæ, cujus erat devotissimus, solemnem donationem fecit Canonicis, Clericisque suis, ut devotius, ac ferventius Deo, & Ecclesiæ intervenire possent, hanc jussit ad futuram animi sui excolendam memoriam litteris commendari, iisce conceptis verbis conscriptam ab exemplari.

In nomine Domini nostri Jesu Christi.

B Anno ab Incarnatione ejus millesimo quinquagesimo sexto mense Julio, Indict. 9. Residente in urbe Roma Summo & universali Pontifice Domino Papa Victore, & imperante Domino Conrado piissimo Imperatore, & Capuanam Ecclesiam gubernante Domino Adenulpho Archiepiscopo. Nos Leo divina gratia dispensante Eccles. Atinensis Episcopus, recto considerationis oculo ea, quæ ad utilitatem Ecclesiæ pertinent intuendo, ut Ecclesiasticus ordo justè & piè in domo Domini vivere valeat, ordinantes, in mente statuimus, ut Atinenses Clerici ad Eccles. S. Mariæ spontè, & voluntariè pariter convenirent, & divinum servitium unanimiter Domino exhiberent, hoc nostræ voluntatis arbitrium placuit, & ipse, à quo omne bonum procedit, hoc sua clementia tribuit, & concessit. Quoniam ipse, qui bonam voluntatem largitur, præbet & operationis pium effectum. Convocatis igitur universis Clericis unà cum Domino Lando Illustrissimo Comite, & nostro Advocato Bernardo pariter cum omni populo Civitatis C nostræ voluntatis arbitrium disseruimus, & propositum in mente conceptum illis omnibus viva voce aperire curavimus, ut nihil in domo Domini absque digno consilio fiat, quia scriptum est, omnia fac cum consilio, & post factum non pœnitebis. Patefacto deniq; consilio dignum & justum visum est universis ne Clerici per diversa vagantes, & sæculares curas, atque sollicitudines semper gerentes in divino se famulatu exercere, prout condecet minimè possent; proinde Clerici consilio habito, quidam ex ipsis non inviti, neque coacti ad Ecclesiæ servitium gratuito pectore, & sincera voluntate se contulerunt, videlicet Theoto, Angelus, Joannes, Almundus, Albertus, Joannes, Leo, Benedictus, Petrus & Joannes Presbyteri, & Benedictus Archidiaconus, & Gregorius, Marcus Primicerii, Dominicus & Atinus. Hi omnes rationabile obsequium Domino repræsentantes ut ambularent in domo Domini cum consensu ad Altare Sanctæ Dei Genitricis se se cum omnibus suis rebus humiliter obtulerunt. His ita peractis memoratus Comes omni populo D sibi adjuncto unà cum prædictis Clericis supplices nobis preces deposuerunt, attentius exorantes, ut tam illi, qui se jam ad Ecclesiæ gremium contulerunt, quàm & posteri, qui eorum fuerint vestigia secuturi nostra discussarent, quorum preces benigno pietatis intuitu attendentes, dignũ eos duximus exaudiri, undè accepto & deliberato consilio eidem Sanctæ Dei Genitricis Ecclesiæ omnibus Canonicis sicut præsentibus, ita etiam & subsequentibus concedimus, atque donamus Ecclesiam S. Laurentii, S. Marciani, S. Blasii, S. Sylvestri, S. Petri, S. Stephani, & omnes Ecclesias, quæ in finibus Atinæ Civitatis construi possunt, scilicet cum decimis, primitiis & oblationibus vivorum, & mortuorum. Præterea ad honorem Sanctæ Dei Genitricis, & ob reverentiam Corporis Beatissimi Martyris Marci hujus Civitatis Antistitis concedimus vobis, vestrisque successoribus omnium vestrarum Ecclesiarum ordinationes pariter, & canonicas sanctiones. Concedimus insuper vobis ut quoties nos vel nostros suc-

cessores absentes fuerimus en nostræ authoritatis officio potestatis plenitudinem habeatis, ut Episcopali jure Clericorum judicium in vestro Capitulo obtineatis, & de universis criminalibus; videlicet de matrimoniis dissolvendis, vel conjungendis, & de oppressionibus canonicè judicandis, & ut hujus nostræ paginę instrumentum, sicut & à nobis, ita etiam à successoribus nostris firmum & illibatum in perpetuum conservetur. Obligamus nos, & posteros nostros Curiæ centum libras auri componere, & hoc simili modo eodemque tenore inviolabiter conservetur. Quod si quis hujus nostræ constitutionis decretum aliqua ratione ausu temerario infringere, vel removere ex parte Dei omnipotentis, & B. Mariæ semper Virginis, Beatique Michaelis Archangeli, & ex parte Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Apostolorum, & Beati Marci Martyris Omniumque Sanctorum perpetuo eum anathematis vinculo innodamus, ut in die judicii non resurgat in dextera parte coronandus, sed cum Juda Domini traditore, & cum Dathan & Abiron, quos terra vivos absorbuit, suam sedem accipiat. Amen. fiat. fiat.

Hoc ego Benedictus Notarius per jussionem supradicti venerabilis Episcopi scripsi.

Actum Atinæ feliciter.

Leo Dei gratia Episcopus scripsi.
Ego Landogratia Dei Comes.
Ego Petrus Adoni Judex.
Petrus Joanni Sergii Judex.
Ego Jubone testis sum.

Hactenus Leonis Episcopi documentum.

Plura scripsisse Leonem sui ingenii documenta referunt, quæ pauca supersunt: extant sermones aliqui in D. Marci Martyris prædecessoris sui apud me m. s. Ne autem, sicut cætera voret vetustas, hic exscribere non pigebit ad laudem tanti Martyris asserendam, in cujus etiam laudem Petrus Diaconus Casinensis aliquot sermones concinnavit, nec adhuc, quod sciam, excusi sunt, latentque in celebri Casinensi Bibliotheca.

Sermo Domini Leonis Vener. Episcopi Atinatis.

Ad Matris Ecclesiæ gremium, fratres carissimi, harmoniæ tympanum per totum orbem plebs fidelium sumens, laudesque Regi magnifico super Beatissimi Marci Pontificis passionum canens recurrat. Hodie namque Marcus Præsul sanctissimus, Apostoli Petri discipulus coronatus ante Dominum pervenit, hodie laureatus cælestibus infulis redimitus ante eum assistit, hodie inquam audire meruit; Euge bone serve, & fidelis; quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens supra multa; hodie pro Christo duobus clavis in capite est affixus; hodie bravium victoriæ perennis accepit, hodie sub cælesti est ara locatus; hodie cum his, qui pro Christo passi sunt, Canticum novum Deo decantans exultat, hodie corpus suum urbi Atinæ tumulandum reliquit, hodie per totam Campaneam Catholicam illustrat Ecclesiam. Adeo enim supereminens ejus excellentissima extitit gloria, ut sua quidem passione non solum Atinensem Ecclesiam; verum etiam totum illustraret Campaneam; Clarificavit nempe hic beatissimus Martyr & Pontifex Marcus sua passione Jesum Christum Dominum nostrum, cùm pro ejus nomine clavis est in capite binis confixus; sua itaque passione, & Præsulatus officii dignitate illustravit Ecclesiam, cum sicut à Beato Apostolo Petro ei fuerat traditum, alios verbis, alios corporis sui supplicio, alios miraculorum signis ad veri Dei culturam accendit; Nam quis in Sanctæ Matris Ecclesiæ gremio consistens clavos in capite non libenter pro Christo cum Marco susciperet, ut à Christo Domino in perpetuum cum eo remunerari valeret? De hoc siquidem & aliis Martyribus David Propheta prædixerat, ure renes meos & cor meum; hujus itaque excellentissimi Martyris fide Ecclesia] Christi per orbem diffusa incitatur ad martyrii metam, provocatur ad prædicationem, instruitur ad pugnam. Incalescant ergo hodie fidelium mentes, & de tanto Ecclesiæ ariete congaudentes, odas Christo promant, melleaque famina laudis; Nam quis super eam immanissimam passionem non obstupescat? quis non admiretur tortoris sævam crudelitatem? Apprehenditur Prædicator Trinitatis Sanctissimus, & Præsul magnificus catenis ferreis coarctatur, carceri mancipatur, suppliciis afficitur, proscribitur, damnatur, ad postremum clavis acutissimis in capite confoditur. Videte fratres, videte Marci mysterium, videte tantam longanimitatem, videte tantum patientiam. Animadvertite, quo calore urebatur, qui dum intrepidus persecutoribus verbum vitæ annuntiat, acutos in capite suo pro Christi nomine suscipere clavos non formidavit. Urebatur Martyr sanctissimus desiderio vitę æternæ, & idcirco libenter substinuit acumina sæva clavorum; Hinc Paulus ait, vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens etiam usq; ad divisiones animæ ac spiritus, compagum quoque, & medullarum & discretor cogitationum Dei. Clavorum igitur Beatissimus Marcus afficiebatur supplicio, sed validius Sancti Spiritus urebatur ardore; sed dum Martyris mens in fidei amore succenditur, hinc amplius tortor nefandus ad ejus necem cum sævis lanistis urgetur, clamat celerius, clamat instantius, ò mali milites, effœminatum qui animum fertis cum sceleratissimo Marco parcitis, Atinensis civitas in Christi laude resultat; præparentur nova supplicia, gladius acuatur, ne i Christianorum Præsul & Doctor tradatur, corpusq; ejus lupis & canibus devorandum relinquatur, ò sententia sęva tortoris heu heu phalāx iniqua; cur frustra in Christi martyrem sævis? Adest, adest inquam cunctipotentia celsa tonātis; aderit clementia magnifica Dei, de tuis qui manibus liberet beatissimum Marcum, caput ejus perforatur, sed firmissima constantia pectoris ejus à charitate non recędebat Omnipotentis, Corpus supplicia patitur, sed salutem vitæ æternæ acquirit; ò felix constantia, ò spes inenarrabilis quæ dum clavorum non timuit sustinere cruciatus, ante Omnipotentis Dei clementiam meruit pervenire Loureatus, Laureatus inquam ante Dominum Beatus Marcus advenit, & mox inter sanctorum catervas à Domino est Jesu Christo locatus; hic est Martyr beatissimus, hic est Præsul dignissimus, hic est Principis Apostolorum discipulus, hic est Jesu Christi Domini nostri prædicator, testisque magnificus; sed quoniam ipsius hodie veneranda natalitia celebramus, eum tanquam Patronum nostrum flagitemus obnixius, quatenus pro nobis assidue intercedat ad Dominum; decens siquidem est, ut quem prædicatorem, & Doctorem veritatis habuimus in terris, adjutorem pariter habere mereamur in cælis, quod Christus Jesus Rex Regum omnium concedat æternus, qui vivit & regnat cum Patre, & Spiritu Sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

In octava Sancti Marci Episcopi & Martyris. Sermo Domini Leonis Episcopi Atinatis.

Hodie dilectissimi octavum diem Sanctissimi Martyris & Pontificis Marci celebramus, in quo calcavit diabolum persequentem, vicit mundum blandientem, & sub pedibus suis conculcavit Imperatorem frementem: quanta enim gloria, & quibus honoribus in hoc mundo claruit, & qualiter Apostolorum Principis factus auditor, qualiterque ad cælestia Regna migravit, cum ejus passio legeretur audistis; rectè igitur Sancti Martyris, & Præsulis solemnia usque ad diem celebrantur octavum, qui septem tempora idest septem à sæculo leges per septem dies, quibus vita humana designatur conservans, octavum diem, qui resurrectionis & judicii est in cordis arcano retinens, pro fide Christi mori non timuit; quod verò partes septem, necnon & octo unusquisque fidelis dare debeat, Salomon declarat dicens; Da partes septem

nec non & octo. Dies enim fratres in Sancta Ecclesia declarantur tres, ante legem, sub lege, & sub gratia; declarantur & septem per septem à sæculo leges, sed jam prout Dominus dederit prædictum numerum, qualiter intelligendus, & unicuique sit aptandus, & quid mysticè signet, vestræ fraternitati promamus.

De primo die.

In primo namque numero intelligimus Deum Patrem Omnipotentem, In secundo Jesum Christum filium ejus Dominum nostrum, In tertio Spiritum Sanctum à Patre, & filio procedentem, & hi tres unum sunt, unum in Deitate, & tres in personis: dies autem Deus Pater est, dies Filius est, dies Spiritus Sanctus est, dies diei Filius de Patre est, ipse & sol justitiæ est, de hoc die per Prophetam dicitur, timentibus Deum orietur Sol justitiæ, ergo si Pater & Filius dies sunt, & dies lux est, patet nimirum, quia Spiritus Sanctus vera illuminatio est, illuminans corda, & fidelium mentes; Per primam verò diem accipiendum est unum Deum, unam fidem, unum baptisma; similiter & per primam diem possumus intelligere ab Adam usque ad Noe, & uniuscujusque hominis infantiam, & correptionem, & insciorum prædicationem.

De secundo die.

In secundo verò numero intelligere debemus legem, & gratium; timorem, & pœnitentiam, pedes recti juxta illud, recti diligunt te, & speciem electri, idest filii Dei incarnationem, nec non & corpus & anima, vitam activam & contemplativam practicam, & theoricam, sensum historicum, & allegoricum facere, & docere, uniuscujusq; pueritiam; ac juxta Domini præceptum esurienter reficere. Et tempus à Noe usque ad Abraham est delinquentum increpatio; per legem namque homines à peccato coercentur, per gratiam peccatoribus ignoscitur, per timorem misericordia poscitur, per pœnitentiam peccatoribus venia datur, per pedes in viam mandatorum Dei curritur, per Electrum filii Dei Incarnatio demonstratur.

De tertio die.

In trino numero intelligimus Trinitatis mysterium, & tres chordæ in cithara, Deum per artificis manum laudantes, ac tres dies ab origine mundi, ut ante jam dixi, usque ad consummationem sæculi, sunt enim itinere trium dierum Pater ingenitus, Filius unigenitus, Spiritus Sanctus ab utroque procedens, Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus Sanctus in specie columbę & ignis. In libro namque Ezechielis tria verba descripta ostendit illi Deus lamentationes, carmen, & væ; per lamentum pœnitentia, per carmen gaudium æternæ beatitudinis, per væ supplicia æternæ damnationis figurantur. Tres etiam res sunt, propter quas unusquisque fidelis ad Ecclesiam pergit, ad baptismum, & judicium percipiendum, & corpus ac sanguinem sumendum; In vivifica quidem hostia tres colores conspiciuntur, species formæ, candor & rubor. Unde David de ejus specie sic ait, speciosus forma præ filiis hominum: in candore carnem virgineam, in rubore mysterium Dominicæ Passionis. De hac vivifica hostia tres partes exinde facit sacerdos, primam in patena, secundam in calice ponit, tertiam ipse sacerdos sumit; Prima pars, quæ in patena ponitur significat Incarnationem Filii Dei; secunda quę in calice ponitur, corpus incorruptibile, quod in sepulchro latuit, tertia quam sacerdos accipit, Christi resurrectionem designat.

De quarto die.

In quarto verò numero accipimus figuram quatuor animalium, & quatuor rotarum, ac quatuor annulos Arcæ; & quatuor principales virtutes, prudentiam scilicet, & justitiam, fortitudinem & temperantiam, vel quatuor mundi partes, aut hominem ex quatuor elementis creatum, & quatuor flumina ex uno paradiso manantia; in quarto etiam loco scribitur illud, quod Deus dixit, fiat lux, & facta est lux, in quarto quoque loco hominis ponitur juventus, & tempus à Moyse usq; ad transmigrationem Babylonis.

De quinto die.

In quinto numero intelligimus quinque libros Moysi & tempus transmigrationis Babylonis usque ad David, vel quinque sensus corporis, visus videlicet, auditus, gustus, odoratus & tactus: similiter etiam & in hoc numero describuntur quinque plagæ Corporis Christi in Cruce pendentis, & quinque claves sapientiæ, quinque quoque panes hordeacei, de quibus Dominus satiavit quinque millia hominum.

De sexto die.

In senario numero accipiendum est infirmorum visitationem, necnon & hominum senectutem, atque perseverantem sub Evangelio famulatum, & tempus à transmigratione Babylonis usque ad Christum: simul etiam in senario numero Deus cuncta creavit & ordinavit, in sexto die hominem fecit, & in ea ætate Mundum redempturus advenit. In sexta quoque hora pro nostra salute Deo Patri Christus semetipsum sacrificium obtulit. In nuptiis verò, quæ in Cana Galilęæ factæ sunt, sex hydriæ positæ sunt; Prima hydria est ab Adam usque ad Noe, secunda à Noe usque ad Abraham, tertia ab Abraham usque ad Moysen, quarta à Moyse usque ad David quinta à David usque ad transmigrationem Babylonis, sexta à transmigrationem Babylonis usque ad Christum; capientes singulę metretas binas, idest vetus, & novum testamentũ,

De septimo die.

Per septenarium namque numerum Sanctos Apostolos intelligimus, de quibus Dominus ait: Vos estis lux mundi: septem etiam invenimus esse dona Spiritus Sancti, idest, sapientiæ, & intellectus, consilii & fortitudinis, scientie & pietatis, ac timoris Domini; In sancta quoque Ecclesia septem dona Spiritus Sancti unusquisque fidelis accipit, idest pabulum salis, Ecclesiæ introitum, sputum, oleum unctionis, Baptismum Christi, Chrisma Sacerdotum, & Chrisma Pontificum. Septem quoque sigilla in Apocalypsi Joannis legimus, primum sigillum est annunciatio Incarnationis filii Dei, secundum Baptismus, tertium Passio, quartum Resurrectio, quintum Ascensio, sextum Judicium, septimum meritorum retributio; sunt & septem beatitudines, regnum Cælorum, possessio terræ viventium, consolatio, justitiæ societas, misericordia, visio Dei, & filiatio Dei.

De octavo die.

In octonario numero sanctam Scripturam intelligimus, & dilectionem Dei & proximi, ac speculantium vitam, & tempus generale resurrectionis, vel hominum decrepitam senectutẽ. Octavus dies apud unumquemq; finis est vitæ præsentis, & initium vitæ futuræ; octavum diem significabat cataclysmus factus sub Noe, in quo octo animæ salvæ factæ sunt; & in Ecclesiaste Salomon loquitur, da partes septem nec non & octo; septem namque & octo quindecim faciunt, & quindecim sunt cantica graduum, quę filii Israel quando ad Templum conveniebant, decantare soliti erant. Christus est dies primus, septimus, & octavus; Primus ante quem nullus, septimus quia in ipso septem dona Spiritus Sancti requievere; octavus, quia æternus ac sempiternus est; octo etiam beatitudines Dominus in monte suis discipulis exposuit, quas Martyr hic Sanctissimus, & Pontifex almificus in se retinuit & excrevit. Nunc itaque enixius flagitemus hunc Martyrem, & Pontificem Marcum, ut pro nobis indignis Omnipotenti Deo preces effundat, ut qui Pater, tutor

& de-

& defensor nobis extat in terris, eum socium habere mereamur in Cælis, ipso adjuvante, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

XXII. 20. PALUMBUS successit Leoni anno 1072. *quo Præsule* (ait Chronica,) *constructa est Ecclesia S. Angeli in Perelo juxta balnea in collibus Melsi, quam etiam ipse dedicavit 2. Nonas Julii. Hanc siquidem Ecclesiam quidam Sacerdos Teuto nomine condidit, cum totam possessionem suam in circuitu adjacentem tradidisset per chartulam donationis super hoc sacrosanctum altare eandem Ecclesiam obtulit, atque se ipsum ad serviendum Deo tradidit. Alio quoque tempore eo præsidente Pontifice, Salomon quidam coactivis noster cum filiis suis tradiderunt totam partem suam, quam habebant de Ecclesia Sancti Mauri sita propè Melatinum in hoc venerabili loco. Ita fecit & Aldo filius Petri Presbyteri de parte nostra, quam habebat in supradicta Ecclesia in manus venerabilis Palumbi Episcopi. Sedit autem ipse Palumbus Episcopus annis 15. & sepultus est juxta Ecclesiam majorem à septemtrionali parte, propè januam ipsius Basilicæ, quæ ibidem consistit.*

XXIII 21. JOANNES hujus Ecclesiæ Episcopus ordinatus est anno 1087. sedit annis 12. *Hic autem venerabilis Episcopus ampliavit muros majoris Ecclesiæ & eam depingere fecit Historiam veteris & novi testamenti cernentibus demonstrans. Fecit & Cruces magnas deauratas, & posuit eas en utraque parte extra Chorum. Fecit & domum, quæ nunc horreum dicitur, quæ est supra porta ipsius Monasterii. Diruit etiam altaria duo, quæ erant in porticibus ipsius Ecclesiæ: in absidis, ubi quondam Idola steterant, in quarum una, quæ est à parte Meridiana positum est Corpus B. Martini Confessoris, & Eremitæ in sepulchro marmoreo, cujus vita satis claruit actibus, sicut in gestis illius legitur, & ejus ossa quotidie manifestant. In altera verò, quæ est à parte septemtrionali, constituit fontem ad benedicendum in Sabbatho Sancto. Obiit autem Joannes Episcopus 2. Idus Septembris, & positus est in portica ipsius Ecclesiæ à parte meridionali.* Hactenus Chronica de Joanne, deque Episcopis Atinatibus.

XXIV 22. SIGEBERTUS Atinensis Episcopus anno 1129. præsens Coronationi Rogerii Regis apud Rocchum Pyrrhum in Chronol. Regum Siciliæ. Pauci autem qui deinde successere Episcopi, nondum cogniti sunt. Sicque vetus Atinensis Episcopatus suppressus est circa Eugenii III. tempora, ut supra narravimus. Claudet verò de Atinensibus Episcopis hanc nostram narrationem sermo Joannis XX. Episcopi Atinensis de Sanctis Martyribus Marco, Nicandro, & Marciano, unicum quippe eruditi Antistitis monumentum, quod invidiosa non voravit vetustas.

Sermo Domini Joannis Atinensis Episcopi.

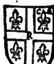
Lætetur hodie Evangelica virtus, & exultet terra, in qua Sancti Martyres Marcus, Nicander, & Marcianus in æterno Regno tympanistriarum more D *ovantes ascenderunt è terra. Hodie vertex Marci sacratissimus perforatus est acutissimis clavis. Hodie Nicander, & Marcianus, devictis veternosi serpentis illecebris, numismaè manibus acceperunt Regis æterni: hodie coronati sunt lapide pretioso: hodie Jesum Christum Omnipotentis Dei filium confitendo, & falsorum numinum venias abolendo effuderunt sanguinem suum. Hodie languorum enormium hebetudines curare cœperunt: hodie apud urbem Atinam Orgia Cunctipotenti libaverunt de corporibus suis: hodie eadem in urbe prodigia faciunt per corpora sua. Hodie Marcus Omnipotenti Deo proclamat dicens; Adhæsit anima mea post te; quia caput meum clavis confixum est pro te.*

Sed jam propter præsentem diem aliquid in tantorum Martyrum laude dicamus. Audistis, fratres carissimi, cum sanctorum passio legeretur, quid Beatissimus Marcus Lanistis dixerit, cum jam accepturus esset remunerationis bravium. Eja, inquit, milites, fa-

A *cite quod facturi estis; jam enim Dominum meum Jesum Christum video. Quid etiam S. Marcianus Manimo dixit, audistis; Præsertim enim cum videmus, & quo nos nunc vocat, cognovimus. Quomodo videbant? Adjuvantem, an vocantem? Dicam potius, dicam, & adjuvantem, & coronantem. Adjuvabat namque illos, quia præcordia eorum ad supremum Martyrii agonem inflammabat. De quo etiam Scriptura dicit; in ipso enim vivimus, movemur & sumus. Et Jacobus: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum. Coronabat namque illos; quia locum parabat; illum locum de quo ipse discipulis ait: Vado parare vobis: & iterum, & accipiam vos à me ipso; ut ubi ego sum, & vos sitis.*

Sed libet nunc intueri, quid Marcus Beatus subdens adjunxit: glorificans, glorifico te Jesu Christe, qui me indignum non fraudasti à societate sanctorum tuorum; nunc autem quia, te adjuvante, pugnavi, & vici, idcircò deprecor te, Pastor clementissime, ut me B *adjuves in hora hac. O felix oratio, quæ ante ad supremi Regis obtutus delata est, quam ex ore Beatissimi Marci prolata fuisset. Ante, inquam, quia homo videt in facie, Deus autem in corde. Unde & ad Moysen Dominus ait. Quid clamas ad me? Clamabat namque ad eum, quia cordis vox cælestia regna penetrabat. De talibus namque orationibus Dominus ait. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Felix planè, felix dicenda est illa oratio, in qua fluxa rerum abundantia, non aureata regum laquearia, non ostreata pulvinaria, sed vita postulatur æterna. Nam hic Beatissimus Marcus post varia suppliciorum genera, post Ferrea vincula, orationem fudit ad Dominum, non ut persecutores, & Idololatras igni cremandos destinaret, sed ut devictis hostis illecebris, laureatis, cælestibusque infulis redimitus superna conscendere posset palatia, quæ nobis donare dignetur Jesus Christus Dominus noster, qui vivit, & regnat cum Patre & Spiritu Sancto in sæcula sæculo-* C *rum. Amen.*

CALATINI
seu Cajacenses
EPISCOPI.

CALATIA, quam nunc Cajaziam *a* vulgus appellat, perantiqua est Campaniæ Felicis civitas, in montibus Tifatis è regione Samnitum apud Vulturnum subterfluentem amnem sita, à Capua Metropoli VIII. à Neapoli verò XXIV. milliaribus distans, in Apia via, de qua Silius:

a Vulgo Cajazzo.

Tifata umbrifico generatum monte Calenum.

Libentius fabulantur hi, qui in rèbus à nostra memoria distantibus Calatiæ fundationem, vel in Calenum Jovis secundi septimum filium, vel in Calatiam Tifatis filiam, cujus amore peribat Vulturnus, patris iram fugientem reliciunt. Nec desunt,

qui scribant ab Oscis, alii à Cumanis, Etruscisque vel conditam, vel reædificatam. Illam vetustam, ac præcipuam civitatem fuisse patet ex Polybio, qui lib. 3. enumerans causas adventus Annibalis in Campaniam, hanc quoque addit, ut potiretur scilicet nobilioribus civitatibus Capua, Attela, & Calatia. Eam aliquando expugnasse Samnites, mœniisque exuisse scribunt, quam deindè ex S. C. auctoritate Publius Cornelius, Q. Fulvius Flaccus, Aulusque Posthumius Albinus Censores restaurasse, novisque muris circumvallasse scribunt, ut adversus Samnites Romanorum arx esset, & præsidium. Extat adhuc magna pars veterum murorum, qui fuerunt tantum ex quadratis lapidibus sine calce, aliove genere ferruminationis structi haud parvam urbia elegantiam præseferentes, de qua Antonius Sanfelicius eleganti de Campania libello, *Montana est*, inquit, *Calatia, supra quam seorsum tamen ingens quadrato saxo surgit opus, quod rupis faciem oculis offert ferruminato nexu lapidibus aptè inter se coherentibus.*

Hæc fuisse antiqui oppidi mœnia sunt, qui dicant, quos ego non sequor, opinorque cives per ea tempora habitasse, ubi adhuc habitant. Argumento mihi est perennis aqua influens subterraneo rivo in cisternam veterem, quæ in oppidi est ambitico, ipsaque aqua per æstivos menses ob innoxium frigus civibus gratissima est. Addo etiam testimonium superpositæ ibi marmoreæ tabellæ, in qua hæc insculpta est Epigraphe.

M. GAVIUS TF.
QUISELLIUS Q.F.
GALLUS
DUO VIR QUINQ
CREPIDINES CIRC.
FORUM SPF.

Si ergo hic erat forum, continuò & oppidum, nunquam foro mœnibus excluso. Habent hi colles oliveta distincta oleastris, quorum baccæ non carne, sed liquoris dulcedine commendantur. In foro civitatis insignis est puteus, qui constat magno subterraneo ædificio in tres partes diviso mirabili artificio factus. Nam cum intrinsecus non solùm singuli parietes, & cameræ sint solido marmore muniti, verùm etiam ipsum pavimentum adeò ut aquis scaturire penitus non possit, tamen perpetuo abundat aquis, mirantibus cunctis, nemine causam abundantiæ aquarum adhuc sciente, licet vulgus illorum hominum pro uniuscujusque captu varia judicia ferat. Extat etiam in ipso foro civitatis simulachrum lapideum Priapi, paucos ante annos in rudelibus antiquissimi templi Veneris Felicis repertum, quale simulachrum, ut scribit Georgius Braunius, neque in antiquitatibus quotquot Romæ sunt, neque in alia Urbe reperitur.

Fuit Calatia olim municipium, ut patet ex historicis quamplurimis, qui narrant Attilium Calatinum functum esse Dictatura, supremo apud Romanos magistratu, quo non potuisset fungi, nisi municeps fuisset, cum municipes tantùm Urbis Romanæ munerum participes olim fierent; patet etiam ex pulcherrima inscriptione, quæ legitur in vetusto lapide in foro ipsius civitatis.

VENERI FELICI
P. SERVILIUS P. F. APRILIS
II. VIR. QQQ. RP.O. PEC. ALIMENT.
PAS. MUNICIPI. CALASINORUM.
CURIA. OP. ND REIP. EJUSDEM.
PECUNIA SUA FECIT.

Sunt in hac urbe multa antiquitatis monumenta, & inscriptiones, quæ recensentur ab erudito Viro Octaviano Melchiorio in descriptione ejusdem. De Calatia habetur frequens mentio apud Livium & Plutarchum in Annibale. Meminit etiam Cicero lib. 3. Epistolarum familiarium, de Hippia Philoxeni filio Calatino, hospite & necessario suo, & de legibus Calatinorum, ne quidquam publicum, nisi publico nomine possideretur. Ex qua Ciceronis epistola apparet, Calatiam municipium fuisse, cum eam suas leges habere dicat, quod proprium municipiorum erat. Coloniæ namque, & cæteræ civitates populi Romani legibus adstringebantur. Cæterum hæc civitas tandiu Romani Imperii fasces adoravit, quamdiu ejus stetit majestas; deinceps sub diversis Dynastiis fuit; hoc tempore unius Hispaniarum Regis subjacet arbitrio, sub utili dominio Joannis Corsi nobilissimi Florentini Patritii quiescit titulo Marchionatus condecorata. Populo & nobilitate ita dives est, ut nulli finitimarum civitatum invidere posse videatur; aer illi saluberrimus, solum fœcundum, optimo oleo, suavi vino, quin & pomis dulcissimis abundat. Urbs 700. incolis illustratur. Protulit hæc civitas viros in omni virtute præstantes; si quis verò ejusdem clariorem cognitionem desiderat, consulat supra memoratum virum clarissimum æquè ac nobilissimum Octavianum Melchiorium Calatinum in libro, quem scripsit de origine, progressu, Virisque Illustribus hujusce civitatis, ubi abunde, & eruditè de iis omnibus agit ad satietatem. Fama est & inveterata traditio a patribus derivata, primùm Calatiæ evangelicam veritatem enunciasse Sanctum Petrum Apostolum, aut aliquem ex ejus discipulis, quem malunt fuisse B. Priscum primum Capuanæ Metropolis Episcopum; extat adhuc, tametsi semidirutum templum extra mœnia, quod prisci illi Christi fideles eidem Apostolorum Principi dedicarunt. Episcopalis dignitas Calatina antiquissima est; ubi primùm ea Civitas Christiana sacra amplexa, Antistitem etiam accepit, ut eadem fert traditio, cujus nomen, aliorumque per multa sæcula ex injuria temporum, Christianarumque persecutionum tyranide, haud perennavit ad posteros. Calatinus Episcopus suffraganeus est Capuano Archiepiscopo. Diœcesim satis amplam habet, quam Vulturnus flumen ambit, in eaque 40. Parochiales Ecclesiæ recensentur, quarum duodecim sunt Archipresbyterales. Census Episcopalis duo millia scutorum illarum partim dicuntur explere, tametsi in libris Apostolicis ejus Taxa 130. florenos non excedat. Ecclesia Cathedralis, Episcopatum vocant, Deiparæ Virgini, Sanctoque Stephano Episcopo dedicata est, structura, & vetustate visenda; in ea tres dignitatum gradus ad ampliorem Dei cultum sunt, Archidiaconatus nempè, duo Primicerii, & 20 alii Canonici, plures presbyteri & Clerici, qui quotidie divinum persolvunt pensum. Dives est Sanctorum reliquiis, nempè corporum S. Stephani ejusdem Ecclesiæ Episcopi, & Tutelaris, S. Ferdinandi itidem Episcopi: veneratur brachium dexterum S. Lucæ Evangelistæ, Lipsana SS. Innocentium, Proti & Hyacinthi, & Urbani Martyrum, aliorumque Sanctorum. Ecclesia hæc, ut Jodocus Hundius in descriptione Italiæ scribit, perantiquam, & paucis in Germania, & Gallia notum sacrarum Imaginum usum observat, per quem accuratissimè comprobare videtur, imagines, hunc quoque in finem, in cœtu fidelium coasservari, ut laicorum libri existant. Nam Septimanæ sanctæ Sabbato sancto, dum in eminenti Cathedralis Ecclesiæ loco, in quo Evangelium decantari solet, Prophetiæ decantantur, statim prophetica lectione una finita, ad plebem fidelem in Ecclesia collectam, à sacrorum ministro, eodem ex loco depicta explicatur, & evolvitur charta, imaginum, & colorum varietate ad vivum expressa, eandem ipsam prophetiæ historiam, quam Canonicus jam ante decantarat, repræsentans. Ita ut duodecim prophetiis decantatis, duodecim picturæ inter se connexæ, & bacalo complicatæ, sensim in imum evolutæ, fideli populo spectandæ propositæ, duodecim prophetias, quasi viva voce eidem explicent, & interpretentur. Fuit etiam in eadem Ecclesia consuetudo vetustate comprobata, ut die Jovis sancto, quando

man-

mandatum Domini de more, & ritu majorum celebratur, in facello S. Trinitati nuncupato, Altare concavum trium digitorum altitudine, trium pedum latitudine, sex verò longitudine nonus cadi capax, vino impleatur, quod fideles in Cathedrali Ecclesia pietatis ergo coogregati, inter ea temporis exhauriebaot, dum absoluto mandato duodecim pauperum pedes ab Episcopo lavarentur. Et tenuit Ecclesia hanc consuetudinem usque ad Concilium Tridentinum, cui tunc non fine communi civium dolore derogatum. Cæterùm in civitate plures aliæ Ecclesiæ a visuntur, ioter quas eminet Sanctissimæ Annunciatæ Collegiata. Vnum Sanctimonialium Cœnobium, unumque virorum Conventualium Sancti Francisci: extra civitatem duo alia spectaotur Cœnobia, alterum Capuccinorum, alterum Minorum districtioris Observantiæ. Nec deest Puerorum Seminarium propè Cathedralem ad augendum Ecclesiasticum decorem, nec Xenodochia ad pietatem, nec laicorum Sodalitates ad devotiooem servandam. Calatinorum Episcoporum seriem ex monumentis ejusdem Ecclesiæ perscripsit idem memoratus Melchiorius Sanctæ Christinæ de Formicula dignissimus Archipresbyter, de patria, deque Ecclesia Calatina optimè meritus; nos autem cum ab ipso m. s. dono accepissemus, ex eo, aliisque scripturis & monumentis sequentem Catalogum concinnavimus.

a Inter has tres parochiales excepta Cathedrali.

I. 1. ARIGISIUS inter antiquiores Cajacenses Episcopos, quorum memoria extet, io Diptycis ejuidem Ecclesiæ Episcoporum recensetur, cujus obitus dies in veteri Kalendario notatur 14. Augusti. Cæterum quo tempore ille vixerit, vel quo anno mortalitatem expleverit, ignoratur; ex nominis tamen conjectura Longobardum fuisse volunt, eoque tempore floruisse, quo Longobardi hanc regionem tenuere dominaruntque.

II. 2. GISULPHUS & ipse genere Longobardus Cajacensis Episcopus fuit ann. 776. Adriano primo Pontifice. Post hunc per aliquot sæcula hujus Ecclesiæ desiderantur Episcopi, quorum nomina invidiosa devoravit vetustas.

III. 3. VRSUS prædecessor S. Stephani, cujus mentio in vita ejusdem Sancti in veteri Capuanæ Ecclesiæ Breviario. *Per idem tempus*, inquit, *defuncto Vrso Cajacensi Episcopo, à Pandulpho Principe, & Geriberto Archiepiscopo, atque omni populo, vel clero gratia cunctorum & lætitia Domnus Stephanus est electus, & consecratus Episcopus*. Mors Vrsi & Stephani electio incidit in annum Domini 978. ab Incarnatione.

IV. 4. S. STEPHANUS successit Vrso anno 978. à Geriberto Capuano Archiepiscopo consecratus, Sedit sanctissimè an. 48. claruitque miraculis ad cœlum evolavit anno 1023 die 29 Octobris ætatis suæ 88. jacet in Cathedrali, cujus vitam recensuit ex veteri Breviario Michael Monachus in 2. parte Sanctuarii Capuani, unà cum notis, quæ hic exscribere libet.

Temporibus igitur Landulphi eximii Principis Capuanæ Civitatis fuit quidam vir, nomine Joannes, uxor vero Guiselperta, in loco Lanei scilicet degentes, infra finem Campaniæ telluris, quibus erat parvulus filius nomine Stephanus, quem illi in cuna positum, paterno affectu educantes, animadverterunt, Domini virtutem jam illius operari infantia. Puer enim paulatim crescebat corporis magnitudine, ita ut omnes mirarentur, non tam materno ubere pastum, quàm cœlesti gratia auctum. Hic autem cum septem esset annorum intra mœnia ejusdem Capuanæ urbis apud Ecclesiam Domini Salvatoris à parentibus scholis traditus est. Hic Dei favente clementia, litteras, omneque Ecclesiasticum officium præ ceteris consodalibus parvo tempore didicit. Quoties ille psallebat, aut legebat, seu vacabat, cælestia semper cogitabat, Deumq; Creatorem habebat, caduca & transitoria penitus respuebat, & ipse ab ineunte ætate castissimus, suos socios castitatem docebat, & quos malè agentes cognoscebat, mellifluis verbis corrigebat, omnes diligebat, & ab A *omnibus diligebatur. Qui cum talia ageret, ab omni Clero, ipsiusque loci Abbate factus est clericus, & de gradu in gradum ad Sacerdotii est ductus honorem, & non longo tempore post in eadem Ecclesia Abbas ordinatus est. In qua videlicet Ecclesia cum omnibus, quos à die nativitatis suæ habuit, quadraginta quatuor complevit annos. Per idem tempus, defuncto Urso Cajacensi Episcopo, à Pandulpho Principe, qui tunc Capuæ principabatur, filio scilicet prænominati Landulphi Principis, & Giriberto Archiepiscopo, atque omni populo, vel Clero, gratia cunctorum & lætitia D. Stephanus electus est & consecratus Episcopus: In quo videlicet Episcopatu iterum alios quadraginta quatuor explevit annos, & obdormivit in Domino.* Hactenus Breviarium. Sanctum Stephanum Episcopatum iniisse anno ab Incarnatione 978. docet Bulla Gerberti Archiepiscopi Capuani post consecrationem ejusdem Sancti scriptam, datamque anno 3. Archiepiscopatus Kal. Novemb. Ind. 8. Contigit igitur ejus consecratio anno 978. ab Incarnatione. Porrò B diploma Gerberti cum ipsa consecratione Stephani continet etiam Diœcesis Cajacensis distinctionem, eadem forma, qua deinceps usi fuor Archiepiscopi Capuani, ut Arnulphus anno 1032. in confirmatione Benedicti Episcopi Suessani ut infra: imò hac formula videtur usus fuisse S. Gregor. Mag. lib. 2 c. 11. Diploma Gerberti ab exemplari profert idem Michael Monachus in hunc modum.

Gerbertus Sanctæ Capuanæ Sedis gratia Dei Archiepiscopus fidelibus omnibus orthodoxis, clero, & ordini, & plebi consistenti Cajaciæ Ecclesiæ per Apostolicam institutionem nostro Archiepiscopatui subjectæ dilectissimis filiis in Domino salutem.

Probabilibus desideriis nihil attulimus tarditatis: Fratrem jam & Coepiscopum nostrum Stephanum vobis ordinavimus Sacerdotem: cui dedimus in mandatis, ne unquam ordinationem præsumat illicitam, ne C *bigamum, aut qui virgine non est sortitus uxorem, neque illiteratum, vel in qualibet parte corporis vitiatum, aut expœnitentem, vel Curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, notatumque ad sacrum Ordinem permittat accedere, & si quos hujusmodi forte repererit, non audeat promovere. Afros passim ad Ecclesiasticos Ordines prætendentes, nulla ratione suscipiat; quia aliqui eorum Manichei, aliqui rebaptizati sæpius sunt probati. Ministeria, atque ornatus Ecclesiæ, vel quicquid aliud est in patrimonio ejusdem non minuere audeat, sed augere. Insuper concessimus ei Diœcesim per has fines ab ipso rivo, qui est juxta Prætamula, & quomodo continet ipse totus Cajaciæ Comitatus, cum istis Ecclesiis, quæ hic subtus declaramus, hoc est, in Baluntanu Ecclesia S. Nazarii, & Ecclesia S. Vitelliani, & S. Cosmas in Vivaru, & S. Ferentianus ad Serba: S. Petrus ad Pile, S. Petrus, S. Angelus ad Palma: Sanctus Felix in Peti: S. Petrus ad Saxe: S. Petrus & S. Priscus in Matranu: Sanctus Joannes, & S. Secundinus in Treple: Sanctus Laurentius, & S. Maria, & S.* D *Matthæus in Puzanu: Sanctus Rufus in Ceseranu: Sancta Maria in Valanu: S. Petrus, & S Laurentius in Liczanu: S. Angelus, & S. Felix & Sanctus Joannes in Campantanu: S. Petrus, Sanctus Vitus, S. Cosmas in Ratnanu. S. Joannes, S. Maria cum S. Angelo. S. Felix & S. Nicander in Predi Cajaciæ: S. Angelus, S. Salvator, & S. Vitellianus in Campora longa: S. Maurus in Alvinianu: S. Angelus in Aunilto: S. Vitus in Bage: S. Andreas, & S. Petrus, & S. Vincentius, & S. Andreas, & S. Cæsarius in Tragunt: S. Maria & S. Priscus ad Cuulture, S. Laurentius ad Atina, & S. Sebastianus in Squille, & S. Secundinus in Rajanu, & Sancta Maria in Bautolo, & S Angelus in Poscari: cum omnibus Ecclesiis, & terris ad ipsas Ecclesias pertinentes, quæ inter has fines sunt, quæ modo habere & possidere videntur, & in antea pro parte ipsarum Ecclesiarum acquirere potueris, & cum presbyteris, & cum omnibus Ecclesiasticis Ordinibus ad prædictam vestram Diœcesim pertinentibus excepto, quod non damus vobis*

cuncta territoria in Casa Marcella, & Ecclesias, quæ ibidem sunt: & hæreditatem filiorum Andreæ balneatoris, idest Perundo, & Leo & filiis Ursoli, quæ fuerunt & pertinuerunt jam dictæ Sanctæ Mariæ de Peti, per has subtus declaratas fines, prima petia, ubi ipsi sedent, uno latu via antiqua, in latu terra Rodoaldi, in capu via publica, alia capu in Serra de Monte: secunda petia ibi propinquo unũ latu terra nominatæ S. Mariæ, & ipso ribo, & aliu latu terra Benenuti cum ipso intersicu nostro: unũ capu via publica, aliu capu Deodedi Presbyteri, ipse prędictus intersicus noster, unũ latu via publica, aliu latu terra Benenuti, & de fratris ejus, unũ capu terra Deodedi presbyteri; tertia pars in Juvenelli, unũ latu terra Andreæ cum ipso intersicu nostro, aliu latu terra Paldolfi, quæ fuerunt Summi, unũ capu Silita, aliu capu in ribo. Quarta petia ibique, unũ latu terra Padulfi, quæ fuit summi, aliu latu via, qui decernit ipsa cava, unũ capu in Silice, aliu capu in ribo. Quinta petia ibique unũ latu jam fatę Ecclesiæ S. Mariæ, aliu latu Ecclesia Cici, & Musi, unũ capu in Silice, aliu capu terra Landulfi, & Cici fratris ejus, ipse fundus propè prędicta s. Maria amba latera ipsius Ecclesiæ S. Mariæ, unũ capu in ribo, aliu capu terra, quæ fuit Leopardi. Senta petia prope S. Angelo ad Palma, unũ latu est terra Summi & aliu Lupi clerici, aliu latu terra Landolfi Comitis, unũ capu in via, aliu capu terra supranominata S. Maria. Septima petia à Centuru, unũ latu terra Martini Turellæ, aliu latu terra Adifulolæ, unũ capu in ribo, qui dicitur lata, aliu capu in via publica. Octava petia, quæ dicitur ad Argellatu, unũ latu in monte, aliu latu in ribo, qui temporaliter habet aqua, unde capu Landulfi Comitis, alia via antiqua. Nona petia ad Castanesum, unũ latu terra Audoaldi & monte, aliu latu terra filii Geremundi, unũ capu via publica, aliu capu terra Sabini Clerici, & featris ejus. Decima petia junta Ecclesiam supranominatæ S. Mariæ, unũ latu terra Andreæ, aliu latu terra Landulfi, & Audoaldi, unũ capu in Silice, aliu capu in monte. Tali itaque ordine, & ratione, ut subdentur Archiepiscopatui, aut nostræ Abbatiæ, vel qualiscunque servus nostri Archiepiscopatus, hæreditates habuerint, aut in antea parare potuerint, sive per causationem acquisierint, nostri, nostrorumque successorum sit in potestate: at non dedimus vobis, vestrisque successoribus Ecclesiam S. Angeli in Melanico, quam in nostra, nostrorumque successorum potestate coservamus. De redditu verò Ecclesiæ, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones, quarum unam sibi ipse retineat, alteram alterius pro filiorum suorum sedulitate distribuat. Tertiam pauperibus, & peregrinis. Quartam ecclesiasticis fabricis reservandam, de quibus erit redditurus divino judicio rationem. Ordinationes verò Presbyterorum, seu Diaconorum, non nisi primi, quarti, septimi & decimi mensium jejuniis, & ingressu quadragesimali, mediave, atque vesperi Sabbathi noveris celebrandas. Sacrum autem Baptismi Sacramentum non nisi in Paschali festivitate, & Pentecoste noveris esse præbendum, exceptis his, quibus mortis urgente periculo, ut in æternum pereant, talibus oportet remediis subvenire. Hic ergo Sedis nostræ præcepta servantes devotis animis obsequi vos oportet, ut irreprehensibile, placidumque fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum, qui vivit, & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen. Anno Deo propitio, Archiepiscopatus Domini Gerberti Tertii Archiepiscopi in Sacratissima Sede Beati Protomartyris Stephani in ipsa die Kalend. Novembris, Indict. 8.

Ego Aldericus Calactina Ecclesiæ Episc. consensi, & subscripsi.
Ego Leo Suranæ Sedis Episcopus, consensi.
Ego Bonus Presb. Card. S. Capuanæ Eccles. me subscripsi.
Ego Joannes Presbyt. S. Capuanæ Ecclesiæ Card. me subscripsi.
Ego Avinaldus, Diaconus S. Capuanæ Ecclesiæ me subscripsi.
Ego Petrus Diaconus S. Capuanæ Eccles. me subscripsi.
Ego Toro Subdiaconus me subscripsi.
Ego Joannes Subdiaconus s. Capuanæ Sedis me subscripsi.

Datum per manum Ioannis Subdiaconi nostri Bibliothecarii in Kalend. jam dictis per suprascriptam Indictionem. Bene valete.

Cum huic bullæ subscribat Episcopus Ecclesiæ Calactinæ, Episcopus Suranæ, alter Aldericus, & Leo alter nuncupatus, dubitatum est, (inquit Monachus,) *quænam sit Ecclesia Calactina, quęve Surana. Non defuerunt qui intellexerunt Ecclesiam Calactinam esse Ecclesiam Cajacensem, quasi à Calatia, quod est nomen antiquum civitatis, derivetur. Hi certè falluntur, nam tempore Sancti Stephani civitas dicebatur Cajatia, & derivat nomen Cajaccianus, seu Cajacensis, & si s. Stephanus consecratur Episcopus Cajacię, quomodo potest esse vivus alter ejusdem civitatis Episcopus? imò si s. Stephanus successit Ursoni Episcopo Cajacciano, ut habet Breviarium, quomodo potest fingi alter Episcopus ejusdem Civitatis illo ipsotempore? imò si fuisset Episcopus, qui vivens renunciasset Episcopatui Cajacciano, ille quidem cum renunciasset loco, & si non dignitati, potuisset quidem dici Episcopus, at dici Episcopus Calactinus, idest Cajaccianus, nullo modo. Legimus in Ptolomeo Calactam in Sicilia, & à Calacta Calactinus in Prisciano: an ergo Episcopus Calactę illo tempore casu apud Capuam morabatur? Ego libenter credam juxta illorum temporum barbaram latinitatem à Cale deductum esse Calectinum, seu Calactinum; Cales autem est civitas Caluorum, ideoque Episcopus Calactinus est qui dicitur hodie Caluensis. Juxta eandem barbaram latinitatem, cum litera o, in, u, transeat, & pro sorores, surores, sit pronunciatio: non dubito Ecclesiam Suranam esse Soranam, idest Ecclesiam in civitate Soræ.* Hæc Monachi speculatio mihi arridet, & Adelricus adscribendus inter Caluenses Episcopos, quemadmodum Leo inter Soranos recensendus. Autographum autem relatæ bullæ in Ecclesia Cajaciana conservatur.

Habet idem citatus auctor S. Stephanum ortum fuisse in pago, qui Macerata nuncupatur, & ex illa gente, quæ nunc Mencinella dicitur, ex veteri traditione. Vixit Stephanus octuaginta octo annos, ut docet Historia: senio confectus interfuit Concilio Provinciali sub Paldulfo Archiepiscopo, & de occupatoribus bonorum Ecclesiæ Calatinæ conquestus est. Inter monumenta Capuanæ Ecclesiæ inventa est Scriptura vetustate penè exesa; integra tamen in his, quæ ad hanc historiam faciunt. Verba sunt.

Paldulphus humilis Archiepiscopus, &c.

Quod dum residerem in Aula S. Dei Genitricis & Virginis Mariæ, Sanctorumque Protomartyris Stephani, & Agathæ cum reliquis Coepiscopis Suffraganeis nostræ Sedis, & cum Sacerdotibus, ac Diaconis, & in circuitu nostro astaret agmen reliquorum Ordinum Ecclesiasticorum, ad Sanctam Synodum celebrandam, tunc in conspectu omnium surrexit de subsellio Stephanus Confrater, & Episcopus Calatianæ Sedis, & cœpit dicere tam mihi, quam etiam omnibus residentibus, atque astantibus: scire vos volo Domini & Confratres, quod sedes mea ad nihilum redacta est ab illis, qui ejus hæredes esse permanserunt: sed cum prædicti Confratris nostri vox ob infirmitatem & senium ita tenuis ab ore ejus progrederetur, ut ad aures omnium minus perveniret, cœpit humilitas mea tunc alloqui, ut vel ipse sic loqueretur & sermo ejus clarè ad aures omnium pertingeret, vel vocaret unum ex suis, qui pro ejus vice, ea, quæ ipse dicere non valeret, ediceret. Tunc accersitus est Joannes Diaconus suę Sedis, & injunxit ei, ut in conspectu omnium ediceret, quę & qualia damna ab invasoribus hereditatum sustineret. Ad hęc humilitas mea præcepit eidem

Diacono, ut nominatim ediceret, qui essent invasores quique laici. Tunc ille in primis nominavit Landonem filium Sigenulphi Comitis, & Adenulphum filium Adenulfi Comitis, & dixit, ut illi invasissent Curtem S. Cosmæ, &c. Hæc Synodus fuit celebrata anno 1007. vel ante; nam anno 1008. Adenulphus reperitur Archiepiscopus; ideoque extremum tempus Paldulfi non excessit ann. 1007. S. Stephanus agebat ann. 72. Obiit S. Stephanus anno ab Incarnatinne 1023. à nativitate 1022. de ejus sepultura, in actis inventionis ejus ita scribitne. *Enimverò pensitarunt Calatini cives, ad devotionem recolendam, ut reconditi ipsius venerabilis corporis extaret articulus digiti manus benedictæ quotannis populo, celebritatis suæ die solemni in missa ostendendi, nec minus osculandi. Custodiebatur interim in sacrario sub digitali argenteo modulo. Proinde sacello cum altari erecto super pavimento ferrea cancellatura cingente aliquale bustum . . . fabricaverunt è regione versus illud corpus honestiferum, ullis ossibus positis intus: jugiter accenso lampade, quare opinaretur quivis latitare ibi reliquias, de quibus loquimur sacras: excolebant seduli quando minimè deerant exoratæ divinæ gratiæ dona confugientibus illuc. Terruerunt Calatini, ne furto daretur Sanctus desiderabilis; præsertim confinibus Capuæ & ideo sic studiosissimè absconderunt.* Inventum est sacrum Stephani corpus anno 1512. eo ipso in loco, ubi reconditum fuerat à Vincio Maffio Episcopo Cajacensi. Festum hujus inventionis celebratur octavo die Pentecostes, depositionis verò die 29. Octob. Idem Vincius Episcopus nobile Sacellum in eadem Cathedrali erexit, in quo ossa ejusdem S. Stephani religiosè asservantur, ibique ante Altare hæc leguntur in marmore verba.

Divi Stephani caput & ossa. Hinc exhumata Vincius Salernitanus tunc Calatinus Episcopus cum Populi applausu, Pulpito recondi curavit. Anno Dom. MCCCCCXII. XXIII. Maji.

V. 5. S. FERDINANDUS *a* natione Hispanus, cum in Italiam venisset, ac in Campaniæ urbem Calatiam se recepisset, eam doctrinæ, & sanctitatis laudem assecutus est, ut mortuo Episcopo Calatino, illi subrogatus fuerit. Multis clarus miraculis apud Albinianum Calatinæ Diœcesis oppidum obdormivit 5. Kal. Julii, ibique honorificè conditum est, ubi etiam ob ejus super ægrotis signa virtutum magnam venerationem habet. Extat illi Ecclesia Campestris dicata apud oppidum prædictum, quæ inter Calatiam occurrit, & Aliphas. Hæc Ferrarius in Catal. Sanctorum Italiæ ex monumentis Ecclesiæ Albinianen. Tempus quo hic Sanctus Episcopus vixit, haud hactenus sciri contingit. Ejus sanè corpus in ea Ecclesia inventum est anno 1620. die 9. Augusti à Paulo Philomarino Episcopo Cajacensi in majori Altari ejusdem Ecclesiæ reconditum, partem tamen solemni ritu translatam in Cathedralem, ac sub Altari S. Stephani idem collocavit.

a De eo Acta SS. Junii t. 5. p. 110.

VI. 6. JAQUINTUS ab Adenulpho Capuano Archiepiscopo consecratus est hujus Ecclesiæ Episcopus anno sal. 1024. ut in bulla ejusdem Adenulphi, quam extare dicunt in Archivio ejusdem Ecclesiæ; nos eam non vidimus, ejus etiam mentio in documento Gerardi Verniensis Episcopi ann. 32. Principatus Pandulphi Capuæ Principis, & 26. Adenulfi Archiepiscopi videtur successisse S. Stephano, non Ferdinando.

VII. 7. CONSTANTINUS Episcopus Cajacensis subscripsit Bullæ Urbani II. an. 1098. pro Monasterio S. Stephani in Nemore Squillacensis Diœcesis.

VIII. 8. PETRUS præfuit Ecclesiæ Cajacensi anno 1106. Is cum Roberto Rainulphi Normanni filio Comite Cajacensi Ecclesiam Sanctæ Crucis dono dedit, perpetuoque attribuit Monasterio, & Monachis S. Laurentii de Aversa, ex monumentis illius Monasterii.

9. THOMAS anno 1109. vivebat. IX.

10. VRSUS hujus nominis secundus ann. 1117. X. usque ad annum 1122. de eo in monumentis habetur mentio.

11. STATIO, seu STATIONUS ante annum XI. 1133. Episcopus Cajacensis fuit ordinatus; quo Præsule eo anno Innocentius II. Ecclesiam Cajacensem nobili privilegio condecoravit, & Diœcesim distinxit, quod deinde Adrianus IV. confirmavit. Eidem Stationi quædam bona vendidisse Richardum Rainulphi Comitis Cajacensis fratrem, ejusq; uxorem Mariam filiam quondam Gregorii Comitis innuit documentum inquisitionis factæ sub Federico II. Imper. in gratiam Jacobi Episcopi Cajacensis in hæc verba. *Quidam Albertus, & quidam Teotonicus, qui habent feuda in Cajacia, habuerunt inde privilegia per Dominum Imperatorem Henricum. Item post discessum illius Dom. Rogerius de Domino Rodualdo tenuit Castrum Fæminarum cum dicta Astanza Angli, molendino & tenebat illud pro Curia Domini Imperatoris. Item quia Dom. Rogerius serviebat Dom. Imperatori, sicq; fuit mortuus in servitio Domini Imperatoris. Item testes viderant Anglum teneri à Domino Rodualdo. Item quod tempore Regis Guglielmi Dominus Rogerius de Sanglo tenuit Anglum cum hominibus. Item pro parte Cajatianæ Ecclesiæ probatum invenimus, quod ann. 1134. mense Aprili Riccardus miles Domini Rainulphi Comitis fratris, & mulier nomine Maria filia quondam Domini Gregorii eximii Comitis vendiderunt terras & homines, & molendina infra fines Civitatis Calatiæ, scilicet in loco, ubi dicitur Anglus Stationi Episcopo Calatino. Item quod tempore Regis Guglielmi Ecclesia Cajatensis tenuit, & possedit Anglum, & fructus inde percepit, &c.* Inter monumenta hujus Ecclesiæ reperitur confirmatio, seu cessio horum bonorum eidem Stationi à Rainulpho Comite afferta eodem anno 1134. Ejusdemque Comitis extat juramentum Stationi Episcopo tenoris sequentis.

Ego Rainulphus Dei gratia Comes, juro & promitto tibi Domino Stationi Episcopo, quodusque ad Kal. 3. Octobr. primò venturas assignabo tibi formam proprietatem tuæ Ecclesiæ, & in possessionem ponam te, & eandem Ecclesiam de toto feudo, quod Balcolinus miles tenuit de intus Cajatiam, & de foris infra finem ejusdem Civitatis, præter domum, quæ est infra Castrum & præter terram, quam Malcerius vendidit Rogerio filio Altardi de Albiniano, & præter terram, de qua Giraldus & Gismundus singularem calumniam moverunt, quæ est in loco Carpanito. Si nos enim præjudicium providerimus sine fraude, quam tibi promittamus, & post assignationem, & donationem . . . . . & eidem Cajacianæ Ecclesiæ fecero de eodem feudo, & non ero in facto, concilio, seu consensu, quod tu, vel tui successores in toto, vel in parte perdatis, sed adjuvabo eandem Ecclesiam, & te, tuosque successores, illud tenere, defendere, contra omnes homines, qui in toto, vel in parte auferant, vel auferri consentiant, neque faciam. Hæc omnia observabo sine fraude, & malo ingenio. Et sic Dominus me adjuvet, & hæc sancta quatuor Evangelia Domini. Hoc actum est coram Domino Roberto Capuano Principe, & Dom. Henrico Agathæ Episcopo, Joanne Abbate Diacono ejus, Riccardo Advocato, Zoffo Curolo milite, Filippo Judice Capuano, & Vrsone Judice Agathæ, & Presbytero Hisembrando præfati Principis Capellano, Petro Presbytero Cajacianæ Ecclesiæ, & Guglielmo ejusdem Ecclesiæ Diacono.

Quo anno verò Stationus ex hac mortali vita discesserit, vel quot annos hanc rexerit Ecclesiam, non habemus; mortuus tamen videtur sub Guilelmo Rege.

12. VVILLELMUS Mansonis q. filius, XII.

ger-

germanus frater Landulphi militis de Calatia, patriæ fuit Episcopus anno 1155. hujus mentio in monumentis Cavensis Monasterii, ubi pater & frater ejusdem memoratur. Hunc existimo Cajacensem Episcopum, qui ab Alexandro III. Papa ab Episcopatu una cum Veilano Episcopo, Simoniacus repertus, ejectus, privatusque est anno 1168. ut scribit Auctor gestorum Alexandri, quæ m.s. asservantur in Bibliotheca bo. me. Constantini Abbatis Cajetani, quam Anicianam vocant, neque ulla alia de Vuillelmo extat memoria.

13. JOANNES Cajacensis Episcopus potuit successisse Vuillelmo eodem anno quo ille è Sede ejectus est ann. 1168. hic an. 1175. à Guillelmo Rege confirmationem bonorum Ecclesiæ suæ recepit, qui eodem anno excessisse videtur, cum eo ipso anno Guillelmum sequentem habeamus Cajacensi præfuisse Ecclesiæ.

14. GUILLELMUS hujus nominis secundus Raymi filius, patriæ Episcopus præficitur eodem anno 1175 qui obiit ann. 1181. cujus obitus dies memoratur in emortuali Cœnobii Monialium S. Joannis de Capua; *V. Id. Januarii obiit Guillelmus Episcopus Cajacensis anno* 1181.

15. ROFFERIUS, seu Goffredus præfuit anno 1183 sub Lucio III. Papa, de quo nulla alia extat mentio in monumentis Calatinis.

16. Ursus III. statim Roffredo successit circa annum Domini 1191. longo tempore hanc administravit Ecclesiam, cum ad annum usque 1224. ejus memoria extet, sub quo, ut notatur in veteri Kalendario hujus Ecclesiæ; *In vigilia Adventus Domini cecidit Episcopium Calatinum* 1199. *sub die* 28 *Novembris*.

17. JACOBUS vixit temporibus Gregorii IX. ac Federici II. Imp. à quo pro libertate Ecclesiastica, proque Summo Pontifice, cujus erat charus, exilio mulctatus est anno 1238. tulitque per summam injuriam quendam intrusum in sua Ecclesia, nomine Andream anno 1239. quem deinde vel ejecit de Sede Federicus ipse, vel Innocentius IV. Papa, cum in monumentis plura reperiantur acta sub eodem Jacobo ab anno 1244. usque ad 1253. quo post conditum testamentum, hæredemque institutum Thomam Thomæ sororis suæ filium, mortalitatem explevit.

18. NICOLAUS Joannis Minadæ ac Realis filius, Cajacensis civis successit Jacobo anno 1253. obiit anno 1257.

19. ANDREAS Richardi filius præfuit huic Ecclesiæ post Nicolaum; paucos sedit annos, & cum suæ ultimæ voluntatis tabulas condidisset die 18. Julii 1272. mortem obiit.

20 Fr. JOANNES, Ordo, & patria ignoratur, demortuo Andrea substituitur Episcopus, cujus prima mentio in regio reg. Neap. sub Carolo I. Rege *Anno* 1274. *die* 30. *Aprilis, Ind.* 2. *apud Cajaciam quidam Cives Cajaciæ & ejus Diœcesis Vassalli majoris Ecclesiæ Cajacinæ venerunt more solito in festo Paschæ Resurrectionis Domini ad visitandum vener. virum Dominum Joannem Cajacianum electum, & ipse electus, prout condecet, tanquam Vassallos suos benignè recepit, & post paucam horam requisivit eos ut deberent præstare sibi sacramentum fidelitatis & homagii pro parte ipsius Ecclesiæ, ut ab antiquo homines & vassalli prædictæ Ecclesiæ antecessoribus suis pro parte ipsius Ecclesiæ præstare consueverunt, qui juraverunt ei fidelitatem. In Cornello alii Cives juraverunt similiter fidelitatem.* Eidem Joanni Carolus Rex anno 1275. decimas, quas supra feudalia bona habet Cajacensis Ecclesia intra civitatem liberaliter concessit, ac relaxavit, sequenti verò anno Joannes fato functus est.

21. ANDREAS II. hac Sede potitus est statim defuncto Joanne 1276. cui anno 1282. Joannes Gilgnettus Cajacensis Civitatis Dominus quædam stabilia bona extra mœnia ejusdem urbis in loco S. Angeli *alla Piana* dicto est elargitus ad salutem animæ suæ patrisque sui Guillelmi, qui à Carolo Pri-

A mo Civitatem pro se, suisque successoribus dono acceperat. Joannis filia fuit Margarita Insignis Heroina ex hac gente postrema, uxor Jo. Thomæ Sanseverini Marsici Comitis, & Magni Regni Comestabilis, ex quorum conjugio natus est Antonius Marsici & Cajacensis Comes. Obiit Margarita anno 1319. Andreas verò Episcopus defunctus est anno 1283. ut in Emortuali hujus Ecclesiæ describitur.

22. GIRALDUS Narniensis, vel, ut alii volunt, patria Mutinensis, hac Sede potitus est anno 1283. sequenti adfuit consecrationi Cathedralis à Gerardo Cardinali Sabinensi Apostolico Legato in honorem S. Stephani celebratæ, cujus memoria visitur in lapide hisce verbis conscripta, à Jacobo Lutio Episcopo renovata anno 1494. XXII.

M. CC. LXXXIIII. Sedente Martino IIII. Pont. Max. Gerardus Cardinalis Episcopus
B *Sabinensis Apostol. Sedis Legatus Ecclesiam Cajacensem consecravit XI. KL. Augusti in honorem Divi Stephani Pontificis Cajacensis, assistentibus Aversano, Sanctæ Agathæ, Cajetano, Ogentino & Cajacen. Præsulibus, & ædem ipsam visitantibus in anniversario dedicationis die, & VIII. sequentibus XL. dies de vera indulgentia dedicans, & quilibet ex assistentibus concessit, quæ latius per eorum literas declarantur. Jacobus Lutius Cajacensis Antistes D. Stephani successori immeritus in ejus memoriam fecit M.CCCCXCIV. Nonis Maii.*

Extabat quoque in eadem Cathedrali alia inscriptio in quadam tabula marmorea, ubi Jonas Propheta in mare projectus mirabili artificio insculptus cum inscriptione, rudi quidem minerva exarata, in eaque memorabantur Gerardus ipse cum præde-
C cessoribus suis, Andreas, & Joannes in hæc verba.

Mille ducentenis cum sento sepenagenis
Hoc opus expletur à Precedente jubetur,
Giraldi cura signatur quoque figura
Collatis annis fratris sub sede Joannis.
Andreas fieri, Christus velit huic misereri.
Matthæusque Comes fuit ipsi Narniu Promes.

Giraldus transtulit, accedente voluntate Capituli, Sacellum S. Mariæ Magdalenæ in Episcopio prope sacram Turrim anno 1293. quo diem suum clausit extremum 18. Septembris.

23. PETRUS ab anno 1294. usque ad 1308. XXIII
Cajacensem Ecclesiam tenuit, defunctusque est eodem anno die 26. Maii: de eo fit mentio in regio regest. anno 1298. & in consecratione cujusdam altaris Ecclesiæ Cathedralis Sanctæ Agathæ anno 1304.

D 24. JOANNES III. statim successor datus est XXIV
Petro eodem ann. 1308. & die 21. Decembris ejusdem memoratur in regio regest. cum Ecclesiam S. Azzariæ de Dragone ad Episcopatum suum pertinentem cum nonnullis bonis perpetuò livellario nomine alienasset. Oportet hunc obiisse eodem anno, cùm sequenti alius præesset huic Ecclesiæ Episcopus.

25. THOMAS de Paschasio, aliis de Antigna- XXV
no Capuanus electus fuit Episcopus post Joannem: de quo in quodam monumento. *Anno* 1309. *sub Carolo II. die* 27. *Martii* 7. *Indict. apud Cajaciam Dominus Thomas Cajacianus Episcopus concedit quasdam terras suas in Castro Cornelli quibusdam Vassallis dicti Domini Episcopi, qui Vassalli dederunt & solverunt dicto Episcopo uncias duas auri pro faciendo Campanam pro servitio ipsius Ecclesiæ.* Porrò in Campana majori Cathedralis leguntur hæc verba, quæ factum indicant.

Chri-

† *Christus vincit,*
† *Christus regnat.*
† *Christus imperat.*
Anno Domini M.CCC.VIIII.VIII.Ind.Dominus Thomasius de Capua F F. hoc opus.
† *Me SCA.sp.oft.Dom.& Patriæ liberationem Verbum caro factum est.*

Anno 1311. Thomas una cum Federico Episcopo Calvensi Ecclesiam S. Michaelis de Casanova Capuanæ Diœcesis consecravit, quod ad posteros perennarunt quædam verba in plumbea lamina nuper inventa in eadem Ecclesia.

Anno M.
CCC. XI *Episcopus*
Thos. Cajattiani
Episc. Federicus
Calvensis consecrnruut
Ecclesiam S.
Michaelis
Archangeli
in honorem S. Jobis
Capuaui Monasterii
sub Abbatissa Galgan.

Valuit deinceps Thomas gratia, & auctoritate apud Robertum Regem, à quo in Aprutina Provincia de rebus gravibus missus est anno 1326. Erat enim egregiis virtutibus, & prudentia exornatus, quibus Ecclesiam sibi commissam eximiè rexit ann. 24. & cum Sacellum D. Thomæ sacrum in Cathedrali condidisset, domosque pro se, suisque successoribus in oppidis Campagnani, & Pontis Latonis exædificasset, viam universæ carnis ingressus est anno 1333. 14 Augusti, sepultusque est in supramemorato D. Thomæ Sacello.

XXVI 26. JOANNES Muctula Neapolitanus demortuo Joanni successit anno 1333. eidemque adhuc electo Joannes XXII. Papa hanc scripsit epistolam ad favorem Cœnobii Ferrariensis Ord. Cisterciensis Theanæ Diœcesis, ab exemplaei exscriptam.

Joannes Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Joanni Muctolæ electo Cajaceusi Salut. & Apost. bened. Dilectorum filiorum . . . Abbatis & Conventus Monasterii B. Mariæ de Ferraria Cistercien sis Ordinis Theanen. Dioc. precibus inclinati præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenus ea, quæ de bonis ipsius Monasterii alienata inveneris illicitè, vel distracta ad nos & proprietatem ipsius Monasterii legitimè revocare procures. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerit, censura simili, appellatione cessante compellat veritati testimonium perhibere. Dat. Avenion. Idus Decembris, Pontificatus nostri anno 18.

Hujus Episcopi frequens mentio est in monumentis Episcopii usque ad annum 1356. Parum deinde supervixit, ejusque obitus dies memoratur in veteri emortuali 21. Augusti.

XX VII. 27. Fr. ROGERIUS, Ordinis Minorum alumnus, à Clericali Senatu electus, confirmatusque est, deinde à Romano Pontifice, de quò plura extant in Cathedralis Archivio actorum instrumenta ab anno 1360. ad annum 1368 Hujus non meminit doctus noster Vvadding in Annal. Minorum.

XX VIII. 28. GREGORIUS anno 1368.

XXIX 29. Fr. FRANCISCUS Ordinis Minorum reperitur Episcopus hujus sedis anno 1375. de quo mentio in quodam venditionis instrumento. *Anno 1387. sub Carolo III. Rege die 17. Augusti 10. Indict. in Castro Albiniani Frater Franciscus Episcopus Cajaccianus assentitur cuidam venditioni terræ redditiæ Sede Episcopali.* Hic anno I. Urbani VI. die 5. Id. Novemb. ab eodem Pontifice cum aliis Episcopis adhærentibus Clementis VII. Antipapæ omnibus dignitatibus privatus est, dirisque involutus, ut ex Bulla ejusdem Pontificis ad Raymundum

A Ord. Præd. Capuanum mihi videre contigit, quæ asservatur in Archivio Cœnobii S. Dominici Senensis.

30. MARTINUS fortè intrusus an. 1381. XXX.

31. BARTHOLOMAEUS, cujus mentio anno 1385. hic mortem obiit sub Bonifacii IX. obedientia anno 1391. ut in lib. Provisionum Prælatorum. XXXI

32. JOANNES Antonellus de Gattulis, Clericus Cajetanus, defuncto Bartholomæo sublectus est à Bonifacio IX anno 1391. 3. Id. Januarii; obiit 1393. ex lib. oblig. Prælat. sub eodem Pontifice. XX XII.

33. FRANCISCUS immediatè successit an. 1393. 13. Octob. recognovit sacrum Collegium pro Joanne prædecessore suo, ac pro Bartholomæo item suo prædecessore, ita in prænot. lib. oblig. Decessit anno 1404. XX XIII.

34 ANDREAS Sinravo, Aversanus, Episcopus Potentinus, ad hanc sedem translatus est per obitum Francisci 15 Kal. Decembris 1404. Abbas B fuit Commendatarius Cœnobii S. Salvatoris propè Thelesiam Ord. S. Benedicti. Mortem obiit anno 1422. die 12. Junii ex citato emortuali libro. XX XIV.

35. JOANNES de Aversa, Primicerius Neapolitanæ Ecclesiæ, ad hanc sedem promotus est à Martino V. Papa anno 1422. die 2. Non. Julii. Sedit ann. 23. excessit verò anno 1445. cujus donationes aliquæ ad favorem Canonicorum suæ Ecclesiæ elargitæ extant in Capitulari tabulario, ejusque electio in actis Consistorialibus Martini prædicti Papæ V. XX XV.

36. ANTONIUS de Herrico, Joannis, & Brisellæ Egirtiæ filius, nobili genere natus. patriæ Episcopus ab Eugenio IV. est adlectus anno 1445. die 22. Apr. cum antea ad id munus defuncto Joanne a Cajacensi Capitulo fuisset evocatus, quam electionem irritavit Eugenius, deinde ex plenitudine potestatis illum præfecit in Pastorem. Vir egregius, omnique laude dignissimus, cum 17. annos eximia virtute hanc rexisset Ecclesiam, præclaris C operibus dives, ac felix vita functus est anno 1472. die 24 Aprilis: jacet in Cathedrali propè chorum S. Gregorii, quod ipse exornaverat cum hac brevi inscriptione. XX XVI.

Præsulis Antonii de Herrica
civis Calatini hac in fossa ossa
quiescunt, qui diem suum in Domino clausit
M. CCCC. L. XXVII.
XXIV. Aprilis.

37. JULIANUS Myrtus Frangipanus clara stirpe natus apud Calatinos patrem habuit Anellum Viti filium: electus est in successorem Antonii a Sixto IV. an. 1472. 2. Id Maii. Vir in Romana, regiaque Curia non solum ob generis claritudinem, verum etiam ob rerum peritiam, prudentiamque in agendis conspicuus summam apud omnes gratiam, existimationemque collegit, præcipuè apud D Ferdinandum primum Regem à, quo anno 1474. Almi Neapolitani studii Gubernator, major Regis Capellanus, Regiusque Consiliarius in demortui Petri Bruscæ Hispani Aversani Episcopi locum adlectus est. Præfuit Cajacianæ Ecclesiæ ann. 9. regiaque gratia ad Tropejensem Ecclesiam translatus est anno 1480. die 16. Junii; vixit deinde ab hac translatione ann. plus minus 20. ac an. 1499 die 26. Septembris Tropeæ, corporis vinculis solutus in Cathedrali conditus est. Ejus gentiles in majori Ecclesia Cajacensi honorarium tumulum excitarunt cum hac brevi inscriptione. XXX VII.

Julianus Myrtus Tropejensis
Episcopus, olim Cajacensis obiit
anno Domini MD.

Annus 1500. appositus in hac Inscriptione corrigendus est, cum revera Julianum mortem obiisse

anno

anno 1499. ut Acta referunt Consistorialia, & in Emortuali Cajacensis Ecclesiæ anons, diesque obitus designatus sit 26. Septembris 1499. In Aedibus Myrtanorum Calatinæ civitatis hæc de Juliano visitur inscriptio.

Julianus Myrteus Episcopus Tropejensis, olim Cajacensis, Invictissimi, & Serenissimi D. Ferdinandi de Aragonia Siciliæ Regis, major Capellanus, & Consiliarius, ac Almi studii Neapolitani Gubernator Anno Domini M. CCCC. LXXXXII.

XXXVIII. 38. JACOBUS de Lotiis, Civis & Archipresbyter Sutrious, I.V.D. clariss. ac utriusque Signaturæ Referendarius, à Sixto IV. adlectus est Episcopus Cajacensis die 16. Junii 1480. hæc acta referunt Constit. cujus memoria extat in lapide consecrationis Cathedralis ab ipso renovatæ an. 1494. sub Julio II. volunt defunctum fuisse.

XXXIX. 39. OLIVERIUS Cardinalis Carrafa hanc habuit Ecclesiam commendatam, quam liberè dimisit anno 1507.

XL. 40. VINCIUS Massa *a* nobilis Salernitanus, antea Episcopus Signinus, ad hanc Cajacensem Ecclesiam translatus est à Julio II. anno 1507. die *b* 12. Aug. Vir doctrina clarus, peritiaque, tum Græcæ, tum Latinæ linguæ celebris, Theologus eximius in Concilio Lateranensi sub Leone X. fuit, quem Cardinalem adolescentem instituerat, quamobrem eximiè eidem charus fuit, adeoque apud ipsum ejus existimatio claruit, ut illum in Cardinalium numerum cooptandum designaret, ni immatura mors eum eripuisset. Qui cum verbo, & exemplo oves sibi à Domino creditas per annos 11. instituisset, Salerni excedens anno 1518 *c*. in Sacello suo S. Nicolai de Palmo sobtus aquam sepeliri voluit, ubi habet hoc epitaphium.

a Seu de Masseis. De eo agit Toppius in Bibl. Neapol. p. 320. & Mazza de rebus Salern. p. 75. *Mandat.* *b* Die 8. Julii.

c An. 1519.

D. O. M.

Vincio Massæ Præsuli Calatensi Dec. & Sac. Theol. Doct. Leone X. Pont. Max. ob singularem doctrinam, & vitæ integritatem, & innocentiam quod XV. ann. Cardinalis ab eo fuerat eruditus, ad Cardinalatus amplissimam dignitatem accersito & ob ejus immaturam mortem non consecuto. Præsuli opt. pitse. cui datum est in Æde Cajacensi corpus Beati Stephani, quod hactenus latuerat invenire, Michael Massa vir clarus vita functo in sublimi F. C. anno post LXVI. Tridentini Concilii præcepto à sublimi in humili posito corpore, atque integrè reperto, cum summa populi admiratione, & pietate odorum suavitate afflante. Joannes Baptista, & Abbas Sebastianus Massæ germani fratres Jureconsulti patris pietatem secuti PP. an. M. DLXIX.

Sebastianus, qui cum fratre Joanne Baptista Cenotaphium posuit, nepos fuit Vincii, & Episcopus Cariatensis in Calabria sub Gregorio XIII. vir præclarus, de quo suo in loco.

(„ ANDREAS *Cardinalis de Valle electus 2.* XLI
„ *Decembris 1517. extitit ad tempus post demortuum*
„ *Vincium hujus Ecclesiæ Administrator, donec in*
„ *locum Vincii eam assumpsit in titulum proximè enumerandus Bernardinus. Ita ex actis, & schedis*
„ *consist. ex quibus etiam colligitur Vincium obiisse*
„ *ante an. 1518. in serie enim Ughelliana is annus*
„ *perperam adnotatur.* Lucentius)

41. GALEATIUS *d* Butrigarius, Bononiensis, Alexandri filius, ingenuus vir, & celebris Jurisconsultus, cum in Hispania apud Ferdinandum Catholicum Regem pro Leone X. Pontif. fungeretur legatione die 10. Decembris 1518. subiectus est Cajacensis Episcopus in defuncti Vincii locum publico in Consistorio referente eodem Pontifice. Cæterùm Galeatius post decem dies ab obtenta dignitate, id est antequam nuncium collatę dignitatis potuisset accipere, fato functus est, ibidemque sepulchrum habuit. Ejus gentiles Bononiæ in Ecclesia S. Francisci eidem memoriam excitarunt nobili constituto tumolo cum cœnotaphio, in quo per summam inscitiam pro Cajacensi dignitate, Cajetanam apposuerunt in hunc modum.

d Hic electus fuit Cajetanus Episcopus, ut ex Epitaphio.

Reverendo Domino Galeatio Butrigario Episcopo Cajetano Juris utrinsque consult. ac Sedis Apostolicæ per Iustrum apud Ferdinandum Regem Hispanię Nuncio in medio ætatis, ac honoris rapto: vixit annos XLI mens. X. Decessit anno Christi M. D. XVIII.

42. BERNARDINUS de Chiero, vel Claro, Etruscus de Prato nobili oppido. („ *Ordinis Minorum Conventualium Generalis*) Athenarum Archiepiscopus, Leoni X. Papæ familiaris & summè gratus, Cajacensis Episcopus ab eodem delectus defuncto Galeatio electo, anno 1520. die *e* 21. Maii. Præfuit ann. 2. menses aliquot, obiitque anno 1522. ut in actis Consist. habetur. XLII

e Die 6. Junii in locum Vincii, ut produnt Acta Consist.

43. VIANESIUS de Albergatis, Bononiensis, vir summo loco natus die 12. Novembris 1522. sub Adriano VI. Papa evasit Cajacensis Episcopus, in eaque dignitate obiit. XLIII.

(„ *Viannesius de Albergatis, Patritius Bononiensis in locum demortui Bernardini successor da-*

tus

,, *tus 29. Octobris 1522. Hic à Leone X. missus ad Re*
,, *gem Hispaniarum Nuncius; secutaque morte Pon-*
,, *tificis à supremis Ecclesiæ Senatoribus successor*
,, *electus est Adeianus Cardinalis Trajectensis, ab-*
,, *sens à Comitiis, & in Hispania degens, qui re-*
,, *tento priori nomine Adrianus VI. nuncupari vo-*
,, *luit. Ad hunc ergo ex munere accessit Viannesius,*
,, *eique Patrum electionem nunciavit, sed cum ad*
,, *vertisset eum ancipiti animo subsistentem, & im-*
,, *peospere electioni assentiei, pateia usus libertate*
,, *electo sic allocutus est:* Renuatur ergo hic sum
,, mus Pontificatus, dum tam leota hilaritate suscl-
,, pitur. *Verum in Italiam ut cito adveniree Adria-*
,, *nus, Viannesius etiam disperso propeio ære et peg-*
,, *sto fuit, ut literæ originales ejusdem Viannesii te-*
,, *stantue ad Philippum germanum fratrem scriptæ*
,, *die 1. Martii 1522. quas mihi exhibuit consueta*
,, *benignitate erga meam personam Emin. Cardin.*
,, *Nicolaus Albergatus Ludovisius Episcopus O-*
,, *stiensis. Mansit deinde in curia Vianaesius, & in*
,, *direptione urbis domesticæ supellectilis jacturam*
,, *passus est. Fuit vir summè litteratus: ejusdem-*
,, *que amænioris literatueæ libeos, eodem peæben-*
,, *te Cardinali, vidi ipsius caeactere notis, & glos-*
,, *sis illusteatos, inter quos extat Cicero de Oratore.*
,, *Floruit altee Viannesius Albergatus Urbis Pretor,*
,, *& Peocameearius sub Paulo II. de quo Ciaconia-*
,, *num opus sub Paulo II.* Lucentius.)

XLIV 44. ASCANIUS Parisanus, Tolentinas, crea-
tus est Cajacianus Episcopus post Vianesium (,, *die*
,, *2. Jan. 1528*) Hanc Ecclesiam liberè dimisit ad
XLV favorem ANTONII MARIÆ de Monte Ar-
a Die 25. Martii. chiepiscopi Sipontini die 3 *a*. Maii 1529. transla-
tus antea ad Ariminensem Ecclesiam excessione ejusdem Archiepiscopi, qui Cajacensis Sacerdotii paulò post dimisit administrationem die 28. Junii ejusdem anni. Ascanius verò sub Paulo III. evasit S. R. E Presbyt. Card. de quo vide tom. 2. in Catal. Ariminensium Præsulum.

XLVI 45. ALEXANDER Myrtus, Vitalis filius,
Juliani superioris nepos, ob egregias virtutes, no-
b Die 25. Junii ex Actis. bilitatemque familiæ suæ electus est patriæ Episco pus die 18 *b*. Junii 1529. à Clemente VII. Octo omninò annos vir doctissimus, ac piis moribus exornatus Cajacensem Ecclesiam rexit, eamque liberè dimisit anno 1537

XL VII. 46. FABIUS Myrtus, Petri filius, Alexandri
nepos, eo cedente, patriæ Antistes cooptatus est à Paolo III. anno 1537. die 30. Julii. Hanc ille Ecclesiam diuturniori mora administravit, eximiaque sua virtute adeò Christiano orbi inclaruit, ot dignissimus inter ejus ævi Antistites habitus sit. In explicandis enim negociis valuit plurimùm, quamobrem a Summis Pontificibus non semel in Gallias, Belgium, aliasque Provincias ad Reges & Principes Legatus est Bononiam, Umbriam sua virtote frænavit, Concilio Tridentino inter Patres assedit, ad cujus normam, Clerum, populumque sibi commissum, convocata Synodo instituit. Cathedialem Ecclesiam vario, pretiosoque cultu donavit Episcopium auxit, & ad commoditatem exornavit: vir sanè singularis integritatis, tantæque morum suavitatis, charitatisque in omnibus, ut omnium ordinum hominum amorem promeruerit. Quinque supra triginta annos hanc rexit Ecclesiam, & ad Nazaraenom Archiepiscopatum trans latus est ann. 1572. In eoque munere multis deinde pro Romana Ecclesia exantlatis laboribus Apostolicus Nuncius Parisiis, ætatis suæ 73. salutis verò anno 1587 die 18. Martii mortalem vitam amisit, ibique sepultus nobili Cœnotaphio cohonestatus est, quod leges una cum reliquis ejus virtutibus in nostra Nazarænorum Archiepiscoporum serie. Cæterum placuit hic exscribere Fabii Epistolam ad Cajacenses suos datam, dum invitus ad secundam traduceretur Ecclesiam, quæ quidem digna mihi visa est, ut hic perennetur. *Alli Signori Eletti del governo di Cajazzo. Iddio sà ch' io mi partii di Francia con fermo peoposito di venirmene à risedere e satisfar al*

A *debito mio in quella Chiesa, e di questo popolo tutto, e eiposarmi anco hormai dalle fatiche del mondo Mà esso Dio benedetso, che col consiglio suo divino dispone sopra li consigli nostri humani hà disposto altrementi: che volendo N. S. servirsi di me anco per qualche tempo di più, m' hà permutato da quella, alla Chiesa di Nazareth, ch' è di nulla, ò poca cura, che non hà di bisogno così della eesidenza del Prelato, con provedeee à quella di Cajazzo de la persona d' Ottavio mio nepote, che così come io l' amo certamente più per la bontà sua, che per l' attinenza del sangue, così n' hò sentito piaceee più per il servitio, e beneficio, che spero debbia riceveee quella Chiesa, e Città tutta, che per il suo particolar honore, ch' e piaciuto à S. Santità di farli. Non hò potuto mancar all' obedienza di N. S. il quale al mio primo arrivo in baciandoli li piedi, me disse, che già haveva disposto della persona mia di mero pensiero suo, e m' è testimonio Dio, come in quel ponto, e dopo molto più io hò in me stesso difficile, & amara quella sepaeatione veramente d' una parte*
B *di me stesso separandomi, dirò dalla madre, e da i fratelli miei. Mà già che hà piaciuto à Dio, & à S. Santità, ch' io lasci quella Chiesa, o quella Città, non peecio lascierò io di riconoscerla sempre pee mia, & i Cittadini tutti per miei featelli amandoli, honoeandoli, e desiderandoli sempre ogni accrescimento di bene, pronto anche dove potrò con l' opera, con la facoltà, o con la propria vita faeli servitio e benefitio sempre, così d' obligo della natura me le conosco obligato, così me l' offerisco, e così le prego à volersene sempre servire, & à valero. Ringratio le SS. VV. e quei Cittadini tutti dell' amorevole demostratione, m' han fatto dell' animo con la lettera, che m' han scritto dei peimo di questo, e possono esser securi, ch' in me troveranno sempee così piena, o colma corrispondenza come in qualunque Cittadino, e figlio di quella Città la quale io lascio con la sua beneditsione, e prego il Sig. Dio concedergli la dal Cielo. Di Macerata li 11 Gennaro 1573.*

C D. VV. SS.

Amorevolissimo fratello

Fabio Arcivescovo di Nazareth.

47. OCTAVIUS Myrtus Frangipanius, Silvi filius, Fabii nepos, ex Abbate S. Benedicti de Capua, Cajacensis evasit Episcopus die 19. Novemb 1572. virtotibus, & nullis non sæculis laudand. prudentia clarus, qui nomine Gregorii XIII. Civitatem Bononiam bonis legibus gubernavit. A Sixto deinde V. ad superiorem & inferiorem Germaniam omnesque Belgii provincias eo tempore cum potestate Legati de Latere destinatus est Nuncius, quo periculosissimo bello præcipua Nunciaturæ suæ loca ardebant. In qua quidem functione octavum in
D annum Coloniæ potissimum resedit, ac tanta maturitate gravissima rei Christianæ pub. negocia administravit, ut Serenis. & Reverendis. Princip Electori Coloniensi, Ernesto Bavariæ Duci, Parmensi Duci, Seoatoi Coloniensi, universo demum clero gratissimus fuerit. Post ob virtutes, & merita a Clemente VIII. ad Episcopatum Tricaricensem translatus an. 1592. mox ad Tarentinum Sacerdotium magnum apud Cajacenses populos, sui desiderium reliquit, quos verbo & exemplo duxit ad pascua salutis, quando ab eodem Pontifice ad graviora pertractanda negotia ad Archiepiscopos Electores, cęterosq; Germanię Principes adlegatus per egregiam sibi operam Religiooi & Clero restaurando præstabat. Tanti certè temporis residentia, & rerum usu eleganter cultus, de Coloniensis Ecclesiæ statu accuratè informatus, opus eruditũ conscripsit de ecclesiastica illius Ecclesię & Cleri reformatione, sermones item aliquot eruditissimos scripsit ad Ca

ja-

jacensem populum; post celebratam in ea Cathedrali Diœcesanam Synodum mortuus est eximius Præsul anno 1612. de quo non semel redibit sermo.

XLIX 48. HORATIUS Aquaviva ab Aragonia, Hieronymi Adriæ Ducis ex Margarita Pia filius, Julii & Octavii Aquaviva Cardd. germanus frater, miles in sæculo, strenuusque militum Tribunus in memorabili Navali prælio, victoriaque ad Echinadas contra Turcas interfuit, cum divinitus in ea pugna è Barbarorum manibus evasisset, ex voto ad Ordinem Cisterciensem confugit, habitumque Monasticum suscepit Florentiæ in Cœnobio S. Mariæ Magdalenæ de Cistello nuncupato anno 1576. Sub Julio Perino Abbate Septimiano professionem emisit, ac liberalibus disciplinis cum Theologicis studiis operam dedit, auditorque fuit Marsilii Vasquez Hispani ejusdem Ordinis Abbatis viri longè doctissimi. Anno 1592. instante Octavio Card. fratre à Clemente VIII. Episcopus Cajacensis delectus est die 13. Maii; consecratur Neapoli, ab Annibale de Capua Archiepiscopo in Metropolitana, sacelloque Divi Januarii, die 19. ejusdem mensis. Solemni rita Cajatium ingressus est redeunte Martio mense sequentis anni, omnibus ordinibus ob egregiam nobilitatem, virtutemque suam exceptus, de cujus vigilantia, prudentia, justitiæ zelo in rebus Ecclesiasticis administrandis, malo silere, quàm pauca dicere. Præsul sanè dignissimus, & tanto munere dignus cum suis prędecessoribus æquiparandus, si zelum justitiæ aliquando in miseros clericos temperasset, pro quo non semel Summi Pontificis dulcem sostinuit animadversionem. Sedit eximiè aun. 25. & cum è Neapoli Cajatium peteret, haud longius ab oppido Formiculæ equo delapsus die 10. Maii Ascensionis Domini sacra in eodem oppido post paucos dies venerabilis senex ætatis suæ 65. Christi verò anno 1617. mortem obiit, sepultusque est in Ecclesia Archipresbyterali S. Christinæ in cornu Evangelii, hoc ad tumulum insculpto Epitaphio.

D. O. M.

Horatio Aquavivo ab Aragonia
Episcopo Calatino
Hieronymi Adriæ Ducis F.
Integritate, doctrina, & relig. præst.
ac magnitudine & fortitudine
animi admirabili.
Obiit Idibus Junii M. D. C. X. VII.
Octavianus Melchiorias Calatinus
Terræ formiculæ
Archipresbyter humanitatis, &
piæ memoriæ ergo P.

49. PAULUS Philamarinus, Neapolitanus, Ord. Clericorum Regularium Theatinorum, majorum splendore, ac sua etiam pietate commendatus, cum in eo ordine plures magistratus cum laude gessisset, ad Cajacensem Ecclesiam vocatus est à Paulo V. die 18. Julii 1617. Romæ à Ladislao de Aquino Card. consecratur die S. Bartholomæi. Excipitur solemni pompa 2 c. Decembris. Commendato sibi gregi advigilare pro viribus studuit, ejusque operam probavit communis omnium in Pastorem suum benevolentia. Synodum Diœcesanam habuit, novum, ac eximium sacellum in Cathedrali exstruxit, in eoque sacrum D. Stephani Episcopi corpus pio ritu transtulit, reconditque sub Altari una cum reliquiis S. Ferdinandi ejusdem successoris die 18. Novemb. ann. 1618. Rem narrat inscriptio ab ipso Paulo ibidem posita in hæc verba. L

Quisquis huc accedis supplex venerare sacrum corpus Sanctissimi Stephani Cajacensis Antistitis, quod olim à Vincio hujus Ecclesiæ Episcopo sub altare conditum An. Domini M. D. XII. nuper Paulus Philamarinus Episcopus augendæ populorum pietati, suæque devotioni contestandæ in hoc sacellum ipsi dicatum summa cum celebritate transtulit, & honorificè tumulavit.
Anno salutis M. D. C. XVIII.

Quod olim Gregorius XIII. hujus tantummodo Ecclesiæ Sacerdotibus defunctorum animabus expiandis Ara hac sacrificantibus privilegium contulerat. Idem Paulus V. Pont. Max. Paulo Philamarino Episcopo Cajacensi ob peculiarem erga mortuos commiserationem impetrante omnibus Presbyteris sæcularibus, atque Regularibus deinceps ut sit commune concessit anno salutis M. D. C. XVII. XIIII. Novembris.

Salvete Beati Cælites
Quorum locus hic sacros cineres, Cælum spiritus habet, Ego vos, quo Deus jusserit die lubens sequar, & vos, quæ vestra est benignitas, ossa mea hospitio suscipietis; interim ea me inopem meritorum spes magna solabitur una, ut Christus Judex sit ad Æthera provecturus, quos una in terris Ædicula condiderit. Paulus Philamarinus Episcopus Cajacensis mea vota his verbis expressi, & piorum me precibus commendavi Anno redempti orbis
M. D. C. XVIII.

Vixit in Episcopatu annos quinque, menses novem D... Obiit anno M. D. C. XXIII. die vigesimoseptimo Maii.

At cum ille diem suum clausisset extremam, ætatis suæ sexagenario major Neapoli eo ipso die, &

anno

anno sepultus fuit in Ecclesia Sanctorum Apostolorum apud suos Theatinos; an verò corpus ejus delatum deinde sit Cajacium, ubi ipse statuerat sepeliendum, haud scio. Ejus cum laude meminit Joseph Silos p. 2. Clericorum Regul. Hist.

LI. PHILIPPUS. 50. Fr. BENEDICTUS a de Sio, Cavensis, Ordinis Minorum Observantiæ, Sac. Theologiæ insignis Magister, olim Annæ Austriacæ Francorum Reginæ ab Eleemosynis, ab Urbano VIII. creatus est hujus Ecclesiæ Episcopus die 18. Decembris 1623. Munus consecrationis accepit in Ecclesia Aracoelana à Dionysio Marcmonte Archiepiscopo Lugdunensi paulò post Cardinale, die prima Januarii 1624. Dominica Palmarum Urbem solemniter ingressus ingenti cura, & sollicita sedulitate hanc rexit Ecclesiam ann. septem, translatus ad Bojanam anno 1641.

LII 51. SIGISMUNDUS Thaddæus, Nobilis Florentinus, Episcopus Birectensis, ad hunc Cajacensem Episcopatum translatus est die 27. Novembris 1641. Vir in omni doctrinarum genere præstans; sed musis amœnioribus delectatus, politioribus litteris fuit ornatissimus, quique multo itinere multa vidit, & ritus, & gentes novit; sed cum annis septem huic Ecclesiæ eximiè præfuisset, casu ex equo prolapsus prope Formiculæ oppidum Cajacium rediens, ex contusione capitis intra paucos dies mortalitatem explevit die 4. Decembris 1647. in Cathedrali honorificè, cuncto collachrymante populo, sepulchrum accepit. Vir sanè ob morum suavitatem, cæterasque virtutes longiori vita dignus, cujus plura extant sui ingenii monumenta.

LIII. 52. FRANCISCUS Perronus, nobili familia Neapoli natus 13. Junii 1610. ex Vincentio I.C. clarissimo, & Beatrice Saxa, Lucii Saxi Cardinalis nepte, Marii Saxi Archiepiscopi Sanctæ Severinæ germana sorore, qui cum in juventute Jurisprudentiæ operam dedisset in Neapolitano archigymnasio Lauream promeruit. Romam se transtulit, ubi ejus perspecta virtute ab Urbano VIII. Canonicus Neapolitanæ Ecclesiæ, & Abbas Sancti Georgii Majoris delectus est: sub Innocentio verò X. hujus Ecclesiæ Episcopus evasit 25. Novembris 1648. Consecratur in Liberiana Ecclesia à Marcello Card. Lantes die 30. ejusdem mensis, sequenti verò 29. die sine fuco, & pompa Cajatiam ingressus, ad benè regendam Ecclesiam sibi commissam manus admovit. Sedit omni cum laude, omnibusque eximiè charus annis 8. Romæ mortalitatem explevit ex lue contagiosa die 2. Octobris anno 1656. florente adhuc ætate, sepultus ante fores Ecclesiæ S. Pauli prope commune fidelium ex hac lue decedentium ossuarium: paulò post eodem in loco humati fuerunt Frater Thomas Suberanus Aretinus Ordin. Præd. Archiepiscopus Smyrnensis ex eodem morbo die 15. ejusdem mensis in Monasterio Sanctæ Mariæ ad Minervam defunctus, & doctus amicus noster Thomas Mentius Abbas S. Laurentii extra Urbis muros, olim Canonicorum Regularium S. Salvatoris emeritus Generalis, qui in Cœnobio S. Petri ad Vincula eadem lue tactus in pervigilio omnium Sanctorum fato cessit.

53. JOSEPH Petagna electus die 15. Januarii 1657. LIV.

ADDITIO.

(,, *Decessit Josephus an. 1679.*

,, JACOBUS *Villani, presbyter Terræ Fossoli nullius diœcesis provinciæ Ravennatensis, J.U.D. qui plura gubernia civitatum scilicet Interamnæ, Imolæ, Massarani, Altisii, & Ravennæ, necnon munus Internuncii apud Helvetios, & Auditoris generalis Avenionen. exercuerat, præfectus est Ecclesiæ Cajacensi die 27. Novemb. 1679. Obiit in gremio suæ sponsæ circa finem anni 1691.* LV

,, FRANCISCUS *Bonesana, nobilis Mediolanensis, Clericus Regularis Theatinus, S. Theologiæ Lector, cum antea fuisset Lector Collegii de propaganda fide Leopolitani in Polonia, & per aliquot menses Internuncius apud Poloniæ regem à Cardinali Cantelmo inde discedente constitutus, promotus tandem est ad hanc Cathedram 24. Maji 1692. Triennio post ad Comensem translatus 14. Novembris 1695.* LVI.

,, MAJORANUS *Filiolus, Melphitensis, J.U.D. semel atque iterum Vicarii generalis, totidemque capitularis munere in patria perfunctus, Barensis Archiepiscopi Visitator generalis, ac Synodalis examinator, hac infula adauctus est 20. Februarii 1696. Ad superos ivit mense Majo 1712.* LVII.

,, JACOBUS *Falconius, Civitatis Ducalis, J.U.D. Vicarius primum generalis, tum Capitularis Castellanæ, Abbatiæ deinde Nonantulanæ, ac demum Eminentissimi Cardinalis Caraccioli in Archiepiscopatu Capuano Vicarius generalis, electus est Cajacensis Episcopus post diutinum interpontificium 14. Martii 1718.* LVIII

CALINENSES
seu Carinulenses
EPISCOPI.

CARINULENSIS, seu Calinulensis, vel Calinensis urbis Campaniæ Felicis originem in Longobardos ejiciunt, & rectè, qui volunt illam ædificatam paulo ante salutis annum DCCCC. propè dirutum forum Claudii; opinione tamen quorundam antiquior est, qui eam cum vetusto Caleno confundunt. Sita est ad radices Massici Montis. Cales & Sinuessam propinquas urbes habet, a Sinuessa ad IV. M. P. à Capua Metropoli in ortum, & meridiem vix 8. distat. Fertile habet solum, tamen ipsa infelix, ob aeris insalubritatem. Ejus meminit Erchempertus in Longobardorum Historia, Hostien in Chron Petrus Diaconus, quam corrupto vocabulo Calenensem denominat. Calinensis Episcopatus inchoatus est à Sancto Bernardo Fori Claudiensis Episcopo anno Christi M. LXXXVII. traducta dignitate una cum Cathedrali, Cleroque ab ipsomet semidiruto Foro, ut in Actis ejusdem Sancti. *Erat*, inquiunt, *eo tempore Episcopalis mansio loco, qui forum Claudii dicebatur, videlicet strata publica euntibus Romam & Neapolim, planum usque hodie monstrat accessum, qui locus à Calenensi civitate duobus ferè millibus distat: videns Sanctus Dei Bernardus populum suum longè à se remotum frequens ab eo consolationis non habere consilium, cœpit intra se magna cum deliberatione versare, utrum posset Episcopatum ad prædictæ civitatis claustra transferre. In honorem Sanctæ & intemeratæ Virginis Mariæ, & Beati Joannis Baptistæ fabricavit Ecclesiam, & domos competentes, in quibus Episcopus cum suis Clericis habitarent, ut competentiùs ad divinum servitium tempore officii matutinalis occurrerent.* Erat tunc temporis Carinula pagus non ignobilis, & Comitatus titulo insignita. Illius Sedem Episcopalem illuc transtulit Bernardus tunc Episcopus Fori Claudiensis. Carinulenses deinceps, qui ei successerunt, denominati sunt usque in hodiernum diem. Porrò Fori Claudienses Episcopi memorantur aliqui in antiquis Conciliis, Gaudentius nempè, qui sub Felice Papa Romano Concilio subscripsit, Colonus, aliis Colonius Romanis primo, & secundo sub Symmacho, ut Donatiani apud Optatum lib. 1. An hi fuerint hujus Fori Claudii Præsules, vel alterius, quod nunc Tolfa nova dicitur, notum Plinio, Straboni, Ptolomæo, Antoninoque in Itinerario, ab Urbe 28. milliaribus distans, obscurum mihi est. Joannes tamen, qui S. Bernardo præcessit, & Foro Claudiensis, & Carinulæ Episcopus in Anonymo Casinensi denominatur. Carinulensis Episcopatus Suffraganeus est Archiepiscopo Capuano, cujus fructus taxantur in lib. Cameræ Apostolicæ ad florenos 50. Præsules, qui in hac Sede floruerunt, post Sanctum Bernardum tali ordine pauci hi a nobis non sine labore perquisiti; uberiorem desideremus illorum seriem, & Acta, si ab iis, quorum intererat, adjuti fuissemus, sed per summam illorum inscitiam, supinamve socordiam oleum & operam rogando perdidimus.

ADDITIO.

[„ *Carinula, seu Calinula, vel Calinensis civitas, „ quæ nunc extat in Provincia Terræ Laboris non „ procul ab ora maris Tyrrheni, & à Suessa, sapia „ ntte sita, insalubris aeris, populo infrequens, & „ modici circuitus, nec non omninò infelix in dies „ deficiens, fortè quod Episcopus injuria affectus il„ li maledixerit, ut scribit Ferrarius in suo Lexico „ Geographico, quod tamen nobis non constat ex E„ piscoporum serie. Subest ex placito Catholico Regis „ utili dominio in temporalibus Principi de Stiglia„ no. Carinulensis Episcopatus exordia sumpsit a S. „ Bernardo, qui à Foro Claudii, ubi erat Episco„ pus, Carinulam sedem transtulit an. 1100. Qui „ deinde Bernardo successere Episcopi, Carinulen„ ses nuncupati sunt. Sed & Carinulensis dictus est „ etiam, Bernardum qui in Fori Claudii sede pro„ ximè præcesserat, Joannes ab Anonymo Casinen„ si. Quod verò Fori Claudii antiquiores qui repe„ riantur in Conciliis Romanis descripti Episcopi „ hujusne, an alterius in Tuscia prope urbem Ro„ mam existimandi sint, nos de eis agimus in X to„ mo. Cæterum quæ nunc spectant est ad Carinu„ lensem Episcopum pastoralis cura, ea desumitur „ ex Carinulensi licet exigua civitate: cujus remo„ dernata Cathedralis post S. Bernardum Episco„ pum ipsimet ejus fundatori à posteris est dicata, „ nec non S. Martino Abbati, cujus corpore cum eo S. „ Episcopi Bernardi illustratur. Ibi octo Canonici, „ & quatuor Dignitates divinum opus persurgent. „ Animarum cura penes Capitulum est, & ab uno „ ex Canonicis exercetur. Domum pro loci quali„ tate contiguam habet Episcopus Ecclesiæ; nec de„ est Seminarium pro Clericis educandis, nec hospi„ tium pro peregrinis excipiendis: adest Regularium „ cœnobium: desiderantur usque modo inter Cano„ nicos Præbenda Theologalis, & Pœnitentiaria, „ & pro sublevandis pauperibus mons Pietatis. Diœ„ cesis ad nonnulla loca se protendit, suoque præbet „ Antistiti annuum censum ducat. 700. cujus taxa in „ libris Romanæ Curiæ est flor. 50.*]

1. JOANNES Fori Claudii Episcopus Interfuit consecrationi Ecclesiæ Casinensis anno 1071. ab Alexandro II. celebrata apud Anonymum Casinensem, ubi notatur Episcopus Calanus in Bulla ejusdem Alexandri subscripsisse, *Joannes Episcopus Fori Claudiensis*, apud eundem. I.

2. S. BERNARDUS *a* tutelaris & Patronus Carinulensis Ecclesiæ ex sacellano Richardi Jordani Capuani Principis filii Joanni in Foro-Claudiensi Episcopatu successit anno 1087. vir gravis & eximia sanctitate præditus. Corpus S. Martini Abbatis ex Marsico monte ad Calinensem urbem detulit anno 1094. de qua translatione brevis extat historia apud Michaelem Monachum 1. p. Capuani Sanctuarii, ubi Foro Claudii Episcopus notatus Bernardus, qui cum anno 1100. Paschalis II. auctoritate ab eodem Foro Cathedralem, Clerum, & Episcopium Carinulam transtulisset, deinceps Carinulensis Episcopus dictus est. Præfuit sanctissimè ac prudentissimè annis 23. Obdormivit in Domino die 12. Martii 1109. sepelitur Carinulæ in Basilica Cathedrali recens à se constructa, ubi quiescit in marmoreo sarcophago, & sacello ejus nomini dicato, ad quod in dies obsessi a dæmone liberantur. Porro Acta ejusdem in veteri officio ejus Ecclesiæ recitantur in hæc verba. II.

a De eo Acta SS. Martii t. 2. p. 51.

Rationalis creatura ad imaginem Dei formata, & quadam participio nominis insignita suum semper debet investigare principium, & ibi figere devotionis desiderium, ubi religionis consequatur augmentum: nam ab ipsis sæculi rudimentis, eam primi parentes nostri, contra voluntatem conditoris vetitum consumpsere, tota laborat corrupta posteritas, & non valet attingere puritatis pristinæ dignitatem, nisi devincat cordis censura libidinem, & carnis abstinentia voluptatem. Cujus rei causam antiquorum

pa-

patrum fides orthodoxa considerans, perpetuum initium carne conflictum, corpus fecit servire spiritui, & legem membrorum sub lege mentis compulit ancillari. Ex quorum collegio vir valde venerabilis Bernardus existens, tantumque in vita sua se bonis operibus mancipavit, ut patenter possit mundus universus agnoscere, quam irradiatus animus ejus superni luminis claritate: cor enim hominum ex operum qualitate cognoscitur, & formas mentium species detegit actionum. Sciens enim B. Bernardus arborem infœcundam à securi non esse securam, sed manibus noscentis agricolæ subjiciendam, summopere studuit fructuum fertilitate pellere terram, ne diceretur velut arbor sterilis occupare. Porro carnalem ejus originem non est nostræ facultatis evolvere, quia usque ad nostram generatio illius non est deducta notitiam, sed de nobilitate corporea nulla est inquisitio facienda, cum videamus ipsos nobiles pretium nobilitatis perdere, si nobilitatem suam morum non tenuerint honestate: Apud Dominum generositas virtute pensatur, quia nullum esse potest majus fastigium libertatis, quam exhibere Deo manus, & obsequium servitutis. Eapropter cum progenitores Beati Bernardi, quos plane non novimus tacere debeamus, illud autem magnanimiter affirmamus, quod idem Sanctus gloriosior extitit, quod postposita dignitate terrena solam cœli gloriam requisivit, quanquam nec terrenus honor, quem tam diversis studiis fallax affectat humanitas, ei defuerit, quippe quem tunc temporis vir magnifici nominis Richardus filius Jordani Principis Capuani, Bernardum adscivit in suum consortium, ut ejus haberet consilium, & ille pro Principe offerret sacrificium hostiæ, quæ totius mundi tulit immolata peccatum: Ea etenim tempestate B. Bernardus sacerdotali fungebatur officio, quem ideo præfatus Princeps voluit habere Capellanum, quia ipsius plenè cognoverat cœlibatum. Qui tantam viro Dei pro meritis reverentiam exhibebat, ut nihil tractaret, vel ageret, unde prius Sancti consilium non haberet. Verum B. Bernardus tanta tanti viri familiaritate donatus, in gloriam non est elatus humanam. Accidit ut Calensis civitas cui Jonathas præfati Principis filius præerat in regimine sæculari, suo destituta Pastore idoneum quæreret Pontificem. Divina igitur gratia providente, quæ civitatem supra montem non facit absconditam, B. Bernardum, de quo fama tam celebris habebatur, memoratæ civitatis Clerici in Pontificem elegerunt, & solemniter intronizatum, Pastoralis infulæ dignitate ritu canonico sublimarunt: sublimatus autem, & positus in officio pastorali, sicut ait Apostolus, non Dominus in clero, sed forma factus gregis, subditis suis quasi solare jubar apparuit, duplici virtute præradians, lumine videlicet cognitionis & perfectæ desiderio charitatis. Prædicationem vero suam juxta Apostolicam studuit dispensare doctrinam; verbum Dei opportuna voce disseminans, sagacitate mirabili, sicut ad eum spectabat mansuetos colligens, & corripiens inquietos: quæ autem subditis suis sciebat esse contraria, suis ostendebat actibus non agenda. Erat eo tempore Episcopalis mansio loco qui Forum-Claudii dicebatur, videlicet strata publica euntibus Romam, & Neapolim, planum usque hodie monstrat accessum: qui locus à Calenensi civitate duobus ferè millibus distat: videns autem Sanctus Dei, populum suum longe à se remotum, frequens ab eo consolationis non habere consilium, cœpit intra se magna cum deliberatione versare, utrum posset Episcopatum ad prædictæ civitatis claustra transferre, ad hunc enim effectum mancipandum necessariam fore considerans Principis voluntatem, virum nobilissimum Jonatham, cujus fecimus mentionem, adiit, & quod sancto concepisset proposito mansuetè auribus patefecit. Quod audiens vir illustris, valde jocundatus est, & divinæ inspirationis gratia perlustratus, locum pro construenda Ecclesia & Ecclesiæ domibus pia largitione concessit, spondens literaliter se Pontifici adjutorium semper impendere, & ipsi Ecclesiæ libertatis privilegiis providere: corroboratus vero Episcopus dono Principis, pariter & promisso, in honorem Sanctæ & intemeratæ Virginis Mariæ, & Beati Joannis Baptistæ fabricavit Ecclesiam, & domos competentes, in quibus Episcopus cum suis clericis habitarent, ut competentius ad divinum servitium tempore officii matutinalis occurrerent. Sanctus Bernardus de operis inchoati consummatione sollicitus quasi apis officiosa, quæ de diversis pratis diversos flosculos colligit, parvo vectus asello, ad diversa loca pergebat, & quicquid ei fuisset pro Dei amore collatum, ad nidum propriæ mansiunculæ deferebat. Peractis igitur ædificiis, Sanctus Dei de virtute in virtutem procedens, desiderium mundi non appetens, carnem cum vitiis, & concupiscentiis crucifigens, ad fastigium sanctitatis ascendebat. Unde superno placuit Conditori, ut qui carnem suam sanctificabat in terris, ejus corpus haberet, cujus spiritus lætabatur in cælis: nam Sanctissimi viri Martini corpus (cujus in dialogo Beatus meminit Papa Gregorius) de monte Marsico ad suam transtulit Ecclesiam, pium religionis officium exequens, adjutorio divini muneris, reclamantibus, & repugnantibus Suessanis. Bernardus igitur supernis desideriis inflammatus præsentem vitam reputabat exilium, & corpus suum habens pro carcere, vehementius affectabat ab ista sublevari peregrinatione: Cujus desiderium intuens mentium scrutator, post multos labores, in quibus non frustra sudaverat, de valle lacrymarum eum ad montem gaudii sublevavit: nam vigesimo tertio Pontificatus sui anno, plenus Spiritu sancto, migravit à sæculo, carnis exutus cilicio æternitatis indutus vestimento, de sterquilinio raptus ad solium, de pulvere ad pavimentum, de mari ad portum, de exilio ad regnum, de cœno ad cœlum. Cujus miraculum in ipso migrationis exordio factis evidenter apparuit, nam cum secundum morem corpus beatissimum lavaretur, quidam languidus membrorum destitutus præsto erat, qui inter alios quos in vita sua sanctus misericorditer sustentabat, patris, & benefactoris obitum deplorabat: hic subito divina visitante clementia erectus & membris consolidatus est, ita ut pelvim ubi aqua continebatur acciperet, qui manum, & pedem hactenus movere non quivisset. O charitas Sancti miro flagrans ardore, quæ illos quibus in vita sua beneficium præstitit, in morte penitus non reliquit, & quos adjuvit, adjuvare non destitit defunctus. Diaconus quidam quem sæpe numero Sanctus pro sua corripuerat levitate, cum Sancti viri corpus in loculum poneretur, ut Bernardum sepeliret adfuit, & Sancti viri caput arripiens id durè intra sepulchrum ire dimisit ut marmori illud allideret, & de ipso capite cruor profluus emanaret, aliud addens opprobrium quod anulum bonum in digito positum abstulerit, & quendam alium plumbeum posuit, quod factum ultio condigna sequuta est, nam prædictus Diaconus elephantino morbo percussus est, & leprosus factus est in carne qui ad Sancti commonitionem lepram non fugavit de mente, & pœnam acerbissimam tulit de eo quod Sanctum in vita contempsisset, & inhonestè in morte tractarit. Tertia igitur die post humationem B. Bernardi mulier quædam cujusdam clientula Sacerdotis, gravi gutturis infirmitate detenta, fere officium vocis amiserat, quæ veniens ante Sanctum corpus, orationem fudit ad Dominum, & Præsulis merito evasit valetudinis periculum, & plenum reportavit sospitatis effectum. Matrona quædam illustris Beatrix nomine prosapia, & honestatis eximia, & præcipuæ venustatis, luminarium quæ naturæ conditor in fronte corporis quasi in quodam posuerat firmamento, cristis amisit officium, & aliquo tempore patiebatur absentiam solis, privationem luminis, tenebras orbitatis, quæ res omnibus amicis ejus magnæ desolationis discrimen injecerat, quia plurimum erat verecundia gravis, castitate laudabilis, & cunctas exuperans moribus probitatis, verum quodam die cum cæteris matronis Calinensibus ad curationis opificem Bernardum deducta est, quæ mox ut Ecclesiæ limen intravit, ante meruit visum recipere, quam auxilium Sancti poposcisset in oratione. Venerandum Pontificem, qui suos novit famulos beneficiis prævenire, qui cum

magnifica, tum munifica perbibet adjutoria sanctitatis, ut languidorum vota studio pietatis anticipet, exuperet merita munere largitatis. Mulier quædam Gaudia nomine energiæ spiritu vexabatur, quæ ad sancti sepulchrum deducta statim sanata est, & sic juxta nomen proprium invenit Gaudia gaudium, cum evasit obsessa dæmonium, & Sancti meritis recuperavit visum quem diu amiserat propter execrabilis hospitis incolatum.

Unus homo placido resolutus membra sopore,
Dum jacet & dormit, anguem suscepit in ore:
Lubricus immergens dilabitur intus in alvum,
Non patiens hominem torquendo vivere salvum.
Hospite tam duro plangit miser & lachrymatur,
Undique quærit, abest Medicus sibi qui medeatur.
Expetit auxilium Sancti, miserabilis orat,
Ut vincat pestem, per quam moriendo laborat.
Pontificis sancti dum volvitur ante sepulchrum:
Ore gemens patulo supra sancti monumentum,
Anguem, quo lædebatur, vomit ore cruentum:
Sic requiem cuncta post detrimenta laborum
Cepit, qui petiit votorum summa suorum:
Et rediit sanus Pastore sacro mediante,
Qui fuerat dudum miser, & miserabilis ante.

Mutus quidam Joannes nomine à nativitate sua loquendi munere destitutus ad beatissimum corpus accessit, & ut linguæ suæ vincula relaxarentur mente potius quam sermone Bernardi meritum postulavit: qui protinus visitatus à Domino, qui nescierat sermonis originem, soluto gutture ad formanda plenè verba suscepit, & sanatorem suum voce sua primitus collaudavit. Stabilis nomine tenus hydropico languore vexatus, & multis calamitatibus plenus, sicut habet illa infirmitas, ventre, & membris intumuerat universis, sine compendio sanitatis miseram gerens vitam, perordinata peste deficiens, dies suos finiens in mærore, hic ad B. Bernardum deductus est, & ad sepulchrum illius aliquantulũ commoratus plenè sanatus est, ita ut postea videretur de imbecilli fortis, de turgido gracilis, de invalido validus, de languente, & misero gaudiosus. Mulier quædam, quæ Martha dicebatur multo tempore à Dæmonio fatigata, temporalis vitæ perdiderat requiem, intra se mortis continebat auctorem, hæc deducta ad sanctissimi Præsulis tumbam, in integrum mentis statum reformata est, & inquilino damnationis expulso, intra aulam pectoris illum recipere meruit, cui olim Martha circa ministerium frequens ministravit. Homo quidam Joannes nomine cujusdam viduæ filius lepræ infirmitate percussus, & multis ulceribus membra perfusus, in Medicorum & medicinarum expensis omnem substãtiam profuderat, adeo ut consumptis omnibus rebus mobilibus, habiti patrimonii prædia liguriret, & cum vitæ subsidium non haberet, quotidiani victus stipendia per vicinorum ostia mendicaret, ejulatibus igitur inauditis & clamoribus consternatus miser lugebat, ad Dominum fundebat orationem & misericordiarum patrem cõtribulato spiritu deposcebat hoc modo. Deus voluntas omnipotens, benevolentissima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, summa beatitudo, qui ponis humiles in sublimi, ac reddis corda mœrentia sospitati, erue me in malis quæ patior, vel si miserum flagellare decrevisti, desidero potius non tam vitæ spatium, quam festinæ mortis occasum, melius arbitror unius mortis metam attingere, quam per innumerabiles pœnas quotidianis mortibus deperire. Hoc miserabilis mater aure percipiens, corde & visceribus scindebatur, & patienti filio compatiens inquiebat: fili, matris pœna, parentis sarcina, procuratricis tortura, noli tabescere lachrymis, noli languere suspiriis, noli gemitibus anhelare, sed adeamus languorum curatorem Bernardum Pontificem, quia tibi non negabit, quod omnibus tribuit, sed nobis suffragium exhibebit, qui cæteris pius, & non tardus adjutorium impendit: præceptis igitur salutaribus monitum, & maternis institutionibus informatum filium, mater asello imposuit, & Calenum usque deductum ante sepulchrum Bernardi Pontificis collocavit, ex illo aliquantulum commoratus plenè mundatus est, & ad tumbam beatissimi Præsulis eam recepit gratiam curationis, quam olim Nauman Syrus reperit ad fluenta Jordanis. Homo quidam Raynaldus nomine qui de Sangro erat à quodam latere paralysis languore percussus, corporalem amiserat cum desperatione virtutem, & privatus totius beneficio actionis, suum colebat in infirmitate grabbatum, quia standi, sedendi, gradiendi non habebat officiale possibilitate solatium, admonitus siquidem insomnis ut ad venerandi Pontificis sepulchrum pergeret, illo devenit, & ibi aliquantulum commoratus, emissionem sanguinis quendam de tibiis sibi minuisse conspexit, & plenam sanitatem merito Pontificis suffragante recepit. Postea quædam mulier Beneventana nomine Calandra à pectore infra per paralysim penitus amissa erat, & cui ter in visione dictum est quatenus ad locum ubi sanctum corpus B. Bernardi requiescebat veniret, quæ in quodam die Sabbathi ad ipsum locum venit, & sanitati quam prius habuit restituta est. Ingruente aliquotiens famis inedia, & regiones plurimas, præ alimentorum inopia devorante, urgente necessitate, ut victum quærere & ventri famelico circumquaque vagabatur pauperum multitudo, inter quos paupercula quædam Calinum adveniens quotidianum panem ad ostia civium quærebat: quæ cum gravida esset ventre, & partus tempora peregisset, naturalis doloris incommodo vexabatur, & difficultate pariendi lurbat conceptionis voluptatem, intus fœditatem, & sustinebat antiquæ maledictionis, quam Eva promeruit, passionem: quid faceret miserabilis nescitabat, cum ad puerperium eiiciendum non medicinarum suffragia, nec obstetricum prodesset clientela: admonita in somnis ut infirmantium curatorem Bernardum Pontificem visitaret: illò deducta est, & cum orationem fudisset ad Dominum, largiente Domino, fudit & partum, suffragante devotione Pontificis salutem exonerata consequitur, ne velut Rachel in partu Beniamin moriatur. Sed jam hic totum decurrat ingenium, stylus respergatur eloquio, ut lucida majestate verborum sanctissimi Patris vita mirabilis consumetur, & imprimatur audientium mentibus suavitatis æternæ dulcedo, ad habendam perpetuam de Bernardo recordationem. Amen.

Hactenus Acta S. Bernardi, quæ post multa sæcula ab ejus obitu conscripta videntur, tum quia protestatur auctor ad se Bernardi carnalem originem non pervenisse, quod haud nisi propter longa temporum curricula contingere potuit; tum quia stylus apparet aliquantulum elaboratus, nec antiquam redolet simplicitatem. Porro de translatione S. Martini (melius S. Marciani solitarii) è Massico Monte ad Calinensem urbem in officio ejusdem Sancti hæc recitatur Historia, ex qua satis clare colligitur annus, quo S. Bernardus consecratus est Episcopus, anno scilicet 1087. Anno, inquit Historia, ab Incarnatione Dom. millesimo nonagesimo quarto, in anno quartodecimo Principatus Richardi, filii Jordani Principis, Forum-Claudii regente venerabili Episcopo Bernardo, in octavo Pontificatus sui anno, Indictione secunda. Quod dudum animo suo proposuerat idem venerabilis Episcopus explicare cœpit, decreverat enim ut consilium à Domino Guimando Aversanæ Sedis Episcopo, magnæ auctoritatis viro, per Archipresbyterum suum Joannem acceperat, ut S. Martini corpus, cui crescente præpositorum iniquitate, non more solito debitum solvebatur obsequium, ad Ecclesiam S. Mariæ, & S. Joannis, cui præerat, transferret: sciebat enim frequentiora ibi, & a Clero, & populo sanctis persolvenda membris obsequia. Jonatha itaque Richardi Principis filio, qui tunc Caleni præerat, accersito equitum prudentissimo, consilium ab eo qualiter hoc fieri posset, expetiit. Jonathas vero, ut magnæ inter sæculares vir prudentiæ, eum comprovinciales Episcopos ad id secum agendum invitare commonuit, seque quicquid melioris super hoc consilii & auxilii posset, daturum efficaciter spopondit. Convocatis itaque Theanensi &

Cal-

Calvensi Episcopis, constituto die, quo scilicet Sanctorum Martyrum Joannis & Pauli erat celebranda solemnitas, montem ascendit, ad sancti corporis tumulum cum maxima ceverentia devotionis accedunt. Primus itaque Bernardus Episcopus thesauri tam nobilis amore succensus, oratione completa ictum marmori, quo venerabile corpus tegebatur, incussit: & quae pluribus antea difficilis fuerat, tam facilis praedicta Venerabili Episcopo, & comitibus suis sancti corporis est facta revelatio, ut ipsius Sancti ad suae revelationis effectum consentanea voluntas facillimè posset agnosci. Omnes vero, qui aderant, tanto jucundae suavitatis odore sunt repleti, ut Paradisi civem & coelicolam cujus corpori assistebant, esse non ambigerent. Abstractis igitur diu desideratis sancti viri reliquiis, gratiam agens Episcopus Bernardus Domino, & ultra quam dici posset exhilaratus, omnibus etiam, qui cum eo ierunt, laeta voce Dominum laudantibus, ossa venerabilia diligenter in mundo posuit linteamine, & sicut qui victoria potiuntur, beati redire solent, omnes de tam insperata thesauri tanti inventione alacres descendunt. Cum autem populus civitatis adventum sacri corporis agnovisset, omnes viri, & mulieres, parvuli, juvenes, & senes obviam processerunt: Jonathas etiam cum uxore sua, & militibus suis gratias agens Deo, pedibus nudis accurrit, & sic cum maximo honore reliquiae Sanctae ad Basilicam usque Episcopii delatae sunt, in qua plurima per eundem Sanctum petentibus fiunt beneficia. Haec historia. Caeterum sanctum corpus per quingentos fere annos eo in loco, ubi repositum fuerat, jacuit, donec superiori saeculo in decentiorem ejusdem Ecclesiae à Joanne Vitellio Episcopo delatum est, ubi hujuscemodi inscriptio reperta est. *Hic jacet Corpus B. Martini translatum de Monte Massico per manus Praesulis Bernardi*; ubi etiam catena, qua Sanctus alligatus erat, asservatur. De Martino agit Ferrarius in Catalog. 24. Octob. de quo agitur hodie in Martyrolog. Rom. sub nomine Marcii; à Calinensibus dicitur Martinus; is est Marcius solitarius, de quo S. Gregorius Dialog. lib. 3. cap. 56. qui Justino Juniore Imper. in Massico Monte inter Suessam, & Sinuessam in Campania apud Calenum civitatem vitam in specu angustissimo multis annis solitariam egit, cujus acta Petrus in Cat. lib. 9 cap. 102. tribuit Martino Abbati Monasterii Versinni in Gallia, cujus meminit Greg. Turonen. lib. de gloria Confess. cap. 57 De Bernardo vero agit Martyrol. Rom. 4. id. Martii sub nomine Capuani Episcopi, & Confessoris, quod in Breviario Capuano S. Bernardus non appellatur Episcopus Capuanus, neque diversum esse à nostro Bernardo Calvensi clare videtur, cum nulla Capuae de Bernardo Episcopo habeatur memoria.

* Ex Append. t. 9. * Porrò Bernardus fores majoris Ecclesiae ex candido marmore construi fecit, ubi leguntur haec carmina.

† *Hoc opus ornatum specie solamine gratum,*
Quod non fama tegit Bernardus Episcopus egit.
† *Auctor portarum Bernardus Episcopus harum.*
Regno donetur cui janua Christus habetur.

Sacrum Bernardi corpus in Cathedrali, saccelloque suo nomini dicato, & nobili marmoreo tumulo inclusum jacet, magnaque veneratione colitur; supra quem tumulum hi versus in lapide marmoreo sculpti leguntur.

† *Resplendens nitida germen de prole parentum,*
Hac clausum nivea mole nitendo micat.
Altipotens cujus Judex cum venerit Orbis,
Flos hinc perpetuus surget ad astra volans.
Digna ter dignus rutilans qui moribus olim
Obtinuit dignum Pontificale decus.
Istius hic sedis retinens, & jura potenter
Ecclesiam hinc compsit cultibus ipse novis.
Perspicuo argenti nam sacrum altare metallo
Rufini enimi struxit in omne decus.
Extulit altisluam praecelso & culmine turrem,
Qua resonent horis signa sonora sacris.
Reddidit & pulchram templis, ac moenibus Arcem,
Quae sita Vulturni amnis ad ora manet.
Templi hujus pariter sacro sub culmine sancti
Castrensis studuit condere membra sacra.
Erexit necnon praesens, quod cernitur Altare,
Illius ad nomen atque dicavit ovans.
Percipere ut meritis hujus, precibusque per aevum,
Ac gaudens posset praemia celsa Poli.
Inde etiam supplex ejus sociavit ad Aram,
Quem cernis tumulum lector amande suum.
Si nosse & satagis cujus hic membra quiescunt,
Grammatis indicio signa priora lege.

3. GIROLDUS proximè successit Sancto Bernardo. Subscripsit privilegio Senectis Archiepiscopi Capuani an. 1113. Post hunc plures desiderantur Episcopi. III.

4. N. Episcopus Calinensis ab Honorio III. ann. 1221. ob ejus ignorantiam deponitur ex Epist. 724. fol. 141. regest. Vatic. IV.

5. N. . . cujus nomen non exprimitur, Episcopus Calinensis anno 1233. cum aliquibus Episcopis Augusto mense apud Theanum convenit, mandante Hectore de Monte Fusculo Terrae Laboris Justitiario pro Federico II. Imp. de quo Richardus de S. Germano in Chron. („ *Habetur Calinensem* „ *Episcopum exulem factum una cum Aeserniensi, Aquinatensi, & Venafrano ab Imperatore Federico VI. an. 1239.*] V.

6. P. Forte Petrus, Episcopus Calinensis translatus est ad Archiepiscopalem Sedem Surrentinam ab Innocent. IV anno 1250. ex regest. Vatic. VI.

7. STEPHANUS Magistri Richardi de Cayta, Canonicus S. Germani ditionis Casinensis Monasterii, ab Ottobono Diac. Card. Apostolica auctoritate creatur Episcopus Calinensis: confirmationem accepit ab Innocentio IV. anno 1252. 11. Kal. Maji ex regest. Vatic. epist. 204. fol. 144. ann. 9. Pontificat. ejusdem. VII.

8. * BERTHERATINUS Episcopus Carinolensis florebat an. 1270. ille idem, qui in altare sacelli S. Stephani in Cathedrali nonnullas Sanctorum reliquias vitreis ampullis inclusit, ubi in chartula parva reperta memoria est, paucis his verbis conscripta: *Bertheratinus Episcopus Calenі.* VIII. * Ex App. tom. 9.

9. PAULUS Episcopus Calinensis, cujus ordinatio non extat. * Memoratur tamen in monumentis ejusdem Ecclesiae anno 1257. Obiit sub Nicolao IV. IX. * Ex App. tom. 9.

10. ROBERTUS Paulo successit à Capitulo electus, & confirmatus à Praenestino Episcopo legato consecratur per Episcopum Casertanum, ita jubente Nicolao Quarto ut in Epist. 290. fol. 58. regest. Vatic. ad eundem Casertanum Episcopum scripta 10. Kal. Julii an. Pontif. IV. salutis vero 1291. Petit decimas an. 1298. in reg. Regiu Neapol. X.

11. * JOANNES anno 1304. Episcopus erat Carinolensis ex hujus Ecclesiae monumentis. XI. * Ex App. tom. 9.

12. * PETRUS Episcopus hujus sedis vixit sub Roberto rege anno 1311. ex monumentis ejusdem Ecclesiae nuper transmissis. XII. * Ex App. tom. 9.

13. JOANNES de Castello, hujus Ecclesiae Praesul sub Joanne XXII. vixit, à quo ad Castrensem Provinciae Hydruntinae Episcopatum per eundem translatus anno 1321. priorem sponsam dimittere renuit. Ex eodem Regest. Obiit anno 1325. * Hic Cathedralem Ecclesiam exornavit Odeo, & organo, ac Episcopium olim à S. Bernardo exaedificatum ac collabens restituit, in quo ejus insignia adhuc spectantur. XIII. * Ex Append. t. 9.

14. Fr. PETRUS Ordinis Minorum defuncto Joanne per viam compromissi a Canonicorum Senatu eligitur in Episcopum, confirmatur à Jo. XXII. an. 1326. 18. Kal. Feb. Pon. X. Vix quartum in ea prae- XIV.

fectura attigerat annum, quando ab eodem Pontifice translatus est ad Ecclesiam Valvensem: de quo in 1.to. in Episcopis Valvensibus. A

15. NICOLAUS Præpositus Ecclesiæ Valvensis, eligitur hujus Ecclesiæ Episcopus à Joanne XXII. anno 1330. 8 Kal. Junii, eodemque anno inter Regios Consiliarios recipitur. Sedit ann. 3. & ab eodem Pontifice Valvensis declaratur Antistes, ubi diem suum obiit.

16. BONAGIUNTA de Perusio, Canonicus Perusinæ Ecclesiæ Ord. S. Augustini, præficitur Episcopus Catinulensis 3. Kalen. Novemb. an. 1333. ex regest. Vatic. Sedit aon. 14. & sub Clemeote VI. mortem obiit.

17. BERNARDUS Aggerius, Ordinis Eremitarum S. Augustini, in demortui locum Bonaginntæ creatur Catinulensis Episcopus à Clemente VI. anno 1347. 4. Id. Novemb. Pontif. 7. Præfuit laudabiliter annos 11. mortalitatem explevit anno 1358. ex eodem Vatic regest.

18. JOANNES antea Episcopus Vulторariensis huc translatus anno 1359. 2. Non. Feb. ab Innocentio VI. ut in ejus regest. (*„ Fuit Etruscus e Monte Politiano Ordinis Eremitarum S. Augustini celebris alumnus.*) B

19. Fr. RICHARDUS de Thedaldis Florentinus, familia nobili natus, & Ordinis Prædicatorum alumnus in Cœnobio S. Mariæ Novellæ regularem induit habitum: insignis Theologus evasit, & Episcopus Calinensis, qui obiit anno 1363. Non diu Pontifex fuit. Hujus memoria extat in monumentis ejusdem Cœoobii; ejus tameo electio non habetur in regestis. C

20. MARINUS Episcopus Calinensis translatus ad Soranam Ecclesiam 4. Kal. Januarii anno 1365. a

21. Fr. JULIANUS, vel JUBINUS, ordo, & patria ignoratur, ex Episcopo Stephanien. factus est Calinensis Episcopus 6. Kal. Junii an. 1365. eodemque anno memoratur in monumentis Cœnobii S. Martini de Neapoli Ord. Carthusiani.

22. JOANNES cujus meminit Urbanus VI. in regest. an. 1388. D

23. * MARTIUS Calinensis Episcopus reperitur an. 1403. in monumentis ejusdem Ecclesiæ, in quibus habetur hoc ipso anno adlectus esse.

24. JACOBUS de Guillelmo, Capuanus civis, & Primicerius, sub Martino V. evasit Calinensis Episcopus anno 1420. Præfuit an. 26. Obiit enim anno Domini 1446 ut Acta indicant consistorialia.

25. CAROLUS Sforzatus, Primicerius Capoanus, Jacobo successit 5. Non. Feb. 1446.

26. FRANCISCUS Grassulus, Capuanus, hujus Ecclesiæ Episcopus, Capuæ ex hac vita migravit anno 1481. sepultus in Metropolitana hoc habet epitaphium. XXVI

D. O. M. I. C.
FRANCISCO GRASSULLO
CALENENSI PONT.
ET CAP. PRIM.
PYRRHUS FECIT 1481.
O. H. S. S.

27. STABILIS Zattillus, civis & Canonicus Capuanus, Francisco immediatè successit die 7. Feb. 1481. defunctus est anno 1486. XXVII.

28. JOANNES ex Episcopo Strangulensi in Calabria, ad hanc Ecclesiam translatus est die 10. Martii 1486. Memoratur inter eos Antistites, qui Alphonsi II. Regis Neap. coronationi interfuetuot ann. 1494. Obiit sub Alexandro Papa VI. XXVIII.

29. PETRUS Calinensis Episcopus Urbisque Vicarius erat sub Alexandro VI. anno 1501. Mortalitatem explevit sub Julio II. XXIX

30. JO. ANTONIUS Orpheus successit Petro die 18. Octob. 1510 & cum rexisset Ecclesiam hanc ann. 8. decessit sub Leone X. anno 1518. XXX

31. JO. FRANCISCUS de Anna, Neapolitanus, XXXI

tanus ab eodem Leone huic Sedi præficitur die 10. Novemb. 1518. Tres annos sedit, ultroque se abdicavit.

XXXII. 32. JO. FERDINANDUS de Anna, Neapolitanus, per cessionem Jo. Francisci ab eodem Leone creatus est Episcopus Calinensis die 16. Octob. 1521. Post annum nonum à sua præfectura translatus est ad Amalphitanam Ecclesiam 1530. de quo ibi.

XXXIII. 33. JOANNES Canutus electus die 21. Octob. 1530. translatus deinde est ad Cariatensem Ecclesiam anno 1535.

XXXIV. 34. THADDÆUS Pepulus *a*, Bononiensis, Olivetanæ Congregationis Monachus, Episcopus antea Cariatensis, huc translatus die 15. Januarii 1535. Romæ decessit sub Paulo III. anno 1549.

a De eo Crescenzius in corona Nob. Ital. par. 2. p. 510. & Lancellotus in hist. Olivet. p. 105. Mandos.

XXXV. 35. BARTHOLOMÆUS Capranica, Romanus, Vaticanæ Basilicæ Canonicus, post Thaddæum inauguratus est à Paulo III. anno 1549. die *b* 8. Aprilis. Obiit anno 1572.

b Die 10. Aprilis.

XXXVI. 36. XISTUS Diotiolus de Arena *c*, Cremonensis, Canonicus Regularis Lateranensis, Theologus, & egregius Verbi Dei concionator, divinarumque literarum eruditione clarus, Episcopus Carinulensis evasit sub Pio V. ann. 1572. die 2. Augusti, quam Ecclesiam per aliquot annos non sine sui nominis fama pié administravit; defunctus jacet in Cathedrali. Hujus meminit epitaphium Josephi fratris sui germani, Paduæ ad Divi Joannis Præcursoris in Viridario positum.

c De eo Arisius in Crem. lit. tom. 2. p. 124. ubi an 1570. electum Calinensem dicit, & Pennotus in hist. Canon. Lateran. p. 615. Mandos.

Josepho Renæ d. Diottiolo Cremon. acutiss. illius Theologi, egregii divini verbi concionatoris Reverendiss. Episc. Calinensis Xisti ejusdem Later. Cong. professi Fratri, viro pietate & fide usquequaque ornato, Hæredes Canonici grati animi ergò posuere. Anno Domini MDLXXVIII. IV. Kal. Feb.

XXXVII. 37 * MELIADUX Suicus, Mediolanensis, electus Episcopus Carinulensis an. 1578. *d* D. Bernardi antecessoris Sacellum picturis, aliisque ornamentis splendidius reddidir. Sedit laudabili fama virtutum ad annum usque 1583. *e*

* Ex App. tom. 9. *d* 1577. 14. Augusti ex Actis. *e* 1582. quo obiit.

XXXVIII. 38. NICOLAUS Antonius Vitellius, Capuanus, fuit hujus Ecclesiæ Episcopus anno 1583. *f* Coadjutorem habuit cum spe futuræ successionis Joannem ex fratre nepotem. Obiit verò an. 1594.

f 1582. 10. Decemb. ex Actis.

XXXIX. 39. JOANNES Vitellius, Cæsaris Regii Consiliarii filius, defuncto patruo successit anno 1594. translatus deinde est ad Ecclesiam Caputaquentem anno 1610. Hic transtulit ossa S. Bernardi, ut supra retulimus. („ *De eo legimus in Actis consistorialibus fuisse regularem Clericorum Theatinorum expresse professum, eximium divini verbi præconem.*)

XL. 40. ARCHANGELUS de Rubeis *g*, Canonicus Regularis Lateranensis; hic cum esset insignis Theologus, in quatuor libros sententiarum commentaria eruditissima in lucem emisit, quæ partim Clementi VIII partim Paulo V nuncupavit, a quo electus in successorem Joannis die 11. *h* Feb. 1611 decem annos hanc non sine nominis sui laude administravit Ecclesiam: mortalitatem explevit an. 1618. sepultusque est in Cathedrali.

g De quo Pennotus in hist. tripart. p. 738. & Rofinus in Lyceo Lateran. to. 1. p. 46. Mandos. *h* Die 18. Jan. 1610. ex Actis.

XLI. 41. ALEXANDER Boschus, Bononiensis, per obitum Archangeli evasit Carinulæ Episcopus anno 1619. die 13. *i* Novemb. factus deinde Hierocensis Episcopus in Calabria.

i Die 18. Novemb.

XLII. 42. ANTONIUS Bonsilius, Bononiensis, successit Alexandro die 9. Septemb. anno 1625. Non diu Pontifex fuit, vix enim secundum annum attigerat, cum libere nuncium remisit.

XLIII. 43. ONUPHRIUS Sersalius, patria Surrentinus, electus 16. *K* Septemb. 1624.

K Die 7. Octob. ex Actis.

(„ *Erat hic dignissimus Præsul utroque genere nobilissimus, paterno ex antiquis principibus Capuæ, & Surrenti Ducibus, Correali materno ex antiquis comitibus Terræ novæ. Literis Neapoli operam dederat, donec lauream IV. consecutus, patriam repetens, vel eodem tempore & sacerdos, & Surrentinæ Ecclesiæ Canonicus, mox Archidiaconus, posthæc Vicarius Generalis ejusdem diœcesis evaserit, in quo munere ita se bene gessit, ut Messanensis Diœcesis in Siciliæ Regno Vicarius Apostolicus à summo Pontifice fuerit creatus. Eo in honore tanta fortitudine, dexteritate, & prudentia se ornatum præbuit inter controversias, quæ Archiepiscopum creari præpediebant, ut imperante sede Apostolica, annorum non minus decem & septem spatio fuerit ibi Vicarius, donec rebus compositis, sibi ingenti laude parta, Messanensis acceptus fuerit Archiepiscopus. Ipse vero hac ornatus mitra Pastoris omnes implevit partes, donec Neapoli commorans an. 1640 ut negotiis suæ Ecclesiæ consuleret, ultimam vitæ periodum clausit, ejusque corpus Surrentum translatum jacuit ante aram maximam illius Cathedralis in tumulo, quem ipse vivens sibi compuraverat; illaque Ecclesia decentiori modo refecta, jacet nunc post aram maximam in sacello Sersaliorum affabre incrustato, opere etiam marmoreo cum gentilitiis insignibus.*)

XLIV. 44. HIERONYMUS *l* Cavasilice, nobilis Salernitanus [„ *& Majoris Ecclesiæ suæ patriæ Canonicus*] deligitur per obitum Onuphrii die 13. Augusti 1640.

l VINCENTIUS.

ADDITIO.

(„ *Summa vigilantia, morum innocentia, ac pietate eam rexit, & cæcitatis infortunio licet affecto non deerat mentis summa perspicacia. Alumnorum Collegium, verè novellarum seminarium plantarum diù intermissum in veteri cœnobio Sanctæ Mariæ Magdalenæ restituit, discedentibus illinc authoritate Apostolica ex Augustiniana Familia Cœnobitis. In oppido vulgò, il Casale, aeris salubritate celebri palatium Episcopis aptissimum à fundamentis extruxit. Ecclesiam cathedralem inopinato incendii casu ex parte collapsam ære suo refecit, & reparavit, eamque nobilioribus suggestu, Organo, & choro exornavit. Ejus meditamenta ad unam collimabant justitiam, in cujus solius obsequium ablegatis amicitiæ, favorum, sanguinis quoque præpedimentis beneficia, & honores distribuit. Vixit in Pontificatu annos 25. obiitque Neapoli in ora Olimpiaca anno 1665.*

XLV. „ *PAULUS Ayrolus, nobilis Genuensis, è Congregatione Clericorum Regularium Minorum, hoc Episcopatu condecoratus est anno 1664. 9. Junii: Cujus virtutes, ingenii, animique dotes Romæ effulserunt, eumque ad Infulam evexerunt; in sacris, ac naturalibus disciplinis præstans, in intelligendo acutus, in interpretando felix, memoriaque tenax, etiam in ætate 80. annorum, & eò plus, in exponendo, ac differendo ità copiosus, ut dubium sit, an se præstiterit majorem adolescens, quam senex. Usque ad extremum vitæ spiritum in Deiparæ Virginis obsequium pane tan-*

„ *tum*

cuncta territoria in Casa Marcella, & Ecclesias, quæ ibidem sunt: & hæreditatem filiorum Andreæ balneatoris, idest Perundo, & Leo & filiis Uesoli, quæ fuerunt & pertinuerunt jam dictæ Sanctæ Mariæ de Peti, per has subtus declaratas fines, prima petia, ubi ipsi sedent, uno latu via antiqua, in latu terra Rodoaldi, in capu via publica, alia capu in Serra de Monte: secunda petia ibi propinquo uñ latu terru nominatæ S. Mariæ, & ipso ribo, & aliu latu terra Benevuti cum ipso interficu nostro: uñ capu via publica, aliu capu Deodedi Presbyteri, ipse prædictus interficus noster, uñ latu via publica, aliu latu terra Beneruti, & de fratris ejus, uñ capu terra Deodedi presbyteri; tertia pars in Juvenelli, uñ latu terra Andreæ cum ipso interficu nostro, aliu latu terra Paldolfi, quæ fuerunt Summi, uñ capu Silica, aliu capu in ribo. Quartu petia ibique, uñ latu terra Padulfi, quæ fuit summi, aliu latu via, qui decernit ipsa cava, uñ capu in Silice, aliu capu in ribo. Quinta petia ibique uñ latu jam fatę Ecclesiæ S. Mariæ, aliu latu Ecclesia Cici, & Musi, uñ capu in Silice, aliu capu terra Landulfi, & Cici fratris ejus, ipse fundus propè prędicta s. Maria amba latera ipsius Ecclesiæ S. Mariæ, uñ capu in ribo, aliu capu terra, quæ fuit Leopardi. Senta petia prope S. Angelo ad Palma, uñ latu est terra Summi & aliu Lupi clerici, aliu latu terra Landolfi Comitis, uñ capu in via, aliu capu terra supranominata S. Maria. Septima petia à Centuru, uñ latu terra Martini Turellæ, aliu latu terra Adifulola, uñ capu in ribo, qui dicitur lata, aliu capu in via publica. Octava petia, quæ dicitur ad Argellatu, uñ latu in monte, aliu latu in ribo, qui temporaliter habet aqua, unde capu Landulfi Comitis, alia via antiqua. Nona petia ad Castanesum, uñ latu terra Andoaldi & monte, aliu latu terra filii Geremundi, uñ capu via publica, aliu capu terra Sabini Clerici, & fratris ejus. Decima petia juxta Ecclesiam supranominatæ S. Mariæ, uñ latu terra Andreæ, aliu latu terra Landulfi, & Andoaldi, uñ capu in Silice, aliu capu in monte. Tali itaque ordine, & ratione, ut subdentur Archiepiscopatui, aut nostræ Abbatiæ, vel qualiscunque servus nostri Archiepiscopatus, hæreditates habuerint, aut in antea parare potuerint, sive per cambiationem acquisierint, nostri, nostrorumque successorum sit in potestate: at non dedimus vobis, vestrisque successoribus Ecclesiam S. Angeli in Melanico, quam in nostra, nostrorumque successorum potestate reservamus. De redditu verò Ecclesiæ, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones, quarum unam sibi ipse retineat, alteram alterius pro filiorum suorum sedulitate distribuat. Tertiam pauperibus, & peregrinis. Quartam ecclesiasticis fabricis reservandam, de quibus erit redditurus divino judicio rationem. Ordinationes verò Presbyterorum, seu Diaconorum, non nisi primi, quarti, septimi & decimi mensium jejuniis, & ingressu quadragesimali, mediave, atque vesperi Sabbathi noveris celebrandas. Sacrum autem Baptismi Sacramentum non nisi in Paschali festivitate, & Pentecoste noveris esse præbendum, exceptis his, quibus mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis subvenire. Hic ergo Sedis nostræ præcepta servantes devotis animis obsequi vos oportet, ut irreprehensibile, placidumque fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum, qui vivit, & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen. Anno Deo propitio, Archiepiscopatus Domini Gerberti Tertii Archiepiscopi in Sacratissima Sede Beati Protomartyris Stephani in ipsa die Kalend. Novembris, Indict. 8.

Ego Aldericus Calactinæ Ecclesiæ Episc. consensi, & subscripsi.
Ego Leo Sueanæ Sedis Episcopus, consensi.
Ego Bonus Presb. Card. S. Capuanæ Eccles. me subscripsi.
Ego Joannes Presbyt. S. Capuanæ Ecclesiæ Card. me subscripsi.
Ego Autoaldus, Diaconus S. Capuanæ Ecclesiæ me subscripsi.
Ego Petrus Diaconus S. Capuanæ Eccles. me subscripsi.
Ego Toro Subdiaconus me subscripsi.
Ego Joannes Subdiaconus s. Capuanæ Sedis me subscripsi.

Datum per manum Ioannis Subdiaconi nostri Bibliothecarii in Kalend. jam dictis per suprascriptam Indictionem. Bene valete.

Cum huic bullæ subscribat Episcopus Ecclesiæ Calactinæ, Episcopus Sueanæ, alter Aldericus, & Leo alter nuncupatus, dubitatum est, (inquit Monachus,) quænam sit Ecclesia Calactinu, quæve Suana. Non defuerunt qui intellexerunt Ecclesiam Calactinam esse Ecclesiam Cajacensem, quasi à Calatia, quod est nomen antiquum civitatis, decerneretur. Hi certè falluntur, nam tempore Sancti Stephani civitas dicebatur Cajacia, & derivat nomen Cajaccianus, seu Cajacensis, & si s. Stephanus consecratus Episcopus Cajacię, quomodo potest esse vivus alter ejusdem civitatis Episcopus? imò si s. Stephanus successit Ursoni Episcopo Cajacciano, ut habet Breviarium, quomodo potest fingi alter Episcopus ejusdem Civitatis illo ipso tempore? imò si fuisses Episcopus, qui vivens renunciasset Episcopatui Cajacciano, ille quidem cum renunciasset loco, & si non dignitati, potuisset quidem dici Episcopus, at dici Episcopus Calactinus, idest Cajaccianus, nullomodo. Legimus in Ptolomeo Calactam in Sicilia, & à Calacta Calactinus in Prisciano: an ergo Episcopus Calactę illo tempore casu apud Capuam morabatur? Ego libenter credam juxta illorum temporum barbaram latinitatem à Cale deductum esse Calectinum, seu Calactinum; Cales autem est civitas Caluorum, idcoque Episcopus Calactinus est qui dicitur hodie Caluensis. Juxta eundem barbaram latinitatem, cum litera o, in, u, transeat, & pro sorores, surores, sit pronunciatio: non dubito Ecclesiam Suranam esse Soranam, idest Ecclesiam in civitate Soræ. Hæc Monachi speculatio mihi arridet, & Adelricus adscribendus inter Caluenses Episcopos, quemadmodum Leo inter Soranos recensendus. Autographum autem relatæ bullæ in Ecclesia Cajaciana conservatur.

Habet idem citatus auctor S. Stephanum ortum fuisse in pago, qui Macerata nuncupatur, & ex illa gente, quæ nunc Mencinella dicitur, ex veteri traditione. Vixit Stephanus octuaginta octo annos, ut docet Historia: senio confectus interfuit Concilio Provinciali sub Paldulfo Archiepiscopo, & de occupatoribus bonorum Ecclesiæ Calatinæ conquestus est. Inter monumenta Capuanæ Ecclesiæ inventa est Scriptura vetustate penè exesa; integra tamen in his, quæ ad hanc historiam faciunt. Verba sunt.

Paldulphus humilis Archiepiscopus, &c.

Quod dum residerem in Aula S. Dei Genitricis & Virginis Mariæ, Sanctorumque Protomartyris Stephani, & Agathæ cum reliquis Coepiscopis Suffraganeis nostræ Sedis, & cum Sacerdotibus, ac Diaconis, & in circuitu nostro astaret agmen reliquorum Ordinum Ecclesiasticorum, ad Sanctam Synodum celebrandam, tunc in conspectu omnium surrexit de subsellio Stephanus Confessor, & Episcopus Calatianæ Sedis, & cœpit dicere tam mihi, quam etiam omnibus residentibus, atque astantibus: scire vos volo Domini & Confratres, quod sedes mea ad nihilum redacta est ab illis, qui ejus hæredes esse permanserunt: sed cum prædicti Confratris nostri vox ob infirmitatem & senium ita tenuis ab ore ejus progrederetur, ut ad aures omnium minus perveniret, cœpit humilitas mea tunc alloqui, ut vel ipse sic loqueretur & sermo ejus clarè ad aures omnium pertingeret, vel vocaret unum ex suis, qui pro ejus vice, ea, quæ ipse dicere non valeret, ediceret. Tunc accersitus est Joannes Diaconus suę Sedis, & injunxit ei, ut in conspectu omnium ediceret, quę & qualia damna ab invasoribus hæreditatum sustinuerit. Ad hęc humilitas mea præcepit eidem

Diacono, at nominatim ediceret, qui essent invasores quique laici. Tunc ille in primis nominavit Laudoaem filiam Sigenulphi Comitis, & Adeaulphum filium Adenalfi Comitis, & dixit, ut illi invasissent Curtem S. Cosmæ, &c. Hæc Synodus fuit celebrata anno 1007. vel ante; nam anno 1008. Adenulphus reperitur Archiepiscopus; ideoque extremum tempus Paldulfi non excessit ann. 1007. S. Stephanus agebat ann. 72. Obiit S. Stephanus anno ab Incarnatione 1023. à nativitate 1022. de ejus sepultura, in actis inventionis ejus ita scribitur. *Enimverò pensitarunt Calatini cives, ad devotionem recolendam, ut reconditi ipsius venerabilis corporis extaret articulus digiti manus benedictæ quotannis populo, celebritatis suæ die solemni in missa ostendendi, nec minus osculandi. Custodiebatur interim in sacrario sub digitali argenteo modulo. Proinde sacello cum altari erecto super pavimento ferrea cancellatura cingente aliquale bustum . . . fabricaverunt è regione versus illud corpus honestiferam, ullis ossibus positis intus: jugiter accensa lampade, quare opinaretur quivis latitare ibi reliquias, de quibus loquimur sacras: excolebant sedulò quando minimè deerant exoratæ divinæ gratiæ dona confugientibus illuc. Terruerunt Calatini, ne furto daretur Sanctus desiderabilis; præsertim confinibus Capuæ & ideo sic studiosissimè absconderunt.* Inventum est sacrum Stephani corpus anno 1512. eo ipso in loco, ubi reconditum fuerat à Vincio Massio Episcopo Cajacensi. Festum hujus inventionis celebratur octavo die Pentecostes, depositionis verò die 29. Octob. Idem Vincius Episcopus nobile Sacellum in eadem Cathedrali erexit, in quo ossa ejusdem S. Stephani religiosè asservantur, ibique ante Altare hæc leguntur in marmore verba.

Divi Stephani caput & ossa. Hinc exhumata Vincius Salernitanus tunc Calatinus Episcopus cum Populi applausu, Pulpito recondi curavit. Anno Dom. MCCCCCXII. XXIII. Maji.

V. 5. S. FERDINANDUS *a* natione Hispanus, cum in Italiam venisset, ac in Campaniæ urbem Calatiam se recepisset, eam doctrinæ, & sanctitatis laudem assecutus est, ut mortuo Episcopo Calatino, illi subrogatus fuerit. Multis clarus miraculis apud Albinianum Calatinæ Diœcesis oppidum obdormivit 5. Kal. Julii, ibique honorificè conditum est, ubi etiam ob ejus super ægrotis signa virtutum magnam venerationem habet. Extat illi Ecclesia Campestris dicata apud oppidum prædictum, quæ inter Calatiam occurrit, & Aliphas. Hæc Ferrarius in Catal. Sanctorum Italiæ ex monumentis Ecclesiæ Albinianen. Tempus quo hic Sanctus Episcopus vixit, haud hactenus sciri contingit. Ejus sanè corpus in ea Ecclesia inventum est anno 1620. die 9. Augusti à Paulo Philomarino Episcopo Cajacensi in majori Altari ejusdem Ecclesiæ reconditum, partem tamen solemni ritu translatam in Cathedralem, ac sub Altari S. Stephani idem collocavit.

a De eo Acta Sa. Junii t. 5. p. 120.

VI. 6. JAQUINTUS ab Adenulpho Capuano Archiepiscopo consecratus est hujus Ecclesiæ Episcopus anno sal. 1024. ut in bulla ejusdem Adenulphi, quam extare dicunt in Archivio ejusdem Ecclesiæ; nos eam non vidimus, ejus etiam mentio in documento Gerardi Herniensis Episcopi ann. 32. Principatus Pandulphi Capuæ Principis, & 26. Adenulfi Archiepiscopi videtur successisse S. Stephano, non Ferdinando.

VII. 7. CONSTANTINUS Episcopus Cajacensis subscripsit Bullæ Urbani II. an. 1098. pro Monasterio S. Stephani in Nemore Squillacensis Diœcesis.

VIII. 8. PETRUS præfuit Ecclesiæ Cajacensi anno.

A 1106. Is cum Roberto Rainulphi Normanni filio Comite Cajacensi Ecclesiam Sanctæ Crucis dono dedit, perpetuoque attribuit Monasterio, & Monachis S. Laurentii de Aversa, ex monumentis illius Monasterii.

9. THOMAS anno 1109. vivebat.

10. VRSUS hujus nominis secundus ann. 1117 usque ad annum 1122. de eo in monumentis habetur mentio.

11. STATIO, seu STATIONUS ante annum 1133. Episcopus Cajacensis fuit ordinatus; quo Præsule eo anno Innocentius II. Ecclesiam Cajacensem nobili privilegio condecoravit, & Diœcesim distinxit, quod deinde Adrianus IV. confirmavit. Eidem Stationi quædam bona vendidisse Richardum Rainulphi Comitis Cajacensis fratrem, ejusq; uxorem Mariam filiam quondam Gregorii Comitis innuit documentum inquisitionis factæ sub Friderico II. Imper. in gratiam Jacobi Episcopi Cajacensis in hæc verba. *Quidam Albertus, & quidam Teotonicus* B *qui habent feuda in Cajacia, habuerunt inde privilegia per Dominum Imperatorem Henricum. Item post discessum illius Dom. Rogerius de Domino Redualdo tenuit Castrum Feminarum cum dicta Astanza Angli, molendino & tenebat illud pro Curia Domini Imperatoris. Item quia Dom. Rogerius serviebat Domino Imperatori, sicq; fuit mortuus in servitio Domini Imperatoris. Item testes viderunt Anglum teneri à Domino Redualdo. Item quod tempore Regis Guglielmi Dominus Rogerius de Saaglo tenuit Anglum cum hominibus. Item pro parte Cajatianæ Ecclesiæ probatum invenimus, quod ann. 1134. mense Aprili Riccardus miles Domini Rainulphi Comitis frater, & mulier nomine Maria filia quondam Domini Gregorii cuimdi Comitis vendiderunt terras & homines, & molendina infra fines Civitatis Calatiæ, scilicet in loco, ubi dicitur Anglus Stationi Episcopo Calatino. Item quod tempore Regis Guglielmi Ecclesia Cajacensis tenuit, & possedit Anglum, & fructus inde percepit, &c.* Inter monumenta hujus Ecclesiæ repe- C ritur confirmatio, seu cessio horum bonorum eidem Stationi à Rainulpho Comite asserta eodem anno 1134. Ejusdemque Comitis extat juramentum Stationi Episcopo tenoris sequentis.

Ego Rainulphus Dei gratia Comes, juro & promitto tibi Domino Stationi Episcopo, quod usque ad Kal. 5. Octobr. primò venturas assignabo tibi formam proprietatem tuæ Ecclesiæ, & in possessionem ponam te, & eandem Ecclesiam de toto feudo, quod Balcolinus miles tenuit de intus Cajatiam, & de foris infra finem ejusdem Civitatis, præter domum, quæ est infra Castrum & præter terram, quam Malcerius vendidit Rogerio filio Altardi de Albiniano, & præter terram, de qua Giraldus & Gismundus singularem calumniam moverunt, quæ est in loco Carpanito. Si nos enim præjudicium providerimus sine fraude, quam tibi promittimus, & post assignationem, & donationem . . . . . . & eidem Cajacianæ Ecclesiæ fecero de eodem feudo, & non ero in facto, concilio, seu consensu, quod tu, vel tui successores in toto, vel D *in parte perdatis, sed adjuvabo eandem Ecclesiam, & te, tuosque successores, illud tenere, defendere, contra omnes homines, qui in toto, vel in parte auferant, vel auferri consentiant, neque faciam. Hæc omnia observabo sine fraude, & malo ingenio. Et sic Dominus me adjuvet, & hæc sancta quatuor Evangelia Domini. Hoc actum est coram Domino Roberto Capuano Principe, & Dom. Henrico Agathæ Episcopo, Joanne Abbate Diaconoejus, Riccardo Advocato, Zaffo Curolo milite, Filippo Judice Capuano, & Ursone Judice Agathæ, & Presbytero Hisembrando præfati Principis Capellano, Petro Presbytero Cajaccianæ Ecclesiæ, & Guglielmo ejusdem Ecclesiæ Diacono.*

Quo anno verò Stationus ex hac mortali vita discesserit, vel quot annos hanc rexerit Ecclesiam, non habemus; mortuus tamen videtur sub Gulielmo Rege.

12. VVILLELMUS Mansonis q. filius,

ger-

germanus frater Landulphi militis de Calatia, patriæ fuit Episcopus anno 1155. hujus mentio in monumentis Cavensis Monasterii, ubi pater & frater ejusdem memorantur. Hunc existimo Cajacensem Episcopum, qui ab Alexandro III. Papa ab Episcopatu una cum Venafrano Episcopo, Simoniacus repertus, ejectus, privatusque est anno 1168. ut scribit Auctor gestorum Alexandri, quæ m.s. asservantur in Bibliotheca bo. me. Constantini Abbatis Cajetani, quam Anicianam vocant, neque ulla alia de Vvillelmo extat memoria.

13. JOANNES Cajacensis Episcopus potuit successisse Vvillelmo eodem anno quo ille è Sede ejectus est ann. 1168. hic an. 1175. à Guillelmo Rege confirmationem bonorum Ecclesiæ suæ recepit, qui eodem anno excessisse videtur, cum eo ipso anno Guillelmum sequentem habeamus Cajacensi præfuisse Ecclesiæ.

14. GUILLELMUS hujus nominis secundus Raymi filius, patriæ Episcopus præficitur eodem anno 1175 qui obiit ann. 1181. cujus obitus dies memoratur in emortuali Cœnobii Monialium S. Joannis de Capua; *V. Id. Januarii obiit Guillelmus Episcopus Cajacensis anno* 1181.

15. ROFFERIUS, seu Goffredos præfuit anno 1183 sub Lucio III. Papa, de quo nulla alia extat mentio in monumentis Calatinis.

16. Ursus III. statim Roffredo successit circa annum Domini 1191. longo tempore hanc administravit Ecclesiam, cum ad annum usque 1224. ejus memoria extet, sub quo, ut notatur in veteri Kalendario hujus Ecclesiæ; *In vigilia Adventus Domini cecidit Episcopium Calatinum* 1199. *sub die* 28 *Novembris*.

17. JACOBUS vixit temporibus Gregorii IX. ac Federici II. Imp. à quo pro libertate Ecclesiastica, proque Summo Pontifice, cujus erat charus, exilio mulctatus est anno 1238. tulitque per summam injuriam quendam intrusum in sua Ecclesia, nomine Andream anno 1239. quem deinde vel ejecit de Sede Federicus ipse, vel Innocentius IV. Papa, cum in monumentis plura reperiantur acta sub eodem Jacobo ab anno 1244. usque ad 1253. quo post conditum testamentum, hæredemque institutum Thomam Thomæ sororis suæ filium, mortalitatem explevit.

18. NICOLAUS Joannis Minadæ ac Realis filius, Cajacensis civis successit Jacobo anno 1253. obiit anno 1257.

19. ANDREAS Richardi filius præfuit huic Ecclesiæ post Nicolaum; paucos sedit annos, & cum suæ ultimæ voluntatis tabulas condidisset die 18. Julii 1272 morte obiit.

20 Fr. JOANNES, Ordo, & patria ignoratur, demortuo Andrea substituitur Episcopus, cujus prima mentio in regio reg. Neap. sub Carolo I. Rege *Anno* 1274. *die* 30. *Aprilis*, *Ind.* 2. *apud Cajaciam quidam Cives Cajaciæ & ejus Diœcesis Vassalli majoris Ecclesiæ Cajacianæ venerant more solito in festo Paschæ Resurrectionis Domini ad visitandum vener. virum Dominum Joannem Cajacianum electum, & ipse electus, prout condecet, tanquam Vassallos suos benignè recepit, & post paucam horam requisivit eos ut deberent præstare sibi sacramentum fidelitatis & homagii pro parte ipsius Ecclesiæ, ut ab antiquo homines & vassalli prædictæ Ecclesiæ antecessoribus suis pro parte ipsius Ecclesiæ præstare consueverunt, qui juraverunt ei fidelitatem. In Cornello alii Cives juraverant similiter fidelitatem.* Eidem Joanni Carolus Rex anno 1275. decimus, quas supra feudalia bona habet Cajacensis Ecclesia intra civitatem liberaliter concessit, ac relaxavit, sequenti verò anno Joannes fato functus est.

21. ANDREAS II. hac Sede potitus est statim defuncto Joanne 1276. cui anno 1282. Joannes Gilgnettus Cajacensis Civitatis Dominus quædam stabilia bona extra mœnia ejuidem urbis in loco S. Angeli *alla Piana* dicto est elargitus ad salutem animæ suæ patrisque sui Guillelmi, qui à Carolo Primo Civitatem pro se, suisque successoribus dono acceperat. Joannis filia fuit Margarita Insignis Heroina ex hac gente postrema, uxor Jo. Thomæ Sanseverini Marsici Comitis, & Magni Regni Comestabilis, ex quorum conjugio natus est Antonius Marsici & Cajacensis Comes. Obiit Margarita anno 1319. Andreas verò Episcopus defunctus est anno 1283. ut in Emortuali hujus Ecclesiæ describitur.

22. GIRALDUS Narniensis, vel, ut alii volunt, patria Mutinensis, hac Sede potitus est anno 1283. sequenti adfuit consecrationi Cathedralis à Gerardo Cardinali Sabinensi Apostolico Legato in honorem S. Stephani celebratæ, cujus memoria visitur in lapide hisce verbis conscripta, à Jacobo Lutio Episcopo renovata anno 1494. XXII.

M.CC.LXXXIIII. Sedente Martino IIII. Pont. Max. Gerardus Cardinalis Episcopus Sabinensis Apostol. Sedis Legatus Ecclesiam Cajacensem consecravit XI. LL. Augusti in honorem Divi Stephani Pontificis Cajacensis, assistentibus Aversano, Sanctæ Agathæ, Cajetano, Ogentino & Cajacen. Præsulibus, & eadem ipsam visitantibus in anniversario dedicationis die, & VIII. sequentibus XL. dies de vera indulgentia dedicaas, & quilibet ex assistentibus concessit, quæ latius per eorum literas declarantur. Jacobus Lutius Cajacensis Antistes D. Stephani successori immeritus in ejus memoriam fecit M.CCCCXCIV. Nonis Maii.

Extabat quoque in eadem Cathedrali alia inscriptio in quadam tabula marmorea, ubi Jonas Propheta in mare projectus mirabili artificio insculptus cum inscriptione, rudi quidem minerva exarata, in eaque memorabantur Gerardus ipse cum prædecessoribus suis, Andreas, & Joannes in hæc verba.

Mille ducentenis cum sexto septuagenis
Hoc opus expletur à Præcedente jubetur,
Giraldi cura signatur quoque figura
Collatis annis fratris sub sede Joannis.
Andreas fieri, Christus velit huic misereri,
Matthæusque Comes fuit ipsi Narnia Promes.

Giraldus transtulit, accedente voluntate Capituli, Sacellum S. Mariæ Magdalenæ in Episcopio prope sacram Turrim anno 1293. quo diem suum clausit extremum 18. Septembris.

23. PETRUS ab anno 1294. usque ad 1308. Cajacensem Ecclesiam tenuit, defunctusque est eodem anno die 26. Maii: de eo fit mentio in regio regest. anno 1298. & in consecratione cujusdam altaris Ecclesiæ Cathedralis Sanctæ Agathæ anno 1304. XXIII

24. JOANNES III. statim successor datus est Petro eodem ann. 1308. & die 21. Decembris ejusdem memoratur in regio regest. cum Ecclesiam S. Azzariæ de Dragone ad Episcopatum suum pertinentem cum nonnullis bonis perpetuò livellario nomine alienasset. Oportet hunc obiisse eodem anno, cùm sequenti alius præesset huic Ecclesiæ Episcopus. XXIV

25. THOMAS de Paschasio, aliis de Antignano Capuanus electus fuit Episcopus post Joannem: de quo in quodam monumento. *Anno* 1309. *sub Carolo II. die* 27. *Martii* 7. *Indict. apud Cajaciam Dominus Thomas Cajacianus Episcopus concedit quasdam terras suas in Castro Cornelli quibusdam Vassallis dicti Domini Episcopi, qui Vassalli dederunt & solverunt dicto Episcopo uncias duas auri pro faciendo Campanam pro servitio ipsius Ecclesiæ.* Porrò in Campana majori Cathedralis leguntur hæc verba, quæ factum indicant. XXV

† *Christus vincit,*
† *Christus regnat.*
† *Christus imperat.*
Anno Domini M.CCC.VIIII.VIII.Ind.Dominus Thomasius de Capua F F. hoc opus.
† *Me SCA.sp.oñ.Dom.& Patria liberationem Verbum caro factum est.*

Anno 1311. Thomas una cum Federico Episcopo Calvensi Ecclesiam S. Michaelis de Casanova Capuanæ Diœcesis consecravit, quod ad posteros perennarunt quædam verba in plumbea lamina nuper inventa in eadem Ecclesia.

Anno M.
CCC. XI. *Episcopus*
Thos.Cajatiani
Episc. Federicus
Calvensis consecrarunt
Ecclesiam S.
Michaelis
Archangeli
in honorem S. Johis
Capuani Monasterii
sub Abbatissa Galgan.

Valuit deinceps Thomas gratia, & auctoritate apud Robertum Regem, à quo in Aprutina Provincia de rebus gravibus missus est anno 1326. Erat enim egregiis virtutibus, & prudentia exornatus, quibus Ecclesiam sibi commissam eximiè rexit ann. 24. & cum Sacellum D. Thomæ sacrum in Cathedrali condidisset, domosque pro se, suisque successoribus in oppidis Campagnani, & Pontis Latonis exædificasset, viam universæ carnis ingressus est anno 1333.14 Augusti, sepultusque est in supramemorato D.Thomæ Sacello.

XXVI 26. JOANNES Muctula Neapolitanus demortuo Joanni successit anno 1333. eidemque adhuc electo Joannes XXII. Papa hanc scripsit epistolam ad favorem Cœnobii Ferrariensis Ord. Cisterciensis Theanæ Diœcesis, ab exemplari exscriptam.

Joannes Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Joanni Muctolæ electo Cajacensi Salut. & Apost. bened. Dilectorum filiorum . . . Abbatis & Conventus Monasterii B. Mariæ de Ferraria Cisterciensis Ordinis Theanen. Dioc. precibus inclinati præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenus ea, quæ de bonis ipsius Monasterii alienata inveneris illicitè, vel distracta ad jus & proprietatem ipsius Monasterii legitimè revocare procures. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerit, censura simili, appellatione cessante compellas veritati testimonium perhibere. Dat. Avenion. Idus Decembris, Pontificatus nostri anno 18.

Hujus Episcopi frequens mentio est in monumentis Episcopii usque ad annum 1356. Parum deinde supervixit, ejusque obitus dies memoratur in veteri emortuali 21. Augusti.

XX VII. 27. Fr. ROGERIUS, Ordinis Minorum alumnus, a Clericali Senatu electus, confirmatusque est, deinde à Romano Pontifice, de quò plura extant in Cathedralis Archivio actorum instrumenta ab anno 1360. ad annum 1368 Hujus non meminit doctus noster Vvadding. in Annal. Minorum.

XX VIII. 28. GREGORIUS anno 1368.

XXIX 29. Fr FRANCISCUS Ordinis Minorum reperitur Episcopus hujus sedis anno 1372. de quo mentio in quodam venditionis instrumento. *Anno 1387. sub Carolo III. Rege die 17. Augusti 10. Indict. in Castro Albiniani Frater Franciscus Episcopus Cajacianus assentitur cuidam venditioni terræ reddititiæ Sede Episcopali.* Hic anno 5. Urbani VI. die 5. Id. Novemb. ab eodem Pontifice cum aliis Episcopis adhærentibus Clementis VII. Antipapæ omnibus dignitatibus privatus est, ditisque involutus, ut ex Bulla ejusdem Pontificis ad Raymundum

A Ord. Præd. Capuanum mihi videre contigit, quæ asservatur in Archivio Cœnobii S. Dominici Senensis.

30. MARTINUS fortè intrusus an. 1382. XXX.

31. BARTHOLOMAEUS, cujus mentio anno 1385. hic mortem obiit sub Bonifacii IX. obedientia anno 1391. ut in lib. Provisionum Prælaturum. XXXI

32. JOANNES Antonellus de Gattulis, Clericus Cajetanus, defuncto Bartholomæo sublectus est à Bonifacio IX anno 1391. 3. Id. Januarii; obiit 1393. ex lib. oblig. Prælat. sub eodem Pontifice. XX XII.

33. FRANCISCUS immediatè successit an. 1393. 13. Octob. recognovit sacrum Collegium pro Joanne prædecessore suo, ac pro Bartholomæo item suo prædecessore, ita in prænot. lib. oblig. Decessit anno 1404. XX XIII.

34 ANDREAS Sinravo, Aversanus, Episcopus Potentinus, ad hanc sedem translatus est per obitum Francisci 15 Kal. Decembris 1404. Abbas
B fuit Commendatarius Cœnobii S. Salvatoris propè Thelesiam Ord. S. Benedicti. Mortem obiit anno 1422. die 12. Junii ex citatu emortuali libro. XX XIV.

35. JOANNES de Aversa, Primicerius Neapolitanæ Ecclesiæ, ad hanc sedem promotus est à Martino V. Papa anno 1422. die 2. Non. Julii. Sedit ann. 23. excessit verò anno 1445. cujus donationes aliquæ ad favorem Canonicorum suæ Ecclesiæ elargitæ extant in Capitulari tabulario, ejusque electio in actis Consistorialibus Martini prædicti Papæ V. XX XV.

36. ANTONIUS de Herrico, Joannis, & Brisellæ Egittiæ filius, nobili genere natus. patriæ Episcopus ab Eugenio IV. est adlectus anno 1445. die 22. Apr. cum antea ad id munus defuncto Joanne a Cajacensi Capitulo fuisset evocatus, quam electionem irritavit Eugenius, deinde ex plenitudine potestatis illum præfecit in Pastorem. Vir egregius, omnique laude dignissimus, cum 27. annos eximia virtute hanc rexisset Ecclesiam, præclaris
C operibus divea, ac felix vita functus est anno 1472. die 24. Aprilis: jacet in Cathedrali propè chorum S. Gregorii, quod ipse exornaverat cum hac brevi inscriptione. XX XVI.

Præsulis Antonii de Herrico
civis Calatini hac in fossa ossa
quiescunt, qui diem suum in Domino clausit
M. CCCC. *L. XXVII.*
XXIV. Aprilis.

37. JULIANUS Myrtus Frangipanus clara stirpe natus apud Calatinos patrem habuit Anellum Viti filium: electus est in successorem Antonii a Sixto IV. an. 1472. 2. Id Maii. Vir in Romana, regiaque Curia non solum ob generis claritudinem, verum etiam ob rerum peritiam, prudentiamque in agendis conspicuus summam apud omnes gratiam, existimationemque collegit, præcipuè apud
D Ferdinandum primum Regem à, quo anno 1474. Almi Neapolitani studii Gubernator, major Regis Capellanus, Regiusque Consiliarius in demortui Petri Bruscæ Hispani Aversani Episcopi locum adlectus est. Præfuit Cajacianæ Ecclesiæ ann. 9. regiaque gratia ad Tropejensem Ecclesiam translatus est anno 1480. die 16. Junii; vixit deinde ab hac translatione ann. plus minus 20. ac an. 1499 die 26. Septembris Tropeæ, corporis vinculis solutus in Cathedrali conditus est. Ejus gentiles in majori Ecclesia Cajacensi honorarium tumulum excitarunt cum hac brevi inscriptione. XXX VII.

Julianus Myrtus Tropejensis
Episcopus, olim Cajacensis obiit
anno Domini MD.

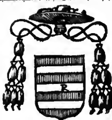
Annus 1500. appositus in hac Inscriptione corrigendus est. cum revera Julianum mortem obiisse

anno

anno 1499. ut Acta referunt Consistorialia, & in Emortuali Cajacensis Ecclesiæ annus, diesque obitus designatus sit 26. Septembris 1499. In Aedibus Myrtanorum Calatinæ civitatis hæc de Juliano visitur inscriptio.

Julianus Myrteus Episcopus Tropejensis, olim Cajacensis, Invictissimi, & Serenissimi D. Ferdinandi de Aragonia Siciliæ Regis, major Capellanus, & Consiliarius, ac Almi studii Neapolitani Gubernator Anno Domini M. CCCC. LXXXXII.

XXXVIII. 38. JACOBUS de Loriis, Civis & Archipresbyter Sutrinus, I.V.D. clariss. ac utriusque Signaturæ Referendarius, à Sixto IV. adlectus est Episcopus Cajacensis die 16. Junii 1480. hæc acta referunt Constit. cujus memoria extat in lapide consecrationis Cathedralis ab ipso renovatæ an. 1494. sub Julio II. volunt defunctum fuisse.

XXXIX. 39. OLIVERIUS Cardinalis Caraffa hanc habuit Ecclesiam commendatam, quam liberè dimisit anno 1507.

XL. 40. VINCIUS Massa *a* nobilis Salernitanus, antea Episcopus Signinus, ad hanc Cajacensem Ecclesiam translatus est à Julio II. anno 1507. die *b* 12. Aug. Vir. doctrina clarus, peritiaque, tum Græcæ, cum Latinæ linguæ celebris, Theologus eximius in Concilio Lateranensi sub Leone X. fuit, quem Cardinalem adolescentem instituerat, quamobrem eximiè eidem charus fuit, adeoque apud ipsum ejus existimatio claruit, ut illum in Cardinalium numerum cooptandum designaret, ni immatura mors eum eripuisset. Qui cum verbo, & exemplo oves sibi à Domino creditas per annos 11. instituisset, Salerni excedens anno 1518 *c*. in Sacello suo S. Nicolai de Palma subtus aquam sepeliri voluit, ubi habet hoc epitaphium.

a Seu de Massela. De eo agit Toppius in Bibl. Neapol. p. 310. & Mazza de rebus Salern. p. 75. Marcell.
b Die 9 Julii.
c An. 1519.

D. O. M.

Vincio Massæ Præsuli Calacensi Dec. & Sac. Theol. Doct. Leone X. Pont. Max ob singularem doctrinam, & vitæ integritatem, & innocentiam quod XV. ann. Cardinalis ab eo fuerat eruditus, ad Cardinalatus amplissimam dignitatem accersito & ob ejus immaturam mortem non consecuto. Præsuli opt. piiss. cui datum est in Æde Cajacensi corpus Beati Stephani, quod hactenus latuerat invenire, Michael Massa vir clarus vita functo in sublimi F. C. anno post LXVI. Tridentini Concilii præcepto è sublimi in humili posito corpore, atque integrè reperto, cum summa populi admiratione, & pietate odorum suavitate afflante. Joannes Baptista, & Abbas Sebastianus Massæ germani fratres Jureconsulti patris pietatem secuti PP. an. M. DLXIX.

Sebastianus, qui cum fratre Joanne Baptista Cenotaphium posuit, nepos fuit Vincii, & Episcopus Cariatensis in Calabria sub Gregorio XIII. vir præclarus, de quo suo in loco.

(„ ANDREAS *Cardinalis de Valle electus 2.* XLI
„ *Decembris 1517. extitit ad tempus post demortuum*
„ *Vincium hujus Ecclesiæ Administrator, donec in*
„ *locum Vincii eam assumpsit in titulum proximè enu-*
„ *merandus Bernardinus. Ita ex actis, & schedis*
„ *consist. ex quibus etiam colligitur Vincium obiisse*
„ *ante an. 1518. in serie enim Ughelliana is annus*
„ *perperam adnotatur.* Lucentius)

41. GALEATIUS *d* Butrigarius, Bononiensis, Alexandri filius, ingenuus vir, & celebris Jurisconsultus, cum in Hispania apud Ferdinandum Catholicum Regem pro Leone X. Pontif. fungeretur legatione die 10. Decembris 1518. sublectus est Cajacensis Episcopus in defuncti Vincii locum publico in Consistorio referente eodem Pontifice. Cæterùm Galeatius post decem dies ab obtenta dignitate, id est antequam nuncium collatæ dignitatis potuisset accipere, fato functus est, ibidemque sepulchrum habuit. Ejus gentiles Bononiæ in Ecclesia S. Francisci eidem memoriam excitarunt nobili constituto tumulo cum cœnotaphio, in quo per summam inscitiam pro Cajacensi dignitate, Cajetanam apposuerunt in hunc modum.

d Hic electus fuit Cajetanus Episcopus, ut ex Epitaphio.

Reverendo Domino Galeatio Butrigario Episcopo Cajetano Juris utriusque consult. ac Sedis Apostolicæ per lustrum apud Ferdinandum Regem Hispaniæ Nuncio in medio ætatis, ac honoris rapto: vixit annos XLI mens. X. Decessit anno Christi M.D.XVIII.

42. BERNARDINUS de Chiero, vel Claro, Etruscus de Prato nobili oppido. („ *Ordinis Minorum Conventualium Generalis*) Athenarum Archiepiscopus, Leoni X. Papæ familiaris & summè gratus, Cajacensis Episcopus ab eodem delectus defuncto Galeatio electo, anno 1520. die *e* 21. Maii. Præfuit ann. 2. menses aliquot, obiitque anno 1522. ut in actis Consist. habetur. XLII

e Die 1. Junii in locum Vincii, ut produnt Acta Consist.

43. VIANESIUS de Albergatis, Bononiensis, vir summo loco natus die 12. Novembris 1522. sub Adriano VI. Papa evasit Cajacensis Episcopus, in eaque dignitate obiit. XLIII.

(„ *Viannesius de Albergatis, Patritius Bono-*
„ *niensis in locum demortui Bernardini successor da-*

tas

A „ *tas 29. Octobris 1522. Hic à Leone X. missus ad Regem Hispaniarum Nuncius; secutaque morte Pontificis à supremis Ecclesiæ Senatoribus successor electus est Adrianus Cardinalis Trajectensis, absens à Comitiis, & in Hispania degens, qui eotento priori nomine Adrianus VI. nuncupari voluit. Ad hunc ergo ex munere accessit Viannesius, eique Patrum electionem nunciavit, sed cum advertisset eum ancipiti animo subsistentem, & improspere electioni assentiri, patria usus libertate electo sic allocutus est:* Renuatur ergo hic summus Pontificatus, dum tam lenta hilaritate suscipitur. *Verum in Italiam at cita adveniret Adrianus, Viannesius etiam disperso proprio ære ei præsto fuit, ut literæ originales ejusdem Viannesii testantur ad Philippum germanum fratrem scriptæ die 1. Martii 1522. quas mihi exhibuit consueta benignitate erga meam personam Emin. Cardin. Nicolaus Albergatus Ludovisius Episcopus Ostiensis. Mansit deinde in curia Viannesius, & in direptione urbis domesticæ supellectilis jacturam passus est. Fuit vir summè litteratus: ejusdemque amœnioris litteraturæ libros, eodem præbente Cardinali, vidi ipsius caractere notis, & glossis illustratos, inter quos extat Cicero de Oratore. Floruit alter Viannesius Albergatus Urbis Prætor, & Procamerarius sub Paulo II. de quo Ciaconianam opus sub Paulo* II. Lucentius.)

XLIV 44. ASCANIUS Parisanus, Tolentinas, creatus est Cajacianus Episcopus post Vianesium („ *die* „ 2. *Jan.* 1528) Hanc Ecclesiam liberè dimisit ad

XLV favorem ANTONII MARIÆ de Monte Ar-

a Die 15. Martii. chiepiscopi Sipontini die 3 *a*. Maii 1529. translatus antea ad Ariminensem Ecclesiam excessione ejusdem Archiepiscopi, qui Cajacensis Sacerdotii paulò post dimisit administrationem die 28. Junii ejusdem anni. Ascanius verò sub Paulo III. evasit S. R. E. Presbyt. Card. de quo vide tom. 2. in Catal. Ariminensium Præsulum.

XLVI 45. ALEXANDER Myrtus, Vitalis filius, Juliani superioris nepos, ob egregias virtutes, nobilitatemque familiæ suæ electus est patriæ Episco-

C

b Die 23. Junii ex Actis. pus die 18 *b*. Junii 1529. à Clemente VII. Octo omninò annos vir doctissimus, ac piis moribus exornatus Cajacensem Ecclesiam rexit, eamque liberè dimisit anno 1537

XL VII. 46. FABIUS Myrtus, Petri filius, Alexandri nepos, eo cedente, patriæ Antistes cooptatus est à Paulo III. anno 1537. die 30. Julii. Hanc ille Ecclesiam diuturniori mora administravit, eaimiaque sua virtute adeò Christiano orbi inclaruit, ut dignissimus inter ejus ævi Antistites habitus sit. In explicandis enim negociis valuit plurimùm, quamobrem a Summis Pontificibus non semel in Gallias, Belgium, aliasque Provincias ad Reges & Principes Legatus est. Bononiam, Umbriam sua virtute frænavit, Concilio Tridentino inter Patres assedit, ad cujus normam, Clerum, populumque sibi commissum, convocata Synodo instituit. Cathedralem Ecclesiam vario, pretiosoque cultu donavit Episcopium auxit, & ad commoditatem exornavit:

D

vir sanè singularis integritatis, tantæque morum suavitatis, charitatisque in omnibus, ut omnium ordinum hominum amorem promeruerit. Quinque supra triginta annos hanc rexit Ecclesiam, & ad Nazarænum Archiepiscopatum translatus est ann. 1572. in eoque munere multis deinde pro Romana Ecclesia exantlatis laboribus Apostolicus Nuncius Parisiis, ætatis suæ 73. salutis verò anno 1587 die 18. Martii mortalem vitam amisit, ibique sepultus nobili Cœnotaphio cohonestatus est, quod leges una cum reliquis ejus virtutibus in nostra Nazaræntorum Archiepiscoporum serie. Cæterum placuit hic exscribere Fabii Epistolam ad Cajacenses suos datam, dum invitus ad secundam traduceretur Ecclesiam, quæ quidem digna mihi visa est, ut hic perennetur. *Alli Signori Eletti del governo di Cajazzo. Iddio sà ch' io mi partii di Francia con fermo proposito di venirmene à risedere e satisfar al debito mio in quella Chiesa, e di questo popolo tutto, e riposarmi anco hormai dalle fatiche del mondo Mà esso Dio benedetto, che col consiglio suo divino dispone sopra li consigli nostri humani hà disposto altrementi: che volendo N. S. servirsi di me anco per qualche tempo di più, m' hà permutato da quella, alla Chiesa di Nazareth, ch'è di nulla, ò poca cura, che non hà di bisogno così della residenza del Prelato, con provedere à quella di Cajazzo de la persona d' Ottavio mio nepote, che così come io l'amo certamente più per la bontà sua, che per l'attinenza del sangue, così n' hò sentito piacere più per il servitio, e beneficio, che spero debbia ricevere quella Chiesa, e Città tutta, che per il suo particolar honore, ch'è piaciuto à S. Santità di farli. Non hò potuto mancar all'obedienza di N. S. il quale al mio primo arrivo in baciandoli li piedi, me disse, che già haveva disposto della persona mia di mero pensiero suo, e m'è testimonio Dio, come in quel ponto, e dopo molto più io hò in me stesso difficile, & amara quella separatione veramente d'una parte*

B

di me stesso separandomi, dirò dalla madre, e da i fratelli miei. Mà già che hà piaciuto à Dio, & à S. Santità, ch' io lasci quella Chiesa, e quella Città, non percia lascerò io di ricognoscerla sempre per mia, & i Cittadini tutti per miei fratelli amandoli, honorandoli, e desiderandoli sempre ogni accrescimento di beni, pronto anche dove potrò con l'opera, con la facoltà, e con la propria vita farli servitio e beneficio sempre, così d'obligo della natura me li conosco obligato, così me l'offerisco, e così lo prego à volersene sempre servire, & à valere. Ringratio le SS. VV. e quei Cittadini tutti dell' amorevole demostratione, m' han fatto dell' animo con la lettera, che m' han scritto del primo di questo, e possono esser sicuri, ch' in me troveranno sempre così piena, e colma corrispondenza, come in qualunque Cittadino, e figlio di quella Città, la quale io lascio con la sua benedittione, e prego il Sig. Dio concedergliela dal Cielo. Di Macerata li 11. Gennaro 1573.

C D. VV. SS.

Amorevolissimo fratello

Fabio Arcivescovo di Nazareth.

47. OCTAVIUS Myrtus Frangipanius, Silvii filius, Fabii nepos, ex Abbate S. Benedicti de Capua, Cajacensis evasit Episcopus die 19. Novemb. 1572. virtutibus, & nullis non sæculis laudanda prudentia clarus, qui nomine Gregorii XIII. Civitatem Bononiam bonis legibus gubernavit. A Sixto deinde V. ad superiorem & inferiorem Germaniam, omnesque Belgii provincias eo tempore cum potestate Legati de Latere destinatus est Nuncius, quo periculosissimo bello præcipua Nunciaturæ suæ loca ardebant. In qua quidem functione octavum in XL VIII.

D annum Coloniæ potissimum resedit, ac tanta maturitate gravissima rei Christianæ pub. negocia administravit, ut Serenis. & Reverendiss. Principi Electori Coloniensi, Ernesto Bavariæ Duci, Parmensi Duci, Senatui Coloniensi, universo demum clero gratissimus fuerit. Post ob virtutes, & merita a Clemente VIII. ad Episcopatum Tricaricensem translatus an. 1592. mox ad Tarentinum Sacerdotium magnum apud Cajacenses populos, sui desiderium reliquit, quos verbo & exemplo duxit ad pascua salutis, quando ab eodem Pontifice ad graviora pertractanda negotia ad Archiepiscopos Electores, cæterosq; Germaniæ Principes adlegatus peregregiam sibi operam Religioni & Clero restaurando præstabat. Tanti certè temporis residentia, & rerum usu eleganter cultus, de Coloniensis Ecclesiæ statu accuratè informatus, opus eruditũ conscripsit, de ecclesiastica illius Ecclesiæ & Cleri reformatione: sermones item aliquot eruditissimos scripsit ad Ca

ja-

anno sepultus fuit in Ecclesia Sanctorum Apostolorum apud suos Theatinos; an verò corpus ejus delatum deinde sit Cajacium, ubi ipse statuerat sepeliendum, haud scio. Ejus cum laude meminit Joseph Silos p. 2. Clericorum Regul. Hist.

LI. a PHILIPPUS. 50. Fr. BENEDICTUS a de Sio, Cavensis, Ordinis Minorum Observantiæ, Sac. Theologiæ insignis Magister, olim Annæ Austriacæ Francorum Reginæ ab Eleemosynis, ab Urbano VIII. creatus est hujus Ecclesiæ Episcopus die 18. Decembris 1623. Munus consecrationis accepit in Ecclesia Aracœlana à Dionysio Marcmonte Archiepiscopo Lugdunensi paulò post Cardinale, die prima Januarii 1624. Dominica Palmarum Urbem solemniter ingressus ingenti cura, & sollicita sedulitate hanc rexit Ecclesiam ann. septem, translatus ad Bojanam anno 1641.

LII 51. SIGISMUNDUS Thaddæus, Nobilis Florentinus, Episcopus Bitectensis, ad hunc Cajacensem Episcopatum translatus est die 27. Novembris 1641. Vir in omni doctrinarum genere præstans; sed musis amœnioribus delectatus, politioribus litteris fuit ornatissimus, quique multo itinere multa vidit, & ritus, & gentes novit; sed cum annis septem huic Ecclesiæ eximiè præfuisset, casu ex equo prolapsus prope Formiculæ oppidum Cajacium rediens, ex contusione capitis intra paucos dies mortalitatem explevit die 4. Decembris 1647. in Cathedrali honorificè, cuncto collachrymante populo, sepulchrum accepit. Vir sanè ob morum suavitatem, cæterasque virtutes longiori vita dignus, cujus plura extant sui ingenii monumenta.

LIII. 52. FRANCISCUS Perronus, nobili familia Neapoli natus 13. Junii 1610. ex Vincentio I.C. clarissimo, & Beatrice Saxa, Lucii Saxi Cardinalis nepte, Marii Saxi Archiepiscopi Sanctæ Severinæ germana sorore, qui cum in juventute Jurisprudentiæ operam dedisset in Neapolitano archigymnasio Lauream promeruit. Romam se transtulit, ubi ejus perspecta virtute ab Urbano VIII. Canonicus Neapolitanæ Ecclesiæ, & Abbas Sancti Georgii Majoris delectus est: sub Innocentio verò X. hujus Ecclesiæ Episcopus evasit 25. Novembris 1648. Consecratur in Liberiana Ecclesia à Marcello Card. Lantes die 30. ejusdem mensis, sequenti verò 29. die sine fuco, & pompa Cajatiam ingressus, ad benè regendam Ecclesiam sibi commissam manus admovit. Sedit omni cum laude, omnibusque eximiè charus annis 8. Romæ mortalitatem explevit ex lue contagiosa die 2. Octobris anno 1656. florente adhuc ætate, sepultus ante fores Ecclesiæ S. Pauli prope commune fidelium ex hac lue decedentium ossuarium: paulò post eodem in loco humati fuerunt Frater Thomas Suberanus Aretinus Ordin. Præd. Archiepiscopus Smyrnensis ex eodem morbo die 15. ejusdem mensis in Monasterio Sanctæ Mariæ ad Minervam defunctus, & doctus amicus noster Thomas Mentius Abbas S. Laurentii extra Urbis muros, olim Canonicorum Regularium S. Salvatoris emeritus Generalis, qui in Cœnobio S. Petri ad Vincula eadem lue tactus in pervigilio omnium Sanctorum fato cessit.

53. JOSEPH Petagna electus die 15. Januarii 1657. LIV.

A D D I T I O.

(,, *Decessit Josephus an.* 1679.
,, JACOBUS *Villani, presbyter Terræ Fossolt* LV
,, *nallius diœcesis provinciæ Ravennatensis, J.U.D.*
,, *qui placa gubernia civitatum scilicet Interamnæ,*
,, *Imolæ, Massarani, Altisi, & Ravennæ, nec-*
,, *non munus Internuncii apud Helvetios, & Audi-*
,, *toris generalis Avenionen. exercuerat, præfectus*
,, *est Ecclesiæ Cajacensi die 27. Novemb. 1679. Obiit*
,, *in gremio suæ sponsæ circa finem anni 1691.*
,, FRANCISCUS *Boncsana, nobilis Mediola-* LVI.
,, *nensis, Clericus Regularis Theatinus, S. Theolo-*
,, *giæ Lector, cum antea fuisset Lector Collegii de*
,, *propaganda fide Leopolitani in Polonia, & per*
,, *aliquot menses Internuncius apud Poloniæ regem*
,, *à Cardinali Cantelmo inde discedente constitu-*
,, *tus, promotus tandem est ad hanc Cathedram 24.*
,, *Maji 1692. Triennio post ad Comensem translatus*
,, *14. Novembris 1695.*
,, MAJORANUS *Filiolus, Melphitensis, J.U.D.* LVII.
,, *semel atque iterum Vicarii generalis, totidemque*
,, *capitularis munere in patria perfunctus, Baren-*
,, *sis Archiepiscopi Visitator generalis, ac Synodalis*
,, *examinator, hac infula adauctus est 20. Februa-*
,, *rii 1696. Ad superos adiit mense Majo 1712.*
,, JACOBUS *Falconius, Civitatis Ducalis, J.* LVIII
,, *U.D. Vicarius primum generalis, tum*
,, *Capitularis Castellanus, Abba-*
,, *tiæ deinde Nonantu-*
,, *lanæ, ac demum*
,, *Eminen-*
,, *tis-*
,, *simi Cardinalis Caraccioli in*
,, *Archiepiscopatu Capuana*
,, *Vicarius generalis,*
,, *electus est Ca-*
,, *jacensis*
,, *Epis-*
,, *copus post diutinum in-*
,, *terpontificium*
,, *24. Martii*
,, *1718.*

CALINENSES
seu Carinulenses
EPISCOPI.

CARINULENSIS, seu Calinulensis, vel Calinensis urbis Campaniæ Felicis originem in Longobardos rejiciunt, & rectè, qui volunt illam ædificatam paulo ante salutis annum DCCCC. post dirutum forum Claudii; opinione tamen quorundam antiquior est, qui eam cum vetusto Caleno confundunt. Sita est ad radices Massici Montis. Cales & Siouessam propinquas urbes habet, à Sinuessa ad IV. M. P. à Capua Metropoli in ortum, & meridiem vix 8. distat. Fertile habet solum, tamen ipsa infelix, ob aeris insalubritatem. Ejus meminit Erchempertus in Longobardorum Historia, Hullien in Chron Petrus Diaconus, quam corrupto vocabulo Caleneosem denominat. Calinensis Episcopatus inchoatus est à Sancto Bernardo Fori Claudiensis Episcopo anno Christi M. LXXXVII. traducta dignitate una cum Cathedrali, Cleroque ab ipsomet semidiruto Foro, ut in Actis ejusdem Sancti. *Erat*, inquiunt, *eo tempore Episcopalis mansio loco, qui forum Claudii dicebatur, videlicet strata publica euntibus Romam & Neapolim, plurimum usque hodie monstrat accessam, qui locus à Calonensi civitate duobus ferè millibus distat: videns Sanctus Dei Bernardus populum suum longè à se remotam frequens ab eo consolationis non habere consilium, cœpit intra se magna cum deliberatione versare, utrum posset Episcopatum ad prædictæ civitatis claustra transferre. In honorem Sanctæ & intemeratæ Virginis Mariæ, & Beati Joannis Baptistæ fabricavit Ecclesiam, & domos competentes, in quibus Episcopus cum suis Clericis habitarent, ut competentius ad divinum servitium tempore officii matutinalis occurrerent.* Erat tunc temporis Catinula pagus non ignobilis, & Comitatus titulo insignita. Illius Sedem Episcopalem illuc transtulit Bernardus tunc Episcopus Fori Claudiensis. Carinulenses deinceps, qui ei successerunt, denominati sunt usque in hodiernum diem. Porrò Fori Claudienses Episcopi memorantur aliqui in antiquis Conciliis, Gaudentius nempè, qui sub Felice Papa Romano Concilio subscripsit, Colonus, aliis Colonius Romanis primo, & secundo sub Symmacho, ut Donatiani apud Optatum lib. I. An hi fuerint hujus Fori Claudii Præsules, vel alterius, quod nunc Tolfa nova dicitur, notum Plinio, Straboni, Ptolomeo, Antoninoque in Itinerario, ab Urbe 28. milliaribus distans, obscurum mihi est. Joannes tamen, qui S. Bernardo præcessit, & Foro Claudiensis, & Carinulæ Episcopus in Anonymo Casinensi denominatur. Carinulensis Episcopatus Suffraganeus est Archiepiscopo Capuano, cujus fructus taxantur in lib. Cameræ Apostolicæ ad florenos 50. Præsules, qui in hac Sede floruerunt, post Sanctum Bernardum tali ordine pauci sunt a nobis non sine labore perquisiti; uberiorem dedissemus illorum seriem, & Acta, si ab iis, quorum intererat, adjuti fuissemus, sed per summam illorum inscitiam, supinamve socordiam oleum & operam rogando perdidimus.

A

ADDITIO.

[„ *Carinula, seu Calinula, vel Calinensis civitas, „ quæ nunc extat in Provincia Terræ Laboris non „ procul ab ora maris Tyrrheni, & à Suessa, in planitie sita, insalubris aeris, populo infrequens, & „ mediocriter cultus, nec non omninò infelix in dies „ deficiens, fortè quod Episcopus injuria affectus illi maledixerit, ut scribit Ferrarius in suo Lexico „ Geographico, quod tamen nobis non constat ex E„ piscoporum serie. Subest ex placito Catholico Regis „ utili dominio in temporalibus Principi de Stigliano. Carinulensis Episcopatus exordia sumpsit a S. „ Bernardo, qui à Foro Claudii, ubi erat Episcopus, Carinulam sedem transtulit an. 1100. Qui „ deinde Bernardo successere Episcopi, Carinulenses nuncupati sunt. Sed & Carinulensis dictus est „ etiam, Bernardum qui in Fori Claudii sede proxime præcesserat, Joannes ab Anonymo Casinensi. Quod vero Fori Claudii antiquiores qui reperiuntur in Conciliis Romanis descripti Episcopi „ hujusne, an alterius in Tuscia prope urbem Romam existimandi sint, nos de eis agemus in X tomo.* B *Cæterum quæ nunc spectant est ad Carinulensem Episcopum pastoralis cura, ea desumitur „ ex Carinulensi licet exigua civitate: cujus eminentiora Cathedralis post S. Bernardum Episcopum ipsimet ejus fundatori à posteris est dicata, „ nec non S. Martino Abbati, cujus corpore cum eo S. „ Episcopi Bernardi illustratur. Ibi octo Canonici, „ & quatuor Dignitates divinum opus peragunt. „ Animarum cura penes Capitulum est, & ab uno „ ex Canonicis exercetur. Domum pro loci qualitate contiguam habet Episcopus Ecclesiæ; nec deest Seminarium pro Clericis educandis, nec hospitium pro peregrinis excipiendis: adest Regularium „ cœnobium: desiderantur usque modo inter Canonicos Præbendæ Theologalis, & Pœnitentiaria, „ & pro sublevandis pauperibus mons Pietatis. Diœcesis ad nonnulla loca se protendit, suaque præbet „ Antistiti annuum censum ducat. 700. cujus taxa in „ libris Romanæ Curiæ est flor. 50.*] C

1. JOANNES Fori Claudii Episcopus interfuit consecrationi Ecclesiæ Casinensis anno 1071. ab Alexandro II. celebrata apud Anonymum Casinensem, ubi notatur Episcopus Calanus in Bulla ejusdem Alexandri subscripsisse, *Joannes Episcopus Fori Claudiensis*, apud eundem. I.

2. S. BERNARDUS *a* tutelaris & Patronus Carinulensis Ecclesiæ ex sacellano Richardi Jordani Capuani Principis filii Joanni in Foro-Claudiensi Episcopatu successit anno 1087 vir gravis & eximia sanctitate præditus. Corpus S. Martini Abbatis ex Marsico monte ad Calinensem urbem detulit anno 1094. de qua translatione brevis extat historia apud Michaelem Monachum 1. p. Capuani Sanctuarii, ubi Foro Claudii Episcopus notatur Bernardus, qui cum anno 1100. Paschalis II. auctoritate ab eodem Foro Cathedralem, Clerum, & Episcopium Carinulam transtulisset, deinceps Carinulensis Episcopus dictus est. Præfuit sanctissimè ac prudentissimè annis 23. Obdormivit in Domino die 12. Martii 1109. sepelitur Carinulæ in Basilica Cathedrali recens à se constructa, ubi quiescit in marmoreo sarcophago, & sacello ejus nomini dicato, ad quod in dies obsessi a dæmone liberantur. Porro Acta ejusdem in veteri officio ejus Ecclesiæ recitantur in hæc verba. II. D

a De eo Acta SS. Martii t. 2. p. 21.

Rationali creatura ad imaginem Dei formata, & quadam participio nominis insignita suum semper debet investigare principium, & ibi figere devotionis desiderium, ubi eligibius consequatur augmentum: nam ab ipsis sæculi rudimentis, cum primi parentes nostri, contra voluntatem conditoris vetitum consumpsere, tota laborat corrupta posteritas, & non valet attingere puritatis pristinæ dignitatem, nisi devincat cordis carnalem libidinem, & carnis abstinentia voluptatem. Cujus rei causam antiquorum

pa-

patrum fides orthodoxa considerans, perpetuum initt cum carne conflictum, corpus fecit servire spiritui, & legem membrorum sub lege mentis compulit ancillari. Ex quorum collegio vir valde venerabilis Bernardus existens, tantumque in vita sua se bonis operibus mancipavit, ut patenter posset mundus universus agnoscere, quam irradiatus animus ejus superni luminis claritate: cor enim hominum ex operum qualitate cognoscitur, & formas mentium species detegit actionum. Sciens enim B. Bernardus arborem infœcundam à securi non esse securam, sed manibus noscentis agricolæ subjiciendam, summopere studuit fructuum fertilitate pellere terram, ne diceretur velut arbor sterilis occupare. Porro carnalem ejus originem non est nostræ facultatis evolvere, quia usque ad nostram generatio illius non est deducta notitiam, sed de nobilitate corporea nulla est inquisitio facienda, cum videamus ipsos nobiles pretium nobilitatis perdere, si nobilitatem suam morum non tenuerint honestate: Apud Dominum generositas virtute pensatur, quia nullum esse potest majus fastigium libertatis, quam exhibere Deo manus, & obsequium servitutis. Eapropter cum progenitores Beati Bernardi, quos plane non novimus tacere debeamus, illud autem magnanimiter affirmamus, quod idem Sanctus gloriosior extitit, quod postposita dignitate terrena solam cœli gloriam requisivit, quanquam nec terrenus honor, quem tam diversis studis fallax affectat humanitas, ei defuerit, quippe quem tunc temporis vir magnifici nominis Richardus filius Jordani Principis Capuani, Bernardum adscivit in suum consortium, ut ejus haberet consilium, & ille pro Principe offerret sacrificium hostiæ, quæ totius mundi tulit immolatn peccatum: Ea etenim tempestate B. Bernardus sacerdotali fungebatur officio, quem ideo præfatus Princeps voluit habere Capellanum, quia ipsius plenè cognoverat cœlibatum. Qui tantam viro Dei pro meritis reverentiam exhibebat, ut nihil tractaret, vel ageret, unde prius Sancti consilium non haberet. Verum B. Bernardus tanta tanti viri familiaritate donatus, in gloriam non est elatus humanam. Accidit ut Calensis civitas cui Jonathas præfati Principis filius præerat in regimine sæculari, suo destituta Pastore idoneum quæreret Pontificem. Divina igitur gratia providente, quæ civitatem supra montem non facit absconditam, B. Bernardum, de quo fama tam celebris habebatur, memoratæ civitatis Clerici in Pontificem elegerunt, & solemniter intronizatum, Pastoralis infulæ dignitate ritu canonico sublimarunt: sublimatus autem, & positus in officio pastorali, sicut ait Apostolus, non Dominus in clero, sed forma factus gregis, subditis suis quasi solare jubar apparuit, duplici virtute præradians, lumine videlicet cognitionis & perfectæ desiderio charitatis. Prædicationem vero suam juxta Apostolicam studuit dispensare doctrinam; verbum Dei opportuna voce disseminans, sagacitate mirabili, sicut ad eum spectabat mansuetos colligens, & corripiens inquietos: quæ autem subditis suis sciebat esse contraria, suis ostendebat actibus non agenda. Erat eo tempore Episcopalis mãsio loco qui Forum-Claudii dicebatur, videlicet strata publica euntibus Romam, & Neapolim, planum usque hodie monstrat accessum: qui locus à Calenensi civitate duobus ferè millibus distat: videns autem Sanctus Dei, populum suum longe à se remotum, frequens ab eo consolationis non habere consilium, cœpit intra se magna cum deliberatione versare, utrum posset Episcopatum ad prædictæ civitatis claustra transferre, ad hunc enim effectum mancipandum necessariam fore considerans Principis voluntatem, virum nobilissimum Jonatham, cujus fecimus mentionẽ, adiit, & quod sancto concepisset proposito mãsuetè auribus patefecit. Quod audiens vir illustris, valde jocundatus est, & divinę inspirationis gratia perlustratus, locum pro construenda Ecclesia & Ecclesiæ domibus pia largitione concessit, spondens literaliter se Pontifici adjutorium semper impendere, & ipsi Ecclesiæ libertatis privilegiis providere: corroboratus vero Episcopus dono Principis, pariter & promisso,

A in honorem Sanctæ & intemeratæ Virginis Mariæ, & Beati Joannis Baptistæ fabricavit Ecclesiam, & domos competentes, in quibus Episcopus cum suis clericis habitarent, ut competentius ad divinum servitium tempore officii matutinalis occurrerent. Sanctus Bernardus de operis incohati consummatione sollicitus quasi apis officiosa, quæ de diversis pratis diversos flosculos colligit, parvo vectus asello, ad diversa loca pergebat, & quicquid ei fuisset pro Dei amore collatum, ad nidum propriæ mansiunculæ deferebat. Peractis igitur ædificiis, Sanctus Dei de virtute in virtutem procedens, desiderium mundi non appetens, carnem cum vitiis, & concupiscentiis crucifigens, ad fastigium sanctitatis ascendebat. Unde superno placuit Conditori, ut qui carnem suam sanctificabat in terris, ejus corpus haberet, cujus spiritus lætabatur in cælis: nam Sanctissimi viri Martini corpus (cujus in dialogo Beatus meminit Papa Gregorius) de monte Marsico ad suam transtulit Ecclesiam, pium religionis officium exequens, adjutorio divini muneris, reclamantibus, & repugnantibus Suessanis.

B Bernardus igitur supernis desideriis inflammatus præsentem vitam reputabat exilium, & corpus suum habens pro carcere, vehementius affectabat ab ista sublevari peregrinatione: Cujus desiderium intuens mentium scrutator, post multos labores, in quibus non frustra sudaverat, de valle lacrymarum eum ad montem gaudii sublevavit: nam vigesimo tertio Pontificatus sui anno, plenus Spiritu sancto, migravit à sæculo, carnis exutus ellicio æternitatis indutus vestimento, de sterquilinio raptus ad solium, de pulvere ad pavimentum, de mari ad portum, de exilio ad regnum, de cœno ad cœlum. Cujus miraculum in ipso migrationis exordio factis evidenter apparuit, nam cum secundum morem corpus beatissimum lavaretur, quidam languidus membrorum destitutus præsto erat, qui inter alios quos in vita sua sanctus misericorditer sustentabat, patris, & benefactoris obitum deplorabat: hic subito divina visitante clementia erectus & membris consolidatus est, ita ut pelvim ubi

C aqua continebatur acciperet, qui manum, & pedem hactenus movere non quivisset. O charitas Sancti miro flagrans ardore, quæ illos quibus in vita sua beneficium præstitit, in morte penitus non reliquit, & quos adjuvit, adiuvare non destitit defunctus. Diaconus quidam quem sæpe numero Sanctus pro sua corripuerat lenitate, cum Sancti viri corpus in loculum poneretur, ut Bernardum sepeliret adfuit, & Sancti viri caput arripiens id durè intra sepulchrum ire dimisit ut marmori illud allideret, & de ipso capite cruor profluus emanaret, aliud addens opprobrium quod anulum bonum in digito positum abstulerit, & quendam alium plumbeum posuit, quod factum ultio condigna sequuta est, nam prædictus Diaconus elephantino morbo percussus est, & leprosus factus est in carne qui ad Sancti commonitionem lepram non fugavit de mente, & pœnam acerbissimam tulit de eo quod Sanctum in vita contempsisset, & inhonestè in morte tractarit. Terna igitur die post humationem B. Bernardi mulier quædam cujusdam clientula Sacerdotis,

D gravi gutturis infirmitate detenta, ferè officium vocis amiserat, quæ veniens ante Sanctum corpus, orationem fudit ad Dominum, & Præsulis merito evasit valetudinis periculum, & plenum reportavit sospitatis effectum. Matrona quædam illustris Beatrix nomine prosapiæ, & honestatis eximiæ, & præcipuę venustatis, luminarib quę naturę conditor in fronte corporis quasi in quodam posuerat firmamento, tristis amisit officium, & aliquo tempore patiebatur absentiam solis, privationem luminis, tenebras orbitatis, quæ res omnibus amicis ejus magnæ desolationis discrimen injecerat, quia plurimum erat verecundia gravis, castitate laudabilis, & cunctas exuperans moribus probitatis, verum quodam die cum cæteris matronis Calinensibus ad curationis opificem Bernardum deducta est, quę mox ut Ecclesiæ limen intravit, ante meruit visum recipere, quam auxilium Sancti poposcisset in oratione. Venerandum Pontificem, qui suos novit famulos beneficiis prævenire, qui tum

magnifica, tum munifica perhibet adjutoria sanctitatis, ut languidorum vota studio pietatis anticipet, exuperet merita munere largitatis. Mulier quædam Gaudia nomine energiæ spiritu vexabatur, quæ ad sancti sepulchrum deducta statim sanata est, & sic juxta nomen proprium invenit Gaudia gaudium, cum evasit obsessa dæmonium, & Sancti meritis recuperavit visum quem diu amiserat propter execrabilis hospitis incolatum.

Unus homo placido resolutus membra sopore,
Dum jacet & dormit, anguem suscepit in ore:
Lubricus immergens dilabitur intus in alvum,
Non patiens hominem torquendo vivere salvum.
Hospite tam duro plangit miser & lacbrymatur,
Undique quærit, abest Medicus sibi qui medeatur.
Expetit auxilium Sancti, miserabilis orat,
Ut vincat pestem, per quam moriendo laborat.
Pontificis sancti dum volvitur ante sepulchrum:
Ore gemens patulo supra sancti monumentum,
Anguem, quo lædebatur, vomit ore cruentum:
Sic requiem cuncta post detrimenta laborum
Cepit, qui petiit votorum summa suorum:
Et redit sanus Pastore sacro mediante,
Qui fuerat dudum miser, & miserabilis ante.

Mutus quidam Joannes nomine à nativitate sua loquendi munere destitutus ad beatissimum corpus accessit, & ut linguæ suæ vincula relaxarentur mente potius quam sermone Bernardi meritum postulavit: qui protinus visitatus à Domino, qui nescierat sermonis originem, soluto gutture ad formanda plenè verba suscepit, & sanatorem suum voce sua primitus collaudavit. Stabilis nomine tenui hydropico languore vexatus, & multis calamitatibus plenus, sicut habet illa infirmitas, ventre, & membris intumuerat universis, sine compendio sanitatis miseram gerens vitam, præordinata peste deficiens, dies suos finiens in mœrore, hic ad B. Bernardum deductus est, & ad sepulchrum illius aliquantulũ commoratus plenè sanatus est, ita ut postea videretur de imbecilli fortis, de turgido gracilis, de invalido validus, de languente, & misero gaudiosus. Mulier quædam, quæ Martha dicebatur multo tempore à Dæmonio fatigata, temporalis vitæ perdiderat requiem, intra se mortis continebat auctorem, hæc deducta ad sanctissimi Præsulis tumbam, in integrum mentis statum reformata est, & inquilino damnationis expulso, intra aulam pectoris illum recipere meruit, cui olim Martha circa ministerium frequens ministravit. Homo quidam Joannes nomine cujusdam viduæ filius lepræ infirmitate percussus, & multis ulceribus membra perfusus, in Medicorum & medicinarum expensis omnem substãtiam profuderat, adeo ut consumptis omnibus rebus mobilibus, habiti patrimonii prædia liguriret, & cum vitæ subsidium non haberet, quotidiani victus stipendia per vicinorum ostia mendicaret, ejulatibus igitur inauditis & clamoribus consternatus miser lugebat, ad Dominum fundebat orationem & misericordiarum patrem cõtribulato spiritu deposcebat hoc modo. Deus voluntas omnipotens, benevolentissima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, summa beatitudo, qui ponis humiles in sublimi, ac reddis corda mœrentia sospitati, eruε me in malis quæ patior, vel si miserum flagellare decrevisti, desidero potius non tam vitæ spatium, quam festinæ mortis occasum, melius arbitror unius mortis metam attingere, quam per infirmabiles pœnas quotidianis mortibus deperire. Hoc miserabilis mater aure percipiens, corde & visceribus scindebatur, & patienti filio compatiens inquiebat: fili, matris pœna, parentis sarcina, procuratricis tortura, noli tabescere lacbrymis, noli languere suspiriis, noli gemitibus anhelare, sed adeamus languorum curatorem Bernardum Pontificem, quia tibi non negabit, quod omnibus tribuit, sed nobis suffragium exhibebit, qui cæteris pius, & non tardus adjutorium impendit: præceptis igitur salutaribus monitum, & maternis institutionibus informatum filium, mater asello imposuit, & Calenumusque deductum ante sepulchrum Bernardi Pontificis collocavit, ex illo aliquantulum commoratus plenè mundatus est, & ad tumbam beatissimi Præsulis eam recepit gratiam curationis, quam olim Naaman Syrus reperit ad fluenta Jordanis. Homo quidam Raynaldus nomine qui de Sangro erat à quodam latere paralysis languore percussus, corporalem amiserat cum desperatione virtutem, & privatus totius beneficio actionis, suum colebat in infirmitate grabbatum, qui a standi, sedendi, gradiendi non habebat officiale possibilitate solatium, admonitus siquidem insomnis ut ad venerandi Pontificis sepulchrum pergeret, illo devenit, & ibi aliquantulum commoratus, emissionem sanguinis quendam de cubitis sibi minuisse conspexit, & plenam sanitatem merito Pontificis suffragante recepit. Postea quædam mulier Beneventana nomine Calandra à pectore infra per paralysim penitus amissa erat, & cui ter in visione dictum est quatenus ad locum ubi sanctum corpus B. Bernardi requiescebat veniret, quæ in quodam die Sabbathi ad ipsum locum venit, & sanitati quam prius habuit restituta est. Ingruente aliquotiens famis inedia, & regiones plurimas, præ alimentorum inopia devorante, urgente necessitate, ut victum quærere & ventri famelico circumquaque vagabatur pauperum multitudo, inter quos paupercula quædam Calinum adveniens quotidianum panem ad ostia civium quærebat: quæ cum gravida esset ventre, & partus tempora peregisset, naturalis doloris incommodo vexabatur, & difficultate pariendi luebas conceptionis voluptatem, intus fœditatem, & sustinebat antiquæ maledictionis, quam Eva promeruit, passionem: quid faceret miserabilis nesciebat, cum ad puerperium eiiciendum non medicinarum suffragia, nec obstetricum prodesset clientela: admonita in somnis ut infirmantium curatorem Bernardum Pontificem visitaret: illò deducta est, & cum orationem fudisset ad Dominum, largiente Domino fudit & partum, suffragante devotione Pontificis salutem exonerata consequitur, ne velut Rachel in partu Beniamin moriatur. Sed jam hic totum decurrat ingenium, stylus respergatur eloquio, ut lucida majestate verborum sanctissimi Patris vita mirabilis consumetur, & imprimatur audientium mentibus suavitatis æternæ dulcedo, ad habendam perpetuam de Bernardo recordationem. Amen.

Hactenus Acta S. Bernardi, quæ post multa sæcula ab ejus obitu conscripta videntur, tum quia protestatur auctor ad se Bernardi carnalem originem non pervenisse, quod haud nisi propter longa temporum curricula contingere potuit; tum quia stylus apparet aliquantulum elaboratus, nec antiquam redolet simplicitatem. Porro de translatione S. Martini (melius S. Marciani solitarii) è Massico Monte ad Calinensem urbem in officio ejusdem Sancti hæc recitatur Historia, ex qua satis clare colligitur annus, quo S. Bernardus consecratus est Episcopus, anno scilicet 1087. *Anno*, inquit Historia, *ab Incarnatione Dom. millesimo nonagesimo quarto, in anno quartodecimo Principatus Richardi, filii Jordani Principis, Forum-Claudii regente venerabili Episcopo Bernardo, in octavo Pontificatus sui anno, Indictione secunda. Quod dudum animo suo proposuerat idem venerabilis Episcopus replicare cœpit, decreverat enim ut consilium à Domino Guimando Aversanæ Sedis Episcopo, magnæ auctoritatis viro, per Archipresbyterum suum Joannem acceperat, ut S. Martini corpus, cui crescente præpositorum iniquitate, non more solito debitum solvebatur obsequium, ad Ecclesiam S. Mariæ, & S. Joannis, cui præerat, transferret: sciebat enim frequentiora ibi, & a Clero, & populo sanctis persolvenda membris obsequia. Jonatha itaque Richardi Principis filio, qui tunc Caleni præerat, accersito equitum prudentissimo, consilium ab eo qualiter hoc fieri posset, expetiit. Jonathas vero, ut magnæ inter sæculares vir prudentiæ, eum comprovinciales Episcopos ad id secum agendum invitare commonuit, seque quicquid melioris super hoc consilii & auxilii posset, daturum efficaciter spopondit. Convocatis itaque Theanensi &*

Calvensi Episcopis, constituto die, quo scilicet Sanctorum Martyrum Joannis & Pauli erat celebranda solemnitas, montem ascendit, ad sancti corporis tumulum cum maxima reverentia devotionis accedunt. Primus itaque Bernardus Episcopus thesauri tam nobilis amore succensus, oratione completa ictum marmori, quo venerabile corpus tegebatur, incussit: & quæ pluribus antea difficilis fuerat, tam facilis prædicto Venerabili Episcopo, & comitibus suis sancti corporis est facta revelatio, ut ipsius Sancti ad suæ revelationis effectum consentanea voluntas facillimè posset agnosci. Omnes vero, qui aderant, tanto jucundæ suavitatis odore sunt repleti, ut Paradisi civem & cœlicolam cujus corpori assistebant, esse non ambigerent. Abstractis igitur diu desideratis sancti viri reliquiis, gratiam agens Episcopus Bernardus Domino, & ultra quam dici posset exhilaratus, omnibus etiam, qui cum eo ierant, læta voce Dominum laudantibus, ossa venerabilia diligenter in mundo posuit linteamine, & sicut qui victoria potiuntur, beati redire solent, omnes de tam insperata thesauri tanti inventione alacres descendunt. Cum autem populus civitatis adventum sacri corporis agnovisset, omnes viri, & mulieres, parvuli, juvenes, & senes obviam processerunt: Jonathas etiam cum uxore sua, & militibus suis gratias agens Deo, pedibus nudis accurrit, & sic cum maximo honore reliquiæ Sanctæ ad Basilicam usque Episcopii delatæ sunt, in qua plurima per eundem Sanctum petentibus sunt beneficia. Hæc historia. Cæterum sanctum corpus per quingentos fere annos eo in loco, ubi repositum fuerat, jacuit, donec superiori sæculo in decentiorem ejusdem Ecclesiæ à Joanne Vitellio Episcopo delatum est, ubi hujuscemodi inscriptio reperta est. *Hic jacet Corpus B. Martini translatum de Monte Massico per manus Præsulis Bernardi*; ubi etiam catena, qua Sanctus alligatus erat, asservatur. De Martino agit Ferrarius in Catalog. 24. Octob. de quo agitur hodie in Martyrolog. Rom. sub nomine Marcii; à Calinensibus dicitur Martinus; is est Marcius solitarius, de quo S. Gregorius Dialog lib. 3. cap. 56. qui Justino Juniore Imper. in Massico Monte inter Suessam, & Sinuessam in Campania apud Calenum civitatem vitam in specu angustissimo multis annis solitariam egit, cujus acta Petrus in Cat. lib. 9 cap. 102. tribuit Martino Abbati Monasterii Versani in Gallia, cujus meminit Greg. Turonen. lib. de gloria Confess. cap. 57 De Bernardo vero agit Martyrol. Rom. 4. id. Martii sub nomine Capuani Episcopi, & Confessoris, quod in Breviario Capuano S. Bernardus non appellatur Episcopus Capuanus, neque diversum esse à nostro Bernardo Calvensi clare videtur, cum nulla Capuæ de Bernardo Episcopo habeatur memoria.
* Ex Append. t. 9. * Porrò Bernardus fores majoris Ecclesiæ ex candido marmore construi fecit, ubi leguntur hæc carmina.

† *Hoc opus ornatum specie solamine gratum,*
Quod non fama tegit Bernardus Episcopus egit.
† *Auctor portarum Bernardus Episcopus harum.*
Regno donetur cui janua Christus habetur.

Sacrum Bernardi corpus in Cathedrali, sacelloque suo nomini dicato, & nobili marmoreo tumulo inclusum jacet, magnaque veneratione colitur; supra quem tumulum hi versus in lapide marmoreo sculpti leguntur.

† *Resplendent nitida germen de prole parentum,*
Hac clausum nivea mole nitendo micat.
Altipotens cujus Judex cum venerit Orbis,
Flos hinc perpetuus surget ad astra volans.
Dignanter dignus rutilans qui moribus olim
Obtinuit dignum Pontificale decus.
Istius hic sedis retinens, & jura potenter
Ecclesiam hinc compsit cultibus ipse novis.
Perspicuo argenti nam sacrum altare metallo
Rufini eximii struxit in omne decus.
Extulit altisuam præcelso & culmine turrem,
Qua resonent horis signa sonora sacris.
Reddidit & pulchrum templis, ac mœnibus Arcem,
Quæ situ Vulturni amnis ad ora manet.
Templi hujus pariter sacro sub culmine sancti
Castrensis studuit condere membra sacra.
Erexit necnon præsens, quod cernitur Altare,
Illius ad nomen atque dicavit ovans.
Percipere ut meritis hujus, precibusque per ævum,
Ac gaudens posset præmia celsa Poli.
Inde etiam supplex ejus sociavit ad Aram,
Quem cernis tumulum lector amande suum.
Si nosse & satagis cujus hic membra quiescant.
Grammatis indicio signa priora lege.

3. GIROLDUS proximè successit Sancto Bernardo. Subscripsit privilegio Senectis Archiepiscopi Capuani an. 1113. Post hunc plures desiderantur Episcopi. III.

4. N. Episcopus Calinensis ab Honorio III. ann. 1221. ob ejus ignorantiam deponitur ex Epist. 724. fol. 143. regest. Vatic. IV.

5. N. . . cujus nomen non exprimitur, Episcopus Calinensis anno 1233. cum aliquibus Episcopis Augusto mense apud Theanum convenit, mandante Hectore de Monte Fuscolo Terræ Laboris Justitiario pro Federico II. Imp. de quo Richardus de S. Germano in Chron. [„ *Habetur Calinensem „ Episcopum exulem factum una cum Æserniensi, Aquinatensi, & Venafrano ab Imperatore Federico VI. an. 1239.*] V.

6. P. Forte Petrus, Episcopus Calinensis translatus est ad Archiepiscopalem Sedem Surrentinam ab Innocent. IV anno 1250. ex regest. Vatic. VI.

7. STEPHANUS Magistri Richardi de Cayta, Canonicus S. Germani ditionis Casinensis Monasterii, ab Ottobono Diac. Card. Apostolica auctoritate creatur Episcopus Calinensis: confirmationem accepit ab Innocentio IV. anno 1252. 11. Kal. Maji ex regest. Vatic. epist. 204. fol. 144. ann. 9. Pontificat. ejusdem. VII.

8. * BERTHERATINUS Episcopus Carinolensis florebat an. 1270. ille idem, qui in altare sacelli S. Stephani in Cathedrali nonnullas Sanctorum reliquias vitrea ampulla inclusit, ubi in chartula parva reperta memoria est, paucis his verbis conscripta: *Bertheratinus Episcopus Caleni.* VIII. * Ex App. tom. 9.

9. PAULUS Episcopus Calinensis, cujus ordinatio non extat. * Memoratur tamen in monumentis ejusdem Ecclesiæ anno 1257. Obiit sub Nicolao IV. IX. * Ex App. tom. 9.

10. ROBERTUS Paulo successit à Capitulo electus, & confirmatus à Prænestino Episcopo legato consecratur per Episcopum Casertanum, ita jubente Nicolao Quarto ut in Epist. 290. fol. 58. regest. Vatic. ad eundem Casertanum Episcopum scripta 10. Kal. Julii an. Pontif. IV. fuit is vero 1291. Petit decimas an. 1298. in reg. Regio Neapol. X.

11. * JOANNES anno 1304. Episcopus erat Carinolensis ex hujus Ecclesiæ monumentis. XI. * Ex App. tom. 9.

12. * PETRUS Episcopus hujus sedis vixit sub Roberto rege anno 1311. ex monumentis ejusdem Ecclesiæ nuper transmissis. XII. * Ex App. tom. 9.

13. JOANNES de Castello, hujus Ecclesiæ Præsul sub Joanne XXII. vixit, à quo ad Castrensem Provinciæ Hydruntinæ Episcopatum per eundem translatus anno 1321. priorem sponsam dimittere renuit. Ex eodem Regest. Obiit anno 1325. * Hic Cathedralem Ecclesiam exornavit Odeo, & organo, ac Episcopium olim à S. Bernardo exædificatum ac collabens restituit, in quo ejus insignia adhuc spectantur. XIII. * Ex Append. t. 9.

14. Fr. PETRUS Ordinis Minorum defuncto Joanne per viam compromissi a Canonicorum Senatu eligitur in Episcopum, confirmatur à Jo. XXII an. 1326. 18. Kal. Feb. Pon. X. Vix quartum in ea pre- XIV.

A fectura attigerat annum, quando ab eodem Pontifice translatus est ad Ecclesiam Valvensem: de quo in 1.to. in Episcopis Valvensibus.

XV. 15. NICOLAUS Præpositus Ecclesiæ Valvensis, eligitur hujus Ecclesiæ Episcopus à Joanne XXII. anno 1330. 8 Kal. Junii, eodemque anno inter Regios Consiliarios recipitur, Sedit ann. 3. & ab eodem Pontifice Valvensis declaratur Antistes, ubi diem suum obiit.

XVI. 16. BONAGIUNTA de Perusio, Canonicus Perusinæ Ecclesiæ Ord. S. Augustini, præficitur Episcopus Carinulensis 3. Kalen. Novemb. an. 1333. ex regest. Vatic. Sedit ann. 14. & sub Clemente VI. mortem obiit.

XVII. 17. BERNARDUS Aggerius, Ordinis Eremitarum S. Augustini, in demortui locum Bonagiuntæ creatur Carinulensis Episcopus à Clemente VI. anno 1347. 4. Id. Novemb. Pontif. 7. Præfuit laudabiliter annos 11. mortalitatem explevit anno 1358. ex eodem Vatic. regest.

XVIII 18. JOANNES antea Episcopus Vulturariensis huc translatus anno 1359. a. Non. Feb. ab Innocentio VI. ut in ejus regest. (" *Fuit Etruscus e Monte Politiano Ordinis Eremitarum S. Augustini celebris alumnus.* ") B

C

XIX. 19. Fr. RICHARDUS de Thedaldis Florentinus, familia nobili natus, & Ordinis Prædicatorum alumnus in Cœnobio S. Mariæ Novellæ regularem induit habitum: insignis Theologus evasit, & Episcopus Calinensis, qui obiit anno 1363. Non diu Pontifex fuit. Hujus memoria extat in monumentis ejusdem Cœnobii; ejus tamen electio non habetur in regestis.

XX 20. MARINUS Episcopus Calinensis translatus ad Soranam Ecclesiam 4. Kal. Januarii anno 1365. *a*

a 1164. XXI. 21. Fr. JULIANUS, vel JUBINUS, ordo, & patria ignoratur, ex Episcopo Stephanien. factus est Calinensis Episcopus 6. Kal. Junii an. 1365. eodemque anno memoratur in monumentis Cœnobii S. Martini de Neapoli Ord. Carthusiani.

XXII. 22. JOANNES cujus meminit Urbanus VI. in regest. an. 1388. D

XXIII * Ex App. tom. 9. 23. * MARTIUS Calinensis Episcopus reperitur an. 1403. in monumentis ejusdem Ecclesiæ, in quibus habetur hoc ipso anno adlectus esse.

XXIV 24. JACOBUS de Guillelmo, Capuanus civis, & Primicerius, sub Martino V. evasit Calinensis Episcopus anno 1420. Præfuit an. 26. Obiit enim anno Domini 1446 ut Acta indicant consistorialia.

XXV. 25. CAROLUS Sfurzatus, Primicerius Capuanus, Jacobo successit 5. Non. Feb. 1446.

26. FRANCISCUS Grassulus, Capuanus, hujus Ecclesiæ Episcopus, Capuæ ex hac vita migravit anno 1481. sepultus in Metropolitana hoc habet epitaphium. XXVI

D. O. M. I. C.
FRANCISCO GRASSULLO
CALENENSI PONT.
ET CAP. PRIM.
PYRRHUS FECIT 1481.
O. H. S. S.

27. STABILIS Zarrillus, civis & Canonicus Capuanus, Francisco immediatè successit die 7. Feb. 1481. defunctus est anno 1486. XXVII.

28. JOANNES ex Episcopo Strangulensi in Calabria, ad hanc Ecclesiam translatus est die 10. Martii 1486. Memoratur inter eos Antistites, qui Alphonsi II. Regis Neap. coronationi interfuerunt ann. 1494. Obiit sub Alexandro Papa VI. XXVIII.

29. PETRUS Calinensis Episcopus Urbisque Vicarius erat sub Alexandro VI. anno 1501. Mortalitatem explevit sub Julio II. XXIX

30. JO. ANTONIUS Orpheus successit Petro die 18. Octob. 1510 & cum rexisset Ecclesiam hanc ann. 8. decessit sub Leone X. anno 1518. XXX

31. JO. FRANCISCUS de Anna, Neapolitanus, XXXI

tanns ab eodem Leone huic Sedi præficitur die 10. Novemb. 1518. Tres annos sedit, ultroque se abdicavit.

XXXII. 32. JO. FERDINANDUS de Anna, Neapolitanns, per cessionem Jo. Francisci ab eodem Leone creatus est Episcopus Calinensia die 16. Octob. 1521. Post annum nonum à sua præfectura translatus est ad Amalphitanam Ecclesiam 1530. de quo ibi.

XXXIII. 33. JOANNES Canutus electus die 21. Octob. 1530. translatns deinde est ad Cariatensem Ecclesiam anno 1535.

XXXIV. 34. THADDÆUS Pepulus *a*, Bononiensis, Olivetanæ Congregationis Monachus, Episcopus antea Cariatensis, huc translatus die 15. Januarij 1535. Romæ decessit sub Paulo III. anno 1549.

a De eo Crelcen- tius in corona Nob. Ital. par. 1. p. 510. & Lancellot- tus in hist. Olivet. p. 145. Mandos.

XXXV. 35. BARTHOLOMÆUS Capranica, Romanus, Vaticanæ Basilicæ Canonicus, post Thaddæum inauguratns est à Panlo III. anno 1549. die *b* 8. Aprilis. Obiit anno 1572.

b Die 10. Aprilis.

XXXVI. 36. XISTUS Diutiolus de Arena *c*, Cremonensia, Canonicus Regularis Lateranensis, Theologus, & egregius Verbi Dei concionator, divinarumque literarum eruditione clarus, Episcopus Carinnlensis evasit sub Pio V. ann. 1572. die 2. Augusti, quam Ecclesiam per aliquot annos non sine sui nominis fama piè administravit; defunctus jacet in Cathedrali. Hujus meminit epitaphium Josephi fratris sui germani, Paduæ ad Divi Joannis Præcursoris in Viridario positum.

c De eo Arisius in Crem. lit. tom. 2. p. 324. ubi an. 1570. electum Calinensem dicit, & Pennottus in hist. Canon. Lateran. p. 617. Mandos.

Josepho Renæ d. Divitiolo Cremon. acutiss. illius Theologi, egregii divini verbi concionatoris Reverendiss. Episc. Calinensis Xisti ejusdem Later. Cong. professi Fratri, viro pietate & fide usquequaque ornato, Hæredes Canonici grati animi ergò posuere. Anno Domini MDLXXVIII. IV. Kal. Feb.

XXXVII. 37 * MELIADUX Suicus, Mediolanensis, electus Episcopus Carinulensis an. 1578. *d* D. Bernardi antecessoris Sacellum picturis, aliisque ornamentis splendidius reddidit. Sedit laudabili fama virtutum ad annum usque 1583. *e*

* Ex Append. tom. 9. *d* 1577. 13. Augusti in Actis. *e* 1581 quo obiit.

XXXVIII. 38. NICOLAUS Antonius Vitellina, Capuanus, fuit hujus Ecclesiæ Episcopus anno 1583. *f* Coadjutorem habuit cum spe futuræ successionis Joannem ex fratre nepotem. Obiit verò an. 1594.

f 1581. 11. Decemb. ex Actis.

XXXIX. 39. JOANNES Vuelius, Cæsaria Regii Consiliarii filius, defuncto patruo successit anno 1594. translatus deinde est ad Ecclesiam Capuaquentem anno 1610. Hic transtulit ossa S. Bernardi, ut supra retulimus. (*„ De eo legimus in Actis consistoria- „ libus fuisse regularem Clericorum Theatinorum „ expresse professum, eximium divini verbi præ- „ conem.*)

XL. 40. ARCHANGELUS de Rubeis *g*, Canonicus Regularis Lateranensis; hic cum esset insignis Theologus, in quatuor libros sententiarum commentaria eruditissima in lucem emisit, quæ partim Clementi VIII partim Paulo V nuncupavit, a quo electus in successorem Joannis die 11. *h* Feb. 1611. decem annos hanc non sine nominis sui laude admini-

g De quo Pennotus in hist. tri- part. p. 638. & Rosinus in Lyceo Lateran. t. 1. p. 46. Mandos. *h* Die 13. Jan. 1610. ex Actis.

A strávit Ecclesiam; mortalitatem explevit an. 1618. sepultusque est in Cathedrali.

41. ALEXANDER Boschus, Bononiensis, per obitum Archangeli evasit Carinulæ Episcopus anno 1619. die 13. *i* Novemb. factus deinde Hierocensis Episcopus in Calabria. XLI.

i Die 10. Novemb.

42. ANTONIUS Bonfilius, Bononiensis, successit Alexandro die 9 Septemb. anno 1622. Non diu Pontifex fuit, vix enim secundum annum attigerat, cum libere nuncium remisit. XLII.

43. ONUPHRIUS Sersalius, patria Surrentinus, electus 16. *K* Septemb. 1624. XLIII.

K Die 11. Octob. ex Actis.

(*„ Erat hic dignissimus Præsul utroque genere no- „ bilissimus, paterno ex antiquis principibus Ca- „ puæ, & Surrenti Ducibus, Correali materno ex „ antiquis comitibus Terræ novæ. Literis Neapoli „ operam dederat, donec lauream I V. consecutus, „ patriam repetens, vel eodem tempore & sacerdos, „ & Surrentinæ Ecclesiæ Canonicus, mox Archidia- „ conus, posthæc Vicarius Generalis ejusdem diœce-* B *„ sis evaserit, in quo munere ita se bene gessit, ut „ Messanensis Diœcesis in Siciliæ Regno Vicarius A- „ postolicus à summo Pontifice fuerit creatus. Eo in „ honore tanta fortitudine, dexteritate, & pru- „ dentia se ornatum præbuit inter controversias, „ quæ Archiepiscopum creari præpediebant, ut im- „ perante sede Apostolica, annorum non minus de- „ cem & septem spatio fuerit ibi Vicarius, donec re- „ bus compositis, sibi ingenti laude parta, Messa- „ nensis acceptus fuerit Archiepiscopus. Ipse vero „ hac ornatus mitra Pastoris omnes implevit partes, „ donec Neapoli commorans an. 1640 ut negotiis suæ „ Ecclesiæ consuleret, ultimam vitæ periodum clau- „ sit, ejusque corpus Surrentum translatum jacuit „ ante aram maximam illius Cathedralis in tumulo, „ quem ipse vivens sibi comparaverat; illaque Ec- „ clesia decentiori modo refecta, jacet nunc post aram „ maximam in sacello Sersaliorum affabre incrusta- „ to, opere etiam marmoreo cum gentilitiis insigni- „ bus.*)

C 44. HIERONYMUS *l* Cavasilice, nobilis Salernitanus [*„ & Majoris Ecclesiæ suæ patriæ Cano- „ nicus*] deligitur per obitum Onuphrii die 13. Augusti 1640. XLIV.

l Vincentius.

A D D I T I O.

(*„ Summa vigilantia, morum innocentia, ac pie- „ tate eam rexit, & cæcitatis infortunio licet affe- „ cto non deerat mentis summa perspicacia. Alumno- „ rum Collegium, verò novellarum seminarium plan- „ tarum diu intermissum in veteri cœnobio Sanctæ „ Mariæ Magdalenæ restituit, discedentibus illinc „ authoritate Apostolica ex Augustiniana Familia „ Cœnobitis. In oppido vulgò, il Casale, aeris sa- „ lubritate celebri palatium Episcopis aptissimum à „ fundamentis extruxit. Ecclesiam cathedralem ino- „ pinato incendii casu ex parte collapsam ære suo re-* D *„ fecit, & reparavit, eamque nobilioribus suggestu, „ Organo, & choro exornavit. Ejus meditamenta ad „ unam collimabant justitiam, in cujus solius obse- „ quium ablegatis amicitiæ, favorum, sanguinis quo- „ que præpedimentis beneficia, & honores distribuit. „ Vixit in Pontificatu annos 22. obiitque Neapoli in „ ora Olimpiaca anno 1662.*

XLV. *„ PAULUS Agrolus, nobilis Genuensis, è Con- „ gregatione Clericorum Regularium Minorum, hoc „ Episcopatu condecoratus est anno 1664. 9. Junii: „ Cujus virtutes, ingenii, animique dotes Romæ „ effulserunt, eumque ad Infulam evexerunt; in „ sacris, ac naturalibus disciplinis præstans, in „ intelligendo acutus, in interpretando felix, me- „ moriaque tenax, etiam in ætate 80. annorum, & „ eo plus, in exponendo, ac differendo ità copiosus, „ ut dubium sit, an se præstiterit majorem adole- „ scens, quam senex. Usque ad extremum vitæ spi- „ ritum in Deiparæ Virginis obsequium pane tan-*

„ tùm

tùm vescebatur diebus festivitates illius præcedentibus, cujus exemplo inpræsentiarum omnes ferè illius diœcesis incolæ sanctissime id observant. Præter cætera pietatis opera à fundamentis Ære proprio extruxit Ecclesiam S. Mariæ Cavæ dictam propè viam celebrem Appiam, quæ è Neapoli Romam ducit, & ibi quolibet Sabbato ad Christianæ humilitatis exemplar compositus Marianas litanias cum populo recitabat, & recurrente quotannis tantæ Virginis Natali die festum celebrabat, etiam confirmationis Sacramentum ministrando. Colitur in ea Sanctissimæ Virginis celeberrima imago, cum vix unus, aut nè vix quidem, qui ad illam recurrat, gratiæ compos non evadat. Obiit die 24. Septembris 1702. in Oppido Montis Draconis diœcesis loco annum agens 88. præsulatus verò 39. Ejusque corpus in ædem principem translatum jacet in Sacello, ubi asservatur SS. Eucharistia.

XLVI ALPHONSUS è Ducibus Capriliani è regia, imò imperatoria gente de Baucio per totam Europam clarissima prognatus, huic Ecclesiæ datus est Antistes 15. Januarii 1703. Suæ quippè Sacerdotales virtutes Neapoli in Sodalitiis Missionariorum Sacerdotum in illa æde principe, & S. Mariæ Succurre miseris in D. Mariæ de Populo adeò innotuerant, ut etiam illarum fama ad Clementis XI felicissimè regnantis aures pervenerit, qui ipsum Episcopum jussit. Sui muneris partes omnes biennio, quo sedit, cumulatissimè implevit. Sacellum D. Bernardi Episcopi diœcesis præsentissimi Tutelaris in Cathedrali Ecclesia restauravit, exornavit, ejusque simulacrum fieri curavit, quod die festo 12. mens. Martii totius populi plausu, & comitatu sollemni supplicatione per urbem circumfertur. Episcopalis mensæ redditus clariori collocavit in lumine, & auxit plantata præcipuè vinea non mediocris census; æs magnum Campanum Cathedralis, quod D. Bernardi tempore constructum perhibetur, maximo sumptu de novo fundi, & in sua Turri reponi sategit. Ad plures abiit Neapoli die 24 Julii 1705. anno suæ ætatis 34. & in sepulcro sui Sodalitii S. Mariæ Succurre miseris depositus est.

XLVII ANTONIUM à Marra, Patritium Barulitanum, Clericum Regularem Theatinum, successorem Alphonso dedit Clemens XI P. M. anno 1706. die 25. Januarii. Hic virtutum apparatu conspicuus, & disciplinarum supellectile instructus, celeberrimus concionator, egregiam sibi laudem comparavit è suggestis Neapolis, Mediolani, Augustæ Taurinorum, aliarumque celebriorum Italiæ Urbium. Episcopus statim ad Seminarium animum intendit, voluitque in illo sacras, & naturales disciplinas exerceri, & edoceri. Cathedralem Ecclesiam ad pulchriorem, ut nunc est, perduxit formam, incrustationibus ornavit, & solum tessellato opere refecit. In plenissimis S. Agnelli, & Ventaroli oppidulis pro populi commoditate parœcias à fundamentis extruxit, antiquioribus Divino cultui, & populo minus aptis. Episcopale Palatium in Oppido vulgò, il Casale, instauravit, & ità ampliavit, ut nihil sit, quod in eo desiderari possit. Neapoli in ultimum incidit morbum, ac penè moriens non sine singulari amoris significatione ad sponsam rediit, & in Episcopali Carinulensi Palatio obiit die 13 Maii 1714. non mediocri spolio Cathedrali ædi acquisito, ejusque corpus sepultum est in Sacello SS. Sacramenti.

XLVIII DOMINICUM Antonium Cyrillum Neapolitanum, cujus tamen nobile genus ex Urbe Aquila derivat, Nicolai Cyrilli Episcopi olim Neocastrensis ex Fratre Nepotem, ad Carinulensem Infulam evexerunt certa doctrinæ, integritatis, Prudentiæque documenta, quæ præbuit in quamplurimis honorum gradibus. Ab ineunte ætate Neapoli Sedulam litteris operam navarat sub assidua Nicolai Patrui directione, & regimine, acrem ostendens in prævidendo mentem, expeditam in amplectendis bonis, sagacem in evitandis malis. Juris utriusque lauream consecutus, in campo divini, humanique juris, ac rerum politicarum scientia cuncta negocia laudabiliter peregit. Integerrimæ tenore vitæ conspicuum Vicarium Generalem Neocastrensem sibi Patruus adlegit, nulli melius quam Dominico Antonio, de quo concepta opinio in dies augebatur, committendum illius diœcesis regimen existimans. Ibi quatuor annorum spatio Vicariam potestatem exercendo, assiduam in negociis operam, vigilem ad omnia rerum momenta animum præstitit, nullis unquam officiis superatum. Cassanensem deindè diœcesim etsi vastissimam ille Episcopus ei omninò credidit, quam ultrà quatuor annos eodem honore generalis Vicariatus rexit, & in negociis, ut ut ardua illa fuerint, peragendis, qua prudentia, qua dexteritate cuilibet rerum moli æqualem mentem demonstravit. Mortuo Nicolao Episcopo Neocastrensi ejus patruo, Vicarium Capitularem nemo eum non prælegerit, modò voluisset, & Clerus, ac prima pars populi frequentes Summo Pontifici porrexerunt preces, ut ipsum Neocastrensi Ecclesiæ desponsare dignaretur; ipsum vero Neapolim reversum Eminentissimus Franciscus Pignatellus in primo Archiepiscopatus Neapolitani ingressu suæ Metropolitanæ Curiæ Consultorem voluit. Hæc agens licet certus non id facere, quod rogaretur, sed quod ratio, quod justitia postulasset, blanda tamen vi in suadendo, facili morum suavitate, ingenuoque candore omnium sibi animos demeruit, & ab eodem Eminentissimo Archiepiscopo una cum suo Metropolitano Capitulo simultaneam habente ejusdem Ecclesiæ Canonicus renunciatus est. Annos natus 42. magnarum laudum, ac meritorum fasce onustus, à Clemente XI. summo Pontifice Carinulensi donatur infula die 10. Januarii 1718. & ab Eminentissimo Cardinali Tanara Romæ consecratus est die 16. ejusdem mensis in D. Andreæ de Valle Clericorum Regularium Theatinorum. Ut verò Præsulatum iniit, in vindicandis juribus Ecclesiasticæ libertatis nullis cedens humanis perturbationibus totum animum intendit. In primo dignitatis aditu Solium Episcopale, quod longissima annorum serie in Collegiata Ecclesia S. Joannis Baptistæ oppidi montis Draconis prò Pontificalibus exercendis fixum extiterat, paulo antè ejus ingressum scelesto facinore noctu devastatum reponi sategit, opitulante, brachiumque impertiente Regio Campaniæ Commissario Generali, cui Regni Neapolitani prò Rege moderator collocari prius solium, exindè in tanti sceleris Authores sedulò inquiri hisce, quæ sequuntur, litteris, ex animi sententia, officioque suo demandavit. Foris.

Al Mio Sig., e Patrone Osservandiss.
Il Sig. D. Francesco Maria Salerni
Commissario Generale di Campagna.

Geume.

Intus verò

E' pervenuto à notitiaia di Sua Eccell., che la notte della Vigilia dell'Epifania prossima passata si fusse dà alcuni Malandrini devastato con ferri, & altri ordegni il Trono, è Sede Vescovile sistente nella Collegiata di Mondragone, riducendola in minutissimi pezzi con togliere, e portarsi via il Dossello Vescovile, & havendone l'Eccell. Sua incaricate premurose le procedure, acciò non vada impunito un si scandaloso attentato, e si rimettano le cose nello stato, in cui si ritrovavano, hò stimato bene d'incaricare ad V. S. come fò con questa, che debbia far riponere detto Trono, e Sede Vescovile col suo Dossello nella riferita Collegiata nel modo, in cui stavano prima di commettersi l'attentato sudetto

à rispet-

à rispetto del quale prenderà V.S. rigorosa informazione per appurare l'Autori del medesimo cnudare tutti quei ordini, che stimerà più proprii, opportuni, & efficaci, per poter quella accertare, e quella presa potrà a me trasmettere à fine, si possino dare gl'ordini convenienti; e restu confirmandomi.

Napoli adi 16. Febr. 1718.

DI V.S.

Affett. Serv. Oblig.
Gaetano Argeoto.

Genuflexorium cum stratu, & sedes cum pulvinaribus retinere prætendentibus Duce, & Ducissa præfati oppidi montis Draconis Hispaniarum Magnatibus intrà Presbyterium Ecclesiarum, non licere, à S. Rituum Congregatione declarari, hac, ut sequitur, forma curavit. Calenensis: Cum usque de an. 1713. à Duce montis Draconis prætensum fuerit, retinere tam in Ecclesiis Sæcularibus, quàm Regularibus Diœcesis Calenensis intrà Presbyterium, genuflexorium cum stratu, & sedem amovibilem cum pulvinaribus, proptereaque ad S. Rituum Congregationem recursum habuerit; cumque ob mortem Episcopi Calenensis causa huc usque discuti minimè potuerit, nunc ad instantiam Promotoris fiscalis Curiæ Episcupalis prædictæ per Eminentiss. ac Reverendiss. Dominum Cardinalem de Abdua propositis sequentibus dubiis videlicet. Primò an Duci Terræ Montis Draconis liceat retinere intrà Presbyterium, genuflexorium cum stratu, & sedem amovibilem cum pulvinaribus, tam in Ecclesiis sæcularibus, quam regularibus Diœcesis Calenensis? Secundo an idem liceat Dominæ Ducissæ? Sacra eadem Rituum Congregatio respundit. Negativè ad utrumque, & amplius & ita decrevit, & servari mandavit die 2. Aprilis 1718. Cardinalis de Abdua Præfectus. N. M. Tedeschi Episcopus Liparitanus S. Rituum Congregationis Secretarius.

Enarratam verò sententiam Dux ægrè ferens, durumque putans genuflexorium, stratum, sedem, & pulvinaria ab anno 1713. in presbyterio prelaudatæ Ecclesiæ S. Joannis sibi, & Ducissæ collocata amovere, præpedimentum obiicere credendo, adiit Regium Collaterale Neapolitanum Consilium, quod tamen ix prædictis omnibus amovendis opem præstitit, eaque amota fuere brachio Generalis Campaniæ Commissarii, qui litteras in hanc sententiam scriptas accepit. Foris.

Al Mio Sig., e Patrone Osservandiss.
Il Sig. D. Francesco Maria Salerni
Commissario Generale di Campagna.

Grumo.

Intus verò.

Essendo ricorso in Collaterale l'Illustre Duca di Mondragone rappresentandu, che Monsignor Vescovo di Carinola voleva impedirli di tener sede fissa con strato, e cossini dentro il Presbiterio della Chiesa Collegiata di detta terra di Mondragone per uso suo, e dell'Illustre Duchessa sua moglie, quando, e come Barone, e come Padrone di detta Chiesa le competeva tal prerogativa facendo istanza, perche li s'impartisse l'assistenza della Real protettione, al che essendusi opposto detto Vescovo, il Collaterale intese le ragioni dell'uno, e dell'altro, ha stimato d'ordinare, che non possa detto Illustre Duca, & Illustre Duchessa tener sede fissa con strato, e cossini dentro del Presbiterio di detta Chiesa, ma bensi possa tener sede Camerale amovibile cone cossini nel luogo più onorevole oel confine di detto Presbiterio avanti il popolo infra la sede Vescovile con distanza tale, che non apporti impedimento al Vescovo, e Sacerdoti, che celebrano li divini Officii; con che detta sede camerale sia amovibile senza strato, e vi stia per quel tempo solo, che detti Illustri Duca, e Duchessa assisteranno in detti Divini Officj, e si tolga quando da quelli partiranno, e che io dovessi dare gl'ordini convenienti, come fò con questa, ad V.S. affinche esegua, e faccia eseguire detta determinazione del Collaterale, e resto confermandomi.

Nap. adi 3. Decemb. 1718.

Di V.S.

Affett. Serv. Oblig.
Gaetano Argento.

Cum præfatæ Ecclesiæ S. Joannis Baptistæ juspatronatus feudo annexum, & in seu Canonicatus, qui ibi sunt, ubi locus vacationis fiat, præsentare contendat supradictus Dux Montis Draconis; dato nunc vacationis casu, hic Præsul juris prudentissimus, atque sacri præcipuè vindex vigilantissimus, præsentationibus à Duce factis institutionem nondum permisit, Sacri Tridentini Sancita Concilii in potentium patronatu Virorum diligenter observans: quinimò, ut status, conditioq; ejusdem Ecclesiæ S. Joannis in hac controversia, & pro quibusvis aliis rerum momentis sciatur omninò; ingenti ære, laboreque manuscriptos Codices ex variarum actis Curiarum, aliisque locis perquisivit, factaque sibi copia, legitima collegit documenta, quibus nimia dictæ Ecclesiæ utilitate à fundamentis usque libera ejus conditio clarè dignoscitur, pluribus ab hinc sæculis ignorata: & ita constituto de jure patronatus judicio, causaq; instructa adhuc ad litis finem, seu sententiam deventum non est. Libertatis, & jurisdictionis Ecclesiasticæ cum sit acerrimus propugnator, non dubitavit pro tuendis, & vindicandis juribus Clericorum Sylvaticorum suæ Diœcesis Anathematis sententiam publicare in D. Agapitum Grillo Juniorem Ducem Montis Draconis, & Comitem Carinolæ Hispaniarum magnatem, & quamvis excommunicationis sententiam idem Comes ægrò ferens animo Regium Neapolis Tribunal adiverit adversus Episcopum; voti remansit impos, & indè magna Episcopo laus parta est. In augenda re Ecclesiastica totus est hic Præsul. Quæ jurisdictionis sunt, suscipit fortiter, tractat sapienter, promovet prudenter: quæ pietatis, nè unum quidem diem intermittit, quin semper aliquid ad eam strenue fovendam sanctissime meditetur. Sacris supellectilibus ad decorem usque provisa Cathedralis Ecclesia, alumnorum instauratum Seminarium: in diœcesi ad virtutem, ad sapientiam, ad disciplinam, Clericorum æmulatio, & contentio animorum. Adsit illi Deus Pastoris optimi partes omnes expleturo, eumque diù tueatur incolumem.)

CALVENSES EPISCOPI.

IN Campania Felice inter Suessam & Capuam media abutraque octo passuum millibus distans, quatuor tantum à Theano Sidicino Calvium, ut ita loquamur, nova urbs, parva atque obscura, ac pene habitatoribus vacua visitur, ex veteris Cales ruinis, posterioribus sæculis ab Atenulpho Comite Capuæ, ac Benevent Principe circa annum Domini 879. exædificata. Cales, quam corrupto vocabulo Calenum plerique scriptores nuncuparunt Plinius, Festus, Strabo, Ptolomæus, Polybius, Cicero, Virgilius, Horatius, Silius, Liviusque meminere multis in locis. Vetustissima fuit Ausonum civitas, cui Calvum successit, quod ex inexhausta Ferdinandi primi Regis Neapolitani liberalitate sub utili dominio Capuani Senatus quievit. Episcopatus gaudet dignitate, quæ ab ipsa sua institutione sub Capuano Archiepiscopo meret, à quo novi Episcopi consecrationis munus suscipere consueverant. Taxatur in lib. Cameræ Apostolicæ flo. 60. De Episcopis Calvensibus nemo scripsit, cum vix paucorum extent nomina apud incolas, neque monumenta ulla reperiantur, quæ eorum memoriam excitare possint. Nos vero tum ea nostris, tum ex monumentis Romanis sequentem elumbem confecimus seriem.

A D D I T I O.

(„ *Calvii Cathedralis antiqua est structura, S. Casti martyris titulo insignita, & sui titularis sacris „ lipsanis, aliorumque Sanctorum divis reliquiis. „ Divina ibidem persolvunt nonnulli presbyteri, octo „ Canonici, & unica Archidiaconatus dignitas, cui „ incumbit tenuissimi populi cura. Caret ceteris omnibus, nec Episcopus ibi residet, sed in terra Pignatariæ Calvensis diœcesis, quæ ad octo loca se extendit. Annuus tamen census Episcopalis mensæ est „ ducat.* 1500. *& in libris Romanæ curiæ taxam habet flor.* 100. Lucen.)

I. 1. N. primus est Episcopus Calvensis cujus memoria extat, nomen tamen non exprimitur in translatione S. Marci solitarii, ex Monte Massico à S. Bernardo Episcopo Carinolensis ad suam Cathedralem traducti anno 1094.

II. 2. PETRUS Capuanus, fuit hujus Ecclesiæ Episcopus anno 1141.

III. 3. TANCREDUS item Capuanus, hanc rexit Ecclesiam anno 1174.

IV. 4. N. Calvensis Episcopus anno 1233. memoratur à Richardo de S. Germano in Chronic. tamen nomen reticuit.

V. 5. ODARDUS ex Monacho Ord. Cisterciensis Episcopus Calvensis, corruptè legitur Caimensis in Apulia, floruit anno Domini 1245. quo anno in Concilio Lugdunensi sub Innocentio IV. mirabili zelo, & ardore Federici II. Imperatoris conatus infringere ausus est, ut videre est apud Baronii continuatorem Abrahamum Bzovium an. Christi 1245 num. 6. aliosque. Lugdunum discedens à satellitibus ejusdem Imperatoris captus, dum ad suam Ecclesiam reverti cogitat, in carcere pro Ecclesiæ immunitate necatus, ut ferunt Cisterciensis Ordinis monumenta. Vir fuit tam sanctioribus, quam doctioribus sui sæculi viris merito associatus, cujus erat,

Ingenium velox, præceps facundia, sermo
Promptus, & Isæo torrentior.

In dicendo namque quasi furore divino percitus, tanta vis animi, tantus impetus in oculis, vultu, gestu, ut non solum incendere auditores, sed ipse ardere videretur, qui omnia ornatè, & politè, sive meditata, sive extempore proferebat.

6. PALMERIUS Calvensis Episcopus translatus ad Bojanensem Ecclesiam, anno 1260. (t) VI.

7. GREGORIUS, Calvensis Canonicus, electus à Capitulo, commendatur pro sua electione apud Gregorium X. Papam anno 1272. reg. Vatic. Non constat, an fuerit confirmatus. VII.

8. HENRICUS Episcopus Calvensis sub Bonifacio VIII. vixit, à quo Cœnobium S. Salvatoris Montis Caperani Ord. S. Benedicti mensæ Episcopali uniendum accepit anno 1301. 2. Kal. Martii, anno Pontif. 7. ex reg. Vat. ep. 900. fol. 200. VIII.

9. JOANNES obiit anno 1325. IX.

10. Fr. PETRUS Ordinis Minorum Joanni successit, electusque est sub Joanne XXII. anno 1325. 18. Kal. Feb. X.

11. THADDEUS Capuanus obiit anno 1332. XI.

12. JOANNES („ *de Cominis Ordinis Minorum,*) ex electo Iserniensi, Calvensis factus est Præsul ab eodem Joanne XXII. anno 1332. 3. Kal. Novemb. Sedit an. 11. XII.

13. Fr. STEPHANUS Ordinis Carmelitarum elegitur à Clemente VI. per cessionem Joannis anno 1343. 5. Id. Feb. excessit anno 1345. XIII.

14. Fr. JOANNES de Arpino Ordinis Minorum electus defuncto Stephano ann. 1345. 11. Kal. Septemb. Excessit Neapoli, in Ecclesia S. Laurentii tumulo exceptus est, ubi legitur inscriptio hæc. XIV.

Hic jacet Venerabilis Pater Dominus Frater Joannes de Arpino Episcopus Calvensis, qui obiit anno Dom. MCCCXLVII. die VII. mensis Junii, 15. Indict.

15. Fr PETRUS de Brina, ejusdem Ordinis Minorum alumnus, Episcopus Calvensis ann. 1348. 7. Id. Januarii à Clemente VI. cujus electio extat in regest. Vatic. epist. 43. fol. 48. an. 6. Pontif. ejusdem; decessit sub Urbano V. an. 1362. XV.

16. RAYNALDUS frater S. Spiritus in Saxia de Urbe ab Urbano V. declaratus est Episcopus Calvensis Kal. Maii an. 1362. ex regest. ejusdem. XVI.

17. ANTONIUS successit Raynaldo. XVII.

18. ROBERTUS post Antonium Calvensem rexit Ecclesiam. XVIII

19. JOANNES defuncto Roberto electus est. Obiit anno 1395 horum meminit Liber obligat. ac solutionum Prælatorum sub Bonifacio IX. XIX.

20. BARTHOLOMÆUS electus anno 1395. 17. Feb. translatus deinde est ad Ecclesiam Scuterensem an. 1403 *a*. ex eodem lib. XX

a An. 1402.

21. STEPHANUS Gubernus, Archiepiscopus Acheruntinus huc translatus an. 1403 *b*. 8. Id. Novemb. defunctus est an. 1413. XXI.

b An. 1402.

22. ANTONIUS Gallutius, Canonicus Capuanus, demortuo Stephano suffectus est an. 1413. Id. Februarii. Defunctus est ann. 1415. XXII.

23. Fr. ANTONIUS Deifede, Florentinus, Ordinis Carmelitarum à Martino V. declaratus est Episcopus Calvensis 5. Kalen. Martii 1415. dum esset Constantiæ in Concilio, doctrina, & oratoria arte XXIII

(t) Anno 1252. 10. Kal. Augusti, ut ex regesto Vaticano in Bojanensibus ab ipso Ughello adducto. Quis deinde Præsulatum gesserit, latet. Lecontinet.

arte inter Patres illustris. Hanc rexit Ecclesiam summa sui nominis commendatione ann. 28. Mortalitatem explevit anno 1443.

XXIV 24. ANGELUS Mazziottus, Canonicus Capuanus, ab Eugenio IV. electus est Episcopus Calvensis an. 1443. 15. Kal. Augusti.

XXV 25. ANTONIUS electus ann. 1466. Id. Aprilis. Interfuit Neap. coronationi Alphonsi II. Regis ann. 1495. obiit eodem anno.

XXVI 26. ANGELUS Marottus, Capuanus, electus an. 1495. die 24. Julii.

XXVII. 27. MAURELIUS Jannottus obiit an. 1505.

XXVIII. 28. MATTHÆUS de Magnano de Ursinis, Romanus, antea Episcopus Civitatis Ducalis, à Julio II. successor datus est Maurelio die ultima *a* Martii an. 1505. post septimum annum suæ bonæ administrationis decessit 1515.

a Die 8. Novemb.

XXIX 29 GABRIEL de Ursinis electus anno 1512. die 18. Jannarii, sedit ad annum usque 1519. quo libens nolens resignavit cum regressu.

XXX 30. JOANNES Antonius, aliis Jo. Ferdinandus de Galla civis & Archidiaconus Capuanus, creatus anno 1519. die 3. Augusti. Obiit 1543.

XXXI 31. Fr BERNARDINUS Laurentius Spada, *b* Bononiensis, ex Ordine S. Francisci Conventualium, in facultate Theologica clarus, reconditaque doctrina cum pietate illustris, adeoque suo Ordini probatus, ut in generalibus comitiis Romæ habitis apud Sanctos Apostolos Generalis Minister creatus fuerit an. 1537. Per sex annos magistratum eximie gessit: quamobrem Paulo III. Pontifice jubente ad hunc Episcopatum Calvensem assumptus est die 25. Maii 1543. sequenti vero Romam cogitans multorum opinione, eum jam sacræ purpuræ destinaretur, Neapolim ex rupto apostemate obiit, & ad S. Claræ sepultus est, cujus cum laude meminit Pet us Rodulphus, & noster doctus eruditusque Waddingus tom. 8. Annal. Minorum: cujus quoq; nomen, exaggeratasque virtutes hoc nostro sæculo ex eadem familia, hæreditavit Bernardinus Spada S.R.E. Episcopus Card. Prænestinus, iis cumulatus virtutibus, quæ Ecclesiasticum Principem videantur decere.

b Ejus meminit Bumaldus in Bibl. Bonon. p. 145. Mandos.

XXXII. 32. MARINUS *c* de Januariis, nobilis Neapolitanus, clarus doctrina, moribus spectabilis, à Paulo III. declaratus est hujus Ecclesiæ Antistes die 13. Augusti an. 1544. cum dispensatione super defectum natalium: post paucos dies antequam possessionem adipisceretur Romę mortalitatem explevit.

c Seu Marsinus, ut in Actis.

XXXIII. 33. BELISARIUS *d* Gambara, Canonicus Valentinus, Calven. evasit Episcopus die 27. Oct. 1544. Quinsque ad annum 1551. Calvensi præfuit Ecclesiæ, defunctusque est eodem anno.

d Berengarius Gombari dicitur in Actis.

XXXIV. 34. GASPAR Fossa, Calaber, Ordinis Minimorum, Episcopus Scalenensis, ad hanc Ecclesiam translatus die 22 *e*. Augusti 1551. Sedit religiosissimè an. 9. factusque est Archiepiscopus Rheginus an. 1560. de quo ibi.

e Die 22. Aprilis.

XXXV. 35. Fr. JULIUS Magnonus, Ordinis S. Francisci Conventualium, successit die 17. Julii 1560. E vivis exemptus est an. 1566.

XXXVI. 36. PAULUS de Bacio Terracina Neapolitanus, gente clara floridaque divitiis, germanus frater Martii Bisinianensis Episcopi, nepos Jacobi Theatini Archiepiscopi, ac Prosperi Melfi & Lauri Commendatoris Hierosolymitani Ordinis, ob eximiam virtutem & eximias animi dotes Calvensis renunciatus est Episcopus anno 1566. („ *die 10.* „ *Junii.*) Fato cessit anno 1575.

XXXVII („ ASCANIUS *nuper Episcopus Majorcensis* „ *per obitum Pauli ad hanc sedem translatus est, at* „ *ex Actis habetur consist. 23. Septembris 1575. Decessit* 1580. Lucentius.)

XXXVIII 37. SCIPIO adlectus est à Gregorio XIII. an. 1575. translatus deinde est ad Lucerinam Ecclesiam die 14. Feb. 1582. („ *Scipio Boz-utus, Subdiaconus* „ *Neapolitanus, & à Collegio Theologorum examinatus ad Theologiam docendam, idoneusque repertus, adlectus est Calvensis Episcopus post obitum Ascanii 24. Februarii 1580. Ad Lucerinum* „ *transiit 1582 14. Febr.* Lucentius.)

XXXIX. 38. FABIUS Maranta, Venusinus, Calvensis Episcopus eligitur die 4. Maii 1582. sub Paulo V.

Mor-

Mortem obiit 1619. (,, *Octavio Cardinali Aquavi-*
,, *væ in Ecclesia Neapolitana vicariam impendit o-*
,, *peram, & an. 1608. pro nobilissimo sacello in æde*
,, *principe, quod Neapolitana civitas D. Januario*
,, *voverat, primum, qua maxima fieri potuit, pom-*
,, *pa lapidem jecit.*)

XL *a Die 2. Aprilis.* 39. GREGORIUS de Bubalo, nobilis Romanus, suffectus est Fabio die 7 a. Martii 1619. decessit an. 1623.

XLI 40. JANUARIUS Philamarinus, Neapolitanus, Ascanii Cardinalis Archiepiscopi Neapolitani germanus frater, Clericus Regularis Theatinus, ad hanc Ecclesiam Calvensem traductus est ab Urbano VIII. die 18. Decembr. anno 1623. Cathedram supra annos quinque & viginti cum laude tenuit, Neapoli ex aqua intercute decubuit, concessitque fato exeunte Octobri mense anno sæculari sacro 1650. sepultusque in Sanctorum Apostolorum æde, ubi non ita multo ante prope magnificentissimum Cardinalis fratris sacellum monumentum sibi Pario ex marmore ornatissimum, id quidem posuerat: veluti prope adesse supremam necessitatem prædivinaret. Spirat in eo tumulo ipsemet effictus ad vivum, excellenti plane opere; monetque consepulti cineris inscriptio.

Januarius Philamarinus
Ex Clerico Regulari Episcopus
Calvensis; In Æde
Ubi sollemnia concepit olim vota
ad Sacellum
Ascanii Cardinalis fratris
devotione
Virgini Annunciatæ dicatum;
Ut tam illustre Religionis paternæ
insequatur exemplum
Monumentum hoc
Vivens posuit
Anno M. DC. L.

Ejus virtutes, & in Præsulatu egregia facinora prosequitur more suo eruditissimè Joseph Silos tom. 2. Annalium Cleric. Regul. *Porro*, inquit, *in Ecclesiæ procuratione cum plerasque Pontificii muneris partes probasset, tum zelo quodam tuendi Ecclesiastici juris valuit: ut numquam ardentior illi indoles fuerit quam ubi propugnanda sacrorum dignitas, ac libertas esset. Cæterum communi rei, publicis aliorum commodis, ac benevolentiæ ita studuit, at nihil unquam irritata invidia de eo Romam attulerit censura dignum. Inter privatas virtutes inerat potissimum in defunctorum manes pietas. Ætatis annum septimum vix excesserat, cum integrum recitare quotidie ex Romani breviarii formula mortuorum officium cœpit: quod postea congeminavit; at alterum quidem pro defunctis generatim, alterum pro consanguineis in singulos dies persolveret; quæsito etiam è missarum sacrificiis valentiore pro iis præsidio. Cujusmodi suffragiis sibi etiam apprimè consuluit legato siquidem censu annuo, bis in die sacrificari pro se jussit, excitato in Calvensi Ecclesia D. Antonino, quem principe studio colebat, sacello, in quo ea sacra celebrarentur. Ad aram ipse quotidie cum faceret, alteri deinde sacrificio aderat. In magnam Dei Matrem præcipua quadam observantia ferebat. Horarias ejus laudes, sertumque rosarium integrum quotidie recitabat. Quæ maxime Antistites decet, in pauperes pietas, excrevit quidem nec parcè, communemque inopiam ita sublevabat, ut secretis etiam erogationibus charitati egregiè litaret. In sui vero cultu esse religiosa institutio, ad infulam traductum, meminerat, tamen intra modestiam gradum, at dignitatem taciti splendore quodam videbatur.* Atque hæc ille de Januario Philamarino Præsule dignissimo.

A B C D

ADDITIO.

XLII (,, FRANCISCUS *Maria Falcuccius, nobilis*
,, *Eugubinus, Collegiatæ Ecclesiæ S. Mariæ in via*
,, *lata de urbe Canonicus, J. U. D. ætatis annum a-*
,, *gens 44. eligitur 19. Decembris 1650. Munus suum*
,, *morte interveniente eleganter explevit 1661.*

XLIII ,, VINCENTIUS *Carrafa, nobili Neapolita-*
,, *na prosapia genitus, Canonicus Regularis Congre-*
,, *gationis S. Salvatoris, magister in Theologia, &*
,, *egregius Concionator cum Abbatialem præfectu-*
,, *ram, aliaque munia peregisset in suo ordine, ad*
,, *hoc regimen vocatus est 8. Augusti 1661. Majorum*
,, *dum insequitur præclariora exempla, his humanis*
,, *eripitur 1670. sepultus Neapoli in Ecclesia Ca-*
,, *puccinorum SS. Conceptionis, ubi ad ejus tumu-*
,, *lum sequens visitur Epitaphium.*

,, Viator Busta vides Vincentii Carrafæ.
,, Si civis es, dictum est satis. Nominare
,, laudasse fuit apud Civem. Sin Hospes,
,, hoc unum miratus ubi. Hostilianen-
,, sium Principum sanguis, Calvensi Epi-
,, scopatu, & doctrina notissimus, hæc
,, ipsa, quæ post mortem fastu tumidiore
,, ostentantur, ipse humiliore Capuccino-
,, rum habitu, & sepultura mutavit. Sen-
,, tis, ut reor, quantus fuerit, qui post
,, contemptum genus, & infulas vel sub
,, sepulchro, centone, & cucullo abditus
,, Capuccino micat illustrior, quam gene-
,, re, & infulis. Petrus Accunna Eques
,, S. Jacobi Turmis Equitum Præfectus,
,, affini meritissimo mœrens posuit. Vixit
,, Annos LXXVII. sublatus anno
,, MDCLXXIX.

XLIV ,, VINCENTIUS *de Sylva, Episcopus Policastrensis,*
,, *translatus ad Ecclesiam Calvensem die*
,, *10. Aprilis 1679 Mortuus est mense Julio an. 1702.*

XLV. ,, JO BAPTISTA *Caracciolus, nobilis Alexa-*
,, *nensis, Clericus Regularis de Somascha, S. Theo-*
,, *logiæ Professor, post obita nonnulla Ordinis sui*
,, *munera, huic Ecclesiæ præfectus est 15. Januarii*
,, *1703.*)

CA-

CASERTANI EPISCOPI.

CASERTA Campaniæ Felicis civitas in Tifenatibus montibus collocata, quos vulgus Capuanos appellat. Ejus autem montis insidet dorso, quo universa prorsus Campania, Tyrrhanumque Mare prospectatur, haud longè à Metropolitana Capuana quam tribus milliaribus, à Regia Neapoli 14. Quis eam primus, quove tempore excitaverit, non satis constat. Sunt, qui vetustissimam eidem astruunt originem, & à Seducinis volunt ædificatam; alii narrant ea ruinis secundæ Capuæ suum habuisse principium; alii verò à Longobardis conditam volunt, appellatamque Casertam, quasi arduam domum, quod scilicet sua illa arduitate molestiam accedentibus exhiberet. Parva quidem nunc civitas est, nec ultra trecentos alit mortales; olim Comitatus, nunc Principatus titulo insignita; illam possidet Princeps Cajetanus ea Ducibus Sermonetæ nobilissimus Romanus. Ea hac civitate prodiit Julius Antonius Sanctorius S. R. E. Cardinalis clarissimus, cujus nepotes Julius Antonius Cusentinus, & Paulus Aemilius Urbinas Archiepiscopi germani fratres, postremus suis scriptis, monumentisque ingenii patriam illustravit. Protulit etiam Caserta alios viros doctos, & fortes. In Christiana Religione nata, adultaque Caserta; Episcopalis ejus dignitas mea quidem opinione antiquior est, quam opinentur recentiores, qui paulò ante seacentos hinc annos à Senne Capuano Archiepiscopo anno 1113 institutam narrant, cum Sennes suo in diplomate confirmationis Diœcesis Casertani Episcopatus Rannulfo Episcopo Casertano asserto, meminerit prædecessorum Rannulfi, quibus Capuani Antecessores sui Archiepiscopi eandem concessere, atque confirmavere. Hanc Ecclesiam plurimis privilegiis, & juribus nobilitarunt Duces, Regesque Neapolitani, quorum pauca opportune infra adhibebimus. Habebat namque Casertanus Episcopus integrales decimas, quæ si hodie ab ipso possiderentur, inter locuplatiores Regni Antistites recenseretur, cujus nunc annui census ascendunt ad tria millia scutatorum regni, taxa verò in lib.
a246.½ Apost. Cam. ad Flor. 239. a Pulcherrimum habet Palatium in media Diœcesi ad radices montis situm, in quo tanquam in commodiori loco residere solet Episcopus. Cathedrala Casertæ Templum permagnificum ast, ac sumptuosum D. Michaelis Archangeli civitatis Patroni titulo decoratur. Constructum est lapidibus quadris, nulla apparenta calce: lapides illius ejusdem sunt coloris & diametri, adeo ut speciosius sit exterius quam interius. Ejus frontispicium ad orientalem plagam, tribus illustratur ingressibus, cujus vetustatem hi versus licet informes declarant.

Undecies centum quinquagenis tribus annis,
Verbi concepti stant muri marmore septi
Meque minus erugi, quamquam assessore Joanne.

Hoc principali accessu duo alii Collaterales ingressus de pulchritudine contendere videntur uterque eorum centauris, equisque marmorei exornatus est, ita ut ad artis acumen oculo excitet inspicientium, & in utroque memoria hisce versibus immortalitati donatur à dextris.

Dat pro posse manus Opifex, etherus Nicolaus
Sed fovet utrique Michael Venerandus ubique

A sinistris.

Post Patris excessam Ranulfi Pontificatus
Subdit Cathedram Nicolaus vir moderatus,
Prædecessoris fretus qui tempore dextra
Cœpit, & hanc Aulam dum vixit, & extulit extra.

Magnifica hujus templi opera ita sunt admirabilia, quod in templo supra montem tam sublimer posito, inveniuntur decem & octo marmoreæ columnæ ejusdem magnitudinis, mensuræ, altitudini atque rotunditatis, duobus ordinibus pulchra symmetria dispositæ, quæ propriis basibus ad instar Atlantis sustinet ex tribus Ecclesiæ alis mediam quippè asserendum, quod aut sit artis portentum aut Divi Michaelis miraculum celeberrimum. Verùm cedat harum columnarum admiratio reflexion tribus fornicibus Corynthiarum testudinum, quarum major Divi Michaelis Patroni, altari efficit ornamantum speciosissimum, reliquæ verò duæ Collaterales, aris hinc inde dispositis, coronam faciunt bonorificam. Sacra ejus Turris, seu Campanile è marmore ast, altitudinis ducentorum palmorum crebris signis ornatum. Insignis igitur ast hæc Basilica, talibus exornata ædificiis, sed insignior ob gratias, & privilegia, quibus ex Sanctæ Sedis Apostolicæ munificentia gaudet, ubi numemerosus, beneque moratus Clerus divinum obsequium diu, noctuque perurget; Canonici nempe decem & octo, quorum tres dignitate eminent Decanus secundus ab Antistite, Archidiaconus & Primicerius, quibus alii minoris Ordinis Clerici, ac Presbyteri adnumerantur. Capitulo adjuncti fuere Archipresbyter, aliique tres Canonici à Antonio Ricciullo Episcopo pro adimplenda pia dispositione Paoli Æmilii Sanctorii bon. mem. Archiepiscopi Urbinatis, qui redditus legavit sufficientes. Verum quia lis vertitur super validitatem dispositionis prædictæ inter præfatos Archipresbyterum & Canonicos, ac nepotem donatarii, provisi Cathedrali non inserviunt. Propè ipsam Cathedralem in Episcopio extat puerorum Seminarium, ubi duodecim aluntur Clerici ad præscriptum Consilii Tridentini ex omnibus Diœcesis partibus assumpti. Præter Cathedralem nulla alia Parochialis est; cura animarum à Canonicis exercetur. Una alia Collegiata Ecclesia intra civitatis mœnia est titulo Divæ Mariæ Annunciatæ, in qua sex Capellani Sacerdotes, qui quotidie divinum pensum in choro persolvunt; quæ quidem Ecclesia civitatis est, & redditus habet opulantos, & hospitale annexum. Diœcesis Casertana in quatuor dividitur partes: supra montes tria sunt casalia cum parochiis; in plano, ubi sexdecim sunt casalia, aliquot sunt Religiosorum Monasteria; in colle visitur Conventus districtioris Observantiæ Fratrum Minorum; juxta Buccianellum degunt Capuccini, in Turris Casali Carmelitarum Domus, Eremitarum S. Augustini, Conventualium S. Francisci & non procul Monasterium Minimorum; In Casali Salæ Clerici regulares Congregationis Somaschæ suum babent Collegium, in quo etiam ast mons pietatis ad egenorum sublavandam inopiam Secunda Diœcesis pars oppidum continet Metæ Leonis, vulgo Magdalonæ gentis Carrafæ Duca

tus; ibi Collegiata Ecclesia est titulo S. Petri cum Archipresbytero, qui curam gerit animarum, & duodecim Canonicis: sunt etiam quatuor aliæ Parochiales Ecclesiæ S. Benedicti, S. Martinæ, S. Agnelli, & S. Margaritæ. Quinque in hoc oppido sunt virorum Cœnobia, S. Francisci Conventualium, Capuccinorum, Tertii Ordinis, qui immediatè Casertano Episcopo subjacent, Ord. Prædicatorum, & Congregationis Montis Virginis. Est & alia Ecclesia Corporis Christi cum hospitali ditissimi census, & Mons pietatis. Tertia pars Diœcesis Terralanei dicitur, cujus major pars sub dominio Regio, pars alia sub ditione Suardæ familię nobilissimæ Neapolitanæ, & alia pars sub dominio Andreæ Alemanni nobilis Florentini, Lauriani Baronis: hæc pars duodecim habet Parochias, & in oppido Trentula unum est Prædicatorum Ordinis Monasterium. Quarta pars Dięcesis Terra est Limatulæ, cujus utilis Dominus est Dux ex nobilibus Gambacurtæ; quinque habet Parochiales Ecclesias, & Collegiatam unam S. Mariæ Annunciatæ, in qua plures Sacerdotes, partim Capellani, partim adventitii quotidie Missas celebrant. Ultima Diœcesis pars est Terra Murroni, titulo Baronatus Jo. Francisci de Mauro insignita. Communis est cum Capuano Archiepiscopo, & in ea Casertanus Episcopus tres habet Parochiales Ecclesias. Casertanorum modo Præsulum seriem explicabimus, quam tum ex Romanis monumentis, cum ex illius Ecclesię Scripturis diligenter eruimus, quas Bartholomæus Crisconus dignissimus hujus Ecclesiæ Episcopus, ac venerandæ Antiquitatis amator perhumaniter nobis communicavit.

I. 1. RANNULFUS primus est Casertanus Episcopus, cujus memoriam perennarunt ejusdem Ecclesiæ monumenta. Hanc Ecclesiam suscepit regendam sub Paschale II. post annum millesimum centesimum. Hic anno Domini 1113. à Senne Capuano Archiepiscopo sui Episcopatus Diœcesis jam à suis prædecessoribus ab aliis Capuani Senectis antecessoribus assertam confirmationem obtinuit; ex qua clarè apparet alios Rannulfum habuisse in Casertana Ecclesia prædecessores, at qui illi fuerint, vel quo sint nomine nuncupati, non habemus Hanc autem confirmationem Sennectis Archiepiscopi, cum valde utilis sit, ad hujus Dięcesis distincta loca, situs, & jura agnoscenda hic exhibeo ex ipso autographo exscriptam, quæ in tabulario ejusdem Ecclesiæ asservatur: illam paucis abhinc annis publici juris etiam fecit Michael Monachus, in Sanctuario Capuano satis mendosam; ad eam nonnullas notas adjecit utilissimas, inter reliquas ad subscriptionem Ottonis Decani. *Nota antiquum morem subscribendi observatum à Decano; nam Dominus Archiepiscopus subscribebat à parte dextra folii, & erat subscriptio ejus charactere rubro notata: Decanus subscribebat à parte sinistra folii ejusdem, sed charactere nigro Habemus in scripturis Monialium S. Joannis diploma Archiepiscopi Sennectis, cum subscriptione ejusdem, & Ottonis Decani, & aliquot Canonicorum, in quo hic mos observatur: idem etiam observatur in multis instrumentis Thesauri.* Ego vix in uno, *aut altera instrumenta ex eccentioribus animadverti subscriptionem Decani in eadem columna post subscriptionem Archiepiscopi. Hic verò mos observatus non fuit in hac Bulla*; nam subscriptio Sennetis Archiepiscopi est charactere nigro, non rubro, & Archidiaconus subscripsit ante Decanum, nam illo tempore inter Decanum, & Archidiaconum in subscribendo certus & constans non erat ordo. De Indictione autem illa septima in diplomate hæc habet. *Et hoc quoque mirum, cur præter solitum morem non sit annotatus mensis: tamen cum Indictio incipiat à mense Septembri, oportet non ante hunc mensem scriptam esse Bullam; nam anno 1113 est Indictio sexta usque ad Septembrem, & à Septembri incipit septima, & hæc computatio valet, si acceptmus nomen Incarnationis. ut confunditur cum nomine Nativitatis, quod passim observare licet, alioquin infinita corruerent diplomata.* Hæc ille. Porro Sennetis Archiepiscopi Diploma est hujusmodi.

In nomine Domini nostri Jesu Christi Dei æterni Sennes servus Jesu Christi ejus sola misericordia Capuanus Archiepiscopus, Legatus Apostolicæ Sedis, ac in Principatu Capuano Domini Nostri Papæ Vicarius Clero, & Capitulo Casertano dilectis in Christo filiis salutem, & benedictionem in Christo,

Condecet omnes in Ecclesiastico regimine positos, ac in Dominici gregis specula constitutos de justitiæ observantia esse solicitos. & singulis sua jura integerrimè observare, quatenus commissæ nobis Ecclesiæ, conservante Domino, nullis in aliquo diminuantur temporibus, nullis confusionibus involvantur. Nos itaque, qui licet indigni sola Dei misericordia hujus Capuani Archiepiscopatus regimen obtinuimus, duximus necessarium Ecclesiarum nostrarum utilitatibus, inquantum Deo adjuvante, possumus, providere. Notum sit igitur, tam præsentibus, quàm posteris Ecclesiæ Dei fidelibus, quoniam poscentibus Ecclesiæ nostræ Canonicis, concedimus, & confirmamus tibi venerabili Confratri nostro Rannulfo Casertano Episcopo, tuisque successoribus in perpetuum totam & integram Diœcesim Casertani Episcopatus, illis finibus, quibus nostri Antecessores, eis confirmavere, & concessere prædecessoribus. In primis scilicet à Ponte Rupto incipiendo, qui est in Laneo, & qualiter protenditur per viam, qua itur juxta Casam Auream, & sicut directè pergitur per Tojanum, & exitur ad Ecclesiam S. Marci fundatam à filiis Paldi, & Adenulphi Comitum, & inde itur in Sexanta, & exitur in stratam Beneventanam, & qualiter directe pergitur sub monte Cupo, & per Saxetam exitur in fluvium Vulturnum, & in Bifercham, quæ decurrit, & conjungitur cum Rivo Vallecari, & sicut itur per ipsa bona Sancti Vincentii, & exitur ad caput Montis Longani & quomodo revolvitur per eundem montem, & exitur usque ad stratas ipsas plancellas propè Suessulam cum omnibus subscriptis Ecclesiis tuo Episcopatui pertinentibus sitis intra hos fines nominatim superius declaratos. Concedimus itaque tibi, tuisque successoribus Ecclesiam Sancti Michaelis Archangeli, quę est Sedes tua Episcopalis, & Ecclesiam Sanctę Marię, quę est Capella & Ecclesia Sanctę Fidei, & Ecclesiam S. Petri, & Ecclesiam S. Valentini, et Ecclesiam Sanctæ Mariæ Buccamuzzi, & Ecclesiam S. Blasii, Ecclesiam S. Andreæ, Ecclesiam S. Susannæ, Ecclesiam S. Mariæ de Summana, Ecclesiam S. Joannis de Puteo Veteri, & Ecclesiam S. Nicolai, Ecclesiam S. Vitalliani de Athellano, Ecclesiam S. Angeli de monte, Ecclesiam S. Eustasii, Ecclesiam S. Stephani de Juniano, Ecclesiam S. Marci de Casola, Ecclesiam S. Petri, & Ecclesiam S. Erasmi, Ecclesiam S. Marci de Monticello, Ecclesiam S. Stephani, & Ecclesiam S. Nicolai ad Torum, Ecclesiam S. Barbaræ ad Montem, Ecclesiam S. Salvatoris de Staturano, Ecclesiam S. Laurentii, Ecclesiam S. Ruffi de Pedemonte, Ecclesiam S. Vitalliani de Caczano, Ecclesiam S. Angeli ad Pinos, Ecclesiam S. Marię de Mezano, Ecclesiam S. Silvestri, Ecclesiam S. Andreę de Puccianello, Ecclesiam S. Vincentii de Sala, Ecclesiam S. Simeonis de Civecornu, Ecclesiam S. Angeli de Montecupo, Ecclesiam S. Julianę de Manicorsi, Ecclesiam Sanctę Crucis de Casanova, Ecclesiam S. Petri Aldifredæ, Ecclesiam S. Leuci de Monte, Ecclesiam S. Eleutherii, & S. Johandis, & Ecclesiam S. Clementis, Ecclesiam S. Mariæ, & Ecclesiam S. Stephani, quę sunt in loco Macerata, Ecclesiam Sancti Nazarii, Ecclesiam S. Petri, Ecclesiam S. Marię de Falciano, Ecclesiam S. Benedicti, Ecclesiam S. Cosmę, de Strada Ecclesiam S. Sebastiani de Turre, Ecclesiam S. Martini, Ecclesiam S. Anastasiæ sitam prope stratam, Ecclesiam S. Alexandri, seu Nicandri. In Castro Limatulę & Territorio ejus Ecclesiam S. Nicolai, quæ est infra Castellum, Ecclesiam S. Blasii, & S. Sossii, & Ecclesiam S. Petri, & Ecclesiam S. Johãdis, quę est propè por-

tam,

tam, Ecclesiam s. Erasmi, & Ecclesiam s. Archangeli ad Pimm, Ecclesiam S. Jacobi de Puzzanisi, Ecclesiam S. Mariç ad Cirinianum, Ecclesiam omnium Sanctorum de Torone, Ecclesiam S. Thomæ, Ecclesiam Sancti Adjutoris, Ecclesiam S. Eustasii, Ecclesiam S. Mariæ ad Grustulas, Ecclesiam Ss. Cosmæ & Damiani, & S. Pancratii, Ecclesiam S. Angeli in Planeam. In Castro Moreone, & Territorio ejusdem Ecclesiam S. Salvatoris, Ecclesiam S. Mariæ, & S. Nicolai, Ecclesiam S. Cæsarii, S. Mauri, & S. Blasii ad Gradillum; Ecclesiam S. Michaelis, S. Stephani, Sancti Nazarii, Sancti Andreæ, & S. Johandis de Furesta. In Terra Sarzani Ecclesiam S. Erasmi, Ecclesiam S. Angeli de Cupa, seu de Cupi. In Castro Magduloni, & Territorio, ejusdem Ecclesiam s. Johandis infra Castellum, Ecclesiam S. Mariæ, quæ est in Capella, Ecclesiam S. Angeli de Monte, Ecclesiam S. Johandis de Maglianelli, Ecclesiam S. Nicolai, Ecclesiam S. Mariæ, S. Agnelli, Sancti Sulvatoris, s. Pauli ad Gemzosoſi, Ecclesiam Sanctæ Mariæ, Sancti Martiani, S. Eusebii, S. Pauli, S. Nazarii, S. Mariç ad Gualdum, Ecclesiam S. Mariæ de Calatia, S. Cæsarii, Ecclesiam Sancti Terentiani, Ecclesiam S. Mariæ ad Juniannm. In Terra Lanei Ecclesiam Sanctæ Fidei, & Ecclesiam S. Crucis in loco Grutiulæ, Ecclesiam S. Martæ, & S. Castrensis. In loco Trentulæ Ecclesiam Sanctę Marię & Sancti Nicolai, Sancti Viti. In loco Grumbi Ecclesiam Sancti Manimi. In loco Lauriani Ecclesiam S. Marcelli ad Ferrarios, Ecclesiam S. Marinæ, & Sancti Johandis. In loco . . . . Ecclesiam S. Laurentii in Tauciano, Ecclesiam S. Angeli in loco Mancusi, Ecclesiam S. Viti. In Puzzanello Ecclesiam S. Juliani. In loco Triveo Ecclesiam S. Simeonis. In loco Ducenta Ecclesiam S. Silvestri, Ecclesiam Sanctæ Mariæ, quę dicitur ad Pagnos; seu ad Tagnanos. In loco Capoderisii Ecclesiam S. Andreæ, S. Donati. In loco Casolæ Ecclesiam S. Rufini. In loco ad Uicem Ecclesiam S. Petri, Ecclesiam S. Marsini, Ecclesiam S. Viti, sed & Ecclesiam Sancti Petri ad Pallumi, Ecclesiam S. Marcellini ad Taucianum cum terris quas modo habent, & beneficiis, quę Canonici inibi per nos eis possident, ita ut in vita sua quietè habeant, & fruantur; post debitum verò carnis solutum, in tuam, tuorumque successorum deveniant potestatem. Has itaque prædictas Ecclesias tibi, tuisque successoribus concedimus cum prædiis & decimis, cunctisque suis pertinentiis, cum omnibus, quas modo habent, & quę ex hinc pro parte earum juste acquirere poteritis. Porro terras prędictarum Ecclesiarum S. Petri ad Pollumi, & Sancti Marcellini ad Taucianum, quæ nostro Archiepiscopatui pertinere videntur, tibi, aut tuis successoribus non concedimus, sed illas tantùm, quas modo habent, una cum beneficiis Canonicorum, ut in superioribus habetur. Sed si infra tam scriptos fines vestri Episcopatus, noster Archiepiscopatus, seu nostræ Abbatiæ . . . . . quicunque servus nostri Archiepiscopatus suas hæreditates, aut possessiones habent, aut amodò comparare, seu acquirere justò poterint, in nostra, nostrorumque successorum sint potestate. Sed neque damus, aut concedimus Tibi, tuisque successoribus Ecclesiam S. Cæsarii, & Ecclesiam S. Julianę, Ecclesiam S. Martini, Ecclesiam S. Angeli, Ecclesiam S. Viti in loco Herculis, Ecclesiam S. Mariæ, Ecclesiam S. Johandis, & S. Petri, & S. Felicis, & Ecclesiam S. Stephani, quas habemus infra montem, usque Ecclesiam S. Leontii in partibus Magdaloni. Hanc ergo concessionem tam tibi, quam tuis successoribus, ut prædictum est, facimus. Tu autem, tuique successores quoties vocati fueritis, nisi Canonicam prætendatis excusationem, ad nos, & nostros successores venire debebitis. Post discessum verò tuum, successores tui, qui nostro, nostrorumque successorum Casertanæ Ecclesiæ sunt eligendi consilio, à nobis, seu nostris successoribus Episcopatus consecrationem suscipient, sicut in privilegiis à S. R. E. Pontificibus Ecclesiæ nostræ concessis continetur. Quisquis igitur mortalium cujuscunque conditionis hujus nostræ auctoritatis concessionem violare præsumpserit, nisi canonicè commonitus resipuerit, à liminibus Sanctæ Matris Ecclesiæ usque ad condignam satisfactionem tempore sequestretur. Piè verò custodientes, atque fideliter observantes, Omnipotentis Dei benedictione, & gratia repleantur.

Ego Sennes Dei gratia Campanus Archiepiscopus, & Domini Nostri Papæ Vicarius.
Ego Joannes Suessanus Episcopus.
Ego Pannulphus Theanensis Episcopus legi & subscripsi.
Ego Maurus Tserniensis Episcopus subscripsi.
Ego Giroldus Calinensis Episcopus subscripsi.
Ego Alphertus Abbas, & Archidiaconus subsceipsi.
Ego Otto Decanus, &c.
Ego Lando Presbyter, & Peimicerius, & Abbas, &c.
Ego Adenulphus Secundus Peimicerius, & Abbas, &c.
Ego Johandes Sacerdos, & Abbas, &c.
Ego Bonus Sacerdos.
Ego Johandes Sacerdos.
Ego Andoaldus Sacerdos & Abbas.
Ego Pandulphus Sacerdos, &c.
Ego Andoaldus Diaconus, &c.
Ego Petrus Diaconus, &c.
Ego Karolus Abbas, &c.
Ex jussione Domini Petri Diaconi, & Cancellarii scripsi.
Ego Prudentius Subdiaconus, Anno Dominicæ Incarnationis millesimo & centesimo, atque decimotertio, Indictione septima, Pontificatus verò præfati D. Sennes Archiepiscopi anno XVII.

Actum Capuæ in Sacrosancta Aula Archiepiscopi.

Anno 1119. Robertus Princeps Capuæ, consilio Ottonis electi Archiepiscopi Capuani concessit, & confirmavit Rannulfo Casertano Episcopo, ejusque successoribus Ecclesiam Sanctæ Mariæ Calatinæ, ejusdemque jura & bona, ut ex sequenti documento ob exemplari Casertanæ Ecclesiæ tabularii liquet.

Nos Robertus divina ordinante clementia Capuanorum Princeps. Notum haberi volumus universis fidelibus Sanctæ Ecclesiæ, quoniam ob salutem & remedium animarum quondam gloriosorum Principum Riccardi scilicet Avi, & Jordani Patris, nec non Riccardi fratris nostri, ac ob statum nostri Principatus, consilio quoque atque interventu Domini Ottonis Sanctæ Capuanę Sedis in Archiepiscopum electi, nec non & Ugonis de Labolica nostri dilecti Baronis, & Odoaldi Camerarii per hoc principale scriptum in perpetuum damus, tradimus, concedimus & confirmamus in Ecclesia Calatina vocabulo Sanctæ Mariæ, in qua Dominus Rainulphus Dei provisu Casertanus Episcopus præesse videtur omnia quæ præscripta Ecclesia Calatina modo possidere videtur, & quæ in antea justè, ac legaliter acquisierit. Simili modo per hoc principale scriptum in perpetuum damus, tradimus, concedimus, & confirmamus in prædicta Ecclesia omnes extraneos homines, quos Tu prædicte Domne Rainulphi Casertane Episcope, & successores tui tibi conduxeris, & ibidem ad habitandum venerint, nec non & omnia, quæ ipsi extranei homines ab inde in antea legali modo acquisierint à meis hominibus.

Iterum per hoc videlicet principale sceiptum damus, tradimus, & concedimus, ac confirmamus in prædicta Ecclesia Calatina, ut Tu prædicte Domne Rainulphi Episcope Casertane, & successores tui, & vestri Homines in Calatino tantum territorio habitantes potestatem habeatis mittendi animalia vestra, & vestrorum hominum ad pascendum in montibus, & planis, & in paludibus nostris, & ligna de silvis nostris tollere quemadmodum milites Magdaloni habitantes hactenus usualiter habere soliti sunt & habent. Rursus quoque per hoc principale scriptum

damus, concedimus, ac quiete dimittimus in præscripta Ecclesia Calatina totum Placcatum, quod nos, vel antecessores nostri habere soliti sumus de omnibus rebus, quas tu, & successores tui, vel aliquis Clericorum, aut hominum vestrorum emerit, vel vendiderit, vel aliquis meorum hominibus à vobis, vel à vestris hominibus emerit, vel vendiderit in territorio Calatino, & ipsum territorium Calatinum dividet in duas pettas terræ; prima quarum hos habet fines, ex uno latere à parte meridiei est finis via, ab alio latere scilicet septemtrionis est finis terra Balduini, & finis terra Riccardi filiorum Berni, & finis terra Lando Lagnese, & terra hæredum quondam Martini Lagnese, ex uno capite, à parte, Orientis est finis via publica. Ab alia parte, à parte Occidentis est finis terra Johannis Gerardi, & similiter terra, quæ fuit Martini Corbi, quam modo possidet Guglielmus de Magdolo, à parte publica est finis terra heredum quondam . . . . continet firmum munitum, atque inviolabile maneat in perpetuum. Et ut hoc principale scriptum firmius credatur, & diligentiùs ab omnibus observetur, manu propria illud corroboravimus, & ex nostri sigilli impressione illud insigniri jussimus.

Ex jussione præfatæ Serenissimæ Potestatis scripsi. Ego Philippus Palatinus Notarius, in anno Dominicæ Incarnationis millesimo Centesimo decimonono; & tertiodecimo anno Principatus præfati Domini Roberti Gloriosissimi Principis Capuæ. Datum in Capuano Palatio in mense Octobris, per Indictionem decimam tertiam.

Rannulfi memoria habetur ad annum usque 1127. quo Romæ adfuit judicio de juribus Pisanæ Ecclesiæ habito coram Honorio II. Papa, cujus Bullæ de Rannulfo, aliisque tunc præsentibus Episcopis habetur memoria; eam in serie Pisanorum Archipræsulum retulimus in Uberto. Potuit deinde sequenti anno obiisse Rannolfus, cum anno 1130. Nicolaus hujus Ecclesiæ habenas sustineret. Cathedralem Ecclesiam inchoasse Rannulfum legitur in supra relatis versiculis, illamque absolvit Joannes successor anno 1153.

II. 2. NICOLAUS vir egregius immediatè Rannulfo successit circa annum Domini 1129 qui cum sanctæ Caserranam Ecclesiam rexisset annos paucos, explevisse videtur tempora multa, plura enim, & digna ad Dei honorem, suique nominis gloriam molitus est, quod successores ejus in ipsa Cathedrali, Turrique sacra in marmore perennarunt. Inchoatam enim Ecclesiam penè absolvit, Clerum, Populumque Casertanum impulit ad pietatem, & devotionem erga Protectorem Michaelem Archangelum, cui dedicarunt Ecclesiam. Charus fuit & amatus Roberto Normando Duce, à quo insigni liberalitate plures Ecclesias, & bona perpetuò à se, suisque successoribus possidenda dono accepit anno 1130. Ad perpetuam suorum, suæque animæ expiationem Robertus tot bona Casertanæ Ecclesiæ est elargitus, quæ ut perpetuo starent, sequenti diplomate, sua manu signato scribi jussit, quod extat in præcitato tabulario ejusdem Ecclesiæ.

In nomine Domini nostri Jesu Christi anno ab Incarnatione ejus 1130. de mense Martii die 8.

Notum volo esse omnibus fidelibus meis & amicis, tam præsentibus, quam futuris Normandis scilicet, & Longobardis universis degentibus sub nostra tuitione, quoniam Ego Robertus mediante Suessanorum, plurimorumque aliorum, divina prudentia, senior, Divino Spiritu compulsus pro redemptione, ac mercede animæ meæ, genitorisque mei, ac meæ genitricis, ac omnium parentum meorum, ut apud pissimum Dominum de peccatis nostris indulgentiam, atque requiem invenire valeamus, declaro, quia in præsentia nostrorum militum, & quorundam sacerdotum, aliorumque testium per hanc chartam offero,

A *atque trado tibi Deo, tibique Domne Nicolae Casertane Episcope, tuisque successoribus per hoc scriptum in perpetuum totas Ecclesias, quæ sunt sitæ in loco Lagnei, in meo feudo, videlicet in loco Tanciani Ecclesiam S. Angeli, in loco Mancuei Ecclesiam S. Mariæ, in loco Æsolæ Ecclesiam S. Mariæ, & S. Joannis, in loco Puccianelli Ecclesiam S. Marcelli, & S. Juliani, in loco Prædolæ Ecclesiam Sancti Laurentii, in loco Lauriano Ecclesiam S. Marcelli ad Ferrarios, in loco Trentulæ Ecclesiam S. Mariæ, & S. Nicolai, quas in perpetuum offero, & trado Deo, & præfatæ Ecclesiæ Casertanæ, & tibi prænotate Nicolae Episcope, tuisque successoribus.*

Ad decimationes de loco Salimæ, & de Terra Laxei, qualiter Antecessor tuus tenuit, per hæc nostra præscripta perpetua jura semper habeatis. Quod si quis, diabolica suasione compulsus, hoc scriptum violare, irritumve facere præsumpserit, maledicatur & anathematizetur à Deo Patre Omnipotente, & à Jesu Christo filio ejus, & Spiritu Sancto. Habeat socie-
B *tatem cum Anna, & Caipha, & cum Juda traditore, & insuper decem libras auri purissimi solvere cogatur, medietatem præfatæ Sedi, & tibi Domne Nicolae Venerabilis Episcope, tuisque successoribus, & medietatem nostræ Curiæ, solutaque pœna librarum decem, & hæc traditio, concessio, & confirmatio, firma, munita, atque inconcussa maneat in perpetuum: & ut hoc scriptum firmius credatur, & diligentiùs ab omnibus observetur, manu propria illud corroboravimus, & nostro sigillo illud insigniri jussimus.*

Ego Robertus.

3. JOANNES Quamquassot florebat anno 1153. ejus memoria in monumentis habetur. III.

4. PORPHYRIUS anno salutis 1178. erat Episcopus in hac Casertana civitate, cum Robertus de Sancto Severino, & Agnes ejus uxor Casertæ Comites Ecclesiam in honorem Sanctorum Jacobi Zebedei, Nicolai Myrensis, & Basilii Magni condiderunt, ac à Porphyrio Episcopo consecrari curarunt. Adfuere solemnitati Petrus Thelesinus, & C Ursus Sanctæ Agathæ Gothorum Episcopi in magna populi frequentia. Supra fores ejusdem Ecclesiæ Agnes hæc sculpi carmina fecit. IV.

Præmia promissa spectans Agnes Comitissa,
Hoc ancilla Dei templum Jacobo Zebedei,
Offert qui veri lux est duodena diei.

Ad dexteram portam de S. Nicolao.

Esto memor Nicolae Pater celeberrime Præsul,
Agnetis famulæ tibi devotæ Comitissæ,
Quæ te præcipuum elegit habere patronum.

Ad sinistram verò portam S. Basilii nuncupatam hæc leguntur.

Hujus ne offensis Basilii Cæsariensis,
Parcere digneris Doctor qui Magnus haberis,
Sumptibus ipsa quidem propriis tibi condidit æ-
D *dem.*

Ædes hæc à Clericis, deinde à Canonicis Regularibus, mox constructo Cœnobio, concessa est Ordini S. Augustini sub regula Divi Dominici. Porro quæ de ejus constructione ac progressu scripsit Paulus Æmilius Sanctorius Archiepiscopus Urbinas in m.s. lib. de Comitibus Casertæ, non pigebit hic referre, cum maxime ad Casertanæ Ecclesiæ pleniorem cognitionem spectare videantur. *Igitur*, inquit, *Agnes divino amore inflammata cum aedem sacram in honorem S. Jacobi Zebedei, S. Nicolai Myrensis, cujus per eam tempestatem Barum ex Asia corpus fuerat translatum, & S. Basilii Magni cognomine nobilitati, erexisset, amplis redditibus, concessis decimis & primitiis exornavit, ita eandem tracto pietatem viro præcellentis animi atque consiliis non modo possessiones & latifundia, verum etiam quasdam familias Aliffis, Solipatæ, Strani, Mataloni, Duraci, Pagi*

Scipani Moronide, seu Muronis, Limatulæ, Octholæ, Dacentiæ, Meletinæ & alibi positas famulatui subesse templi voluit, nullo sibi jure reservato, ut ex diplomate apparet, ubi incipit, Robertus divina favente clementia Casertæ aliorumque plurimorum Comes, &c. *Legitur ejus subscriptio. Ædem hanc Clerici, inter quos Petrus, Gualderius, Joannes Asii, &c. deinde Canonici Regulares obtinuere; mox etiam sacrata ædes constructo Cœnobio concessa est Monialibus Ord. S. Augustini sub Regula S. Dominici, inter quas in Magistratum seu prioratu effulsere Gattiligryma de Sanctoriis, Casertana de Herbis, Mobilia de Jaquinto, Syffridina de Murrone, Agnes de Capellano, Catherina de Montorio, Anastasia de Valle, Odolina de Philippo, Elysa de Ramundo, Agnes de Lauro, Geltrudes de Sfortia, Mobilia de Focco, altera Mobilia de Mavello, alia Agnes de Ruffo, Cæcilia de Ambrosio, Adalasia de Grysa, Joanna de Aguessa, Gattiligryma de Raynaldo, Catherina de Sanguineto, Florisia de Riccardo, Maria de Rogayta, Luca de Castromacis, Thomasina de Clemente, Juditta de Bernardo, Andrevella de Palmerio, quæ fuit novissima professarum: subscriptio erat N. Dei gratia humilis Priorissa. Leguntur in veteribus instrumentis harum sacratarum nomina, quæ cum à civibus plerisque ignorentur, licet in lucem edere; sc. Cæciliæ de Gaudioso, Franciscæ de Paganis, Casertanæ de Adelisia, Isabellæ de Alando, Helenæ de Martino, Constantiæ de Morrone, Catherinæ de Sanctoriis, Catherinæ Affinitæ, Renatæ Minutulæ, Suffridinæ de Rahono, Margaritæ de Jaquinto, Mariæ de Zerillis, Beatricis de Augustino, Penadiscæ de Mazzia, Franciscæ Cossę, Adalariæ de Bernardo, Magdalenę de Granto, Catherinę Gentilis, Marthæ Brancaciæ, Franciscæ de Amito, Joannæ de Zerillis, Catharinæ de Mazzia, Adrianæ de Santione, Judithæ de Jordano, Athanasiæ de Guglielmo, Beatricis de Valle, Altrudæ de Jaquinto, Theophaniæ de Alando, Rebeccæ de Clemente, Glyceriæ de Zerillis, Chrysostomæ de Sanctoriis, Juditæ de Cimino, Agnetis de Marcone, Auriliæ de Toro, Andriellæ de Palmerio, Julianæ de Toraldo, Annæ de Philippis, Margaritæ de Stosio, Cubitosæ de Henrico, Luciæ de Sebastiano, Martinæ di Clemente, Angelæ de Bibaldis, Jacobellæ Ruffæ, Hirenis de Moraldo, Annæ de Simeone, Joannæ de Guesteria, Aureliæ de Pelagallo, Claræ de Aurilia, Catharinæ de Alexandro, Enriettæ de Ansilia, Petronillæ di Gottifredo, aliarumque plurium sine cognomine, quas Sacratis familiares crediderim. Harum Monialium cœnobii cum redditus assidua bellorum procella, & militari licentia penè evanuisset, & res monialium propè ad extremum devenisset, Antonius Rath Comes pietate motus necessitatibus occurrens, multa ex re sua largitus, & colonos feudorum ab injuria, & grassatione tutatus, ut fructus Monasterio provenirent & accrescerent. Sub Comite Balthassare imminuti non modo fructus, verum Monialium numerus ad paucissimas redactus, cum latè omnia civilibus externisque armis distraherentur; hinc Alphonsus Aragonius cum factione sua, hincque Renatus ingruerent, accessit & Patriarcha Alexandrinus, fœdata tunc armis Campania, oppida excisa, exusti pagi, Castellaque & coloni ex agris pulsi, aut miserabili strage consumpti, nulla ætas, sexusque ab injuria alienus fuit, bellica rabies in omnia divina ac profana desævit. In hac temporum calamitate, cum cuncta afflicta, ac prostrata jacerent, Andricella novissima Monialium S. Jacobi professa, evocato Fr. Joanne de Boviano à sacris tunc confessionibus, in ejus manu jura Monasterii collocavit, atque ad possessionem loci admisit, multum Baldassare Comite adjuvante. Itaque accersuntur F. Benvenutus de Carinanico Prior S. Dominici de Neapoli, & Fr. Dominicus de Calvanisio Capuani postea Monasterii prior, eorumque potestati Monasterium cum juribus suis traditur, sed Joannes de Leonibus Episcopus Casertanus indigne ferens in caducam veluti hæreditatem Monasterii transisse in conspectu Episcopii, fratres de possessione ejecit, redditusque S. Jacobi mensæ Episcopali adjunxit. Non quievere Dominicani, cum et D. Cæsar Aragonius & Catharina de Rath conjux adjuvarent, sed Fr. Martinus Brancacius Provincialis Campaniæ Ferdinandum Regem adiit, injuriam & violentiam Episcopi innectens. Res à Ferdinando, cum precibus urgeretur, Juliano Tropejensi Episcopo, & Regio Capellano committitur, sed Episcopus sapientia & auctoritate sua, & Dominicanorum obstinationem fregit, & judicium tanquam illegitimum damnavit, respuitque; cum uni Romano Pontifici fas sit judicare de rebus Ecclesiasticis. Hæc ideo unum in locum cuncta conjecimus ne sæpius repetita lectore stomachum moverent.* Hactenus ille. Cæterum Porphyrius sub Alexandro III. Papa Lateranensi Concilio interfuit anno 1179.* & anno 1182. mense Februario Ind. 7. Capuæ præsens fuit, cum lis exagitaretur inter Zachariam Marsicanum Episcopum, & Gentilem de Palearea pro Ecclesia sancti Bartholomæi de Avezano. Postea nulla alia de ipso extat memoria.

* Ex App. tom. 9.

5. STABILIS Casertanus Præsul. V.

6. ROGGERUS ejusdem Ecclesiæ Antistes, VI.
hujus, & Stabilis tantùm nomen habemus, tempus verò, quo in hac Ecclesia sederint, non liquet, qui tamen post Porphyrium positi sunt.

7. I. fortè Joannes, vel Jacobus, sic notatum legi in Vatic. regest. epist. an. 2. Honorii III. fol. 176. ad Neapolitanum electum scripta 6. Kalend. Septembris, cujus initium: *Clamor ascendit, quod I. Casertanus electus filius Sacerdotis in sacris Ordinibus genitus suo Metropolitano decretum exhibuit falsum per quod confirmationem obtinuit, &c.* Mandat Honorius, ut de veritate inquirat. Data est epistola anno Christi 1217. Sequenti verò anno in eodem regestro alia extat epistola ejusdem Honorii ad Capuanum Archiepiscopum num. 361. fol. 77. ann. 3. scripta 3. Kal. Aprilis, ut inquirat de electione, personaque Hieronymi electi Casertani, an legitimè sit habita, & epistola 494. fol. 105. ejusdem anni Dat. 6. Kal. Julii scribit Honorius Capitulo Casertano, ut spatio unius mensis legitimum Episcopum eligant, cum ipse Hieronymi electionem vitio habitam nullam, & irritam declarasset, ex quibus epistolis oportet asserere, quod Joannes ille, Hieronymusque deturbati fuissent ab asserta Casertani Episcopatus dignitate. Qui verò à Capitulo ex præcepto Honorii assumptus fuerit, ignoratur, nec alia in regestro de hac re extat memoria. VII.

8. ANDREAS Episcopus Casertanus ille est, VIII.
qui anno Domini 1234. Turrim sacram Cathedralis absolvit. Hæc Gothorum exædificata structura mediam ferè aeris regionem, suo pertingens culmine Ægyptiacas æmulatur pyramides. Supra duas bases suam habet sedem, suique fornicatum arcum efficiens operatur, ut civitatis platea sua decoretur majestate, nec altitudine sua Jovis pertimescens fulmina, efficit, ut quinque campanarum sonitum, & concentum per universas totius Casertanæ regionis oras audiant incolæ. In ea hæc carmina sculpta leguntur.

Post Cathedram patris Nicolai dogmate plenis.
Præsul magnanimus Andreas mente serenus.
Cuncta suo studio bona, singula, clarificavit.
Quam demibus variis campanis condecoravit.
Annis completis duobus, hæc cernere lector.
Mille ducentenis, bis quinis, bis duodenis.
Huic insudavit operi, quod prior inchoavit.

Quanto deinde tempore Andreas Casertanam administraverit Ecclesiam, quo anno obierit, non liquet; constat tamen Casertanam Ecclesiam destitutam fuisse pastore extremis Innocentii IV. temporibus, cum idem Capitulo Casertano inhibuisset, ne ad electionem Episcopi procedere auderet; ne autem longa vacatio in detrimentum Ecclesiæ verteretur, mandavit Innocentius in gratiam Capituli, ac Sifridenæ Comitissæ Casertanæ Priori Fratrum Prædic. ac Guardiano Ordin. Minorum de Neapoli, ut de prudenti, fidelique admini-

ftra:oi e eam providerent, qui ad beneplacitum Apostolicæ Sedis in temporalibus & spiritualibus sanctè administraret. Id expressit Marinus de Ebulo Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarius in lib. 1. sui Formularii, qui extat tam in Vatic. Bibliothecæ tabulario, quam in Archi vio fol. 63. à tergo.

Dilectis filiis Priori Prædicatorum, & Guardiano Fratrum Minorum Ordinum Neapolitan.

Inter curas multiplices, & immensas, quibus assiduo angimur, & distrahimur supra vires, propensior mentem nostram solicitudo perurget, ut viduatis Ecclesiis per nostræ diligentiæ studium, provisio, Deo auctore fructuosa proveniat, & salutis. Sanè de Cathedrali Ecclesia Casertana, referente dilecto filio Magistro B. de Neapoli notario nostro, accepimus, quod cum dilecti filii Capitulum ipsius Ecclesiæ dudum pastore vacantis de Pontifice congruo consulere sibi nequiverunt propter inhibitiones factas per Sedem Apostolicam, ne Capitula, & Collegia Ecclesiarum vacantium Regni Siciliæ per electionem, postulationem, aut nominationem aliquam præsumant sibi de Prælatis absque ipsius Sedis licentia providere, supradicta Ecclesia propter vacationem hujusmodi gravia subiit, & graviora subitura timetur in spiritualibus & temporalibus detrimenta, nisi per festinæ provisionis auxilium succuratur eidem. Quia vero non solum prædicti Capitulum, sed etiam dilecta in Christo filia nobilis mulier Sifriderta Comitissa Casertana, quam de fide pura & devotione sincera circa Deum & Ecclesiam, ejusque ministros religiosasq; personas tam principales fide digni, quàm dictus Notarius coram nobis plurimum commendarunt, ferventer desiderare dicitur, ut eidem Ecclesiæ Casertanæ in tantæ necessitatis articulo de opportuno provisionis remedio per Sedē Apostolicam consulatur. Nos de vestra circumspectione confisi, præsentium vobis auctoritate committimus, quatenus habentes præ oculis solum Deum, procurationem, & administrationem Ecclesiæ memoratæ, tam in spiritualibus, quàm temporalibus alicui personæ idoneæ, per cujus industriam ipsius Ecclesiæ damna præterita restaurari valeant, eique instrumenta honoris, & commodi, annuente Domino, inposterum procurari per ipsum fideliter, & utiliter exercendas usque ad nostræ voluntatis beneplacitum vice nostra committere studeatis: eundem sollicitè admonentes, ut administrationem hujusmodi sic diligenter, sic prudenter gercre studeat, quod cum ipsum de administratione ipsa dispungere, ad quod eum teneri volumus, oporteat, tamquam fidelis servus & prudens non indigeat de fidelitate, & diligentia commendetur. Vos itaque, quod vobis in hac parte committimus ita prudenter exequi studeatis, quod de ipsius idoneitate personæ dignum coram Deo possites reddere rationem, Nosque proinde solicitudinis solitæ vestræ industriam meritò commendare possimus.

Datum, &c.

Sifridinæ Comitissæ pietas supra ab Innocentio commendata curiositatem nostram excitavit ad ejus familiam, actaque investiganda. Fuisse illam ex Burellorum gente vetustissima referunt litteræ Caroli II. Regis, quæ extant in regio Neapol. regest. an. 1303. lit. A. pag. 200. à tergo, cujus tenor talis est.

Scriptum est Vice Magistro Justitiario, &c.

Venit ad majestatis nostræ præsentiam Ysabella filia quondam Roberti Comitis Casertæ ex quondam videlicet, Siffridina Burella, legitima, ut dicitur consortes ipsius, fidelis nostra, & exposcit querelam, quod licet sorores ejus ex iisdem parentibus de bonis maternis maritatæ fuerunt, & dotatæ, remanente ipsa post cæteras in capillis, de ipsa tamen propter obitum dictæ matris suæ ab intestato sequentem nihil dispositum extitit, vel statutum, & sic innupta remansit hucusque in suum grave dispendium, & jacturam. Circa quod asserens, quod bona dotalia omnia ipsius quondam matris suæ videlicet Castrum Strangula Galli, & Casale Melizani pervenerunt ad quondam fratrem dictæ Ysabellæ præmortuum, ex quo superest quidam Johanutius filius ejus impubus, qui ex paterna successione Castrum tenet, & Casale præfatum, quæ Richardus de Raymo procurat nomine baliatus. Suppliciter petit, ut cum ta Castro, & Casali præfatis tanquam maternis, ut dictum est sibi jus spectat, ut dotetur ex illis, prout fuerunt, ut asserit, in maternis bonis hujusmodi sorores ejus cæteræ maritatæ, mandari ipsam maritari juxta paragium, & dotari de Castro & Casali prædictis benignius dignaremur. Nos ergo volentes eidem Ysabellæ circa hoc fieri justitiam, fidelitati tuæ præcipiendo mandamus, quatenus vocatis, qui fuerint evocandi; accepto, quod dicta Ysabella pauper est, summariè de plano, & absque judicii strepitu facias eidem planæ, & celeris justitiæ complimentum, ita quod ulterius vobis scribere non cogamur. Dat. Neap. in absentia Prothonotarii Regni Siciliæ per magistrum Petrum de Ferrer Decanum Auzianen. &c. die 20. Junii 9. Indict.

Robertus Sifrideriæ maritus ex familia Sanseverina Comes fuit Casertæ, & Tricarici, teste Ferdinando de Mattam, ex qua suscepit Richardum, Conradum & Ysabellam. Richardus genuit ex Berardena Duce Conradum dictum Corradellum, hic filium habuit Jannottum dictum Giovannuccium. Sifridina, cum Cunrado nepote sub Carolo primo Rege rebellionis petita in Castro Tranensi carceri mancipata, ibidem mortem oppetiit, simili pœna mulctatus est Conradus in Castro S. Mariæ de Monte. De his tribus Casertæ Comitibus, & Sifridina Comitissa in regio regest. Caroli Primi anno 1269. S. 109 a tergo.

Scriptum est eidem secreto, &c. ex parte religiosorum Virorum Abbatis, & Conventus S. Renati Surrentinæ Diœcesis devotorum nostrorum, nostræ fuit expositum majestati, quod licet quondam Riccardus olim Comes Casertanus, & Sefredina mater ejus quoddam balneum dicti Monasterii, quod est in terra Castri maris ad annuum censum à dicto Monasterio tenuissent, prout in instrumento inde confecto plenius dicitur contineri; quia tamen dicta Sefridina, & Corradellus filius Comitis supradicti contra nostram excellentiam commiserant, balneum ipsum ob proditionem ipsorum est ad opus nostræ Curiæ devolutum. Undè nobis humiliter supplicantes, &c. Ideoque fidelitati tuæ, &c. quatenus, si præmissis veritas suffragatur, prædictum balneum eisdem Abbati, & Conventui restitui facias, & etiam assignari. Ita tamen quod balneum ipsum infra mensem postquam illud restitueris, fidelibus nostris locet, à quibus debitum per hoc Curiæ nostræ servitium impendatur, quod si in prædicto constituto non locaverit, illud te volumus ad nostram Curiam revocare. Dat. Neapoli 13. Madii, 13. Indict. Post Sifredinam, ejusque filios, nepotesque Casertanus Comitatus dono datus est à Carolo primo Rege Guillelmo de Bellomonte Francigena, quo defuncto successit filia ejus, quæ cum è Gallia discedere noluisset, ad Regiam Cameram rediit, & per Carolum II. Regem Petro Bracheril, deinde Roffredo Cajetano Bonifacio VIII. Papæ germano fratri feudali titulo est concessus, Roffredo successit Petrus filius, à quo Siginulfius, ab iis familiæ de Ratta nobilissimæ devenditus, à quibus ad Aquavivos transiit, nostrisque temporibus iterum ad Cajetanos ex Sermonetæ Ducibus rediit. De Casertanis Comitibus legendi Ammiratus, Marta, cæterique, qui de illis abundè scripsesunt, satisque sit in gratiam curiosorum hæc pauca delibasse, occasione Sifredinæ Comitissæ, & ad nostram Casertanorum Præsulum seriem, unde digressi sumus, redeamus.

9. ANDREAS Casertanus Episcopus, cujus unica mentio habetur anno 1260, longe fuit diver- IX.
sus ab Andrea prædecessore.

10. PHILIPPUS electus est Casertanus Episco- X.
pus ab Episcopo Cardinali Albanensi Apostolicæ

Se-

Sedis in Regno Legato an. 1268. apud Waddingum a. tom. Annal. Minor. quo anno decimas solitas petiit à Rege Carolo, ut in regest. regio Caroli I. notatur.

XI. 11. NICOLAUS de Flore Capuanus florebat Casertanus Episcopus anno 1279. cujus memoria extat in fornice majoris Aræ Cathedralis iis versibus exarata.

Annis millenis bis centum terque novenis,
Et quatuor denis numeratis bis quoque senis.
Præsule mandante Nicolao, quæ fuit ante.
Ara carens tecto, tegitur modo marmore septa.
Clausa molendini, retinet quod Silvula, bini.
Est laudem nactu, per eum tunc temporis acta.

XII. 12. SECUNDUS Ecclesiam Casertanam rexit anno 1285. Ecclesiasticæ libertatis acerrimus defensor, de quo hæc habetur in quadam veteri inscriptione. *Mille ducentis octuaginta quinque annis prima Decembris 14. Indictionis, lata sententia excommunicationis per Dominum nostrum Secundum Casertanum Episcopum, lata est, in omnes qui molestantes Ecclesiam Casertanam super possessionem molendinorum suorum, vel fecerint violentiam in præjudicium ejus: quicumque hoc fecerit, anathema sit.* Desiit administrare Ecclesiam Casertanam hic Secundus sequenti anno 1286.

13. AZZO, vel ACTO, qui & Anconus, & Azonus aliquando nuncupatur, patria Parmensis, Casertanam Ecclesiam post Secundum ante annum 1290. regendam suscepit, cujus memoria habetur in monumentis hujus Ecclesiæ ab hoc anno ad annum usque 1310. quo obiit, sepultus in choro Ecclesiæ Episcopii in marmoreo tumulo, ubi ad pedes ejusdem depicti Episcopi, urbs prostabat Casertana, & hæc verba scripta. XIII.

De Lombardia quem victrix Parma creavit
Et S. Michael Caserta Pontificavit.
Azo pius Præsul hanc Ecclesiam relevavit,
Moribus & vita dotavit & amplificavit.
Hic jacet in Sede, sed cœli sedet in æde.
Anno MCCCX.

Supra Ecclesiæ fores S. Agathæ Oppidi Magdaloni Casertanæ Diœcesis Azonis extat memoria, cujus ipse fuit fundator in hæc verba.

Præsul Casertæ construxit opere templum
Azo quod cernis Agathæ devote modernis,
Quæ Mathalonenses servat, quoque Cathanienses.

S. Agatha — *Gerardus Legatus Sab. Episc.*
PP. Nicolaus IIII. — *MCC LXXXIX*
De Caserta — *S. Angelus* — *Rex Carolus II.* — *Azzo Eps.* — *De Parma* — *Men. Feb.*
Mentem S. Spont. ad h. Dei & P. liberat. — *Ind. II.*

Ceterum de eo in notis Casertanis hęc narrantur. *In anno 1310. rexerat Ecclesiam Casertanam Azo Pius, respectu cujus religionis Imperatores diversas concessiones Casertanæ impertiti fuerant Ecclesiæ, prout ex privilegiis, hucusque conservatis inspicitur. Hujus Pastoris, quanta fuerit illibata, & intacta vita, ex hoc evidentissimè dignoscitur, quod tempore suæ mortis, sepultum ejus cadaver in choro Canonicorum Cathedralis, dum idem chorus alibi designatus destruebatur, inventum fuit anno 1610. post trecentos annos incorruptum, & intactum, etiam in vestibus: quapropter nobiliori in loco à Domino Deodato Gentili collocatum ad hæc usque tempora indivisum perseverat; unde speratur, quod inter Sanctos gaudeat, & pro Casertano Clero & Populo sibi quondam commisso roget, & impetret.* Optimus verò & proficuus Præsul fuit, omnemque suam Industriam & operam præstitit, ut vetera suę Ecclesiæ jura in tot bellorum calamitatibus usurpata recuperaret; eo enim ipso anno 1290. cum quondam Petro Pucheril Casertæ Domino pro iisdem litem habuit acerrimam, quam de communi voluntate definiendo explicavit Guillelmus de Godono auctoritate Berardi Prænestini Card. Siciliæ Regni Legati. Hanc deindè instante Azone confirmavit Carolus II. Siciliæ Rex anno 1304. in hunc modum ab exemplari exscriptum.

Carolus Secundus Dei gratia Rex Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Provinciæ, & Forchalquerii Comes.

Universis præsentis scripti seriem suspecturis, tam præsentibus, quam futuris. Operam daturus est Princeps, ut quæ contra fas gesta sint, fructum obtinere non valeant, & quæ benè, rectèque geruntur, firmitatis robore fulgeant. Sanctus Venerabilis Pater Azo Casertanus Episcopus dilectus, fidelis & devotus noster exponens noviter coram nobis, quod olim pro dicta sua Ecclesia ex parte una, & quondam Petri Braberii militis fidelis nostri tunc Domini Casertæ ex altera, de certis, ut infra describitur quæstionibus lis est versata, quam de communi concordia Venerabilis vir Guglielmus de Goderio, tunc Cantor Colimbricens. tunc Salernitanus Electus, & Cancellarius Roberti Primogeniti nostri Ducis Calabriæ, ac in Regno Siciliæ Vicarii Generalis Consiliarius, & familiaris noster dilectus, & Andreas de Capua tunc magnæ nostræ Curię Judex decisione debita determinaverunt quoddam patens scriptum publicum munitum sigillis pendentibus bo. me. Domini Berardi Prenestin. Episcopi, nunc in Regno Siciliæ Apostolicę Sedis Legati, nec non prędictorum Electi, & Andreę de Capua prędictorum Episcopi, & Petri Braberii ostendit in Curia non abolitum, non abrasum, nec in aliqua sui parte corruptum; continentię per omnia subsequentis. Universis presentes litteras inspecturis, Guglielmus de Boderio Cantor Colimbriens. Domini Papæ Capellanus, Reverendi Patris Domini B. Episcopi Praenestin. in Regno Siciliæ Apostolicę Sedis Legati Cancellarius, & Andreas de Capua Juris Civilis Professor salutem in Domino. Noverint universi, quod cum inter Venerabilem Patrem Dominum Azzonum Episcopum Casertanum ex parte una, & nobilem virum Dominum Petrum de Braberiis Dominum Casertæ super Jure Bannorum, & Assisiarum vassallorum Ecclesiæ Casertanæ, quę dictus Dominus Episcopus ad eum spectare dicebat, & dictus Dominus Petrus negabat omninò, lis & quæstio verteretur,

tur, prædicti Dominus Episcopus pro se, ac Ecclesia sua de Reverendi B. Episcopi Prænestin. Apostolicæ Sedis Legati licentia & consensu, & dictus Dominus Petrus pro se, ac successoribus suis nobis præcisè, ac liberè decisionem causæ hujusmodi commiserunt. Et nos de quæstione ipsa, ac lite summariè absque judicii strepitu cognoscentes inter prædictas partes diffinire, ac ordinare, prout nobis videretur expediens curaremus. Nos verò æquitatem sequi volentes potius, quàm rigorem, de prædictorum Dominorum Legati Episcopi, & Petri voluntate, scientia, & consensu, ac ordinatione in perpetuum valitura sancimus, quod Assisæ, ac Banna per Dominum Petrum, & successores suos nomine Curiæ in civitate Casertæ, ac etiam Domino in posterum imponantur, quod super illis de vassallis Ecclesiæ in Curia dicti Domini Episcopi cognoscantur, & ab encedentibus exigantur, & quod dictus Dominus Episcopus medietatem eorundem Bannorum, & Assisiarum, & dictus Dominus Petrus nomine Curiæ medietatem reliquam consequantur, & ita in perpetuum inter eos decernimus debere inviolabiliter observari, supplicans Reverendo Patri Domino Berardo Episcopo Prænestino Apostolicæ Sedis Legato has nostræ decisionis, ordinationis, & decreti litteras de mandato nostro per Petrum Nicolai de Guarrino Notarium publicum in publicam formam redactas, & sigillorum nostrorum appensione munitas dignetur mandare sigilli sui robore muniri. Lata, & pronunciata fuit dicta ordinatio per supradictos Dominos Guglielmum Cancellarium, & Andream Juris civilis Professorem Capuæ in domo quondam Judicis Petri de vinca, Anno à Nativitate Domini millesimo ducentesimo nonagesimo, Indictione tertia, Pontificatus Domini Nicolai Papæ IV. anno tertio mense Junii die ultima, præsentibus religiosis viris Fr. Laurentio Abbate Monasterii S. Leonis de Trivintis, Fr. Thomasio, & reliquis.

Postea nos, qui Ecclesiarum libertatem, & juris incrementa diligimus, etiam in hoc supplicationibus inclinati, decisioni, ordinationi, & decreto præfatis prout supra notantur, & providè lata sunt de certa scientia tenore præsentium gratiosius assentimus, & illa ratificamus, & confirmationis nostræ munimine roboramus.

Datum Neapoli per Bartholomæum de Capua militem Logothetum, & Prothonotarium Regni Siciliæ Anno Domini millesimo trecentesimo quarto, die decimaquinta mensis Maji, Regnorum nostrorum anno vigesimo.

Supplicem libellum anno antecedenti dederat Azzo Regi Carolo pro decimis suæ Ecclesiæ vindicandis, quas olim Neapolitani Reges liberaliter Casertano Episcopatui dono dederant, à quo benignè auditus regia fusa liberalitate, omnium confirmationem recepit, ut in privilegio ejusdem Caroli pleniùs continetur, quod hic libet inserere ab originali desumptum, quod hactenus asservatur in ejusdem Ecclesiæ tabulario.

Carolus Secundus Dei gratia Rex Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Provinciæ Foralquerii Comes.

Universis præsentes litteras inspecturis, tam præsentibus, quàm futuris ad Ecclesias singulas, & venerabiles Dei domos specialem honestatis reverentiam, spem & fidem, illas quantum bono modo possumus & favoribus prosequimur, & gratiis ampliamus. Hæc pro parte venerabilis Patris Azzonis, Dei gratia Episcopi Casertani dilecti & devoti nostri, & suæ majoris Ecclesiæ Casertanę oblata culmini nostro petitio continebat; Quod ab olim Catholicorum Regum Siciliç prędecessorum nostrorum temporibus Comites Casertę, alii Barones, milites, & personę alię prefatę majori Ecclesię Casertanę divinę pietatis intuitu, & pro suorum remissione peccaminum liberaliter obtulerunt, indulserunt, & concesserunt in Civitate

A *Casertæ, & Castris Murroni, Limatulę, Ducentę, & Magdaloni, ac in Terra Lanei de pertinentiis Capuę, de domanio videlicet terrarum ipsarum decimas integras, scilicet in prędicta Civitate Casertę, de calcariis terrarum, redditibus in pecunia, seu de tarenis, redditibus, gallinarum, caponum, & aliorum pullorũ, de scaticis, porcellis, agnis, spallis, olivis, jardinis, uvis vindemialibus, omnibus pratis . . . armentis, jumentorum, bubalorum, vaccarum, gregibus ovium, & porcorum, pecunia, fidantiæ, forestariorum, & de omni alia moneta, præterquam de forsafaturis in Civitate Casertę, & de Calzariis, & transituris ter. . . .bus in pecunia, seu de tarenis, redditibus gallinarum, caponum & aliorum pullorum, scaticis, porcellis, agnis, & spallis, victualibus omnibus provenientibus ex cæsis montis Gloppæ, montis Galliolæ, & cæsis aliis Forestanis Curiæ dicti Castri spectantibus, juribus, medietatis olivarum, pomorum omnium provenientium tam subtus, quam supra en Starzia Gentovani, Starzia Fenestræ, Starzia* B *Planelli, & Starzia Ancbillaai, Jardino, massarię, & Jardino Parcipratis, & lupinis proventibus molendini Gentovani de Scasso, armentis jumentorum, bubalorum, & vaccarum, gregibus ovium, & porcorum primitiis pullorum equinorum, pecunia fidantiæ, forestrarum, & de omni alia pecunia, præterquam de Forfaturis in Limatula, de Calgariis terrarum, redditibus in pecunia, seu de tarenis, redditibus gallinarum, caponum, & aliorum pullorum scaticis, porcellis, agnis et spallis, toto vino, olivis, et victualibus omnibus, passaggio liutrium, seu scaphę, paternis proventibus molendinorum majorum, pecunia fidantiæ forestrarum, scasso de omnibus armentis jumentorum, bubalorum, & vaccarum gregibus ovium, & porcorum, de tota moneta, præterquam de forsacturis in ducenta de calgariis terrarum, redditibus in pecunia, seu de tarenis, & redditibus gallinarum, caponum, & aliorum pullorum scaticis, porcellis, spallis & agnis, Jure plateatici, seu passaggii, victualibus, & nvis omnibus provenientibus ex tribus starziis Domanii dicti Castri, videlicet* C *Starzia Reaulæ, Starzia Castaldi, & Starzia Novelletti, & Jardino Domanii, pecunia fidantiæ Forestrarum, & de Scasso Armentis Jumentorum, Bubalorum, & Vaccarum, gregibus ovium, & porcorum de tota moneta, præterquam de Forfacturis in Magdalono de Domanio proventibus Curiæ majoris omnibus feudis militum existentibus in territorio dicti Castri, proventibus feudi, quod olim tenuit Petrus de Eroto miles in Corvino, proventibus feudi, quod olim tenuit Guglielmus Carbonus miles in pertinentiis dicti Castri, de omnibus victualibus proventibus en Startiis Curiæ, & proventibus bajulationis, & jure plateatici dicti Castri, & in Terra Lanei de omnibus victualibus, proventibus de loco Salinno, & de Terra Lanei, de lino, frumento, hordeo, & aliis victualibus provenientibus ex feudo, quod olim tenuit Gentilis de Aquino miles in territorio supradicto. Quas quidem decimas, sicut superius describuntur, idem Episcopus, & prædecessores in nomine prędictę suę majoris Ecclesię Casertanę ab eo tempore cujus jure extat memoria in-* D *tegraliter, ut asserit, perceperunt, propter quod memoratus Episcopus ipsius Ecclesię suæ, nomine Celsitudinis nostrę petiit humiliter, ut hujusmodi Decimas ejusdem Ecclesiæ confirmare de nostræ benignitatis gratia dignaremur. Nos ergo ob reverentiam Regis Regum, per quem vivimus, & regnamus ipsius Episcopi supplicationibus in hac parte benignius exauditis, prædictas oblationes, Indulta & concessiones, prout providè facta sunt, & quatenus decimas ipsas Jure ac rationabiliter possidentur & tenentur de nostra gratia confirmamus, Juribus Curię nostrę & cujuslibet alterius semper salvis. In cujus rei testimonium & prędictæ Ecclesiæ Casertanæ cautelam presentes litteras duplicatas ex inde fieri, & aurea Bulla Majestatis nostræ impressa Typario jussimus communiri.*

Datum Neap. per Bartholomæum de Capua militem, & prothonotarium Regni Siciliæ Anno Domini millesimo trecentesimo tertio. Die nona Julii, primæ

ndictionis, Regnorum nostrorum Anno decimonono.

XIV. 14. Fr. ANTONIUS, Ordo (1) & patria ignorantur, reperitur Casertanus Episcopus anno 1310. in reg. regii Archivii Neapolitani.

XV. 15. BENEVENTUS à Joanne XXII. Casertanum Episcopatum suscepit, cujus mentio in Archivio Reg. Neapol. anno 1322. Interfuit consecrationi Fr. Petri Borbelli de Cajeta Episcopi Calinensis Neapoli celebrata. Excessit anno 1345. Hic etiam litem exercuit cum Casertæ Comitibus, ejusque vassallis, quæ tandem Roberto Rege mandante per delegatos judices sedata est anno 1327. ut ex documento ejusdem Regis habetur, quod hic proponitur ab exemplari.

Robertus Dei gratia Ren Hierusalem & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ Provinciæ, & Forqualquerii, ac Pedemontis Comes,

Universis præsentis scripti seriem inspecturis, tam præsentibus, quàm futuris. Operam daturus est Princeps, ut quæ contra fas gesta sunt fructum obtinere non valeant, ut quæ bene, recteque geruntur, firmitatis effectum, vigoris robur sortiantur. Sane venerabilis Pater Beneventus Casertanus Episcopus dilectus Consiliarius, & familiaris noster exposuit noviter coram Nobis, quod orta dudum generis materia inter eum pro parte suæ Casertanæ Ecclesiæ, & homines de Caserta, & Casalium ejus Vassallorum ipsius suæ Ecclesiæ ex una parte, & quondam Didacum de la Ratta magnum Regni Siciliæ Camerarium, & Casertæ Comitem, ac successivè inter ipsum Episcopum, homines, & vassallos prædictos, & Nobilem juvenem Franciscum de la Ratta Comitem Casertanum filium ipsius Didaci, & heredem in ipso Comitatu, majorem novem annis, minorem quatuordecim, & Odolisiam de Claromonte consortem nobilis Viri Johondis Ruffi de Calabria Comitis Montis alti matrem dicti Francisci de Diano, militem nostræ Curiæ, magnum Siciliæ Balios ipsius Francisci Baliatus nomine ex altera. Partes ipsæ ad causam, concordiam, compositionem, pactum, & transactionem devenerunt nostro ad hoc beneplacito reservato præsenti instrumento publico infra hæc & alia, ponuatur pleniùs contineri; Cujus instrumenti tenor talis est. In Christi nomine. Amen. *Anno à Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo vigesimoseptimo, regnante Serenissimo Domino nostro Roberto Dei gratia Rege Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Peovinciæ, Foralquerii, ac Pedismontis Comitis, Regnorum verò ejus anno duodecimo feliciter amen. Die vigesima septima Martii decimæ indictionis Neapoli. Nos Barceus Pudericus Judex Civitatis Neap. ad Contractus, Lucas Vidautes de eadem civitate publicus ubique per totum Regnum Siciliæ Notarius, & testes infrascripti ad hoc specialiter vocati & rogati, præsenti scripto publico notum facimus, & testamur, quod orta dudum materia, & quæstione inter Venerabilem in Christo Patrem Dominum* Beneventum miseratione divina Casertanum Episcopum *pro & sua majori Ecclesia Casertana, ac homines, & Vassallos dictæ Ecclesiæ civitatis Casertæ, Casalium Pucciandelli, & Putei veteris, Casalium prædictæ Ecclesiæ, & cæterorum Casalium dictæ civitatis Casertæ Vasallos dictæ Ecclesiæ ex una parte, & quondam virum magnificum Dominum Diegum de la Ratta Casertæ Comitem, magnum Regni Siciliæ Camerarium, ac officiale, & homines ipsius Terræ ex altera super eo quod ipse Comes, & officiales ipsius pro parte sua petebant, & exigebant ab ipsis Vassallis, & hominibus Ecclesiæ Casertanæ subventiones, & subsidia, seu dona, prout & quando exigebat, & ipse Comes exigi faciebat à propriis vassallis & hominibus ipsius civitatis Casertæ, seu exigere, & petere poterat secundem Regni Constitutiones, & Capitula, & supee eo etiam quod ipse Comes petebat & exigebat, seu pee suos officiales peti & exigi faciebat annuatim ab eisdem vassallis Ecclesiæ prædictæ Casertanæ quantitatem pecuniæ pro vindemiatura, quod vulgariter Scalatinum Vindemiarum vocatur, prout ipse Comes per se, & Officiales suos exigebat à vassallis propri[is], & aliis quibuscunque extraneis annis singulis ad vindemiandum venientibus ad territorium dictæ Terræ & super eo quod ipse Comes, & officiales pro parte ejus nitebantur cogere & cogebant vassallos dictæ Ecclesiæ coram se & suis officialibus in judicio respondere conquerentibus de eisdem, de Causis omnibus prout suos vassallos proprios cogebat, & cogere poterat puniendo eos de delictis commissis, & aliis excessibus prout de propriis vassallis faciebat, & super eo quod idem Comes, & ejus Officiales pro parte ipsius cogebant, & cogere nitebantur prædictos vassallos Ecclesiæ prædictæ, seu aliquos ex eisdem gerere officia ipsius Comitis, massariæ, forestrariæ, & alia officia exercere, & eos angariando, & aggravando in iis, & aliis procerum arbitrio voluntario, prædicto Domino Comite, & ejus officialibus asserentibus, prædicta de jure, & approbata consuetudine se facere posse, & [...] & suos Antecessores in eodem Comitatu fuisse & esse in possessione, seu quasi possessione exigendi, petendi, faciendi prædicta, & quælibet prædictorum, à tempore cujus contrarium hominum memoria non extabat. Versa vice dicto Domino Episcopo, hominibus [&] vassallis dictæ Ecclesiæ prorsus negantibus, & asserentibus prædictum Comitem, & ejus officiales prædicta, vel aliqua ex prædictis de jure, vel consuetudine facere non posse, nec debere, & suos antecessores & ipsum minime fecisse, & esse in possessione, v[el] quasi prædictorum, vel aliquorum ex eis, asserentibus etiam prædicto Domino Episcopo & vassallis, [ag]gravatos fuisse & esse indebitè, propterea super p[e]titione, oblatione, & receptione certorum pignoru[m] & certæ quantitatis pecuniæ facta dictis vassall[is] Ecclesiæ per officiales prædictos, & super decimis, [&] pecuniis bonorum dictæ civitatis ipsius Comitis quas dicto Episcopo petenti idem Comes, & ejus officiales præstare, & solvere contra justitiam d[e]negabant, & super certis sententiis excommunicationis latis propterea per Episcopum dictum, & ejus officiales, contra officiales ipsius Domini Comitis, [&] certos vassallos ejusdem civitatis Casertæ, & Casalium ei dantes ad prædicta, seu aliquod prædictorum consilium & favorem ipsi Comiti, vel ejus officialibus. Et dum lis, & quæstio prelibata per Illustrissimum Dominum Carolum Hierusalem & Siciliæ Regis Roberti Primogenitum Ducem Calabriæ, ac ejus Vicarium Generalem commissa esset nobilibus viris Domino Matthæo de Juvenario Juris civilis Professori Curiæ Vicariæ, & Regni Judici, & magistro Johandi a Barca, habita gratia dicti mei filii majoris, & coram eis dicta causa ventilata, antequam finem acciperet causa ipsa, Comes ipse, sicut Domino placuit, extitit vita functus, ut premissa omnia asserebantur per partes infrascriptas, superstite eidem Comiti egregio juvene Francisco de la Rattha Casertæ Comite, filio & hærede universali ipsius Comitis in Comitatu, & omnibus bonis ejus, & causis ipsis, & litibus inter eundem Episcopum pro parte suæ Ecclesiæ & Vassallos ipsius & dictum Franciscum Pupillum majorem novennio minorem quatuordecim annis, cum voluntate, & auctoritate dictæ Adolisiæ de Claromonte Montis-alti Comitissæ Consortis magni Viri Domini Joannis Ruffi de Calabria Comitis, Matris dicti Francisci, & Viri magnique Domini Odorici de Diano Militis magnæ Regiæ Curiæ magnifici Rationalis Baliorum dicti Francisci, de quorum balinu per legales litteras, prout tenor ipsarum infra describitur, & solemnitatibus desuper adimpletis per eas pleuè constat propemodum subsequutis, & certis pignoribus, seu exactionibus factis, propterea pee officiales dicti Francisci Comitis, & dictorum Baliorum suorum ut dicitur, de certis bonis mobilibus, & pecuniarum summis receptis seu ablatis per eos ab hominibus, seu vassallis Ecclesiæ memoratæ, nec non certis excommunicationum sen-*

(1) Fratrem Minorem fuisse Antonium colligi potest ex relatione itineris Italici Henrici VII. Imperatoris à Nicolao Episcopo Botrontinensi conscripta, & edita à Baluzio in tom. 2. Vit. Papar. Avenion. in qua legitur: *Dominus Gentilis, & unus Episcopus de ordine Fratrum Minorum, credo quòd vocabatur Episcopus Casertanus, & erat Consiliarius D. Joannis ad domum D. Candulphi venerant &c.* p. 1195.

se atentiis latis propterea per eundem Episcopum, & officialem ipsius, ut asseritur contra prędictos officiales prædicti Francisci, ac nonnullos homines de Caserta, & quoslibet aliunde Vassallos dicti Francisci, & de prędictis querelis diversis hujusmodi propositis corum Regia Majestate, & in oa . . . Tandem Dei gratia operante, qui declarat obscura, tollit nodosa, & intellectum dat parvulis, ac amicorum interveniente tractatu idem Dominus Episcopus pro se & familia sua Ecclesiastica, & pro ipsius hominibus, & vassallis presentibus & futuris vassallis etiam dictę Ecclesiæ. Et idem Franciscus Comes Pupillus, major novennio, minor tamen quatuordecim annis, ut prædicitur, sic ex aspectu corporis apparebat, tum etiam consensu dictorum Baliorum suorum, & ipsi Balii Baliatus nomine quo supra, & aliis solemnitatibus debitis plenè constat per litteras Regias, & Inventarium infrascriptum. Ex parte altera considerantes quod ex hujusmodi causa, lis & controversia oriantur, & ipsarum dubius est eventus, & ex eis ambæ partes gravarentur, de omnibus, & singulis controversiis prælibatis vertentibus, & quæ verti possunt propterea in futurum inter partes easdem, Partes ipsæ voluntariè, absque vi, dolo, vel circumventione aliqua ad transactionem, pactum, & concordiam subscriptam devenerunt; videlicet, quod ipse Franciscus Camerarius Comes cum authoritate dictorum Baliorum suorum, et Balii nomine quo supra sponte & legitimè devenerunt, & cesserunt dicto Domino Episcopo recipienti, & solemniter stipulanti nomine dictæ suę Ecclesiæ omne jus, omnemque actionem, quod & quæ eidem Francisco Comiti, & heredi, & successoribus ejus, ac suis insuper, aliique, cui in futurum, &c. Comitatum prædictum competit, & competere posset in posterum supradictis, & quodlibet prædictorum, illudque eidem Domino Episcopo pro se, suisque successoribus, & Ecclesia sua prædicta, ac eisdem vassallis præsentibus, & futuris prædictæ Ecclesiæ pro se, suisque liberis, & successoribus in perpetuum remiserunt, concesserunt, & convenerunt, & propterea ad prædicta, & quodlibet prædictorum fecerunt Procuratorem in rem suam Episcopum antedictum nomine quo supra, & pactum eis de ulterius non petendo fecerunt, & promiserunt solemniter prædicti Franciscus, & Balii cum authoritate & nomine quo supra eidem Domino Episcopo recipienti & solemniter stipulanti pro se, dicta sua Ecclesia, & vassallis prædictis ipsius Ecclesiæ filiis liberis, & heredibus & successoribus eorundem Vassallorum nullo denique tempore impetere, seu molestare ipsum Dominum Episcopum, & successores suos, ipsos vassallos, filios liberos, hæredes, & successores eorum in judicio, vel extra super prædictis, vel aliqua prædictorum, nec se intromittere de dictis vassallis pro bonis, & rebus quæ tenent, & tenebunt in posterum à prędicta Ecclesia, hoc excepto, quod si vassalli dictæ Ecclesię, vel vassalli dicti Comitis aliqua teneant, vel tenebunt in feudum, ab utroque, quod liceat ipsi Francisco & Episcopo & hæredibus, & successoribus eorum pro ipsis bonis suis & aliis prout de jure possunt exercere contrariis ipsam potestatem, quæ de sui jure competeret, & ipsum Dominum Episcopum, & ejus successores & dictam Ecclesiam permittere uti libere prædictis hominibus, & vassallis suis, & dictæ Ecclesiæ non excedendo jurisdictionem in eosdem vassallos Ecclesiæ, vel aliquos eorundem hæredum liberos filios, & successores ipsorum, vel alterius eorumdem jura; quamque vel controversiam, vel jurisdictionem ipsius Episcopi, & successorum ejus in eorundem vassallos in aliquo turbare, vel impedire, sive subventionem aliquam ab eis petere, vel exigere, etiam in casu quo à propriis vassallis ipse Comes, vel alius pro parte sua secundum Regni constitutionem jura & consuetudinem posset petere & exigere. Promiserunt etiā ipse Franciscus cum authoritate dictorum Baliorum, & ipsi Balii nullas operas vindemiarum, vel scalasini, seu pecuniam pro eis petere, vel exigere, seu peti & exigi facere ab eisdem Vassallis filiis liberis hæredibus, & successoribus eorumdem, vassallis ipsius Ecclesiæ, quibus utrunque, seu aliquo eorundem, nec

A *etiam prædictos vassallos ipsius Ecclesiæ liberos hæredes, & successores eorundem vassallos ipsius Ecclesiæ Officiales constituere, seu etiam ordinare, nec eos aliter indebite aggravare, seu etiam angariare. Hoc tamen acto, & reservato exprèssè inter partes easdem, quod quandocunque homines, & vassalli dictæ Ecclesiæ, qui ad præsens sunt, vel per tempora fecerint contra Assisiam dictæ Jurisdictionis factam, & faciendam inter eandem, & Casalia per ipsum Comitem, vel suos successores, vel Officiales ipsorum facerent, vel in pœnam contra dictam Assisiam inciderint, quod ipse Dominus Episcopus, & sui successores, vel eorum Vicarii, qui pro tempore fuerint, de iis cognosceat, & cognoscere debeant, & condemnabunt, & condemnare debeant prædictos Vassallos Ecclesiæ secundum formam Assisiæ antedictæ, & medietatem pœnæ dabunt, & assignabunt, dari et assignari facere teneantur dictis Francisco, & ejus hæredibus, & successoribus, reliquas medietates remanentes dicto Episcopo & ejus successoribus. Promiserunt insuper dictus*
B *Franciscus cum authoritate qua supra, & ipsi Balii, Baliatus nomine ipsi Domino Episcopo pro se, Ecclesia, & Vassallis prædictis restituere, & restitui facere omnia pignora, & pecuniam, & bona alia accepta per vim dicti Comitis, ut dixerunt, à Vassallis dictæ Ecclesiæ olim de mense Januarii, & Februarii proximis prę̨teritis, & in aliis temporibus, sientant, & inveniantur, &c. in potestate prædicti pupilli, vel suorum Officialium bona fide, ita quod nulla fraus adhibeatur. Et versa vice prædictus Dominus Episcopus ex jam dicta quæstione, concordiæ, pacti, & conventionis, sive transactionis pro se & Ecclesia sua, & successoribus spontè & libere remisit, donavit, & relaxavit eidem Francisco & Baliis, cum authoritate, & nomine quo supra pro eo & suis hæredibus, & successoribus omnes Decimas, & primitias quinq; annorum præteriterum, quas recipere debebat dictus Episcopus pro parte Ecclesiæ à prędicto quondam Comite, & successivè à dicto Francisco, ut dixit, & quas recipere eo asueverant, & debuerant Prædecessores ejusdem Domini Episcopi,*
C *ut asseritur pro bonis ipsius quondam Comitis, & nunc dicti Francisci in civitate Casertana, & Territorio ipsius, & pro quocunque alio tempore, quo fortè prædictus quondam Comes, & ejus prædecessores in dicto Comitatu, ipseque Franciscus Episcopis, qui pro tempore fuerunt in dicta Civitate, minimè integrè, vel nullo modo prædictis Episcopis per tempora soluta fuerunt; de quibus decimis, & primitiis debitis pro retroactis temporibus usque in præsentem diem per prædictum Franciscum, & prædecessores suos prædicto Episcopo & prædecessoribus ejus, & ante dictæ Ecclesiæ . . . prædictis Baliis, superioribus nomine quo supra, & eidem Francisco cum authoritate dictorum nullo unquam tempore impetere, vel etiam molestare eum, vel suos hæredes & successores pro prædictis decimis, & primitiis præteritis non solutis, sed futuras decimas, & primitias ipsi Domino Episcopo & successoribus ejus promittunt solvere, prout justum fuerit in futurum. Promisit insuper prædictus Dominus Episcopus pro se, & Ecclesia sua, ac successoribus*
D *ejus prædictis Baliis, & Francisco stipulantibus cum authoritate, & nomine quo supra pro remissione, concessione, permutatione, & transactione prædictis dare, tradere & solvere tam nomine suo, quàm Ecclesiæ, & Vassallorum ipsius Ecclesiæ prælibatę uncias auri sexaginta per terminos infrascriptos, videlicet uncias triginta per totum mensem Maii proximè futuri, & reliquas triginta per totum quintumdecimum diem futurum mensis Junii in medietate sequentis, de quibus unciis sexaginta promiserunt prædicti Balii, & Franciscus cum authoritate eorum emere terras & possessiones in dicta civitate Casertana, vel ejus territorio, quæ sint, & esse debeant, seu succedant in locum juris, quod eidem Francisco & suis hęredibus, & successoribus fortè competebat, seu competere de jure poterat, habebat, seu habere poterat, & habere & competere pretendebat super primitiis remissis, & donatis eidem Episcopo, Ecclesię, & vassallis ipsius, vel aliquo prędictorum, quas possessiones, & bona emenda*

præ-

prædictus Franciscus pacificè, & quietè. . . . emere pro se & suis hæredibus, & successoribus in perpetuum, & fructus, redditus, & proventus inde percipere tanquam pleni, & veri Domini, & Patroni, non obstante quod forte posset dici, & diceretur, & probaretur eadem empta deberi Ecclesiæ, ut præfertur. Promisit etiam prędictus Episcopus pro se & successoribus suis prædictis, Francisco, & Baliis legitimè stipulantibus, ut supra absolvere, seu absolvi facere omnes & singulos Officiales homines, & vassallos dicti Francisci, quos dictus Episcopus, seu ejus Vicarius excommunicaverint à retroactis temporibus pro eo quod pignoraverant, seu jurisdictionem exercuerant, seu quæcunque alia fecerant, & commiserant in prędictum Episcopum, Ecclesiam, officiales, vassallos suos pro prædictis causis, seu aliqua ipsarum quietavit & remisit, atque legitime promisit idem Dominus Episcopus ex causa dictæ transactionis, concessionis, pacti, & compositionis pro parte dictæ Ecclesiæ, & Vassallorum suorum eisdem Francisco & Baliis stipulantibus ut supra non impetere, seu quomodolibet molestare eundem Franciscum, sive hæredem & successores occasione aliqua expensarum, & interesse decursi, seu quæ sunt, si sunt, dictus Episcopus, & sua Ecclesia, & Vassalli ipsius pro causis prædictis, & omnia & singula, prout ambæ partes sibi ad invicem solemniter, & legitimè semper habere rata & firma, & contra ea, vel eorum aliquod non facere, vel venire per se, & eorum hæredes, seu successores, promissa, confessata, contenta, cessa, data, donata & remissa, vel aliter inter eas acta sint, ut supra continentur in judicio, vel extra de jure, vel de facto, per se, vel alios, publicè, vel occultè venire. Et expressè inter partes prædictas solemni stipulatione fuit inde conventum, quod denuo Comes Franciscus, ejusque successores non recipiant in vassallos suos homines, & vassallos d. Ecclesiæ, vel aliquem eorundem, nec prædictus Episcopus, & successores sui recipiant in vassallos suos homines, & vassallos dicti Comitis, vel aliquem eorundem, per quod ipsi vassalli, vel aliqui eorundem trahuntur forte intra vassallos eidem Ecclesiæ, vel aliquem eorundem authoritate ducali, vel aliqua alia authoritate Regni, seu Ducali. At si fortè illi, vel aliqui ex eis propterea excommunicati sint, ipse Episcopus illos exinde absolvere teneatur. Pro quibus omnibus, & singulis adimplendis, & inviolabiliter observandis, tam prædictus Episcopus pro se & sua Ecclesia, & vassallis prædictis, quam prędictus Franciscus omni authoritate prædictorum Baliorum obligaverunt se & hęredes, & successores eorū, ac bona eorum omnia prædicta & subscripta omnia, & singula adimplere & inviolabiliter observare sub pœna unciarum auri ducentarum, quæ pœna solvi debeat &c. per dictum Franciscum Comitem, hæredem, & successores in dicto Comitatu si contra prædicta, vel aliquod prædictorum forson fuerit per ipsum Franciscum, hęredem, & successores ejus prędictos, aut alium eorundem, seu officiales, vel officialem ipsius, aut alios eorundem commissum, ut videlicet medietas ipsius pœnæ Regiæ Curiæ, & reliqua medietas prædicto Domino Episcopo, & Ecclesiæ, ac successoribus ipsius Episcopo, vel alteri applicetur; & si per dictum Episcopum, & successores suos aut officiales, vel officialem ipsius, vel alterius eorundem contra prædicta, vel aliquod prædictorum factum fuerit, prædicta pœna statim debeat solvi in perpetuum per eundem Episcopum, & successores suos, vel alterum ipsorum, medietas pœnæ prædictæ sit Domini Nostri Papę, & reliqua medietas dicto Francisco Comiti, hęredibus, & successoribus ejus in Comitatu prędicto, vel alterius ipsorum, quam pœnam pro medietate prædicta ego prędictus Notarius Lucas publicus ut supra, tanquam pura persona pro parte dictæ Curiæ Regiæ à dicto Francisco Comite, pro se, hæredibus, & successoribus suis nunc authoritate qua supra, & pro parte dictæ Curiæ Domini Papæ à prædicto Episcopo per se & successores suos in sua Ecclesia. & legitimè stipulantibus, & pro reliqua medietate dictus Franciscus Comes authoritate qua supra, & Episcopus per se, & successores eorum fuerint sibi ad invicem solemniter, & legitimè stipulā-

A ti, suum interesse deponens, & expensarum litis, & extra litem, quæ contra prædictam partem observaretur, &c. præmissa omnia, & eorum singula subire contigerit præmissorum occasione, vel causa, de quibus damnis interesse & expensis, statim simplici dicto cum sacramento ejusdem partis, nulla alia probatione & causa requirenda, quia sic inter dictas partes fuit specialiter conventum, & pœna prædicta toties committatur, & exigatur, seu exigi valeat à parte contrafaciente per partem observantem prædicta, ac dictam pecuniarum summam, & Cameram Apost. quoties contra eam, vel eorum aliquid ventum fuerit, sive factum per partem aliquam earundem; qua pœna commissa, vel non commissa, exacta, vel non exacta, in toto, vel in parte, vel gratiosè remissa, omnia & singula prædicta, & subscripta nihilominus rata maneant, atq; firma. Et promiserunt sibi partes ad invicem dict. Franciscus cum authoritate qua supra. & ipse Episcopus exceptioni doli mali, metus, & facti, rei non gestę, non cogitatæ, vel aliter quam sit conditio ita debita ob cau-
B sam, vel sine causa, & omnibus aliis exceptionibus, & juribus, tam civilibus, quàm canonicis, constitutionum pariter editarum, & edendarum, omnibusque privilegiis Apostolicis, & regalibus, impetratis, vel impetrandis, beneficio etiam restitutionis in integrum, & legum dicentium generalem positionem non valere, quia voluerunt nullam, &c. perindè ac si omnes casus specialiter fuissent expressi, legi etiam dicenti, donationes ultra dimidiam justi partem posse restitui. Et pro majori cautela dicta Domina Comitissa, & dicti Balii dicti Francisci Comitis juraverunt ad invicem sibi ad Sancta Dei Evangelia corporaliter tacta per ipsam Dominam Comitissam, & dictum Dominum. Balios ipsius Francisci, & per partem dicti Domini Episcopi visa, & antepostta, sed non tacta, omnia & singula supradicta vera esse, & inviolabiliter ea observari, & contra eam nullo tempore aliquid non facere, vel verbo, dicto, opere unquam aliquo. Acto expressè inter partes prædictas, quod pœna . . . per pœnam pecuniariam, vel una per aliam non tollatur, seu
C etiam suspendatur; sed ambæ simul, vel separatim exigi valeant, & sint causa eadem, quia præmissa, & subscripta omnia, & singula acta & gesta sunt coram nobis per partes, & per dictum Franciscum Comitem cum authoritate qua supra ipsius, purè, cum bona fide, sine fraude & dolo, & collusio; & quia supradicta bona feudalia tanguntur, ideo supradictus Dominus Episcopus per se, & successores suos, & prædictos vassallos, & dictus Franciscus Comes authoritate dictorum Baliorum suorum, & ipsi Balii reservaverunt singula supradicta in beneplacito Regio, & assensu suæ Majestatis Regiæ; prædicti Baliatus erant per omnia congruentiæ subsequentis.

Robertus Dei gratia Rex Hierusalem, Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Provinciæ, Forcalquerii, ac Pedemontis Comes.

Nobili mulieri Odolriæ de Claro-monte Comitissæ Casertanæ, & Marino de Dianomiliti magnę nostrę
D Curiæ Magistro Rationali Consiliario familiari nostro, gratiam suam, & bonam voluntatem, &c.

Specerta teaentes, prout en materno caritatis affecta, qua tu Comitissa jungeris Francisco Pupillo Comiti Casertæ, & hæredi quondam viri nobilis Dieghi della Ratta Casertæ Comitis viri tui convenire ex te, & ipso suscepto, & quod ex sustentando fidem probitatis, conscientiæ puritate, quibus tu pullulare dignosceris, ipsius pupilli Comitis per nos diligenter, & sollicite debeatis procurare tibi Comitissę, non obstante quodjam ad secundi vota volasti usq; ad nostrum beneplacitum, tibique Marino de Diano, absentia viri nobilis Guglielmi de Marsaco Squillacii Comitis testamentarii Balii eidem Pupillo Comiti constituto in Comitiva Caroli Ducis Calabriæ primogeniti nostri Carissimi in partibus Tusciæ commorantis usq; ad ejusdem Comitis Squillacis reditum ad has partes duximus tenore præsentium de certa no-

stra scientia committendum, recepto à vobis solitæ fidelitatis, & de rebus ipsius Comitis pupilli salvandis corporali juramento ad Sancta Dei Evangelia. Quocirca fidelitati vestræ præcipimus, quatenus baliatum ipsius pupilli Comitis majori vestra authoritate . . . . . . revocantes terras, & bona ejus omnia stabilia, feudalia, & mobilia, se seque moventia recipere ad manus vestras baliatus nomine pervenerint ad opus dicti Pupilli studeatis diligenter, & fideliter procurare, & proventus omnes bonorum ipsorum integrè recipere, & habere per vos fideliter conservandos, ipsi Comiti, & competenti ejus familiæ eorum Ducat. necessarium juxta ipsius facoltatum exigentiam curabitis ministrare, observando modestiam, & sumptum effrenem in locis & terris cobibendo; vineas autem, jardina, hortos, apothecas, & possessiones, quæ bona dicti pupilli Comitis fuerunt congruentibus, & debitis temporibus reparari, & excolere faciatis, prout fuerit opportunum de fructibus & proventibus terrarum, & bonorum ipsorum, ita quod in damnum, & præjudicium dicti pupilli Comitis non depereant, nec in aliquo devastentur, & præstito debito tempore Curiæ nostræ servitio pro terris & bonis ipsius debitum, reliquum quod de fructibus, ac proventibus terrarum, & bonorum ipsorum superfuerit, ad opus dicti pupilli Comitis studeatis fideliter, observare facientes fieri de receptione terrarum, & bonorum ipsorum stabilium, feudalium, & mobilium, seseque moventium tria publica consimilia inventaria continentia statum, & valorem omnium terrarum, & bonorum omnium existentium sive in animalibus, sive in victualibus, aliisve rebus consistant, cum quantitate, qualitate, genere, specie, ac distinctionibus omnium bonorum, & rerum hujusmodi particulariter & distinctè, quorum unum Cameræ vestræ, aliud magnis Rationalibus magnæ Curiæ nostræ majestatis, tertium penes vos retineatis vestri Ratiocinii tempore producendum. Præcipimus præterea, & mandamus, quod semel in anno quandiu baliatum ipsius gesseritis, procuretis unum sufficiens Instrumentum, & ad nostram Curiam destinetis coram dictis Magistris Rationalibus de dicto baliatu computum faciatis. Volumus autem, quod postquam dictus Comes Squillacii venerit in istis partibus resessurus, tu prædicte Marine ab officio præfato resilias, cum volumus sicut prædictum Squillacei Comitem testamentarium, ut prædicitur, baliatum exercere. Concedimus insuper, ut cum vos Comitissa & Marinus personaliter aliis magis arduis negociis expressè implicati dictum Baliatus officium exercere personaliter nequitis, possitis ipsum per substitutum, vel substitutos idoneos, de quo, vel quibus sit meritò confidendum, pro quibus etiam teneamini exercere.

Datum Neapoli per Joannem Grillum de Salerno Juris civilis professorem Locumtenentem Prothonotarium Regni Siciliæ. Anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo sexto, die 23. Decembris 10. Indict. Regnorum nostrorum, anno octavo decimo.

Tenor autem Instrumenti publici dicti Inventarii per omnia talis erat.

In nomine Domini Dei æterni, & Salvatoris nostri Jesu Christi.

Anno ab Incarnatione ejus millesimo trecentesimo vigesimo septimo. Regnante autem feliciter Domino Nostro Roberto Dei gratia Gloriosissimo Hierusalem & Siciliæ Rege, Ducatus Apuliæ, Principatus Capuæ, Provinciæ, & Foralquerii ac Pedemontis Illustrissimo Comite, Regnorum verò ejusdem Domini nostri anno octavo decimo, die vigesima tertia mensis Martii, 10. Indict. apud Civitatem Capuæ. Nos Joannes Sebb. dictæ Civitatis Capuæ Judex, Philippus de Marathia de Montorio publicus ubique per totum Regnum Siciliæ Regia authoritate Notarius, & subscripti testes ad hoc specialiter vocati, & rogati, præsenti scripto publico notum facimus, & testamur, quod egregia D. Donna Odolitia de Claromonte Comitissa Casertæ, & Montis alti, & magnus vir Dominus Marinus de Diano miles Magnæ Regiæ Curiæ magister Rationalis Balius egregii pupilli Francisci della Ratiba Comitis Casertæ; Scientes se de multis bonis, & rebus ipsius pupilli Comitis ad Inventarii confectionem de jure teneri, & quia dicebantur pro majoribus suis servitiis occupati, & non poterant personaliter vacare, nec adesse confectioni Inventariorum de terris, & rebus, & bonis ipsius Comitis; Confisi de fide, prudentia, & legalitate discretorum Virorum Judicis Simonis de Marantio & Notarii de Caserta, de Montorio ipsos absentes, tanquam præsentes creaverunt, & constituerunt legitimos Procuratores, & Nuncios speciales ad conferendum se ad terras, & loca ipsius pupilli Comitis ad faciendum Inventarium particulariter & distinctè de terris & bonis omnibus stabilibus, feudalibus, & mobilibus, se seque moventibus ipsius pupilli Comitis continens statum, & valorem omnium terrarum, rerum & bonorum omnium ipsius pupilli Comitis cum distinctionibus opportunis, prout in procuratione cum inserta forma litterarum Regalium vidimus hæc singula, & alia pleniùs contineri. Cujus procurationis tenor talis est.

In nomine Domini Dei æterni, & Salvatoris nostri Jesu Christi.

Anno à Nativitate ipsius millesimo trecentesimo septimo. Regnante Domino nostro Roberto Dei gratia Inclyto Rege Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Provinciæ & Forqualquerii, ac Pedemontis Comite, Regnorum verò ejus anno octavo decimo, feliciter. Amen. Die septima mensis Januarii 10. Indict. Neap. Nos Petrus de Madio dictus Calderinus Judex Civitatis Neap. Theobaldus Bufalunus de eadem Civitate publicus ubique per totum Regnum Siciliæ Regia authoritate Notarius, & subscripti testes ad hoc specialiter vocati, & rogati. Præsenti scripto publico notum facimus, atque testamur, quod constitutis nobis in præsentia magnificorum virorum Dominæ Odolitiæ de Claromonte Comitissæ Casertæ, & Domini Marini de Diano militis Magnæ Regiæ Curiæ Magistri Rationalis Baliorum noviter ordinatorum per sacram Regiam majestatem Infantis egregii Francisci della Ratiba Comitis Casertæ, prout apparet per quasdam patentes litteras Regias pendenti sigillo munitas, cujus tenor per omnia talis est.

Robertus Dei gratia Rex Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Provinciæ, Foralquerii, ac Pedemontis Comes.

Nobili mulieri Odelitiæ de Claro-monte Comitissæ Casertæ, & Marino de Diano militi magnę nostrę Curiæ Magistro Rationali Consiliario familiari, & fidelibus suis gratiam suam, & bonam voluntatem.

Spem certam tenentes quod ex maternæ caritatis affectu, quo tu Comitissa jungeris Francisco pupillo Comiti nato tuo filio, & hæredi egregii viri nobilis Dieghi della Ratiba Casertæ Comitis viri tui communiter ex te, & ipso suscepto, & quod . . . . . fidei probitatis inducti, ac bonæ conscientiæ puritate, quibus tu Marine pullulare dignosceris . . . . & bona ipsius pupilli Comitis, non obstante quod jam ad secunda vota volasti usq; ad nostrum beneplacitum, tibique Marine in absentia viri nobilis Thomasii Squillacii Comitis testamentarii Balii eidem pupillo Comiti constituto in comitiva Caroli Ducis Calabriæ primogeniti nostri carissimi in partibus commorantis usque ad ejusdem Comitis Squillacii reditum ad has partes duximus tenore præsentium de certa nostra scientia recepto à vobis solitæ fidelitatis, & de rebus ipsius Comitis pupilli salvandis, corporali ad Sancta Dei Evangelia juramento. Quocirca fidelitati vestræ præcipimus, quatenus baliatum ipsius pupilli Comitis ad manus vestras deven-

ium præsentium revocantes, terras, & bona ejus omnia stabilia, feudalia, & mobilia, se seque moventia recipientes ad manus vestras illa Baliatus nomine ad opus dicti pupilli studeatis diligenter & fideliter procurare, & proventus omnes bona ipsa integre recipere & habere per vos fideliter conservandos, de quibus prædicto pupillo Comiti, & competenti ejus familiæ eorum victui necessaria, & ipsius facultatem enigentiam curabitis ministrare, fines ipsius observando modestiæ, & sumptuum effrenatam licentiam cohibendo; vineas autem, jardena, hortos, apothecas, & possessiones alias, quæ tunc bona dicti pupilli Comitis fuerant, congruis, & debitis temporibus reparari, & excoli faciatis, prout fuerit opportunum, de pecunia recepta per vos de fructibus & proventibus terrarum, & bonorum ipsorum, ita quod in damnum, & præjudicium dicti pupilli Comitis non depereant, nec in aliquo devastentur, & præstito debito tempore Curiæ nostræ servitio pro suis & bonis ipsius debito relevio, quod de fructibus & proventibus terrarum & bonorum ipsorum superest ad opus dicti pupilli Comitis studeatis fideliter conservare, facientes fieri de receptione, & bonorum ipsorum stabilium, feudalium, mobilium, se seq; moventium tria publica consimilia inventaria continentia statum & valorem annuum bonorum & terrarum omnium prædictorum per partes, & membra, sive in animalibus, sive in victualibus, aliisq; rebus consistant, cum quantitate, qualitate, genere, specie, ac distinctionibus omnibus bonorum & rerum hujusmodi particulariter, ac distinctè, quorum unum Curiæ nostræ, & aliud magistris Rationalibus magnæ nostræ Curiæ mittatis, tertio penes vos retento vestri ratiocinii tempore producendo. Volumus præterea, & mandamus, quod semel in anno quandiu Baliatum ipsius gesseritis procuretis, unum sufficiens instrumentum & ad nostram Curiam destinetis, coram dictis Magistris Rationalibus de dicto Baliatu computum debitum, &c. Volumus autem quod postquam dictus Comes Squillacii venerit in dictis partibus resessurus, tu prædicte Marine à prædicto officio resilias, cum velimus ipsius tunc per dictum Squillacii Comitem testamentarium, ut prædicitur Balium exercere. Concedimus insuper, ut cum vos Comitissa, & Marinus personaliter aliis magis arduis negotiis, & expressis implicati dictum Baliatus officium exercere probabiliter nequitis, possitis ipsum per substitutum vel substitutos nominandos, de quo, vel quibus sit necessariò confidendum, pro quibus etiam teneamini exercere. Datum Neapoli per Joandem Grillum de Salerno Juris civilis professorem locumtenentem. . . . Regni Siciliæ anno Dom. millesimo trecentesimo vigesimo sexto, die vigesima tertia Decembris 10. Indict. Regnorum nostrorum octavo decimo. Ipsique Balii volentes regia mandata exequi reverenter, & solemnia, quæ à jure requiruntur fieri per Balios adimplere, & præcipuè Inventarium conficere facto per vos Inventario de bonis & rebus ipsius pupilli in civitate Neap. consistentibus, cum personaliter ad terras pupilli ipsius non valeant se conferre, aliis majoribus, ut dixerunt, negotiis impediti, confisi de fide, prudentia, & legalitate discretorum virorum judicis Simonis de Marathia, & Not. de Caserta de montorio ipsos absentes, tanquam præsentes, fecerunt, constituerunt, & legitimè ordinaverunt eorum veros & legitimos procuratores, factores, & nuncios speciales ad conferendum se ad terras dicti pupilli, & de terris, & bonis tam mobilibus, quàm stabilibus conficiendum tria publica consimilia Inventaria in singulis terris & bonis ejusdem declarantia, & exprimentia terras, & bona ipsa, & annuum valorem ipsorum juxta formam litterarum ipsarum, dantes, & concedentes eisdem procuratoribus in præmissis, & dependentibus, ex eisdem plenam, liberam & generalem potestatem, & promiserunt . . . præsentia, tanquam personæ publicæ stipulatæ nomine omnium, quorum interest, & interesse poterit, se ratum habituros, & firmum quicquid per procuratores eosdem factum, & declaratum fuerit. . . . supradictum deinde ne si particulariter & realiter & personaliter constituentes, ante omnia consenserunt in me prædictum Judicem in suum, cum scirent ex certa eorum scientia me eorum Judicem in hac parte non esse. Ut autem de præmissis plenariè valeas adhiberi fides, factum est exinde hoc publicum Instrumentum per manus mei Notarii prædicti signo meo signatum sub nomine prædicti Judicis, & subscriptorum testium subscriptionibus roboratum, quod scripsi, Ego prædictus Theobaldus publicus ubilibet per totum Regnum Siciliæ Notarius, qui prædictis omnibus rogatus interfui, & ipsum meo signo consueto signavi & abrasi, & emendavi superius, ubi legitur in uno loco (majoribus ut dixerunt) & in alio loco, & locis non visio, sed errores nihil erant, qui Judex Simon, & Notar. Procuratores prædicti volentes procurationem ipsam juxta formam ipsius . . . In præsentia nostra, qui supra Judicis, Notarii, & testium subscriptorum stipulato die 23. mens. Martii prædictæ 10. Indict. apud prædictam civitatem Capuæ de bonis & rebus ipsius Pupilli fecerunt Inventarium infrascriptum, videlicet. Castrum Civitatis Casertæ pro majori parte dirutum, in quo est sala magna in parte discooperta, & sunt ibi portæ duæ pro clausura ipsius Castri, quasi fractæ. Item locus unus, ubi dicitur lo Purchitello cum olivis, fructibus ipsius Castri, & consuetum est vendi in gabella annuatim pro unciis quindecim, quandoque plus, & quandoque minus, & hoc anno 10. Indictionis venditum est in gabella pro unciis vigintiuna. Item nemus arborum Castanearum, ubi dicitur Mons Calvus, & habet fines ab una parte Territorium Castri Vallæ, & ab aliis Montes Casertæ, & consuetum est vendi omni anno pro uncia una, & tar. tribus quandoque plus, & quandoque minus. Item petiam unam terrę cum olivis & quercubus, ubi dicitur Sanctus Clementus, & procuratur & tenetur in demanium, & habet fines ab una parte viā publicam, & ab alia rem Roberti Marzoni & Tomasii Faroni. Item Scartia una quæ dicitur de S. Helena cum aliquibus arboribus vitatis & fructiferis, & procuratur, & tenetur in demanium, & datur ad laborādum desuper ad medietatem, & desuper procuratur in demanium, & habet fines à duabus partibus viam publicam, & ab alia Startiam vidii de Castro mari. Item startia una, quę dicitur lu Sturza de la corte cum arboribus vitatis, & fructibus, & procuratur, & est in demaneum, & datur ad laborandum desuper ad medietatem, & desuper est in demanium, & procuratur, & habet fines à duabus partibus viam publicam. Item Startia una, quę dicitur de Arzano, cum arboribus vitatis, & fructiferis, & tenetur, & procuratur in demanium, & datur ad laborandū desuper ad medietatem, & desuper in demanium procuratur, & habet fines à duabus partibus viā publicā. Itē Mons S. Leucii, in quo sunt arbores fructuum, Quercuum, Castanearū, & de Ilicibus, & est in demaniū, & jura ipsius vēdūtur in gabellam anno quolibet pro unciis decem, quandoq; plus, & quandoq; minus, sed in anno prędictę Indict. 10. prętterito vendita fuerunt jura ipsius pro unciis decem; Jura ipsius procurantur in demanium, & habet fines ab una parte Territoriū Murroni, & ab alta est Mōs Roccę de Capua. Item redditus Casertę debiti à nonnullis hominibus Civitatis ejusdem, est & consistit in angariis, pecunia, operibus vindemiarum, pullis, & debentur dicti redditus in Nativitate Domini, Resurrectione Dominica, & de mense Augusti, & consueta sunt vendi jura ipsorum annuatim pro unciis viginti, aliquando plus, & quandoque minus, & hoc anno decimę Indiction s procuratur in demanium. Item jura Bajulationis, tactus cum virga, fustiq; damnis datis & cum sit aliqua rixa per homines Civitatis ejusdem Bajuli, qui pro tempore evenerit; Jura ipsa debent habere medietatem pęnarum octavo Augusti, ad quam rixantes, damnum dantes, &c. tenentur servando assisam Civitatis ipsius, & venduntur jura Bajulationis ipsius pro unciis decē, quādoq; plus, quādoq; minus, & hoc anno prędictę decimę Indict. procuratur in demanium Curię Bajulationis juribus, ut asseritur, stabilita est provisio annua unciarum septē facta per q. D. Comitē, & confirmatā per Balios ipsius nob. viro Magistro

Landulpho Stroniano de Neapoli rationali Cameræ Regio Consiliario, & familiari Regio, & suit hæredibus. Item domus de Plano, quæ dicitur la Torre cum curtibus, salis, cameris, cellario, stabulo, furno, coquina, puteis duobus, & palmentis cum portis, fenestris ferratis, & sine ferro, clausuris opportunis, in quibus domibus inventa sunt bona mobilia infrascripta, videlicet vegetes undecim plenas vina latino, quarum tres sunt aurilico, & aliæ sunt de vino alba, in quibus secundum communem existimationem posset esse de vino puro usque ad summam carratorum octo. Item vegetes vacuæ decem & octo capacitatis carratorum quindecim, & parum plus. Item carratellus unus de brusco, in quo est aliqua quantitas de Borgneso. Itē lavellus unus de ligno pro carriandis uvis. Item cupellorum duo de ligno pro ponenda farina. Item bares duæ cum coopertorio Item lecteriæ septem cum tabulis opportunis. Item ballistæ duæ magnæ de osso cum teneris & cordis ad torno. Item sala dictarum domorū est circundata seggiis de ligno, & est ibi aderizatorium unum. Item tabulæ pro mensa de ligno quinque suat, duæ tabulæ plecatoriæ, una magna, & alia parva. Item paria quinq; ebrispellorum. Item tabulæ viginti quinq; de populo. Item Thinus unus ferratus pro mensura. Item scbritellus unus de ęre pro haurionda aqua de puteo. Item cassiæ duæ cum coopertoriis. Item balneum unum de ligno. Item . . . . . . una pro conficiendo pane. Item arcella una do ligno. Item caldorinus unus de ære fractus, ponderis lib. duodecim. Item puzunettus unus de ęre pond. lib. sea. Item sartagonna de ære pond. lib. quatuor. Item par unum de bilanciis de ęre pond. lib. . . . Item fiasconi duo de ære pro aqua rosata. Item puzunettus unus de ęre cum coopertorio pond. lib. quatuor. Item torcular unum necessarium in palmento, cum fuaiculis opportunis. Item boves quatuor domati. Item juga duo pro dictis bovibus, qui boves sunt tres rubei, & alius albus. Item jardenum unum parvum constructum in in ipsis domibus de Turri cum aranciis, limonibus, cedris, & aliis arboribus fructiferis, & pede uno di rosa, & jardenum ipsum est muro circundatum. Item jardenum unum aliud magnum constructum in ipsis domibus, & circundatum muris cum arboribus fructiferis, & aranciis, & datur ad laborandum desuper ad medietatem, & desuper in demanium procuratur. Item startia una consinitima ipsis domibus, quę dicitur starzia feudi Turris cum arboribus vitatis & fructiferis, & datur ad laborundum desuper ad medietatem, & desuper in demanium procuratur, & habet fines à tribus partibus viam publicam. Item . . . . . . omnium starziarum venduntur in gabella anno quolibet pro unciis novem, quandoque plus, & quandoque minus, sed in anno dictæ decimę indictionis præterito, vendita fuerunt pro unciis decem, & infrascripto anno decimæ indictionis adhuc non sunt vendita. Item feudum, quod dicitur S. Martini, & consistit in juribus, & bonis stabilibus infrascriptis, videlicet in domibus palatiatis, & palmento uno, & aliis domibus coopertis plineis, & . . . . S. Martinus dicitur, per fines ab una parte viam publicam, ab alia res & bona Angeli Mustani, & aliorum. Item dictum feudum habet jardenum unum constructum in ipsis domibus cum arboribus vitatis, & fructiferis, & habet fines ab una parte viam publicam, & ab alia res Divæ Marinæ. Item habet starziam unam constructam ipsis domibus cum arboribus vitatis, & fructiferis, scilicet olivi, & habet fines ferè ab omnibus partibus viam publicam. Item habet starziom unam, quæ dicitur Starza S. Gloriosi, & habet finem ab una parte viam publicam, & ab alia res pheudi, quod dicitur de Agnessa. Item habet staeziam unam ubi dicitur Castrata, & habet fines ab una parte viam publicam. Item starziam unam, quæ dicitur Starza S. Petri, & habet fines ab una parte viam publicam, ab alia res . . . . Item redditus dictæ starziæ qui consistit in vassallis, & hominibus ipsius pheudi, consistit in pecunia & pullis, & posset ascendere ad summam unciarum auri quatuor, & carolenorum vigintiquatuor, quod totum pheudum facta communi eaistimatione posset in universo ascendere ad summam unciarum auri viginti, & tenetur, & procuratur in demanium. Item pheudum Summanæ emptum per quendam dictum Comitem patrem ipsius pupilli, quod prædictus magister Landalphus Sirinianus tenebat ex dono dicti Domini Comitis, quod pridie ad requisitionem dictorum Baliorum prædictus magister Landulphus spontè renunciavit pro parte dicti pupilli, prout prædicta omnia dictus magister Landulphus asseruit, & est, & procuratur in demanium, & consistit in bonis subscriptis, videlicet in domibus palatiatis, & palmentis, quæ domus sunt in loco, ubi Summana dicitur, & habet fines ab una parte viam publicam, & ab alia res Casertani de Faguto, in quibus domibus est veges una plena græco, in qua posset esse carrata una. Item inventæ sunt in eisdem domibus vegetes duæ fractæ. Item habet jardenum unum, & startiam unam constructam ipsis domibus cum arboribus vitatis, & fructiferis, & habet fines à tribus partibus viam publicam. Item habet Starziam unam, quæ dicitur starza de lo pede cum arboribus vitatis & fructiferis, & est ei finis startia S. Helenæ, & startia Domini Herrui de Riso. Item habet terram unam sitam in villa Falciani juris Civitatis prędictæ cum arboribus vitatis, & fructiferis, cui ab uno capite est finis via publica, ab alia domus majoris Ecclesiæ Casertanæ. Item habet terram aliam in pertinentiis Murroni in loco, ubi dicitur . . . cui ab una parte est finis aquarum, ab alia est mons, qui dicitur mons Maurus. Item habet terram aliam in pertinentiis Limatulæ, ubi dicitur la Curveta, cui ab una parte est flumen, & ab alia, terra Demanii Limatulæ. Item habet terram aliam in villa Tori de pertinentiis Casertæ, cui ab una parte est finis terra gallorum, ab alia terra stabilis de Rizio. Item habet terram aliam in loco, ubi dicitur Corsicello, cui ab una parte est mons, qui dicitur Virghus, ab alia terra Jacobi Cocci. Item habet terram aliam in loco, ubi dicitur la Calcona, cui ab una parte est via publica, ab alia terra Abbatis Ioannis Textoris. Item habet terram aliam in loco, ubi dicitur monte Muso, cui ab una parte est rivus, ab alia terra Petri de Vito. Item habet Territorium aliud in loco ubi dicitur la fontana de lo Sambuco, cui à duabus partibus est rivus, ab alia parte de Caserta. Item habet terram aliam sitam in loco, ubi dicitur le Cesolle, cui ab una parte est Mons Brianus, ab alia Terra . . . . Item habet terram aliam in loco, ubi dicitur . . . . cui ab una parte est nemus, quod Virghus dicitur, ab alia parte est rivus. Item habet domos diversas in Civitate Casertæ, quarum ab una parte est Terra demanii Casertæ, ab alia via publica, & signa prædictarum parvarum terrarum, locorum & bonorum omnium prædictorum, alii sunt confines. Item habet territorium, quod debetur à nonnullis hominibus, & vassallis ipsius pheudi, & consistit in pecunia, & certa quantitate pullorum, ascendunt ad summam carolenorum vigintiquatuor, quod totum pheudum in universum posset ascendere annuatim ad summam unciarum auri quindecim, quandoque plus, & quandoque minus, & tenetur, & procuratur in demanium. Item pheudum, quod tenet Riccius de Castro-Mari, consistit in domibus, Vassallis, starziis, possessionibus, redditibus, & juribus aliis, de quo præstatur Comiti Casertę rectum pheudale servitium, videlicet cum adhatur, solvitur ex eo pro adbementounciæ sex, tareni tres, & gr. quindecim. Item feudum, quod tenetur per Pignatellos consistit in domibus, vassallis, startiis, possessionibus, redditibus, & juribus aliis, de quo præstatur Domino civitatis Casortæ certum feudale servitium, videlicet cum adbatur solvitur pro adbiamento unciarum auri una caroleni vigintiduo, & grana decem. Item feudum, quod tenet Johandes Antonius de Capece de Neap. vocatur feudum de Casanova, & consistit in domibus, vassallis, startiis, possessionibus, eedditibus, & juribus aliis, de quo præstatur Domino civitatis Casertæ certum feudale servitium, videlicet cum adhoatur, solvuntur ex eo pro adhoamento tareni viginti octo. Item feudum, quod tenet . . . filius quondam Domini . .

de Corrado, consistit in domibus, vassallis, startiis, possessionibus, redditibus, & juribus aliis, de quo præstatur Domino civitatis Casertæ certum feudale servitium, videlicet cum adboatur, solvitur eu eo pro adboamento uncia auri una, tareni viginti tres, & grana undecim. In cujus rei testimonium, & tam Curiæ Regię, quàm dictorum Baliorum, & ipsius pupilli Comitis, & omnium, quorum interest, & interesse poterit certitudinem, & cautelam facta sunt alia tria publica consimilia inventaria, primum ad cautelam dictorum Baliorum, & alia duo, unum mittendum & assignandum Camerę Regiæ, & aliud mittendum & assignondum magistris Rationalibus magnæ Regiæ Curiæ pro cautela pupilli Comitis prælibati per manus mei Notarii suprodicti, signo meo signatum, subscriptione prædicti Judicis, & subscriptorum testium subscriptionibus roboratum, quod scripsi.

Ego prædictus Philippus publicus ubilibet per totum prædictum Regnum Siciliæ Regia authoritate Notarius, qui prædictis omnibus rogatus interfui, & ipsum meo consueto signo signavi.
Ego qui supra Johannes Judex.
Ego Rogerius Marandi . . . Casertæ testis sum.
Ego Notarius Petrus . . . Bardus testis sum.
Ego Notarius Andreas Philippi testis sum.
Ego Judex Petrus Ballue testis sum.
Ego Judex Angelus testis sum.
Ego Jacobus Judex de Ragono testis sum.
Ego Judex Philippus de Simone testis sum.
Ego Notarius . . . Adenulfo testis sum.

Quæ omnia supradicta dictæ partes pure consenserunt in me prædictum Judicem expressum, cum scirent ex certa eorum scientia me ipsum Judicem in hac parte non esse. . . . . . ad futuram rei memoriam. & prædictarum partium, & omnium aliorum, quorum interest, & interesse poterit certitudinem, & cautelam facta sunt; exinde de eo consimilia instrumenta, prædictis verò pro cautela dictorum omnium, & pro . . . . & vassallorum suorum, & aliud ad cautelam partis alterius per manus mei Notarii cum signo meo sollro signatum subscriptione mei prædicti Judicis, & manuum subscriptorum testium subscriptionibus roborata, quę *Ego prædictus Lucas publicus ubilibet per totum prędictum Regnum Siciliç Notariusque prædictus in omnibus rogatus interfui, ipsoque meo consueto signo signavi.*

Condidit Benvenutus Hospitale in Oppido Madaloni quod S. Barbaræ vocant, ut ibidem apposita inscriptio meminit,

Hoc Hospitale fecit fieri Benvenutus Episcopus Casertanen. anno
M.CCC.XXXI.

Et ad latera portæ S. Dionysii in eodem Oppido legitur.

Hoc opus fieri fecit Benvenutus
Episcopus Casertanus
M.CCC.XXXI.

XVI. 16. NICOLAUS Episcopus Muri per obitum Benevenuti translatus est ad hanc Casertanam Ecclesiam à Clemente VI. anno 1345. 16. Kal. Julii, cassata prius electione cujusdam Hieronymi habita à Capitulo Casertano, ex reg. Vatic. E. 19. fol. 11. anno 3. Sedit in hac Ecclesia ann. quinque, iterumque ab eodem Pontifice translatus est ad Episcopatum S. Agathæ Gothorum anno 1350.

XVII. 17. JACOBUS antea Episcopus S. Agathæ eodem die & anno, quo Nicolaus translatus est ad illam Ecclesiam, ipse ad hanc Casertanam transitum fecit anno 1350. vir omnium virtutum genere ornatissimus, cum multos annos laudabiliter præfuisset sub Urbano V. Pontifice extrema clausit. Jacet in Cathedrali in Sacello S. Jacobi à se condito, quod prærogativis, & indulgentiis condecoravit, ut ibidem inscriptio proloquitur.

Anno Domini M.CCCLXV. Pontificatus in Christo Patris, & Domini Nostri Urbani Divina providentia Papæ V. anno ejus III. Die vero X. mensis Decemb. IIII. Indict. Nos Jacobus Dei gratia Casertanus Episcopus fundavimus hanc Capellam nostram, quam construi fecimus ad honorem Dei, & sub vocabulo S. Jacobi Zebedei, & Omnipotentis Dei misericordia meritis, & authoritate, omnibus Christi fidelibus hanc nostram Capellam devotè visitantibus in die festi ejusdem S. Jacobi, nec non & in die dedicationis istius nostræ Capellæ, & Ecclesiæ, & in singulis festivitatibus S. Michaelis Patroni ejusdem nostræ majoris Ecclesię Casertanæ quadraginta dies de injuncta pœnitentia, misericorditer in Domino relaxamus, & ex nunc etiam confirmamus quarumcunque Ecclesiarum indulgentias huic nostræ Capellæ quocunque tempore concedentes similiter in perpetuum duraturas.

Ad ejus verò tumulum in eodem Sacello, hæc brevis inscriptio prostat legentibus.

Hic jacet corpus Domini Jacobi Episcopi
Casertani sub anno Domini
MCCCLX. , cujus anima requiescat
in pace.

Jacobo verò Præsule Casertæ obiit Franciscus de Ratta Comes: sepultus in Cathedrali, hoc habet ad magnificum tumulum Cœnotaphium.

Franciscus de la Ratta Comes Casertæ, vir generosus,
Janica mente fremens, gaudens ubique triumphis,
Ignaviam sternens, subcumbere nescius hosti,
Positus hoc tumulo. Verbi divi requievit,
Anno MCCCLX minus uno, luce 2. Apr.
Quem Deus arce sua beet omni dote fœcundans.

Filius fuit Francisci Dieghi de Ratta, & Comitissæ Beatricis de Bantio, cujus tumulus visitur in Ecclesia S. Claræ Neapoli in Sacello Raymundi de Bantio. Dieghus obiit ann. 1328. Beatrix verò anno 1336. legendus Ammiratus in descriptione hujus familiæ, ubi ex hac gente recensentur Casertæ Comites, è qua ultima fuit Catherina Joannis filia, soror Francisci, quæ nupsit Andreæ Aquævivæ Andriæ Duci, intulitque in eam familiam Casertanum Comitatum.

18. Fr. FRANCISCUS, cujus tantùm nomen habemus in monumentis hujus Ecclesiæ, putatur sedisse post Jacobum, de quo nulla mentio in regestis Vaticanis, nec in libris provisionum, obligationumque Prælatorum. Fortasse eo sedente iterum exagitata lis est inter Episcopum Casertanum, & Comitem, vassallosque Casertanos anno 1368. iterumque ex regia authoritate sedata videtur, quam Regina Joanna prima voluit per suum diploma perpetuò firmare. En diploma. XVIII

Joanna Dei gratia Regina Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuę, Provinciæ, & Foralquerii, ac Pedemontis Comitissa.

Regenti Curiam Vicariæ Regni, & Judicibus ejsdem Curiæ Consiliariis, familiaribus, nec non Justitiariis Terræ Laboris, & Comitatus Molisii, vel eorum alteri ipsorum Locatenentibus præsentibus, & futuris fidelibus nostris gratiam, & bonam voluntatem.

Molesta sunt nobis quæque graviora nostris irrogata fidelibus, & quæ inferantur Ecclesiis, Ec-

clesiasticisve personis eo molestius, graviusque perferimus, quo ipsas specialiter affectu benigno prosequimur, & eorum favores, & commoda, quantum honestè possumus, libentius procuramus. Sanè pro parte venerabilis Patris · piscopi Casertani Devoti Oratoris nostri pro se, ac nomine & pro parte suæ majoris Ecclesiæ Casertanæ, & Vassallorum ejusdem Episcopi, quos ipsa Ecclesia Casertana habet in civitate Casertæ, & ejus Casalibus fidelium devotorum nostrorum oblata noviter petitio in nostro Consilio continebat, quod olim jam ante annos quadraginta & plus, vivente, siquidem claræ memoriæ D. Rege Robertho Inclyto Hierusalem, & Siciliæ Rege Avo nostro in Domino Reverendo orta est materia quæstionis inter bonę memorię Dominum Beneventum Casertanum Episcopum tunc viventem per se in dicta sua majori Ecclesia Casertana, ac homines & vassallos dictæ Ecclesiæ civitatis Casertę Casalium Puccianelli, & Putei veteris, Casalium prædictæ Ecclesiæ, & certorum Casalium dictæ civitatis Casertæ vassallorum dictæ Ecclesiæ ex parte una, & quondam virum magnificum Diecbum de la Ratta Casertæ Comitem, & magnum Regni Siciliæ Camerarium, & vassallos & homines ipsius Terrę ex altera, super eo quod ipse Comes & officiales ipsius pro parte sua petebant & exigebant ab ipsis vassallis & hominibus Ecclesiæ Casertanæ subventiones & subsidia seu dona, prout & quando exigebant, & ipse Comes exigi faciebat à propriis vassallis, & hominibus ipsius civitatis Casertæ & pertinentiis ejus, seu exigere & petere poterat secundum Constitutiones & Capitula. Et super eo etiam quod ipse Comes petebat, & exigebat, seu per suos officiales peti, & exigi faciebat annuatim ab eisdem vassallis Ecclesiæ prædictæ certam quantitatem pecuniæ pro vindemiatura; quod vulgariter Scalatinum vindemiarum vocatur, prout ipse Comes per se, & officiales suos exigebat à vassallis propriis, & aliis quibuscunq; extraneis cum scalis propriis ad vindemiandum venientibus ad territorium dictæ Terræ. Et super eo quod ipse Comes, & ejus officiales pro parte ipsius nitebantur cogere & cogebant vassallos dictæ Eccl. coram se, & suis officialibus in judicio respondere, conquerentibus de eisdem de causis omnibus, prout suos proprios vassallos cogebat, & cogere poterat puniendo eos de delictis, & rixis, & aliis excessibus, prout de propriis vassallis faciebat, & super eo quod ipse Comes, & ejus officiales pro parte ipsius cogebant & cogere intendebant prædictos vassallos Ecclesiæ prædictę, seu aliquos ex eisdem gerere officia Domini Comitis Massariæ, Forestrariæ, & alia officia exercere, & eos angariando, seu gravando in iis & aliis pro eorum arbitrio voluntatis prædicti Comitis, & ejus officialibus prædicta de jure, & approbata consuetudine se facere posse, & se & suos antecessores in eodem Comitatu fuisse & esse in possessione, seu quasi exigendi, exercendi, petendi, & faciendi prædicta, & quelibet prædictorum à tempore, cujus in contrarium hominum memoria non extabat. Et vice versa dicto quondam Episcopo, hominibus, & vassallis dictæ Ecclesiæ prorsus negantibus, & asserentibus dictum Comitem, & ejus officiales prædicta, vel aliqua ex prædictis de jure vel consuetudine facere non posse, nec debere, & suos antecessores, & ipsum minime fuisse & esse tunc in possessione, vel quasi prædictorum, vel aliquorum ex eis asserentibus etiam prædicto quondam Episcopo & vassallis se gravatos fuisse & esse indebitè. Psopterea super petitione, ablatione, & receptione certorum pignorum, & certarum quantitatum pecuniæ factis dictis vassallis Ecclesiæ per officiales prædictos, & super decimis, & primitiis bonorum dictę civitatis, & ipsius Comitis, quas dicto Episcopo petenti idem Comes, & ejus officiales præstare & solvere contra justitiam denegabant, & super certis sententiis excommunicationum latis propter ea per ipsum quondam Episc. & ejus officiales ipsius Comitis, & certos vassallos ejusdem civitatis Casertæ, & Casalium ejus dantes ad prædicta, vel aliquid prędictorum consilium & favorem ipsi Comiti, vel ejus officialibus, & dum lis seu quæstio per Illustrem Domin. Regem Carolum Illustris Hierusalem & Siciliæ Regis Roberti primogenitum Ducem Calabriæ, ac ejus Vicarium Generalem Reverendum genitorem commissa esset nobilibus viris quondam Matthæo de Juvenatio militi juris civilis professori Curiæ nostræ, & Judici, & magistro Johanni de Bonamurra de Gajeta dictæ Curiæ Vicariæ Fisci Procuratori, & coram eis diversis ventilata amp. . . . acciperet causa ipsa, Comes ipse, sicut Domino placuit, exiit vita functus superstite eidem Comiti egregio Juvene quondam Francisco de la Ratta Casertæ Comite, filio & hærede universali ipsius Comitis in Comitatu, & civitate prædictis, & omnibus bonis ejus, & causis ipsis & litibus inter eundem quondam Episc. pro parte suę Ecclesiæ & vassallorum ipsius, & Domin. quondam Franciscum pupillum novennio majorem, minorem quatuordecim annis cum voluntate & authoritate magnificæ mulieris quondam Odoliriæ de Claromonte matris dicti Comitis Francisci, & viri nobilis quondam Marini de Diano militis magnæ Regiæ Curiæ magistri Rationalis Baliorum dicti Francisci, de quorum Baliatu per literas regias, ac inventario per eos confecto, & solemnitatibus debitis adimpletis per eos plenè consistis postmodum suscitatis, & certis pignoribus, seu exactionibus factis propterea per officiales D. Francisci Comitis & dictorum favore Baliorum de certis bonis mobilibus, & pecuniæ summis receptis, seu ablatis per eos ab hominibus & vassallis Eccl. memoratæ, nec non certis excommunicationum sententiis latis propterea per eundem Episcopum, & officiales ipsius contra prædictos officiales prædicti Francisci, ac nonnullos homines de Caserta, & Casalibus, & aliunde vassallis dicti Francisci Comitis, & de prædictis querelis hominum propositis coram Regia Majestate, & inter eos diutiùs altercantes; tandem Dei gratia operante, qui declarat obscura, tollit nodosa, & intellectum dat parvulis, ac communi amicorum interventorum tractatu idem quondam Episc. pro se & ipsa sua Eccl. & pro ipsis hominibus & vassallis ejusdem Eccl. filiis, liberis, hæredibus & successoribus eorum præsentibus & futuris vassallis dictæ Eccl. & dictus Franciscus Comes pupillus major novennio, minor tamen quatuordecim annis, ut prædicitur, cum authoritate, & consensu dictorum Baliorum suorum, & ipsi Balii, Baliatus nomine quo supra ex parte altera. Considerantes, quod hujusmodi causæ, lites, & controversię erant & sunt dubiæ, & ipsarum dubius erat eventus, & ex ea ambæ partes gravabantur, supplicantibus & expressè de omnibus & singulis contra usus prælibatos utentibus, & quæ uti possent, propterea in futurum inter partes easdem partes ipsæ voluntariè, absq; vi, dolo, vel circumventione aliqua ad transactionem, pactum, & concordiam subscriptam inter alia devenerunt; videlicet, quod ipse Franciscus Casertanus Comes cum autoritate dictorum Baliorum suorum & ipsi Balii nomine quo supra spontè, & legitimè renunciaverunt & cesserunt Domino Episcopo recipienti & solemniter stipulanti nomine dictæ suæ Eccl. omne jus, omnemque actionem, quod & quæ eidem Francisco Comiti, & ejus hæredibus & successoribus ejus, ac cuicunque alii, qui in futurum tenebit Comitatum prędictum competit, & competere posset in posterum in prædictis, & quolibet prædictorum, illudq; eidem Episcopo pro se suisq; successoribus, & Ecclesia sua prædicta, & eisdem vassallis præsentibus & futuris præfatæ Ecclesiæ pro se, eorum liberis, & successoribus in perpetuum remiserunt, concesserunt, & donaverunt, & propterea ad prædicta, & quodlibet prædictorum fecerunt Procuratorem in rem suam Episcopum antędictum nomine ipsorum. Et pactum eis de ulterius non petendo fecerunt, & promiserunt solemniter præfati Domini, & Balii cum authoritate, & nomine quo supra eidem Episc. recipienti, & solemniter stipulanti pro se, dicta sua Eccl. & præfatis vassallis ipsius Ecclesię filiis, liberis, hęredibus, & successoribus eorundem vassallorum nullo unquam tempore impetere, seu etiam molestare ipsum Episcopum & successores suos, ipsos vassallos, filios, liberos, hæredes & successores eorum in judicio, vel extra, su-

per

per prædictis, vel aliquo prædictorum, nec se intromittere de dictis vassallis pro bonis & rebus, quas tenebant, & tenebantur in posterum à præfata Ecclesia. hoc excepto, quod si vassalli prædictæ Ecclesiæ, vel vassalli Domini Comitis aliqua tenerent, vel tenebantur in feudum ab utroque, quod liceat ipsis Francisco, & Episcopo, hæredibus, & successoribus eorum pro prædictis bonis; tamen & aliàs prout de jure possunt exercere contra ipsos potestatem, quæ de jure proindè competeret: & ipsum Episcopum, & ejus successores, & dictam Ecclesiam permittere uti liberè prædictis hominibus & vassallis suis, & dictæ Ecclesiæ non exercendo jurisdictionem comitalem in eosdem vassallos Ecclesię, vel aliquos eorundem herędes, liberos, filios, & successores ipsorum, vel alterius eorundem in causa quacunq; vel controversia; nec jurisdictionem ipsius Episcopi, vel successorum ejus in eorundem vassallos in aliquo turbare, vel impedire, nec subventionem aliquam ab eis petere, vel exigere, etiã in casu, quo à propriis vassallis ipse Comes, vel alii pro parte sua secundum Regni constitutionem, jura & consuetudinem posset petere & exigere. Promiserunt insuper ipse Franciscus cum authoritate dictorum Baliorum, & ipsi Balii nullas operas vindemiarum, vel scalatici, seu pecuniam pro eis petere, & exigere, seu peti, & exigi facere ab eisdem vassallis filiis, liberis, hæredibus & successoribus eorundem vassallis ipsius Eccl. quibuscunque, seu aliquo eorundem, nec etiam præfatos vassallos, vel alios vassallos ipsius Ecclesiæ liberos, hæredes, & successores eorum vassallos ipsius Ecclesiæ officiales constituere, seu etiam ordinare, nec aliter eos indebitè aggravare, seu etiam angariare, hoc tamen acto & reservato inter partes easdem expressè, quod quandocumque homines, & vassalli dictæ Ecclesiæ, qui sunt, erant, vel pro tempore fuerint contra Assisiam dictæ civitatis factam, vel faciendam in terra eadem, & Casalibus per ipsum Comitem, vel suos successores, vel officiales ipsorum facere, vel in pœnam contra dictam Assisiam incidere, quod ipse Episcopus, & sui successores, vel eorum Vicarius, qui pro tempore fuerit, de iis cognoscent, & cognoscere debeant, & condemnabunt, & condemnare debeant dictos vassallos Ecclesiæ secundum formam Assisiæ antedictæ, & medietatem pœnæ dabunt, & assignabunt, dari & assignari facere teneantur, &c. debeant dicto Francisco, & ejus hæredi & successoribus, & reliquam medietatem remanere dicto Episcopo, & ejus successoribus. Et versa vice præfatus Episcopus ex causa dictæ conventionis, concordiæ, pacti, & transactionis pro se & sua Eccl. spontè, & liberè remisit, donavit, & relaxavit eidem Francisco, & Baliis cum authoritate & nomine quo supra pro eo, & suis hæredibus & successoribus omnes decimas, & primitias quascunq; dictorum præteritorum, quas recipere debebat dictus Episcopus pro præfata Ecclesia à præfato quondam Comite, & successivè à dicto Francisco, quas recipere consueverunt, & debuerunt prædecessores ejusdem Episcopi pro bonis ipsius quondam Comitis, & nunc dicti Francisci in civitate Casertæ, & Territorio ipsius, & pro quocunq; alio tempore, quo fortè præfatus quondam Comes, & ejus prædecessores in dicto Comitatu, ipseq; Franciscus Episcopis, qui pro tempore fuerunt in dicta civitate Casertana integrè, vel nullo modo præfatis Episc. pro tempore solutæ fuerunt; de quibus decimis & primitiis debitis pro retroactis tẽporibus usque in diem dictæ concordiæ per præfatum Franciscum prædecessorem Episcopo præfato & ejus prædecessoribus etiam dictæ Ecclesiæ promisit præfatus Episcopus præfatis Baliis stipulantibus nomine quo supra, & eidem Francisco cum authoritate eorum nullo unquam tempore impetere, vel etiam molestare eum, vel suos herędes, & successores pro dictis decimis, & primitiis preteritis non solutis; tamen futuras decimas, & primitias ipsi Episc. & successoribus ejus promisit solvere, prout justum fuerit in futurum. Promisit insuper præfatus Episcopus pro se & Eccl. sua, ac successoribus ejus prædictis Baliis, & Francisco stipulantibus cum authoritate, & nomine quo supra pro remissione, concessione, permutatione, transactione præfatis dare, tradere & solvere tam nomine suo, quàm Ecclesiæ & vassallorum ejusdem Ecclesiæ prælibatæ uncias auri sexaginta in certis terminis inter eos stabilitis, de quibus unciis sexaginta promiserunt prædicti Balii & Franciscus cum authoritate eorum emere certas possessiones in dicta civitate Casertæ, vel ejus territorio, quæ essent, & esse deberent, seu succederent in locum juris, quod eidem Francisco, & suis herędibus, & successoribus fortè competebat, seu competere de ejus poterat, habebat, seu habere poterat, & habere, & competere prætendebat super prædictis remissis & donatis eidem Episcopo, Ecclesiæ, & vassallis ipsius, vel aliquo prædictorum, quas possessiones, & bona emenda præfatus Franciscus pacificè & quietè habere deberet, & tenere pro se & suis hæredibus, & successoribus in perpetuum, & fructus, redditus, & proventus indè percipere, tanquam pleni, et veri domini, & patroni, non obstante quod fortè posset dici, & diceretur & probaretur quod essent emptæ de bonis Ecclesiæ, ut præfertur, prout hæc, & alia in quodam publico Instrumento exindè confecto cum observatione pœnali unciarum auri ducentarum stipulata per partes ipsas altrinsecus pro medietate, & pro reliqua medietate Regiæ Curiæ, ac renunciationibus, & clausulis opportunis, & sacramentorum appositionibus solemniter vallatæ plenius contineri dicuntur, interveniente siquidem ad præmissa assensu, & confirmatione Domini Regis Roberthi, prout patere dicitur per Regias literas exindè subsecutas; qui quidem Episcopus nomine, & pro parte dictæ suæ Ecclesiæ, & vassallorum voluit, & exhibuit in terminis supradictis integraliter & ad plenum dicto Comiti prædictas uncias auri sexaginta juxta tenorem dictorum pactorũ, prout patere asseritur per publicum Instrumentum, & extunc dicta major Ecclesia Casertana, & ejus Pręsules, qui fuerunt in illa pro tempore, nomine, & pro parte ipsius Ecclesiæ Casertanæ, & dictorum Vassallorum, dictique Vassalli ab annis quadraginta, & plus fuerunt, & nunc similiter Dominus Episcopus nomine quo supra, & ipsi Vassalli existunt in possessione, seu quasi dictarum franchitiæ & libertatis, aliorumque jurium prædictorum contentorum & declaratorum in pactis, & conventionibus supradictis conventis, & promissis per Dominum quondam Franciscum Comitem, & ejus Balios supradictos, Conqueritur tamen Episcopus ipse pro se, & quo supra nomine, quod magnificus vir Antonius de la Rattha Comes Casertæ filius & hæres D. Comitis Francisci pacisconis in Comitatu prædicto suis juribus non contentus; quinimmo contra prædictas conventiones, & pacta temerè veniens, seu venire satagens, ipsasque observare penitus contradicens, nec attendens aliàs quam grave sit Ecclesiarum jura auferre, & etiam usurpare, Præfatum Episcopum nomine quo supra, dictosque vassallos super possessione, seu quasi dictarum libertatis, & franchitiæ, aliorumque jurium contentorum, & specificè declaratorum in pactis, & conventionibus supradictis per se, Vicarios, seu Officiales & alios suo nomine turbat indebitè & multipliciter inquietat, exigendo & extorquendo indebitè à vassallis ipsius subventiones, certaque alia jura, ac trahendo eos ad Justitiam coram suis Officialibus contra tenorem, seriem, atque mentem pactorum, & conventionum prædictarum, ac libertatis, & franchitiæ contentarum in illis, nec permittendo eosdem, Episcopum nomine quo supra, & prædictos vassallos prędictarum libertatum, & franchitiæ, & aliorum jurium contentorum in pactis, & conventionibus supradictis possessione pacifica, seu quasi gaudere, non minus in Juris injuriam, quàm prædicti Episcopi nomine quo supra, præfatorumque vassallorum ejus grave præjudicium, & importabile detrimentum. Propter quod fuit pro ipsius Episcopi parte, pro se quo supra nomine à nostra majestate devotiùs supplicatum, quod provideri super hoc eis de opportuno majestatis nostrę subsidio caritate dominica dignaremur. Nos autem gravamina, & molestationes qualibet ecclesiasticis personis illatas, quas tenemur omni præsidio, auxilio defensare detestabiliter abhorrentes

nec volentes in earum juribus pati quamlibet læsionem, fidelitatis vestræ harum serie de certa nostra scientia instructi præcipiendo committimus, & mandamus expressè, quatenus ubi vobis, seu vestrum alteri de prędictis superius enarratis legitimè constiterit per privilegia, instrumenta, & cautelas, alias, & aliter, summariè de plano, sine strepitu & figura judicii, ecclesiastico exposcente favore, memoratum Episcopum nomine quo supra, dictosque vassallos ejus super possessione, seu quasi dictarum libertatum, & franchitię, aliorumque jurium contentorum, & declaratorum in pactis, & conventionibus supradictis per quondam Comitem & ejus Baltos conventis, & promissis, atque firmatis, in qua scilicet sunt, & eos esse inveneritis, quandiu ejusdem . . . . causa duraverit officiorum vestrorum temporibus, ac justi favoris prędidio, tam vos pręsentes, quam alii successivè futuri, seu locumtenentes manuteneatis, teneatis, & etiam defendatis auxiliis, consiliis, & favoribus opportunis . . . permissuris præfatum Episcopum quo supra nomine, dictosque vassallos super possessione prædicta, seu quasi per dictum Comitem, ejusque Vicarium officialem, & famulos suos molestatores, seu turbatores illicitos, quosvis alios aliquatenus de cætero molestari, opprimi, vel gravari, quinimò molestatores, seu turbatores ipsos, quod à quibuslibet de cætero inferendis molestiis, & inquietudinibus omninò desistant, dictumque Episcopum, & præfatos vassallos ejus dictarum libertatum & franchitiæ, ac aliorum jurium prædictorum pacifica possessione, seu quasi gaudere permittant per gravium impositiones pœnarum, & exactiones earum pro nostra Curia, si in eas inciderint, alioquin debita, & opportuna juris remedia, quæ expedire videritis, vos compellatis. Pecuniam verò totam, quam ex dictarum commissione pœnarum vos prædictos judiciarios forsitan contingit acquirere, ad nostram Cameram destinetis, significaturi nobis processum omnem, quem habendum duxeritis in premissis. Itaque ad nos (quod moleste ferremus) querimonia iterata non veniat, nec opus existat denuò vobis scribi. Presentes autem litteras post debitam & opportunam inspectionem earum pro cautela restitui volumus presentanti efficaciter perpetuo valituras. Datum Neapoli per nobilem Thomam de Buffalis de Messina. . . . . militem magnæ nostræ Curiæ magistrum Rationalem Locumtenentem Prothonotarium Regni Siciliæ dilectum Consiliarium, & fidelem nostrum Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo octavo. Die quinto Septembris sextæ indictionis, Regnorum nostrorum Anno6.

XIX. 19. JOANNES Casertanus Episcopus solitum servitium spopondit sacro Senatui die 9. Februar. 1395. sub Benedicto XIII. Pseudo-Pontifice, cujus partes sequebatur, ut in Actis ejusdem habetur ex libris solut. Prælatorum.

XX 20. LUDOVICUS proximè reperitur in hac Ecclesia Episcopus anno 1397.

XXI. 21. LUDOVICUM de Lando Capuanum ajunt fuisse Episcopum Casertanum ann. 1413. forte idem cum superiori.

XXII. 22. LUGERIUS aliis ROGERIUS Casertanus Episcopus obiit Martino V. ad clavum sedente anno 1415. ex lib. de exhibitis sub eodem Pontifice fol. 198.

XXIII 23. Fr. JOANNES Acrestis de Ponte Corvo Ord. Prædic. eligitur in Episcopum Casertanum ab eodem Martino V. ann. 1415. 4 Kal. Maii, ut in eodem lib. notatur; successit demortuo Lugerio.

Hic Campanam maximam conflandam curavit cum hac inscriptione.

Ave Maria gratia plena. Dominus tecum. Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Mentem sanctam spontaneam & patriæ honorem, Deo & patriæ liberationem me fecit Fr. Petrutius de Theano sub anno 1440. regnantibus Fr. Joanne Episcopo Casertano, & Joanne de Raeth Comite Casertano. Jesu Christe adjuva nos.

24. STEPHANUS de Rahn electus Casertanus anno 1450. notatur in reg. regest. Neap. cujus electio non extat in Actis Consistorialibus. XXIV

25. JOANNES anno 1453 cujus memoria extat in monumentis Capuanis, sed in Actis Consist. ejus memoria non habetur. XXV.

26. Fr. CICCHUS Ordinis Minorum à Ponte Corvo electus anno 1459. à Pio II. usque ad 1476. hanc rexit Ecclesiam; fecitque subsellia Canonicorum in Cathedrali. XXVI

27. JOANNES de Leonibus de Galluccio Capuanus, Medicus clarissimus Ferdinandi Regis, competitorem habuit Stabileon Zerillum Caleni Episcopum Casertanum civem, & patriæ dignitatem Episcopalem ambientem; prævaluit Joannes vir doctus & facundus, & ad hanc Ecclesiam promotus est defuncto Ciccho anno 1476 10. Kal. Julii. Testis fuit testamenti Francisci de Ratta Casertæ Comitis anno 1479. qui plura pro anima sua bona Cathedrali reliquit, restituitque Casalia Puccinelli, & Putei veteris ad Casertanam Ecclesiam pertinentia Visum est testamentum hoc, ad verbum hic inscribere, cum multum faciat ad ipsius Casertanæ Ecclesiæ cognitionem. XXVII.

In nomine Domini Nostri Jesu Christi. Amen.

Anno à Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo nono. Regnante Serenissimo Domino nostro Domino Ferdinando Dei gratia Rege Siciliæ, Hierusalem, & Hungariæ. Regnorum verò ejus anno vigesimo feliciter. Amen. Die decima quartamensis Martii, Indict. duodecima, in Castello Civitatis S. Agathæ intus Cameram à parte superiori Salæ magnæ dicti Castri existentem. Nos Julius de Vranuto de eadem Civitate, in ipsaque Civitate, & ejus districtu annales . . . Judex pro præsenti anno duodecimæ Indictionis. Nardus Parillus de Roccha Romana Civis ejusdem Civitatis, publicus ubiq; per totum Regnum Siciliæ Regia authoritate Notarius, & testamenti infrascripti ad hoc specialiter vocatus, & rogati; videlicet Rev. in Christo Pater Domnus Joannes de Galluccio Episcopus Casertanus, Franciscus della Rattha, Dominus Gurellus della Rattha, Petrus Sallarolus legum Doctor, Andreas Severinus, Leonardus de Aversa, Domnus Ranaldus de Casalrno de Caserta, Cobellus Vitabona, Domnus Johandes Buccalaporta de Ebulis, Jacobus Adaldi, Laurentius Lollo, Domnus Gullus Florillus, Antonius de Rabo, de Ebulo magister Jacobus Cochus, Fr. Aloysius de Neapoli, & Fr. Johandre Faragonus de S. Agatha Ordin. Minorum præsenti scripto nuncupato testamento publico, Declaramus, notum facimus & testamur ex prædicto die accersitis nobis Judice Notario & testibus supradictis ad preces & rogatum Excellentis Domini Francisci della Rattha Comitis Casertæ, S. Agathæ, &c. ipsum invenimus intus dictam Cameram in lecto jacentem, sanum in mente, rectæ loquelæ, & memoriæ existentem; qui volens testari, ut dixit, suum solemne ultimum nuncupatum in modũ qui sequitur condidit Testamentum, irritans, & annullans penitùs omne aliud Testamentum, si quod per eum hactenus appareret sub quacunque forma, & expressione verborum, etiamsi de illo esset expressa mentio facienda de verbo ad verbum. Et quia caput, & principium singuli Testamenti est hæredum Institutio. In primis dictus Dominus Comes Testator instituit sibi hæredem universalem in & super omnibus bonis suis mobilibus, & stabilibus, Burgensaticis, & feudalibus, & actionibus quibuscunque, dedictis Legatis inferius designatis, posthumum, seu posthumam ex Excellenti Domina Francisca de Guevara prægnante sua consorte, seu uxore nasciturum, seu nascituram, & casu quo Posthumus, seu Posthuma ex

dicta sua uxore non nasceretur, instituit sibi hæredes magnificas suas sorores carnales Catherinam, & Dianam della Ratta, in & super omnibus suis prædictis. Et inter cæteraalia legata, quæ fecit dictus Dominus Comes Testator in dicto suo ultimo nuncupato Testamento ad exonerandum suam conscientiam, & suorum similiter Antecessorum, & pro salute animæ suæ fecit & ordinavit subscripta legata majori Ecclesiæ Episcopatus Casertæ Casale unum, quod dicitur Pucciancello, & Casale aliud quod dicitur Puzzo vetere de pertinentiis Civitatis prædictæ, quæ dixit spectare, & pertinere ad dictam Ecclesiam ad potestatem concessam Domino Episcopo dictæ civitatis propria authoritate capiendi, & apprehendendi cum juribus, & pertinentiis omnibus pertinentibus, & spectantibus ad dicta Casalia. Item legavit Capitulo dictæ Ecclesiæ, seu Episcopatus pro annua provisione suæ Capellæ sitæ intus dictam Ecclesiam Episcopatus sub vocabulo S. Mariæ ducatos duodecim solvendos, & habendos super redditibus, quos habet dictus Dominus Comes in Civitate prædicta Casertæ secundum quod aliàs dictum Capitulum recolligere consuevit. Distributores verò hujus præsentis sui Testamenti ordinavit & fecit, ac esse voluit dictas Dominas Contissas Matrem, & uxorem suas prædictas una cum dicto Domino Magno . . . . . cum omni, qua decet potestate, &c. & dictum Testamentum dictus Dominus Testator valere voluit jure nuncupativi testamenti, etsi jure nuncupativi testamenti non valeret, seu non valebit, valere voluit jure Codicillorum, donationis, causa mortis, & cujuscunque alterius ultimæ voluntatis, quibus, seu qua melius de jure valere potest, & debet, quibus quidem legatis sic, ut prædicitur, factis per dictum Dominum Comitem Testatorem auditis, & plenè intellectis per dictum Rev. Dominum Johannem Episcopum præsentem, & nomine suæ Ecclesiæ, & Capituli præfatis intelligentur, & acceptantur statim requisivit nos prædictos Judicem, Notarium, & testes, ut de prædictis legatis spectantibus ad suam Episcopalem, & Capitulum ipsius prænominatum conficere deberemus publicum Instrumentum tam pro dictæ suæ majoris Ecclesiæ Casertanæ Episcopalis cautione, quam etiam tutela Capituli prædicti, ac sua, suorumque in dicto Episcopatu futura in perpetuum memoria. Nos enim advertentes petitiones fore, & esse justas, quia officium nostrum publicum est, & nemini possumus denegare; & quia justa petentibus non est denegandus assensus, propterea de prædictis legatis, ut prænominatis spectantibus tantùm, ac pertinentibus ad utilitatem dictæ Ecclesiæ & Capituli prælibati, hoc præsens publicum Instrumentum, quod scripsi. Ego præfatus Nardus publicus ut supra Notarius, qui prædictis omnibus pro Notario interfui, & meo solito signo signavi, ut supra, &c.

Sedit Joannes in hac Ecclesia ann. 15. & translatus deinde est ad Ecclesiam Aquilanam anno 1493. die 23. mensis Augusti.

XXVIII. 28. JOANNES BAPTISTA de Petrutiis, Neapolitanus, filius Antonelli illius, qui in quadam Villa Petruccia Theanensis ditionis, parentibus Petruccio & Petruccia olitoribus natus, unde de Petruciis cognomen accepit, propria tandem virtute, & mirabili ingenio præditus apud Ferdinandum primum Regem vir clarissimus evasit, ejusdemque Regis ab intimis consiliis fuit, ab eo divitiis, feudis, honoribusque cohonestatus, filios, quos genuit, ex Sabetta vassalla Policastri Comitissa ad dignitates & honores evexit. Franciscus primogenitus Comes fuit Carinulæ, secundus Joannes Antonius Comes Policastri evasit; tertius Joannes Baptista creatus est Archiepiscopus Tarentinus, anno 1485 Thomas Anellus ad honorem Hierosolymitanæ militiæ ex auctoritate regia vocatus, auctus est Capuano Prioratu. Quintus Severus delectus est Muranus Episcopus. In tanta rerum felicitate Antonellus beneficiorum immemor unà cum filiis variantis fortunæ miserabile exemplum posteris reliquit; etenim cum filiis, Francisco que Coppola Sarni Comite in Ferdinandum conspiravit, à quo diro carceri cum aliis mancipatus, ingrati animi pœnas luit, Capitali sententia damnatus; parique pœna ejus filii, Comesque Sarni anno 1478. una die honoribus, divitiis, filiisque orbatus est, ut ex ejus ævi Scriptoribus narrat eruditus noster amicus Camillus Tutinus de fortunæ varietate. Iis miseriis superstes fuit Jo: Baptista tertiogenitus tunc Tarentinus Archiepiscopus conjurationis ignarus, qui tamen jussus est Tarentinam Ecclesiam dimittere, accepto titulo pro ea Madicensis Archiepiscopatus anno 1489. Factusque est Aprutinus Episcopus, quo munere se absolvit anno 1493 & ad hanc Casertanam Ecclesiam translatus est eodem anno die 18. Octobris. Præfuit in ea eximiè quidem, & magna sui nominis fama ad annum usque 1514 quo è vivis exemptus est, familiæ suæ postremus. Sunt qui scribant, Antonellum Senis in Etruria ex nobili, vetustaque familia Petruccia natum, posterosque ejus Theatæ in Aprutio Civitate Petrutiam familiam disseminavisse, quam nostro ævo extinctam narrant ex cœnotaphio, quod Camilla Valeriana sibi postrema Antonello abavo, filiis, nepotibusque ejus in Ecclesia S. Andreæ posuit: sed revera hallucinati sunt, cum lippis; & tonsoribus constet Antonellum obscuris parentibus olitoribus apud Theanum natum, vel ex ipsa Petruccia Villa, vel Petruccio patre, matreque Petruccia, de Petrucciis cognominatum fuisse, ut Pontanus, Camillus Portius, Tristanusque Caracciolus, qui de conjuratione Regni baronum in Ferdinandum Regem scribunt.

(„ *Fuit Jo: Baptista vir doctus, & probus, B.*
„ *Jacobi de Marchia Ordinis Minorum amicissimus,*
„ *cujus vitam heroico carmine descripsit, quam*
„ *postea typis Lugdunensibus edi curavit P. Wud-*
„ *dingus.*)

29. JO. BAPTISTA Boncianniusa, nobilis Florentinus, Utriusq; Signat. Refer. domesticusque Prælatus Leonis X. Pontificis, à quo adlectus est Episcopus Casertanus die 3. Octobris 1514. vir probus, qui sub eodem, Lateranensi Concilio interfuit, pluribusque muneribus functus, sub Clemente VII. Datarius, & Commissarius votu à primis Clericis Regularibus, quos Theatinos vocant in Vaticana Basilica emissa Pontificis nomine excepit anno 1524. die 14. Septembris. Sequenti vero fractam Campanam maximam anno 1525. 21. Novembris hora 17. reficiendam eodem anno curavit fusoribus Pino pictore & Vito Germano Siculis, addita est in inscriptione, XXIX

a Hujus meminit apud Borellum in memoriis PP. Barnabitarum p. 8 Mandos.

Michael Archangele intercede pro populo Dei,
Jesu Christe adjuva nos.

Ponderi, erat ter decies centum quinquaginta rotolorum. Cathedralis Canonicorum præbendas ad certum optimum ordinem reduxit, ac perpetuo decreto posteris commendavit, ut ex sequenti scripto licet colligere.

Joannes Baptista miseratione divina Episcopus

Ca-

Casertanensis U.J.D. Sanctissimi in Christo Patris, Domini Clementis divina providentia Papæ Septimi Referendarius, & Prælatus domesticus.

Universis & singulis præsentes litteras, quas perpetuo valere intendimus inspecturis, salutem, & sinceram in Domino Charitatem.

Commissum nobis ab Apost. Sede Ecclesiæ Casertanæ, cui præesse dignoscimur, pastorale officium, mentem nostram excitat, invitat & inducit, ut per nostræ operationis studium Ecclesia ipsa, ac personæ in ea divino cultui mancipatę prosperè & salubriter dirigantur. Hinc est, quod nos considerantes, quod in dicta Ecclesia nonnullæ majores, seu pinguiores, & alię minores, seu minus pingues prębendę fore noscuntur, ac dignum & rationi congruum censentes, ut personis ejusdem Ecclesię, quę illi diutius in divinis servierunt, ut in eorum indigentiis uberior succedat provisio sincerè exoptantes, ut in dicta Ecclesia debitus ordo servetur authoritate nostra ordinaria Dilectorum nobis in Christo Capituli dictę Ecclesię ad hoc accedente consensu. Tenore pręsentium statuimus, & ordinamus, quod de cętero perpetuis futuris temporibus occurrentibus alicujus, seu aliquarum prębendę, seu prębendarum dictę Ecclesię per cessum, vel decessum, seu quamvis aliam dimissionem alicujus, seu aliquorum ejusdem Ecclesię Canonici, seu Canonicorum, illam, seu illas pro tempore obtinentium, seu alia quavis vacatione Canonici ejusdem Ecclesię, in receptione seniores, seu antiquiores in Civitate Casertana residentes, & eidem Ecclesię in divinis actu deservientes dumtaxat prębendas ipsas sic pro tempore vacantes inter ordinem receptionis eorum gradatim, & successivè dimissis prębendis per eos obtentis infra teidanm à die vacationis prębendarum earundem computandarum optari possint, & prębenda, quę in optata remanserit Canonico noviter recipiendo cedat. Decernentes & eadem authoritate mandantes, & statuta, & ordinationem nostra hujusmodi in prębendis, non autem in dignitatibus & officiis declarata perpetuis futuris temporibus servanda fore non obstantibus aliis dictæ Ecclesię statutis, & consuetudinibus, & juramento confirmatione Apostolica roboratis, cęterisque contrariis quibuscunque. In quarum omnium fidem & testimonium pręmissorum pręsentes nostras litteras manu propria subscriptas exinde fieri per Secretarium nostrum cum sigilli nostri appensione etiam subscribi fecimus.

Datum Romę in Palatio Apostolico sub anno à Nativitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, Indict. quinta die vero 20. mensis Martii, Pontificatus prędicti Domini nostri Papæ anno nono.

Joannes Baptista Episcopus manu propria.

Obiit Romæ Joannes Baptista anno 1532. Clementis VII. ob singulares animi dotes inter cæteros familiares charissimus. Hujus meminit Landinus in Comment. Dantis Poetæ, ubi & memorat Gasparem Boncianum Jo. Baptistę consanguineum, virum in Repub. Florentina clarissimum, Joannæ Reginæ Neapol. eximiè charum, intimumq; à consiliis, a qua S. Agathæ, Licceti, Montis acuti, Asculi & Trenseveri feuda nobilissima accepit, administratorque Regni unà cum aliis plurimis proceribus constitutus est. Protulit hæc familia alios & toga, & sago viros claros, nostrisque temporibus Franciscum Archiepiscopum Pisanum, de quo supra tom. 3. in ejus Urbis Archipræsulum serie. Hanc familiam à quodam Guidone Francigena inter Barones Caroli Magni primarios, Florentiam traductam fuisse narrat Petrus Monaldus in descriptione ejusdem gentis nobilissimæ.

XXX 30. PETRUS Lambertus, Allobrox Correctoris majoris justitiæ Præfectus, & Referendarius Apostolicus, à Clemente VII. sublectus est Casertanus Episcopus die 10. Febr. 1533. In Cathedrali erexit Decanatum, & à Paulo III. confirmandum curavit. Præfuit annis octo, Romæ decessit anno 1541. sepultus est in Liberiana Basilica, ubi sub quiescentis Episcopi effigie, & insigniis in marmore sculptis legitur insceiptio.

Petro Lamberto Allobrogi Præsuli Casertano, vitæ innocentiss. viro principalibus libellis litterarum referendis, formandis, castigandis præposito bene de omnibus merito.

31. HIERONYMUS Verallus *a*, Romanus, Bertinorii Episcopus, ad hanc Casertanam Ecclesiam translatus die 4. Octob. 1541. Sedit annos 3. evasitque Archiepiscopus Rossanensis in Calabria, & S.R.E Cardinalis, de quo alibi. XXXI

a De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 735.

32. HIERONYMUS Dandinus *b*, Cesenas genere & doctrina clarus, ex Protonotario Apostolico, intimoque Pauli III. à secretis die 14. Novemb. 1544. electus est Casertanus Episcopus. Absens hanc rexit Ecclesiam an. 2. ad Imolensem translatus est anno 1546. sub Julio III. evasit S.R.E. Card. de quo vide tom. 2. nostrum in serie Imolensium Præsulum ubi typographi errorem corrige, qui pro Casertanensi Episcopo, Cassanensem impressit. De David Soano Episcopo in 2. tom. egimus, quem ex hac nobili Dandina gente fuisse scribit noster Abbas Antonius Libanorus in vita ejusdem ad Herculem Daudinum Comitem. XXXII.

b De hoc pariter Ciaconius t. 3. col. 7[illegible]

33. MARTIUS Cerboninus, Romanus, celebris Jurisconsultus, cum vix vigesimum septimum annum attigisset, Casertano Sacerdotio condecoratus est à Paulo III. die 27. Maji anno 1546. Sedit annis tribus, & florenti ætate Romæ extinctus an. 1549. maximum de se desiderium reliquit. XXXIII.

34. BERNARDINUS Cardinalis Maffæus *c* factus est hujus Ecclesiæ commendatarius & administrator die 7. Junii 1549. XXXIV.

c De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 737.

35. FEDERICUS Cæsius *d* Cardinalis ex cessione Maffæi commendatum habuit Casertanum Episcopatum die 9. Novemb. 1549. quem dimisit anno 1552. XXXV.

d De eo Ciacon. Oldoini t. 3. col. 791.

36. ANTONIUS Bernardus Mirandulanus, doctissimus vir, summusque Philosophus, sub Julio III. hanc obtinuit Cathedram die 12. Feb. 1552. Sed cum regendæ Ecclesiæ parum aptus esset, consultè ac liberè se abdicavit à sua inauguratione anno secundo, & in patriam secedens cum Aristotele, quod superfuit, vitæ tempus teruit, scripsitque in ejusdem Rhetoricam nobile commentarium, quod ejus nepos Annibal publici juris fecit, & Ferdinando I. Magno Etruriæ III. Duci inscripsit. In patria excessit Antonius anno 1565. & in choro Majoris Ecclesiæ sepultus est, ubi hæc inscriptio. XXXVI.

D. O. M.

Antonio Bernardo Mirandulano Joseph Bernardus pronepos P.I. Vixit ann. LXII. M. III. Obiit ann. MDLXV. XIII. Kal. Julii.

37. AGA-

A

XX XVII. 37. **AGAPITUS** Bellhomus, Romanus, Camerae Apostolicae Clericus, electus est Episcopus die 5. Decemb. 1554. Interfuit Tridentino Concilio, B
avaritia notatus à Santorio in lib. de Casertanis Comitibus. Castra Puteanelli, e Pontis-Veteris abalienavit non parvo suae Ecclesiae damno; Catholicae tamen veritatis acerrimus vindex fuit. Sub Sixto V. coadjutorem eum spe futurae successionis habuit Marium Bellhomum nepotem suum Episcopum Bethlehemitanum electum 1585. die 23. Septemb. ante patruum Casertae defunctum & humatum apud Capuccinos fratres. Agapitus anno praesulatus sui quadragesimo occubuit, salutis vero 1594. in Cathedrali humatur. („ *Extat ad eum Epistola Hippolyti Cardinalis Estensis, digna siquidem, quae in tomo Epistolarum principum legatur: & de ea agit Ciaconianum opus in vita ejusdem Hippolyti.*)

XX VIII. 38. **BENEDICTUM** Mandinam *a*, Melphitanum, olim celebrem Neapolitani fori causidicum, („ *virum quidem probum, & in omnibus charitatis operibus in sodalitio Ss. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium, cui nomen dederat, exercitum*) tunc inter Clericos Regulares vitae innocentissimae sacerdotem, invitum ad Casertanum C
Episcopatum traduxit Clemens VIII. die ultima Januarii 1594. paulo post in Germaniam ad Rodulphum Caesarem, ad Poloniae Regem Sigismundum, aliosque Germaniae Principes Nuntium misit, ut illos inter se dissidentes conciliaret, & contra Turcas solemni foedere in Christi nomine inflammaret. Varsaviae in Principum conventu orationem habuit luculentissimam de ineundo foedere adversus communem hostem, quae Cracoviae excusa est, summéque laudata. Legatione bene obita ad Curiam rediit; à Clemente benignè receptus, ad Ecclesiam suam quantocyus licuit properavit, cujus gregem nunquam nisi gravissimis distrahentibus curis deseruit. Praecipua ejus cura fuit Cleri religio, & reformatio; egenis, infirmis, pupillis, viduisque profusa liberalitate summaque charitate opem ferre, sacerdotia, proventuique Ecclesiasticos non nisi bonis, ac piis viris destinare, vectigalia suae Ecclesiae adaugere, ut profusius in pauperes dispen- D
derentur, ac demum omnia peragere, quae bonum Pastorem decerent. Haec fuit in Episcopatu Mandinae vita, quam cum ad annum protraxisset 1604. Episcopatus sui decimo, Neapoli, ubi tunc illius Ecclesiae, Clementis Papae jussu, vices gerebat, in Coenobio sui Ord. S. Mariae Angelorum quievit in Domino, sepultusque est in ejus Ecclesiae coemeterio: cujus vitam descripsit Silos lib. 2. & 4. Hist. Cleric. Regul.

a Ejus vitam descripsit Silos in hist. Cleric. Regul. par. 2. & 3. *Mandos.*

39. Fr. **DEODATUS** Gentilis *b*, nobilis Januensis, Ord. Praedicatorum, ex Commissario S. Officii successit Mandinae die 9. Julii 1604. sub Paul V. in Regno Neapolitano functus est Nuncii mun re. Neapoli mortalitatem explevit anno 1616. jac in Ecclesia S. Catharinae de Formello, honorific tumulo, & inscriptione.

Fratri Deodato Gentili patria Januensi genere nobili, professione instituti S. Dominici, acri ingenio praedito & candidis, & doctissimis moribus ornato, summo Philosopho, & eximio Theologo in gubernandis suae religionis Coenobiis, quibus quam plurimis praefuit, singularis prudentiae, & administrando sanctae Inquisitionis officio mirae constantiae, & spectatae probitatis viro, Pontificibus Maximis Clementi VIII. & Paulo V. apprimè charo, ab altero Episcopatu Casertanensi insignito, & ab altero toti Regni Neapolitani Nunciatu decorato, à vivis intempestivè erepto ad majora properanti, annum suae aetatis LVIII. agenti. Fr. Vincentius Zuccharinus Eugubinus ejusdem Ord moerens effigiem hanc memoriae & grati animi erigendam curavit. An. MDCXIX.

40. **ANTONIUS** Diaz, nobilis Romanus, d 12. *c* Maji 1616. delectus est Episcopus, & Sac Congregationis Episcoporum ac Regularium à S erectis; deinde Neapoli Apostolicus Nuncius fu Casertanam Ecclesiam resignavit Urbano VIII. dente anno 1626.

41. Fr. **JOSEPH** à Cornea, Ordinis Praedica rum Ducis Castellionis de bren germanus frater, probus & doctus Casertanam evasit ad sedem 28. *d* Maji 1626. quam cum annis 11. rexisset, Squillacensem in Calabria translatus est, inde Urbevetanam sub Alexandro VII. Pont. M. quam summa religione pergit administrare.

42. **FABRITIUS** Suardus, Neapolitanus, antea Lucerinus Episcopus fuerat, ad hanc Ecc siam translatus est die 9. Febr. 1637. vix elapso a mortuus est.

43. **ANTONIUS** Riccinllus Cusentinus (Epi

(1) Teste Carthario in Athenaeo Romano p. 252. MS apud me, non Consentinus; cum in suis editis monumentis Roblimensem, & patria Rheginensem se inscribat. Eleganti elogio celebratur ab eodem Carthario. *Mandosius.*

Episcopus Umbriaticeosis, huc translatus ab Urbano VIII. die 7. Febr. 1639. sopremus fuit Regni Neapolitani Inquisitor, ac tandem Archiepiscopus Cuseotinus, vir monumentis suis clarus, de quo alibi.

XLIV 44. BRUNORUS Sclamanna, nobilis Interamnensia, ex Episcopo Lucerino, ad hanc Casertanam Ecclesiam translatus est die 10. Martii 1642. Excessit anno 1646. ejus cum laude meminit Franciscus Angelonus in Hist. Interamneosi.

XLV. 45. BARTHOLOMÆUS Criscomus, nobilis Neapolitanus, utriusque Signat. Referendar. ab Innocentio X. ex Umbriaticensi Episcopo ad hanc Ecclesiam translatus est die 6. Maji 1647. etenim cum Umbriaticeosem perbelle administraret Episcopatum, contigit in Cathacensi citerioris Calabriæ urbe quædam Judaizantium secta jam diu disseminata. Cum jam occoltissime altas radices egisset, ex vicinis Episcopis ad eam funditus evellendam inventus est nemo magis idonens quam Umbriaticensis Episcopus, cui à Sancti officii Patribus munus demandatum est. Eò igitur accedeote Criscono ingentis animi viro, ita prudenter, celeriterque munus sibi demandatum adimplevit, ut sectam illam spatio fere centum annorum propagatam aperuerit, fugaverit, ac dissipaverit: quamobrem apud Innocentium X. Pontificem, Eminentissimosque Patres fidei quæsitores ob ejus nominis famam, ac in laboris præmium, relicta Umbriaticeosi, Casertanam accepit Ecclesiam, quam hactenus eximie administrat, cujus modestia haud sinit me in suis laudibus longius progredi. Plurimum illi debemus, cum in scribenda antecessorum suorum serie non parum juverit nostram qualemcumque industriam. Vivit, diuque vivat dignissimus Præsul Ecclesiæ suæ decus & ornamentum.

A D D I T I O.

(„ *Episcopale Palatium vulgò*, la Cavallerizza, *novo à fundamentis excitato opere perfecit. Mortalitatem tandem in gentilitia Domo explevit & ipse Neapoli die 16. Aprilis 1660. sepultusque fuit in Divi Francisci monialium.*

XLVI „ JOANNES BAPTISTA *Ventrilia, Capuanus, U.J.D., Canonicus Primicerius majoris Ecclesiæ suæ patriæ, & Vicarius Generalis sui Archiepiscopi Cardinalis Camilli Melzii, ob vitæ integritatem, doctrinam, ac miram in rebus agendis dexteritatem ab Alex. VII. Summo Pontifice motu proprio per Cardinalem Conradum Datarium Romam accitus anno 1660. die 20. Septembris hanc Ecclesiam ultrò oblatam regendam suscepit. In ipsa Congregationes casuum moralium instituit, quibus ipse sæpissimè intererat, & in quibus more PP. Congregationis oratorii, in qua ipse juventutem suam transegerat, familiares de re sacra sermones inferebat. Dumque Ecclesiam suam spiritualiter, & materialiter exornare meditatur, vix diligentissima diœcesis visitatione peracta, die 23. Decembris 1662. Præsul vitæ sanctissimæ obiit in propria, in qua natus erat, domo in Capuano vico vulgò,* Il Casal delle Corti, *sua hærede instituta Ecclesia, quam ibi ipse construxerat. Sepultus autem fuit in æde Minorum Capuccinorum Capuæ. Typis dedit duo volumina, primum, cui titulus: Practica Tribunalium Ecclesiasticorum; alterum de potestate Archiepiscopi. Decisiones Curiæ Archiepiscopalis Capuanæ, & sermones Pastorales pro singulis anni festis diebus edere parabat, quod morte interceptus non potuit.*

„ JOSEPH *de Auxilio, Neapolitanus, majoris Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus, ab Alexandro VII. Ventrilia successor datus 2. Julii 1663. possessionem initi suæ Ecclesiæ die prima Septembris ejusdem anni. Singulis annis diœcesim integram visitavit, omnium necessitatibus prospexit semper; Ecclesiam, quam Episcopus Brunorus Sciamanna ædificare inceperat, ipse perfecit, illamque Divo Januario dicatam voluit, dotavitque annuis redditibus, ut unus in ea saltem Sacerdos singulis festis diebus rem sacram faceret. E vivis abiit Neapoli die 28. Julii 1668. ibique sepultus magna, & quidem integerrimæ vitæ fama.* XL VII.

„ Fr. BONAVENTURA *Caballus illi successit, Præsul undequaque clarissimus. Si generis qualitatem consideras, sua gens, quæ in Regno Neapolitano primaria nobilitate fruitur, ab illa derivat Caballa antiquissima Veneta Patritia, quæ adhuc in illa floret Republica. Pater illi Joannes Franciscus, Mater Catarina Tocco Nobilissima Tropiensis ex antiquis Epiri, Ætoliæ, & Acarnaniæ in Græcia Despotis. Si naturæ, ac fortunæ bona rependis, dixisse sufficiat, utraque suos in eum thesauros effuderunt. Si gratiæ, hæc, quæ suum omninò voluit, suis donis superabundè cumulavit, adeò ut cum & animi, corporisque dotibus, suorum, imò omnium sibi amores conciliasset. Unum ipsum ad perpetuandam familiam sui genitores destinaverant; quod ubi rescivit Joannes Baptista (hoc illi nomen in lustrali fonte fuerat inditum) se nonnisi prodigiosè natum, uni prodigiorum authori litandum esse pronunciavit: à quo sancto proposito dum mater omnimodè removere studet, sub ruinis Terræmotuum, qui Calabriam anno 1637. devastarunt, oppressa occubuit. Quare Joannes Baptista asperum illicò vivendi genus inter Fratres Minores Observantes D. Francisci audiens Bonaventura, asperius etiam inter eosdem, sed quos vocant Reformatos, amplexus deindè fuit. Neapoli, Romæ, & Bononiæ scientiarum stadium cucurrit, in quibus adeò excelluit, ut in omnibus semper palmam retulerit, illasque ex Cathedra docuerit. Miram habuit in dicendo vim, ut nobiliora Europæ pulpita summo sibi decori adscripserint ab illo calcari. Neapolis in sua æde Principe, Roma in sacello Pontificio, Veneta Respublica declamantem omnibus etiam studiis audire voluit, illumque non modò veluti filium materni prorsus amoris significatione non dubia, sed quasi regio excepit more. Munera insuper generosa, quæ recusarat, ipso inscio, Amantheam usque ad suos transmisit, & præcipuè Matrona quædam de Caballa gente, quæ illum in paucis summa veneratione prosequebatur. Piissimus Imperator Leopoldus I. glor. mem. non nisi ad illum legationem Nobilium Virorum honoris ergo transmisit, ut impendio Cæsareo, uti cum magnis Principibus fieri assolet, Viennam usque deduceretur. Summo ibi loco habitus fuit ab omnibus Aulæ proceribus, in qua Italicè, ac Latinè communi semper plausu peroravit. Cum pretiosa munera à Cæsare oblata, constantissimè, ut suus mos erat, recusasset, quippè nullam à suis Evangelicis laboribus temporalem unquam retributionem voluit, idem Cæsar Amantheam usque transmittenda curavit cum lemmate in quibusdam operibus argenteis magni valoris, ac mira arte perfectis.* Ex munificentia Cæsaris erga D. Leonardum Caballum fratrem R.P. Bonaventuræ Caballi. XL VIII.

„ *Tot, tantisque fatiscentem meritis suus ordo Commissarium Generalem bis renunciavit, plaudente Roma, quæ ob vitæ probitatem, & omnige-*

„ *nam*

nam Ecclesiasticam doctrinam pro pueco galero ornandum tri quampe imò censebat. Sed hæc publica vota in mitra posteà Casertana desioeuerunt, quam ipse intrepidè semper recusavit, non quidem, ut suo imparem merito, sed quia suis imparem viribus, adeò de se humillimè sentiebat; qui à dignitatibus alienum semper gesserat animum, illam tamen Pontificio accedente iterato præcepto, coactus accipere die 12. Februarii 1669. cum primùm fuisset electus die 10. Decembris 1668. Episcopus itaque renunciatus, nec suum vivendi genus, nec asperas vestes subtilioribus umquam immutavit, easdem mortificationes, abstinentias, quadragesimas, jejunia, macerationes, pœnitentias, quas dum Monachus, nunc & Episcopus peragebat Cleri mores componere, Religionem amplificare, vitia rescindere, pietatem protendere prima illi cura fuit. Diœcesim quotannis diligentissimè invisebat, omnium factus illius Ecclesiarum, & personarum sollicitudo illis omnibus attentissimè prospiciens, ac si una prorsus ædes, una foret persona, non multæ. Principis templum restauravit, illius fenestras prisco more nimis arctas, ut lucidior, ac lætior foret interior ipsius facies, prolatavit, uniformesque reddidit, vitrisque illas pulcherrimo ordine dispositis exornavit. Sacrarium sacra, & pretiosa supellectili dicavit. Sacellum Ss. Crucifixi, ubi nunc venerabile Altaris Sacramentum asservatur, auro largissimè profuso incrustavit. Synodum, constitutionibus Episcopi Scramannæ alias addendo, bis coegit. Verè pater pauperum, illorum omnibus indigentiis semper præsto fuit. Cum aliquando nihil haberet erogandum, propriis se vestibus spoliabat, ut Christum in suis pauperibus nudum operiret. Honestis puellabus semper dotem, egente mendicare erubescentibus clam, & sæpè propriis manibus stipem largiebatur. Ob infirmitatem, aut senium, victum sibi proprio labore comparare impotentibus numquam defuit, licet suus Episcopalis census mille scutorum pensioni fuerit obnoxius, quorum centum, quæ debebantur Carolo Cardinali Caerafæ Episcopo Aversano sciens idem Eminentissimus Princeps, qua meliori forte per manus Episcopi Caballi fruerentur, illi semper benignissimè indulsit. In sua diœcesi conciones semper habuit, & licet dicendi gratia, ut supra visum, mirè polleret, inculpatæ potiùs vitæ perpetuo tenore suam plebem Deo lucratus fuit, ipsos Patritios, ipsosque Dynastas mansuetos, humiles, Ecclesiæ veluti famulos sua sanctitate reddidit. Illum omnes ut verè Patrem venerabantur, illum in omnibus consulebant, & licet aliquando Episcopi opinio suæ non arrideret, ultrò libensque illi acquiescebant, hac sola firmissima ratione moti, quia ita Episcopo visum, obedientiæ meritum coronante Domino, quia semper illis omnia juxta Episcopi oraculum eveniebant. Etiam Episcopus in quacumque celebri Ecclesiastica sollemnitate, & præcipuè Neapolim accersebatur, ut Panegyricas orationes recitaret. Gratissimus ille Neapolitanus ordo, cum benè sciret Casertanum Præsulem nec potum frigidæ pro suis umquam laboribus accepisse, Venetæ Reipublicæ, Augustissimi Leopoldi imitatus exempla, clanculum opus grande argenteum cum Civitatis insignis, & epigraphe ad illius Germanum D. Leonardum dono misit. Calculi dolore correptus anno 1689. in palatio Episcopali, quò venerat festum Corporis Domini celebraturus, ibi in eodem festo munitus omnibus Ecclesiæ Sacramentis super una culcitula paleis fulta inter lachrymas suorum diœcesanorum, qui in suum cubiculum accedentes, ac recedentes convenerant ferè omnes, ultimam ab eo benedictionem, ultimos salutares monitus accepturi, verè sanctus, ut publica vox fuit, verè pauperrimus die 10. Junii expiravit, omnibus sui desiderium relinquens, & præcipuè suæ diœcesi, suo ordini, toti quinimmo Italiæ, & Europæ, quò fama suæ probitatis æquè, ac doctrinæ pervenerat. Testari ob notoriam paupertatem non potuit, imò cùm, ut egestati, ac præsertim verecundæ obviam iret, ære alieno obstrictus esset, Apostolica Camera post ejus obitum solvit, omnes tamen divites reliquit suarum exemplo virtutum, quæ in ipso heroicè effulserunt. Suum Cadaver humatum voluit in Divæ Luciæ suorum PP. Reformatorum Divi Francisci in communi sepulcro, & in illo propriè loculo, in quo paucis antè annis sepultus fuerat suus usque ad mortem Socius Fr. Gabriel de Aciano Laicus sui ordinis Reformati. Die Veneris à suis fratribus in sui conventus Ecclesia elatus fuit; Sabbato autem sequenti Capitulum, & Clerus Casertanus in eadem Ecclesia illi justa persolvit, ut etiam illic singulæ religiosæ familiæ potius flendo, quàm canendo, adstante omni populo, & præcipuè pauperibus, qui numquam illi manus, ac pedes osculari cessarunt, nisi quando per vim ex eorum conspectu ereptus fuit. Ad perpetuam autem tanti Præsulis memoriam hanc voluit incidi epigraphen vivens hodie feliciter Episcopus Schinosi.

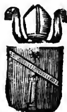
Frater Bonaventura Caballus Nobili
Genere Amantheæ in Calabria natus
Ordinis sui Minorum scilicet strictioris
Observantiæ ius, decus, bisque in Urbe
Generalis Commissarius ob mirabilem
in concionando vim in magno apud Italos, in magno apud exteros præcipuèque
apud Leopoldum Cæsarem numero habitus, à Clemente IX. Episcopus renunciatus Casertanus, ita erga se, & gregem
se gessit, ut ad præscriptam à D. Paulo
Pastoris formam, nihil ipsi addendum,
aut demendum visum sit. Maximèque
conspicuus pietate in Deum, amore in
subditos, misericordia in pauperes, obiit
anno salutis 1689., ætatis 70. Præfuit 24.
Viro incomparabili, & optimè merito
Josephus Schinosi Ecclesiæ Casertanæ
Episcopus hoc monumentum fieri curavit Anno Domini MDCC.

Suas conciones licèt prælo dignas nullatenus publici juris esse voluit, adeò illas utpotè suas parvifaciebat. Quædam Panegyricæ orationes ab ipso extortæ, ipso vel nesciente, vel reluctante impressæ fuerunt. Scripsit anno 1653. nonnisi supremi Hierarchæ jussu vitam B. Nicolai Albergati Episcopi Bononiensis, & S.R.E. Cardinalis summo Reipublicæ litterariæ plausu, & Eminentiss. Albergati tunc viventis.

HIPPOLYTUS *Berarduccius, Patritius Vigiliensis, professione vitæ Benedictinus, Congregationis Sanctæ Justinæ de Patavio, optimus Theologus, scholasticus, & moralis, vitæ exemplaritate conspicuus, ex Abbate Monasterii Sancti Laurentii de Aversa huic Casertanæ Ecclesiæ ab Alexandro VII die 3. Junii 1690. præficitur. Unicum illi studium Prædecessoris inhærere vestigiis, clerum colere, pauperes juvare, Ecclesiasticam immunitatem tueri, diœcesim invisere, si qui irrepserant post mortem Caballi, abusus tollere, Episcopi partes omnes ad amussim implere. Pecuniam non modicam congessit pro renovando principe templo, quod ultimo interceptus morbo, successori perficiendum reliquit. Post vitam religiosam verè, & exemplarem armatus omnibus Ecclesiæ Sacramentis obiit die 25. Septembris anno 1695. ætatis suæ 82. Suum mortale sepultum voluit in Pascia, in vico suæ Diœcesis, quibus Sanctus Benedictus sui ordinis institutor, titulum, nomenque dat, ibique Capitulum, & Clerus Casertæ ultima illi officia persolvit. Hoc autem epitaphio ipsius sepulchrum loqui voluit vivens illius successor Joseph Schinosi.* XLIX

Hip-

Hippolyto Berarducci Vigilienſi Abba-
ti Caſſinenſi Epiſcopo Caſertano, qui
Nobilitatem, Vetuſtatemque generis
magna eruditione, magnoque ingenio
cumulavit, qui genus, ingeniumque vi-
tæ octogenariæ integritate coronavit,
Joſephus Schinoſi Epiſcopus Caſerta-
nus, Nicolaus Antonius Natale Archi-
presbyter, & Dominicus Ricciardi Te-
ſtamentarii executores lapidem hunc
amicitiæ teſtem poſuerunt hic, ubi ipſius
ex ſuprema voluntate oſſa conduntur,
& bis in hebdomada ex quingentorum
aureorum legato ad animæ ſuffragium
ſacrificatur anno Domini
MDCXCVI.

L. *Berarduccio Vigilienſi alter Vigilienſis in Præſulatu ſucceſſit* JOSEPH *nomine, qui licet Vigiliis natus, gente autem eſt Schinoſi Patritia Tranenſi, origine tamen Conſentina, quare in utraque clariſſima urbe inter primas in Senatorio ordine recenſetur. Pater illi fuit Joannes, Mater Iſabella ex illa nobiliſſima in Hiſpaniis gente Silos, quæ cum Italiam tenuit, ob conſanguinitates contractas, & feuda in Peucetiis comparata, Butunti reſedit. A teneris annis Eccleſiaſticæ militiæ ſe conſcripſit, exemplum ſequutus ſui germani natu majoris Franciſci, qui Societati Jeſu nomen dederat, in qua adhuc vivit pietate, litteris, omnique Eccleſiaſtica ſcientia ornatiſſimus, author hiſtoriæ luculento ſtylo conſcriptæ ſuæ Societatis in Provincia Neapolitana, cujus duæ partes typis uſque adhuc commiſſæ ſunt. Joſeph itaque, cum jam eſſet humanioribus litteris perabundè inſtructus, ſeverioribus diſciplinis adjecit animum eo felici eventu, ut brevi in illis laureatus eſſe meruerit. Innocentius XII., ad quem fama probitatis, ac doctrinæ Joſephi pervenerat, ipſum nil tale cogitantem Archipresbyterali Terlitii mitra, ad quam multi etiam ætate maturiores non mediocri niſu adſpiraverant, ultrò cohoneſtavit, quando nec adhuc inſignia obtinuerat, & Caſertana Epiſcopali ultrò etiam ornatum voluit. Conſecratus itaque Epiſcopus menſe Februario 1696. poſſeſſionem iniit ſuæ Eccleſiæ Martio ejuſdem anni. Nulla mora interpoſita in cleri reformatione totus fuit, ac præcipuè in inſtaurando ſeminario nervos omnes intendit, domus ampliatione, Bibliothecæ erectione, quam continuò libris pro alumnis inſtruendis locupletat, redditnum adjectione, magiſtrorum delectu, adeò ut in illo impræſentiarum ſexaginta, & ampliùs juvenes Epiſcopali cenſu educentur, pietate, & omnibus Eccleſiaſticis imbuuntur diſciplinis, maximo Caſertanæ diœceſis, & aliorum conterminorum oppidorum emolumento. Synodum diœceſanam coegit, in qua conſtitutiones ſancivit apprimè ſalutares. Honeſtati puellarum ſemper invigilat, do-*

A *tes illis erogando. Peculiaribus obſequiis tutelarem ſuum Angelorum Principem Divum Michaelem proſequutur, ſiquidem à feſto illius dedicationis uſque ad illud Apparitionis ejuſdem ſuprà reliquas quotidianas, & largas quidem Eleæmoſynas, quatuor in qualibet hebdomada diebus pauperibus omnibus Caſertam confluentibus in honorem Cæleſtium Ducis exercituum in cœnaculo ritè inſtructo victum ſuppeditat. Aſceterium pro ſacris Virginibus ſub Divi Dominici regula in loco, vulgò* la Torre, *magno quidem impendio excitavit. Palatium pro Epiſcopis Magdaloni erexit, ut in ſuncta viſitatione, quæ non mediocre tempus requirit, propriæ reſidentiæ locum haberent. Publicam, ut illam Brancaciorum Neapoli, Bibliothecam Caſertæ aperire jam diu meditatur, pro qua multos jam codices, multa quotidiè comparat volumina, ne quis deinceps inſcitiam, librorum defectu poſſet excuſare. Quinquaginta ferè aureorum millia in ædificiis uſque adhuc impendit, princeps*
B *templum renovando, picturis ornando, ſacra ſupellectili, argenteiſque operibus ditando, corrogatis etiam in idipſum quinque ſcutorum millibus, quæ ſuus præceſſor Berarduccius reliquerat, multaque alia vel reſtauravit, vel condidit, ut è ſequentibus inſcriptionibus.*

In Cavædio Palatii Epiſcopalis, vulgò la Cavallerizza.

Ædes olim Regiæ Caballeritiæ addictas
atque indè dictas, quas Ferdinandus II.
ab Aragonia pia munificentia Eccleſiæ
Caſertanæ cum vicinis prædiis attribue-
rat, quaſque Fr. Deodatus gentilis Ord.
Prædic. Patritius Januenſis Epiſcopus
Caſertanus, & Neapoli Nuncius Apo-
ſtolicus a fundamentis reſtituerat, Joſe-
phus Schinoſi Epiſcopus Caſert. Conſen-
C tinus, & Tranenſis Patritius inſtauravit,
laxavit, e aornavit gratus antecesſori,
beneficus ſucceſſoribus Ann. Dom.
MDCCVIII.

In ſecundo aditu maximo ejuſdem Palatii.

Joſephus Schinoſi Epiſcopus Caſerta-
nus facie Epiſcopalis Palatii ab hac Bo-
reali parte magnificentiùs conformata
reſpondentem aream vepribus conſitam,
ruiniſque deturpatam cultus amœnita-
te exhilaravit Ann. Dom.
MDCCVIII.

In Cœnatione egenorum.

Cœnaculum pauperum
ipſis pauperibus ad refrigerium
D Clericis adminiſtrantibus ad exercitium
Paſtoralis muneris ad debitum
Joſephus Schinoſi Epiſcopus Caſert.
erexit Ann. MDCCIX.

In novis carceribus, qui priùs conducebantur.

Carceres
Clericorum culpis vindicandis
ne poſthac honoris diſpendio,
pecuniæ impendio
mutuari aliundè ſit opus
Joſephus Schinoſi Epiſcopus,
Caſertanus
Juſtitiæ, & miſericordiæ ſtudio
à fundamentis excitavit,
cellis ad cuſtodiam impoſitis,

ho-

» Horarin ad commodum ſuperaddito
» Viridario ad ſolamen ſubſtrato
» Ann. Sal. MDCCIX.

» *In Monaſterio Virginum D. Dominici.*

» Virgini Deiparæ
» Virginum Collegium
» Quod priùs à fundamentis excitaverat
» Mox Intromiſſis Chriſto Sponſo ſponſis
» Sacrum voluit
» Joſephus Schinoſi Patricius Conſentinus,
» & Tranenſis Epiſc. Caſert.
» Anno Sal. MDCCXV.

» *Licet tot millia in hiſce operibus erogaverit, num-*
» *quam autem de illo pauperes, numquam de illo*
» *Virgines, numquam Viduæ, pupilli Orphani que-*
» *ſti ſunt, nec etiam Caritatis temporibus, quibus*
» *integras, & quam multas aluit familias, quia*
» *non modo ſuæ Eccleſiæ, ſed proprium ſuum cen-*
» *ſum communem cum ſuis habet pauperibus; multa*
» *etiam, & quàm maxima de tanto præſule dicen-*
» *da forent, quæ lubens omittimus, ac illius mode-*
» *ſtiæ gravis ſimus; unum illud enixius à Domino*
» *rogamus, ut Caſertanæ Diœceſis unico, in quo*
» *omnia continentur, annuat voto, quod nonniſi*
» *aliud eſt, quam ſalus Præſulis.)*

SUESSANI
EPISCOPI.

SUESSA; Campaniæ Felicis urbs vetuſtiſſima paulo remotior à Lyri fluvio in Appia via ante Romæ edificationem condita fuit, in ipſo amœno colle quo ad Orientem reſpicit Maſsicum Montem, à Meridie Gaurum, ab Occaſu octo milliarium intervallo à Tyrrheno Mari, à Neapoli duodecim, ab antiqua Sinueſſa octo diſtans. Fuit quondam lata & patens Campaniæ civitas, hodie anguſtioribus contenta limitibus ad tria millia alit mortalium; titulo Ducatus, & Epiſcopali dignitate decoratur. A quo verò ſit prima fundatione conſtructa, difficulter ex hiſtoriarum monumentis erui poteſt. Sunt qui Rau (Gomerium vocant) Japhet filio Noe nepoti ejus fundationem attribuant, & à Sem Patrui nomine nuncupatam ante Chriſtum natum M. M. CLXXIX. ante vero Romam conditam M. CCCCXXVII. quam vacillantibus conjecturis, meram Annii Viterbienſis, & quorundam recentiorum eſſe fabulam antiquarum rerum periti exiſtimarunt. Rejectis fabellis, conſtat Sueſſam antiquiſsimam Felicis Campaniæ fuiſse, longe tamen diverſam à Sueſsa Pometia Volſcorum civitate, & ferunt Herculeam aliquando vocitatam, vel à templo in ejus honore condito, cujus adhuc extant veſtigia, vel quod illuc ille pertranſiens à Sueſsanis honorifice ſuſceptus, & pro numine ſit adoratus, in cujus memoriam cuſa nu-

A mismata cum excitato leone, quo pro civitatis inſigni uſque in hodiernum diem utuntur, hoc dilemmate SUESSÆ VETUSTÆ INSIGNIA. Pometiam Sueſsam Volſcorum, de qua Silius loquitur, & Plinius, dictam fuiſse à Pometiæ civibus, qui eam inhabitarunt, auctores ſunt Livius, & Dionyſius. Hi enim à Tarquinio Priſco Quinto Romanorum Rege devicti Sueſsam demigrarunt, benigneque accepti ab eorum nomine deinceps Sueſſam Pometiam, aliquando abſolute Pometiam, & Seſsam dixere; ſed & Auruncam, & Auſoniam vocatam lego apud Livium, & Vellejum, cum Aurunci à Sidicinis populis devicti in eam ſe recepiſſent anno ab Urbe condita CCCCXVI. *Inter Sidicinos, inquit Livius, Auruncoſque bellum ortum; Aurunci à T. Manlio Conſ. in deditionem accepti, nihil inde moverant, eo petendi auxilii ab Romanis cauſa juſtior fuit; ſed priuſquam Conſules ab Urbe (juſſerat enim Senatus defendi Auruncos) metu oppidum deſeruiſſe, profugoſque cum conjugibus ac li-*
B *beris Sueſſam communiiſſe, quæ nunc Aurunca appellata, mœnia antiqua eorum, urbemque à Sidicinis deletam.* Cæterum ſummæ antiquitatis ac potentiæ debetur Sueſſæ, quod illis primis temporibus, quibus Roma Orbis caput adolere cœpit, cum illis civitatibus fuit, quæ diu cum ea certarunt, ac deinceps poſt varia bellorum genera ab Romanis vi captæ, & expugnatæ in eorum poteſtatem devenerunt. Sub Annibale multas clades paſſa eſt, & ſub Adriano, Antoninoque Imp. plurimum floruit: ſub Conſulibus olim in amicitiam populi Romani recepta, ductaque Colonia eſt anno ab urbe condita CCCCXL. ut Polybius narrat; & Livius lib. 9. inquit, *Sueſſa & Pontia Coloniæ deductæ ſunt L. Papyrio Curſore quintum, & C. Junio Bubulco iterum Conſulibus.* Municipium inde fuit, & civitate donata, quemadmodum ex Cicerone, veteribuſque inſcriptionibus conſtat, quarum in foro adhuc duæ ſpectantur.

C

Cajo. Titio.
Chreſonio. Aug. Fil.
Huic. Ordo. Decurion.
Quod. Pro ſalute. Et. Indulg. Imp.
Ant. Pii.
Fel. Et. Volun. Pop. Munus. Fam.
Gladiat. Cum. Sua. Dis.
Privat. Secund
Dignit. Municip. Ediderit.
Optimo. Exemplo. in Municip.
Sueſſan.
Et. Ut. Quæ. Digitus. In. Domo. Ejus
Flueret
Commodiſque. Publ. ac St. Decurio
Fueretur. & Titio.
Chreſt. Emerit.
Patris. Honorem. Decurion. Gratuit.
Decrevit
Ordo. Decur. & Auguſal. & Plebis
D *Muniverunt.*

Alia ibidem.

Imp. Cæſ. Divi. Trajani. Part. F.
Divi Nervæ Nep.
Trajan. Adr. Aug. Pont. Max.
Trib. Pot. VI. Con. III.
Viam
Sueſſanis Municipibus
Sua Pec. Fec.

Nuper alia effoſſa eſt vetus inſcriptio ſub turri Campanaria ad S. Sylveſtrum, quam in foro Troghi expoſuerunt.

Mavorti
Q. F. Messio Egnatio Lolliano
V. C.
Q. K. Præfecto Urbano
Auguri publico P. R.
DD NN Aug. Fil. Cæsarum
Curatori alvei Tiberis
Et Glavacarum sacræ urbis
Curatori operum publicarum
& minutiæ Consulari Campaniæ
Ord. Populusque
Suessanus.

Passim plures veteres Inscriptiones Suessæ, ejusque in agro leguntur, & veteris Amphitheatri ruinæ, templa visuntur Herculis & Æsculapii, quæ summam ejus vetustatem exhibent. Solum habet amœnum, & omnium rerum ad humanum usum ferax, cœli aerisque benignitate nullis cedens. Hanc ortu suo viri clarissimi summopere illustrarunt, Inter cæteros Cajus Lucillus Satyrarum scriptor, & Tropilius poeta Comicus, quorum meminit Eusebius. Hic Augustinus Niphus natus est, in omni scientiarum genere versatissimus, summusque Philosophus, qui sui nominis celebritate patriam quoque celebriorem atque illustriorem reddidit. Consalvus de Corduba belli fulmen, & Hispanum decus, Suessæ Princeps fuit, cujus posteri adhuc ejus Duces sunt. Illam aliquando dominatæ sunt Baizea deinde Marzana familiæ nobilissimæ. De Suessa, deque viris illustribus scripserunt Augustinus Niphus, & Lucius Saccus. Cæterum Suessam commendabilem fecit civium pietas, qui, ut fert traditio, relicto Idolorum cultu ad veram Christi religionem Petro Apostnlnrum Principe Evangelium disseminante se se adduxerunt, & semel plantatam fidem mirificis progressionibus dilatatam, Aristonus, Crescentius, Eutychianus, Urbann, Vitalis, Justus, Felicissimus, Felix, Martha, & Symphorosa suo sanguine ad perennitatem stabilierunt. Etenim sub Diocletiani sævissima persecutione corona Martyrii Suessæ condecorati fuerunt, ut scilicet idem Lucius Saccus Romanum Martyrologium horum Sanctorum Martyrum agonem in Campania fuisse refert die 2. Julii. Idem Saccus hallucinatur dum narrat primum Suessæ Episcopum ordinatum fuisse Simitium à B. Petro Apostolo, Romæ sub Nerone Martyrio coronatum, cum Similius, vel Sinitius Romanus patria, Divi Petri Discipulus, non Suessæ in Campania, sed Suessionensis in Gallia primus Episcopus fuerit, inde Remensis, ubi palmam Martyrii sub Nerone sumpsit, corpus ejus ibidem reconditum fuit, agiturque natalis dies prima Septembris. Acta brevi elogio conscripsit doctus vir Andreas de Saussay in suo Gallicano Martyrologio in hunc modum. *Remis Natalis Sanctorum Martyrum pariterque Pontificum Sixti, & Sinicii, Galliæ Belgicæ secundæ Apostolorum. Qui Patria Romani, tum B. Memmio Roma à S. Petro has in partes ablegati: hancque Metropolim auspice Christo adeuntes, trophæa ipsius Redemptoris illic prima collocaverant. Hinc ad Suessiones digesti populum hunc fidei etiam Sacramentis initiarunt. Cui civitati Episcopus primus Sixtius à Sixto, Apostolicis muneris coryphæo, præfectus est. Tum Sixtus ipse Remos reversus, civitatem hanc ethnicis superstitiis prorsus expurgare instituit, fana destruxit, ædiculam divinis officiis consecravit, Clerum constituit, populumque plurimum Christo acquisivit. Cum autem decennium Apostolico operi impendisset, cupidus extremi pro Domino subeundi agonis cælitus imminentis excessus admonitus, post gloriosum certamen, quo Martyr occubuit, ad præmium destinatum feliciter migravit. Cujus funus religiose curavit Sinicius: qui & vertente anno eodem die quo Sixtus, tanta pro fidei assertione suprema colluctatione, Remis ubi resederat jussu decessoris, ad ortam Ecclesiam curaret, tutaretque laurea itidem Martyrii redimitus æternam abiit ad gloriam. Eodem vero tumulo cum Sixto illatus, Basilicæ quæ in utriusque honorem subinde constructa est, initium nuncupationemque indidit: tandiu vero ibi uterque quievit, quousque ad ampliorem honorificationem, intra Urbem ab Henrico Archiepiscopo delata amborum pretiosa spolia, in Ecclesia Sancti Remigii pone altare Sancti Petri eorum præceptoris, cultu condigno recondita sunt, hactenusque in sacrario illius ædis sacris monilibus ditissimi, ea qua decet religione observantur.* Hæc ille. Sinisii meminit etiam Claudius Robertus in Catalogo Suessionen. Præsulum ex Flodoardo lib. 1. c. 3. Vernero in Fasciculo temporum. Maneat igitur Sinicius Suessionensis Ecclesiæ in Gallia primus Episcopus. Quis autem Suessanus primus fuerit Episcopus ignoratur. Reponit Saccus inter hujus urbis Antistites Sanctum Castrensem; sed hic in Africa fuit Episcopus, qui in persecutione Vandalica à propria Sede cum pluribus aliis Episcopis expulsus circa annum Domini 440. Suessa appulit, quandoque in agro Suessano degit, ubi ex ejus nomine pagus & Ecclesia constructa est: ejus acta conscripsit in Capuano Sanctuario Michael Monachus parte 1. Fortunatus Suessæ Episcopus fuit in Concilio Romano sub Symmacho Papa anno 501. & hic primus est, qui Suessanus Episcopus reperiatur: post hunc ad annum millesimum usque Suessanorum Episcoporum memoria periit. Suessanus Episcopus priscis seculis Pontifici jurisdictionis fuit, inque Campania Felici enumerabatur, qui jam inde à nascente Ecclesia Episcopali dignitate condecoraretur, donec ex voluntate ejusdem Romani Pontificis Capuani Archiepiscopi Suffraganeus est declaratus anno 968 *a*. à Joanne XIII. Pontifice, quando Capuana Ecclesia in Metropolitanam evasit; nostroque hoc sæculo hactenus sub eodem quiescit arbitrio, privilegiis, ac dignitatibus à Regibus Principibusque condecoratus, ac satis latam Diœcesim continet, cujus annuus redditus ad scutata illarum partium 1200. ascendit; taxatur vero in libris Fisci Apostolici ad flor. 200. Templum prope mœnia civitatis ruinosum visitur, quod primi illi Christiani nominis cultores in honorem Beatissimæ Virginis Mariæ construxerunt; ferunt Cathedralem fuisse, quod inde vetustate fatiscente, in medium urbis transtulerunt an. MCXIII. cujus dies consecrationis agitur 14. Julii. Basilica hæc Cathedralis Deiparæ Virgini Divoque Petro („ *et Paulo*) Apostolis consecrata pulcherrimo opere assurgit, viginti marmoreis columnis suffulta; totidem habet inferior Ecclesia, quam Subconfessionem, seu cryptam vocant. Sanctorum Reliquiis superbit, inter quas insigniores habentur vivificæ Crucis frustulum, una spina ex corona Salvatoris nostri, dens unus S. Marci Evangelistæ, digitus S. Sebastiani Martyris, & brachium S. Leonis Papæ IX. quod olim ab ejus corpore abreptum fuisse docet inventio ejusdem sancti Corporis habita anno 1608. sub Paulo V. in Vaticanæ Basilicæ nova constructione, tunc inventum est brachio uno carens sacrum pignus, cujus rei certiorem fecit Suessanum Antistitem Sacra Rituum Congregatio. Insignitur Basilica hæc nobili Capitulo vigintiquinque *b* Canonicorum, quorum quatuor dignitate eminent, Primicerii duo, Archidiaconus & Decanus: sunt in ea alii Presbyteri & Clerici divinum pensum quotidie solventes. [„ *Animarum cura non exercetur in ea; habet tamen sacrum fontem ad regenerandum mortales. Sed his in Divinis prosunt Ecclesiæ Parochiales*.] Sparsim per urbem, ac Diœcesim plura Monasteria, templa, piaque loca, Puerorum Seminarium, Mons Pietatis, Xenodochia, & Episcopale palatium non longè à Cathedrali spectantur. Eminet in iis D. Dominici templum, ac Cœnobium à Joanne Antonio Marzano Suessæ Duce anno 1425. conditum, sub Fratris Antonini Florentini directione, ille qui postea Archiepiscopus Florentinus fuit, & inter San-

b 28. Canonicorum.

ctos relatus. Ecclesia & Cœnobium Sanctissimæ Trinitatis Ord. Eremitarum Sancti Augostini, opus Roberti Marzani Squillaci Comitis anno 1363. Septum S. Francisci Conventualium extra urbem in veteris Amphiteatri ruinis ab ipsomet Seraphico exædificatum Monasterium Minorum Observantium, hoc in gratiam S. Bernardini Senis condidit idem memoratus Marzanus Suessæ Dux anno 1433. ubi jacet in magnifico tumulo. Humile, sed devotum Capuccinorum Fratrum Cœnobium haud procul à civitate distat Beatæ Virgini & Sanctissimæ Trinitati sacrum, à Suessanis erectum anno 1540. alterum est septum ejusdem instituti, ubi novitii instituuntur. Domus Clericorum Regularium infirmis ministrantium, quorum fundator extitit vir pius Camillus de Lellis Theatinus civis Monialium Cœnobia tria, duo in ipsa Civitate, S. Germani scilicet Ord. S. Benedicti nobile, ac dives, fundatum anno 1200. S. Elisabeth regulæ ad S. Agnæ, tertium prope mœnia Ord. S. Claræ ad titulum Sancti Stephani Martyris; plures sunt etiam laicorum confraternitates. [„ *Diœcesis extenditur ad 40. mil.* „ *& 36. loca sub se continet.*] Porro Episcoporum Suessanorum seriem cum ex diptycis monumentis ejusdem Ecclesiæ, tum ex Romanis Ephemeridibus, diversisque auctoribus, in hunc modum concinnavimus.

I. 1. FORTUNATUS primus Episcopus est, qui reperiatur Suessanæ Ecclesiæ præfuisse, interfuitque Synodis Romæ celebratis à Symmacho Papa anno 499. & 501. [„ *Item 502. & 504.*]

II. („ RISUS *ex Diptycis hujus Ecclesiæ, qui cum* „ *Ughello cum ante annum millesimum vixisse videa-* „ *tur, hoc loco numerandus est.*

III. „ JACOBUS, *cujus etiam tempus incertum, Mo-* „ *nachus Casinas ex Emortuali Casinensi obiit 7.* „ *Kal. Martii.*

IV. „ JOANNES *adfuit Concilio Romano an. 998.*)

VI. 2. MILO Monachus Casinas Capuani Monasterii Præpositus anno Domini 1071. evasit Episcopus Suessanus, cujus meminit Chronic. Casin. lib. 3. cap. 26.

V. An. 1092. 3. BENEDICTUS ab Adenulpho Capuano Archiepiscopo anno 1092. ordinatus est Suessanus Episcopus, & confirmationem ab eodem obtinuit omnium bonorum, ac jurium sui Episcopatus, quemadmodum sui prædecessores ab aliis Archiepiscopis Capuanis acceperant, hoc speciali diplomate, ubi Diœcesis Suessanæ Ecclesiæ designatur, quod exscripsit Michael Monachus in suo Capuano Sanctuario.

In nomine Domini nostri Jesu Christi.

Tricesimo secundo anno Principatus Domini Pandolfi, & vicesimo octavo Principatus Domini Pandolfi ejus filii, gloriosis Principibus, & primo anno Principatus Domini Landolfi . . . . ac nepos superius dicti D. Pandolfi magni, & excellentissimi Principis, mense Martio quintadecima Indictione, Adenulfus divina favente gratia humilis Archipræsul, Clero, Ordini, & Plebi Civitatis Suessanę Ecclesię dilectissimis filiis in Domino salutem. Probabilibus desideriis nihil attulimus tarditatis, fratrem jam, & Coepiscopum nostrum Benedictum vobis ordinavimus Præsulem, cui dedimus in mandatis, ne unquam ordinationes præsumat illicitas, nec bigamum, aut qui virginem non est sortitur uxorem, neque illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut expęnitentem, vel Curię, aut conditioni obnoxium, notatumque ad sacrum Ordinem permittat accedere, sed si quis hujusmodi fortè repererit, non audeat promovere. Igitur quoniam te, dilectissime frater Benedicte, ad Episcopatum provenimus, concedimus, & confirmamus tibi, tuisque successoribus Episcopatum Suessanum, & tuam Sedem, sicuti jam concessum, & confirmatum est à nostris antecessoribus, tuisque decessoribus. In primis incipientibus à prima parte, mare: à secunda parte, ab ipso fluvio de Gariliano: de tertia parte rivo, qui dicitur vivo, & quomodo ascendit per locum, qui dicitur Castelluzzo Saracinisco & vadit per serra de monte, qui nominatur Tortellitu, qui decernit inter Comitatum Theanensem, & Suessanum, & sicut vadit directam in rivo, qui dicitur Pontefractus, & proinde exiit in silice: de quarta vero parte, fine de Serra de monte Marsico, & quomodo vadit in mare, qui decernit inter Comitatum Calinensem, & Suessanum, cum omnibus Ecclesiis, quæ sunt inter has prædictas fines, & cum istis Ecclesiis, quas nominatim declaramus; hoc est Ecclesia S. Mariæ & S. Petri intus jam dictam Civitatem, quæ est tua Sedes: & Ecclesia S. Joannis ante portam, & Ecclesia S. Mariæ in Castellone, & Ecclesia S. Angeli, ibique & Ecclesia S. Nicolai, ibique & Ecclesia S. Eustasii, & Ecclesia S. Nicolai, & Ecclesia S. Silvestri in prædictam Civitatem: foras Civitatem nominamus has Ecclesias, Ecclesia S. Andreæ, & Ecclesia S. Mariæ, & Ecclesia S. Joannis, & Ecclesia S. Secundini, & Ecclesia S. Severi, & Ecclesia S. Agathæ, & Ecclesia S. Martini, & Ecclesia s. Nazarii in Pompiniano, & Ecclesia s. Joannis, & Ecclesia S. Thomæ, & Ecclesia S. Angeli ad Trentola, & Ecclesia sanctæ Mariæ ad Suptiliano, & Ecclesia s. Angeli, & Ecclesia s. Gervasii, & Ecclesia s. Mauri, & Ecclesia s. Mariæ in Gualdi, & Ecclesia s. Stephani in Piscinola, & Ecclesia s. Erasmi, ibique non longe & Ecclesia s. Urbani, & Ecclesia s. Laurentii, & Ecclesia s. Rosi, & Ecclesia s. Eleutherii, & Ecclesia s. Barbaræ, & Ecclesia s. Luciæ, & Ecclesia s. Viti, & Ecclesia s. Cæliæ, & Ecclesia s. Gregorii, & Ecclesia s. Petri de Centosa, & Ecclesia Sancti Thomæ de Porcile, & Ecclesia s. Marci de Anticolu, & Ecclesia s. Martini, & Ecclesia s. Erasmi ad pede de monte, & Ecclesia s. Stephani, & Ecclesia S. Mariæ Flavi, & Ecclesia s. Stephani, & Ecclesia s. Donati, & Ecclesia S. Antemi, & Ecclesia S. Mariæ de Baioneo, & Ecclesia S. Petri, ibiq. & Ecclesia s. Joannis ad ipsi currenti, & Ecclesia s. Laurentii, & Ecclesia s. Angeli, & Ecclesia s. Archangeli, & Ecclesia s. Erasmi de Saltu, & Ecclesia s. Casti, & Ecclesia s. Felicis de Cascano, & Ecclesia s. Erasmi, ibique & Ecclesia Sancti Eraclii, & Ecclesia s. Joannis ad Forum Gariliani, & Ecclesia s. Angeli ad Baloneopitiolu, & omnes alias Ecclesias, quæ constructæ sunt, atque construendę pertinentes suprascriptæ vestræ Diœcesi cum omnibus hereditatibus ad easdem Ecclesias pertinentibus, quas modo habere, & possidere videtur, quas in antea pro parte ipsarum Ecclesiarum acquirere potueris, & cum omnibus Presbyteris, omnibusque Ecclesiasticis ordinibus ad tuam Diœcesim pertinentibus, excepto quod non concedimus tibi, tuisque successoribus, Ecclesias, quæ infra tuam Diœcesim constructæ sunt, vel construendæ sunt, & hæreditates, servos, ancillas, qui hæreditates prædictorum servorum pertinentes nostro Archiepiscopatui, seu nostris Abbatiis, quæ modo ibidem habemus, & quæ in antea parare, & conquirere potuerimus, quæ omnia nostra, nostrorumq; successorum reservavimus potestati; Afros passim & ad ecclesiasticos ordines pretendentes nulla ratione suscipias; quia aliquot eorum Manichæi rebaptizati sæpius sunt probati, ministeria tanquam ornatum Ecclesiis, vel quicquid illud est in patrimonio eisdem non minuere studeas, sed augere. De redditu verò Ecclesiæ, vel oblationibus fidelium quatuor facias portiones, quarum unam tibimetipsi retineas, alteram Clericis pro officiorum suorū sedulitate distribuas, tertiam pauperibus, & peregrinis, quartam Ecclesiasticis fabricis noveris reservandam. De quibus divino eris redditurus judicio rationem: ordinationes presbyterorum, seu Diaconorum non nisi primi, quarti, septimi, & decimi mensium jejunii, seu in ingressu quadragesimali, atque mediante vespere Sabbathi noveris celebrandas, Sacrosancti Baptismi Sacramentum non nisi in Paschali festivitate, & Pentecostes, noveris es-

se præbendum, exceptis his, qui mortis urgeantur periculo, ne inbaptizati pereant, talibus oportuerit remediis subvenire. Damus interim in præceptis, ut tu, & successores tui veniatis causa manducandi nobiscum, & cunctis successoribus quando vos accersere facimus ad celebrandum missarum solemnia, seu peragendum quascumque ecclesiasticas causas. Post discessum siquidem tuum, successores tui quot in Episcopata Suessano eligendi sunt, consensu nostro, nostrorumque successorum veniant Capuam, & à nobis, sive à nostris successoribus consecrationem Episcopatus accipiant, sicut continetur in privilegio, quod ab Ecclesia B. Petri Apostolorum Principis accepimus & corroboratum apud nostrum Archiepiscopatum habemus à D. Benedicto Summo Pontifice, & universali Papa. Hujus ergo Sedis nostræ præcepta servantes, devotis animis obsequi vos oportet, ut irreprehensibile, placidumque fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum: ex jussione autem prædicto Sancto Antistiti scripsi. Ego Joannes Diaconus, & Scriba hujus Sanctæ Capuanæ Ecclesiæ, & in sacratissimo ejus palatio in annos vigintiquinque Archipræsulatus ejus in mense Martio, & quinta decima dicta Indictione.

Datum 14. Kal. Aprilis.

Data est hæc bulla, ut ex eadem deducit Monachus anno 1032. namque nominatur Paldolfus Pater, Paldolfus filius, Landulfus nepos. Paldolfus pater fuit Paldolfi cognomento de Sancta Agatha, qui principatus est ab anno 1001. Paldolfus filius de Sancta Agatha factus est à patre consors principatus anno 1005. Landulfus alterius Paldolphi nepos & alterius Paldolphi filius principatus est anno 1032. & hoc anno scripta est hæc bulla, qui fuit Atenulphi 2. Capuani Archiepiscopi 25. qui factus est Archiepiscopus anno 1008 Cæterum Benedictus diu Ecclesiam Suessanam tenuit, subscripsitque Concilio Romæ habito à Nicolao II. anno 1059 *a*, quod extat in Bibliotheca Vaticana.

4 RISUS *b* Suessanus Episcopus memoratur in monumentis ejusdem Ecclesiæ, videtur vixisse ante annum millesimum.

a Vide Concil. Collect. Harduini tom. 6 par. 1. col. 1069. *b* hunc, & sequentem Jacobum immediate post Fortunatum locavimus.

5. JACOBUS Monachus Casinas, cujus meminit Arnold. Wion. lib. 2 Ligni vitæ. Obiit die 7 Kal Martii ex Calendario Casinen. sed quo floruit tempore incertum.

VII. 6. JOANNES Casinensis Monachus Episcopus Suessanus subscripsit diplomati Sennetis Archiepiscopi Capuani pro Ecclesia Casertana anno 1113. Arnald. Wion. habet hunc vixisse anno 1108. ad eam dignitatem vocatus; memorator quippè hoc eodem anno in monumentis Cajetanæ Ecclesiæ.

VIII. 7 GAUFRIDUS Suessanæ Ecclesiæ Præsul subscripsit privilegio Honorii II. Papæ concesso Ecclesiæ Pisanæ anno 1126.

IX. 8. ROBERTUS florebat anno 1144.

X. 9. HERVEUS. cujus prima mentio habetur anno 1171. in quodam documento inter Suessanos, & Theanenses habito. Idem inter fuit Laterano Concilio sub Alexandro III. anno 1179. cui scribit Clemens III. Dat. Later. 5 Kal. Febr. 1188. Ind. 7. Testis fuit etiam privilegio Henrici VI. Imperatoris Casinensi Cœnobio elargito an. 1191. & alteri ejuidem Imp. concesso Berardo Asculano Archidiac. an. 1195. quod retulimus in Episcopis Asculanis tom. 1. ubi Greveus dicitur: aliquando Henricum vocatum video.

XI. 10, PANDULPHUS sub Honorio III. vixit an. 1224.

XII. 11. JOANNIS an. 1259. & 1264 mentio habetur in monumentis ejusdem Ecclesiæ, obiit vero anno 1283. ex Chron. Suessæ.

XIII. 12. ROBERTUS de Asprello Civis & Episcopus Suessanus an. 1284. electus, & consecratus maximo cum honore, ac deinceps usque ad an. 1297. de eo in monumentis reperitur mentio, quo fortasse anno defunctus est. Post hunc Saccus reponit quendam Fr. Deodatum de Castelluccio Etruscum Divi Dominici cucullatum, quem ex Michaele Pio lib. de vir. illust. Ord. Præd. vixisse refert circa annum Dom. 1299. sed in reg. Vatic. ejus electio non reperitur.

13. GUIDO in demortui Roberti locum subrogatur à Bonifacio VIII. an. 1297. 7. Kal. Martii, Pont. an. 3. ut in epist. 48. fol. 207. reg. Vatic. habetur. Non diu Pontifex fuit, ante an. 1301. defunctus. XIV.

14. ROBERTUS hujus nominis II. post obitum Guidonis electus est Episcopus Suessanus. Circa an. 1306. Executor ultimæ voluntatis Joannis de Taliacozzo militis Suessani, denominatur in reg. regest. Neap Caroli II. ao. 1301. Obiit circa finem an. 1307. vel paulo ante; memoratur in regest. Vatic. Clement. V. XV.

15. BERTRANDUS, Rector Parochialis Ecclesiæ de Cur Tholosanæ Diœc. defuncto Roberto, ab una Capituli Suessani parte Antistes electus est, cum ab alia Thomas D. Roberti de Sessa ad ejusdem dignitatis gradus fuisset vocatus. Uterque ad Curiam accesserunt, ut Pontificis expectarent arbitrium, discuteretur que eorum electio, Interim Thomas Avenione diem clausit extremum, & Bertrandus de plenitudine potestatis à Clem. V. delectus est Episcopus Suessanus id. Septembris anno 1309. Pontif. ejusdem anno quarto, ita in regest. Vatic epist. 796. fol. 167. ann. 4. Clementis. Ejus mentio tum in Arch. reg. Neap tum in monumentis ejusdem Ecclesiæ habetur ad annum usque 1323. XVI.

16. JACOBUS Martinus de Suessa, patriæ adlectus est Episcopus a Canonicorum Collegio die 31. Martii 1323. confirmationem haud obtinuit à Joanne XXII. usque ad ann. 1326. reperi enim in lib. solut. Prælat. quod Jacobus cum solitum sacro Collegio exsolvisset subsidium die 24. Aprilis eodem anno electus enunciatur. Defunctus fertur circa anno Dom. 1330. in Emortuali Montis Casini. Obitus ejusdem Jacobi Suessani memoratur 7. Kal. Martii. XVII.

17. JOANNES de Paulo, nobilis Civis Suessanus, ex Primicerio Patriæ eligitur Episcopus anno 1330. cujus merita recensentur in Elogio ad ejus memoriam excitato in Suessana Cathedrali post annum trecentesimum ab obitu, qui incidit in annum Christi 1334. XVIII

* *
*

D. O.

D. O. M.

Joanni
Ex Patritia de Paulis familia
viro generis nobilitate claro uni-
versi juris peritia clariori, vitæ
sanctitate clarissimo
Suessano Pontifici
Joseph de Paulo J. U. D. Archi-
diaconus Suessanus Prothonotar.
Apost. Gentili suo trecentesimo
post anno pietatis monumentum.
CIↃIXXXIV.

Joaonis hujus electionem, seu confirmatiooem in regest. Vatic. Joannis XXII. Papæ non videmus, neque io lib. solut. Prælat. de eo fit mentio. Ex hac verò familia de Panlo duo viri vitę sanctimonia clarissimi prodierunt, Jacobus & Thomas Ord. Præd. quorum meminit Theodorus Valle io Compeodio virorum Illustr. Ord. Præd. qui in Neapol. Regno floruerunt.

XIX. 18. Fr. UGO Ordinis Minorum Episcopus Suessanus, ac Regis Roberti à sacris confessionibus erat ao. 1337. cujus meminit regest. Neapol. obiit sub Clemente VI. ao. 1343. sepultus in Ecclesia S. Joannis Suessæ.

XX. 19. ALEXANDER de Miro, Canonicus Hydruntinus, à Clemente VI. in locum fratris Hugonis creatus est hujus Sedis Episcopus 11. Kal. Maii anno sal. 1343. Pontif. a. Ex reg. Vatic. ep 65. fol. 81. excessit eodem sedente Pontifice anno 1350.

XXI 20. Fr. JACOBUS Petruccins, Senensis, Ordinis Minorum alumnus Alexandro immediatè successit ad eam dignitatem vocatus à Clemente VI. anno 1350. ex regest. Vatic. ep. 31. fol. 18. an. Pontif. 9. sedit plus minus aonis septem. Is longe fuit diversus ab alio Jacobo ejusdem Ord. patriæ & familiæ Episcopo Aleriensi in Corsica de quo in 3. oostro tomo egimus.

XXII. 21. Fr. HENRICUS de Grandonibus, Fio-

A rentinus, Ordinis Prædicatorum Cœnobii S. Mariæ Novellæ alumnus, ob eximiam ejus doctrinam Suessanus Episcopus creatus est ab Innocentio VI anno 1358. per obitum Jacobi, Apostolicæ Cameræ debitum pensum pollicetur eodem anno die 28 Septembris, & recognovit pro Jacobo decessore è vivis exemptus est anno 1363 ejus meminit regest. Vatic. & Chrooic. Monasterii supradicti Grandona familia, quæ & Brandina nuncupabatur in Florentina Republica viros protulit illustres, & nostri Henrici temporibus vexillifer justitiæ fuit Georgius Chelli filius Brandini de Grandonibus, & Andreas Jacobi anno 1394. eadem dignitate condecoratus est. Hujus gentis insignia scutulata Crux ex zapphyro, auroque duplici serie tesserularum in parmula omnino cerulea.

B

22. Fr. MATTHÆUS de Brunis, Florentinus, Bruoi Beni filius, prooepos B. Joanois de Vespiniano, fratet Germaous Franci viri doctrina illustris, Urbani V. moa Gregorii II. à secretis fraternas virtutes æmulatus, Ord. Prædicat. amC plexus institutum, eodemque in celebri Monasterio s. Mariæ Novellæ educatus, virtuteque insignis ab Urbano V. electus est Episcopus Suessanus, anno 1363. Id. Novembris Pontif. 2. Fratri Heorico immediatè successit. Per decem omninò annos barrexit Ecclesiam, sed cum in suspicionem venisset Urbano VI. tunc Suessæ degente, ne partes Pseudo-Pontificis sequeretur occultè, ab ipso Episcopatu absolutus, liber quò vellet abire permissus, ad Claustrum rediit, ubi obiit. sepultusque est variantis fortunæ exemplar futurus. Hujus meminit Petrus Monaldus in lib. de familiis Florentinis (,, *Ex monumentis conventus Pisani Ord. Prædicatorum apud Fontanam in Theatro Domin. habetur Fr. Deodatum Piccinum, Episcopum Buxentinum, suffraganeam operam exhibuisse per hæc tempora in Suessana Ecclesia.*)

D

23. PHILIPPUS de Toralto, nobilis Ca-

nonicus Suessanæ Ecclesiæ, in amoti locum Mathei creatus est Episcopus Suessanus ab Urbano VI. anno 1383. 7. Kalen. Novembris ex Bulla, datum Suessæ. Obiit anno 1392. ex lib. Provisionum Prælat. [„ *Hujus meminit de Lellis in opere de familiis* „ *nobilibus Neapolitani regni par. 3. p. 175. 177 ubi* „ *etiam plura de hujus familiæ nobilitate*. Man„ dosius.]

XXV 24. **ANTONIUS** Monachus, & Abbas S. Mariæ Insulæ Pontianæ Ordinis Cisterciensis Cajetanæ Diœcesis, factus est Episcopus Suessanus à Bonifacio IX. anno 1392. è vivis sublatus est an. 1405. ex lib. de diversis formis. Lucius Saccus in suo Catalogo refert hunc vitam produxisse post ann. 1404. & post ipsum reponit quendam alium Antoninum de Zeunis an. 1412. sed in libris Provisionum, solutionum, obligationum Prælatorum longè diversè ab illo enumerantur Suessani Episcopi post Antonium, qui asseritur obiisse anno 1405. cui successit Dominicus.

XXVI 25. **DOMINICUS** antea Episcopus Iseroiensis defuncto Antonio successit, translatusque est ad hanc Suessanam sedem anno 1402. 15 Kal. Septemb. à Bonifacio IX. Fato functus est sub Martino V. anno 1417 ex iisdem libris.

XXVII 26. **GENTILIS** Episcopus Neocastrensis à Martino V. huc transfertur 7 Kalend Febr. anno 1418. cum esset Constantiæ. Oportet excessisse, vel ad aliam dignitatem translatum fuisse ante annum 1425. cum eo anno Suessanæ Ecclesiæ Commendatarius esset Card Tarentinus.

XXVIII („ **JOANNES** *ex Comitibus Tagliacotii, di*„ *ctus Cardinalis Tarentinus ab ea Archiepiscopatu*, „ *quem sustinebat, hujus Ecclesiæ Commendatarius* „ *erat an.* 1425 Lucentius.)

XXIX 27. **JACOBUS** Martini de Sessa ex cessione Commendæ Card. Tarentini electus est patriæ Episcopus a Martino V. anno 1426. 4 Kal. Septemb. Sedit usque ad annum 1462. quo è vivis exemptus est, sepultus jacet in Cathedralis Sacello Sanctissimi Sacramenti, quod vivens ædificaverat.

XXX 28. **ANGELUS** Gerardinus, Amerinus, successit Jacobo. Hic à teneris annis liberalibus disciplinis eruditus, juvenili ardore fervens ad arma se convertens, sub Alexandro Sfortia militans in castris, non minori animi fortitudine, quam prudentiæ laude versatus est, à quibus litterarum amore revocatus, studiis, pari animi propensione se adhiciens, omnes historiæ campos sedulo peragravit, indagatisque Pontificii, ac Civilis juris latebris, lauream post exacta studiorum curricula, summa cum ingenii commendatione promeruit. Subinde Perusini Gymnasii rector designatus, eo munere dignissime exacto, sub Nicolao V Pont. Max. Acolythus, & Minoris Ordinis Abbreviator, ac S. Pœnitentiariæ regens, sub Callisto III. Majoris Ordinis, & ab Epistolis Apostolicis adlectus, ab eodem contra Jacobum Piccininum belli Ducem Senensium rempub. & ditionem Apostolicam invadentem militum legatus missus est, qua in expeditione propulsato hoste, ac ditione Apostolica defensa, Senensiumque rebus firmatis, hostem, ejusque militem in oppido Orbetello tam obstinatè obsedit, ut æquè prudenter, ac fortiter pacem inter Pontificem ac Piccininum firmaverit, ea conditione accepta, ut ablata Senensibus restituerentur. Mox novum fœdus inter Pontificem, & Franciscum Sfortiam Mediolani Ducem composuit. Inde rediens Viterbium ob factiones Gattensium adiens, perduelles factiosos expulit, eosque pacatos in Pontificis obsequio retinuit. Tum Bononiam jussu ejusdem contendens ut oppida Centi, & Plebis à Bononiensibus occupata, & ablata Episcopo restituerentur, feliciter in ditionem præsulis reduxit. Callisto interim è vivis sublato, in Urbem reversus, à Pio II. Datarius designatur, statimque Prothonotarius Majoris Ordinis creatus, ad Ducem Mediolani legatus mittitur ad tuendas res Ferdinandi Regis, qui Alfonso in regno successerat. Inde ad componendas controversias Allobrogum, & Mediolani Ducum destinatus, veteres eorum lites Pontificia auctoritate conciliavit. Inde ad Renatum Andegavensem Ferdinandi Regis Neapolitani hostem Marsiliam profectus, pari felicitate, & animi fortitudine in arduo negocio se gessit. Ea legatione peracta, Renati animo composito, in Gallia substitit Apostolico mandatu, ut Comitatui Venusino gubernando & recuperando insisteret, atque præesset. Carpentoractenses, qui patriam Renato tradere voluerunt, compescuit, exinde summa dexteritate Avenionensem civitatem cum Comitatu à Cardinali Auxio ante triginta annos occupatam, solus ipse Apostolica auctoritate moderatus est. Peracto munere ad Romanam Aulam rediens, statim à Pio in Neapolitanum Regnum mittitur ad conciliandos Ferdinando Regi Duces, & magnates ab eo dissentientes Inde Florentiam Pontificis, & Regis nomine, ut partes Ferdinandi Respub. tueretur, re peracta, à Ferdinando Legatus, & Orator regius Pio remissus, annuam tributi pensionem in Festo Divi Petri cum albo equo auratis phaleris instructo Pontifici regio nomine pro regno solvit, & sequenti anno idem tributum ipsi Pontifici Pientiæ exolvit, ubi natali soli & voluptatis studio, ut solemnibus, quibus posset ornamentis patriam augeret Suessanus Episcopus creatus anno 1465. 4. Id. Septembris, atque inde in Æmiliam profectus, in rebellantes Malatestas, eos à principatu dejecit, omnibus, excepto Arimino, illorum oppidis, ac fortalitiis, quæ cum Fano fortunæ ultra trecenta fuerunt, partim expugnatis, partim necessaria deditione in fidem receptis. Quibus rebus compositis, totius Provinciæ præfectura eidem delata est. Post hæc, expeditione Sanctæ Cruciatæ contra Maumeth Turcarum Tyrannum à Pontifice suscepta, cruce signatis militibus præfectus, re infecta, cum Pius ipse in expeditione Anconæ decessisset, & Paulo II. successori parum charus esset, Neapolim secedens, regi charissimus fuit, & ab eo ad Paulum, ad Venetos, ac demum ad citerioris Hispaniæ Regem legatus pacis,

fœ-

fœderum, connbiorumque salutaris auctor fuit, atque à Joanne Aragonum Rege in Urbem ad Pontificem remissus est. Mox à Sixto IV. bis in Galliam Legatus, deinde Avenionensium Prolegatus renunciatus, Pontificiam potestatem solide stabilivit, eamque summa cum laude administravit. Perusiæ & Umbriæ deinde præfuit, mox in universam Germaniam, & ad Cæsarem Legatus, Episcopatu Caminensi donatus est. Seditiosum Concilium ab Archiepiscopo Maguntino inchoatum non minori fortitudine, quàm industria facile dissolvit. Sub Innocentio VIII. ad Ferdinandum, & Elisabeth Hispaniarum Reges Nuncius missus, ea legatione egregie functus, vix Romam regressus exorto Pontificem inter, Regemq; Neapolitanum bello, iterum Castrorum legatus designatur, qui cum in eam rem ardentius incubuisset, gravi infirmitate contracta septuagenario major obiit apud Vejos 3. Non. Augusti anno 1486. summo sui desiderio posteris relicto. Cadaver suorum cura Amelia in patriam vectum in Sacello Sancti Antonii Gerardinorum in templo S. Francisci inter suos conditum est, statua marmorea, & sequenti inscriptione decoratum.

D. O. M.

Angelo Gerardino Amerino.
Suessano & Caminensi Episcopo
de Pontificio culmine, de Gerardina familia, deque omnium hominum genere meritissimo, Joannes Episcopus Cathacensis, Frater Antonius Prothonotarius Regum Hispaniarum Legatus, Bernardinus, & Baptista Equites Amerini, ac prætores Neapolitani, & Florentini, Fratres dilectissimi Patruo indulgentissimo Posuerunt.
Vixit annos LXXIIII.
mens. IIII. Dies XV.

Ibidem.

Ille Gerardini generis celeberrimus auctor,
Angelus Antistes pulchra Suessa tuus,
Hic jacet, heu qualem amisit sacer Ordo patronum,
Perdidit & qualem gens Amerina patrem!
. . . similli lustraverat æquora terras
Dum patriæ vigilans consulit, & Patribus.
Sed minus in gestis alios superaddere fasces
Dum studet immensum non tulit unus onus.
Concidis ergo aliis, & non sibi, quando peregit
Fortia quod dederat fata secutus iter.

De Angelo cecinit hæc carmina Laureatus poeta Antonius Gerardinus in Pubnilia quinta, quæ inscribitur *Illustres*, extantque m s. apud Angeli posteros.

Exteræ nam semper eris tum laudis amator,
Laudis erit nulli cura relicta tuæ.
Et tua facta, petunt vivum de marmore signum,
Et titulis fulvo est dignior esse tibi.
Quatuor effigiem stant pater Angele fratres
Ad sellæ stantes aurea pulchra tuæ.
Sic pater ta dextera Cathacensis forte Joannes
Gemmifera Præsul tectus, & ipsa mitra.
Sceptriger ad lævam stet Bernardinus equestris
Ordinis & regis munera semper agens.
Hinc Baptista equites fraterque Hieronymus ambo
Sustinent ampli pallia fluxa sinus.

Hæc ego deinde rudis contentus imagine saxi
Ante tuos videas carmina fessa pedes.
Grande Gerardini generis per sæcula nomen,
Et latus sparsos gentis in orbe lares.
Antiquæ renovas sub avito culmine terræ,
Hæc finis auctoris tecta perire domus?
Instauras patriam meritis, quam moribus ornas,
Et legum & viris dicere cautus opus.
Translatus deinde Sinuessam Præsul, in urbem
Jura, forum, ritus, templa, domusque novas.
Per te Pontificum suprema potentia crevit,
Et per te Regum est accumulatus honos.
Legatus populosque domas, pellisque Tyrannos,
Picenum, Æmilia & Lidia testis erit.
Legatus peragras terras, lustrasque profundum,
Legatus Regum, fœdera juncta jacis.

29. PETRUS, vel Pyrrhus Ajossa de Troja, Episcopus civitatis Castellanæ, & Hortanæ, ab Innocentio VIII. defuncto Angelo ad hanc Suessanam Ecclesiam prid. Non. Septemb. 1486. translatus est in gratiam Ferdinandi Primi Regis, cujus fuit à consiliis. Interfuit coronationi Alphonsi II. anno 1494. die 2. Junii sub Ferdinando II. Alphonsi filio, teste Bembo in Hist. Cum ad Gallos defecisset captus, carcerique mancipatus jussu ejusdem Ferdinandi tunc cum morte colluctante capite plexus est. Meminit ejusdem Guicciardinus lib. 3. dum illum Suessæ incautè agentem à Federico Calabriæ Duce captum narrat anno 1496. XXXI

30. JOANNES Foracapra, Suessanus, ex Canonico Salernitano promotus dicitur in Episcopum Suessanum ab Alexandro VI. anno 1493. die 6. Maii per obitum Petri, quod omnino stare non potest, cum Petrus, vel Pyrrhus anno 1494. 2. Junii coronationi Alphonsi II. interfuerit, & capite truncatus asseratur anno 1496. à Bembo, aliisque ejus ævi scriptoribus; sed cum acta Consistorialia habeant Joannem hunc in demortui Petri locum Suessanum fuisse adlectum Episcopum anno 1493. mendum irrepsisse puto in annorum computatione, vel quod uni evenit, alteri tribuatur. Joannes verò Romæ obiit die 25. Novembris anno 1499 sepultusque est in Ecclesia S. Petri de Monte Aureo, ut in Diariis Alexandri VI. scriptum legimus. Saccus scribit illum Suessæ excessisse anno 1506. ac sepultum fuisse in Cathedrali, ubi ad tumulum legitur FORACAPRA, quod omninò falsum est, nisi asserere velimus ejus cadaver Roma vectum fuisse Suessam. XXXII.

31. MARTINUS Zapata, Hispanus, Alexandri VI. intimus cubicularius, secundò à Joannis obitus die, hoc est 27. Novembris 1499. declaratus est Episcopus Suessanus. Quinque omninò XXXIII.

nec volentes in earum juribus pati quamlibet læsionem, fidelitatis vestræ harum serie de certa nostra scientia instructi præcipiendo committimus, & mandamus expressè, quatenus ubi vobis, seu vestrum alteri de prædictis superiùs enarratis legitimè constiterit per privilegia, instrumenta, & cautelas, alias, & aliter, summariè de plano, sine strepitu & figura judicii, ecclesiastico exposcente favore, memoratum Episcopum nomine quo supra, dictosque vassallos ejus super possessione, seu quasi dictarum libertatum, & franchitię, aliorumque jurium contentorum, & declaratorum in pactis, & conventionibus supradictis per quondam Comitem & ejus Balios conventis, & promissis, atque firmatis, in qua scilicet sunt, & eos esse inveneritis, quandiu ejusdem . . . . causa duraverit officiorum vestrorum temporibus, ac justi favoris præsidio, tam vos præsentes, quam alii successivè futuri, seu locumtenentes manuteneatis, teneatis, & etiam defendatis auxiliis, consiliis, & favoribus opportunis . . . permissuri præfatum Episcopum quo supra nomine, dictosque vassallos super possessione prædicta, seu quasi per dictum Comitem, ejusque Vicarium officialem, & famulos suos molestatores, seu turbatores illicitos, quosvis alios aliquatenus de cætero molestari, opprimi, vel gravari, quinimò molestatores, seu turbatores ipsos, quod à quibuslibet de cætero inferendis molestiis, & inquietudinibus omninò desistant, dictumque Episcopum, & præfatos vassallos ejus dictarum libertatum & franchitiæ, ac aliorum jurium prædictorum pacifica possessione, seu quasi gaudere permittant per gravium impositiones pœnarum, & exactiones earum pro nostra Curia, si in eas inciderint, alioquin debita, & opportuna juris remedia, quæ expedire videritis, eos compellatis. Pecuniam verò totam, quam ex dictarum commissione pœnarum vos prædictos judiciarios forsitan continget acquirere, ad nostram Cameram destinetis, significaturi nobis processum omnem, quem habendum duxeritis in præmissis. Itaque ad nos (quod molestè ferremus) querimonia iterata non veniat, nec opus exstat denuò vobis scribi. Præsentes autem litteras post debitam & opportunam inspectionem earum pro cautela restitui volumus præsentanti efficaciter perpetuo valituras. Datum Neapoli per nobilem Thomam de Buffalis de Messina. . . . . militem magnæ nostræ Curiæ magistrum Rationalem Locumtenentem Prothonotarium Regni Siciliæ dilectum Consiliarium, & fidelem nostrum Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo octavo. Die quinto Septembris sextæ indictionis, Regnorum nostrorum Anno 6.

XIX. 19. JOANNES Casertanus Episcopus solitum servitium spopondit sacro Senatui die 9. Februar. 1395. sub Benedicto XIII. Pseudo-Pontifice, cujus partes sequebatur, ut in Actis ejusdem habetur ex libris solut. Prælatorum.

XX 20. LUDOVICUS proximè reperitur in hac Ecclesia Episcopus anno 1397.

XXI. 21. LUDOVICUM de Lando Capuanum ajunt fuisse Episcopum Casertanum an. 1413. forte idem cum superiori.

XXII. 22. LUGERIUS aliis ROGERIUS Casertanus Episcopus obiit Martino V. ad clavum sedente anno 1415. ex lib. de exhibitis sub eodem Pontifice fol. 198.

XXIII 23. Fr. JOANNES Acresta de Ponte Corvo Ord. Prædic. eligitur in Episcopum Casertanum ab eodem Martino V. an. 1415. 4 Kal. Maii, ut in eodem lib. notatur; successit demortuo Lugerio.

Hic Campanam maximam conflandam curavit cum hac inscriptione.

Ave Maria gratia plena Dominus tecum. Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Mentem sanctam spontaneam & patriæ honorem, Deo & patriæ liberationem me fecit Fr. Petrutius de Theano sub anno 1440. regnantibus Fr. Joanne Episcopo Casertano, & Joanne de Ratb Comite Casertano. Jesu Christe adjuva nos.

24. STEPHANUS de Raho electus Caserta- XXIV
nus anno 1450. notatur in reg. regest. Neap. cujus electio non extat in Actis Consistorialibus.

25. JOANNES anno 1453 cujus memoria ex- XXV.
tat in monumentis Capuanis, sed in Actis Consist. ejus memoria non habetur.

26. Fr. CICCHUS Ordinis Minorum à Ponte XXVI
Corvo electus anno 1459. à Pio II. usque ad 1476. hanc rexit Ecclesiam; fecitque subsellia Canonicorum in Cathedrali.

27. JOANNES de Leonibus de Galluccio Ca- XX
puanus, Medicus clarissimus Ferdinandi Regis, VII.
competitorem habuit Stabilem Zerillum Caleni Episcopum Casertanum civem, & patriæ dignitatem Episcopalem ambientem; prævaluit Joannes vir doctus & facundus, & ad hanc Ecclesiam promotus est defuncto Ciccho anno 1476. 10. Kal. Julii. Testis fuit testamenti Francisci de Ratta Casertæ Comitis anno 1479. qui plura pro anima sua bona Cathedrali reliquit, restituitque Casalia Puccianelli, & Putei veteris ad Casertanam Ecclesiam pertinentia. Visum est testamentum hoc, ad verbum hic rescribere, cum multum faciat ad ipsius Casertanæ Ecclesiæ cognitionem.

In nomine Domini Nostri Jesu Christi. Amen.

Anno à Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo nono. Regnante Serenissimo Domino nostro Domino Ferdinando Dei gratia Rege Siciliæ, Hierusalem, & Hungariæ. Regnorum verò ejus anno vigesimo feliciter. Amen. Die decima quarta mensis Martii, Indict. duodecima, in Castello Civitatis S. Agathæ intus Cameram à parte superiori Salæ magnæ dicti Castri existentem. Nos Julius de Venuto de eadem Civitate, in ipsaque Civitate, & ejus districtu annales . . . Judex pro præsenti anno duodecimæ Indictionis. Nardus Parillus de Roccha Romana Civis ejusdem Civitatis, publicus ubiq; per totum Regnum Siciliæ Regia authoritate Notarius, & testamenti infrascripti ad hoc specialiter vocatus, & rogati; videlicet Rev. in Christo Pater Domnus Joannes de Galluccio Episcopus Casertanus, Franciscus della Rattha, Domnus Gurellus della Rattha, Petrus Sallarolus legum Doctor, Andreas Severinus, Leonardus de Aversa, Domnus Ranaldus de Casaleno de Caserta, Cobellus Vitabona, Domnus Johannes Buccalaporta de Ebulis, Jacobus Adaldi, Laurentius Lollo, Domnus Gullus Florillus, Antonius de Rabo, de Ebulo magister Jacobus Cochus, Fr. Aloysius de Neapoli, & Fr. Johannes Faragonus de S. Agatha Ordin. Minorum præsenti scripto nuncupato testamento publico, Declaramus, notum facimus & testamur ex prædicto die accersitis nobis Judice Notario & testibus supradictis ad preces & rogatum Excellentis Domini Francisci della Rattha Comitis Casertæ, S. Agathæ, &c. ipsum invenimus intus dictam Cameram in lecto jacentem, sanum in mente, rectæ loquelæ, & memoriæ existentem; qui volens testari, ut dixit, suum solemne ultimum nuncupatum in modū qui sequitur condidit Testamentum, irritans, & annullans primò omne aliud Testamentum, si quod per eum hactenus appareret sub quacunque forma, & expressione verborum, etiam si de illo esset expressa mentio facienda de verbo ad verbum. Et quia caput, & principium singuli Testamenti est hæredum Institutio. In primis dictus Dominus Comes Testator instituit sibi hæredem universalem in & super omnibus bonis suis mobilibus, & stabilibus, Burgensaticis, & feudalibus, & actionibus quibuscunque, deductis Legatis inferius designatis, posthumum, seu posthumam ex Excellenti Domina Francisca de Guevara prægnante sua consorte, seu uxore nasciturum, seu nascituram, & casu quo Posthumus, seu Posthuma ex

dictu

dicta sua uxore non nascsretur, instituit sibi hæredes magnificas suas sorores carnales Catherinam, & Dianam della Ratta, in & super omnibus suis prædictis. Et intee cætera alia legata, quæ fecit dictus Dominus Comes Testator in dicto suo ultimo nuncupato Testamento ad exonerandum suam conscientiam, & suorum similiter Antecessorum, & pro salute animæ suæ fecit & ordinavit subscripta legata majori Ecclesiæ Episcopatus Casertæ Casale unum, quod dicitur Puccianello, & Casale aliud quod dicitur Puzzo vetere de pertinentiis Civitatis prædictæ, quæ dixit spectare, & pertinere ad dictam Ecclesiam ad potestatem concessam Domino Episcopo dictæ civitatis propria authoritate capiendi, & apprehendendi cum juribus, & pertinentiis omnibus pertinentibus, & spectantibus ad dicta Casalia. Item legavit Capitulo dictæ Ecclesiæ, seu Episcopatus pro annua provisione suæ Capellæ sitæ intus dictam Ecclesiam Episcopatus sub vocabulo S. Mariæ ducatos duodecim solvendos, & habendos super redditibus, quos habet dictus Dominus Comes in Civitate prædicta Casertæ secundum quod aliàs dictum Capitulum recolligere consuevit. Distributores verò hujus præsentis sui Testamenti ordinavit & fecit, ac esse voluit dictas Dominas Contissas Matrem, & uxorem suas prædictas una cum dicto Domino Magno . . . . . cum omni, qua decet potestate, &c. & dictum Testamentum dictus Dominus Testator valere voluit jure nuncupativi testamenti, etsi jure nuncupativi testamenti non valeret, seu non valebit, valere voluit jure Codicillorum, donationis, causa mortis, & cujuscunque alterius ultimæ voluntatis, quibus, seu qua melius de jure valere potest, & debet, quibus quidem legatis sic, ut prædicitur, factis per dictum Dominum Comitem Testatorem auditis, & plenè intellectis per dictum Rev. Dominum Johannem Episcopum præsentem, & nomine suæ Ecclesiæ, & Capituli præfati intelligentur, & acceptantur statim requisivit nos prædictos Judicem, Notarium, & testes, ut de prædictis legatis spectantibus ad suam Episcopalem, & Capitulum ipsius prænominatum conficere deberemus publicum Instrumentum tam pro dictæ suæ majoris Ecclesiæ Casertanæ Episcopalis cautione, quam etiam tutela Capituli prędicti, ac sua, suorumque in dicto Episcopatu futura in perpetuum memoria. Nos enim advertentes petitiones fore, & esse justas, quia officium nostrum publicum est, & nemini possumus denegare; & quia justa petentibus non est denegandus assensus, propterea de prędictis legatis, ut prænominatis spectantibus tantùm, ac pertinentibus ad utilitatem dictę Ecclesię & Capituli prælibati, hoc præsens publicum Instrumentum, quod scripsi. Ego præfatus Nardus publicus ut supra Notarius, qui prędictis omnibus pro Notario interfui, & meo solito signo signavi, ut supra, &c.

Sedit Joannes in hac Ecclesia ann. 15. & translatus deinde est ad Ecclesiam Aquilanam anno 1493. die 23. mensis Augusti,

XXVIII. 28. JOANNES BAPTISTA de Petrutiis, Neapolitanus, filius Antonelli illius, qui in quadam Villa Petruccia Theanensis ditionis, parentibus Petruccio & Petruccia olitoribus natus, unde de

A Petruciis cognomen accepit, propria tandem virtute, & mirabili ingenio præditus apud Ferdinandum primum Regem vir clarissimus evasit, ejusdemque Regis ab intimis consiliis fuit, ab eo divitiis, feudis, honoribusque cohonestatus, filios, quos genuit, ex Sabetta vassalla Policastri Comitissa ad dignitates, & honores evexit. Franciscus primogenitus Comes fuit Carinulæ, secundus Joannes Antonius Comes Policastri evasit; tertius Joannes Baptista creatus est Archiepiscopus Tarentinus, anno 1485 Thomas Anellus ad honorem Hierosolymitanæ militiæ ex auctoritate regia vocatus, auctus est Capuano Prioratu. Quintus Severus delectus est Muranus Episcopus. In tanta rerum felicitate Antonellus beneficiorum immemor unà cum filiis variantis fortunæ miserabile exemplum posteris reliquit; etenim cum filiis, Francisco que Coppola Sarni Comite in Ferdinandum conspiravit, à quo diro carceri cum aliis mancipatus, ingrati animi pœnas luit, Capitali sententia damnatus; parique B pœna ejus filii, Comesque Sarni anno 1478. una die honoribus, divitiis, filiisque orbatus est, ut ex ejus ævi Scriptoribus narrat eruditus noster amicus Camillus Tutinus de fortunæ varietate. Iis miseriis superstes fuit Jo: Baptista tertiogenitus tunc Tarentinus Archiepiscopus conjurationis ignarus, qui tamen jussus est Tarentinam Ecclesiam dimittere, accepto titulo pro ea Madicensis Archiepiscopatus anno 1489. Factusque est Aprutinus Episcopus, quo munere se absolvit anno 1493 & ad hanc Casertanam Ecclesiam translatus est eodem anno die 18. Octobris. Præfuit in ea eximiè quidem, & magna sui nominis fama ad annum usque 1514 quo è vivis exemptus est, familiæ suæ postremus. Sunt qui scribant, Antonellum Senis in Etruria ex nobili, vetustaque familia Petruccia natum, posterosque ejus Theatæ in Aprutio Civitate Petrutiam familiam disseminavisse, quem nostro ævo extinctam narrant ex cœnotaphio, quod Camilla Valeriana C sibi postrema Antonello abavo, filiis, nepotibusque ejus in Ecclesia S. Andreæ posuit: sed re vera hallucinati sunt, cum lippis, & tonsoribus constet Antonellum obscuris parentibus olitoribus apud Theanum natum, vel ex ipsa Petruccia Villa, vel Petruccio patre, matreque Petruccia, de Petrucciis cognominatum fuisse, ut Pontanus, Camillus Portius, Tristanusque Caracciolus, qui de conjuratione Regni baronum in Ferdinandum Regem scribunt.

(„ *Fuit Jo: Baptista vir doctus, & probus, B.*
„ *Jacobi de Marchia Ordinis Minorum amicissimus,*
„ *cujus vitam heroico carmine descripsit, quam*
„ *postea typis Lugdunensibus edi curavit P. Wad-*
„ *dingus.*)

29. JO. BAPTISTA Boncianniusa, nobilis Florentinus, Utriusq; Signat. Refer. domesticusque Prælatus Leonis X. Pontificis, à quo adlectus est Episcopus Casertanus die 3. Octobris 1514. vir probus, qui sub eodem, Lateranensi Concilio interfuit, pluribusque muneribus functus, sub Clemente VII. Datarius, & Commissarius vota à primis Clericis D Regularibus, quos Theatinos vocant in Vaticana Basilica emissa Pontificis nomine excepit anno 1524. die 14. Septembris. Sequenti vero fractam Campanam maximam anno 1525. 21. Novembris hora 17. reficiendam eodem anno curavit fusoribus Pino pictore & Vito Germano Siculis, addita est in inscriptione,

XXIX

a Hujus mentio apud Morellum in memoriis PP. Barnabitarum p. 8 Manusc.

Michael Archangele inter-
cede pro populo Dei,
Jesu Christe adjuva nos.

Ponderi, erat ter decies centum, quinquaginta rotolorum. Cathedralis Canonicorum præbendas ad certum optimum ordinem reduxit, ac perpetuo decreto posteris commendavit, ut ex sequenti scripto licet colligere.

Joannes Baptista miseratione divina Episcopus

Ca-

Casertanensis U.J.D. Sanctissimi in Christo Patris, Domini Clementis divina providentia Papæ Septimi Referendarius, & Prælatus domesticus.

Universis & singulis præsentes litteras, quas perpetuo valere intendimus inspecturis, salutem, & sinceram in Domino Charitatem.

Commissum nobis ab Apost. Sede Ecclesiæ Casertanæ, cui præesse dignoscimur, pastorale officium, mentem nostram excitat, invitat & inducit, ut per nostræ operationis studium Ecclesia ipsa, ac personæ in ea divino cultui mancipatę prosperè & salubriter dirigantur. Hinc est, quod nos considerantes, quod in dicta Ecclesia nonnullæ majores, seu pinguiores, & alię minores, seu minus pingues prębendę fore noscantur, ac dignum & rationi congruam censentes, at personis ejusdem Ecclesię, quę illi diutius in divinis servierunt, ut in eorum indigentiis uberior succedat provisio sincerè exoptantes, ut in dicta Ecclesia debitus ordo servetur authoritate nostra ordinaria Dilectorum nobis in Christo Capituli dictę Ecclesię ad hoc accedente consensu. Tenore pręsentium statuimus, & ordinamus, quod de cętero perpetuis futuris temporibus occurrentibus alicujus, seu aliquarum prębendę, seu prębendarum dictę Ecclesię per cessum, vel decessum, seu quamvis aliam dimissionem alicujus, seu aliquorum ejusdem Ecclesię Canonici, seu Canonicorum, illam, seu illas pro tempore obtinentium, seu alia quavis vacatione Canonici ejusdem Ecclesię, in receptione seniores, seu antiquiores in Civitate Casertana residentes, & eidem Ecclesię in divinis actu deservientes dumtaxat prębendas ipsas sic pro tempore vacantes inter ordinem receptionis eorum gradatim, & successivè dimissis prębendis per eos obtentis infra triduum à die vacationis prębendarum earundem computandarum optari possint, & prębenda, quę inoptata remanserit Canonico noviter recipiendo cedat. Decernentes & eadem authoritate mandantes, & statuta, & ordinationem nostra hujusmodi in prębendis, non autem in dignitatibus & officiis declarata perpetuis futuris temporibus servanda fore non obstantibus aliis dictæ Ecclesię statutis, & consuetudinibus, & juramento confirmatione Apostolica roboratis, cęterisque contrariis quibuscunque; In quorum omnium fidem & testimonium pręmissorum presentes nostras litteras manu propria subscriptas exinde fieri per Secretarium nostrum cum sigilli nostri appensione etiam subscribi fecimus.

Datum Romę in Palatio Apostolico sub anno à Nativitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, Indict. quinta die vero 20. mensis Martii, Pontificatus predicti Domini nostri Papæ anno nono.

Joannes Baptista Episcopus manu propria.

Obiit Romæ Joannes Baptista anno 1532. Clementis VII. ob singulaees animi dotes inter cæteros familiares charissimus. Hujus meminit Landinus in Comment. Dantis Poetæ, ubi & memorat Gasparem Boncianum Jo. Baptistę consanguineum, virum in Repub. Florentina clarissimum, Joannæ Reginæ Neapol. eximiè charum, intimumq; à consiliis, à qua S. Agathæ, Licceti, Montis acuti, Asculi & Trenseveri feuda nobilissima accepit, administratorque Regni unà cum aliis plurimis proceribus constitutus est. Protulit hæc familia alios & toga, & sago viros claros, nostrisque temporibus Franciscum Archiepiscopum Pisanum, de quo supra tom. 3. in ejus Urbis Archipræsulum serie. Hanc familiam à quodam Guidone Francigena inter Barones Caroli Magni primarios, Florentiam traductam fuisse narrat Petrus Monaldus in descriptione ejusdem gentis nobilissimæ.

XXX 30. PETRUS Lambertus, Allobrox Correctoris majoris justitiæ Præfectus, & Referendarius Apostolicus, à Clemeote VII. sublectus est Casertanus Episcopus die 10. Febr. 1533. In Cathedrali erexit Decanatum, & à Paulo III. confirmandum curavit. Præfuit annis octo, Romæ decessit anno 1441. sepultus est in Liberiana Basilica, ubi subquiescentis Episcopi effigie, & insigniis in marmore sculptis legitur inscriptio.

Petro Lamberto Allobrogi Præsuli Casertano, vitæ innocentiss. viro principalibus libellis litterarum referendis, formandis, castigandis præposito bene de omnibus merito.

XXXI 31. HIERONYMUS Verallus *a*, Romanus, Bertinorii Episcopus, ad hanc Casertanam Ecclesiam translatus die 4. Octob. 1541. Sedit annos 3. evasitque Archiepiscopus Rossanensis in Calabria, & S.R.E Cardinalis, de quo alibi.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 715.

XXXII. 32. HIERONYMUS Dandinus *b*, Cesenas genere & doctrina clarus, ex Protonotario Apostolico, intimoque Pauli III. à secretis die 14. Novemb. 1544. electus est Casertanus Episcopus. Absens hanc rexit Ecclesiam an. 2. ad Imolensem translatus est anno 1546. sub Julio III. evasit S.R.E. Card. de quo vide tom. 5. nostrum in serie Imolensium Præsulum ubi typographi errorem corrige, qui pro Casertanensi Episcopo, Cassanensem impressit. De David Soano Episcopo in 2. tom. egimus, quem ex hac nobili Dandina gente fuisse scribit noster Abbas Antonius Libanorus in vita ejusdem ad Herculem Dandinum Comitem.

b De hoc pariter Ciaconius t. 3. col. 784

XXIII. 33. MARTIUS Cerbonius, Romanus, celebris Jurisconsultus, cum vix vigesimum septimum annum attigisset, Casertano Sacerdotio condecoratus est à Paulo III. die 27. Maji anno 1546. Sedit annis tribus, & florenti ætate Romæ extinctus an. 1549. maximum de se desiderium reliquit.

XXIV. 34. BERNARDINUS Cardinalis Maffæus *c* factus est hujus Ecclesiæ commendatarius & administrator die 7. Junii 1549.

c De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 717.

XXV. 35. FEDERICUS Cæsius *d* Cardinalis ex cessione Maffæi commendatum habuit Casertanum Episcopatum die 9. Novemb. 1549. quem dimisit anno 1552.

d De eo Ciacon. Oldoini t. 3. c. 901.

XXVI. 36. ANTONIUS Bernardus Mirandulanus, doctissimus vir, summusque Philosophus, sub Julio III. hanc obtinuit Cathedram die 12. Feb. 1555. Sed cum regendæ Ecclesiæ parum aptus esset, consultè ac liberè se abdicavit à sua inauguratione anno secundo, & in patriam secedens cum Aristotele, quod superfuit, vitæ tempus teruit, scripsitque in ejusdem Rhetoricam nobile commentarium, quod ejus nepos Annibal publici juris fecit, & Ferdinando I. Magno Etruriæ III. Duci inscripsit. In patria excessit Antonius anno 1565. & in choro Majoris Ecclesiæ sepultus est, ubi hæc inscriptio.

D. O. M.

Antonio Bernardo Mirandulano Joseph Bernardus pronepos P.I. Vixit ann. LXII. M. III. Obiit ann. MDLXV. XIII. Kal. Julii.

37. AGA-

XX XVII. 37. **AGAPITUS** Bellhomus, Romanus, Camerae Apostolicae Clericus, electus est Episcopus die 5. Decemb. 1554. Interfuit Tridentino Concilio, avaritia notarus à Saotorlo in lib. de Casertanis Comitibus. Castra Puteanelli, e Pontis-Veteris abalienavit non parvo suæ Ecclesiæ damno; Catholicæ tamen veritatis acerrimus vindex fuit. Sub Sixto V. coadjutorem cum spe futuræ successionis habuit Marium Bellhomum nepotem suum Episcopum Bethlehemitanum electum 1585. die 23. Septemb. ante patruum Casertæ defunctum & humatum apud Capuccinos fratres. Agapitus anno præsulatus sui quadragesimo occubuit, salutis vero 1594. in Cathedrali humatur. („ *Extat ad eum Epistola Hippolyti Cardinalis Estensis, digna siquidem, quæ in tomo Epistolarum principum legatur: & de ea agit Ciaconianum opus in vita ejusdem Hippolyti.*)

XX VIII. 38. **BENEDICTUM** Mandinam *a*, Melphitanum, olim celebrem Neapolitani fori causidicum, („ *virum quidem probum, & in omnibus charitatis operibus in sodalitio Ss. Trinitatis Peregriaorum, & Convalescentium, cui nomen dederat, exercitum*) tunc inter Clericos Regulares vitæ innocentissimæ sacerdotem, invitum ad Casertanum Episcopatum traduxit Clemens VIII. die ultima Januarii 1594. paulo post in Germaniam ad Rodulphum Cæsarem, ad Poloniæ Regem Sigismundum, aliosque Germaniæ Principes Nuntium misit, ut illos inter se dissidentes conciliaret, & contra Turcas solemni fœdere in Christi nomine inflammaret. Varsaviæ in Principum conventu orationem habuit luculentissimam de ineundo fœdere adversus communem hostem, quæ Cracoviæ excusa est, summéque laudata. Legatione bene obita ad Curiam rediit; à Clemente benignè receptus, ad Ecclesiam suam quantocyus licuit properavit, cujus gregem nunquam nisi gravissimis distrahentibus curis deseruit. Præcipua ejus cura fuit Cleri religio, & reformatio; egenis, infirmis, pupillis, viduisque profusa liberalitate summaque charitate opem ferre, sacerdotia, proventusque Ecclesiasticos non nisi bonis, ac piis viris destinare, vectigalia suæ Ecclesiæ adaugere, ut profusius in pauperes dispenderentur, ac demum omnia peragere, quæ bonum Pastorem decerent. Hæc fuit in Episcopatu Mandinæ vita, quam cum ad annum protraxisset 1604. Episcopatus sui decimo, Neapoli, ubi tunc illius Ecclesiæ, Clementis Papæ jussu, vices gerebat, in Cœnobio sui Ord. S. Mariæ Angelorum quievit in Domino, sepultusque est in ejus Ecclesiæ cœmeterio: cujus vitam descripsit Silos lib. 2. & 4. Hist. Cleric. Regul.

a Ejus vitam descripsit Silos in hist. Cleric. Regul. par. 2. & 3. Mandin.

39. Fr. **DEODATUS** Gentilis *b*, nobilis Januensis, Ord. Prædicatorum, ex Comissario S. Officii successit Mandinæ die 9. Julii 1604. sub Paulo V. in Regno Neapolitano functus est Nuncii munere. Neapoli mortalitatem explevit anno 1616. jacet in Ecclesia S. Catharinæ de Formello, honorifico tumulo, & inscriptione.

Fratri Deodato Gentili patria Januensi genere nobili, professione instituti S. Dominici, acri ingenio prædito & candidis, & doctissimis moribus ornato, summo Philosopho, & eximio Theologo in gubernandis suæ religionis Cœnobiis, quibus quam plurimis præfuit, singularis prudentiæ, & administrando sanctæ Inquisitionis officio miræ constantiæ, & spectatæ probitatis viro, Pontificibus Maximis Clementi VIII. & Paulo V. apprimè charo, ab altero Episcopatu Casertanensi insignito, & ab altero toti Regni Neapolitani Nunciatu decorato, à vivis intempestivè erepto ad majora properanti, annum suæ ætatis LVIII. agenti. Fr. Vincentius Zacchariaas Eugubinar ejusdem Ord mœrens effigiem hanc memoriæ & grati animi erigendam curavit. An. MDCXIX.

40. **ANTONIUS** Diaz, nobilis Romanus, di 12. *c* Maji 1616. delectus est Episcopus, & Sacr Congregationis Episcoporum ac Regularium à S cretis; deinde Neapoli Apostolicus Nuncius fuit Casertanam Ecclesiam resignavit Urbano VIII. dente anno 1626.

41. Fr. **JOSEPH** à Cornea, Ordinis Prædicat rum Ducis Castellionis de lacu germanus frater, v probus & doctus Casertanam evasit ad sedem d 28. *d* Maji 1626. quam cum annis 11. texisset, Squillacensem in Calabria translatus est, inde Urbevetanam sub Alexandro VII. Pont. Ma quam summa religione pergit administrare.

42. **FABRITIUS** Suardus, Neapolitanus, q antea Lucerinus Episcopus fuerat, ad hanc Eccl siam translatus est die 9 Febr. 1637. vix elapso an mortuus est.

43. **ANTONIUS** Ricciollus Cusentinus (*e* Epi(

(*e*). Teste Carthario in Athenæo Romano p. 252. MS. apud me, non Consentinus; cum in suis editis monumentis Boblanensem, & postea Rheginensem se inscribat. Elegans elogio celebratur ab eodem Carthario. *Mantissa.*

Episcopus Umbriaticensis, huc translatus ab Urbano VIII. die 7. Febr. 1639. supremus fuit Regni Neapolitani Inquisitor, ac tandem Archiepiscopus Cusentious, vir monnmentis suis clarus, de quo alibi.

XLIV 44. **BRUNORUS** Sciamanna, nobilis Interamnensis, ex Episcopo Lucerino, ad hanc Casertanam Ecclesiam translatus est die 10. Martii 1642. Excessit anno 1646. ejus cum laude meminit Franciscus Angelonus in Hist. Interamneosi.

XLV. 45. **BARTHOLOMÆUS** Criscoous, nobilis Neapolitanus, utriusque Signat. Referendar. ab Innocentio X. ex Umbriaticensi Episcopo ad hanc Ecclesiam translatus est die 6. Maji 1647. eteoim cum Umbriaricensem perbelle administraret Episcopatum, contigir in Cathacensi ererioris Calabriæ urbe quædam Judaizantium secta jam diu disseminata. Cum jam occultissime altas radices egisset, ex vicinis Episcopis ad eam funditus evellendam inventus est nemo magis idoneus quam Umbriaricensis Episcopus, cui à Sancti officii Patribus munus demaodarum est. Eò igitur accedente Criscono ingentis animi viro, ita prudenter, celeriterque munus sibi demandatum adimplevit, ut sectam illam spario fere centum annorum propagatam aperuerit, fugaverit, ac dissipaverit: quamobrem apud Innocentium X. Pontificem, Eminentissimosque Patres fidei quæsitores ob ejus nominis famam, ac in laboris præmium, relicta Umbriaricensi, Casertanam accepit Ecclesiam, quam hactenus eximie administrat, cujus modestia haud sinit me in suis laudibus longius progredi. Plurimum illi debemus, cum in scribenda antecessorum suorum serie non parum juverit nostram qualemcumque industriam. Vivit, diuque vivat dignissimus Præsul Ecclesiæ suæ decus & ornamentum.

A D D I T I O.

(„ *Episcopale Palatium vulgò*, la Cavallerizza, *novo à fundamentis excitato opere perfecit. Mortalitatem tandem in gentilitia Domo explevit & ipse Neapoli die 16. Aprilis 1660. sepultusque fuit in Divi Francisci monialium.*

XLVI „ **JOANNES BAPTISTA** *Ventrilia, Capuanus, U.J.D., Canonicus Primicerius majoris Ecclesiæ suæ patriæ, & Vicarius Generalis sui Archiepiscopi Cardinalis Camilli Melzii, ob vitæ integritatem, doctrinam, ac miram in rebus agendis dexteritatem ab Alex. VII. Summo Pontifice motu proprio per Cardinalem Coaradum Datarium Romam accitus anno 1660. die 20. Septembris hanc Ecclesiam altrò oblatam regendam suscepit. In ipsa Congregationes casuum moralium instituit, quibus ipse sæpissimè intererat, & in quibus more PP. Congregationis oratorii, in qua ipse juventutem suam transegerat, familiares de re sacra sermones inserebat. Dumque Ecclesiam suam spiritualiter, & materialiter exornare meditatur, vix diligentissima diœcesis visitatione peracta, die 23. Decembris 1662. Præsul vitæ sanctissimæ obiit in propria, in qua natus erat, domo in Capuano vico vulgò*, il Casal delle Corti, *suo hærede instituta*

A „ *Ecclesia, quam ibi ipse construxerat. Sepultus autem fuit in æde Minorum Capuccinorum Capuæ. Typis dedit duo volumina, primum, cui titulus: Practica Tribunalium Ecclesiasticorum; alterum de potestate Archiepiscopi. Decisiones Curiæ Archiepiscopalis Capuanæ, & sermones Pastorales pro singulis anni festis diebus edere parabat, quod morte interceptus non potuit.*

„ **JOSEPH** *de Auxilio, Neapolitanus, majoris Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus, ab Alexandro VII. Ventriliæ successor datus 2. Julii 1663. possessionem iniit suæ Ecclesiæ die prima Septembris ejusdem anni. Singulis annis diœcesim integram visitavit, omnium necessitatibus prospexit semper; Ecclesiam, quam Episcopus Brunorus Sciamanna ædificare inceperat, ipse perfecit, illamque Divo Januario dicatam voluit, dotavitque annuis redditibus, ut unus in ea saltem Sacerdos singulis festis diebus rem sacram faceret. E vivis abiit Neapoli die 28. Julii 1668. ibique sepultus magna, & quidem integerrimæ vitæ fama.* XLVII.

B „ Fr **BONAVENTURA** *Caballus illi successit, Præsul undequaque clarissimus. Si generis qualitatem consideras, sua gens, quæ in Regno Neapolitano primaria nobilitate fruitur, ab illa derivat Caballa antiquissima Veneta Patritia, quæ adhuc in illa floret Republica. Pater illi Joannes Franciscus, Mater Catarina Tocco Nobilissima Tropiensis ex antiquis Epiri, Ætoliæ, & Acarnaniæ in Græcia Despotis. Si naturæ, ac fortunæ bona rependis, dixisse sufficiat, utraque suos in eum thesauros effuderunt. Si gratiæ, hæc, quæ suum omninò voluit, suis donis superabundè cumulavit, adeò ut cum & animi, corporisque dotibus suorum, imò omnium sibi amores conciliasset. Unum ipsum ad perpetuandam familiam sui genitores destinarunt; quod ubi rescivit Joannes Baptista (hoc illi nomen in lustrali fonte fuerat inditum) se omnino prodigiosè natum, ubi prodigiorum authori litandum esse pronunciavit: à quo sancto proposito dum* XLVIII.

C „ *mater omnimodè removere studet, sub ruinis Terræmotuum, qui Calabriam anno 1637. devastarunt, oppressa occubuit. Quare Joannes Baptista asperum illicò vivendi genus inter Fratres Minores Observantes D. Francisci audiens Bonaventura, asperius etiam inter eosdem, sed quos vocant Reformatos, amplexus deinde fuit. Neapoli, Romæ, & Bononiæ scientiarum stadium cucurrit, in quibus adeò excelluit, ut in omnibus semper palmam retulerit, illasque ex Cathedra docuerit. Miram habuit in dicendo vim, ut nobiliora Europæ pulpita summo sibi decori adscripserint ab illo calcari. Neapolis in sua æde Principe, Roma in sacello Pontificio, Veneta Respublica declamantem omnibus etiam studiis audire voluit, illumque non modò velati filium materni prorsus amoris significatione non dubia, sed quasi regio excepit more. Munera insuper generosa, quæ recusarat, ipso inscio, Amantheam usque ad suos transmisit, & præcipuè Matrona quædam de Caballa gente, quæ illum in paucis*

D „ *summa veneratione prosequebatur. Piissimus Imperator Leopoldus I. glor. mem. non nisi ad illam legationem Nobilium Virorum honoris ergo transmisit, ut impendio Cæsareo, uti cum magnis Principibus fieri assolet, Viennam usque deduceretur. Summo ibi loco habitus fuit ab omnibus Aulæ proceribus, in qua Italicè, ac Latinè communi semper plausu peroravit. Cum pretiosa munera à Cæsare oblata, constantissimè, ut suus mos erat, recusasset, quippè nullam à suis Evangelicis laboribus temporalem umquam retributionem voluit, idem Cæsar Amantheam usque transmittenda curavit cum lemmate in quibusdam operibus argenteis magni valoris, ac mira arte perfectis.* Ex munificentia Cæsaris erga D. Leonardum Caballum fratrem R.P. Bonaventuræ Caballi.

„ *Tot, tantisque fatiscentem meritis suus ordo Commissarium Generalem bis renunciavit, plaudente Roma, quæ ob vitæ probitatem, & omnige-*

„ nam Ecclesiasticam doctrinam purpureo galero ornandum iri quamprimò censebat. Sed hæc publica vota in mitra posteà Casertana defloruerunt, quam ipse intrepidè semper recusavit, non quidem, ut suo imparem merito, sed quia suis imparem viribus, adeò de se humillimè sentiebat; qui à dignitatibus alienum semper gesserat animam, illam tamen Pontificio accedente iterato præcepto, coactus accipere die 12. Februarii 1669. cum primum fuisset electus die 10. Decembris 1668. Episcopus itaque renunciatus, nec suum vivendi genus, nec asperas vestes subtilioribus umquam immutavit, easdem mortificationes, abstinentias, quadragesimas, jejunia, macerationes, pœnitentias, quas dum Monachus, nunc & Episcopus peragebat Cleri mores componere, Religionem amplificare, vitia rescindere, pietatem protendere prima illi cura fuit. Diœcesim quotannis diligentissimè invisebat, omnium factus illius Ecclesiarum, & personarum sollicitudo, illis omnibus attentissimè prospiciens, ac si una prorsus ædes, una foret persona, non multæ. Princeps templum restauravit, illius fenestras prisco more nimis arctas, ut lucidior, ac lætior foret interior ipsius facies, prolatavit, uniformesque reddidit, vitrisque illas pulcherrimo ordine dispositis exornavit. Sacrarium sacra, & pretiosa supellectili ditavit. Sacellum Ss. Crucifixi, ubi nunc venerabile Altaris Sacramentum asservatur, auro largissimè profuso incrustavit. Synodum, constitutionibus Episcopi Sciamannæ alias addendo, bis coegit. Verè pater pauperum, illorum omnibus indigentiis semper præsto fuit. Cum aliquando nihil haberet erogandum, propriis se vestibus spoliabat, ut Christum in suis pauperibus nudum operiret. Honestis puellabus semper dotem, egenis mendicare erubescentibus clam, & sæpè propriis manibus stipem largiebatur. Ob infirmitatem, aut seniam, victum sibi proprio labore comparare impotentibus numquam defuit, licet suus Episcopalis census mille scutorum pensioni fuerit obnoxius, quorum centum, quæ debebantur Carolo Cardinali Carrafæ Episcopo Aversano sciens idem Eminentissimus Princeps, quam melioris sorte per manus Episcopi Caballi frueretur, illi semper benignissimè indulsit. In sua diœcesi conciones semper habuit, & licet dicendi gratia, ut supra visum, mirè polleret, inculpatæ potiùs vitæ perpetuo tenore suam plebem Deo lucratus fuit, ipsos Patritios, ipsosque Dynastas mansuetos, humiles, Ecclesiæ veluti famulos sua sanctitate reddidit. Illum omnes ut verè Patrem venerabantur, illum in omnibus consulebant, & licet aliquando Episcopi opinio suæ non arrideret, ultrò libensque illi acquiescebant, hac sola firmissima ratione moti, quia ita Episcopo visum, obedientiæ meritum coronante Domino, quia semper illis omnia juxta Episcopi oraculum eveniebant. Etiam Episcopus in quacumque celebri Ecclesiastica sollemnitate, & præcipuè Neapolim accersebatur, ut Panegyricas orationes recitaret. Gratissimus illi Neapolitanus ordo, cum benè sciret Casertanum Præsulem nec potum frigidæ pro suis umquam laboribus accepisse, Venetæ Reipublicæ, Augustissimi Leopoldi imitatus exempla, clanculum opus grande argenteum cum Civitatis insignis, & epigraphe ad illius Germanam D. Leonardum dono misit. Calculi dolore correptus anno 1689. in palatio Episcopali, quò venerat festum Corporis Domini celebraturus, ibi in eodem festo munitus omnibus Ecclesiæ Sacramentis super una culcitrula paleis fulta inter lachrymas suorum diœcesanorum, qui in suum cubiculum accedentes, ac recedentes convenerant ferè omnes, ultimam ab eo benedictionem, ultimos salutares monitus acceptari, verè sanctus, ut publica vox fuit, verè pauperrimus die 10. Junii expiravit, omnibus sui desiderium relinquens, & præcipuè suæ diœcesi, suo ordini, toti quinimmo Italiæ, & Europæ, quò fama suæ probitatis æquè, ac doctrinæ pervenerat. Testari ob notoriam paupertatem non potuit, immò cùm, ut egestati, ac præsertim verecundæ obviam iret, ære alieno obstrictus esset, Apostolica Camera post ejus obitum solvit, omnes tamen divites reliquit suarum exemplo virtutum, quæ in ipso heroicè effulserunt. Suum Cadaver humatum voluit in Divæ Luciæ suorum PP. Reformatorum Divi Francisci in communi sepulcro, & in illo propriè loculo, in quo paucis antè annis sepultus fuerat suus usque ad mortem Socius Fr. Gabriel de Ariano Laicus sui ordinis Reformati. Die Veneris à suis fratribus in sui conventus Ecclesia elatus fuit; Sabbato autem sequenti Capitulum, & Clerus Casertanus in eadem Ecclesia illi justa persolvit, ut etiam illic singulæ religiosæ familiæ potiùs flendo, quàm canendo, adstante omni populo, & præcipuè pauperibus, qui numquam illi manus, ac pedes osculari cessarunt, nisi quando per vim ex eorum conspectu ereptus fuit. Ad perpetuam autem tanti Præsulis memoriam hanc voluit incidi epigraphen vivens hodie feliciter Episcopus Schinosi.

„ Fratee Bonaventura Caballus Nobili
Genere Amantheæ in Calabria natus
Ordinis sui Minorum scilicet strictioris
Observantiæ lux, decus, bisque in Urbe
Generalis Commissarius ob mirabilem
in concionando vim in magno apud Italos, in magno apud exteros præcipuèque
apud Leopoldum Cæsarem numero habitus, à Clemente IX. Episcopus renunciatus Casertanus, ita erga se, & gregem
se gessit, ut ad præscriptam à D. Paulo
Pastoris formam, nihil ipsi addendum,
aut demendum visum sit. Maximèque
conspicuus pietate in Deum, amore in
subditos, misericordia in pauperes, obiit
anno salutis 1689., ætatis 70. Præfuit 24.
Viro incomparabili, & optimè merito
Josephus Schinosi Ecclesiæ Casertanæ
Episcopus hoc monumentum fieri curavit Anno Domini MDCC.

„ Suas conciones licèt prælo dignas nullatenus publici juris esse voluit, adeò illas utpotè suas parvifaciebat. Quædam Panegyricæ orationes ab ipso extortæ, ipso vel nesciente, vel reluctante impressæ fuerunt. Scripsit anno 1653. nonnisi supremi Hierarchæ jussu vitam B. Nicolai Albergati Episcopi Bononiensis, & S.R.E. Cardinalis summo Reipublicæ litterariæ plausu, & Eminentiss. Albergati tunc viventis.

XLIX „ HIPPOLYTUS Berarduccius, Patritius Vigiliensis, professione vitæ Benedictinus, Congregationis Sanctæ Justinæ de Patavio, optimus Theologus, scholasticus, & moralis, vitæ exemplaritate conspicuus, ex Abbate Monasterii Sancti Laurentii de Aversa huic Casertanæ Ecclesiæ ab Alexandro VII die 3. Junii 1690. præficitur. Unicum illi studium Prædecessoris inhærere vestigiis, clerum colere, pauperes juvare, Ecclesiasticam immunitatem tueri, diœcesim invisere, si qui irrepserant post mortem Caballi, abusus tollere, Episcopi partes omnes ad amussim implere. Pecuniam non modicam congessit pro renovando principe templo, quod ultimo interceptus morbo, successori perficiendum reliquit. Post vitam religiosam verè, & exemplarem armatus omnibus Ecclesiæ Sacramentis obiit die 25. Septembris anno 1695. ætatis suæ 82. Suum mortale sepultum voluit in Parecia, in vico suæ Diœcesis, quibus Sanctus Benedictus sui ordinis institutor, titulum, nomenque dat, ibique Capitulum, & Clerus Casertæ ultima illi officia persolvit. Hoc autem epitaphio ipsius sepulchrum loqui voluit vivens illius successor Joseph Schinosi.

Horario ad commodum superaddito
Viridario ad solamen substrato
Ann. Sal. MDCCIX.

In Monasterio Virginum D. Dominici.

Virgini Deiparæ
Virginum Collegium
Quod priùs à fundamentis excitaverat
Mox intromissis Christo Sponso sponsis
Sacrum voluit
Josephus Schinosi Patritius Consentinus,
& Tranensis Episc. Casert.
Anno Sal. MDCCXV.

Licet tot millia in hisce operibus erogaverit, numquam autem de illo pauperes, numquam de illo Virgines, numquam Viduæ, pupilli Orphani questi sunt, nec etiam Caritatis temporibus, quibus integras, & quam multas aluit familias, quia non modo suæ Ecclesiæ, sed proprium suum censum communem cum suis habet pauperibus; multa etiam, & quàm maxima de tanto præsule dicenda forent, quæ lubens omittimus, ne illius modestiæ graves simus; unum illud enixius à Domino rogamus, ut Casertanæ Diœcesi unico, in quo omnia continentur, annuat voto, quod nonnisi aliud est, quam salus Præsulis.)

SUESSANI

EPISCOPI.

SUESSA; Campaniæ Felicis urbs vetustissima paulo remotior à Lyri fluvio in Appia via ante Romæ edificationem condita fuit, in ipso amœno colle quo ad Orientem respicit Massicum Montem, à Meridie Gaurum, ab Occasu octo milliarium intervallo à Tyrrheno Mari, à Neapoli duodecim, ab antiqua Sinuessa octo distans. Fuit quondam lata & patens Campaniæ civitas, hodie angustioribus contenta limitibus ad tria millia alit mortalium; titulo Ducatus, & Episcopali dignitate decoratur. A quo verò sit prima fundatione constructa, difficulter ex historiarum monumentis erui potest. Sunt qui Ran (Gomerium vocant) Japhet filio Noe nepoti ejus fundationem attribuant, & à Sem Patrui nomine nuncupatam ante Christum natum M. M. CLXXIX. ante vero Romam conditam M. CCCCXXVII. quam vacillantibus conjecturis, meram Annii Viterbiensis, & quorundam recentiorum esse fabulam antiquarum rerum periti existimarunt. Rejectis fabellis, constat Suessam antiquissimam Felicis Campaniæ fuisse, longe tamen diversam à Suessa Pometia Volscorum civitate, & ferunt Herculeam aliquando vocitatam, vel à templo in ejus honore condito, cujus adhuc extant vestigia, vel quod illuc ille pertransiens à Suessanis honorifice susceptus, & pro numine sit adoratus, in cujus memoriam cusa nu-

A mismata cum excitato leone, quo pro civitatis insigni usque in hodiernum diem utuntur, hoc dilemmate SUESSÆ VETUSTÆ INSIGNIA. Pometiam Suessam Volscorum, de qua Silius loquitur, & Plinius, dictam fuisse à Pometiæ civibus, qui eam inhabitarunt, auctores sunt Livius, & Dionysius. Hi enim à Tarquinio Prisco Quinto Romanorum Rege devicti Suessam demigrarunt, benigneque accepti ab eorum nomine deinceps Suessam Pometiam, aliquando absolute Pometiam, & Sessam dixere; sed & Auruncam, & Ausoniam vocatam lego apud Livium, & Vellejum, cum Aurunci à Sidicinis populis devicti in eam se recepissent anno ab Urbe condita CCCCXVI. *Inter Sidicinos*, inquit Livius, *Auruncosque bellum ortum; Aurunci à T. Manlio Cons. in deditionem accepti, nihil inde moverant, eo petendi auxilii ab Romanis causa justior fuit; sed priusquam Consules ab Urbe (jusserat enim Senatus defendi Auruncos) metu oppidum deseruisse, profugosque cum conjugibus ac* B *liberis Suessam communisse, quæ nunc Aurunca appellata, mœnia antiqua eorum, urbemque à Sidicinis deletam.* Cæterum summæ antiquitatis ac potentiæ debetur Suessæ, quod illis primis temporibus, quibus Roma Orbis caput adolere cœpit, cum illis civitatibus fuit, quæ diu cum ea certarunt, ac deinceps post varia bellorum genera ab Romanis vi captæ, & expugnatæ in eorum potestatem devenerunt. Sub Annibale multas clades passa est, & sub Adriano, Antoninoque Imp. plurimum floruit; sub Consulibus olim in amicitiam populi Romani recepta, ductaque Colonia est anno ab urbe condita CCCCXL. ut Polybius narrat; & Livius lib. 9. inquit, *Suessa & Pontia Coloniæ deductæ sunt L. Papyrio Cursore quintum, & C. Junio Bubulco iterum Consulibus.* Municipium inde fuit, & civitate donata, quemadmodum ex Cicerone, veteribusque inscriptionibus constat, quarum in foro adhuc duæ spectantur.

C

Cajo. Titio:
Chresonio. Aug. Fil.
Huic. Ordo. Decurion.
Quod. Pro salute. Et. Indulg. Imp.
Ant. Pii.
Fel. Et. Volun. Pop. Munus. Fam.
Gladiat. Cum. Sua. Die.
Privat. Secund
Dignit. Municip. Ediderit.
Optimo. Exemplo. in Municip.
Suessan.
Et. Ut. Quæ. Digitus. In. Domo. Ejus
Flueret
Commodisque. Publ. ac St. Decurio
Fueretur. & Titio.
Cheres. Emerit.
Patris. Honorem. Decurion. Gratuit.
Decrevit
Ordo. Decur. & Augusal. & Plebis
Muniverunt.

D

Alia ibidem.

Imp. Cæs. Divi. Trajani. Part. F.
Divi Nervæ Nep.
Trajan. Adr. Aug. Pont. Max.
Trib. Pot. VI. Con. III.
Viam
Suessanis Municipibus
Sua Pec. Fec.

Nuper alle effossa est vetus inscriptio sub turri Campanaria ad S. Sylvestrum, quam in foro Troghi exposuerunt.

Mavorti
Q. F. Messio Egnatio Lolliano
V. C.
Q. K. Præfecto Urbano
Auguri publico P. R.
DD NN Aug. Fil. Cæsarum
Curatori alvei Tiberis
Et Glavacarum sacræ urbis
Curatori operum publicarum
& minuciæ Consulari Campaniæ
Ord. Populusque
Suessanus.

Passim plures veteres inscriptiones Suessæ, ejusque in agro leguntur, & veteris Amphitheatri ruinæ, templa visuntur Herculis & Æsculapii, quæ summam ejus vetustatem exhibent. Solum habet amœnum, & omnium rerum ad humanum usum ferax, cœli aerisque benignitate nullis cedens. Hanc ortu suo viri clarissimi summopere illustrarunt, inter cæteros Cajus Lucillus Satyrarum scriptor, & Tropilius poeta Comicus, quorum meminit Eusebius. Hic Augustinus Niphus natus est, in omni scientiarum genere versatissimus, summusque Philosophus, qui sui nominis celebritate patriam quoque celebriorem atque illustriorem reddidit. Consalvus de Corduba belli fulmen, & Hispanum decus, Suessæ Princeps fuit, cujus posteri adhoc ejus Duces sunt. Illam aliquando dominatæ sunt Baizea deinde Marzana familiæ nobilissimæ. De Suessa, deque viris illustribus scripserunt Augustinus Niphus, & Lucius Saccus. Cæterum Suessam commendabilem fecit civium pietas, qui, ut fert traditio, relicto Idolorum cultu ad veram Christi religionem Petro Apostolorum Principe Evangelium disseminante se se adduxerunt, & semel plantatam fidem mirificis progressionibus dilatatam, Aristonus, Crescentius, Eutychianus, Urbanus, Vitalis, Julius, Felicissimus, Felix, Martha, & Symphorosa suo sanguine ad perennitatem stabilierunt. Etenim sub Diocletiani sævissima persecutione corona Martyrii Suessæ condecorati fuerunt, ut scilicet idem Lucius Saccus Romanum Martyrologium horum Sanctorum Martyrum agonem in Campania fuisse refert die 2. Julii. Idem Saccus hallucinatur dum narrat primum Suessæ Episcopum ordinatum fuisse Simitium à B. Petro Apostolo, Romæ sub Nerone Martyrio coronatum, cum Simitius, vel Sinitius Romanus patria, Divi Petri Discipulus, non Suessæ in Campania, sed Suessionensis in Gallia primus Episcopus fuerit, inde Remensis, ubi palmam Martyrii sub Nerone sumpsit, corpus ejus ibidem reconditum fuit, agiturque natalis dies prima Septembris. Acta brevi elogio conscripsit doctus vir Andreas de Saussay in suo Gallicano Martyrologio in hunc modum. *Remis Natalis Sanctorum Martyrum pariterque Pontificum Sixti, & Sinicii, Galliæ Belgicæ secundæ Apostolorum. Qui Patria Romani, cum B. Memmio Roma à S. Petro has in partes ablegati: hancque Metropolim auspice Christo adeuntes, trophæa ipsius Redemptoris illic prima collocaverunt. Hinc ad Suessiones digressi populum hunc fidei etiam Sacramentis initiarunt. Cui civitati Episcopus primus Sinicius à Sixto, Apostolicis muneris coryphæo, præfectus est. Tum Sixtus ipse Remos reversus, civitatem hanc ethnicis superstitiis prorsus expurgare instituit, fana destruxit, ædiculam divinis officiis consecravit, Clerum constituit, populumque plurimum Christo acquisivit. Cum autem decennium Apostolico operi impendisset, cupidus extremi pro Domino subeundi agonis cælitus imminentis excessus admonitus, post gloriosum certamen, quo Martyr occubuit, ad præmium destinatum feliciter migravit. Cujus funus religiose curavit Sinicius: qui & vertente anno eodem die quo Sixtus, inita pro fidei assertione suprema colluctatione, Remis ubi resederat jussu decessoris, ut ortam Ecclesiam curaret, tutaretque laurea itidem Martyrii redimitus æternum abiit ad gloriam. Eodem vero tumulo cum Sixto illatus, Basilicæ quæ in utriusque honorem subinde constructa est, initium nuncupationemque indidit: tandem vero ibi uterque quievit, quousque ad ampliorem honorificationem, intra Urbem ab Henrico Archiepiscopo delatis amborum pretiosa spolia, in Ecclesia Sancti Remigii pone altare Sancti Petri eorum præceptoris, cultu condigno recondita sunt, hactenusque in sacrario illius ædis sacris monilibus ditissime, ea qua decet religione observantur.* Hæc ille. Sinisii meminit etiam Claudius Robertus in Catalogo Suessionen. Præsulum ex Flodoardo lib. 1. c. 3. Vernero in Fasciculo temporum. Maneat igitur Sinicius Suessionensis Ecclesiæ in Gallia primus Episcopus. Quis autem Suessanus primus fuerit Episcopus ignoratur. Reponit Saccus inter hujus urbis Antistites Sanctum Castrensem; sed hic in Africa fuit Episcopus, qui in persecutione Vvandalica à propria Sede cum pluribus aliis Episcopis expulsus circa annum Domini 440. Suessa appulit, quandoque in agro Suessano degit, ubi ex ejus nomine pagus & Ecclesia constructa est: ejus acta conscripsit in Capuano Sanctuario Michael Monachus parte 1. Fortunatus Suessæ Episcopus fuit in Concilio Romano sub Symmacho Papa anno 501. & hic primus est, qui Suessanus Episcopus reperiatur: post hunc ad annum millesimum usque Suessanorum Episcoporum memoria periit. Suessanus Episcopus priscis seculis Pontifici jurisdictionis fuit, inque Campania Felici enumerabatur, qui jam inde à nascente Ecclesia Episcopali dignitate condecoraretur, donec ex voluntate ejusdem Romani Pontificis Capuani Archiepiscopi Suffraganeus est declaratus anno 968 *a*. à Joanne XIII. Pontifice, quando Capuana Ecclesia in Metropolitanam evasit; nostroque hoc sæculo hactenus sub eodem quiescit arbitrio, privilegiis, ac dignitatibus à Regibus Principibusque condecoratus, ac satis latam Diœcesim continet, cujus annuus redditus ad scutata illarum partium 1200. ascendit; taxatur vero in libris Fisci Apostolici ad flor. 200. Templum prope mœnia civitatis ruinosum visitur, quod primi illi Christiani nominis cultores in honorem Beatissimæ Virginis Mariæ construxerunt; ferunt Cathedralem fuisse, quod inde vetustate fatiscente, in medium urbis transtulerunt an. MCXIII. cujus dies consecrationis agitur 14. Julii. Basilica hæc Cathedralis Deiparæ Virgini Divoque Petro (" *ac Paulo*) Apostolis consecrata pulcherrimo opere assurgit, viginti marmoreis columnis suffulta; totidem habet inferior Ecclesia, quam Subconfessionem, seu cryptam vocant. Sanctorum Reliquiis superbit, inter quas insigniores habentur vivificæ Crucis frustulum, una spina ex corona Salvatoris nostri, deus unus S. Marci Evangelistæ, digitus S. Sebastiani Martyris, & brachium S. Leonis Papæ IX. quod olim ab ejus corpore abreptum fuisse docet inventio ejusdem sancti Corporis habita anno 1608. sub Paulo V. in Vaticanæ Basilicæ nova constructione, tunc inventum est brachio uno carens sacrum pignus, cujus rei certiorem fecit Suessanum Antistitem Sacra Rituum Congregatio. Insignitur Basilica hæc nobili Capitulo vigintiquinque *b* Canonicorum, quorum quatuor dignitate eminent, Primicerii duo, Archidiaconus & Decanus: fuor in ea alii Presbyteri & Clerici divinum pensum quotidie solventes. [" *Animarum cura non exercetur in ea; habet tamen sacrum fontem ad regenerandum mortales. Sex his in Divinis præsunt Ecclesiæ Parochiales.*] Sparsim per urbem, ac Diœcesim plura Monasteria, templa, piaque loca, Puerorum Seminarium, Mons Pietatis, Xenodochia, & Episcopale palatium non longè à Cathedrali spectantur. Eminet in iis D. Dominici templum, ac Cœnobium à Joanne Antonio Marzano Suessæ Duce anno 1425. conditum, sub Fratris Antonini Florentini directione, ille qui postea Archiepiscopus Florentinus fuit, & inter San-

b 28. Canonicorum.

ctos relatus. Eccleſia & Cœnobium Sanctiſſimæ Trinitatis Ord. Eremitarum Sancti Auguſtini, opus Roberti Marzani Squillaci Comitis anno 1363. Septum S. Franciſci Conventualium extra urbem in veteris Amphiteatri ruinis ab ipſomet Seraphico exædificatum Monaſterium Minorum Obſervantium, hoc in gratiam S. Bernardini Senis condidit idem memoratus Marzanus Sueſſæ Dux anno 1433. ubi jacet in magnifico tumulo. Humile, ſed devotum Capuccinorum Fratrum Cœnobium haud procul à civitate diſtat Beatæ Virgini & Sanctiſſimæ Trinitati ſacrum, à Sueſſanis erectum anno 1540. alterum eſt ſeptum ejuſdem inſtituti, ubi novitii inſtituuntur. Domus Clericorum Regularium infirmis miniſtrantium, quorum fundator extitit vir pius Camillus de Lellis Theatinus civis Monialium Cœnobia tria, duo in ipſa Civitate, S. Germani ſcilicet Ord. S. Benedicti nobile, ac dives, fundatum anno 1200. S. Eliſabeth regulæ ad S. Annæ, tertium prope mœnia Ord. S. Claræ ad titulum Sancti Stephani Martyris; plures ſunt etiam laicorum confraternitates. [„ *Diœceſis extenditur ad 40. mil.* „ *& 36. loca ſub ſe continet.*] Porro Epiſcoporum Sueſſanorum ſeriem cum ex diptycis monumentis ejuſdem Eccleſiæ, tum ex Romanis Ephemeridibus, diverſiſque auctoribus, in hunc modum concinnavimus.

I. 1. FORTUNATUS primus Epiſcopus eſt, qui reperitur Sueſſanæ Eccleſiæ præfuiſſe, interfuitque Synodis Romæ celebratis à Symmacho Papa anno 499. & 501. [„ *Item 502. & 504.*]

II. („ RISUS *ex Diptycis hujus Eccleſiæ, qui ex* „ *Ughello cum ante annum milleſimum vixiſſe videatur, hoc loco numerandus eſt.*

III. „ JACOBUS, *cujus etiam tempus incertum, Monachus Caſinas ex Emortuali Caſinenſi obiit 7.* „ *Kal. Martii.*

IV. „ JOANNES *adfuit Concilio Romano an. 998.*)

VI. 2 MILO Monachus Caſinas Capuani Monaſterii Præpoſitus anno Domini 1071. evaſit Epiſcopus Sueſſanus, cujus meminit Chronic. Caſin. lib. 3. cap. 26.

V. 3. BENEDICTUS ab Adenulpho Capuano Archiepiſcopo anno 1092. a ordinatus eſt Sueſſanus Epiſcopus, & confirmationem ab eodem obtinuit omnium bonorum, ac jurium ſui Epiſcopatus, quemadmodum ſui prædeceſſores ab aliis Archiepiſcopis Capuanis acceperant, hoc ſpeciali diplomate, ubi Diœceſis Sueſſanæ Eccleſiæ deſignatur, quod exſcripſit Michael Monachus in ſuo Capuano Sanctuario.

a An. 1032.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Triceſimo ſecundo anno Principatus Domini Pandolfi, & viceſimo octavo Principatus Domini Pandolfi ejus filii, glorioſis Principibus, & primo anno Principatus Domini Landolfi . . . . ac nepos ſuperius dicti D. Pandolfi magni, & excellentiſſimi Principis, menſe Martio quintadecima Indictione, Adenulfus divina favente gratia humilis Archipræſul, Clero, Ordini, & Plebi Civitatis Sueſſanæ Eccleſiæ dilectiſſimis filiis in Domino ſalutem. Probabilibus deſideriis nihil attulimus tarditatis, fratrem jam, & Coepiſcopum noſtrum Benedictum vobis ordinavimus Præſulem, cui dedimus in mandatis, ne unquam ordinationes præſumat illicitas, nec bigamum, aut qui virginem non eſt ſortitus uxorem, neque illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut expœnitentem, vel Curiæ, aut conditioni obnoxium, notatumque ad ſacrum Ordinem permittat accedere, ſed ſi quis hujuſmodi fortè repererit, non audeat promovere. Igitur quoniam te, dilectiſſime frater Benedicte, ad Epiſcopatum proveximus, concedimus, & confirmamus tibi, tuiſque ſucceſſoribus Epiſcopatum Sueſſanum, & tuam Sedem, ſicuti jam conceſſum, & confirmatum eſt à noſtris anteceſſoribus, tuiſque deceſſoribus. In primis incipientibus à prima parte, mare: à ſecunda parte, ab ipſo fluvio de Gariliano: de tertia parte rivo, qui dicitur vivo, & quomodo aſcendit per locum, qui dicitur Caſtelluzzo Sarariniſco & vadit per ſerra de monte, qui nominatur Tortellitu, qui decernit inter Comitatum Theanenſem, & Sueſſanum, & ſicut vadit directam in rivo, qui dicitur Pontefractus, & proinde exiit in ſilice: de quarta vero parte, fine de Serra de monte Marſico, & quomodo vadit in mare, qui decernit inter Comitatum Cullonenſem, & Sueſſanum, cum omnibus Eccleſiis, quæ ſunt inter hae prædictas fines, & cum iſtis Eccleſiis, quas nominatim declaramus; hoc eſt Eccleſia S. Mariæ & S. Petri intus jam dictam Civitatem, quæ eſt tua Sedes: & Eccleſia S. Joannis ante portam, & Eccleſia S. Mariæ in Caſtellone, & Eccleſia S. Angeli, ibique & Eccleſia S. Nicolai, ibique & Eccleſia S. Euſtaſii, & Eccleſia S. Nicolai, & Eccleſia S. Silveſtri in prædictam Civitatem: foras Civitatem nominamus has Eccleſias, Eccleſia S. Andreæ, & Eccleſia S. Mariæ, & Eccleſia S. Joannis, & Eccleſia S. Secundini, & Eccleſia S. Severi, & Eccleſia S. Agathæ, & Eccleſia S. Martini, & Eccleſia s. Nazarii in Pompiniano, & Eccleſia e. Joannis, & Eccleſia S. Thomæ, & Eccleſia S. Angeli ad Trentola, & Eccleſia ſanctæ Mariæ ad Supiliano, & Eccleſia s. Angeli, & Eccleſia s. Gervaſii, & Eccleſia s. Mauri, & Eccleſia s. Mariæ in Gualdi, & Eccleſia s. Stephani in Piſcinola, & Eccleſia s. Eraſmi, ibique non longe & Eccleſia s. Urbani, & Eccleſia s. Laurentii, & Eccleſia s. Roſi, & Eccleſia e. Eleutherii, & Eccleſia s. Barbaræ, & Eccleſia e. Luciæ, & Eccleſia s. Viti, & Eccleſia s. Cæliæ, & Eccleſia e Gregorii, & Eccleſia s. Petri de Centora, & Eccleſia Sancti Thomæ de Porcile, & Eccleſia s. Marri de Anticolu, & Eccleſia s. Martini, & Eccleſia s. Eraſmi ad pede de monte, & Eccleſia s. Stephani, & Eccleſia S. Mariæ Flavi, & Eccleſia s. Stephani, & Eccleſia s. Donati, & Eccleſia S. Antemi, & Eccleſia S. Mariæ de Baioneo, & Eccleſia S. Petri, ibiq. & Eccleſia e Joannis ad ipſi currenti, & Eccleſia s. Laurentii, & Eccleſia s. Angeli, & Eccleſia s. Archangeli, & Eccleſia e. Eraſmi de Saltu, & Eccleſia s. Caſti, & Eccleſia s. Felicis de Caſcnno, & Eccleſia s. Eraſmi, ibique & Eccleſia Sancti Exarlii, & Eccleſia e. Joannis ad Forum Gariliani, & Eccleſia e. Angeli ad Baloneo piciolu, & omnes alias Eccleſias, quæ conſtructæ ſunt, atque conſtruendæ pertinentes ſupraſcriptæ veſtræ Diœceſium omnibus hereditatibus ad eaſdem Eccleſias pertinentibus, quae modo habere, & poſſidere videtur, quas in antea proparte ipſarum Eccleſiarum acquirere potueris, & cum omnibus Presbyteris, omnibuſque Eccleſiaſticis ordinibus ad tuam Diœceſim pertinentibus, excepto quod non concedimus tibi, tuiſque ſucceſſoribus, Eccleſias, quæ infra tuam Diœceſim conſtructæ ſunt, vel conſtruendæ ſunt, & hæreditates, ſervos, ancillas, qui hæreditatee prædictorum ſervorum pertinentes noſtro Archiepiſcopatui, ſeu noſtris Abbatiis, quæ modo ibidem habemus, & quæ in antea parare, & conquirere potuerimus, quæ omnia noſtra, noſtrorumq; ſucceſſorum reſerbavimus poteſtati; afros paſſim & ad eccleſiaſticos ordines pretendentes nulla ratione ſuſcipias; quia aliquot eorum Manichæi rebaptizati ſæpius ſunt probati, miniſteria tanquam ornatum Eccleſiis, vel quicquid illud eſt in patrimonio eiſdem non minuere ſtudeas, ſed augere. De redditu verò Eccleſiæ, vel oblationibus fidelium quatuor facias portiones, quarum unam tibimetipſi retineas, alteram Clericis pro officiorum ſuorũ ſedulitate diſtribuas, tertiam pauperibus, & peregrinis, quartam Eccleſiaſticis fabricis noveris reſervandam. De quibus divino eris redditurus judicio rationem: ordinationes presbyterorum, ſeu Diaconorum non niſi primi, quarti, ſeptimi, & decimi menſium jejunii, ſeu in ingreſſu quadrageſimali, atque mediante veſpere Sabbathi noveris celebrandas, Sacroſancti Baptiſmi Sacramentum non niſi in Paſchali feſtivitate, & Pentecoſtes, noveris eſ-

A *se præbendum, exceptis his, qui mortis urgerentur periculo, ne inbaptizati pereant, talibus oportuerit remediis subvenire. Damus interim in præceptis, ut tu, & successores tui veniatis causa manducandi nobiscum, & cunctis successoribus quando vos accersere facimus ad celebrandum missarum solemnia, seu peragendum quascumque ecclesiasticas causas. Post discessum siquidem tuum, successores tui quot in Episcopatu Suessano eligendi sunt, consensu nostro, nostrorumque successorum veniant Capuam, & à nobis, sive à nostris successoribus consecrationem Episcopatus accipiant, sicut continetur in privilegio, quod ab Ecclesia B. Petri Apostolorum Principis accepimus & corroboratum apud nostrum Archiepiscopatum habemus à D. Benedicto Summo Pontifice, & universali Papa. Hujus ergo Sedis nostræ præcepta servantes, devotis animis obsequi vos oportet, ut irreprehensibile, placidumque fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum: ex jussione autem prædicto Sancto Antistite scripsi. Ego Joannes Diaconus, & Scriba*
B *ha ipsius Sanctæ Capuanæ Ecclesiæ, & in sacratissimo ejus palatio in annos vigintiquinque Archipræsulatus ejus in mense Martio, & quinta decima dicta Indictione.*

Datum 14. Kal. Aprilis.

Data est hæc bulla, ut ex eadem deducit Monachus anno 1032. namque nominatur Paldolfus Pater, Paldolfus filius, Landulfus nepos. Paldolfus pater fuit Paldolfi cognomento de Sancta Agatha, qui principatus est ab anno 1001. Paldolfus filius de Sancta Agatha factus est à patre consors principatus anno 1005. Landulfus alterius Paldulphi nepos & alterius Paldolphi filios principatus est anno 1032. & hoc anno scripta est hæc bulla, qui fuit Atenulphi 2. Capuani Archiepiscopi 25. qui factus est Archiepiscopus anno 1008 Cæterum Benedictus diu Ecclesiam Suessanam tenuit, subscripsitque Concilio Romæ habito à Nicolao II. anno 1059 *a*. quod extat in Bibliotheca Vaticana.

a Vide Concil. Collect. Harduini tom. 6 par. 1. col. 1067.
b hunc & sequentem Jacobum immediate post Fortunatum locavimus.

C 4 RISUS *b* Suessanus Episcopus memorator in monumentis ejusdem Ecclesiæ, videtur vixisse ante annum millesimum.

5. JACOBUS Monachus Casinas, cujus meminit Arnold. Wion. lib. 2 Ligni vitæ. Obiit die 7 Kal Martii ex Calendario Casinen. sed quo floruit tempore incertum.

VII. 6. JOANNES Casinensis Monachus Episcopus Suessanus subscripsit diplomati Sennetis Archiepiscopi Capuani pro Ecclesia Casertana anno 1113. Arnald. Wion. habet hunc vixisse anno 1108. ad eam dignitatem vocatus; memoratur quippè hoc eodem anno in monumentis Cajetanæ Ecclesiæ.

VIII. 7 GAUFRIDUS Suessanæ Ecclesiæ Præsul subscripsit privilegio Honorii II. Papæ concesso Ecclesiæ Pisanæ anno 1126.

IX. 8. ROBERTUS florebat anno 1144.

X. 9. HERVEUS. cujus prima mentio habetur anno 1171. in quodam documento inter Suessanos, & Theanenses habito. Idem inter fuit Laterano D Concilio sub Alexandro III. anno 1179. cui scribit Clemens III. Dat. Later. 5 Kal. Febr. 1188. Ind. 7. Testis fuit etiam privilegio Henrici VI. Imperatoris Casinensi Cœnobio elargito an. 1191. & alteri ejusdem Imp. concesso Berardo Asculano Archidiac. an. 1195. quod retulimus in Episcopis Asculanis tom. 1. ubi Grevens dicitur; aliquando Henricum vocatum video.

XI. 10, PANDULPHUS sub Honorio III. vixit an. 1224.

XII. 11. JOANNIS an. 1259. & 1264. mentio habetur in monumentis ejusdem Ecclesiæ, obiit vero anno 1283. ex Chron. Suessæ.

XIII. 12. ROBERTUS de Asprello Civis & Episcopus Suessanus an. 1284. electus, & consecratus maximo cum honore, ac deinceps usque ad an. 1297. de eo in monumentis reperitur mentio, quo fortasse anno defanctus est. Post hunc Saccus reponit quendam Fr. Deodatum de Castelluccio Etruscum Divi Dominici cuculiatum, quem ex Michaele Pio lib. de vir. Illust. Ord. Præd. vixisse refert circa annum Dom. 1299. sed in reg. Vatic. ejus electio non reperitur.

13. GUIDO in demortui Roberti locum subrogatur à Bonifacio VIII. an. 1297. 7. Kal. Martii, Pont. an. 3. ut in epist. 48. fol. 207. reg. Vatic. habetur. Non diu Pontifex fuit, ante an. 1301. defunctus. XIV.

14. ROBERTUS hujus nominis II. post obitum Guidonis electus est Episcopus Suessanus. Circa an. 1306. Executor ultimæ voluntatis Joannis de Taliacozzo militis Suessani, denominatur in reg. regest. Neap Caroli II. an. 1301. Obiit circa finem an. 1307. vel paulo ante; memoratur in regest. Vatic. Clement. V. XV.

15. BERTRANDUS, Rector Parochialis Ecclesiæ de Cur Tholosanæ Diœc. defuncto Roberto, ab una Capituli Suessani parte Antistes electus est, cum ab alia Thomas D. Roberti de Sessa ad ejusdem dignitatis gradus fuisset vocatus. Uterque ad Curiam accesserunt, ut Pontificis expectarent arbitrium, discutereturque eorum electio, interim Thomas Avenione diem clausit extremum, & Bertrandus de plenitudine potestatis à Clem. V. delectus est Episcopus Suessanus id. Septembris anno 1309. Pontif. ejusdem anno quarto, ita in regest. Vatic epist. 796. fol. 167. ann. 4. Clementis. Ejus mentio tum in Arch. reg. Neap tum in monumentis ejusdem Ecclesiæ habetur ad annum usque 1323. XVI.

16. JACOBUS Martitius de Soessa, patriæ adlectus est Episcopus a Canonicorum Collegio die 31. Martii 1323. confirmationem haud obtinuit à Joanne XXII. usque ad ann. 1326. reperi enim in lib. solut. Prælat. quod Jacobus cum solitum sacro Collegio exsolvisset subsidium die 24. Aprilis eodem anno electus enunciatur. Defunctus fertur circa anno Dom. 1330. in Emortuali Montis Casini. Obitus ejusdem Jacobi Suessani memoratur 7. Kal. Martii. XVII.

17. JOANNES de Paulo, nobilis Civis Suessanus, ex Primicerio Patriæ eligitur Episcopus anno 1330. cujus merita recensentur in Elogio ad ejus memoriam excitato in XVIII

Suessana Cathedrali post an-
num trecentesimum
ab obitu,
qui
incidit in annum
Christi 1334.

D. O. M.

Joanni
Ex Patritia de Paulis familia
vico generis nobilitate claro uni-
versi juris peritia clariori, vitæ
sanctitate clarissimo
Suessano Pontifici
Joseph de Paulo J. U. D. Archi-
diaconus Suessanus Prothonotar.
Apost. Gentili suo trecentesimo
post anno pietatis monumentum.
CIƆIXXXIV.

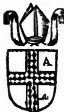
Joannis hujus electionem, seu confirmationem in regest. Vatic. Joannis XXII. Papæ non videmus, neque in lib. solut. Prælat. de eo fit mentio. Ex hac verò familia de Paulo duo viri vitę sanctimonia clarissimi prodierunt, Jacobus & Thomas Ord. Præd. quorum meminit Theodorus Valle in Compendio B virorum Illustr. Ord. Præd. qui in Neapol. Regno floruerunt.

XIX. 18. Fr. UGO Ordinis Minorum Episcopus Suessanus, ac Regis Roberti à sacris confessionibus erat an. 1337. cujus meminit regest. Neapol. obiit sub Clemente VI. an. 1343. sepultus in Ecclesia S. Joannis Suessæ.

XX. 19. ALEXANDER de Miro, Canonicus Hydruntinus, à Clemente VI. in locum fratris Hugonis creatus est hujus Sedis Episcopus 11. Kal. Maii anno sal. 1343. Pontif. 2. Ex reg. Vatic. ep. 65. fol. 81. excessit eodem sedente Pontifice anno 1350.

XXI 20. Fr. JACOBUS Petruccius, Senensis, Ordinis Minorum alumnus Aleaandro immediatè successit ad eam dignitatem vocatus à Clemente VI. anno 1350. ex regest. Vatic. ep. 31. fol. 18. an. Pontif. 9. sedit plus minus annis septem. Is longe fuit diversus ab alio Jacobo ejusdem Ord. patriæ & familiæ Episcopo Aleriensi in Corsica de quo in 3. nostro tomo egimus.

XXII. 21. Fr. HENRICUS de Grandonibus; Flo-
A rentinus, Ordinis Prædicatorum Cœnobii S. Mariæ Novellæ alumnus, ob eximiam ejus doctrinam Suessanus Episcopus creatus est ab Innocentio VI. anno 1358. per obitum Jacobi, Apostolicæ Cameræ debitum pensum pollicetur eodem anno die 28. Septembris, & recognovit pro Jacobo decessore, è vivis exemptus est anno 1363 ejus meminit regest. Vatic. & Chronic. Monasterii supradicti. Grandona familia, quæ & Brandina nuncupabatur in Florentina Republica viros protulit illustres, & nostri Henrici temporibus vexillifer justitiæ fuit Georgius Chelli filius Brandini de Grandonibus, & Andreas Jacobi anno 1394. eadem dignitate condecoratus est. Hujus gentis insignia scutulata Crux ex zapphyro, auroque duplici serie tessellarum in parmula omnino cerulea.

22. Fr. MATTHÆUS de Brunis, Florentinus, Bruni Beni filius, pronepos B. Joannis de Vespiniano, frater Germanus Franci viri doctrina illustris. Urbani V. mox Gregorii II. à secretis fraternas virtutes æmulatus, Ord. Prædicat. amC plexus institutum, eodemque in celebri Monasterio S. Mariæ Novellæ educatus, virtuteque insignis ab Urbano V. electus est Episcopus Suessanus, anno 1363. Id Novembris Pontif. 2. Fratri Henrico immediatè successit. Per decem omninò annos hanc rexit Ecclesiam, sed eum in suspicionem venisse Urbano VI. tunc Suessæ degente, ne partes Pseudo-Pontificis sequeretur occultè, ab ipso Episcopatu absolutus, liber quò vellet abire permissus, ad Claustrum rediit, ubi obiit, sepultusque est variantis fortunæ exemplar futurus. Hujus meminit Petrus Monaldus in lib. de familiis Florentinis
(„ *Ex monumentis conventus Pisani Ord. Prædi-*
„ *catorum apud Fontanam in Theatro Domin. habe-*
„ *tur Fr. Deodatum Piccinum, Episcopum Buze-*
„ *ntinsem, suffraganeam operam exhibuisse per hæc*
„ *tempora in Suessana Ecclesia.*)

D

23. PHILIPPUS de Toraltò, nobilis Ca-

nonicus Suessanæ Ecclesiæ. In amoti locum Matthæi creatus est Episcopus Suessanus ab Urbano VI. anno 1383. 7. Kalen. Novembris ex Bulla, datum Suessæ. Obiit anno 1392. ex lib. Provisionum Prælat. (,, *Hujus meminit de Lellis in opere de familiis ,, nobilibus Neapolitani regni par. 3. p. 175. 177 ubi ,, etiam plura de hujus familiæ nobilitate*. Man- ,, dosius.]

XXV 24. **ANTONIUS** Monachus, & Abbas S. Mariæ Insulæ Pontianæ Ordinis Cisterciensis Cajetanæ Diœcesis, factus est Episcopus Suessanus à Bonifacio IX. anno 1392. è vivis sublatus est an. 1402. ex lib. de diversis formis. Lucius Saccus in suo Catalogo refert hunc vitam produxisse post ann. 1404. & post ipsum reponit quendam alium Antonium de Zeunis an. 1412. sed in libris Provisionum, solutionum, obligationum Prælatorum longè diversè ab illo enumerantur Suessani Episcopi post Antonium, qui asseritur obiisse anno 1402. cui successit Dominicus.

XXVI 25. **DOMINICUS** antea Episcopus Iserniensis defuncto Antonio successit, translatusque est ad hanc Suessanam sedem anno 1402. 15 Kal. Septemb. à Bonifacio IX. Fato functus est sub Martino V. anno 1417 ex iisdem libris.

XXVII 26. **GENTILIS** Episcopus Neocastrensis à Martino V. huc transfertur 7 Kalend Febr. anno 1418. cum esset Constantiæ. Oportet excessisse, vel ad aliam dignitatem translatum fuisse ante annum 1425. cum eo anno Suessanæ Ecclesiæ Commendatarius esset Card. Tarentinus.

XXVIII. (,, **JOANNES** *ex Comitibus Tagliacotii, di- ,, ctus Cardinalis Tarentinus ab eo Archiepiscopatu, ,, quem sustinebat, hujus Ecclesiæ Commendatarius ,, erat an.* 1425 Lucentius.)

XXIX 27. **JACOBUS** Martini de Sessa ex cessione Commendæ Card. Tarentini electus est patriæ Episcopus à Martino V. anno 1426. 4 Kal. Septemb. Sedit usque ad annum 1462. quo è vivis exemptus est. sepultus jacet in Cathedralis Sacello Sanctissimi Sacramenti, quod vivens ædificaverat.

XXX 28. **ANGELUS** Gerardinus, Amerinus, successit Jacobo. Hic à teneris annis liberalibus disciplinis eruditus, juvenili ardore fervens ad arma se convertens, sub Alexandro Sfortia militans in castris, non minori animi fortitudine, quam prudentiæ laude versatus est, à quibus litterarum amore revocatus, studiis, pari animi propensione se adjiciens, omnes historiæ campos sedulo peragravit, indagatisque Pontificii, ac Civilis juris latebris, lauream post exacta studiorum curricula, summa cum ingenii commendatione promeruit. Subinde Perusini Gymnasii rector designatus, eo munere dignissime exacto, sub Nicolao V Pont. Max. Acolythus, & Minoris Ordinis Abbreviator, ac S. Pœnitentiariæ regens, sub Callisto III. Majoris Ordinis, & ab Epistolis Apostolicis adlectus, ab eodem contra Jacobum Piccininum belli Ducem Senensium rempub. & ditionem Apostolicam invadentem militum legatus missus est, qua in expeditione propulsato hoste, ac ditione Apostolica defensa, Senensiumque rebus firmatis, hostem, ejusque militem in oppido Orbetello tam obstinatè obsedit, ut æquè prudenter, ac fortiter pacem inter Pontificem ac Piccininum firmaverit, ea conditione accepta, ut ablata Senensibus restituerentur. Mox novum fœdus inter Pontificem, & Franciscum Sfortiam Mediolani Ducem composuit. Inde rediens Viterbium ob factiones Gattensium adiens, perduelles factiosos expulit, eosque pacatos in Pontificis obsequio retinuit. Tum Bononiam jussu ejusdem contendens ut oppida Centi, & Plebis à Bononiensibus occupata, & ablata Episcopo restituerentur, feliciter in ditionem præsulis reduxit. Callisto interim è vivis sublato, in Urbem reversus, à Pio II. Datarius designatur, statimque Prothonotarius Majoris Ordinis creatus, ad Ducem Mediolani legatus mittitur ad tuendas res Ferdinandi Regis, qui Alfonso in regno successerat. Inde ad componendas controversias Allobrogum, & Mediolani Ducum destinatus, veteres eorum lites Pontificia auctoritate conciliavit. Inde ad Renatum Andegavensem Ferdinandi Regis Neapolitani hostem Marsiliam profectus, pari felicitate, & animi fortitudine in arduo negocio se gessit. Ea legatione peracta, Renati animo composito, in Gallia substitit Apostolico mandatu, ut Comitatui Venusino gubernando & recuperando insisteret, atque præesset. Carpentoractenses, qui patriam Renato tradere voluerunt, compescuit, exinde summa dexteritate Avenionensem civitatem cum Comitatu à Cardinali Auxio ante triginta annos occupatam, solus ipse Apostolica auctoritate moderatus est. Peracto munere ad Romanam Aulam rediens, statim à Pio in Neapolitanum Regnum mittitur ad conciliandos Ferdinando Regi Duces, & magnates ab eo dissentientes. Inde Florentiam Pontificis, & Regis nomine, ut partes Ferdinandi Respub. tueretur, re peracta, à Ferdinando Legatus, & Orator regius Pio remissus, annuam tributi pensionem in Festo Divi Petri cum albo equo aureis phaleris instructo Pontifici regio nomine pro regno solvit, & sequenti anno idem tributum ipsi Pontifici Pientiæ exolvit, ubi natali soli & voluptatis studio, ut solemnibus, quibus posset ornamentis patriam augeret Suessanus Episcopus creatus anno 1462. 4. Id. Septembris, atque inde in Æmiliam profectus, in rebellantes Malatestas, eos à principatu dejecit, omnibus, excepto Arimino, illorum oppidis, ac fortalitiis, quæ cum Fano fortunæ ultra trecenta fuerunt, partim expugnatis, partim necessaria deditione in fidem receptis. Quibus rebus compositis, totius Provinciæ præfectura eidem delata est. Post hæc, expeditione Sanctæ Cruciatæ contra Maumeth Turcarum Tyrannum à Pontifice suscepta, cruce signatis militibus præfectus, re infecta, cum Pius ipse in expeditione Anconæ decessisset, & Paulo II. successori parum charus esset, Neapolim secedens, regi charissimus fuit, & ab eo ad Paulum, ad Venetos, ac demum ad citerioris Hispaniæ Regem legatus pacis,

fœ-

fœderum, connbiorumque salutaris auctor fuit, atque à Joanne Aragonum Rege in Urbem ad Pontificem remissus est. Mox à Sixto IV. bis in Galliam Legatus, deinde Avenionensium Prolegatus renunciatus, Pontificiam potestatem solide stabilivit, eamque summa cum laude administravit. Perusiæ & Umbriæ deinde præfuit, mox in universam Germaniam, & ad Cæsarem Legatus, Episcopatu Caminensi donatus est. Seditiosum Concilium ab Archiepiscopo Maguntino inchoatum non minori fortitudine, quàm industria facile dissolvit. Sub Innocentio VIII. ad Ferdinandum, & Elisabeth Hispaniarum Reges Nuncius missus, ea legatione egregie functus, vix Romam regressus exorto Pontificem inter, Regemq; Neapolitanum bello, iterum Castrorum legatus designatur, qui cum in eam rem ardentius incubuisset, gravi infirmitate contracta septuagenario major obiit apud Vejos 3. Non. Augusti anno 1486. summo sui desiderio posteris relicto. Cadaver suorum cura Ameliam in patriam vectum in Sacello Sancti Antonii Gerardinorum in templo S. Francisci inter suos conditum est, statua marmorea, & sequenti inscriptione decoratum.

D. O. M.

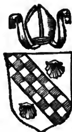
Angelo Gerardino Amerino.
Suessano & Caminensi Episcopo
de Pontificio culmine, de Gerardina familia, deque omnium hominum genere meritissimo, Joannes Episcopus Cathacensis, Frater Antonius Prothonotarius Regum Hispaniarum Legatus, Bernardinus, & Baptista Equites Amerini, ac pratores Neapolitani, & Florentini, Fratres dilectissimi Patruo indulgentissimo Posuerunt.
Vixit annos LXXIIII.
mens. IIII. Dies XV.

Ibidem.

Ille Gerardini generis celeberrimus auctor,
Angelus Antistes pulchra Suessa tuus,
Hic jacet, heu qualem amisit sacer Ordo patronum,
Perdidit & qualem gens Amerina patrem!
. . . . similiustraverat æquora terras
Dum patriæ vigilans consulit, & Patribus.
Sed minus in gestis alios superaddere fasces
Dum studet immensum non tulit unus onus.
Concidit ergo aliis, & non sibi, quando peregit
Fortia quod dederat fata secutus iter.

De Angelo cecinit hæc carmina Laureatus poeta Antonius Gerardinus in Pubullia quinta, quæ inscribitur *Illustres*, extantque m s. apud Angeli posteros.

Externæ nam semper eris tum laudis amator,
Laudis erit nulli cura relicta tuæ.
Et tua facta, petunt vivum de marmore signum,
Et titulis fulvo est dignior esse tibi.
Quatuor effigiem stant pater Angele fratres
Ad sellæ stantes aurea pulchra tuæ.
Sit pater in dextera Cathacensis fortè Joannes
Gemmifera Præsul tectus, & ipsa mitra.
Sceptriger ad lævam stet Bernardinus equestris
Ordinis & regis munera semper agens.
Hinc Baptista equites fraterque Hieronymus ambo
Sustineant ampli pallia fluxa sinus.
Hæc ego deinde radis contentus imagine saxi
Ante tuos videas carmina fessa pedes.
Grande Gerardini generis per sæcula nomen,
Et late sparsas gentis in orbe lares.
Antiquæ renovas sub avito culmine terræ,
Hæc finis auctoris tecta perire domus?
Instauras patriam meritis, quam moribus ornas,
Et lingua & viris dicere cautus opus:
Translatus deinde Sinuessam Præsul, in urbem
Jura, forum, ritus, templa, domusque novas.
Per te Pontificum suprema potentia crevit,
Et per te Regum est accumulatus honos.
Legatus populosque domas, pellisque Tyrannos,
Picenum, Æmilia & Lidio testis erit.
Legatus peragras terras, lustrasque profundum,
Legatus Regum, fœdera sancta jacis.

29. PETRUS, vel Pyrrhus Ajossa de Troja Episcopus civitatis Castellanæ, & Hortanæ, a[b] Innocentio VIII. defuncto Angelo ad hanc Suessanam Ecclesiam prid. Non. Septemb. 1486. translatus est in gratiam Ferdinandi Primi Regis, cuju[s] fuit à consiliis. Interfuit coronationi Alphonsi II anno 1494. die 2. Junii sub Ferdinando II. Alphonsi filio, teste Bembo in Hist. Cum ad Gallos defe[c]isset captus, carcerique mancipatus jussu ejusdem Ferdinandi tunc cum morte colluctante capite ple[c]xus est. Meminit ejusdem Guicciardinus lib. 3. dum illum Suessæ incautè agentem à Federico Calabriæ Duce captum narrat anno 1496.

30. JOANNES Foracappa, Suessanus, e[x] Canonico Salernitano promotus dicitur in Episcopum Suessanum ab Alexandro VI. anno 1493. di[e] 6. Maii per obitum Petri, quod omninò stare no[n] potest, cum Petrus, vel Pyrrhus anno 1494. 2. Junii coronationi Alphonsi II. interfuerit, & capite truncatus asseratur anno 1496. à Bembo, aliisqu[e] ejus ævi scriptoribus: sed cum acta Consistoriali[a] habeant Joannem hunc in demortui Petri locum Suessanum fuisse adlectum Episcopum anno 1493 mendum irrepsisse puto in annorum computatione vel quod uni evenit, alteri tribuatur. Joannes verò Romæ obiit die 25. Novembris anno 1499 sepultusque est in Ecclesia S. Petri de Monte Aureo, u[t] in Diariis Alexandri VI. scriptum legimus. Sacco scribit illum Suessæ excessisse anno 1500, ac sepultum fuisse in Cathedrali, ubi ad tumulum legitu[r] FORACAPRA, quod omninò falsum est, nisi as[s]serere velimus ejus cadaver Roma vectum fuisse Suessam.

31. MARTINUS Zapata, Hispanus, Alexandri VI. intimus cubicularius, secundò à Joannis obitus die, hoc est 27. Novembris 1499. declaratus est Episcopus Suessanus. Quinque omnin[o]

annos

annos hanc rexit Eccleſiam, obiitque extra Romanam Curiam anno 1505. ex Act. Conſiſtorial. A

XX XIV. 32. FRANCISCUS de Sinibaldis, Auximanus, Vaticanæ Baſilicæ Canonicus; evaſit Sueſſanus Epiſcopus die 28. Novembr. 1505. cum Canonicatus retentione, quem an. 1475. per reſignationem Sinibaldi patrui acceperat. Interfuit Lateranenſi Concilio inter aſſiſtentes Epiſcopos anno 1512. mortem obiit anno 1516. de quo in monumentis Archivii Baſilicæ Vaticanæ ſæpè mentio.

XX XV. 33. FRANCISCUS Guaſtaferrus, nobilis Cajetanus, ad Epiſcopatum Sueſſanum traductus eſt à Leone X. anno 1516. Viginti & ſeptem annos eximiè eam adminiſtravit Eccleſiam, exceſſit probus doctuſque Præſul die 11. Maii 1543. ſepultuſque eſt in Cathedrali cum hoc epitaphio.

D. IMM. S.
FRANCISCO GUASTAFERRO
CAJETANO
EPISCOPO SUESSANO
M. D. XLIII.

XX XVI. 34. TIBERIUS Criſpus, a Romanus, ſub Paulo III. cujus erat ſanguine conjunctiſſimus, Peruſiæ Gubernator, & Adrianæ Molis præfectus, Sueſſanus Epiſcopus adlectus eſt die 29. Junii 1543. pauloque poſt ob egregium ingenium, admirandamque Philoſophiæ cognitionem S.R.E. Diac. Card. S. Agathæ creatus eſt, tres annos hanc adminiſtravit Eccleſiam, factus Amalphitanus Archiepiſcopus eam liberè reſignavit. Sutrii obiit pridie Non. Octobris 1566 ubi ſepelitur in Cathedrali.

a De eo Chronius Oldoini t. 3. col. 206.

XX XVII. 35. BARTHOLOMÆUS Albanus Urbevetanus, Criſpi Cardinalis ex ſorore nepos, ea ceſſione ejuſdem, tamen cum regreſſu creatus eſt hujus Eccleſiæ Epiſcopus die 7. Junii 1546. Sedit omnibus eximiè charus ann. 6. & ad Surrentinum Archiepiſcopatum translatus fuit anno 1552. de quo ibi.

XX XVIII 36. GALEATIUS Florimontius, b Sueſſanus, antea Epiſcopus Aquinas, vir doctrina, pietate, & rerum peritia longè clariſſimus, ad patriæ ſedem translatus eſt die 22. Octob. 1552. Unus è quatuor Concilii Tridentini Judicibus fuit, variiſque muneribus pro Romana Eccleſia functus, plenus meritis, ac dierum in patria mortalitatem explevit anno 1567. cum paulo antea ſuæ dignitatis nuncium remiſiſſet, de quo vide quæ de ipſo ſcripſimus tom. 1. in ſerie Aquinatenſium Præſulum. C

b De eo Toppius in Bibl. Neapol. p. 102. & Nicodemus in additionibus p. 1. Mandoſ.

XX XIX. 37. JOANNES Placidus, nobilis Senenſis, Jacobi filius, ex ceſſione Galeatii electus eſt Sueſſanæ Eccleſiæ Epiſcopus die 17. Junii 1566. cujus cum laude meminit Claudius Ptolomeus; erat enim vir politioris literaturæ cultura clarus, qui cum ann. 25. ſumma prudentia demandatam Eccleſiam rexiſſet, die 20. Januarii 1591. deceſſit, ſepultuſque eſt in Cathedrali, nulla inſcriptione proloquente. Teſſeratius alveolus Placidæ gentis dividitur auro & oſtro.

38. ALEXANDER Riccardus, nobili familia natus, ob egregiam virtutem, omniumque ſcientiarum cognitionem Gregorio XIV. eximiè charus, ab ipſo infula Sueſſana condecoratus eſt anno 1591. variis muneribus egregiè functus extrema clauſit die 16. Maii 1604. in Cathedrali humatus nobili in tumulo hoc habet epitaphium. XL B

D. O. M.

Alexandro Riccardo Epiſcopo
Sueſſano integerrimo, ac liberaliſſimo in pauperes,
Viro omnium diſciplinarum
cognitione perfecto graviſſimis
laboribus apud
Henr. Card. Cajetanum Leg.
in Gallia, in Pariſienſi præſertim
obſidione, & in Polonia pro Chriſtiana Repub. defuncto, demum, ne gregem mutato
Cœlo deſereret è vita erepto
Fabius Riccardus Reg. Conſ.
Fratri di univerſa familia
opt. mer. Poſuit.
Obiit fundatæ ſalutis ann.
MDCIV.
Kal. Junias, natus ann. LVI.

Fratrem habuit Alexander Julium Cæſarem Archiepiſcopum Barenſem defunctum ann. 1601. cui cœnotaphium poſuerat eodem anno, quo ipſe exceſſit.

39. FAUSTUS Rebalius, Laudenſis, utriuſque Signaturæ Referendarius, electus eſt Epiſcopus die 3. Aug. 1604. Mortem obiit an. 1634. Februario menſe; jacet in inferiori Eccleſia Cathedrali. XLI

40. ULYSSES Gherardinus della Roſa è Cætonæ oppido ditionis Senenſis, Scipionis Burgeſii Cardinalis in paucis charus, ab Urbano VIII. Sueſſanam accepit Eccleſiam anno 1624. die prima Julii. XLII D

A D D I T I O.

c „ *Hic Præſul ex illa fuit vetuſtiſſima, ac nobiliſſima Gherardina Gente, quæ idcircò de Roſa etiam dicta fuit, quia anno 1419. Martinus V. Summus Pontifex cum in Florentia Urbe moraretur, Roſam auream in Dominica Lætare, ſacratam, quæ ad maximos Chriſtianos Principes dono ſolet immitti, ſollemniter obtulit Jacobo Thaddei Gherardini tunc illius Reipublicæ Priori, quam ideò in teſtimonium irrefragabile Pontificiæ munificentiæ in manibus ſui gentilitii leonis voluit appingi. Hic digniſſimus Præſul mores Clericorum correxit, princeps templum refecit, palatium Epiſcopale amplificavit, Bonos omnes, ac præcipuè*

c August. Oldoinus in Additionibus ad Ciaconium t. 4. col. 114. praeter reliquos Authores, & publica Documenta.

Sa-

„ *Sapientes miro prorsus amore dilexit, ac beneficiis prosecutus fuit; Ecclesiæ suę jura illibata servavit. Obiit sanctissimis moribus ornatus Episcopus summa cum sui nominis laude anno 1670. die 9 Januarii, elatusque fuit publicis lachrymis, quia verè omnium Pater extitit. In ejus funere peroravit Paulus Aurelius Episcopus Caeinolensis, sic in defuncti maximum cessit encomium laudari à laudato Viro. Varia etiam ejus virtutes concinentia prodiere Poemata, & hæc hodie ipsius sepulchro Epigraphe legitur incisa.*

D. O. M.

„ Ulyssis Gherardini à Rosa Senensis,
„ Episcopi Suessani
„ Viator errores nè perquire:
„ Pressit certo cursu vestigia Pontificum
„ Sanctissimorum.
„ Eruditionem, vigilantiam, charitatem
„ fortitudinem, magnificentiam
„ concinunt cum fama immortali
„ oculata ejus opera
„ Basilicæ Cathedralis instauratio,
„ Palatii Episcopalis amplificatio.
„ Errasse tamen dices citrà errorem
„ Ulysse Homerico felicius, ac diuturniùs
„ Innuitis pro Ecclesia exantlatis laboribus
„ errore mortalitatis emenso Decies
„ Decennali, & ampliùs
„ Sedit Ann. XLV., Mens VI. D. VIII.
„ Decessit Centenario major Annis duobus
„ V. Idus Januarii MDCLXX.
„ Petrus Josephi filius, & Erasmus fratris
„ filius de Lanzamanis
„ à Castellono ad Cajetam Canonici Suessani
„ intimi familiares titulis obstricti
„ plurimis
„ monumentum hoc P. P.
„ Anno Domini MDCLXX.

XLIII „ THOMAS *de Aquino, Clericus Regularis Theatinus, ex nobilibus parentibus in Terra, quam di Somma appellant, prope Neapolim ortus, Theologus, & Concionator eximius, decoratus est Mitra Suessana 30. Junii 1670. Diutissimè, ac laudabiliter præfuit defunctus mense Septembri an. 1705.*

XLIV „ *Fr.* RAPHAEL *Maria Filamondus, Neapolitanus, Ordinis Prædicatorum, S. Theologiæ magister, Concionator, & primus Bibliothecarius Casanatensis Bibliothecæ, ac sacræ Congregationis Indicis Consultor, hujus Ecclesiæ sponsus designatur 14. Decemb. 1705. Nondum anno exacto decessit 15 mensis Augusti 1706.*

XLV. „ FRANCISCUS *Gori, Cathacensis Episcopus, Suessanus dictus est 4. Octobris 1706. Et huic brevi mensium curriculo gregem sibi commissum pasci licuit, fato captus an. 1708.*

XLVI „ ALOYSIUS *Maria Macedonius, Neapolitanus, J. U. D. ac presbyter Congregationis Missionum Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ, nec non unus ex duodecim Capellanis præbendatis Capellæ S. Januarii in eadem Metropolitana, post diutinum interpontificium, Suessanæ Ecclesiæ datus est Pastor 8. Junii 1718.*

T H E A N I
EPISCOPI.

THEANUM inter Campaniæ Felicis urbes vetustissimum, Sidicinum ad alterius Apuli Theani discrimen nuncupatum, situm est in Colle ad Massici montis radices, haud procul à Falerno, inter Suessam & Cales propinquiores civitates, à Suessa in ortu VIII. M. P. à Cales IV. à Capua Metropoli in occasum XII. à Regia Neapoli XXVIII. distans. Quis eam condiderit, certò affirmari non potest: alii ab Ausoniis, alii à Sedicinis Oscorum populis, à quibus initium accepisse, & nomen crediderunt; ante tamen urbis Romæ exædificationem fuisse Teanum ex Romanę historię scriptoribus facilè erui potest. Etenim celebris est ejus memoria bello & pace cum Romanis sæpe peractis apud Ciceronem orat. 2. contra Rullum, Ptolomęum, Vitruvium, Liviumque. Urbium in Via Latina sitarum maximam vocat Strabo: *Theanum*, inquit, *Sidicinum, quod proximè sequitur, post Casinum, ipso cognomine ostendit se ad Sidicinos pertinere, qui sunt Osci, gens Campanorum superstes, ita ut possit Campania dici: ipsa quoque urbium in Via Latina sitarum maxima:* ab eodem cum Capua comparatum lego Theanum: *At verò in Mediterraneis est Capua, re vera id, quod nomine ejus significatur, reliqua enim si ei compares, oppida sunt, excepto Theano Sedicino, quæ urbs est magni nominis.* In Samnites, Auruncos, Romanosque non semel Sedicinos arma sumpsisse Livius narrat, Auruncos ab ipsis victos, patria expulsos, eorum mœnia & urbes dirupisse, Romanos longè ab eorum mœnibus arma ferre, Dictatorem à T. Victurio, Sp. Postumio Coss. ann. ab urbe condita CCCCXXI. dictum ob illorum metum dixisse idem commemorat. In amicitiam deinde Populi Romani Sedicini fuerunt recepti, ac post Capuæ deditionem anno urbis 539. à Fulvio Flacco Proconsule Theano triginta duo Capuani Senatores capite plexi sunt. *Cum hoc, ait* Livius, *equitatu nocte Theanum profectus prima luce portam intravit, atque in forum pervenit, concursuque ad primum equitum ingressum facto Magistratum Sidicinum citari jussit, imperavitque, ut produceret Campanos, quos in custodia haberet, & producti omnes virgisque cæsi, ac securi percussi.* Ab Octaviano Augusto, ut Plinius, Frontinusque scribunt, Theanũ ducta Colonia est. Ab eo tempore quo in societatem & amicitiam receptum est, usque ad Gothorum, Longobardorumque tempora sub Romano imperio Theanum fuit, postea in diversorum Principum, Ducumque, ac tandem in Neapolitanorum Regum potestatem devenit. Ager Theani undique fertilissimus est, & amœnus. Protulit hæc civitas viros in omni virtute conspicuos, præcipuè sanctimonia vitæ, inter quos fuit S. Urbanus tertius ejusdem urbis Episcopus. Sanctus vero Paris natione Græcus semel à S. Prisco Capuano Episcopo Petri Apostolorum Principis discipulo plantatam Christi fidem eliminatis Idolis, factusque à S. Sylvestro Papa primus Episcopus an-

no

no 333. mirificè constabilivit. Sanctus Amasius deinde eidem successit, & post ipsum S. Urbanus, qui Ecclesiam Theanensem sanctissimè rexerunt, & Episcoparum ampliarunt, quem post plurima sæcula Romani Pontifices Metropolitanæ Capuanæ suffraganeum constituerunt.

Joannes XVIII. Pontifex Diœcesim Theanensem distinuit anno 1006. Cathedralis Basilica Sancto Apostolo & Evangelistæ Joanni consecrata pulchræ structuræ, sed mediocris magnitudinis, tribus navibus suffulta est; sunt in ea Sanctorum Martyrum, & Confessorum reliquiæ plurimæ: corpora Sanctorum Episcoporum Paridis, Amati, Urbani, Brachium S. Terentiani, corpus S. Albinæ Virginis & Martyris, & S. Juliani Martyris, & corpus S. Reparatæ Virginis & Martyris, ea reliquiis S. Petri Apostoli, S. Jacobi Majoris, S. Joannis Baptistæ, & Ursulæ Virg. & Martyris, Lucæ Evangelistæ, & Bartholomæi, & Matthæi Apostolorum, cum una ex costis S. Laurentii Martyris, S. Macarii, Gregorii Papæ, Agapiti & Zenonis, Joannis & Pauli, Proti & Hyacinthi. Sacris in ea ministrant Canonici sexdecim, ex quibus duo dignitate eminent, quarum prima est Decanatus. Olim Canonici Cardinales denominabantur. Duo sunt in civitate antiqua s. Benedicti Monialium Cœnobia, nonnulla virorum, plures laicorum Fraternitates, Mons pietatis. Diœcesis satis ampla est, continet castra & villas decem & octo, casalia sexdecim. Est in hac Diœcesi Commenda S. Paridis.
1006 Mensę Episcopalis census est ad ducatos Regni *a*. taxatur in libris Cameræ Apostolicæ ad flo. 250. Qui in hac sede floruerunt Episcopi, sunt qui sequuntur, quos ex diversis monumentis aliunde eruimus, cum omnia hujus Ecclesiæ documenta in miserabili illo incendio Cathedralis sub Leone X. Pontifice igne consumpta fuerint.

I. 1. S. PARIDEM Atheniensem, S. Sylvester Papa in Ecclesiasticis disciplinis eximiè excultum nostræ salutis anno 333. primum Theanensem Præsulem consecravit. Etenim, ut acta ejus testantur, in postrema Christianorum persecutione in Italiam veniens, Angelo Duce, apud Theanum subsistit, qui cum dragonem ingentem (quem Theanenses colebant, temploque illi extructo, cibos quotidie parabant) baculo interemisset, seditione in eum commota pro tanto beneficio, draco enim ille accolas noxio flatu inficiebat, cui gratias referre par erat, carcere includitur, ac urso feroci, & famelico devorandus obiicitur. Qui cum ad Paridis pedes prostratus illos humiliter lamberet, populus tanto miraculo commotus cum suo Præfecto ad baptismum pervenit. Ipse verò à Theanensibus in Pastorem expostulatus, Romæ à S. Sylvestro Episcopus ordinatur. Reversus Theanum, Ecclesias extruendas curavit, Clericos instituit, inter quos Urbanum, qui ei in Episcopatu successit, Diaconum ordinavit, cum antea fontem, ubi draconem interfecerat, infectum, sua benedictione expurgasset, ut variis curandis languoribus prodesset. Cumque aliquot annos sanctissime Ecclesiæ Theanensi præfuisset, Nonis Augusti migravit ad Christum circa annum Domini 346 cui Theanenses Ecclesiam ejus nomini condiderunt, ubi ejus sacrum corpus asservarunt, multisque post mortem claruit miraculis, præcipuusque Theani habetur Protector. Hujus meminit Martyrol. Rom. Baroniusque in notis ad hunc diem. Paulus Rhegius in vitis Sanctorum Regni, Ferrarius ex officio Ecclesiæ Theanensis, de eo etiam in actis S. Amasii successoris.

II. 2. S. AMASIUS, *b* natione Græcus, successit Paridi circa annum Domini 346. à Julio primo Pontifice consecratus, cujus Acta breviter recitantur in Theanensi Ecclesia in hunc modum. Amasius Græcus Catholicæ Religionis propugnator, Constantii Imperatoris persecutione in Italiam ad Julium Romanum Pontificem confugit, à quo benignè susceptus mandata accepit, ut per circumpositas illustres Ecclesias Verbum Dei instanter prædicaret: nec mora, à Pontifice cum benedictione dimissus, Soram civitatem Campaniæ festinus se recepit, cujus magna pars Arrianæ hæresis detestabili dogmate erat corrupta. Ipsam igitur urbem ingressus a quadam vidua hospitii benignitate suscipitur. Huic erat filius unicus senio paralyticus, quem precibus matris insperatæ salutis oratione sanavit, populorum concursu & singulari lætitia, quod diversarum civitatum infirmos se offerentes, omnes invocato Jesu nomine & sanitati restituit, & redire ad propria incolumes dimisit; nam cæcis visum, surdis auditum, mutis loquelam, claudis gressum restituit, leprosos mundavit, & spiritibus oppressos suo imperio liberavit, quibus operibus ejus nominis fama per remota etiam loca sumebat augmentum, & quem major civitatis pars conceperat affluentis eloquio propellebat errorem; qua de re quamplures Sorani potentes & nobiles zelo perversitatis accensi, ut eorum sectæ se conjungeret, vel discederet exorarunt, aliàs irrevocabili sententia Augustali, capite plecteretur. Quibus magis Dei legi, quam hominum præcepto obedire oportere respondit, à cujus defensione non destitam. Unde in eum irruentes, & contumeliis, & flagellis ceciderunt, ac ferè mortuum reliquerunt, qui tunc ab urbe Sorana Deo, & baculo adjutus recessit, & Atinum, deinde Pedemontem Aquinatis, tandem Theanum corporis vires recuperandi causa se contulit. Audito Amasii adventu Sanctus Levita nobilis Theanensis nomine Urbanus, qui tertius in dictæ Ecclesiæ regimine successit, cum quibusdam fratribus & gaudio ei est obviam factus, & recipiens itineris labores relevavit, ac eum a proposito itinere avocavit, ut supernæ dispositionis gratiam expectaret: ne post tanti Pastoris Paridis senectutis gravedine laborantis obitum teneræ adhuc status Ecclesiæ cogatur hostilis perfidiæ insidias formidare. Paride igitur ad syderea regna translato, Clerus, & populus pro substitutione novi Pontificis in majori convenerunt Ecclesia, ac omnes una voce Urbanum acclamantes, ad Pontificiam Sedem trahebant, quam humiliter ipse gratias omnibus de sui capitis agens exaltatione recusavit, eis consulens, ut eorum in senem Amasium Sacerdotem, quem multis commendavit, vota transferrent: cui annuentes cives Amasium in Pastorem sibi, & animarum rectorem præficiunt, ac consecrandum Julio primæ Sedis Episcopo obtulerunt; qui congaudens gratias Domino retulit, eumque Romæ in Basilica Principis Apostolorum consecravit, & cum benedictione ad propria remeari dimisit, ubi ita sæcularium exteriorumve curam Sancto Levitæ Urbano dispensandam relinquens, se totum divinis obsequiis, & literis spiritualibus mancipavit: quod quilibet omni languore depressus ejus beneficia gustavit. Soranis quoque epistolas, cum somnis admonitus, ut Caput Sanctæ Restitutæ Roman. Virg. & Mart. suo jungeretur corpori, misit. Cum verò Theanensem sibi commissam Ecclesiam aliquandiu, & miraculis & exemplis rexisset, suæ conscius mortis cœmeterium sibi cum columnis Civium auxilio construi postulavit: in quo monito, & benedicto populo, profusa lachrymarum vi sacrum viaticum sumpsit. Demum ejus dies migrationis venit: omnibus Ecclesiæ sacramentis communitus, Psalmisque Pœnitentialibus devotè recitatis, conformatis in Crucis similitudinem manibus, orans, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, obdormivit in Domino, & hymnis & canticis spiritualibus, decimo Kalendas Februarii diligenter est tumulatus. Sed post Sancti obitum Crucis Christi sanguine religione fundata, ferè per orbem in pace perfusa, Sorani illi, qui in Sanctum fuerant debacchati, pœnitentia ducti, in ejus gratiam, celebremque memoriam, Ecclesiam in solo proprio propriis facultatibus construentes, eamque & beneficiis, & privilegiis dotantes, instrumentis publicis munierunt, ad quam annis singulis Clerus, & Soranus populus cũ luminaribus

b De eo Bollandus in Actis SS. Ian. tom. 2. pag. 6..

acce-

accedentes, Amasii transitum devotè recolebant. Hactenus Acta. Ejus sacrum Corpus jacet in Cathedrali, de quo Martyrologium Rom. Baroniusque in notis, & Ferrarius ad hunc diem. Obiit autem S. Amasius post annum Dom. 355. Liberio Pontifice, & Constantino Augusto Imp.

III. 3. S. URBANUS tertius Theanensis Ecclesiæ Episcopus consecratus est post S. Amasium. Is S. Paridis discipulus & Diaconus cum post magistri excessum a populo illi subrogandus esset, quod illum Theani natum, & educatum omnes probè nossent, electionem detestatus est, ac ut Amasium virum sanctissimum eligerent persuasit. Cum autem & ipse Amasius migrasset è vita, summo omnium consensu ad onus pastorale electus, licet reluctans, se tanti muneris indignum diceret, tandem civium precibus jussis, passus est se consecrari. Suscepto itaque munere, assiduis prædicationibus populum à vitiis, à contentionibus, & inanibus operibus revocabat, pauperum curam gerens, ac viduarum & oppressorum defensioni invigilans. Cumque divina in eo gratia præluceret, languentes & ægroti ad eum confluebant, quod illum cęcis visum, claudis ambulandi, & mutis loquendi facultatem restituere, & à Dæmone oppressos liberare cernerent. Cum inter visitandam Diœcesim, Ecclesias complures reficiendas, & divinum cultum restituendum curasset, denique sanctis operibus cumulatus, piis laboribus persunctus, ætateque confectus cum obitus sui diem præscisset, extructo sibi apud fluvium & portam urbis inferiorem, tumulo, migravit in Cœlum 8. Id. Decemb. Hæc ex Actis ejusdem Ecclesiæ à Ferrario exscripta. Urbani meminit Martyrol. Rom. & Baronius in notis, quo verò tempore obierit, in ejus vita non apparet, putatur tamen sub Liberio Papa obiisse. Post Urbanum ferè per quinque integra sæcula, qui præfuerunt in hac Theanensi Ecclesia desiderantur Episcopi, eorum memoria cum monumentis interiere in illo miserabili Archivii incendio, quod præterito sæculo accidisse narratur.

IV. 4. LUPUS Theanensis Episcopus defunctus circa annum Dom. 860. cujus tantum mentio extat apud Leonem Ostiensem in Chronic. Casinen. lib. 1. c. 32.

V. 5. HILARIUS Diaconus, & Monachus Casinas immediatus fuit successor Lupi, ut idem Ostiensis testatur eodem lib. capituloque. *His*, ait, *diebus* (temporibus scilicet Bertarii Abbatis Casinensis circa annum salutis 860.) *defuncto Lupo Theanensis Ecclesiæ Præsule, Hilarius Diaconus, & Monachus hujus Monasterii in eadem Civitate Episcopus ordinatur*. Paucis annis præluisse videtur ex successore; tamen obitus dies, annusque ignoratur.

VI. 6. STEPHANUS hujus Sedis Episcopus circa annum Christi 866. Oratorium parvum, quod intra Monasterium S. Sophiæ Beneventi Bertarius Abbas Casinas compleverat in honorem Sancti Patris Benedicti, teste Leone Ostiensi lib. primo cap. 35. consecravit.

VII. 7. LEO Monachus Casinas, ac Theanensis Episcopus florebat anno 879 apud Baronium ex Leonis Ostiensis lib. 1. cap. 40. cum narrat, Leonem cum Bertario Casinensi Abbate dissuasisse Joannem VIII. Papam, ne Landulphum Capuanum Civem laicum Episcopum crearet, de qua re extat ejusdem Pontificis epistola ad ipsum Leonem, & ad ipsum electum Landulphum num. 207. Leonis meminit Trithemius de Script. Eccles. lib. 4. cap. 268. Eidem scripsit Stephanus Papa V. ut in c. Romanus dist. 81.

VIII. 8. ANGELARIUS ex Monacho & Præposito Casinensi, vicesimus Abbas ejusdem Monasterii effectus est apud Theanum anno salutis 884. Successit enim teste Leone Ostiensi c. 45. lib. 1. Sancto Bertario à Saracenis Martyrio coronato post incensum Cœnobium Casinense, nec multo post Angelarius ab universo Clero & Populo Theanensi in demortui Episcopi locum, ac munus ob insignes virtutes, & egregia promerita subrogatur. Vita ibidem functus est nonis Decembris anno 889. in Cathedrali humatus. Post Angelarii obitum cum quis ejusdem Ecclesiæ fuerit ordinatus Episcopus non habemus, ac deinceps usque ad annum nostræ salut. 1006. hujus Sedis desiderantur Episcopi.

9. SANDRARIUS floruit circa ann. Dom. 1006. Hujus mentio extat in Bulla Cœlestini III. ad Theodinum Theanensem Episcopum, qui habet Sandrarium privilegio cohonestatum fuisse à Joanne XVIII. Papa.

[„ ARDUINUS *Tianensis subscripsit Romano*
„ *Concilio an. 1059. habito, ut videre est apud Har-*
„ *duini Conciliorum novissimam editionem. t. 6 par.*
„ *1. col. 1067. e.*]

10. GUILLELMUS interfuit consecrationi Ecclesiæ Casinensis præsidente Alexandro II. anno 1071. apud Anonymum Casinensem.

11. PANDULPHUS Monachus Casinas à Paschali II. Theanensis Episcopus consecratus est, cujus meminit Petrus Diac. lib 4. Chron Casin. c. 75. Testis fuit Bullæ Honorii II. concessæ Ecclesiæ Pisanæ anno 1126. Vir doctus fuit Pandulphus, & Ecclesiasticæ libertatis acerrimus propugnator. Hic perperam Ostiensis Episcopus dicitur ab Wione lib 2. Ligni vitæ c. 9. ex Petro Diac Casin. c. 45. de viris Illust. Casinen. nuper publici juris factus à V. C. Jo. Baptista Mari.

12. RAUL interfuit Conventui Capuæ celebrato à Rogerio Rege an. 1144.

13. PETRUS Theanensem Sedem suscepit regendam ante annum 1171. ejusdemque memoria extat ad annum usque 1191. quo testis fuit privilegio Henrici VI. Imp. Ecclesiæ Casinensi concesso Paulò post, decessisse necesse est asserere, cum an. 1193 Theodinus ejus successor nobili indulto à Cœlestino III. condecoratus est. Is anno 1171. adversus Suessanos Cives, Herveumque ejusdem Civitatis Episcopum de cujusdam aquæ decursu coram Comite Roberto, Casertæ, Apuliæ & Terræ laboris magno Comestabili, & Justitiario proclamavit, libellum judicii profert Camillus Peregrinus par. 1. hist. Principum Longobardorum tenoris sequentis.

In nomine Domini nostri Jesu Christi.

Anno ab Incarnatione ejus M.CLXXI. Regni Domini nostri Secundi Guglielmi Dei gratia magnifici Regis Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ anno 6. mense Junii, Indict. 4. in præsentia D. Comitis Roberti, Casertæ, Apuliæ, & Terræ laboris magni Comestabilis, & magni Justitiarii, qui apud Magdalonam Curiam tenebat. Nobis Alexandro, Joanne, & Bartholomæo Civitatis Capuæ Judicibus, & Valleriano Aversanæ Civitatis Judice, & Joanne & Donato Judicibus Magdaloni in judicio residentibus, præsentibus Joanne Caccavicarro, qui ex mandato Domini Comitis, ut Judex, in Curia sedebat, Atenolfo de Patricio, Petro Fratre, Pandalfo de Marczano, Disolfo filio ejus, Riccardo de Citeo Regio Comestabile, Ascitino, Riccardo notario, & aliis quampluribus; Petrus venerabilis Theanensis Episcopus cum Judicibus, militibus, & Civibus Theani proclamaverant, adversus Cives Suessæ, qui in Curia aderant, quod ipsi furtivè quandam aquam invaserant, & eam ad Civitatem Suessæ derivabant, quam aquam tam longo tempore possederant, quod hominum memoriam excedebat. Herveus verò venerabilis Suessæ Episcopus, Judices, milites, & alii quamplures Cives Suessæ, qui pro parte Civium Suessæ ad respondendum venerant, aquam illorum se furtivè non invasisse, sed aquam, quam se quasi possidere dicebant, ex dono, & concessione, & ordinatione Domini Regis Rogerii beatæ memoriæ se possedisse dixerunt; Super quo produxerunt testes Anneum de Rivo Matricio, & Landonem Barrellum, quos donationi, concessioni, &

ordinationi D. Regis Rogerii interfuisse dicebant. Item istud aliud allegabant, tempore Simionis Senescbalchi de hoc fuisse ortam controversiam inter cives Theani, & Cives Suessæ, & testificatum fuit in presentia Simionis Senescalchi per Evulum de Mazzano, Anneum de Rivomatusio, & per eundem Simionem Senescalchum, quod prædictus D. Rex hujusmodi aquam Civitati Suessæ concessit. Item dicebant, quod ex precepto ipsius Comitis Roberti quidam ex Civibus Suessæ, & quidam ex Civibus Theani cum ipso Petro Theani Episcopo super ipsa aqua convenerant, & ex utrìusq; partis conventione statutum est, ut ex macerie supra liceret Suessanis aquam habere, & à macerie infra Theanenses aquam haberent. Et de his omnibus Suessani se testes habere dicebant. Pars verò Theanensium ordinationem & concessionem Domini Regis in dubiū revocabat. Item nec mandato Theanensium, nec pro aquæ controversia finienda ante prædictum Senescalchum venerant, & ipsam conventionem, etsi fuit, ut asserebatur, mandato, vel voluntate Teanensium factam fuisse negabat. Pars itaque Suessanorum ad probandum quod dixerat, in primis produxit coram nobis Anneum de Rivo Matritio, & Landonem Burrelum, qui unus post alium sunt nobis testificati, dicentes, se interfuisse, vidisse, & audivisse quando prædictus Dominus noster Rex Rogerius presente Evulo de Mallano in Palatio Castri Suessæ stans ad fenestram ordinavit, concessit & donavit Suessanis, ut à partibus Roccę Monfini, & ab eis pertinentiis aquæ caperent Suessani, & ad Civitatem suam aquam ducerent, & præcepit Evulo de Mallano, ut illud eis assignaret, & dixerunt, quod ex tempore prędictę concessionis ipsam aquam Suessani usque nunc ad Civitatem suam duxerunt. Item produxit Suessanorum pars Risontm Judicem Suessæ, & Philippum Notarium Græcum, qui unus post alium nobis testificati sunt dicentes, se vidisse, & audivisse prædictum Evulum de Mallano, & Anneum de Rivo matritio in presentia prędicti Senescalchi presentibus Teanensibus, & pręd. Teanense Episcopo, testificatos fuisse concessionem ipsius aquæ à memorato Domino nostro Rege Rogerio factam & ipsum Senescalchum id ipsum suo testimonio confirmasse, & Petro de Ravello injunxisse, ut concessionem Domini Regis Rogerii Suessanis adimplere faceret. Demum pars Suessanorum produxit coram nobis præfatum Suessanum Episcopum, & jam dictum Anneum, & Boemundum Suessæ, qui unus post alium nobis testificati sunt se vidisse & audivisse eo tempore, quando Episcopus, non Episcopatus honorem fuerat adeptus, ex mandato prædicti Comitis Roberti Suessanos cum Theanensibus de aqua ad prædictam conventionem venisse, ut à macerie supra, aqua esset Suessanorum: à macerie infra, Theanensium. A nobis autem præfatis Judicibus jam dictorum testium verbis propalatis, pars Theanensium prefatum Anneum de Rivo Matritio, & Landonem Burrellum falsum testificatos fuisse per pugnā se probare velle dicebant, nos verò prefati Judices ex precepto Domini Comitis cum Joanne Cacavicarro & … Joanne Bello, Ricardo Citri Regio Camestabulo, Atenolfo de Patricio, Petro fratre, Pandulfo de Marczano, Ascitino, Riccardo Notario, in partem ivimus, & habito consilio, reversi judicavimus pugnam in hoc casu locum non habere: tum quia inter Longobardos erat quæstio, tum quia de his, quæ non viderant Theanenses, pugnare non debebant. Et quia prædictus Comes volebat, ut hæc lis rationabiliter finem acceptaret, nostro precepto prædictus Anneus, & subposita persona, & jam dictus Lando propria manu suum testimonium jurejurando confirmavere. Quo facto, de possessione judicavimus, ut Cives Suessani, sicut memoratus Rex Rogerius ordinaverat, aquam ad Suessanam Civitatem ducerent, & in possessione aquę essent ita quod Theanenses exindè aliquod impedimentum eis non facerent, ipsius sanctissimæ Regiæ donationis, concessionis, & ordinationis confirmatione Domino nostro gloriosissimo Regi reservata. Ut dictum, quod factum est, memoriam non effugiat pro securitate quoque Civium Suessanorum, nos qui supra Alexander, & Joannes Capuæ Judices hæc omnia in scripto redigenda tibi Petro nos commisimus . . . .

Ego qui supra Alexander Judex.
Ego qui supra Bartholomæus Judex.
Ego qui supra Joannes Judex.
Ego qui supra Joannes Judex.
Ego Vallerianus Judex.
Donatus Judex.
Ego Adenolfus de Patricio interfui.
Ego Riccardus Citri Regius Comestabulus interfui.

Post hæc Petrus anno Dom. 1174. Ecclesiam S. Mariæ de Theano Cœnobii S. Mariæ de Capua obnoxiam consecravit, interfuitque anno 1179. Concilio Lateranensi sub Alexandro III. celebrato, eodemque anno, eoque Præsule 9. Kal. Decembris absolutum est nobile Cisterciensis Ordinis Cœnobium Sanctæ Mariæ de Ferraria, quod in sua Theanensi Diœcesi apud oppidum Bayranum quidam Joannes de Ferrariis vir religiosus, Monachusque Fossæ novæ ejusdem instituti Tarracinensis Diœcesis anno Christi 1171. exędificare cęperat in fundo Richardi Comitis de Sangro, qui ob devotionem, quam erga Cisterciensem Ordinem gerebat, solum donaverat, Cœnobio ex fundatoris nomine S. Mariæ de Ferraria cognomen indidere, Monachi verò unà cum Petro primo Abbate ex eodem Fossæ novæ Monasterio evocati fuere. Novellæ plantationi plura addiderunt bona Tancredus, ejusque successor Guillelmus Siciliæ Reges, alii Principes viri privilegiis exindè eximiis exornarunt, tum illi, cum alii eorum successores Reges, Lucius, Clemens, Cœlestinus III. Romanorum Pontifices, & alii plures, qui post ipsos Romanam supplerunt Sedem, suis diplomatibus religiosam domum cohonestarunt. Cœlestini diploma placuit hic ad verbum ab exemplari exscriptum recensere, ubi plures dignissimi ejus Cœnobii benefactores perennantur.

Cœlestinus Episcopus servus servorum Dei. Dilectis fil. Nicolao Abbati S. Mariæ de Ferraria, ejusque fratribus, tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus Apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito revocet, aut robur, (quod absit) sacræ religionis infringat. Eapropter dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, ut præfatam Ecclesiam s. Mariæ de Ferraria, quæ in fundo à nobili viro Riccardo quondam Comite de Sangro pia vobis donatione concesso ad divinum obsequium construxistis, sed & cambium quod fecistis cum Ven. Fratre nostro Mattęo Capuano Archiepiscopo, & Ecclesia Capuana, à quibus recepistis duas Ecclesias dirutas, idest Ecclesiam s. Martini, in qua Cisterciensem Ordinem instituere statuistis, & s. Lucię cum omnibus coximentis earum, sicut habetis in publico Instrumento, & locum illum, ubi est Ecclesia s. Angeli, cum ipsa Ecclesia & tenimento suo in jus, & proprietatem S. Petri & Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ ad instar fel. rec. Lucii & Clementis prædecessorum nostrorum suscipimus, & presentis scripti privilegio communimus, statuentes, ut quascunque possessiones, quęcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Prædia, quę cōtulit vobis Illust. mem. VV. Com. Rex Sicilię, Scilicet startiam de Camillano, startiam de Palmento & giardinum Vallerari, startiam S. Stephani, & Vantanolli, & Rivum Januli & fontis Stellæ, & S. Petri Lacusancti, usum pascuorum, & omnium silvarum in eodem tenimento, Vajani, startiam de Fla-

si, & pedis montis, quam dedit vobis Tancredus illustris Siciliæ Rex in tenimento Theani: Tenimentum, quod habetis in tromonte, & in omnibus partibus ejus, & quicquid habetis in Vairano. Prædium quod contulit vobis Joannes Notarius juxta flumen Vulturani, & quicquid vobis contulit Ugo de Prata, quicquid habetis in Territorio s. Angeli, & omnin pascan in terr ne ejusdem Ugonis, & quod habetis in Catalascn, fundum de silva plana, quem habetis ex dono Gimundi. Terram, quam contulit vobis mulier nobilis Matthia, & prædictas Ugo in flumine Lete, ubi habetis molendinum folliæ. Ecclesiam s. Crucis cum suo tenimento: Rationes Ecclesiarum, quas habetis in Neapoli. Beneficium, quod dedit vobis nobilis vir Joannes Comes Alifiæ in eadem civitate, & domos, & terras, quas ibi habetis. Tenimentum VV. de lasina, quod dedit vobis nobilis vir Goffredus de Monte-fusculo. Prędium quod contulit vobis Comes VV. de Caserta in tenimento Tenesciæ, quod fuit Joannis militis Bassi. Molendinum, quod nobis contulit Comes Rogerius de Molina in Isernia. Et Molendinum de Pintima, quod dedit vobis Malgerius Torellus, & quod habetis in Petra, & in Marsano, & in Isernia; domus, apothecam, & terras, quas Joannes Riccardi dedit vobis in Capua, & domos, quas dedit vobis Petrus Alifiæ in eadem civitate, & quod Sergius contulit vobis in Adversam. Sanè laborum vestrorum, quos propriis manibus, vel sumptibus colitis tam de terris cultis, quàm incultis, &c. Liceat quoque vobis Clericos, vel laicos liberos, &c. Probibemus insuper ne ulli fratrum vestrorum, &c. Discedentem verò, &c. Quod si quis forte, &c. Paci quoque & tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes probibemus auctoritate Apostolica, ne quis infra ambitum locorum, seu granciarum vestrarum furtum, rapinamve committere, ignem apponere, hominem capere, vel interficere, seu aliquam violentiam temerè audeat exercere. Illud insuper auctoritate Apostolica probibemus, ne infra dimidiam leucam prope Abbatiam vestram aliqua de novo habitatio fiat, de qua vobis debeat servata hactenus libertatis, & pacis aliquod præjudicium generari. Ordinationes verò Monachorum vestrorum à Diœces. &c. Decernimus ergo, ut nulli omninò liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, &c. Salva Sedis, &c. Si qua igitur in futurum, &c. Cunctis autem eidem loco sua jura, &c. sit Pax, &c. Amen.

Perfice gressus meos in semitis † tuis. S. Petrus, S. Paulus.

Cælestinus Papa Tertius.

Ego Cælestinus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Albinus Albanen. Episc.
Ego Octavianus Ostien. & Vellitren. Episcopus.
Ego Joannes Prænest. Episc.
Ego Petrus Portuensis, & S. Rufinę Episcopus.
Ego Pandolphus Basilicę 12. Apostolorum presb. Cardinalis.
Ego Melior Ss. Joannis & Pauli presb. Card. & Pam.
Ego Joannes tit. S. Stephani in Cœlio Monte presb. Card.
Ego Centius tit. S. Laurentii in Lucina presb. Card.
Ego Goffredus tit. S. Praxedis presb. Card.
Ego Bernardus S. Petri ad Vincula presb. Card. tit. Eudoxiæ.
Ego Gratianus Ss. Cosmæ & Damiani D. Card.
Ego Gregorius S. Marię in Porticu D. Card.
Ego Gregorius S. Marię in Aquiro D. Card.
Ego Gregorius S. Georgii ad velum aureum Diac. Card.
Ego Joannes S. Sergii & Bacchi D. Card.
Ego Nicolaus S. Marię in Cosmedin D. Card.

Datum Laterani per manum Aegidii S. Nicolai in Carcere Tulliano Diac. Card. Sexto Non. Martii Ind. 11. Incarn. Domini M.C.XCII. Pontif. verò D. Cælestini Papę III. anno secundo.

Extat Privilegium Friderici Imperatoris, & Siciliæ Regis factum Thadæo Abbati Sanctæ Mariæ de Ferraria contra ea quæ fecit Nicolaus ejusdem loci Abbas, qui ab Imperatore propter imperfectionem suam remotus est à regimine Abbatiali, &c. privilegium desideratur.

Protulit illustris hæc Abbatia viros sanctimonia vitæ claros, floruitque per aliquot sæcula quousque per hominum malitiam, injuriamque bellorum penè desolata, & in commendam data fuit; pauci hactenus in ea degunt Monachi. Hujus Cœnobii professus extitit *Benedictus bumilis conversus*, qui vitam Eremiticam duxit supra montem juxta oppidum Venafri, & sanctè, ut vixerat, obiit die 18. Martii anno 1278. claruitque miraculis; ex eo quoque assumpti sunt ad regimen Abbatiæ s. Mariæ de Arabona ejusdem Ordinis Teatinen. Diœcesis B. Albimanus primus ejusdem Monasterii Abbas, & Sanctillus successor ejus in omnis sanctitatis vita venerabiles. Jacet in hac Ecclesia Comes Malgerius Roselli, qui cum omnia bona sua Monasterio dono dedisset, Monasticum habitum sumpsit, in eoque pie obiit anno 1191. sequenti verò subsequuta est Comitissa ejus uxor specialis & ipsa benefactrix, juxta virum suum sepulta. Placet hujus Cœnobii Abbates enumerare, quorum memoria ex monumentis ejusdem ad nos pervenit.

Petrus primus Abbas ex Cellerario Monasterii Fossæ novæ Tarracinen. Diœc. assumptus anno 1179.
Nicolaus 2. anno 1193.
Thadæus egregius vir 4. Abbas rexit, ac præfuit eximiè ab anno 1200. ad annum usque 1227.
Bartholomæus 6. fuit hujusce Cęnobii Abbas, cujus dies obitus memoratur in veteri m. s. edito Martyrologio 3. Kalen. Octobris, hujus Codicis pars extat in Bibliotheca Aniciana.
Joannes Petrus anno 1321.
Thomas de Coratio 16. Abbas. Obiit 17. Kal. Decemb. ex prænotato Martyrol.
Thomas de Miniano anno 1381.
Nicolaus de Alifa 19 Abbas. Obiit 17. Kal. Junii.
Andreas de Capua 1418.
Thomas de Aquino anno 1426. ultimus Abbas Regularis resignavit anno 1449. Obiit verò anno 1461. 3. Kal. Octobris.
Ladislaus Dentice Episcop. Lucerinus primus Commendatarius anno 1449. hanc tenuit Abbatiam ad annum usque 1476.
Jo. Card. de Aragonia Ferdinandi Regis filius hanc habuit Abbatiam commendatam an. 1476. obiit 1485.
Hieronymus Card. Recanatensis tit. Sancti Chrysogoni 3 Commendatarius anno 1485.
Camillus de Varano sub Pio IV.
Fabritius Carafa.
Joannes Baptista Card. Pallotus, qui nunc vivit.

Cæterum redeamus ad Petrum Theanensem Episcopum, à quo digressi fuimus. Hic summo labore, & infracto animo clericos Minianenses suæ Diœcesis ad Cathedraticum solvendum cohibuit, & cum Guamando Roccæ Romanæ Domino de juribus Ecclesiæ suæ olim à prædecessore suo acquisitis per liberam donationem Andreæ Guamandi patris diu certavit, tandem cum ad saniorem mentem Guimandus devenisset, per publicum documentum anno Dom. 1189. ea omnia liberè Petro dimisit, cujus documenti exemplar habetur insertum in Cœlestini III. bulla ad Theodinum Episcopum Petri successorem, quam mox dabimus in Theodino. Pervenit Petrus ad annum 1192. & bono fine quievit.

14. THEODINUS defuncto Petro successit anno 1193. hanc ipsam Ecclesiam cum laude præcipua administravit, siquidem Theanensem Diœcesim ad antiquam distinctionem traduxit, & eam confirmandam obtinuit à Cœlestino III. ut ejusdem Pontificis bulla promit, cujus tenor ab exemplari apud nos, ita se habet. XV.

Cœlestinus Episcopus servus servorum Dei. Venerabili Fratri Theodino Theanensi Episcopo, ejusque successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

In eminenti Apostolicæ Sedis specula disponente Domino licet immeriti constituti, fratres nostros Episcopos tam vicinos, quàm longè positos fraterna debemus charitate diligere, & eorum quieti & tranquillitati salubriter auxiliante Domino providere; Ea propter venerabilis in Christo Fr. Theodine Episcope tuis justis postulationibus annuentes ad instar prædecessorum nostrorum fel. record. Pascalis, Adriani, Alexandri, Lucii, & Clementis Romanorum Pontificum præsentis scripti auctoritate sancimus, ut universi Parochiæ fines, sicut à Joannis recol. me. XVIII. Papæ Privilegio, quod Sandrario Episcopo indultum est, determinati esse noscuntur, ita omnino integri tam tibi, quàm tuis successoribus perpetuò conserventur, scilicet à primo latere, sicut ingreditur aqua de Sento fluvium Vulturnum, & sicut ipse fluvius descendit usque ad montem Anezone, & quomodo ascendit terra ipsius montis, & exit, in finem de Melanico à secundo latere, quomodo vadit terra de monte, qui dicitur Petra Molaria, & de monte Majone, & descendit in Decem-pondera, & vadit in stafilum, & descendit . . . de scabello, & in ipsa rigazo mittit in Sagonem, sicut idem Sagon vadit in locum, qui dicitur Balurum, ubi se conjungere videtur Rivi, qui dicitur Porti à tertio latere, quomodo ascenditur sursum per ipsum rivum usque in Pontem de Censano, & revolvit per solium invadit in Pontem fractum, & ascendit in vallonem & progreditur in Cartelera, & exit in vadum, qui dicitur Area, & ascendit la Castellucum, & exinde pergit in rigaginem, quæ ducit junta Ecclesiam S. Mariæ, quæ est in Baloneo majore, & ipsa rigago mittit in flumine de Gaviglianо à 4. latere est idem fluvius, & aqua, quæ dicitur Branta, & vadit in Silicum, deinde pergit in furcam S. Martini, & exinde vadit per ipsos montes, & descendit per vallem de Almagno in supradicta aqua de sexto, intra quos fines Theanensis civitas, & Castella continentur hæc, Petra Molaria, Rocca Romana, Riardus, Castrum S. Felicis, Sajanum, Castrum quod nominatur Petra Marzana, Bairanum, Pensinæ, Presentianum, Minianum, Caminũ, Casale Caspuli, Rocca Banterani, Cucuruzium, Mertula, Galluctum, Rocca S Crucis .... Terra Marzanellum, Cajanum, Colonia S. Joannis, Inclusas seu alia nonnulla, Monasteria quoque, seu Ecclesiæ Clericorum, seu Monachorum. Præterea quascunque possessiones, quæcunq; bona ipsa Theanensis Ecclesia in præsentiarum justè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant. Porro ejusdem Episcopatus clericos cujuscunque ordinis sint, & laicorum potestate subtractos sub tuo jure præcipimus permanere adhuc, cum jampridem inter bon. mem. Petrum prædecessorem tuum, & clericos Minianenses super solutionem Cathedratici quæstio mota fuisset, eandem fel. rec. Lucius Papa prædecessor noster tunc tit. S. Pranedis Presb. & Joannes SS. Sergii & Bacchi Diaconi Cardinales ex delegatione Romani Pontificis recognoverunt de causa, & receptis, idoneis testibus, quod prædecessores ejusdem Episcopi à singulis Presbyteris Minianeñ duodecim denarios per quadraginta annos nomine Cathedratici percepisses, & plurium assertione comperto, quod hujusmodi consuetudo in Capuanæ & Beneventanæ, & aliis circum adjacentibus provinciis servaretur Cathedraticum ipsum sibi, & successoribus suis à Sacerdotibus præscripti Castri secundum consuetudinem solvendum, quam utique sententiam, sicut ab eodem Lucio prædicto Cardinale prolata, & sanctæ mem. Adriano, & dicto Lucio, atq; Clemente prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus noscitur confirmata futuris censemus manere temporibus illibata. Præterea libertates, & immunitates à dilecto filio nobili viro Gimundo de Rocca Romana Theanensis Ecclesiæ rationabiliter concessas, sicut in scripto ausentico confecto plenius continetur, ratas & eas futuris temporibus illibatas, ad majorem verò firmitatem scriptum illud de verbo ad verbum huic præsenti paginæ jussimus inserendum, quod sic se habet.

In nomine Domini Nostri Jesu Christi Amen. Incarn. ejus 1189. & 23. anno Regni Domini nostri secundi Gulielmi Dei gratia magnifici Regis, mense Februarii Indict. 7. Honori S. Matris Ecclesiæ, ejusque Juri quisque Christianus tanto propensius debet insistere, quanto in ipsius utero renascendi sumus initium, & per eam vitæ perpetuæ præstolatur eventum, id est, quod nos Guimundus de Rocca Romana notum fieri volumus tam præsentibus, quàm absentibus, quod cum multiplices, & variæ quæstiones & super distinctis capitulis inter Dominum Petrum venerabilem in Christo Patrem nostrum Theanensem Episcopum pro parte Ecclesiæ suæ & . . . verterentur, eandem per communium amicorum colloquia ad pacis unitatem, & concordiam studuimus pervenire; asserebat enim idem venerabilis Episcopus Presbyteros, & Clericos in terra nostra habitantes à nobis & baiulis nostris frequenter gravari & opprimi in illicitis, & injustis exactionibus, & in tollagiis animalium suorum; de tertia quoque parte Decimæ de Demanii nostri quæstione movebat idem Dominus Episcopus, quod non permittebamus eum habere integre & quiete sicut Pater noster Dominus Andreas bon. mem. olim Roccæ Romanæ Dominus Ecclesiæ suæ concesserat, querebatur insuper, quod non permitteremus eum uti Ecclesia S. Joannis Inclusas, secundum tenorem Privilegii sui, quod remissum est Theanensi Ecclesiæ per prænominatum Dominum Andream patrem nostrum. Nos itaque ad bonum pacis & concordiæ plenitudinem reformari cupientes habito amicorum, & quorundam fidelium nostrorum consilio, simulque pro animarum Avi, & Genitoris nostri salute, atque pro redemptione peccatorum nostrorum in præsentia Nicolai Theanensis Judicis, & Petri Notarii, aliorumque subscriptorum testium, ad hanc super prædictis Capitulis concordiam & pactionem studuimus pervenire. Concedimus namque, & perpetua stabilitate firmamus, ut Presbyteri, & Clerici in terra nostra habitantes, qui patrimonium, vel tenimentum laicale à nobis non habent, à nobis, vel à baiulis nostris nullam in personis, vel rebus suis molestiam patiantur, sed ab eis adjutorium exigatur; sed si fortè nobis ex gratia aliquid largiri voluerint, libere & absque inquietatione animi Deo & Ecclesiæ servire permittantur. Si verò aliqui sint, qui patrimonium, aut tenimentum à nobis habeant secundum quod exigimus à fratribus eorum, vel pro Juribus patrimonii seu tenimenti ab eis adjutorium exigatur. Si quis verò clericorum, vel sacerdotum criminaliter, vel civiliter, seu de rebus Ecclesiasticis amissarum, vel conventus ab Episcopo, vel ab alio apud Episcopum fuerint, Episcopi & Capituli Theanensis omnis examinatio, judicium, & castigatio. Si verò clericus aliquis, vel laicus aliquem sacerdotum, vel clericorum de terra nostra apud Archiepiscopum, qui in terra nostra per Episcopum erit constitutus vel amicabiliter apud Syndicum Congregationis nostræ terræ convenire voluerit, si ibi potuerit diffiniri, liberè erit, si autem per eos terminari nequiverit, & per alterutram partem ad majorem Ecclesiam fuerit appellatum, sive sententia fuerit retractanda ad cognitionem majoris Ecclesiæ referatur, in iis autem omnibus, neque nos, neque Balivi nostri in judiciis, seu coercitionibus clericorum, aut sacerdotum nullatenus nos intermittemus. Clericos verò & sacerdotes terræ nostræ cum processione solemni in Festo S. Joannis ante Portam Latinam non solum accedere ad majorem Ecclesiam permittemus; verùm etiam venire nolentes districtione plenissima compellemus. Præterea laicos homines, & fideles Theanensi Ecclesiæ in Casali Anguillari, & Scarpato seu in aliis adjacentibus locis habitantes, nullis oppressionibus, nullis gravaminibus, nullis exactionibus aliquo

modo fatigabimus, aut fatigare faciemus secundum dominium eorum coercebo, & judicabo, liberu sit Theanensis Ecclesiæ ejus Rectorum; & si intestati decesserint, possessiones & bona eorum libere & absque conditione ad Theanensem Ecclesiam devolvantur. Animalia quoque & bona eorum non capiemus, non capi faciemus, neque nos, neque Balivi nostri de eis, vel de rebus eorum aliquatenus nos intermittemus, hoc excepto, quod in Pascha & in Nativitate Domini in Venenils secundum quod facere antecessoribus nostris consueverunt, visitabunt, pro eo quod ipsi, & Ecclesiæ eorum securitatem habent in terra nostra, & commodum indè recipiunt in pascuis, lingis, & aquis, sicut alii homines de terra nostra, si verò in ultima voluntate affectu supremæ voluntatis de rebus mobilibus nos amplecti aliquis eorum voluerit, nobis aliquid relinquendo, liberum eis sit nobis sicut cuilibet alio extraneo relinquere secundum coactionem causam nostram, vel Balivorum nostrorum, tertiam verò partem Decimæ Demanii nostri liberè & absolutè concedimus Theanensi Ecclesiæ habendam secundum quod Dominus Andreus Pater noster eidem Ecclesiæ concessit. Postremò Ecclesiæ S. Joannis ad clusas secundum tenorem privilegii à Patre nostro eidem Ecclesiæ collati liberè & absolutè dimittimus, salvo quod Bonus homo Canonicus, qui ex concessione memorati Episcopi eandem Ecclesiam est adeptus in vita sua pacificè & quietè possideat, & Anniversaria secundum tenorem privilegii nostri à Canonicis prædictæ Ecclesiæ fiant. Prædicto autem Bono homine defuncto, Episcopus in demanio Ecclesiam ipsam habeat, eumque liberè, & sine contradictione possideat. Hanc autem nostram concessionem & super præd. ctis Capitulis, seu constitutionibus, ordinatione, & compositione in manibus tuis Domine venerabilis Pater, Domine Theanensis Episcope pro parte & vice Ecclesiæ tuæ in præsentia memorati Judicis, & Notarii, & subscriptorum testium per traditionem confirmamus, obligantes nos & nostros hæredes vobis qui supra venerabili Episcopo pro parte, & vice jam dictæ Ecclesiæ contra hanc nostram concordiam, pactionem, atque concessionem nullo tempore venire. Nam si nos, qui supra Guimundus, vel nostri hæredes, vel aliquis pro parte & vice nostra hoc scriptum de hoc quod continet per qualecumque incendium dirumpere, vel removere, seu reformare consenserimus, aut in quavis parte refutare tentaverimus, centum Bisantios aureos pœnæ nos & hæredes nostros vobis qui supra venerabili Theanensi Episcopo, ejusque successoribus & parte jam dictæ Ecclesiæ componere obligavimus, & omnia supradicta complere; & hæc charta de hoc quod continet firma & stabilis permanent semper, & de his omnibus complendis . . . nostro vobis qui supra venerabili Theanensi Episcopo dedimus, & fidejussores indè posuimus per convenientiam, nos ipsos unde si necesse fuerit ad pignorandum obligavimus nos & nostros hæredes vobis, vestrisque successoribus, & partem dictæ Ecclesiæ de rebus nostris mobilibus, & immobilibus pignorari licita & illicita usque ad legem, & taliter nos qui supra Guimundus de Rocca Romana, qualiter nobis actum & congruum fuit qui supra venerabili Patri Petro Theanensi Episcopo pro parte & vice memoratæ Ecclesiæ Theanensis notificemus, & te Petrum Notarium, qui interfuisti scribere rogavimus. Scripsi Ego Petrus Notarius, & interfui in territorio Theanensi, ubi dicitur Verclanicum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, vel ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia illibata, & integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt usibus omnimodo profutura, salva Sedis Apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam, sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundò, tertiove monita nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisve sui dignitate careat, reumque se divino Judicio existere, de perpetrata iniquitate cognoscat, à Sanctissimo Corpore Dei, & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructus bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Cælestinus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Octavianus Ostien. & Velitrensis Episcopus.
Ego Petrus Portuensis & S. Rufinę Episcopus.
Ego Pandulphus Basilicę 12. Apostolorum presb. Cardinalis.
Ego Joannes tit. S. Clementis Card. Tusculanus Episcopus.
Ego Jo. Felix presb. Card. tit. S. Susannę.
Ego Romanus tit. S. Anastasię presb. Card.
Ego Guido presb. Card. tit. S. Marię Transtyberim.
Ego Ugo presb. Card. tit. Ss. Silvestri & Martini tit. Equitii.
Ego Gregorius tit. S. Marię in Porticu Diaconus.
Ego Gregorius S. Marię in Aquiro Diac. Cardinalis.
Ego Gregorius S. Georgii ad velum aureum Diac. Card.
Ego Lottarius Ss. Sergii & Bacchi Diac. Card.
Ego Nicolaus S. Marię in Cosmedin Diac. Card.

Datum Laterani per manum Aegidii S. Nicolai in Carcere Tulliano Diac. Card. 3. Kal. Octobris Ind. 12. Incarn. Dominicę Anno 1193. Pontificatus verò Domini Cęlestini Papę III. Anno tertio.

Quanto verò deinde tempore Theodinus hanc rexerit Ecclesiam, vel quo anno obierit, non habemus. Putatur tamen diù in ea administranda desudasse, cujus temporibus Innocentius III. anno 1201. & Fed. II. Imp. anno 1206. & 1222. Thaddæum Abbatem de Ferraria una cum Cœnobio sub eorum protectione receperunt, quorum privilegia cum multum faciant hic ab exemplaribus exhibemus.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei Dilectis fil. Thadęo Abbati in Monasterio de Ferraria, ejusque Fratribus tam pręsentibus, quàm futuris Regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus Apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito revocet, aut robur (quod absit) sacræ religioni infringat. Eapropter dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, ut præfatum Monasterium Sanctæ Dei Genitricis, & Virginis Mariæ, in quo divino mancipati estis obsequio sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus & pręsentis scripti privilegio communimus. In præsens siquidem statuentes, ut Ordo Monasticus, qui secundum Deum & regulam B. Benedicti, & institutionem Cisterciensium Fratrum in eodem Monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis, ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunq; possessiones, quæcunq; bona idem Monasterium in præsentiarum justè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisq; successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum, in quo præfatum Monast. situm est cum omnibus suis pertinentiis in territorio Vagrani startiat de pesticella de Cornellano, & de Palmento; & quicquid ibidem rationabiliter possidetis. In territorio Theani startias de Fraao & Pedit Montis & quicquid aliud ibidem habetis. In Alifia terram, quam habetis in cambio à Notario Benedicto, & Molendinum, quod habetis in eadem terra in territorio Castel Sancti

Angeli de Rave Canina limitatam, quæ dicitur Perdita, & terram quæ dicitur Gironis, quam dedit vobis Robertus de Fossacecа Miles & quicquid aliud ibidem habetis. Possessiones cum Juro Molendini, quas dedit vobis Joannes de Miminiano in Alifia & quæcunque alia ibi rationabiliter possidetis. In civitate Suessæ integrum tenimentum possessionum, quas dedit vobis Tallacauzzus Dominus Cajani, Oliveta, Domum, & partem Molituræ Olivarum omnium Montanorum Castri Mintani cum libertate molendi in eis olivas vestras, & si qua alia ibidem habetis justè. In territorio Calvi, & Silavimatam, quam habetis juxta flumen Vulturni in loco, qui dicitur S. Stephanus, & terras, quas habetis juxta flumina in gen. & Appin in loco qui dicitur Startia de Silice. In Capua domos, & possessiones, quas dedit vobis Joannes de Rice. Joannes Concarrus, Marcus de Raino, Sibilia uxorque Joannis Fratris, Petrus de Alifia, & Judex Alexander. In Telesia. & in V. . . Tenimenta, quæ vobis contulit Comes de Caserta, quorum alterum fuit Joannis Bassi, alterum Joannis Forte. In Isernia Molendinum, quod dedit vobis Rogerius Comes de Molisio, medietatem duorum Molendinorum, quam vobis ibidem contulit Petrus de Bruto cum vinea in loco, qui dicitur . . . In monte Rodon. quod dedit vobis Landulphus de fino in . . . Terram, quam vobis contulit Matthia nnur quondam Roberti Licinii, & Molendinum cum folla, quod habetis ibidem. Terras cum Molendino & olivis, quas habetis in Pantanis Indracon. Terras, quas dedit vobis Enricus de Montefusculo in Albiniano, terram, quam contulit vobis Maria de Albiniano, & tenimenta, quæ dedit vobis ibidem Benedictus Culatia. Libertates insuper, quas habetis per Regnum de Plateatrio, Passaggio, & herbatico. Sanè laborum vestrorum, quos propriis manibus, aut sumptibus colitis tam de terris cultis, quàm incultis, sive de hortis & virgultis, & Piscationibus vestris vel de nutrimentis animalium vestrorum nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos & absolutos è seculo fugientes ad conversionem recipere & eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in Monasterio vestro professionem fas sit absque Abbatis sui licentia de eodem loco discedere; discedentem verò absque communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Quod si quis fortè retinere præsumpserit, licitum vobis sit in ipsos Monachos, vel Conversos regularem sententiam promulgare. Illud districtius inhibentes, ne terras, seu quodlibet beneficium Ecclesiæ vestræ collatum liceat alicui personaliter dari, sive alio modo alienari absq; consensu totius Capituli, vel majoris, aut sanioris partis ipsius. Si quæ verò donationes, aut alienationes aliter quàm dictum est, factæ fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hæc etiam prohibemus ne aliquis Monachus, sive Conversus sub professione vestræ domus constrictus, sine consensu & licentia Abbatis, & majoris partis Capituli vestri pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat, ultra pretium Capituli vestri providentia constitutum, nisi propter manifestam domus vestræ utilitatem. Quod si facere præsumpserit, non teneatur Conventus pro his aliquatenus respondere: licitum præterea sit vobis in causis propriis, sive civilem, sive criminalem contineat quæstionem, fratrum vestrorum testimoniis uti, ne per defectum testium jus vestrum in aliquo valeat deperire.

Insuper auctoritate Apostolica inhibemus, ne ullus Episcopus, vel qualibet alia persona ad Synodos, vel conventus forenses vos ire, vel judicio sæculari de vestra propria substantia, vel possessionibus vestris subjacere compellat, nec domos vestras causa ordines celebrandi, causas tractandi, vel conventus aliquos publicos convocandi venire præsumat, nec regularem electionem Abbatis vestri impediat, aut de instituendo, vel removendo eo qui pro tempore fuerit contra Statuta Cisterciensis Ordinis se aliquatenus intromittat. Si verò Episcopus, in cujus Parochia Domus vestra fundata est cum humilitate & benedictione qua convenit, requisitus substitutum Abbatem benedicere, & alia quæ ad officium Episcopale pertinent vobis conferre renuerit, licitum sit eidem Abbati, si tamen sacerdos fuerit, proprios novitios benedicere, & alia quæ ad officium suum pertinent exercere, & vobis omnia ab alio Episcopo percipere, quæ à vestro fuerint indebitè denegata, illud adjicientes, ut in recipiendis professionibus, quæ à benedictis, vel benedicendis Abbatibus exhibentur, ea sint Episcopi forma, & expressione contenti, quæ ab origine ordinis noscitur instituta, ut scilicet Abbates ipsi salvo ordine suo profiteri debeant, & contra Statuta ordinis sui nullam professionem facere compellantur; Pro consecrationibus verò Altarium, vel Ecclesiarum, sive pro Oleo Sancto, vel quolibet Ecclesiastico Sacramento nullus à vobis sub obtentu consuetudinis, vel alio modo quicquam audeat extorquere; sed hæc omnia gratis vobis Episcopus Diœcesanus impendat. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritis Catholicum adire Antistitem gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate vobis quod postulatur impendat. Quod si sedes Diœcesani Episcopi vacaverit, interim omnia Ecclesiastica Sacramenta à vicinis Episcopis accipere liberè, & absque contradictione possitis, sic tamen ut ex hoc in posterum propriis Episcopis nullum præjudicium generetur. Quia verò interdum propriorum Episcoporum copiam non habetis, si quem Episcopum Romanæ Sedis, ut diximus, communionem habentem, & de quo plenam notitiam habeatis per vos transire contigerit, ab eo . . . . . consecrationem Altarium, ordinationes Monachorum auctoritate Apostolicæ Sedis recipere valeatis. Porrò si Episcopi, vel alii Ecclesiarum Rectores in Monasteria vestra, vel personas inibi constitutas, suspensionis, excommunicationis, vel interdicti sententiam promulgaverint, sive etiam in mercenarios vestros pro eo quod decimas non solvitis, sive aliqua occasione eorum, quæ ab Apostolica benignitate vobis indulta sunt, seu benefactores vestros, pro eo quod aliqua vobis beneficia, vel obsequia ex caritate præstiterint, vel ad laborandum adjuverint in illis diebus, in quibus vos laboratis, & alii feriantur, eandem sententiam protulerint, ipsam tanquam contra Sedis Apostolicæ indulta prolatam duximus irritandam, nec literæ illæ firmitatem habeant, quas tacito nomine Cisterciensis Ordinis, & contra tenorem Apostolicorum privilegiorum constiterit impetrari. Paci quoque & tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes auctoritate Apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum, seu granciarum vestrarum nullus rapinam, seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temerè capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Præterea omnes libertates, & immunitates à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Ordini vestro concessas, nec non & libertates, & exemptiones sæcularium exactionum à Regibus & Principibus, vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas, auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti privilegio communimus. Decernimus ergo ut nulli omninò hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum substentatione, ac gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; dignitate careat, reamque se divino Judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Fac mecum Domine signum in bonum.

† *S. Petrus S. Paulus.*

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Ego Octavianus Ostien. & Velliten. Episcopus.

Ego Joannes Albanen. Episc.

Ego Gulielmus Remen. Archiepisc. S. Sabinę Presb. Card.

Ego Petrus tit. Sanctæ Cæciliæ Presbyter Cardinalis.

Ego Jordanus S. Pudentianæ tit. Pastoris presb. Card.

Ego Guido S. Mariæ Transtyb. tit. Calixti presb. Card.

Ego Ugo presb. Card. S. Martini tit. Equitii.

Ego Centius tit. S. Laurentii in Lucina presb. Card.

Ego Goffridus tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis.

Ego Joannes tit. Sanctæ Priscæ presbyter Cardinalis.

Ego Cincius presb. Card. D. Jo. & Pauli tit. S. Pamachii.

Ego Petrus tit. Sancti Marcelli presbyt. Cardinalis.

Ego Benedictus tit. S. Susannæ presbyter Cardinalis.

Ego Gratianus Ss. Cosmæ & Damiani, Diac. Card.

Ego Petrus Berrii S. Adriani Diaconus Cardinalis.

Ego Gregorius S. Mariæ in Portícu Diac. Cardinalis.

Ego Gregorius S. Georgii ad velum aureum Diac. Card.

Ego Gregorius Sancti Angeli Diaconus Card.

Ego Ugo S. Eustachii Diac. Card.

Ego Matthæus Sancti Theodori Diaconus Cardinalis.

Ego Joannes S. Mariæ in Cosmedin Diac. Cardinalis.

Datum Anagni per manum Blasii S. R. E. Subdiaconi & Notarii decimo Kal. Januar. Indict. 5. Incarn. Domini anno 1201. Pontificatus verò Innocentii Papæ Tertii an. 4.

Feiderici vero privilegia eidem Monasterio assertá inter plurima unum libet exscribere.

In nomine Dei æterni Salvatoris nostri Jesu Christi.

Fredericus divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Rex Siciliæ.

Inter cætera pietatis commercia, & insignia Majestatis illud uberiori fructu colligimus, & perpetuitatis ærario conservamus, quod venerabilibus locis, & in castris Dei militantibus provida deliberatione largimur, dum enim beneficiorum stipendiis indigentium relevamus inopiam dedicatis ad Divina obsequia fratribus liberiorem famulandi Domino copiam impartimur. Eapropter universis fidelibus nostris, tam præsentibus, quàm futuris præsens scriptum cernentibus innotescat, quod mittentes ad nostræ celsitudinis Curiam Thadæus venerabilis Abbas, Conventus sacri Monasterii S. Mariæ de Ferraria Cisterc. Ordinis significaverunt sublimitati nostræ quod Frater Nicolaus, qui quendam fuerat Abbas ejusdem Monasterii præ imperfectione sua removendum à cura regiminis se prænoscens antiqui hostis stimulis instigatum, quędam privilegia domus inaudita scindens nequitia dissipavit, sicut ex privilegio Dominæ Imperatricis Constantiæ matris nostræ Felicis Augustę recordationis inclytæ ipsi Monasterio facto, & nostrę Curiæ præsentato vobis innotuit, manifestè significaverunt etiam nobis quod sigillum privilegii D. Imperatoris Henrici Patris nostri Felicis Augusti memoriæ recolendæ eidem Monasterio facti; cum ad editum

A *nostrum idem privilegium post generalem Curiam Capuæ solemniter celebratam, nobis assignaverunt, cum aliis privilegiis Monasterii memorati in custodiis sacturia dignoscitur esse fractum, sicut veraciter constat nobis ex ipso privilegio nostræ Celsitudini præsentato. Propter quod prece supplici petierunt, ut pro securitate, ac pace ipsius Monasterii, ipsi, successoribusque suis & eidem Monasterio concedere, & confirmare dignaremur, quicquid idem Monasterium juste acquisivit, vel possidere dignoscitur usque ad hæc tempora nostri Imperii tam in possessionibus, quàm & in libertatibus, donatione, concessione, & confirmatione Vuglielmi II Consobrini nostri & prædictorum Felicium Augustorum Parentum nostrorum inclytę recordationi. Videlicet locum ipsum, in quo idem Monasterium fundatum est, & Terras cultas, & incultas, quæ sunt propè idem Monasterium infra & extra rivos Janulii, & ballanorum, flumen Vulturni. Montes majores S. Petri, & S. Eleutherii, & viam publicam, qua per fines Tramontium itus à Petra fixa ad* B *Torum Sindonis triginta modios Terrarum fraxiti. Præsentiani. Corulianum Pantanellum. Perticella, Startiam S. Petri, locus S. jardinum galerani, duo aratra in bagnoli, vel scalesat a Roccæ Dragonis, in Tenimento Theani. Startias de saxo, & de Pedimentis cum alimentis omnibus, & accessionibus suis, in Prato rotundo, terræ cantiæ, & Delfiana. Castelli ad Mare prope flumen venæ, quatuor aratra bubus terrarum, quatuor per quodlibet aratrum deputatis. In Alifia startiam de Corvaro cum molendino quod est ibidem. Et quicquid aliud in possessionibus domorum, nemorum, ac terrarum cultarum, vel incultarum, & ubicunq; habet, & possidet, vel idem Monasterium acquisivit ex dono, & concessione Conradi Marchionis Molisii, Joannis Comitis Alifræ. Gulielmi Comitis Casertæ, Comitis Telesiæ. Rogerii Comitis Molisii. Riccardi Comitis Sangri, Guffridi de Draconis, Ugonis, Rainonis, Simonis, & Matthiæ amitæ ipsorum de Prata. Gismundus de Rocca Romana, Tallacotii filii, & Jacobi nepotis ipsius. Filippi de Buffone. Rai-* C *nonis, Raonis justi. Malgerii sorelli militis Ugonis de Cerolanis, & Ugonis Consobrini ipsius. Tallacotii de Cajano. Roberti de Fossaceca. Pandulphi . . . . . & Johannis Zichi fratris ejus, Mariæ de Albiniano. Roberti Totomonis de Pentomis. Matthæi de Surrento. Roberti de Prata Simonis Spatarii de Vinclatorio. Gulielmi de Cantalupo, Ugonis de Sancto Petro in fine, & aliorum fratrum suorum, nec non & Guarinum, Surretellas, pastina de Alderado. Molendinum Corradi cum tornis, & balcatorio. Campum majorem, & Campum de Capite campi. Montem Pedireuli cum libero usu pascuorum, lignandum, aquarum, & piscationum Matesis fluminis, & Castris Pedismontis, vineas, domos, Cannabisertum, & alias terras, domos, & molendina Civitatis Alifiæ cum quadam terra de cesis, Terras, molendina, balcatoria, & cavatoria Pratellæ, domos, terras, molendina, & Torsam Civitatis Telesiæ, cum tenimentis Johannis Bassi & Bartholomæi Pagano, terras & molendina Pentimarum. Startiam de Silice cum Molendino Cla-* D *nei, & domo Aversæ. Molendinum & terras quasdam Roberti filii minoris de Capua. Domos, terrasque Mariæ uxoris Mazaleni protojudicis Capuani protonotarii, & Johannis de Riccardo. Startiam de Cerro, quandam petiolam terræ arbustatam existentem, & alias startias, quas idem Monasterium habet & possidet, vel noscitur possidere titulo oblationis, emptionis, & concambii. In Vatitano. In Cajatia Civitate, ad s. Maximum & s. Damianum, & s. Germanum, in Alifia, Aglano, Miniano, Capuæ. Agathæ Beneventana, Prata, Marchano, Leajario Marzano, Calvi civitatis, Civitatis Suessæ, & Trajecti, Capriata, Venafre civitate, Monte rodone, Bojano civitate, Campo claro, Albiniano, Daja, S. Johanne in Clusa & præcipuè cambium terrarum S. Angeli de Rave canina ad Geronem S. Maurum, S. Stephanum, limatam, peditam, & catalescam, Curtem Johannis de Nicolao & alias terras Tedini. Nos autem precibus eorum intra sacrarium exauditionis nostræ benignè admissis, Confide-*

rantes religionem, & honestatem eorum, qui Deo & hominibus placere noscuntur, jam dictum Monasterium cum omnibus supradictis tenimentis, & possessionibus suis, & omnium Ecclesiarum, vel Grangiarum suarum sub nostra speciali protectione & defensione in jus regum recipientes præsenti divali pagina ipso Monasterio præfato Abbati, successoribus, ac fratribus ejus donamus, concedimus, & in perpetuum confirmamus præscripta omnia libera & exempta ab omni servitio, vel qualibet exactione, & de abundantiori quoque gratia nostræ sublimitatis, eidem Monasterio donamus, concedimus, & in perpetuum confirmamus quicquid de feudis suis. Niel civis Beneventanus, Bartholomæus de Petra pulcina, Nazarius gener ejus, Severinus Dominus Terræ rubeæ, & Tammatii. Michel filius ejus, & Girardus de Monteleone ipsi Monasterio conculerunt secundum quod continetur in Instrumentis, quæ sunt indè confecta; videlicet palatam totam, & omnes pertinentias ejus cum teeris omnibus, quas idem Monasterium habet in Petra pulcina, terra rubea, Tammaro, Monte leone cum medietate cujusdam Molendini, quod ibidem. Concedimus etiam & perpetuo robore confirmamus dicto Abbati, successoribus, ac fratribus ejus omnes donationes, seu oblationes, quas fecit dicto Monasterio Frater Machabæus cum fratribus suis, de omnibus Ecclesiis & locis, quos ipsi acquisiverunt cum omnibus tenimentis, & rationibus suis, & quicquid aliud ubicumque idem Monasterium possedit, vel possidet per privilegia, vel publica Instrumenta, donatione, oblatione, concessione, & confirmatione præscriptorum Regis Vuillelmi Secundi Consubrini nostri, & Felicium Augustorum Parentum nostrorum, vel aliarum personarum. Hæc autem prædicta omnia, & singula, teeris cultis & incultis, silvis & nemoribus, pratis, & paludibus, & libero usu Aquæ ductus faciendæ, ac quæcunque alia idem Monasterium in præsenti possidet, vel in antea oblatione, donatione, concessione, & venditione, dante Domino poterit adipisci, tam de demanio, quàm de feudis, & tenimentis eorum omni jure nostræ majestatis, seu quibuslibet benefactorum nostrorum quod indè pertineat, non obstantibus privilegiis, seu litteris à nostra Majestate hactenus impetratis, vel amodò impetrandis eidem concedimus, & in perpetuum confirmamus, de affluenti quoque gratia nostræ liberalitatis eximimus Monasterium ipsum, grangias, & homines ipsi, ab omnibus datiis, collectis, adjutoriis, bannis, publicis, vel privatis; & defensionibus, Comitum, Baronum, & aliorum fidelium, & officialium nostrorum. Confirmantes eidem omnes libertates, & immunitates, quæ à Romanis Pontificibus, seu ab aliis nostris fidelibus hactenus indultæ sunt dicto Monasterio aliquas in posterum indulgendas. Volumus insuper & mandamus ut nullus infra septa Monasterii supradicti, vel Grangiarum suarum hominem capiat, vel interficiat, vel in aliquo lædere, seu molestare præsumat. Et quicunque criminosus ad prædicta loca confugerit, securus sit, donec ibi permanserit. Injuriarum, & contumeliarum quoque tumultus, rapinas, rupturas, & violentias in prædictis locis fieri prohibemus. Fugientes, & deserentes sæculum, eique perpetuò renunciantes cum omnibus rebus suis, licitè fratribus prædicti Monasterii ad . . . . . tempore & absque alicujus contradictione retinere. Concedimus etiam & dictæ Majestatis gratia perpetuò confirmamus libera pascua pro animalibus suis absq; herbatico & glandatico, & absque exactione qualibet universas demanii nostri terras, necnon & liberum usum incidendi viridia, siccaque ligna, ubiq; mutandi vias, & aliunde reddendi, & ducendi aquas per terras suas, faciendi molendina, fulloria, & qualibet alia eorum ordini congruentia in locis suis. Ea . . . præterea fratres, & homines dicti Monasterii cum rebus suis, terra, marique & fluminibus, ab omnibus plateaticis, passagiis, pedagiis, doanaticis, falangaticis, herbaticis, seu quibuslibet generibus exactionum, vel angariarum. Concedentes eidem liberam facultatem vendendi res suas, & alienas emendi ad mensuram propriam sine datione, seu qualibet exactione, & habendi Judices & Notarios, quos voluerint in agendis suis; ac faciendi litticarias in aquis juxta terras suas, & ut sæcularium judicia de rebus & personis suis minimè subjaceatur. Nec teneatur alicui contra statuta ordinis eorum jurare. Præterea irritamus penitus & annihilamus omnes stipulationes, alienationes factas, vel promissiones, seu pacta, quæ aliquando Abbas seu fratres, vel Rectores cum Conventu dicti Monasterii fecerunt, aut fecerint in præjudicium ipsius, districtius inhibentes, ne aliquis id, quod dicto Monasterio semel dedit, aut dederit, auferre audeat ab eodem, nullis hujusmodi paginæ litteris obviantibus à nostra majestate hactenus impetratis, vel amodò impetrandis. Et si apparuerint aliquæ litteræ contrariæ hujusmodi nostræ donationis, concessionis, & confirmationis, careat effectu. Et licet in omnibus privilegiis clausula illa de salvo mandato, & ordinatione nostra consueverit annotari, in isto tamen privilegio, de speciali gratia jussimus non apponi. Ad hujus autem nostræ protectionis, & confirmationis memoriam, & robur perpetuò valiturum, præsens privilegium per manus Johannis de Lauro Notarii & fidelis nostri scribi, & majestatis nostræ sigillo jussimus communiri. Anno, mense, & Indict. subscriptis.

Data Messanæ Anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo vigesimo secundo, mense Octobris, decimæ Indictionis. Imperante Domino nostro Friderico Dei gratia Excellentissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, & Rege Siciliæ. Anno Romani Imperii ejus secundo, & Regni Siciliæ vigesimo quarto feliciter. Amen.

Forte etiam Theodino Episcopo Gregorius IX. suo diplomate idem Ferrariense Cœnobium decoravit in hunc modum.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Dilectis filiis Thadæo Abbati S. Mariæ de Ferraria Cistercensis Ordinis, ejusque fratribus, tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus Apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ Religionis infringat. Eapropter dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & Monasterium S. Mariæ de Ferraria, in quo divino estis obsequio mancipati, & Ecclesiæ S. Mariæ de Intus ad exemplar fel. record. Lucii, & Honorii prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum in jus & proprietatem B. Petri, & Ecclesiæ Romanæ suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. In præsens siquidem statuentes, ut Ordo Monasticus, qui secundum Deum, & B. Benedicti Regulam, atque Institutum Cistercienfium Fratrum in eodem Monasterio, & vita Eremitica, quæ in prædicta Ecclesia de intus instituta esse noscuntur perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observentur, & uterque locus Abbatis provisione regatur, & sub dispositione, & providentia Abbatis & Fratrum Fossæ novæ consistat, nec alicubi, nisi Monasterio Fossæ teneatur ex debito respondere. Præterea quascumque possessiones, quæcunque bona idem Monasterium in præsentiarum justè & canonicè possides, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo præfatum Monasterium situm est, & præfatam Ecclesiam S. Mariæ de Intus cum omnibus pertinentiis suis, possessiones, & teeras cultas & incultas de Toris & Torellis, cum Vallibus, & limatis positas juxta fluvium Vulturni, & juxta terras S. Mariæ Pedis montis & juxta montes majores S. Petri, & S. Eleutherii. Terras, quas habetis in Trimontibus, & in Vallanis juxta viam, & Thorum Sinduni, & juxta rivū Vallanorū, teeras quas habetis ultra rivum

Januli, & juxta fossatum palmæ. Terras, quas habetis in Curta Tobia juxta rivum Januli, & Avellaneta, ac flumen Vulturni. Grangias quæ dicitur S. Angeli de Rave Canina, S. Mariæ de Mateso, S. Greg. montis predaculi, S. Spiritus de ponte. Vulturni, de Putinaria, de Nuceria, de Titerno, de Farruli, de Rubento, de Orculis, de Tufaria, de Turri palatii, & de Cannabisto, cum omnibus pertinentiis, & accessionibus suis. Terras quoque cultas, & incultas, quas habetis propè Angleriam, Capua juxta viam carraram, & stratam cum Palude. Terras, quas habetis in Bellona, & aliis Capuæ pertinentiis cum molendino Trifixi, Possessiones & terras quas habetis in tenimento Aversa ad Petteritam, & Feliceem cum molendino Clanci. Terras, quas habetis in tenimento Caruzzi ad S. Maximum. Possessiones, & terras, quas habetis ad petram Pallicinam, & in Pexco propè eandem petram pollictuam, Pratam pelatam, & Casale S. Angeli de terra rubea cum omnibus possessionibus & terris suis. Possessiones etiam, domos, terras, & molendinum, quæ habetis in tenimento Alifia ad Cervanum, ad Vineas donatas ad Millem & Corvariam. Possessiones, quas habetis in tenimento S. Angeli de Rave canina ad Fontanas, ad S. Maurum, ad S. Cosmam, & ad Postam. Possessiones, & terras, quas habetis in Suessa, in banialibus, in scelerata, in delfino, in Pratorotundo, in Valrano, in Præsentiano, in Pentumis, in Sento, in Mignano, in Venafro, in monte rodone, in Isernia, in Campo flaro, in Bojano, in Vinclaterio, & in Teleria, Possessiones insuper, domos, oliveta, & terras, quas habetis in S. Germano, in S. Victore, in S. Petro in fine, in Thiano, in Prata, & Pratilla, & Valle S. Nicandri, in Baja, in Albiulano, atq; in S. Joanne inclusa, in Benevento, in Salerno, in Castelnovo, in Camporu ad S. Marinam de Sella, ad Arianum, ad Savinianum, & ad Pontem latronem, Molendina, valtatorium, & follam, quæ habetis in flumine Lete, in Rivo Januli, & in Taaaro. Campum cum Campo de capite campi materii. Molendinum, & Valiatorium de flumine Tojani Sirratellas, & Pastina de Aldrrado cum aliis, quæ habetis in S. Agata, & Caleno, & in Atiliano, libertates quoq; quas habetis per Regnum de Plateatico, viatico, passaggio, & dunnatici, felangatico, & herbatico cum pratis, vineis, terris, vivagiis, pascuis in bosco & in plano, in aquis, & molendinis, in viis, & semitis, & omnibus aliis libertatibus, & immunitatibus suis. Sanè laborum vestrorum de possessionibus habitis ante Concilium generale, & etiam Novalium, quæ propriis manibus, aut sumptibus colitis, sive de hortis, & virgultis, & piscationibus vestris, vel de nutrimentis animalium vestrorum nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat, liceat quoq; vobis Clericos, vel laicos, liberos, & absolutos è sæculo fugientes ad conversionem recipere, & eos absq; contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in Monasterio vestro professionem fas sit absq; Abbatis sui licentia de eodem loco discedere. Discedentes verò absque communium litterarum vestrarum cautione, nullus audeat retinere. Quod si quis fortè retinere præsumpserit, licitum vobis sit in ipsos Monachos, vel Conversos regularem sententiam promulgare, illud districtius inhibentes, ne terras, seu quodlibet beneficium Ecclesię vestræ collatum pręsumat alicui personaliter dare, sive aliquo modo alienare absque consensu totius Capituli, vel majoris, aut sanioris partis ipsius. Si quæ verò donationes vel alienationes aliorum quam dictum est, factæ fuerint, eas decernimus non valere. Ad hæc etiam prohibemus, ne aliquis Monachus, sive Conversus sub professione vestræ domus adstrictus sine consensu, & licentia Abbatis, & majoris partis Capituli vestri pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuò accipiat, ultra pretium Capituli vestri providentia constitutum, nisi propter manifestam domus vestræ utilitatem. Quod si facere fortè præsumpserit, non teneatur Conventus pro his aliquatenus respondere. Licitum prætereà sit vobis in causis propriis, sive civilem, sive criminalem contineat quæstionem Fratrum ve-

A strorum testimoniis uti, ne pro defectu testium, Jus vestrum in aliquo valeat deperire. Insuper auctoritate Apostolica inhibemus, ne ullus Archiepiscopus, sive Episcopus, vel quælibet alia persona ad Synodos vel Conventus forenses vos ire, vel Judicio sæculari de vestra propria substantia, vel possessionibus vestris subjacere compellat, nec ad domos vestras causa ordines celebrandi, causas tractandi, vel aliquos Conventus publicos convocandi venire præsumat, nec regularem electionem Abbatis vestri impediat, aut de instituendo, vel removendo eo, qui pro tempore fuerit contra statuta Cisterciensis Ordinis se aliquatenus intromittat. Porrò si Archiepiscopi, seu Episcopi, vel alii Ecclesiarum Rectores in Monasterium vestrum, vel personas inibi constitutas suspensionis, excommunicationis, vel interdicti sententiam promulgaverit, sive etiam in mercenarios vestros pro eo quod decimas, sicut dictum est, non persolvitis, sive aliqua occasione eorum quæ ab Apostolica benignitate indultæ sunt, seu benefactores vestros pro eo quod
B aliqua vobis beneficia, vel obsequia ex caritate præstiterint, vel ad laborandum adjuverint in illis diebus, in quibus vos laboratis, & alii feriantur, eandem sententiam protulerint, ipsam tanquam contra Apostolicæ Sedis indulta prolatam decernimus non tenere, nec litteræ illæ firmitatem habeant, quas tacito nomine Cisterciensis Ordinis contra tenorem Apostolicorum privilegiorum constiterit impetrari. Prætereà, cum commune interdictum fuerit, liceat vobis nihilominus in vestro Monasterio exclusis excommunicatis, & interdictis divina officia celebrare. Paci quoque & tranquillitati vestræ paterna in posterum providere volentes auctoritate Apostolica prohibemus ne infra clausuras locorum, seu grangiarum vestrarum nullus rapinam, seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temerè capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Prætereà omnes libertates, & exemptiones sæcularium exactionum à Regibus & Principibus, vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas auctoritate Aposto-
C lica confirmamus, & præsentis scripti privilegio communimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione, aut substentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, ac Sanguine Dei & Dom. Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atq; in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Dom. nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud di-
D strictum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Fac mecum Domine signum in bonum. Sanctus † Petrus. S. Paulus.

Gregorius Papa IX.

Ego Gregorius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Pelagius Albanen. Episc.
Ego Conradus Portuensis S. Rufinæ Epis.
Ego Guido Prænestinorum Episc.
Ego Oliverius Sabinen. Episc.
Ego Stephanus Basilicæ XII. Apostolorum Presb. Card.
Ego Thomas tit. S. Sabinæ Card.
Ego Joannes tit. S. Praxedis Presb. Card.
Ego Octavianus Sanctorum Sergii & Bacchi Card.
Ego Raynerius S. M. in Cosmedin Diac. Card.
Ego Stephanus S. Adriani Diac. Card.
Ego Aegidius SS. Cosmæ & Damiani Diac. Card.

Ego

Ego Petrus S. Georgii ad velum aureum Diacon. Card.

Datum Laterani per manum magistri Sinibaldi Auditoris contrad Harum litterarum Domini Papæ nonis Maii. Indict. xv. Incarnat. Dom. Ann. 1227. Pontif. verò D. Gregor. Papæ IX. anno primo.

XVI. 15. ROFFRIDUS, Archipresbyter S. Germani, anno 1229. electus est Theanensis Episcopus teste Riccardo de S. Germano in Chron. ad hunc annum. *Tunc*, inquit, *Roffridus Archipresbyter S. Germani per Albanensem Episcopum Papa mandante in Theanensem Episcopum est assumptus.* Ejus obitus memoratur ab eodem ad annum 1239 *mense eodem*, scilicet Octobris, *Roffridus Theanensis Episcopus apud Cornetum obiit*. Dies vero notatur in Emortuali Casinensi x. Kal. Novembris. (*„ Exul „ factus est ab impio Federico Imper. unacum Vena„ frano, Calenensi, & Aquinatensi Episcopis.*)

XVII. 16. HUGO electus Theanensis Episcopus, quem consecrandum mandavit Innocentius IV. Pontifex Capuanæ Ecclesiæ suffraganeis, commisitq; Alfano (1) Archiepiscopo, ut cæteros Coepiscopos ad sacrum ritum peragendum evocaret. Litteræ extant in reg. Vatic. num. 33a. fol. 387. Dat. 3. Id. Novemb. anno 12. Pontificatus, qui fuit Christi 1254.

XVIII 17. GUILLELMUS ex Decano Cathedralis evasit Episcopus. Hic S. Thomæ Aquinati à Theano ad Lugdunense Concilium, properanti anno 1274 comitem se adjunxit. Diu hanc Sedem rexit, obiitque sub Bonifacio VIII. anno 1295.

XIX. 18. NICOLAUM Episcopum Soranum ad hanc Sedem transtulit Bonifacius VIII successitque Guillelmo anno 1295. 2. Id. Aug. anno Pontif. a. ut in reg. Vatic. ep. 3: 3. fol. 77. Testamentum condidit anno 1304. quod extat in Archivio Basilicæ Vatic. Fasciculo 39 2. ubi memorantur Amatot ejus filius, ejusque nepos Oddo de Fumone.

XX 19. ADENULPHUS defuncto Nicolao hanc Sedem regendam suscepit. Mortuus est sedente Clemente V. anno 1309.

XXI 20. GOFFRIDUS de Gallutio *a*, Theanensis, Rogerio viro nobilissimo patre, Sabia Roberti de Aquila filia sorore Rogerii de Aquila Fundorum Comitis matre natus, post Adenulphum in hac Ecclesia se ingessit, cui electioni cum se aliqui opposuissent, Clemens V. Archiepiscopo Neapolitano, Episcopove Marsicano commisit, ut contra ipsum inquirerent; Clementis litteræ sunt in ejus registro anni Pontif. 5 salutis 1310 num. 328. fol. 92 Fortè inventa est ejus electio canonicè celebrata, namq; Goffridus viginti & octo annos in ea administranda consumpsit, obiitq, sub Benedicto XII. circa an. Dom. 1338. ut in reg. ejusdem habetur.

a De fa... Gal... Manuscr.

XXII. 21. PETRUS, Archidiaconus Bitetensis, à Benedicto XII. creatus est Theanensis Episcopus x. Kal. Aprilis anno 1338. cassata electione Pauli de Gallutio Decani, & Petri Mutat Canonici Theanen. à Capitulo in dissensione celebrata. Explicantur hæc in epist. 80. anni 4. Benedicti in ejus registro. Mortem obiit Petrus anno 1343.

XXIII 22. HOMODEUS cum esset Lateranensis Basilicæ Canonicus, Turensis Ecclesiæ Archipresbyter ad hanc Sedem promotus est à Clemente VI. anno 1343. 17. Kal. Aug. annullata prius electione Capituli facta in persona, ejusdem Pauli de Gallutio Decani Theanensis, quem diximus in schismate Canonicorum defuncto Petro electum fuisse, & à Benedicto deturbatum de Sede. Præfuit Homodeus annis 6. obiit verò anno 1349. ex reg. Vatic.

23. Fr. BARTHOLOMÆUS de Papazurris, Romanus, Ordinis Prædicatorum dignus alumnus, doctrina & nobilitate sanguinis clarus per Clementem VI. Theanensem Sedem assequutus est 3. Kal. Junii anno 1349. cujus electio habetur in ep. 10. fol. 23. an. 7. reg. Vatic. translatus deinde est ad Theatinam Ecclesiam anno 1353. XXIV

24. MARINUS de Judice *b*, filius Philippi filii Marini, Canonicus, & Archidiaconus Amalphitanus, successit Bartholomæo. Hanc Sedem assequutus est ab Innocentio VI. anno 1353. 9. Kal. Junii ex reg. Vatic. ep. 47 fol. 77. ann. 1. de quo etiam mentio in lib. solut. Prælatorum ann. 1356. & 1358. die 8. Febr. pauloq; post translatus est ad Amalphitanum Archiepiscopatum, indè ad Tarentinum; tandem sub Urbano VI. evasit S. R. E. Cardinalis, sub quo miserè obiit an. 1385. ut alibi enarravimus. Hic an. 1342. die 25. Apr. ind 15. Archidiaconus erat Amalphitanus, ac Rector Eccl. S. Angeli in porta civitatis Atrani ex instrumento tabularii Amalphitani Episcopii, ubi Pater, Avusq; ejus recensentur. XXV.

b De ea Clar... Olde... ...

25. JOANNES Marini successor, defunctus est anno 1363. XXVI

26. Fr. FRANCISCUS Siculus, Patria Messanensis, Ordinis Prædicatorum, adlectus est per obitum Joannis 13. Kal. Junii 1363. ab Urbano V. sub quo excessit anno 1369 ex reg. Vatic. XXVII.

27. THOMAS de Porta, nobilis civis & Canonicus XXVIII.

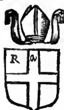
(1) Hoc opus fuit principaliter mandatum ... Episcopo Alifano, non autem, ut perperam Ughellus, Alfano Capuano Archiepiscopo ... eo tempore Capuam ... [illegible] ... Imperatore. *Lucenius.*

nicus Salernitanus, Francisco successit 2. Non. Martii 1369. doctus & probus Præsul fuit, diuque Ecclesiam hanc bene administravit, cujus obitus dies & annus obscuri sunt. A

XXIX 28. ALEXANDER successit Thomæ, de quo in lib. oblig. sub Bonifacio IX. mentio habetur.

29. JOANNES *a* intrusus à Clemente VII. Antipapa die 12. Junii recognovit pro Ecclesia Theanensi Sacrum Collegium ex eodem libro.

a Omittitur, ut Pseudoepiscopus.

B

XXX 30. ANTONIUS ab Vrbano VI. legitimus declaratus est Episcopus Theanensis defuncto Joanne, cujus mentio habetur in reg. ejusdem an. Pontif. 11. qui fuit sal. 1388. 18. Kal. Febr. indè translatus ad Episcopatum Handriensem, & Penoensem à Bonifacio IX. ao. 1393. 17. Septemb.

C

XXXI 31. NICOLAUS de Diano, Theanensis, nobilitate generis, & rerum experientia, ac doctrina vir longè clarissimus, à Bonifacio IX. delectus est Theanensis Episcopus die 23. Octobris 1393. cum esset Ladislai Regis intimus Consiliarius eo volente à Gregor. XII. translatus est ad Neapolitanam Eccles. quam legitimè adipisci haud potuit schismate æstuante; verùm electo Martino V. ab eodem iterum declaratus est Neapolitanus Archiepiscopus an. 1418. diuque in eo Sacerdotio vixit, ut diximus in ejus Ecclesiæ Archiepiscoporum serie. D

XXXII. 32. Fr. JOANNES Ordinis Minorum Theanensis dicitur fuisse Episcopus in libro oblig. Alexandri V à quo an. 1409. ut suam posset sustentare personam, cum à Ladislao Rege, ne possessionem adipisceretur, hactenus fuisset præpeditus, quædam Ecclesiastica beneficia liberaliter accepit. Cęterum de hoc Joanne neque in libris citatis, neque in aliis monumentis reperimus quid factum sit.

XXXIII. 33. GASPAR de Diano, Nicolai superioris ex fratre nepos, patruo à Gregorio XII. ad Neapolitanam Ecclesiam translato ab eodem & ipse declaratus est Episcopatus Theanensis Commendatarius ann. Pontificatus 6. Christi 1412. 2. Kal. Julii. Verùm glíscente schismate, munus consecrationis non accepit, tametsi Theanensis nuncuparetur Episcopus, cum a Martino V. ann. 1422. Cosanus ... Archiepiscopus, indè ab Eugenio IV. ad Neapolitanam Eccl. translatus an. 1438. de quo ibi.

34. JOANNES Christophorus Crisponus, Neapolitanus, Juris Vtriusq; Doctor eximius, per dimissionem Commendæ hujus Ecclesiæ ab electo Gaspare factam, à Martino V. creatus est Episcopus 7. Kal. Feb an. 1418. Sedit maxima sui nominis fama an. 25. fato verò functus est an. 1443. ex Actis Consistor. XXXIV.

35. MARTINUS de Belinzo, Monachus Ordinis Cistercienfis, Sacræ Theologiæ vir longè clarissimus, Eugenii IV. in paucis charus, ab ipso Theanensis renunciatus 5. Kal. Martii an. 1441 Diu hanc rexit Ecclesiam, & bono fine quievit circa an. Dom. 1459. de quo Acta Consistorialia. XXXV.

36. NICOLAUS Fortiguerra *b*, Pistoriensis, Bartholomæi filius, Juvenis adhuc nobiliter eruditus, legumq; peritia excultus Romam concessit Eugenio IV. ad clavum sedente, exceptus est inter honorarios Aulicos sub eodem Pontifice, Nicolao V. Callistoque III diversis in locis Ecclesiæ operam suam navavit egregiè. cujus cum Pius II. introspexisset virtutes, illum Theanensem pronunciavit Episcopum, mox Card Presb. ad titulum S. Cæciliæ creavit ann. 1460. adversus Ecclesiæ hostes legatum instituit, quibus de victis, Pio, aliisq. Pontificibus magno usui fuit, cujus integritatem & virtutes maximè commendarunt Cardinalis Papiensis epistola ad Cardinalem Spoletanum, Pius II. in Commentariis, Garimbertus, Ciaconius, cæterique qui de Cardinalibus scripserunt. Mortuus est dignissimus hic Cardinalis Viterbii, dum legatione fungeretur an. 1473. corpus exanime Romam ad S. Cæciliæ templum delatum in sepulchro marmoreo epitaphium incisum. XXXVI.

b De eo Ciaconius Oldoini t. 2. c. 1037.

Nicolao Pistoriensi cognomento Fortiguerra S. Cæciliæ Presbytero Cardinali expugnato Fano, superata Flaminia, devictis Sabinis Everfanisque hostibus de Ecclesia benemerito Fratres pientissimi, faciundam curarunt. Is ut foris invicti, ita domi sententiis dicendis gravis & constantis animi est habitus. Vixit annos LIV mens. II. dies XIV. MCDLXXIII.

Pistorii Piam domum, Sapientiam Fortiguerratum appellatam instituit, ubi Pistorienses juvenes ad omnem scientiam adipiscendam alerentur. In ea ejusdem Card. marmorea statua conspicitur, ad cujus pedes Pistorienses hæc posuere carmina.

Ille ego sum Patriæ verus Pater, inclyta virtus
Tyrrhenæ gentis, gloria & Italiæ.
Surgit in immensum totum mea fama per Orbem,
Qua viget, & notum est nobile Pistorium.
Quæque hæc æternum pateant Gymnasia Musis
Sunt quoque dotata, & munere structa meo,
Denique Nicoleos sum, Fortiguerra, galero
Qui sacro irradians progeniem decoro.

UR-

XXXVII. 37. VRSUS de Vrsinis de Monte Rotundo, Laurentii filius, Baptistæ Cardinalis Sixti IV. germanus frater, Fulvii Card. patruus, Raynaldi Archiepiscopi Florentini & Claricis Leonis X. Pontificis matris patruelis, Romanæ nobilitatis vir primarius, Abbas Commendatarius S. Vincentii de Vulturno, Theanensem ascendit ad Sedem an. 1474. 14. Kal. Aprilis. Fato functus est in Pannonnia Apostolicę Sedis ad Regem legatus an. 1495.

XXXVIII. 38. FRANCISCUS Borgia *a*, Hispanus, Calisti III. Papæ filius, Cameræ Apostolicæ Thesaurarius, evasit Theanensis Episcopus ann. 1495. die 19. Augusti, translatus ad Cusentinam Ecclesiam die 6. Novemb. 1499. sequenti anno purpura decoratus Presb. Card tit. S. Cæciliæ creatus est ab Alexandro VI. in commendam habuit deinde Theanensem Ecclesiam, quam ad favorem alterius Francisci Borgia dimisit ann. 1508. Is est ille Cardinalis Borgia, qui cum tribus Cardinalibus Florentiæ substitit, Mediolanumque concessit, unde Julium II. Pontificem ad Pisanum Conciliabulum vocarunt: Septuagenarius Regio Lepidi Pisas iturus è vivis abiit anno 1511. prid Non. Novemb. Ibidem sepultus antequam se purpura Julii decreto spoliatum agnosceret, ut Garimbertus narrat lib. 4. cap. ult.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 16.

XXXIX. 39. FRANCISCUS Borgia, Hispanus, Cardinalis Superioris propriè affinis, eo cedente factus est Episcopus Theanensis die 5. Junii 1508. Sedit ann. 23. cessitq; ad favorem Jo. Cardinalis Salviati ann. 1531.

XL. 40. JOANNES Cardinalis Salviatus *b*, Florentinus, factus est hujus Ecclesiæ Commendatarius die 3. Julii 1531. quam dimisit an. 1535.

b De eo citatus Ciaconius t. 3. co. 406

XLI. 41. ANTONIUS MARIA Sertorius, Mutinensis, Comitis Jacobi Philippi, & Antoniæ Pallavicinæ ex Marchionibus Buiseti filius, frater Julii Archiepiscopi S. Severinæ, nepos Joannis Matthæi Episcopi Volaterrani, delectus est Episcopus Theanensis, die 30. Aprilis 1535. fuit Abbas Nonantulanus, & S. Vincentii de Vulturno, Pistoriensisque Præpositus, extinctus est an ætatis suæ 38. salutis nostræ 1556. Jacet in Ecclesia S. Silvestri de Nonantula, quam Abbatiam anno superiori cesserat ad favorem Julii Archiepiscopi fratris germani: ille verò eam acceperat à Clemente VII. per dimissionem Joannis Mariæ patrui S. Severinæ Archiepiscopi. Nonantulanorum seriem Abbatum dedimus tom. 4. in Episcopis Tarvisinis.

XLII 42. Fr. HIERONYMUS Michael Nichesolus, Veronensis, vetusta, ac nobili familia natus Ord. Præd. alumnus, in Theologica facultate vir egregius, demortuo Sertorio successit die 11. Januarii 1557. Claruit in Concil. Trident. Theani obiit an. 1566. ubi jacet in Cathedrali cum epitaphio ejus laudes referente.

Hic jacet R. P. D. Hieronymus Nichesola Veronensis, Ord. Præd. Episcopus Ecclesię Theanen. vir & generis nobilitate, & doctrina clarus. Obiit anno MDLXVI. currente Augusto ætatis suæ IL.

A Ex hac gente Gibertus Episcopus S. Leonis in Calabria floruit, & Galesius Bellunensis fuit Episcopus: de qua legendus Julius à Puteo eruditissimus nobilisq; Veronen. in elogiis Advocatorum patrię.

XLIII. 43. Fr. ARCHANGELUS Blanchus *c*, Vigiebanensis, Ordinis Prædicatorum à Pio V. cujus erat à sacris confessionibus Theanensi Episcopatu exornatus die 13. Septemb. 1566. mox Cardinalis creatus Theanensis dictus est. Novem omninò annos hanc rexit Ecclesiam, eamque dimisit anno 1575. Cujus virtutes brevi elogio complexus est Ciaconius; mortuum Romæ die 15. Kal. Febr. 1580. sepelierunt in Ecclesia S. Sabinæ in Aventino Monte, hoc epitaphio ad tumulum inscripto.

c De eo Ciaconius Oldoini t. 3. c. 1048.

D. O. M.

B *Fr. Archangelus de Blanchis S.R.E. Card. pietate, vitæ innocentia, & doctrina ornatissimus, qui in disciplina Dominicana, & in obeundo munere inquirendi in hæreticos Pii V. Pont. Max. Collega, ab eodem primum Episc. Theani creatus, mox in Sacrum Collegium Patrum Card. cooptatus, virtutis specimen præbuit, ab summa spe rerum maximarum è medio cursu revocatus hic situs est. Vixit ann. LXIII. mens. III. dies XV. Obiit MDLXXX. Cohæredes D. Franciscus Blanchus & Defendens Frater PP.*

XLIV 44. JOANNES Paulus Marincola *d*, vir doctus, qui gesta Pauli IV. scripsit, ex cessione Card. Blanchi delectus est Episcopus Theanensis die 16. Sept. 1575. Sedit ann. 13 ac liberè nuncium remisit Sixto V. sedente.

d De cujus operibus legenda vita Card. Bellarmini à Bartolo conscripta l. 3. c. 7. in fine. Mandos.

C („ *Lælius Laudus renunciatus fuit mox Episcopus, qui tamen oblatam sibi dignitatem constantissimè respuit. Is Suessę in Campania prisco, & nobili genere natus, tanta eruditione, ac vitæ Sanctimonia præstitit, ne Sanctissimis juxta doctissimisque Catholicæ Ecclesiæ Episcopis sit comparandus. Ab ineunte ætate optimis usus litterarum magistris post strenuè Philosophiæ navatam operam se totum gravioribus addixit studiis. Latinæ, Grææ, Hebręæ, Assyriæ, atque Chaldęæ linguarum peritissimus extitit. Theologiæ vero scientia, & Sacrarum rerum adeò exacta notitia claruit, ut inter primos sui temporis Theologos, nedum ab eruditissimis quibusque viris, sed ab ipsismet Summis Pontificibus haberetur. Familiarium Antonii Caerafæ S.R.E. Cardinalis longe doctissimi adscriptus numero, Auditorisque, & Theologi munere apud ipsum perfungens, veterum Conciliorum editioni, emendationi Sacrorum Bibliorum LXX. Interpretum, itemq; latinæ vulgatæ editionis una cum pluribus aliis doctissimis viris ex toto Catholico orbe delectis egregie insudavit. Gravissimo scripto ad Gregorium XIII. summum Pontificem misso Bajanorum operum venena detexit, explositque. Pro Ruthenorum erroribus confutandis, ipsisque*

D *ad catholicam communionem reducendis apud Clementem VIII. plurimum laboravit. Ab eodem sanctæ obedientiæ præcepto Neritinum Episcopatum coactus accipere, Romæque consistere jussus celeberrimæ de Auxiliis Divinæ Gratiæ controversiæ censor adscitus est. Gravissimo pariter Episcopalium examinatorum Cætui adscriptus 1599. mense Martio una cum pluribus aliis selectissimis viris doctrinæ S. Francisci Salesii, qui Gebennensis Episcopi Coadjutor erat renunciandus publicum coram ipso Pontifice fecit experimentum. Ad Neritinam demum profectus Ecclesiam postquam illam sanctissimis moribus erudisset, ipsiusque bona, & jura adversus potentiores Japygiæ Regulos infracta animi constantia defendisset, tot insignium laborum præmia recepturus in cœlo Cupertini in sancta diœcesi visitatione migravit ad Christum VIII. Kal. Decembr. anno 1610. ætatis 80. Episcopatus verò 14. de quo suo loco jam diximus.*)

45. VIN-

XLV. 45. VINCENTIUS Branchaleo electus est hujus Eccles. Episcopus à Sixto V. die 9. Martii 1588. brevis Pontifex fuit, cum vix septimum mensem in ea dignitate vixerit.

XLVI 46. VINCENTIUS Seraphinus, Asculanus, In demortui Branchaleonis locum suffectus est ab eodem Sixto V. Pontifice die 3. Octob. 1588. Præfuit an. 27. Obiit 1615. Jacet in Cathedrali cum hoc Epitaphio.

D. O. M.

Ossibus, & memoriæ Reverendiss. Domini D. Vincentii Seraphini Asculani V. I. D. Episcopi Thean. Obiit ann. MDCXV. mense vero Decemb.

XL VII. 47. ANGELUS de Ciaja, nobilis Senensis, Cardinalis Bellarmini ex sorore nepos, à Paulo V. Theanensi Sacerdotio donatus est an. 1615. *a* die 24.
B Februarii. Mortem oppetiit anno sui Præsulatus secundo, salutis verò 1617, sepultus jacet io Cathedrali. (" *Laudatur à Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca 3. imag. 44. De Angeli obitu consulendu vita Card. Bellarmini à Bartolo edita l. 3. c. 6. Novissime de eo Cotta in Musæo Novariensi p. 71.* " Mandosius.)

a An. 1616

XL VIII. 48. MICHAEL ANGELUS Sergosa de Hedia, Hispaous, præficitur in Episcopum die 27. Febr. 1617. excessit anno 1623. & propè prædecessorem sepulchrum accepit.

XLIX 49. OVIDIUS Lupari, Bonoolensis, Theani creatus est Episcopus 9. Jonii 1623. obiit 1626. sepultus in tumolo quod sibi vivens io Cathedrali paraverat.

D. Ovidius Lupari Bononien. Ecclesiæ Thean. Episcopus, nobilitate clarus, pietate clarior, & integritate clarissimus, Hic quietis locum ejus cineribus destinavit An. Domini MDCXXVI
C *Maii die XXVIII.*

L. 50. JOANNES de Guevara, Neapolitanus *b*, genere Hispanus Clericorum Regularium Minorum Generalis, ab Vrbano VIII. ad Theaoensem Episcopatum vocatus die 23. Maii 1627. primus fuit, qui in ea Congregatione infulam intulit. Scripsit librum, quem attitulavit, *Orologio Spirituale de Principi*, ad Ferdinandum II. Hetruriæ Magnum Ducem, Romæ typis excusum apud Mascardum. In Aristotelis Mathematica Commentarios una cum additionibus quibusdam ad eandem materiam pertinentibus, Romæ apud eundem Typis editos, aliaque sui Ingenii præclarissima monumenta posteris reliquit. Vale dixit huic mortali sæculo ann. 1641. jacet in Cathedrali obi hoc Epitaphium prostat legentibus.

b De eo Toppius in Bibl. Neapol. p. 110. & Nicolaus Antonius in appendice ad Bibl. script. Hispan. p. 154. Mandos.

D *Jo. de Guevara in quo pugnabit nobilitas cum sapientia, hæc cum prudentia decertavit, quo extincto familiæ splendor, Theologiæ, ac Mathesis lux, Vrbano Pontifici Max. Hercules non parvulus deest. Theanense Capitulum Patri ac Præsuli posuit. Obiit die XXIII Aug. MDCXXXXI. Ann. LX.*

LI. 51. MUTIUS de Rosis, utriusque Signaturæ Referendarius, electus die 14. Julii 1642. Romæ obiit sub Innocentio X. aooo 1653. (" *De quo Ciampinus in enarratione synoptica Abbreviatorum Parci Majoris p. 79.* Mandosius.)

LII 52. PAULUS Squillantus, Canonicus Neapolitanus, succesit Mutio die 7. Decembris 1654. *Obiit Squillantus repentina morte die 2. Junii 1660.

*Ex Append. t. 9.

A sepultusque est in Cathedrali. (" *Congregationem Sacerdotum instituit, quæ usque adhuc perseverat maximo Diœcesis spirituali profectu. Obiit Apoplexia correptus, & ejus sepulchro additum fuit hæc Epigraphe.*

" Paulus Squillantius Jurisconsultus, Theanensis Antistes, Scientia, Comitate, Pietateque insignis, verè Pater Pauperum, & qui post aurum non abiit, Egenorumque, & Aegrotantium montis erector, expleto lustro sui Pontificatus obiit 4. Non. Junii Anno salutis humanæ MDCLX.
" D. Joannes Berardious de Angelis grati animi posuit.)

53. OCTAVIUS Boldonius, ex familia nobi
B li Mediolani Octavio Patre Eq. & Com. Palatino viro io paucis integro, eruditoque natus, ab anno ætatis quintodecimo ad sexagesimum vixit Clericis Regularibus, quos Barnabitas vocaot, addictus geminam in ea nobili palæstra consecutus laudem Regularis disciplinæ, literaturæque omnis severæ, amœnæ. Vtramque mox est professus reluctante quavis valetudine, quæ primam juventam acerrimè divexavit; alteram, sacro primum tyrocinio alumnorum Ordinis, post Collegiis toti præpositus per annos plures: alteram in publicis Academiis præsertim Mediolani ad S. Alexandrum, Alumnis egregiis sacræ, ac profanæ Reipublicæ datis cumpluribus. Quo tempore libros nonnullos edendi occasionem oblatam non rejecit, inter quos extant hi, videlicet: *THEATRUM temporaneum æternitati Cæsaris Mont. Card. sacrum*, opus ingenio plenum, genus omne scribendi ostentans, Historicum, Epistolare, Oratorium, alogiasticum, Poeticum, Græcis
C nonnullis, Etruscisque latino immixtis, non quasi cinnus aliquis, aut moles tumultuaria; sed uno filo deductum per omnes partes Encomium instar integri Panegyrici. Prodiit Mediolani ann. salutis 1636. Item liber, cui titulus ΚΟΣΜΟΠΟΙΗΑ *seu Mundus è Gentilitiis Medicæorum globis, architecta sapientia perfectus* Ad Sereniss. Conjuges Magnos Duces Etruriæ FERDINANDUM II & VICTORIAM, & hoc peoè extemporale opus, stylo uti superius multiplici, aliquanto tamen limatius; editum Perusiæ Augustæ an. 1641. Ad hæc DIES ATTICI. *Sive exercitationes Græcanicæ* nova methodo, & via longe planissima ad linguam perdiscendam cum laboris compendio. Prodivit Mediolani ano. 1639. Præterea EXTEMPORALIUM *Rhetoricorum Primæ Partis Pars Prior. ORATORIA. Præfationum brevium formulas complectens ad disputationem de quacunque scientia cum Gratiis post disputationem.* Opus impressum Romæ ann. 1652. & raptim dicta-
D tum, pollicens reliquum corpus (quod ab Auctor ipso accepimus) idest Partem alteram primæ partis. Orationes continentem secundam corporis partem Elogiasticam, Tertiam Poeticam. Ac Elogiastica quidem prævertit Orationes, volumine prægrandi, eruditione immensa, cui titulus Indutu EPIGRAPHICA, *seu Elogia, Inscriptionesque quodvis genus pangendi ratio*. Edita est Augustæ Perusiæ anno superiore 1660. dicata Alumno suo inclyto, Sereniss. COSMO Etruriæ Principi, cujus jam emeriti precibus ab Sanctiss. ALEXANDRO VII. Pont. Max. assumptus est ad Episcopatum Theanensem, cum ea sedes vacasset paucis ante mensibus ex decessu Pauli Squillantis. Ergo Octavius Boldonius ooo sine maximo desiderio universi Ordinis sui initiatus ex Clerico Regulari episcopus iuivit feliciter provinciam die 19 Februarii ann. 1661. modestiæ singularis præferens iacem pompæ solemnis in iogressu remissa Civitati im-

penſa: quæ tamen Civitas ingeminatis lætitiæ ſignis ingredientem excepit. Adorſus eſt naviter epiſcopales labores, inter quos inſtituit frequentes ipſe per ſe babere ſacras Conciones, de ſuggeſto quandoque in Pontificalibus, plerumque de ſede, reparans ſanctorum Patrum veterem uſum, & Apoſtolici ſucceſſoris Eloquentiam coœſectans, magnam ex Populo ea re commoto ſpem colligens tollendi corruptelas morum, inſerendi pietatem ac religionem. Annuat his cœptis felicibus Deus Opt. Max. id quod ejus regionis Populi univerſi comprecantur,

A D D I T I O.

(„ Præſul, ut amœnioribus litteris, ita omnibus ſcientiis ornatiſſimus hanc ſibi commiſſam Eccleſiam ſummu cum laude viginti annorum ſpatio rexit. Obiit anno ſalutis 1680. inſigni ſua Bibliotheca relicta R. R. PP. Reformatis D. Franciſci in Conventu D. Antonii intrà mœnia Theani. Ejus ſepulchro hæc legitur inſcriptio ab ipſomet vivente concinnata.

Ieſo	Piiſſ.
Vivens	Feci
Anois. fatigatus. &	Curis.

En. dormio. Placidus.
Ad. pedes. dulciſſimi. Fratris
Joannis. Nicolai. Mei.
O. Si.
Archangelica. Tuba
expergefactus.
Ad. Eoſdem. in Cęlo. pedes
Prenſandos. admittar.
Octavius Boldonius
Epiſcopus. Theaneſis. &
SS. D. N. Papæ. Preſul. Adſiſtens.
Anno MDCLXXX.
Orbis ſervati.
Aetatis Meæ 80.
Epiſcopatus Mei 20.
Favete Divi.
Favete Pii.

LIV. *JOSEPH Nicolaus Gibertus, nobili genere natus, ſed longè doctrina, ac pietate nobilior, cum multorum annorum ſpatio Spoletinæ Eccleſiæ Vicarius fuiſſet, hanc Theanenſem ab Innocentio XI regendam ſuſcepit, cujus poſſeſſionem iniit die 13. Junii 1681. Pravos mores evellere, abuſus tollere, Clerum reformare, Divinum Cultum augere, prima, vel ipſi unica fuit cura. Quamobrem Synodum habuit tanta doctrina, prudentia, ac zelo concinnatam, ut typis editam multi Præſules, plauſu, ac veneratione excipientes, ipſius adamuſſim obſervantiam in ſuis voluerint Eccleſiis. Vitæ fuit illibatæ, & irreprehenſibilis, liberaliſſimus erga pauperes, & egenos omnium factus exemplar Præſulum, & forma Paſtorum. Sodalitio Sacerdotum ab Epiſcopo Squillantio inſtitutum aliud adjunxit pro Chriſtianæ doctrinæ explicatione, quod quidem ſummo diœceſis lucro ceſſit. Cathedralem ædem terræmotibus, ac fulminibus concuſſam, & deturpatam refecit, exornavit. Seminarii Epiſcopalis dilatatis ædibus, aſſignatiſque ex Apoſtolico indulto variis redditibus ad fabricam D. Petri de Urbe ſpectantibus, alumnorum numerum auxit. Innocentio XI. ob morum prorſus ſimilitudinem fuit charus ut paucis, adeò ut ipſi difficillima addixerit munera fidei quæſitoris, & Commiſſarii Generalis Fabricæ D. Petri de Urbe in Regno Neapolitano, quæ tali æquè dexteritate exercuit, ac prudentia, ut ab omnibus & timeretur, & amaretur. Quo tempore ſe nobiliſſimæ Neapolitanæ Sodalitati SS. Trinitatis adſcripſit, ut peregrinis, & convaleſcentibus, aliiſque calamitoſis perſonis in ipſius hoſpitium convenientibus inſerviret, quod quidem Chriſtianæ Charitatis officium, Chriſtum ſemper in ſuis pauperibus recognoſcens, ſemper ac potuit, cum maxima animi ſui jucunditate præſtitit. Continuis laboribus, ac gravi negotiorum mole defatigatus oculorum lumen amiſit, quare ſe tunc Epiſcopali omninò imparem ratus oneri, in manus ſummi Pontificis Eccleſiam reſignavit. Minimè verò annuere voluit idem Innocentius XI. qui reſpondit, meliorem eſſe Præſulem Cœcum, & vigilantem, quàm cum oculari luce, & dormientem. Tandem poſt multas humillimas preces ei arriſit Innocentius XII. Quare in Neapolitana Urbe ſuum, uſque dum vixit, incolatum fecit, & Cœcus etiam functionibus omnibus ſui ſodalitii SS. Trinitatis interfuit, & per manum ductus Peregrinorum pedes lachrymis ſuorum potius oculorum, quam alia lavabat aqua. Eminentiſſimus Neapolitanus Archiepiſcopus Cantelmus, qui Giberti integerrimam benè noverat vitam, & inter ſuas ſpirituales delicias recenſebat, eum ſæpe videre, cum eo colloqui, Vicarium ſui ſacerdotii D. Antonii Abbatis conſtituit, in quo munere cęcus multa etiam ſe geſſit vigilantia. Diem ſuum extremum obiit meritorum plenus cum adſiſtentia uſque ad ultimum vitæ anhelitum ejuſdem Eminentiſſ. Cantelmi, qui ei juſta perſolvit, & pro quiete ejus felicis animæ rem Sacram fecit præſentibus, ac flentibus omnibus Ordinibus Neapolitanæ Civitatis, à quibus omnibus ſemper Sanctus habitus fuit. Tres mille aureos legavit Congregationi Sacerdotum* vulgo P. Pavonii *in Collegio Maximo Neapolitano ſocietatis Jeſu, & alteri, quæ audit* delli Sacerdoti ritirati *ut quolibet invicem anno Apoſtolicas perpetuò miſſiones in ſua dilectiſſima Theani diœceſi peragerent: ita ſi cæcus vigilavit, mortuus adhuc vivit in cibo ſpirituali, qui ſuis olim ovibus ſua miniſtratur induſtria. In eadem Eccleſia D. Antonii ſepultus fuit ſub hac inſcriptione.*

D. O. M.

Joſepho Nicolao Giberto Geneſino
Epiſcupo Theanenſi
De Sancta Sede, & Eccleſia
muniis plurimis
Summa Integritate, Juſtitia,
& Doctrina perſunctis
Optimè merito.
Divo Aotonio Abbati, cujus flammas
in corde fovebat,
ſuos Cineres dicanti
Theophylus Gibertus Nepos
P.
Anno Domini MDCLXXXXIX.

Vixit annos natus ſexaginta ſex,
obiit die VI. Octobris.

DOMINICUS Pacificus, Patritius Averſanus, V. I. D. poſtquam ferè triginta annorum ſpatio in ſua patria Vicarius generalis fuiſſet, per renunciationem Giberti ab Innocentio XII. Epiſcopus hujus Eccleſiæ declaratus, cujus iniit poſſeſſionem die 15. Martii 1689 Ut verò in hac ſedit Cathedra, nil aliud ſtuduit, quàm ſe Giberti ſucceſſorem probare. Synodum ipſius confirmavit. Erga pauperes, cùm eſſet de ſuo ditiſſimus, palmas ſemper extenſas habuit. Infirmos continuò inviſebat, Eucharisticam ad eos dapem, aut ipſe deferebat, aut ſi ab aliis deferebatur, deferentem ipſe comitabatur. Morientibus Summi Pontificis nomine benedictionem indulgebat. Cùm ex Indulto Apoſtolico per ſex tantùm menſes in ſua Eccleſia quolibet anno reſideret, fructus ſex menſium abſentię in beneficium ejuſ- LV.

dem

„ *demsemper expendidit, quare eadem reperitur ingeniose decorata opere tectorio, ac picturis celebris penicilli, novo organo affabrè inciso, & auro incrustato, inquam perpolito, ara maxima electis lapidibus studiosè concinnata, sacelloque sacro, & pretiosa supellectili ditato. Suo tempore tres alii fundati fuere Canonicatus. Diem suum obiit in patria in gentilitia domo repentino insultu correptus mense Septembri 1717. Eumque zelantissimus, ac sanctissimus Cardinalis Episcopus Innicus Cardinalis Caracciolus summo honore prosecutus fuit, namque terræ amandatum voluit Episcopalibus ornatum insignibus, ac si in propria Ecclesia fato cessisset.*

LVI. „ *Dominicum Pacificum* JOSEPHUS *de Puteo Salernitanus, patriæ Cathedralis Canonicus, V. J. D. die 11. Februarii 1718. excepit. Præsul moribus antiquis, cujus unicum studium, abusus, qui per absentiam Antecessoris irrepserant, ab electissima vinea eradicare, & illi, in quo eam reliquit inculpatæ vitæ Gibertus Episcopus, nitori restituere. Magno sumptu prænobile sacellum juxtà exemplar illius, quod pissima Neapolitana civitas in æde principe pro Divo Januario, reliquisque suis DD. Patronis excitarat, quod vulgò* Il tesoro *jam condere incæpit, in eo repositurus corpus D. Paridis primi Episcopi, primique Patroni, quod nunc in Ecclesia angusta, & subterranea colitur, & statuas omnes reliquorum Indigetum Protectorum. Seminarium crescente in dies Alumnorum numero jam ampliavit, Magistris tam morum, quàm omnium disciplinarum ditavit. Antiquum, & nobile sodalitium sub titulo Pietatis, quod nullo stipendio defunctos sociat usque ad sepulturam, restauravit, & in fulcratione instituti confirmavit, cui non solùm Patritii, & melioris conditionis viri, sed ipsemet Episcopus nomen dedit, qui semper ac Episcopalibus non detinetur functionibus, sacco laudati sodalitii indutus eam misericordiæ corporalis partem erga defunctos exercet. Et hæc omnia periclitamenta sunt veluti animi sui, nam majora sisas Dei omnipotentis præsidio pro grege suo meditatur.*]

VENAFRANI

EPISCOPI.

VENAFRUM antiqua civitas ad radices Apennini montis inter M. Casinum, & Æserniam haud longè à Vulturno flumine supra collem situata est M.P. à Capua Metropoli distans. Hanc Ptolomæus, Pliniusque in Campaniam Felicem, primamque Italiæ regionem reliciunt, alii in Samnio collocatam volunt. Hactenus nullus veterum scriptorum ejus primigeniam originem retexuit, ex recentiorum verò nonnullis fabellis additis, aliqui hujus civitatis auctorem faciunt Afrum ex posteris Abrahæ, & ab ejus nomine, venaque olei appellatam volunt. Non desunt qui Venafrum ab Oscorum Italiæ gente vetustissima conditum fuisse asserant, ex Latino, Græcove compositum, ex Venere, & Aphros, idest spuma Veneris dictum, eo quod locus ipse aptissimus sit generationi, ac felicitati, omnia enim uberrimè gignit, quæ hominibus, pecudibusque pernecessaria sunt, triticum, legumina, oleum optimum, omnium genera pomorum, pascua, silvas, quibus omne humanum genus pecudumque nutrit. Cœlum habet saluberrimum, pulcherrimam planitiem, atque feracem, montes in gyrum positos, oliveta, vineta, venationes, aucupia, perennes fontes, & incolarum genia acutissima. In regione igitur Campaniæ felicissimæ censetur Venafrum, cujus origo ob vetustatem omninò latet. In eo Coloniam Romanorum fuisse deductam Plinius affirmat lib. 3. de locis mediterraneis. Frontinus de Coloniis: *Venafrum oppidum Triumviri deduxerunt sine colonis, iter populo debetur, pedes 20. ager ejus limitibus intercisivis est assignatus, sed summa montium jure templi Deæ ab Augusto sunt concessa.* Merula 117. locum ex deductis Coloniis Venafro attribuit. Augusti temporibus, antea præfectura fuit. Illud pene cum aliquibus Samnii civitatibus P. Syllam delevisse innuere videtur Strabo, Pompejanæ deindè factionis ea quadam Ciceronis epistola ad Atticum fuisse tradunt. Ejus præter relatos auctores honorificè meminere Varro, Catoque de re Rustica, Vitruvius, Appianus, Silius, Ammianus, Frontinus, Orosius, Eutropius, Juvenalis, Martialis, Venusinusque Horatius; ii præcipuè oleum Venafranum collaudant. Antiquitatem, magnitudinem Venafri, solique ubertatem satis describit Joannes de Amicis Venafranus in suo Consiliorum libro num. 105. Antonius Sanfelicius in descriptione Campaniæ situm luculenter conscripsit. Vincentius Ciarlanti eruditus amicus noster Venafri laudes non tacuit in sua Samnii historia; & non semel, sed parcè laudatus Camillus Pellegrinus in Apparatu ad Capuæ antiquitates. Christiani Evangelii fidem jam inde ab Apostolorum temporibus Venafrum hausisse constans traditio est, cum illa felicissima salutis exordia Nicandri & Marciani Martyrum invictissimorum sanguine maduissent, Domitiano persequente Imperatore sub Maximo Præside die 23. Martii. Nicandri civitatis Patroni ossa in Ecclesia ejus nomini dicata conquiescunt. Venafranus Episcopatus antiquus est, non constat tamen quis illum constituerit, vel qui primus hac dignitate condecoratus fuerit. Constantinus primus occurrit hujus Ecclesiæ Episcopus, qui sub Symmacho Papa anno salut. 499. Lateranensi Concilio interfuit, post hunc per multa sæcula desiderantur Episcopi; etenim non semel hæc civitas cum cæteris vicinis urbibus bellorum injuria, barbarorumque incursionibus penè desolata est. Unus idemque Præsul Venafranam, Bovianam, Æserninamque Ecclesias aliquandiù rexit, quousque unicuique attributus est proprius Pastor Ecclesiæ Capuanæ suffraganeus. Ingentibus Episcopatus hic beneficiis à Regibus, Ducibus, Principibusque decoratus est, quamvis eadem bellorum, ac Barbarorum injuria vetera monumenta extincta, consumptaque fuerint. Taxatur in lib. Cameræ Apostolicæ ad florenos 75. fructus verò ad 1600. scutata illarum partium ascendunt. Amplam habet Episcopus Cathedralem Deiparæ Annunciatæ sacram extra urbis mœnia, quo in loco volunt veterem fuisse civitatem. Divina in ea Canonici 23. celebrant, quorum, quinque dignitatibus sunt insigniti: in sex Parochias civitas distincta est. Tria virorum Monasteria, quatuor Xenodochia, sex laicorum Confraternitates; animæ fidelium in ea recensentur 3500. Diœcesis in satis amplam latitudinem se extendit, oppidaque novem, & pagos duos continet. Ecclesiis, & Oratoriis ornata est. Præsulum hujus Ecclesiæ seriem, quam modo damus, ex diversis scripturis, monumentisque eruimus.

A D D I T I O.

(„ *Falluntur qui asserunt Venafri nomen compositum ex Latina, Græcaque dictione, Venere scilicet, & Aphros. Si enim perpendatur vox Aphros, nusquam Venafrum ei respondit per simplicem literam F. non per compositam Ph tum in antiquis, tum in modernis inscriptionibus delineatum. De ejus nomine si conjectari licet, verisimile videtur ex aliquo hujusmodi nominis viro non denominationem, sed ipsum nomen traxisse. Lapis ex parte corrosus, & antiquissimus visitur in angulo parochialis Ecclesiæ sancti Simeonis hujus Civitatis hanc præferens mortualem inscriptionem.*

HIC SITA
SUNT OSSA
Q. VENAFRI
HERMISCI
VEVEIA ƆL
DANAIS
DE SUO FECIT.

Alter lapis entra civitatem via, quæ Neapolim ducit, Venafranum nomen personæ accomodatum prodit his litteris.

D. M. S.
CALLIOPE,
VIXIT ANNIS XXI.
VENAFRANIA FESTA
SOROR.

Liquet autem iis, qui in Romanorum antiquis nominibus versantur, Venafrania *proprium, & primarium nomen esse,* Festa *verò fœminæ agnomen esse. Sed de his Plutarchus in vita C. Marii in principio ad Possidonii mentem. Romana colonia ex Plinio, aliisque scriptoribus Venafrum fuit, & ea mansit etiam post Trajani tempora, ut sequens inscriptio docet.*

Sex. Pulfennio C. F.
Ter Salutari M. L.
V. S.
Præf. cohort. IIII. Gall. Equit.
Trib. Milo Cohort I. Mil. Vindelic.
Præf. Alæ I. Pannon.
Curat. Kal. Coloniæ Suessanæ
Curat. Templi, & Arcæ
Vitrasianæ Calen.
Flamini D. Trajani
IIVIR. Q. III.
Patro Coloniæ.

Amplum habuit amphiteatrum ad gladiatorum ludos, cujus vestigia adhuc supersunt: plurimæque prostant marmoreæ inscriptiones, quæ indicant quanta fuerit hæc civitas Romanorum florente fortuna. Interim tamen error est, quod scribatur excidium Venafri à Sylla illatum ex Strabonis auctoritate incuria tam Petri Gravinæ, quam Joannis de Amicis, quibus noster Ughellus fidem præstitit. Non enim Venafrum, sed Telesia Venafro proxima una cum plurimis aliis civitatibus Samnii, ut Strabo indicat, à Sylla destructa fuit. Neque antea pro Samnitibus Venafrum contra Romanos stetit, sed à Samnitibus una cum Romano præsidio manumissa Duce Mario Egnatio, ut refert Appianus Alex. l. 1. de bello civili. Telesiam verò Venafro conjunctam ponit Blondus eo loco, ubi flumen, quod hodie Vandra dicitur, Vulturno conjungitur: altera enim Telesia est longe distans, à qua intitulationem accipit Episcopus Telesinus. Antiquitus ex ipso Vulturni amne maximo sumptu aquæ Venafrum adducebantur: & visuntur adhuc ingentis aquæductus vestigia: Meminit de eo Cicero ad Q. Fratrem lib. 3. Epist. 1. & singulis milliaribus, ut conjicitur, Augusti edicto ejus custodia indicebatur. Extat usque nunc marmorea inscriptio ante portam oppidi Collium Abbatiæ S. Vincentii in Vulturno una, altera in pago Pazzillorum hujusmodi.

JUSSU IMP.
CÆSARIS
AUGUSTI CIRCA EUM
RIVOM, QUI AQUÆ
DUCENDÆ CAUSA
FACTUS EST OCTONOS
FED. AGER
DEXTRA
SINISTRAQ. VACUUS
RELICTUS EST.

De Nicandri, & Marciani martyrio agit Martyrologium Romanum, & Baronius in notis ad diem 17. Junii: post triduum Daria Nicandri uxor, quæ conjugem suum immiani pro Christo ad sustinenda tormenta hortata fuerat, & ipsa capitalem sententiam subiit. Horum corpora, ut antiqua fert traditio, quiescunt in Venafrana Capuccinorum Ecclesia ipsis dicata: illud tamen S. Marciani Atinum se possidere gloriatur, ut Baronius scribit in allegatis notis. Eosdem sanctos Patronos habet hæc civitas, & tutelares. De ipsorum sacris lipsanis apud Venafranos extantibus liquet ex monumentis Mss. tum Græcis, tum Latinis repertis in Bibliothecis Romanis Vaticana, & Vallicellana, ac novissime recognitis, ad quorum exemplar transcriptæ fuerunt lectiones in eorum anniversaria celebritate recitandæ, nuper à sacra rituum congregatione approbatæ instante Ludovico Ciogni Venafrano Præsule, ex quibus etiam habetur eos subiisse martyrium non Domitiani, sed Diocletiani persecutione exæstuante. Mira quippe est diversitas Auctorum, qui acta horum martyrum scripserunt, & præcipue de loco, & tempore. Historia Atinensis Ecclesiç, quæ transcribitur ab Ughello in Atinensibus, haud sinceræ fidei habetur. Illud autem constat sub ara majori Ecclesiæ, ubi sacra pignora asservari opinio est, aquæ fontem conspici, quæ manna dicitur, & in magna veneratione habetur, quod ex sacris ossibus guttatim manare credatur. Observatione dignum contigit an. 1683. quo arescente aere, siccoque sole, cum reliqui urbis putei, & fontes ne guttam aquæ manarent, solus hic fonticulus occulto rore perfusus scatebat, cujus profundum quatuor vix est palmorum, cæteri vero ejusdem cœnobii putei dessicati omnino 25. palmorum, & ultra descensu ad penetralia terræ perveniunt.

Cathedrale templum amplum est, & antiquæ structuræ extra mœnia civitatis exurgens, quo in loco fuisse volunt veterem civitatem, & Deiparæ in Cælum Assumptæ sacrum est. Divina ibi persolvunt Canonici duodeviginti, quorum tres tantum dignitate eminent, videl. Archidiaconus, Primicerius primus, & Primicerius secundus, qui etiam dicitur Cantor, & chorali præest libro, & cantoribus: adest etiam his inter utraque præbenda. Sunt etiam alii Canonici, qui Hebdomadarii dicuntur numero novem violaceas deferentes almutias, nam primi rubeas habent. Horum munus est hebdomadarii vicem in recitando officio explere, & missam Conventualem celebrare. Sunt insuper alii Canonici supranumerarii, qui expectantes dicuntur, & his prima præbenda vacatura contingit ex indulto Clementis VII. quam expectativam non esse sublatam Apostolico decreto declaratum fuit instante Ladisloo de Aquino Ve-

,, *nafrano Episcopo sub die 7. Maii 1595. Hi supra* ,, *numerarii nec insignia deferunt, nec vocem in ca-* ,, *pitulo habent, & participant tantùm de quotidia-* ,, *nis distributionibus. Laicorum confraternitates* ,, *septem in urbe, quarum præcipua ea est S. Anto-* ,, *nii de Padua in Ecclesia B. Virginis M. ab Angelo* ,, *Annanciatæ entans. Hæc Ecclesia nobilis, &* ,, *ampla est, & Ecclesiasticis functionibus apta;* ,, *ideoque ea plurimam utitur Episcopus ad populi* ,, *commoditatem propter Cathedralis distantiam.* ,, *Sex parochiis civitas distincta est, & his animæ* ,, *bis mille subjacent. Quatuor insignitur Regula-* ,, *rium virorum cœnobiis, Conventualium ab ipso S.* ,, *Francisco fundatum, Eremitarum sancti Augu-* ,, *stini, Carmelitarum, & Capuccinorum; & ex-* ,, *tra civitatem adest Ecclesia S. Petri Cœlestini cum* ,, *satis commodo diversorio pro monachis ejus ordi-* ,, *nis, & est juris Abbatiæ Æserniensis. Sanctimo-* ,, *nialium monasterio splendet, quod ædificari cœ-* ,, *ptum an 1627. Clausuræ datum fuit an. 1657. &* ,, *ex institutione Hippolytæ Vallettæ fundatricis te-* ,, *netur erudiendis pueris magistram providere.* ,, *Xenodochia, quę olim quatuor erant, ob eorum* ,, *tenuitatem in unam coiverant sub intitulatione* ,, *SS. Rosarii. Mons Pietatis, & Seminarium ha-* ,, *ctenus desiderantur. Nuper congregatio excitata* ,, *fuit sub invocatione S. Angeli Custodis, quę per* ,, *Prefectum, & Confratres dirigitur, in qua ha-* ,, *beri solent conferentię Moralis Theologiæ, & plu-* ,, *ra experiri ad animarum salutem exercitia. Pa-* ,, *latium pro Episcopi habitatione intra civitatem* ,, *commodo in loco exsurgit. Episcopalis mensæ an-* ,, *nui redditus valde diminuti mille scutata ejus* ,, *monetæ de præsenti non attingunt; taxa Romana* ,, *est flor. 70. Episcopus nullam habet Baronalem,* ,, *seu laicalem jurisdictionem, nec bona feudalia* ,, *possidet; pendet tamen lis de quodam jure pascen-* ,, *di cum regio fisco in Camera regia.* Lucen- ,, tius.]

I. 1. CONSTANTINUS Venafranus Episcopus anno 499. in Romano Concilio sub Symmacho Papa sedit, cujus successores per sex integra sæcula ignorantur.

(,, *Idem Constantinus sedebat etiam ante Symma-* ,, *chum temporibus Gelasii primi, cum hujus extent* ,, *ad ipsum litteræ, quæ recitantur in 2. par. decre-* ,, *ti caus. 17. q. 4 cap. 34. Habetur deinde tempore* ,, *Magni Gregorii Venafranam Ecclesiam Pastore* ,, *caruisse ob hostium incursiones, & sævitiem pro-* ,, *hibentium executionem Apostolici ministerii, ut ex* ,, *Grat. dist. 71. c. 5. & Epistola habetur M. Gregorii* ,, *scripta Anthemio Subdiacono, qua ei injungit ca-* ,, *stigationem Opilionis Subdiaconi, & Crescentii* ,, *Clerici Venafranæ Ecclesiæ, quod vasa sacra, &* ,, *ministeria Ecclesiastica Judęis vendiderint, ut ex* ,, *lib. 1. Epist. Ind. 10.* Lucentius.]

II. 2. GERARDUS Venafri, Boviani, ac Æserniæ Episcopus consecratus est ab Atenulfo Capuano Episcopo an. 1032.

III. 3. PETRUS Ravennas Monachus montis Casini à Nicolao II. apud Acerras consecratus est Venafranæ, & Æserniensis Ecclesiæ Episcopus, anno 1059. teste Leone Ostiensi in Chron. Casin. lib. 3. cap. 15. Interfuit consecrationi Ecclesiæ Casin. ann. 1071.

IV. 4. LEO Episcopus Venafranus anno 1090. interfuit dedicationi Ecclesiæ S. Martini apud montem Casinum, cujus meminit Pet. Diac. lib. 4. c. 8. Chronic. Casinen.

V. 5. MAURUS Venafranus, & Æserniensis Episcopus an. 1113. (,, *Sed & ante an. 1105. de quo* ,, *vide in Æserniensibus.*)

VI. 6. RAYNALDUS in Concilio Lateranensi sub Alexandro III celebrato ann. 1179. subscriptus reperitur Episcopus Venafranus: idem Venafranus, & Aaerniensis Præsul denominatur in Bulla

Lucii III. anno 1182. Dat. Velletri 13. Kal. April. ad favorem Aeserniensis Ecclesiæ, quam in ejus Ecclesiæ Episcoporum serie retulimus.

7. N. Venafranus Episcopus à Federico II. Imper. exilio mulctatus, indè carceri mancipatus, in ea necatus occubuit an. 1230. ut scribit Nicolaus Card. de Aragonia in m. s. Hist. VII.

8. R. Episcopus Venafranus, ab eodem Federico Imper. una cum Episcopis Theanen. Calinen. & Aquinen. exul factus Junio mense 1239. Romam venit ad Pontificem Gregorium, & sequenti mense ejusdem anni mortuus est apud S. Joannem in Laterano, ut scribit Richardus de S. Germano in Chronic. VIII.

9. M. RAYNALDUS ex Capellano Stephani tit. S. Mariæ in Transtyberim Presbyt. Card. à Venafrano Capitulo ex mandato Papæ electus Venafranus Episcopus ab eodem Pontifice Innocentio IV. munus confirmationis accepit 15. Kal. Martii anno 1250. Id habetur in epist. 140. fol. 132. ann. Pontificat. 9. in reg. Vatic. IX.

10. JOANNES hujus Ecclesiæ Præsul obiit anno 1294. X.

11. ANDREAS de Aversa Bonifacii VIII. familiaris & charus in demortui Joannis locum, qui sub Cœlestino V. diem suum clauserat, electus est Venafranus Episcopus 3. Kal. Junii 1295. ex reg. Vatic. ep. 581 fol. 132. ann. 1. Obiit sub eodem Pontifice anno 1299. Memoratur in monumentis Fontis laureati anno 1298. XI.

12. JORDANUS ex Canonico S. Mariæ de Carmineta Terracinæ Diœcesis successit Andreæ Kalend. Junii 1299. ad hanc dignitatem vocatus ab eodem Bonifacio VIII. ex eodem reg. Vatic. ep. 29. fol. 143. ann. 5. Obiit nondum exacto anno à sua præfectura. XII.

13. (1) DOCIBILIS de Sermoneta ex Archipresbytero de Carmineto suffectus est per obitum Jordani 19. Kalend. April. 1300. ex eodem regest. ep. 86. fol. 295. ann 8. Bonifacii. Diem suum obiit anno 1301. XIII.

14. PEREGRINUM Præpositum Ecclesiæ Venarum Ordinis S. Augustini Patavinæ Diœcesis Bonifacius ad Venafranam evexit Ecclesiam 9. Kal. Octob. 1301. ut in epist. 235. fol. 63. an. 7. reg. Vat. Obiit hic ante annum 1306. XIV.

15. SPARANUS de Sancto Severo, regius Consiliarius, successor Peregrini à Carolo II. Rege ann. 1306. benignae rescriptum accepit contra Barones suæ Diœcesis illum perturbantes in collectione Decimarum ac beneficiorum Episcopatus sui, quæ omnia confirmavit deinde Robertus Rex Caroli successor. Hæc memoratur in reg. regio, de quo mentio anno 1324. XV.

16. PETRUS successit Sparano, is qui anno 1326 *a*. translatus est ad Ecclesiam Nolanam ex reg. Vatic. XVI. *a* An. 1328. 3. Id. Septemb.

17. JOANNES Goccus, antea Episcopus Amelrinus, huc translatus à Joanne XXII. an. 1328. Id. Septembris regest. Vatic. Caput S. Nicandri in theca argentea inclusit an. 1344. (,, *his litteris* ,, *circa collum insculptis.* XVII.

,, Dominus Johannes de Gocco Episcopus
,, Benefanus fecit fieri hoc opus per manus
,, magistri Barbati de Sulmona A. D. MC
,, CCXXXX. *Lucentius.*)

Mortalitatem explevit anno 1348.

18. Fr. PETRUS de Bossiano, Ord. Prædicatorum electus à Clemente VI. per obitum Joannis 1348. 8. Kalend. Julii ex regest. Vatic. epist. 198. fol. 91. Fato functus est sub Urbano V. (,, *an-* ,, *no 1366.*] XVIII.

19. GUIDO, Episcopus Trojanus, ad hanc Sedem translatus 4. Id. August. anno 1366. ab Urbano V. XIX.

(1) ROMANUS, natione Veliternus, ex Monacho Vallumbrosano electus fuit Venafranus Episcopus an. 1300. si credendum Simio in Catalogo Virorum illustrium Ord. Vallumbr. p. 241. Paulo post Romæ decessit nondum consecratus. *Mandosius.*

XX 20. NICOLAUS hanc regebat Ecclefiam anno 1387. Hic tanquam hæres qu. Nicolai de Prata Archidiaconi Venafrani quædam bona ejufdem per fancitam concordiam obtinuit anno 1394. Defunctus eft anno 1396. Bonifacio IX. ad clavum fedeote, ut notatur in libro Provifionum Prælatorum. Mimini me legifse in lib. folutionum Clementis VII. Pfeudopontificis Carolum quendam ab eodem Antipapa in hac Venafrana Ecclefia intrufum folitum fubfidium perfolviffe Collegio Cardinalium Clementis anno 1388. die 26. Febr. quem tanquam adulterinum ab hac ferie exulare compellimur.

XXI 21. Fr. ROGERIUS de Caftro Petræ Ordin. Heremitarum S. Auguftini defuncto Nicolao delectus eft hujus Ecclefiæ Epifcopus à Bonifacio IX. anno 1396. 13. Kal. Octobris. Mortalitatem explevit anno 1399. ex lib. Provif. Prælat.

XXII. 22. ANDREAS Flafcone de Prata, Ecclefiæ Theanenfis Decanus, eligitur per obitum Rogerii 13. Kal. Octobr. 1399. Hanc rexit Ecclefiam per aliquot annos.

XXIII 23. CAROLUS („ *Anchamonus*) Epifcopus erat Venafranus anno 1420. translatus eft ad Bitectenfem anno 1422. 2. Id. Aprilis.

XXIV 24. ANTONIUS Mancinus ex Primicerio electus eft Epifcopus (1) à Martino V. anno 1427. 15 Kal. Januarii. Sedit plus minus annis 38. valdeque proficuus fuit in hac Ecclefia adminiftranda, cujus jura, ac bona ufurpata, regia benevolentia adjutus indefeffo labore recuperavit. Moritur anno 1465.

XXV 25. JOANNES Gattula de Cajeta, Commendatarius Abbatiæ Sancti Erafmi de Caftellana, Epifcopus Venafranus fuit electus anno 1465. 7. Kal. Octobris, de quo mentio in monumentis ejufdem Ecclefiæ ad annum ufque 1471. quo è vivis exemptus eft.

XXVI 26. ANGELUS de Alberto Hifpanus à Sixto IV. creatus eft Epifcopus 17. Kal. Septemb. 1471. Sub Alexandro VI. Campaniæ & Maritimæ Prolegatus fuit. Obiit verò anno 1504.

XXVII. 27. RICCOMANNUS de Buffalinis, Tiphernas, Romæ natus 1489. 11. Januar. parentibus Jo: Petro, & Magdalena de Vitellis, vir doctus, pius, exemplarifque vitæ, eligitur à Julio II. anno 1504. die 2. Octob. fub quo Lateranenfi Concilio interfuit an. 1512. Plura ejus pietatis monumenta extant in hac Ecclefia, quam fancte adminiftravit annos 22. Eximia devotione accenfus Hierufalem longa peregrinatione adiit, invifitque Domini fepulchrum. Quadragenario minor Romæ obiit; fepultus eft in Ecclefia Sanctæ Mariæ novæ anno 1528.

28. HIERONYMUS Cardinalis Grimaldus *a* die 9. Octob. 1528. conftitutus eft hujus Ecclefiæ perpetuus adminiftrator. Refignavit deinde ad favorem fequentis anno 1536. XXVIII.

a De eo Ciacon. Oldoini t. 3 col. 464.

29. BERNARDINUS de Soria, Hifpanus, patria Burgenfis („ *Ordinis S. Francifci ftrictioris Obfervantiæ*) ab Epifcopatu Ravelleo. ad hunc translatus die 2. Junii 1536. Obiit 1548. XXIX

30. JOANNES BAPTISTA Caracciolus Pifquitius, Neapolitanus, Venafranus adlectus eft Epifcopus die 24. Martii 1548. fuitque Julii III. Sacelli Apoftolici Affiftens. Romæ mortalitatem explevit anno 1557. XXX

31. JOANNES ANTONIUS Carrafa, Neapolitanus, Pauli IV. affinis, ad hoc Sacerdotium affumptus eft 9. Aprilis ann. 1557. Romæ defunctus eft anno 1558. XXXI

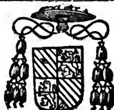

32. ANDREAS MATTHÆUS Aquaviva de XXXII.

(1) Ejus electionis Apoftolicum diploma integrum fervatur adhuc apud ejus gentiles, inque eo bis edicitur huic Ecclefiæ vacanti per obitum Andreæ fuiffe provifum de perfona Antonii Mancini. Hinc afferendum cenfeo vel Andream de Prata ceffiffe hujus Ecclefiæ regimini fervato fibi regreffus jure, ad eamque iterum rediiffe poft difceffum Caroli, & in ea perduraffe ufque ad an. 1427. & eo anno obiiffe, vel fane Carolum Rogerio, & Andream Carolo fucceffiffe. *Laurentius*.

de Aragonia die 18. Julii 1558. evasit Episcopus. Præfuit annis 15. translatusque est ad Archiepiscopalem Sedem Cusentinam an. 1573.

XXXIII. 33. HORATIUS Caracciolus Pisquitius, Neapolitanus electus 17. Septemb 1573. Obiit 1581. [„ *In altera en minoribus Cathedralis januis, „ quæ fabrica obstructa reperitur, in cujus medio „ entatex lapide S. Crucis signum, in superiori ar- „ cu Pario lapidi inscripta grandiusculis literis hæc „ verba leguntur :* Hanc sanctam portam, quæ „ primo claudebatur ligno, nunc verò construi- „ tur, & crucis signo adornatur, Horatius Carac- „ ciolus D. g. Episcopus Venafranus aperuit, & „ clausit A. D. MDLXXVI. sub Gregorio Ponti- „ fice XIII. *Piaculari siquidem anno jam Romæ „ enacto dum in orbem universum Christianum sa- „ cer ejus thesaurus sequenti anno diffunderetur, „ Venafri portæ hujus interposita celebritate exce- „ ptus est.* Lucentius.]

XXXIV. 34. LADISLAUS de Aquino a, Neapolitanus, generis claritudine, ac innocentia vitæ clarus, Venafranus evasit Episcopus die 30. Octobris 1581. quem Paulus V. an. 1617. ex Perusiæ Gubernatore in Sacrum Collegium cooptavit ad titulum S. Mariæ super Minervam. Romæ interiit die 12. Februarii 1621. In Comitiis, quibus Gregorius XV. creatus est, in cubiculo Præfecti Sacrarii Apostolici, corpus ad Minervam funeratum hoc elogio ad tumulum exsculpto.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 4. co 443

D. O. M.

Ladislao S. R. E. Card. excellenti & illustri nobilitate D. Thomæ Aquinatis Domus, magnis virtutibus claro in Comitiis non ad summum terrarum, sed ad cœlestia divino numine & beneficio evocato. Obiit anno Dom. MDCXXI. ætatis suæ LXXV. Joannes Riccius de Piscia Patrono carissimo grati animi ergo monumentum P.

XXXV. 35. OCTAVIUS Ursinus, Romanus, Ladislao subrogatus est die 13 Septembr. 1621. Sedit ann. 11. Translatus est ad Ecclesiam Signinam anno 1632.

XXXVI. 36. Fr. VINCENTIUS Martinellus, Barensis, Ordinis Prædicatorum, ex Episcopo Cupersanensi, ad hanc Venafranam Ecclesiam translatus est ab Urbano VIII. die 12. Kalend. Octobris anno 1632.

A D D I T I O.

(„ Fr. Vincentius Martinellus de Aricia Romanus Bario oriundus ord. Præd. sacræ Theologiæ „ Magister, & Magistri Apostolici Palatii socius, „ Divinique verbi Præco eximius, Cupersanus pri- „ mum evasit Episcopus, ad Venafranam deinde se- „ dem translatus est 12. Kalend. Octobr. 1632. Ver- „ bo docuit, exemplo, piisque operibus oves pavit. „ Proficuam synodum celebravit, quam Romæ ty- „ pis edidit, cujus sanctiones in viridi observan- „ tia perdurare studuerunt successores Episcopi. In- „ consolabile sui desiderium fecit an. 1635. mense „ Augusti die Dedicationis B. Mariæ ad nives fe- „ sto jam devote celebrato sancti Dominici, cujus in- „ tegerrimus fuerat alumnus. Cadaver in Cathe- „ drali sepultum hac Epigrapha decoratur.

D. O. M.

„ Fr. Vincentio Martinello de Aricia
„ Romano Ordin. Prædic. S. T. M. con-
„ cionatori eximio, & cathedratico,
„ jam pridem S. A. P. Magistri socio in-
„ tegerrimo, & hæreticæ pravitatis acen-
„ sori acerrimo, à S. D. N. Urbano VIII.
„ in Cupersanensem Antistitem jure o-
„ ptimo electo, quem post septennium
„ ad Venafranam Ecclesiam transtulit:
„ totius Religionis splendori, Christia-
„ næ virtutis simulachro, mellifluæ elo-
„ quentiæ Patri, & neglectæ pauperta-
„ tis suffragatori munificentissimo, ab o-
„ culis nostris à memoria hominum erepto
„ Nonis sextilis an. Dom. MDCXXXV.
„ ætatis suæ xxxxviii. Petrus Paulus
„ Martinellus hoc humanæ pietatis mo-
„ numentum, fraternique amoris argu-
„ mentum lugens P.

)

XXXVII. „ HYACINTHUS *Cordella, Firmanus J. „ U. D. sacrorum Princeps effectus est die prima „ Octobris 1635. In sustinendo Ecclesiastico decore, „ & Pontificii muneris ornamentis vir aptissimus. „ Plurimo ære disperso palatium Episcopale am- „ pliavit, oliveta mensæ Episcopalis jam fere in- „ culta additis millenis olivarum plantis fertilio- „ ra fecit. Duodecim sanctorum Martyrum ab Ur- „ be delatis sacris pignoribus, ea in Templo SS. „ Annunciatæ decenter collocavit, sacello ad eo- „ rum custodiam substructo. Eo præsule miserabi- „ le contagiosæ luis excidium sensit Venafrum, de- „ perditis mortalium ter mille quingentis. Inte- „ rim ipse secesserat in proximam sancti Vincen- „ tii in Vulturno Abbatiam: summæ quippe exi- „ stimationis Præsul ni indulgens nimium erga do- „ mesticos, familiaresque suos extitisset. Cum ve- „ ro ex pestis depopulatione plebem vacuam, & „ redditus jam fere deperditos conspiceret, & „ ipse senio ingravescens ad patrium solum redi- „ re fategit, translatusque est ad Recanatensem, „ & Lauretanam Ecclesias 15. Decembr. 1666. De „ eo Mandosius in Theatro Archiatrorum summorum „ Pontificum p. 89.*

XXXVIII. „ SEBASTIANUS *Leopardi, Setinus „ Terracinensis diœcesis, Juris Utriusque Doctor, „ & collegiatæ Sanctæ Mariæ suæ Patriæ Archi-*

SURRENTINA METROPOLIS

Cujus suffraganei sunt

Episcopi. (Aquensis ; seu Vicoaquensis.
(Lubrensis , seu Massæ Lubrensis.
(Stabiensis, sive Castelli Maris.

SURRENTUM, olim Picentinorum Metropolis, in amœnissimo Tyrrheni maris littore ad sinum Crateris, inter ostia Sarni fluminis à Campanis separantis, & Atheneum promontorium inter urbes Campaniæ hodie habita; modica quidem, & in colle sita, quam Vicus, & Massa urbeculæ, parvo intervallo dissitæ circunstant; à Neapoli in Austrum XXIV. M. P. abest, à Salerno in Africum ferè totidem, ab Amalphi in occasu vix X. Ab Ulysse conditam asserunt; exordium tamen incertum, tametsi fabuletur Annius in Commentariis à Sara muliere Imperiali sumpsisse principium. Vix quicquam occurrit, quod de Surrento videatur posse narrari, quod Julius Cæsar Capaccius in sua Neapolitana Historia disertissimè non enarraverit. Ab ipso igitur pauca, quæ de hac vetustissima urbe dicturi sumus exscribemus, cum ad satietatem, ac perbelle de ejus origine, situ, antiquitate, religione, illustribus viris, Ecclesiaque suis recenseat in commentariis. Surrentum itaque Straboni, & aliis Sorrentum, Συρρεντὸν Ptolomæo unica *, quasi Surenetum appellari, & Pontanus scripsit, & Sirenum patefecit habitatio, quamobrem lapides in ea regione olim Sirenum dicti, ut hoc habeat voluptuosius hæc civitas, quod cum una tantum è Sirenibus Neapoli Parthenope contigerit, duas Surrentum habuerit, quasi vero efficacius hominum animos allicere potuisset. A Sirenibus sic fuisse dictam docet Papinius.

Est inter notos Sirenum nomine muros
Sanaque Tyrrhenæ templis ornata Minervæ.

Et inter ea loca Surrentinum Pol. collocat. Et Plinius, *Surrentum cum promontorio Minervæ Sire-*

A *num quondam sede*. Sireum Strabo appellat omnem illam oram, quæ à Sarno flumine, ad Minervæ (nunc Campanellæ) promontorium, Stabias, Aquam, Surrentum, Massam, & parvas illas insulas, quæ Salernitanum sinum spectant, amplectitur. Naturæ miraculo factum videtur, ut quæ civitas ad voluptatem, atque animi tranquillitatem condita fuerat, clementissima cœli, & saluberrimi maris aura perfluatur, colles, qui à ventorum meridionalium, & occidentalium impetu regionem tuentur, omni fructuum genere undique uberrimos habeat, inter duos durissimo saxo montes erectos Vicanum, atque Massanum hujusmodi planissima in rupe haud altius è mari elevata, variarum arborum lætissima scena rident, quæ ad quinque millium passuum tractum exornat, est posita, ut rupes levi è saxo, quo Neapolitani concinnandis fenestris utuntur, in frigidissimis antris aquarum scaturigines suppeditet, oculisque se pulcherrimam veluti littoralem murum objiciat. Patet ad Cau-
B rum planities, qua nihil posse amœnius excogitari, qui viderint, facilè existimabunt; perpetuo enim continentur viridario, dumque ejus iter teritur, aut frondium opaco nemore contegimur, aut herbarum florida stramina premimus, aut fructuum suavitate saturamur. Inde Bacchus in craterem liquores fundit, inde tenerrimas vitulas lacte saginatas turrita Cibele, quæ ibi suas collocari sedes à Deorum concilio impetravit, non ad sacrificiorum ritus, sed ad juvandos, & exhilarandos mortales tanta mittit cum liberalitate, ut tunc se divitem præbeat, cum delicatiori cibo laudatissimè homines vescuntur, cum, inquam sapidissimos fructus, quorum tellus redundat excellentia & copia, terra, marique viciniæ summa cum felicitate distribuat, Romana in antiquis aquæductibus magnitudo conspicitur, quando per planitiem, lateritii operis ruinæ vagantur, & faciunt aquæ, ad quarum bonitatem nullæ accedunt, variis cursibus ductus irriguos, quorum perenni-
C tas majori laude regionem reddit celebriorem.

Dum

Dum in occidentali hac planitie Surrentum sedet, curvi, longique littoris sinum veluti Amphitheatrum prospicit; Vesuvii fœdioris ruinas admiratur, Neapolitanorum ferè voces audit, Pausilypana vivaria dinumerat. Puteolana prodigia, & Baianas amœnitates spectat, Misenatibus aquarum Castellis non invidit, & æquoris aibi placidos recessus hujusmodi contemnit, ut cum Papinio in Surrentino Polii dicat,

Mira quies pelagi, ponunt huc laxa furorem
Aequora, & insani spirant clementius Austri.

Atque ita, ut cum Lyeus corollis redimitus littora & antra petit, Nymphæ cochiearum thesauris comas implicitè ex undis ad amores prodeant, & dum suos ibi canistros Pomona connectit, Tethis omnia piscium genera ex algoso gurgite, vel odoris scopulis promit, ut nihil Surrentino solo feracius, aut jucundius qui viderint, judicare possint. Aequor scilicet nitidis aquarum fontibus, placidorum sinuum recessibus, scopulorum viriditate, & feracitate, umbrosis specubus, ex quibus dulcium aquarum guttæ exstillant, aquatilium piscatu celeberrimum. Mare inexpugabilem urbem reddit, ex quo undique negatur accessus. Mœnibus, aggeribusque fortissimis è terra munitur, in quibus tamen ad quingenta numerantur capita, si vero pagos adciveris ad mille centum septuaginta numerabis. Sed quid urbem? pomarium potius dicam, quod undique citrea mala, & medica, floresque semper olet. Suntque & vuluptati & lucro, propterea quod quicquid Surrenti nascitur, non tantùm à Neapolitanis, sed ab omnibus gentibus desideratur. Quid aquæ Surrentinæ? Quid aquarum præclara illa monumenta vigintiseptem Servatorum piscinis, maximum Romanorum opus, maximum urbis decus? Habet Surrentum ex situ, ex rerum copia, ex sua nobilitate splendores, nihil erit absque aquarum admirabilibus piscinis. In ipso ingressu, non arcus, aut porticus hæc Civitas adeuntibus; sed nobilissimarum aquarum castella obiicit, quæ veluti Romæ triumphantis lumina inter alios illustrum rerum radios nitet. Aquæ gelidæ, salubres inter se mutuò perbellè commeantes, perlucidæ, puræ, suaves, omnis penitus qualitatis expertes, tenues dum bibuntur, & coquuntur facillimè, ut ab aliis aquis alienæ magis potatæ, quam gustatæ delectent, & juvent, & sint medicamento bibentibus, nullam jecuri, aut visceribus pondere, aut frigiditate molestiam afferentes. Quapropter non immeritò nobilium cœtus ædilitio munere maxima sulercia eis vacat. Nihil tamen sub cœlo beatum. Pulchritudinis speciem omnem Surrentina civitas amisit, cum Piali Bassanus anno 1558. idibus Junii, die quo Divi Antonii Patavini festum celebratur CXX. longis navibus præfectus, inspectante Neapoli, barbaram sævitiam ostentans, noctu inopinato in urbem impetu facto, civibus partim in captivitatem redactis, partim perterritis & in fugam per vicinos colles conjectis, Surrentum, Massamque vastavit, dirupit, incendit, miserrimamque matronarum, & sacrarum Virginum raptu calamitosissimo effecit. Ad duo millia hominum captiva ducta sunt. Situm hujus urbis ambiunt pagi, Prior, Formura, Cesaranus, Baranicus, Lavaturus, Casuia, Sanctus Anellus, Gangorus, Carottus, Cassanus, Meta, Pons major, Almonus, Sanctus Ligorius, S. Augustinus, Legtimus, Forma, Majanelius, Gomella, Cernena, Trasajellus, Arbor, Mortorus, in quibus præter delicias rusticarum viget fœminarum cultus.

Nihil viciuls Rebuspublicis Surrentina cessit, quæ Colonia quoque a Romanis deducta est, & quæ etiam Municipiorum Magistratus habuit, ut ex antiquis lapidibus, in quibus multa, quæ ad antiquorum monumenta pertinent, elucescunt. Habemus reipublicæ nomine etiam municipium, cum

A tio Gratiano Respublica dicatur, posterioribus enim hisce temporibus alio pacto Respublica Surrentina dicitur, quam quo sub Græcis floruit. Quod clarius declarat *Ordo & Populus*, sub quo statu Helenæ Imperatrici vovent etiam Surrentini, veluti & Neapolitani.

Pissimæ Ac. Venerabili. D. N. Helenæ. Aug.
Matri. D. N. Maximi. Victoris.
Aug. Constantini.
Et. Aviæ. DD. NN. Constantii
Et. Constantis
Ordo. Et. Populus. Surrentinorum.

Atque is lapis in majori Ecclesia Surrentina positus cum Neapolitano conferendus est; hic enim illum declarat, quippe Aviam Constantini, & Constantis eam dicit, qui Cæsares tantum in Neapolitano dicuntur. Patronos quoque Coloniæ leges, & M. Ulpium Pupienum habuere Surrentini. Gla-B diatorum habes spectacula, ludosque Circenses, Quinquennalitatis præterea Magistratum. Sed Reipub. Surrentinæ meminit nuper effossus lapis prope Cathedralem, quem cum aliis Antonius de Pezzo modernus dignissimus Archiepiscopus in atrio Archiepiscopalis Palatii collocavit.

INSTAURATORI ORBIS
TERRARUM PERPETUO
AC PIISSIMO IMPERATORI
D. N. FLAVIO VALERIO
CONSTANTINO.
MAXIMO. PIO
FELICI SEMPER VI-
CTORI S. AUG. RESP.
SURRENTINORUM. D. D.

Alius.

L. ARRUNTIO P. F. L. N.
C MEN. RUFO EISDIO PROCU
JO. VIX. ANN. XXIIII.
HUIC DECURIONES STATU-
AS DUAS ALTERAM EX
PECUNIA PUBLICA ALTE-
RAM EX ÆRE A POPULO
CONLATO IN FORO PO-
NENDAS DECREVERUNT.

Alius etiam ibidem inventus lapis, sic inscriptus.

CAI. FLAVIO
GRATIANO
SEMPER
AUGUSTO.

Plures alias Romanas inscriptiones affert Capaccius, ac de Surrento prosequitur. Suos etiam Surrentina civitas sub Imperatoribus habuit Duces. D Guimarus Salernitanorum Princeps, Nortmannorum ope, capto Surrento, Ducem ejus civitatis Guidonem fratrem constituit. Anno 1071. consecrationi Ecclesiæ Casinensis Sergium Surrentinorum cum Sergio Neapolitanorum Duce interfuisse scribit Anonymus. Robertus quoque Nortmannus Salernitanorum, Amalphitanorum, Surrentinorum, Apuliensium, Calabriensium, atque Siculorum Dux fuit. In Basilii Imperio commemoratur Marinus filius quondam Domini Sergii, dudum Præfecti, & Fortioris civitatis Surrenti, Comitis, & Præsidis Surrentini mentio fit in Actis Sancti Tammarii. Et quidem præter Duces, Comitesque Surrento nobiles cives omni propè memoria maximo ornamento fuerunt, sive belli, sive pacis artes tractantes, quorum memoriam retexuit idem Capaccius; at nil sic Surrentum illustravit, quam paulo post Christianam fundatam salutem, Evangelii lucem, vel ab ipso Petro

Apoſtolorum Principe, vel ab ejus diſcipulis ſuſcepiſſe, totque protuliſſe Sanctos, quos colit. Ibi Renatus, Valerius, Athanaſius, Baculus, Antoninus Abbas, quorum nomine, tutela, miraculis, regio nitet, & beatiſſimi Cives exiſtimantur; ibi die 14. Kalend. Aprilis ſolemnis fit commemoratio Sanctorum, Quarti, Quartilli, Quintillæ, Marci, novemque iterum Sociorum, qui martyrio in hac Civitate coronati ſunt, quorum meminit Martyrologium Romanum, eorumque Eccleſia præterito ſæculo à Carmelitis reſtituta eſt. Cæterum haud abſurdum erit arbitrari, primis illis Chriſtianæ ſalutis ſæculis plures à Romanis Pontificibus Surrento Præfectos, qui Eccleſiam illam deſævientibus Chriſtiani nominis perſecutionibus regerent, & informarent ad ſalutem, quorum nominum uſque ad Renatum, qui vixit anno 425. nulla extat memoria. Poſt Renatum Epiſcoporum ſeries continuata eſt, tametſi nomina aliqua interciderint. Templum Cathedrale titulo SS. Apoſtolorum Philippi & Jacobi vetuſtum fundarunt priſci illi Præſules, quod Joannes XIII. Pont. Max. in Archiepiſcopalem erexit, ut fertur, poſt annum 968. Leopardo ordinato primo Archiepiſcopo, eidem Lubrienſi, Stabienſique adjunctis ſuffraganeis, quibus acceſſit Aquenſis, ſeu Vico Aquenſis. Romano Pontifici immediatè ſubiiciebatur Surrentina Eccleſia, antequam in Metropolim erigeretur. Cathedralis itaque antiquæ ſtructuræ, ſed mirificè exornatæ quinque dignitates ſunt, Archidiaconatus, Primiceriatus, Cantoratus. Decanatus, ac Theſaurariatus. Duodecim in ea ſunt Canonici, cum ſeptem hebdomadariis, alioque minorum generum clero divino cultui deſtinato. Canonici ex vetuſta conſuetudine purpureis Mozzettis, ut vocant, hebdomadarii vero cæruleis utuntur. („ *Inter Canonicos* „ *deſiderantur adhuc Præbendæ Theologalis, & Pœnitentiaria. Capitulum habet curam Animarum,* „ *eamque exercet per dignitatem Decanatus. Domus* „ *pro Archiepiſcopo Eccleſiæ contigua eſt.*) Intra mœnia duo Sanctimonialium Benedictini Ordinis Monaſteria ſpectantur, piæ Ædes pro mulieribus mundi illecebras fugientibus, ac Puellarum Virginũ ſervatorium, novem virorum Cœnobia, quorum habetur præcipuum S. Renati; Monachorum Caſinenſium nobile extra urbis mœnia exædificatum, vetuſtum quidem & privilegiis permultis illuſtre: Sanctæ Euphemiæ Ordinis Minorum Conventualium, S. Franciſci de Obſervantia, S. Mariæ ad Portum Capuccinorum Fratrum, S. Vincentii Ordin. Prædicatorum, Annunciationis S. Auguſtini Congregationis Carbonariæ, S Mariæ de Monte Carmelo, s. Joſeph Diſcalceatorum ejuſdem Ord. & nupera domus S. Antonini Regularium Clericorum Theatinorum, duæ in Diœceſi Abbatiæ Conſiſtoriales S. Petri à Capella, & S. Petri de Maſittonica, Laicorum plures Confraternitates, Hoſpitale, Pietatis Mons ad ſolamen egenorum, & Puerorum Seminarium ad Eccleſiaſticam diſciplinam diſſeminandam. Diœceſis perangusta eſt, ſeptem Parochiis diſtincta regitur, S. Archangeli nempe, Sancti Athanaſii, S. Mariæ de Caſerlano, S. Angeli, S. Mariæ de Mortula, Sanctiſſimæ Trinitatis, & S Mariæ ad Lauram: beneficia perplura ſimplicia parvi tamen valoris. Menſæ Archiepiſcopalis annuus cenſus vix ad mille & centum ſcutata aſcendit; in libris Cancellariæ Apoſtolicæ taxatur floren. 50 Hujus civitatis modo dabimus Præſulum ſeriem ex variis auctoribus, monumentiſque ſatis jejunis erutam, pleniorem daturi, ſi ſuppeditaſſent monumenta, quæ miſerabili ruina à Turcis cremata fuerunt.

1. N. Surrentinus Epiſcopus prædeceſſor S. Renati memoratur in Actis ejuſdem Sancti, nomen tamen non exprimitur. Vixit ante annum 425. aliis 430. aliis 440. Obiit vero circa annum Domini 450.

II. 2. S. RENATUS Cheothedrus, Andegavenſis patria, ejuſdemque civitatis Epiſcopus, ſolitariæ quietis ſtudio Romam, mox Surrentum ſe contulit: ubi vitam diu ab omni non modo labe alienam, ſed ab hominum etiam cœtu ſejunctam, duxit: donec clarius in dies ejus fama ſanctitatis illuceſcente, è latebris, ubi ſe abdiderat, repugnanter extractus in ejus urbis Epiſcopali tunc Sede vacante ſedere coactus eſt. Addunt eum unicum illius ſeceſſus ſocium habuiſſe nomine Valerium, patria Surrentinum, quem ſui inſtituti ſectatorem, morumque egregium imitatorem probè ſtudiis omnibus pietatis excultum, demum poſt obitum dignitatis, ac muneris reliquit hæredem. Electum referunt Surrentinum Epiſcopum circa annum Domini 450. vel 430. ut alii volunt; obdormiſſe verò in Domino poſt paucos annos 3 Nonas Octobris. Locus, quem S. Renatus ſua præſentia cohoneſtavit, jam piorum civium munificentia in Ædem ejuſdem Sancti nomine, ac patrocinio nobilem traductus eſt, cui adjectum eſt ex ſacra Benedicti familia inſigne cœnobium, eamque religioſiſſimè Patres egregiè inſtructam, atque exornatam ſervant. Compertum etiam, exploratumque eſt, & certa Patrum traditione manavit, cum corpore Divi Valerii, quod in hujuſmodi æde religioſè aſſervatur partem quoque corporis S. Renati condi, colique, prona ſcilicet Surrentinorum in ſuos tutelares obſervantia, ac pietate. Anno 1603. in eadem Baſilica inventa ſunt Sanctorum horum Epiſcoporum corpora & authoritate Sacrorum Rituum Congregationis, ſolemni ritu ſub primario Altari condita ſunt hac inſcriptione proloquente.

Alexander Cardinalis Florentinus
Sanctorum Epiſcoporum, Renati, & Valerii Surrentinæ civitatis, ejuſque patronorum corpora, quæ ſub primario altari Baſilicæ veteris collocata fidelium antiqua traditio credidit, atque colit, inventa ſunt ſine nomine ſub eodem Altari, nec alia ab illis exiſtimata Apoſtolica authoritate in novam Eccleſiam tranſlata ſub primario itidem Altari ſunt ſolemni ritu recondita à Monachis hujus Monaſterii Congregationis Caſſinenſis Anno ſalutis MDCIII. die XIIII. Novembris, ex decreto Apoſtolicæ Congregationis Sacrorum Rituum ſub die XXI. Auguſti MDCIIII.

Magna eſt controverſia inter Surrentinos, & Andegavenſes de exiſtentia corporis S. Renati. Surrentini apud ſe ex Actis ejuſdem, ac traditione Patrum, tum ex nupera inventione ſervatum volunt. Andegavenſes in Eccleſia Cathedrali Renati ſe exuvias ſacras venerari dicunt. De loco hæc referunt in monumentis. Produnt (inquiunt Andegavenſes) hiſtoriæ noſtrates, Infantem quendam ante Baptiſmum mortuum, à S. Maurilio Andegavenſi Epiſcopo Beati Martini diſcipulo ad vitam revocatum fuiſſe, eique quaſi bis nato, ea cauſa Renati nomen impoſitum: hunc verò Maurilii diſciplina inſtitutum eidem in Epiſcopatu ſucceſſiſſe quem Epiſcopatum cum per aliquot annos ſanctè, ſapienterque geſſiſſet, limina Apoſtolorum viſitaſſe, indeque Surrentum profectum ibi aliquandiu ſolitariam vitam egiſſe, tandemque ejuſdem civitatis Epiſcopum factum, ibidem feliciter obiiſſe. Addunt monumenta noſtra, Legatos ab Andegavis poſt mortem miſſos ad repetendum corpus Epiſcopi ſui, qui cum à Surrentinis repulſam paſſi fuiſſent, ad ſummum Pontificem confugerunt, cujus juſſu corpus Andegavis redditum fuerit, & ab iis in patriam tranſportatum. Habemus præterea Acta authentica, quibus conſtat idem ſanctum corpus ſæpius ab Epiſcopis noſtris

tranſ-

translatum fuisse, & tandem in Ecclesia Cathedrali positum; sed anno salutis 1562. cum ab Hæreticis Calvinianis in ignem conjectum fuisset, illis defugientibus, reliquias superstites collectas tandem à Carolo Andegavensi Episcopo in capsam inauratam translatas fuisse, ubi in hunc usque diem quiescunt ad Altare S. Renati quod est in capite Ecclesiæ, impositæ. Eæ porrò magna in veneratione habentur, & tum civium, tum advenarum concursu religiosè frequentantur, præcipuè à mulieribus sterilibus. Locus denariis, & votivis imaginibus eorum, qui ejusdem Sancti ope beneficia divina consequuti sunt, undique ornatus est. Hæc Andegavensium pia Renati traditio. Idem ferè habet Andreas de Saussay tom. 2. Gallicani Martyrologii; sed ne verbum quidem de Renati ordinatione in Surrentina Sede. Stupendum addit miraculum, Renatum ex divina promissione à sterili matre genitum, pauloque post defunctum, quem Sanctus Maurilius Episcopus Andegavensis septem annos integros in monumento jacentem, excellentissimo (ut ait Petrus venerabilis Abbas Cluniacensis) miraculo ad vitam suscitavit. Quod etiam in hymno ejus nomini scripto legitur.

Ventre conceptus sterili parentum
Nasceris fletu, lachrymis Renatae
Præsulis, Christo Duce, vivas vada
Surgis ab urna.
Surgit ut cadens rosa rore tacta
Rore ceu surgit foliis apertam
Lilium, surgit velati profusus
Rore Hiacynthus.
Surgis è mortis gremio futurus,
Fulgidum vitæ speculum; futurus
Forma virtutum celebris; futurae
Aetheris astrum.

Diversum tamen à Saussay refert Capaccius de S. Renati à mortuis resurrectione ex Actis ejusdem; *Renatus*, inquit, *Honorato Cheotbedro viro Senatore, & Bononia Pelmaein fœmina natus est Andegavi circa annum Domini 400. post Gratiani necem Imperio ad Theodosium delato. Steriles cum se cognovissent parentes, Maurilium Andegavensem Antistitem sanctitate virum præstantem adeuntes, obtestati sunt, ut precibus Deum exoraret, ut iis procreandi filii tandem aliquando potestas concederetur. Id quod factum est. Adultum deinde Renatum Maurilio Seni commendarunt. Sed gravi morbo correptum ad Maurilium ducentes, cum eum morbo jam liberatum animadvertissent, Renatum appellarunt; quasi verò ex mortuis ad vivos rediisset. Quo nomine autem appellaverint, scriptores non meminere. Antoninus Archiepiscopus Florentinus hunc à mortuis excitatum scribit, & post Maurilium Pontificem in ejus locum à suis civibus esse suffectum.* Hæc ille. Saussayus habet, Renatum Nefrido in Cathedra Andegavensi successisse, & Thalasio eandem sedem commendasse, cum ad limina Apostolorum visitanda iter arripuisset, qui ei successit. S. Maurilius obiit, eodem Saussayo teste anno salutis 436. die 13. Novembris. Claudius vero Robertus in sua Gallia Christiana refert ex Breviario Rothomagensi obitum Renati in annum 410. Nefridus Maurilii successor ordinatur anno 436. qui corpus S. Maurilii transtulit. Huic successit S. Renatus circa annum Domini 450. qui Episcopus Surrentinus evasit paulo post, relicto successore in Andegavensi Ecclesia Thalasio in Concilio Andegavensi ordinato anno 453. Ex qua annorum computatione videtur asserendum, S. Renatum ad Sedem Surrentinam moderandam accessisse circa ann. Dom. 450. non verò ann. 425. vel 430. ut Diptycæ Surrentinæ Ecclesiæ scribunt. De Renato non agit Martyrolog. Romanum. Agitur tamen ejus dies festus solemni ritu apud Surrentinos; ubi vetus officium cum ejusdem Sancti Actis recitatur pervetustis, de quo Ferrarius; vitam ipsius præter relatos authores scripsit David Rhomeus Presbyter Surrentinus, gratis tamen Renatum, quem Surrentini colunt, diversum à Renato Andegavensi facit. Sunt etiam qui scribant Renatum neque unquam fuisse, neque Andegavorum Episcopum esse potuisse, de qua legendus Joannes Launoy Parisiensis, adversus quem extat Apologia Capituli Andegavensis pro Sancto Renato Episcopo suo.

3. S. VALERIUS de Apreda, a Surrentinus, D. Renati in Sancta conversatione discipulus & in Episcopatu successor circa annum Domini 453. ejusdem Sancti templo adjunctam ædem ædificat, cum sanctissimè Surrentinam Ecclesiam per aliquot annos rexisset, evolavit ad cœlos 17. Kal. Febr. & in templo ejus & Renati nomine excitato conditus est, cujus Acta recitantur in Homeliis, quæ extant in Metropolitana m s. die ejusdem festo, quorum initium, *Operante divina misericordia redit & omnibus votis operata solemnitas, &c. Annua revolutione festivitas &c.* De Valerio agit Ferrarius hac die & in Catalogo SS. Italiæ. III.

a De eo Acta SS. Jan. t. 2. p. 40.

4. ROSARIUS Romano Concilio interfuit anno 499. cujus etiam mentio habetur in Diptycis Surrentinæ Ecclesiæ ann. 487. Post hunc aliqui desiderantur Episcopi. IV.

5. JOANNES præerat Surrentinæ Ecclesiæ anno 580. ad quem scribit S. Gregorius de S. Agathæ reliquiis collocandis, ut cum postulaverit ab eo Savinus Abbas Monasterii S. Stephani insulæ Cabis, ut ejus Martyris reliquias ibi collocandas juberet, eò Joannes se conferat, & si nullum corpus ibi constiterit humatum, prædicta sanctuaria solemniter collocet. In Synodo præterea habita ab eodem Pontifice in urbe Romana anno 595. imperantibus Mauritio, Tiberio, & Theodosio, inter alios Episcopos subscribit Joannes Episcopus civitatis Surrentinæ, idemque subscribit privilegio, quod Gregorius Pontifex concedit Gailardo Abbati S. Medardi Monasterii Suessionensis. Tum verò Joannem misisse scribit Justum clericum capitularem, qui Pontifici nunciaret aliquos Monachos Monasterii in Surrentina Diœcesi a proprii Abbatis regula abscedere; quapropter Anthemio Subdiacono mandat, ut Monachos, qui publicè uxores sortiti fuerant, ad sua Monasteria transmittat. Extrema clausisse Joannem referunt anno 598. V.

6. AMANDUS Presbyter Oratorii Severini in Castro Lucullano Neapoli, electus Episcopus Surrentinus ann Christi 599 die 22. Martii ordinatus, de quo idem Gregorius ad Anthemium Subdiaconum b; *Postquam is, qui ad Episcopatum Surrentinæ civitatis electus fuerat, aptus nobis visus non est, Amandum Presbyterum Monasterii S. Severini, quod in Castro Lucullano situm est elegerunt. Et ideo experientiæ tuæ præcipimus, ut eundem Presbyterum excusatione postposita, sub omni ad vos studeat festinatione transmittere, quatenus petentium desideria cum Christi auxilio, si nihil est quod eum impediat, impleantur.* Subdiditque ut simul cum fortunato Neapolitano de ejus vita & actibus diligenter inquirat. Præter Episcopi electionem noto Clementinam Patritiam tunc Neapoli, vel in Castro Lucullano fuisse. Sic enim ait; *Ne autem gloriosa filia nostra Clementina hoc moleste suscipiat, ad eam experientia tua pergat, ut cum ejus voluntate hoc faciat, si autem renitis fortasse voluerit, hunc eum sicut diximus sine mora experientia tua transmittat.* Alicujus fortasse Ducis Neapolitani filia erat, aut affinis, quando maxima ex parte Duces Patritiatus honore insigniebantur, de cujus electione à Surrentinis facta ad eandem scribit. Conqueritur idem Pontifex cum Anthemio, Monachos, quos in Surrentina civitate pro complenda Antonini voluntate transmiserat, pecuniam ab ipso acceptam ad emendas possessiones expendere. Quocirca ipse provideat, ut solidos incautè erogare non debeant. Hujus Episcopi hanc servant Surrentini memoriam in D. Felicis & Baculi. VI.

b Hos Epistolas habes in Decret. cap. ne rebus 2. de Religiosis domibus, & in cap. postquam 1. de electione, & electi potestate.

Hic Requiescit Sacerdos Dei
Amandus Episcopus
Sanctæ Ecclesiæ Surrentinæ,
qui sedit annos
XVII. Dies XXI. depositus
est die XIII. Mensis
Apeil. Ind. V. Impeeante
D. N. Heraclio R.
Aug. anno VII. orate pro
me Sancte Pater.

Annus Amandi obitus incidit in annum Christi 617. quem veluti Sanctum virum venerantur Surrentini. („*Ut ex alia inscriptione in aula Archiepis-* „ *copalis palatii his verbis expressa*. Amandum „ ut Sanctum veneremur.)

VII. 7. S. ATHANASIUS a Surrentinus fuit Episcopus diversus à S. Athanasio Neapolis Episcopo. Hanc sedem sortitus est post Amandum anno salutis 617. de quo non extant acta; *sacra* tamen *anniversaria* celebrantur 6. Kalend. Februarii. In Basilica ejus hæc mentio in quodam lapide.

a De eo acta 6. Jan. t. 2. p. 712.

Anno Dominic. Incaenation.
M.C. LXXIII. tectia die Janii
Ind. VI. ad honorem Dei, &
gloriosæ Genitricis Mariæ, &
Sanctorum Renati, Valerii,
Athanasii, Baculi, & Antoni-
ni, in omni verò anniversario
die Consecrationis huc omnibus
advenientibus pridie. . . . .
criminalibus decennialibus cor-
pus Sancti Athanasii sacro sa-
cris Ost.

De Athanasio loquitur eruditissimus Antonius Carracciolus clericus Regularis in monumentis sacris Neapol. Ecclesiæ ad finem vitæ S Athanasii Episcopi Neapol. & in Scholiis vitæ S. Antonini Surrentinorum Patroni.

VIII. 8. AGAPITUS Surrentinus Episcopus floruit anno 645. Hic Surrentum à Rodoaldi Beneventanorum Ducis rabie, oratione & jejunio illibatum servavit. De qua re, Marius Vipera in Chronologia Episcoporum Beneventanorum. Anno 643. Arechus Dux, qui Ducatum Beneventanum quinquaginta tenuerat annis, obdormivit in Domino, & Ayonus ejus filius ei successit, & Dux III. extitit, qui dum contra Sclavos ex Dalmatia egressos Sipontum obsidentes, fortiter agere conatur, fuit extinctus anno 644. cum anno & mensibus quinque Beneventanorum Ducatum rexisset, & Romoaldus post eum regnavit, & Dux IV. fuit, & Ayonis mortem vindicavit, Sclavosque ex obsidione fugavit, Ducatumque in pace reduxit. Qua tempestate Rodoaldus Dux cum toto suo exercitu Surrentum irruit, & undique obsedit, adeo ut Agapitus Surrenti Episcopus suos Cives spe salutis destitutos ultro sa tradituros esse cognoscens, ita apud illos ad fortiter bellaodum adhortatione, & apud Deum assiduis jejuniis, precibusqua noctu, diuque prævaluit, ut non sine claris miraculorum signis, meritis præcipuorum Episcoporum Renati, & Valerii fretus, civibus salutem, urbique libertatem impetravit. Nam Rodoaldi aurum, argentumque Sanctorum illorum sepulchris extra urbem sitis suppliciter offerentis, voventisque majora, si urbe potiretur, manè experrectus exercitus foris extra templum projecta omnia reperere; unde quidam ex militibus vastandi animo ingressi, illicò à Dæmone abrepti, eousque vexati, donec ante Sanctorum tumulum misare expirarint. His Dux & exercitus commoti, obsidiona soluta, Dei, sanctorumque experti pro ea urbe tutelam, statim se sa Beneventum receperunt. Hæc ex gestis Sanctorum Renati & Valerii: quæ etiam leguntur in m s. Codice Ecclesiæ Surrentinæ in eorundem Sanctorum Encomiis his verbis conceptis.

Operante divina clementia redit communibus votis optata solemnitas, & lux annuæ festivitatis effulsit natalis nobis Sacerdotum, atque Christi Confessorum Renati, & Valerii diem provehens, quem & vestee devotus auditus, atque Sanctorum Dei spirituum circumfulgentium facee invisibiliter conventus adornat. Lætari nos etenim oportet & exultare in Domino Deo nostro fratres: non in ventris distentione sæva, sed proba mentis intentione, qui satiat in bonis desiderium nostrum, omniumque vota pia devotione prospicit, & sereno jugiter confirmat optatu. Cum ego de virtutibus Sanctorum Dei Renati & Valerii paeva de plucibus, quæ per eos Dominus fecit, ad laudem & gloriam nominis sui eecensenda suat; non otiosum advenientibus ad eorum festivitates videatur, expiatas adhibere aures, quatenus iis flagitantibus desuper corpore, ac corde vegeti ad sua valeant propeeare. Tempore, quo omnipotens Deus mortalium est iratus sceleribus, & Longobardorum gens ad vindictam totius Italiæ cuncta vastasset: Vir barbarus typo supeebiæ elatus, ad suam peeniciem cum suo ferali exercitu Rodoaldus eorum Dux una cum aliis ducibus devenit Surrentinam civitatem, ut eam quomodo adire posset, quæsivisset. Et cum diebus ac noctibus nulla vicissim daeetur requies præliandi adversus eam Obsidione circumvallatos, & circumquaque vicini adstantes, ad despeeationem eousque pervenerunt, ut sponte se cives certatim darent. Et cum nullum etiam egeessis humanitatis auxilium dari prece fusa posse prospicerent: prostratus tunc cunctus populus clausus, immo intra urbem lacrymabilitee Deo preces effundebant. Vir interea peædictus, barbarorum, atque tyrannorum Dux, pergens ad tumulos Sanctorum Renati & Valerii hanc devotionem exponens, aurum & argentum eis offeeens: ut si eorum intercessionibus in peædictam Surrentinam urbem valuisset ingredi, plurima, atque meliora illis ornomenta deferret. Quod cum vir, & Sacerdos Domini Agapitus agnovisset (nam eo tempoee ipse præerat urbi) gregem suum verbo, & opeeibus studiosius informans: nec nocte, nec die quiescens, Deo preces suppliciter fundere, Vacans jejuniis, & orationibus, assiduisque lamentis: sacrificium Deo semetipsum immaculatum sæpius offerens, sanctorum confisus meritis, Renati, & Valerii Christi Sacerdotum, & Confessorum, quorum oratu, & adminiculo usque nunc perstitit tuta, ut ab instante efferæ gentis obsidione, & cruentis eorum manibus cum concivibus urbem dignaretur eripere. Credens, quod nihil est eis, quum volunt, impossibile. Nam se sequentibus ita pollicitus est Redemptoe noster dicens: Quodcunque fidentes in nomine meo, petieritis, fiet vobis. Unde & blando eos sermone fectus de Dei pietate alloquitur dicens; pænitentiæ fructibus ira Domini citius in misericordiam convertetur, si pædoribus (idest pedum fætoribus) præteritis derelictis, ejus præceptis puro inhæseritis corde, Quia Deus sub cujus nutu consistunt justorum animæ, non præmiis, neque oblationibus, seu adulationibus suadetur, & in sacrificiis & holocaustis gentium non delectatur; sed cor contritum & humiliatum non spernit: sicut dicit Psalmogeaphus, &; clamaveeunt ad Dominum, cum teibularentur, & de necessitatibus eorum liberovit eos. Et Propheta ait. Humiliemus Domino animas nostras. Et Propheta alius testatur dicens: Convertimini ad me in jejunio & fletu. Cujus hortatus obtemperantes, crebrisque precibus Sanctorum, ac jejuniis insistentes pervigiles: eorum concessum est Confessorum intercessionibus, ut prædicta urbs, quæ jam obsidionibus circumvallata manebat, barbaeorum illæsa evaderet, & ipse confusus nihilominus, cum ea, quæ attulerat, foris ab eorum Ecclesia projecta ab omnibus reperirentur: & ita de prędicta demum uebe abscedeeent. Sic enim divina clementia opeeante, nefandissimum ejus vulgus tremore concussum est, ut cuncti in fugam lapsi verterentur. Intereaunus ex iis, qui ad sarcinas remanseeat cum sociis suis, dixit sociis suis: Audacter in eorum Ec-

clesias

clesias ingredimini, & cuncta inde diripite. At illi cum ingressi fuissent, & cuncta exinde vastare cupientes: illicò à spiritu immundo arrepti terratenus acrius vexabantur: & ultionis divinæ in se sensere vindictam, nisi accedere, quo eis minimè licuit. Denique circa eorum tumulos usquequaque vexati sunt; velut prisca monumenta testantur, ut ipsorum pandatur cruor diffusus, vexatione dæmonum usque in præsentem diem: Et tandiu ibidem à spiritu immundo possessi sunt, donec spiritum exhalarent. Idcircò talia per electos suos Dominus operatur, ut ostenderet quia qui illos contemnunt, eum procul dubio contemnunt, & ideo sunt ignobiles. Ita Saulo contra suos sævienti, de cœlo, inquit, Quid me persequeris? cum non ipsum utique, sed membra ejus insequeretur; &, Qui vos spernit, me spernit. Tunc accepit omnes illorum timor talia contuentes, & nequaquam ultra ausi sunt in eorum domiciliis, ut vastatores accedere. Per idem tempus dum prædictam urbem ipsa gens obsideret, quidam senex, effigiem Sancti præferens Renati, inter eosdem nefandissimos hostes, medium se obtulit, quem sæpius inter se videntes, æstimabant quendam villicum, cum eum cernerent. Tunc moliti sunt capite eum truncare; ipse autem subito ab oculis eorum evanuit, unde dubium non est, quod ipse Sacerdos, atque Confessor Christi Renatus extiterit ad custodiam hujus civitatis: in qua ejus venerabile quiescit corpus. Quem congruit, ut devotè vigiliis & orationibus continuis celebremus: cognoscentes & inconcussè retinentes, quia unusquisque sciat patrocinia à Deo sibi collatea, sicut dicit psalmus; Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam. Ergo fratres oportet nos semper eorum Ecclesiis occurramus, & videamus diabolum victum: & Christi Confessores vincentes, & eorum triumphales intuentes coronas, satagamus temporalibus interesse eorum festivitatibus: gaudenees & exultantes cum hymnis & canticis Domino Deo nostro Jesu Christo: ut mereamur in æterna cum eis, natalis eorum festivitate lætari; ubi regnant cum Domino Deo nostro Jesu Christo, qui est benedictus in sęcula sæculorum. Amen.

Annua nobis revolutione festivitas celebranda est. In qua Sanctorum Renati & Valerii, Sacerdotum Christi, & Confessorum miracula longum est enarrare: quæ toto sunt penè jam orbe latius terrarum diffusa. Eodem namque tempore, quo prædicti latrones barbari oppido depopulati sunt ejusdem Surrentinam urbem, & multos captivorum cepere: contigit quendam Felicem nomine, villicum per capillos detentum trahere ad decollandum, manibusque post terga ligatum. Cumque prædictus Barbarus eum traheret, venerunt ad pontem super vastum rivum stratum, qui usque hodie nuncupatur, velut in prisca, magnus structura in quo arcus ad ejus laudem depictus videtur esse. Prędictus quippè Barbarus ejus caput omni abscindere conamine intendens. Tremefactus villicus, hanc orationem fudit ad Dominum dicens; Deus Sanctorum Renati & Valerii, sine cujus nutu nec folium defluit arboris, aut pluviæ gutta, ut arva madida eccidat, & germinare ea faciat, cujus nutu universus regitur orbis: qui thronos cęlorum contines, & tribus appendis digitis telluris molem: & statuisti in pondere montes, & colles in statera, abyssosque intueris, & tuorum precibus electorum hæc, quibus præesse eos ad munimina statuisti, ab omni secura hoste servasti: & huic sæpe præfatæ Surrentinæ urbi nostræ veridicos Renatum, atque Valerium Sacerdotes, & famulos tuos patronos dedisti: quam multoties à nefandissimæ Longobardorum gentis insidiis visibiliter munitam reddiderunt; Subveni nunc mihi, de hujus atrocis manibus spiculatoris eripe me, eorum meritis & precibus, quos perspicuus virtutum opifices externi accolæ, ab Orbis cognovere finibus. Cujus in necessitate Sancti Confessores non dedignati sunt purissimæ subvenire orationi. Ita ut statim de manu prædicti barbari evaderet, & in profundam rivi illius altitudinem se præcipitaret; dum autem tam eminens esset rivi illius altitudo, in nulla parte læsus est corporis sed sanus, atque incolumis, ut potuit ad prędictam Surrentinam urbem reversus est. Postea verò præfatus Barbarus, qui ejus conatus est auferre animam, credens eum obiisse, ut à plerisque, nempe ejusdem urbis diffamatum est incolis, quod villicus ille sanus, atque incolumis haberetur, non credidit. Sed ut certiorem se ex incredibili auditu redderet, ad præfatam urbem itinere cœpto devenit. Quem diu, multumque quæsitum, eandem ceperit, vidensque eum admiratus est, & sciscitari ab eo cœpit, quomodo adviveret, quem opinatus fuerat, ut tanti rivi profunditas penè omnes exanimes suscepisset. Cui Felix ait, Deus SS. Renati & Valerii, qui me à tua servavit machæra: cujus etiam munimine hæc urbs eorum adjumento à vestris liberata est manibus; ipse mihi præstitit, ut sospes & sine aliqua contritione membrorum à tanta evaderem altitudine. Cui barbarus ait obsecrans, quæso te, perduc me ad Ecclesias, ubi eorum recondita sunt corpora. Cui assentiens, utrique properaverunt, gratias simul agentes Deo, qui quotidie in Sanctis suis mirabilia operari non desinit. Cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Corroborantur ea penitus certè, quæ in Sancto Eloquio dicuntur, Gloriosus Deus in Sanctis suis, mirabilis in majestate, faciens prodigia: excitans perditos ad salutem, & revocans incredulos ad fidem. Et iterum; Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Nam & hoc ab eorum laude minimè protelandum est, quod ego, ita ut tantis decet pręconibus, non queo dignè dicere, sed quamvis balbutiendo, pręsumens feram. Ille qui iratus est, urbem fortiter dimicando invadere, idest, ferus Rodoaldus Dux Longobardorum, & Sanctis Domini Confessoribus, ac si blandiens, aurum, argentumque offerens suaderi, ut gregis sibi commissi ostenderet æmulos & pecunia prodere, quem instanter precibus tegere alternis, & fovere perpetuo non desistunt, & tanto enixiùs sui student gregis insectari hostes, quanto ut immunem eum ab hominibus exhibeant: Non diu lætatus est triumpho, ut speravit: nam intra unius anni spatium eorum intercessionibus, quibus nisus est perferre injuriam, Deo æquius ulciscente, qui dicit; Mihi vindictam, & ego retribuam, vitę tempus cum regno finivit. Ingens est enim Sanctorum gloria, & felix corona beatorum Renati & Valerii Confessorum, Christique sacerdotum, qui talibus meruerunt civibus sociari, & agnum ducem ab omni procul labe alieni, sequentes: cum illo nunc spiritu solummodò permanent: post modicum duplicia possessuri; quia ipse ait; Pater, volo, ut ubi ego sum, & illic fiat mecum. Et Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Et Propheta: In terra sua duplicia possidebunt. Et quid mirum, si patronatum patriæ, eo annuente, assecuti sunt, à quo tantum in cœlis sunt adepti triumphum, ut quibus voluerint, poscentibus suffragia sibi illata divinitus præstent? ipso testante Domino; Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic monti, Transi, & transiet, & nihil impossibile erit vobis. Et Psalmus; Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Et Jesus Sirach. Sapientiam Sanctorum narrent populi, & laudem eorum nunciet Ecclesia. De aliis enim virtutibus, quas per eos Dominus quotidie operatur: nec lingua poterit, nec sermo jufferre. Eorum verò orationibus, multi adversis oppressi languoribus quotidie salvantur: eorum intercessionibus cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, tristes lætificantur, infirmi salvantur, & multi vexati à spiritibus immundis quotidie curantur. Sunt enim veri amici Dei, qui totis viribus nisi sunt ejus præceptis hærere quantocyus. Ut ipse ait; Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis, & perpessi, & plagas, vincula, & carceres, & in ejus nomine cum suis dilectoribus devicerunt mundum: & aereas summo cum nisu debellarunt potestates, scientes non esse adversus carnem, & sanguinem luctamen: sed adversus spiritualia nequitiæ, quę sunt in cęlestibus. His autem evictis. Corde mundo exultant in Domino: cujus promissa assecuti sunt, ut eum intuerentur, & ejus præmiis perenniter fruerentur; Deus enim noster simplicibus adhæret, & petentes se non deserit, ut gaudium eo-

rum in eo plenum sit. Quia ergo anniversaria temporum eorum nobis natalitia cumulata proveniunt, lætemur in eorum festivitate, ut sicut in cœlis triumphatores exultant, ita & nos in terris positi, de eorum beneficiis gratulemur. Caedentes nos eorum orationibus ab hostium insidiis atque cunctorum, imminentibusque periculis, & contagiis liberari. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Deo Patre & Spiritu S. vivit & regnat in sæcula sæcul. Amen.

IX. 9. S. BACULUS Brancaccius *a*, Neapolitanus patria, scientia rerum divinarum, ac vitæ sanctitate illustris, Sedem Surrentinam excepit, defuncto Episcopo, nullo quidem certo annorum calculo, vixisse tamen creditur circa annum salutis 660. Fama est, & constans à Patribus derivata traditio, Baculum ex generosa, vetustaq; Brancaccia gente natum esse, quæ inter reliquos Regni proceres generis claritate, ac nobilitate conspicua est. Addunt virtute, & singulari vitæ sanctimonia tanta potuisse Baculum apud Deum gratia, ut ejus meritis, ac virtute plurima patrata fuerint miracula. Itaque prædecessoribus suis non impar, postquam Surrentinam Ecclesiam aliquot administrasset annos ad Cœlum evolavit 4 Kal. Septembris. Patronus, ac Divus Tutelaris acclamatus, ut testantur, quæ in pervetusto officio die ejus festo leguntur.

a De eo Acta SS. Jun. t. 2. p. 930.

Gloria Sanctorum cum sit Deus ipse Deorum,
Hunc decet hac hora nostra prius ire per ora.
Parthenope natus BACULUS fuit iste beatus;
Hic meruit latum Surrenti Episcopatum,
Perque pios mores sacros conscendit honores.
Vir Domino gratus cunctis sine labe reatus.
Jure patronatus nostros depelle reatus,
Pelle malos mores, miseros averte furores,
Ut solito more festum celebremus honore,
Mœnia Surrenti virtute tuere potenti.
Debilibus palma sis, fontibus arcus & arma,
Tempore præcinctus, foris ut vincamus & intus;
Pacis ad accessum tutum concede recessum.
Cum nuribus matres, cum natis respice patres,
Sis pius & multis viventibus, atque sepultis.

Sepelierunt Baculum primo loco in urbis muro, deinde in medium urbem transtulerunt in Aedem Divo Felici Nolano dicatam, quæ Idolorum templum fuerat, & Sagarum domicilium. Addunt præterea Romærus de SS. Surrentinis, & Ferrarius ex Capaccio miraculum, quod Sergio presbytero, contigit qui postea Stabiensium Episcopus fuit, is cum Aram S. Baculi quatuor columnis testudinem illius fulcientibus ornasset, tantus, tamque suavis odor ex illius corpore afflabat, ut etiam extra Ecclesiam diffusus sentiretur. Cum autem Sergius columnam humero sustinere conaretur, statim dimidia corporis parte debilitatus, viribusq; destitutus est, donec prostratus in terram, veniam ob irreverentiam, & opem à S. Episcopo petens, pristinæ sanitati restituatur. Sancti Baculi Acta ita in m. s. codice Ecclesiæ Surrentinæ leguntur.

Beatissimus igitur Baculus Neapolitanæ urbis civis fuit, hic & nobili genere, & nobilis extitit sanctitate: Sed generis prosapiam nobilitas superavit A *sanctæ conversationis, quantumq; à spiritalibus mundana vincuntur commercia, tantum sui generis dignitatem transcendit sanctitas propriæ actionis. Hic namq; suorum parentum filius, inde multorum jam spiritualium pater extitit filiorum. Sed & illi quidem carnaliter edidere filiũ, quandoq; moriturum; iste verò spiritualiter genuit filios in æternum victuros. Sic utique terrenis cœlestia, carnalibus spiritualia, humanis præponantur divina. Sanctus ergo iste sic nobilitatem suam piis adornavit operibus, sic fama sanctitatis ejus longe, lateq; excrevit: ut à vicinarum urbium populis jam Christi famulus haberetur, & in sanctis studiis crederetur esse perfectus, quoniam supra montem civitas abscondi non potest, & in domo posita Dei lucerna caritatis, sua, lumina præferebat.*

Sub idem tempus Surrentinorum Ecclesia, proprio destituta pastore, hunc servum Domini Baculum Episcopatus apice sublimare decrevit. Nec mora, communi voto, pari desiderio vir Domini expetitur & trahitur, & Surrentinæ Ecclesiæ Cathedra sublimatur. B *His itaque citè expletis, cœpit vir Domini & pastoralis curæ officio incumbere, & prioris vitæ non relinquere puritatem. Mandatorum Domini viam ostendens populo, à mandatis Domini nullatenus oberrabat, humilitate humilis, castus prædicabat irreprehensibiliter castitatem. Innocens innocentia virtutem plenus virtutibus commissum sibi populum edocebat. Sanctus hic illud erat, quod quemlibet esse volebat: verè quidem Salvatoris discipulus factus, prius quidem ipse facere: postmodum vero noverat etiam edocere, ut virtute sancti operis, victus convalesceret sanctæ conversationis. In vinea enim Domini die & nocte desudans, fructum boni operis, & sui lucra talenti reportabat ad ipsum. Talis profectò sanctissimi Antistitis fuit vita, tanta utiq; & doctrina, cunctis miraculis & signis omnibus præferenda. In hac totis visceribus spe laboravit cœlestium præmiorum. In hac se per prospera & adversa, per læta & tristia longo exercuit tempore. In hac quoque diem clausit extremum, præmia suorum recepturus laborum. Per* C *Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in sæcula sæcul. Amen.*

Postquam Beatissimi Baculi sanctissima anima relicto corpore migravit ad cœlos: Surrentini cives ejus sanctissimum corpus in ipso civitatis muro pro ejusdem civitatis custodia venerabiliter facto oraculo sepelierunt. Multis autem evolutis temporibus in sinum, atq; medium præfata urbis recogente necessitate, venerabile corpus ejus transtulerunt. Erat namque in jam dictæ civitatis medio templum idolis consecratum: in quo prophanus horror gentilium, multas posuerat effigies simulachrorum; hic tanta delusio dæmonum, tantus contrariæ potestatis fiebat concursus, ut nulli impunè facilis pateret accessus; hunc enim suis phantasmatibus corpore: illum debilitabant mente: & huic repentinum incutiebant terrorem: illi mortis discrimina intentabant. Deniq; ipsum quoque principem civitatis juxta præfatum templum, propè solis occasum equitantem in specie ludentium mulierũ dæmonum copiosa turba circundedit: illis eum unguibus & morsibus parantibus dilaniare: totumq; sibi certatim convellere. Uni illarũ, quo erat accinctus gladio D *brachium amputans, concito equo tremebũdus evasit. Res miranda, & nisi qui viderant, fidem facerent, non credenda, Nam idoli brachium die postera quasi ferro abscissum, in terra invenerunt. Inventum cum cæteris simulachris sustulerunt, & sublata in mare proximum projecerunt, in quo eam, quam in terris adhuc videntur exercere sævitiam: & eum, quam nequeunt super terram, sub ipsis aquis adhuc intentare creduntur malitiam. Nam ipsum mare Surren. portus: quod ante illud tempus omni fuerat tempestate immune, nullis æstuabat procellis: postmodum, ut cætera maria & procellis, & pelagi tumultibus mansit obnoxium.*

Hoc autem quis ignoret, hujus sancti meritum idola comminuisse, in mare projecisse, templum, quod sui corporis pignore mox visitaturus erat, mundasse? Quisquis enim hoc denegat, nec rerum ordinem, nec temporis respicit qualitatem. Tot

namque, tantique cives machinationibus delusi, hujus almi Præsulis auxilium contra tentamenta dæmonum implorare & ut jam dictum est, salubri repertæ consilio, sancti corporis reliquias, solo excepto brachio, in prædicto loco posuerunt, ejusdem civitatis adhibito Præsule: atq; ipse templo in honore S. Felicis Nolanæ urbis Episcopi consecrato. Quo facto cunctis sublatis terroribus inimici, Surrentini populi optata pace potiti sunt. O grande viri meritum, ô amplissimum beneficium sanctissimi patronatus. O invictum totius patriæ & inexpugnabile munimen, intus & extra incursus hostium superator. Foris homines, intus homines prosternuntur: terrenam, spiritualemque pariter diripientes substantiam, armis cœlestibus excluduntur. Sine vulnere vincuntur, mille & decem millibus à dextris cadentibus, & sinistris, fidelissimo Dei populo non appropinquatur. Omnipotenti ergo agamus gratias omnium liberatori, protectori, atque defensori, ejusque famulos dignis veneremur obsequiis. Vitam pariter imitemur, & mores, ut cujus opem in terris cognovimus, in cęlis ejus patrociniis perfruamur.

Post prædicti templi consecrationem, tempore nonnullo emenso, ejusdem custos templi Sergius nomine, ciborium quatuor columnis innixum supra altare fieri cura diligenti præcepit. Dumque supra sacri corporis tumulum unam ex quatuor cæteris longiorem columnam in terram deponere voluisset: Facta fovea, atque tellure ejecta, tanta odoris suavitas processit è tumulo, ut omnium hominum nares, & universum ecpleret ambitum urbis. Dic ergo quæso, quæ rosæ? quæ lilia? quæ aromata his queant odoribus coæquari? Recedunt violæ, thura refugiunt, & omnis veris gloria delitescit. Istæ profecto sunt paradisi deliciæ, angelicæ fragrantiæ, cœlestia odoramenta. Ecce fratres, quantum sit in cęlis homo, in terris dignatur ostendere Deus, & quanta gloria apud Deum spiritus hominis perfruatur, ante homines hominis corpus solet ostendere, vel extinctum. Et quia iste Sanctus nimis omnium caruit fętore vitiorum, mortuus unguentis est angelicis delibutus. Quocirca & nos repellamus à nobis nunc omnium inquinamenta facinorum, ut in æternum cum eo cœlestis gloriæ odorem speremus.

Superiori contiguum aliud annectimus miraculum, ut quod continuo gestum est, continuò fidelium auribus intimemus. Dum eam, de qua superius diximus, columnam, idem Custos Sergius in partem sacri tumuli inconsultè supposito humero, & sine debita ipsi loco reverentia vellet impellere, suæ temeritatis non indebitam pœnam incurrit, cęlestique animadversione percussus, totoque fortiter latere afflictus, venis omni sanguine destitutis, emarcuit. Cumque alteram sui partem vivam, & alteram videret præmortuam, atque percussa membra à percussione columnæ ferre minimè posset, ante sacras reliquias lachrymis obortis præcubuit. Nec ante ab oratione surrexit, quàm se sibi redditam cerneret sanitatem: superna cessante protinus ultione; unde postea, & sancti loci reverentiam, & melioris vitæ amplexus est puritatem: in tantum videlicet, ut bonæ vitæ excrescente religione, Stabiensem Ecclesiam factus Episcopus gubernaret. Hoc autem ad laudem, & gloriam nominis sui ipse Deus est dignatus. ut de tanti Patris merito nemo dubius remaneret. Addamus igitur & aliud beati viri miraculum, ut quàm sit Sanctus iste egregius, hominibus innotescat: nec pluribus verbis, quam opus sit: quoniam ad alta festinamus. Barbaris Gajetanos, Neapolitanos, atque Surrentinos fines depopulantibus, & cæde, incendioque cuncta vastantibus, vir Domini Baculus cum Antonino, Renato, Athanasio, & Valerio custodibus apparuit, eosq; subito percussos timore, à finibus repulit Italiæ: decem illorum navibus cum omni populo amissis. Sic itaque in foveam, quam paraverant, prolapsi sunt. Et in caput iniquorum propria est reversa malitia, Christianisq; populis ad prælium divinitus excitatis, & Sanctorum prædictorum protectis precibus, cuncta illa Barbarorum pestis, ut præfati sumus, interiit. Precemur igitur individuam Trinitatem, ut tantorum meritis patronorum, nobis nostrorum criminum veniam largiantur. Quod nobis concedat Deus, cui sit honor & laus per infinita sæcula sæculorum, Amen.

In Festo Sancti Baculi Surrentinæ Civitatis Episcopi, in utriusque Vesperis.

Hymnus.

Pontifex Cęli, superum Sacerdos
Christe, divini gregis Agne sacrum
Manna pro mundo crucis igne nostra
Victima sume.
Sume, quæ supplex tibi vota noster
Pontifex offert Patris ante vultum
Defert, ac ejus prece nos salute
Perpete dona.
Dona Surrenti populo superna
Confer, ò Evæ decus, ò Adami
Vita, frumentum cumula, falernum
Auge & olivum.
Si tibi quondam placuere vota
Præsulis nostri, placeant per illum
Nostra, quæ flexis genibus quotannis
Vota dicamus.
Hujus è vita colimus necessum
Qua decet pompa celebri: beatum
Hujus ascensum per inane dulci
Promimus hymno.
Atrium Regis superum trophea
Cum triumphali subiit virenti
Baculus lauro, redimitus, astra
Victor adivit.
Sint Deo grates triplici perennes;
Laus Patri, Nato bonitas, utrumque
Qui pari nectit serie suprema
Lux sit amori, Amen.

AD NOCTURNUM:

Hymnus.

Si nocte sacra Bacculi
Confessor alme cęlites
Te voce laudant consona
Dum luce clares annua:
Quo tu refulges lumine
Obscura cordis nubila
Umbrasque mentis horridas
Dispelle Præsul candide.
Carbone nigro nigrius
Cor languet atro crimine,
Scelesta mens nigredine
Picis nigrescit tetrine.
Tu clara vincis sidera
Qui claros inter Angelos
Nitescis, ut carbunculus
Diffulget inter gemmulas.
Tu cæca nostra lumina
Illuminato Baccule
Mi Pastor Illustrissime
Tuæ nitore gloriæ.
Ut talpa terram quærimus
Umbras amando ut noctua,
Tu nos beate Pontifex
In astra claros erige.
Sit Trinitati gloria,
Patris Potestas, Filio
Laus: utriusque Flamini
In unitate gratia.

AD LAUDES.

Hymnus.

Bacculi laudes celebrat decora
Laude Surrenti populus : Sabæa
Thura succensis facibus per aras
Clerus oburrt.
Magnus in terris, super astra major
Pontifex noster meritis, ut Album
Lilium candet, veluti coruscus,
Lucifer ardet.
Nostra stellanti licet ore vota
Cælitum Regi, miseris ab alta
Mox polo nobis geminata regis
Dona rependat.
Qua fuit summa bonitate clarus
Clara nos vitæ rudimenta sanctæ
Edocens olim, redolente Divum
Nectare pavit.
Luce, qua fulget radiante Pastor
Angelos inter rutilos vagantem
Hunc gregem ducat per amœna regni
Prata superni.
Bella debellet fera : peste pulsa
Impetret pacem, domita furentum
Bile Turcarum, geminent Falerni
Vina & olivum.
Laus Patri summo sit, ubique grata;
Sit decus Nato : Tibi sint perennes
O pie, ô dulcis Paraclete grates
Nunc & in ævum. Amen.

X. 10. JAQUINTUS Surrentinus Episcopus in Concilio VI. Constantinopolitano sub Agathone Papa celebrato anno 680. ita subscriptus reperitur, *Hiaquintus Episcopus Surrentinus Provinciæ Campaniæ*. Hujus meminit lapis vetulius positus in Ecclesia Sancti Renati, forte ibi sepulti, nomen leges Jaquintii, ibidem in acrostichis JAVHNTUS.

Jaquintus à Deo sanctificatus, in Episcopali honore.
Consecratus, in numero Apostolorum venit sociatus
Plerumque sacrificando ad laudem . . . . .
Amator fuit supernæ legis, divina servando præcepta,
Super benignitate dilexit charitatem ; prædicta
Charitate . . . .
Hic arduam adeptus Antistitis nomine fulgebat
Quem suis CHRISTUS pastorem ovibus dederat
Vt in gregie illius Senatus ingrede . . . . .
Hic namque vultu noscitur fuisse mirifico animo,
Dulciori verbo, mellifluo amore, promptus voluntate
Honestus in charitate . . . .
Neque supernæ virtutis excelso obsequtmur auxilio,
Vt qui æternus pastor pastorem hujus sepulchri
Repositi Sanctorum suorum . . . . .
Tantam in eo Sanctissimo Viro Salvator largitus
Est gratiam, ut fovendo pauperes, diligendo suarum
Ovium animas, jam inquit CHRISTO suo præsentari,
Vivus vitæ noscitur fuisse prospicuus, in judicio mitis,
In viduis, pupillisque amator, in peregrinis misericors
Et consolator. . . . . . .
Sanctitate connexus perenni vitæ præmia promeruit
Esse professus, ibique Sanctorum merita amplexus
Ad astra perrexit illæsus.

Relegens capita versuum nomen reperies, cujus nomen CHRISTO protegente in perenni gratia hæreditatem promerente adhærentem, obsecro vos homines, legentesque quod providentes ut vas tanti Sanctissimi viri sepulchri nemo audeat violare, nec pedibus calcare, per ipsum obtestor qui venturus est sæculum per ignem judicare.

Qui in Surrentina Sede post Jaquintum præfuerint, ferè per annos ducentos, non habetur: etenim invadentibus Turcis Surrentinam civitatem, ab ipsis etiam fuerunt monumenta contrita, penitusque deleta magna Surrentinæ Ecclesiæ jactura, & venerandæ antiquitatis lacrymabili detrimento.

XI. 11. PHILIPPUS, quem volunt fuisse Surrentinum Episcopum eo tempore, quo S. Antoninus Abbas Surrentum venit. Obiit Sanctus Antoninus anno 830. ut placet Caracciolo.

XII. 12. STEPHANUS, Sergii Neapolis Ducis & Consulis filius, germanus frater Sancti Athanasii Episcopi Neapolitani, Surrentinus fuit Episcopus anno 870. ut in vita ejusdem Divi habetur. Acta ejusdem ignorantur, præter hæc pauca, Incertum quo anno mortalitatem expleverit; sed & successores ejus per integrum ferè sæculum ignorantur.

XIII. 1. LEOPARDUM volunt diptycæ hujus Ecclesię primum fuisse Archiepiscopum Surrentinum, sed longe aberrant, cum ad eam dignitatem fuisse evectum narrent à Joanne IX. cum verisimile sit sub Joanne XIII. Pontifice post annum salutis 968. hoc decus Ecclesiæ Surrentinæ accessisse. Tametsi non desint qui scribant ante millesimum Surrentinum Archiepiscopatum haud fuisse institutum. Vtcunque sit, constat Capuanam Ecclesiam primam omnium in Campania, totoque Regno, teste Baronio, in Metropolim erectam extitisse. Cæterum cum nec vetustæ scripturæ, nec certa monumenta sint, quæ lucem suppeditent, in vanum laborare videntur qui divinare contendunt; mihi verò cum Baronii sententia arrideat, cæteris nec abnuo, nec astruo.

XIV. 2. SERGIUS hujus Sedis secundus Archiepiscopus sedit circa annum Domini millesimum, paulò post, ut ferunt, ad Neapolitanam Ecclesiam translatus. Post hunc reponunt diptycæ quendam Philippum Hispanum, quem volunt sedisse eo tempore, quo S. Antoninus Abbas Surrentum venit, sed meo quidem judicio hallucinantur, cum S. Antoninus Surrenti obierit circa annum Dom. 830. ut Caracciolo placet, longo quidem tempore antequam Ecclesia Surrentina Archiepiscopali dignitate donata sit. Philippus verò quisquis ille fuerit, inter Episcopos annumeravimus.

XV. 3. N. cujus nomen ignoratur.

XVI. 4. JACOBUS recensetur Surrentinus Archiepiscopus. Acta ignoramus.

XVII. 5. JOANNES Archiepiscopus Surrentinus anno 1059. subscripsit Concilio Romano sub Nicolao II. Papa. Interfuit consecrationi Ecclesiæ Casinensis anno 1071. apud Anonymum Casinensem.

XVIII 6. BARBATUS eandem Surrentinam Ecclesiam regebat anno 1110. quo Gregorium Presbyterum in Stabiensem ordinavit Episcopum, eundemque misit ad Paschalem II. pro confirmatione obtinenda. *Barbatus Dei gratia Archiepiscopus Sedis Sanctæ Surrentinæ Ecclesiæ omnibus fidelibus orthodoxis Clero, ordini & plebi existenti Ecclesiæ Stabianæ, per Apostolicam institutionem Archiepiscopatui nostro subjectis, dilectis filiis salutem in Domino. Probabilibus vestris desideriis nihil attulimus tarditati, etiam confratrem nostrum scilicet Gregorium Presbyterum vobis ordinavimus Episcopum, eiq; dedimus in mandatis, ne unquam ordinationem præ-*

sumat facere illicitam, nec bigamum, aut qui virginem non est sortitus uxorem, neque illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut expotentem, vel Curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium ad sacrum ordinem permittat ascendere, &c. Idem Barbatus concessit Ecclesiam S. Angeli eidem Gregorio, & Sergio Stabiensibus Episcopis.

XIX 7. VRSUS Surrentinus Archiepiscopus, quod antecessor Barbatus Stabiensi Episcopo donaverat, ipse etiam Joanni Episcopo asseruit anno 1142. qua donatione Vrsi memoria ad posteros perennavit.

XX 8. ALFERIUS Surrenti nobili genere natus, ex Archidiacono electus est Surrentinus Archiepiscopus Cœlestini III. Papæ temporibus. Consecravit Ecclesiam S. Mariæ de Auro ad metam Surrenti pagum anno 1206. quo ab Innocentio III. privilegium obtinuit pro se, suisque successoribus, obedientiæ ac reverentiæ statutis temporibus præstandæ ab Episcopis Suffraganeis, Ecclesiasticis, sæcularibusque totius Surrentinæ provinciæ, quod hactenus observatur. Hujusce privilegii exemplar cum aliis periit in direptione a Turcis Surrenti illata. Alferii machinatione, ac potentia Surrentina Civitas à Regia Federici II. authoritate recessit, & Othoni IV. Imp. juravit, ob quam rem, tum etiam simonia expetitus apud Innocentium III. à Matthæo Archidiacono accusatus anno 1213. ad excusationem accessit, sed cum ab adversario premeretur, ad Simeonem fratris sui germanum virum præpotentem confugit, is per metum adversarii cum testes deterruisset, delata ad Innocentium violentia, præcepit per suas literas Archiepiscopo Neapolitano, ut Alferium ab officio Pontificali suspenderet. Epistola hæc extat in reg. Vat. num. 149. an. Pont. 16. ejusdem Innocentii sequenti tenoris.

Neapolitano Archiepiscopo.

Constitutis in nostra præsentia Venerabili fratre nostro Alferio Archiepiscopo, & dilecto filio Matthæo Canonico Surrentino dum idem M. accusationis concepto libello eundem Archiepiscopum deferret de crimine simoniæ, asserens nihilominus eum crimini læsæ majestatis obnoxium, eo quod, ut dicebat, eodem Archiepiscopo machinante Surrentin. Civitas à regia fidelitate recessit, & reprobo juravit Othoni, ac ipsum Archiepiscopum excommunicatum celebrasse divina, cum post talem machinationem, per quam machinatores hujusmodi latam à Sede Apostolica excommunicationis sententiam incurrerunt, divina præsumpserit celebrare. Archiepiscopus antequam describendi libellum fieri sibi copiam postularet, in personam accusatoris, quod esset inimicus, & conspirator excepit; allegans interdicendum ei aditum accusandi; cum secundum instituta canonica inimici, & conspiratores in nullius debeant accusationem admitti. Ad quod pars adversa respondit, quod cum tanta sit labes simoniacæ pravitatis, ut servi adversus dominos, & criminosi quilibet admittantur, & in prodendo crimine læsæ majestatis socius etiam initæ factionis, non solum auditur, quinimò præmio & honore donatur, super præmissis exceptiones hujusmodi accusationem elidere non valebant; præsertim; cum publicæ utilitatis intersit, ne crimina remaneant impunita. Fuit autem ad hæc ex adverso responsum quod cum in decreto Anacleti Papæ caveatur expressè, accusatorem esse non posse, qui ante hesternum diem, aut nudius tertius inimici fuerant, ne irati nocere cupiant, vel læsi ulcisci, & inoffensus accusatorum quæratur affectus, & non suspectus. Ac Constitutio Calixti Papæ generaliter interdicat conspirationem in alicujus accusationem admitti, nec in aliquo Canone sit expressum, quod inimicus, ac conspirator in exceptis criminibus audiatur, ne quod SS. Patrum documento sanctum non est, superstitiosis adinventionibus attentetur: circa præmissa prohibitioni standum est generali, præsertim secundum æquitatem canonicam, quæ viam non debet malignitatibus aperire. Inter hæc autem de causis inimicitiarum, & conspirationis Archiepiscopus interrogatus resp. quod memoratus M. ipsi Archiepiscopo, & cum in Archidiaconum, & cum in Archiepiscopum fuit assumptus, se opposuit adversarium manifestum. Præterea cum quidam Neapolitanus fuisset in mortem fratris Archiepiscopi machinatus, & per amicos ipsius ejiceretur de propria civitate, quidam magnates, quos dictus Neapolitanus consanguinitatis linea contingebat, ejectionem illius ad injuriam reputantes, eundem induxere Matthæum, ut cum quibusdam aliis, in damnationem ipsius Archiepiscopi conjuraret. Porrò priorem causam non duximus admittendam, maximè cum reconciliatio fuerit subsecuta, prout ex narratione ipsius Archiepisc. notabatur. Super alia verò, quam inficiabatur M. fuit pro ipsius parte propositum, quod non est interdicta subjectis omnis conjuratio in Prælatum, quia cum secundum decretum Gelasii Papæ quisquam Clericorum confidere non debeat offensæ Apostolicæ se immunem, si in iis quæ ad sequenda salubriter Apostolica deprompsit auctoritas, Episcopum viderit excedentem, & non protinus ad aures Romani Pontificis deferre curaverit, in pestilentem Prælatum non immeritò possunt conjurare subjecti, exemplo quadraginta Episcoporum Illyricæ ac Græciæ, qui per promissionem in scriptis factum convenientes in unum, à Timotheo, qui per metum Imperatoris Anastasii, fuerat in Constantinopolitanum assumptus Episcopum, discesserunt. Verùm asserente Archiepiscopo ex fomite malignitatis in eum conjurasse Matthæum, & hoc se legitimè probaturum, ad ultimum, consentientibus partibus, sic duximus providendum, ut Archiepiscopus porrectum libellum recipiens super objectis criminibus responderet, reservata sibi facultate probandi, quod idem M. ex malignitate conjuravit in ipsum; libelli verò conceptio talis erat. In nomine Domini. Amen. Anno Domini M CC. XIII. Pontificatus Domini Innocentii III. Summi Pontificis anno 16. mense Octobr. 7. Idus ejusdem. Apud vos Domine Innocenti Dei gratia Summe Pontifex, Ego Matthæus Canonicus Surrentinus defero Dominum Alferium Surrentinum Archiepiscopum lege Canon. reum de Simonia, quia dico ipsum promisisse Archidiaconatum Surrent. Joanni Cicolocn olim Canonico Surrentino, ut consentiret electioni suæ in Civitate Surrenti, in Camera juxta triclinium Episcopii, tempore Domini Cœlestini III. Summi Pontificis mense Januarii. Item defero eum reum de crimine læsæ majestatis; quia Civitas Surrentina recedendo à fidelitate regia, juravit Othoni ipso hoc procurante, tempore Domini Innocentii Tertii Summi Pontificis in civitate Surrenti in Palatio suo, mense Maii. Et defero eum multoties postea celebrasse divina in Eccl. Surrentina, cum per sententiam vestram credam eum ob hoc excommunicationis vinculum incurrisse. Ego dictus M. profiteor, me hunc libellum inscriptionis dedisse. Oblato eandem libello, pars Archiepiscopi allegavit, quod erat minus legitimè in quadam sui parte conceptus eo quod non continebatur in ipso, quo anno fuerint crimina objecta commissa. Cum enim libelli conceptio continere debeat mensem, & consules, sub quibus crimen dicitur fuisse commissum, & antiquitus consules constituerentur annales, videtur quod admissi criminis annus exprimi debeat in libello. Frustra etiam mensis juberetur apponi, si anni, cujus est mensis, non habetur aliqua certitudo. Ad quod pars accusatoris respondit quod in forma concipiendi libellum, de anno non invenitur expressum: sicut nec dies, ita nec annus admissi criminis debet apponi, ne subornationi testium occasio præbeatur. Nec propter hoc, quod in foro Civili debent exprimi Consules, licet Consules essent antiquitus annui, sequitur, quod certus annus sit exprimendus, cum iidem Consules diversis vicibus, & pluribus annis gerere potuissent officium Consulatus; undè per expressionem nominis ejus de certo anno constare non posset. Et cum in denominatione mensis non constet, cujus anni mensis existat, non ita per expressionem mensis, sicut & anni ad suboenandum testes occasio posset

assumi.

assumi. His autem & aliis hinc inde propositis, cum ad ultimum accusator expresserit, Archiepiscopum eo anno commisisse Simoniæ crimen objectum, quo fuit Archiepiscopatum adeptus, promittendo Archidiaconatum Ecclesiæ Surrentin. I. Ciroleon quondam Canonico Surrentino, si consentiret in ipsum, ac de tempore, quo prædicta Civitas juravit Othonis, satis manifestè constaret, ad contestationem litis, inficiante Archiepiscopo crimina sibi opposita, est processum; confessus est tamen, quod postquam Civitas juravit Othoni, multoties celebravit. Productis autem ex parte Archiepiscopi quibusdam testibus ad probandum exceptionem objectam, cum hujusmodi protestatione M. scilicet quod post publicationem, depositionem illorum, si vellet, posset obiicere in personas, quia illis Archiepiscopus contentus esse nolebat, depositiones ipsorum minimè publicantes, receptionem testium, tam super principali, quam super exceptione prædicta de consensu partium fraternitati tuæ duximus committendam: per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus testes, quos utraque pars duxerit producendos, diligenter examines, & eorum dicta fideliter conscripta ad nos sub tuo conclusa sigillo transmittas, præfigens partibus terminum competentem, quo nostro se conspectui repræsentent. Cæterum, quoniam à principio protestatus est præfatus M. nobilem virum de Surrent. germanum Archiepiscopi memorati, & quosdam alios ipsius Archiepiscopi consanguineos, multa impedimenta per suam potentiam præstitisse, quò minus probationis copiam in nostra præsentia secum habuerit, cum quosdam induxerit ad jurandum, ne adversus Archiepiscopum aliquid dicerent, & alios minis, & terroribus à perhibendo testimonio nituntur arcere. Nos ex officio nostro super hoc providere volentes, mandamus, ut generalem feras excommunicationis sententiam in omnes, qui aliquod impedimentum ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis. Illos autem, quos, sicut dictum est, jurare constiterit, quod contra Archiepiscopum nihil dicerent, denuncies juramento hujusmodi non teneri, quo minus valeant in hac causa perhibere testimonium veritati. Si quis autem de consanguineis Archiepiscopi aliquos de testibus præsumpserit impedire, quia verisimile non videtur, ut eo invito talia fierent, & ob hoc non caret scrupulo societatis occultæ, eo quod si voluerit, poterit prohibere, cum secundum legitimas sanctiones ostendat se tanquam litem fovere, ac experiri debeat Judicis auctoritatem elusam, qui defensionis copiam subtrahit adversario, eundem Archiepiscopum ab officio Pontificali suspendas, & facias sublato appellationis obstaculo manere suspensum, donec illum feceris à tali præsumptione cessare. Tu denique frater Archiepiscope, &c. Datum Laterani 8. Id. Novemb. Pontif. nostri anno 16.

XXI 9. PETRUS hujus Ecclesiæ Archipræsul erat anno 1230. oportet illum obiisse circa annum Domini 1239. nam eo anno sedes hæc vacabat, cujus curam gerebant Federici II. Imp. ministri, ut ex litteris ejusdem liquet, Dat. propè Mediolanum die Octobris eodem anno, quæ extant in regio regest. Neapol.

XXII. 10. PETRUM Episcopum Calinensem ad Archiepiscopalem Sedem Surrentinum translatum commendat Innocentius IV. Capitulo Surrentino anno 1252. 10. Kal. Aprilis anno Pontificatus sui 9. ex regest. Vatic. epist. 159. fol. 136. videtur hic Petrus esse ille, qui die 13. Aprilis an. 1259. sub Alexandro IV. cum aliis decem Episcopis, interfuerat coronationi Manfredi spurii in Regem Siciliæ ob id ab eodem excommunicatus, & Archiepiscopali honore privatus est, de qua depositione agit Durandus in 3. part. Speculi in tit. de accusat. in §. 2. vers. Deponitur autem. Eadem sententia mulctavit Clemens IV. eosdem undecim Prælatos eo quod adhæsissent Manfredo Principi Tarentino, qui Regnum Siciliæ occupaverat, & ejus coronationi interfuerat. Dat. Viterbii anno 2.

11. LUDOVICUS de Alexandro, Angeli filius, Neapolitanus, quem Capaccius Archiepiscopali dignitate Surrentina fulsisse scribit sub Carolo primo anno 1266. exscripsit Capaccius ex Scipione Mazzella. De hoc ego nec ullum verbum vidi in regest. Vatic. fides sit apud ipsos; nisi forte ille sit Archiepiscopus Surrentinus ad quem anno 1268. Clemens IV. scripsit ut civitatem Aversanam ad cor redeuntem ab excommunicatione absolvat, incipit *Cur Civitas*, &c. *Dat. Viterbii 18. Kal. Octob. anno* 4. epist. 557 in regest. Vaticano. XXIII.

12. JOANNES de Mastro Judice, nobilis Canonicus Surrentinus, à Capitulo electus Archipræsul confirmationem obtinuit à Nicolao III. anno Domini 1278. 10. Kal. Julii, ann. Pontif. primo, notatur in epist. 119. fol. 173. Obiit anno 1284. a Ex hac familia fuit Julius Episcopus Vulturariæ & Montis Corbini. XXIV

a 1285.

13. MARCUS Mirabellus, Episcopus S. Marci, prædefuncto Joanni successit anno 1285. b 5. Kal. Martii, huc translatus ab Honorio IV. rejecta electione à Capitulo celebrata, tum Bartholomæi de Sabeiario Neap. tum Arnoldi Trojæ Canonici in discordia electi, id habetur in reg. Vatic. epist. 320. fol. 87. anno primo Honorii. Mortuus est Marcus circa annum Domini 1305. XXV

b 1286. 5. Kal. Aprilis.

14. FRANCISCUS hanc eandem Surrentinam Ecclesiam obtinuit ex electione Capituli, & ex confirmatione Clementis V. ann. 1. sui Pontif. 3. Kal. Martii anno Christi 1306. petit decimas à Regia Camera anno 1309. XXVI

15. RICCARDUS Surrentinus Præsul, mortuus est anno 1320. XXVII.

16. Fr. MATTHÆUS de Capua (an Civis Capuanus fuerit, vel Capuana familia natus, incompertum mihi est) Ord. Minorum alumnus fuit, & Roberti Regis & Sanciæ ejus uxoris in paucis charus, in demortui Riccardi locum Archiepiscopus Sorrentinus renunciatus est a Joanne XXII. XXVIII.

A 5. Non. Octob. ann. Pont. 5. salutis verò 1350. quo tunc à sacris confessionibus Ducis Calabriæ Roberti Regis filii erat, memoratur in reg. regell. Neap. ann. 1327. Fuit unus ea executoribus testamenti quondam Mariæ Reginæ Caroli II. Regis uxoris ann. 1326 & quondam Caroli supra memorati Ducis Calabriæ anno 1338. paulò post ex hac vita discessit.

XXIX 17. PETRUS successor Matthæi sub Benedicto XII. anno 1341. decessit.

XXX 18. ANDREAS Serfale, nobili gente natus, ex Surrentino Canonico, Surrentino Sacerdotio ornatus est ab eodem Benedicto XII. an. salut. 1341. Pontif. ejusdem 7. die 7. Id. Martii ex regest. Vatic. epist. 372. Pervenit ad annum 1349. quo mortali vita exuitur.

XXXI 19. PETRUS ex Episcopo Baruntensi ad Surrentinam Sedem transtulit Clemens VI. ann. 1349. 9. Kal. Julii, ex eodem regest. ep. 25. fol. 30.

XX XII. 20. GUILLELMUS Ecclesiam Surrentinam regebat anno 1360. cujus etiam mentio anno 1366. in regio regest.

XX XIII. 21. FRACISCUS anno 1378. mortem obiit 1390.

XX XIV. 22. ROBERTUS Brancia a, Amalphitanus Canonicus, morum probitate, genere illustris, ad Surrentinam Ecclesiam evectus est à Bonifacio IX. anno 1390. 10. Kal. Aprilis, Sedit in hac Sede laudabili memoria annis ferè viginti, translatusq; est ad Amalphitanam Ecclesiam anno 1410. ubi & decessit 1453. de quo in ejus urbis Achipræsulum serie nostra, de quo etiam in Surrentina Metropoli renovata est memoria, Julio Pavesio Archiepiscopo in hunc modum.

a De Familia Brancia legendus Campanilis de famil. Neapolit. & Ammirat.

Quem non evebit ad æthera virtus?

Ex Robertus Brancia cum Surrentinæ Diœcesis Antistes præesset, Amalphiæ Clerus Summum Pontificem exoravit ut sibi eam in Præsidem concederet, nam ejus virtutis gloria, & vitæ probitas multum efflorebat. Huic verò Maximus Pastor acquievit. Sacellum hoc in ingressu chori etiam ab eo extructi, erexit. Inde à Reverendiss. Julio Pavesio Archiepiscopo Surrentino majoris Ecclesiæ decoris causa fuit evulsum. Hic modò ab hæredibus ex eadem familia iterum unanimiter erectam.
M. D. LXXVI.

23. ANGELUS successit Roberto anno 1410. post annos ferè tres ad S. Severinæ in Calabria Archipræsulatum translatus est anno 1413. 8. b. Kalen. Junii. XX XV. b 11. Kal. Jan.

24. BARTHOLOMÆUS de Miserata adlectus est Archiepiscopus anno 1413. 12. Kalen. Januarii. XX XVI.

B

C 25. BERNARDUS Caracciolus Pisquitius, Neapolitanus, germanus frater Sergianni Magni Regni Neapolitani Siniscalchi, hujus Ecclesiæ gubernacula suscepit à Martino V. Papa an. 1423. ea Historia Caracciolæ familiæ. De quo tamen nulla eatat mentio in Actis Consistorialibus, neque in libris obligationum, ac Provisionum Prælatorum ejusdem Pontificis. XXX VII.

26. BARTHOLOMÆUS Archiepiscopus Surrentinus obiit annu 1440. fortè idem cum superiori, qui potuit usque ad hunc annum Surrentinam Ecclesiam reaisse, cui successit Antonius, ita in Actis Consistor. Eugenii IV. XX XVIII.

27. ANTONIUS, Episcopus S. Agatæ, in defuncti Bartholomei locum Surrentinus factus est Archiepiscopus anno 1440. 3. Idus Aprilis: Inde Auriacensis evasit Episcopus, per obitum Bertrandi an. 1442. ut Acta referunt Consistorialia. (" *Fuisse Regularem virum indicant acta consist. ex apposita notula Fr. ejus nomini*. Lucentius.) XX XIX.

D

28. DEMETRIUS Falangola, Surrentinus, XL.

ex

ex Archidiacono factus est patriæ Archiepiscopus 16.Kal.Novembris 1442.

XLI 29. MATTHÆUS Brancia, hujus Ecclesiæ Archipræsul, una cum Roberto fratre Archiepiscopo Amalphitano anno 1453. arbitri constituuntur in divisione bonorum, quæ Robertus Archiepiscopus Galeatio, & sororis ejus nepotibus donat apud Capaccium. Matthæi mentio extat in monumentis hujus Ecclesiæ anno 1445.

XLII 30. DOMITIUS Falangola Surrentinus civis, Archiepiscopus mortem obiit anno 1470. de quo hæc leguntur in majori Ecclesia.

Hic jacet corpus Reverendissimi in Christo Patris & Domini, Domini Domitii Archiepiscopi Surrentini filii quondam Domini Francisci Falangolæ de Surrento militis, qui obiit anno M.CCCC.LXX. *die VIII. mensis Januarii. III. Ind.*

XLIII. 31. SCIPIO Cicinellus, Neapolitanus, inter Montoneæ Sedilis nobiles natus, præficitur huic Ecclesiæ anno 1470. mense Januario, à Surrentino Capitulo postulatus, cujus postulationis documentum libet hic referre ab exemplari.

Anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo, regnante Serenis. & Illustris. Domino nostro Dom. Ferdinando Dei gratia Rege Siciliæ, Hierusalem, Ungariæ, regnorum verò ejusdem duodecimo, die verò 21. mensis Januarii, 3. Indict. Surrenti.

Venerabile Capitulum Majoris Ecclesiæ Surrentinæ congregatum in loco prædicto ad sonum campanellæ, modo, & loco solitis, asseren. coram nobis, Reverendiss. in Christo Patrem & D. Domitium Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopum, prout Domino placuit, ab hoc sæculo demigrasse, & dictam majorem Ecclesiam in præsenti non habere Archiepiscopum, & volens dictum Capitulum de aliquibus Vicariis, Sede vacante, dictam majorem providere, confisum dictum Capitulum de fide, & cæteris, & c. Venerabilium virorum Presbyterorum Nardi Curialis Archidiaconi Surrentini, Presbyteri Hieronymi Guardati Primicerii Surrentini, & Presbyteri Christophori de Masso de dicta civitate Surrenti sponte constituit, ordinavit, & fecit dictæ majoris Ecclesiæ Vicarios, Sede vacante, præsentes ad manutenendum, & regendum, & gubernandum dictam majorem Ecclesiam in locum Archiepiscopatus, & omnia & singula faciendum, quæ fuerint opportuna, & generaliter, &c. dans, &c. promittens &c. obligavit, ut autem, &c. quibus sic peractis, &c. Judice Petrillo Cariulo, magistro Antonio de Aulixio, Mancio Trapano, Tomasio in Caponanta, Presbytero Antonio de Scoppa, & Richardo Maresca, Antonio de Angelo, & Nicolao de Paflama testibus.

Eodem die apud Chorum prædictum. Venerabile Capitulum Congregatum ut supra asseruit coram nobis ex . . . informatione percepisse, sacram urgentem majestatem supplicasse Sanctitati Domini Nostri pro Reverendiss. U.J.D. Domino Sipio Cicinello de civitate Neapolis, de Archiepiscopatu civitatis Surrenti noviter vacante, dictumque Capitulum coram nobis tunc contemplationi dictæ regiæ majestatis, tam contemplatione dicti Domini Sipii, quàm nobilitate, scientia, & bonis moribus sic decorati postulavit eundem Dominum Sipium in Archiepiscopum Surrentinum, asserendo dictum Capitulum, si opus erit, Sanctitati Domini Nostri suppliecaturum pro eodem Domino Sipio, offerendo se dictum Capitulum pro dicto Domino Sipio ad omnia sibi grata paratissimum, quibus omnibus sic peractis, &c. præsentibus prædictis, &c.

Sic postulatus Scipio in gratia Ferdinandi Regis, à Paulo II. confirmatus est Archiepiscopus, munusque consecrationis accepit in Ecclesia S. Renati die prima Aprilis ab Episcopo Stabiensi suffraganeo, assistentibus aliis tribus Episcopis, ut in publicis tabulis notatum legi.

Anno à Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo, regnante Serenis. & Illustris. Domino nostro Domino Ferdinando Dei gratia Rege Siciliæ, Jerusalem & Ungariæ, regnorum verò ejus anno duodecimo feliciter Amen.

Die Dominico primo mensis Aprilis 3. Indictionis apud Chorum Monasterii S. Renati Surrentinæ Diœcesis. Dudum prædicto die nobis, qui supra Judice, Notario & testibus infrascriptis ad requisitionem & preces nobis factas pro parte Reverendiss. in Christo Patris & Domini, Domini Sipii, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopi Surrentini personaliter accersitis ad Chorum prædictum, & dum essemus ibidem invenimus dictum Dominum Archiepiscopum una cum Reverendo Domino N. Episcopo Stabiensi, & tres alios Episcopos videlicet, Episcopum Æquensem, Episcopum Lubrensem, & Episcopum Acerranum, qui quidem Dominus Episcopus Stabiensis in Altari majori dicti Monasterii missam cantavit, eundemque dictum Dominum Archiepiscopum consecravit, Bullam Sanctissimi Domini nostri Dom. Pauli divina providentia Papæ Secundi per juramentum publicè legit, & jurando coram nobis ipsas inviolabiliter observare, &c. quibus omnibus sic peractis &c. præsentibus Judice Jannotta Cota, Domino Episcopo Stabiensi, Domino Episcopo Equensi, Dom. Episcopo Lubrensi, Dom. Episcopo Acerrarum, Dom Rainaldo Amphora, Presbytero Nardo Curiali Archidiacono, Andrea Brancia, Tomasio Brancia, Joanne Marzato, Petro de Amone, Antonio Domini Sari testibus. Parum in hac dignitate vixit Scipio, diuturniore vita dignus. De Cicinella prænobili gente legendus Mozzella.

XLIV 32. JACOBUS de Sanctis, Surrentinus, anno 1476. Archiepiscopus Surrentinus erat, quo anno Sibyllam Malegnanam in Abbatissam Sancti Joannis Os auri Ordin. S. Benedicti canonicé electam consecravit, ut scriptum ab eo diploma docet. Ibi se Jacobum de Sanctis denominat, quod antea erat incognitum.

Jacobus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Surrentinus.

Illorum vota placenter exequimur, & eis ut feudificent, opem in Domino gratam damus, quos ex virtutis instinctu in ampliationibus divini cultus, & operis jugi delectatione pullulare cognoscimus, & vivere. Sané etiam intelleximus, quod die quintu mensis Maji præsentis anni, nonæ Indict. venerabilem & religiosam mulieeem q. Dominam Vannellam Molegnanam de Sureeuro immediatam Abbatissam Venerab. Monasterii S. Joanuis Os-auei de Suerento, sicut Domino placuit, viam universæ carnis ingressam fuisse, etiam exequias canonicé celebratas fuisse, & postmodum suum cadaver ecclesiasticæ sepulturæ traditum fuisse, postmodum quidem Dominæ Abbatissæ mortem, & suarum exequiarnm celebeactionem Dominam Sororem Phileram Spasianam, sororem Franciscam Spasianam, sororem Ipolitam Molegnanam, soeoeem Marcellam de Magistro judice, sororem Arminam Domini Ursonis, & sororem Aagelellam Molegnanam de dicta civitate Suerenti Moniales dicti Monasterii eodem die de electione futuræ Abbatissæ in ipso Monasterio procreandæ cractasse: quamobrem volences regimini, & necessariæ gubernationi ipsius Monasterii citius qaantum possit providere, Spiritu Sancto cooperante circa electionem dictæ futuræ Abbatissæ se ad invicem concordasse, & electionem hujusmodi Abbacissæ concorditer pari voto nemine discrepante ad sonum campanæ more & loco solitis feeisse, & sic unanimiter & concorditer, atque pari voto nominasse & elegisse in Abbatissam dicti Monasterii Venerabilem & religiosam mulierem Dominam sororem Sibiliam Molegaanam dictæ civitatis Surenti Monialem dicti Monasterii ab antea in dicto Monasteeio, & ordine S. Benedicti expressé professam, tanquam dignam, idoneam, & sufficientem, ipsamque post hujusmodi electioaem posuisse in Sede Abbatissali ipsius Monasterii, cantando & dicendo Veni Creator Spiritus cum suis sequentibus, & demum dictam soeorem Sibiliam professam, & electam, ut supea dictam canonicam electionem, de ea factam hujusmodi Abbatissatus præfati Monasterii una cum ceteris Monialibus ipsius Monasterii infra cempus à jure statutum ad nos canonicé traasmisisse, & præseacari fecisse cum instantia à nobis petentes humiliter ipsam per nos confirmari debere in dicto Abbatissatu, & sibi fieri mandare litteras opportunas. Nos veró videntes dictam electioaem canonicé, & legitimé esse factam per dictas Moniales ipsius Monasteeii, quæ tune eeant, & nos piurtes in dicto Monasterio de præfata Domina Sibilia Professa in ordine & Monasterio ut supra est expressum diligenti studio inquirere incepimus super moribus, vitæ honestate, idoneitate & probitate dictæ sororis Sibiliæ in Abbatissam ut supra electæ, & sic esse idoneam, & aptam spiritualis, & temporalis regiminis & gubernatioais ipsius Monasterii, & bonorum ejusdem, & quia per inquisitionem & investigationem eandem per nos de ea factam comperimn dictam sororem Sibiliam in ordine ut supea ab antea peofessam, & in Abbatissam ut supra electam & idoneam, sufficientem, & promptam, atque aptam spiritualis & temporalis regiminis & gubernationis præfati Monasterii & bonorum eiusdem, ipsamque esse omni exceptioae majorem, dictam electionem de ea factam approbavimus, & approbamus, atque confirmamus, nec non ipsam sororem Sibiliam in Abbatissam ut supea electam, & per nos confirmatam, & approbatam creamus, ordinamus, & facimus, tam in spiritualibus, quàm in tempoealibus Abbatissam in dicto Monasteeio, & in omnibus bonis ejus, atque juribus ad ipsum Monasterium spectantibus, & peetinentibus, quoquomodo, dantes, tradentes, & concedentes eidem sorori Sibiliæ ut supra in Abbatissam electæ, creatæ, & confirmatæ, administrationem, gubernationem, & regimen dicti Monasterii, & bonorum ejusdem juxta constitutiones, ordinationes, & statuta Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, Sanctique Benedicti, & Canonicarum sanctionum, & demum pee aliquot dies præfata Domina Abbatissa nobis petiit cum instantia sibi pee nos impartiri debere munus sanctæ Consecrationis, & benedictionis; Quare ut præmissa in Domino salubrius acta sint, atque videantur eidem Dominæ Abbatissæ, ut supra professæ præsenti & peteuti munus sanctæ Consecrationis, & benedictionis in eodem Monasterio contulimus, atque dedimus juxta statutum, morem, & observantiam Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ in talibus editam & ordinatam, investientes postmodum eandem Dominam Sibiliam Abbatissam ut supra per baculum pastoralem, seu Abbatissatus, ac annuli impositionem canonicé, & legitimé de præmissis, ac ipsam inducentes in corporalem & vacuam possessionem omnium & singulorum præmissorum vigore & authoritate præsentium, in cujus rei testimonium, & dictæ Dominæ Sibiliæ Abbatissæ ut supra cautelam, & certitudinem & plenam fidem omnium & singulorum, quorum vel modo inde interest, & poterit interesse de præmissis omnibus fieri jussimus has peæsentes nostras institutionis literas nostro Pontificali pendenti sigillo, & subscriptione nostræ propriæ manus munitas, & roboratas.

Actum & Datum Sueeenti in nostro Archiepiscopali Palatio Surrentino sub Anno Domini Nostri Jesu Christi millesimo quadeiageatesimo septuagesimosexto, die vigesimo mensis Maji, Nonæ Indictionis, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri, Domini Sixti Divina providentia Papæ IV. anno quinto. Quæ omnia sceipsi Ego Notarius Nardus Cannabarius de civitate Massæ Lubrensis habitator dictæ civitatis Surrenti publicus per totum Regnum regia authoritate Notarius, & Curiæ Archiepiscopalis Surrentinæ Actorum Magister, de mandato, & commissione præfati Domini Archiepiscopi, & in fidem & testimonium præmissorum meo consueto, & solito signo signavi. Excessit Jacobus anno 1479.

33. NAR-

A

B

XLV. 33. NARDUS Motmile *a*, Neapolitanus, clara, vetustaque familia, Patre Jacobatio natus. Jurisprudentiæ insignis Laureatus Jacobo successit die 12 Maji 1480. Eximiè sedit an. 13 obiitque anno 1493 Hic Jacobatio Patri, & Aloysio Fratri prædefunctis cœnotaphium posuit Neapoli in Ecclesia Sanctæ Mariæ in Cosmedin, Sacelloque familiæ suæ hisce verbis exaratum.

a De hac pariter familia etiam Campanilis p. 96. Mandos.

Jacobatio Morimisio, qui vixit LXXIII. & Loysio ejus F. Juveni, quàm immaturè prærepto N. Archiepiscopus Surrentinus, Bernardinus Patri & Fratri, dulciss. Anno Domini MCCCC. LXXXVIII.

Ibidem quoque Bernardinum Fratrem an. 1492. funeravit, eidemque epitaphium hocce inscripsit.

Bernardino Jacobi F. Morimino, qui Hetrusco, Hydruntinoque bello Alphonsi Ducis Calabriæ ductu ob expectatam virtutem Prætorianis quit. præfuit. Mox patri socius in Lucaniam ad extruendas oppidorum arces missus, dum curâ interiori fatigat animum, propè Metapontum languore correptus interiit. Nardus Archiepiscopus Surrent. Fratri B.M. relatis in Patriam ossibus P. Ann Sal. MCCCCLXXXXII.

C

D

XLVI 34. MENELAUS de Januariis, Neapolitanus, Massotti, & Joannellæ de Alexandro nobilibus procreatus parentibus, vir egregiis moribus ornatus, ab Episcopatu Acernensi ad Surrentinam Ecclesiam translatus est per obitum Nardi anno 1493. die tertia *b* Augusti. Excessit anno 1499. jacet Neapoli in Ecclesia Sancti Petri Martyris in majorum suorum sepulchro, & sacello, nulla inscriptione proloquente.

b Die 23.

35. ALOYSIUS Mormile Nardi, superioris germanus frater, evasit Surrentinus Archiepiscopus anno 1499. vix biennio Pontifex fuit, obiitque anno 1501. XLVII.

36. FRANCISCUS Remolinus *c*, Hispanus, Urbis *d* Gubernator, ab Alexandro Sexto Surrentinus Archiepiscopus delectus est die tertia Martii anno 1501. ab eodem S.R.E. Presbyter Cardinalis creatus. Post annos undecim eam ad favorem Giberti Nepotis cessit. Suffraganeum habuit in Ecclesia hac quendam Joannem de Falcone, ipse verò Romæ obiit an. 1518. Archiepiscopus Panormitanus, Episcopusque Cardinalis Albanensis *e*, de quo ibi, cujus memoria, Surrenti extat in quadam Basilica, ubi legitur, XLVIII.

c De eo Ciaconius Uldoini t. 3. c. 201
d Urbis Gubernator fuit, dum jam esset Archiep. Surrent.
e Praeter hasce fuit Ecclesia Ilerden. Firmanæ, Perusinæ, ac his Regis vices in Neapol. regno peregit.

Franciscus Remolinus Hispanus. Aedem sub titulo Sanctorum Philippi, & Jacobi Minoris dicatam amplificavit.

37. GISBERTUS Remolinus, Francisci ex fratre nepos, die 22. Octobris 1512. à Julio II. dictus est Surrentinus Archiepiscopus. Sub eodem, ac Leone X. Concilium Lateranense suo suffragio juvit Fato functus est anno 1525. Clemente VII. Pontifice sedente. XLIX

38. Fr. PHILIPPUS de Strozzis, Florentinus, Laurentio & Camilla Saffetta nobilibus natus parentibus anno 1478. ordinem Prædicatorum professus est in Cœnobio Divi Marci, sub famoso illo Hieronymo Savonarola anno 1494. Quinque germanos fratres habuit in ea sancta religione socios, quorum unus Thomas sui Ordinis Generalis Procurator evasit; ipse verò postquam Vicarium Generalem Ordinis egisset, ob morum candorem, præclaramque doctrinam à Clemente VII. ad Archiepiscopalem hanc Surrentinam Sedem assumptus est anno 1525. die 18. Augusti. Varia fortuna ferè semper illam administravit. Romæ cum esset in illa Borboniana depopulatione, ab impiis & avaris militibus bis & semel captus pecunia sua bis se redemit, tertiò à Pompejo Columna liberatus, tædioque humanarum rerum affectus Ecclesiæ suæ nuncium re- L.

f De quo legendus Fontana de Rom. Provin. p. 108. & de Familia Strozzia Gamurrinus de Familiis Umbris, & Tuscis vol. 4. p. 79 & 104. Mandos.

mi

misit, cum regressu tamen, ut mos illorum temporum erat, die 20 Junii 1530 Plures deindè & tranquillè Romæ transegit annos, ubi 30. Julii 1545. diem obiit ipsa, sepultusque est in Ecclesia S. Mariæ ad Minervam in tumulo, quem antea sibi, suisque vivens paraverat, ubi legitur.

PHIL. STROZ. ARCHIEP.
SURRENT. FIERI
AC SUIS P. M. D. XLI.

LI. 39. **FLORENTIUS** Coquerel, Decanus Ecclesiæ B. Mariæ de Lanto Attrebatensis Diœcesis, petente Carolo V. Imper. electus est Archiepiscopus Surrentinus à Clemente VII. die 20. Junii anno 1530. consecratus deinde fuit 27. Decemb. ejusdem anni in sacrario Ecclesiæ S. Mariæ super Minervam à Laurentio Episcopo Polignanensi, assistentibus Vegliensi & Justinopolitano Episcopis. Sedit an. 15. mortem obiit sedente Paulo III. ann. 1545.

LII 40. **BERNARDINUS** *Silvius a* Piccolomineus de Aragonia ex Amalphitanis Ducibus, cum esset Episcopus Aprutinus, consentiente Philippo Strozzio ad Surrentinam hanc Ecclesiam translatus fuit anno 1545. die 13. Aprilis. Obiit sub Julio III. anno 1552. Corrigenda est nostra Aprutinorum Episcoporum series, ubi ex amanuensis nostri incogitantia pro Surrentino *Suessanus* scriptum fuit, dum translationem Bernardini ab Ecclesia Aprutina enarravimus.

a Sylvestris, non Sylvius, ut docet Corsignanus de viris illust. Marsorum. p. 371.

LIII. 41. **BARTHOLOMÆUS** Albanus, Nicolai filius, Urbevetanus, ex Episcopo Suessano ad Surrentinam Ecclesiam translatus à Julio III. anno 1552. die 22. Octobris. Romæ mortalitatem explevit eo ipso ann. 1558. quo Surrentum à Turcis captum, ac penè dirutum est.

A

B

42. Fr. **JULIUS** Pavesius, Brixiensis, Ord. Præd. Vir sanctimonia, doctrina, & experientia longè clarissimus, cumque per omnes ferè gradus ad Commissariatum, ut vocant, Sancti Officii gradum fecisset, Vestanus Episcopus declaratus est, mox Surrentinus Archiepiscopus 20. Julii anno 1558. Tridentino Concilio interfuit sub Pio IV. Apostolicæ Sedis Nuncius fuit Neapoli primùm, mox in Belgio, ac Neapolitani Archiepiscopatus Generalis Vicarius, De Surrentina Ecclesia, deque Apostolica Sede benemeritus mortalitatem explevit anno 1571. Id. Febr. Neapoli jacet in Ecclesia S. Catherinæ à Formello, æde D. Annunciatæ relicta hærede, ut præ foribus in ejus memoriam proloquitur marmorea exarata inscriptio. LIV.

Julio Pavesio Brixiano ex Ordin. Præd.
Sacræ Theologiæ Magist. Vestinorum Episc.
Surrentinorum Archiep. Generali Commissario S. Officii Inquisitionis, & Nuncio Apostolico in hoc Regno Pii V. Flandriæ Nuncio, vitæ integritate, & omnium virtutum genere ornato, Oeconomi Sacræ Aedis Annunciatæ ex testamento hæredes PP.
MDLXXV. Obiit III Id. Feb. MDLXXI.

C

Palatium Archiepiscopale extruxerat Pavesius prope Cathedralem anno sui Præsulatus primo, atque hæc adscripsit ad parietes.

Julius Pavesius Brixianus Archiepiscop. Surrentinus paulo post miserrimam direptionem huic præclaræ urbi cum universæ Civitatis vel internecione, vel captivitate à Turcis illatam, hasce ædes eodem exitio incensas, & solo æquatas fuere, suaque sponte ad publica commoda piè non minus, quam benignè à fundamentis instauravit, atque exædificavit. M. D. L. IX.

Julii elogium scripsit, ac edidit Octavius Rubeus in lib. de Viris Illustribus Brixianis, ac Michael Pius de Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum.

D

43. **LAELIUS** Brancaccius, Neapolitanus, LV.

hanc

hanc Surrentinam Ecclesiam regendam suscepit a Pio V. anno 1571. die 20. Junii, & eum sedisset annos tres ad Tarentinam translatus est. Hic Basilicam Cathedralem throno illustravit, & portas egregio opere marmoreo cum hac inscriptione. A

Lelius Brancaccius Archiepiscopus Surrentinus templum auxit, & fores erexit. M. D. LXXII.

LVI. 44. JOSEPH Donzellus, Pedemontanus, ex monte Regalensi Civitate J. U. D. excellens, Camerae Apostolicae Fiscalis Procurator, delectus est Surrentinus Archiepiscopus die 14. Julii 1574. In Etruria apud Serenissimum Franciscum Magnum Ducem Nuncius fuit, deinde Urbis Romae Gubernator. Vir prudens, ac doctus eum per decem & quatuor annos piè, sanctèque Ecclesiam sibi creditam administrasset, ac variis aedificiis illustrasset è vita discessit anno 1588.

LVII 45. MUTIUS Bonjoannes a, Patritius Romanus, Sixti V. familiaris, ob egregiam indolem, rerumque peritiam ab eodem fuit adlectus Surrentinus Archipraesul die 27. Aprilis 1588. & in Lusitaniam Apostolicae Sedis Nuncius missus, eo in munere duos transegit annos, ad Aulam reversus immaturo fato sublatus anno 1591. sepultusque est in Ecclesia Sancti Augustini prope Sacellum S. Monicae in majorum sepulchro, cui Horatius fratri, & aliis hoc posuit Coenotaphium. D

a De hoc Calcagnius in hist. Recinetens. p. 216. Mandos.

D. O. M.

Horatius Bonjoannes Patritius Romanus antiquum familiae suae Sacellum Sancta Sanctorum veteri nomine appellatum, quò decentius exornari posset, sublatis diversis loculis extra ordinem sublime positis, ossa majorum, suorumque Gentilium Episcoporum, & Mutii fratris Opt. Archiepiscopi Surrentini in hoc unum Sarcophagum commune sibi, posterisque suis inferenda curavit. M. DC. IIII.

46. CAROLUS Baldinus, Neapolitanus, Utriusque Juris peritissimus, in Neapolitana Academia diù Jus Canonicum interpretatus (" Canonicus deinde Cathedralis aedis suae patriae, in paucis charus Alexandro Burlae, & Caesari Baronio postea S. R. E. Cardinali, ambobus Congregationis Oratorii,) à Gregorio XIV. die 18. Februarii 1591. Archiepiscopus Surrentinus creatus est. Ea quae ad religionem pertinebant ab eo notari & cognosci in Regno Neapolitano Summi Pontifices demandarunt. Decessit summae existimationis Praesul anno 1598. B

(" De Baldino agit Toppius in Bibl. Neapol. pag. " 56. atque ejusdem Patriam Nuceriam Paganorum, non autem Neapolim extitisse. Huius Praesulatus tempore ope Joannis Vincentii de Angelis in Surrentino vulgo il Piano, in loco, la Cocomella, jacta fuere fundamenta valetudinarii pro Societate Jesu, quod postea industria duorum ejusdem Societatis Sacerdotum Jo. Anelli Pollii coaluit, & Nicolai Giannettasii, qui tàt nobilem ultimo ędificavit Ecclesiam, Surrentinos pietate, & litteris imbuendo inclaravit.) C

D 47. HIERONYMUS Provenzalis b, Neapolitanus, vir nobilis, qui inter illustres doctos Philosophos antea adscitus, animo tamen, & candidis moribus religioni addictus, Aristoteli, Galeno, atque Hippocrati, D. Thomam, Sacrosque Theologos anteponens, tantum in iis studiis profecit, ut insignis Philosophus, illustris Theologus enituerit, atque ita ut Romam profectus in Clementis VIII. Pontificis aulam fuerit acceptus, à quo post Ferrariensem reditum, ejus opera uso, fuerat laudante Aula Archiepiscopatu Surrentino decoratus anno 1598. die prima Julii. Nullus illo viro comior doctiorque. Regulares Clericos Theatinos recepit, tradita eis D. Antonini Urbis tutelaris Ecclesia anno 1606. In Cathedrali Sacellum Sacrarii in honorem D. Januarii Martyris a fundamentis extruxit, dotavit, sacrisque reliquiis exornavit, ibique sepulchrum sibi vivens statuit. Vixit in hac dignitate summa sui nominis fama ann. 13. mens. 7. ac piè ut vixerat, mor-

ta-

calitatem explevit anno 1612. 12. Kal. Aprilis anno ætat. suæ 78. tunc ad Poloniæ Regem à Paulo V. Pontifice Apostolicæ Sedis Nuncius destinatus. („ *Typis dedit Epistolam de ratione curandi febres.*)

LX (a De eo Silos in Hist. Cler. Regul. par. 2. & 3. & Toppius in Bibl. Neapol. p. 146. Mandosf.) 48. JOANNES Antonius Angrisanus a, Neapolitanus, Clericorum Regularium Præpositus Generalis, Hieronymi decessoris consanguineus, hanc Sedem obtinuit à Paulo V. anno 1612. cui Antonius Caracciolus vitam S. Antonini Abbatis Surrentini dedicat anno 1628. quo etiam Præsule Vesuvius Pompejanum, Herculanum, & innumera oppida combussit anno 1631. Sedit laudatissimè Joannes Antonius 30. annis, & in senectute bona decessit 1641. de quo legendus Silos p. 2. Hist. Clericorum Regularium.

LXI. (b Hujus meminit Toppius in Bibl. Neapol. p. 339. Mandosf. c Die 19. Novemb. 1641.) 49. ANTONIUS de Pezzo b, Neapolitanus, vir suavissimis moribus, & doctrina, quos cum generis nobilitate exornat, ex Polinianensi Episcopo, Surrentinus evasit Archiepiscopus die 20. c Novembris 1641. qui cum inter cæteras virtutes familiarem habeat eruditionem, & venerandæ antiquitatis peritus sit, Antecessorum suorum Acta, ex paucis monumentis, quæ in illa miserabili Surrentinæ Civitatis Turcarum direptione superfuerunt, exquisita diligentia collegit, eorumque nomina, & insignia in Archiepiscopali Aula depingi curavit, nobisque ea omnia suggessit, quæ nostrum possent juvare laborem. Synodum celebravit anno 1654. quam emisit in lucem ad augendam divini cultus pietatem, disciplinamque ecclesiasticam ferventiùs servandam. Pergit religiosa administratione Surrentinam suam Ecclesiam regere & exornare, verbo & exemplo gregem sibi commissum ad Christianas virtutes excitare, cujus cæteras virtutes, ne ejus modestiam oneremus, libenter silentio prætermittimus. Patruum habuit Antonius, à quo lac pietatis primum sumpsit, Cæsarem Episcopum Sulmonensem Virum insignem, & fratrem patruelem Clementem ex Ordine Clericorum Regularium virum pientissimum, omnique laude dignissimum Episcopum Aquilanum, mox Stabiensem. Protulit

A ubique & semper gens Pezzia viros, tum belli, tum pacis artibus admirandos. Ioannem militum egregium ductorem mirificè laudat Scipio Mazzella in descriptione Regni Neapolitani, qui primos ex Colonia Agrippina Germaniæ Civitate, gentem suam nobilissimam sub Alphonso primo Rege Salerni inter nobiles constabilivit, quam deinde Reges honoribus, feudis, divitiis, ac privilegiis exornarunt. Lucas Pyrrhi frater, Ioannis nepos militari virtute clarus inter Patritios Romanos ex S.C. adscriptus, familiæ non parvum addidit ornamentum: Alios plures viros clarissimos recensuit idem Mazzella, quorum virtutes hæreditasse visus est noster Antonius dignissimus Archiepiscopus, cujus egregia facinora aliorum fœcundiores calami exornabunt, cum satis hic fuerit ejus virtutes delibasse.

A D D I T I O.

B („ *In pavimento Ecclesiæ Cathedralis in plano*
„ *antè thronum prope, sibique successoribus extremi*
„ *fati meditatione commotus nobile sepulchrum ex-*
„ *truxit, eximio marmore excisum, atque hac inscri-*
„ *ptione ornatum.*

„ Antonius de Petio Archiepiscopus Sor-
„ rentinus primo sui Pontificatus Anno
„ postremi memor diei sibi, & successori-
„ bus P. Anno Domini 1642.

„ *Altare majus suæ Surrentinæ Cathedralis nobili*
„ *marmore erexit, parastidam, quæ surgit in Cornu*
„ *Epistolæ sex argenteis candelabris, unacum cruce*
„ *ex eodem argento confecta, insuper & Crucem, quæ*
„ *antè Archiepiscopum ferri solet elata, etiam ex*
„ *argento efformavit. Ecclesiam sanctimonialium*
„ *D. Marcellini Neapoli consecravit, ut ex hac epi-*
„ *graphe, quæ in eadem legitur.*

C D. O. M.

„ Consecratum olim à Sylvestro II. Pont.
„ Max. templum vetustate jam penè col-
„ lapsum à fundamentis Sanctimoniales
„ excitarunt jacto à Francisco Card. Bon-
„ comp. Archiepiscopo Neapolitano, pri-
„ mo lapide, Christi Anno MDCXXVII.
„ tertio nonas Julii. Anno verò MDC
„ XLV. sexto Id. Octobris de licentia As-
„ canii S. R. E. Card. Philamarini Archie-
„ piscopi Neap. Antonius de Petio Ar-
„ chiepiscopus Surrentinus sollemni ritu
„ consecravit.

„ *Item Neapoli consecravit templum Sanctæ Ma-*
„ *riæ Veritatis, ut ex hac in illo inscriptione.*

„ Templum S. Mariæ Veritatis veræ Dei
„ Matris à Discalceatis Ordinis Eremita-
„ rum D. Augustini extructum, mox inte-
D „ riori opere graphicè exornatum, ne quid
„ prorsus ad decus deesset ipsismet P. P.
„ enixè curantibus Antonius de Pezzo Sur-
„ rentinus Archiepiscopus Sacro Ritu sub
„ Innocentio X consecravit pridie Kalen-
„ das Februarii Anno sal. MDCLIII.

„ *Diem extremum obiit Surrenti anno Domini*
„ *1659 6. Idus Martii, ejusque Corpus in sepulchro*
„ *ab eo sibi ipsi parato fuit humatum.*
„ *Antonium de Petio excepit* PAULUS *Suardus* LXII
„ *ex antiquis Bergomi Regulis, nunc verò Ducibus*
„ *Castri Atrolæ in Neapolitano Regno. Congregationi*
„ *Oratorii nomen dederat, à qua Alex. VII ad Sur-*
„ *rentinam evexit Ecclesiam 13. Kal Octobris, 1659.*
„ *& 16. Kal. Decembr. ejusdem anni consecravit. Præ-*
„ *sul fuit perhumanus, in omnes officiosus. Integri-*
„ *tate morum, morumque suavitate omnium sibi ani-*
„ *mos devinxit, singularemque comparavit dignita-*

„ tem.

tem. Ditissimis Pontificalibus ornamentis Ecclesiam auxit, & altare majus duobus pergrandibus vasis argenteis, sexque aliis minoribus, quibus florum ornatus substineretur, ditavit. Palatium novis ædificiis explicuit, & prolatavit. Ad pias causas legata plurima constituit. Sexcentos nummos aureos, quibus adjuvantibus ultima manus templo facilè posset accedere, reliquit. Morti occubuit 4. Kal. Augusti 1679. in ead. Civitate Surrentina. In idem illatus fuit sepulchrum, in quod ejus antecessor.

LXIII. *Antonio Suardo nobilissimo viro vir & quidem nobilissimus in Præsulatu successit* DIDACUS *Petra ab Episcopatu Marsicano in hunc Surrentinum ab Innocentio XI. translatus 29. Aprilis 1680. Nobilitatis antiquitate plurimum commendatus. Natus enim est è gente Petra Patritia Neapolitana in Sedili Portæ novæ, olim feudorum Castri Sangri, Collis Alti, & ab hinc duobus sæculis Vasti Girardi, aliorumque feudorum Ducatus Domina, multarum, clarissimarumque Regni, atque Italiæ totius propinquitate, & cognatione conspicua. Vincentius ipsi genitor, mater Septimia Philonardi Patritia Romana è Bauci Dominis, Neptis Cardinalis Philippi Philonardi, & gradu propiore proxima ipsi Romano Hierarchæ Clementi X. Ut ergo Didacus Surrentum pervenit, illicò Seminarium erexit, in cujus aspectu stemma hoc in marmore excursum visitur.*

Quod ad teneræ ætatis institutionem
erectum Seminarium vides, Illustriss.
ac Reverendiss. Domini Didaci Petra
Episcopi Marsicani, Archiepiscopi nunc
Surrentini munificentiæ opus est, qui à
fundamentis illud ad coronidem perdu-
cendum curavit, ubi tot pueritiæ ger-
mina ad pietatem, ac litteras irrigantur.
Mirum quanta laudum seges Authorem
erumpat. A. D. MDCLXXXVII.

Confecit Parastidam ex marmore in Cornu Evangelii altaris majoris una cum gradibus ex eodem marmore, & cancellos, qui idem altare circumsæpiunt. In Cruce ipsius templi nobile sacellum excitavit ex parte Epistolæ sub titulo S. Michaelis Archangeli, quod missa per hebdomadam, & quatuor missis sollemnibus quotannis celebrandis insignivit. Præbendam Theologalem suis redditibus in Cathedrali erexit. Utilitate adductus suarum ovium pias quasdam donationes fecit, ut in quodam loco vulgò il Capo di Sorrento *Oeconomia erigeretur. Utrasque crucis naves laterales instauravit, & supra portam majorem Ecclesiæ ex interiori parte in marmore expressum legitur.*

Didacus Petra de Baronibus Castri San-
gri, Vasti Girardi, &c. olim Episcopus
Marsicanus, nunc Archiepiscopus Sur-
rentinus, concurrentibus legato sexcen-
torum scutorum Illustriss. Domini Pauli
Suardi sui Prædecessoris, & alio majori
hujus fidelissimæ Civitatis subsidio, tem-
plum hoc jam jam ruiturum excitatis
hinc indè duobus lateribus stabilivit An-
no Domini MDCLXXXVIII.

Fuit Didacus singularis prudentiæ præsul, divini cultus studio magnopere incensus, zeloque exardens, apud se liberaliter instituit, eruditque Nepotem suum Vincentium Petra vivacis ingenii, rareque indolis adolescentem, quem priùs Vicarium suum constituit, indè Romam transmisit, ubi ex quo honoribus inservire cœpit, complures iniit, exercuitque Magistratus, multaque conflavit enucleantia Bullas Pontificias, & in lucem edidit volumina. Fuit à secretis Sanctæ Congregationis Concilii, & impræsentiarum Congregationi Episcoporum, & Regularium, quem propter tot, tantaque erga Catholicam Ecclesiam merita ad summos honores, sacramque purpuræ dignitatem evectum inspicere quamprimùm sibi omnes pollicentur.

Ad plures concessit Didacus Petra Neapoli Kalen. Februarii 1699. & in templo S. Petri ad Majellam in majorum suorum sacello honorificis honestatus exequiis fuit magnificè tumulatus.

PHILIPPUM *Anastasium, Ludovici filium, Innocentius XII. eidem Ecclesiæ mancipavit, virum quidem consummatissimum, qui politioribus litteris Latinis æquè, ac Græcis mirè instructus Poeta, Rhetor, Orator, Philosophus, & Theologus in Collegio maximo Neapolitano Societatis Jesu brevi evaserat, ut de se optimam suis primæ notæ præceptoribus rationem reddiderit, juris utriusque consultus, ipsaque demum Mathesi non mediocriter imbutus, scientiarum denique omnium laureolis exornatus, in quibus non vulgaria edidit sui ingenii specimina, per quæ cum eruditioribus Italiæ arctas contraxit necessitudines, & in quibus omnibus in hac etiam sua vergente ætate, cum opportunitas ferat, profundissimè solet disserere, ac si impræsentiarum illis vacaret. Cum Clericalem vitam elegisset, vix minoribus initiatus ordinibus incredibilem sibi nominis famam varias panegyricas orationes Sanctorum habendo comparavit. Sacerdos quadragesimales ad finem in amplissimis Regni civitatibus summa sui laude perduxit labores. Imò cum curricalo octo dierum, seù in octavario, in quo singulis diebus D. Januarii laudes prædicantur, Concionator ex inopino morbo concidisset, ipse vices extempore, & imparatus egregiè explevit. In Neapolitana Academia ab Honuphrio Columna magno in Regno militum Comestabulo, cujus adventum, ac nomen versibus celebrarat, primam Cathedram legalem obtinuit, in qua cum vigesimum secundum ageret suæ ætatis annum, non paucas omnium frequentia lectiones habuit, quarum aliquæ in lucem etiam typis editæ fuerunt. Indè ad primam Canonum transiit, cum anno Domini 1699. Innocentius XII. Surrentinæ Ecclesiæ communi plausu sponsum assignavit, & præcipuè Ludovici de la Zerda, qui cum Regis vices id temporis ageret Neapoli, Anastasium plurimi fecerat. Complures enim princeps iste scientiarum, & politioris litteraturæ maximè studiosus lectiones ejus audierat in Academia, quam in suo palatio erexerat, principemque constituerat Anastasium, quò celebriores civitatis homines, & litteratissimi quique confluebant. Mense Martio ejusdem anni Ecclesiæ fuit destinatus, priùs in examen à Summo Pontifice die Veneris post sacri palatii concionem adductus, quod sua præsertim causa fuerat convocatum. In eo inter alios consedit famâ celeberrimus Cardinalis Henricus de Noris, qui cum examine decederet, palam asseruit: examen exercuit, non autem examini sistitit Archiepiscopus Surrentinus. Fuit consecratus pridie Idus Aprilis ejusdem anni. Sed hujus tam excellentis viri probatio adeò Pontificis voluntati respondit, ut cum de more ad ejus pedes se dejiceret, dixerit: quidquid in optatis habetis, aperite, nullam patiemini repulsam, Anastasius verò sibi parcens, sui causa nihil, sed multum seminario suo, divitem scilicet Abbatiam in omnes annos petiit, quam fuit consecutus, ut patet è stemmate supra portam sacelli ejusdem Seminarii.*

LXIV

Philippo Anastasio Archiepisc. Surren-
tino quod Seminarium à fundamentis
instauraverit, inque ampliorem, elegan-
tioremque formam redegerit opulentis-
simis Abbatiæ S. Petri ad magnum lit-
tus redditibus ab Innoc. XII. P. M. impe-
tratis idem Seminarium grati animi mo-
numentum posuit Anno Domini
MDCCIX.

His impetratis redditibus primùm in ampliorem, commodioremque formam Seminarium redegit, postmodum ejus utilitati studens rectorem, prorectorem, aliosque, prout opus erat, ministros in-

„ instituit, & lege sancivit, ut quivis suæ diœcesis statui Ecclesiastico vellet adscribi, prius in ipsa per biennium esset eruditus. Sub initium facre alumni scientiis informati à celeberrimo Nicolao Giannettasio Soc. Jesu Sacerdote, quo vita jam functo obtinuere non vulgarem Mathematicæ Magistrum, ut altius instructi evaderent calculo, seù Computo Ecclesiastico, & Ecclesiæ Kalendarii emendatione. Nec in eo desiderantur, qui Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, aliarumque linguarum copiam faciant, & disciplinas liberales, cultioresque litteras tradant; nec desunt qui ad Philosophiam, Jurisprudentiam, sacros Canones, Theologiam Scholasticam, & ad Controversias Adolescentes instruant. Quamobrem ex Seminario prodeunt absoluti numeris Theologi, & Concionatores, quò sanè ità ejus nomen est divulgatum, ut ex variis Regni partibus quantumvis dissitis plerique in illud advenæ inflammata animo conveniant. Meditamenta Vigilantiss. Præsulis erant, primùm Ecclesiam suam visere, postea Synodum diœcesanam compellere, indè cogere Provincialem, sed ab aliquibus iniquitatis filiis ejus interrupta fuerunt instituta. Nam cum rationes administrationis Ecclesiarum Parœcialium, quarum redditus temporales apud laicos servantur, repeteret, ut Canones veterum Conciliorum postulant, & recentium, imò et leges præcipiunt Imperiales, & juxtà Surrentinam jam vetustate corroboratam consuetudinem, in medium tot, tantasque protulerant rixas, & tam iniquas turbas excitarant laicali potestate adjuti, ut ex Regno innocentissimus Archiepiscopus exulatum ire coactus fuerit. Tantum potuit hominum perditorum nequitia. Sed non longè abiit, quin eadem laicalis Potestas injustè latam, quia nimis præcipitem detestata sententiam post viginti dierum spatium ad suam revocavit Ecclesiam. Voluit autem Archiepiscopus, ut interdictum Ecclesiæ in sui expulsione prolatum, ut edixit generale Viennense Concilium, duraret, quousque expulsores debitum Ecclesiæ obsequium animi demissione exhiberent: quod nonnisi post quatuor annos, ac duos menses evenit. Zelus, quo hic fervet Antistes pro Ecclesiastica disciplina, est equidem singularis; libros quamplures pro Ecclesia elucubravit, sed paucos, ne dicam nullos Typis passus est committi, cum soleat interdum usurpare: Bibliothecæ plenæ quidem sunt, & ingentibus voluminibus nullus est locus: familiares tamen nonnihil, precibus quam potuerant diligentissimis manibus extorserunt, quod nunc sub prælo est. In spem etiam adducimur, nostris super mansuetioribus aliquid tandem impertiturum. Regnans feliciter Clemens XI. anno 1707. 7. Kal. Januarii unum ex Adsistentibus Pontificio Throno eum creavit, & Cardinali Vallemanni mandavit, ut ei Ecclesiam offerret Sipontinam, & post eam, Compsanam, aliasque Regni satis pingues, sed omnes rejecit, contentum se esse profitens sua prima sponsa, quamvis sibi calamitates inveheret, aut per ipsum liceret, ut ad vitam à mundi strepitu remotam in claustra se reciperet, quod haud passus est Pontifex, sed amplissimis affecit beneficiis, primoque jussit, ut Compsæ Ecclesia illi pensionem solveret, & postremo ditissima Abbatia vulgo, S. Pietro a Caprolla, in eadem Surrentina Diœcesi ipsum donavit. Vitam cujuscunque Episcopi ex Patronis ejusdem Civitatis Surrenti plenius est persecutus, ut venia à Summo Pontifice impetrata, eorum officia recitanda posset proponere. In Ecclesia Cathedrali, aliquo concurrente Prædecessoris sui subsidia contignationem laqueatam moliri aggressus est aureis fimbriis, atque egregiis Jacobi del Pò, & Nicolai Malinconico picturis, & artificio decoratam. Paramentis etiam, & supellectili auxit, & gemma pretiosa, quæ in impluvio suprà pectus, ubi fit utriusque partis nexus, solet reponi. Plurimis scutorum millibus Ecclesiæ muros asperos, & inexcultos marmorato obtinendo perpolivit, ejus frontem exacti, nobilique Symetria pigmentatam luminis, & umbræ reddidit, ac plura efficiet, majoremque scribendi copiam dabit, si longius, quo bene dignus fruetur ævo, quod illi à D. O. M. votis omnibus expetant cuncti.

„ In aula Archiepiscopali sub insigne hujus Archiepiscopi in postrema serie collocatum hoc monumentum inspicitur.

„ Philippo Anastasio

„ V. I. D., S. T. M. Orat. egregio, Poetæ venustissimo, Matheseos, ac Philosophiæ perito, omnigenæque Eruditionis Viro, qui dum annum tertium, ac trigesimum ageret, in Universitate Neapolitana Primæ Cathedræ Matutinæ Civilis facultatis præfigitur, deindè Sacrorum Canonum Antecessor ibidem creatur, ac tandem ab Innocentio XII. ad Ecclesiæ Surr. Præsulatum evehitur anno ab Aera Christi MD CLXXXXIX cum aetatis suæ XXXX III. explevisset. Cajetanus Crisconius ejusdem Archiepiscopi à secretis P. Anno MDCCIV,

ÆQUENSES
seu Vici Æquensis
EPISCOPI.

ÆQUAM (quam Vicum appellant) antiquam urbem in montibus fuisse non longè à Surrento ædificatam vetera ædificia, & monumenta, & sinus ejus ab antiquis proceribus, & Imperatoribus habitatus, demonstrat. Gothorum immanitate postea vastata, ac penè diruta fuit. Novam vero Civitatem à Carolo II. Rege circa annum MCCC. exædificatam ex inscriptione patet, quò sæpissimè ad animi tranquillitatem divertebat. Vicum Aequensem ab antiqua illa urbe appellavit haud longè situm inter Surrentum, & Stabiam, Neapolim spectans à decem & octo milliariis. Aprico & clementissimo cœlo, hilari, atque uberrimo agri solo, delicatiora poma, delicatissima vina profert, qualia degustari ad sanitatem, & voluptatem desiderantur. Aedes Joanna II. Regina ibi condidit, Regulorum tunc domicilium, Principis nunc Musæum, atque oblectamentum. Urbis amœnitatem, situmq; perbellè descripsit Julius Cæsar Capaccius. Templum maximum, & Parochia ab Aequa ad novam Civitatem Vicanam translatæ sunt ab eodem Carolo conditore. Hic Bonifacium VIII. exoravit, ut illic Episcopalem Sedem, vel trans

ferre

ferre, vel de novo iustituere; ipse verò adjutrices manus admovit, addito censu, quo pro Episcopali mensà nterentur futuri Episcopi. An verò Aequensis vetusta Civitas Episcopali iuerit dignitate exornata, non satis constat; tametsi in monumentis quidam Bartholomæus Aequensis Episcopus reperiator anno 1294. cojos etiam habetur memoria anno 1297. Sed & Joannes Rufali erat Aequensis Ecclesiæ Archidiaconus anno 1286. eum à Ravellensi Capitulo electus est Ravellensis Episcopus, ut ex regest. Vatic. alibi diximus. Constituta igitor Vico Episcopali dignitate, primus Præsul delectus est Joannes Ciminus, & Surrentino Archiepiscopo datus est suffraganeus. Basilica Cathedralis titulo SS. Cyri, & Joannis ad mare posita ab Alphonso I. Rege exornata sex dignitatibus *a* nobilitatur (si vera sunt, quæ mihi sunt transmissa) Archidiaconatus nempe, Primiceratus, Archipresbyteratus, Decanatus, Cantoratus & Thesaurariatos, cum octo Canonicis; sed in supplici libello Aloysii Riccii electi pro expeditione ad Urbanum VIII. Pont. Max. porrecto, unica tantum dignitas Archidiaconatus cum septem Canonicis recensetur, quorum unus curam gerit animarum, quæ hodie centenum *b* non excedunt numerum. Unum est in civitate Cœnobium Olivetanæ Congregationis ad S. Franciscæ Romanæ, extra verò mœnia domus satis ampla Clericorum Regularium Theatinorum S. Mariæ de Tora, Fratrum Minorum de Observantia, S. Mariæ à Chica, Cœnobium satis pulchrum S. Viti Martyris Cœlestinis Ordinis, & Eremitarum Camaldulensium in Monte S. Mariæ Hierusalem, tresque laicorum fraternitates. Diœcesis angusta est quatuordecim circunscripta locis, seu oppidis, totidemque Parochialibus Ecclesiis cum suis Rectoribus. Pauperrima est hodie episcopalis mensa; cujus fructus vix asceodunt ad ducatos Regni *c* quinquaginta supra ducentos; taxatur in libris fisci Apostolici ad Florenos 99. Qui verò novites creatus est Episcopus ad urbem veniens à Longa, Ferrariaque gente excipitur; & in bonis Ecclesiæ constituitur administrator. Præter Loogam, Ferrariaque familias aliæ sunt in hac civitate nobiles. Ex hac natus est Joannes Baptista Porta sapientissimus Astronomiæ magister, novusque interpres prospectivæ, quam Græci vocant Opticam, scriptis soia orbi notissimus. Joanoes Vincentius ejus frater germanus in specolativis præcelluit. Antonius Agellios Acerni Episcopus Clericorum Regulariom Theatinorum & patriæ decus, Hebraicæ lingoæ & Chaldææ peritissimus, Psalmorum genuinæ, & germanæ explicationis interpres facundus, cujus scripta typis edita in sacris Bibliothecis maximi fiunt. Marcus & Innocentius Parascandoli fratres ejusdem instituti Clerici, vitæ sanctimonia clari fuere, quibus addam Jnniperum ejusdem familiæ Parascandolæ, ac Minoris Ordinis de Observantia alumnum integritate vitæ, & doctsina conspicunm, cujus meminit Lucas Waddingus lib. de script. Ord. Seraphici. Cæterum Episcopi, qni in hac Sede floruerunt, sequentes sunt ex Vaticanis regestris, monumentisque hujus Ecclesiæ eruti.

a Unica Archidiaconatus dignitate.

b Nunc bis centenum excedunt numerum.

c Nunc 500.

I. 1. JOANNES Ciminus, Vici ortus, à Bonifacio VIII. circa annum Domini 1300 primus Vici Aequensis Episcopus creatus est, qni haud diu in ea dignitate supervixit, decedensque in Ecclesiæ Cathedralis Sacrario, urnaque marmorea conditus est cum hoc epitaphio.

In nomine Domini nostri
Jesu Christi Amen.
Hic jacet corpus Joannis Cimini Vicani Episcopi, istius Episcopatus, nec non istius Capellæ fundatoris, anima cujus requiescat in pace, qui migravit ab hoc sæculo anno Domini MCCC. . . . .

Pluribus bonis Joannes dotavit sacrarium, quę ab ejus jure hoc tempore longè sunt aliena. Ex familia posteri qui sunt, juris patronatu gaudent.

2. Fr. LANDULPHUS, aliis Rodulphus, Neapolitanus, Ordinis Prædicatorum, hujus Ecclesiæ adlectus est Episcopus ab eodem Bonifacio circa annum Domini 1301. qui cum esset vir doctissimus & gratia Regis polleret, eo petente à Clemente V. Papa translatus est ad Archiepiscopalem Sedem Acheruotinam, & Materanam anno 1306. II.

3. Fr. PETRUS de Andria ejusdem Ordinis Prædicatorum Landulpho successit, ad hanc dignitatem vocatus à Clemente V. Id. Augusti anno 1306. ut ex reg. Vatic. ep. 393. Hic pro decimis egit cum Comite Vici, qui coactus est solvere, quippe causa decimarum est spiritualis. III.

4. JOANNES hujus Ecclesiæ Præsul memoratur in regio regest. Neapolit. anno 1324. IV.

5. TESSELINUS Fontana, Abbas S. Petri ad Curtim Ordinis S. Benedicti, electus est Episcopus Viciæquensis anno 1330. Civis erat Massæ Lubrensis, ut innuit documentum, quod ipse inscripsit anno 1334 15. Octobris dum Romæ moraretur, ad generalem suum Vicarium Andream Liparolum. V.

6. JOANNES Episcopus Vici, mortuus est anno 1343. VI.

7. CÆSARIUS Planula, Canonicus Neapolitanus, eligitus Episcopus in demortui Joannis locum à Clemente VI. anno 1343. Id. Junii, anno Pont. a. 1 in reg. Vatic. ep. 43. Porrò post obitum Joannis, Capitulum in partes secessit, una ejusdem, Petrum de Baja Squillacensem elegit, altera Augustinum Canonicum Isclanensem. Clemens utramque electionem vitio celebratam irritam declaravit, ac Cæsarium hunc ex plenitudine Apostolicæ potestatis in Viciæquensem Episcopum præfecit. Petrum verò de Baja Antistitem Castellaneteosem creavit. Quinque omnino annos sedit Cæsarius, excessitque aono 1348. VII.

8. Fr. JACOBUS de Sora, Ordinis Minorum, successit Cæsario 5. Non. Octobr. anno 1348. ab eodem Clemente VI. ad hanc dignitatem evectus, cujus meminit reg. Vatic. epist. 107. fol. 72. memoratur idem in reg. Neapol. anno 1376. VIII.

9. Fr. LUDOVICUS (" *Ordinis Prædicatorum*) obiit anno 1393. IX.

10. RICCARDUS Gattula, Canonicus Aequensis, constituitur hujus Ecclesiæ Præsul à Bonifacio IX. anno 1393. Non. Decemb. Excessit 1414. ex lib. obligat. X.

11. GALIARDUS, Abbas Monasterii S. Mariæ de Olearea Ord. S. Benedicti Amalphitanę Diœcesis, eligitur Episcopus an. 1414. 4. Kal. Octobr. à Joanne XXIII. ex eodem lib. XI.

12. JOANNES Loogus, civis & Primicerius Aequensis, ad patriæ sedem sublimatur à Martino V. anno 1422. die 16. Octob. Doctus fuit & humanus; hanc rexit Ecclesiam triginta ferè annos. Decessit Nicolao V. sedente 1451. de quo hujusmodi versus lib. 10. Hermathenæ Laurentii Longi Parmensis Clerici Regularis Congregationis Summaschæ leguotur. XII.

Longus erat magnus vir nomine, reque Joannes,
Quo nullus major vir pietate fuit.
Gratia nomen ei dederat, meritumque clarum,
Ut superis esset gratior, atque Deo.
Egregiè sacri pastoris munere functus,
In patria acceptus jure propheta sua.
Vivet io Longus longa per sæcula fama,
Hoc cognomen ei scilicet omen erat.

13. SALVATOR Mosca, Tropejensis, proximè post Joannem hanc suscepit Ecclesiam anno 1451. 5. Id. Octobris, quanto tempore in ea dignitate floruerit, quove anno & loco obierit, obscurum mihi est, ultima tamen ejus memoria extat in ejus quodam documento anno 1473. XIII.

XIV. 14. **MATTHÆUS** obiit anno 1494. ex Actis Consist.

XV. 15. **PTOLOMÆUS** de Ptolomæis, nobilis Senensis, ex Thesaurario Ecclesiæ Lucerinæ à Pontifice Maximo Alexandro VI. inauguratur anno 1494. die 19. Martii. Sedit cum fama prudentiæ ann. 26. Sub Leone X. mortalitatem explevit 1520.

XVI. 16. **FERDINANDUS** Marchesius, nobili familia natus in terra Graniaol Litterensis Diœcesis, eligitur Episcopus anno 1520. die 8. Augusti sub Paulo III. Fato cessit anno 1541. *a*

a 1536

XVII. 17. **NICOLAUS** Sicardus, Stabiensis, ad hanc sedem electus anno 1541. *b* Obiit anno 1558.

b 1. Junii 1541. ex Actis.

XVIII. 18. Fr. **DOMINICUS** Casablanca, Siculus Messanensis, Ordinis Prædicatorum Summus Theologus, in Vico Æquensi Sacerdotio subrogatur Nicolao an. 1558. *c* Interfuit Tridentino Concilio, defunctusque est anno 1564.

c Die 4. Febr.

XIX. 19. Fr. **ANTONIUS** Sagra, *d* Melitensis, ejusdem Ordinis Prædicatorum religiosus, hanc eandem Sedem assequutus est anno 1564. die 17. Novembris. Hic in ordine suo famosus, variis linguis peritus Syriam, Mesopotamiam, Assyriam, Ægyptum, aliasque Orientis peragravit regiones, Apostolici Commissarii munus adimplevit, mores, ritusque illarum partium Christi fidelium ad normam Romanæ Ecclesiæ traduxit. Romam reversus à Pio V. benignè acceptus laborum præmio Episcopus creatus est, inauguratus ad Ecclesiam suam bene regendam profectus, in ea integra fama virtutum per multos annos vixit, relicto post mortem magno apud populos sui desiderio. Neapoli mortalitatem explevit anno 1582. jacet in Ecclesia Divæ Annunciatæ. Ædes Episcopales vetustate sua fatiscentes restituit, ut ad parietes proloquitur lapis.

d Fabiana (?) cognominatur à Jo. Franc. Abela in descript. Melitæ l. 4. p. 519. ubi laudatur. Mandosi.

Fr. Antonius Sagra Melitæus Ord. Præd. Vici Præsul hæ ædes vetustate collapsas in meliorem, ampliorem que formam restituit, ut sibi posterisque suis usui foret, à partu Virginis MDLXVII.

XX. 20. **CONSTANTINUS** de Lanoya ex Sulmonentibus Principibus, Gregorii II. Bojani Ducis filius, ex Monacho Casinensis Cœnobii electus est Episcopus anno 1583. *e* Septem omninò menses in ea dignitate vixit; cujus cum laude meminit Arnoldus Wion lib. 2. ligni vitæ. De hac familia legendus Carolus de Lellis de nobilibus Regni Neap. familiis p. pars.

e Die 13. Junii.

XXI. 21. **PAULUS** Regius *f* de Urseolis, Neapolitanus, Ferrante & Victoria Salernitana nobilibus ortus parentibus. In juvenili ætate amœnioribus disciplinis, jurisque prudentiæ operam dedit, ductaque uxore Victoria Roccha pari nobilitate fœmina filium sustinuit Ferrantem. Uxore demortua, ad ecclesiasticam vitam se totum dedit, sacras litteras amplexus Theologus evasit, & in ea facultate lauream suscepit: claruit apud omnes maximè ob eruditionem sacrarum rerum, & prudentiam cum pietate conjunctas, quibus celebratus à Gregorio XIII. Vici Aequensis Episcopus delectus est anno 1583. *g* Neapoli consecratus in Divæ Annunciatæ delubro, statim ad pauperem sponsam profectus, ab ipsa nunquam divelli potuit, ut pinguiorem assequeretur, quam summè coluit per annos 25. populumque sibi concreditum verbo & exemplo ad pascua salutis traduxit, & ut officio boni Pastoris fungeretur, vitas sanctorum ubique & semper conquisivit, inventasque permultas vulgari sermone ipse conscripsit, & è tenebris elicuit, atque ita cum multa recondita ignorarentur, ipsius industria, & auctoritate cognoscuntur; cujus in Martyrologii Romani notis multis in locis cum laude meminit Baronius. Scripsit præter Sanctorum Vitas, plura alia opera vulgari sermone concinnata; *La Siracusana opera Morale in rime & in prosa. La Sirenide Poema Spirituale, lib. 4. distinta. Lib. 5 Rime Spirituali. Un libro di Discorsi intorno le Virtù Cardinali. Un lib. di Sermoni intorno le Virtù Theologali. Un lib. di Dialoghi intorno la felicità, e la miseria con la brevi à della vita humana. Un lib. della consolatione del Consiglio. Un lib. della dignità & officio del Vescovo. Un lib. dell' origine de Clerici e Monaci. Un lib. intitolato il Censore, contenente alla sentenza di Platone contro gl' Historici & i Poeti ignoranti, & Plebei. Un lib. de gl' huomini Illustri Italiani in arme & in lettere. Due libri di Tragedie historiche e Spirituali.* Alia item sui ingenii monumenta posteris reliquit, summè laudatus ab Ægidio Scalionio Ordin. Minimorum in vita S. Januarii heroico versu descripta, quam Regio attitulavit, & Felix Renda in alia suorum operum dedicatoria epistola. Vitam ejus, ac gesta fusius scripsit Jo. Baptista de Tuso Ord. Præd. Desiit esse inter vivos anno 1607. jacet in Cathedrali in sepulchro, quod sibi vivens ac successoribus paraverat cum hac inscriptione.

f De eo Toppius in Bibl. Neapol. p. 241. Mandos.

g Die 20. Januarii.

Paulus Regius Episcopus Aequensis pium judicans non solum sibi certum in sua Ecclesia monumentum constituere, sed etiam & Episcopis successoribus suis hoc itidem ubi post laborum metam quiescant constituit An. sal. MDLXXXXVI.

Ibidem ad ejus marmoreum simulachrum leguntur duo hæc carmina.

Inspice viventem, Musis hic ille serenus
Qui clarus fama, clarior ingenio.
Obiit anno M. DC. VII.
Aetatis suæ LXII.

Alia in eadem Aede à se aucta, & instaurata prostat legentibus inscriptio.

Paulus Regius Aequensium Episcopus, gente Urseola, familia Regia Neap. nobili gente natus, scientia Theologus, professione Iureconsultus. Hujus Regni Sanctorum gestis conscriptis, aliisque sacris vigiliis piorum commodis in lucem editis, campanaria turri ære suo erecta, splendore Cathedrali Ecclesiæ addito, humanæ conditionis memor marmoreum sibi monumentum vivens hic poni mandavit Anno salutis M. D. LXXXIX.

Porrò ex Urseola gente, ex qua natus gloriabatur Paulus, non pauci Venetiarum, & Dalmatiæ Duces prodiere. Gradensis Patriarcha fuit Ursus; Vitalis ejus frater Torcellanam rexit Ecclesiam, de quibus in quinto nostro tomo. Petrus quoque S.

Ro-

Romualdi discipulus, aliique insignes viri prodiere. Neapoli finem fecit in Ferrante Pauli legitimo filio, quem lachrymabili funere prosequntus est ad sepulchrum. Ferunt Urseolæ gentis propagines etiam Anconæ, Forosempronii, Forolivii, Panormi, ac Beneventi adhuc vigere.

XXII. a De eo fusius Silos in hist. Cler. Regul. par. 2. p. 131. Monsig.

22. ALOYSIUS de Franchis, a Neapolitanus Patritius, Clericus Regularis, dignus habitus est, qui Paulo in Episcopatu succederet, à Paulo V. ad hanc dignitatem vocatus die prima Octobris 1607. Præfuit & profuit ann. 2. mens. aliquot, & ad Neritonensem Cathedram translatus est die 26 Janua. 1611 cui Clerus Aequensis grati animi monumentum erexit in Cathedrali.

Domino Aloysio de Franchis Vincentii filio Neapol. Patritio Clericorum Regularium ornamento, Viciæque asse magna cum civium exterorum benevolentia, biennium, atque semestrem Præsuli, è medio optimæ ipsius administrationis cursu ablato, & Pauli V. Pont. Max jussu ad ampliorem Neroti Salentinorum Diœcesim profecto Clerus gratæ memoriæ ergò posuere An. sal. M. DC. XI. mense Martio.

XXIII b De hoc item Silos par. 1. p. 19. Monsig.

23. HIERONYMUS Sarrianus, b Neapolitanus ex Comitibus Casalduni, Clericus Regularis successit Francho die ultima Januarii 1611. Inter multa, quæ piè in Cathedrali reliquit monumenta, sacellum Divi Caroli Mediolanensis Archiepiscopi exornavit, ut ex inscriptione liquet.

Carolo Borromeo S. R. E. Card. Archiep. Mediolan. Pastorum lumini, sacellum pictura, paramentis, & altaris ornatu præstanti devotè locatum, attributa dote ducatorum quinque pro onere Missæ unius in hebdomada in perpetuum Hieronymus Sarrianus e a Comitibus Casalduni Neap. Episcopus Aequen. fundator posuit Anno salut. Dominicæ M. DC. XVI.

Eodem anno Palatium Episcopale reparavit, ac nova adjecit ornamenta. Sedit laudabili exemplo ann. 16. Neapoli functus est die 22. Aprilis in Monasterio S. Mariæ gratiarum anno 1627. jacet ibidem in majorum suorum sacello.

24. ALOYSIUS Riccius c, Neapoli equestri familia natus, legali scientia, & scriptis editis vir longè clarissimus („ *majoris Ecclesiæ Neapolitanæ* „ *Canonicus, ob singularem non minus pietatem,* „ *cui ut verè vacaret, sodalitiu Ss. Trinitatis Pere-* „ *grinorum, & Convalescentium sese adscripserat,* „ *quam ob legalem scientiam, fuit pro tempore Emi-* „ *nentiss. Archiepiscopis in paucis charus, & cujus* „ *opera in omnibus suæ Ecclesiæ momentis usi fue-* „ *runt,*) electus post obitum Hieronymi die 20. Novemb. 1627. cujus præstantissimas dotes expresserunt in marmore Canonici Aequenses in ipsa Cathedrali Ecclesia, quæ ipsissimis verbis ad ejus marmoreum simulachrum in Ecclesiam S. Mariæ de Stella leguntur, ubi terræ admandatus fuit, cum obiisset Neapoli die 6. Januarii 1643.

Aloysio Riccio

Equestris Ordinis Parthenopeo Episcopo Aequensi, vitæ integritate, doctrina, præstantia præcellenti præclarissimosque majores Michaelem Alphonso I. consiliarium, Viceprothonotarium, Locumque magni Camerarii tenentem, Romanos ad Pontifices, Germanos ad Cæsares pro pace Legatum.

Perlongum potestate inclytum authos ad jus legitimæ sobolis asserendi Antonium Regii Archiepiscopum itemque Michaelem Galli. Regibus Conventui Burgundiæ Præsidem Viceprothonotarium, legatum ad Summos Reges, insigni fato monitus prætervecto, Patruo benemerentissimo Octavius Riccius posuit anno sal. M. DC. XXX.

[„ *Cum esset in utroque jure consultissimus, in lu-* „ *cem edidit plura legalia volumina; unum, cui* „ *titulus:* Praxis rerum quotidianarum fori Eccle- „ siastici, & in Curia Archiep. Neapolitana dis- „ cussarum. Neap. Typis Honuphrii Savii 1630. *al-* „ *terum cui titulus:* Praxis Aurea, & Quotidia- „ na novissime probationis juris Patronatus Neap. „ apud Dominicum Maccaranum 1631. *alterum:* „ Collectanea Decisionum omnes ferè casus in „ Tribunalibus Italiæ, præsertim Romanæ Ro- „ tæ, ac Curiæ Archiepiscopalis Neapolis, & „ ejusdem Civitatis Sacri Consilii Hispaniæ, Gal- „ liæ, Germaniæ, & Poloniæ decisos, ac con- „ troversos complectentia. Venet. apud Turinos „ 1660. *alterum:* Decisiones Aureæ Curiæ Ar- „ chiep. Neap. Venet. apud Junctas, & Baba 1647. „ *alterum:* Additiones ad omnia opera Jasonis „ Mayni Mediolan. Ven. apud Junctas 1622. *Vide* „ *Laureatum Crassum in suis elogiis par. 2. fol. 136.* „ *Topp. in sua Biblioth. litt. G. fol. 147.*)

25. ALEXANDER Ranlius, Anagninus, electus die 23. Febr. anno 1643. * Anagni in patria excessit 10. Kalend. Augusti 1645. ætat. 63. in Cathedrali sepultus in sacello S. Caroli suæ familiæ exornatus ampulloso elogio in sua Cathedrali.

XXVI 26. THOMAS Imperatus, Neapolitanus, successit Raulio die 27. Maii 1647. Obiit 1656.

XXVII. 27. JOANNES Baptista Rapuccius electus 19. Febr. 1657. vivit.

ADDITIO.

[*Strenuè suam rexit Ecclesiam, clerum congregatione, quam cogi voluit qualibet feria V. in sua æde Cathedrali, in qua multæ fiunt in materia Ecclesiastica instructivæ exercitationes, & præcipuè collationes casuum conscientiæ, suo nitori restituit. Immunitatis personarum, & locorum fuit acerrimus vindex. Duos antiquis addidit Canonicatus, ut ministrorum altaris cresceret numerus. Aliud Odæum in sua Cathedrali inter suum thronum, & aram illius maximam opere nucco eleganter concinnato, novumque similiter suggestum mille, & amplius aureorum impendio efformatu voluit. Cœnobium pro sacris Virginibus Carmelitis D. Teresiæ magno sumptu excitavit, cujus fundatrix in spiritualibus fuit Vener. illa Dei famula soror Seraphina de Deo, quam ipse è Capreis, ubi in suo monasterio degebat, accersivit, cujus directione, & exemplo adeò adhuc florent illæ moniales, ut multæ Neapolitanæ el ctissimi generis patriam, & commodiora in patria cœnobia pro uno Vicano Asceterio posthabuerint, & nunc ferè omnes in illo sunt exteræ. In Aede Principe D. Marchioni de Carpio hanc epigraphen excitavit.*

D. O. M.

Urbs Ista Vici Æquensis
Situs amœnitate, soli ubertate, constantique
Aeris temperie felix,
Verum excellit D. Marchionis
de Carpio Gasparis
De Haro
Hujus Neapolitani Regni Proregis præsentia
Aliquando longè felicior, ac
munificentia clarior,
Cum Joannes Baptista Rapuccius
ejusdem Urbis Antistes
Insigni Baculo, quo ipse Prorex
Pro militari sceptro utebatur, donatus
Tanti fecerit Principis Munus
Ut illum in Pontificiam supellectilem asservarit
Proprioque stemmati inseruerit
Ne quid quibusdam ejusdem Regni
Præsulibus invideret,
Qui inter Ecclesiastica, militaria quoque
ostentant insignia,
Ob strenuè propugnatas ab hostibus Urbes.
Neve ad hunc Præsulem tantus
contraheretur honor
Ipsi, ac singulis etiam existentibus pro
tempore Episcopis
Generosè idem Prorex indulsit
Posse, tum Metropolitanam Regni
Neapolim, tum se,
suosque successores Proreges eo Baculo
condecoratos adire,
Ratus fortaisè potentiores fore in suo
munere Pastores
Si utroque Baculo obarmati Pontificio
scilicet, & sæculari,
Gregi præessent.
Majori sanè dignus monumento Baculus;
ipso namque usus inclytus ille Princeps
Veluti Ligno, non Ferro
Universam efferam grassatorum
gentem domuit,
Eliminavit, extinxit,
Ac reddita toti Regno Pace, Fide,
Justitia, Securitate,
Quod plerique prædecessorum
Ingenti, sed vano conatu aggressi sunt,
Unus Gaspar de Haro pari felicitate,
ac gloria est assecutus.
Ne ergo tanti Principis Decus
Tantæque generositatis vestigia passim relicta
Temporis invidia obliteraret
Idem Antistes lapidem hunc, profusæque
in se liberalitatis,
Ac summæ benevolentiæ testem
Aeternitati posuit,
Præsulatus sui Anno XXVIIII.
Innocentii PP. XI Pontificatus X.
Orbis Redempti MDCLXXXVI.

Idem præsul sepulchrum adhuc vivens in sua delegit Ecclesia, hac inscriptione animatum.

D. O. M.

Joanni Baptistæ Rapuccio
Clausani ex oppido Beneventanæ diæcesis
Summi ingenii viro, Juris utriusque
Consultissimo,
In causis, rebusque gerendis sagacissimo
Olim in urbe rectis. Judici,
Ob probitatis, & virtutum merita
Ab Alexandro VII. ad Vici Aequensis
Episcopatum evecto,
Deque ea Cathedrali exornata, atque ditata
Et de civitate, totaque diæcesi optimè merito,
Adhuc inter vivos agenti
Et mortis memori monumentum mandanti
Amantissimo Patrono
immortali memoria verè dignissimo
Hoc Joannes Abbas Jordanus poni curavit.
Super tumulo hoc legitur distichon.
Ossa fovet tumulus, volitat pia fama per auras
Emerita fruitur Spiritus arce Poli.
Viam universæ carnis ingressus anno
Domini MDCLXXXVIII.

Rapuccium excepit FRANCISCUS *Verdo Aversanæ diæcesis, origine autem è Salentinis, & propriè à Neritina civitate, ubi adhuc sunt domus illorum de Verde, & multæ Moniales hujus cognominis ibidem in D. Claræ floruerunt. Hic præsul Neapoli Philosophiam, & Theologiam in Collegio maximo Societatis Jesu, utrumque jus à quodam sacerdote sæculari addidicit. Neapolitana Universitas ipsum in Theologica facultate, Romanum Sapientiæ Archigymnasium in legali Stadio laureavit: quare juvenis adhuc usque ad ferè vergentem ætatem illinc ex Cathedra quingentis, & etiam usque septingentis discipulis septies in diem in dispare materia docuit. Benè ergo audire posset Regni magister, imò & Italiæ, & Europæ, si ex Italia aut juvenes Neapolim illum audituri confluebant, aut illum ex Italia, & Europa Epistolarum beneficio consulebant. Omnes, qui suo ævo scientiis enituerunt, aut cominus cum ipso, aut eminus necessitudinem ferire voluerunt, & præcipuè monstrum illud sapientiæ Caramuel, qui illum in suis operibus semper mirè commendat. Pietatem, quam hauserat peculiarem à Lælio Sanfelicio Societatis Jesu inculpatæ vitæ sacerdote cœlestibus super incruento altaris sacrificio contemplationibus assueto, qui ipsum tenerrima circa illud devotione imbuerat, semper usque ad ultimum vitæ spiritum vividam habuit, ac si tunc primùm Sacerdos immolaret. Erga augustissimam Triadem in teneris maximo semper obsequio, & filiali fiducia ferebatur. In quadam missione extra Neapolim noctu dormiens à dæmone cum suo lectulo usque ad laqueare cubiculi elatus fuit; ipso autem in sui præsidium SS. invocans Trinitatem Tartareos elusit astus, terræque illico sine ulla læsione redditus fuit. Asperrimum vitæ genus, quod à pubertate amplexus fuerat, ad mortem usque deduxit. Fame tenuissimo victu, & fere semper oleribus, quæ ipsemet calefaciebat potiùs, quàm coquebat, quia nullum* XXVIII.

suis

suis umquam voluit sse vitiis addictum. Sitim guttis Vini, an melius aceti exasperabat potius quam leniebat. Exiguo somno super nuda tabula corpus suum inedia, & laboribus laxum cruciabat potius quàm restaurabat. Vilissimis, & malè compactis, & sæpè etiam laceris induebatur vestibus, & sic coram Principibus, coram ipsis Proregibus, cum ad illos invitus traheretur, incedebat.

Invictus Cardinalis Caracciolus Neapolitanus Archiepiscopus, qui illum examinatorem Synodalem voluerat, Canonicum postea, & Pœnitentiarium majorem suæ ædis principis renunciavit, & ejusdem opera in omnibus suæ Ecclesię vel negotiis, vel muniis, semper usus fuit, donec secuto ipsius Caraccioli obitu, Neapolitanum Canonicorum collegium, licet omni reluctantem nisu Vicarium Capitularem elegit. Hoc novo Onere, uno se judice indignum, Neapolitana Diœcesis, Romana Sedes, ipsaque, quod caput est, Hispanica Monarchia dignissimum censuit. Nam licet in multis laicali Potestati pro viribus semper obstiterit, ut & personarum, & locorum sua majestate staret immunitas, nullum deinceps eadem potestas ipsi impedimentum inferri voluit, quia Franciscum Verde propter unicum Dei honorem, pro quo etiam promptus erat contumeliam pati, sacerdotali pectore præliari dignoverat. Quemdam censum, vulgo il Pastor bonus, cui omnes presbyteri Neapoli commorantes erant obnoxii, non minùs sex mille aureos mensæ Archiepiscopali pendentem, omninò abolevit. Qualibet feria VI. in æde principe collationem casuum conscientiæ habebat, & non modo uterque clerus sæcularis scilicet, & regularis nullo prævio vel edicto, vel hortatu, sed & ipsi Laici è quacumque conditione, & gradu, ut ipsum unicè audirent, illuc confluebant. Officium Divinum semper in Ecclesia, & semper flexis genibus, & ferè semper ante Augustiss. Altaris Sacramentum maxima pausa meditabundus recitabat, quo tempore licet negotia ingruerent, etsi difficillima, non uno verbo, non syllaba, non nutu respondebat, adeò ut cum Regius minister à Prorege ad ipsum missus, cui oportuit diu expectare, ut terminum aliquem daret Divinæ psalmodiæ, de hoc cum ipso questus fuerit, hisce respondit: laudabam tunc ipse & meum, ac tuum illum Dominum, qui major est Prorege, & ipso Hispaniarum Monarchâ: reus læsæ Divinæ Majestatis fuissem, si tibi tunc aures accommodassem. *Omnium animos, & præsertim magnatum, ac potentium virorum sibi devicit incorrupta justitia, adeò ut plus eum diligerent, ac majori veneratione prosequerentur illi, quibus ipse petita negabat, quam ii, quibus concedebat, quia certissimi erant ideo non obtinuisse, quia quod petebant contra jus erat, vel divinum, vel humanum. Mira humilitate, quia etsi Vicarius Capitularis ea authoritate, ac libertate operandi præditus esset, quam sacerdotalis, & laica Potestas commendabant, semper se, ut infimi ordinis sacrificulum reputavit non suum vivendi genus, suos usus, non domum, non vestem præsularis immutavit, non aliquem suis servitiis adscripsit; Pœnitentię Sacramentum, ut pelùs ministrabat. Tres horas quotidie in Divinorum meditatione, & ut plurimum ante Augustissimum Altaris expendebat, in cujus publica expositione pro quadraginta horarum oratione etiam ad Populum concionem habere solebat. Negotia, lites, jurgia, magnique momenti causas statas illicò, & ubique expediebat, cunctis benignissimas aures præbebat, cunctis suscoptam faciebat. Utrumque jus etiam interpretabatur antelucanis autem, vel pomeridianis horis, ut diœcesis muneri faceret satis. Innocentius XI Caputaquensi, & Rossanensi, Carolus II. Hispaniarum Rex Puteolana mitra decoratum voluerunt, utrinsque autem intrepidè ipse respuit oblationes. Cum Neapolitanus renunciatus fuisset archipræsul Eminentiss. Antonius Pignatellus, qui postea summus Pontifex audiit Innocentius XII. illius nomine Ecclesiæ cœpit possessionem, & vicariam etiam impendit operam aliquantisper. Vici tandem electus Episcopus, constantissime, ut ante respuit; at cum omnes illi diœcesani Neapolim accurrissent, cum fletu ipsum rogantes, ut sui curam acciperet, coactus acquievit ea potissimum de causa, quia tenuissima suæ sponsæ dos erat. Eminent. Petrus Othobonus, qui postea summus Pontifex Alexander VIII., qui illum semper adeò magnificerat, ut ad primam Patavinam legum Cathedram summi æque honoris, ac lucri jamdiù invitarat, post ipsius examen coram Innocentio XI. publicè novum Præsulem laudans, ad Ecclesiolæ nomen alludens liberè dixit:* huic Antistiti SS. Pater, non Vicus, sed Metropolis parum erat. *Idem Innocentius efferventibus in Urbe controversiis circa quasdam Galliæ præeminentias, vulgo,* le Regalie, *ipsum semper circa easdem audire voluit, & si ultra in Petri Cathedra sedisset, etiam Purpura, ut publica vox erat, ornasset. Cum novus Præsul adhuc Romæ esset, concussa, & penè solo æquata Beneventana Metropoli anno 1688. quædam aureorum millia, quæ ei pepererat diutina legum interpretatio, ad illius Archiepiscopum Ursinum dono misit, ut illis suę sponsæ calamitatem solaretur. Oblationem ille Eminentiss. Princeps gratam, ac ratam habuit, sed prò tempore accepit, & post aliquot annos donatori restituit, voluit autem gloriosi muneris in suo palatio Archiepiscopali ad posteritatis exemplum marmorea hac inscriptione memoriam perennare.*

Archiepiscopium hoc, quod deciduum firmaveram, augendum auxeram, fartum tectum nimio sumptu undequaque reddideram anno MDCLXXXVII terræmotu die V. Junii MDCLXXXVIII. funditus eversum, a me Deo dante, & Divo Philippo Nerio impetrante ab integro erectum, ingentem pecuniæ vim exhauserat, ut ad fastigium perduceretur, tectum desiderabatur. Illustr. & Reverendiss. Dominus Verde Vici Æquensis Episcopus rectis opibus infractum Animum meum pientissimè sustinens, duo Aureorum millia sponte mutuavit, sed sine Chirographo. Hujus vice tantę Generositatis, & grati Animi testem lapidem hunc erexi. Fr. V. M. O. P. C. V. A. Die XXX. Maii MDCXC.

Die tamen XXIV. Decembris MDCXCII. omni debito ritè exoluto pecunia Benefactori, fama immortalitati tradita est.

Possessionem iniit novus Præsul suæ Ecclesię die 16. Augusti 1688. Ut autem ad illam appulit, eo communi gaudio, & exultatione, ac S. Angelus è Cœlo immissus, exceptus fuit. Suæ vitæ institutionem à prima ætate susceptam retinuit. Omnibus diebus festis plebi suæ verbum Domini annunciavit, & non modò suos, sed & finitimarum Ecclesiarum subditos etiam habuit auditores, ut & in utriusque juris interpretatione, prò qua auscultanda, & ut etiam Philosophiæ, Theologię, aliisque scientiis, quas ipse gratis docebat, operam darent, non modò è Neapoli, sed etiam è remotioribus Regni partibus catervatim juvenes Vicum confluebant. Idem ipsi, ut prius, victus, potus, quies, vestis, quam minimè violacea immutavit, furvailla, & lacera, qua simplex sacerdos utebatur, retenta, è collo tantummodò in pectus descendentem crucem, & in vetustiss. pileo viridem cingulum prò specimine Episcopalis gestabat Dignitatis. A Nemine quamvis suo ex intimis munusculum aliquod licet in re tenui, licet unius mali punici accipere umquam voluit. In cleri reformatione totus fuit, præmia, & pœnas nonnisi verè merentibus dispensans. Commendationes apud ipsum virorum potentium, etiam principum nec hilum umquam profecere. Doctrina cum vitæ probitate con

jun-

,, juncta antiqua apud ipsum commendatio. Puritatis custos fuit vigilantissimus, adeò ut cum mulieribus carissimè, & numquam nisi necessitate compulsus, & nonnisi publicè allocutus fuerit. In earum vultus, nonsolum juvenis, sed nec in ultima senectute oculos umquam levavit, eadem usus cautione cum monialibus. Maxima fuit in ipso sacerdotalis libertas, quia cum non quæreret sua, sed quæ Jesu Christi, amicos, consanguineos, potentes, principes ipsos, circà ea, in quæ offendebant, verus zelator monebat; injuriarum numquam memor, adeò ut, cum Ecclesiasticam, & Regiam Potestatem à suo pendentes haberet arbitrio, numquam aliquid inofficiosum, nè verbum quidem in suos fecit hostes, qui sui en intimis interea loci evasere, & ipse eosdem speciali quadam amoris illecebra semper prosecutus fuit. Quotidiè sacris operatus fuit ea devotione, quæ in adstantium oculis lacrymas eliciebat. Missionarios sui Neapolitani sodalitii S. Mariæ Reginæ Apostolorum in suam diœcesim sæpius accivit, & inter eos præsertim voluit Antonium Sanfelicium tunc majoris Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicum presbyterum Cardinalem, nunc meritissimum Neriti Antistitem numquam satis commendatum sibi in paucis charum, quia sibi doctrina, & morum qualitate simillimum. Omnes suos Diœcesanos ut filios, sed inter ipsos, Primogenitos semper habuit Pauperes, quorum omnibus necessitatibus semper præsto fuit, aut diet.m alendo, aut dotes illorum filiabus largiendo. Pluries ut sibi uni vacaret, Romæ supplices libellos dedit, ut ab Ecclesiæ onere dignaretur eximere, quod minimè assequi potuit, contrariis supplicationibus nomine Capituli, cleri, imò & ipsius Vicanæ Civitatis summo Pontifici porrectis. Voti fuit compos an. 1700. quod ut sua sponsa rescivit, denuò institit, sed frustrà, quia jam successor declaratus, & exominatus fuerat. Lachrymis verò perpetuis suorum diœcesanorum commotus, eos quoadusque sibi liceret, numquam deserere promisit, & reapse inaudito forsan exemplo, saltem nostris hisce temporibus, voluit ut Collegium Canonicorum se Vicarium Capitularem eligeret, renitque Ecclesiam usque ad possessionem successoris, & post ipsius adventum, ipsoque consentiente Vici permansit, & quolibet die festo in illa æde principe concionabatur de agendis, & credendis adeò clara explicatione, ut rudes etiam femellæ difficillima nostræ fidei mente combiberent. Profecutus etiam fuit Academiam Theologiæ moralis pro Ecclesiasticis. Et quia jam suas olim oves relinquere debebat, majori videbatur circa illas zelo exardescere. In villa demùm propè Neapolim, vulgò S. Giovanni à Teduccio, se recepit apud illum Parochum, qui suus fuerat discipulus, & in illa æde parœciali continuò populum instruxit, confluentibus è vicina Urbe Neapolis viris aut scientia, aut dignitate conspicuis ipsum vel audituris, vel consultaris, imò & ipso Prorege, qui Villam Teducciam pro uno Vicano Episcopo frequentandam, ut olim Linternum pro Scipione Africano pronunciavit. Et etiam illum Neapolim ea honoris prærogativa, ac publicæ summæ existimationis pompa, quæ viros Principes decebat, deductum voluit, ut in supremo Consilio, vulgò il Collaterale, in arcibus Sanctuarii negotium Monarchiæ maximi momenti tractaret. Ipse regnans feliciter Clemens XI. in Urbem accersire decreverat, ipsius Purpura sacrum Cardinalium Collegium nobilitaturus. Sed hisce Pontificiæ munificentiæ signis minimè ipse pellectus Neapolim tandem plenus dierum repetiit, & ab Eminentiss. Archiepiscopo Francisco Pignatello honestatus fuit Sacerdotio Sanctæ Mariæ Rotundæ, & Canonicatu ædis principis, cujus dum possessionem iniret, cuncti ordines illius nobilissimæ Metropolis præ lætitia gestientes adstitere, ipsique reluctanti licet, ac etiam flenti, quia cum foret humillimus, semper plausus, & laudum hostis fuit acerrimus, manus omnimodè osculari voluerunt. Parum tamen Neapoli vixit apoplexia correptus 21. mensis Januarii anno 1706. incredibili Neapolitanorum luctu, & præcipuè suorum Canonicorum, qui brevi illius iterum frui consortio potuerunt. Triduò jacuit insepultus in Constantiniano Sanctæ Restitutæ Basilica, quæ propria est Neapolitani Capituli, donec efformaretur arca plumbea, & locus pro eo distinctus effoderetur in sacello D. Mariæ à Principio in Cornu Evangelii, & illo dierum spatio, non modo gravem ejus cadaver, sed gratum etiam odorem expirabat. Obiit, ut vixerat, in osculo Domini: apud nonnullos audiit, ut D. Antonius, arca Testamenti, apud alios Propheta Magnus, apud Venerabilem Matrem Seraphinam de Deo vulgò de Capreis, imò apud omnes Sanctus. Magnus ille heros Gaspar de Haro Carpii Marchio Regni Prorex tali veneratione ipsum prosecutus fuit, licet multa sibi intrepidè, & constantissimè negarit, ut illi semper publicè, ac palam manus osculatus fuerit, licet humillimus Sacerdos semper resisteret; & quoties in ædem principem accedebat, si eumdem sibi obvium non habuisset, de eo citiùs interrogabat, & numquam nisi ei priùs omnibus præstitis obsequiis recedebat. Quibus officiis privatè semper, ac publicè illum coluit, etiam quando Neapolitanæ non præerat Ecclesiæ, nec Vicanus adhuc esset Episcopus. In omnibus suis negotiis ipsum semper consulebat. In ultimo etiam agone ipsum, & Antonium Torres Congregationis Piorum operariorum irreprehensibilis etiam vitæ Sacerdotem adsistentes sibi voluit, & adjutores, inter quos Spiritum Deo placidissimè reddidit. Plura edidit Franciscus Verde in utroque jure volumina communi plausu excepta, adeò ut non semel reimpressa fuerint, quorum series.

,, Positiones Selectæ in Theologiam fundamentalem Caramuelis. Lugduni 1662.

,, Ingenuæ Observationes Apologeticæ Physicologicæ. Lugduni 1664.

,, Additiones ad Praxim S. R. Cons. Jul. Cæsaris Galluppi. Neap. 1665.

,, Tyrocinium ad Universum Jus Civile juxta formam quatuor librorum Institutionum Civilium. Neap. 1668. & iterum anno....

,, Juris Optice. Neap. 1672.

,, Anacephaleosis prohibitas interim discutiens opiniones ad varia bullarum Capita summor. Pontificum Alex. VII. Clement. VIII. & IX. Sixti V. Pii V. & Leonis X. Lugduni 1679.

,, Tractatus de Simonia. Neapoli Anno . . . .

,, Aliud item opus concinnarat super quatuor libris Institutionum Canonicarum, quod in tractatus diviserat, in quibus omne Jus Canonicum, & ipsa Theologia moralis continebatur, quod morte præventus committere non potuit.

,, Vide Toppium, & Nicodemum in Biblioth. Neap. litt. F.

,, Francisco Verde successor fuit THOMAS de Aquino, Neapolitanus, ac Tarentinus Patritius, filius Bartholomæi Caramanici Principis, & Barbaræ Stampæ Patritiæ Mediolanensis Marchionis Soncini filiæ, nobilitate, pietate, doctrina æquè conspicuus. nobilitate; Ramus suæ splendidissimæ familiæ Francolisii Marchionum, Ducum Casarani, & Casularum, & Caramanici Principum ad Landulphum se refert secundogenitum Francisci de Aquino Laureti Comitis, cujus posteri feudorum causa Tarenti jamdiù consederunt. Pietate; à teneris ditissimæ domus delicias ac pompas aspernans pauperrimum vivendi tenorem amplexus inter Clericos Regulares Theatinos animum omnibus electioribus, quà Christiano, quà religioso viro dignis virtutibus imbuit. Doctrina, scientiis omnibus Romæ vacavit, quas etiam ibidem juvenis ex cathedra docuit, ac tandem post varia in sua congregatione munia, dum Sancti Sylvestri domus in Quirinali præ- XXIX

fide.

,, *ſideret, ab Innocentio* XII. *die* 21. *menſis Junii anno Jubilæi* 1700. *hujus Eccleſiæ cenunciatus fuit Epiſcopus, cujus poſſeſſionem iniit menſe Julio ejuſdem anni. Ut ad ſuam perveniet ſponſam, anteceſſoris veſtigia pro virili calcare ſtuduit, omnibus diebus feſtis adſiſtente Capitulo ad populum in ſua æde principe conciones habere ſolet, diſciplinam Eccleſiaſticam fortiter ab eodem aſſertam ſtrenuè retinet. Continuis largiſque eleemoſynis præſentium calamitates temporum à ſuis diœceſanis vel removet, vel mitigat. Hoſpitalitem munus proprium Epiſcopi exercet opiparè. In hoc autem uno immortalis memoriæ anteceſſorem laudatiſſimus præſul exſuperat, quod cum ſit de ſuo ditiſſimus, multa aureorum millia in ſacris ædibus, vel de novo condendis, vel reparandis, vel ornandis impendit; quare Vicani cleri exemplaritas, Templorum nitor, ac decor nobiliorem diœceſim, magni nominis Urbem, imò præclaram Metropolim pro communi ſententia requirerent. Aram maximam more Romano in ſua æde principe aure profuſiſſimè incruſtavit, duo primaria ibidem ſacella opere tectorio affabrè diſpoſito perpolivit, organum vetuſtate abſumptum non mediocri impendio, & meliori ſpecie efformatum voluit: à fundamentis duas magnificè Eccleſias excitavit, quæ Urbem quamlibet Europæ maximam nobilitarent, quarum primam in honorem ſanctorum martyrum Cyri, & Joannis primorum Vici Tutelarium, alteram auguſtiſſimæ Triadis pro Divæ Tereſiæ monialibus. Epiſcopale Palatium penè dirutum baſilice refecit, ut è ſequenti inſcriptione.*

,, Pomario, Aedibuſque
Ad venuſtatem, priſtinamque formam
Unde incuria magis, quam tempore
Exciderant
Magno ſumptu, Paterna ex Arca
Reſtitutis
Ut cives optimam ſui voluntatem
In ævum teſtatam haberent.
Thomas de Aquino C.R.
Caramanici ea Principibus
Sextu Inſularum anno
Hanc brevi elogio memoriam
Conſecravit
A.D. MDCCVI.

,, *Aliis inſuper ornamentis ſponſam ſuam ſpiritualiter, & materialiter condecorare meditatur, ſi ipſius animo, & virtutibus parem Superi, ut commune votum eſt, indulgebunt ætatem.*)

LUBRENSES
ſeu Maſſæ Lubrenſis
EPISCOPI.

MASSA, Campaniæ Felicis recentioris nominis civitas, à Surrento Metropoli quinque paſſuum millibus in eminentiori quodam loco à natura munitiſſimo ad maris littus procul ſita, ut à duabus ejuſdem nominis Italiæ Civitatibus diſcerneretur, Lubrenſis appellatur. Diſtat Neapoli XXX. paſſuum millibus, interjecto gurgite Neapolitano contra Capreas Inſulam. In montis cacumine, quod Promuntorium Minervæ, ſeu Prænuſſum, & Athenæum veteres ſcriptores appellarunt, Delubrum Minervæ ſacrum erat ab Ulisse conditum, cujus meminere Statius, Plinius, Strabo, aliique, ac prope ipſum oppidum Minervium, ne procul ab hominum cœtu Minervæ Templum exulare videretur, de quo loquutum eſſe Livium arbitratur Capaccius in hujus urbis deſcriptione, dum ait: *in oppido Minervio duas portas, & muri aliquantulum de Cœlo tactum.* Illud incolæ, qui Chriſti fidem primùm amplexati fuerant, funditus diruerunt cum oppido, alterumque ad clivum montis, quod Maſſam dixerunt. & Templum ad littus maris opportuniori loco, in honorem Virginis Mariæ exædificarunt, quod corrupto vocabulo in memoriam priſci Templi, de Lobra nuncuparunt; quocirca ut Capaccius ſcribit, Maſſa Lubrenſis à majoribus dicta, omnium ore ſcriptiſque nomen retinet.

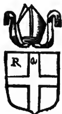
Alii arbitrantur dictam fuiſſe Maſſam ab ſoli commoditate, ubertateque, quaſi bonorum ſit Maſſa, unde Paulus Portellus;

Majores Maſſam dixerunt nomine, namque
Affluit omnigena commoditate ſolum,
Cunctorum hic etiam collecta eſt Maſſa bonorum,
Ut meritè hic Maſſæ nomen habere putes.

Sed utcunque res ſit, de ejus origine, nomine, deſtructione, novaque exædificatione variè arbitrantur ſcriptores. Illud ſanè conſtat, Lubrenſem Maſſam perantiquam Campaniæ Felicis eſſe urbem, tametſi non ſemel deſtructa, quæ extat, nupera ſit civitas, non longè à veteri conſtructa. Paruit Romanis, Normannis, Suevis, Francis, hoc tempore Catholici Regis ſuaviſſimum jugum experitur, & quod dignum exiſtimatur, nunquam Regulorum ſervitutem promeruit. Situm urbis, agri amœnitatem, ubertatemque deſcribit Capaccius, & nupera eorundem deſcriptio à quodam Maſſenſi cive in lucem edita eſt. Celebrat traditio apud Lubrenſes, ſeu Maſſenſes populos, illum primum ipſis Evangelium intuliſſe, cujus prædicatione Surrentum, aliæque finitimæ civitates ad Chriſti fidem fuerunt perductæ, in cujus rei argumentum has conjecturas afferunt, aliqua ſcilicet priſcis illis temporibus condita templa, illud in honorem Beatiſſimæ Virginis de Lobra, quod aliquando pro Cathedrali habuerunt, D. Petro Apoſtolorum Principi ad littus maris dicatum, marmoreis columnis erectum, undique depictum vermiculato pavimento ſtratum, & Abbatiæ titulo ornatum, ibi religioſos viros ex Divi Benedicti familia habitaſſe fama eſt, loco ſcilicet ab hominum conſuetudine remoto; In vertice montis Templum D. Conſtantio Maſſenſium Patrono erectum, cujus ſacrum corpus ibidem pleri que aſſervari aſſerunt, ejuſque dies feſtus ſolemni populorum concurſu agitur 14. Maii. Eccleſia S. Salvatori, & Nicolao vetuſtiſſima an. 1172. conſecrata Altera S. Agathæ, aliæque ſparſim exædificatæ oſtenduntur. Lubrenſis Epiſcopatus (ita inſcriptum legu in Vaticanis monumentis) antiquus eſt inter recentiores jam inde à ſuo exortu in iis numeratus, qui Surrentinum Archiepiſcopum venerantur, & agnoſcunt. Volunt Maſſenſes eo tempore fuiſſe erectum, quo Surrentina Eccleſia Archiepiſcopali dignitate exornata fuit; atque adeo eidem ſuffraganeum conſtitutum. Primi ejus civitatis Epiſcopi, cæterorumque, qui ſucceſſerunt nomina ad annum uſque 1289. interciderunt, ſive ſcriptorum incuria, ſive injuria temporum, vel Turcarum devaſtatione, unde hiulca, & jejuna erit noſtra Lubrenſium Epiſcoporum narratio. Pri-

mò

A mò quoque tempore, Lubrenses Episcopi Templum Divæ Mariæ Anonciatę Cathedralem intra męnia veteris Masſæ habuerunt; vetustate deinde fatiscens, ac penè totum ruinosum anno 1465. funditus destructa, ac solo æquata Masſa, cecidit cum cæteris templum ipsum Cathedrale, & ad vetustum D. Mariæ de Lobra Episcopi dignitatem transtulerunt, quam deinceps Hieronymus Castaldus Episcopus nobili constructa nova Ecclesia eidem Beatissimæ Virgini dicata in loco Palmæ nuncupato transtulit, anno 1515. Hæc Basilica multis opibus tum sacris, tum profanis est amplificata. Divina officia à numeroso Clero, Canonicis duodecim cum Archidiacono, Primicerio, & Cantore in hac Basilica dignitatibus, duobus hebdomadariis, aliisque sacerdotibus, & clericis celebrantur. („ *Inter Canonicos deest utraque Præbenda, nec adest seminarium. Domus pro Episcopi habitatione contigua est ipsi Ecclesiæ, & cura animarum exercetur per Canonicum: animæ verò omnes civitatis sunt mille circiter. Mons pietatis adhuc desideratur.*) B Diœcesis, quam totam constare dicunt ex vestigiis antiquæ civitatis Masſæ & ex 24. pagis, distinctis quidem, sed brevi spatio inter se dissitis, novem continet Parochias, tria virorum Cęnobia, & nobile Societatis Jesu Collegium, septum Virginum unum, & aliquas laicorum fraternitates. Episcopalis mensæ fructus est 700. ducatorum illarum partium, taxa verò in libris Cameræ Apostolicæ Flor. 33. Lubrensis civitatis Patroni antiqui fuere SS. Constantius, Erasmus, & Cataldus Episcopi, quibus ex decreto Synodali sub Mauritio Centino Episcopo anno 1628. adjuncti fuere SS. Franciscus, Ignatius Loyola, & Philippus Nerius. Porrò Episcopi, qui in hac Lubrensi Ecclesia floruere, non omnes, sed sequentes pauci enumerantur.

C

I. 1. N. nomen non exprimitur, ex Episcopo Lubrensi jussu Honorii III. Papæ translatus est ad Ecclesiam Lucerinam multo tempore vacantem, anno 1250. Extat epistola in reg. Vat. ejusdem Honorii ad Archiepiscopum Beneventanum, ut absolvat Episcopum Lubrensem, illumque transferat ad Ecclesiam Lucerinam, Dat. Id. Januar. an. Pontif. 4. epist. est num 246. fol. 68. D

II. 2. Fr. PETRUS, Ordo ignoratur, patria Surrentinus, ex familia Ursa nobili genere natus, Lubrensis Episcopus anno 1289. in Sicilia carceri mancipatus, pro cujus liberatione, aliisque redimendis captivis Carolus Rex facultatem concessit Joanni Eusebio Abbati de Surrento Siciliam transfretandi, ut in regest. reg. Neap. fol. 44. anno 1289. scriptum est.

III. 3. FRANCISCUS Lubrensis Episcopus anno 1303. Ecclesiam S. Mariæ de Plostilianis in agro Surrentino consecravit, ut inscriptio proloquitur.

In nomine Dei & Beatæ Mariæ
Anno Domini millesimo III.
Indict. prima.

A *Nos Franciscus humilis Lubrensis Episcopus in Octava S. Martini Christi Confessoris consecravimus Ecclesiam S. Mariæ de Plestilianis de loco Mirani, in qua concessimus quadraginta dies de indulgentia in perpetuum.*

Hic forte Franciscus fuit ille Lubrensis Episcopus, qui anno 1299. pro redditibus suæ Ecclesiæ diu laboravit contra vassallos in Actis Regum Neapolitanorum. Translatus est Franciscus ad Asculanam Ecclesiam in Apulia à Clemente V. anno sal. 1311. 5. Non. Julii in regest. Vatic epist. 684. fol. 167. ann 6. ejusdem Pontificis.

IV. 4. FRANCISCUS successit Francisco ex Episcopo Asculano ann. 1311. tempus quo ex hac mortali vita discesserit in regest. Vatic. non exprimitur.

V. 5. MAGESIUS, vel Magnesius („ *Ordinis Prædicatorum.*) longo tempore hanc rexit Ecclesiam, deinde ad Tranensem Archiepiscopalem B Sedem translatus est à Clemente VI. ann. 1348. Non. Novemb. pontific. 7. epist. 176. fol. 78. notatur in regest. Vatic.

VI. 6. Fr. PAULUM Florentinum a, Zucchari filium, ex Soderina familia suspicantur nonnulli fuisse, qui cum esset vir doctus, & nobilis Alumnus Ordinis Prædicatorum ex celebri Cęnobio S. Mariæ Novellæ, ad hunc Episcopatum assumptus est 4. Id Novemb. anno 1348. à Clemente VI. cujus electio extat in regest. Vatic. an. 7. ejusdem ep. 96. fol. 66. Sedit plus minus ann. 7. Meminit ejusdem Seraphinus Razius de Viris Illust. Ord. Prædic. & monumentis supradicti Cœnobii, ubi habitum sumpserat religionis.

a De quo Fontana de Rom. Provinc. p. 321. & in Theatro Domin. p. 185. 218. Mandosi.

VII. 7. JOANNES electus Lubrensis Episcopus solitum subsidium solvit sacro Senatui anno 1351. die 24. Novembris in obligat. ac solut. libris. Post hunc ferè spatio septuaginta annorum desiderantur Episcopi.

VIII. 8. N. hujus Ecclesiæ Episcopus obiit sub Eugenio IV. an. 1434. nomen non exprimitur in Actis C Consistorialibus.

IX. 9. BACTINUS, & Ubatinus, Ripanus, Presbyter Ecclesiæ Surrentinæ, delectus est Episcopus Lubrensis ab Eugenio IV. anno 1434. 3. Non. Martii. Reperitur vixisse usque ad annum 1466. in Actis Consistorialibus. Sub hoc eodem Præsule anno 1465. Masſa jussu Ferdinandi primi Regis funditus diruta est, quam deindè reædificarunt non longè à priori loco.

X. 10. JACOBUS Scannapecus, Cavensis, Pandutii Regii Consiliarii, & Agnetis de Griffis filius, successit Bactino ann. 1466. 18. Kal. Febr. obiit an. 1506.

XI. 11. HIERONYMUS Castaldus, Stabiensis, electus Lubrensis Episcopus anno 1506. die 5. Julii. Hic Cathedralem Sedem transtulit ab antiquo Templo Sanctæ Mariæ de Lobra, ad ædem Deiparæ gratiarum anno 1512. mortem obiit an. 1521.

XII. 12. PETRUS de Marchesiis hunc obtinuit Episcopatum à Leone X. anno 1521. die 12. Aprilis. D Quo Præsule inceptum est Cœnobium Eremitarum Fratrum Sancti Augustini apud Ecclesiam sanctæ Mariæ de Misericordia ab Universitate Masſæ iisdem concessam an. 1523. Defunctus est Petrus anno 1544.

XIII. 13. HIERONYMUS Borgia b, Neapolitanus. („ *Neapolitanus dicitur Hieronymus, quia in Regno Neapolitano natus. Cæterum ipsius pater fuit Hispanus, & propriè Valentinus Patritius, nomine D. Antonius, qui cum D. Ximenio Borgia genitore suo uno è primis Ducibus Copiarum Alphonsi I. Aragonii ad conquisitionem Neapolitani Regni in Italiam cum ipso Rege descenderat, qui quidem D. Ximenius Nepos erat D. Alphonsi Borgiæ Valentiæ Episcopi primi Præsidis S. Regii Neapolitani Consilii, posteà summi Pontificis Callisti III. Mater ipsi Hieronymo fuit Hieronyma è Gente Rufula inter antiquas Patritias*

b De eo Nicodemus in additionibus ad Bibl. Neapol. Toppii. p. 125. laudaturque à Crasso in hist. Poetarum Græcorum p. 124. Mandosi.

Neu-

„ *Neapolitanus in sessione Nili vulgo Nidi conscripta. Sub Alexandro VI. ex eadem sua gente Borgia Romam petiit Hieronymus, à quo benignissimè exceptus, inter suos illicò familiares adscriptus, & primis aulæ honoribus distinctus etiam fuisset, si diutior Pontificis vita fuisset; quarè cum ex intimis esset Joannis Cardinalis Borgiæ, eaque de causa in odium illius germani Valentini Ducis incidisset, clam ex Urbe fugam arripuit, & Venetiis sub Bartholomæo Luciano Ecclesiasticæ libertatis propugnatore stipendia fecit, à quo ad Paulum III. Orator missus. Militaris vitæ tandem pertæsus, qui semper Minervæ studiis addictus fuerat, Ecclesiasticæ jam senex se devovit, & ab eodem Paulo III. Romam accitus intereà loci Episcopus creatus fuit cum facultate resignandi. Plura reliquit vincta, & soluta oratione ingenii sui monumenta Reipublicæ litterariæ acceptissima. Non minùs 20. libris historiam scripsit suorum temporum, quam Paulo III. summo Pontifici dicavit. Coevus fuit in Neapolitana Academia Actii Sannazarii, Actii Marchesii, Scipionis Capycii, Hieronymi Carbonis, Joviani Pontani, Jani Arisii, Gravinę, Charitei, aliorumque celebriorum Poetarum equè, & Oratorum. Rannutius Cherus in suis deliciis Italorum Poetarum parte prima Epithalamium ipsius recenset in nuptiis Joannis Alphonsi Henrici. Pontanus in lib. 2. Eridanorum, Anicius in lib. 6. varior. Poetar. Foscarin. in lib. Illustr. Poetarum, Michael Justinianus in suis antiquitatibus Tiburtinis, & plerique alii de eo summa cum laude loquuti sunt. Paulus Arisius ipsius vitam scripsit, quam Lastonus cum ejusdem latinis Poematiis anno 1664. Venetiis publici Juris fecit.*) Refertur inter literatos sui temporis Poetas, cum à Paulo III. cui longa familiaritate charus erat, anno 1544. die 18. Julii Lubrensis Episcopus delectus esset, & à Rodulpho Cardinali Carpensi inauguratus fuisset, ingeniosum ad eundem concinnavit Epigramma.

Nobilitate potens, virtute potentior idem,
Lux ò purpurei maxima, spesque Chori.
Tu mihi Pontificis donas insignia, bysso
Loricam ex niveo? in galeamque sent?
Quis juvenum contra Stygium me fortior hostem
Ibit? ero auspiciis victor & ipse tuis.
Ut mihi misisti viridem Rodulphe galerum,
Sic roseum mittas cum pater orbis eris.

Extat hoc epigramma cum aliis plurimis ab eodem Borgia conscriptis in libello, qui nondum lucem aspexit apud doctum amicum nostrum eruditissimum Leonem Allatium, ubi & inscriptio apponenda in Sacello Christi Redemptoris, D. Mariæ sacro, quod ipse Borgius extruxerat, ac dotaverat, ita notatur ad marginem libelli.

Hieronymus Borgius castæ Philosophiæ cultor, à Paulo III. Pontifice Max. spontè vocatus, & electus Episcopus Massæ Lubrensis, sacellum hoc Christo Deo à Magis adorato, ac Divæ Mariæ Virgini Deiparæ dedicavit: aramque cum dote statuit in qua quotidie sacrificaretur. Anno Virginei partus MD.XXXXX.

Senex erat Hieronymus, cum ad annus Episcopale accessit, quod nondum elapso anno libens volens, ad favorem nepotis remisit, & post aliquot annos Romæ mortem oppetiit.

XIV. 14. JOANNES Baptista Borgia, Neapolitanus, ex patrui resignatione Lubrensis Episcopus evasit anno 1545. die 18. Martii. Præfuit ann. 16. fatoque functus est ann. 1560. postquam miserabilem Massæ vastationem à Turcarum classe illatam propriis usurpasset oculis anno 1558. die 13. Junii.

(„ *Patrem habuit Jo. Baptista Nicolaum familiarem, imò ex intimis Ferdinandi ab Aragonia Neapolitani Regis, matrem D. Joannam è nobilissima Lamberta gente, ab usque temporibus Gulielmi Siciliæ Regis oppidorum Domina, germanum fratrem D. Petrum in Brutiis Regias vices gerentem, de quo Capaccius in suo opere, cui titulus* Il Forestiere giornata settima *fol. 509. Cum ad Episcopatum accessisset, vir Patritius Nardus Liparulus tunc ejusdem civitatis syndicus die 4. Jul. ejusdem anni 1545. quasdam consuetudines, gratias, statuta, & Capitula ei exhibuit confirmanda, quæ erant de laudabili antiquata consuetudine, quas semper, & inviolata servarunt, semperque confirmarunt præsules prædecessores, inter quæ illud inprimis, ne exteris beneficia Ecclesiastica, canonicatus, dignitates, ut Archidiaconatus, Primiceriatus, Cantoratus, quæ sunt de Jure Patronatus ipsius Civitatis Massæ, conferantur ullimodè, quæ lubenter ita ipse confirmavit.* Ego Joannes Baptista Borgia Lubrensis Episcopus confirmavi, & manu propria subscripsi: *Et de hac confirmatione rogatus fuit publicus, ut vocant, actus manu Thomæ Tutini Neapolitani Regia, & Apostolica Authoritate Notarii.*)

15. ANDREAS Bellonus, Messanensis, nepos ex sorore Joannis Mercurii Cardinalis, ex Decano Messanensi die 27. Junii 1560. creatus est Episcopus Lubrensis. Inter Patres Concilii Tridentini unus fuit. XV.

(„ *Hic Præsul anno 1654. cum Ecclesia Beatæ Mariæ Virginis,* vulgò S. Maria la Lobra, *in maris littore, quam omnes, non modò cives, sed etiam exteri peculiari obsequio semper prosecuti fuerant, propter vetustatem mille, & amplius annorum penè suis jaceret sepulta ruinis, facultatem tribuit Civitati aliam sibi construendi in loco mensæ Episcopalis vulgò* il Capitiello. *Et cum suo tempore sola ædes Cathedralis toti diœcesi Sacramenta ministraret, alias parœcias constituit, ut suarum ovium commodo faceret satis, quarum à summo Pontifice Pio V. confirmationem obtinuit anno 1566.*)

16. JOSEPH Pharaoneus, ex proceribus Messanensibus natus, successit *a* Bellono; deinde translatus est ad Cotronensem Ecclesiam anno 1581. die 7. Novembr. de quo ibi. XVI.

a die 9. Martii 1537.

17. JO. BAPTISTA à Palma, Civis & Episcopus Lubrensis, fuit ad eam dignitatem vocatus à Gregorio XIII. anno 1581 *b*. quo Præsule Minimi S. Francisci de Paula apud Massenses recipiuntur, Cœnobio constituto apud veterem Ecclesiam SS. Processi, & Martiniani: nobilis Liparulorum familia censum ad substentationem Fratrum addidit, & Templum D. Paulano Francisco sacrum reædificavit, ut inscriptio ad parietes posita docet. XVII.

b Die 1. Januarii 1582.

Deiparæ Virgini Patronæ Valetudinis Templum Divi Francisci de Paula, sociis cultoribus Cœnobium, annuumque censum pro alimentis, Franciscus Caprearum Episcopus è prisca, illustrique familia Liparulorum, Alphonsus, Antonius, Jacobus fratres, Andreas patruus Neapolitani Nardo Episcopo Nicoterensi Patruo utriusque juris peritissimo feudorum monumentis inclyto ejus post fata obsecuti fundarunt. Anno Dom. M. IↃLXXXII.

Anno 1584. assentiente Episcopo Palma, fratribus Ordinis Minorum de Observantia tradita est vetus Ecclesia S. Mariæ de Lobra olim Episcopalis Sedes, à piis Civibus additum Cœnobium, & in meliorem faciem collapsa Ecclesia restituta est. („ *In sua æde principe odeum efformavit, Episcopalis mensæ census auxit, Ecclesiam S. Thomæ Apostoli parœciam constituit, optimi pastoris denique partes omnes implevit.*) Decessit autem

Palma sub Clemente VIII. Pontifice, ac terræ mandatus est in Cathedrali, facelloque suæ familiæ, ad cujus tumulum hæc carmina scripta leguntur.

Quam pius in Patriam fuerit, pastorque benignus
Palma, memor semper Massa Lubrensis erit.
Aureolis, census centenis duxit, ut olim
Commodius vivat, qui sacra sceptra gerit.

XVIII [a Die 18. Decemb. 15..] 18. LAURENTIUS Asprella, Lucanus, successit Palmæ à Clemente VIII. Papa creatus *a* Episcopus. Mortem obiit anno 1605. cujus temporibus Massæ initium sumpsit nobile Patrum Societatatis Jesu Collegium anno 1600. (*Opibus Nobilissimæ, ac pijssimæ matronæ Constantiæ Pignatellæ, sororis Augustiss. Neapolitani sodalitii SS. Trinitatis Peregrinorum, & Convalescentium, quæ non minùs quàm triginta mille aureos vivens novæ domui pro dote assignavit. In cujus Ecclesiæ fronte suprà limen hæc extat inscriptio.*

Constantia Pignatella Marchio Modunil
jacet hic
An jacuit, dum vixit?
Quæ Uni viva Deo
Si minùs vitam, sensum exuta Vitæ
Sic vixit, quasi non viveret
Adeò genium defraudans, Cœloque
Animoque indulgens
Quasi non tam Corpus gestaret,
quàm signum Corporis
Præterque fati legis
non minùs vivere extincta,
Quam non vivere, dum viveret, visa.
Kal. Novemb. inter Vivos elata,
prælata mortuis
Non obiisse, revixisse dicenda est.
An. Ætat LXXVIII.
Sal. hum. CIↃIↃCXXXIII.)

XIX. 19. Fr. AUGUSTINUS Quintius Epidaurensis, Ordinis Prædicatorum ad hanc Sedem translatus est anno 1605. die 17. Augusti; è vivis abiit anno 1611.

XX 20. HECTOR Gironda, Nepos ex sorore Joannis Baptistæ Constantii Archiepiscopi Consentini, hanc eandem Sedem Lubrensem assequutus est die 24 Jan. 1611. Mortalem sarcinam reposuit anno 1626. [*Ecclesiam S. Andreæ Apostoli in Marciani, illam S. Pauli Apostoli in Pastinæ, illamque S. Salvatoris in Neromi Casalibus Paræcias esse voluit; Synodum die 3. Julii 1618. coegit, cujus salutares Constitutiones usque adhuc vires obtinent.*]

XXI [b De eo vide Jo. Franchinum in Bibliosophia p. 418 Mandos.] 21. Fr. MAURITIUS Centinus, *b* Ordinis Minorum Conventualium, Cardinalis Centini nepos, ab Urbano VIII. fit Episcopus Lubrensis anno 1626. die 9. Februarii. (*Clerum, & diœcesim duabus Sinodis prima sub die 29. Septembris 1626. altera sub die 4. Decembris 1629. reformavit, in quibus regulas perscripsit in Divina concinenda Psalmodia, Vesperas, ac missas conventuales ordinavit, circa exsequias multos delevit abusus, morum reformationi pro virili incubuit, Academiam casuum conscientiæ instituit.*) Sex ferè annos sedit, deinde translatus est ad Militensem Ecclesiam in Calabria, ut supra diximus tom. 1. in Militensium Episcoporum serie. Extat ejusdem in hac Cathedrali memoria, quam penè collabentem restauravit.

Hanc Aedem Deiparæ gratiarum Parenti sacram translatam à Hieronymo Castaldo. Anno MDXII. à maris littore Episcopali Sede in Cathedralem erectam à Petro Marchesio Episcopo ann. MDXLIII. viii. Julii consecratam: Jam penè collabentem Mauritius Centinus Asculanus Episcopus, reparato fornice, constatis, ampliorique loco positis organis, suggesto erecto, populeo, inauratoque laqueari ornatam in hanc formam redegit. Anno salutis
CIↃIↃCXXXI.
Urbano Octavo Pont. Max.
Philippo IV. Rege.

(*Et hæc etiam altera ibi legitur inscriptio.*

Urbano VIII. Barberino Pontifice maximo, Philippo Austriaco Rege Fr. Mauritius Centinus Asculanus Episcopus Massen. fecit, latiorique loco, tam proprio, quam etiam multatitio Ære organa posuit 1628.)

22. ALEXANDER Gallus, *c* Neapolitanus, Jacobi Jurisconsulti clarissimi filius, Lubrensi Ecclesiæ præficitur ab Urbano VIII. anno 1632. 8. Kal. Decembris. Sedit omnibus gratus ann. 12. defunctus est anno 1644. (*Petiit, & obtinuit à S. Rituum congregatione An. 1640, ut ob brachium S. Cataldi, quod in sua æde Principe colitur, ipsius officium proprium cum octava pro Tarentina Ecclesia approbatum, etiam in sua civitate, & diœcesi Massensi recitaretur. Synodum habuit die 26. Decemb. 1642. in qua jura Paræcialia declaravit, morum emendationem, aliasque verè se dignas constitutiones sanctvit. Defunctus autem est 4. Martii 1645. hærede sibi instituto Suæ Ecclesiæ Capitulo, quod ei Sepulchrum ex marmore in presbyterio hac inscriptione composuit.* | XXII. [c De eo Thomasinus in Elogiis tom. 2. p. 314. Mandos.]

Alexandro Gallo I. V. C. Lubrensi per 22. Annos Episcopo, quod Septuagenarius 4. Martii 1645. relicta lachrymarum Valle immaculatum Deo Spiritum, Sponsæ Cinerem junxerit, Capitulum ejus hæres, & Horatius Maltacea ejus Vicarius testamentarius executor grati Animi studio P. P.)

23. JOANNES VINCENTIUS de Juliis, Neapolitanus, hanc Sedem obtinnit ab Innocentio Decimo anno 1645. die 15. Maii. Vivit. XXIII

A D D I T I O.

Fuit hic Præsul sanguine, doctrina, zelo, & pietate præclarus, sanguine quia è nobilissima Meliti Ducum domo, doctrina I. V. D. S. Theologiæ magister, & Litteratorum omnium, doctorumque virorum amicus; zelo, quia non modo suorum ovium salutem pastorali sollicitudine procuravit, sed eodem etiam ardore jura suæ Episcopalis Mensæ tutatus super insigni Sacerdotio Sancti Petri à Caprolla, quod est in ejusdem Territorio contrà Ecclesiam Metropolitanam Surrentinam, dictaque jura authenticis illustravit documentis in sui favorem scribente Julio Caponio I. V. Consultissimo. Duas habuit Synodos, alteram die 22. Decembris

1649.

1639. alteram die 2. Julii 1669. Ecclesiam S. Viti in Casali Aquari paræciam constituit. Pietate devotionem erga S. Cataldum primarium suæ civitatis Tutelarem promovit egregiè, ipsi proprio ære insignem statuam, in qua ejusdem brachium inclusit, efformatam voluit, ipsi sacellum erexit, quod opere sectorio ornavit, & cancellis ferreis auro etiam contectis sepivit. S. Annam Beatiss. Mariæ Virginis Matrem inter suæ Ecclesiæ præcipuas Patronas, summi Pontificis oraculo, maxima Ecclesiastica pompa, sollemnique supplicatione conscripsit. E vivis sublatus est publico luctu die 19. Januarii 1672. & in limine sacelli S. Cataldi humari voluit, decem annuis scutis suo Capitulo legatis, ut recurrente quotannis sui obitus die, sibi justa persolveret.

XXIV FRANCISCUS Maria Nerius, patria Tiburtinus, majoris Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus, à Clemente X. hanc accepit Ecclesiam die 16. Maii 1672. in qua Synodum anno 1675. salutaribus refertam sanctionibus habuit. Primum lapidem pro nova æde sacra, novoque Cœnobio Sanctæ Teresiæ sollemniter jecit, ad Ecclesiam deinde pertransiit Venusinam 10. Januar. 1678. in qua parum vixit.

XXV. Francisco Nerio Neapolitano prius, ut diximus, Canonico, alter Neapolitanus Canonicus in hac mitra suffectus fuit, patria verò Neapolitanus, ANDREAS, scilicet Massarenga, filius comitis Marci Aurelii Massarsughæ Patritii Parmensis, qui Neapoli Serenissi. Parmæ, ac Placentiæ Ducis negocia procurabat, genere autem Nobilissimus Lusitano è præclarissima Comitum gente de Mascareguas, quæ cum Seren. Lusitaniæ Regis filia uxore Seren. Parmæ, ac Placentiæ Ducis in Italiam descendit, & Parmæ resedit, dicta autem posteà Italico Vocabulo Massarenga: longè autem ipso Andreas pietate clarissimus, in qua omnes sui illustres fuerunt; ac de ipsius Majoribus tum in Lusitania, tum in Italia silendo, ejus Germani fratres primogenitus Comes Petrus, qui pro suo Duce Parmæ etiam Neapoli residens cum sua uxore, quam ibi duxerat è Patritia Neapolitana gente Mirabella, ab ipsis claustralibus invidendam vitam transegit; Philippus, qui obiit Butunti Antistes, de quo suo loco, & Jo. Baptista Sacerdos sæcularis vitæ prorsùs illibatæ, qui cùm rei sacræ se accingeret faciendæ, repentino morbo correptus fuit die 2. Octobris 1685 ejus Sorores Maria Vincentia obiit monialis Neapoli in D. Hieronymi maxima suæ vitæ probitatis opinione, & Teresia post cælibem in sæculo vitam meritorum plenam multis ab ipso misericordiarum Patre dotata donis, vulgò audiit, la Serafina. Andreas itaque suorum imitans pro virili virtutes post egregiam in omnibus facultatibus Ecclesiastico viro dignis navatam operam ad Sacerdotalem ascendit dignitatem, & cùm esset, non solum doctrina, sed etiam zelo animarum præditus ab Eminentissimo Archiepiscopo Neapolit. Caracciolo suæ ædis principis Canonicus Major Pœnitentiarius renunciatus fuit; cui novo ità fecit muneri satis, ut numquam licet sua Domus Cathedrali vicinissima foret, in illam per diem concesserit, ne à procuranda animarum salute in sacro tribunali Pœnitentiæ vel uno quidem momento cessaret. Corpus verò suum levissimè, & brevissimè in Archiepiscopali Seminario reficiebat, suisque Apostolicis ita Deus laboribus annuit, ut per eum innumeri peccatores ad viam salutis redierint. Sodalitas Missionariorum in ipsa æde principe, cum ob contagionem, quæ Neapolim vastarat, extinctioni penè se proximam videret, adeò ut pro suis spiritualibus functionibus plerosque suos non filios invitare consuesset, Andream alterum veluti fundatorem recognoscit, quia cùm esset examinator Synodalis, atque ejus opera Em. Archiepiscopus ferè in omnibus uteretur, sacerdotes omnes singulos uti singulos proprio periculo optimè noverat, quare ex his probitate vitæ, ac doctrina clariores in illius albo adscriptos voluit, quorum gesta cedro digna typis etiam data fuerunt. Sodalitii munia à solis Aggregatis exerceri voluit, regulas etiam disposuit, & propria methodo pro missionibus ad Christianos aptavit, cum illæ à Venerabili Sampsone Carnevalio primo institutore sancitæ, propriæ essent ad infideles. Primus omnium illi varias exemptiones, privilegia, gratias, prærogativas, facultates, indulgentias ab Apostolica Sede aucupatus fuit. Superior omnes præibat exemplo. Ad illos, qui in armamentario, in triremibus, in hospitio D. Januarii extrà mœnia sui Sodalitii curæ commissis detinentur, ipse peior incedere, Christianæ fidei rudimenta munus proprium Clericalis vitæ tyronum, ipse ætate, & dignitate conspicuus docere, verbum Dei annunciare. Cœnobium Virginum, vulgò S. Maria à Secola valdè tunc pauper, & earum numero, & fortunis, cujus protector fuerat, naviter procuravit, in eo frequentissimè concionibus habitis, disciplina restituta, & per se, & per alios suos consodales, & præcipuè per illum verè Apostolicum virum Franciscum Staibanum primum ven. Fundatoris Socium ab S. Sede in Regno Congi in Indiis Archiepiscopum renunciatum, qui illarum Monialium gratis, ut ferè omnes laudati Sodalitii Sacerdotes Confessiones Sacramentales exceperunt, adeò felici eventu, ut illud subito electissimis Virginibus expletum fuerit, & Eminentiss. Archiepiscopus Collegii titulo insigniverit. Congregationibus Cathecumenorum, & Doctrinæ Christianæ generalis præfectus fuerat, quibus adscriptos voluit fervidiores pietate, ac zelo operarios, quorum communi opera innumeri infideles sacro fonte abluti fuerunt. Non minùs ipsi debet Sodalitas sub titulo S. Mariæ Succurre miseris, quam suarum virtutum exemplis, ardentique modo operandi felicitavit Episcopus hujus Ecclesiæ renunciatus 28. Martii 1678. post consecrationem illicò ad suam convolavit Sponsam, quam & continua Verbi Dei prædicatione, Sacramentorum ministratione verè suo pristino decori restituit. Suos omnes infirmos diœcesanos visitabat, quibus ultima præstabat officia, & summi vice Pontificis benedictione in mortis articulo juvabat, eaque de causa à suis etiam rusticanis expetitus mox accurrebat, etiam hiberno, & nocturno tempore, licet ningeret, aut plueret, & etiam sub meridiem æstivis terra caloribus dehiscente, equitans per montes, cùm licebat, ut velociùs, adeoque opportuniùs adesset. Non solum suæ sponsæ dotem, sed etiam suum patrimonium cum pauperibus semper commune habuit. Suo tempore Asceterium Virginum Carmelitarum à Venerabili Matre Seraphina de Deo vulgò de Capreis, quæ ipsum semper ut Sanctum venerata fuit, excitatum voluit. Conservatorium mulierum sub titulo Sanctissimæ Annunciatæ efformavit, adeò ut ipsis perpetuæ Clausuræ Monialibus præire potuisset exemplo: quarè Laici Præfecti verentes, ne illud suæ jurisdictioni Episcopus vellet adjudicare, et in omnibus discordiæ spiritu animati obsistere, cumque apud secularem Neapoli Potestatem incusarunt, quare pro hac causa incredibilia sustinuit; Comiti suo germano fratri larga, & tenera adhuc prole gravato Regium Castrum pro carcere assignatum. Ipsaque loci superior, quæ semper constans pro suo strictis Episcopo, suprà vires fœminei sexus vexata fuit. Ipse autem minimè animo cecidit, quia pro Domino suo pugnabat; in quibus angustiis intrepido, & strenuo commilitoni sanctiss. pater Innocentius XI. consolationis officium nec semel præstitum voluit, tumque pro juribus suæ sponsæ, pro Ecclesiastica immunitate sacerdotali pectore, ut Præsulem decebat, decertantem adeo magnifecit, ut de eodem in sacro Car-

diœcesium cætu adscribendo, non solum cogitavit, sed & apertissimè pronunciavit, quod debitum tantæ virtuti præmium mors invidit. Gubernatores Laicos publicæ excommunicationis vinculo innodavit, & recursu ab iisdem ad sanctam sedem facto, censuras sustineri congregatio immunitatis, & illa Concilii conservatorium esse totum, & totaliter subjectum Episcopo declararunt. At dum semper sibi par diœcesim continuò perlustrat optimi Pastoris partes cumulatissimè implendo numquam à sua interna, & externa pace desistens, die 29 Septembris 1684. post sexennium Præsulatus inter lacrymas suorum ovium spiritum Deo placidissimè reddidit, magno mœrore summi Pontificis Innocentii XI. quicum ut primitivæ Ecclesiæ præsulem semper habuit, & communi luctu suorum omnium, quibus adscriptus fuerat, sodalitiorum, & præcipuè Ss. Trinitatis Peregrinorum, & convalescentium, quod omnibus pietatis, & charitatis vacans muniis, non modò speciali semper fuerat amoris nota prosecutus, sed in ipsa eadem opera semper ac potuit, exercere voluit, eo lubentius, quia fervidiores socii supra laudati Sampsonis Caracvalis in illius albo fuere conscripti, prout etiam adhuc usque d em nonnulli ex illis Apostolicis viris. Administrator fuit cum omnimoda potestate Episcopatus Caprearum, & maxima solemnitate, & Ecclesiastica pompa primum lapidem jecit pro Ecclesia Deserti P. P. Carmelitarum Divæ Teresiæ in pertinentiis Vici S. Agathæ. Beatissimam Virginem peculiari obsequio semper coluit, illius festivitatum pervigilia modico tantum pane, & aqua à teneris usque ad mortem constantissimè transegit. Sepultus fuit in sua æde Cathedrali juxta aram D. Cataldi à Cornu Evangelii.

XXVI. JOANNES BAPTISTA Nepeta, Episcopus S. Angeli Lombardorum die 26. Martii 1685. ab Innocentio XI. ad hanc translatus fuit Ecclesiam, cujus iniit die 26. Maii ejusdem anni possessionem. Prædecessoris vestigiis pro virili inhærere studuit; immunitatis Ecclesiasticæ acerrimus extitit propugnator. A Congregatione Episcoporum, & regularium negotiis præfecta obtinuit, ne curia Archiepiscopalis Surrentina appellationes à sua admitteret circa concubinarios, & quæ ad morum reformationem pertinebant. Varias, & longas habuit cum eadem curia controversias; sed cum esset in utroque jure consultissimus, & idcircò nil sustineret, quod per tramites juris non brevè posset incedere, Romæ semper obtinuit. An. 1692. typis dedit Jura omnia suæ mensæ super insigni Sacerdotio vulgò Sancta Maria a Caprolla. Divini honoris fervidus fuit zelator, adeoque salutis etiam ovium sibi creditarum, quam continuis sacris missionibus, academia casuum moralium, cui semper ipse intererat, suos, non modò pietate, sed & etiam scientiis ornatos valens, procuravit. Sacerdotes Congregationis Venerandi Vincentii de Paulis illuc accivit, & spatio fere trimestri, ut suo Apostolico vacarent muneri, apud se retinuit. In laboribus semper fuit, semperque indefessus, illud usurpans; laborare semper oportet, ne detur per ocium ansa diabolicis tentationibus. Diœcesim continuò visitavit, antiqua tabularia revolvit omnia, ut illius Sacerdotiorum omnium rationem inquireret. Facultatem tribuit piissimo viro Joanni Baptistæ de Martino fundandi, ornandi, ac dotandi sacellum in honorem Divi Joannis Baptistæ, eamdemque Dianæ di Turri in honorem Divæ Catarinæ Virginis, & Martyris. Divum Franciscum de Borgia Societatis Jesu Massæ Patronum sollemniter elegit. Synodum habuit, cujus vere salutares constitutiones usq; adhuc vim obtinent. Sancti Protectoris Cataldi sacellum magnificè ornatum, ædem principem, quam sacris ipse supellectilibus ditarat, fecerat separatam cateris, pavimentum interius, Parietes opere tectorio perpolitos à publico voluit peculio, quo etiam suam Episcopalem domum terræmotu concussam. Marchionem Carpii Novum Neapolis Proregem 1683. Eminentissimos Ursinum Beneventi 1689., Cantelmum Neapolis Archiepiscopos 1691., à quibus omnibus propter suas verè Apostolico præsule dignas virtutes semper magni habitus fuit, quam majori potuit, & amoris, & honoris significatione excepit. Postquam annis sexdecim suam bene rexisset Ecclesiam, obiit tandem anno 1701. die dominico 12. Junii hora circiter 23.

JACOBUS MARIA, Neapolitanus patria, ut & sui majores, gente autem nobilissima Parmensi de Rubeis à Sancti Secundi Comitibus derivata post suam juventutem in foro almæ Urbis consumptam, ubi quam multa, quæ in jure scripserat, & præcipuè in canonizatione Sanctorum typis data fuerunt, cum esset majoris Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus, anno 1702. die 23. Januarii huic præficitur; cujus per suum Provicarium, & Apostolicum Protonotarium Josephum de Martino possessionem iniit mense Octobri, sollemnem vero fecit ingressum Novembri ejusdem anni. Præsul qua doctrina, qua moribus verè præclarus; quare ut suo Apostolico dignam Ministerio navaret operam, & civitatis, & ipsius Cleri contradictionem incurrit. Ipse vero non modò imperterritus à suo sancto proposito numquam recessit, sed, quod caput est, suos hostes, suos veluti fautores beneficiis cumulavit. Numquam sanctam visitationem personarum, & locorum intermisit, quamobrem & in Clero pietas, ac doctrina, & in templis reparatis, opere tectorio exornatis, Sacris vasis, supellectilibus, ac variis Ecclesiasticis ornamentis ditatis, adeò ut illis quælibet clarioris nominis Italiæ civitas gloriari posset, mirus nitor effulget. Morum reformationem annuis exercitiis spiritualibus S. Ignatii, continuis missionibus, pro quibus è Neapoli primum accivit Apostolicum illum virum Venerandum P. Franciscum de Hieronymo Societ. Jesu sanctitate vitæ in tota nunc Europa conspicuum, & post aliquot annos Sacerdotes Venerandi Vincentii de Paulis institutum profitentes. Eminentissimo Pignatello in Ecclesiæ Neapolitanæ Regimine vicariam aliquando impendit operam. Die 25. Maii 1718. præfectis luicis conservatorii Divæ Mariæ Annunciatæ assensum præstitit, salvis juribus mensæ Episcopalis, & R. R. Capituli, & Cleri, ut antiquam
Ecclesiam, quæ ultimam minabatur
ruinam, restaurare, moderniori forma exornare, novisque
vel ampliare, vel confirmare possent ædificiis, & die 4.
Augusti
ejusdem anni Ecclesiastica more primum ipse lapidem jecit.
Adsit illi semper, pastoris optimi partes expleturo,
Sacerdos
in
æternum secundum
ordinem Melchisedech. XXVII.

STABIENSES seu Castri Maris EPISCOPI.

CASTRUM Maris (vulgò *Castell' à Mare*) urbs e Campaniæ Felicis in finibus Picentinorum, quæ ad Ostium Sarni juxta Mare occurrit, Stabiense cognominatum, quod propinquo, aut eodem forté loco antiquæ Stabiæ sitæ fuerint. Sedet in curvo illo amœnissimo ad Montis Aurei radices (Gaurum dicunt) ubi in occasu ille vergere incipit, Minervæ promontorium efficiens à Surrento Metropoli sex inde milliaribus distans. Stabiæ urbs deleta est à L. Sylla bello sociali anno conditæ urbis DCLXIV. ejus reliquias vicina loca incoluisse innuit Plinius lib. 3. cap. 5. qui de ea sic loquitur; *In Campano autem agro Stabiæ oppidum fuere usque ad Pompejum & L. Carbonem Consules pridie Kal. Majas; quo die L. Sylla legatus bello sociali id delevit, quod nunc in villas abiit.* Stabiæ meminit Ovidius, Galenus, Columella, aliique veteres Scriptores, ejus tamen exordium omninò incertum. Ex antiquis igitur ruinis nova hæc Civitas Castri Maris crevit, & à condita ibidem Arce, quam Carolus I. Alphonsusq. I. Reges magnificentius restituerunt, Castrum, seu Castellum Maris nuncuparunt, tametsi Antistites ubique & semper, adhucque vetustum Stabiensem titulum præseferunt. Maritimos habet commeatus; optimique portus utilitate à Regibus exædificatos. Bacchus è littore lætatur, & Olera uberrimè solum procreat, & omnem circum oram pascit. In Civitate & pagis ad mille capita numerantur, quapropter ad quinque millia hominum in eo sinu incolere dicitur. Sub Regum dominio, atque demanio ob fidem, qua Reges prosequuta est, diù fuit, quousqua Carolus V. Imperator inter alia, quæ ad dotem Margaritæ filiæ pertinebant, Octavio Farnesio Parmæ Duci Castrum Maris constituit. Jam Octavii successoribus felicissimè paret & viget. Qui de hac urbe, nobilibusque viris, ab familiis majorem cognitionem haurire desiderant, Capaccii adeant historiam Neap. lib. 2. cap. 10. Cæterum quis Stabianis populis Christi fidem seminaverit, quis primus iisdem fuerit Episcopus, haud satis erui potuit, cum Ecclesia illa monumentis destituatur; vetus tamen traditio tenet, Apostolorum discipulos ibi sicut in aliis circumadditis urbibus Evangelium propagasse, & anno salutis 499. Stabiæ proprium habuisse Pastorem Ursum, qui sub Symmacho Papa subscripsit Romanæ Synodo. Stabiensis Episcopus à primis temporibus Romano Pontifici proximè subjacebat, donec Romani itidem Pontifices Surrentini Archiepiscopi illum Suffraganeum fecerunt. Cathedralis, quæ nobilis structuræ est, decentisque magnitudinis, Beatissimæ Virginis

A Mariæ („ *in Cœlum Assumptæ*) consecrata est. Quinque insignita est dignitatibus, quarum prima est Archidiaconi; duodecim Canonici, cum alio promiscuo Clero ibidem divinum pensum exolvunt. Episcopium Cathedrali contiguum est commodum, satisque amplum. Quinque Parochiæ ibi sunt, octo Virorum, & duo Sanctimonialium cœnobia, aliquæ laicorum fraternitates, Xenodochium unum, aliaque pia loca visuntur, sed quod perspicuum est Societatis Jesu Collegium ad juvenes in omnium scientiarum genere erudiendos. Preter ipsam Civitatem, duoque suburbia nulla alia est Diœcesis. Stabiensis Ecclesiæ in libris Fisci Apostolici taxa est Florenorum 60. nongenta propè scutata illarum partium annuum censum constituunt. Hujus Sedis Episcoporum series sequens est, quam ex variis monumentis depromsimus, satis jejunam.

B

1. URSUS Stabianus Episcopus clarus fuit in Synodo prima Romæ congregata sub Symmacho Papa anno salutis 499. I.

C 2. LAURETIUS Stabiensis Præsul Episcopatum iniit anno 600 salutis nostræ, vel 601. Inchoante. Obiit anno 2. Heraclii Imp. qui fuit Christi 612. Id quoque tradit inscriptus lapis, qui Aequis Capaccio teste servatur his verbis. II.

In hoc tumulo quiescit V. B. Laurentius Episcopus Sanctę Ecclesię Civitatis Stabiensis, qui vixit annis plus minus xxxn. sedit in Episcopatu xij. depositus die IIII. Kal. Martiarum Ind. xv. Imperante Heraclio Aug. anno secundo.

(„ *LUBENTINUS Stabiensis Episcopus subscripsit Romano Concilio à Martino I. contra Monothelitas coadunnto an. 649.*) III.

D

3. CATELLUS a Stabiensis Episcopus, & Patronus, cujus festivitas 19. Kal. Februar. celebratur. Vixit Eugenii II. & Valentini Pontificis temporibus anno 827. Ejus vitæ sanctitatem, optimique Pastoris mores S. Antonini Abbatis societas, IV.

a De eo Acta SS. Jan. t. 2. pag. 1189.

& consuetudo reddidit clariorem. Cum enim Beneventanorum Ducis barbaries Casinas Monasterium aliaque Campaniæ Cœnobia evertisset, Antoninus Stabias divertit: tanta cum Catello familiaritate conjunctus est, ut cum in difficili, & scopuloso Gauri Montis culmine solitudini se committere decrevisset, Catellum quoque è Civitate ad se evocarit. Catellus cum à Sanctissimi Viri consuetudine disjungi non posset, contemplationis ardoribus inflammatus ad ima descendere recusabat: ideo ab Oppidanis apud Eugenium II. Pontificem anno 827. accusatus. Romam accersitus, in carcerem detrusus est, pauloque post defuncto Eugenio, à Valentino Eugenii successore solutus, Stabias rediit. Ibi miraculis clarus obdormivit in Domino Stabianorum effectus Patronus. De eo clara mentio in vita & gestis Sancti Antonini Abbatis nuper ab eruditissimo viro Antonio Caracciolo ex antiquis exemplaribus in lucem edita, notisque illustrata, ubi Capacii, Romeri, Paulique Regii errores dissipantur, & corriguntur. Verisimile enim esse arbitratur obiisse B. Antoninum anno 830. hoc est duodecimo postquam è Campania è Benedictino Monasterio profugisset Stabias, Valentino Papa sedente. Catelli etiam meminit Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, & Martyrologio Sanctorum, qui in Romano non sunt.

V. 4. SERGIUS vixit circa annum Christi 700. („ *De eo lege, quæ narrantur in Surrentinis in actis* „ *S. Baculi*)

VI. 5. STEPHANUS florebat anno 982. post hunc plures desiderantur hujus Ecclesiæ Præsules.

VII. 6. GREGORIUS ex Presbytero Stabiensis Episcopus ordinatus est à Barbato Archiepiscopo Surrentino anno 1110. ut supra retulimus ex diplomate Barbati, cui idem Archiepiscopus Ecclesiam S. Angeli in Monte Gauro concessit.

VIII. 7. SERGIUS Gregorio successit, cui etiam ab eodem Barbato Archiepiscopo concessa est Ecclesia S. Angeli cum suis pertin. an. 1120. *Fortasse*, ut innuit Capaccius, *Sergius iste ille est, qui post Idolorum templum Surrenti eversum, & D. Felici Episcopo Nolano dicatum, quo S. Baculi corpus transtulerant, quod columnam altaris, in quo Baculus condebatur, non pio animo sustinere voluit, lateris dolore oppressus & dimidia corporis parte debilitatus aliquandiu vixit, profusis verò multis lacrymis Baculo supplicans sanatus est, & Pontifex Stabianorum factus.* Hæc ille, sed plura ante sæcula eversum Idolorum templum Surrenti & D. Felici dicatum, unde mihi suspicio est, longè diversum esse Sergium hunc ab illo, qui virtute S. Baculi sanus factus est.

IX. 8. JOANNES Stabiensis Episcopus vixit Ursi Archiepiscopi temporibus, a quo an. 1140. ejusdem Ecclesiæ S. Angeli confirmationem recepit, ut ex monumento, quod mox dabimus, patebit.

X. 9. PALMERIUS Stabiensis Episcopus longo tempore hanc Ecclesiam rexit, ejus prima mentio anno 1196. item anno 1201. usque ad annum 1230 præcipuo siquidem studio hoc anno Ecclesiæ suæ jura apud Federicum II. ad cujus gratiam propiori gradu accesserat, sartatecta præstitit, atque inviolata. Ecclesiam S. Angeli in Montis Gauri fastigio à SS. Catello, Antoninove Abbate exædificatam, quam plures Surrentinæ Archiepiscopi prædecessoribus concesserant, recuperavit. Orta lis erat anno 1230. (verba sunt Capaccii) sub Federico Imp. qua hanc ad se Ecclesiam pertinere Guarnerius, quidam contendebat. Sed dum pro Episcopo Stabiensi Petrus ejus Ecclesiæ Archidiaconus jura contra Guarnerium prosequeretur, & magnam Imperialem Curiam regeret, Henricus de Morra Magister Justitiarius, advocatis Simone & Henrico de Tocco, Roffrido de S. Germano, & Petro de Vinea ejus magnæ Curiæ Judicibus, Imperator decrevit, ut quoniam Stabiensis Episcopus iniquo bellorum tempore eam Ecclesiam Henrico Theutonico Castri Maris arcis præfecto commendavit, ne aliquid detrimenti pateretur, multasque alias ob causas Guarnerius restitueret Episcopo. Qua de re sententia subsecuta est, in qua præter magnæ Curiæ Magistratus, & sententiarum ejus temporis methodum, Barbati & Ursi Surrentinorum Archiepiscoporum mentio fit, qui veluti Episcopos Stabienses eligebant, ita etiam Ecclesiam S. Angeli Gregorio, Sergio & Joanni Episcopis concesserunt; quemadmodum idem Imperator Palmerio Episcopo & Abbati Matthæo concessit. Quam etiam Ecclesiam cum ad Regem spectare aliqui dicerent, Gualterius Catanensis Episcopus & Regni Siciliæ Cancellarius, Palmerio ejus possessionem pacificè dimisit. Hinc Episcopi aliquot Stabienses in lucem prodierunt, qui aliquo pacto delitescebant, sententiæ documentum aliquot prætermisit, his verbis conceptum est.

Proposuit Petrus Archidiaconus Stabiensis pro parte Episcopi Stabiensis, nomine ipsius Episcopi, & Ecclesiæ suæ, cujus procurator & œconomus est, quod consistit contra Guarnerium, quod ipse possidet, & tenet Ecclesiam S. Angeli de Monte aureo ad ipsum Episcopum, & Ecclesiam suam Stabiensem, de jure spectantem, quam Ecclesiam dictus Episcopus assignavit custodiendam tempore turbationis Henrico Theutonico olim Castellano Castri Maris pro servitio & honore D. Imperatoris, ne per ipsam Ecclesiam, & locum, in quo sita est dicta Ecclesia, ipse D. Imperator, vel fideles sui possent in aliquo damnificari; undè tam turbatio cessavit, & dicta Ecclesia spectet ad Episcopum, & ad Ecclesiam suam, sicut prædictum est, petiit nomine dicti Episcopi ipsam Ecclesiam à dicto Guarnerio sibi restitui cum omnibus justis rationibus, & pertinentiis suis salvo jure, &c. Guarnerius litem contestando respondit dicens, se, ipsam petitam Ecclesiam tenere cum pertinentiis suis, ignorat tamen Ecclesiam petitam ad Episcopum, & Ecclesiam Stabiensem pertinere salvis omnibus rationibus suis. Lite igitur contestata, præfatus Guarnerius constituit procuratorem suum magist. Benedictum de Isernia, & ex parte verò præfati Archidiaconi ad probandam de jure Ecclesiæ, fuerunt quædam instrumenta in judicio præsentata, in uno quorum vidimus contineri, qualiter olim Barbatus Surrentinæ Ecclesiæ Archiepiscopus concessit dictam Ecclesiam S. Angeli cum omnibus pertinentiis suis Gregorio tunc temporis Episcopo Stabiensi inter cætera, quæ eidem Episcopo concedebantur. In secundo instrumento similiter vidimus denotari, qualiter idem Barbatus Surrent. Archiepiscopus inter cætera, quæ concessit Sergio tunc temporis Episcopo Stabiensi, concessit nominatam Ecclesiam supradictam S. Angeli cum omnibus suis pertinentiis. In tertio instrumento similiter continebatur, qualiter Urso Archiepiscopus Surrentinus Joanni Episcopo Stabiensi eandem Ecclesiam S. Angeli cum pertinentiis suis concessit. Præsentavit etiam idem Archidiaconus quoddam scriptum Palmerio venerabili Episcopo *Castri Maris indultum* (nota quot nominibus civitas fuerit appellata) *olim à dicto nostro Serenissimo Imperatore tunc Rege, in quo continebatur, quod idem D. noster concessit, &*

con-

confirmavit prædicto Episcopo Ecclesiam S. Angeli cum omnibus justitiis & tenimentis suis, secundum quod eam idem Episcopus, & Ecclesia sua unquam melius tenuit, & possedit. Ostendens etiam privilegium D. nostri Imperatoris, in quo manifestè vidimus, quod idem D. noster Imperator post felicem coronationem suam concessit, & confirmavit Ecclesiæ Stabiensi, & Palmerio prædicto Episcopo Ecclesiam S. Angeli, quam spectare credebat ad sua Regalia; & quia venerabilis Stabiensis Episcopus quædam privilegia & authenticascripta D Imperatori ostendit, qualiter prædicta Ecclesia S. Angeli ad ipsum spectaret de jure, visis rationibus Episcopi, mandavit D. Imperator eidem Abbati Matthæo, quatenus visis litteris eandem Ecclesiam cum tenimentis & rationibus suis secundum quod sibi extiterat assignata, prædicto Domino Episcopo resignaret. Item ostendit aliud scriptum sigilli Domini Gualterii Catanensis Episcopi, & Regni Siciliæ tunc Cancellarii roboratum, in quo inter cætera vidimus contineri, quod idem Cancellarius, cum de mandato Regio venisset ad partes Terræ Laboris inquirens Ecclesias & alias rationes suas, cum dictum fuisset ei, quod Ecclesia S. Angeli de Monte aureo ad Cancellariæ demanium pertineret, dum ire ad eam intenderet, vidit privilegia & alias rationes, quas idem D. Palmerius Venerabilis Stabiensis Episcopus de eadem Ecclesia præsentavit. Quibus visis Ecclesiam ipsam S. Angeli de Monte-aureo cum omnibus pertinentiis suis ad præfatam Ecclesiam Stabiensem de jure spectantem dimisit pleno jure pacificè possidendam. Item præsentavit aliud instrumentum confectum per D Henricum de Vinepiz tunc temporis Castellanum Scafati, & Castelli Maris roboratum subscriptionibus Gualterii de Baclumo Judicis Salerni, & Gualterii Judicis Summæ, in quo vidimus contineri, quod Notarius Thomas de Cicala constitutus ab eodem D. Henrico procurator pro parte Curiæ posuit contra Dominum Palmerium Episcopum Stabiensem, petendo ab eo & Ecclesia sua Capellam S Angeli de Monte-aureo, quam dicebat spectare ad Curiam Domini Imperatoris; super quo per negationem Episcopi lite contestata, inductis probationibus pro parte Episcopi; quia per privilegia & instrumenta plenè probatum fuit de jure Ecclesiæ Stabiensis, fuit idem Episcopus ab impetitione dicti procuratoris pro parte Curiæ constituti, sententialiter absolutus. Eandem Imperator sententiam edidit, & Archidiacono pro Episcopo agenti Ecclesiam resignavit, jussitque, qui contra agerent, condemnandos. Hæc acta fuerunt anno 1230. post quæ de Palmerio Episcopo nil aliud reperitur, neque etiam de ejus successoribus quicquam invenire potuit usque ad annum 1283.

XI. 10. **THEOBALDUS** Episcopus Stabiensis memoratur in regio regest. Neap. an. 1283. ejusdemque, vel forte alterius, cum nomen non exprimatur, fit mentio in eodem regest. anno 1295. cum supplici libello Regi exponitur ab Episcopo Castri Maris pro recuperandis decimis Stabiensis Ecclesiæ. Eodem anno translatus est ad Terracinam Ecclesiam à Bonifacio VIII. pontifice 1. die 6. Id. Apr. ex regest. Vatic. ep. 68. fol. 16. („ *Stabiensi Episcopo Honorius* „ *IV. committit absolutionem à censuris Jacobi Epi-* „ *scopi Litterensis an. 1289.*)

11. Pa. fortè **PETRUS**, vel Paulus, ita notatur in eodem regest. regio anno 1334. ac sequenti. XVI. a Hic loc. XVI ponendus.

12. **ANDREAS** Stabiensem Ecclesiam obtinebat anno 1309. ut ex eodem regio regest. habetur. XII.

13. **PETRUS** obiit anno 1326. XIII.

14. Fr. **LANDULPHUS** Caracciolus Neapolitanus Ord. Minorum nobilis alumnus, Parisiensis Magister, Scoti discipulus ex Custode Terræ Laboris, Stabiensis fit Episcopus ab Joanne XXII. anno 1326. consecratus anno 1328. Sedit annos quinque. & translatus est ad Archiepiscopalem Sedem Amalphitanam, de qua ibi. XIV.

15. N. successit Landulpho eodem ann. 1331. („ *Et forte ille P. de quo supra per Amanuensis errorem Ughellus n. 11.*) XV.

16. Fr. **GUILLELMUS** in hac Sede florebat anno 1343. ex regio regest. Vatic. XVII.

17. **PETRUS** Stabiensis Episcopus obiit anno 1358. sepultus in veteri Cathedrali cum hoc epitaphio. XVIII

Hic jacet corpus Venerabilis Patris Domini Domini Petri Dei gratia Episcopi Stabiensis qui obiit anno Domini M. CCCLVIII. *die prima mensis Maii 11. Indictionis, cujus anima requiescat in pace Amen.*

18. **MATTHAEUS** de Alaneo, Amalphitanus ex nobilissima hujus agnominis familia oriundus, isthic à nobis immediatè post Petrum subjungitur, ex duobus instrumentis Amalphiæ rogatis à Sergio de Amuruczio Notario Amalphitano an. 1360. die 12. Aug. Ind. 13. Ludovici Regis anno 12. Joannæ Reginæ 18. quo Matthæus Episcopus Stabiensis quædam patrimonialia stabilia sita in Civitate Amalphi Antoncilo de Alagno nepoti suo dedit. In altero alia bona eadem die elargitus est Episcopus iste Tucillo de Alagno filio quondam Petrilli de Alagno nepoti suo. Hujus tamen Matthæi electionem non invenimus in regestr. Vaticanis, de quo nil aliud occurrit. XIX.

19. **JOANNES** Monachus S. Agathæ Cata- XX.

niensis, florebat Episcopus Stabiensis anno 1366. apud eruditum amicum nostrum Joannem Baptistam de Grossis in Decachordo Catanensis Ecclesiæ, de quo in reg. Vatic. nil prorsus legimus.

XXI 20. PAULUS hujus Ecclesiæ Pontifex decessit sub Urbano V. Papa anno 1370. ex Vatic. regest.

XXII. 21. MARINUS de Judice Canonicus Amalphitanus, decretorum Doctor, Papæ Capellanus, & Causarum Palatii Apostolici Auditor, evasit Stabiensis Episcopus an. 1370. 12. Kal. Martii ad hanc dignitatem ab Urbano V. vocatus, anno pontific. 8. ut in regest. Vatic. lib. 1. Quanto tempore hanc ille rexerit Ecclesiam, an idem sit Marinus de Judice, qui Tarentinus deinde evasit Archiepiscopus & Cardinalis sub Urbano VI. sub quo necatus est, ignoro, tametsi mea sententia est diversus ab Marino de Judice, qui mortuus est Amalphitanus Archiepiscopus.

XXIII 22. HUGO, Gallus, fuit Episcopus Stabiensis an. 1380. & cum esset Clementis VII. Pseudopontificis assecla, ab Urbano VI dignitate privatus est.

XXIV. 23. JULIANUS hujus Ecclesiæ Episcopus renunciatus est ab eodem Urbano; sed cum deinceps eidem Antipapæ Clementi adhæsisset, ab eodem diris innodatus episcopali dignitate spoliatus est, ita habemus in lib. Provisionum Prælatorum.

XXV 24. GENTILIS de Tusto, Canonicus Amalphitanus, à Bonifacio IX. in privati Juliani locum Stabiensis delectus est Episcopus anno 1392. 15. Kal. Julii. Excessit è vita sequenti an 1393 ex eod. lib.

XXVI 25. Fr. ANTONIUS Arcamonus, Ordinis Prædicatorum successit Gentili an. 1393. Id. Decemb. Præfuit annis penè sex, & mortalitatem explevit an. 1399 ex eod. lib.

XX VII. 26. Fr. JACOBUS de Gallucio, ejusdem Prædicatorum Ordinis alumnus, Stabiensem Pontificatum obtinuit an. 1399. 14. Kal. Julii. Obiit anno 1402. ibidem.

XX VIII. 27. MARINUS de Sancta Agatha, Canonicus Firmanus, scriptorque litterarum Apostolicarum, ejusdem Ecclesiæ sublectus est Episcopus à Bonifacio IX. an. 1402 5. Non. Martii.

XXIX 28. ALEXIUS, sive Aloysius Certa, Joannis filius, Civis Stabiensis, Episcopus patriæ, electus à Martino V. anno 1421. die 7. Septembris promisit solitum subsidium Sacro Collegio, cujus marmoreus lapis extat ante Majoria Ecclesiæ altare, frater utrinque conjunctus Matthæi, Martini, & Jacobi Andreæ Certæ anno 1434.

XXX [„ Fr. FELIX, *Ordinis Prædicatorum, Episcopus Cajetanus, inde Stabiensis 9. Kal Febr. 1442, „ ex Ughello in Cajetanis.*]

XXXI 29. LUDOVICUS Certa, Aloysii Gentilis successor, mortem obiit anno 1447. in lib. Provis. Prælatorum.

XX XII. 30. NICOLAUS Amphora, Subdiaconus Surrentinus, reperitur electus Episcopus Stabiensis in eodem lib. an. 1447. Id. Maji. Is Basilicam imagine decoravit sub titulo Sanctæ Mariæ ad Mare, & dum plures annos vixit, quamplura ecclesiastica bona alienanda permisisse traditur apud Capaccium. Interfuit coronationi Alphonsi II. Regis die 2. Maji anno 1494. mortuusque est anno 1496.

31. ANTONIUS Flores, Romanæ Rotæ Auditor, vir insignis & omnigena virtute clarus, ab Alexandro VI. Stabiensis Episcopus pronunciatus est die ultima Junii anno 1496 sibi coadjutorem adscivit cum spe futuræ successionis Petrum nepotem anno 1503. die 4. Decembris. XX XIII.

32. PETRUS Flores ex coadjutore, patruo successit anno 1510. Interfuit Lateranensi Concilio sub Julio II. Decimoque Leone, & sub Paulo III. ad Cajetanam Ecclesiam translatus est ann. 1537. de quo vide Cajetanorum Episcoporum seriem tom. 1. XX XIV.

33. JOANNES Fonseca, Hispanus, ex nominatione Caroli V. Imp. ac utriusque Siciliæ Regis, à Paulo III. creatus est hujus Ecclesiæ Episcopus die 14. Martii anno 1537. Sub eodem Paulo, Julioque III. Trid. Conc. interfuit. Fato functus anno 1562. XX XV.

(„ *Fuit etiam Neapoli Regius Capellanus major, „ & cum esset omnibus scientiis instructissimus eaixè „ studuit, ut in Neapolitana universitate geminæ Cathedræ de novo erigerentur, ut ab illis P. Alphonsus Salmeron unus è primis decem D. Ignatii Lojolæ sociis nunc sacra Biblia, nunc Magistri sententiarum libros enuclearet, qua de re fervidè scripsit „ ad eundem D. Ignatium tunc in humanis agentem, „ quod postea non in votis accidit, ut minimè consonum regulis suæ Societatis Jesu, quas tunc Sanctus „ Fundator perficiebat.*]

34. ANTONIUS Laureus, Neapolitanus, nobili familia Amanthea, vir gratissimus („ *majoris „ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus, cujus illustriss. „ & Reverendiss. Capituli statuta compilavit, & ad „ ordinem, & decorem redegit an. 1534. quæ typis data fuerunt,*) major Regius Capellanus, Stabiensi throno exornatus est à Pio IV. anno 1562. 9. Octobris ex Philippi II. Hispaniarum Regis, cujus erat à consiliis, præsentatione. Quindecim annos summa cum tranquillitate hanc administravit Ecclesiam, decessitque Neapoli an. 1577. exceptus sepulchro apud Ecclesiam S. Mariæ Gratiarum („ *in gentilitio sacello D. Andreæ Apostolo dicato, quod nunc ab illis „ de Como ejus hæredibus per Paulam Lauream eorum aviam paternam translatus est in sacello contigua illi Sanctæ Mariæ Gratiarum, in quo Laureorum olim, nunc Comorum sacello, non solum „ opere tectorio, sed & ara marmorea, & aureis ornamentis non mediocri sumptu decorato, ubi colitur „ etiam imago lignea Salvatoris D. N. J. Christi, de „ qua in serie Archiep. Neapol. sub Cardinali Francisco Boncompagno loquuti sumus*) cum hoc epitaphio („ *ad pedes ipsius statuæ marmoreæ.*) XX XVI.

D. O. M.

Antonius Laureus Nobili familia Amanthea oriundus Stabiensium Episcopus, Regii Sacelli Antistes, Publici Gymnasii Præfectus, Neapol. Collegii primarius, vetere Jurisprudentia, consilii magnitudine spectata in rebus maximis fide, Philippo Reg. à consiliis, & patriæ æquè charas. Hic situs est
Vix Ann. LXXIX obiit anno MDLXXVII
Bartholomæus, Carolus, & Jacobus Laurei
Patruo B. M. cum lacbrymis
P.P.

(„ *Joannes Baptista Rinaldus in suis Academicis „ parte prima ipsum nominat virum doctissimum, & „ fide, & pietate cæteris antecellentem; Joseph de „ Amato in suo Laconismo de Amanthea, ejusq; erga „ Reges fidelitate, spectatæ fidei in rebus maximis „ virum celebrat. Thomas Costa in compendio Neapolitanæ Historiæ, Nicolaus Toppius in sua Bibliotb. Neapolitana litt. A. fol. 28. multique alii in „ suis operibus de eo summa cum laude meminerunt.*)

XXXVII. *a De eo Rosinus in Lyceo Lateran. t. 1. p. 259. Toppius in Bibl. Neap. & Nicodemus in Additionibus. b Die 20. Maii 1591.*

35. LUDOVICUS à Gravina *a* de Majoranis, Canonicus Regularis Lateranensis, vir doctissimus, successit Lauro, à quo editus est Clypeus militantis Ecclesiæ ad Patres Concilii Tridentini, & tractatus de vero Sacerdotio ad Reginam Angliæ. Obiit an. 1591. Hujus cum laude meminit Pennottus Histor. Tripart.

XXXVIII *c Vept. 17. Martii.*

36. JOANNES Mirus, Hispanus, electus 13. Septemb. 1591. translatus deinde est ad Acheruntinam, & Materanam Ecclesias an. 1598 *b* de quo ibi. (" *Hic fuit ille Doctor Mira, qui cum Congregationem Clericorum Regularium ministrantium infirmis Romæ calluisset, Neapoli egit cum U. P. Alexandro Borla sacerdote oratorii Congregationis de iisdem in illam civitatem accersendis. Et reapse idem P. Camillus institutor cum suis sociis illuc venit anno 1588. opem primariam ferente Ven. Matrona Constantia de Carretto Sulmonis Principe, quæ postea cum Roberta Carrafa, & Julia de Castellis Heroinis vere ab ipsa pietate educatis, quindecim aureorum millia eis donarant, quibus in regione Lignariorum peramplam cum Ecclesia domum aperuerunt.* ")

XXXIX. *d De eo Nicodemus in Additionibus ad Toppii Biblioth. p. 249. Scipio in Eleg. lib. Abbatum Monasterii Casinen. p. mihi 146. Mandos.*

37. VICTORINUS Mansus, *d* (" *Aversanus*) Monachus Casinensis, ad hanc Ecclesiam evectus à Clemente VIII. anno 1599. prima Februarii, pauloque post translatus ad Arianam Ecclesiam. Vir fuit doctissimus, qui inter multa scripta edidit de modo procedendi in causis Regularium criminalibus, de vanitate mundi, & solida hominis felicitate. Explicationem libri Ecclesiastes Salomonis, Harmoniam Theologicam. De Ecclesiasticis magistratibus, & de Sacramentis in genere. Antistes Romano Senatu dignus, de quo in Arianis Præsulibus redibit sermo.

XL.

e An. 1601.

f An. 1604. 31. Augusti.

38. HIERONYMUS Bernardus de Quiros, Hispanus, Monachus Cisterciensis Ordinis, vir doctus, ac præcipua religione insignis, à Clemente VIII. creatus est Episcopus Stabiensis an. 1600 *e*. die 15. Januarii, Sedit ann. 5. translatus deinde est ad Puteolanam Ecclesiam anno 1605 *f*. die 31. Augusti, ut in Puteolanis Episcopis narravimus.

XLI.

39. HIPPOLYTUS Riva, Neapolitanus, Clericus Regularis in omni disciplinarum genere versatus, ad hanc Ecclesiam promotus est anno 1605. die 31. Augusti. Duo & viginti annos hanc bene rexit Ecclesiam. Mortalitatem explevit sub Urbano VIII. an. 1627. in Cathedrali jacet.

40. ANNIBAL Mascambrunus, *g* Beneventanus, nobili familia natus, morum comitate, ac eruditione varia illustris, Hippolyto datus est successor die 30. Aug. 1627. Scripsit de existentia Corporis Bartholomæi Apostoli apud Beneventum, aliaque sui ingenii monumenta reliquit, & cum sedisset in hac Sede ann. plus minus 18. Neapoli præpropero fato extinctus, Archiepiscopus Reghinus à Catholico Rege designatus, ibidem tumulum accepit. XLII. *g De eo Toppius in Bibl. Neapol. p. 15. Mand.*

41. ANDREAS Massa, *h* Ligur, in demortui Annibalis locum successit die 18. Septembris 1645. Translatus deinde est ad Ecclesiam Gallipolitanam die 25. Septemb. 1651. XLIII. *h De eo Oldoinus in Athen. Ligust. co. p. 26. & Toppius in Bibl. Neapol. p. 18. Mandos.*

42. CLEMENS del Pezzo, ex Principibus S. Pii Cajanelli Ducibus, Civitæ Marchionibus nobili genere natus, renatus Mediolani in Clericorum Regularium Ordine, divinis, humanisque litteris eruditus, egregius, eloquentissimusque Verbi Dei concionator evasit; nec defuit in eo prudentia, & in rebus agendi summa sagacitas, quibus non semel cum in Germania apud Cæsarem Legatus esset, difficillima negocia explicavit, & regiam gratiam promeruit. Ad Philadelphiensem titularem infulam ascendit; mox Aquilanum Sacerdotium, inde Stabiense accepit die 27. Novembris 1651. quod cum eximia sapientia, zeloque justitiæ & pietatis ad paucos administrasset annos, immatura morte præventus diem suum obiit anno 1652. temporaneo tumulo in Cathedrali depositus, Neapolim transferendus in Ecclesiam S. Mariæ de Victoria sui Ordinis, suæque familiæ sacello ab ipso ex pario, varioque lapide exornato, ac D. Cajetano Thienæo dicato, ubi sequens Cœnotaphium legitur ab Antonio del Pezzo fratre patruele Archiepiscopo Surrentino positum. XLIV

D. Clementi del Pezza
Natalium, virtutis, infularum fastigiis magno,
Quem Austriaco Cæsari destinatum
Summis rebus explicandis, parem

Ora-

A

Oratorem Aula retinuit
Eloquentia celebrem, & pietate
Romanus Hierarcha
Porphyriensem Antistitem,
Hispanus Rex
Aquilanum, mox Stabiensem voluit
Ad tanti viri decus, digladiante gloria
Quod ordinis sui parenti
Sacellum hoc erexerit
Ad illecebram patrimonii,
Ubi cinerem servaret suum
D. Antonius del Pezzo
Archiepiscopus Surrentinus
Epigraphem hanc appinxit
Ut amoris, & sanguinis nexum
firmaret in saxo
M.D.C. LII.

Ejus cum laude meminit non semel laudatus Joseph Silos p. 2. Hist. Cleric. Theatin.

XLV. 43. IOANNES Paredes, Hispanus, electus die 2. Augusti 1655. successit Clementi del Pezzo. B

ADDITIO.

(*Jo. de Paredes, Hispanus, Canonicus Regularis Ordinis S. Augustini, sacræ paginæ doctor, Stabiensis Episcopus post diutinum interpontificium dictus est 2. Aug. 1655. integra fama rexit usque ad an. 1662. quo die 17. Aprilis ad Cajetanam transiit.*

XLVI PETRUS *Gambacurta, generis qualitate Patritius Neapolitanus è Principibus Macchiæ Pisarum olim Regulis, vitæ institutione Clericus Regularis Theatinus, die 26. Junii 1662. huic Ecclesiæ præsidere cœpit, cujus bono semper consuluit. Episcopalem domum magno sumptu restauravit, ac mirè ampliavit. Fato functus 1676.*

XLVII. Fr. LAURENTIUS *Mayers Caramuel, Hispanus, Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede successor Petri fuit declaratus die 27. Aprilis 1676. sed die 18. Aprilis 1678. ad Cajetanas infulas transiit.* C

XLVIII. Fr. SALVATOR *Scaglione, Patritius Aversanus, Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo, Concionator eximius, anno 1678. die 5. Jul. huic Ecclesiæ sponsus assignatus, cujus amplexibus parum frui potuit, quia bienno vix elapso, die 16. Julii 1680. magna sui nominis fama spiritum reddit creatori.*

XLIX Fr. FRANCISCUS *de Mendietta, Hispanus, ordinis B. M. V. de Mercede, die 19. Febr. 1682. hujus Ecclesiæ possessionem cepit, in qua etiam parùm vixit, obiitque Neapoli in Conventu SS. Trinitatis Hispanorum.*

L. HANNIBAL *de Petropaulo, Calaber, Parochus qui Neapoli fuerat S. Mariæ de Omnibono, die 24. Febr. 1684. hisce infulis ornatus fuit. Gregem suum verbo, & exemplo ad pascua salutis perduxit; varios in exsequiis delevit abusus. Episcopale Palatium lateritiis tegulis contexit. Plateam, ut vocant, redditum suæ Ecclesiæ juridicè confectam voluit; mortem oppetiit Stabiis anno 1705. die 18. Septembris in Conventu S. Francisci, anno circiter ætatis suæ 82.*

LI. BLASIUS *de Dura, Neapolitanus Patritius, & Majoris Neapolit. Ecclesiæ Canonicus, die 30. Augusti 1713. hujus Ecclesię curę admotus est. Presul innocentia vitæ, animi candore, largitate erga Pauperes verè praeclarus. Congregationem Presbyterorum intra septa sui palatii erexit, non sine peculiari ipsorum profectu, & Diœcesis, quæ continuò per ipsos christiana doctrina, & erga Deum pietate edocetur. Beatiss. Mariæ Virginis eo, quo ipsius amore exæstuat, filialem devotionem semper promovet, ipsiusque imagini Parieti depictam, non sine prodigio à muliercula repertam sub ruderibus dirutæ Ecclesiæ S. Thomæ Apostoli ædificatæ olim, ut perhibetur, à sapientissimo, ac piissimo Neapolis Rege Roberto in loco, qui vulgò audit Domus Sana, & propriè propter ædes Patritiorum Stabiensium de Rogatis, Ecclesiam erexit, & exornavit, dictæque imagini nomen indidit jure merito à Sanitate ob innumeras pro Sanitate gratias, quas eadem B. Virgo ad illam recurrentes largissimè solet impartiri, à qua omnes sui diœcesani Mariano Præsuli ævum apprecantur.*)

ITALIA SACRA
FERD. UGHELLI.
Abbatis Ordinis Cisterciensis.

PROVINCIA XIV.
SIVE
APRUTIUM;

In qua Teate unica utriusque Aprutii Metropolis cum unica quoque suffraganea Ecclesia, Ansanoque libero Frentanorum Archipræsulatu accuratè expenduntur.

UOD nostratibus Aprutium Ulterius, veteribus Valeria Provincia fuit, dicta à Valeria via, quæ à Tiburtinis incipiens per Marsos transiens Corfinium usque ducebat, eratque eadem via civitas Valeria nomine, memorata Straboni. Hanc ipsam pro... Vestini, Pelignique etiam populi inhabitabant, quorum Metropolis erat Amiternum hodie *Aquila*. Quod autem Aprutium Citerius vocant, Marrucinorum quorum caput Teate, Frentanorum ubi Ansanum, Samnitium regiones fuerunt. Fines vero utriusque constitui solent ab Ortu Apuli Dauni cum amne Phiterno: ab Occasu Sabini & Picentes cum Truento flumine: qua Septentrio est, mare Adriaticum: qua Meridies, Picentini, Campani, Marsi, Æquicoli, secundum Apenninum montem ultra citraque ex parte habentes. Regio summa gaudet cæli salubritate, & incredibili incolarum frequentia, amœna est & commoda versus mare, sed montibus aspera in Mediterraneis. Quamobrem Aprutium dicta ab abruptis montium præcipitiis existimatur, croco & animalibus innumeris abundans. Cæterum haud modò mihi consilii est de Aprutii originibus, populis, rebusque ab ipsis præclare gestis scribere, cum apud plerosque alios hoc ipsum possit haberi, neque de omnibus inclytæ hujus Provinciæ Episcopatibus, cum ex iis aliquot, qui immediatè Romanum Pontificem agnoscunt in nostro primo Tomo inter exemptos Romanæ Provinciæ recensuimus, sed tantum in hac decimaquarta nostra Provincia de Teatina Metropoli, ejusque Ortona suffraganea Ecclesia, atque de Ansano exempto regioque Achiepiscopatu more nostro sermonem instituere. Nec silentio hic obruendum puto, quod in hac Provincia antiquitus erant Episcopatus Amiterninus, cujus civitas Mediterranea fuit Metropolis Vestinorum, ut colligitur ex Catone in originibus, Strabone, ac Varrone, qui 4. de lingua Latina, nominis originem eam prodit, dictos scilicet Amiterninos quod circa amnem Aternum incolant. Plinius Amiternum in Sabinis ponit, ea de causa, quod Amiternini, ut tradit idem Varro libro quinto, à Sabinis venerunt. Amiterninus Episcopus fuit S. Victorinus Martyr, qui sanctitate, & miraculis clarus, Sacerdotium Amiterninæ urbis totius populi electione adeptus est, postmodum sub Nerva Trajano apud Cutilias ubi putentes & sulphureæ emanant aquæ cum aliis Dei servis relegatus ab Aureliano judice jussus est suspendi capite deorsum, quod cum per triduum pro nomine Christi passus fuisset, gloriosè coronatus victor migravit ad Dominum, cujus corpus Christiani rapientes honorifica sepultura Amiterni condiderunt. Natalis ejus ex Rom. Martyrol. agitur 5. Septembris. Alius porro hic est à Sancto Victorino germano Sancti Severini Septempedoni, ut præclarè Baronius observat. Amiterno autem diruto loci illius Episcopi is erat titulus; N. Episcopus Castrorum Amiterninæ civitatis, ut videre est apud S. Gregorium lib. 1. Dial. cap. 4. Amiterni 24. Julii passio Sanctorum militum octuaginta trium, quorum cohortis Principes fuerunt Florentius & Felix, ut constat ex m. s. codicibus Aquilanis, ex Mart. Rom. Furconiensis antiquus Episcopatus in Vestinis quondam sedes fuit suffraganea Romani Pontificis, ab Alexandro IV. in Aquilam novam urbem translata, & titulum duntaxat Furconiensis Ecclesiæ retinere constituit; Sed jam ipse etiam obliteratus est, & Aquilanus appellatur. Episcopus Furconiensis in Concilio Romano subscripsit sub Agathone Papa, & Sanctus Raynerius Furconiensis Episcopus fuit, cujus natalis agitur ex Mart. Rom. 30. Decemb. De translatione Furconiensis Ecclesiæ in Aquilam novam egimus in 1. nostro Tomo. Sed duobus à Julia Nova Aprutinæ Diœcesis oppido stadiis extare templi perampli vestigia referunt, circumquaque multas ædificiorum ruinas, ubi indigenæ affirmant fuisse olim Sedem Episcopalem, sed nullum habent fundamentum, ad probandum quod ibi fuerit Episcopatus. Crediderim autem macerias esse antiqui oppidi S. Flaviani, quod ob cæli inclementiam Julius Aquivius in Juliam novam ab se conditam transtulit, ut Leander attestatur. In hoc oppido asservatur caput, & corporis pars Sancti Flaviani Episcopi, reliquam in Teatina Metropoli honorificè venerantur: Fortassis, ut credunt indigenæ, potuit Flavianus iste Sanctus ejusdem loci esse Episcopus, in cujus honorem S. Flavianum oppidum dixerunt. Atque hæc de hac Provincia veteribusque deletis Episcopatibus sufficiant, nunc ad Metropolim Teate transeo.

TEATINA

METROPOLIS

Cui unicus suffraganeus est Episcopatus Ortonæ.

EATE antiquissima quondam urbs Marrucinorum Princeps, nunc Aprutii Metropolis, in edito, amœnoque colle condita extructaque est, atque ita posita haud longè à Supero mari, ut mediterranea sit, suisque collabentem pedibus conspiciat Aternum flumen, cujus origo adeo pervetusta, ut aliquibus ejus indagandæ originis cupidia fabulosa etiam quædam adiiciendi occasionem dederit. Etenim alii in fictam Titeam, quam Vestam vocant, ejus retulere principium, & nomen, postea in Teate derivasse quod hodie vulgus appellat *Teti* & frequentius *Chieti*. Alii ab Hercule, vel ab ejus sociis, aut à Græcis è Tege Arcadiæ oppido appulsis ante Trojanum bellum DLX. annis, vel paulo ante Ilii excidium a Thetide Achillis matre, vel paulo post ab ipsomet Achille in matris honorem conditam fuisse, & nomen accepisse volunt. Nec desunt, qui scribant, Teate conditores non alios fuisse, quam Italos Aborigenas, sive Autochthonos, quales se esse gloriabantur Athenienses, cujus rei disquisitionem aliis libenter relinquimus, cum satis nobis constet Teate antiquissimam Marrucinorum urbem fuisse ante ipsam Romam conditam, & caput gentis, maximè, ut innuit Strabo capite 5. ubi in universum Vestinia, Pelignis, Marsis, & Marrucinis. Silius magnum vocat Teate. Memoratur Statio lib 4. Silv. ubi de Vesuvli montis incendiis, agrorumque circumvastatione ad Marcellum.

—Procul ista tuis sint fata Teate
Nec Marrucinos agat hæc insania montes.

Meminerunt præterea Teate Plinius, Ptolomæus, Itineraria, Mela, Volaterranus, Pacius, Ubertus, Leander, Cluverius, pluresque rum antiqui, tum recentiores scriptores. Ejus antiquitatem monent vestigia, quæ etiam nunc extant, antiqui Amphitheatri, Herculis templi, veterum inscri-

A ptionum, statuarum, numismatum, cæterorumque id generis monumentorum, quæ passim inveniuntur. De Teate antiquo, ejusdemque origine & nobilitate luculenter scripsit doctus amicus noster Lucius Camarta Junior nobilis Teatinus. Hanc civitatem Coloniam Romanorum aliqui fuisse scribunt, quod nec Plinius, nec Frontinus, neque ullus antiquus lapis testatur. Post Vespasiani tempora municipium fuisse aliqui autumant. Floruit qua opibus, qua armis Romano florente Imperio, donec Italia Barbarorum attrita incursionibus, & ipsa visa est cecidisse, & in Longobardorum deinde potestatem devenit, qui eam ob loci opportunitatem, amœnitatemque inter cæteras finitimas urbes excoluerunt, tituloque Comitatus condecorarunt. Sed iis dominantibus penè periit (si Scipioni Mazellæ credimus) sub Caroli Magni Regnum, expugnante Pipino filio; tunc triginta duo millia civium circiter in ea occisa sunt, atque si non in totum excisa, magna ex parte deformata est. Ita B permansit quousque à Normannis Principibus restauraretur. A Normannis ad Suevos defecit, deinde ad Francos, ac tandem ad Hispanos, sub quorum leni jugo tuta quiescit, qui Regiam Aprutii Provinciæ Curiam in ea firmarunt, & speciosum Comitatus titulum Præsulibus Teatinis addixerunt, quem prædecessores à Dragone Normanno visi sunt accepisse. Hæc urbs cœlo satis utitur benigno, ac salubri, atque in omni memoria viris & sago & toga, tum sanctitate illustribus gravis, fetaque fuit. Ad decem millia alit fidelium, pulchris ædificiis, civiumque nobilitate nitet, uberrimoque solo gaudet, digna quippe, ut ab omnibus vicinis populis invideatur. Cæterùm Teate, ut constans fama est, vivente Apostolorum Principe Petro sacram suscepisse fidem, & tunc primum habuisse pastorem non insipienter gloriatur; tametsi ex alumnis Petri quis primus fuerit, qui Evangelium disseminaverit, vel qui primus ibi ordinatus sit Episcopus signatè non habet, quorum nomina in illo Christia- C narum persecutionum æstu intercidisse fatetur. Justus Sipontinus Presbyter, Florentius & Felix germani fratres una cum Justa virgine, divino afflante spiritu, Teate cum appulissent, eo scilicet tempore, dum Maximilianus in Christi fideles crudelissimè desæviret, fidem, quam olim à Petri discipulis

Theatini audiverant, constabilierunt, & post ipsos alii Christi Martyres, & Sancti Confessores mirificè propagarunt, Inter quos omnium clarus Sanctus fuit Justinus alter civis & Episcopus Teatinus, cujus cura Christianus cultus Teate mirum in modum adauctus est, itaut expugnata Idololatria, constabilita Sede Teatinaque Diœcesi, templa Christo Domino, ejusque Virgini Matri, & Sanctis dedicata fuere. A Justino igitur sanctissimo Præsule & Patrono, qui paulo post Sylvestrum I. Papam, vel eo vivente potuit floruisse, coacti sumus asserere fidem Christi Teate altas, stabilesque egisse radices, atque seriem nostram ab ipso exordiri Teatinorum Præsulum. Non sum tamen nescius, nonnullos ex recentioribus ad laudem ingenii scriptum reliquisse ante Justinum decem & tres Sanctos fuisse Episcopos *a*, quos nominatim recensent, auctoritate ducti cujusdam vetustissimi Kalendarii Ecclesiæ Teatinæ; sed cum alii ex iis simplices Confessores in eo scribantur, alii cujus civitatis fuerint Episcopi ibi non indicentur, non video, cur hæc nova Episcoporum additio, fidem illorum adimere non possit; sed de hac re judicent alii. Interim ego, nec abnuo, nec astruo, & à Justino ex iis, quorum nomina ad posteros perennavit, omnium clarissimo, nostram incipiemus narrationem. Verùm Episcopi, qui post aliqua sæcula a Justino in hac Cathedra sederunt Comitis titulo, pluribusque nobilissimis Toparchiis, & vassallis, cum à Regibus, Principibusque viris condecorari fuissent, à summis quoque Pontificibus insigniti sunt privilegiis, inter quæ quod & Sanctæ Sedi immediatè subjecti erant, donec à Clemente VII. anno sal. 1527. Ecclesia Teatina Metropolis declarata est, eidem pro suffraganeis attributis Pennensi, Adriensi, & Ansano Episcopis; sed ii deinceps cum jugum excussissent, Ortonæ novus Episcopatus idem datus est suffraganeus. Archiepiscopalis mensæ annuus census ducatorum 1250. explere dicitur, taxatur verò in libris fisci Apostolici flor. 500. Quod autem spectat ad Templa, Metropolitana Basilica titulo S. Thomæ Apostoli, & Divi Justini Episcopi urbis Patroni in loco patenti constructa ampla, & vetustate nobilis, pluribus Sanctorum corporibus, & innumeris condecoratur reliquiis. Constat Capitulum una dignitate Archidiaconatu, quatuordecim Canonicis, qui eidem inserviunt Ecclesiæ cum decem Hebdomadariis, duobus Sacrarii Custodibus, Ceremoniarum magistro, aliisque plurimis minoris gentis Presbyteris, ac Clericis. In civitate præter Cathedralem tres sunt aliæ Parochiæ, plures visuntur Ecclesiæ, & Oratoria decentissimè ornata. Nec desunt hospitalia, nec Seminarium Clericorum, cum hoc tempore religiosorum virorum Monasteria recensentur, Dominicanorum fundatum circa annum Domini 1280. Conventualium Sancti Francisci circa illa tempora constabilitum; Eremitarum S. Augustini conditum anno 1316. Sancti Francisci de Paula ad S. Mariam de Contrata institutum anno 1602. Societatis Jesu Collegium bonoomine Teatinæ urbis in ædibus Donati Aluci pii fundatoris cœptum est anno 1593. una cum nova Ecclesia, quam Divis Stephano Prothomartyri, & Ignatio Lojolæ dedicarunt. Monasterium Clericorum Regularium ministrantium infirmis, quorum Institutor fuit Camillus de Lellis Teatinus civis, genere, & sanctimonia vitæ clarus, suum initium sumpsit anno 1605. ubi Ecclesia Sanctissimæ Virginis Annunciatæ constructa est. Suum quoque domicilium habent Regulares Clerici Scholæ piæ a Sanctæ Annæ evocati anno Domini 1636. à pia liberalitate Joannis Francisci Vastavignæ nobilis Teatini. Duo sunt in civitate Monialium Cœnobia, unum S. Claræ, alterum S. Mariæ de Sancto Petro. Extra verò mœnia fratres Minorum Observantium ad S. Andreæ, Capuccinorum ad S. Joannis Baptistæ sua incolunt Cœnobia, & Cœlestini Monachi habent Abbatiam S. Mariæ de Civitella. Diœcesis Teatina nobilis & ampla, cujus fines optimè constitui poterunt, si veterum Marrucinorum limites rectè determinentur, octuaginta circiter oppida & castra complectitur, quorum aliqua quinquaginta milliaribus à Metropoli distant. In ea Monasteria aliqua sunt, & plures fuerunt Abbatiæ insignes: quarum maxima est S. Clementis de Pescara, quæ etsi in Pinnensi Diœcesi fundata fuerit à Ludovico II. Imp. à summis tamen Pontificibus Teatinæ aliquando tribuitur, donec nullius declarata Romano Pontifici immediatè subjecta facta est: S. Ioannis in Venere vetustissima temporibus S. Benedicti fundata, celebris aliquando fuit; sic & S. Mariæ de Arabona Ordinis Cisterciensis, quæ cum aliis aliquot à Sancta Sede commendantur, de quibus infra aliqua proferemus. De Ecclesiæ Teatinæ dignitate, diœcesi, Episcopis, Cœnobiis, Ecclesiis, Sanctorumque Lipsanis Historiam scribere cogitaverat supra laudatus Lucius Camarra, pluraque monumenta congesserat, sed morte præventus Nicolao Toppio Concivi viro Clariss. opus perficiendum reliquit, cujus in suo antiquo Teate cum laude meminit. Teatinorum porrò Præsulum seriem sexaginta ab hinc annis summo labore, summaque diligentia ex veteribus membranis Teatini tabularii concinnavit vir antiquarum rerum peritissimus Sinibaldus Baroncinus Ariminensis, Canonicus Teatinus, quam nuper è Latino in vulgarem sermonem translatam sibi astruere conatus est vir bonus Hieronymus Nicolinus in sua Teatinæ civitatis Historia. Nos verò ex ipsa Baroncini serie; quæ m. s. extat apud nos, aliisque auctoribus, monumentisque nostris sequentem proferimus.

1. S. JUSTINUS civis, Episcopus, & Patronus Teatinus, cujus corpus in Metropolitana servatur. Festum agitur Kal. Ianuarii. Ejus vitæ sive bellorum, sive temporum injuria deperditæ historiam reparare nonnulli conati sunt; verum cum inter se de tempore, quo Justinus floruerit non conveniant, & quæ a Sancto Justino Presbytero Sipontino patrata fuere, qui imperante Maximiliano cum fratribus suis Florentio, & Felice, ac Justa Teate aliquando verbum Dei disseminavit, oscitanter Justino Episcopo attribuunt, cæcutire visi sunt. Ego verò, ut alieno judicio non aberrem, multis de causis Justinum Teatinum Episcopum longè diversum à Justino Presbytero Sipontino, & ut sanctitate præcipuum, ita Teatinorum Episcoporum omnium quorum memoria extat, antiquissimum esse credo. Nam licet ab omni prorsus memoria hominum ejus acta, sive res gestæ exciderint, ac propterea obscurum sit, sub quibus Principibus, aut Summis Pontificibus tantus vir floruerit (siquidem ex miraculorum ejus post mortem gestorum monumentis, quæ in antiquis membranulis exarata apud Ecclesiam Teatinam posterorum memoriæ conservata per annos ferè trecentos, ut ex eisdem membranulis apparet) nihil tale certè expiscari potest, quis tamen inficiabitur, eum ab antiquissimo tempore in hac urbe Teatina habuisse templum in sui honorem dedicatum? ubi etiam hodie summa veneratione colitur, & Kalendis ipsius Januarii memoria ejus quotannis summa celebritate agitur, eo ipso die, quo & Dei filius natus ex Virgine primum in Circuncisione sanguinem fudit, Salvatoris nomen accepit. Et quidem in antiquissimo Martyrologio manuscripto in membranulis, quod servatur in sacrario Ecclesiæ Teatinæ, habetur de Circuncisione Domini, & Sancto Justino mentio hujusmodi. *Kal. Januarii Circuncisio Domini. In Teatina civitate Natalis Sancti Justini Episcopi, ac Confessoris*. Item etiam in similis Missalis manuscripto Calendario hoc modo. *Kalend Januarii Circuncisio Domini. Blasii, & Iustini*. Qui duo libri cum ex quibusdam orationibus appareat, quod fuerunt scripti tempore Guillelmi Regis, quippe, qui tunc vivebat, si de primo Rege Guillelmo intelligimus (duo enim fuerunt hujus nominis utriusque Siciliæ Reges) cognomine

a Vide Nicolinum in hist. Thean. p. 20. & seqq.

Ma-

Malo, certum est eum fuisse creatum Regem anno Domini 1150. qui vixit, licet partim cum filio, annis 21. de secundo, qui cognominatus fuit Bonus ejusdem Mali secundo genitus, successit in regno anno 1170. & cum regnasset ann. 26. sanctè & religiosè obiit ann. 1186. uter ipsorum Rex fuerit tunc temporis, à quolibet ipsorum numerabuntur anni usque ad hæc nostra tempora, profectò, invenientur plusquam quingenti. Præterea (quod ad ostendendam ipsius Ecclesiæ Sancti Justini antiquissimam fundationem non minus interest, in quodam libello donationis factæ in manibus Episcopi Actonis anno 1065. à quibusdam Borrellis nominatur Episcopus Teatinus Sancti Thomæ Apostoli, & Sancti Justini Confessoris, ad quorum honorem donationem hujusmodi fieri asseritur; idem apparet ex altero donationis documento, de Castro Orni anno 1113. tempore Gulielmi tunc Episcopi Teatini. Imò de Ecclesia Sancti Justini, & de Canonica ibidem ædificata tempore Ludovici Pii habetur mentio in Actis Theodorici hujus nominis primi Episcopi Teatini, anno Imperii ejusdem 29 salutis verò 840. quæ quidem omnia altiora principia, & multo antiquiorem memoriam de Sancti Justini temporibus innuere videntur. Merito igitur primus locus ante omnes Episcopos Teatinos Justino competit sanctissimo Præsuli, qui civis, & Teatinus Præsul, Teatino, inquam, genere satus asseritur in inscriptione sequenti, quam circa confessionem seu altare Sancti Justini fieri mandavit Episcopus & civis Teatinus alter nomine Marinus de Tocco anno salutis 1432. qui ibidem ejusdem Sancti reliquias honorificè condidit. Porro inscriptio iis mendosis carminibus in lapide sculptis prostabat legentibus.

Continet hæc almi Justini Præsulis artus
Concha. Teatini, Teatino genere sati.
Est qui magnipotens urbis Teatinæ defensor,
Obtentor precis, orans pro supplice quoque,
Extitit & fido, cum quo quam gratia Celsi,
Præillustris fuerit, descripta miracula promunt.
Ergo procumbe voveas, quisquis, qui venis ad arcam,
Qui Thetis Antistes recondidit ossa Beati
Genitus à Tocco devota mente Marinus,
Et Clero canente, votiva supplice plebe:
Anni cum Christi mille trigintaque duo,
Et centum quater erant, Maiique Kalendæ.

Quanti verò meriti Beatus Justinus fuerit apud Deum ex multitudine, ac simul magnitudine miraculorum clarissime patet, unde merito Teatini ejus nomini devotissimi, præcipuum eum sibi patronum delegerunt, atque argenteum simulachrum cælati operis à medio sursum, quod adhuc visitur dedicarunt anno 1445. Brachium ejusdem theca argentea inclusum honorificè, ac religiosè servatur in sacrario, cujus aspectu sæpè ipsa urbs ab incendiis mirabili virtute liberata legitur. Monumenta nonnulla de hoc Sancto collegit Sinibaldus Baroncinus atque opusculum conscripsit; libellum quoque miraculorum ejusdem, quæ Sanctus post obitum egit, evulgavit. Ejusdem vitam scripsit Paulus Regius, sed sursum deorsum acta confundit, ac multa ad laudem ingenii enarravit, illumque portentosè refert obiisse anno 1132 die 28. Aprilis, quæ dies translationis fuit corporis ejusdem Sancti in novo ædificato sacello & ara ab Episcopo Marino, ut superius dictum est. Novissime Lucius Camarra junior historiam S. Justini meditabatur conscribere, sed morte præventus inchoatam, incultamque reliquit. Cæterum carmina illa à Marino, eo in sacello olim apposita calce fœdata fuere ab Archiepiscopo Marsilio Perutio, qui sacellum & altare nobilioribus, pulchrioribusque marmoribus, ac lapidibus exornavit, aliamque inscriptionem in ipsius Altaris lateribus incidendam jussit.

Aram Sancti Justini Præsulis, & civis Teatini sacris cineribus dicatam miraculis illustrem, Marinus de Tocco Præsul, Comes, & civis Teatinus structura marmorea magis conspicuam reddidit. M.CCCC XXXII.

In alia parte Altaris ita legitur.

Sancto Justino hujus Ecclesiæ Episcopo, & Patrono Aram cum sacello cultui sacro & miraculorum nobilitati jam per ævum imparem, Marsilius Perutius de Mandolpho Archiepiscopus, & Comes Theatinus, in hanc longe ornatiorem formam pietatis ergò restituit. Anno Jubilæi M.DC.XXV.

Justini dies Natalis pluribus abhinc sæculis ab Ecclesia Teatina die prima Januarii solemni ritu agebatur, donec à Paulo Tolosa Archiepiscopo anno 1616. in Synodo eodem anno celebrata ad majorem Sancti celebritatem translata est ad decimamquartam ejusdem mensis.

Cæterum visum est Justini Presbyteri Sipontini fratrumque suorum Florentii & Felicis Christi martyrum, una cum Justa sanctissima Virgine acta hic exhibere, qui aliquando sua prædicatione Teate illustrarunt, ut Justus Sanctus Teatinæ urbis Episcopus & Patronus, à Justino Sipontino diversus agnoscatur, quorum acta à quibusdam corruptissime relata fuerunt ac confusa, uni attribuendo, quod alteri competere videbatur. Acta Sipontino cum ex veteri ms membranaceo codice candide excepta mihi dono dedit bon. mem. Gaspar de Simeonibus amicus meus doctus nobilis civis Aquilanus, qui sub Pontifice Innocentio X. Romæ obiit Brevium Principum à Secretis.

Acta Sanctorum Justini Presbyteri Florentii, Felicis, & Justæ.

Per universum Terrarum orbem multa mirabilia fecit Deus, & facturus erit; Cælum, & terram suo verbo creavit, sydera cæli, & bestias terræ, & pisces aquarum suo imperio fecit; hominem ad imaginem, & similitudinem suam condidit (Multum enim plus diligit Deus hominem, quam ipse se diligat homo) & tanta fuit ejus pietas, & charitas, quod misit Filium suum in mundum, ut redimeret genus humanum à peccatis suis, & dum in carne humana fuit, mortuos suscitavit, infirmos curavit, leprosos mundavit, cæcos illuminavit, dæmones effugavit, in cruce positus, & in sepulchro jacuit, & die tertia resurrexit, & jussit discipulos suos, ut per universum mundum suam doctrinam docerent, & evangelizarent omnes gentes, & baptizarent eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Tunc misit duos visitatores mundi in Italiam, quorum nomina vocantur Petrus & Paulus, innumerabiles enim populi per illos crediderunt, & multi etiam usque ad martyrium pervenerunt, & sic passi ac coronati sunt.

Deinde per annos audientes de eorum doctrina tres germani fratres, qui habitabant in civitate Sipontina, quorum nomina sunt Florentius, Justinus, & Felix ad Apostolorum doctrinam cum nimio amore conversi sunt. Justinus vero plus erat disertor linguæ, & in sermonibus eruditus, quam alii. Denique parentes ejus ad doctrinam dederunt eum Episcopo, qui in urbe erat. Igitur Episcopus post annos viginti Beatum Justinum ad Presbyteratum elegit, & cum in eadem civitate habitaret Justinus presbyter docebat fratres suos disciplinam timoris Dei. Audiens autem Beatus Florentius de actis Virginis Mariæ, matris Dei, votum vovit, ut si Dominus sibi dedisset filiam ad ejus doctrinam eam traderet. In illo autem tempore nata est Infantula nimis speciosissima, quam videns Florentius, lætatus est valde ipse, & parentes ejus. Tunc dederunt eam Justino Presbytero,

ut illam baptizaret, & ejus nomine Justam vocaret; Cum autem esset adulta Beata Justa, in laboribus spiritualibus assiduè vacabat, & ad Ecclesiam frequenter conversabatur. Dedit ei sensum, & pulchritudinem. Interea locutus est Justinus Presbyter fratribus suis; Disciplina enim Domini nostri Jesu Christi nos admonet, quod qui dimiserit patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit; Et alibi; Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos, & qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Illi autem cum audissent, dimiserunt omnia pro Christi nomine, & exierunt de civitate Sipontina, & ambulaverunt secus mare Adriaticum, & contra Occidentem pergebant, & cum iter agerent, tanta erat moderatio, & loquacitas Beatæ Justæ, quod de labore vel fatigatione itineris paululum sentiebant. Cum pervenissent ad civitatem Teatinam, morati sunt ibi per dimidium annum. Beata enim Justa sic erat intenta de spirituali doctrina, ut escam, quam ei Dominus per parentes dabat, pauperibus dividebat, & quod de cælestibus poterat audire omnia in corde suo retinebat. Pergebant omnes in civitate, vel qui in circuitu ejus habitabant, & ibant ad prædicationem Justini presbyteri, & quidam homo nobilis in eadem civitate, qui habebat filium ægrotum, quasi ad exitum pergentem, prostravit se ad pedes Sanctorum & dixit; Obsecro vos ut dignemini sanare filium meū, antequam anima ejus egrediatur de corpore. Illi autem cum audissent, nullam moram facientes, ibant ad domum ejus, & dum vidissent illum jacentem quasi mortuum, ex toto corde Dominum rogaverunt, & dixerunt, Domine Jesu Christe, qui filium Reguli sanasti, & leprosos mundasti, dignare sanare adolescentulum istum, ut cognoscant hi omnes, quia tu es benedictus in sæcula sæculorum, & cum omnes respondissent, Amen, Statim surrexit de lecto, & cæpit benedicere Deum Patrem omnipotentem Creatorem Omnium. Dum pater infantis videret illum sanum, cæpit adducere aurum, & argentum, & vestimenta pretiosa, ut tribueret eis, illi autem noluerunt recipere, & dixerunt; ista munera sunt necessaria illis, qui terrena quærunt. B. Justa dixit eis, opportunum nobis est, ut accipiamus, & pauperibus dividamus, quia Propheta dixit; Dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi. B. Laurentius dixit, omnes thesauros Ecclesiæ pauperibus tribuite. Illi autem accipientes, pauperibus, & orfanis dabant omnia: post duos autem dies audierunt quod multi hæretici, & in Domino non credentes habitarent in loco, qui Furcone dicebatur; & dixerūt ad invicem. Quare hic moram facimus, quid, nobis proficit? Pergamus ad illos, & doceamus eos disciplinam Domini, Populus vero dicebat, omnes homines fugiunt de loco illo, & quomodo vultis vos ire? Responderunt Florentius, & Felix, & dixerunt, qui fortes hostes vincit, fortior spolia capit, & qui plus laborat, plus habet gloriam æternam, Exierunt de civitate illa quinto decimo Kal. Madiarum, & venerunt in Furconem, in vicum, qui Offidius dicebatur, & viderunt plurimam partem populi ad simulacrum ire, cujus nomen Idolum Jovis dicebatur, portantes aromata, & incensum, vel lucernas. Erat autem in ipso vico Christianus, cujus nomen erat Hilarius, ille autem cum omni familia Dominum cæli colebat, & eleemosynam assiduè faciebat, & hospites in domo sua recipiebat, hic cum vidisset Sanctos Domini defatigatos ante domum suam jacentes, dixit ad eos, surgite, & comedite antequam populus revertatur, quia si viderint vos, lapidibus vos obruent; & illi statim intraverunt, & comederunt, & cum comedissent benedixerunt illum dicentes: Qui benedixit Abraham, Isaac, & Jacob, ipse benedicat te, & domum tuam, & omnes habitantes in ea, & multiplicet tibi semen tuum, & sit benedictum in sæcula. Deinde surgebant mane, & pergebant per castella, & villas prædicantes, & evangelizantes verbum Dei; innumerabiles enim populi per eos crediderunt. Videntes autem Pontifices Idolorum, quod populus ad eos convertisset, irati sunt valde, & miserunt legationes Romam ad Maximinum Imperatorem, dicentes: Sunt enim tres viri, qui præceptis tuis non obediunt, sed seducunt populum. Tunc Maximianus Imperator direxit cum eis milites, & speculatores, si non adorassent Deum Jovem, capita eorum punirentur; Unus autem Juvenis, cujus nomen erat Aurelius, & erat potentissimus valde, & habitabat in civitate Cona, & videns pulchritudinem Beatæ Justæ, conglutinatus est animus ejus ad eam, & celavit in corde suo longo tempore, & cum jam sustinere non posset, dixit ad eam, Rogo te Justa, audi consilium meum, & salva eris, si tu consentias mihi, & adores Dominum meum Jovem, & relinquas Dominum tuum, beatam te faciam esse super omnes mulieres istius loci, & te in conjugio meo sociabo. Beata Justa respondit, hoc quod dicis vanum est, & inutile, Vis ut dimittam Dominum Creatorem omnium, & adorem Idola vana manufacta, quæ nec mihi, nec tibi proderint, tunc inter se multum contenderunt, quasi una hora; & iterum dixit Aurelius, & si Dominum nostrum adorare non vis, tantum consenti mihi, ut lucreris ætatem tuam, B. Justa respondit, nec Dominum tuum adoro, neque tibi consentio, & cum nihil proficere potuisset, reversus in domum suam, & præ nimio dolore jactavit se in stratu suo, & anxiabat Die autem altera dum aurora lucis prorumperet, surrexit, & abiit per universos amicos suos, & nobiles, & petivit eis, ut in abscondo darent ei aurum, & argentum, & gemmas, lapides pretiosos, margaritas, & serica vestimenta, & ostendit omnia B. Justæ & dixit; Ista, & alia multa tu lucraberis, si consiliis meis adhæseris: at illa in furore magno dixit ei; Vade Sathana, quia Diabolo similatus es, & opera ejus agis, qui Dominum nostrum Jesum Christum voluit seducere, sicuti seduxit Adam, & uxorem suam Evam: aurum, & argentum, & omnia regna mundi ostendit ei, sed nihil accepit; Ego enim tantum vereor illum, & timeo, quia magnus est, & metuendus. De his omnibus nihil accipio: Aurelius dixit; Et quomodo tu sine viro es? quia anni tui jam sunt decem, & octo. Justa respondit; Expertum tibi sit, quia alium virum habeo, qui pretiosior est te, & potentior, & anulum in digito meo misit, & cingulum auro textum mihi tradidit, & gemmas, & margaritas in collo meo posuit, & sanguis ejus faciem meam ornavit, & os suum frequenter os meum osculatum fuit, & in suo thalamo requievi; non est enim justum, ut priorem dimittam, & alium accipiam; Aurelius autem cum hæc audisset, iratus est valde, & dixit, si virum illum scire possum, te, & illum pessimè condemnabo. B. Justa respondit; Et ego enim te non timeo, neque tormenta tua pavesco, tormenta mea modicum tempus sunt, sed tu de tormentis tuis per decem millia annorum non poteris venire ad finem. Tunc Aurelius reversus fuit, & reddidit thesaurum unicuique, à quibus acceperat, & constituit diem aptum, quando eam violenter possit accipere: Hilarius enim habebat in domo sua nepotem cæcum, & jam quatuor anni erant, quod lumen non viderat, tunc rogavit Beatam Justam diligentissime, ut visum redderet illi: at illa expandit manus suas ad Cœlum, & dixit; Domine Jesu Christe te confiteor corde, & ore, tu qui es misericors, & pius, tu qui es magnificus, & gloriosus, exaudi me famulam tuam; Domine qui cœco nato oculos aperuisti, & eum te videre fecisti, aperi oculos viri istius, ut videat lumen, & exaudivit Dominus orationem illius, eadem vero hora vidit lumen; Audientes autem alii cæci de civitate Cona, veniebant ad B. Justam, & illuminabantur omnes; Die quadam ibat B. Justa cū duabus mulieribus secus aquam, quæ dicitur Vera, videns illam Aurelius, itinere arrepto post illam, cum decem viris, ut violenter acciperent eam, Respiciens autem Beata Justa, vidit eum post se venientem, excalceavit se festinanter, ut transiret aquam, cumque jam prope aspiceret Aurelium præ timore nimio cecidit in aquam, & dimisit calceamenta, quæ in manu tenebat, & fugit foras longe à Vera, quantum homo lapidem jactare potest, ad radicem montis Offidii, cumque voluissent arripere, tanta cæcitate comprehensi sunt, ut nullus eam videre posset; (putant multi, quod Mons Offidius se aperuisset, & suscepisset eam) at ille

repletus ira, & furore cœpit angustiare, & mandavit ad Aquilinum amicum suum & ad alios amicos suos, ut venirent, & circumirent montem Offidium; mons itaque Offidius ex uno latere nemorosus erat nimis, at illi colligentes multitudinem virorum, ac servorum, circumierunt montem Offidium, & omnes vias, quæ circa ipsum montem erant, & non invenerunt eam, sicque fatigati sunt, & angustiaverunt, nec loqui poterant, nec ad domum suam reverti; Audientes hoc Christiani cœperunt flere, dicentes, ô si videant oculi nostri famulam Dei Justam; quædam mulier, quæ cum Beata Justa fuerat, intravit in Veram, & invenit calceamenta Beatæ Justæ sicca, quasi in arido jacuissent, accepit ea in manibus suis, & revertebatur ad domum Hilarii, ubi erant congregati Christiani; at illi accipientes, & præ nimio amore osculabantur calceamenta. Beata Justa sedebat in antro ad radicem Montis Offidii, descendit enim Angelus Domini, & sedit juxta eam, dedit ei manducare, & bibere, & rogabat eum Beata Justa, ut gressus, & labia redderet illis, qui eam quæsierunt, exaudivit eam Angelus Domini, reversi sunt unusquisque in domum suam, & cœperunt laudare Dominum, dicentes, Magnus est Dominus Beatæ Justæ, & ipse diriget consilium ejus. Sancta autem Justa exiit de spelunca, & perrexit ad domum Hilarii, & invenit ibi patrem suum Florentium, & Felicem, atque Justinum Presbyterum. Reversi sunt Custodes Idolorum de Roma, & invenerunt Sanctos Dei congregatos. Cum vidisset eos Justinus presbyter fugit cum duobus Clericis suis contra Septemtrionem in montem, qui dicebatur Tubernium, & moratus est ibi cum pastoribus per unam hebdomadam, & cœpit ad eos loqui magnalia Dei, in tantum immonuit, ut omnes crederent, & baptizati sint, & vocatum est nomen montis, Mons Christi, usque in hodiernum diem, & quod opus Christi initiatum est in illo; Tunc custodes Idolorum ligaverunt Florentium, & Felicem, & Beatam Justam, & portaverunt illos cædendo, ad civitatem Conam, ad templum Jovis, & dixerunt, aut sacrificate Diis, aut diversis pœnis puniemini; Responderunt omnes simul, & dixerunt, Melius esse nobis mori, quam Dominum nostrum dimittere, & Idola vana adorare, & colere. Maledicti sunt omnes, qui confidunt in Idolis, similes fiant illis, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt in eis, & eum diu contemnerent, & non potuissent superare illos, imperatum est spiculatoribus, & pontificibus templi, ut decollarent illos. Cum pergerent ad locum, ubi decollandi erant, clamabat Justa voce magna dicens, Quare me derelinquis Pater sancte, & quare tecum non morior, Respondens Florentius, Expecta modicum, dulcissima filia mea, quia majora tibi debentur certamina, tunc decapitati sunt in agro juxta flumen Abbellinum octavo Kal. Augustas, & dimiserunt corpora eorum in ipso loco. Audiens hoc Beatus Justinus descendit de monte & nocte sepelivit corpora eorum in una maceria, & reversus est ad montem Christi. Tunc pagani miserunt S. Justam in carcerem usque in diem quintum. Post quinque vero dies extraxerunt eam ligatam de carcere, & accenderunt caminum ignis, plusquam succendere consueverant, ut jactarent ibi Sanctam Dei Justam, & dixerunt ad eam; Nunquid non times flammas istas? Beata Justa respondit; Et vos non timetis flammas æternas inferni? Cum hoc ad eam loquerentur, venit mulier cujus filius unicus fuerat mortuus, prostravit se ad pedes Beatæ Justæ cum fletu magno, & dixit; Obsecro te Beata Justa, ut suscites filium meum. Dum vidisset eam Beata Justa flentem, pietate commota est, oculos, & manus ad Cœlum levavit, & dixit, Domine, qui suscitasti Lazarum de monumento, & unicum filium matris viduæ vivificasti, tu digneris suscitare mortuum istum, ut cognoscant omnes quia tu es gloriosus super omnem terram, in illa autem hora surrexit puer, & paulatim cœpit ambulare, cum autem vidisset hoc Aurelius, credidit & conversus est ad Deum, volens thesaurum multum dare, ut solveret Beatam Justam, at illa rogabat eum, ne impediret passionem suam, rursum loquutus est ei Aurelius, & dixit, Parce mihi Sancta Dei hoc, quod in te exercui, Beata Justa respondit. Indulgeat tibi Dominus omnia peccata tua; Cumque vidissent duo nequissimi, & fortissimi mortuum pergere, cœperunt cædere illum dicentes; Tu te finxisti mori, adjuvet te Justa, si potest, & cum modicum illum cecidisset, statim cæci facti sunt, & non videbant lumen, unus autem ex illis audacior apprehendit dexteram alterius, & cœperunt ire, tunc ceciderunt ambo pariter, & unus fregit brachium, & alius nares, ut impleretur Evangelium Domini, dicens, cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadent, in illa autem hora missa est Beata Justa in caminum ignis ardentis, & dum missa fuisset, venit ventus validus & evertit flammas super illos, qui caminum accenderant. Stetit autem Beata Justa in camino tribus diebus, quasi super herbam viridem, videntes autem Pagani, quod non potuissent illam per flammam superare, acceperunt lanceas, & sagittas, & perforaverunt caput ejus. Aperuit os suum Beata Justa, & dixit ad illos, O miseri, & stulti, quare non emendatis vos, dum lucem habetis, quia veniet tempus, quando vultis vos emendare, non potestis; tunc expandit manus suas ad cælum, & dixit, Domine Jesu Christe suscipe spiritum meum, quia jam hora est, ut veniam ad te; Statim vero ut oravit, clausit oculos, emisit spiritum. In illa hora vero apparuit nimbus teterrimus, & coruscavit valde, & multi mortui sunt de Paganis. Videntes autem increduli timuerunt timore magno, & crediderunt. Deinde obtulerunt corpus Beatæ Justæ, & per consilium portaverunt ad radicem Montis Offidii ad speluncam, unde Angelus Domini cum ea loquebatur; & sepelierunt ibi eam sub die Kalendarum Augustarum, longe enim distat ab urbe Roma itinere dierum trium prope ad civitatem Conam fere miliaria duo. Venientes autem infirmi de longinquis partibus, sperabant adhuc vitam esse in corpore, pergentes ad tumulum ejus salvi revertebantur. Plurima mirabilia fecit in vita sua, sed magis post mortem, omnes namque populi adducentes magistros artifices, & fecerunt Basilicam ante os Speluncæ, largam, atque excelsam, populi vero sicut robustissimi fuerunt in malum, ita fortes fuerunt in bonum. Audiens hæc Beatus Justinus Presbyter descendit de monte, & abstulit Corpora Sanctorum Florentii, & Felicis, & recondidit illos juxta sepulchrum B. Justæ, & docuit populum mensibus quinque; Tunc adduxerunt ei hominem vexatum in corpore, & rogaverunt eum, ut subveniret illi, qui cum appropinquasset ad B. Justinum, locutus est Dæmon audientibus cunctis; Si tu es Justinus, ego sum Belial, & levavit se sursum cum ipso homine, & ferit eum in terra, videntes autem populi fugerunt omnes, & solus Justinus remansit, & appropinquavit sibi, fecit signum Sanctæ Crucis in pectore ejus, & dixit; Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ vicit Leo de Tribu Juda, radix David, tunc exiit Dæmon ex eo, brachiis tortis, & caligans cœpit ululando in aera volare, & nunquam comparuit. Vixit autem Justinus Presbyter annos lxxxiv. & finivit bonæ memor. in die pridie Kalendarum Januariarum. Venit autem Hilarius cum multitudine populorum, & sepelivit eum in agro suo juxta viam in villa Offidiæ, & destruxerunt Idolorum templa, portantes lapides fabricaverunt Basilicam magnam super eum, ubi populi offerentes vota, & dona multa, Regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor, virtus, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

2. QUINTII Episcopi Teatini non tantum nomen, sed tempus etiam habemus ex Concilio Romano primo sub Symmacho Papa anno 499. cui subscripsit una cum Valentino Episcopo Amiternino, cætera ejus Acta ignorantur, quemadmodum & successorum nomina obscura sunt ad annum usque 840. Si unum Barbatum adimes, quem volunt sub Gregorio Magno Teatinum Episcopum fuisse. II.

3. BARBATUM Episcopum, de quo S. Gregorius Epist. lib. 4 cap. 39. mentionem fecit, scribunt Teatinum Episcopum fuisse an. 594. conjectura ducti, quod Gregorius defuncto Orthonensi Episcopo, III.

ejus

ejus Ecclesiæ visitationem illi delegavit, quod viciniori Episcopo competere videbatur; finitimus tunc erat Teatinus Episcopus; quamobrem astruere conantur, Barbatum, sive Barbarum illum Episcopum haud potuisse esse, nisi Teatinum: an vacillet conjectura hæc, illis examinandum relinquo. Circa hæc tempora, vel paulò post martyrio coronatus est S. Cætheus, quem Peregrinum appellant, Aternimus Episcopus, qui in Aterno flumine præcipitatus pro fide palmam sumpsit martyrii, cujus meminit Martyrol. Rom. idibus Junii. Acta describit Petrus de Natalibus lib 5. Hunc moderni volunt Teatinum fuisse Episcopum, cujus Lipsana ajunt in Cathedrali religiosè asservari. Crediderim tamen levibus conjecturis, cum Aternum oppidum, cujus fortè Episcopus erat Cætheus, longè diversum sit à Teate, & corpus Cæthei miraculosè per flumen Aternînum ad mare Adriaticum, indè ad litus Jadertinæ civitatis delatum ibi conquiescere asseratur à Petro Aquilino. Qua verò fide nuper in Archiepiscopali aulæ Cætheus inter Teatinos Episcopos depictus sit, judicent alii.

IV. 4. THEODORICUS hujus nominis primus, Gallus, vel Germanus circa finem Imperii Ludovici Pii, Caroli Magni Imperatoris filii, Teatinæ Ecclesiæ Episcopus creatus est, favore fortassis ejusdem Ludovici, quem diem obiisse constat post annum Domini 840. quo tempore Theodoricus in Synodali Constitutione de consensu Cleri, ac juxta ordinationem Caroli Magni Imperatoris, ut probabile est, sui Episcopatus Ecclesiam reparasse videtur, quæ fortasse paucis ante annis jussu Pipini Italiæ Regis, ejusdem Caroli Imp. filii (qui tum Longobardorum Imperium extinguere conabatur) cum ipsa civitate incendio conflagrarat. In Ecclesia S. Justini Canonicam cum Ecclesia S. Salvatoris, & S. Agathæ atque Xenodochio construxit, ubi regularem, & ecclesiasticam vivendi normam ad antiquam consuetudinem reformavit: Canonicam quibusdam religiosis viris ad habitandum concessit, quos in documento singillatim nominat, & in castitate confirmatos vocat (undè Monachalis instituti professionis iidem fuisse creduntur) attributis eisdem vel restitutis certis redditibus, ex quibus sibi victum & vestitum parare possent, ut patet ex ipsiusmet Theodorici Episcopi testimonio, ac particulari memoria ab ipso formata, quæ aliunde transcripta postmodum à quopiam inserta inter vitas ms. Sanctorum Patrum pervetustas, quæ cum aliis codicibus asservantur in Archivio Ecclesiæ Teatinæ, & habetur scripta post expositionem Symboli Athanasii, cui præscriptus est titulus: *Sufficit fides Catholica, &c.* & ante prologum vitæ S. Antonini Martyris, quisquis sit auctor expositionis. Cujus quidem rei narratio cum non parum prodesse possit ad hæc illustranda tempora, & ad cognitionem quorundam locorum territorii, vel Diœcesis Teatinæ, quæ ibi recensentur, placuit hic eam attexere. Est autem hujusmodi.

In nomine Dei & Salvatoris Nostri Jesu Christi.

Domnus Theodoricus Sanctæ Teatinensis Ecclesiæ licet exiguus Episcopus, cum Synodali more in præfata resideremus, præsentibus nobiscum Presbyteris & Diaconibus, nec non & cuncto Clero præfatæ Sedis, ibique Christo Domino cooperante in custodiam rectitudinis Sanctæ nostræ Ecclesiæ statueremus, ut ad meliorem quidem statum Ecclesiasticum in al quo exerceremus consuetudinem, quæ antiquitus fuerit reconcilianda, ibique inter cætera cum consensu omnium prædicatorum Canonicam instituere certificavimus, habentes normam firmitatis eo quod à Domino Imperatore Augusto per diversa Episcopia jam diu ea fieri præceptum est, & quia hic propter obitum antecessoris mei remansi, idcirco prompto animo illis consentientibus Canonicam reconciliamus in Ecclesia Beati Justini cum ipsa Ecclesia Sancti Salvatoris cum terris & vineis, cum colonibus, &

A *omni pertinentia sua, & in Ecclesia S. Agathæ, quod est Synodochica ibi constituta cum servis & ancillis, cum terris & vineis, quæ sunt in Grenaci, in fonte Sanmasia, sub ipso monumento, à S. Andrea cum terris, & vineis, & in Arizafali, & in Ganzano in terris & vineis, & in omni pertinentia sua, & in Casa Ostri cum duobus suis colonibus, & in Cerretello cum terra, & vineis, & in Paternello in ipsa curte cum cellis & omnibus seu consuetis & colonicibus & cum omni subjacentia, vel pertinentia sua, & quod est in Karamo majore cum omni subjacentia, vel pertinentia sua, & cum ipsis rebus, quæ sunt in Karamo minore, & cum colonicibus suis, & Rivo, & Pescarano ad ipsum fontem, ad ipsum Tribrum, quod est subtus viam, & supra viam cum omni pertinentia sua, & in Morsiano majore, quod est super via & subtus via cum colonicibus suis, & in fonte Tetali, ubi dicitur vinea Bonualli, super viam, & subtus via, & in Guarini, & in terris & vineis, & omni pertinentia sua, & Mortiano minore, ubi dicitur super Rivus Ruscaoli cum terris*

B *& vineis, & colonicibus suis & in Plonmata cum terris & vineis, & colonicibus suis, & in Scalelle, & in fronte Anteperge, & in Castangeto, & in Caselle cum terris, & vineis & colonicibus suis. Insuper statuimus medietatem de ipsa piscatione, quæ est in Ipse de fauro quæ pertinet de ipsa Curte de Campo Domnico cum ipsa plebe S. Joannis, quæ in ipso Castello stare videtur cum omni pertinentia sua: Sic constituimus & tradidimus pro amore & timore fratrum Ecclesiæ Sancti Joannis, quorum nomina introeuntium alacri animo & mente humili in caritate confirmati ista sunt; Leo Præpositus Guadefrid, Gasulphus presbyter, pro cujus amore ibi constituimus prædictam plebem S. Joannis cum ipsa piscatione, & Theopo Gualdefred Joannes Leopardus, Lambertus, Luitprand, Antefred. Ianfred. Murtianus. Giselpertus, Decanus, & portarius, quem scholæ Cantorum, & Scribarum magistrum ordinavimus. Ad victum vero & vestitum dedimus illi Ecclesiam S. Justini, ubi & ipsam Canonicam ad honorem S. Thomæ construximus cum re-*

C *bus, & vineis, villis, casalibus, appendiciis, atque colonicibus suis, cunctaque ibidem pertinentia. Nobis verò reservavimus medietatem ex ipsis luminariis ad honorem S. Thomæ Apostoli, & dedimus propter adjutorium boum paria xx. boves decem, jumenta vii. pecora, & porcos C. Hæc quoque firmiter studuimus perficere ad honorem & laudem almi Thomæ, seu ad stabilitatem Imperii pijssimi Imperatoris. Anno propitio Imperii Domini Lodoici Imperatoris xxvii. per Indictionem tertiam hoc factum est xii. die mensis Madii.* Scriptum fuit hoc documentum anno 840. quo Ludovicus Pius Imp. ex hoc sæculo migravit. Hic addendum appositè videtur, quod Sigonius in procemio libri de Episcopis Bononiensibus scriptum reliquit, probare intendens, qualis ab initio fuerit Christianæ Ecclesiæ gubernatio, & quantam in ea partem, & quandiù ii qui Monachalem vitam profiterentur, haberent. *Cæterum*, inquit, *Christianam Ecclesiam initio jam inde ab Apostolorum memoria ducto, Clerici tantummodò tenuerunt, qui sa-*

D *cra fidelibus ministrarunt. Clero vero adjecti Monachi sunt, qui meditationibus divinis intenti solitaria sibi plerumque extra urbes vitæ domicilia compararunt (quorum defluentem denique disciplinam arctis admodum legibus S. Benedictus astrinxit) Post autem Canonicos regula severioris vitæ devinctos Sanctus, ut fertur, Augustinus induxit, qui se quoque Monachorum exemplo in cœnobia retulerunt: Atque hi quidem cum soli fermè per mille amplius annos Ecclesiam obtinuere, fæcundum, ut Pontificum Romanorum, Episcoporum Seminarium extiterunt. Unde jure Severus scripsit, se plerosque e a Monachis S. Martini sociis Episcopos conspexisse. Summos autem Urbium Episcopos ipsi pro potestate Romani Pontificis allegere. Deinde permissu Pontificum Clerus, populusque sublexit, quorum maximè vitam, doctrinamque laudavit. Haud fermè quicunque nisi è Clero, & Cœnobiis esset, quorum majore ex parte ipsi laicorum incolæ cele-*

A *brabant*. Ex iis igitur omnibus colligere possumus, Ecclesiam Teatinam diu Monachos, & regularis observantiæ Canonicos habuisse, quorum multi, & hic fortasse Theodoricus in primis ad Episcopale munus Cleri, populique suffragiis assumptus fuerit, & sic etiam clarius innotescit, ut in principio diximus, ipsum Theodoricum Episcopum indixisse in illa Synodo se velle Canonicam instruere, & reconciliare in Ecclesia Beati Justini, in illo verbo *instruere* materialem habitationem, & *reconciliare* spiritualem Canonicam, idest morum, & collapsæ regulæ reformationem intellexisse.

V. 5. LUPUS Teatinæ Ecclesiæ Episcopus, cujus meminit Anastasius Bibliothecarius, & ex eo Baronius anno 844. cum consecrationi Ludovici filii Lotharii Imperatoris in Longobardorum Regem sub Sergio Papa II. interfuisset, corruptè tamen pro Teatinæ Ecclesiæ, Textinæ scribitur. In codice Farnesianæ Bibliothecæ Teatinæ Ecclesiæ Episcopus Lupus legitur subscriptus, ut me monuit vir clariss. Lucas Holstenius Vaticanæ Basilicæ Canonicus, ac Pontificiæ Bibliothecæ Præfectus, cujus eruditioni & humanitati multum me debere fateor.

B

VI. 6. PETRUS post Lupum sufficitur, cujus nomine anno 853 Ursum Archidiaconum Ecclesiæ Teatinæ interfuisse Concilio Romæ celebrato sub Leone IV. Pontifice, testatur Cardinalis Baronius to. 10. Annalium Ecclesiasticorum ad hunc annum num. 56. Hæc tantum Petri memoria perennavit ad posteros. Quo fortasse Præsule, vel alio ejus successore, celebre Monasterium S. Clementis Papæ & Martyris Ord. S. Benedicti in Aprutina Provincia juxta fluminis Piscarii decursum exstructum est à Ludovico II. Imperatore, & ab eodem flumine denominatum, & Casaurense aliquando dictum, ubi corpus, vel saltem pars corporis S. Clementis Papæ ab Adriano II. eidem Imp. dono datum honorificè requievit. Ecclesiæ hujusmodi ostium æneum satis mirificè fusum, auroque purissimo incrustatum, nullo unquam tempore intermoritura fundatoris munificentia Divo Clementi dicatum est. Miraculorum omnium, Castrorum, Terrarum, Villarum, ac totius Abbatiæ jurisdictionis compendium, & veluti speculum, in quo vetustissima Imperatoris exprompta, & indubitata tanti Pontificis translationis monumenta spectantur. Historia digna est, undè merito hic eam adnotare visum est. Supra arcum igitur medium portæ, quæ ænea est, extat à capite sculpta urbs quædam his verbis in medio ROMA. Inde videtur Papa sedens, qui capsulam tenet in manibus onustam, & ossibus plenam Sancti Martyris Clementis cum his litteris ADRIANUS PP. II. coram Pontifice extat cum genu curvo & capite inclinato Imperator cum his verbis, LUDOVICUS IMP. qui capit cum veneratione capsulam è manu Pontificis, sub quo hi duo versus leguntur, quibus Pontifex alloqui videtur Imperatorem.

C

Ecce Pater Patriæ magnum tibi confero munus
Clementis corpus, Tu sacrum suscipe funus.

D

Post Imperatorem extat quidam oblongis vestibus indutus, qui ensem in manu tenet cum his verbis à latere. SUPPO COMES. Post ipsum Comitem videtur sculptus idem Imperator, qui devotè Capsulam illam imponi jubet supra animal quoddam, & transmitti ad Monasterium ab ipso ædificatum ipsis verbis sub Imperio LUDOVICI CÆSAR post quem videntur sculpti duo Monachi, qui obviam eunt capsulæ, ut eam recipiant, cum his verbis FR. CELSUS, FR. BEATUS, & post ipsos Monachos videtur sculptum templum Sanctissimæ Trinitatis, à quo egressi fueraot Monachi, & ubi reliquiæ asservari debebant, cum his verbis TEMPLUM SS. TRINITATIS; sub illis verbis extant incisi duo versus, quibus Ludovicus Imper alloquitur.

A

Martyris eximii Clementis suscipe corpus
Insula Piscariæ, Paradisi floridus hortus.

Post videtur sculptus Imperator cum his litteris LUDOVICUS IMP. qui porrigit sceptrum dominii cuidam Abbati, qui primus fuit in Monasterio, juxta quem litteræ sunt ROMANUS ABBAS PRIMUS, subtus autem hic versus legitur.

Sceptro firmamus: regimen tibi sume, rogamus.

Post ista videtur quidam vestibus oblongis indutus cum his litteris a latere SISEMANDUS MILES qui Sceptrum tenet in manibus cum hisce verbis. CÆSAR VESTRA SIT HÆC INSULA PISCARIÆ. Ex quibus verbis clare colligitur, hunc dominum fuisse temporalem Insulæ. Post ipsum videtur Episcopus, qui tenet Insulam in manibus sculptam, eamque offert Imperatori, qui eam

B

recipit. Circa Episcopum hæc verba leguntur, GRIBALDUS EPISCOPUS, circa autem Imp. ita LUDOVIC. IMP. Tenet Episcopus in manibus scriptum hujus tenoris DAMUS VOBIS OMNE JUS NOSTRUM DE HAC INSULA. Unde colligitur Gribaldum Episcopum Pinnensem, qui alias Grimaldus dicitur, omne jus concessisse Ludovico Imperatori de Insula ista, subtus autem hi versus leguntur.

Insula Piscariæ, quæ nostri juris habetur
Libera perpetuò tua Cæsar jure vocetur.

Retro Imperatorem videtur sculptus Comes quidam togatus ensem gestans cum hisce litteris, HERIBALDUS COMES, hujus rei fortasse testis. Hæc porta illa ænea continet rei peractæ pervetustum, ac nobile documentum, quod cum scripta hujus Cœnobii historia ad amussim convenire videtur.

C

Erat tunc temporis Insula ista Piscariæ Pinnensis Episcopi, sed cum imperator Ludovicus, aliique potentes Principes plura oppida & loca Teatinæ Ecclesiæ obnoxia dono dedissent, non semel in Pontificum diplomatibus illud Teatinæ, seu in Teatina Diœcesi connumeratum lego, quousque ad tollendas lites, quæ longo temporis spatio Abbatem inter, & Teatinum Episcopum intercesserunt, tanquam jurisdictionem Episcopalem haben. & immediatè Apostolicæ Sedi subjectum liberum & exemptum adjudicatum est, ut infra suo loco enarrabimus. Cæterum Abbatiam hanc corporis S. Clementis Papæ & Martyris insignitam suffragiis, Imperatorum. Regumque exornatam privilegiis, Pontificum illustratam diplomatibus, ut insignem ita Romanæ Sedi immediatè subjectam, Castrorum, ac Terrarum fuisse numerositate nobilem ditione perquam ampla refertam ex priscis Imperatorum codicibus, ac majorum traditione, tum & historia ejusdem fundationis scripta nullus est relictus posteritati ambigendi locus.

D

Hujusce Abbatiæ Historiam ex m. s. lib. Chronicorum, ac instrumentorum, de rebus & possessionibus ejusdem Abbatiæ, qui extat Parisiis in Bibliotheca Regia, Franciscus Duchesne in tom. 3. Francorum scriptorum emisit in lucem. Hanc ipsam ex alio vetustissimo hœdino codice exscriptam, ac fideliter unà cum Pontificum, Imperatorum, Regum privilegiis mihi humanissimè dono dedit Illustrissimus Petrus Columna Philippi Comestabilis filius, germanus frater Hieronymi Columnæ Cardinalis, hujus Abbatiæ perpetuus Commendatarius, qui nuper diem suum clausit extremum; quæ cum plura contineat alia à prima editione, visum est iterum ad calcem hujus sexti tomi exhibere.

7. THEODORICUS secundus nutu Dei ad dignitatem Episcopalem evectus est, & consecratus circa annum Domini 880. Joanne VIII. Papa sedente, cujus Pontificis Epistola decretalis legitur, VII.

quæ est num.a26.scripta huic Theodorico, ac simul etiam Heodicio Firmano, Joanoi Aptutino, & Helmannio Pinnensi Episcopis, ubi ostendit mulierem, quæ vi, minisque coacta, religionis habitum susceperat ad vota servanda non teneri, hujus tamen causam illis diffiniendam commisit. Quod si oriatur difficultas, eos, vel eorum Legatos cum ipsa muliere ad se venire jubet. Obiit Theodoricus Episcopus anno Dom. 888. octavo Idus Junii sextæ Indictionis.

VIII. 8. ATINOLPHUM, sive Atinolphum post Theodoricum sedisse credunt, de quo mentio habetur, in nonnullis codicibus m.s. Bibliothecæ antiquæ S. Justini Cathedralis, nimirum in codice officiorum Amalarii Fortunati Episcopi Trevirensis, & in altero Historiæ Ecclesiasticæ Eusebii Cæsariensis Episcopi, in fine hæc leguntur verba. *Istum librum fecit scribere Dominus Atinulphus Pontifex & Episcopus in Basilica S. Thomæ Apostoli, & B. Justini Confessoris, & aliorum Sanctorum Sicardus indignus Presbiter scripsit; omnes, qui ex eo legitis orate pro me indigno peccatore.* In alio autem hæc leguntur similiter in calce codicis. *Istum librum fecit scribere Domnus Atinolphus Pontifex cum Canonicis suis. Omnes, qui in istum librum officiorum legitis, orate pro illo. Sicardo Presbyter scripsit, omnes qui in isto legitis orate pro illo indigno peccatore.* Cæterùm quo anno Atinolphus electus, vel consecratus fuerit, aut quo tempore discesserit, incertum est: quemadmodum quot, qui ve fuerint Episcopi Teatini hisce temporibus spatio annorum propè centum, quod inter Theodoricum secundum, & Rimonem Episcopos excurrit, obscurum est. Deinceps verò continuata & certior Episcoporum series habebitur. Non est tamen ambigendum, quin Theodorico in Episcopatu Teatino successor datus fuerit, licet ejus nomen ignoretur, qui fortasse inter illos septuaginta quatuor Episcopos connumerandus est, qui Ravennæ Joanne IX. Pontifice, & Lamberto Imperatore præsentibus anno 904 convenisse scribuntur, in qua Synodo præter alia de Formosi Papæ causa, & cæteris rebus, quæ egere correctione in Ecclesia videbantur, sancitum est, ut si quis Sanctorum Patrum decreta contempserit, & gloriosissimorum Imperatorum Caroli Magni, Lotharii, & filii ejus Ludovici de Ecclesiasticis Decimis in eorum capitularibus constituta non observaverit, & eas alicubi, quam in baptismalibus Ecclesiis injussu Episcopi dederit, & qui dederit, & qui recipit auctoritate Sedis Apostolicæ & Sanctæ Synodi communione fidelium remotus sit. Hoc ideo notasse hic volui; quia per hæc tempora planè constat apud Theatinos Longobardorum leges cum Capitularibus prædictis ut plurimum in usu fuisse. Hujus autem Concilii Actæ Mutinæ apud Canonicos Ecclesiæ scripta reperiri tradit Sigonius Hist. de Regno Italiæ lib. 6. in Ann. Domini 898.

IX. 9. RIMO Episcopus Teatinus vixit temporibus Joannis XII. & Othonis Magni Imperatoris, nescitur tamen creationis suæ dies & an quid vedignum, aut quæ pia opera egerit, sed tantùm in vetustis codicibus m. s. qui asservantur in sacrario Ecclesiæ Teatinæ notatur, quod obierit ann. Dom. 964. Indict. septima 12. Kal. Septembris. Crediderim, illum fuisse Teatinum Episcopum, qui anno 962. die 6. Kalend. Septembris interfuit consecrationi Ecclesiæ celebris Monasterii Sancti Bartholomæi de Carpineto Pinnensis Diœcesis una cum Pinnensi, Aprutino, Valvense, & Marsicensi Episcopis, in quo Monasterio à Bernardo Lindoni Comite Pinnensi constructo, atque ditato delatum est brachium dexterum Sancti Bartholomæi Apostoli, & collocatum in majori Altari, ab Archiepiscopo Beneventano ejusdem Comitis patruo; Rem narrat Chronicon ejusdem Monasterii lib. 1. quod extat apud me m.s.

X. 10. LIUDINUS Rimoni suffectus creditur circa annum Dom 965 satis autem constat, quod anno sui 972. Othonis Magni temporibus, Imperii ejus anno undecimo, Othonis verò filii anno 5. Liudinus Episcopus de consensu Capituli, in emphiteusim, ut vocant, locavit, & dedit ad tertiam generationem Castrum Spulturium cum omnibus pertinentiis suis cuidam Fulcerio Balaberio cum onere annuæ solutionis census denariorum centum solvendorum mense Septembri, sibi, vel successoribus suis, asserens Castrum dictum cum omnibus suis, nempè terris, vineis, pomis, arboribus, silvis, & aliis existentibus in Comitatu Pinnensi, & quorum fines, & limites & flumen Piscariæ. & Mare Castri Moscusi, aliorumque vicinorum locorum pertinentia attingebant ad Episcopatum S. Thomæ pertinere, vel, ut inquit ipse, *de rebus ejus esse testabatur*. Hæc antiqua membranula scripta Teate manu Azzonis Judicis & Notarii primi, anno, & mense Septembris, Indict. 15. quæ asservatur in Archivio Archiepiscopalis Teatinæ Ecclesiæ Subscribunt se eidem documento præter Liudinum Episcopum, Gisus Archipresbyter & Primicerius, & alii. Erant, ut vides, priscis his temporibus in Teatina Ecclesia tres illæ enumeratæ in documento dignitates. Eo etiam Præsule Comes erat Teatinæ civitatis Transmundus ille, ut Leo Ostiensis, & Sigonius de Regno Italiæ referunt, quod cum Raynaldo & Oderisio Marsorum Comitibus coadunato exercitu Capuam per quindecim dies obsedit, ac latè omnia pervastavit, mortis ulciscendæ causa Landenulphi Capuani Principis in Ecclesiæ S. Marcelli à perfidis civibus crudeliter occisi, cum ei Transmundus esset affinitate conjunctus. Hoc accidit anno 991. Obiit Liudinus Episcopus ann. Domini 1008. Ind. 6. septimo Id. Martii, ut in margine notatur antiquissimi m.s. codicis sacrarii Teatinæ Ecclesiæ. Vixit iste in Episcopatu annos plus minus 43. Arbitror non levi suspicione hunc Episcopum fuisse origine Gothum, quod indicare videtur ejus proprii nominis pronunciatio. Gothi eum, quem nos Ludovicum pronunciamus, Liudinum, seu Luduin dixere, hinc apud Cassiodorum Variar. lib. 2. Rex Italiæ Theodoricus scribens Ludovico Regi Francorum utitur hoc titulo, Luduin Regi Francorum, Theodoricus Rex.

11. LUPUS hujus nominis secundus, antea ut credunt, Ecclesiæ Teatinæ Primicerius, ille idem, qui Lindini documento subscripsit, licet de tempore, quo vixerit, neque cui successerit, ulla prorsùs hucusque reperiatur memoria. Nomen tamen ejus habemus ad calcem antiquissimi codicis Teatinæ Ecclesiæ in expositione ignoti authoris in quinque Prophetas, ubi in fine legitur, quod ipse Lupus hujuscemodi codicem Christo Domino in Ecclesia B. Thomæ Apostoli offert; subdens, *si quis eum inde alienaverit Anathema sit*. Et in alio Codice antiquæ Bibliothecæ S. Justini, ad finem Hist. Pauli Orosii, hæc verba legentibus prostant. *Ego Lupus Episcopus offero hunc librum Domino Nostro Jesu Christo in Ecclesia B. Thomæ Apostoli, si quis eum indè alienaverit, anathema sit, Amen.* Et hæc de Lupo 2 habent Diptycæ Teatinæ, quæ omnia adaptari posse videntur Lupo primo, & unum crediderim Lupum præfuisse in Ecclesia Teatina, nisi me conjectura fefellit.

12. ARNOLPHUS, seu Arnulphus fuit circa hæc tempora Teatinus Episcopus, quonam verò tempore præcisè hanc Ecclesiam regendam susceperit, an immediatè Luidino successerit, vel post Lupum illum secundum, si fuit, mihi hæc scribenti incompertum est. Hoc tamen constat ex quodam vetusto documento Archivii Teatinæ Ecclesiæ, quod anno Dominicæ Incarnationis 1049. mense Martii, Ind 2. commutationem quandam fecit Arnolphus (proprii documenti verbis utor) *de quibusdam petiis terræ sitis in Comitatu Teatino in Villa de Casa Ostri in ipsa valle & Sancta Maria*, &c. in quodam Polando filio Alberti, de quo rogatus fuit quidam Notarius & Judex nomine Conu. Teate. Eo etiam fortè sedente Præsule Transmundus Co-

mes Teatinus alterius Transmundi Ducis, & Marchionis filius anno Dom. 1012. ut proloquitur vetus monumentum, *donat, tradit, atque concedit Monasterio, & Ecclesiæ, quæ ædificata est in honorem B. Stephani Papæ, quæ sita est in supradicta Ecclesia, & Territorio Teatino vocabulo a Raone, & Benedicto tunc Abbati, posterisque & successoribus suis, pro anima sua, & Actonis Comitis avi sui, & pro anima Adeleidæ Comitissæ Aviæ suæ, & pro anima Transmundi Ducis, & Marchionis patris sui, seu genitoris, & pro anima Segegardæ Comitissæ genitricis suæ, & pro anima Actonis Comitis germani sui, & pro anima Marrociæ Comitissæ conjugis suæ, & pro anima Bertæ, alterius conjugis suæ, & pro anima Actonis, & Landulphi Comitum ejus filiorum, & pro omnibus parentibus suis, qui amodo deinceps de suo genere legitima masculina linea nati fuerint ipsam Ecclesiam B. Marci Evangelistæ, quæ sita est in Territorio Teatino vocabulo Guelmi, & terras circumcirca dictam Ecclesiam pro mensura modiorum mille ducentorum habentur in profine terræ supradicti Comitis Transmundi à pede fine fluminis Atinelli cam aqua sua, & cum locis molendini de ambis lateribus, quæ res sunt in loco, qui dicitur Gualdo, qui est ipsa Ecclesia, quæ ædificata est in honorem B. Joannis Baptistæ, & B. Firmani Confessoris, & Beatorum Martyrum Eustachii, Agapiti, Thomæ & Theonisti, & terra in circuitu dictæ Ecclesiæ pro mensura modiorum octingentorum & habent fines cum profine via circa alios suos confines, &c. Scriptam Teate per manus Adelperti Judicis & Notarii*, cui subscripsit iste Transmundus Comes cum tribus aliis testibus.

Anno 1020. quidam Petrus, Dodocto, & Doho germani fratres Leonis filii donant, & confirmant Monasterio Sanctissimæ Trinitatis sito in Comitatu Teatino juxta fines Castri Sancti Boni, *in loco, qui nominatur ad duo Virgini, & Grifoni tunc Abbati quædam bona sua in Territorio Teatino in loco, qui vocatur ad arato, &c.* Actum Teate per manus Dodati Notarii. Anno verò 1027. Pandulphus Comes montis Oderisii filius *Oderisii construunt Monasterium Sanctæ Mariæ de Nuce*, quod deinceps Abbatis dictum est de Valle Anglonis Triventinæ Diœcesis, illudque dotavit suis bonis, ut in documento, *Ipsa Rocca, & Casale dictæ Roccæ cum tenimentis suis, & ipsa tenimenta cum viis intrandi, & exeundi in arboribus, fructibus, & omnibus rationibus suis, nihil sibi, vel successoribus suis reservando, & obligat se, & successores suos ad observantiam sub pœna mille solidorum Constantini, & isti sunt confines Territorii Roccæ Abbatis. In primis à monte calvo, incipit, & ipsum montem calvum totum & descendit in Muula, quæ dicitur Muula Bofraonis, & ab ipsa Muula descendit in Rivo, qui dicitur fossatus, quo tenditur ad lacum Magrantarum, qui est propè in fine territorii Cantalupi, & ab ipso lacu protenditur ad fontem de Drogo, quæ est in fine territorii Cantalupi, & ab ipso fonte protenditur ad terram, quæ dicitur filii Adami: ab ipsa terra ascendit in terram civitatis, quæ est in capite Lariæ & per ipsam terram descendit in Vallonem, qui dicitur Osente, ubi jungitur cum rivo Lufernali, qui dicitur Caramello, & vadit per ipsum Osentem usque in rivo, qui invenitur omni tempore aqua, & ab ipso rivo ascendit ad fontem Avellanæ, & ab ipso fonte ascendit ad Abietem, qui manet in confinibus territorii Rogi, & territorii Castri Castillionis, & ab ipso Abiete protenditur usque ad lamam Camassaram, & ab ipsa lama descendit usque ad lacum Anglonem, & ab ipso lacu vadit in antea in Vallone Rogi, & per ipsum, & Vallonem protenditur usque ad fontem de Sparvera, & ab ipso fonte vadit in antea, & redit ad priorem finem, & mediat in posteram dictam Roccam vocatam Roccam Abbatis, &c.* Donationis documentum datum est per manum Anaoverici Judicis & Notarii in loco prædicti Monasterii. Donationem prædictum confirmavit postea Rogerius primus Siciliæ Comes & Italiæ Rex, Rogerii primi Comitis filius, qui se Christianorum Adjutorem, & Clypeum nominat anno Regni sui primo, ut patet ex ejus originali diplomate sigillo plumbeo suto Dat. Messanæ per manus Vidonis Protonotarii sui 5. Octobris 1130. Indict. 8. in quo fit specialis mentio eorum, quæ eidem Monasterio conceduntur & confirmantur ultra prædicta, *Ecclesia S. Quirici de Gipso, Ecclesia S. Januarii de Gipso, Ecclesiæ S. Justæ de Rocca de Osente, Ecclesia S. Nicolai de Cruce, Ecclesia S. Helenæ de Cantalupo, Ecclesia S. Justæ de Belmonte, Ecclesia S. Viti, Ecclesia S. Gregorii, & Ecclesia Sancti Laurentii de Belmonte cum terris, silvis, aquis, aquarumque decursibus, pratis, atque molendinis.*

Anno verò 1028. eodem Præsule fortasse Arnulpho, imperante Conrado, Acto Comes Transmundi Comitis filius, donat & concedit juxta legem Luitprandi Longobardorum Regis pro anima sua, & pro anima Transmundi Comitis, & pro anima Marrociæ Comitissæ matris suæ, genitorum suorum, & pro anima Gislæ Comitissæ uxoris suæ Monasterio S. Trinitatis sito in Comitatu Teatino ad duas Virgines, & Joanni tunc Abbati ejusdem Monasterii petium terræ propè ipsum Monasterium de sua hæreditate modiorum septuaginta, &c. Datum per Benedictum Judicem & Notarium, anno 1044. Credinulphus Dominus Teatinus eædificavit Abbatiam Sanctæ Mariæ inter montes, quam pluribus suis bonis ditavit, instituitque ibi primum Abbatem Isberrum Sacerdotem Anachoritam. Hæc tametsi ad Arnulphum Episcopum, neque ad Teatinam Ecclesiam directè videntur attinere, visa sunt tamen obiter notanda, ne penitus deperiret memoria, & ne simul oblivioni involverentur nomina Comitum, qui quondam Teatinam civitatem illustrem reddiderunt.

13. ACTUS, vel Acto ex Marsorum Comitibus vir longè clarissimus successit Arnolpho in Episcopatu Teatino ab Ecclesia Marsorum translatus à Victore Papa II. anno Domini 1056. de qua translatione ipsi Actoni amanter gratulatur Nicolaus Papa II. in diplomatis sui prœmio, quo omnes terras, possessiones, jura, Ecclesias, plebes, & omnia, quæ antea possidebat, Episcopatui Teatino confirmat. Diplomatis exemplar integrum damus ex Archivio Canonicorum Vaticanæ Basilicæ à me scriptum. XIII.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei Dilecto Confratri Actoni Sanctæ Teaten. Ecclesiæ Episcopo, universisque successoribus tuis in Ecclesia eadem canonicè promovendis in perpetuum.

Etsi jubemur, dum tempus habemus ad opus bonum operari; maximè tamen ad domesticos fidei, unde omnibus Ecclesiis Christi, pro ea, quæ nobis credita est dispensatione, sollicitudinem nostram debentes, sic debemus invigilare longinquis, ne in aliquo absimus propinquis. Itaque ad suggestionem tuam charissime Confrater, & Coepiscope, Acto, quem à rev. mem. Domino nostro Victore ex Episcopatu Marsicano ad Teatensem promotum gaudemus, & antecessoribus nostris, atq; nobis fideliter & jugiter deservire in S. Romanæ Ecclesiæ cura cognoscimus, Episcopatum Teatensem cum omni sua integritate, & pertinentia, sicut antiquis, & justis limitibus determinatur, confirmamus, scilicet à Staffilo inter montes, & ipso monte de Ursa, & quomodo pergit in Coja, & ponit terminum in aqua, subtus terra usque ad aquam sonulam, & quomodo pergit usque in montem de Tesso, & vadit per vinæ montem, & qualiter pergit usq; mons Clavi, & quomodo pergit ipso fluvio de Trinio usque in littoribus maris, & juxta mare usque in Piscariam, & redit in priorem finem, quod est ipso staffilo. Igitur statuentes Apostolica auctoritate confirmamus Tibi, successoribus tuis, nec non Ecclesiæ tuæ civitatem Teatensem, & Castellum Tribullianum, & Curtem Cisternæ, Curtemque de Patroncello, nec non Castellum de Genestrato cum Plebe S. Mi-

chæ-

chaelis, montem quoque Filardi cum Capella Sanctæ Trinitatis, plebem S. Martini de Turri, & partem de Aterno cum plebe Sanctorum Languciani, & Domitiani, & partem de Portu, ac Castellum de Sancto Joanne cum sua Capella, Castellum quoque de plebe S. Hilarii cum eadem plebe, & Castellum de Villamagna cum plebe S. Michaelis, plebem etiam S. Mariæ de Caramancio, & Castellum de Luco, Castellum quoque de Petra, plebemq; S. Joannis de Albateco, Castellum Pulveri cum sua Capella, plebem etiam S. Stephani in Baxamo, & plebem de Buvianico & plebem S. Martini de terra Doni Tresidii, & montem Perge cum Sancto Angelo, & sedibus molendinorum, plebemque de Juliano, & plebem S. Cæciliæ, ac plebem de Piro Coartio, & plebem de Onculε, plebem quoque S. Mariæ in Bari, & plebem S. Mariæ in Domo, & plebem de Attissa, & Monasterium S. Mauri, & plebem S. Nicolai de Monte Oderisii, & montem Acuto, & in furca & ultra Piscariam Terras eidem Episcopatui pertinentes. Hæc omnia, & multa alia prædicto Episcopatui pertinentia, quæ hic non sunt descripta, confirmamus, plebes scilicet, & Capellas, & Castella, Curtes cum omnibus suis pertinentiis & decimationibus, atq; oblationibus fidelium mortuorum, atque vivorum, nec non primitiis, ac omnibus dationibus Episcopatui canonica auctoritate pertinentibus. Si quis autem, quod absit, de his omnibus, quæ prædiximus, temerario ausu, sive Imperator, vel Marchio, aut Comes, aut aliqua persona laica, aut aliquis Episcopus, sive Abbas, Monachus, vel Presbyter infringere, vel minuere, aut retinere præsumpserit contra tuam Ecclesiam, vel contra tuam voluntatem. & successorum tuorum statuentes Apostolica auctoritate, sub divini Judicii interminatione, ut nulla unquam magna, vel parva cujuscunq; dignitatis, aut Ordinis persona, sicut supra in præfati sumus, te, vel successores tuos de prænominatis bonis Ecclesiæ tuæ, vel de omnibus ad eam justè pertinentibus inquietare, vel molestare audeat, nec aliquis Archiepiscopus, vel Epis. in sua Diœcesi quicquam pro constitutione ordinare, vel agere sine tua, successorumque tuorum licentia audeant, sed contrarietate remota ecclesiastica cum suis Justitiis perpetualiter quieta remaneat. Qui verò hæc, quæ à nobis pro intuitu promulgata sunt infringere, vel in aliquo transgredi, sicut diximus, præsumpserit, omnipotentis Dei iram incurrat, & nostro anathemate confossus pereat, sed & cum Diabolo damnatus gemat, & insuper sciat se daturum centum auri libras, medietatem sacro nostro Palatio, & medietatem ipsi prædicto Episcopo. Qui verò pro intuitu observator in omnibus extiterit, custodiens hujusmodi nostri privilegii constituta ad cultum Dei respicientis, benedictionis gratiam à misericordissimo Domino Deo habeat, & vitæ æternæ particeps esse mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum per manus Crescentii Notarii & Scriniarii Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mense majo die secunda, Indictione duodecima. Locus † signi Domini Papæ. Dat. Romæ 6. Non. Maii Ann. Domini Nostri Jesu Christi 1059. per manus Humberti Sanctæ Ecclesiæ silvæ candidæ Episcopi & Apostolicæ Sedis Bibliothecarii anno primo Pontificatus Domini Papæ Nicolai II. Indictione duodecima.

Hujus Actonis Episcopi tempore Comes Teatinus erat Transmundus quidam, de quo Sigonius lib 8. hist. reg. Ital. scriptum reliquit, quod anno 1055. tres Apostolicæ Sedis Legati anno superiori Constantinopolim à Leone Papa IX. causa hæresis obortæ à Michaele Patriarcha Constantinopolitano, qui primam Sedem favente Constantino Græco Imperatore sibi vindicabat, missi, post bene peractam legationem Romam cum magnis muneribus redeuntes, & per Apuliam iter habentes, ab eodem Comite per libidinem, & avaritiam, ut inquit, despoliati sunt. Anno 1058. ut ex antiquis membranaceis monumentis habetur, Zarellus, sive Sarellus filius Raynaldi de Comitatu Teatino donat Actoni Episcopo, & S. Thomę Apostolo Ecclesiam S. Mauri in territorio Teatino vocabulo in Burba, Ecclesiam S. Salvatoris intus Castrum Castellare, & aliam Ecclesiam S. Salvatoris ante Castellum de Ceresolo in casis & aliis omnibus eorum pertinentiis, & sunt terræ modiorum 150. & fines assignantur à capite vertex montis de Bailano, à pede flumen Sangri, à lateribus terræ Comitis Actonis. Donat etiam Molendinum in supradicto flumine Sangri. Anno 1059. Acto a interfuit Romano Concilio à Nicolao II celebrato, quo se subscripsit post Pandulphum Episcopum Marsorum. Anno verò 1060. Morellus Ilperini filius, & Cono, atq; Bernardus germani fratres juxta facultatem sibi traditam per legem Longobardorum, & Capitulare Caroli Magni dono dederunt eidem Actoni Episcopo Teatino, & successoribus suis, de rebus propriis in loco, *qui nominatur fluvius Fauri, idest unam petiam terræ pro molendino ædificando mensuræ modii unius cum ipsa forma de ipso molendino, & habet capusine fluvium fauri, & ipsa arcata de ipso molendino, pedesine terra, quæ ipsis donatariis remansit &c.* Aliam donationem habemus Actoni Episcopo factam à Borrello Borrelli filio, alioque Borello Borelli filio anno 1065. die 15. mensis Maii, Indict. 3. de Castro Lecti sito in Comitato Teatino, cum omnibus bonis, juribus, ac pertinentiis suis, quam cum plurimi faciat ad illa Actonis illustranda tempora, illam exhibeo ab exemplari.

a Atho Reatinus, non Teatinus.

In nomine Domini Anno Incarnationis Dominicæ 1065. die 15. mensis Maii, Ind. 3.

Ego Borellus filius Borelli, & Borellus infans filius supradicti Borelli, bona & spontanea voluntate cogitavimus diem mortis, & æterni judicii, & speravimus, atq; desideravimus habere Dei Omnipotentis misericordiam pro mercede, & redemptione animarum nostrarum, & pro redemptione animæ genitoris, & genitricis nostræ, cum Dominus dignatus sit dicere, Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi; declaravimus etiam sicut in edicto Longobardorum continet pagina, quia Dominus Luitprandus Rex in suo Capitulare instituit, ut si quis Longobardus de rebus suis in Ecclesia, aut in locis Sanctorum donare aliquid voluerit, in omnibus habeat potestatem, & quantumcunque donaverit, firmum & stabile permanere debeat, quia in locis Sanctorum, nec thina, nec lanechilt impedire debet, eo quod pro anima sua fecerit, & Dom Carolus Imperator in suo Capitulare sic affirmat, ut si quis Longobardus de rebus suis pro anima sua chartulam donationis cuilibet facere voluerit, absolutè faciat unusquisq; de rebus suis quod velit, & noverit, & quia nullum aliud melius est inter virtutes eleemosyna, quam de propriis rebus in Sanctis Ecclesiis aliquid tribuere, modo verò ea videlicet ratione nos supradicti Borellus, & Borellus aliquantulam de rebus nostris pro anima nostro, & parentum nostrorum donavimus in Episcopio S. Thomæ Apostoli & Justini Confessoris tibi Actoni Episc. quod situm est in civitate Teatina, ubi nunc præsenti tempore Acto Episcopus regnum tenere videtur, hoc est de re nostra, quæ nobis ad conquisitum nostrum obvenit, & est ista res in Comitatu Teatino in vocabulo in Domo, ubi Sancta Maria allo letto *vocatur, idest integra Ecclesia S. Mariæ cum ipso Monasterio cum cellis, casis, intrinsecus & extrinsecus cum dotibus & libris & oratoriis suis, vel ornamentis Ecclesiarum, sicut ad supradictum Monasterium pertinet: & insuper concedimus in Episcopio S. Thomæ ipsum Castellũ de* lo letto, *& omne ædificium, & firmamentum ejus, & cum introitu & exitu suo, & cum ipsa Eccl. quæ in eodem Castello est dedicata cum cellis & dotibus, & libris, & oratoriis, seu ornamentis, cum casis & rebus conjunctis, ita ut qualiter nobis dare debent, taliter nobis persolvant cum ipsorum dotis, quæ nobis debent, & cum omnibus pertinentiis, vel subjacentiis suis, & cum molendinis, & locis molendinorum, & sicut omnes istę res de ipso Castello infra fines modiorum mille quingent. de terra habent fines à capite fine Casa*

longa,

adhuc in ampulla vitrea asservatur, & religiosè colitur apud Ecclesiam Teatinam, ac frequenter populo ostenditur exosculandus, cujus rei historiam in calce perantiqui Codicis m. s. ejusdem Ecclesiæ continentis Sancti Gregorii Magni vitam è Gulielmo Diacono Teatino Exberranni filio dono dati, hic verbatim recitare libet.

Incipit tractatus de Passione Domini facta in Civitate Aternensi.

In tam magno mysterio, in tam admirabili Sacramento, in tanto miraculo cunctis generationibus abscondito, in tota serie veteris legis non testificato, à prophetis non præcognito, sub gratia Evangelii à nemine revelato, ab ipso Christo, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi sunt, non manifestato: nostris autem temporibus, in quibus fines sæculorum devenere, mirabiliter completo fervet animus meus, non ad doctos, non ad perfectos quoque, sed ad simplices & ineruditos fida narratione promere quæcunque notitia & sagaci sciscitatione potius super his perquirere. Non enim eo animo, nec ea præsumptione hæc scribo, ut existimem pusillanimitate ingenii mei parem huic oneri ferendo, sed quia nulli lingua debet silere laudes Conditoris. Refero hæc non in persuasibilibus humanæ sapientiæ, sed in simplicibus verbis, ut hæc magnalia Dei in multis innotescant, & clarescant futuris generationibus.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo sexagesimo secundo, gubernacula Sedis Romanæ Papa Alexandro ter quaterque beato, inter gravissimos turbines & insidiantium inexplicabiles infestationes moderante, Regni autem Romani insignia victoriosissimo Rege Henrico gestante, gens prava Judæorum, & exasperans, in civitate Aternina, quæ est juxta flumen, quod vocatur Piscaria, habitans, nondum ab antiqui furoris debacchatione manus incontinentes refrænans, nondum satiata opprobriis, derisionibus, illusionibus, contumeliis, terroribus Salvatori nostro ingestis, quasi jam vetustate sui obsoletis incredulitate magistra, mutuis incitant se sermonum stimulis ad cruentandum denuò manus adhuc de prima effusione sanguinis stillantes, multis se exacuunt consiliis, & exhortationibus frequentissimis. Ad ignominiam Christianitatis universæ conantur, moliuntur, quærunt, cogitant, qualiter possint in Christum scendere, & execrationes, & transgressiones patrum, quas fecere Christo ambulanti in carne, saltim imaginariè reiterare. Tandem firmato sermone nequam, ut mucrone anathematis percuteretur quisquis eorum facta non imitaretur. In proxima quarta feria ante celebrandam immolationem agni immaculati, jam inclinante die, & nocte infidelitatem eorum novo marcore opacante, armant se, accingunt se ad illudendum soli jugati. Ne mireris quisquis es, quod protraho sermonem, refugiens indicare id, quod est triste, quod tamen necesse est, licet tardè proferre. Tu quidem fideliter gestis, & jam hic suspenso animo exitum rei videre gliscis: naturale enim est quodammodo, ut rarusatis properetur festinantibus. Mihi autem inter dicendum eliget coma, horror vehemens occupat omnia membra, moritur in ipso palato quæ efferre debeo verba: balbutit lingua: mens mœrore gravi refugit meminisse piacularia flagitia: gelante sanguine cunctæ glaciantur potentiæ: & cum vix resumptis viribus revolo atrocissimum facinus, dulcius est torrente lacrymarum totum me dissolvi, quam aliquid de tam dira insultatione nostri Reconciliatoris effari. Veruntamen velim nolim, cum multis singultibus illam, cum inenarrabilibus gemitibus, & defluentibus per genas lacrymarum imbribus edam. Ingressi Synagogam decem numero, in tabula lignea jam carie vermibus exesa imprimunt ceram, quæ partem in se, & lineamenta corporis Dominici, & Crucis imaginariam exprimeret formam: manibus, pedibusque acus infigunt, Capiti in modum coronæ acus circumponunt, primique armiductores sceleris Juda, Samuel, Mel, tetenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra; jaculantur tela, vibrant quassatis lacertis spicula, latus utrumque aperiunt lancea. Qua re ibi peracta, nocte urgente redeunt scelerati ad scelerata domus suæ cubilia lætantes super re sceleri afina, quasi qui invenit spolia multa. Mutuò dare fidem memini se proditores tanti facinoris atrocitatem In crastinum autem cum sol jubar radiorum ubique spargeret, ut, quod in vero sole mysterii delituit, fulgore suo panderet, more solito ingrediuntur execrationis domum, ac mira dispensatione Domini, vident latricem cruoris per effigiem diffusum: vident guttas sacrosancti Sanguinis terratenus stillasse, & minutatim pulveri adhæsisse. Illicò animo consternati, & rea conscientia torquente terribiliter sunt exterriti. Væ nobis, inquiunt, si Christiani hæc resciscunt, certe nulla spes vivendi, nulla fiducia, securè moriendi. Sicut novum sacrilegium commisimus, nova supplicia, pœnas inauditas, exitium factis nostris dignum, ac exterminium recipiemur. Stant trepidi auribus arrectis, quæque vicina perlustrant crudelius & sanguinolentis oculis, si quis assistat proditor sceleris. Sed cum mille ingeniis pertractarent, qualiter hæc occultè celent, nil hoc tutius, nil hoc ad abscondendum excogitant efficacius, quàm ut curiosè, diligentissiméque rasa tabula, terra etiam, ubi cecidit sanguis, glebatim guttas colligant, & in vase vitreo admodum modico repositas, in secretissima parte abscondant: dicunt, & faciunt. Effigiem etiam informem materiam glomerando diffingant. Et qualiter nullum vestigium, & nullum indicium, nullum signum superfit, ex quo percipiatur, callidissimè timore magistro argumentantur. O infelicissimi Judæi, quorum cor lapideum in stylo ferreo conscriptum, & ungue adamantino sculptum. O insensati, quorum iniquitatem revelabunt Cœli, adversus quos terra consurget in die furoris Domini. O miserrimi quid hoc factum tergiversatione calliditatis vestræ offuscare frustra nitimini? O frontis durissimæ . . . . impudentissimum, quondam dato pretio corrupistis eos, qui dicerent, venerunt discipuli, & corpus ejus sunt furati, & cogitastis tali techna obnubilare magnificam gloriam Resurrectionis Domini; tamen omnis opera vestra funditus est cassata. Et hoc figmentum mendacii vestri præcinuit David Psalmista: In multitudine virtutis tuæ mentientur inimici tui Domine. Nec etiam similiter in vanum laboratis, cum occultare disponitis mysterium divinitatis: omnia enim hæc occulta vestra & abscondita tempore suo luce clariùs patebunt, & mira novitate sui, animos omnium, qui audierint miro ardore in se incitabunt. Certè in universo mundo quandoque prædicabitur, & per omnes vicos & plateas, & castella, & civitates super hac magnificentia, & canticum novum, & laus plurima in ore omnium catervatim Domino decantabitur Vos ipsi tempore illo multitudine miraculorum illecti subita flamma incensi, veterem hominem exuti, & stola candida baptismatis, niveoque agni vellere induti, Domino confitebimini, & in diebus illis, ea quæ nunc tanto studio occultatis, sponte vestra in omnibus gentibus annunciabitis, & implebitur Davidica vaticinatio; Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Et iterum. Inimici defecerunt frameæ in finem. Item, deficiant peccatores ex terra, & iniqui ita ut non sint. Et, Esajas: Reliquiæ, inquit, ex Israel salvæ fient. O mira erga nos, & circa Judæos divinæ pietatis dignatio. O inæstimabilis caritatis dilectio. O altitudo scientiæ & sapientiæ Domini, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus. quam investigabiles viæ ejus. O quàm admirabilis dispositio Sacramenti à sæculis absconditi. Hinc David; Mirabilis facta est scientia tua ex me Domine, confortata est & non potero ad eam. Item ipse: quàm magnificata sunt opera tua Domine, nimis profundæ sunt cogitationes tuæ: Item, quis Dominus magnus, sicut Dominus noster, & magna virtus ejus, & sapientiæ ejus non est numerus. Item, multa fecisti tu Domine mirabilia tua, & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Et Salomon Sapientia Domini prævidet om-

nia, quis investigavit? Item ipse; Radix sapientiæ ejus cui revelata est? & astutiam illius quis agnovit? Item ipse, quoniam mirabilia sunt opera Domini solius, & gloriosa, & absconsa, & opera illius invisa hominibus, Domine Dominus noster, licet spiritus tuus effugiat disciplinæ effictum, & auferat se à cogitationibus perversis, & non intret in corpus subditum peccatis; tamen ad glorificandum opera sua oculos nostros interioris hominis illuminas. Mirabilia sunt enim, Domine, opera tua, & cum ea scrutatur animamen, invenio magnalia hæc nostris temporibus completa, tanto mirabiliora, quanto à præteritis sæculis non sunt audita. Humani generis causa cum esses invisibilis, & interminus, non ex virili semine, sed ex mystica spiramine, & virtute Spiritus sancti obumbrante, pudorem humani exordii non recusasti, alvo virginali conceptus, naturam carnis nostræ per hujus admixtionis societatem sanctificandam in te accepisti; partum, vagitum, pœnas, omnsq; naturæ nostræ, contumelias, sine nævo peccati transcurristi, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia humani lege partus progrediens humilitate tua, nobilitatem, contumelia tua honorem conferens nobis, nato tibi famulati sunt Cœli mellifluì facti; stella mox nova luce, novo ductu, novo satellitio ancillabitur tibi: Deitas tua nequaquā quivit latere, signorum prodente varietate: Novo genere potentiæ, mutavit originem unda; aqua vinum jussa fundere: Cæcis lumen restituisti, lepram lividam tactu placido fugasti: filium unicum matris viduæ cum jam efferretur, tanto loculo suscitasti: putrem Lazarum ad superos prodire fecisti: filium cujusdam de turba spumantem, dentibus stridentem, & arescentem, elisum in terra, frequenter missum in ignem & aquam, comminando spiritui immundo liberasti: fluxum sanguinis constrinxisti: de quinq; panibus, quinque millia hominum saturasti: stagnum fluctuans sicco vestigio peragrasti, petrā percussisti, & torrentes aquarum emanare fecisti, in passione tua, cum de torrente in via bibisti, sanguinem & aquam de latere tuo produxisti, vitæ portitor gustans mortem morsu momordisti, male potens imperium Diaboli, portas æneas, & vectes ferreos confringendo devicisti, carnem tuam sine corruptione suscitasti, clausis januis ad discipulos intrasti, fœnum carnis nostræ altis sideribus invexisti, alia perplura quæ sciens prætereo, quia prius deficiet vox quam numerentur, mira fecisti: Granum scrobi terræ injectum facis surgere, aliud in sexagesimū, aliud centesimum: terram hibernali glacie concretam tempore certo vernare facis, venustate fructuum suorum singulis quibusq; in fœtu suo decorè pullulantibus, & uberibus plenius pubescentibus, secundū genus suum. Per manus etiam Sacerdotum, sive bonorū, sive peccati compede detentorum, panem in carnem tuam, & vinum in sanguinem invisibiliter quotidie transferens. Et hæc omnia, quæ retulit quasi vilescere facit ipsa diuturna assiduitas & oblivisci facit quodammodo mysterii nostris temporibus completi, inexplicabilis omni linguæ & omni ævo inaudita, novaque novitas. A sæculo enim non est auditum, ex cerea imagine undam sanguinis emanasse. Nunc verò factum & audivimus, & vidimus, & inibi crebrescentibus miraculis omnem scrupulum ambiguitatis abscidimus, & fide firmissima tenemus, quia Dominus prospexit de excelso sancto suo, de cœlo in terram iterum aspexit, ut audiat gemitus compeditorum & solvat circumplenos funibus peccatorum; videns enim Deus, & Dominus noster, quoniam omnes declinavimus, & simul inutiles facti sumus, & non est qui faciat bonum, non est usque ad unum, & quod adversarius noster non solum circuit quærens, quem devoret, sed validissimè & tenacissimè dentem in ipsis membris Ecclesiæ in tantum infixerit, ut improvidentia Pastorum totum ovile avida . . . . sit omne caput languidum, & omne cor mærens, & pestis usque ad verticem . . . . . & quia computrui . . . . steriore operum . . . . fessionem evomui . . . . antidoto mederi . . . . in baratro prostitutus absorpio, ut qui in facie monentem audire

noluimus, vel post tergum clamantem, tantoque mysterio in se ipso iterum atque iterum passo reconciliare volentem audiamus. Ergo verissimè credamus, quod sicut in illa sacrosancti Sanguinis unda gratis abluti sumus, de filii mortis, filii vitæ, filii libertatis, filii adoptivi facti sumus. Similiter vi sublata, &c. Sed ad historiam redeamus; Igitur placuit Deo, elapso jam fere triennio id palam fieri ad ipsius nominis gloriam & Judæorum tanti facinoris patratorum confusionem. Accidit enim ut Samuel primarius sceleris auctor convicinum suum Abraham nomine atrociter nescio qua de causa commotus ignominiosis eum verbis lacesseret, & contra pari modo lacessit non dictis modo, sed factis, & dum adhuc vulnus doloris inflicti, recens & impressum in mente Abraham esset, quæreretque occasionem qualiter victus vicem rependeret talionis, accidit ut alter Abraham Judæus, qui paucos ante dies aliunde illuc permeans, transiret prope inimicum suum, cui non injurias & ignominiam solum à Samuele sibi illatam, sed prorsus de cerea Salvatoris crucifixi imagine & de sanguine ab ea emanato totum factum narravit ordine. Quod Abraham advena diligenter in corde notavit. Qui postmodum inde discedens, lanceamque qua Dominica latera sunt aperta nescio quo casu acquisitam in manu gestavit, quam transmisit, dum fuit in itinere cum quadam muliere in stupri flagitio deprehensus. Eleazarius tandem venit ad oppidum Septi, ubi tunc morabatur Transmundus Comes Teatinus, à cujus prudenti uxore ita dulci persuasione mollitus est, ut relicto judaismo Christianam religionem sit amplexus, baptizatus itaque vocatus est Nicolaus. Appropinquante autem Paschali festo dirigitur nuncius Comitis ad civitatem Aternensem, qui indicat Castaldo quatenus requirat solitas impensas ad curias deferendas à populo Judæo. Nuncius vero nutu Dei longe aliter quam sibi præceptum fuerat mandata detulit, jubetque ut universus populus Judæorum secunda feria Paschæ, apud Septam intersit Comitis Curiæ. Illi autem nihil veriti, nihil suspicantes mali fronte constantissima veniunt ad curiam Cestoni. Sed dum Comes ut fieri solet in secretioribus partibus palatii cum suis optimatibus quibuscunque necessariis deliberandis operam daret, Judæi patentiore parte domus consident, expectantes; atque dum Comiti consiliis expedito obviam ad salutandum properent, hic subito inter reliquos clientes quibus curia illa plurimum abundabat, huc, atque illuc cursitantes conspiciunt Abraham Judæum advenam illum factum Christianum: debebat autem Samuel Judæus eidem baptizato nescio quot Bizantios persolvere, pro quibus iisdem Samuel paucos ante dies jussu Comitis bona parte rerum suarum est multatus, cujus damni vulnere adhuc in pectore ebulliente invehitur atrociter in eundem baptizatum & objurgat asperrimè. Hic Nicolaus nacta nocendi, & mentis suæ morem gerendi causa, quod diu in penu cordis vigili custodia sigillatum occultaverat, libera fronte edidit. Tune, inquit, in Comitis curia audes latrare verba canina? certe modo te traxerunt ad hanc Curiam extermini sui disposita facta & vehementer verbis ac zelo plenis, jactavit in eum improperia, & patefecit ordine de cerea imagine Salvatoris quam crucifixerat triennio ante. Quod Samuel contra audacter negabat, Nicolaus vero hujus rei testem appellabat Abraham illum Judæum ibi præsentem à quo dudum audierat hoc detestabile facinus ipsi dum forte transiret apud ostium suum, sed illo ob metum mortis respondente se nescire quibus ipse temulentus latraret, ad magnos verborum strepitus Comes ipse cum multis aliis accurrit, & quamvis ferè omnes quæ audiebant deliramenta esse putarent, Comes tamen sanioris, & prudentioris mentis cæteris, non hæc quasi somnia putavit, & quia de sanea gente Judæorum nihil potest dici, quod non possit credi, aliquid de his esse haud difficile credidit. Jussit itaq; eos cessare à pugna verborum, & parcere verbis conviciorum. Si vultis, inquit, probare quæ dicitis, vel negatis, dirimat veritatem pugna certaminis, congredientibus vobis in crastino cum testibus datis.

Pro-

Profitentur ambo in crastinum congredi duello, sed Abraham, torquente conscientia diffidens nimium causæ suæ, excogitavit viam evadendi certamen hujusmodi, sociosque convenit ut optimates familiares Comiti adirent & magnam pecuniarum summam pollicerentur, quatenus in hoc discrimen non versarentur, & ne dum proferrent pecuniam evidenti signo prodere viderentur etiam culpam fingunt innocentiam, sed cum pollicitationibus hujusmodi nihil proficerent, & Comes tanto fortior ad repudiandum eorum munera fieret, quanto est certior de culpa, non potuit Abraham præscriptum discrimen effugere, in quo victus est acclamante populo præ gaudio. Continuo præcipiti cursu volat nuncius ad Civitatem Aternensem, ut investiat & tollat ad opus fisci universam Judæorum supellectilem, quæ dum diriperetur, & asportaretur, inter cætera etiam ampulla vitrea, ubi sanguis Domini latuit, tollitur nemine sciente, quod talis esset sanguis. Dum hæc aguntur Comes apud Septam à Judæis in tormentis habitis rei veritatem per diligentem inquisitionem extorsit; qui dum singuli volunt se excusare, & in alios culpam retorquere, omnia ut gesta sunt prodant. Comes audito quod sanguis, qui emanavit repertus fuerit [non enim antea scivit] vigilantissime quis habeat inquisivit, pœnis terribilibus minatur afficere, si non manifestarent propere. Fassus est Samuel Mel ejus socium collegisse in ampulla sanguinem & conservasse apud se in arca, qui à sæculo migrans generi suo custodiendam & numquam revelandam reliquit. Accersitus Mel gener non negavit habere domi quandam ampullam satis parvam, sed quid intus esset ignorasse se dixit. Mittitur continuo Aternum Comitis filius ad id inquirendum, & invenit jam ipsam ampullam pervenisse in manus uxoris Castaldi, receptamque detulit protinus summo gaudio ad Comitem patrem, qui ad removendam omnem ambiguitatem mandavit de ipso sanguine ut fieret experimentum, jubens superimponi ardentibus prunis in thuribulo congestis, quod cum facere tentat unus Sacerdotum, subita caligine obtutus oculorum horrore percussus exanimis cecidit, & aliquandiu in extasi obstupefactus jacuit. Ex hoc evidentissimo signo has veras guttas veri sanguinis esse claruit. Mox Comiti cupido incessit adipiscendi salutiferam ceram, in qua expressa est imago Salvatoris, propter quod multos Judæorum in tormentis habuit, ubinam esset fateri nolentes, tandem unus eorum nomine Samuel Aternum reversus permissus specie inquirendi, certas, vanas, & callidas tentat illusiones, cumque ad paratum patibulum duceretur, fassus est se eam apud Septam commendasse cuidam fœminæ, ad quam præpropere missus fidus nuncius, qui ita esse invenit. Inventa sunt etiam Comitis inquisitione lancea & tabula illa, super qua cerea imago fuerat in crucifixi formam delineata, & utraque in Sancti Salvatoris Ecclesia reposita sunt, quæ erat super flumen Piscariæ in propugnaculo civitatis ædificata, & continuo ipsorum Judæorum synagoga mutata est celebri & solemni ritu in Ecclesiam ligneis licet materia foret parietibus, ut sic murus passione Christi prius rubens, posset piarum lacrymarum imbribus mundari, & ubi filius Dei negabatur, & crucifigebatur, Sancta Trinitas unus Deus prædicaretur, & glorificaretur. Cæterum apud Septam sanguinis illius virtute multa sunt patrata miracula. Quidam à dæmone obsessus liberatus est, nec minora operata sunt in Aterniensi Ecclesia ubi dicta tabula & lancea asservabantur, & cum horum miraculorum fama & rei novitas ubique percrebresceret ad novam Hierusalem (sic enim ad hujus facti memoriam non immerito nova est nuncupata Ecclesia, quæ prius fuerat synagoga Sathanæ ut etiam hodie vocatur) magnus fit concursus populorum cum magna devotione. His etiam compuncti Judæi duodecim abjecto Judaismo Christianam fidem amplexi sunt. Comes vero cum quæreret à convocatis Episcopis, & cæteris religiosis viris quid de miraculoso sanguine apud Septam, ut est jam dictum asportato, agendum esset, responderunt omnes esse consulendum Summum Pontificem, qui reportandum esse statuit ad ipsam civitatem Aternensem, ubi placuit Christo, ut latus suum pungeretur, & sanguis effunderetur. Convocatis itaque apud Septam viciniis Præsulibus, & Abbatibus, & aliis Religiosorum, Clericorum, & populorum cœtibus in octava Apostolorum Petri & Pauli majori qua potuit reverentia & solemnitate, Comes ipse & Comitissa ejus uxor pretiosi Sanguinis ampullam transferendam curaverunt, & tam ipsi quam ceteri omnes nudis pedibus solemnioris processionis pompam associaverunt, & cum appropinquassent Aternem, civitati obviam habuerunt ejusdem civitatis Clerum & populum, & alios, qui in magna frequentia ab altera parte fluminis confluxerant, solemnibus vestibus indutos, & sanctorum Reliquias deferentes, & ipsam lanceam. Portatur Sanguis ad Ecclesiam Sancti Salvatoris, & in capite scalæ ipsius Ecclesiæ ab astantibus Episcopis discooperta est pretiosi Sanguinis ampulla, qua devotè, & præ lætitia flentem populum benedixeruat.

Hactenus Historia, cujus auctor creditur ipse Acto Episcopus, qui ad solvendos funes peccatorum illuc adventasse dicitur. Cæterum ad hujus rei memoriam Robertum Guiscardum memorati Trāsmundi Comitis consanguineum, qui per hæc eadem tempora vivebat, & Ducatum Apuliæ expulso Bailardo Hunfridi fratris filio occupaverat, alteram Ecclesiam nobili musivo opere totam ornatam subtitulo sanctæ Hierusalem in civitate Panormi extruxisse, ut Fazellus tradit Hist. Siciliæ decadis 1. lib. 8. facile crediderim.

14. TEUXO a Actonis successor consecratus fuit à Gregorio VIII. Pontifice anno 1073. testem habeo epistolam ejusdem Papæ in vol. 3. epistolarum Decretalium lib. 1. pag. 616. In brevi Indiculo hujus Ecclesiæ Præsulum habemus Teuxonē obiisse circa annum salut. 1077. Nil aliud certum de eo proditum reperitur. Ad hujus autem tempora spectare crediderim quæ leguntur in quodam instrumento donationis in antiqua membranula scripto, ubi habetur, quod quidam Nitus Ardinghi donat Ecclesiæ Teatinæ, cui tunc præfuit (forsan ibi Vicarius absente Episcopo) Benedictus presbyter, & Sacrista *nañ petiam terræ in Comitatu Pinnensi modiorum* 300. *vocabulo à Cifaricalde*, &c. anno Dom. 1076. Hunc autem esse Benedictum existimo, qui in officio Sacristæ Joanni succedens inventarium fecit ornamentorum, supellectilium, librorum, & aliorum mobilium Ecclesiæ Teatinæ, quæ reperit, hoc usus proœmio. *Omnibus*, inquit, *in Christi fide gentibus Teatinæ urbis Clericis, & laicis; Ego Benedictus ea, quæ intra Ecclesiam reperta sunt Joanne decedente ex hac vita Sacrista, omni remoto dubio cupio notificare, quæ omnes huc accedentes intelligite reperta hac in Ecclesia sunt hæc.* Et omissa memoria aliarum rerum, dum de codicibus agit, numerat librum de nominibus clericorum, tres libros Comitum, & simul librum Epistolarum cum tabulis argenteis, qui etiam nunc asservatur in inferiori sacrario dictæ Ecclesiæ, sed spoliatis tabulis illis argenteis.

XIV

a Al. Teu-zo, & Cel-sus.

15. RAYNULPHUS, sive Raimo, utroque enim modo vocatum invenio, Gregorio VII. Summo Pontifice ad Clavum sedente anno 1078. regebat Teatinam Ecclesiam, cui anno 1087. Transmundus Comes donat Castrum Sculculæ, situm in Comitatu Pinnensis in Valle de Piscaria *una cum Mura, & Carbonarta cum introitu & exitu suo pertinentia, consistentia in terris, silvis & vineatinis, quæ simul terræ faciunt quatuor millia modiorum, &c. fines assignantur in membranula, à capite Lastiniani, à capite pertinentia Spulsueli, ab uno latere rivus Porciani, ab altero latere fluvius Piscariæ.* Cujus donationis instrumentum ab ipsomet Comite, & tribus testibus subscriptum, actum dicitur Pinnæ die 14. Octob. 10. Indict. ann. prædicto per manus Azonis Judicis & Notarii. XV.

Sequenti anno 1087. idem noster Episcopus Raynulphus concordiam init, sive quoddam cambium

egit

egit cum Abbate S. Joannis in Venere super quadam jurisdictione in Castro Scoricosæ, cujus concordiæ Episcopus ipse ad futuram rei memoriam literas dedit hujusmodi sub tenore.

Notum esse desidero omni tam laicorum, quam clericorum turbæ in Christo quidem manenti quietè, qualiter ego Raynulphus Teatinæ Sedis Præsul cambium quoddam ad utilitatem Ecclesiæ Sancti Thomæ, cujus Vicarius, licet indignus dicor, & sum, nec non & successorum meorum, quandoque succedentium cum Joanne venerabili S. Joannis in Venere Ecclesię Abbate confirmaverim, atque ad finem perduxerim: est autem ipsum quidem, ut ad finem tendamus, cambium quoddam, cui ab ipsius terræ incolis nomen Mucela Schorchiosu imponitur Castrum, quod ipse supradictus Abbas in usum, & proprietatem supradictæ S. Thomæ Ecclesiæ dedit absque omni molestatione, & contradictione cum maxima ipsius Castri pertinentia, scilicet, & ab uno latere, sicuti tenentia pertinet ad ipsum supradictum Castrum usque in terminos Castri, quod dicitur Giruli, ex altero latere, sicut fuit illa Ecclesia, quæ modò est destructa, & vadit recto tramite ad aliud fossatum, & sicut prætenditur illud fossatum usque ad Motas telluris S. Mariæ & S. Nicolai infra hæc suprascripta confinia scribit, ipse supradictus Abbas mihi supradicto Antistiti, successoribusque meis omnia sicut pertinent ad ipsum supradictum Castrum, & sicut continentur intra supranominatos terminos, & firma, atque amica pactione stabilivit. Insuper & idem in suo proprio dominio de alia sua terra, quæ vicina est circum supradicto Castro concessit, & firmiter dedit ipsius supradicti Castelli incolis, pascua, nec non & ligna, herbam quidem ad usum gregum suorum, ligna verò ad incendendum tali tenore, herbam & ligna eis dedit quatenus ipsi supradicti Castelli incolæ singulis annis pro ipsa herba, & lignis ut supradictum est, duo opera, unum in seminando, aliud in metendo. Hæc autem tali lege sancita, ut si ipse, vel aliquis successorum ejus hanc constitutionem, & supradictum cambium molestaverit, sive mutaverit, & ipse supradictus Abbas, sive sui successores, sic & idem quispiam alter molestare præsumpserit, mihi supradicto Raynulpho successoribusq; meis in defensione pro posse suo adjutor, firmusque defensor non extiterit, libram auri supradictæ Ecclesiæ S. Thomæ persolvat, & tamen cambium firmum permaneat. Amodo, fratres carissimi, quibus nosse datum est & intelligere, qualiter ego supradictus Raynulphus S. Joannis Ecclesiam contradiaverim cambio animadvertitis. Ego quidem decimas septem Castrorum, scilicet Balentani, Faræ, Boderocet, & Vallo & Sancto Vito, & lo Vasto, Meruli, & lo Vasto Octaviani, & medietatem Palleti supradicto Abbati & proprietatem S. Joannis Ecclesię tradidi, ita quod eodem jure quo cætera, quæ in Episcopatu meo tenet, Castella teneat; Hæc autem omnia tali sunt lege legata, ut supra dictum est. Ab Incarnatione Dom. nostri Jesu Christi anno 1087. 3. Kal. Febr. per Ind. 10. Actum in Teate feliciter, hujus testes sunt Præpositus Manfredus, Petrus Decanus cum Hungrello, Barbo Stangardulo. Hoc documentum ratum habuit, & asseruit Matthæus, hujus Monasterii Abbas anno 1322. temporibus Raymundi Teatini Episcopi. Per multa antea sæcula conditum hocce cœnobium fuerat à S. Benedicto Monachorum occidentalium Patriarcha in hac Diœcesi in loco juxta portum Veneris, ubi fluvius Sacer mare ingreditur Adriaticum, quem dono acceperat à Justiniano Imp. ann. 12 imperii die 15 Septemb. intuitu tamen S. Placidi ejus nepotis. Hujus meminit Zacharias Papa in privilegio Montis Casini ex appendice Leonis Ostiensis, & Chronic ejusdem lib. 2. cap. 88. lib. 3. c. 9. Celebris fuit Abbatia hæc insignis Principum Pontificum ornata privilegiis, quæ tandem cum in Commendam incidisset, à Clemente VIII. Ecclesiæ S. Mariæ de Vallicella ad puteum album, ut vocant, de Urbe, & presbyteris ejusdem Oratorii S. Philippi Nerii piissimis filiis perpetuo unita fuit.

Inter cætera ejusdem Abbatiæ privilegia, quæ extant in eorum tabulario aliqua exscribere mihi licuit, quæ exhibeo, unum Henrici III. concessum an. 1047. alterum Henrici VI. assertum anno 1195. à Federico II. filio confirmatum anno 1227. sic enim se habent.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis HENRICUS divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Cum S. Ecclesiæ honestati, & utilitati prudenter providere studuerimus, inter ejus membra numerari, & agnitioni filiorum Dei confidimus adscribi. Quapropter omnium Christi, nostrique fidelium, tam futurorum, quam præsentium solers industria noverit, qualiter JOANNES venerabilis Abbas Monasterii S. Joannes Baptistæ positi in Territorio Teatinensi juxta Mare in loco Venere vocitato, & constructo à Transmundo Comite filio Marchionis Transmundi eo ordine ut sub Imperiali potestate semper maneret, Nostram adiit excellentiam, petens quatenus jam dictum Monasterium sub nostram tuitionem reciperemus, & per nostrum præceptum cum omnibus suis pertinentiis confirmaremus, cujus dignis precibus annuentes Monasterium prænominatum sub nostram defensionem recepimus, & quicquid ad idem Monasterium nunc pertinet, vel in futuro alias pertinuerit confirmare decrevimus, hoc est, res, & proprietates, quas simul in uno tenenti XII. millia modiorum videntur convenienti, & usuali sanctuariæ esse capaces in circuitu ipsius Eccl. cui est ab uno latere Rivus Olibelli, ab alio flumen Sangri, à tertio latere Actoni Comitis & Episcopi S. Thomę, à quarto mare cum piscatoribus suis, & medietatem portus, qui est in Rocca Sangri, medietatemq; portus, qui est in fauce de portu Arnalili, & cum omnibus molendinis pertinentibus ad ipsum Monasterium. Nec non Castellum Murato cum suis pertinentiis, ac Ecclesiam S. Dominici, & Ecclesiam S. Joannis, & Castellum de Latrano cum eorum pertinentiis, & Ecclesias S. Eusanii, Sanctiq; Benedicti, S. Helenæ, S. Laurentii cum suis pertinentiis, Eccles. S. Mariæ in Caldaria, S. Pauli, S. Michaelis in Aorendiæ, & quartam partem portus de Ortona. Eccl. S. Apollinaris, & S. Anselmi, S. Joannis cum Castello de rivo majori cum molendinis in flumine sub Sorulle, positis & Ecclesiam S. Laurentii, & sextam partem de Ecclesia S. Salvatoris in Comitatu Termolensi, Eccl. S. Januarii, & S. Laurentii juxta Piscariam cum quarta parte transitoris ipsius aquæ, & Eccl. S. Joannis quæ est in Plano de Piscaria, & S. Romani cum suis pertinentiis Ecclesiarum S. Pauli, S. Joannis juxta Piscariam, & S. Michaelis, S. Joannis & S. Crucis, Eccl. S. Joannis in Comitatu Pennensi, & Eccles. S. Joannis, Sanctiq; Donati. In Comitatu Aprutiensi cum omnibus suis pertinentiis. In Principatu Beneventano, Ecclesias S. Joannis, & S. Mariæ cum eorum pertinentiis, omnibusq; rebus mobilibus, & immobilibus, & Ecclesiam S. Benedicti cum Castello, quod parvum dicitur cum molendinis & fluminibus & terris, vineis, villis, castellis suis, pascuis, campis, silvis, aquis, molendinis, piscationibus, servis, & ancillis, ædificiis, & omnibus utensilibus, Castellum Roccha, dictam Ecclesiam S. Zacchariæ, & Castellum de Giruli, Castellum Rigorusii, Castellum de Rivo Petri, Castellum Moro, Castellum de ... Castellum de .... octingeatos modios de terra, Castellum de Senella, Castellum de Linati quantum ad ipsum Monasterium pertinet, Castellum Castillioni, Castellum Aymoni, Ecclesiam S. Petri, Castella duo in plumbum, Satellitano extra Castellum de Stillo, Vetum S. Angelo, & S. Joanne combuste: Castellum de Casale, & Salliano, Castellum de Tegole, Castellum de S. Angelo, & Roiano cum omnibus ad idem Monasterium jure pertinentibus, ea videlicet ratione, ut prædictus Abbas suique successores liberè teneant, & quando Abbas natura concesserit, ipsi Monachi licentiam Abbatem eligendi habeant quem voluerint, & ut nullus Episc. Dux, Comes, Marchio, aut ali-

qua Regni nostri magna, parvaque persona prædictum Abbatem, aut Monasterium in aliquibus destruere præsumat, vel aliquam injuriam inferre. Si quis hoc infregerit, mille libras auri componant. Quod ut verius credatur cartam inde scriptam manu propria corroborantes sigilli nostri impressione jussimus insigniri.

Signum Domini Henrici Tertii Romanorum justissimi Imperatoris Augusti.

Henricus Cancellarius vice Hermundi Archicancellarii recognovi. Datum Kalendis Martii Anno Dominicæ Incarnationis 1047. Indict. 15. Anno autem Domini Henrici Tertii, ordinationis ejus 18. regnantis quidem octavo: Secundi Imperantis primo. Actum in fluvio Senelli. In Dei nomine feliciter. Amen.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Henricus Sextus divina favente clementia Rom. Imp. semper August. & Rex Sic, &c. Inter cætera, quæ in actus pios expendimus, quibus magis Deum propitium nobis reddimus & speciali victima devotius placamus, hoc solum arbitramur esse potissimum, hoc nostris potius utilitatibus applicamus, cum Ecclesiis & locis venerabilibus consideratione pia conferimus. Inde est quod nos intuitu Regis Regum Creatoris omnium; cui totius nostræ felicitatis incrementum debemus, ob remissionem etiam animarum nostrorum parentum, ac longæva nostri conservatione Imperii, nec non & exuberanti nostræ munificentiæ gratia præsenti nostro privilegio confirmamus Monasterio s. Joannis in Venere, Abbati Oderisio fideli nostro, & successoribus suis omnia Castella & obedientias, quas tempore prædecessorum Regum Siciliæ, Regis scilicet Rogerii, Gulielmi Primi, & Secundi ipsa Ecclesia tenuit. & possedit, scilicet in Terra Teatina in demanio Roccam S. Joannis, Fossamcæcam, Civitatem Sangri, Castellum Treffæ, Casale Divæ Justæ, Casale Peraut Casale Lentisci, Casale S. Eusanii, Casale Piruli, Casale Caldariæ Castellum S. Viti, Roccam de Sclavis, Castellum Antusæ, Castellum Balegnani, Casale S. Apollinaris, Castellum Muratum, Obedientiam S. Martini de Thermulis cum cellis suis, Obedientiam S. Petri de Guastuimonis, Obedientiam Sancti Petri de Reste. Obedientiam S. Mariæ cum cellis suis, Obedientiam S. Petri in Murano, Obedientiam S. Eusanii, Obedientiam S. Mariæ in Caldaria. In Ortona quidam partem portus Ortonæ, Ecclesiam S. Petri, Ecclesiam S. Pauli, Ecclesiam S. Marci cum cellis suis, Obedientiam s. Mariæ in Triuio: In Lanzano Ecclesiam s. Longini, Obedientiam s. Crucis de Alento, Ecclesiam s. Pantaleonis. In servitio autem Castrum Octaviani, Casale s. Thomæ, Ecclesiam s. Thomæ, Ecclesiam s. Agnetis, Casale s. Apollinaris, Casale s. Angeli de Gruttis, Ecclesiam s. Romani, Casale Guastimeruli, Ecclesiam s. Joannis de Malo transverso, Castellum Faræ Brodorocca, Ecclesiam S. Pauli de Triuiliano, Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Rosa, Ecclesiam s. Nicolai de Setto, Ecclesiam s. Mariæ in Palieto, Ecclesiam s. Mariæ in Guastoaymonis: In Terra vero Pennensi in demanio Civitatem Silvæ, Castellum Marialsi, Mestinianom, Casale Royanum, Fara Boccaceti, Obedientiam S. Mariæ in Penzano cum Casali suo, Obedientiam s. Mariæ in Valle, Obedientiam s. Mariæ de Frisano cum cellis suis. In servitio autem Castellum Ilicis, Castellum Belforti, duas partes de Podio Camardensium, Castellum Tezani, Castellum vetulum, & aliud Castellum s. Joannis filii Tribuni, Casalerenum, Scorranum, Montem Gualterii, Castellum Montis Sicci, Castellum Bozzi, Podium de Rosa, Castellum Arsitę, Ecclesiam s. Joannis de Rivosonnoli, Ecclesiam s. Michaelis in fine, Ecclesiam s. Silvestri de Ilice: In Aprutio in demanio Montem paganum, Cimum furcum, Casale s. Martini in Romano, Podium Morelli, Ecclesiam s. Joannis in Romano, Ecclesiam s. Stephani de Podio Morelli, Ecclesiam Sancti Donati de Savinello cum cellis suis, salvo mandato ordinationis nostrę & hęredum nostrorum. Quæ liberalitatis nostræ confirmatio, ut in perpetuum eidem Monasterio Abbati, & successoribus suis firma, stabilisque permaneat, & nulli in aliquo liceat contraire, præsens inde privilegium conscribi & Majestatis nostræ sigillo jussimus communiri. Statuentes, & Imperiali præcipientes edicto, ut nulla persona humilis, vel alta, ecclesiastica, vel sæcularis hanc nostram confirmationem infringere audeat, vel aliquibus calumniis perturbare præsumat; quod qui fecerit, præter indignationem nostram, quam graviter incurret, centum libras auri purissimi componat, medietatem Cameræ nostræ, reliquam partis injuriam persolvendam. Hujus autem rei testes sunt Henricus Vormatiensis Episcopus, Golfegerus Pataviensis Episcopus, Henricus de Calandinis, Robertus de Veno, Corradus Dux. Spoleti, & R. sic. Vicarius, Ugo de Maula, & alii quamplures. Ego Corradus Imperiali authoritate Cancellarius una cum Gualterio Trojano Episcopo Regni Siciliæ & Apuliæ Cancellario recognovimus.

Signum Domini Henrici Sexti, divina favente clementia Romanorum Imperatoris semper Augusti, & Regis Siciliæ.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo nonagesimo quinto Regnante Domino nostro Henrico VI. Imperatore semper Augusto, & Rege Siciliæ, anno Regni ejus vigesimo quinto, Imperii vero ejus quinto, & Regni Siciliæ primo. Dat. apud Esculum de Marchia per manus Alberti Protonotarii Imperialis prima die mensis Martii Indictionis xiii.

Cęterùm de Raynulpho est monumentum in calce antiquissimi m. s. missalis Bibliothecæ Teatinæ Ecclesiæ, quæ S. Justini nuncupatur, hoc modo.

Notum sit omnibus Clericis, & Laicis, quod ego Raynulphus Teatinæ Sedis Episcopus, licet indignus, emi Castellum, quod Sancti Pauli nuncupatur super Piscariam situm à Goffrido de la Vulturara, concedente, atque favente Gervasio Domino suo, pro qua concessione ei de meis rebus dedi, eaque conditione Castrum illud cum omnibus suis pertinentiis comparavi, ut ex eo faciam quicquid velim, sive destruere, sive ædificare, seu vendere, vel donare, pro corpore, vel anima, sive meæ Ecclesiæ, sive aliæ, sive, pro consanguineis, seu extraneis. Postremò, ut in mea foret potestate faciendi ex eo quicquid mea expeteret voluntas, nullumque pro eo, neq; Goffrido, neque suis hæredibus facere debeo servitium, neque ullius hominis donationem, nec ego, nec ille, cui illud dedero; excepto quod per unumquemque annum unius militis per quadraginta dies ei dare debeo servitium in Marchia si Comes Robertus in aliquo loco ipsius Marchiæ expeditionem fecerit, sin autem ex hac parte Beneventi pane, & vino, & carne ipsius Goffredi, & meo hordeo, si me sommonuerit, si autem me non summonuerit, in sua sit providentia. Quod si milites dextrarium, aut loricam in obsequio illo perdiderit, mihi Goffridus, vel suus hæres reddere debet, & tam diu ei nullum debeo facere servitium, quoadusque

mihi quod amisi, reddat. Hoc ideo insinuare curavi, ut neque Geffredus, neque sui hæredes, nec à me, nec à meis successoribus aliquid aliud exigere valeant, nisi obsequium quod suprascriptum est. Ego verò meorum conscius delictorum Castellum illud cum omnibus suis pertinentiis Ecclesiæ S. Thomæ, quæ in Civitate Teatina sita est, pro meis delendis facinoribus tribui. Huic comparationi interfuere Draconariensis, Florentinen. & Vulturariensis Episcopi, & Vvillelmus de Nonanta senex, & Juvenis, & Landulphus de Laguardalsa pater & filius, qui mihi mediatores fuere: Et Onfredus filius Radulphi, & Petrus Malismanibus, & Vvillelmus Balistarius, aliique quamplures, &c.

In eodem libro est aliud monumentum de eodemmet Episcopo tenoris subsequentis.

Notum esse desidero omnibus tam Laicis, quàm Clericis, quomodo Drogo, qui alio nomine vocatur Tasso frater quidem Comitis Roberti confessus est peccata sua apud Aternum in Ecclesia Sancti Leguntiani & Domitiani mihi Randulpho Teatinæ Sedis Præsuli, cum tribus aliis Confratribus meis, atque Coepiscopis Ugone scilicet Aprutinensi Episcopo, atque Jozelino Termulensi Episcopo, nec non Joanne Draconariensis Sedis Præsule, & pro ipsa peccatorum suorum manifestatione secundum canonum instituta veram injunximus sibi pœnitentiam, quam ipse gratuita accipiens mente, ut ea redimeret, omnes homines qui sui juris, suæque dominationis erant in civitate Teatina tradidit ipse cum domibus, vineis, aliisque terris, atque cum omni possessione sua in Ecclesiæ Sancti Thomæ, mihique ejus Vicario, quamvis indigno, necnon & successoribus meis in usum & proprietatem. Pro hoc dono constitui ego supradictus Randulphus cum cæteris, Clericis meis, aliisque sapientibus, quorum consilio usus sum, quatenus in Crypta S. Justini de his locis permaneat omni tempore, omnique die celebretur missa pro fidelibus defunctis, & pro anima ipsius supradicti Drogonis: ad ipsum verò Altare supra Cryptam positum, quod est sacratum in honorem Sanctæ Mariæ Genitricis Dei, & S. Thomæ Apostoli Domini ad omnes Missarum celebrationes specialiter præ ceteris memoria habeatur. Hoc autem eadem constitutione, ut de Drogone [qui & Tasso] suprascripsimus de Roberto suo fratre concessimus pro Ecclesiis Teatinæ Sedi, mihi, successoribusque meis ex parte illius in Aterno datis Ecclesia scilicet Sancti Salvatoris cum suis pertinentiis, & S. Hierosalem cum suis pertinentiis, Castelloque Furcæ cum suis pertinentiis, unde cum toto Clero cum Teatina permanet Ecclesia supra & subter ut supra prænotatum est, celebrari Missam decrevimus. Hac itaque constitutione ut hComite Roberto, & Tassom suo patri concessimus, concessimus etiam Vvillelmo filio Tassonis, sicut superius scriptum est, pro Lastiniano, quod ipse Ecclesiæ nostræ donavit, eodemque tenore, ut nullus ex eo aliud servitium requirat præter id, quod ipse sua bona voluntate facere voluerit, &c.

Paulò antea, hoc est 1095. quam ista agerentur à Raynulpho Episcopo, Robertus Comes Comitum, ut ipsemet speciolo titulo condecoratur, donavit Raynulpho ac Ecclesiæ Teatinæ, Ecclesias S. Hierusalem, & S. Salvatoris, aliasque quas idem commemoravit Episcopus in supra relato documento in hæc verba, ab exemplari membranaceo. Anno 1095. *Robertus Comes Comitum pro salute animæ suæ & remedio peccatorum, parentum, & propinquorum, concedit Raynulpho Episcopo Teatino, & successoribus Episcopis Ecclesias S. Hierusalem & Sancti Salvatoris in Pisca, quas ipse Comes tenet in proprietatem cum omnibus possessionibus earum & Castello Furci cum omnibus suis pertinentiis restituendo Ecclesiæ Teatinæ plebem Sanctorum Leguatiani, & Domitiani ad pedem cum Aeterni, & ad portam quæ respicit contra mare Ecclesiam, S. Thomæ Apostoli, exterius verò Ecclesiam S. Nicolai, terras, vineas, domos, homines, intus & foris & decimas & pontis & portus, & oblationes vivorum, & mortuorum. Ultra Piscariam verò Castellum Sculculæ, Castellum Lastimonium, & Castellum S. Cæsidii cum omnibus eorum pertinentiis. In Buclanico Ecclesias S. Salvatoris & S. Angeli cum decimis, Castellum & plebem S. Silvestri, & decimas S. Angeli in Tribinto, & decima Castellorum omnium, quæ in Teatino Episcopatu sub nomine nostro sunt demanio, & quæ Ecclesia Teatina in Septo tenet, & Ecclesiam S. Nicolai de monte Oderisii, & Ecclesiam S. Salvatoris, quæ est infra Castellum, & Ecclesiam Sancti Petri, quæ est foris ad partem Castelli cum earum pertinentiis, &c.*

Eodem Raynulpho Præsule Urbanus II. Ecclesiam Teatinam invisit, omniaque privilegia ejusdem, omnia bona & jura, & feuda, & ipsam civitatem Teatinam, & Ecclesias, quas habet, diploma ita temporum injuria exesum est & lacerum, ut legi non possit, nisi hæc pauca verba. *Urbanus Episcopus servus servorum Dei. Dil. in Christo filiis Clericis & Laicis Principibus & militibus per Teatinum Comitatum salutem, ac Apost. bened. Cum disponente Domino ad Teatinam accessissemus Ecclesiam, venerabilis Confrater noster Raynulphus ipsius Ecclesiæ Episcopus scriptis propriis . . . in fine Datum 13. Kal. Maii . . . per manus Joannis S. R. E. Diac. Card. . . .* Hoc privilegium instante Raymundo Episcopo Carolus II. exemplari fecit, ut in schedula notatum privilegium vidi, sed ipsum non legi exemplatum. Ultima Raynulphi mentio habetur anno 1102. quo tempore Episcopus Valvensis Joannes illum convenerat ad Sanctum Pelinum in dedicatione Ecclesiæ S. Alexandri. Postremò annus Raynulphi obitus remanet certus ex nostris cartis; excessit enim anno 1105. vir certè omni ævo memorandus, & actorum gloria illustris.

16. ROGERIUS Bursellec solo nomine & cognomine, & proxima Raynulpho successione cognitus est; vixit Paschalis II. tempore. Noster Todiculus refert anno 1107. in manibus ejusdem Rogerii Episcopum quendam Rogerum & Robertum ejus filium de Bursellec donasse Ecclesiæ Teatinæ S. Thomæ Castrum S. Cesidii, quo etiam anno obiisse hunc Episcopum octavo Kal. Maii habet. XVI.

17. GUILLELMUS primus demortui Rogerii sedem occupavit anno 1107. Paschale II. Pontifice, à quo privilegium obtinuit confirmationis, ac donationis Comitis Roberti de Loretello, & Tassionis ejus fratris factæ Episcopo Raynulpho. Privilegii exemplar exscripsimus ex Archivio Canonicorum Vaticanæ Basilicæ hujuscemodi verbis conscriptum. XVII.

Paschalis Episcopus servus servorum Dei. Universis fidelibus per Teatinam Parochiam, sive Comitatum sal. & Apost. bened. Ex Prædecessoris nostri sanctæ me. Urbani II. Papæ scripto comperimus, quod nobilis memoriæ Comites Robertus, cui de Loretello cognomen fuit, & frater ejus Tassio possessiones quasdam, vel Ecclesias Teatino Episcopo contulerint, sive reddiderint, & in jus proprium, sive dominium perenniter possidendas scriptis propriis confirmaverint, & Roberti quidem donatio hæc continebat In Aterno Plebem Sanctorum Legontiani, & Domitiani, ad pedem autem ipsius urbis, & ad Portum, quæ respicit contra mare Ecclesiam S. Thomæ Apostoli, exterius verò Ecclesiam S. Nicolai, terras, vineas, domos, homines intus & foris, decimas, & oblationes vivorum & mortuorum, & ultra Piscariam terras in pertinentia Sculculæ, Castellum Genestrale, Castellum S. Cæsidii cum pertinentiis suis, & unam Ecclesiam in Buclanico dedicatam in honorem S. Salvatoris, & S. Angeli, cum decimis Comitis, & Decimas Castellorum in Teatino Episcopatu, quæ sub ipsius Roberti dominio erant, & quod Teatina Ecclesia in Castro Septi tenebat. Tassionis autem restitutio & confirmatio hæc annotabat, scilicet, Teatinam plebem, Trevellianum, Villammagnam,

montem Filardum, Ecclesiam S. Mariæ in Bari, S. Blasii in Lanciano, S. Lencii in Atissa, S. Mariæ, S. Georgii in Ortena, Montem acutum cum Ecclesia S. Nicolai. Præter hæc in eodem Prædecessoris nostri scripto, Rainulphus bon. mem. Teatinus Episcopus industria sua & pecunia ecclesiastica in Ecclesiæ dominium hæc recepisse narratur. In monte Oderisii Ecclesiam S. Salvatoris, S. Nicolai, S. Petri, cum beneficiis illorum, Monasterium S. Mauri cum beneficio suo, in civitate Laparelli plebem S. Petri cum pertinentiis suis, Monasterium S. Mariæ de lette cum Casali, aliisque ad ipsum pertinen. In Abatice plebem S. Martini cum pertinentiis suis. In Caramanice plebem s. Mariæ cum possessione sua; in Tuere plebem S. Joannis. Fratris etiam nostri Guillelmi Episcopi, qui ad præsens Ecclesiam Teatinam possidet, relatione cognovimus, quod idem Rainulphus Episcopus post id tempus à prædicto Roberto Comite in Aterno Ecclesiam S. Salvatoris, & Sancti Jerusalem ad Episcopi dominium acquisivit. Ultra Piscariam verò ad montem Silvanum sanctam Mariam in Rivolo, & Castellum Lattinianum. In Teatino autem Comitatu Castellum s. Pauli, & Castellum, quod Furca dicitur, in Buclanico plebem s. Silvestri, in Gissi plebem s. Mariæ cum pertinentiis suis. Idem etiam Rainulphus Episcopus ab Ugone Abbate s. Joannis de Ardano commutatione facta Mucelam recepit, quæ juxta Orcenam est, Robertus verò prædicti Roberti Comitis filius eidem Episcopo Castellum Sculculæ reddidit. Porrò successor ejus supranominatus Episcopus Guillelmus Tassionis filius Castellum Montipolam, Julianum, & Ornum cum omnibus suis pertinentiis se acquisivisse significavit. Nos itaque supradicti Confratris nostri Guillelmi Episcopi precibus exorati prædictam prædictorum Comitum & Guillelmi Tassionis donationem salva Sedis Apostolicæ confirmamus authoritate, sub divini obtestatione judicii statuentes, ut nulli omninò viventium liceat, vel quæ à prædictis personis concessa sunt, vel quicquid hodie Teatina Ecclesia justè possidet, vel in futurum auxiliante Domino justè poterit adipisci, auferre, vel ablata retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed præsenti Episcopo, ejusque successoribus firma semper & illibata permaneant. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita nisi satisfactione congrua emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei & Domini nostri Redemptoris Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem Teatinæ Ecclesiæ jura servantibus sit pax Domini Nostri Jesu Christi, quatenus & fructum hic bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Dat. Beneventi per manum Joannis Diaconi 15. Kal. Augusti Ind. 8. Incarnationis Domin. Anno 1115.

Roberti Comitis de Loretello meminit Platina in vita Callixti Papæ II. Guillelmus verò mortem obiit anno 1117. 8. Idus Junii.

XVIII 18. ANDREAS immediatè suffectus est Guillelmo, de quo nihil aliud habemus, quod in medio proferamus, nisi quod anno 1118. jura Episcopalia concessit Præposito Atissano, tametsi neque id quidem authenticis admodum documentis comprobetur. Non diu Pontifex fuit, eodemque anno defunctus.

XIX. 19. GERARDUM Episcopum Teatinum creatum fuisse & consecratum anno salut. 1118. 3. Non. Junii habemus in ms. Cod. Teatinæ Ecclesiæ, in quo continentur Acta Apost. & Apocal. in fine, Ann. Dom. 1118 fuit consecratio Domini Gerardi Episcopi. Addit Indiculus 3. non. Jun. Eodem anno 1120. Cono, atque Robertus Gisonis filii donarunt Castrum Orni cum omnibus suis pertinentiis. Donatio scripta fuit per manus Gildonis Diaconi, & Notarii Ecclesiæ Teatinæ sub his præcisè verbis.

In Dei nomine, atque Individuæ Trinitatis. Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo vigesimo, Indict. 13. 4. Non. Julii. Ideoque nos Cono, atque Robertus filii Gisonis de Comitatu Teatino cogitavimus diem mortis, & æterni Judicii, & speramus Dei Omnipotentis habere misericordiam pro mercede & redemptione animarum nostrarum; & ideo quia Dominus Luitprandus Rex in suo Capitulo sic dixit; Ut si quis res suas in loca sanctorum, vel Xenodochia donaverit, stabile debeat permanere, & quia Dominus Carolus Imperator in suo capitulo sic constituit, ut si quis Longobardus statum humanæ fragilitatis præcogitans pro salute animæ suæ de suis rebus facere cartulam donationis seu concessionis, absolutè faciat unusquisque quod voluerit & noverit. Modo verò in ea videlicet ratione; Nos supradicti germani fratres Cono, & Robertus concedimus pro animabus nostris Tibi Girardo Episcopo ad proprietatem Episcopatus Sancti Thomæ Apostoli, qui situs est in Comitatu Teatino intus in civitate Teatina, ubi nunc præsenti tempore supradictus Gerardus regimen tenere videtur in ipso Episcopatu damus pro animabus nostris de rebus proprietatis nostræ, quæ nobis in hæreditatem obvenit à supradicto genitore nostro in Comitatu Teatino ipsum Castrum Orni in omnibus suis pertinentiis, quæ ad ipsum Castrum pertinent, habet. . . à capite est ipsa Mangane, & descendit ad Bennam, & sicut decurrit, ascendit usque ad Silvam Sbetti, & deinde pergit ad caput Arosi, & descendit ad cavam infra Ornum, & Ote, & descendit ad caput de Vora . . , & descendit ad Bennam Campi, ab uno latere est Cavavia inter Modiam, & Ornum, & quomodo ipsa Sinaida decurrit ad Bennam, & à pede quomodo ipsa Benna ascendit ad ipsas Casas Benedicti Ferronis Martini, quæ ibi videtur decurrere, & ascendit per ipsos limites à capite ipsorum limitum est Sinaida, & vadit in Pizzillum, ab alio latere vadit per ipsos limites ad Mortulam, & per Mortulam pergit per limites ad ripam Manganæ infra istos prænominatos fines cum omnibus, & in omnibus cum Ecclesiis & cellis, & libris, & dotibus & Oratoriis, & ornamentis earundem Ecclesiarum, & cum vineis, & vineaticis, cum terris cultis, & incultis, cum casis, & rebus mannualibus, & casis censuatis, & datis illorum, & cum molendinis, & lacis molendinorum, & quomodo nobis pertinet de ripis & rivis, de pratis, atque pascuis, de salectis, atque silvis, de oliveris, & ficariis, de omnibus, & in omnibus rebus quantum infra se, vel supra se habent supradicti fines, & insimul faciunt modiorum mille octingenti & amplius. Si inventum fuerit infra supradictos fines infra istas prænominatas fines, sicut superiùs legitur, cum omnibus & in omnibus quantum infra se, vel supra se habent, in integrum per hanc chartulam donationis & concessionis denamus, & concedimus pro animabus nostris in ipso supradicto Episcopatu, & tibi Gerardo Episcopo, posterisque, & successoribus tuis ad proprietatem de supradicto Episcopatu amodò & deinceps & semper in futuris temporibus possidendum, habendum, & faciendum, sicut de aliis rebus ipsius Ecclesiæ. Si quis autem hujus nostræ donationis, seu concessionis minorationem, aut molestationem facere præsumpserit, aut disturbare quæsierit, tam de nostris hæredibus, quàm de aliis hominibus, sciat se in tremendi Judicii examine rationem redditurum, atque iram summæ & individuæ Trinitatis incurrat, & descendat super eum Sanctorum Patrum maledictio, & habeat partem cum Juda traditore, qui ab Apostolico agmine segregatus est, & cum impiis sacrilegis sit sequestratus, & pars illius sit in stagnum ignis ardentis. Insuper repromittimus, & obligamus nos supradicti Cono & Robertus, vel nostri hæredes in ipso jam dicto Episcopatu, & tibi supradicto Episcopo, vel posterisque & successoribus tuis, quibus ex nostris culpa claruerit, pœnam argenti librarum centum componamus, & cartula ista donationis seu concessionis omni tempore firma, & stabilis permaneat, &c.

Hodie Castrum Orni dirutum est; feudum autem

ipsius Ecclesia Teatina pacificè possidet: sed an juxta confines antiquos superius descriptos, nescio.

Eidem Episcopo, Raynaldus filius Mainardi, & Mainardus filius Racieri donant, & concedunt ad proprietatem Episcopatus Sancti Thomæ Apostoli Castrum Juliani cum suis pertinentiis cum medietate de Sancto Petro in Campis, & cum medietate de suis pertinentiis cum Ecclesiis, & cellis & libris, & dotibus earum, & Oratoriis & ornamentis earundem Ecclesiarum cum vineis, & vineariciis suis, & pratis, silvis, & molendinis, & aliis; quæ omnia insimul faciunt summam modiorum 4000. Hæc habentur in quodam antiquo instrumento scripto in membranea cartula. Anno Domini 1124. Fit conventio inter eundem Episcopum, & ductores supradictos, & paciscitur, ut dictum Castrum Juliani detur ipsis Raynaldo & Mainardo in emphiteusim, & Castrum Montupuli vendatur ipsis, si erit vendendum, &c.

Gerardus verò Episcopus, quo die, vel loco obierit, obscurum est; censetur tamen excessisse circa annum Domini 1125. Hic tempore sui Præsulatus ad usum & proprietatem Ecclesiæ Teatinæ nonnullos sacros codices transcribere fecit & donavit, qui hucusque visuntur in Ecclesiæ Teatinæ Sacrario, seu Bibliotheca, inter quos illud est volumen continens Acta Apost. & Apocalyp. Joannis Evangelistæ, in cujus calce hæc ipse notavit. *Hujus libri opus, in quo continentur secundum Lucam Acta Apostolorum, & Apocalyps. Joannis Apostoli. Ego Gerardus Teatinæ Ecclesiæ indignus Episcopus pro salute animæ meæ fieri præcepi, ut Deus Omnipotens precibus Beati Thomæ Apostoli, atque Iustini, & aliorum Sanctorum, qui ibi requiescunt, ad quorum honorem liber iste scriptus est, indultor meorum delictorum pius inveniatur. Si quis autem hunc librum ab Ecclesia sua auferre præsumpserit, ex parte Dei, & Sanctæ Mariæ Virginis, & Beati Thomæ Apostoli, illum anathematis vinculo subjacere judicamus. Me itaque, qui hoc fieri præcepi, omnes, qui legerint librum istum in mente habere cum charitate Dei illos valdè rogo & precibus nostrorum Sanctorum, & eorum digne suscipiar in æterna tabernacula justorum.* Hunc illum Episcopum Teatinum crediderim, cujus meminit Joannes Furatus in vita sancti Berardi Episcopi Marsorum, ubi mendum irrepsit ex amanuensium incuria, ut pro Gerardo, Berardum scriptum sit. Aptè convenit Gerardo, quod mendosè Berardo tribuitur. Hæc tantum libasse sufficiat, ne series Teatinorum Præsulum novo, fictoque Episcopo Berardo excrescere videretur.

XX. 20. ACTO II. anno Dom. 1125. Episcopatus gubernacula suscepit. Hic de consensu Capituli sui ob amorem, ac donationem, quam fecit Acto Comes Carimulæ & Dominus montis Oderisii Ecclesiæ Teatinæ, concessit Ecclesiæ Sancti Nicolai de monte Oderisio, & Berardo ejusdem Ecclesiæ Præposito, successoribus ejus Episcopalia jura, decimarum mortuorum oblationum synodalium, procurationum prædicti Oderidi, aliorumque locorum, qui in chartula nominantur, jus item puniendi Clericorum excessus, excommunicandi, dedirque etiam quartam testamentorum, hoc tamen adjecto, quod Præpositus teneatur recipere ab Teatino Episcopo sacrum Chrisma, & aliis inferioribus distribuere. Annus obitus Actonis præcisè ignoratur, creditur tamen circa annum Christi 1130. obiisse.

XXI. 21. RUSTICUS Teatinæ Ecclesiæ præfuit anno 1130 quo Præsule Guilielmus Comes de Loretello confirmavit Teatinæ Ecclesiæ, quæ Robertus avus suus, & Robertus filius illius, pater ipsius anno 1137. ex veteri membranacea chartula in hæc verba. *Guillelmus Loretelli Comes Comitum pro salute animæ suæ & parentum suorum rogatus à Rustico Episcopo Teatino, ut donet quæ Comes Robertus de Loretello avus suus, & Robertus filius prædicti Comitis, pater ipsius Guillelmi dederunt Ecclesiæ Teatinæ confirmaret; propterea confirmat in Aterno, & Piscaria Plebem Sonctiorum Leguntiani, & Domitiani ad pedem autem ipsius urbis, quæ respicit contra mare Ecclesiam Sanctæ Thomæ Apostoli, exterius verò Sancti Nicolai, & terras, & vineas, domos, homines intus & foris & decimas, pontus, & portus, ac oblationes vivorum & mortuorum, Castellum Furcæ. Castellum Geucstulæ, & ultra Piscariam Castellum Sculculæ & Castellum Lasignani, & Castellum S. Cosidii cum illorum pertinentiis & Ecclesiarum in Buclanico dedicatam in honorem Sancti Salvatoris & S. Angeli, & plebem S. Silvestri cum decimis Comitis, & decimis S. Angeli in trisinio, & decimas Castellorum, quæ in Teatino Episcopatu sunt, & quæ Ecclesia in sepio tenet, & Ecclesiam Sancti Nicolai in monte Oderisii cum Ecclesia Salvatoris, quæ est infra Castellum, & Ecclesia sancti Petri, quæ est foris ad pedes Castelli cum pertinentiis suis, &c.* Excessit Rusticus circa annum 1140.

22. ROBERTUS Teatinus electus nominatur in diplomate Rogerii Siciliæ Regis mense Novembris 1140. quo anno Alexander Prior Eremi Majellæ, ut scriptum habetur in quadam antiqua membranula Archivii Teatinæ Ecclesiæ, asserit sibi fuisse concessas ab eodem Episcopo Roberto in usum D. Heremi sancti Salvatoris de Majella decimas & oblationes tam vivorum, quàm mortuorum, Castrorum Gipsi, Pinnæ & Altini cum hoc tamen pacto, quod quolibet anno ipse Prior, & fratres, eorumque successores darent Ecclesiæ Teatinæ quatuor Romanatos in Paschate. Anno Dom. 1141. Indict. 4. 10. Kalend. Junii quidam Albertus Abbas (ut ipsemet asserit) Sancti Stephani de Rivo ad mare volens suam Ecclesiam ampliare, rogavit Robertum tunc Episcopum Teatinum, ut Ecclesia Sancti Joannis in Vallo, & S. Trinitatis cum suis rebus, quæ sitæ sunt in pertinentiis montis Sorbi sibi & supradictæ suæ Ecclesiæ concederet, quod sibi etiam de consensu Capituli concessum fuit sub tali conditione, quod salva esset potestas Regis Rogerii, & filiorum ejus, Roberti Episcopi, ejusque successorum Episcopalium jura nunquam amitterentur, & quando ipse Episcopus, vel sui Legati, suique successores ad eandem Ecclesiam adirent, prout donaverit honorificè reciperentur, & præfatus Albertus Abbas cum obligatione successorum censum annuum trium Bizantiorum per unum quemq; annum rerum mobilium dare promisit, &c. XXII.

Idem Robertus subscripsit alii privilegio 1144. à Rogerio Rege concesso Monasterio S. Laurentii de Aversa Ord. Sancti Benedicti. Annus, quo Robertus obiit, obscurus est.

23. ALANDUS, seu Alannus, sive Almandus, iis nominibus dictus reperitur in vetustis tabulis, florebat Episcopus Teatinus anno 1150. Fuit autem filius Ricciardi de monte, qui, ut in veteri Missali m.s. notatur, tempore Regum Normannorum obiit 2. Id. Maii, ubi etiam scriptum habetur, quod anno Dom. 1135. eodem die carne soluta est ejusdem Ricciardi mater nomine Robba. Hic sanè Alandus ille esse putatur Teatinus Episcopus, qui cum quondam Roberti Comitis de Loretello intimus esset & amicus, atque majoris Regni Siciliæ Admirantis, ille idem qui apud Regem Guillelmum maxima pollebat auctoritate, & propter affectatum regnum, & regium sanguinem, ac præcipuos regni Barones pessum dare studebat in Regis potestatem datus cum Ricciardo Mandra (an potius Monte?) ejus patre exercitus Comitis Roberti Loretelli Duce, & aliis multis viris egregiis apud Panormum neci crudeliter traditi sunt, ut Fazelus narrat. Cæterum Alandus ab eodem Roberto de Loretello Roberti Cupersani Comitis filio, & Regis Guilielmi consobrini ex matre Juditta, ut idem Fazelus testatur, dono accepit decimas demanii Episcopatus & Parochiæ Teatinæ, ut in membranacea charta, ubi hæc. *In nomine Domini nostri Jesu Christi, & ad honorem Divi Iustini,* XXIII.

anno

anno 1157 Regni Guillelmi primi anno 4 Robertus Comes de Loretello pro animarum Regis Rogerii, & Ducis Rogerii filii dicti Regis, nec non pro animabus Roberti Comitis Cupersani patris dicti Donatoris & Judittæ suæ matris, atque pro redemptione peccatorum ejusdem dat, & concedit Ecclesiæ S. Thomæ Apostoli Teatino Episcopo Alanno decimas totius introitus de toto tenimine sui demanii, quatenus Diœcesis Episcopi protenditur, scilicet de datiis, de plateis, de campis, de vineis, & de animalibus, decimas quoque pontis Piscariæ & portus, &c. Extat sigillum argenteum cum effigie Sanctissimæ Virginis cum Filio, & ab altera parte ROBERTUS COMES LORETELLI. Cætera Acta Alandi ignorantur.

XXIV 24. ANDREAS hujus nominis II. legitimis comitiis declaratus est Episcopus post Alandum, Alexandro III. Pontifice. Habemus præ manibus privilegium ex authentico Archivii Vaticanæ Basilicæ Andreæ ac successoribus ejus concessum ab eodem Pontifice anno 1173. in quo jura & bona Teatinæ Ecclesiæ confirmantur. Privilegii exemplar sic se habet.

Alexander Episcopus servus servorum Dei Venerabili Fratri Andreæ Teatino Episcopo, ejusque successoribus canonicè substituendis in perpetuum. In eminenti Sedis Apostolicæ specula disponente Domino constituti ex injuncto nobis à Deo Apostolatus officio fratres nostros Episcopos sincera charitate diligere, & Ecclesiis sibi commissis suam debemus justitiam conservare, pro ipsarum quoque statu nos oportet satagere, atque earum quieti, & utilitati salubriter auxiliante Domino providere. Eapropter Venerabilis in Christo frater Episcope tuis justis postulationibus clementer annuimus, & prædecessorum nostrorum Sanct. mem. Nicolai II. Paschalis II. & Eugenii III. Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, B. Thomæ Teatinam Ecclesiam, cui Deo authore præesse dignosceris, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. Statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda nominibus; Parochiam Teatinæ Ecclesiæ, sicut antiquis, & justis limitibus terminatur, scilicet à Staffilo inter montes, & ipso monte de Ursa, & quomodo pergit in Cozu, & ponit terminum in aqua subtus usque ad aquam Sonulani, & quomodo pergit in montem de Reste & vadit per crinis montem, & qualiter pergit usque mons selani, & quomodo pergit in ipso flumine, qui dicitur trinium usque ad littora maris, & per littora maris usque in Piscarium, & redit in priorem finem, videlicet in prædicto Staffilo. Præterea ipsam Teatinam civitatem, Castellum Trevellianum, Villam magnam, montem Filardi, Castellum Orni, Castellum Scurculu, Castellum S. Pauli, Castellum, quod dicitur Furca, Castellum Genestrulæ & Castellum S. Cosidi cum eorum pertinentiis; ultra Piscariam verò, Castellum montis Silvani, Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Rigoli, Castellum Sculculæ, Castellum Lastintani, Ecclesiam S. Mariæ de Populo, Ecclesiam S. Justæ cum pertinentiis suis, in Aterno plebem s. Leguntiani, & Domitiani, Ecclesiam s. Thomæ, Ecclesiam s. Salvatoris; Ecclesiam s. Jerusalem, & Ecclesiam s. Nicolai cum omnibus earum pertinentiis; decimam pontis, & portus Aterni, in Buclanico, Ecclesiam s. Salvatoris, & s. Angeli cum decimis Comitis, plebem s. Silvestri, decimas Comitis, in Castello s. Angeli trium finium, & decimas Castellorum, quæ in Teatino Episcopatu sub dominio Comitis Roberti de Rotello fuerunt, & quod Teatina Ecclesia in Castello Septi tenet, Ecclesiam S. Mariæ in Bari, Ecclesiam s. Blasii; in Lunciano Monasterium s. Martini de Pallitta, Ecclesiam s. Lentii, in Atissa cum omnibus pertinentiis suis, Monasterium s. Joannis in Arclano, Monasterium s. Angeli in Cirnaclano cum omnibus pertinentiis suis; in monte Odenisi Ecclesiam s. Nicolai, & medietatem Ecclesiæ s. Mariæ, Ecclesiam s. Salvatoris, & Ecclesiam s. Petri cum pertinentiis suis, Monasterium s. Mauri cum beneficio suo, Monasterium s. Salvi, Ecclesiam s. Nicolai de Heremitano; in Ortona Ecclesiam s. Mariæ, & s. Georgii cum earum pertinentiis, Monasterium S. Mariæ in Basilica: in civitate Luparelli plebem s. Petri cum pertinentiis suis, Monasterium sanctæ Mariæ in Palatio, Ecclesiam sancti Jacobi de Turcella cum pertinentiis earum, Monasterium s. Pancratii, Monasterium sanctæ Mariæ de Letto cum Casale, aliisque ad ipsam pertinentibus, Monasterium s. Martini in Valle, Ecclesiam s. Justini in Casale, in Castro Bissi plebem sanctæ Mariæ cum pertinentiis suis, plebem s. Martini filiorum Tresidii, Ecclesiam s. Mariæ de Casa Candidellæ, Ecclesiam s. Petri in Castro Lori, Ecclesiam S. Mariæ in Biano, Ecclesiam sancti Basilii, Monasterium s. Petri in Campis, Ecclesiam s. Nicolai de Summo viculo, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Latro; in Abbatejo plebem s. Martini cum pertinentiis suis, Ecclesiam sancti Francisci de plebe, plebem de Juliano, plebem s. Cæciliæ, plebem de Pizzocortano, Ecclesiam s. Luciæ de Argelli, Ecclesiam sancti Lini, plebem de Ovele, plebem sanctæ Mariæ in Valle, plebem sanctæ Mariæ de Caramanico, plebem s. Joannis de Abbutejo, Ecclesiam s. Cosidii, & Ecclesiam s. Pontii de S. Valentino in Castello de Iocco, Ecclesiam s. Mariæ in Perele, Ecclesiam s. Eustasii, Ecclesiam sancti Martini de Furu: inter montes Ecclesiam S. Joannis de Pedara, Ecclesiam s. Joannis de Cantalupo, Ecclesiam s. Salvatoris de Limari, Ecclesiam s. Mariæ de Sparpalia, Ecclesiam S. Nicolai de Ilice, Ecclesiam s. Salvatoris de Valle surda, Ecclesiam s. Mariæ de Valle Caruneli, Ecclesiam Sanctæ Trinitatis de Faragine, Ecclesiam s. Joannis in Valdo cum omnibus pertinentiis earum, Ecclesiam sancti Petri de Teoja, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Tasso. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salvo jure Beati Petri proprietatis & Apostolicæ Sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam, sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundò, tertiove commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino Judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini Nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen, Amen.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

† Ego Hubaldus Ostien. Episc.

† Ego Bernardus Portuensis S. Rufinæ Episcopus.

† Ego Guillelmus Presb. Card. tit. S. Petri ad vincula.

† Ego Boso Presb. Card. s. Pudentianæ tit. Pastoris.

† Ego Petrus presb. Card. tit. s. Laurentii in Damaso.

† Ego Joannes Presb. Cardinalis t. S. Marci.

† Ego Manfredus Presbyter Card. tit. s. Cæciliæ.

† Ego Petrus Presbyter Cardinalis tit. s. Susannæ.

† Ego Oddo Diac. Card. s. Nicolai in Carcere Tulliano.

† Ego Cinthius Diac. Card. s. Hadriani.

† *Ego Hugo Diac. Card. S. Eustachii juxta Templum Agrippæ.*
† *Ego Vitellius Diac. Card. SS. Sergii & Bacchi.*
† *Ego Hugo Diacon Card. S. Angeli.*

Dat. Anagniæ per manum Gratiani S.R.E. Subdiaconi & Notarii 4. Kalend. Octobr. Indict. 7 Incarnat. Domin. anno 1173. Pontif. verò Domini Alexandri Papæ III. an. quartodecimo.

Idem Pontifex Alexander III. nobile concessit privilegium Monasterio S. Joannis in Venere in hac Diœcesi constructo, ut supra relatum est, quod hic libuit exscribere, cum jura & bona ejusdem recenseantur.

Alexander Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Oderisio Abbati Monasterii S. Joannis in Venere Universis fratribus tam præsentibus, quàm futuris regulariter substituendis in perpetuum. Vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Monet nos iter rectitudinis ingredi, quoniam fortitudo simplici via Domini recta: ergo petentibus non est denegandus auditus, quia servorum Dei quieti pro nostro est officio providendum, quatenus à sæcularibus tumultibus liberi in via Domini simplicibus animis fortiter ambulare prævaleant; Quapropter fili in Christo legitime Ordinate Abbas, tuis, tuorumque fratrum justis deprecationibus exorati ad honorem S. Dei Genitricis, & Virginis Mariæ, S. Præcursoris Domini Baptistæ Joannis Cœnobium ejus nomini dedicatum, in quo omnipotenti Domino unanimiter deservitis in Apostolicæ Sedis gremio perenniter confovendum, præstante Deo auctoritate præsentis privilegii communimus, privilegiorum siquidem formam sequentem, quæ vestro Cœnobio à nostris prædecessoribus sanctis, videlicet Leone, Victore, Nicolao, & Urbano collata sunt vobis, vestrisque successoribus illa omnia perpetuò possidenda confirmamus, quæ Transmundus Comes Transmundi Ducis, & Marchionis filius in Comitatu Teatino, Pinnensi, Aprutiensi, Firmano, & Termulano, vestro noscitur Monasterio obtulisse, cætera quoque, quæ aliorum oblatione fidelium in jus vestrum, & dominium devenerunt, videlicet in Comitatu Teatino has cellas S. Joannis in Malotraverso, S. Zachariæ, S. Benedicti, S. Romani, S. Severini, S. Mariæ ad Capellam secus Ortonam, S. Pauli & S. Petri cum Burgo, qui ex latere est. Item Ecclesiam S. Georgii, S. Philippi de Palatio, S. Angeli cum tertia parte portus Ortonæ, S. Mariæ juxta rivum qui dicitur Fricius in Curte Arcana, Ss. Martyrum Legontiani, & Domitiani cum mille modiis terræ juxta se in Curte de Agrame, S. Calari, & Ss. Virginum Aureæ, & Petronillæ, S. Ambrosii, S. Martini, S. Stephani ad collem in Bessi, S. Crucis cum duodecim manentis hominum, S. Angeli intra oppida septem, exadverso S. Nicolai. Item cellam S. Joannis in Rocca cum oppido suo, S. Thomæ cum oppido sua, S. Farmanni, S. Eusanii cum Castello suo, S. Apollinaris cum Castello suo, S. Nicolai cum Castello suo, S. Mariæ Inca cum Castello suo, S. Mariæ in Crypta Trinca, S. Angeli in Pesclo, S. Angeli in Ortecle cum oppido suo, S. Marci, S. Quirici, S. Luciæ in Argelli, S. Pantaleonis, S. Crucis in Acelento cum oppida Mucela, S. Ansutai, S. Joannis in retro, S. Pauli in Piscaria cum oppido suo, S. Laurentii in Piscaria cum quarta parte de transversa ejusdem fluminis, & quarta portus ejusdem, S. Nicolai cum oppido Sargio, S. Cantianæ in Castello Palledo, S. Martini de filiis Teodaldi, S. Petri in Batinario cum fara sua, S. Agathæ, S. Pancratii, S. Justini de Casolo, S. Petri in Lauro, S. Petri de Linari cum Castello Resse, S. Petri in Parlasi, S. Mariæ in Valle, S. Mariæ in Eramo, S. Viti in Portule. Oppida verò hæc Fossam cæcam, Castellum muratum, Rocca de Sclavis, Giruli, Laternum, Montes Octaviani, Guasturra, Merulli, Porcile, Miltanico, Castellum vetus, Balertanum, Faram Benedicti filii Uberti, faram filiorum Bederochi, Montem S. Silvestri, Petrarium, Seacellam, Castellinam, Castrum Aymonis, Turricellam, Montecollis Marsiat, Ilicem, Rivum justum, Maclam, Scortiosam, Casale S. Benedicti, Morum Rivum, Petri Peschi. In Comitatu Pinnensi cellam S. Mariæ Anfrisana, S. Mariæ in Ponzano cum Castello Casa-vetere, S. Michaelis in Boccarsieto cum fara sua, & fara de Saratico, S. Michaelis in fine cum fara & pogio suo, S. Petri in Campo rotundo, S. Mariæ in Loquiano cum pogio suo, S. Mariæ in Rivo lonuli, S. Joannis in Aquaviva cum Casali suo, S. Petri, S. Ioannis ad Ponticulum, S. Antonii, S. Mariæ in Rigulo, S. Salvatoris in Casa nigra, S. Margaritæ in Legoniano, S. Iani in Carpeneto, S. Angeli in Rivo turbido, S. Mariæ in Valle, S. Nicolai in Piombo, S. Laurentii juxta Gomartum, S. Ioannis ad Casam Comusse, Castellum ad mare, Speltore, Furcam Consenga, Montem sylvarium, Civitatem S. Angeli, Ilicem, sanctæ Crucis, Casam Lariti, Ilicem Tralliorum, Pizanum, Scurranum, Montem Valteris, Monticulum, Spatulam ruptam, Arsetam, Bisenum, Antianum, Ranchi, Sylvam, Mitialtanum, Casulæ murum, Altum Castellum ultra montem peditarum, sancti Ioannis de filiis Tribuni. In Comitatu Aprutien. Cellam sancti Ioannis in Gomano cum Castello suo, Cerrum bifurcb, sancti Donati in Salinello cum Castella Palmæ, sancti Stephani ad Murra, & Ecclesiam sancti Angeli, montem paganum, Grassianum, Ripam filiorum Azonis, Pogium Mulorum Morelli, Curtem de Pedonianо totam, Curtem totam de Bucelliano, tertiam partem Curtis de Semproniano, in Comitatu Firmano cellam S. Nicolai cum Castello Paterno, Monteroarm, medietatem Curtis de supplica, integram Curtem de Aquaviva, Montem bolarium, Castellum Rodaltarisci, Castellum Colinari, Ecclesiam S. Possicis. In Comitatu integram Curtem de Palventano, in Comitatu Camerino Terræ cum suis cultoribus. In Curte Cesepalumbi medietatem curtem de Vrsiliano, quartam partem Curtis de Albano. In Comitatu Cellam S. Martini, S. Mariæ in contro, cum ea Eccl. S. Januarii, S. Victorini, S. Laurentii, sextam partem, S. Salvatoris: apud Lisinam, cellam S. Archangeli, Ferrariæ, cellam S. Nicolai, in Civitate Eccl. S. Mariæ ad vineam Talliatam. In Principatu Beneventano Eccl. S. Mariæ, S. Joannis in Barsica, Cella S. Anastasii, in civitate hæreditatem Leonis Pinnini integram. In Dalmatiis apud Bellumgradum cellam S. Thomæ similiter etiam Teloneum mercatorum, & pretium decimasque & oblationes mortuorum, ex omnibus absque contradictione, vel qua sciatis. Præterea per præsentis decreti paginam Apostolica auctoritate statuimus, ut quæcumque in Cellis, in Ecclesiis, in oppidis, villis, sylvis, pascuis, fluminibus, portibus, littoribus, piscariis, tam maris, quàm fluminum, molendinorum, aquarum discursibus in servis, & ancillis, & quibuslibet rebus mobilibus & immobilibus hodie vestrum Cœnobium juste possidet, vel in futurum juvante Domino justè acquirere poterit, firma vobis vestrisque successoribus, & illibata permaneant. Chrisma verò, consecrationes altarium, seu Basilicarum, ordinationes aliorum Clericorum, qui ad sacros sunt Ordines promovendi, à quocumque volueritis Catholico accipiatis Episcopo. Intra totius Abbatiæ terminos nullus Episcopus nisi à te invitatus Synodum celebrare, vel clericos constringere, ut intelligas curam hanc ad sollicitudinem pertinere non aliter, quàm vice tibi à nobis indulta; obeunte verò te ejusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet astutia, vel violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dominum, & Beati Benedicti regulam elegerint; Electus autem ad Romanum Pontificem consecrandus accedat. Vos vero, filii in Christo legitimi, oportet collatam vobis gratiam in omnibus constitutionibus, & tantis Sedis Apostolicæ beneficiis dignis operibus respondere, nec libertate hac in occasionem carnis, & velamine ma-

litiæ abutamini, in quanto à sæcularibus tumultibus liberiores estis, tanto amplius placere Domino totis mentis & animæ viribus procuretis. Decernimus ergo, ut nulli omnino liceat præfatum Monasterium temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre; vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia & tuta conserventur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicæ auctoritate. Si qua in futurum Ecclesiastica, sæcularisque persona contra hanc nostræ constitutionis paginam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, ita quod se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore & Sanguine Dei & Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat; Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
† *Ego Hibaldus Ostien. Episc.*
† *Ego Bernardus Portuensis S. Rufinæ Episcopus.*
† *Ego Joannes Presb. Card. SS. Joannis & Pauli tit. Pammachii.*
† *Ego Albertus Presb. Card. tit. S. Laurentii in Lucina.*
† *Ego Vitellius Presb. Card. tit. S. Petri ad vincula.*
† *Ego Boso Presb. Card. s. Pudentianæ tit. Pastoris.*
† *Ego Joannes Presbyter Cardinalis Sancti Marci.*
† *Ego Theodinus Presb. Card. S. Vitalis tit. Vestinæ.*
† *Ego Manfredus Presbyter Cardin. tit. s. Cæciliæ.*
† *Ego Petrus Presbyter Cardinalis tit. s. Susannæ.*
† *Ego Matthæus s. Mariæ in Cosmedin Diac. Cardinalis.*
† *Ego Vincentius Diaconus Cardinalis S. Adriani.*
† *Ego Ugo Card. s. Eustachii juxta templum Agrippæ.*
† *Ego Laboratius Diac. Card. s. Mariæ in Porticu.*
† *Ego Raynerius Diac. Card. s. Georgii ad Velum aureum.*

Datum Anagniæ per manum Gratiani Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi, & Notarii xvj. Kalendas Julii, Indict. ix. anno Dominicæ Incarnationis M. C. LXXVI. Pontificatus vero Domini Alexandri Papæ Tertii anno xvij.

Sub hoc Episcopi tempore constructa videtur Ecclesia SS. Petri & Pauli in regione Feriæ intus civitatis, ut narrat Exastichon illic in lapide exaratum supra fores ipsius.

A. D. M. CLXVIII.

Maxime Doctorum, nunc sumere dona tuorum
Janitor ætherei digneris Apostole Regni,
Cum precibus collata tuo templo que beato
Hæc pro servorum commisses denique quorum
Ablue, destrue, crimina, cunctaque Petre beate.

Eodem quoque sedente ædificata fuit Ecclesia S. Joannis de Furca bubolinu: in arca ejusdem leguntur hæc pauca verba.

D. D. M. C. LXXII. Ind. IIII. V V. B.

Diu in hac Sede fuisse Andream referunt Diptycæ; tamen quo anno diem suum obierit, non scribunt.

25. PETRUS II. creditur suffectus fuisse Andreæ, cujus memoriam ad posteros transmisit Henrici VI. Imper. privilegium concessu Monasterio Casinensi anno 1191. cui ipse cum aliis Episcopis testis fuit, quo anno, vel initio subsequentis obiisse asserendum est, nam anno 1192. Bartholomæus Theatinam regebat Sedem, ut mox dicemus. XXV.

26. BARTHOLOMÆUS ad hanc dignitatem vocatur eo ipso anno 1192. quo concessit Comiti Berardo Loreti, ejusque hæredibus in tertiam generationem legitimam Castrum Montis Silvani, quod est feudum, ut in documento eo anno condito asseritur, in quo fit mentio de recuperatione Vallis magnæ, & furcæ, quæ in manibus erat Baronum, & assentiente Regia Majestate venerunt in demanium Ecclesiæ Teatinæ, ut ex privilegio Constantiæ Imperatricis, eodem anno tenimentum Scalculæ ad Ecclesiam Teatinen. pertinens, olim occupatum à Comite Jozalino ejusdem Berardi avo restitutum fuit juxta confines designatos à tribus testibus productis de Spulturio, tribusque aliis de Civitate Teatina. Idem Episcopus anno 1194 concessit & confirmavit Abbati S. Mariæ de Caramanico decimas & oblationes mortuorum ejusdem Ecclesiæ S. Mariæ, & S. Angeli, & Salle de Rocchetta cum certis aliis juribus; hæc indiculus noster de Bartholomæo, qui habet illum in Episcopatu plures annos vixisse; Hic fortè ille est Teatinus Episcopus, cujus habetur mentio in Decretalibus cap. Tenor de sentent. & re jud. Clemente Papa III. Pontifice. Sub hoc eodem Præsule erat Comes ille Teatinus R. id est Riccardus, quem Innocentius III. præponi mandavit custodiæ & tutelæ Civitatensis, cujus Comes dudum obierat tempore quo Federicus II adhuc infans erat, & sub tutela Innocentii. Extant literæ duæ Innocentii de hac ipsa re, una scripta Episcopo, Baronibus, Militibus, & universo Populo Comitatus Civitat. constitutis, altera Clero & Populo Civitat. quæ habentur reg. ejusdem Pontificis. Porrò Civitas hæc est in Apulia Daunia, ut scribit Leander distans à Florentiola milliar. decem & octo. XXVI

Anno 1208. die vigesima nona Septembris unà cum Ansuio Episcopo Furconiensi Ecclesiam S. Pamphili consecravit, ibi asserunt memoriam extare sub iis verbis, sed pro Bartholomæo Gregorium mendosè à quodam posteriore ignaro fuisse scriptū, & aliqua addita ob summam inscitiam scribentis, quæ hic apponere voluimus, ne Episcopi multiplicentur inaniter, & sine certa, vel scientia, vel saltem conjectura probabili; nullibi enim lego Gregorium Teatinis præfuisse Præsulem: memoria autem est hujusmodi.

Anno M. CC. VIII. mensis Septembris XXIX. XII. Indict. D. . . . . . Venerabilis Episcopus Teatinus rogatus à Capitulo Ecclesiæ s. Pamphili dedicavit & consecravit istam Ecclesiam Sancti Pamphili ad honorem Dei Omnipotentis, B. Mariæ Virginis, & s. Pamphili, & ad subjectionem Romanæ Ecclesiæ immediatè dicta Ecclesia s. Pamphili pertinet. item eodem anno mense Octobris, tertio ejusdem eodem modo consecravit idem Episcopus altare B. Virgini positum in confessionibus dictæ Ecclesiæ S. Pamphili per prædictum Episcopum, & D. Ansasum Venerabilem Episcopum Furconiensem; In quo die dedicationis annuatim indultæ sunt annorum duorum, & dierum annuatim de criminalibus. Remissiones dedicationis dicti altaris B. Mariæ Virginis annuatim sunt unius anni.

Eodem anno 1208. permissu Bartholomæi Episcopi fundata est in hac Diœcesi Abbatia S. Mariæ de Arbona Ord. Cisterciensis ductis Monachis è

Mo-

Monasterio Sanctorum, Vincentii & Anastasii ad Aquas Salvias extra urbem Romam ejusdem Ord. primus Abbas Beatus Albimunus tunc Monasterii de Ferraria insignis Sanctimoniæ Monachus, cui successit Sanctilius pari sanctitate conspicuus. Visuntur miserabiles tanti Cœnobii ruinæ, Teatinorum Civium nobile monumentum, quorum eleemosynis & pietate constructum olim fuerat.

Interea Bartholomæum infracti animi virum Federico II. Imperatori charum, plura Ecclesiæ suæ jura in Piscaria recuperasse docent tabulæ hoc ipso anno conscriptæ: *Regnante*, inquiunt, *Federico II. Imperatore Angelus, & Calarenus regii Camerarii Civitatis Piscariæ audientes, quod Ecclesia Teatina à tempore non modico de Ecclesia s. Salvatoris destituta fuerat, intuentes servitia D. Bartholomæi Episcopi Teatini facta Regi Federico II. auctoritate regia, & omnium Coetivium voluntate per antiquiores homines Piscariæ fecerunt aumerari omnes possessiones, & rationes, quas Ecclesia s. Salvatoris tempore quo erat sub dominio Theatinæ Ecclesiæ habuerat, & medio juramento deposuerunt Raynaldus Capellanus s. Thomæ, Robertus de Speltorta, Angelus Palmentio, Constantinus Clementis Jancolli, Nicolaus Casalinus, & Petrus Joannis Petri, ac testati sunt se vidisse tempore pacis, scilicet, Regum Gaillelmi primi & secundi in Ecclesia s. Salvatoris Abbatem Constantem, & Abbatem Guilelmum, & Canonicos in ipsa Ecclesia s. Salvatoris re pondere Ecclesiæ Teatinæ tamquam Dominæ, & quod Ecclesia s. Salvatoris habebat domos, &c. resignarunt Ecclesiam prædictam S. Salvatoris, & ejus possessiones in manibus prædicti Domini Bartholomæi Episcopi, salvo mandato Regis Federici, & ut dicta reconductio, & resignatio sit stabilis, per manus Rogerii & Civitatis Piscariæ Notarii has literas fieri rogavimus.* Hoc eodem anno, die 14. Octobris, Bartholomæus omnium privilegiorum Ecclesiæ suæ à Romanis Imp. aliisque Summis Pontificibus, aliorumque confirmationem obtinuit ab Innocentio III. Privilegii exemplar extat in eodem Archivio Canonicorum Vaticanæ Basilicæ à me exscriptum, quod exhibemus, tametsi fere omnia contineat, quæ in aliis supra relatis ex eodem tabulario.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei.

Venerabili fratri Bartholomæo Teatino Episcopo, ejusque successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

In eminenti Sedis Apost. specula disponente Domino constituti, ex injuncto nobis à Deo Apostolatus officio fratres nostros Episcopos sincera charitate diligere, & Ecclesiis sibi commissis suam debemus justitiam conservare, pro ipsorum quoque statu nos oportet satagere, atque eorum quieti salubriter auxiliante Domino providere. Ea propter, Venerabilis in Christo frater Episcope tuis justis postulationibus clementer annuimus, & ad exemplar fel. mem. Nicolai, Paschalis, Eugenii, Alexandri, & Clementis Prędecessorum nostrorum Romanorum Pontificum B. Thomæ Teatinam Ecclesiam, cui Domino authore præesse dignosceris, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justè & canonicè possides, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Parochiam Theatinæ Ecclesiæ, sicut antiquis, & justis limitibus terminatus, scilicet a Staffilo inter Montes, & ipso Monte de Ursa, & quomodo pergit in Cola & ponit terminum in aqua subtus terra usque ad aquam Sonutam & quomodo pergit usque in montem de teste & vadit per erinis montem, & qualiter pergit usque montem Sclavi, & quomodo pergit in ipsum flumen, quod dicitur Trigaum usque ad littora Maris, & per littora maris usque in Piscariam, & redit in priorem finem, videlicet in priori Staffello. Præterea ipsam Teatinam Civitatem, Castellum Trivilianum, Villam magnam, Montem Filardi, Castellum Orni, Castellum Mucela, Castellum s. Pauli, Castellum, quod dicitur Furca, Castellum Genesteale, Castellum s Cesidii, cum eorum pertinentiis; ultra Piscariam verò Castellum montis Silvani, Ecclesiam s. Mariæ in Rigoli, Castellum Sculculæ, Castellum Lastiniam, Ecclesiam s. Mariæ de Palatio, Ecclesiam s. Justæ cum pertinentiis suis. In Aterno Plebem s. Leguntiani, & Domitiani, Ecclesiam S. Thomæ, S. Salvatoris, Ecclesiam S. Jerusalem, & Ecclesiam S. Nicolai cum omnibus eorum pertinentiis, Decimam Pontis & Portus Ni ini; in Bucelania Ecclesf. S. Salvatoris, & S. Angeli cum Decimis Comitis, Plebem S. Silvestri, Decimas Comitis in Castello S. Angeli in Castello trium frontium, & Decimas Castellorum, quæ in Teatino Episcopatu sub dominio Comitis Roberti de Rotello fuerunt, & quod Teatina Ecclesia in Castello Septi tenet, Ecclesiam S. Mariæ in Bari, Ecclesiam S. Blasii, in Lanciano, Monasterium S. Martini de Pulcellu, Ecclesiam S. Leciri in Atissa cum omnibus pertinentiis suis, Monasterium S. Joannis in Arclano, Monasterium S. Angeli in Cornacula cum omnibus pertinentiis suis, in monte Oderisii Ecclesiam S. Nicolai, & medietatem Ecclesiæ S. Mariæ, Ecclesiam S. Salvatoris, & Ecclesiam S. Petri cum pertinentiis earum, Monasterium S. Mauri cum beneficio suo, Monasterium S. Salvi, Ecclesiam S. Nicolai de Eremitorio in Ortona, Ecclesiam S. Mariæ & S. Georgii cum earum pertinentiis, Monasterium S. Mariæ in Basilica in Civitate Luparelli, Plebem S. Petri cum pertinentiis suis, Monasterium S. Mandi in Palatio, Ecclesiam S. Jacobi de Turcella cum pertinentiis suis, Monasterium S. Pancratii, Monasterium S. Mariæ de Lecto, cum Casali, aliisque ad ipsum pertinentibus, Monasterium S. Martini in Valle Monasterium S. Justi in de Cosule, in Castro Gessi Plebem S. Mariæ cum pertinentiis suis, Plebem S. Martini filiorum Tresidii, Ecclesiam S. Mariæ de Casa Candidella, Ecclesiam S. Petri in Castro Lori, Ecclesiam S. Marię in Biario, Ecclesiam S. Blasii, Monasterium s. Petri in Campo, Ecclesiam S. Nicolai de Summo viculo, Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Lacento in Abbatejo, Plebem s. Martini cum pertinentiis suis, Ecclesiam S. Joannis de Plebe, Plebem de Juliano, Plebem S. Cecolidi Plebem de Pizzo Corbario, Ecclesiam S. Luciæ de Argelli, Ecclesiam sancti Liai, Plebem de Orcula, Plebem S. Mariæ in Valle, Plebem S. Mariæ de Caramanico, Plebem S. Joannis de Abbatejo, Ecclesiam sancti Cesidii, & Ecclesiam S. Pontii de S. Valentino in Castello de Tocco, Ecclesiam sancti Mandi in Pescle, Ecclesiam S. Eustachii, Ecclesiam S. Martini de Fara inter montes, Ecclesiam S. Joannis de Pedasa, Ecclesiam S. Nicolai de Cantalupo, Ecclesiam S. Salvatoris de Liuari, Ecclesiam S. Mariæ de Sparpalia, Ecclesiam S. Mariæ de Illice, Ecclesiam s. Salvatoris de Valle surda, Ecclesiam s. Mariæ de Valle Corunelli, Eccl. Ss. Trinitatis de Frague, Eccles. s Joannis de Vicaldo cum omnibus pertinentiis earum, Eccles. s Petri de Troja, & Ecclesiam s. Mariæ de Tasso. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prædictam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conservare eorum, pro quorum sustentatione, & gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salvo B. Petri jure proprietatis, & Apostolicæ Sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisque persona hanc nostræ concessionis paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino Judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini Redemptoris no-

stri

stri Jesu Christi alienasit, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus, & hic fructum benæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

† *Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.*
† *Ego Joannes Albanen. Episc.*
† *Ego Nicolaus Tusculan. Episc.*
† *Ego Cinthius tit. S. Laurentii in Lucina Presb. Card.*
† *Ego Cincius SS. Joannis & Pauli presb. Card. tit. Pamachii.*
† *Ego Benedictus tit. s. Susannæ presbyt. Cardinalis.*
† *Ego Rogerius Sanctæ Anastasiæ presb. Card.*
† *Ego Georgius s. Georgii ad Velum aureum Diac. Card.*
† *Ego Guido s. Nicolai in Carcere Tulliano Diac. Card.*
† *Ego Joannes S. Mariæ in Via lata Diac. Card.*
† *Ego Joannes ss. Cosmæ & Damiani Diacon. Card.*
† *Ego Pelagius s. Luciæ in Septisolio Diacon. Card.*

Dat. per manus Joannis s. Mariæ in Cosmedin Diac. Card. S. R. E. Cancellarii 14. Kal. Novemb. Indict. 12. Incarnationis Domin. Anno 1208. Pontificatus verò Domini Innocentii Papæ III. anno 10.

Dederat antea, hoc est anno 1204. idem Innocentius privilegium Oddoni Abbati & Monasterio S. Joannis Baptistæ in Venere, quod cum nonnulla contineat, quæ in alio Alexandri III. eidem Monasterio asserto non reperiuntur, visum est hic exscribere ab exemplari tabularii Ecclesiæ Novæ, ut saltem hic conservetur.

Innocentius Episcopus *servus servorum Dei.*

Dilectis filiis Oddonis Abbati Monasterii Sancti Joannis in Venere, ejusque fratribus, tam præsentibus, quam futuris regularem vitam professentibus in perpetuum.

Vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri: monet nos iter rectitudinis ingredi, quoniam fortitudo simplici via Domini recta. Ergo *petentibus non est denegandus auditus, quia servorum Dei quieti pro nostro est officio providen. quatenus à sæcularibus tumultibus liberi, in via Domini simplicibus animis fortiter prævaleant ambulare. Ea propter dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatum Monasterium quod ad honorem Dei Genitricis & Virginis Mariæ Sanctique Joannis Baptistę constructum esse dignoscitur ad exemplar fel. rec. Leonis, Victoris, Nicolai, Urbani, Alexandri prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut Ordo Monasticus, qui secundum Deum ac B. Benedicti regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem Monosterium in præsentiarum justè ac canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, sine aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus propriis duximus exprimenda vocabulis; Locum ipsum in quo prædictum Monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, possessiones, & alia bona omnia quæ in Teatino, Pennen. Aprutien. Firman. & Termulan. Comitatibus obtinetis. In Comitatu Theatin. has cellas videlicet sancti Joannis in Maltraverso, s. Zacchariæ, s. Benedicti, s. Romani, s. Severini, s. Mariæ ad Capellam secus Ortuaam, s. Pauli & s. Petri cum Burgu ex latere ejus, Ecclesias s. Georgii, s. Philippi de Palatie, s. Angeli cum tertia parte portus Ortonæ, s. Mariæ juxta rivum qui dicitur Grivus, in Curte Auteran. Sanctorum Martyrum Leguntiani & Domitiani cum mille modiis terræ juxta se, in Curte de Agrame s. Calixt., Sanctorum Martyrum Aureę & Petrunillę, s. Ambrosii, s. Martini, s. Stephani in collem, in Gisti, s. Crucis cum duodecim mansatis hominum, s. Angeli juxta oppidum Septem. In Curte s. Nicolai, cellas s. Joannis in Rocca cum oppidu suo, s. Thomæ cum oppido suo, s. Farimani, s. Eusanii, cum Castello suu, s. Apollinaris cum Castello suo, s. Nicolai cum Castellu s. Viti, s. Mariæ in Caldaria cum Castello suo, s. Mariæ in Gripta fenimea, s. Mariæ de Trodiu cum cellis suis, S. Angeli in Pesulu, s. Angeli in Ocbreca cum oppido suo s. Marci, s. Quirici, s. Luciæ in Argelli, s. Pantaleonis, s. Crucis in Alveto oppido Muccia, s. Ansuini, S. Joannis in Ragio, s. Pauli in Piscaria cum oppido s. Laurencii in Piscaria, cum quarta parte de transverso ejusdem fluminis, & quarta portus ejusdē s. Nicolai cum oppido Sagro Sanctæ Cansionæ cum Castellu Pallito, s. Martini de filiis Thedaldi, s. Petri in Banuiarsu cum fara sua & cellis, videlicet s. Bartholomæi de Varanna, s. Blasii de Monte nigro, & s. Nicolai de Plazzano, Ecclesiæ S. Agathæ, s. Pancratii, s. Justini de Casulo, s. Petri in Lauro, s. Delmara cum Castello suo, s. Petri cum Castello Resse, s. Petri in Parlari, s. Mariæ in Valle, s. Mariæ in eremo, s. Pauli, s. Mariæ de Rota, S. Quirici de Rivu plano, s. Mariæ in Basilica, s. Viti in Fortulæ. Oppidu verò hæc Fossanecęcam, Castellum muratum, Rocçham de Sclavis, Giruli, Laternum, Lentiscum, montem Octaviani, Guastum Meruli, Porcile, Militanicu, Castellum vetus, Ballenianum, Faram Benedicti filii Uberti, Faram filiorum Boderocçhi, Montem S. Silvestri, Perranum, Senellam, Castellionem, Guastum Aymonis, Turricellam, medietatem Collis Martini, Ilicem, Divum Justum, Mucellā Scorciosam, Casale S. Benedicti, Morum, Rivum Petri, Pesclurum. In Comitatu Pennen. Cellas S. Mariæ in Rosano cum Castello Casa vetere, S. Michaelis in Boccaccetto cum fara & cellis suis, & fara de Saratico S. Michaelis, in fine cum fara & podiu S. Petri in Campu rotundo, s. Mariæ in Lochiano cum podio suo, s. Joannis in Rivosonuli, s. Joannis in Aquaviva cum Casali suo, s. Pelini, s. Joannis ad Ponticlum, s. Antini, s. Mariæ in Rivulo, s. Salvatoris in Casa nigra, s. Margaritæ in Legoniano, s. Joannis in Carpenetu, s. Angeli in rivo turbido, s. Mariæ in Valle, s. Nicolai in Plomba, s. Laurentii juxta Gomanum, s. Joannis ad casam combustam, Castellum ad mare spediore, Turricam, Cosenzam, Montem Silvani, Civitatem sancti Angeli, Ilicem s. Crucis Casam laute, Ilicem Titiltanum, Tezzanum, Scuranum, Montem Gualterii, Motulam, Spasulam, Ruptam, Arsetam, Biferrum, Avianum, Ranchi Silvu, Mitiltanum, Casole, Murum altum, Castellum Vedum, Montem Petritum & Ecclesiam s. Joannis in Gomano cum Castello suu, Carrum, Bisulcum, Ecclesiam sancti Cesarei, s. Donati in Salinello, cum Castello Palmei & s. Stephani ad Mura, Ecclesiam s. Angeli, Montem Pagoni, & Casole s Martini in Gomano, G-ssianum, Ripam filiorum Azzonis, P gium Felicis Morelli, Curtem, de Podoniano totam, Curtem totam de Bucelliano, tertiam partem Curtis de Semproniano. In Comitatu Firman. cellam S. Petri cum Castello Paterno, Montcronem, medietatem Curtis de supportica, integram Curtem de Aquaviva, montem Buvarium, Castellum Rodeclarisci, Caprilla, Colmari, Ecclesiam s. Pastoris In Comitatu Asculano, totam Curtem de Saltino. In Comitatu Camerinen. terras cum suis cultoribus. In Curte Cesapolumbi mediam Curtem de Castelliano, quartam partem Curtis de lano. In Comitatu Termulan. Cellas s. Martini, s. Mariæ in Coronule, cum Castello de Olivastro, Ecclesias s. Januarii, s. Victorini, s. Laurentii, sextam partē proventus Ecclesię s. Salvatoris,*

apud

A *apud Lesinam cellam S. Archangeli, in suburbio Ferrariæ cellam S. Nicolai. In Civitate Ravennæ Ecclesiam S. Mariæ ad vinram Talliattam. In Principata Beneventano Ecclesias S. Mariæ S. Joannis. In Mursia cellam S. Anastasii. In Civitate Ernian. hereditatem Leonis Prinninis integram In Dalmatia apud Bellumgradum cellam s. Thomæ similiter, & Talleoneum mereatorum, & Pontium, decimasque, & oblationes mortuorum ex omnibus, & absque contradictione aliqua teneatis; Chrisma vero, Oleum sanctum, consecrationes Altarium, seu Basilicarum. ordinationes Monachorum & Clericorum cæterorum, qui ad sacros suat ordines promovendi, à quocunque volueritis Catholico accipiatis Episcopo: intra totius Abbatiæ terminos nullus Episcopus, nisi à te invitatus Sinodum audeat celebrare, vel Clericos confiringere, ut intelligas curam hanc ad tuam sollicitudinem pertinere specialiter tibi ab Apostolica Sede indultam. Obeunte vero te nunc ejusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia vel violentia præponatur, nisi quem fratres* B *communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Deum, & Beati Benedicti regulam providerint eligendum. Electus autem ad Romanum Pontificem benedicendus accedat. Vos autem filii oportet collatam vobis gratiam in omnibus custodire, & tantis Sedis Apostolicæ beneficiis dignis operibus respondere, ne libertate hac in occasionem carnis, & velamen malitiæ abutamini, sed quanto à secularibus tumultibus liberiores estis, tanto amplius placere Deo totis mentis & animi viribus procuretis. Decernimus ergo ut nulli hominum omnino liceat prædictum Monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia illibata & integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione, ac substentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicæ authoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundo tertioque commonita,* C *nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de patrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.*

† *Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.*
† *Ego Octavianus Ostien. & Velliternen. Episcopus.*
† *Ego Petrus Portuen. & Sanctæ Rufinæ Episcopus.*
† *Ego Joannes Albanensis Episc.*
† *Ego Petrus tit. Sanctæ Cæciliæ Presbyt. Cardinalis.*
D
† *Ego Jordanus S. Pudentianæ tit. Pastoris Presb. Card.*
† *Ego Ugo Presbyt. Card. S. Martini tit. Equitii.*
† *Ego Joannes tit. S. Priscæ Presbyt. Card.*
† *Ego Centius S. Joannis & Pauli tit. Pammachii.*
† *Ego Gregorius tit. S. Vitalis Prebyter Card.*
† *Ego Benedictus Ecclesiæ S. Susannæ Presb. Card.*
† *Ego Gratianus SS. Cosmæ & Damiani Diac. Card.*
† *Ego Gregorius S. Georgii ad velum aurum Diac. Card.*
† *Ego Ugo S. Eustachii Diaconus Card.*
† *Ego Matthæus Sancti Theodori Diac. Card.*
† *Ego Joannes S. Mariæ in Cosmedin Diacon. Card.*

A *Datum Romæ apud S. Petrum per manum Joannis S.R.E. Subdiaconi, & Notarii 4. Nonas Decembris, Indict. 8. Incarnationis Dominicæ anno 1204. Pontificatus vero Domini Innocentii Papæ Tertii anno septimo.*

Anno 1213. nostrum Bartholomæum Ecclesiam Sanctæ Mariæ Castel Musilloris consecrasse docet membranula, quæ in eadem Ecclesia conservatur cum Sanctorum lipsanis ab ipso eidem dono datis. Et anno 1219. Federicus II. Imper. quandam revocavit confirmationem ab Imperiali Curia vitio extortam à Teatinis civibus, nonnullis, ut asserebant ipsis concessis à Teatino Episcopo. Sed anno 1223. instante Bartholomæo Berardus de Rajano alterius Berardi filius, cui ab eodem Episcopo olim locatum fuerat in emphiteusim Castrum montis Silvani, condemnatur ab Henrico de Mora Imperiali Justitiario ad Castri restitutionem ob non solutum B canonem, & enormem Ecclesiæ Teatinæ læsionem, juxta Imperatoris promulgatam legem; lata sententia fuit Foggiæ mense Decembri: & scripta per Guillelmum de Tocco Imperialem Judicem & Notarium, quam subsequenti anno 1224. idem approbavit Imperator. Post hæc unica remanet Bartholomæi memoria in aureo diplomate Federici II. Dat. Brundisii anno 1227. mensa Augusti, in quo in gratiam ejusdem Episcopi confirmantur ea omnia, quæ Pater Henricus VI. Imper. eidem Ecclesiæ Teatinæ Bartholomæo, ac successoribus liberaliter asseruerat ann. 1195. ac sub Imperiali protectione susceperat. Diploma Federici cum insertione alterius Henrici Patris in hæc verba confectum est ex authentico copiali.

Federicus Dei gratia Romanorum Imperator Augustus, Hierusalem, & Siciliæ Rex.

Inter cætera, quæ divinæ pietatis intuitu conferuntur, C *illud credimus Creatori omnium gratum, & acceptabilius residere, quod Ecclesiis Dei, & locis Religiosis pia liberalitate donatur; præsertim cum in confirmandis beneficiis, & largiendis laus Imperiali dignitate accrescat. Inde est, quod universis fidelibus nostris notum esse volumus tam præsentibus, quàm futuris, qualiter Bartholomæus venerabilis Episcopus Teatinus fidelis noster ad præsentiam nostram accedens ostendit nobis quoddam privilegium uno sigillo munitum à Domino quondam Imperatore Henrico Patre nostro Divo Augusto inclytæ recordationis eidem Episcopatui Teatino piè indultum, supplicans Excellentiæ nostræ humiliter & devotè, ut privilegium ipsum, & ea quæ continentur in ipso innovare, concedere, & confirmare sibi de nostra gratia dignaremur, cujus tenor talis est. In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Henricus Sextus divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Rex Siciliæ. Inter cætera, quæ in alias pios expendimus, quibus magis Deum propitium no-* D *bis reddimus & speciali devotione placamus, hoc solum arbitramur esse potissimum, & hoc potius nostris applicamus utilitatibus, cum Ecclesiis & locis venerabilibus consideratione pia conferimus. Inde est, quod nos intuitu Regis Regum, & Creatoris omnium, cui totius nostræ felicitatis incrementa debemus ob remissionem animarum parentum nostrorum, ac longæva nostri conservatione Imperii, nec non & exuberanti nostræ munificentiæ gratia præsenti nostro privilegio concedimus, & perpetuo confirmamus Episcopatui Teatino, & prædicto Episcopo fideli nostro, & successoribus suis omnia Castella, Casalia, & Ecclesias, quæ tempore prædecessorum Regum Siciliæ, Regis Felicis Rogerii, Guillielmi primi, & secundi ipsa Ecclesia Teatina tenuit & possedit, scilicet in Terra Teatina in demanio Civitatem Teatinam, Castellum Trivilliani, Castellum Farcæ, Castellum Villæ magnæ, Castellum Scorchosæ. In Servitio Castellum Muclæ, Castellum Orni. Item*

in demanio silvam & territorium Sambuceti in pertinentiis Aterni, & decimam pontis, & portus ipsius loci Ateent, necnon & Ecclesiam sanctæ Jerusalem, S. Leguntiani, & Domitiani loci prædicti cum Capellis, jucibus & pertinentiis eoruadem. In terra vero de Penna in demanio Castellum Montis Silvani, S. Mariæ in Rivule cum Casali suo, villam Sculculæ cum territoriis & silvis ejus. In servitio autem Castellum Losten. ann. salvo mandato & ordinatione nostra, & hæredum nostrorum. & ut hæc liberalitatis nostræ concessio & confirmatio in perpetuum eidem Ecclesiæ Teatinæ, prædictoque Episcopo, & successoribus suis firma, stabilisque permaneat, & nulli in aliquo liceat contraire præsens indè privilegium conscribi, & Majestatis nostræ sigillo jussimus communiri, statuentes & Imperiali præcipientes Edicto, ut nulla persona, humilis, vel alta, ecclesiastica, vel sæcularis hanc nostram concessionem, & confirmationem infringere audeat, vel aliquibus calumniis perturbare præsumat, quod qui fecerit, ultra indignationem nostram, quam graviter incurreret, centum libras auri purissimi componat, medietatem Cameræ nostræ, reliquam passo injuriam persolvendam. Hujus autem rei testes sunt Henricus Guaricamensis Episcopus, Golvigerius Pictavien. Episcopus, Henricus de Calendinis, Robertus de Venna, Conradus Dux Spoleti, & Regni Siciliæ Vicarius, Comes Unge de Macela, & alii quamplures. Ego Conradus Imperialis Aulæ Cancellarius unà cum Gualterio Trojan. Episcopo Reg. Siciliæ, & Apuliæ Cancellarius recognovimus.

Signum Domini divina favente norum Imperato sti, & Regis Sici-

Henrici Sexti, clementia Romanorum semper Augusti liæ.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo nonagesimo quinto. Regnante Domino nostro Henrico Sexto Imperatore Romanorum semper Augusto, & Rege Siciliæ. Amen. Regni ejus vicesimoquinto, Imperii vero quinto, & Regni Siciliæ primo. Datum apud Esculum de Marca per manum Abbatis Protonotarii Imperialis Aulæ primo die mensis Madii, Indictione tertiadecima. Nos igitur præfati Episcopi devotionem & fidem quam erga personam nostram habere dignoscitur, diligentius attendentes intuitu, & Beati Thomæ Apostoli in cujus nomine dicata Ecclesia Teatina dicitur & fundata, necnon & pro remedio animarum felicium Augustorum patris & matris nostræ memoriæ recolendæ, pro nostra quoque salute, tam ipsum privilegium, quàm ea omnia, quæ continentur in ipso, prout superius sunt expressa, eidem Ecclesiæ Teatinæ, & dicto Episcopo, successoribusque suis de nostra gratia innovamus, concedimus, & perpetuò confirmamus salvo servitio, quod Curiæ nostræ inde debetur, salvo insuper mandato, & ordinatione nostra, & hæredum nostrorum. Ad hujus autem innovationis, concessionis, & confirmationis nostræ memoriam & robur perpetuò valiturum præsens privilegium scribi, & majestatis nostræ sigillo jussimus communiri. Anno, mense, & Indictione subscriptis.

Datum Brundusii anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo vigesimo septimo, mensis Augusti quintædecimæ Indict. Imperante Domino Federico Invictissimo Dei gratia Romanorum Imperatore semper Augusto, Hierusalem & Siciliæ Rege, Anno Rom. Imp. ejus septimo, Regni Hierusalem secundo, Regni verò Siciliæ tricesimo feliciter. Amen.

Ex his igitur constat, qua virtute, qua sollicitudine optimus hic Præsul per tot annorum curricula eximie Teatinam Ecclesiam administravit, illustriorem, ditioremque reddidit, cum tot bona, & jura recuperasset, vel de novo acquisivisset. Cæterum Bartholomæus quando, vel ubi communi mortalium fato vitam amiserit, non constat; post annum certè 1227. accidisse fatendum est. Asservabat olim Ecclesia Teatina argenteum thuribulum hujus Præsulis donum, in quo expressa erant sub infulis ejus gentilitia insignia, quæ supra retulimus cum his literis sculptis. Anno D. M. CC. XV. 10. IND. Hoc vetus Bartholomæi monumentum elapso ævo, haud sine venerandæ antiquitatis injuria conflatum fuit, & ad alium Ecclesiæ usum conversum.

Dabis veniam lector, si extra chorum hoc in loco me saltare videbis; cum fundationem legeris Cœnobii sancti Spiritus de Ocra Ordinis Cisterciensis in Furconiensi Diœcesi, quod non longè ab hac Teatina distat, à Berardo Albæ Comite anno 1222. liberali munificentia ædificati, ac B. Placido Ocrensi ejusdem Ordinis Viro sanctissimo dono dati; placuit, inquam, hic fundationis documentum ab ipso autographo exscriptum una cum ejusdem Placidi vita recensere, quæ ex lapsu memoriæ in Episcopis Aquilanis, qui Furconiensibus successere, silentio obruimus: en documentum.

In nomine æterni Domini.

Anno Incarnationis ejus 1222. mense Novembri, Indict. 10. tempore Domini Honorii Papæ III Regnante Domino Federico Dei gratia inclyto Rom. Imp. Augusto, & Illustrissimo Rege Siciliæ feliciter. Nos Berardus de Ocra Dei & Imperiali gratia Comes Albæ, unà cum Domina matre nostra Roalda de Ocra, divino lumine inspirati, ut felicitatis gratiæ participes effici mereamur Omnipotentis Dei, resurrectionis futuræ benedictionem merentes à Deo promissam pro præsenti consequi de ipsius felicitatis gratia mereamur, Omnipotenti Deo aliquid de bonis à Deo nobis concessis pie offerre proposuimus. Ne igitur humanæ fragilitatis illicita suasione, pie sublata proposito, retributio subtrahatur æterna; cum operationis propositum festinanter ad effectum debeat perduci; & quia sancta mater Ecclesia quotidie parturit, & congregatio fidelium jugiter augmentatur, & crescit, præcipuam beatitudinis opus fore eligimus tantum locum ad novam Ecclesiam sub religionis Cisterciensis dogmate construendam invenire, & ad ipsius constructionem, & perpetuam substentationem taliter providere, quod fratres ibidem convenientes dignè Deo servire, & jejuniis, & orationibus devotissimè vacare, necnon pro Christianorum delictis Domini misericordiam assiduè valeant implorare. Ea propter præsentis scripti donatione duximus declarandum, quod bona, & spontanea nostra voluntate ob servitium Domini Nostri Jesu Christi, & Gloriosæ Genitricis ejus Virginis Mariæ, pro salute animarum D. Federici Dei gratia Illustrissimi Rom. Imp. semper Augusti, & gloriosissimi Regis Siciliæ, & D. Constantiæ eadem gratia Serenissimæ Imperatricis semper Augustæ, & Excellentissimæ Reginæ Siciliæ, & D. Henrici Roman. Reg. magnificentissimi eorum filii, & pro remissione peccatorum suorum: pro animabus quoque D. Berardi de Ocra, & D. Roaldæ uxoris ejus parentum nostrorum, & D. Comitissæ Sibiliæ uxoris nostræ, & omnium filiorum, & consanguineorum nostrorum in manus fratris Placidi de Vena Ocrensis offerimus Omnipotenti Deo, damus, atque concedimus,

& irrevocabiliter tradimus, & confirmamus in pura eleemosyna, & oblatione locum, qui vocatur Pratula in Forconensi Territorio, & in Territorio Ocrensi ad Ecclesiam in honorem Dei, & Beatæ Mariæ gloriosæ Virginis construendam sub religione Cistercienfis Ordinis Abbatiam ordinandum, cui Sanctus Spiritus nomen impositum est, in qua nihil juris, seu dominii nobis, vel hæredibus & successoribus nostris reservamus, sed ut quietè & liberè Deo servire, ac devotè jejuniis, atque orationibus ibi conversantes vacare, & pro eorum delictis veniam valeant à Deo postulare, & à perversorum hominum improbitate nos & hæredes nostros rationabiliter tueri, pro posse statuimus. Ad hæc itaque, Monasterium, & perpetuam substentationem, quæ in ipso loco in præsentiarum traditur talibus finibus denotatur. A superiori parte . . . . . . via, quæ dicitur Cacconaria posita per transversum rectè ascendendo per Traginale majus usque ad cacumen ipsius Traginalis rectè per scrimnam montis, sicut aqua pendit ex hac parte, & usque ad confinia, quæ sunt in Territorio Castri Varilis, & descendit usque ad terram Donati, & Bernardi de Amicone, & ad terram Lauræ Petri Joannis Roberti. Concedimus insuper prædicto Monasterio omnia infra præscripta confinia nunc & in futurum existentia, quantum ad jus, & demanium nostrum spectat, terras scilicet cultas, & incultas cum vineis, arboribus fructiferis, & infructiferis, silvis, & pascuis, aquis, aquarum decursibus, & cum omnibus, quæ infra se, vel super se habent, vel habere poterunt, cum introitibus, & exitibus, & omnibus utilitatibus suis ad habendum, tenendum, laborandum, & jure proprietatis perpetuò possidendum, & absque aliqua nostra & hæredum, & successorum nostrorum contradictione secundum Cisterciensem regulam ædificandam, in domibus, molendinis, fullonibus, & aliis, quæ in futurum habebit. Damus etiam, & concedimus præfato Monasterio pro nobis, nostrisq; hæredibus & successoribus in perpetuum plenam libertatem, & omnibus servitutibus, oneribus, & gravaminibus illud immune esse statuimus. Concedentes, & firmam authoritatem præstantes, ut quicunque nostrorum heredum ae bonis suis stabilibus prænominato Monasterio vendere, aut donare, sive pro animarum salute, sive pro temporali præmio aliquo modo voluerit offerre absque nostra, vel nostrorum heredum & successorum contradictione liberam exinde habeat potestatem, tam in terra demanii, quam in terra servitii nostri secundum consuetudinem Cisterciensis Ordinis prædicti Monasterii liberam potestatem habere sancimus, & statuimus, & ordinamus. Firmiter inhibentes, ut medium miliare propè Monasterium ipsum nulla nova sæcularis habitatio fiat. Animalia quidem præfati Monasterii, & homines ipsius ubicunque per terram nostram ad commodum Monasterii liberum aditum, atque reditum habeant, & construendi pascua, & ligna suscipiant sine alicujus contradictione, tam in montibus, quàm in planis, & aliis locis, pascuis, atque silvis. Insuper concedimus & firmiter ordinamus, ut omnia præscripta jam dicto Monasterio exhibita, & quæ in antea illi, sive pro temporali, sive pro spirituali retributione data fuerint secundum præscriptam libertatem, atque ordinationem liberè habeant, & quieto jure possideant, cum omnibus conditionibus, & utilitatibus, justitiis, & rationibus suis. Ita quod nos, neque hæredes & successores nostri exinde ipsum audeant molestare, vel et modo quolibet contradicere. Quicunque autem nostrorum hæredum hanc nostræ oblationis, donationis, & concessionis paginam ausu temerario infringere, aut molestare tentaverit, pœnam quinquaginta librarum auri se noverit incursurum, medietatem Cameræ nostræ, & reliquum prædicto Monasterio exhibiturum. Si autem nos, hæredes, & successores nostri eam quomodolibet infringere, aut illicitè molestare tentaverimus, in pœnam centum librarum auri nos incursuros voluntariè obligamus, medietatem Imperiali magnitudini, & alteram medietatem Monasterio soluturos. Et pœna soluta, hæc nostra oblatio, atque donatio semper A *firma & illæse remaneat, ut omnia scripta in posterum possint firma, & inviolabilia jugiter permanere. Præsentem autem paginam per manus Fortisbrachii nostri Judicis, & Notarii ad futuram memoriam conscribi & testibus roborari jussimus, & sigillo nostro communiri.*

Dominus Ber. de Coll. rogatus testis.
Dominus Raynaldus de Siginolphi rogatus testis.
Dominus Joannes Petrutii rogatus testis.
Dominus Marinus Bonitii rogatus testis.
Dominus Joannes de Paganici rogatus testis.
Dominus Paulus de Paganica rogatus testis.
Dominus Roynaldus de Barii rogatus testis.
Presbyt. Raynaldus Agonimus rogatus testis.
Notarius Petrus de Ascilo rogatus testis.
Max. Royss rogatus testis.
Fortis brachii Judex & Notarius Domini Comitis Berardi de Alba præcepto ipsius Domini Comitis hoc scriptum propria manu scripsi & signavi † locus signi.

B

Accessit ad donationem Berardi Comitis auctoritas Thomæ Furconiensis Episcopi post annos quatuor fundandi Cœnobium in hunc modum.

Nos Thomas Episcopus Furconiensis.

Pro salute animæ nostræ damus, & concedimus fratri Placido, & fratribus licentiam Monasterium construendi ad honorem Sancti Spiritus in Territorio de Ocra in loco, qui dicitur Pretula, qui secundum Ordinem & Regulam Cisterciensis Ordinis vivere debeant, tam in officiis, quàm in aliis regularibus disciplinis, abiiciendo omnem potestatem, & dominium, & nihil nobis in dicto Monasterio reservando, nisi illud tantùm quod aliæ Domus Cisterciensis Ordinis consueverunt Diœcesanis Episcopis exhibere, & specialiter reservamus nobis & successoribus nostris de prædicto Monasterio ea, quæ Monasterium Casænovæ Pennensis Diœcesis exhibet Pennensi Episcopo, C *& damus, concedimus præfato Patri Placido, ejusque fratribus, & eorum successoribus in jam dicto Monasterio . reservantur. Ad cujus memoriam, & perpetuam firmitatem præsens scriptum fieri fecimus nostro sigillo roboratum. Datum Furconiæ die 6. Decemb. 1226.*

Thomas iste, ille idem est, quem in Catalogo nostro Aquilanensium Episcoporum sub litera T. expressimus Furconiensem Episcopum, Vide tom. 1. pag. 424.

Vita B. Placidi Rhodiensis Cisterciensis Ordinis Monachi à Rogerio Casænovæ Monacho ejusdem synchrono conscripta hactenus inedita.

Placidus ex Rhodio Amiternini agri oppido oriundus parentes infirmos, eosque agricolas habuit, sed Christianam religionem ore & opere profitentes. Is liberorum tertius, parvulus pecudes pascebat, & cum D *sibi mater panem daret, illum, uti benignus & munificus, atque paupertatis amantissimus cæteris pastoribus distribuebat, domumque revertens sopori jejuna membra dabebat. Dominicam cantabat orationem, nec illis (ut pueri assolent) vanitatibus delectabatur, sed parentibus obediens, ac humilem se cunctis exhibens, gravitatem plusquam senex servabat. Pueritia egressus, vinculis ferreis se colligavit, corpus suum incredibiliter castigans. Charitatem tantam profitebatur, quod ab ea nulla injuria, nec infirmitas mentis, aut corporis ipsum sejungeret. Fortitudine spirituali item plenus fuit, humilitatem plurimam veneratus est. Nunquã se æqualibus aliis preponens, justitiam ipsam Deum amans, ac timens obnixè colebat, paupertatem quoque amans, sibi pro victu necessaria in eleemosynas hilaris erogabat, Ecclesias etiam frequenter visebat. Ad oppidum rediens, psalterii lectionem à scholaribus pueris discebat, ut eam in agro, silvæque campis meditaretur. Demùm è patria discedent,*

dens, ad B. Jacobi limina proficiscens, ubi per annum moratus, domum rediens, gravissimam incurrit ægritudinem, qua per lustrum ita afflictus est, ut nec de cubili surgere, nec caput tollere posset, nulla interim pharmaco usus; hanc tamen æquo animo tulit, convalescensque Apostolorum, Beatique Michaelis phana invisit, cum antea Oratoria frequentaret. Sed cum in conversationis fluctibus requiem minimè inveniret, quendam Eremitam Montem Cornu incolentem adivit, sub quo Monachi habitu indutus, jejuniis, orationibusque per annum vacans, ad Divi Nicolai Cœnobium inde non longè migravit: & post annum ad Ecclesiam Salvatoris à Sano, à qua etiam loco aufugit; nam cum juvenis decoro esset aspectu à Præpositi sorore tentatur, quam fuga arrepta contempsit. Casentini montem conscendens, ubi quinque mensibus latuit; sed impudicis mulierum illius oppidi cantilenis inde discedere conatus in rupe sub Ocre Castro 12. annis mansit. Verùm enim verò omnibus innotesceret, à pluribus visebatur ob miracula ad illum proficiscentibus, qui tamen ob difficilem ascensum interdum frustra laborantes ad locum non perveniebant, donec Simeon Sacerdos de rupe cecidit. Quod viro Dei ægrè ferens, supra Pratulam (sic enim locum superiorem prætulis plenum vocant) incolam opacum se transtulit, ibique sub tugurio inter silvarum ligna ab hominibus se abscondens, foliorum, herbarum, & radicum esu vivebat, ubi Dominus cartam manu tenens illi apparuit, ad eam legendam invitans, cui recusanti, seque nescire dicenti, aperuit Dominus intellectum, in eaque carta orationes, quas pro se, populoque suo assiduè dicebat (pro omnibus namque semper Christiana pietate orabat) millies die, noctuque genua flectens, Pater noster, & Ave Maria pronuncians, eleemosynas, cæteraque opera bona vidit. Domini igitur voce consolatus alacrius incepto perstitit, Psalmos quotidie legens. Nunquam condimento, nec carnibus vescebatur, semper (diebus Dominicis exceptis) jejunans, ac ultra consueta jejunia centum, & quatuordecim quadragesimas persolvens. Nihil coctum gustavit 12. annis, ante obitum singulis hebdomadibus per tres dies panem renuit. Cumque aliquando totam quadragesimam in oratione, & contemplatione vigilare decrevisset, Diabolus tot in eum congessit pediculos, ut mirum in modum concuteretur. Cum verò ad Pascha pervenisset, reputans se frustra ob continuam pediculorum vexationem illis sanctissimis diebus laborasse, plurimùm lacrymabatur, cui tres columbæ sese obtulerunt, quarum una manicam dexteram, altera sinistram, tertia verò os intravit, & pediculis se liberatum sensit. Nunquam per 37. annos in lecto quievit, humive jacuit, sed stans, aut sedens, & innixus usque ad suæ vitæ extremum modicè dormiebat, miram abstinentiam alacriter agens. Sicque corpore castigato, dæmones, montem, in quo erat, obsidentes effugavit. Nunquam capiti novaculam admovit, nunquam rusticanum cilicium, quo erat indutus, lavit, mundi delicias aspernatus, miro tamen fragrans odore, sine squalore, ac sudoris fœditate rubicundus, atque candidus existebat. Cognatos omnes ad Deum serviendum trahere conatus est, alios ad Domini sepulchrum mittendo, alios in viam Domini erudiendo, & capta occasione plures convocavit. Nam semel orans, multos, inter quos Principes, & magnates ante se cernit, illosque à viro fulgenti veste induto incitatus obediendo benedixit, statimque Pratulam à Berardo de Ocre Comite obtinuit, in qua cellulas erexit, arboresque plantavit, deque ejus supercilio aquas deduxit. Congregatis fratribus Monasterium instituit Ordinis Cisterciensis, per diem, tanquam unus ex illis laborans, noctuque Deo laudes persolvens, à quo etiam visione exhilaratus est, in qua nepotem ad Imperatoris Curiam profectum mortuum & ejus animam vidit, fratribus diem, horam & locum referens, quod paulo post verum fuisse compertum est. Nec ipsam propheticum latuit; nam cum Nicolaus à Fossa duos haberet filios, altero amisso, acriter flens ad eum venerat magnis doloribus compulsus, jurabat, se præcipitem daturum,

si alter ante decederet. Cujus stultissima verba vir sanctissimus increpans, dixit eum ante filium moriturum, & filium magnum coram Principibus, potentioribusq; futurum. Patre namq; mortuo, filius Romam profectus, clarus apud Pontificem, Cardinalesq; habitus est, fratribus etiam, qui cum eo erant, de paupertate conquerentibus, cum nec victum haberent, rerum copiam, quæ post ejus mortem consequuta est, prædixit. Morte verò imminente gravi oppressus morbo, nolens gustare carnem, medicinasq; renuens, inconsuetæ vitæ duritie permansit. Nam Domina Vallis Ocrensis miserat die Sancto Paschæ Farinulam carnis hœdinæ confectam, qua degustata, cum à portante in illa carnem esse audivisset, graviter id ferens tota die flevit, sicque morbo invalescente à fratribus, & aliis, qui ad illum visendum venerant, ad Ecclesiam ab ipso inferius ædificatam deportatur, ad cujus recessum sese mantis arbores, quasi id sensissent, inclinabant. Quo Rogerius Casæ-novæ Abbas venit, & ejus confessione audita, Missaq; celebrata, Sancto Dei corporis, & Sanguinis Domini viatico munivit, atque prædictus Abbas, Abbatiæ nomine domum Sancti Spiritus cum omnibus hominibus à Vico Dei sub regula Beati Patris Benedicti, & Cisterciensis Ordinis institutis sibi commissam accepit. Quibus peractis Feria quinta intra Pentecostes octavas Anno Dominicæ Incarnationis 1248. Idibus Junii oculis, ac manibus in Cælum semper intentus orat in sinu Abbatis, & quod quod erat Spiritum Deo Placidus placidè reddidit, cujus corpus ita clarum, ac pulchrum apparuit, ut septennis pueri speciem præferret. Quarta igitur missa, funereque celebrato, populi cum canticis, & hymnis clamantes, cur nos deseris Placide? à longè convenerunt præ miraculorum multitudine stupentes, Deumque laudantes, quem quarto tandem die sepelierunt. Hæc autem miracula post mortem ab eo edita sunt. Undecim à Dæmone oppressi liberati. Claudus unus, & alter, qui claudus & incurvus erat, sanatus. Cæcus visum recepit. Muta locuta est. Duo lateribus contractis. Quidam manu contracta, & obliqua, Paralyticusque restituti sunt ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, qui vivit & regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Placidi sacra lipsana in S. Spiritus Aede honorificè requiescunt, *ubi festum quoque ejus quotannis Idibus Junii celebratur*. De hoc Cœnobio plura essent dicenda, quæ brevitatis gratia omittimus, fortassis alio in loco de eo redibit sermo; sed ad Teatinos Episcopos redeamus.

27. **RAYNALDUM** nescio quem post Bartholomæum fuisse Episcopum Teatinum scribit auctor Indiculi nostri, illumque vixisse affirmat sub Gregorio IX. anno 1226. quod nullo modo stare potest; XXVII.
etenim eo anno in vivis erat Bartholomæus, qui subsequenti 1227. à Federico Imperat. confirmationem privilegiorum Ecclesiæ Teatinæ accepit Augusto mense, ut supra retulimus. Si Raynaldus ille verè successor Bartholomæi fuit post hunc annum 1227. ad hanc dignitatem vocatum esse

omninò fatendum, & ante annum 1234. vel saltem in finem anni 1233. fato obiisse, ut mox patebit. Cæterum cum in literis Petri de vinea nomine Federici II. Imp. scriptis unam invenerim ad Comitem Casertanum in fratris sui Episcopi Teatini obitu consolatoriam, suspicatus sum, an Raynaldus iste ille fuerit Comitis Casertani frater, quod satis mihi probabile videtur, tametsi hac tempestate Raynaldus de Aquino Thomæ filius Casertæ Comes erat, cujus germanus frater Landolphus S. Thomæ Aquinatis pater, sed Raynaldus Comes erat, & oxoratus cum Federici Imperatoris filia, qui ad Corradi Imp. Federici filii tempora pervenit, ut ejus ævi scriptores habent. Fortasis Raynaldus Casertæ Comes, præter Landolphum, alium habuit germanum fratrem, eodem nomine vocatum, qui factione Federici evasit Teatinus Episcopus, sive igitur Raynaldus, seu alio nomine vocatus fuerit, ille, qui proximè Bartholomæo successit, ex hac nobilissima Aquina gente natus fuit, & Casertæ Comitis germanus frater. Porrò Federici Imp. literæ ita leguntur apud ipsum Petrum de Vineis.

Consolatur Comes Casertanus ab Imperatore Federico II. de morte Episcopi fratris sui.

Audito nuper, quod mordentis omnia mortis impietas N. Venerabilem Theat. Episcopum fratrem tuum, fidelem nostrum, tibi nunc ad præsentiam nostram venire parato, non sine plurium detrimento subtraxit, passionibus tuis satis affectuosè compatiendo doluimus: & si ope, vel opibus recuperari defunctum, aut alia compassione redimi natura permitteret, nostra propterea libenter aperuissimus æraria, & alia quælibet opportuna præsidia misissemus. Sed quia quod semel subripuit mors debitrix, mors amara non reddit, dolori tuo, quem multi tecum libentissimè partirentur, consolationis argumenta porrigimus, & gratiæ nostræ remedia propinamus. Devotioni tuæ mandantes, quatenus astringas lachrymas, refrenes suspiria, & more constantis viri, tristitiæ limites provide nobis placituras imponas.

XXVIII. 28. GREGORIUS de Polo, nobili gente natus, factus est Teatinus Episcopus à Gregorio IX. anno 1234. Hoc enim ipso anno in quodam assecurationis documento, quartus ejus Præsulatus annus recensetur, quo idem confirmat juspatronatus Ecclesiæ Sancti Nicolai de Salle Monasterio S. Mariæ de Arabona Ordinis Cisterciensis. Eidem anno sequenti Gregorius Pontifex Perusii degens commisit suo speciali diplomate, ut totam suam Diœcesim lustraret, reformareque studeret, tum Clericos, tum Regulares in ea constitutos, facto initio à se ipso, ut religiosius rem perageret dignam. Diploma non vidi; ajunt tamen in Archivio Teatinæ Ecclesiæ asservari.

An hic Gregorius consanguineus fuerit, sive gentilis Joannis illius Romani Senatoris cognomento de Polo, cujus in vita Federici II. Imper. meminit Petrus Messia, veluti audacissimi viri, quique Romanis ansam præbuit, & contra Gregorium Papam tunc pestilentiæ causa ab Urbe absentem sub spe quadam libertatis vindicandæ auctor fuit, firmiter asserere non auderem: obitum Gregorii ignoramus; habemus tamen en decedente, longo temporis spatio Teatinam Ecclesiam pastore vacuam fuisse. Hac tempestate defunctus est Federicus Imp. apud Ferrentinum anno 1250 quamobrem aliquot Neapolitani Regni Provinciæ, Campania præsertim, & Aprutium sponte ad Ecclesiæ Romanæ gremium sese submittentes devenerunt, qua de causa Innocentius IV. Petrum Capocium Diac. Card. impigrum virum cum valida militum manu, Regni Legatum instituit. Is postero anno 1251. arma movens Aprutium ingreditur, & dum in Castris apud Piscariam esset, diploma cudi fecit ad favorem civitatis & Ecclesiæ Teatinæ, quo ipsam civitatem Castra & Villas ejusdem immunes fecit ab omni militari servitio, omnia quoque privilegia largitione Principum, aliorumque Teatinæ Ecclesiæ concessa benigne asseruit. Diplomatis tenor talis est ab exemplari tabularii ejusdem Ecclesiæ.

Petrus miseratione divina Sancti Georgii ad velum aureum Diac. Card. Apostolicæ Sedis Legatus.

Dilectis in Christo Consilio, & Communi Teatinum salutem in Domino.

Ut vestrarum utilitatum benevolentiam Sanctæ Matris Ecclesiæ ac nostram sentiatis favorabiliter promotricem præsentium vobis auctoritate concedimus, ut civitas Teatina, & alia Castra, & Villæ Ecclesiæ Teatinæ, videlicet villa Tribulliani; villa Seniculæ, Castrum Scorciosæ, Castrum villæ Mariæ, Castrum Fossæ Balcaltinæ, Castrum montis Silvani sint immunia & libera ab omni servitio bon. mem. Regis Guillelmi Primi & Secundi, & revocamus onus eis impositum injustè per quondam Federicum Principem Romanorum specialiter quatuor militum impositorum Civitati prædictæ, adimentes, quod cum Castrum villæ Magnę, & Furcæ fuerint & esse debeant in Demanio Ecclesię Teatinę, sicut per privilegium quondam Imperatricis Constantię dicitur apparere; & quondam Friderici predictorum per sententiam depositionis contra eum latam concesserit in Baroniam prędicta Castra Guillelmo de Rocca, & Berardo de Cona, quod reducantur in pristinum statum revocamus, & ad demanium Ecclesiæ Teatinæ. Insuper devotioni vestræ concedimus, quod homines Villæ Tribulliani, villæ S. Pauli, Castri Furcæ Balculinæ, Castri Turris, Castri Ripæ, Castri & Casalis S. Hilarii, & tertiæ partis proindiviso Castri S. Joannis, & S. Felicis, qui promiserant, & juraverant perpetuò habitare in civitate vestra & esse concives vestri, & pro majori parte ibi receperunt incolatum salvis redditibus, & servitiis Dominorum suorum perpetuò debeant esse civitatis ejusdem, & Eccl. Teatinæ, tam ipsi, quàm alii, qui ad habitationem ipsius civitatis voluntariè venerint in futurum, omnia quoque privilegia indulta ipsi Eccl. Teatinæ per Romanos Pontifices, Principes Romanos, Imperatores, Reges, Comites, & Barones, & quoscunque alios. Similiter confirmamus, omne privilegium, si quod alias in præjudicium & injuriam vestram, vel ipsius Eccl. concessimus, revocantes. Concedimus quoque vobis, quod sitis liberi & immunes in Piscaria ab omni exactione pedagii, plateatici, & Duanæ, & ab omni exactione, occasione, vel ratione alicujus mercaturæ, quæ ibidem processu temporis faceretis; supra criminalibus verò volumus & mandamus, ut vivatis sicut alii de speciali patrimonio S. Petri. Datum in Castris apud Piscariam II. Kal. Maii Ann. Dom. 1251. (1)

29. LANDULPHUS patria Neapolitanus ex Sacellano Richardi Diac. Card. S. Angeli ab Innocentio IV. Teatinæ Ecclesiæ post diutinam vacationem Episcopus electus est an. 1252. Idib. Januarii, Pontif. sui anno 9. ut ex literis ad ipsum scriptis, eodem die clarè habetur in Vatic. reg. num. 95. fol. 136. & in aliis num. 106. fol. 127. ad Capitolum Teatinum datis, quibus ipsum Landolphum à se electum commendat. Duobus plus minus annis eximiè præfuit, eodemque Pontifice mortem oppetiit. XXIX

30. ALE-

(1) Hoc Antistite Gregorio in castro Bucciani Teatinæ diœcesis Fr. Petrus Salpensis Episcopus sub altari majoris Ecclesiæ ejus loci à se consecrato corpus reposuit S. Urbani an. 1241 quem putant fuisse Teatinum Episcopum, cum nullis tamen conjecturis sui ejusmodi Præsulatus condjuvetur, omni in hac sede caret loco. Hujus meminit cum agit de Petro in Salpensibus Ughellus, & exscribit Leoninos versus in una columnarum ejusdem altaris ad rei memoriam incisos. In iis corrigendus est annus, & ubi enunciatur: *Annos si colligas Domini sunt mille trecenti quadraginta tres*; scribendum mille ducenti. Eo enim ætate Petrus Salpensibus certo præerat. *Laurentius*.

XXX 30 ALEXANDER de Capua Innocentii IV. Capellanus Teatinam Sedem, demortui Landulphi accepit anno 1253. Eundem ab ſe electum Innocentius Capitulo Teatino commendat in literis Vatic. seg. num. 115. fol. 166. ann. Pontif. 12. Dat. Anagniæ 4 Kalend. Septembris, quo anno ait Indiculus noſter, in ejus gratiam ſcripſit Innocentius hominibus civitatis Teatinæ, ut Alexandro reſtituant molendina, & alia. quæ de ejus Epiſcopali menſa occupaverant, eique tanquam ſpirituali, ac temporali patri fidelitatis & obedientiæ juramentum præſtent. Ann 1256. ut Indiculus idem teſtatur, Alexander IV ejuſdem Epiſcopi intuitu mandat Epiſcopo Pinnenſi, & Abbati Caſænovæ Ord. Ciſtercienſis, ut revocare faciant omnes conceſſiones in bonorum, juriumque Teatinæ Eccleſiæ præjudicium factas Anno ſequenti idem Pontifex revocat omnes donationes, & alienationes factas de rebus Eccleſiæ Teatinæ à Federico II Imper ejuſque fautoribus: mandat idem. eodem Epiſcopo inſtante Iſernienſi Epiſcopo, ut juxta conſuetudinem nonnullos Abbates, alioſque Teatinæ Diœceſis B Prælatos ad præſtandum Epiſcopo Teatino, quem electum vocat, fidelitatis juramentum ſub eccleſiaſtica cenſura, & appellatione poſtpoſita compellat. Idem, cum nonnulli religioſi, & alii clerici ſæculares prætextu exemptionis nollent eidem Epiſcopo obedientiam præſtare, nec ad viſitationem ipſum recipere, nec procurationes ratione viſitationis perſolvere, aliaque commiſit idem Pontifex Valvenſi Epiſcopo, ut cauſam cognoſceret, & quod juſtum eſſet decerneret, appellatione remota, ex eis literis. *Dat. Viterbii Id. Auguſti, Pontificatus* 3. quo anno facultatem tribuit Alexandro Epiſcopo amovendi ab omnibus beneficiis illos, qui ea (ut ipſe expreſſerat) non ut legitimis poſſeſſionibus poſſiderent, ac ſe in illis temerè intruſerant aliquo caſu, & quod honeſtis clericis ea conferat Apoſtolica authoritate. Idem Alexander ſub *Dat. Laterani* 11. *Kal. Aprilis an.* 2. ſcribit Abbati Arabonæ, ut compellat Lancianenſes à depopulatione, & injuriis, quibus Caſtrum Suricolæ infeſtabant, quod jure ad Teatinam pertinebat, atque de illatis cogeret ad ſatisfactionem. Hic Epiſcopus Alexander anno Dom. 1259. (ut narratur in quodam inſtrumento initæ concordiæ inter Raymundum Epiſcopum Teatinum, & Bernardum, & Carolum de Rojano ſuper Caſtrum montis Sylvani anno Domini 1323.) conceſſit in emphiteuſim Bernardo de Rojano avo paterno prædicti Bernardi, & Caroli dictum Caſtrum montis Sylvani pro ſolutione annui cenſus duarum unciarum auri ſolvendarum in feſto S. Juſtini, & octava Reſurrectionis Domini, & pro ſervitio unius militis faciendo ſupradictæ Eccleſiæ Teatinæ & Epiſcopo cum neceſſarium eſſet ſervitium unius militis pro exercitu generali, prout alios Barones ſervire Regiæ Curiæ oportebit ad requiſitionem ipſius Epiſcopi, & pro ſervitio duorum militum ad defenſionem d. Eccleſiæ Teatinæ intra Diœceſim pro diebus 15. reſervatis ſibi Epiſcopo, & ſucceſſoribus cognitione appella-

A tionum cauſarum, & unciis auri duodecim ſolvendis pro conſecratione omnibus futuris ſucceſſoribus, ab omnibus dicti Caſtri, hoc pacto etiam adjecto, quod ipſi Barones annuatim debeant Eccleſiam Teatinam, & Epiſcopum viſitare, & quod deficiente tertia generatione legitima, Caſtrum devolvatur ad dictam Eccleſiam Teatinam cum melioramentis. Hæc, Indiculus ex inſtrumentis ejuſdem Eccleſiæ, quæ non vidimus. Cæterum Alexander ante annum 1262. oportet obiiſse, annus tamen, dieſque ignoratur.

31. M. NICOLAUS de Foſsa Ordinis Ciſtercienſis Monachus, olim Eccleſiæ S. Maximi de Furcone Canonicus, tunc Joannis Epiſcopi Card. Portuenſis Capellanus, ab eodem electus eſt Teatinus Epiſcopus ann. 1262. Facultas eligendi eidem religioſiſſimo Cardinali tradita fuerat ab Urbano IV. Datum Viterbii 5. Kal. Julii, Pontif. 1. ex reg. Vatic. & ab eodem Pontifice mox confirmatus conſecrationis munus accepit. Vir fuit pius, doctus, & Eccleſiæ ſibi commiſsæ valde ſtudioſus; quæ autem ab eo geſta ad me pervenerunt, aliqua hic recitabo. XXXI C Anno 1264. ſui Præſulatus 2. confirmavit Berardo, ſeu Bernardo de Rojano locationem Caſtri montis Sylvani, quam Alexander anteceſsor aſſeruerat, his editis inter cætera conditionibus: *Quod ſi dictum feudum deficeret ante tertiam generationem uxores defuncti tenerentur deferre facere mortui cadaver ad Eccleſiam Teatinam*. Eodem anno literas habuit ab Urbano IV. quibus præcipitur ut Ordinem S. Benedicti inducat in Eremum Sancti Spiritus de Majela in ſua Diœceſi ſitum, quæ deinde evaſit in celebrem Abbatiam Ordinis Cœleſtinorum à S. Petro de Morone mox Pont. Max. ſub Cœleſtini V. nomine nuncupato, qui primus Eremum incoluit ſub Sancti Benedicti regula. Urbani literæ ſunt hæ.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

Venerabili Fratri Epiſcopo Teatino ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

D *Cum ſicut ex parte dilectorum filiorum Rectoris, & fratrum Eremi Sancti Spiritus de Majella tuæ Diœceſis fuit propoſitum coram nobis, quod ipſi, qui nullius Ord. Obedientiæ ſunt adſtricti, Ordinem B. Benedicti profiteri, eique incorporari deſiderant, & ipſius informari etiam inſtitutis. Nos eorum propoſitum favore benevolo proſequi capientes, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſi eſt ita, ut eis facultatem propriam ſuffrageris, adeout idem Ordo poſſit ibidem perpetuis temporibus obſervari, eundem Ordinem in Eremum ipſam, ſi expedire videris, inducens, eoſque incorporare Ordini memorato ſine juris præjudicio alterius. Datum apud Urbem veterem Kal. Junii. Pontificatus noſtri anno ſecundo.*

Nicolaus igitur rem ſibi à Pontifice commiſſam ſumma diligentia proſequutus, Eremum, ac fratres in Divi Benedicti Ordinem ritè cooptavit, primum

que instituit Rectorem Petrum illum de Motone, suoque diplomate stabilivit, Datum Teate eodem anno 1264 die 20. Junii. Sed cum deinde sedente Gregorio X. Nicolaus accepisset, Petrum ab eodem Pontifice Ordinis sui confirmationem, & ab Ordinariis exemptionem accepisse, ita exarsit in Vitum Sanctum, ejusque asseclas, ut novum Ordinem in totum convellere cogitaret, omnemque movit lapidem, quo ipsum destruere posse videretur. Quamobrem Petrus humilitatis, & patientiæ dono imbutus Deum exoravit, ut Nicolai averteret iram, illumque placabilem redderet. Interim infirmatur Episcopus, & ferè ad portas mortis deducitur, qui ad cor rediens Sanctum Vitum exorari fecit, ut sui misereretur, futurus novelli sui Ordinis benignus Protector. Petrus verò precibus Episcopum Domino commendans, sanitatem non sine miraculo impetravit. Nicolaus, quem transversum egerat ira, & ambitio, divino flagello correctus, Petrum, ejusque Ordinem summa deinde charitate amplexus privilegiis & Diœcesana jurisdictione cuso diplomate immunem facit anno 1274. Anno 1266. Nicolaus cum Capituli sui assensu Ecclesias S. Martini de Palleto, & S. Joannis de Atelan. suæ Diœcesis cum juribus, & suis pertinentiis reformandas contulit Abbati, & Monasterio S. Viti de Piscaria Ordinis Cisterciensis Pennensis Diœcesis, collationem deinde confirmavit Clemens IV. hoc diplomate, quod exscripsimus ex Archivio Monasterii Ferrariæ ejusdem Ordinis, cujus erat filia Abbatia S. Viti eo in loco condita ante annum 1200.

Clemens Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis N.... Abbati, & Conventui Monasterii S. Viti de Piscaria Cisterciensis Ordinis Pennensis Diœcesis salut. & Apost. bened.

Meritis vestræ religionis inducimur, ut vos illa prosequamur gratia, quæ vobis fore dignoscitur opportuna. Sanè petitio vestra nobis exhibita continebat, quod venerabilis frater noster N... Episcopus Teatinus S. Martini de Palleto, & S. Joannis de Atelan. Ecclesias tunc vacantes, & ad collationem ipsius Episcopi pertinentes cum omnibus juribus, & pertinentiis suis, Capituli Teatini ad id accedente consensu, vobis & Monasterio vestro contulit reformandas, prout in instrumento publico inde confecto plenius dicitur contineri. Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, collationem hujusmodi, sicut provide facta est, ratam & firmam habentes, eam auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo hominum, &c. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem, &c. Dat. Viterbii iij. Kal. Junii. Pontificatus nostri anno secundo.

Ab hoc anno 1266. omnes chartæ de Nicolao tacent per annos quinque. Anno verò 1271. habemus documentum, quo Nicolaus Castrum Orni, accedente Capituli consensu in emphiteusim tradidit Aldoinio de Bisaciis, & Philippæ uxori ejus. Verteote anno concordat cum hominibus Villæ Magnæ, ut singuli homines dictæ Terræ tenerentur *solvere quolibet anno Ecclesiæ Teatinæ tarenum unum auri in locum collectæ exigi solita in festo S. Mariæ de mense Augusti per omnes Barones a propriis vassallis.* Eodemque anno in Regio Regestro A. Caroli Primi fol. 130. Hæc scribuntur. *Episcopus Teatinus conqueritur apud Regem, quod cum ipse ratione suæ Ecclesiæ possideat civitatem Teatinam in demanio, prout sui præcessores possederunt, Matthæus de Plessiaco cum ibi nullum jus haberet ad instantiam Abb. Senobaldi ejusdem Civitatis, suorumque sequacium, Episcopi æmulorum, variè Episcopum, & civitatem turbabant sub prætextu regii mandati de capiendo Theobaldum de Fossa, ejusque sequaces, quos Abbas, regios proditores esse asserebat, & ipse Matthæus cum Camilla Castrorum . . . hostiliter accessit, domumque ejusdem Episcopi, & nepotum suorum disrobavit, & Arduinus etiam frater suus, Jacobellum ejusdem Episcopi vallettum ense percussit. Et quia sui nepotes voluntariè ante Regis præsentiam comparere volebant, jubet Rex Justitiario, quod capta de hoc fidejussione, Episcopum, nepotes, nec alios faciat amplius molestare. Et in eadem forma scribitur Matthæo de Plessiaco, quod desistat à molestando.*

Ex his elicitur, aliquando Episcopum Teatinum dominum fuisse Teatinæ civitatis ratione Demanii suæ Ecclesiæ; quomodo autem eodem tempore fuerint in hac civitate Comites, dum Episcopi domini ejusdem essent, obscurum mihi est.

Anno 1273. Carolus Primus Rex tunc Almæ Urbis Senator ad instantiam Episcopi Nicolai per suas literas committit Justitiario Apuliæ Goffredo de Modellis, *ut videat de donationibus, quorundam bonorum Episcopatus Teatini & aliarum Ecclesiarum ejusdem Diœcesis, & faciat ea restituere summariè & de plano, quæ tamen ante ejus adventum in hoc regno occupata fuisse inveniantur, quæ verò post ejus adventum fuissent occupata, non nisi ordine judiciario, ac prohibet, quod manus non extendat ad ea, quæ Regia Curia tenet, vel aliis possidenda tradiderit.* Circa hujus commissionis tenorem prædictus Justitiarius inquisitionem commisit duobus Canonicis Teatinis, qui omnia perscrutati sunt, & eorum diligentia Teatina Ecclesia per plura bona, & immunitates antea occupata recepit, exultante præ gaudio Nicolao Episcopo Regi charo, qui tantæ rei promotor extiterat. Nolo prætermittere, quod cum Thomassia de Palearea Monopelli Comitissa pro sua pia devotione cuperet ut in Castro suo Guardiæ Grelli Teatinæ Diœcesis, fratres Ord. Minorum reducerentur, ac de veteri, incommodoque loco, quem hactenus inhabitaverant, novum conderent Monasterium apud Ecclesiam S. Syri, Episcopum Nicolaum precibus exoravit, cujus benignè piæ petitioni cum annuisset, de consensu Capituli sui Ecclesiam illam Ordini & Fratribus Minoribus perpetuò per suum diploma tradidit, & concessit anno 1276. Diplomatis verò talis est tenor ab exemplari.

Nicolaus miseratione divina Teatinus Episcopus.

Universis ac singulis præsentes litteras inspecturis salutem in vero salutis auctore.

Consentaneum est & tam in spiritualibus, quàm in temporalibus juri satis conveniens, ut justa petentibus non denegetur assensus: præcipuè cum petitio sapit in iis, quæ divino cultui pertinent, & per id non inferatur alicui, sed potius conferatur. Cum itaque illustris mulier D. Thomasia de Palearea egregia Comitissa Monopelli suis devotis precibus supplicaret nobis, & nostro Capitulo Teatino, quatenus auctoritate pia ad nos pertinere agnoscitur, quandam Ecclesiam vacantem S. Syri sitam in Castro Gulii de solita consueta gratia concedere dignaremur Ordini Fratrum Minorum, pro eo, quod antiquus locus eorum, quem hactenus habuerunt, foret inutilis tam in ratione pravi itineris, quam in ratione distantiæ non decentis, occasione quorum in opportunitatibus spiritualibus, & temporalibus commodè subveniri non poterat, ipsi D. Comitissæ, & habitatoribus in Castro præfato per fratres Ordinis memorati. Nos itaque, qui ex debito nostri officii, & plantare in Deo sacram religionem tenemur, & plantatam congruis favoribus ampliare cum assensu, & voluntate nostri Capituli Teatini prædictæ D. Comitissæ devotis precibus annuentes, & tam ipsorum Fratrum, quos affectu paterno complectimur, quàm habitantium in Guardia commoditati favorabilem præstantes assensum, eandē Ecclesiam S. Syri Ordini Fratrum Minorum commorandum, ac ibidem perpetuo Domino famulandum

du-

doximus concedendam. Verùm quia dicta Ecclesia Parochialis extitit, & Cimiterium habet, ne in Parochialibus præfatę Ecclesię in posterum defectus aliquis committatur, ut etiam dictæ Ecclesiæ in aliquo ullo unquam tempore ipsam Parochiam & Cimiterium præfato Ordini Minorum plenariè & libere duximus condonandam, promittentes per nos, & nostrum Teatinum Capitulum nostrosque successores prædictam donationem, & concessionem omni tempore, & firmam habere, & in nullo unquam futuris temporibus modo aliquo contravenire. Vndè ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum, & in robur donationis & concessionis prædictæ & perpetuę firmitatis ac ipsorum Fratrum cautelam præsens scriptum donationis, & concessionis communiri fecimus tam impressione sigilli nostri, quàm nostri Capituli supradicti. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis & donationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Thomæ Apostoli, & Justinæ Confessoris, quorum patrocinio fungimur, se noverit incursurum. Dat. Goardiæ 4. Id. Martii anno 1270

Vltima memoria in Chartophylaciis Teatinis de Nicolao habetur an. 1277. quo ab eodem ex consensu Capituli S. Mariæ de Baro, quæ Ecclesia subdita & suffraganea Ecclesiæ Teatinæ erat, vendidit etiam & concessit ad censum annuum Villam Storciusæ pro annuo censu unius auri unciæ nobili Viro Roberto de Masſagallica consanguineo illustris Matildis de Cortiniaco egregiæ Comitissæ Teatinæ his conditionibus adjectis, quod si ante finitum dictum tempus centum annorum Robertus ipse, & ejus hæredes & successores è linea recta deficerent, intelligeretur subrogata in iisdem conditionibus prædicta Comitissa Matilda & ejus hæredes & successores quousq; compleretur numerus annorum centum, reservatis Eccles. Teatinæ & S. Mariæ in Baro operis, & decimis prædialibus ab hominibus dicti Casalis, salvis etiam Ecclesia & juribus S. Silvestri, in quibus fuit expressè cautum, quod prædicti Robertus, & Comitissa, eorumque hæredes, & dependentes nullatenus se intromittant, &c. Vixisse Nicolaum plus minus annis 20. habent diptycæ nostræ, obiisse verò an. 1282. mense Martio scribit noster Indiculus ex documento Berardi Episcopi Prænestini Apostolicæ Sedis in Neapolitano Regno de Latere Legati, ubi exigitur quædam pecuniæ pars eidem debita à Capitulo Teatino, Sede tunc vacante.

XXXII. 32. THOMAS ex Præposito S. Nicolai de monte Oderisio Teatinæ Diœcesis, tunc Capellanus Cardinalis S. Mariæ in via lata, defuncto Nicolao electus est à Capitulo Teatinus Episcopus an. 1282. confirmationem tamen non accepit usque ad annum 1286. undecimo Kal. Aprilis sub Honorio IV. ut ex epistola 340. fol. 91. reg. Vatic. an. 1. ejusdem Pontificis colligi potest. Jam consecratus an. 1288. primum lapidem jecit in nova molitione Ecclesiæ S. Agathæ intra Vrbem Teatinam sitæ in loco Triviliano, ut versus ibidem in lapide sculptus commemorat.

Annis millenis centum bis, & octuagenis
Octo, fundata domus est tibi Virgo Beata
Agatha, donatur & ab hoc, qui carmina fatur.
Sum Celanensis Raynaldus, & ipse Tetensis
Publicus, & Civis scriptor, mihi credito, sivis;
Cum Margarita sit & hoc consorte perita.
Sunt hæc facta die Decembris mense Luciæ
Quarto Pontifice Nicolao frena regente.
Orbis Secundo Carolo regnante secundo
In Teteæ Ecclesia residente Præsule Thoma,
Qui primum lapidem benedictum fundat ibidem.
Quisquis es his ora facitis pro qualibet hora.
Annis Ecclesiæ tribus huic post immediatè
Præsul hic Ecclesiam conjungit, datque beatæ
Consilio sano Mariæ de Triviliano;
Hasque meo signo solito pro robore signo.

Anno 1292. Thomas noster probavit, quæ Nicolaus in gratiam Thomasiæ de Palearea Monopelli Comitissæ fratribus Minoribus concesserat in Castro Guardiæ Grelii, cui addidit Cœmeterium B. Mariæ ejusdem Castri. Audi tabulas publicas.

Thomas miseratione divina Theatinus Episcopus omnibus & singulis præsentes literas inspecturis salutem in eo, qui est vera salus.

Consentaneum est, ut quod rationabiliter, & utiliter petitur, liberaliter largiatur. Hinc est, quod utilitate communi pensata per egregium Virum Dominum Goalterium de Palearea bonæ memoriæ illustrem Comitem Manoplelli procuratum extitit, ut Cimiterium Guardiæ à Sancta Maria de eadem Terra ad quandam Ecclesiam, ubi nunc Fratres minores Domino famulantur, transferretur. quod authoritate piæ mem. Domini Nicolai quondam Episcopi Teatini causa rationabiliter existente extitit effectui mancipatum, & cum magna deliberatione translatum ita quod à triginta quinque ferè annis usque ad hæc tempora cum pace cleri & populi sic extitit observatum. Verùm quia in desiderio erat mulieris egregiæ D. Thomasiæ de Palearea illustris Comitissæ Manoplelli, ut quod à Domino patre suo extitit pro utilitate communi rationabiliter procuratum & authoritate Pontificali salubriter concessum, à clero & populo concorditer observatum perpetui roboris haberet firmitatem, nobis humiliter supplicavit, ut eatenus authoritate, quæ ad nos pertinere dignoscitur de solita gratia benignum præstaremus ad hoc assensum. Nos igitur, qui ex debito nostri officii debemus attendere quod rectis dispositionibus nil debet difficultatis afferri; maximè cum eis nil inferatur alicui, sed potius conferatur, præfati prædecessoris nostri vestigiis inhærendo, ad id quod à tanto Domino utiliter extitit procuratum authoritate Pontificali salubriter ordinatum, à Clero, & populo tam longo tempore concorditer observatum, & à tanta Domina devota Teatinæ Ecclesię filia tam humiliter postulatum grato concurrentes assensu, quod cum tanta deliberatione actum est ratum & firmum habentes, deliberatione prævia irrefragabiliter sancimus, statuimus, concedimus, & ordinamus, quod prædictum Cimiterium apud prædictam Ecclesiam S. Francisci de Guardia, ubi prædicti fratres Domino famulantur, perpetuò debeant de cætero remanere, approbantes nihilominus laudabilem consuetudinem inter ipsos Clericos, & fratres hactenus concorditer observatam, ne in celebrandis exequiis sibi invicem deficiant, & charitate fraterna mutuò se honorent; Movere namq; debet prædictam D. Comitissam potenter, & nos prædictis petitionibus annuentes, quod apud prædictam Ecclesiam Sanctę Marię jure prohibente prædictum Cimiterium esse non competit pro eo quod in ejus circuitu strepitus judicialis exercetur, & rerum venalium foris ibidem continuò tenetur. Vnde ad futuram memoriam, & perpetui roboris firmitatem præsens scriptum nostrum sigillo pendenti fecimus communiri. Dat. in Civitate Teatina vigesima prima Januarii anno Dom. 1291.

Has Nicolai, & Thomæ Episcoporum donationes, seu magis concessiones post annos nonaginta ratas habuit Ægidius Cardinalis Albernotius Vrbani V. in Italia Apostolicæ Sedis Legatus, suoque diplomate affirmavit anno 1367. quod placuit hic exscribere ab exemplari.

Ægidius miseratione divina Episcopus Sabinensis Apostolicæ Sedis Legatus, Dilectis in Christo Guardiano, & Conventus Ordinis Fratrum Minorum de Castro Guardiæ Grelii Teatinæ Diœcesis salutem in Domino.

Cum à nobis petitur, quod justum est & honestum tam vigor æquitatis, quam Ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad effectum debitum perducatur. Sanè oblata nobis pro parte vestra oblationis series continebat, quod bon. mem. Nicolaus

Episcopus Teatinus certis justis causis, motus pariter & inductus Parochialem Ecclesiam S. Syri de Castro Guardiæ Grelis Teatinæ Diœc. in qua locus vester B. Francisci, ubi præsentialiter residetis, postmodum fuit constructus ad degendum & morandum ibidem & perpetuò Domino famulandum, Guardiano, qui tunc erat, & vobis Conventui apud Ecclesiam aliam tunc temporis habitantibus, de sui Capituli Teatini assensu & voluntate concessit, & tam ipse, quàm præfatum Capitulum Parochiam ejusdem Ecclesiæ S. Syri cum Cimiterio liberè donaverunt, promittentes pro se, & suis successoribus concessionem & donationem hujusmodi omni tempore firmam & ratum habere, & nullo tempore aliqualiter contravenire, & subsequenter bon. memor. Thomas Episcopus Teatinus dicti Nicolai successor similibus, & aliis rationabilibus causis suadentibus præmissa ratificavit, & approbavit, & insuper Cimiterium B. Mariæ de Castro Guardiæ prædictæ, ne ibidem judicialis strepitus, & venalium eorum forus, prout fieri contra debitum consueverat, exerceretur, ulterius de voluntate & consensu suscleri & populi Castri prædicti præfato loco vestro concessit, ac statuit, voluit & ordinavit, ipsum Cimiterium Fratribus ejusdem loci, qui Cimiterium hujusmodi longo tempore habuerant, deberet perpetuò remanere, ac laudabilem consuetudinem inter Clericos dicti Castri, & fratres supradicti loci vestri hactenus concorditer observatam, ut videlicet in celebrandis exequiis sibi invicem deferrent, & fraterna caritate in Domino, mutuò se honorarent, etiam approbavit, prout in patentibus litteris Episcopor. & Capituli prædictorum sigillis communitis, quarum tenorem præsentibus inscribi fecimus, plenius continetur. Nos igitur, qui præfatum Ordinem vestrum inter cæteras religiones præcipuæ devotionis affectione prosequimur, vestris in hac parte supplicationibus favorabiliter annuentes, quod super præmissis per Episcopos prædictos providè factum est, ratum, & gratum habentes, id auctoritate qua fungimur, confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus. Tenor verò litterarum Nicolai Teatini Episc. prædicti talis est: Nicolaus miseratione divina Teatinus Episcopus, &c. ut superius. Tenor verò litterarum supradicti Thomæ, præfati Nicolai successoris talis est. Thomas miseratione divina Teatinus Episcopus, &c. ut supra. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Assisii Idibus Aprilis, Pontificatus Domini Urbani Papæ V. anno quinto. Bernardus de Regio. Cæterum Thomas ætatem produxit usque ad Cœlestini Quinti Pontificatus, sub quo defunctus est: cui statim successorem dedit quendam Franciscum de Andria Ortonensis Ecclesiæ Archipresbyterum; sed is tantùm electus, nec dum consecratus à Bonifacio VIII. Cœlestini successore ab ea dignitate revocatus Teatinam Ecclesiam vacuam reliquit, regressusque est ad priorem suum Ortonensem Archipresbyteratum, ut mox ex reg. Vatic. enarrabimus. Porrò Cœlestinum Ecclesiam Teatinam specioso Indulgentiæ thesauro perpetuò cohonestavit. En diploma ab exemplari.

Cœlestinus Episcopus servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem & Apostolicam benedictionem.

Vitæ perennis gloria, qua mira benignitas Conditoris omnium sacram coronat aciem Civium supernorum à redemptis pretio Sanguinis fusi de pretioso Corpore Redemptoris meritorum debet acquiri virtute, inter quæ illud esse prægrande dignoscitur quod ubique, sed præcipuè in Sanctorum Ecclesiis Majestas Altissimi collaudatur. Cupientes igitur ut Ecclesia Teatina congruis honoribus frequentetur. Omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad dictam Ecclesiam in singulis festivitatibus Sanctorum Thomæ Apostoli, & Justini, in quorum honore vocabuli prædicta Ecclesia est constructa, & in anniversario die dedicationis ejusdem Ecclesiæ, ac per octo dies festivitates ipsas immediatè sequentes, devotè accesserint annuatim de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, unum annum, & quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Datum Thean. 5. Kal. Novembris, Pontificatus nostri anno primo.

(„ *GUILLELMUS hujus nominis secundus vivebat an. 1292 & 1293. ex documentis à Nicolino in hist. Teat. indicatis p. 147.*) XX XIII.

33. Fr. RAYNALDUS a („ *de Roma*) Ordin. Prædicatorum, doctrina, & in rebus agendis vir clarissimus, & Bonifacio VIII. charus Thomæ successit, irrita tunc declarata Cœlestini provisione de Francisco Andriensi, electus anno 1295. 11. Kal. Maii, ut legitur in Epist. Bonifacii nu. 84. fol 21. regest. Vatic anno 1. ejusdem Pontificis. Vix inauguratus cum esset vir potens in opere & sermone apud Carolum II. Siciliæ Regem, ab eodem obtinuit, ut Universitates Teatinæ Civitatis eligere possent Judicem annualem ad bene, ac quiete rempublicam gubernandam. Scripsit Carolus in hæc verba, quæ extant in regio regest. Neap. lit. B. fol. 267. anno 1295. XXX IV.

a De eo Toppius in Bibl. Neapol. p. 264. Mandos.

Carolus Secundus, &c.

Si gratiam debemus Ecclesiis, merito nos benignos, & placidos invenit Teatina mater Ecclesia, ad quam sincero dirigimur devotionis affectu. Ergo per venerabilem Patrem fratrem Raynaldum Teatinum Episcopum dilectum & devotum nostrum nostræ majestati expositum, quod pro bono statu Civitatis Teatinæ, quæ est ipsius Ecclesiæ, utiliter expedit aliquem exterum in annuum sibi præfici Judicem ad civilia, qui causantibus justitiam faciat, & hominum pacem servet, Nos & ipsius Ecclesiæ commodis, & civium incrementis ad intercessionem ejusdem Patris Episcopi benignius attendentes, de certa scientia nostra præsentium tenore concedimus, ut Universitas Civitatis ejusdem singulis annis, si velit aliquem etiam exterum, cujus sit nota fides, & fidelitas cognita in hujusmodi sibi Judicem eligere valeat, & dictus Episcopus juxta consuetum morem in talibus confirmare, qui & jurisdictionem debitam in ipsis causis civilibus habeat, & in bono pacis ad honorem & fidelitatem nostram, & hæredum nostrorum dictum hominum statum servet, jure nostro, & cujuslibet alterius semper salvo; In cujus rei testimonium præsentes litteras fieri, & pendenti majoris nostri sigilli jussimus communiri. Datum Neap. die 28. Maji, nonæ Indict.

Sequenti anno 1296. idem Carolus Rex instante Raynaldo mandat resti tui Castra Lactorani, Furcæ, Montis Sylvani, Scocciolæ, Orni, & Sureulæ Ecclesiæ Teatinæ, eodemque anno facultatem concessit Teate celebrandi nundinas in S. Laurentii festo. Et anno 1298 Raynaldus in emphyteusim dedit Aginulpho de Luczinardo partem illam Orni Castri, quam olim possederunt nepotes Guillelmi Episcopi pro annua responsione tarenorum auri eorum quindecim, reservatis Ecclesiæ Teatinæ causis appellationum. Diœcesim lustravit Raynaldus an. 1300. relicto Vicario Francisco de Spoleto Canonico Teatino. Jubileum à Bonifacio Romæ indictum solemni ritu publicavit, qua de re in Cathedrali ante Altare majus hæc insculpi fecit.

Anno Domini MCCC. hoc opus factum est,
Annus centenus Romæ est semper Jubilæus.
Crimina laxantur, cui pœnitet ista donantur.
Hæc declaravit Bonifacius & roboravit.
A pœna & culpa absolvuntur corpora multa.

Annus obitus Raynaldi esse debet 1303. vel in

fine antecedentis 1302. Nam Matthæi successoris electio calculum historicum premit. Illum tamen in vivis fuisse ann. 1301. mense Aprilis docet sententiæ documentum, quod ipse post diutinum litem habitam inter Abbatem S. Clementis & Ecclesiam Teatinam confici fecit ad favorem Abbatis eodem ann. 1301. quod cum multum faciat ad jura asserenda, & statum rei illius ævi agnoscendum, hic ab exemplari ejusdem Abbatiæ exhibemus.

In Christi nomine. Amen.

Anno Incarnationis ejusdem M.CCCI mensis Aprilis die penultimo ejusdem 14. Indictione, Pontificatus D. Bonifacii Papæ VIII anno septimo. Nos Ser Angelerius de Caramanico, & Ser Matthæus de Lanzano Canonici Teatini præsenti scripto publico declaramus, restamur, & notum facimus quod dum R. P. D. Fr. Raynaldus Venerabilis Episcopus Teatinus contra Religiosos viros Abbatem, & Conventum Monasterii S. Clementis in Piscaria Ordinis S. Benedicti, qui se cum nonnullis aliis eorum Ecclesiis, Parochiis, & Parochialibus juribus, ac castris, & locis in sua Diœcesi constitutis plena se contendebant libertatis prærogativa gaudere, procedere intendere juxta formam novæ Constitutionis SS. Patris D. Bonifacii Papæ VIII. quæ incipit, Cum personæ, eosque requiri, & moneri fecisset semel, & pluries, ut saltem per procuratorem idoneum certis locis, & terminis sua præsentia comparerent, privata & alia documenta sua ostensuri juxta tenorem Constitutionis, per quæ possit de ipsorum libertate constare. Tandem prædictorum Abbatis, & Conventus procurator coram eodem Episcopo comparens in locis, & terminis constitutis ab eodem D. Episcopo humiliter petiit, & cum instantia postulavit, ut ad hæc idem D. Episcopus juxta formam constitutionis ejusdem, viros idoneos deputaret, qui D. Episcopus petitiones ejus legitimè tanquam consonas juri admittens, ut negotium sine omni suspicione procederet, & parceretur partium laboribus, & expensis. Nobis in forma subscripta suas literas destinavit sub suo vero, & noto sigillo ceræ rubeæ sigillatas, cujus forma ab utroque latere in acutum erat ad similitudinem frondis lauri & in superiori parte erat figura Jesu Christi inter columnas posita, & immediatè post eam erat figura B. Virginis cum filio in brachiis: similiter inter columnas posita, sub qua figura Virginis erant duæ figuræ Sanctorum, & unaquæq; figura erat inter duas columnas posita, & in pede sigilli erat Imago Episcopi genuflexi, & in circuitu ejusdem sigilli legebatur, S. Fratris Raynaldi Episcopi Teatini, quarum literarum tenor est talis. Frater Raynaldus permissione divina Episcopus Teatinus cum benedictione salutem in Domino. Olim juxta tenorem Constitutionis Sanctiss. P. D. Bonifacii Papę VIII quæ incipit, Cum personæ, *Religiosos viros Abbatem, & Conventum Monasterii S. Clementis in Piscaria Ordinis S. Benedicti, qui se cum quibusdam Ecclesiis, locis & Parochiis in nostra Diœcesi constitutis asserunt plena libertate gaudere; requiri fecimus, & moneri ut certis locis & terminis per se, vel Procuratorem idoneum, & sufficientem in nostra præsentia comparerent super sua libertate privativa, & alia documenta ostenderent, & jura sua proponerent, si qua considerent se habere, in quibus locis & terminis eis comparentibus legitimè coram nobis: tandem quia sumus variis, & arduis Ecclesiæ nostræ negotiis occupati, & volumus ut negotium sine omni suspicione procedat, & partium parcatur laboribus, & expensis, vos de quorum prudentia industria, & legalitate tanquam experti . . . . . promptam invenisse recolimus & fidem, districtè præcipiendo mandantes quatenus Deum habentes prę oculis assumpto vobiscum notario publico, viro utique provido, & fideli, ad acta omnia hujusmodi negocii inscribenda, & etiam publicanda in locis congruis, & idoneis, prout visum fuerit expedire, inveniatis in unum, & pars altera ad vestram præsentiam accersita privilegia, instrumenta, testes & alia documenta, & ipsum Monasterium quarundamque Ecclesiarum suarum locorum, & Parochiarum in nostra Teatina Diœcesi constitutarum faventia libertatem exceptatis, quæ duxerimus producenda, inquirentes de certa scientia, & aliis circumstantiis, & jure nostro, nostræque Ecclesiæ Teatinæ receptis à testibus de veritate dicenda debitis juramentis quæ vobis videnda committimus cum inspectione etiam oculorum, si visum fuerit expedire, ut invenire possitis plenius veritatem. Et demum omnibus inspectis, & diligenter consideratis de plano sine omni judicii solemnitate ac strepitu, præsente, vel absente procuratore nostro secundum prudentiam vobis datam per diffinitionem, & declarationem vestram in scriptis statuatis, decernatis, & declaretis quod super iis per utramque partem vobis justum videbitur, & honestum, nos pro nobis, & successoribus nostris quicquid per vos factum fuerit in præmissis, & quolibet præmissorum, & circa ipsa ratum, & firmum promittimus habere, testes autem qui fuerint nominati si se odio gratiæ, vel timore subtraxerint per censuram Ecclesiasticam compellatis veritatis testimonium perhibere, incipiant testimonium & perspicuum facere videlicet . . . aliis certis, & aliorum quorum interest clausam patentes literas patenti sigillo nostro facimus communire, & apud Villam magnam in domibus nostris sub anno Dom. M.CCCI. mensis Martii die 22. 14. Indict. Nos itaque mandata infrascripta volentes exequi reverenter accessimus ad loca propinqua, in quibus melius sciri poterat veritas de prædictis, & dd. Abbatis, & Conventus præsentato ad nostram præsentiam, accersitis eisdem mandavimus ut certis diebus & locis sua privilegia, testes, & documenta, ad hoc faventia si qua considerent se habere ostenderent & producerent coram nobis, in quo Territorio idem procurator nobis suos articulos obtulit hujusmodi continentiæ*

Ponit, & offert probare Fr. Guilielmus procurator Oeconomus Syndicus, seu actor Abbatis, & Conventus Monasterii S. Clementis in Piscaria quod Ecclesia S. Nicolai cum cellis suis videlicet Ecclesiæ S. Barbaræ, & S. Silvestri pro duabus partibus in Ecclesia S. Euphemiæ. Item Ecclesia S. Crucis in pertinentiis Caramanici. Item Ecclesia S. Nicolai de Cardiais pertinentiis Roccæ de Caramanico. Item Ecclesia S. Mariæ in Pensula cum cella sua, Ecclesia S. Angeli Item Ecclesia S. Cesidii. Item Ecclesia Ss. Trinitatis in pertinentiis Roccæ cum medietate cellæ suæ S. Mariæ de Sallo in pertinentiis Caramanici. Item Ecclesia S. Martini de Piscaria in pertinentiis Albarigii. Item Ecclesia S. Mariæ de Fara cum Parochia sua. Item Ecclesia S. Mariæ de Bononiano cum Castro suo, Clericis Parochiis & Ecclesiis sitis in ejus pertinentiis, quæ consueverunt per Monachos gubernari. Item Ecclesia S. Joannis de Frascariis in pertinentiis S. Valentini Item Ecclesia S. Bartholomæi de Horta. Item Ecclesia S. Mariæ de Monte in pertinentiis Bononiani. Item Ecclesia S. Nicolai in pede Jocci, quæ consueverunt gubernari per Clericos seculares. Item Ecclesia S. Laurentii de Insula cum ipsa Insula, Clericis & Parochiis, & Ecclesiis suis, quæ in ejus pertinentiis sunt & fuerunt semper immediatè, & pleno jure subjectæ Monasterio S. Clementis in Piscaria, & exemptæ & liberæ ab omni Ecclesiastica, & Episcopali jurisdictione, & Abbates qui pro tempore fuerunt, & qui nunc est in Monasterio supradicto ibidem instituerunt & destituerunt curam, etiam animarum commiserunt Clericis in Ecclesiis Parochialibus, & Parochianis mandantibus visitaverunt, correxerunt, & omnia habuerunt alia exercuerunt, concesserunt, ordinaverunt & ministraverunt in illis, quæ ad Ecclesiarum jurisdictionem pertinent, & ipsi Clerici populi, & Parochiani prædictarum Ecclesiarum & Castrorum fuerunt semper liberi & exempti ab omni Episcopali Jurisdictione, & potestate de antiqua, & probata consuetudine à longis, & longissimis temporibus, & etiam tanto tempore cujus contrarii memoria non existit. Item quod prædictum Monasterium S. Clementis immediate spectat ad Romanam Ecclesiam, & est ei pleno jure

ſubjectum,liberum,& exemptum ab omni poteſtate,& piſcopali juriſdictione,& ipſa Romana Eccleſia per ſe & Legatas ſuos inſtituit, & deſtituit,confirmavit, viſitavit & correxit procurationes,& decimas,ac ſubventiones In capite recepit ibidem , & omnia alia exercuit ibidem quæ ad juriſdictionem & poteſtatem Eccleſiaſticam pertinent de conſuetudine antiqua , & approbata à longis , & longiſſimis temporibus , & etiam tanto tempore cujus contrarii memoria non extitit. Item quod de his omnibus , & ſingulis eſt publica vox, & fama communis , & vulgaris opinio, & credentia , & ſic tenetur.

Quibus receptis continuatis diebus aſſumpto nobis viro provido , & fideli Notario Birardo de Pacentio auctoritate Sedis Apoſtolicę publico Notario prout per ejuſdem Sedis literas conſtitit evidentee ad acta hujuſmodi negotii conſcribenda , & in omnibus forma dicti mandati diligentius obſervatur , teſtes ipſos prius præſtito juramento , tàm ſuper ipſis articulis , quam ſuper aliis veritatem negotii exigentibus recepimus, & examinari curavimus diligenter quærenda ab eis de loco, tempore, cauſa ſcientiæ, & aliis circumſtantiis diligentee; & deinde preſentata nobis ex parte Monaſterii quamplurima privilegia Sedis ejuſdem & Capitula, ad libertatem eorum plene facientia, cum facti quoque ſcribendi cauſam præſentia inſpeximus & intelleximus diligenter. Quibus omnibus expletis & atteſtationibus prout convenit publicatis , & demum prout convenit in negotio concluſo aliiſque omnibus ritè peractis ad diffinitionem negotii juxta mandati formam proceſſimus.

Verum quia intentione & libertate plenaria Abbatis , & Conventus Monaſterii prædictorum , nec non Eccleſiarum, Caſtraeum, Parochorum, & Clericorum prædictorum, nec non eos teſtes idoneos, quam per privilegia , & aſſertiones veridicas, multorum fidelium antiquorum , & alia adminicula nobis conſtitit evidenter, Dei nomine invocato , habito conſilio cum peritis deliberatione pro habito negotio plene diſcuſſo , & omnibus legitimè obſervatis Deum , & juſtitiam præ oculis habentes ſententialiter , & diffinitivè in ſcriptis decernimus, ſtatuimus, & declaramus prædictum Monaſterium Eccleſiæ Romanæ in omnibus immediatè ſubjectum , & liberum & exemptum ab omni jure , & juriſdictione Epiſcopali , & Eccleſiæ Teatinæ, nec non Eccleſias dictas cum Parochiis, Parochianis, Parochialibus juribus , animarum curis committendis , caſtris , & locis , aliiſque pertinentiis, & juribus ſuis plenè ac liberè ad ipſum Monaſterium in omnibus pertinere, & ab omni juriſdictione Epiſcopali, jure etiam Eccleſiæ Teatinæ liberas , & exemptas. Lata , & reiterata ſunt hæc juxta Eccleſiam S. Mariæ de Caramanico dicto Notario , ſubſcriptis teſtibus , & aliis probis viris præſentibus , anno, menſe , die , & Indictione prætitulatis, ad cujus rei memoriam, ac perpetuam firmitatem, & omnium, quorum intereſt, vel poterit intereſſe, cautelam , præſens ſcriptum publicum per manus prædicti Notaeii Beeaedi ſcribi , & in publicam formam redigi mandavimus, & ſigillorum noſtrorum appenſione fecimus communiri. Quo ſcripto Ego Notarius Berardus auctoritate Sedis Apoſtolicæ publicus Notarius aſſumptus ad acta hujuſmodi conſcribenda , & quia interfui mandato prædictorum Judicum, nec non eorumdem ſubſcriptionibus roboratum lata , & recitata eſt hæc ſententia publicè apud Caramanicum juxta Eccleſiam S. Marię iis teſtibus videlicet Magiſtro Nicolao Archipresbytero S. Nicolai , D Riccardo Archipresbytero S. Mauritii , D Petro Archipresbytero S. Leonardi , D. Petro Angeli Rubei , D. Roberto Lituliſi , D. Nicolao Filoſmrno D. Beraeda Thomaſii , D. Angelo Petri , D. Berardo Eliſei , Magiſtro Antonio notario publico , notario Nicolao Jacobi publico , notario Nicolao Angeli publico , Raynaldo D. Raynaldi Mattarella , Leonardo Nicolai , Jonata Cæſario Sinibaldo Lituliſi , Nicolao Thomani , Simone Petro Petri Abramundi , Berardicto Petri Alferii de Caramanico , & Magiſtro Petro Magiſtri Petri de Sulmone, & multis aliis aſtantibus, anno, menſe, die , & Indictione prætitulatis ſupra in nona linea ubi legitur in. & in vigeſimanona linea ubi legitur ſuo, propria manu punctavi.

Ego Ser Angelerius de Caramanico Canonicus Tem.nus , ad hæc deputatus ſeu delegatus una cum prædicto Ser M.ttbæo de Lanzano , ut ſupra legitur hanc ſententiam peotuli meo ſigno ſignavi, & ſigillum appendi,

Ego Ser Matthæus de Lanzano Canonicus Teatinus , ſeu delegatus una cum prædicto Ser Angelerio ut ſupra legitur hanc ſententiam protuli, propria manu ſubſcripſi , proprioque ſigno ſignavi, & ſigillum appendi.

Ego qui ſupra Magiſter Nicolaus , &c.

XXXV. 34. MATTHÆUS ſeu Matthias , utroque nomine vocatum lego , ex Atchidiacono Drocenſi in Eccleſia Carnotenſi & Cameræ Apoſtolicæ Clerico , à Capitulo Teatino electus Epiſcopus defuncto Raynaldo confirmatus eſt à Bonifacio VIII. anno 1303. 4. Kal Maji ex ep. Vatic. regeſt. num. 125 fol. 334. an. 9. ejuſdem Pontificis. Mortuus eſt ante conſecrationem in Romana Curia.

XXXVI. 35. PETRUS è Mothonenſi Epiſcopatu ad Teatinum tranſiit eodem ann. 1303. 14. Kal. Aug. eodem Bonifacio jubente, quem in translationis diplomate virum prædicat omnium virtutum cumulatiſſimum; In noſtra, inquit , & noſtrorum domo nutritum, quem converſatio placida, & accepta ſervitia, ac alia merita probitatis per familiarem experientiam nota nobis acceptam noſtris obtutibus repræſentant , &c. extat diploma in Vatic regeſt ep. 139. fol. 338. ann. 9. ejuſdem Bonifacii. Sequenti anno 1304. concordiam iniit cum Abbate S. Marini de Valle de juribus Epiſcopalibus ſibi ſolvendis , ac ſucceſſoribus. Anno verò 1309. ex plenitudine Epiſcopali ſibi à Roman. Pontifice conceſſa facultatem dedit Monialibus S. Mariæ Magdalenæ Teatæ Ordinis Ciſtercienſis carnes comedendi , earumque Monaſterio indulgentias elargitus eſt his , qui manus adjutrices porrigerent ad Eccleſiam ipſam ultrò deducendam : alias eidem Eccleſiæ ex urbe conceſſerunt ſubſequenti anno 1310. Iſnardus Thebanus Archiepiſcopus , Papæ Vicarius , Bartholomæus Panormitanus , Bartholomæus Aquilanus , & Petrus ipſe Teatinus Epiſcopi. Anno 1312. die penult. menſis Aprilis Viennæ , ubi Clemens V. Concilium generale congregaverat , Petrus noſter unus ex Patribus, qui aſſiderunt, conqueſtus eſt de Ortonenſi Archipresbytero ſui Epiſcopalis juris contemptore : quamobrem Petrus Card. de Columna hujus rei à Pontifice datus Commiſſarius juri dicè citari mandavit ipſum Archipresbyterum ad perſonaliter comparendum , & cauſam dicendam, quare Ordinario ſuo Teatino obedientiam præſtare nollet. Cæterum Petrus cum eſſet infracti animi Præſul contra quendam Joannem de Polena Civitatis Fiſci Præfectum, qui Caſtrum Laſtinianorum, Teatinæ Eccleſiæ obnoxium occupaverat, ac Regię Cameræ adjudicaverat, litem movit, ad Sanciæ Reginæ interpellatus judicium , quæ ab Petro benè de veritate edocta Caſtrum reſtitui fecit Eccleſiæ Teatinæ ann. 1317 quo Petrus dum Diœceſim luſtraret, incidit in latrones, eorumq; anteſignanos Domicellos Caſtri Sculculę, qui illum ſpoliarunt, & in carcerem manciparunt quoadusq; pecuniis ſe redimeret. Impotens tunc Epiſcopus juramento ſe adſtrinxit ad perſolvendam quandam pecunię ſummam, dummodo liber ad ſuam Eccleſiam adire permitteretur , quod factum eſt : ſed cum Petrus non haberet undè ſolveret, Pontificem certiorem fecit, & abſolutionē obtinuit à juramento, quod per vim, & metum à latronibus extortum fuerat : latrones verò dictis tunc innodati fuerunt, donec dignam ſatisfactionem Epiſcopo præberent. Eo ſedente Præſule conſtructa eſt Eccleſia S. Andreæ in Caſali S. Victoriæ propè Eccleſiam S. Mariæ in Baro, & Eccleſiam S. Mariæ de Tricallio extra portam Piſcariæ. Sedit Petrus ann. plus minus decem & ſeptem , exceſſitque in Atiſſa

ſuæ

suæ diœcesis oppidn anno sal. 1320. Vacavit Teatina Ecclesia anno uno cum dimidio.

XXXVII. 36. Fr. RAYMUNDUS cognomine de Musaco, natione Gallus, patria Massiliensis, Ordinis Minorum. Episcopus Albensis in Insubria, ad hanc Teatinam Ecclesiam translatus est à Joanne XXII. 9 Kal. Martii 1321. ex regest. Vatic. Successit prædefuncto Petro, tametsi Canonicorum Cathedralis Collegium post mortem ejusdem per viam compromissi elegisset Fratrem Guillelmum de Gigniaco Ord. Minorum Raymundi germanum fratrem, qui cum Avenionem accessisset, ab Apostolica Sede ad confirmationem obtinendam sensit sui Ordinis procuratnrem rei gestæ adversarium. Joannes Papa implicitam litem demandavit cognoscendam Petro Presbytero Cardinali S. Susannæ: sed cum unum & amplius annum lis tenuisset, Joannes tædio affectus electioni suæ in manibus Pontificis liberè nuncium remisit, qui statim Episcopum Teatinum Raymundum, ut dictum est, declaravit, transtulitque ab Ecclesia Albensi. Eodem anno suæ translationis evasit ob suam eximiam virtutem Caroli Illustris Calabriæ Ducis filii, ac Vicarii Roberti Regis Cancellarius, Consiliarius, intimusque familiaris, à quo, anno sequenti 1322. accepit confirmationem omnium, quæ ante ipsum Imperatores, & Reges, tum & Innocentius III. cæterique Romani Pontifices concesserunt Ecclesiæ Teatinæ, ut in regest. ejusdem Caroli scriptum invenitur lit. E. fol. 14. & 24. Sequenti anno 21. Octob. pro exequutione testamenti sibi commissa à Conrado de Aquaviva substituit Abbatem Stephanum de Gordano ejus Vicarium, concordiam iniit cum Ortonensi Archipresbytero in causa jurisdictionis, cum Baronibus Ecclesiæ Teatinæ subditis aliquando implicatissimas lites habuit, quas tandem summo Ecclesiæ suæ decore & utilitate composuisse notatur pluribus in documentis, quæ in Archivio Teatinæ Ecclesiæ dicuntur. Compulit an. 1322. Joannem Furcæ Castri Dominici Ecclesiæ suæ feudatarium ad obedientiam, & ad ipsam cognoscendam Ecclesiam singulis annis certo censu persolvendo, & quod tenerentur singulis annis in Festo S. Thomæ prandium facere Capitulo Teatino, vel pecuniam solvere. Publico documento subscripserunt Benevenutus Casertanus Episcopus, Henricus Copiccius de Neapoli, & Petrus de Ast Canonicus Ecclesiæ S. Nicolai de Baro. Suffraganeum habuit Bartholomæum Episcopum Gticiensem, qui anno 1326. quasdam Indulgentias concessit Monialibus S. Mariæ Magdalenæ. Idem, inventarium summa diligentia de rebus ac juribus ad suam Ecclesiam pertinentibus, atque in librum illum Thesaurum nuncupatum accuratè digessit, posterorumque memoriæ mandavit. Ceterùm Raymundus cum nimio amore erga suos consanguineos premeretur Castrum Orni ad Ecclesiam suam pertinens absque Sedis Apostolicæ beneplacito, anno Domini 1324. in nepotem suum Petrum de Argello, & Castrum Lastiniani in alium nepotem Marcellum Mauracum liberaliter transfudisset, acriter à Joanne Pontifice reprehenditur, tunc mandatum est, atque commissum Episcopo Cassinensi, aliisque Prælatis, ut ipsum Raymundum jam ad Aversanam Ecclesiam translatum cogerent ad omnia liberè restituenda Ecclesiæ Teatinæ, quæ ab ipso alienata fuerant; translatus fuerat Raymundus ab Ecclesia Teatina ad Aversanam ab eodem Joanne anno 1326. nono Kal. Martii, in qua decessit ann. 1336.

XXXVIII. 37. JOANNES Crispanus de Rocha, nobilis Neapolitanus, successit Raymundo electus a Joanne XXII an 1326. nono Kal. Martii; erat tunc temporis Neapolitanæ Ecclesiæ Canonicus & Apostolici Palatii Auditor, omnium virtutum, & eruditionum genere ornatus. Jurisprudentiæ eximè doctus, sui ævi celebratissimus, scripsit teste Gesnero in sua Bibliotheca super Constitutiones & Pragmaticas Regni Siciliæ. Ejus cum laude meminit Petrus Fel. in sua prax. crim. asserit ejus opera inter illa Bartholi de cap. haberi. Quæ verò spectant ad ejus Acta, plura habentur instrumenta in Archivio Cathedralis, quibus quanta fuerit ejus in recuperandis alienatis bonis à suo prædecessore sollicitudo & labor facilè colligi potest. Omnia enim privilegia, & jura suæ Ecclesiæ diligenti conatu in unum volumen collegit, & ab Roberto Rege eorum confirmationem obtinuit. Ei scribit Joannes Pontifex anno 1328. contra hæreticos Fraticellos, eorumque Sectatores ab ipso damnatos, ut diligenti perquisitione eos à Neapolitano Regno evellat, & dissipet, si fortè in eo pravam doctrinam disseminassent. Vindex fuit acerrimus ecclesiasticæ immunitatis Clericorum mores correxit, bonis præfuit, malis flagellum adhibuit, ut ad meliorem frugem reducerentur. Monasterium Castri Prætorii uniri curavit Monasterio S. Mariæ Magdalenæ Monialium Ordinis Cisterciensis, cui plura bona donavit anno 1327. quo anno alterum Monasterium in Castro Paterni eidem Divæ Mariæ Magdalenæ tunc ædificatum à sorore Gentilina de Marchilone eidem Cœnobio Teatino perpetua unione connexuit, vocari mandavit Monasterium illud Decanatum, ipsiusque Præpositam à sororibus eligendam, Decanam ab ipso confirmandam sub Regula S. Benedicti & Ordinis Cisterciensis salutaribus disciplinis. Primam Monasterii Decanam electam confirmavit ipsam Gentilinam. Sedit Joannes eximia sua virtute Roberto Regi charus, & familiaris, annis novem, obiitque anno 1335 apud suum Episcopium. De hac pervetusta, ac nobili Crispana gente legendus Carolus Borrellus in Vindic Neap nobilitatis.

XXXIX. 38. PETRUS Ferrus *a*, nobilis Privernas, antea Anagninus, mox Marsorum Episcopus, ad hanc Teatinam Ecclesiam translatus est à Benedicto XII. anno 1336. 6. Id. Maji; translationis ejus causam ita recitat Benedictus in literis suis Vatic. reg. an. 2. num. 300. Vacante namque Episcopali Sede Teatina per obitum Joannis, Capitulum Teatinum præpudiosè in partes duas divisum, duos elegit, pars quidem major, & sanior Thomam Cypriani, illum eundem, qui mox evasit Marsorum Episcopus, minor verò illorum pars Andream Bartholomæi ejusdem Ecclesiæ Canonicum; Interim Pontifex provisionem hujusmodi sibi specialiter reservavit: deindè cum Andreas electioni de se factæ nuncium remisisset, Thomas alter electus ad Apostolicam Sedem se contulit obtinendæ confirmationis gratia; dum hæc agerentur, Capitulum Teatinum minus sibi constans, de facto tertium elegit quendam Giraldum de Valle Neapolitanum Canonicum. Idem

a De eo Theodorus Valle in hist. privernen l. 2. p. 159 Mandos.

autem

autem Thomas edoctus Avenione de Papæ reservatione speciali, electioni & ipse libens volens renunciavit. Pontifex, nulla & irrita declarata Giraldi electione, Petrum hunc Ferium virum eximium ab Ecclesia Marsorum, ad hanc Teatinam traostulit, sed ille paulò post suam translarionem morte præventus, Avenione, ubi tunc erat, decessit 14. Kal. Decembris ejusdem anni 1336. ibique humatus. In Episcopis Marsorum p. tom Memini me scripsisse, Petrum Romæ defunctum fuisse, cum revera non Romæ, sed Avenione, ubi tunc Romana Cutia erat. Cæterùm Thomas ille Cypriani à Capitulo electus ille idem est, qui ab eodem Pontifice Benedicto factus est Episcopus Marsorum in translati Petri loco, mortuusque est Teate in patria sua anon 1348. ac sepultus in Cathedrali ante altare majus in cornu Evangelii, ubi adhuc visitur sepulchrum unà cum effigie jacentis Episcopi insignis, cum inscriptione sequenti.

Hic requiescit corpus Reverendi Patris Domini Domini Thomæ de Civitate Theatina Episcopi Marsicani, qui abiit anno Domini MCCCXLVIII. die 10. mensis Martii primæ Indictionis, cujus animam Creator, & Redemptor omnium benedicere, & collocare dignetur cum sanctis Angelis suis in vitam æternam. Amen.

Ejus insignia in eodem sepulchro depicta cernuntur, tum & in tabulatis tecti transversæ navis ejusdem Ecclesiæ his coloribus distincta. Stella in parte inferiori clypei posita cærulea est in campo aureo, lilium in campo superiori aureom in campo cæruleo, tres fasciæ transversæ à manu dextera æqualiter in sinistram descendentes, media latior & superficialior cæruleum colorem, duæ reliquæ à lateribus album præsefetunt; Sed ad seriem redeamus.

XL 39. BELTRAMINUS Paravicinus è Casilio Pago plebaniæ Niricini Mediolanensis Diœcesis, cum esset tunc Cantor Ecclesiæ Burdegalensis in Gallia, & ob præclaras ejus animi virtutes Benedicto XII. acceptus, ab ipso sufficitur Petro in Ecclesia Teatina anno 1336. 4. Nonas Decembris ex regest. Vatic. ep. 544. ann. 2. Hunc fuisse Apostolicæ Sedis Nuncium ad Petrum Aragoniæ Regem scribit Bzovius ad annum 1337. Vicarium habuit Paulum de Capella Canonicum Sancti Angeli de Urbe, nominatum anno 1339. in cartula Roberti Lexinensis Episcopi, qui eo ipso anno indulgentias relaxavit omnibus Christi fidelibus piè visitantibus Ecclesiam S. Mariæ Magdalenæ Monialium in Teatina civitate constitutam. Absens hanc Teatinam Ecclesiam rexit plus minus tribus annis, & ad Comensem Ecclesiam translatus est 8. Kalend. Decemb. subsequentis anni 1339. mox anno 1340. factus est Episcopus Bononiensis in Æmilia, ut in 2. tom scripsimus; de quo etiam egimus in 5. tomo.

XLI 40. GUILLELMUS III. Caposerrens de Sancto Victore nuncupatus Oppido Casinensis Diœcesis, ex Thesaurario Ecclesiæ Turonensis in Gallia, & Papæ Notario, creatus est Episcopus Teatinus ab eodem Benedicto XII anno 1340 16. Kalend Aprilis; ita in reg. Vatic epist. 35. ann. 6. Generalem suum creavit Vicarium Petrum Caposerreum de Sancto Victore nepotem suum Canonicum Teatinum. Memoratur in regio reg. ann. 1343. regius Consiliarius, & familiaris. Hic anno 1349. diris devovit, & hæreticum publicè declaravit Franciscum de Tutre civem Teatinum, ejusque vassallum, qui bona Ecclesiæ Teatinæ nequiter diripuerat, & magna ex parte destruxerat, multosque clericos & laicos ejusdem Ecclesiæ fideles, & vassallos crudeliter occiderat, quin & ipsum Guillelmum Episcopum per plures annos à Civitate, suaque Ecclesia exulare coegerat; quamobrem Clemens VI. commisit Neapolitano Archiepiscopo, ut in Franciscum animadverteret, qui diligenti informatione ductus, in eundem rebellem Pontificia auctoritate excommunicationis, ac bonorum privationis sententiam tulit. Anno 1352. Guillelmus ex hac mortali vita discessit. Cæterùm eo defuncto, Teatinæ Ecclesiæ sacrorum Senatus, contra reservationem, & dispositionem Clementis Papæ Nicolaum Masciolum Archidiaconum Teatinum substituit Episcopum, qui Avenionem ad confirmationem obtinendam profectus, oleum & operam perdidit; interim Pontifex viduatæ Ecclesiæ administratorem constituisse narratur BENEDICTUM Columnam Romanum Episcopum Bisaciensem, ille idem, cui Franciscus Petrarca Epistolam scribit, & Episcopum Teatinum vocat, cujus auctoritate nonnulli scribunt, Benedictum successisse Guillelmo, alii Bartholomæo de Papazuris, & Præsulem fuisse Teatinum. Sed revera Benedictus administrator fuit, non Præsul Teatinæ Ecclesiæ. XLII Id clarè unicum ejusdem docet documentum indulgentiæ ab ipso, anno 1353. concessæ Ecclesiæ S. Mariæ de Caramanico Teatinæ Diœcesis; documenti exemplar extat apud me tenoris sequentis.

Universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis. Benedictus miseratione divina Bisaciensis Episcopus, & Ecclesiæ Teatinæ administrator per Sedem Apostolicam in temporalibus & spiritualibus Generalis constitutus salutem in Domino. Cum ad promovenda sempiterna gaudia sanctorum suffragia fiat nobis plurimùm opportuna, & præcipue Matris Christi; propterea loca Virginis gloriosæ sunt à nobis devotione præcipua veneranda, ut ejus intercessionibus communiti, quod fragilitas nostra non obtinet, apud suum filium Unigenitum Jesum Christum ipsius mereamur intercessionibus obtinere. Cupientes igitur ut Ecclesia Sanctæ Mariæ de Caramanico in singulis festivitatibus ipsius Virginis, ac in dedicatione ipsius Ecclesiæ congruis honoribus frequentetur, universitatem vestram monemus, & hortamur in Domino, quatenus ad eandem Ecclesiam cum devotione ac humilitate spiritus accedatis, Nos verò de Omnipotentis Dei misericordia, Beatæ Mariæ Virginis, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum meritis confidentes, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui eandem Ecclesiam in dictis festivitatibus cum oblationibus annis singulis visitabunt, unum annum, & quadraginta dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer in Domino relaxamus. Datum apud Caramanicum quarta Martii xii. Indictionis.

Administrasse hanc Ecclesiam Benedictum plùs minùs anno uno elici potest ex Bartholomæi Guillelmi successoris translatione, quæ incidit in annum 1353. 9. Kal. Julii, ut mox dicemus.

XLIII
a Hunc in duos fecit Nicolinus in hist. Theat. p. 160.

41. BARTHOLOMÆUS *a* de Papazzuria, Romanus, Ordinis Prædicatorum, Episcopus Teanensis, ab Innocentio VI. transfertur ad hanc Teatinam Ecclesiam per obitum Guillelmi anno 1353. 9. Kal. Julii, nulla, & irrita declarata electione à Capitulo Teatino facta post Guillelmi obitum, vivente tunc Clemente VI. de persona Nicolai Mascioli Archidiaconi Teatini, ut in regest. Vatic. ann. 1. Innocentii habetur in epist. 48. fol. 76.

Anno Pontificatus sui primo, Bartholomæus à Joanna, & Ludovico Regibus, Consiliarii, Capellani, ac familiaris titulo honoratus est; regium brachium ab eisdem accepit ad Clericos quosdam suæ Diœcesis, laicosque compescendos, quorum vita indigna prorsùs & intolerabilis erat. Vicarium generalem tunc habuit fratrem Nicolaum de Pinea Romanum Ordinis Prædicatorum, qui cum esset ingentis animi vir, Episcopum maximè juvit, & Clericos ad Ecclesiasticam vitam peragendam adduxit, & à laicis & Baronibus Ecclesiæ Teatinæ obnoxiis juramentum fidelitatis accepit. Hæc ex tabulis, quæ etiam docent, contentionis aliquid fuisse Bartholomæo Episcopo cum Antonio Cantelmo hærede Berardi de Royano montis Silvani beneficiario jure domino, aliisque Dynastis, sed maxima illi fuit contentio cum Francisco illo de Turre ab antecessora suo excommunicato, cujus audaciam, tyrannidemque tandem oppugnavit, adjutus Teatinorum civium potentia, quos Innocentius VI. suo diplomata impulerat anno Pontificatus 5. salutis 1357. in hunc modum ab exemplari, quod extat apud me.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis, Universitati civitatis Teatinæ salutem, & Apostolicam benedictionem.

Habet venerabilis fratris nostri Bartholomæi Episcopi Teatini gravis ad nos prolata conquestio, quod Franciscus de Turre civis Teatinus vassallus Ecclesiæ Teatinæ, qui olim fidelitatis nexus, & reverentiæ filialis prorsus oblitus, bonæ mem. Guillelmum Episcopum Teatinum prędecessorem ipsius Bartholomæi pluribus annis de civitate Teatina eidem Ecclesiæ in spiritualibus, & temporalibus pleno jure subjecta exulare coegit, ac bona, & jura ipsius Ecclesiæ nequiter diripuit, & pro magna parte distraxit: multis etiam tam Clericis, quàm Laicis ejusdem Ecclesię fidelibus & vassallis crudeliter interemptis, quique suis culpis & demeritis ita exigentibus per dictum Guillelmum Episcopum de hæresi condemnatus, & per dilectum filium Franciscum de Messina Ordinis Fratrum Prædicatorum Inquisitorem hæreticæ pravitatis, & auctoritate Apostolica velut hæreticus publicè denunciatus est. De prędictis & aliis detestandis excessibus per eum commissis, nulla pęnitudine ductus, sed in obstinata nequitia perseverans, Civitatem ipsam, quam in personis, & bonis ipsius Tyrannica feritate miserabiliter dudum oppressit, conatus est, & machinatur quotidie una cum nonnullis viris pestiferis suis in hac parte complicibus, armata manu violenter intrare, aspirans more solito ad totalem destructionem eorundem, civitatis, ac Ecclesiæ, & aliorum fidelium eorundem. Nos igitur, qui præfatum Episcopum, & Ecclesiam paterna dilectione prosequimur, talia non immeritò execrantes, universitatem vestram rogamus, & hortamur, attentè vobis nihilominus in vestrorum remissionem peccaminum per Apostolica scripta mandantes, quatenùs providè attendentes, quod favor, qui eisdem Episcopo, & Ecclesiæ in hac parte impenditur, etiam vestris commodis applicatur, præfatis Episcopo & Ecclesiæ, suisque officialibus adversùs præsumptores hujusmodi præbeatis in præmissis, tanquam devotionis filii, ob nostram, & Apostolicæ Sedis reverentiam, consilium, auxilium, & favorem, ita quod itdem Episcopus, & Ecclesia vestris in hac parte suffulti præsidiis, pravorum incursus non metuant, nosque devotionem vestram possimus in Domino meritò commendare. Datum Avenione Kal. Januarii Pontificatus nostri anno quinto.

Bartholomæi verò frequens mentio habetur in Regestris Regiis ad annum uiqua 1362. quo tandem fessus laboribus ad Patracensem in Peloponneso Ecclesiam translatus est die 12. Augusti, in qua dignitate obiissa narratur anno 1364. in lib. Provis. Prælatorum Urbani V. Fuit Bartholomæi in Teatina Ecclesia Vicarius Nicolaus ille Masciolus Archidiaconus an. 1359 qui sex ante annis, ut diximus, à Capitulo electus, repulsam tulerat à Clemente, & Innocentio VI. ob reservationem factam vivente Guillelmo Episcopo.

XLIV
b De eo Bumaldus in Bibl. Bonon. & alii. [illegible]

42. Fr. VITALIS *b*, Bononiensis patria, Ordinis Servorum Beatæ Virginis Mariæ olim Generalis, tunc Episcopus Asculanus in Piceno, die 13. Kal. Augusti 1363. ad hanc Teatinam Ecclesiam translatus ab Urbano V. cujus ob suam præclaram doctrinam acceptus & charus erat. Hic, ut Archangelus Gianius in Annal. Servorum scribit, cum sui Ordinis Generalis esset, ab Innocentio VI. ad Soldanum Ægyptiorum Principem Legatus missus fuerat, ut contra Turcas communes inimicos illius animum concitaret, ac bellum inferre persuaderet, dum Cypriorum Rex ex alia parte bellum eidem intulisset. Egregiè functus legatione Vitalis, ad Innocentium reversus, ab ipso destinatus ad infulam, mors Innocentii honorem abstulit, quem statim ejus successor Urbanus complevisse narratur, & Asculana, mox Teatina cohonestavit Ecclesiis. Translatum ad Teatinam illum Joanna Regina cum omnibus bonis & juribus Ecclesiæ Teatinæ sub regia protectiona suscepit, atque auxilium, & favorem omnem alargita est, quo posset ille decimas, & bona ablata recuperare, scriptis literis ad Justitiarios, Judicesque Aprurii, quæ extant in tabulario Teatino; Anno 1368. litem habuit cum Cœlestinis Monachis Civitellæ Monasterii super censum unius ceræ libræ quolibet anno solvendum Episcopo Teatino; post duos annos concordiam inierunt. Hoc eodem anno, ac Vitale permittente in Cathedrali recondita sub altari eximiè exornato, ubi adhuc requiescunt corpora Sanctorum Flaviani Episcopi, & Alberti Confessoris, satagente Francisco Conradi Archipresbytero Ortonensi, & Canonico Teatino, ut ostendunt inscriptiones ibidem in lapide scriptæ, una circa fenestrellam stipitis Altaris à facie interiori, craticula ferrea obserata, hoc modo.

A.D. M.CCCLXVI. die 16. mensis Novembris VI. Ind. fuit reconditum in hoc altare corpus beati Alberti Confessoris.

Et in sinistra parte fenestrellæ.

Hoc opus fecit fieri Abbas Franciscus Corradi de civitate Teatina Archipresbiter Ortonensis, & Canonicus Teatinus.

Et in frontispicio lapidis Altaris prędicti de Sancto Flaviano ita se habet inscriptio.

Hic

Hic etiam feliciter requiescit corpus Sancti Flaviani Episcopi & Confessoris.

Hoc corpus fortasse per eadem tempora repertum fuit, & tametsi ibi expressum non habeatur cujus civitatis fuerit Episcopus, vel quo tempore vixerit, putarunt nonnulli Teatini viri eruditi, quos patriæ amor transversos egit, non alterius hunc Sanctum Flavianum, nisi Teatinæ urbis Episcopum; sed cum in satis vetusto indiculo Episcoporum Teatinorum, neque ullum verbum invenerim de Flaviano hoc Episcopo, crediderim, hallucinatos eos fuisse, qui Flavianum Episcopum Teatinum astruunt. In Martyrologio Romano die 4. Julii memoratur Flavianus Secundus Episcopus Antiochenus, cujus corpus incolæ oppidi Juliæ novæ Atriensis Ducatus, olim S. Flaviani appellatum anno Domini 1004. ad ripam Truntini fluminis mare navi advectum à templi honore cultum, indè successu temporis eodem nomine appellatum oppidum conditum fuisse narrant; ubi etiam nunc ejusdem templi & oppidi manent vestigia, è cujus ruinis postea factum est haud inde procul in salubriori situ à conditoris nomine Julii Aquavivæ Atriensium Ducis Julia nova appellatum. Quo etiam dicti Sancti Flaviani corpus, vel corporis pars major decenter asservari dicitur. De translatione hujusmodi præter antiquorum loci continuatam traditionem, extare ajunt in dicta veteri Ecclesia Sancti Flaviani sub imagine ejusdem Sancti memoria tenoris sequentis.

Induperatis Galla,
Hic me Flavianus condunit,
Per mare Patrarcam,
Latus reclusum in Arcam,
Et dudum fui quando,
Quartoque milleno anno,
Et ecce sum vobiscum,
Et justum teneo fiscum,
Pro vobis Altissimum rogo
Cavete ne decipiar ego.

Possem dubitare an satis valida conjectura, partem corporis Flaviani ex ruinis Oppidi Flaviani Teate fuisse translatam, & totum pro parte acceptum ea in inscriptione notatum; id tamen non ausim affirmare, atque suprascriptæ Flaviani translationis historiæ nec abnuo, nec astruo. Nec defuerunt, qui sanctum hunc Flavianum, ejusdem oppidi aliquando fuisse Episcopum volunt, ac Flavianensem Episcopatum primis temporibus ex sancti nomine dictum, sed hoc gratis assertum credunt illi, qui de veteribus hujus provinciæ Episcopatibus scripserunt. Cæterum, ut ad Vitalem Episcopum, unde digressi sumus, redeamus, pauca de eo in monumentis, præter ea, quæ superiùs dicta sunt, reperiuntur, neque annus, diesque obitus ejus determinatè habetur; excessisse tamen vel anno 1373. vel in fine præteriti 1372 facilè colligi potest ex successoris Eleazarii electione.

XLV. a De so

43. ELEAZARUS de Sobrano, Guillelmi A Ariani Comitis & Franciscæ de Celano filius quartogenitus, nepos S. Eleazarii; nobilissimæ suæ gentis Sobranæ opibus Florenti Castellorumque, ac Toparchiarum veteri dominatu, tum apud Salyos, tum inter Apulos insulæ ac purpuræ splendorem addidit. Is juvenis bonæ indolis scholaris, sed sæcularibus vitiis innodatus ad meliorem frugem conversus à Diva Brigitta, optimam ab ea vivendi formam accepit, quæ in lib. 7. revelationum cap. 5. refertur: igitur Brigittæ sanctis admonitionibus eruditus Ecclesiasticam vitam amplexus, literis exornatus post aliquot annos à Gregorio XI. Vitali demortuo datus est successor Nonis Septembris 1373. quo anno Brigitta ad Cælum evolavit, ejus mentio pluribus documentis habetur in Ecclesiæ tabulario, inter quæ in uno ab ipso subscripto ejus gentilitia visuntur in rubea cera insculpta, Leo nempe reptans corona decoratus. Habuit Vicarium virum egregium Clementem de Dicivano, cujus doctrina, & in agendis prudentia eainde Teatinam Ecclesiam B administravit annis ferè quinque; ab Urbano VI. inter Presbyteros Card. cooptatus est anno 1378. ad titulum S. Balbinæ, factusque S. R. E. major Pœnitentiarius; quamobrem Clemens VII. Pseudopontifex Episcopatu Teatino privavit, eique suffecit quemdam Thomam Brancaccium, quem auctoritate Reginæ Joannæ conatus est in Teatinam Ecclesiam intrudere; Verum obstante sincera Teatinorum devotione in Urbanum, haud obtinuisse visus est Ecclesiæ jura, ea tenore quarundam literarum Clementis ad Reginam, quæ repertæ sunt in tabulario ejusdem Ecclesiæ.

Ciaconius Oldoini t.2.co.667

Carissima in Christo filia.

Fide dignorum relatu percepimus non modicum displicenter, quod in civitate tua Teatina nonnulli licet clericali charactere insigniti, perditionis & temeritatis alumni, suæ salutis immemores, in tan- C *tam furoris proruperunt audaciam, & ut proprius loquar, nefandam vesaniam, quod nos & aliquos fratres nostros Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, nonnullosque Prælatos, ac viros aliàs magni status Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ sponsæ nostræ, nostros, ac Tuæ Serenitatis fidelissimos servitores propbana voce excommunicatos denunciare processusque & varios, ut ita loquamur, excessus factos per illum Belial filium Bartholomæum Pregnanum, olim Barensem Archiepiscopum, qui Sacrosanctam Romanam Ecclesiam, & Petri sedem quantum in eo est, fœdare, & inconsutilem Dei tunicam, ardore ambitionis accensus, nullum ad Deum habendo respectum, lacerare conatur. In dicta civitate Teatina in Campanili Majoris Ecclesiæ prædictæ Civitatis, in quo aliqui ex nefandissimis prælibatis se balistis, & aliis armorum generibus munientes, candelis accensis & extinctis, & noctis præsertim tempore, publicare non cessant in sponsæ nostræ, nostrumque vilipendium, atque tui Regalis* D *fastigii vituperosum contemptum, & si celeri non succurratur remedio, perniciosum exemplum. Inter quos caput facinoris esse dicitur quidam Clemens nomine, sed Demens effectu, qui Vicarius fuit Eleazarii de Sobrano olim Episcopi Teatini Anticardinalis in reprobum sensum dati, quem justo judicio Episcopatu privavimus, pro quo dictus Demens adhuc nititur Ecclesiam retinere, & venerabilem fratrem nostrum Thomasium Brancatium electum Teatinum, cui de dicta Ecclesia providimus, nititur impedire. Quapropter cum ista non intendamus, sicut nec possumus, nec debemus aliqualiter sub dissimulatione transire, præfato Electo commisimus, quod contra omnes adhærentes præfato Bartholomæo intruso in dicta civitate & Diœcesi Teatina procedat, ut in nostris Bullis Apostolicis proinde confectis latiùs continetur, & ut nostra mandata liberiùs exequatur, Celsitudinem Tuam per nostra Apostolica scripta requirimus, & hortamur, ut eidem Electo tui potentis secularis brachii auxilium*

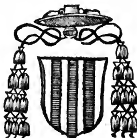
prom-

prompto favore impendas & impendi mandes, dilationibus omnibus procul jactis. Nihilominus, ut prædictorum & aliorum eidem intenso adhærentium nefandissima scelera celerius compescantur, Tuæ Serenitati committimus, quod per te & officiales tuos, prædictos adhærentes, & consimiles, qui sunt tam nefando scelere inquinati, cujusvis Ordinis, gradus, seu dignitatis existant, capi facias, absque eo quod tu, seu officiales tui, seu illi, quibus commiseris, sententiam excommunicationis aliqualiter incurratis, quin immo Altissimi gratiam, benedictionemque nostram meritò habituri. Quocirca Serenitatem Tuam, de qua gerimus ab experta fiduciam pleniorem, requirimus per viscera misericordiæ Jesu Christi, ut contra dictos sceleratissimos adhærentes sic dexteram tuæ potentiæ extendas, quod prædictorum nequitia conteratur, & alii exemplo eorum territi discant à talibus abstinere.

Hæc ibi, quæ ad hæc illustranda tempora in eo præcipuè, quod spectat ad Schismatis historiam mirificè conferunt. Thomas ille Brancacius, de quo in litteris Clementis, extat etiam mentio anno 1379 die 19. Martii in lib. obligat. ejusdem Clementis. Hic cum Abbate Massello Caracciolo à Cardinale Gentili de Sangro Urbani Legato Neapolim ductus, cum Leonardo de Gifano, ac Jacobo de Itro Cardinalibus Clementis Pseudopontificis publicè in Ecclesia S. Claræ Cardinalitiis vestibus & Episcopalibus exutis, schisma abjurare cum iis coactus est die 4. *Septembris* 1382. Verùm qua causa deinde Eleazarus ab Urbano rubeo pileo, & omnibus dignitatibus privatus fuerit anno 1385. nusquam invenio, nisi fortè fuerit propensio, quam habuisse legitur ad Joannam Reginam, cui addictissimus erat Ludovicus Ariani Comes ejus frater, implacabilis Caroli III. Regis inimicus. Post hæc Acta ipsius ignoramus. Supervixisse tamen Urbano, tabulæ ejus testamenti anno 1394 ab ipso conditæ docent, si vera sunt quæ refert Paulus de Angelis in descriptione Liberianæ Basilicæ; undè vel eo anno 1394 vel paulo post illum naturæ debitum solvisse dicendum est. Non est autem hic reticendum, quod pertinere videtur ad laudem doctrinæ & pietatis ejus. Siquidem anno 1379. unus fuisse reperitur eorum septem Cardinalium, quos Urbanus Papa examini canonizationis S. Brigittæ præposuit, quam Eleazarus ab adolescentia dilexit, & coluit, ejusque consilia in vita rectè instituenda semper complexus est, & Catherinæ Brigittæ filiæ, ut illa Apostolica authoritate ad Sanctorum numerum adjungeretur, operam danti sedulo præsto fuit. Patruum habuit Eleazarus, alterum hujus nominis Eleazarum Ariani Comitem, qui, cum Delphina Virgo Sanctissima castitatem coluisset, Parisiis, ubi à Roberto Siciliæ Rege, & Provinciæ Comite ablegatus ad Carolum Francorum Regem cognomento Speciosum in habitu Franciscano anno ætatis suæ 28. salutis 1323. die 27. Septembris ad cœlestis Regni præmia beatissimo fine quievit, apud Minores Parisienses primò sepultus, eodemque anno, ut præceperat, Aptam Juliam translatus est in Ædem D. Francisci, magnis in via coruscans signis divinæ clarificationis. Sponsum deinde post annos plurimos secuta est Delphina eodemque tumulo recondita. Anno post ab Sancti Eleazarii transitu, mortales exuvias reliquit Guilielmus ejus patruus, S. Victoris Massiliensis Abbas, & Diensis Episcopus, magnæ innocentiæ & virtutis Præsul, ille idem, qui nepotem sanctis instituerat disciplinis. Porrò qui primus in Neapolitano Regno Sabranam nobilissimam gentem disseminavit, Ermengardus fuit, filius Eleazarii, vir in Provincia Provinciæ potens, quem secum duxit Carolus primus utriusque Siciliæ Rex, & Ariani Comitem, & Puteoli Dominum fecit anno 1294. Obiit anno 1310. suosque reliquit filios Eleazarum, qui Sanctus Guillelmum & Eustasium. Guillelmus uxorem habuit Robertam Bernardi Sangiorgii Comitis Apicii filiam, eaque defuncta duxit Franciscam de Celano, ex quibus suscepit Ludovicum, Armenzanum, Joannuccium, & Eleazarum Episcopum Teatinum, & Cardinalem. Ludovicus primogenitus Comes fuit Ariani & Asculi vivente patre Guilielmo, uxorem duxit Mariam Richardi Marzani filiam, qua demortua alteram duxit Margaritam Sanseverinam, ex qua suscepit Ermengaudum Ariani Comitem: ex Ermengano, & Catherina Arcuccia nati sunt Ludovicus Ariani Comes, & Algiasius; Ludovici filius fuit Ermenganus Septimus Ariani Comes, & ultimus ex Sabrana gente, qui uxorem habuit Altobellam Carafam, & à Joanna II. Regina Comitatu Arianensi spoliatus fuit anno 1415. sicque nobilis hæc familia in Regno Neapolitano desiit esse nec ulla alia de ea reperitur memoria. Hæc de Eleazarii nostri Episcopi gente, deque ejus Actis satis sit dictum, qui majorem cognitionem de ea haurire desiderant, Carolum de Lellis adeant, de nobilibus familiis Regni Neapolitani. De Sancto Eleazaro agunt Andreas Saussay in Martyrologio Gallicano die 27. Septembris, Ferentius in Catalogo ad hunc diem, ac bo. mem. noster Lucas Wading. in Annal. Minor. tom. 3.

44. JOANNES de Comina, nobilis Civis Teatinus, Monachus sancti Benedicti expressè professus, Abbas sancti Liberatoris de Majellano ejusdem Ordinis successit immediatè Eleazario inter Cardinales relato, ad hanc dignitatem vocatus ab Urbano VI. ann. 1378 ut ex lib. oblig. Bonifacii IX habetur. Jam inauguratus erat die 19. Martii 1379 & sequenti anno Commissarius Apostolicus declaratus in Aquilana Diœcesi ab eodem Urbano, ut indicat liber de diversis formis ejusdem Pontificis. Varia fortuna hanc rexit Ecclesiam, sæviente tunc schismate inter Urbanum, & Clementem VII. Caroli III. valdè charus fuit, cujus favore, & auxilio sectatores Pseudopontificis à Teatina Ecclesia exulare coegit. Coluit summo amicitiæ vinculo innodatus Neapoleonem Ursinum egregium Comitem Monopelli, Regni Siciliæ Magnum Logothetam, ejusque testamento anno 1385. die 3. Junii testis fuit, & executor cum fratre Ampio Episcopo Legovicense, Agnete Sanseverina Comitissa uxore, & Leone Jordano filio suo: Joannes verò Episcopus noster, ut chartæ loquuntur, & lib. Provis. Prælat. habet, pervenit ad annum 1396. quo apud suam Ecclesiam mortalitatem exuit.

XL VII. *a De eo Ciaconius Oldoini t. 2 col. 809.*

45 GUILLELMUS Carbonus *a*, Neapolitanus, nobili gente satus, frater germanus Francisci Cardinalis Carboni, ex Archidiacono Aquilejensi vir eximie doctus, ac prudentissimus eligitur in successorem Episcopi Joannis à Bonifacio IX. anno 1396. 15. Kalend. Septemb. hic autem cum anno 1398. ad Curiam Romanam iter haberet, à Landulpho de Columna captus, spoliatus, & in dedecori carcere mancipatus, quamobrem Bonifacius indignatus Landulphum diris devovit, quousque Guillelmum liberum dimitteret, eique omnia ablata restitueret; liber igitur factus Guillelmus, ut erat vir mansuetus, & pius, à Pontifice persecutori suo veniam impetravit, qui cum Ecclesiam Teatinam mira dexteritate, & fructu per multos annos administrasset, effudissetque propemodum opes in pauperes à Joanne XXIII. creatus est Presbyt. Card. ad titulum S. Balbinæ anno 1411. & commendatam habuit S. Mariæ de Arabona suæ Diœcesis Abbatiam. Hujus non meminere Ciaconius, neque Panvinius; fuisse tamen Guillelmum Cardinalem creatum ab Joanne docent literæ Martini V. Papæ, quibus transtulisse affirmat, Nicolaum Spoletanum Episcopum ad hanc Teatinam Ecclesiam vacantem per assumptionem olim Guillelmi Episcopi, qui à vinculo Teatinæ Ecclesiæ absolutus à Baltassare tunc Joanne XXIII. ad Cardinalatus honorem assumptus fuerat, Datum Mantuæ Kalend. Februar. ano. 2. literæ extant in lib. de diversis formis Martini V. fol. 233. Cæterùm quo anno Guillelmus Cardinalis fato functus fuerit, quove in loco, incertum; putatur tamen illum obiisse Neapoli ante creationem Martini V. ac sepultum juxta fratrem suum Franciscum Episcopum Cardinalem Sabinensem, cum Capitulum Neapolitanæ Ecclesiæ quotannis celebret anniversarium Guillelmi die 22. Novembris, quo die potuit obiisse. Fuit Guillelmi aliquando Vicarius quidam frater Franciscus Ord. Minorum olim Episcopus Urbini, de quo memini me in Præsulum Urbinensis Ecclesiæ serie perpauca dixisse, nec illum fuisse ex eo Ordine Minorum, sed tantùm intrusum in ea Ecclesia à Clemente VII. Pseudopontifice quoad utique verum fuit, & ab ea expulsus ab Urbano VI. tamen ille jam consecratus titulum retinuit, & mendicare coactus est, vicem agendo Guillelmi in Ecclesia Teatina. Hic anno 1399. indulgentiam elargitus est Ecclesiæ sancti Laurentii Castri Gipsii hoc cuso diplomate.

Frater Franciscus Ordin. Minorum professor; olim Episcopus Urbinensis, Generalis Vicarius Reverendissimi in Christo Patris Domini Domini Francisci miseratione divina tit. sanctæ Susannæ Presb. Cardinalis Commendatarii venerabilium Monasteriorum Sancti Joannis in Venere, & Sancti Liberatoris de Majella, ac specialis Vicarius Reverendi in Christo Patris, & Domini Domini Guillelmi Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopi Teatini.

Pia Mater Ecclesia de animarum salute sollicita devotione fidelium per quædam munera spiritualia, remissiones scilicet, & indulgentias invitare consuevit ad debitum famulatus honorem Deo, & sacris Ædibus impendendum, ut quanto crebriùs, & devotiùs illuc confluit populus Christianus assiduis Salvatoris gratiam precibus implorando, tanto celeriùs delictorum suorum veniam, & gloriam Regni cælestis consequi mereatur. Cupientes igitur, ut Ecclesia S. Laurentii posita in Territorio Castri Gipsii in contrata viæ molendini, & ut congruis honoribus frequentetur & à Christi fidelibus jugiter veneretur, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui ad dictam Ecclesiam accesserint in festo S. Laurentii devotè visitaverint in die prædicto quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis in Domino misericorditer relaxamus Datum in Castro Gipsii die 20 mensis Julii, septimæ Indictionis sub nostro Pontificali sigillo, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini Nostri Domini Bonifacii divina providentia Papæ Noni Anno x. Amen.

46. NICOLAUS de Vivianis de Ceperano, Episcopus Spoletanus, ad hanc Teatinam Ecclesiam translatus est à Martino V. Papa Kalend. *b* Febr. ann 1419. successit immediatè Guillelmo; etenim cum Joannes XXIII. ad purpuram vocasset Guillelmum ad titulum S. Balbinæ tunc Teatinum Episcopum, atque provisionem hujusce Ecclesiæ sibi specialiter ea vice reservasset, antequam Episcopum designasset in Constantiensi Concilio à Papatu depositus est, atque privatus; eidem successit Martinus V. qua tempestate cum à nonnullis in dubium revocatum fuisset, an aliquis, præter Romanum Pontificem, provisionem Ecclesiarum facere posset, ut etiam aliarum tunc vacantium promotionem, declaravit Martinus hæc tantum ad Romanum Pontificem spectare, quamobrem Ecclesiis tunc viduatis providit, & ad hanc Teatinam transtulit Nicolaum virum pacis, ac tranquillæ vitæ studiosissimum, ex diplomate ejusdem ad Clerum, populumque Teatinum de translatione Nicolai, Mantuæ, pontif. 2. scripto die & anno supra relato. Servatur diploma in tabulario, Guillelmi quidem Carboni Cardinalatus locupletissimum testimonium, ac nobile documentum. Nicolao verò Præsule propè Teatem anno 1420. Teatinorum munificentia fundatus est Conventus S. Andreæ Ordin. Minorum à venerabili viro fratre Dominico Januensi, divini verbi disertissimo Prædicatore, qui ibidem post aliquos annos defunctus. Sedit Nicolaus in hac Teatina Ecclesia summa cum laude, & pari utilitate, ac commodo ann. 9. Romæ defunctus est anno 1428. Sepultus in Ecclesia Sanctæ Mariæ Majoris, ubi adhuc in marmorea tabula cum effigie jacentis Episcopi legitur inscriptio prætereuntium pedibus penè corrosa & antiquata, integram exscripsit Laurentius Schrader in lib. monumentum Italiæ fol. 151. XL VIII. *b* 1 v. Kal. Febr.

Hic

Hic jacet Dominus Nicolaus de Viviantis de Ceperano venerab. Episcopus Teatinus, & Audientiæ Contradictarum Auditor, cujus anima requiescat in pace. Qui obiit anno Domini MCCCCXXVIII. *die Sancti Leonardi.*

XLIX 47. **MARINUS** de Tocco, civis Teatinus, Juris utriusque Doctor sui ævi celeberrimus, Romanæ Rotæ Auditor fuit, Episcopus evasit Aprutinus sub Gregorio XII. translatus indè à Martino V. ad Recanatensem, & Maceratensem Ecclesias ann. 1418. postea eodem jubente Martino anno 1429. Id. a Januarii ad patriæ Sedem regendam transitum fecit. Hic eodem anno, ut habet Indiculus noster, in executione commissionis Joannis Archiepiscopi Neapolitani olim de mandato Joan. XXIII. contra Franciscum de Riccardis, qui indebitè occuparat & detinebat Castra Montis Sylvani & Furcæ, quæ idem Pontifex mensæ Episcopali Teatinæ incorporaverat, ne amplius alienari posset. Dimisit tandem idem Franciscus ipsum Castrum Montis Sylvani Ecclesiæ Teatinæ anno 1431. & absolutus fuit ab excommunicatione, iterumque mandante Eugenio IV. Castrum ipsum in emphyteusim accepit ab ipsa Teatina Ecclesia. Sequenti anno nobile sepulchrum construxit, ac Altare Divi Justini Episcopi, & Confessoris in Cathedrali, ubi reposuit sacra ejusdem Divi Protectoris Lipsana, ad rei memoriam carmina in marmore in eo inscribi fecit, quæ supra relata leges in Justino. Excessit Marinus anno 1438. quem in Episcopis Maceratensibus tom. 2. patria Venetum ex incogitantia fuisse scripsimus, cum reveta ex familia de Tocco Teatina natum accepimus ex monumentis, cujus insignia sunt illa quæ hic apposuimus. Marini quoque ætate vixit Bartholomæus de Tocco, ejus affinis, Episcopus Valvensis, & Sulmonensis, non Neapolitanus, ut in Catalogo Episcoporum earum Ecclesiarum monuimus, sed Teatinus, qui jacet in Cathedrali Sulmonensi eo epitaphio exarato, quod ibidem eascripsimus, ubi insignia Tocchæ gentis spectantur, ea siquidem, quæ Marino fuerunt. Hoc dictum vellim, ut errata nostra, quæ candidè fatemur, prudens corrigat lector.

a Sept. Id, Januar.

L. 48. **JO. BAPTISTA** de Bruna, Sacri Apostolici Palatii Auditor, demortuo Marino successit, electus ab Eugenio IV. anno 1438. 9. Kal. Novemb. ita in Actis Consistorialibus ejusdem Pontificis habetur. Interfuit sequenti anno Florentino Concilio, ubi electus, & confirmatus Teatinus Episcopus se subscripsit. Hanc Ecclesiam administravit plus minus ann. 7. eamque nondum consecratus dimisit anno 1445. ut in iisdem Actis Consistorialibus Eugenii IV. legitur.

LI. 49. **COLANTONIUS** Valignanus *b* Teatinus, nobili gente natus, ex Abbate Commendatario S. Salvi ad clavum Teatinæ Ecclesiæ venit ex cessione Joannis Baptistæ electi, ut patet ex Actis Consistorialibus Eugenii IV. an. 1445. Idibus Martii, cujus honorificè meminit Blondus in Italiæ illustratæ libro; tametsi corruptè ex Bolegnanorum familia pro Valignanorum scribat. Litem habuit cum Præposito Terræ Gypsii, qui jura Episcopalia, tanquam antecessoribus suis ab Episcopo Andrea olim concessa anno 1118. contendebat: qua etiam tempestate contra Franciscum de Riccardis de Ortona pro feudo Castri Sylvani in Romana Curia decertavit, tulitque favorabilem sententiam ad Ecclesiæ suæ favorem anno 1454. Erat Valignanus ob præclaram prudentiam, & rerum politicarum experientiam Regi Alphonso in paucis charus, pro quo diu apud Rempublicam Venetam Oratoris munere functus est, quo tempore plures tam sacros, quam profanos libros à propriis originalibus exscribere fecit per Consalvum domesticum suum, & Teatinum doctum Canonicum, quos dono dedit Ecclesiæ suæ. Fecit etiam pulcherrimum calicem aureum conflari, qui adhuc in hac Ecclesia ex pia ejus liberalitate visitur cum argenteo vasculo ad sacra olea asservanda. Episcopales ædes auxit & ornavit, adjuncta praecelsa Turri à fundamentis ad Civitatis decorem, Episcoporumque commoditatem, ubi hæc inscriptio legitur.

b De eo in opere Genealogia della famiglia Valignani. p. 140.

Ad Civitatis, & patriæ suæ decorem Colantonius Antistes has ædes fieri fecit anno redemptionis humanæ MCCCCLXX.

Eoquoque Præsule factam fuisse apparet imaginem argenteam S. Justini Episcopi cælati operis à medio sursum, quæ hodie visitur, cum à tergo legatur:

Hoc opus fecit magister Nicolaus de Guardia Giles anno salut. MCCCCLV.

Quo etiam tempore fores Cathedralis magnificentissimè extructæ fuerunt, marmoreis statuis Beatissimæ Virginis Mariæ, S. Thomæ Apostoli, ac S. Justini Episcopi exornatæ, & Sanctorum Martyrum corpora Leguntiani, & Domitiani die prima Julii 1466. recondita fuerunt sub Altare Nativitatis Domini in eadem Cathedrali Ecclesia. Nicolai aliquando suffraganeus fuit Nicolaus Episcopus Florentinensis ex nobili familia de Podio, qui pro gentilitiis stemmatibus gerebat figuram Agnus Dei retrospicientis & dextro pede Crucis vexillum deferentis. Acta Colantonii Præsulis non excedunt annum 1487. quo, vel initio sequentis, excessit. In Cathedrali, suorumque Valignanorum sacello sepultus traditur.

A

XLII. 50. **ALPHONSUS** de Aragonia, Ferdinandi I. Regis Neap. filius nothus, Teatinorum Pontifex fuit adlectus ab Innocentiu VIII. die 27. Feb. 1488. Sedit annos octo, eoque munere se abdicavit nondum consecratus anno 1496. Interfuerat antea coronationi Alphonsi II. Regis fratris sui die 2. Maii 1494. solemni pompa celebratæ cum pluribus aliis Regni Præsulibus. In administranda Ecclesia ista usus est Alexandro de Marra Archiepiscopo S. Severinæ, & Jacobo de Maineriis Episcopo Adrivalensi. Cæterum post suam abdicationem voluntariam, quid egerit Alphonsus, vel quando, quove in loco obierit, incertum; certum tamen fuisse Ferdinandi I. filium, & Alphonsi II. fratrem indicant plura monumenta, tum Ecclesiæ Teatinæ, tum regii regest. in quibus Alphonsum Regis filium vivente Ferdinando, deinde regnante Alphonso II. Regis fratrem, & Teatinum Episcopum se se denominat. B

LIII. 51. **JACOBUS** de Bacio, Neapolitanus, vir nobilis, & utriusque juris eximius Doctor, perspicua sapientia præditus, ex cessione Aragonei adlectus est Episcopus die 16. Novemb. 1496. vix annus secundus fluxerat à sua inauguratione, cum vocaretur ad tumulum, boni, piique Pastoris fama relicta. C

LIV. 52. **OLIVERIUS** Cardinalis Carrafa *a* hanc Ecclesiam commendatam accepit ab Alexandro VI. die 2. Feb. 1499. quam ad favorem Bernardini nepotis, cum regressu tamen, resignavit die 20. Decembris 1501. De Oliveriu plura leges supra in Archiepiscopis Neapolitanis.

a De eo Ciaconius Ughelli t. 2. col. 1097.

LV. 53. **BERNARDINUS** Carrafa Oliverii Cardinalis ex fratre nepos, miles, & Prior Neapolis Ordinis Hierosolymitani, ex patrui resignatione adlectus est Episcopus Teatinus die 20. Decemb. 1501. sub Julio II. evasit Patriarcha Alexandrinus anno 1503. Neapoli obiit designatus Archiepiscopus Neapolitanus anno 1505. jacet in Sacello S. Stephani Ecclesiæ S. Dominici nobili tumulo, quem Hieronymus ejus frater excitavit, & inscriptione ornavit in hunc modum.

Ossibus & memoriæ Bernardini Carafæ Episcopi, & Comitis Teatini Patriarchæ Alexandrini positum Hieronymus Carafa fratri aaanim: fecit. Vixit annos
XXXIII
Morte judicante satis eum vixisse dia cat nihil ad ullam vel virtutis, vel prudentiæ, aut literarum laudem addi ulterius posset, contra graviter conquerente fortuna abreptam sibi facultatem amplissimi honoris, quem jam apparaverat illi deferendi, fato functus est anno salutis Christianæ M. D.V,

Bernardino Patriarchæ Alexandrino librum de honesta disciplina inscripsit Pettus Crinitus. Post Bernardini obitum ratione regressus Teatina Ecclesia ad Oliverium Cardin. redit, is post paucos menses iterum, eam in Joannem Petrum nepotem transferendam curavit.

54. **JO. PETRUS** Carrafa, alter ex fratre nepos Oliverii Cardinalis, vir singularis integritatis, doctrinæ, tantæque sinceritatis, ut in eo egregias cadentis patrui virtutes reviviscere viderentur, quibus omnium hominum amorem & gratiam cum promeruisset, ex Cannnico Neapolitano, Juliique II. Papæ Cubiculario, Episcopus Teatinus pronunciatus est die 30 Julii 1505. mox Apostolicus Nuncius Neapolim ad Ferdinandum Regem Catholicum missus post annum Teatem urbem solemni ritu ingressus est die 20. Junii, eamque Ecclesiam iis virtutibus regendam suscepit, quæ sacrum Antistitem viderentur decere. Cleri disciplinam ex Pasturum absentia fere collapsam, summo labore, & charitate, suoque exemplo restituit, sæculariumque prolapsos mores reparavit, adeòque omnia bene constituit, ut brevi tempore Ecclesiam suam optimè institutam haberet, ac si tum primòm priscorum Antistitum feliciora tempora renasci censerentur. Romam post aliquot annos revertitur, & Concilio Laterano inter Patres assedit, sententiasque gravissimas dixit Leone X. Pontifice, à quo in Angliam ad Regem Nuncius delegatus, tres omninò annos eo in munere consumpsit. D Exacta legatione in Hispaniam cum Carolo Austriaco mox futuro Imperatore trajecit, probata interim ejus virtute, à Consiliis Regiis, & Regii Sacelli Præfectus renunciatus est, auctusque opimo Brundusino Sacerdotio, ad id translatus à Leone die 21. Decembris 1518. cum retentione prioris Ecclesiæ Teatinæ. In Italiam regressus Brundusinam Ecclesiam invisit. Revocatus ad Aulam ab Adriano VI. apud ipsum & Clementem VII. successorem gratia & auctoritate valuit; sed instinctu divini spiritus, rerumque fluxarum contemptu, meliorisque vitæ affectu ad pedes Clementis VII. Pontificis die 24. Augusti 1524. infulas Teatinam, Brundusinamque, ac cætera ecclesiastica beneficia bonaque sæcularia abdicavit, paucisque post diebus unà cum Cajetano Thieneo, Alexandro Colle, & LVI.

Paulo

Paulo Consiliario in Vaticana Basilica paupertatis, castitatis, & obedientiæ vota emisit, novumque Clericorum Regularium Ordinem bono Reipublicæ Christianæ omine instituere cœpit, qui Teatini à Teate Civitate, cui Carrafa diù præfuerat, sunt nuncupati. Ordinem approbavit Clemens anno 1528. cujus primus Præpositus adlectus est ipse Carrafa, qui cum non semel honores ex humilitate detrectasset, obedientia tandem victus, purpuram accepit ad titulum S. Clementis a Paulo III. anno 1535. qui ei Ecclesiam Teatinam olim ab ipso dimissam tunc pastore vacantem reddidit an. 1537. mox translatus ad Neapolitanam, illam dimisit. Demum cum esset Episcopus Cardin. Ostiensis renunciatus est Summus Ecclesiæ Pontifex ao. 1555. Paulus IV. appellatus. De quo legendi Caracciolus, Castaldus, Sylos, aliique, qui vitam ejusdem abundè scripserunt. Et nos supra de eo egimus in Archiepiscopis Neapolitanis.

TEATINI ARCHIEPISCOPI.

LVII 1. FELIX Trophinus, Bononiensis, vir integer & singularis probitatis ab intimo cubiculo Clementis VII. Carrafæ sufficitur die 24. Augusti 1524. quem non multò post idem Carrafa solemni ritu Romæ consecravit die 31. Augusti. Possessionem verò adipiscitur per procuratorem die 9. Octobris. Is fuit ultimus Episcopus, & primus Archiepiscopus Ecclesiæ Teatinæ. Etenim an. 1526. Clemens ipse VII. Pontifex ad Caroli V. Imper. & Teatinæ Civitatis preces, Cathedralem Teatinam meritis multis decoratam in Metropolitanam erexit, attributis Suffraganeis Lancianensi, Pennen. & Adriensibus Episcopis, ac Felicem Episcopum Datarium suum, fide & probitate morum virum clarissimum, sibique gratum primum Archiepiscopum creavit, ut in sequenti diplomate erectionis Archiepiscopatus legitur ab exemplari exscripto.

Clemens Episcopus servus servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Super universas Orbis Ecclesias, eo disponente, qui cunctis imperat, & cui universa deserviunt, meritis licet imparibus constituti, levamus in circuitu agri Dominici oculos nostræ mentis more vigilis Pastoris suspicientes, quid Ecclesiarum ipsarum statui congruat, quid operis circa illas, earumque statum prosperum, & felicem impendi debeat, & divino fulti præsidio, quo cuncta ex sui benignitate pro populorum suorum Christifidelium salute disponit ad ea, quæ statui Ecclesiarum hujusmodi congruunt, nostri ministerii partes utiliter intendere curamus, prout, in Domino conspicimus salubriter expedire. Sanè attendentes, civitatem Teatinam in centra Provinciæ Aprutin. Regni Siciliæ citra Pharum, quæ amplitudine celebris foris & infra se novem civitates, & quamplurima oppida, & castra, ac ob ejus excellentiam proprium Viceregem habere dignoscitur, constitutam, ac totius Provinciæ caput. Nec non à claræ memoriæ Regibus Siciliæ, qui pro tempore fuerunt, pluribus privilegiis munitam esse, & in ea regios Auditores residere, Baronesque ipsius Provinciæ pro illius tractandis negociis congregari consuevisse, ac Ecclesiam Teatinam, cui venerabilis frater Felix Episcopus Teatinus Prælatus noster domesticus præest, inter alias ipsius provinciæ Cathedrales Ecclesias, insignem, & notabilem, ac metropolitica prælatione dignam meritò existere. Nec non dilectos filios Communitatem ipsius Civitatis Teatinensis propterea pro augumento dotis mensæ Episcopalis ejusdem Ecclesiæ Teatinæ redditus annuos trecentos ducatos monetæ dicti Regni, seu certam pecuniarum summam pro dictorum annuorum redditaum emptione assignare paratos existere, ex his & nonnullis aliis rationibus, & causis moti, habita super iis cum fratribus nostris S. R.E. Cardinalibus deliberatione matura, ad Omnipotentis Dei laudem, & honorem, nec non fidei Catholicæ exaltationem, prædictam Ecclesiam Teatinam, in Metropolitanam, cum Archiepiscopalis dignitatis Jurisdictione, & superioritate, ac Crucis delatione, ac aliis Metropoliticis insignibus de fratrum eorundem consilio, authoritate Apostolica tenore præsentium erigimus, & instituimus, ac illi Lancianen. Pennen. & Adrien. Ecclesiarum Præsules pro tempore existentes pro suis suffraganeis Episcopis, nec non dilectos filios Capitula Ecclesiarum, ac Clerum, & Populum Civitatum, & Diœcesis earundem pro suis Provincialibus, Clero, & populo ita quod Episcopi quoad omnia Metropolitica, & Archiepiscopalia jura, superioritatem, & jurisdictionem pro tempore existenti Archiepisc. Teatino subjecti sint, & tanquam membra capiti obsequentes, & de Archiepiscopalibus juribus respondere debeant, de simili consilio, authoritate & tenore prædictis concedimus, & assignamus, nec non mensæ prædictæ redditus annuos pro illius dotis augmento hujusmodi per eandem civitatem, ut præfertur, assignandos, seu pro illorum emptione ea pecuniarum summa per ipsos civitatem emendos assignanda, cum assignati, seu empti fuerint, ex nunc prout ex tunc, & è contra perpetuò applicamus, & appropriamus, Decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quocunque quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari; Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ erectionis, institutionis, concessionis, assignationis, applicationis, appropriationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1526. Kal. Junii, Pontificatus Nostri anno tertio. Tametsi Pennensis Ecclesia attributa fuerit in Clementis diplomate Teatinæ Ecclesiæ Suffraganea, & Metropolitico jure subjecta, nihilominus Pennensis Episcopus, qui unum Romanum Pontificem ex privilegio immediatè venerabatur, subjectionem Teatinam ægrè ferens, ut priscum illud jus suum tueretur, ad Clementem primum, mox ad Paulum III. confugit, atque post diuturnam litem in Romana Curia exagitatam, jugum excussit, pristinumque decorem recepit, iterumque Romanæ Sedi immediatè subiicitur anno 1539. hoc diplomate, quod ab exemplari exhibemus.

Paulus Episcopus servus servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Inter cætera, ad quæ ex commissi nobis divinitus Pastoralis officii debito tenemur, illud propcæsius cogitare nos convenit, per quod nostræ provisionis ministerium Ecclesiæ singulæ, præsertim Cathedrales nobis & Apostolicæ Sedi immediatè subjectæ ac Christi fideles illis dediti sublatis novarum institutionum scandalis, in suis juribus & consuetudinibus præserventur. Dudum siquidem fel. rec. Clemens Papa VII. prædecessor noster attendens Civitatem Teatinam in centro Provinciæ Aprutinæ Regni Siciliæ citra Pharum, quæ amplitudine celebris, foris & infra se novem civitates & quamplura oppida & castra, ac ob ejus excellentiam proprium Viceregem habere dignoscebatur, constitutam, ac totius Provinciæ prædictæ caput, nec non a claræ mem. Regibus Siciliæ, **B** *qui pro tempore fuerunt, pluribus privilegiis munitam esse, & in ea Regios Auditores residere, Baronesque ipsius provinciæ pro illius tractandis negotiis congregari consuevisse, ac Ecclesiam Teatinam, cui bo. mem. Felix olim Episcopus Teatinus tunc præerat, inter alias ipsius Provinciæ Cathedrales Ecclesias insignem, ac notabilem, & Metropolitica prælatione dignam meritò existere, nec non dilectos filios Communitatem ipsius Civitatis Teatinæ propterea pro augmento dotis mensæ Episcopalis ejusdem Ecclesiæ Teatin. redditus annuos trecentorum ducatorum monetæ dicti Regni, seu certam pecuniarum summam pro dictorum redditiuum annuorum emptione assignare paratos existere, ex his, & nonnullis aliis rationabilibus causis motus, habita desuper cum fratribus suis, de quorum numero tunc eramus deliberatione matura, eandem Ecclesiam Teatinam in Metropolitanam cum Archiepiscopalis dignitatis jurisdictione, & superioritate, de fratrum eorundem consilio, authoritate Apostolica erexit, & instituit, ac inter alias illarum partium* **C** *Civitates, & Diœceses, quas pro Suffraganeis eidem Ecclesiæ Teatinæ sic in Metropolitan. erectæ assignavit Pennensem Civitatem, & Diœcesim, ac Ecclesiæ Pennen. Præsulem pro tempore existentem pro suo Suffraganeo Episcopo, necnon dilectos filios Capitulum Ecclesiæ, & Clerum, & populum Civitatis, & Diœcesis Pennen. pro suis Provincialibus Capitulo, Clero & Populo, ita quod ipsi quoad omnia Metropolitica, & Archiepiscopalia jura, ac superioritatem, & jurisdictionem pro tempore existenti Archiepiscopo Teatin. subjecti essent, & tanquam membra capiti obsequerentur, & de Archiepiscopalibus Juribus respondere deberent, concessit & assignavit, decernens ex tunc irritum & inane, si secus, super his à quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, prout in ipsius Prædecessoris literis desuper confectis plenius continetur, & deinde comperto quod Ecclesia Civit. & Diœc. Pennen. bujusmodi ante erectionem, concessionem, & assignationem hujusmodi erat eidem prædecessori, ac pro tempore existenti Rom.* **D** *Pontifici, & Ecclesiæ Romanæ immediatè subjecta, de quo in literis prædictis nulla extitit facta mentio, ac propterea tam tempore prædicti Felicis Episcopi, quàm etiam bon. mem. Guidonis, dum viveret, ac post erectionem hujusmodi Archiepiscopi Teatini etiam eodem prædecessore in humanis agente, Populo, & Clero Civitatis, & Diœcesis Pennen. hujusmodi contra easdem literas, quoad concernentia illorum ac Ecclesiæ & Capituli Pennen. hujusmodi præjudicium & interesse se opponentibus, literæ prædictæ quoad concessionem, & assignationem Capituli, Cleri, & populi Ecclesiæ & Diœc. Pennen. hujusmodi adhuc effectum non habuerat; Quoad prædecessor præfatus habita de præmissis informatione, concessionem, & assignationem ultimò dictas revocare, cassare, & annullare, seu viribus à principio & semper caruisse, nullasque & invalidas fuisse decernere & declarare proposuerat. Nos quibus ea fide dignorum relatione de* **A** *ipsorum Clementis prædecessoris proposito, ac quod nisi idem Prædecessor morte præventus fuisset, illas omnino revocasset, quodque ex concessione, & assignatione, ac contradictione hujusmodi non parva scandala exoriri posse formaliter, legitimè constat, considerantes etiam quod si idem prædecessor de exemptione Civitatis & Diœcesis Pennen. hujusmodi informatus fuerat, ultimò dictam concessionem, & assignationem minime fecerat, quodque justè, & rectè de illarum revocatione procedere proposuerat, ac scandalis hujusmodi quantum in Deo possumus obviare & omnem fomitem dissensionum amputare volentes, ac ex certis aliis rationabilibus causis animum nostrum moventibus, motu proprio, non ad alicujus alterius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sex ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, necnon intuitu & contemplatione dilecti filii Octavii Farnesii Almæ Urbis Præfecti Ducis, ac dil. in Christo filiæ Margaritæ de Austria Ducissæ Pennen. conjugum; qui etiam secundum carnem nepotes nostri* **B** *existunt, concessionem, & assignationem Capituli Ecclesiæ, & Cleri, Populi Civitatis & Diœcesis Pennen. hujusmodi per eundem prædecessorem, ut præfertur, factas, erectione tamen prædicta alias in suo robore permanente, Apostolica auctoritate tenore præsentium revocamus, cassamus, & annullamus, & quatenus opus sit, Capitulum, Ecclesiam, Clerum, & Diœc. Pennen. hujusmodi ab Ecclesia & Archiepiscopo Teatin. hujusmodi submissione, superioritate, & jurisdictione absolvimus, abdicamus, separamus, & totaliter liberamus, ac ultimò dictas concessionem & assignationem cassas, & nullas, & à principio fuisse & esse declaramus, ac super illis etiam cum expressione causæ & litis, si qua desuper forsan pendet, cujus statum, nominaque & cognomina Judicum, & collitigantium præsentibus haberi volumus pro expressis, avocatione & extinctione prout præsentium tenore causam ad nos avocamus, & litem hujusmodi penitus extinguimus & perpetuum silentium imponimus, Ac Ecclesiam, Capitulum, Cle-* **C** *rum, populum Civitatis & Diœces. Pennen. hujusmodi in pristinum, & eum, in quo ante concessionem, & assignationem ultimis diebus erat, statum, etiam quoad omnes & singulos juris & facti effectus, etiam quacunque speciali & specifica expressione dignos reponimus, restituimus, & plenariè reintegramus, illosque, quatenus opus sit, ab ipsa Ecclesia Teatina etiam dismembramus, & separamus, ac præsentes literas ad probandum plenè omnia & singula supradicta in judicio & extra sufficere, nec ad id alterius probationis adminiculum requiri, nec in contrarium probationem admitti, aut illas de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis, vel quocunque alio defectu notari posse, sicque per quoscunque Judices judicari, diffiniri, aut interpretari debere, sublata eis penitus aliter judicandi, diffiniendi, aut interpretandi facultate, & authoritate. Irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obstantibus præmissis, & nostra de non tollendo jure quæ-* **D** *sito, & aliis Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus, ac Teatin. & Pennen. Ecclesiarum hujusmodi juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ revocationis, cassationis, annullationis, absolutionis, & separationis, liberationis, declarationis, voluntatis, abdicationis, extinctionis, impositionis, repositionis, restitutionis, reintegrationis, dismembrationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo trigesimo nono 15. Kalend. August. Pontificatus nostri anno quinto.*

Cæterum Lancianensis Ecclesia, & ipsa attributa Teatinæ Suffraganea, sub Pio IV. Archiepiscopali

di-

dignitate exornata anno 1562. Teatina Metropolis Suffraganeia viduata est, quousque Pius V. anno 1573. Ortonensem Episcoparum instituit, & eidem Teatino Archiepiscopo Metropolitico jure subjecit. Unico igitur Episcopo Suffraganeo nobilitatur Teatinus Archipræsul, qui in primæva institutione tribus condecoratus fuerat; sed ad Falicem, redeamus; is cum plus minus annis tribus bene se disset, Romæ fato functus est anno 1527. cui dicavit librum de sortilegiis & hæreticis Paulus Grillandus.

LVIII 2. GUIDO Medices, Florentinus, patre Antonio, matre Vaggia del Bechuto, antiquo quidem, ac nobili natus genere; sed summa in rebus agendis prudentia præditus assumitur, primùm ex Canonico Ecclesiæ Florentinæ in Episcopum Venusinum. mox ad Teatinam Ecclesiam translatus anno 1528 die 2. Januarii. Absens præfuit annis decem; tum quia sub Clemente VII. Pontifice consanguineo suo Arcis Adrianæ Molis Præfectus fuit, tum verò quia ejus promotio non placuit Carolo V. Imp. ob propensionem, quam Guido ad Gallos habebat; erat enim Francisco Regi carissimus. Habuit contentiones gravissimas cum Clero, populoque Teatino, quibus aliquando compositis, redditus Archiepiscopalea dicitur recepisse. Moritur Romæ anno 1537. sepelitur honorifice in Ecclesia S. Mariæ ad Minervam cum tali inscriptione.

D. O. M.

Guidoni Medici Patritio Florentino Theatino Archiepiscopo, & sub Clemente VII. Pont. Max. Adrianæ Molis Præfecto Fratres Conventus Minervæ tanquam de se bene merito Pos. die xx. Junii MDXXXVII.

Romæ funeraverat Guido genitricem suam in Ecclesia S. Mariæ de Populo & elogio in marmore cohonestaverat, quod nobis contigit videre ante D novam Ecclesiæ restaurationem ita scriptum.

Vaggiæ Mediceæ de Beccutis, quæ vita integerrima actu in Cælum rediens, quod terræ fuit, terræ reddidit.
Guido Medices Theatinus Archiepiscopus Arcis Rom. Præfectus matri dulciss. mæstiss. posuit.
Vixit ann. LXX. obiit XVII. Kal. Augusti MDXXVI.

A

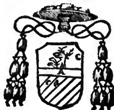
3. JOANNES PETRUS Cardinalis Carrafa, a qui antea hujus Ecclesiæ Episcopus fuerat, ejus- LIX.
B dem tertius Archiepiscopus defuncto Guidone pronunciatus est à Paulo III. die 20. Junii 1537. Absens illiam administravit ad annum usque 1549. quo ad Neapolitanum Sacerdotium translatus, atque inde Paulus IV. Pont. Max fuit, suffraganeum habuit in Teatina Ecclesia Scipionem Rebibam, illum, qui sub Julio III. evasit S.R.E. Card. In Aula Archiepiscopalis Palatii Teatinæ Ecclesiæ hæc ad Carrafæ memoriam legentibus prostat inscriptio.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 801. & seq.

D. O. M.

Jo. Petro Carafæ Ecclesiasticæ disciplinæ vindici acerrimo, Ordinis Clericorum Reg. Theatino Episcopatu relicto, Fundatori in S. R. E. Cardinalium numerum adscripto. Secundum Ecclesiæ Theatinæ Archiepiscopo III. ad Summi Pontificatus Apicem evecto Pauli IV. nomine retento D. Paulus Tolosa ejusdem Ordinis Archiepiscopus XV. Domino & parenti optimo posuit.

C

4. BERNARDINUM Cardinalem, b Maffeum LX
D tituli S. Cyriaci in Thermis, antea Episcopum Massanum, virum egregium, Paulus III. transtulit ad Ecclesiam Theatinam die 9. Novemb. 1549. Sedit laudatissimè annos 4. Decessit Romæ optimus, & longiori vita dignissimus Præsul, ex hac mortali ad immortalem vitam 17 Kal. Aug. 1553. ætatis suæ 39. atque in S. Maria super Minervam, sacelloque suæ familiæ tumulatur, quem prælaudavimus in Episcopis Massanensibus num. 3.

b De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 737.

5. MARCUS ANTONIUS Maffeus, c Bernardini Cardinalis germanus frater, à Julio III LXI.
constituitur quintus Teatinæ Ecclesiæ Archiepiscopus uno ab obitu fratris die 17. Julii 1553. Natus is erat anno 1521. in adolescentia ferè multis urbibus præfectus, deinde Consistorialis Aulæ Advocatus, à Paulo III. electus, postea inter Canonicos Lateranensis Ecclesiæ, paulò post Papæ in Urbe Vicarii gessit vices, Archiepiscopus Teatinus renunciatus, Apostolicus Nuncius ad Poloniæ Re-

c De eo pariter Ciaconius Oldoini t. 3. col. 1038

gem

gem missus, postmodum Pii V. Datarius Basilicæ Vaticanæ Canonicus in locum Achillis fratris præmortui. Denique ab eodem Pontifice galero purpureo tum literis, tum prudentia insignis ornatur titulo S. Vitalis, mox S. Calixti, in Archiepiscopatu tamen Teatino usque ad annum 1568 non sedit, ad eum vero bene regendum antea Suffraganeum miserat Franciscum Monaldum Civem Teatinum, origine Etruscum è Florentia Civitate, Archiepiscopum Tariensem infelicissimi exitus miserabile exemplum, quippe qui æmulorum quorundam dum sacra Mileti celebraret, clam immissi subterranei cuniculi vehementissimo impetu ignis in altum explosus interiit, cujus meminit Petrus Monaldus in lib. Originum familiarum Florentinarum.

Cæterum Maffeus Romæ vale dixit mortalitati 11. Kal. Septembris 1583. in Ecclesia S. Mariæ ad Minervam propè Bernardinum fratrem honorificè cum summo omnium suorum luctu sepelitur, superaddito ejus tumulo tali epitaphio.

D. O. M.

Marco Antonio
Hieronymi filio Maffeo
S.R.E. Presbytero Cardinali
Titulo Sancti Calixti
Vixit Annos LI. menses XI dies XXII.
Obiit 11. Kal. Septembris.
MDLXXXIII.

Marci Antonii meminit non semel laudatus Carolus Catharius in Advocatorum Consistorialium Syllabo, ubi de Maffæa familia, ac Præsulibus ejusdem eruditè scribit.

LXII 6. JOANNES Oliva, *a* Perusinus, Juris Utriusquè celeberrimus Doctor, ex sua virtutum fama ad Archiepiscopalem Sedem Teatinam evectus est à Pio V. die 12. Januarii 1568. munus consecrationis accepit die 25. ejusdem, pallio insignitus 8. Febr. mox ad Ecclesiam suam profectus, cœpit illam sollicitè administrare; sed cum in corrigendis moribus, tollendis abusibus, in ecclesiastica jurisdictione tuenda acerrimus vindex evasisset, invidorum multorum indignationem incurrit, quamobrem ab eorum lingua dolosa apud Pontificem de quibusdam criminibus insimulatus, canonicè suam coactus est probare innocentiam, quam cum eximiè fecisset, impios fugavit æmulos, & gratiam Pontificis promeruit locupletiorem. Ea innocentia conspicuus, Ecclesiam Clero, ad veterem disciplinam ex Tridentini Concilii legibus revocato, ac populo ad Christianam pietatem informato, excultoq & instituto Clericorum Seminario, eximiè ann. 9. administravit; laboribus tandem, & senio fessus decessit ex hac lacrymarum valle mense Octobris 1577. sepultus in sua Metropolitana Ecclesia.

a De eo Oldoinus in Athen. Augusto.

LXIII 7. HIERONYMUS de Leonibus, *b* nobilis Anconitanus, Episcopus Sagonensis in Corsica, ad hanc Ecclesiam translatus est a Gregorio XIII. die 25. Octobr 1577. exceptus omnium gratulatione, qui optimum futurum pastorem præsagiebant, sed mors importuna, eorum desiderium tetra falce recisit anno sequenti, sexto à translatione sua mense, sepultusque est in Cathedrali.

b De quo Saracenus in hist. Anconitana p. 318. Manusc.

LXIV 8. CÆSAR Busdragus, patritia familia Lucæ in Tuscia natus, propria virtute, ac morum candore octavum sibi locum inter Teatinos Archiepiscopos vindicavit, translatus ab Alexana Ecclesia die 11. Aug. 1580. *c* nuper inventum corpus S. Eleuterii in Ecclesia S. Mariæ de Civitella honorificentius recondidit die 26. Decembris, & indulgentiam sacra Lipsana venerantibus concessit, scripta brevi chartula ad futurorum memoriam.

c anno 1578.

Hic corporis S. Eleuterii requiescunt ossa, olim per Reginam Joannam tempore fratris Petri Eremitæ in sitari de Domo Brigantea in hac Ecclesia sistenti in quadam capsula (& in quadam parva cartula in ipsa capsula inventa scriptum erat) deposita ibi per Illustrissimum, & Reverendiss. Dominum Cæsarem Busdragum Lucensem Archiepiscopum, & Comitem Teatinum die 26. Decembris existente in hoc Monasterio Priore fratre Joanne Andrea Valenzano. inventa in hac capsa die xj. Martii anni 1580. recondita per dictum Illustrissimum Dominum, qui dictum corpus dictis diebus cujuslibet anni visitantibus quadraginta dies de vera indulgentia concessit pro qualibet vice, Archiepiscopus, qui supra &c. Porrò in ea capsula, ubi inventa sunt Eleuterii sacra lipsana, reperta fuit chartula, quæ extat, ubi hæc legebantur. *Hic corpus Sancti Eleuterii est depositum per Reginam Joannam tempore fratris Petri Eremitæ.* Hunc Eleuterium putarunt aliqui illum eundem esse, qui in veteri Kalendario Teatinæ Ecclesiæ notatur 21. Maii, ac credunt, cæcutienti quidem conjectura, Teatinum fuisse Episcopum, quamobrem curarunt in novis Episcoporum diptycis adscribendum. Certè, ni fallor, Eleuterius ille à Petro Eremita in ea capsula repositus, Episcopus non erat, alloquin haud siluisset chartula illa; quis tamen ille fuerit, sive Martyr; vel Confessor, aut potius Eremita, judicent alii. Cæterùm Cæsar Archiepiscopus, postquam consultissimè Teatinam Ecclesiam plus minus annis septem administrasset, bono fine quievit mense Octobris 1585. in Cathedrali terræ mandatus est.

LXV 9. JOANNES Baptista Castruccius, *d* Lucensis gente patritia anno 1541. ortus, annum agens 24. Doctoratus Lauream consecutus, inter patriæ Senatores relatus est. Romam petiit, inter familiares receptus à Felice Cardinali Montalto, ejusdem ob virtutum ornamenta charus evasit, qui summus inde Ecclesiæ Pontifex creatus, Sixtus V. dictus, Castruccium ad amplissimos honores paulatim evexit; primùm Canonicatu Vaticanæ Basilicæ cohonestavit, ac supplicibus libellis præfecit, mox Teatinum Archiepiscopum delegit die 21. Octobris 1585. eodemq. an. in Cardinalium numerum cooptavit ad titulum Sanctæ Mariæ de Aracœli, & Signaturæ Præfectum constituit; Erat enim ob placidissimos mores, & in rebus forensibus præclaram prudentiam vir longè clarissimus. Sex omnino annos Teatinam absens Ecclesiam perbelle administravit, quam cum non semel dimisisset, duos spectatæ prudentiæ concives præficiendos summo studio curavit, Horatium scilicet Saminiatum tunc domi suæ Præfectum, eoque brevi defuncto, Matthæum ejus consobrinum, qui Cardinali in patria ab humanis erepto ultima pietatis officia ac justas persolvit. Lucæ obiit 15. Kalend. Aug. 1595. cadaver in majorum tumulo ad Divi Francisci reconditum hac inscriptione.

d De eo Ciaconius Oldoinus t. 4. col. 243.

Joanni Baptistæ Castruccio
tit. Sanctorum Joannis & Pauli
Presbyt. Card. Signaturæ Justitiæ S.D.N. Præfecto.

Ejus meritas laudes in ipsa funerali pompa latinè primum Martinus Lilius Sancti Michaelis Lucæ Decanus, Etrusca verò lingua in Oratorio Sanctissimæ Trinitatis Trigrimus de Trigrimis Cathedralis Ecclesiæ Canonicus, qui sub Urbano VIII. Episcopatum Assisiensem, & Hierosolymitanum Patriarchatum promeruit Academicorum obscurorum nomine egregiè prosecuti sunt.

* *
*

Hu-

LXVI

10. HORATIUS Saminiatus, natione Etruscus, patria Lucensis, origine tamen è civitate Sancti Miniati nobili gente natus, ex Canonico Collegiatæ Sancti Michaelis, & Priore S. Alexandri in patria, intercedente Card. Castruccio, Vaticanæ Basilicæ primùm, & Teatinus deinde Archiepiscopus renunciatus est die 20 Martii 1591. Vir optimis moribus, & in pauperes liberalis à civibus Teatinis perhonorificè receptus, visitationis munus brevi interjecto tempore accepit, quo vix peracto, divina disponente clementia è medio sublatus est 4. Kalend. Februar. 1592. septimo sui Præsulatus mense nondum expleto, magno de se apud omnes relicto desiderio humatur in sua Cathedrali.

LXVII.

11. MATTHÆUS Saminiatus, a Lucensis Horatii decessoris consobrinus, eidem successit die 4. Martii 1592. cujus vitam scripsit Sinibaldus Baroncinus ejus familiaris in catalogo, quem hic ipsissimis verbis placuit exscribere. *Matthæus*, inquit, *Saminiatus, Francisci filius, Luca præclara, ac libera Etruriæ civitate ortus, sed Florentiæ, quò pater ejus instabilibus fortunæ fluctibus jactatus, quasi in portu quodam se receperat, à pueritia educatus, cum esset Ecclesiæ Florentinæ Canonicus, & extra numerum Apostolicæ Sedis Notarius, quartus ex nobilitate Lucana Archiepiscopus Teatinus, sed ordine Archiepiscoporum undecimus, Horatio Saminiato ejus consanguineo succedens à Summo Pontifice Clemente VIII. Joannis Baptistæ Card. Castruccii præsertim intuitu creatus anno 1592. in Festo Sancti Joseph Beatissimæ Mariæ Virginis Sponsi in Ecclesia S. Joannis Baptistæ nationis Florentinæ ab Alexandro Mediceo Archiepiscopo, & Cardinali Florentino, cujus itidem Vicarium egerat, consecratus fuit, Ludovico Alemano Matisconensi, & Francisco Gerino Balneoregiensi Episcopis assistentibus, ac demum mense Aprili è manibus Alexandri Peretti Card. Vicecancellarii de Montealto nuncupati, nobile Archiepiscoporum decus, potestatis plenitudinem designans recepit.*

a De quo in Notitia Virorum Illust. Academiæ Florent. par. 1. pag. 239.

A *Futuri autem profectus & progressus hujusmodi præclara, quæ ab initio in eo Matthæo apparuit adolescentia, spem maximam dedisse visa est; Siquidem is naturaliter animæ & corporis dotibus egregiè ornatus, ab ineunte ætate literarum liberalium studiis sedulò operam navans, ac in Almo Pisarum Gymnasio admodum juvenis utriusque Juris doctoratu adepto, ibidem instituta civilia publicè, nec non magna sui laude interpretatus est: cujus ingenio Cosmus Medices Magnus Etruriæ Dux I. non mediocriter delectatus, benignè eum liberaliter fovit, ac juvit, brevique interjecto tempore Canonicatum in Ecclesia Cathedrali Florentina conferendum curavit, majora illi bene quidem merenti collaturus in dies beneficia, si diutiùs vixisset. Francisco autem Cosmi filio Magno Duci II. qui patri successit, non minus charus existens, ejus commendatione inter aulicos Ferdinandi Medicei tunc S. R. E. Cardinalis, indè verò Etruriæ Magni Ducis III. receptus eum Romam secutus est Gregorio XIII. Pont. Max. ubi processu temporis, cum ejus doctrina, ac morum probitas, & ipsi Pontifici,* B *ac sacro Cardinalium Collegio, qui eum interdum, cum solemnia sacra pontificalis Capellæ in Sancti Petri de urbe Basilica haberentur, de Spiritus Sancti emissione in ipso Pentecostes die disertè orantem audiverat, oblata est ejus excitandæ ac comprobandæ virtutis occasio. Missus est itaque primum Apostolica authoritate Vicarius Tropejam maritimam Calabriæ Civitatem, quæ suum Episcopum de multis gravioribus criminibus insimulaverat, ubi ferè biennium permansit, suaque singulari prudentia ita cumulatè omnibus satisfecit, ut desinant nunquam Tropejenses eum laudibus extollere tanquam parentem optimè de se meritum. Deindè similis de causa non multis quidem interjectis mensibus Cataniam Siciliæ Insulæ urbem clarissimam demandatus, atq. molestiis ab ipso Episcopo Catanensi (qui postea merito dignitate privatus, & in ordinem redactus fuit) imprudenti contumacia illatis propemodum triennio, non dissimilibus moribus ac laudibus profecit. Illud tamen pergratum, simulque* C *& inopinatum ei accidit, dum reperit in eadem Insula quosdam gentiles suos Saminiatos à temporibus Petri Aragonii olim Siciliæ Regis, qui regnare cœpit circa annum Domini 1282. à civitate ipsa Lucana, sive potius à Sancti Miniati ditionis Florentinæ insigni oppido (undè sanè antiqua Saminiatorum Origo, cognominatioque deduci creditur) descendentes, per quendam Bindum Biadi filium (ut privilegii tenor ostendit) qui sub ipso Petro Rege strenuè militans, ab eodem honorificum laboris præmium obtinuerat, & ex eo tempore apud Alvaræ oppidum nobiles Barones extitere, feudumque possidere Raikalmallimaro, Mauro vocabulo dictum, vivitque hodie ejusdem loci Baro Jacobus Saminiatus præclaræ indolis juvenis, & non degenerans Lucensium Saminiatorum, ipsiusque præcipuè Matthæi Præsulis, de quo loquitur, imperio dignam speciem, & proceram staturam præseferens, iisdemque omnino utitur Saminiatorum Lucensium insignibus. Romam inde Sixto V. Pontifice Matthæus reversus quievit usque ad Innocentii IX. Pontifica-* D *tum. Tunc iterum ad novos labores in Romanæ Sedis obsequium, novasque navigationes revocatus Melitam scilicet ad Insulam hæreticæ pravitatis Inquisitor & Apostolicæ Sedis Vicarius (Apostolicis diplomatibus jam expeditis) opportuno tempore transfretaturus, sed interim Innocentius, maxima Christianorum jactura qui à summa spe viri optimi, ac prudentissimi dejecti, è medio sublatus est, ac simul delegatio ipsa, & transfretatio hujusmodi corruit, & vacante Sede evanuit. Creato demum Summo Pontifice Clemente VIII. qui nunc feliciter vivit, ac postmodum de obitu Horatii Archiepiscopi Teatini allato Nuncio, statim Cardinalis Castruccius prudenti quidem consilio, ac se digno pietatis officio præstantem virtute virum sibi etiam, rebusq; suis necessitudinis jure non dubiè utilem, & obsequentem futurum ornare, atque evehere studens, ut Horatio Saminiato Matthæus Saminiatus sufficienter constituatur in hâc familiam patrocinio singulari, undè merito hic Virgilianū illud usur-*

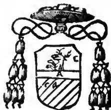
pare

pace posset, uno avulsu non deficit alter, &c. à Sanctitatis suæ clementia facilè obtinuit. Archiepiscopatum hoc modo adeptus, eodem anno de mense Junii ad oves sibi creditas sedulò pascendas accessit, atque illud in primis pastorali vigilantia adimplere studuit, ut Clericorum Seminarium à Joanne Oliva olim Archiepiscopo ejus prædecessore juxta decreta Tridentini Concilii piè fundatum, sed postea variis de causis dissolutum, quoad ejus fieri posset, favente Deo restitueretur in melius, ea præcipuè intentione ut Ecclesiarum Diœcesis Sacerdotum inopia laborantium necessitatibus seminarii hujusmodi alumnis idoneè consuleretur, ut magna ex parte factum est, consilioque non minus pio Hebdomadariorum, atque Clericorum Cathedralis Ecclesiæ redditus, (nonnullis ad hoc ruralibus beneficiis unitis) adauxit. Ecclesiam ipsam, ædesque Archiepiscopales ferè corruentes, ac informiter cudes, magno sumptu reparandas, atque exornandas curavit, addiditque in eadem Ecclesia præter alia ornamenta suggestum novum ex nuce pro concionatoribus pentagonalis formæ satis pulchrum, B *novum item baptismatis fontem ex lapide porphyretico è civitate Veronæ advectum. Præterea, & annuum redditum aureorum quadraginta, quem ex quarta funeralium, (ut ajunt) Archiepiscopi à sacrarii custodibus, quibus hujusmodi redditus locari jam cœperat, percipiebant, spontè ac liberè in dicti Sacrarii & Ecclesiæ utilitatem usum, ac proprietatem nempe ut ad Capituli dispositionem necessaria ornamenta opportunè pararentur in perpetuum (quantum per se licuit) contractus autoritate dedit atque donavit. Aedes etiam Canonicales ea parte, qua dicto Sacrario adhærent, ad Episcoporum commoditatem Ecclesiæ ornamentum, & Capituli utilitatem ære proprio attolendas, perficiendas, & ornandas curavit. Uberiores autem in dies fructus ab ejus perspecta ab omnibus religione, virtute, humilitate, morum suavitate, ac prudentia ad ejusdem Ecclesiæ suæ non modò materialis, sed spiritualis ædificationem meritò expectantur.* Hactenus Baroncinus. Cæterum Matthæus post obitum Clementis VIII. à successore Leone XI. Romam evocatus, C destinatusque ad suprema munia obeunda optimi Principis tantùm Christiano orbi ostensi secuta morte, ad Ecclesiam suam reversus, perpetua assiduitate, ac diligenti cura, in pascendo grege pervigili diligentia reliquum vitæ sanctæ consumpsit, excessitque collachrymantibus cunctis anno 1607. Febr. mense, præsulatus sui anno 14. sepultus in Cathedrali. Lucius Camarra Senior nobilis Teatinus Poeta in Matthæum inter cælites Angelorum choros animam efflantem Pastorale cecinit, quod in tanti Præsulis dignissimi visum est dignum, ut hic recenseamus.

Heu patrii salvete lacus, lugentia tecta:
Funeris heu gnati tanti salvete recessus.
Quo licet audaci repetam sacra limina gressu,
Limina me mecum docto spoliata magistro?
Mens audet, surgunt effrætæ in corpore vires,
Illapsus calor, & compressam effundere flam-
mam
D
Mens dudum voluit, sanctoque efferbuit æstu.
Hunc immitte Pater sociam, mæstumque fere-
trum
Tet tangam, simulique colam tec limina gressus
Aethereos inter tecum requiescere cantus,
Ah liceat, quamvis æternum carpere somnum.
Seu vocat hunc doctus voces inflectere Amyntas,
Aut alium melior dulces inflare cicutas,
Ah liceat, dum grata iterat Teatea querelas,
Et male firmatæ pueri modulamine linguæ.
O quàm te memorem, rutilo circundate septo
Antistes, descende parens, immissaque cœlo
Progenies, à clarum inter fulgentia sidus,
Lumina Cælicolum, lacrymis oppleta propago
Aspicis, ut pubes squammis convena coruscis,
Ditaturque domus crebris interlita flammis.
En nocturna refert maculosi fusus in ore
Luce nova fulgor fusos interficit ignes,
A
[illegible] quantum jaculæ tibi Cynthia cedunt.
Fusa tibi pubes tantum. Pater inclyte cedit.
Qualia cæruleo devicta sub æquore condunt
Ignitos refugo vultus vaga sidera cursu
Auroram postquam perrepsit lucifer orè,
Et matutinos Phœbea sub æquore lampas
Immisit radios certæ præsagia lucis:
Non secus exorto morientia lumina sole
Delitnere, tamen rutilo succensa parentis
Lumine, flamma iterum, mirum potiore reful-
geat.
En cursus, &c.

12. Fr ANSELMUS Marzatus, a Monopolitanus Ordinis Capuccinorum, à Clemente VIII. S. R. E. Presb. Card. ad titulum S. Petri in monte aureo creatus anno 1604. ad Archiepiscopalem Sedem Teatinam promotus est à Paulo V. die 12. Febr. ann. 1607. Tibure repentina morte extinctus est pridie Kal. Septembris ejusdem anni. Corpus Romam relatum in suo titulo terræ mandatum est. LX VIII. a De eo citatus Ciaconius Oldoini t. 4. col. 364.

B

13. HORATIUS Maffeus b Romana stirpe nobilis, patre Mario, & Plautilla Fabia matre natus anno 1580 Bernardini, Pauli III. & M. Antonii Pauli IV. Cardinalium ex fratres nepos. Juvenis in Academia Perusina Juri operam dedit, ex sæculari Abbate à Paulo V. Cameræ Apostolicæ Clericus S.R.E. Card. Presbyter renunciatus anno 1606. die 11. Septembris tit. SS Marcellini & Petri accepit, revoluto anno, die 3. Septembris in defuncti Card. Marzati locum electus est Teatinæ Ecclesiæ tertius gentis suæ Archiepiscopus, summo amore, ac diligentia illam præsens anno uno, & mensibus aliquot administravit; sed cum Teate in morbum incidisset, Romam deportari se fecit, ubi ex hac mortali vita discessit peracerbo Teatinorum luctu die 11. Jannarii 1609. ætatis suæ 29. ad S. Mariam super Minervam in familiæ suæ sacello propè patruos Card. & antecessores suos conditus est. C LXIX b De eo citatus Ciaconius t. 4. col. 409.

D

14. ULPIANUS Ulpius, Novocomensis, sub Sixto V. utriusque signaturæ Referendarius, suc- LXX

cessit Cardinali Maffæo, die 23. Febr. 1609. Apostolicus Nuncius fuit primum apud Cosmum II. Magnum Etruriæ Ducem, mox ad Philippum III. Hispaniarum Regem Paulo V. sedente; sub quo cum esset sacræ Episcoporum, ac Regularium Congregationis à secretis Ecclesiam Teatinam libens volens dimisit anno 1616. deinde anno 1619. Episcopatu Novariensi donatus sub Gregorio XV. Brevium Præfectus & Datarius, sub Urbano VIII. iterum Brevium, & Pontificiæ domus Magnus Præfectus, in Palatio Vaticano meritis & annis onustus diem suum obiit 6. Id. Martii 1629. jacet in Ecclesia S. Caroli de Catinaris cum inscriptione, quam leges in serie Novariensium Præsulum in 4. nostro tomo, ubi de eo plura concinnavimus.

LXXI. 15. PAULUM deinde Tolosam, Neapolitanum, ex Ordine Clericorum Regularium antea Episcopum Bovinensem, virum innocentia vitæ, animi candore, ac publicæ, sacræque, eloquentiæ fama conspicuum Grex Teatinus post Card. Maffæum Pastorem excepit anno 1616. die 11. Januarii. Ita renunciatus Archiepiscopus, statim omnibus aliis curis abdicatis ad Ecclesiam se contulit sibi creditam, cujus aliquantisper ex Pastorum absentia prolapsos mores castigavit, Synodum celebravit, divinumque in ea cultum restituit. Festum S. Justini in diem decimumquartum Januarii à die Circuncisionis, quo celebrabatur, consultè transtulit; suorum antecessorum in Archiepiscopali aula effigies depingi, & nomina describi jussit, & brevi quo vixit tempore, suæ pietatis non pœnitenda exempla dedit: sed cum graviori senio urgeretur, cœpit in laboribus paulatim deficere, cumque se morti propiorem intellexisset, miræ devotionis affectu, sacris muniri se fecit: eaque hora, qua se migraturum prædixerat, spiritum exhalavit die 3.
ann. 1618. Octobris 1619. cum vix duos integros annos in hujus Ecclesiæ administratione absolvisset. Corpus, collacrymantibus cunctis, qui aderant in Cathedrali sepultum, sed aliquot post annos translatum Neapolim in Sanctorum Apostolorum Cœmeterio apud Clericos suos Teatinos conditum est, conspicuo deinceps loco & tumulo cohonestatus, apposita inscriptione, quæ viri nomen & virtutem explicaret in hunc modum.

D. O. M.

Pauli Tolosæ Neapolitani Cler. Reg. quicquid est post humi hic habes; quicquid tumulo superius fuit hic lege.
Inter præcipuas animi dotes natus expolitus ad sacræ eloquentiæ numeros, dictio illi, quam actio succederet, & commensoris dignitas plausorem habuit Disertissimum Panicarolam, appellatus ab eo una cum Marcello fratre Boanerges, nempè supra hominem facundi,
Miscere cælesti tonitru subsellia videbantur, inclytum Ecclesiasten, Bovinensi infula cohonestavit
Clemens Max. Pontifex VIII. Qui auream eloquentiam adæquare purpura cogitavit, munitque viam honestissima ad Sabaudiæ Ducem legatione. Inter hæc laudum decora nihil in illo sanctitate morum luculentius; delapsus è Cælo B. Andreas Avellinus solitus illi manus ostendere ad amicitiæ sive pignus illecebram.
Demùm Archiepiscopus Teatinus pietate, ævo maturus obiit sua in sede luctu omnium peracerbo,
Pio Cineri
Quem huc transferendum curavit amantissimus nepos Aloysius Sanseverenus Bisiniani Princeps.
Clerici Regulares
Obtentoque ornandæ virtutis, impar est lacruma, æterno Elogio parentant.

Supra sepulchrum ibidem leguntur hæc carmina.

Hic ingens tonitru, Italiæ hic situs ille Tolosa,
Publica quo mira visa Theatra quati;
Nomina dat Paulus meritò sic arsit, & ensem,
Fulmineum ore tulit, quem gerit ille manu.

Qui majorem cognitionem de Tolosa haurire desiderat, Josephum Silos adeat tom. 2. Clericorum Regularium Annalium, ubi sparsim præclara Tolosæ gesta commemorat, & nos in Episcopis Bovinis aliqua ejusdem facta enarrabimus tom 8.

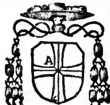
16. MARSILIUS Perutius de Mandulso, nobili genere natus, ex Pauli V. intimo cubiculario, Paulum Tolosam excepit proximo die 26. Novembris 1618. Præsul mirè justus, in pauperes liberalis, ac de Ecclesia sua benemeritus, sedit ann. 12. defunctus 7. Id. Januarii 1631. sepulchrum accepit in Cathedrali ad divi Justini Sacellum, quod munificentissimè exornarat, ubi hæc inscriptio.

D. O. M.

Marsilius Perutius de Mandulpho ob eximia animi ornamenta Pauli V. intimus cubicularius, & ejus nepotis Scipionis Burgesii causarum auditor, mox Archiepiscopus, & Comes Teatinus creatus, ad Ferdinandum Philippi III. Hispaniarum Regis filium, purpurei bireti lator in populis sibi creditis gubernandis prudentia, integritate nulli secundus nummis aureis ad quatuor mille, qui hic sibi superarant, ad hujus templi splendorem & ad sacra in hoc sacellu suis sumptibus olim expolito in perpetuum peragenda legatis. Obiit piorum lacrimis vii. Id. Januarii Anno salut. M. DC. XXXI. ætatis suæ LII.

„ Sequens etiam in ejus laudem Epigraphe legi-
„ tur in libro Inscriptionum Joannis Baptistæ Ursi
„ fol. 93.
„ *Marsilius Perutius*
„ *Calliensis*
„ *à Paulo V. Pontifice Max.*
„ *Archiepis. creatus Theatinus*
„ *Legatione functus perhonorifica*
„ *Delatis*
„ *An. sal. CIↃIↃCXIX.*
„ *Ferdinando*
„ *Philippi III. Hispan. Regis filio*
„ *Cardinalitiæ Dignitatis Insignibus*
„ *Altiusque destinatus*
„ *Pari sustollentibus nisu*
„ *Virtute, Gratia, eruditione, merito*
„ *sua in Principes obsequia*

„ *Principam in sestudia*
„ *Occupanti, sibisurrepta, fato*
„ *transmittenda Posteris*
„ *marmori credidit.*
„ *An. sal. Hum.*)
„

LXX III. 17. ANTONIUS Cardinalis Sanctacrucius *a*, Romanus, hanc Teatinam Sedem adeptus est ab Urbano VIII. die 19. Martii 1631. quam cum pìè annos quinque administrasset, post legationem Bononiensem ad Urbinum Sacerdotium translatus die 22. Maii 1636. Romæ defungitur 25. Novembris 1641. sepultus in Ecclesia S. Mariæ de Publicolis apud Majores suos, de quo vide tom. a. in Urbini Archiepiscopis.

a De eo Ciaconius Oldoini t. 4. co. 576

LXX IV. 18. STEPHANUS Saulius, Januensis, natalibus clarus, ac variis præfecturis illustris, cum esset utriusque Signaturæ Referendarius, ad vacuam jamdiu Teatinam Sedem moderandam vocatus est ab Urbano VIII. die 10. Novembris 1638. possessionem adipiscitur die 22. Januarii 1639. Præfuit ann. omninò decem. Neapoli moritur 1649. jacet in Ecclesia S. Georgii hoc epitaphio ad tumulum exsculpto.

D. O. M.

Hoc clauditur sarcophago
Stephanus Saulius
In Marrucinis Archiepisc. &
Comes Teatinus, dignus elogia,
quia dignus eloquio, per annos
triginta & septem in aula Pontificia, & illustribus Italiæ urbibus,
Præfuit, profuit, docuit.
Ut sanguinis nobilitatem decuit
invida fortuna ad majora currere ne posset, cum fauciat podagra pedem,
Neapoli volat ad coronam,
Nomine indicatam, factis debitam.

A *Anno ab orbe redempto*
MDCXLIX.
IV. Id. Februar ætatis suæ LII.
Tribunus Militum Octavianus Saulius affinitatis monumentum non sine lacbrymis.
P.

B

19. VINCENTIUS Rabatta *b* nobilibus parentibus Antonio, & Cassandra de Rucellais Florentiæ Tuscorum natus, majorum virtutes æmulatus, cum Jurisprudentiæ peritia, tum Ecclesiasticarum rerum cognitione ita excelluit, ut ab Innocentio X. Pontifice ex Canonico, & Vicario Florentinæ Ecclesiæ, Saulio defuncto datus fuerit successor die 6. Decemb. 1649. Teatæ consecratus solemni ritu ingressus die 7. Febr. sequentis anni. Integra fama virturum, ac sancte in hac vixit dignitate ad annum usque 1653. quo, morbo oppressus, septuagenario major finem vitæ fecit die 21. Novembris in Metropolitana humatus, ad cujus tumulum legitur inscriptio hæc. LXX V.

b De quo, ejusque familiæ nobilitate videndus Gamurrinus de famillis nobilibus Tusciæ vol. 5. p. 129. & seqq. *Mandos.*

C

Hospes
Jacet hic Teatinus Antistes
Vinc. Rabatta Florentinus,
Illustris quidem familia,
Sed longè illustrior virtutibus,
quarum memoria
Ne tumuli sepeliretur caligine
I. V. D. Carolus Pisottus Can.
Lapidem hunc amoris sui
In meritissimum Præsulem argumentum
Posuit.
M. DC. L. III.

20. Fr. ANGELUS MARIA Ciria *c*, Cremonensis, Ordinis Servorum summus Theologus & Generalis in Romana Curia Procurator, electus est Teatinus Archiepiscopus die prima Junii 1654. personalem possessionem adeptus die 26. Septembr. Vix secundum attigerat annum, cum vocaretur ad tumulum in sua Cathedrali die 4. Aprilis 1656. LXX VI.

c De eo Justinianus in Epistolis memorab. par. 3. p. 21. & 46. *Mandos.*

D

21. Fr. MODESTUS Gavazius *d*, Ferrariensis, Ordinis Conventualium S. Francisci doctissimus Sacræ Theologiæ Magister, sui Ordinis Generalis Procurator, & S. Officii in Urbe Consultor, ob suas eximias virtutes ad hanc eandem Archiepiscopalem sedem vocatus est ab Alexandro Septimo Pontifice Maximo die 19. Februarii 1657. Vivit. LXX VII.

d De quo citatus Justinianus, & Franchinus in Bibliotep. p. 10. necnon Libanorius in Ferrar. aurea par. 1. p. 6 par. 3. p. 141. *Mandos.*

A D D I T I O.

(„ *Sed cum in hoc Archiepiscopatu non amplius*
„ *spatio dierum 15. vixisset, aridam spem reliquit,*
„ *quam à sua summa religiositate universa conceperat diœcesis.*
„ *NICOLAUS Rodulovich, ab Alexandro VII. mens.* LXX VIII.
„ *Febr an. 1659. hac mitra decoratus fuit, conse*

cra-

cratus autem die 16. Martii ejusdem anni. Nobilissimus genere, natus ipse die 28. Decembris 1627. in Apulia in Urbe Polymniani, cujus erat III. Marchio Franciscus ejus genitor, & XV. in Dardania, nunc Bossina, Comes Savallir, ubi à Radulo copiarum Belæ Regis Hungariæ supremo Præfecto sua gens originem ducit, quæ postea regione à Turcis occupata, in Epidaurum nunc Ragusii, transmigravit, à qua deinde urbe in Neapolitanum Regnum pertransiit, ubi per consanguinitates cum primariæ Nobilitatis familiis contractas in suo semper decore perseveravit. Romæ in Collegio Clementino educatus Nicolaos in omnibus scientiis mirè excelluit, adeò ut insignis ille ingeniorum æstimator Eminen. Sfortia Pallavicinus in suis familiaribus Epistolis non mediocri laude illũ cumularit. Scripsit de origine, & progressu idololatriæ, de superstitione, de atheismo, quæ opera typis postea non commisit; varias recitavit dissertationes in celeberrima Academia Suecorum Reginæ. Adhuc juvenis ad requisitionem eruditissimi viri Marchionis Virgilii Malvetii, publici juris fecit libellum considerationum super vita D. Villelmi Aquitaniæ Ducis. V. S. Referendarius, Cesenam, Ariminum, Oropitum, Nursiam communi & principis, & populorum plausu gubernavit. Archiepiscopus renunciatus nullum non movit lapidem, ut sua Ecclesia cœlesti agricola verè dilecta vinea floreret. Duas habuit Synodos apprimè salutares. Seminarium perfecit, Clerum civitatis, & diœcesis ab antiqua solita contributione exemit. Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ vindex acerrimus præsides ipsos, & regios provinciæ ministros anathematis fulmine non semel percussit. Septa sacrarum Virginum vigilantissimè custodivit; in illis omnes regnare virtutes, & ab illis omne, quod laicum saperet, voluit exulare. Restauravit, ornavit, sacravit quammultas Ecclesias, & præcipuè Metropolitanam, quam sacra, & pretiosa supellectili pro functionibus Episcopalibus ditavit. Conservatorium suo tempore pro puellabus orphanis excitatum voluit. Pauperes semper publicis, ac privatis aluit eleæmosynis, & cum diœcesim rectam, ut semper solebat, visitatione lustraret, à parochis vicorum seriem expetebat egenorum, & infirmorum, ut eos præsenti ope juvaret. Scripsit contrà prætensiones Marchionis Lavardini apud sanctam sedem pro Christianissimo Rege oratoris, & ambo Innocentii, XI. unum ex Episcopis in sacello Pontificio assistentibus, XII. Congregationum status, & disciplinæ regularis, Episcoporum postea, & Regularium à secretis, & demùm Cardinalem die 9. Novembris 1699. plaudente tota Christiana Republica declaravit. Postquam spatio non minus 43. annorum, hanc optimè semper, quia semper sibi par, rexisset Ecclesiam, ad plures abiit Romæ die 21. Octobris 1702. & humatus fuit in sua titulari æde S. Marcelli.

LXXIX. VINCENTIUS è nobilissima Neapolitana Capycia gente Aloysii, & Lucretiæ Mascambrunæ primariæ in Beneventana Urbe Nobilitatis filius, successor fuit Eminen. Radulovich, cujus germanus frater Polymniani Marchio uxorem habuerat ipsius Vincentii amitam. A puero præsens Archiepiscopus educatus Neapoli fuit in seminario suæ Capyciæ gentis, ubi, non solùm humanioribus litteris, sed & Philosophicis, & Theologicis facultatibus illicò instructus enituit, adeò ut cum esset in ramo suæ familiæ primogenitus, sæculi pompas, mundi blanditias nec bilum faciens Ecclesiasticæ vitæ applicuit animum. Dicendi arte ad miraculum præditus multas habuit in Sanctorum laudem panegyricas orationes, & cùm meruisset auditorem habere Eminen. Archiepiscopum Cantelmum, ab eodem in sua æde principe Canonicatu fuit honestatus, ferè in omnibus Congregationibus admissus, & examinator Synodalis renunciatus. Mortuo Cardinali Radolovich Theatino Archiepiscopo, cùm esset Vincentius regnanti Summo Pontifici Clementi XI. adprimè notus ob sua merita personalia, & ob illa etiam laudati Eminen. qui fuit, ut visum, frater viri amitæ suæ, in eadem Ecclesia illi successit die 23. Aprilis 1703. consecratus verò die 29. Aprilis, & mense Julio ejusdem anni publicum in illam ingressum fecit, eaque fuit sacra pompa, & obsequii significatione exceptus, quæ talem sponsum talis Ecclesiæ decebant.

Academiam casuum moralium illicò in tota sua diœcesi, maximè quæ parochorum, quæ omnium Ecclesiasticorum spirituali lucro, ac profectu, & explicationem continuam sacræ voluit Cathechesis, & ferè semper se coram, præstantiores in hoc munere semper laudante, ac præmiis cohonestante. In Seminario totus est, ipsiusque redditus adeo auxit, ut nunc alumnorum suprà centenarium mirè excreverit numerus, qui conflat edocentur scientias, & in sacra arte dicendi beneficio etiam insignis Bibliothecæ, quæ quotidiè librorum excrescit copia, ita exercentur, singulorum progressus ipso etiam explorante Archiepiscopo, ut verbum Dei, sacri adventur. Quadragesimæ, reliquisque anni temporibus, popularibus suis ipsi populares annuncient, eo etiam perpolito stylo, ac benè concinnata oratione, ut ad id munus, non in vicis solum, sed etiam in civitatibus exteris enequendum passim invitentur. Expositionem Augustiss. Sacramenti altaris publicæ fidelium adorationi quatuor diebus in hebdomada in novem Ecclesiis civitatis, statis quidem temporibus instituit magna cereorum copia, at majori populi frequentia. Immunitatem etiam adversus Regia, vel gratia, vel jurisdictione præpotentes, sacerdotali tuetur pectore. Summo animi mœrore, concussam vidit à terræmotu 1706. omnem ferè suam diœcesim, à qua divina incolomis misericordia omnem lapidem movit, ut afflictissimum gregem tanta calamitate levaret; suam ædem principem labefactatam restauravit, & exornavit. Sacras Virgines è Monasteriis penè dirutis oppidorum Caramanici, & Manupelli in Civitatem deduxit, donec illa reficerentur, & post aliquot annos illas eisdem readificatis restituit. Pro mulieribus ad bonam frugem conversis sacrum asylum adapertum voluit piorum eleemosynis, quæ quidem uberes semper sunt, & continuæ, cùm ipse præcedat omnes Archiepiscopus exemplo. Statuam argenteam S. Justini Civis, & Episcopi Theatini, non minus mille, & trecentorum aureorum impendio renovavit. Majora in dies dabit suæ pietatis, & Ecclesiastici zeli argumenta, si pro hujus diœcesis felicitate Deus Optimus Maximus servare diu velit incolumem.)

ORTONENSES

EPISCOPI.

ORTONA à Mare Plinio, & Antonino in Itinerariis, Orton Ptolomæo, Othonium Straboni, littoralis est Civitas Aprutii citerioris vetusta in ora Frentanorum inter Aternum, & Sarum flumina æquè distans, Ansano urbi & empo-

rio, Frentanorum apud Sarum proxima ad VIII. M. P. quanto ferè intervallo à Teatea Marrucinorum Metropoli apod Aternum flumen recedit. Strabo eam inter Frentanos reposuit, aitque esse domicilium ex naufragiis eò se recipientium nautarum. Vult Joannes Baptista de Lectis in hujusce civitatis descriptione post Trojæ excidium, à Trojanis fuisse ædificatam; qua fide hoc scriptum reliquerit, videant alii. Huc appellunt navigia ex Dalmatia nundinarum gratia, quæ Ansani celebrantur. Urbs non admodum ampla, sed pulchra, aeris puritate, & mercimonio dives, in Petra constructa, qua merces Ausanum deportantur. Ortonæ portus vectigal Carolus Primus Siciliæ Rex Basilicæ Principis Apostolorum Urbis Romæ condonavit. Hæc verò scribentibus nobis civitas mille familiarum in Fisci libro recensetur, in qua animæ fidelium ad quatuor millia, & Raynutio Farnesio hujus nominis II Parmensium Duci subdita est. Jam inde ab Apostolorum alumnis fidem Christi accepisse Ortonam omninò credendum, quam deinde accolæ illibatam conservarant. Episcopatum hunc antiquum fuisse suspicari facit Concilium Romanum sub Martino I. Pontifice, in quo legitur subscriptio Victoris Episcopi Ortonensis. Nec verò objici potest, ibi pro Ortonensi legendum esse Ortanensem, nam ibidem paulò superiùs legitur subscriptio Victoris Episcopi Ortanensis. Sed clare hoc ipsum affirmare facit Gregorii Magni Epistola 39. lib. 3. Ind 12. ad Clerum & plebem Ortonæ de obitu eorum Episcopi, & visitatione ejusdem Ecclesiæ Barbato Episcopo commissa. Quo tempore Episcopalis Sedes, hic sublata fuerit, incompertum. („ *Satis commendatum habemus ex Rubeo in hist. Raven. l. 6.*
„ *Ortonensem hanc Ecclesiam jura agnovisse Raven-*
„ *natis Archiepiscopi, & eo sane tempore, cum Ray-*
„ *naldus Provinciale Concilium coegit, cui per pro-*
„ *curatorem adfuit Archipresbyter, & Clerus Orto-*
„ *nensis, ut prostat ea de re commissio hujus tenoris*
„ *facta, ex archivo Ravennate excerpta*. Eodem
„ hoc anno (*videl.* 1311.) Ortonæ nouis Julii Jo-
„ sephus Madii Cannnicus Ortonensis, ejusdem-
„ que sacræ ædis chorus, ne Sedis Apostolicæ, quæ
„ significaverat illis Teatinus Episcopus, jussis pa-
„ rerent, quibus mandabatur, ut ipsum Episcopum,
„ aliumve procuratorem facerent, qui Archipres-
„ byteri ipsius, & chori nomine ad Synodum nu-
„ per habendam accederet, auditurus quæ statue-
„ rentur, & expositurus molestias, quibus preme-
„ rentur; D. Raynaldum Archiepiscopum eorum
„ Dominum, sub cujus protectione consistunt tam-
„ quam suffraganei, & subditi dictæ Ecclesiæ Ra-
„ vennati de communi voto unanimiter ipsorum
„ procuratorem statuerunt ipsum Raynaldum Ar-
„ chiepiscopum Metropolitanum suum &c.) Id certum est, Episcopatum hunc a Pio V. recens erectam, vel potius restitutum fuisse anno 1570. & Teatino Archipræsuli Suffraganeum constitutum. Quoniam verò redditas hujus Ecclesiæ adeo exiles visi sunt, ut ejusdem Præsul vix suam dignitatem tueri posse videretur, Clemens VIII. novum Episcopatum Campensem erexit, & cum Ortonensi junxit, quarum Ecclesiarum Episcopalis mensæ annus census est ducatorum Regni mille, taxantur in lib. Cameræ Apostolicæ ad flor. 140. Cathedralis Ecclesia ampiæ & nobilis structuræ Sanctum Thomam depositum habet Patronum, olim Deiparæ Virgini dicata erat, ut versus ibidem insculpti lapide testantur.

M. jam lapsus centenus fluxerat annus
Post Domini partum bis denus septimus almum,
A. quo die mensis 10 careente Novembris
Cum sacrata piæ fuit hæc domus alma Mariæ.

Unicam hæc Basilica habet dignitatem Primiceriatus, undecim Canonicos, nonnullos mansionarios, & clericos. Fulget sacris reliquiis ejusdem Apostoli Thomæ. Sex virorum Monasteria, & unum Monialium S. Catherinæ nuncupatum Ordi-

A

nis Cisterciensis nobile septum intra Civitatem existunt, nec desunt hospitalia, & pia loca decentissimè ornata. Diœcesis Ortonæ perexigua est, quatuor Castris, & Villis aliquot habitatur. Castra sunt Orechium, Canusium, Tulense, seu Turillii, & Terra de Lecto, quæ omnia non ultra quatuor milliaria à civitate distant, præter Terram Lecti, quæ 20. mill. abest; Villas verò Sclavones incolunt. Cæterùm S. Thomæ venerandum corpus, quod in hac civitate honorificè ab anno 1258. requiescere volunt, translatum olim est ex India Edessam in Syria, atque in ejus honorem amplissima est erecta Basilica, ad quam ex remotissimis Mundi regionibus Christiani religionis causa confluebant, ut scribit Socr. lib. 4. hist. c. 14. Sozom. lib. 6. cap. 18. Hujus translationis commemoratio Græcis præter relatis in Ecclesiis agitur 3. Julii: agunt de hac Rufin. Greg. Turonensis. & Venantius Fortunatus, de celebritate verò Edessanæ peregrinationis Chrys. Homil. 26. in ep. Pauli ad Hebr. asserens notam esse,

B

& veneratione habitam ad Thomæ sepulchrum; sicut & Petri & Pauli Apostolorum, quin & perenne miraculum Edessæ ad id sepulchrum fieri solitum testatur Pet. in Caral. lib. 6 cap. 44. At citerioris Indiæ accolæ constanter affirmant S. Thomæ corpus apud se esse, illudque adhuc miraculis coruscare. Quamobrem necesse est, dicamus ejusdem corporis partes diversa in loca distributas dedisse occasionem opinandi de toto corpore. Porrò de translatione Ortonæ facta nihil ad eum pervenisse ait Baronius in notis ad Martyrol. Rom die 21. Decemb. Luculentum tamen testimonium habemus in lib. 7. c. 4. revelationum S. Brigittæ, & in diplomate Bonifacii IX. Pontificis de canonizatione ejusdem D. Brigittæ. De hac verò Ortonæ translatione hoc habent Ortonenses monumentum, quod ad nos delatum, ab originali hic exscribere visum est; tenor autem illius talis est.

Tempore Manfredi Principis Tarentini anno pri-

C

mo Regni sui sub anno Christi millesimo ducentesimo quinquagesimo octavo, decimo septimo mensis Junii jubente ipso Principe Manfredo ad partes Romaniæ galeas centum suo Stolio navigante sub conductura Philippi Lenardi ejusdem Regis Ammirati ad Provinciam Macedoniæ nautæ vento prospero navigarunt, adventum cujus Stolii civitatis Edessæ populus postquam scivit, ne ab ipsius Stolii prævaricatoribus necaretur, absque ullis actibus, atque absque ulla pugna ob timorem ipsius Stolii pugnatorum, fugam procul arripiens, prædictam civitatem Edessæ desolatam, & vacuam dereliquit, quam Stolii populus animosè ingrediens præter quendam Monachum religiosissimum Eremitam in ea descripta positum, neminem ejusdem civitatis invenit: qui Monachus in majori Edessæ Ecclesia civitatis consistens à quodam Leone Ortonense nomine, viro Catholico, & Deum timente per interpretem Græcæ linguæ, quæsitus est, si aliqua Sanctorum videlicet corpora in ipsa Ecclesia obdormirent, qui Monachus cum reverentia valde cau-

D

tus, quod ablatio scilicet Sancti Corporis nullatenus fieret, verba reddidit postulanti, & locum certum ubi corpus jacebat Apostoli sai peteatibus indice indicavit; intelligens verò Leo per Interpretem verba, quæ Monachus recitavit, alacriter accessit ad tumulum pulchris marmoribus prope Altare ipsius Ecclesiæ fabricatum; erat enim tumulus coopertus pretioso lapide, qui Nichilas nuncupatur, in quo figuræ Apostoli pectus, & caput tantummodo erat sculptum, circa quam Græcis literis nomen Apostoli erat scriptum, quæ quidem literæ manifestant, Ἅγιος Θωμᾶς quod sonat latinè, Sanctus Thomas; desuper verò imaginis in ipso lapide Nichili foramen erat rotundum, per quod manus exivit divinitus, quæ propè sepulchrum adstantibus innuit, ut venirent. Cernentes autem adstantes, ibi prodigium inauditum præter Leonem, longius fugerunt pariter à sepulchro. At ubi Leo aspexit manum prodigium facientem, tanquam vir animosus accessit ad tumulum, non titabans, & mittens manum

suam

suam in ipsum feramen, quæsivit hinc inde per tumulum quousque Apostoli funditùs in sepulchro reliquias indagavit. Accipiens verò Leo reliquias, & ubi stabat Monachus appropinquans, ad ipsum cum reverentia alacriter asportavit, quas Monachus in manu recipiens suo apposuit visui singultus ab intimis & suspiria producendo, & dixit: O Thoma, quibus reliquiis à Leone resumptis, quas Leo undè abstulerat, collocavit, deinde Leo ad mare accedens, & propè galeam Ortinæ impellens sumpsit de capsa sua mundum, gaudensque atque cujusdam Nautæ consocii sui Rogerii nomine ad auferendum sacras reliquias auxilium postulavit. Cujus verò verbis acquiescens ambo unanimes accesserunt ad tumulum, ubi reliquiæ Apostoli quiescebant, & accepto parvo cambrio divina permittente clementia tumulum leviter reseraverunt. O laudabilis divina concessio, quæ quod solidatum erat soliditione fortissima, quod duris, & malleis frangi non poterat, parvo aperiri cambrio concessisse. At ubi aperuerunt sepulchrum, & reliquiis in gausape positis, sub præfato anno Domini die Sabbathi in festo S. Laurentii 10. Augusti revertens ad mare reliquias in capsa ipsius Leonis, nesciente aliquo præter ipsos cum gausapo venerabiliter condiderunt. Post autem cum quibusdam consociis de galea in quendam labrim juxta galeam natantes intraverunt, & revertentes ad tumulum, duo ipsorum parvi juvenes prædictum lapidem Nichili; qui erat ponderis ultra libras mille ad galeam cum levitate tulerunt. O mira potentia juvenum, quæ pondus virorum plusquam viginti divino juvamine apportavit, fortè quod illa designatum genere fuit Orta. Sed potius virtus Apostolica erat, erant autem in ipsa galea quamplurimi Saraceni, qui jussu Ammirati regressi sunt de eadem, placuit enim S. Apostolo ut Barbari longinqui à lege divina, ubi suum ferebatur corpus cum Christianis nullo modo navigarent. Sequenti verò die Ammirati licentia licentiati ad reditum, unaque tentis carbasis navigabant; sed dum per mare omnes pariter navigarent, vento fretum in procellam movente, cœperunt galeam periculosè fluctuare; At galeam Ortinam, in qua corpus Apostoli vehebatur, procellam non sustulit, imò tanquam per quietum mare navigando tensis velis pacificè tranquillabant, & quod tutius fuit eis in summitate arboris galeæ, nec non vassollis ejus divinum lumen apparuit, quod per totam noctem ad nautarum securitatem in galea refulsit. Nautæ verò, ut moris est, aliquando dormientes, velut inscii, versus corpus Apostoli pedes dormiendo tenebant; sed per Dei virtutem, ne sanctum corpus contagium pateretur, ipsorum capita, mane facto, versus corpus Sanctissimum versa erant, & quod certius est eis ubi sanctum corpus adesset, erant luminaria magna per noctes singulas in sentina. O laudabilis Majestas Altissimi, qui nunquam tales thesauros cœlestes tuis fecisti opacos fidelibus, sed tuis miraculis patuisti. Galea quidem, in qua corpus Apostoli cum duabus aliis supradicto anno Domini die Veneris sexto Septembris navigationem suam in Ortonam cum triumpho perfecit. In ipso autem die præfato Apostoli corpore nobili & strenuo viro Domino Jacobo Archipresbytero Ecclesiæ S. Mariæ Virginis, & suis Clericis, viris & mulieribus cum hymnis & aromatibus ad mare pergentes, sanctum corpus præfato Leone ferente in capite ad præfatam Ecclesiam cum laudibus & melodiis, & vocibus portaverunt. O gaudium ineffabile, cum tanti corpus Apostoli partes Italiæ colere voluit prope Romam, sed patet potius, quatenus Petri & Pauli sodalium habitare. At ubi divulgatum est, corpus Apostoli venisse Ortonam à diversis prope ac longe provinciis infirmi variis oppressi languoribus ad irrevocabilem sanitatem sumpturi Ortonam ad corpus Apostoli veniebant, quotquot autem infirmi ad corpus Apostoli veniebant intercessione Apostoli, & divina virtute liberati ad propria remeabant. Archipresbyter autem una cum Clero; & Civibus de Ortona certantes ubi corpus Apostoli conderent, revelatione Leonis, qui corpus Apostoli tulerat, didicerunt, videlicet, quod Apostolus in visione Leoni asseruit, se velle in Altare Virginis collocari. At ubi Clerus, & Archipresbyter hoc audiere unus de Clericis ad deponendum pannum de altari ad altare perrexit, & acceptis pannis invenit alteram tabulam ub ipso altari divino miraculo aliquantulum separatam, quo viso ab omnibus, noverunt, sanctum corpus ibi velle quiescere, tulerunt ipsum, & in ipso Altari cum aromatibus condiderunt.

Translationis historiam, & vitam S. Thomæ Apostoli unà cum miraculis Ortonæ patratis Joannes Baptista de Lectis Cathedralis Canonicus conscripsit, inter cætera refert anno 1566 die prima Augusti Ortonam hostium direptioni cessisse, templumque Cathedralis à Turcis fuisse combustum unà cùm arca, in qua Apostoli Thomæ reliquiæ servabantur, illis tamen divina virtute intactis, integrisque manentibus. Olim Bonifacius IX. Ecclesiæ Ortonensi ubi Sancti Apostoli corpus requiescit plenissimam indulgentiam concesserat, quam Sixtus IV. liberaliter deinde confirmavit anno 1479. in hæc verba.

Sixtus Episcopus servus servorum Dei.

Pastoris æterni qui ut humanum redimeret genus in ara Crucis immolari non abnuit, vices licet immeriti gerentes in terris ad id nostri cordis vota desiderantes exponimus, ut quos ipse pretiosissimi Sanguinis ejus effusione Deo reconciliare curavit, Nos quibus illorum regimen gubernationemque commisit, eos ad salubria, quibus de terrenis immarcescibiles thesauros recondere, nec non Patriæ cœlestis possessores effici possint, pietatis opera frequenter excitemus; iis quæ propterea à Prædecessoribus nostris provide emanasse noscuntur, opportuna circa illa immutatione adjecta nostræ confirmationis robur adjiciendo. Dudum siquidem quondam Bonifacius IX. in sua obedientia de qua Teatin. Diœc. tunc erat nuncupatus. Universis Christi fidelibus verè pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam S. Thomæ Apostoli Terræ Ortonæ dictæ Diœc. in qua corpus ejusdem Apostoli honorificè conservatur sexta die Septembris à primis Vesperis usque ad secundas Vesperas ipsius diei inclusive devotè visitarent, annuatim illam Indulgentiam, & peccatorum remissionem concessit, quam consequerentur si Ecclesiam S. MARIÆ de Collemadio extra muros Aquilan. in die Decollationis S. Jo. Baptistæ visitarent, prout in ejusdem Bonifacii literis desuper confectis plenius continetur. Cum autem sicut accepimus fideles ipsi, devotionis causa libentius confluant in numero copioso ad præfatam Ecclesiam S. Thomæ prima Dominica mensis Maii, quam dicta die sexta Septembris, Nos qui dudum inter alia voluimus, quod literæ super Indulgentiis non expedirentur ad instar aliarum Indulgentiarum, nisi specificarentur, & deinde literis fel. record. Cælestini PP. V. Prædecessoris nostri, per quas visitantibus dictam Ecclesiam S. MARIÆ dicta die Decollationis plenariam omnium suorum peccatorum Indulgentiam, & remissionem concessit, per alias nostras literas robur nostræ confirmationis addidimus, cupientes, ut Ecclesia prædicta S. Thomæ congruis frequentetur honoribus, & fideles ipsi eo libentius devotionis causa confluant ad eandem, & ad illius structurarum reparationem, quæ indigere non mediocriter dignoscitur, promptius manus porrigant adjutrices, quo concessa eis ab eodem Bonifacio Indulgentiam, & peccatorum remissionem hujusmodi cognoverint nostra auctoritate munitam, & translatam fore ad tempus, quo soliti sunt ad Ecclesiam ipsam S. Thomæ libentius confluere, de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ejusdem Bonifacii Indulgentiæ concessionem prædictam, & prout illam concernunt omnia & singula in dictis suis literis desuper confectis contenta, auctoritate Apostolica præsentium tenore approbamus, & confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus, supplemusque omnes, & singulos defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem, ac illam ad præfatam primam Dominicam mensis Maji transferendo, volumus, & dicta

auctoritate præsentium tenore statuimus, quod fideles Christi vere pœnitentes, & confessi devote Ecclesiam ipsam S. Thomæ dicta prima Dominica mensis Maji à primis Vesperis usque ad secundas Vesperas ejusdem diei Dominicæ inclusive devote visitaverint annuatim, & ad reparationem, & conservationem structurarum & ædificiorum ejusdem manus porrexerint adjutrices Indulgentiam consequantur memoratam a eodem Clemente prædecessore visitantibus S. MARIÆ, & Bonifacio præfatis visitantibus S. Thomæ Ecclesias prædictas ut præfertur concessam, præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod si visitantibus Ecclesiam ipsam S. Thomæ, & ad illius structurarum conservationem, & reparationem manus porrigentibus adjutrices, seu alias aliqua alia Indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus nondum elapsum duraturam per nos concessa fuerit, præsentes literæ nullius sint roboris vel momenti, quodque fideles ipsi visitantes dictam Ecclesiam S. Thomæ dicta die sexta Septembris de cætero præmissam indulgentiam minimè consequantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, communitionis, suppletionis, statuti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Domin. millesimo quadringentesimo septuagesimo nono. Tertio nonis Julii. Pontif. nostri anno octavo.

Porrò Leo ille Ortonensis civis & triremium classis Præfectus, qui sub Manfredo Rege ab Edessa *a* in patriam corpus transtulit Sancti Apostoli post aliqua sæcula honorificum monumentum *b* ad gratæ posteritatis exemplar meruit in Cathedrali.

a A Chio ubi tunc se vehebatur.

b Mendosum retulerat Ughellus, nos illud descripsimus prout jacet in Cathedrali.

D. O. M.

Leoni Duci, & Civi Ortonensi,
Classis Præfecto,
Quo sub Manfredo a Chio Insula
Anno Dom. MCCLVIII.
Ossa Beati Thomæ Apostoli
Cælitus admonitus
Ad Ortonam patriam
transportavit,
Cives Ortonenses ob tam præclarum
Facinus grati animi ergò
Memoriam æternam
Posuere
Anno Domini MDCIII.

Et extemplo.

Magne Leo in patriam spoliis Orientis onustus,
Dum remeas, Thomæ huc ossa beata refers.
Thomæ ossa infidi, tetigit qui vulnera Christi,
Tartarea ex lue obca quem redisse negat.
Plus tibi debemus Cives pro munere tanto,
Quàm si adducta tibi huc India tota foret.

Et hæc satis de hac translatione, & Ortonensi Civitate dicta sint, nunc autem de Camplensi nupera civitate & Ecclesia aliqua delibare visum est, antequam Præsulum seriem, qui in iis floruerunt, in medium proferamus. Igitur Camplum mediterranea est Aprutii civitas, tertio a Teramo, seu Aprutina civitate milliario, Parmensium Duci subjecta, in tres distributa partes Campium, Nocellam, & Castellum novum, quorum maxima Campium. Nam in vectigalium collectione, dimidiam Camplenses, duas partes Nucella, & Castrum novum solvunt. Episcopatum Camplensem instituit Clemens VIII. & perpetuò univit cum Ortonensi, * anno 1604. ut ex sequenti diplomate videre est.

* Ex App. tom. 9. 4

CLEMENS EPISCOPUS
Servus servorum Dei.

In perpetuam rei memoriam.

Pro excellenti præeminentia Sedis Apostolicæ, in qua post Beatum Petrum Apostolorum Principem quamquam imparibus meritis, paci tamen auctoritate constituti sumus, dignum, quin potius debitum arbitramur in irriguo militantis Ecclesiæ agro novas Episcopales sedes, Ecclesiasque plantare, ut per hujusmodi novas plantationes populorum devotio augeatur, animarum salus, semotis litium dispendiis subsequatur, & humilia loca dignioribus titulis decorarentur, ac illorum habitatores & incolæ honorati Præsulis assistentia, & regimine suffulti votivis, & prosperis successibus gratulentur, ipsarum quoque Ecclesiarum statui etiam per ministerium unionis accommodè prout illarum utilitatis, ac locorum & temporum qualitas exigit, efficaciter provideatur. Sanè cum alias inter dilectos filios universitatem, & homines terræ Campli Aprutinæ, & Montis-Alti Diœc. ex una, necnon Communitatem & homines Aprutin. ex altera partibus plures, diversæque differentiæ, & controversiæ vigerent, ac ex illis multa in dies scandala orirentur, ipsique Universitas, & homines Camplen. terram hujusmodi in tribus oppidis videlicet Campli & Nucellæ, ac Castri-Novi consistentem, & unico generali vocabulo Camplum nuncupatam, quæ inter alias qualitates requisitas etiam districtum, & comitatum circiter viginti duarum Villarum cum totidem Parochiis habet, & in qua una sub invocatione Beatæ Mariæ de Platea nuncupatæ, & tres aliæ Collegiatæ, ac una Parochialis sancti Salvatoris, & duodecim sine cura Ecclesiæ, necnon quinque tam virorum, quam mulierum Monasteria, & unum Hospitale Peregrinorum, pluresque laicorum Confraternitates esse noscuntur in civitate, ipsam verò Ecclesiam Beatæ Mariæ, in qua duodecim Canonicatus, & sex præbendæ, necnon sexdecim perpetuæ Capellaniæ, seu perpetua simplicia Beneficia Ecclesiastica, cum sacrario omnibus ad divini cultus usum necessariis referto instituta reperiuntur, in Cathedralem Ecclesiam erigi summopere desiderarent. Et desuper Romano Pontifici tunc existenti humiliter supplicassent; Communitas vero, & homines Aprutin. prædicti, ac etiam dilecti filii Capitulum, & Clerus, necnon tunc existens Episcopus Aprutin. contradicerent, ac propterea negotium erectionis hujusmodi per tunc existentem Romanum Pontificem ad Congregationem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium super rebus Consistorialibus deputatorum commissum, ibidemque pluries spatio quatuordecim annorum tractatum, & diligenter discussum, ac tandem per eosdem Cardinales nobis relatum fuisset, eorundem Universitatis & hominum Camplensium votis annuendum fore. Nos habita super his cum prædictis, & aliis ejusdem S. R. E. Cardinalibus venerabilibus fratribus nostris matura deliberatione, de illorum consilio, & assensu, ac Apostolicæ potestatis plenitudine tenore præsentium eam dictæ terræ partem, quæ Campli, & Castri-Novi oppida continet, necnon villas, Campaguelunt, Morcti, Ficherti, Floriani, Molviani, Galliani, Paterni, Cesinani, Campigliæ, Massariorum, Garrani, Collicelli, Rojani, Venulii, Garrussi, Guazzani, & Bissari ab Aprutin. etiam si venerabilis fratris nostri moderni Episcopi Aprutin. Cujus indemnitati aliunde provisum fuit, ad hoc non accedat assensus; alteram vero ejusdem terræ partem, in qua dictum oppidum Nucellæ consistit, ac Villas, seu loca Battagliæ, Palana, Ancherani, Cameræ, Ripæcandoni, Paduli, Castiglioni, & Pennæ, Floriani, cum illarum districtibus, territoriis, Clericis, personis, Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, piis locis, & beneficiis Ecclesiasticis cum cura, & sine cura secularibus, ac quocumvis ordinum, &

mi-

militiarum Regularibus, ac Montis-Alti Episcopatibus, & Diœcesibus, in quibus illa respective consistebant, venerabilis fratris nostri moderni Episcopi Montis-Alti expressè ad hoc accedente consensu, perpetuò dismembramus, & separamus, illaque sic dismembrata, & separata ab omni & quacunque jurisdictione, superioritate, correctione, visitatione, & potestate nunc & pro tempore existentium Episcoporum, ac dilectorum filiorum Capitulorum Aprutin. & Montis Alti, eorumque Vicariorum, ac quorumcunque aliorum Ordinariorum, etiam inferiorum, necnon solutione quorumcunque jurium, seu decimarum, & Quartesiarum Episcopis, & Capitulis prædictis, ac aliorum singulis ratione jurisdictionis, & superioritatis prædictarum respectivè debitarum, ac per ipsos, & eorum quemlibet percipi solitorum, penitus etiam perpetuò eximimus, & totaliter liberamus, ipsamque terram Campli in civitatem Camplen. nuncupandam, & Ecclesiam Beatæ Mariæ hujusmodi in Cathedralem Ecclesiam cum dignitate, sede, mensa, & aliis insignibus Episcopalibus, necnon omnibus & singulis privilegiis, honoribus & juribus debitis, & consuetis pro uno Episcopo Camplen. nuncupando, qui eidem Ecclesiæ Camplen. resideat, & jurisdictionem Episcopalem, omniaque, & singula alia, quæ Ordinis, Jurisdictionis, & cujuscunque alterius muneris Episcopalis sunt, habeat, & exerceat sine præjudicio prætensionum, & jurium Abbatiæ sæcularis, & Collegiatæ Ecclesiæ sanctorum Mariani & Jacobi de Campio; sed illis semper salvis, similiter perpetuò erigimus, & instituimus, ac ipsi Ecclesiæ sic in Cathedralem erectæ terram Campli præfatam, in civitatem, ut præfertur erectam pro civitate, illiusque incolas, & habitatores pro civibus, ac villas, territoria, districtum, & comitatum hujusmodi pro Diœcesi, necnon Ecclesiasticos pro Clero, & seculares personas in civitate, & diœc. Camplen. hujusmodi degentes pro populo pariter perpetuo concedimus, & assignamus, necnon prædictæ mensæ Episcopali Camplen. pro ejus dote quatringentos ducatos monetæ Metropolitanæ per eosdem Communitatem, & homines Camplen. super eorum bonis stabilibus publico perpetuæ donationis instrumento assignatos ultra domum satis amplam, & commodam similiter ab eis pro futuri Episcopi Camplen. habitatione perpetuo donatam, ac alios fructus, redditus, & proventus illi debitos itidem perpetuò applicamus, & appropriamus: insuper Ecclesiam sic in Cathedralem erectam, ac pro tempore existentem Episcopum dictæ sedi immediatè, civitatem verò, & Diœcesim Camplen. earumque Clerum, & Populum hujusmodi eidem Episcopo Camplen. pro tempore existenti, necnon Capitulo, Clero, Civitati, & Diœcesi Camplen. illarumque civibus, incolis, & habitatoribus, ut omnibus, & singulis privilegiis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, gratiis, favoribus, & indultis, quibus alii Episcopi, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum Capitula, aliæque civitates, & diœceses, ac earum Clerus, incolæ, & habitatores in genere, vel in specie, ac alias quomodolibet utuntur, fruuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, frui, potiri & gaudere possunt, & poterunt quomodolibet in futurum uti, frui, potiri, & gaudere liberè & licitè valeant similiter perpetuo indulgemus. Insuper attendentes fructus, redditus, & proventus mensæ Episcopalis Camplen. hujusmodi tenuiores esse, quàm ut pro tempore existens Episcopus Camplen. juxta Pontificalis dignitatis exigentiam sustentari valeat, ac Hortonen. cui venerabilis frater noster Alexander Episcopus Hortonen. præesse dignoscitur, & præfatam Camplen. Ecclesiam per unum Episcopum commodè regi, & gubernari posse. His, & certis aliis causis adducti, Camplen. à primæva illius erectione hujusmodi apud dictam sedem vacantem, de cujus provisione nullus præter Nos hac vice pro eo quod nos dudum provisiones Ecclesiarum omnium apud sedem eandem tunc vacantium, & in antea vacaturarum dispositioni, & ordinationi nostræ reservavimus, ac decrevimus ex tunc irritum, & inane quicquid secus super his per quoscunque, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, seu intromittere potuerit, sive possit, reservatione, & decreto obsistentibus supradictis, & Hortonen. Ecclesias hujusmodi cum omnibus juribus, & pertinentiis suis invicem ita ut ambæ Ecclesiæ hujusmodi deinceps perpetuis futuris temporibus per unum Episcopum Camplen. & Hortonen. nuncupandum regantur, pariter perpetuò unimus, annectimus, & incorporamus; & nihilominus eidem Ecclesiæ Camplen. de persona dicti Alexandri Episcopi dicta auctoritate providemus, ipsumque illi in Episcopum præficimus & Pastorem, curam & administrationem ejusdem Ecclesiæ Camplen. sibi in spiritualibus, & temporalibus plenariè committendo, ita quod per hoc dictæ ecclesiæ Hortonen. præesse non desinat, sed illius, ac ejusdem ecclesiæ Camplen. verus Episcopus, & Præsul existat. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum prædictarum juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis quibusvis personis quomodolibet concessis; quibus omnibus etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret rerum, ac dicti instrumenti tenores, ac si de verbo ad verbum exprimerentur, & insererentur, necnon terræ, oppidorum, villarum, locorum, territoriorum, districtuum, comitatus, & aliorum præmissorum veriores qualitates, confines, denominationes, nuncupationes, & vocabula, aliaque in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria, & opportuna præsentibus pro plenè & sufficienter insertis, & expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat harum serie specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque, firma spe, fiduciaque conceptis, quod gratia Domini præfato Alexandro Episcopo assistente propitia, dicta ecclesia Camplen. sub suo felici regimine regetur utiliter, & prosperè dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus, & temporalibus suscipiet incrementa. Volumus autem, quod propter unionem, & annexionem, & incorporationem prædictæ Ecclesiæ Hortonen. & Camplen. hujusmodi in spiritualibus, & temporalibus detrimenta non sustineant, sed earum congruè supportentur onera consueta, quodque in eventum dissolutionis dictæ unionis Communitas, & homines Camplen. præfati teneantur augere dotem dictæ Episcopalis mensæ Camplen. usque ad annuum valorem mille scutorum juxta dispositionem decretorum Concilii Tridentini, alias terra Camplen. ac villæ, territoria, districtus, & comitatus hujusmodi, ut præfertur dismembrata ad pristinum, & eum, in quo ante erectionem, & dismembrationem hujusmodi erant, statum revertantur. Quocirca eidem Alexandro Episcopo per Apostolica scripta mandamus quatenus onus curæ, & administrationis dictæ ecclesiæ Camplen. sic exercere studeat, sollicitè, fideliter, & prudenter, quod exinde sperati fructus proveniant, & suæ bonæ famæ odor ex suis laudabilibus actibus latiùs diffundantur, ac dicta Ecclesia Camplen. Gubernatori provido, & fructuoso administratori gaudeat se commissam, ipseque Alexander Episcopus præter æternæ retributionis præmium, nostram, ac dictæ Apostolicæ Sedis benedictionem & gratiam exinde uberius consequi mereatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ dismembrationis, separationis, exemptionis, liberationis, erectionis, institutionis, applicationis, appropriationis, subjectionis, indulti, unionis, annexionis, incorporationis, provisionis, præfectionis; derogationis, voluntatis, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum

Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. A

Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quarto, Idib. Maji, Pontificatus nostri anno xiii.

In Cathedrali Ecclesia Camplensi sacris ministrant Canonici duodecim, quorum sex duntaxat præbendati, Capellani titulares 18. In civitate præter Cathedralem est Parochialis altera cum quibusdam Capellanis, & Presbyteris. Virorum Cœnobia duo Franciscanorum videlicet Conventualium, & Cœlestinorum Monachorum, Sanctimonialium Monasterium unum, Laicorum sodalitia aliquot, Hospitale, & Mons Pietatis. Diœcesis Camplensis satis commoda est, sunt in ea Villæ 23 sub Parochiis tribus; est autem tanta Camplensium in Deum, & Ecclesiam devotio, & pietas, ut è tribus Camplensis agri partibus duæ in Ecclesiæ ipsius patrimonio censeantur Nocella duobus à Camplo stadiis distat, totidem fere Castrum novum Cæterum Episcopi Ortonenses, & Camplenses simul uniti sequentes sunt. B

I. 1. JOANNES DOMINICUS Rebiba, siculus, in oppido S Marci Messanensis Diœcesis honestis parentibus natus, nepos ex fratre Scipionis Cardinalis Rebibæ, candore morum præcipuus, humilitatis virtute clarus, dignus profectò fuit quem Pius V. Sanctissimus Pontifex in Ortonæ Civitatis primum Præsulem die 20. Octob. 1570. deligeret. Hanc tunc pauperrimam Ecclesiam ita per annos 25. moderatus fuit, ut à Rege Philippo II. dignus habitus fuerit, ut ad Catanienfem opimum in Sicilia Sacerdotium postularetur, ac vix adduci potuit, ut primam pauperrimam sponsam pro ditissima dimittere vellet; sed accedente regia propensione, & instantia, atque Prosperi Rebibæ Patriarchæ Constantinopolitani germani fratris præpropero fato ad eandem dignitatem vocati, invitus suscepit onus, relicta Ortonensi Ecclesia & ad Catanensem translatus est à Clemente VIII. die 11. Decembris C 1596. Nihil unquam omisit, cùm in Ortonensi, tum in Catanensi regendis Ecclesiis, quod antiquæ probitatis Episcopum addicere videretur. Catanæ senio & morbo correptus, è vivis piè decessit anno 1604. die 6. Febr. sepultusque in Cathedrali, hac adjecta inscriptione.

D. O. M.

Illustrissimi & Reverendissimi Domini D. Joannis Dominici Rebiba Ortonensis moxque hujus clarissimæ urbis Catanæ Præsulis dignissimi, nec non Romani Pontificis Assistentis, hoc marmore corpus exanime tegitur, anno MDCIV. 11. Indictione, die verò 6. Februarii.

Joannis Dominici cum laude meminit Rocchus D Pyrrhus in notitia Siciliensium Ecclesiarum, & noster eruditus amicus Jo. Baptista de Grossis in sua Catania sacra, eidem dicavit vitam, & translationem S. Thomæ Apostoli Jo. Baptista de Lectis Civis Ortonensis.

II. 2. ALEXANDER Buccabarilis, nobilis Placentinus, Rebibæ successit die 15. Januarii 1596. Sedit annos 28. vir pius, & rerum Episcopalium curator attentus sub Urbano VIII. Excessit anno 1624.

3. ANTIMUS de Actis, Tudertinus, stirpe nobili & antiqua, patre Alexandro aliquorum oppidorum Domino, & Flaminia Farnesia Bertoldi Farnesii, & Lateræ Toparchi filia natus in Castro novo Etruriæ civitatem, quam vulgò Cornetum appellant, die 14. Martii 1582. nepos Marii & Ferranris Episcopi Parmensis Farnesiorum fratrum apud quos educatus cultusque nobilioribus disciplinis, Romæ degens in Comitatu Odoardi Card. Farnesii ab Urbano VIII. die prima Junii 1624. harum Ecclesiarum creatus Episcopus. Consecratus cum statim Sedes suas adiisset, zelo divini amoris fragrans, se totum bonis operibus dedit, diœceses lustravit, Synodos cum Ortonæ tum Campli coegit, leges promulgavit, Clerum optimis documentis instituit, populum ad piam traducendam vitam verbo & exemplo adduxit; apertas inveteratasque inimicitias inter aliquos primarios viros dexteritate sua composuit, pauperes ubique, & semper fovit, suaque bona inter eos liberali manu dispersit. Ecclesiasticæ immunitatis vindex acerrimus fuit, nec tamen sine Principum maximorum laude. Interfuerat Antimus canonizationi S. Andreæ Corsini Episcopi Fesulani ab Urbano VIII. in album Sanctorum ascripti anno 1628. pro quo suffragium erudito sermone scriptum tulit: Cujus etiam Pontificatus tempore S. Apostoli Thomæ corporis veneratio Ortonæ mirum in modum aucta est, miraculosi luminis supra pinnaculum turris Cathedralis apparitione & non semel comprobata accidit apparitio hæc die 28. Januarii 1634. cum Ortonæ casu esset incredulus Princeps Andreas Gonzaga, qui nec miraculosam luminis apparitionem, nec sacra Apostoli lipsana Ortonam translata fuisse cæca obstinatione opinabatur, sed viso lumine, exclamavit, *Dominus meus & Deus meus*, & relicto nobili dono ad Thomæ sepulchrum credulus factus remeavit ad propria: cujus rei historiam scripsit idem Antimus, qui adfuit Episcopus, quique cum vitam traduxisset Christiano Præsule dignam ad diem primam usque Octobris 1640. mortalitatem explevit, nec sine bonorum lachrymis sepultus fuit in Cathedrali, ejusque memoriæ cœnotaphium hocce ad tumulum ponendum scripserunt, nondum tamen posuere nepotes. III.

Antimo
Alexandri de Actis, & Flaminiæ
Farnesiæ F.
Viro nobilissimo, & integerrimo
Pietate in Deum,
Charitate in proximum conspicuo,
Litterarum scientia, morum candore
Spectabili,
Qui
Ecclesiasticæ non minus disciplinæ
Quam libertatis Propagator acerrimus Sanctas Ecclesias Ortonensem, & Camplensem sibi
ab Urbano VIII. creditas
Sexdecim annorum spatio
Sine ulla querela religiosissimè gu-

ber-

A

bernavit. Obiit Pastor vigilantissimus Kal. Octob.
M D C X L.
Alexander & Andreas
Ex Angelo fratre nepotes obsequentissimi PP.

IV. 4. Fr. FRANCISCUS Antonius Blondus, Ordinis Conventualium S. Francisci, è Caprensi Episcopatu ad hunc Ortonensem transiit die 13. Decembris 1640. Excessit anno 1644. (,, *Ejus meminit Vvaddingus de Scriptoribus Ord. Min. p. 111,* ,, *& Franchinus in Bibliosophia p. 223.* Mandos.)

V. 5. ALEXANDER Crescentius, Romanus, Cardinalis Crescentii ex fratre nepos, Clericus Regularis Congregationis Summaschæ, antea Episcopus Thermulanus, ad has Ortonensem, & Camplensem Ecclesias translatus die 13. Junii. Evasit deinde Episcopus Bitontinus ann. 1652. de quo ibi.

B

VI. 6. CAROLUS Bonafaccia, Romanus, fit Episcopus die 3. Febr. 1653.

A D D I T I O.

(,, *Die verò 6. Maii 1675. ad Interamnensem Ecclesiam transiit, ubi 1683 diem suum extremum obiit, de quo ibi in primo t. fol. 765. jam diximus.*

VII. ,, *Bonafacciam excepit JOANNES è Patritia Neapolitana gente Vespula, quæ feudorum dominio, quæ regali munificentia ab usque temporibus Caroli I. Andegavensis perillustri, filius Scipionis Cajetani Vespuli Montagani Marchionis, & Gabrielis Casanattæ nobilissimæ Hispanæ filiæ Matthiæ olim in Regno Neapolitano Regiam Cancellariam Regentis, ac sororis Hieronymi æternæ mem. S. R. E. Cardinalis. Neapoli in D. Pauli Clericorum Regularium Theatinorum institutum amplexus fuit, & paulo post in illa civitate, grassante lue, & ab ea omnibus tyronibus correptis vix ipse cum* C *tribus ex eisdem superstes fuit. Scientiarum omnium cursu peracto concionibus animum applicuit, & per Italiam quadragesimali tempore non mediocrem sibi laudem comparavit. Romæ tandem in D. Andreæ de Valle eodem munere concionatoris in omnibus diebus anni festis domicilium fecit. Asceretis deinde suæ Religionis cum suo Præposito Generali domos ejusdem in Insubria visitavit. Quibus muneribus animum jam subactum habens Romam egressus à Clemente X. anno 1675. harum Ecclesiarum Episcopus renunciatus fuit, quarum possessionem cepit mense Junio ejusdem anni. Ut ad eas pervenit nullis umquam laboribus pepercit pro suorum diœcesanorum salute, ad illos frequentissimè Episcopali veste indutus publicas conciones habebat, & perpolito modo dicendi non fucata, sed magis elucente Evangelica veritate innumeras animas errantes ad Christi ovile perduxit. In sollemnioribus anni festis sacramentales earumdem excipiebat confessiones, & hoc ferè spatio an-* D *norum quindecim, quia postea podagræ doloribus cruciatus perrarò id exequi potuit. In functionibus Episcopalibus semper assiduus, à quibus solummodò gravis corporalis ægritudo distinere aliquando ipsum potuit. In Clero reformando, moribus emendandis, immunitate tuenda semper vigilantissimus, ardentissimus, fortissimus. Optimos semper præmiis prosecutus fuit, immerentes dulcedine conquisivit. Nunquam ira æstuavit, contraria pertulit semper invicta patientia; Servis suis numquam imperitavit, sed illos rogabat, ut velut egeno, ac pauperi eleemosynæ vice servitium aliquod præstarent. Tenuissimus in cibus, & ferè semper oleribus; vino semper abstinuit. Erga pauperes verè misericors, illos quotidiè victu fovens, ac vestibus, ipsorumque filias dotando. Cum quis è suis diœcesanis proprias ei calamitates detegeret, cum illo uberrimè plorabat, compati solitus suarum ovium infirmitatibus. Ornatus deatque illis omnibus effulsit dotibus, quas Apostolus in Episcopo voluit irreprehensibili.*

,, *Divum Thomam Apostolum primarium Ortonæ patronum distinctissima devotione semper prosecutus, & in ejus depositi Sacello variis aurea ornamenta non mediocri impendio pro coronide voluit. Cum pars testudinis cathedralis ædis, quæ temporum injuria, quæ terræmotuum concussione concidisset, Capituli, Cleri, imò publica civitatis pietate refectam voluit, in quo opere non minus quatuor centum aureos de suo sufficit, & pro refectione pyramidis ejusdem cathedralis ædis etiam largissimè contribuit. Seminarium Ortonæ tandem excitavit post gravissimas sopitas controversias in suppressione duorum cœnobiorum virorum, in eoque ad qualibet Ecclesiastica obeunda munera aptissimi juvenes aluntur. Ecclesiam etiam Ortonæ vulgò* S. Margarita vecchia *restauravit, in qua opus instituit valdè pium, quod nunc audit* il Monte de' Morti, *quia beneficio animarum consulit in purgatoriis ignibus degentium; quinque etiam Sacerdotes voluit, ut quotidiè pro ipsis sacrificent, omnibus in choro diebus festis horas Canonicas, & officium Defunctorum, & qualibet feria secunda pro eisdem missam sollemniter continuant. Sanctimonialium Ecclesiam opere tectorio, & picturis conspicuam reddidit.*

,, *Camplensis urbis patronum D. Pancratium martyrem peculiariter etiam coluit; ejus sacrum caput adnitente Eminentissimo Casanatta suo avunculo obtentum, argentea conflata statua inclusit. Sex candelabris argenteis pondo non minus unoquoque librarum septem cum icuncula ex una parte ejusdem sancti, ex altera proprio stemmate cum hac inscriptiuncula* Ex voto 1716. *Cruce cum imagine argentea Redemptoris in ipsa affixi illam cathedralem ædem donavit, quam etiam, ut & illam Divi Jacobi Apostoli P. P. Capuccinorum sacravit. Duos anno 1711. ibi etiam Canonicatus, duas etiam, ut vocant, Capellanias, unam sub titulo D. Cajetani Thienæi sui patriarchæ, alteram D. Andreæ Avellini instituit. Sex mille aureos anno 1711. illius Capitulo donavit cum onere unius quotidiani prose sacrificii, & alterius cum cantu, recurrente, quolibet anno, sui obitus die. Fundum etiam constituit, & ut quolibet sabbatho sollemne sacrum in honorem B. Mariæ Virginis, quam semper coluit peculiari studio, adeò ut supra reliqua numquam interrupta obsequia, officium illius parvum quotidie usque ad extremum sui obitus diem semper recitarit, concineretur, & divinus cultus in reliquis per annum sollemnitatibus musica melodia redderetur augustior. Sacra pretiosa supellectili, etiam opere argenteo pro usu perpetuo functionum Episcopalium ipsam ædem principem donavit. Sacellum peculiare in suo palatio ædificavit. Duas habuit Synodos, alteram in Ortonensi, alteram in Camplensi civitatibus, verè salutaribus constitutionibus redundantes. Utramq; diœcesim summa vigilantia semper ipse visitavit, ætate verò, & morbis prægravatus per suos Vicarios Generales. Die 12. mensis Augusti 1716. gravi morbo correptus omnibus muniri voluit Ecclesiæ Sacramentis; antequam tamen se Eucharistica dape reficeret, innumeris humilitatis, & amoris actibus se exercuit; humilitatis, veniam quærens ab omnibus suorum defectuum, & omissionum, quæ significatio ex omnium oculis uberrimas lacrymas elicuit; amoris, erga suum ibi præsentem Dominum, quem tenerrimis formulis compellavit, exoravit. Omnes denique enixius rogavit, ut pro suo felici itinere eumdem Dominum deprecarentur. Ultimam omnibus denique flentibus, & expetentibus pastoralem suam benedictionem largitus fuit, quo tempore eamdem ab omnibus Religiosis, qui in suum Cubiculum convenerant, & ipse voluit pro lucro indulgentiarum, quæ, aut Mariano Rosario, aut illorum cingulis, aut sacris, ut vocant, habitibus annexæ sunt.*

Die-

A ,, *Die tandem 13. Augusti 1716. hora 19. ætat. suæ*
,, *an. 77. inter lachrymas suorum diœcesanorum Deo*
,, *spiritum reddidit, interque easdem cumulatus*
,, *fuit in illa æde principe sollemnibus, ut nusquam*
,, *antea, exequiis hac inscriptione ab ipsomet in*
,, *suis supremis dictata tabulis adhuc tamen lapidi*
,, *incidenda.* Hic jacent ossa Joannis Episcopi
,, Camplensis, & Ortonensis pedibus Incedentium
,, proterenda. *Funebri concione laudatus fuit à ce-*
,, *lebri oratore Josia Ramoni ejusdem Cathedralis*
,, *Canonico.*

VIII. ,, *JOSEPH Falconius Vespulo successit, præsul*
,, *undequaque conspicuus. Si generis nobilitatem*
,, *spectas, sua Falconia gens, non modo Romæ Ido-*
,, *lorum adhuc famulæ, à qua sua prima origo, sed*
,, *& in aliis Urbibus Italiæ, & etiam extra nobilis-*
,, *sima innumeras in utraque militia Ecclesiastica*
,, *nempè, & sæculari, jactat imagines. Antiquas*
,, *prætereundo, Gabriel Ver. Signaturæ fuit Referen-*
,, *darius, & Canonicus Basilicæ Principis Aposto-*
B ,, *lorum; Juvenalis bis suæ Barnabitarum Congre-*
,, *gationis Superior Generalis; Julius post varia in*
,, *Urbe munia Nuncius Apostolicæ Sedis in Lusitaniæ*
,, *Regno; Federicus sub Carolo V. Cæsare copiarum*
,, *Ductor in Belgio; Gabriel sub Paulo V. Senator*
,, *urbis; Petrus Tribunus militum, & alii etiam to-*
,, *ga illustres, quos silemus, ne in prolixitatis lapi-*
,, *dem offendamus. Pater Josepho fuit Carolus, qui*
,, *prius Auditor Hieronymi Cardinalis Columnæ, &*
,, *Pauli Jordani Ursini Braccians Ducis, deinde*
,, *Regius in Theatina Provincia, ubi etiam præfuit*
,, *inter ejus Provinciæ Auditores cum honore, &*
,, *præeminentiis Judicis magnæ Curiæ Vicariæ,*
,, *post obitum nobilissimæ matronæ Magdalenæ Pa-*
,, *ganæ Ursinæ uxoris suæ mox Sacerdos, & paulò*
,, *post Episcopus Castellanetæ renunciatus fuit, de*
,, *quo ibi. Si Josephi dotes animi velis attendere,*
,, *moribus ipse dulcissimus, comitate singularis, af-*
,, *fabilitate magneticus, innocentia candidissimus,*
,, *nè verbum quidem inofficiosum contra aliquem ex*
C ,, *ejus ore umquam prodiit; suos hostes beneficiis cu-*
,, *mulavit, benevolentia sincera, non fucata suos*
,, *in intimis reddidit. Si quibus facultatibus ad*
,, *grandia factum ingenium excoluerit, tenere desi-*
,, *deras, Philosophiæ, Jurisprudentiæ, Theolo-*
,, *giæ Romæ vacavit, in quibus ibidem in almo sa-*
,, *pientiæ archigymnasio laureari meruit. Auditor*
,, *fuit Eminentissimi Gabrielis, post cujus obitum,*
,, *Eminentissimi Bussi, cui etiam in Anconitana diœ-*
,, *cesi vicariam præstitit operam, quod munus exer-*
,, *cens hujus Ecclesiæ declaratus fuit Episcopus die*
,, *20. Decembris 1717. Ad eam statim convolavit,*
,, *infrugiferas herbas post mortem Vespuli in medio*
,, *tritici natas evellere, quasdam spinas, quæ jam*
,, *cœperant erumpere, nè in rubum crescerent, era-*
,, *dicare, diœcesim perlustrare, manus ad elargien-*
,, *das eleemosynas in subsidium virginum, vidua-*
,, *rum, & egenorum omnium semper extentas habe-*
,, *re, eaque omnia exequi, quæ optimum decent*
,, *pastorem, & Vespuli successorem. Cujus meritæ*
D ,, *laudes si tales, ac tantæ sunt, ut viven-*
,, *ti adhuc quisque illas decantare non*
,, *dubitet, quo mage post Nesto-*
,, *riam, quam ei omnes*
,, *apprecan-*
,, *tur*
,, *ætatem, posteritas immor-*
,, *talibus encomiis*
,, *proseque-*
,, *tur?)*

ANSANENSES seu Lancianenses ARCHIEPISCOPI.

ANSANUM, vulgo Lancianum *a*, apud Ptolomæum, & Plinium, Aousunum ab aliis vocatur, Aprutii citerioris meditettanea civitas est ex Ansiani veteris reliquiis exædificata, in quadam Samnii regione sita, quam Frentanorum antiqui dixere, non procul à litore Superi maris, paromque ab aspero, gelidoq; Majellæ Monte distaos, salubri quidem cœlo, Regi immediatè subje-
C cta *b*, familiis in regio Codice descriptis 1383. Multi illic viri nobiles, & Dynastæ degunt, cæteri incolæ laborum studio, armorum exercitio, negotiationibus, agrorum cultui; præsertim verò ipsa civitas celebritate, & affluenti mercium, mercatorumque frequentatione, finitimus, remotioresq; civitates superare videtur, quin & copiosa frugum annona, & camporum fœcunditate longè præest. Affirmaot cives patrum traditione edocti, Ansanum fidem Christianam accepisse ab Apostolorum alomnis, qui in hac regione Evangelium disseminarunt. Episcopalem dignitatem volunt multò antea à oovissima institutione à Romano Pontifice accepisse, sed cum nullum afferaot auctorem, neque monumenta, quæ hæc sois injecerint io commentariis, commentum crediderim ad laudem ingeoii ioventum. Leo X. Pootifex Maximus Ansanum nobile oppidum ante annum 1499. spirituali jurisdictione Teatino Episcopo obnoxium, tunc Romaoo Pontifici immediatè subjectum Episcopa-
D li dignitate, & civitatis oomine cohonestavit 5. Kal. Julii anno 1515. cuso diplomate. In eo causas enumerat, quæ animum suum moverunt, ut illud tanta dignitate donaret; *Cum sit*, inqoit, *Ansanum oppidum in Aprutina regione præclarum, & insigne, & loci opportunitate maximum, & totius Neapolitani Regni emporium celeberrimum, & amœnitate, structurarum, & Ecclesiasticorum locorum, aliorumve magnitudine, & loci sumptuositate spectabile, & incolarum equestris Ordinis, & Theologiæ, & utriusque juris & artium, & Medicinæ Doctorum, & aliarum artium, scientiarum peritorum nobilium, & mercatorum, ad hominum quatuor millia ascendentium numerositate frequentatissimum, civitatis nomine, & prærogativa dignissimum, &c.* Primus igitur Episcopus Romanæ Sedi immediatè subjectus creatus tunc est Angelus Maccafanus de Pireto vir impiger, & ad novum Episcopatum moderandum satis aptus, & promptus. Hinc multæ exor-

a Vulgo Lanciano.

b Nunc utili Domiolo Marchionis del Vasto subest.

tæ sunt contentiones Teatinum inter, Ansanique Præsulem, cum Clemens VII. Teatino novo Archiepiscopo, Ansanum Metropolitico jure subjecerit; nihilominus Ansanum, ut jus suum exemptionis quoquo modo tueri posset, omnem conatum adhibuit, & lites promovit; quibus sedandis, accedente etiam Philippi II. Hispaniarum Regis auctoritate, ad cujus præsentationem Ansana Ecclesia erat, Pius IV. Ansanum Archiepiscopali dignitate cohonestavit, de qua institutione ita scriptum legi in Actis Consistorialibus. *Romæ apud S. Petrum in Consistorio, die 9. Februarii 1562. Sanctissimus erexit ad evitandas lites, & discordias, & pro bono pacis conciliando, Cathedralem Ecclesiam Lancianensem in Metropolitanam, cui R. P. D. Leonardus de Marinis Episcopus de cætero illi ut Archiepiscopus præsit, cum extinctionibus, inhibitionibus, & aliis clausulis, ac derogatione prout in cedula.* Igitur Ansana Ecclesia Archiepiscopali honore donata, ejus Cathedralis Basilica Deiparæ Virgini in Cœlum Assumptæ dicata supra pontem mira structura, ingentique ædificio constructa, decora est, ac concinnè venusta, in qua inter cætera sacra veneratur una ex spinis Coronæ Salvatoris nostri Jesu Christi, dono data à Joanne Baptista de Orta Episcopo Tertibuensi anno 1515. Divina porrò officia à quatuordecim *a* Canonicis cum Archipresbytero, ac Primicerio in ea dignitatibus, aliisque Sacerdotibus & Clericis celebrantur. („ *Cura „ animarum in ea exercetur per Archipresbyterum: „ Præbenda Theologalis, & Pœnitentiaria inter „ Canonicos adhuc desiderantur. Palatium pro Ar„ chiepiscopo distat ab Ecclesia.*) In civitate præter Cathedralem octo *b* sunt Ecclesiæ Parochiales, virorum Cœnobia sex, unum Monialium, nonnullæque laicorum fraternitates. Fidelium animæ intra Vrbem degentium ferè sex millia. Archiepiscopalis mensæ annuus census aureorum 1000. taxa ejus in libris Apostolicæ Cameræ est florenorum 200. Diœcesis Lancianensis angusta admodum quatuor duntaxat oppidis & tribus villis constat; in oppidis animarum cura per Archipresbyterum exercetur, Villulæ ab Illyricis habitantur, quibus sacra à suis Sacerdotibus benè probatis administrantur. Archiepiscopus nullam habet Provinciam, nec Suffraganeum. Vetustissimum est hac in urbe Sancti Francisci Cœnobium, cujus Ecclesia olim Divo Legorio consecrata erat. Diù in ea Basilica Monachi sub Abbate inhabitarunt, quibus exactis, tradita est Monachis S. Joannis in Venere Ordinis S. Benedicti an. 1204 Innocentio III. Pontifice; iis etiam deturbatis in Parochiam evasit, postremum S. Francisci Sodalibus cessit, concedente Ansani Archipresbytero; concessionem ratam habuit Landulphus Teatinus Episcopus anno 1252. 3 Non. Aprilis. Servantur in hac venerabili Ecclesia plurimæ Sanctorum reliquiæ. Sed, quæ alias omnes præcellit, est Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum mutatum mille abhinc annis in carnem, & vini guttæ quinque in Sanguinem, quæ hoc habent verendum, & venerandum, præ omnibus, atque stupendum, quod inæqualia licet magnitudine sint, æqualia tamen comperiantur. Quonam pacto hæc miranda conversio facta sit, ita commemorant.

a 14. Canonicis, & duobus Dignitatibus.

b Dum.

Cum quidam Divi Basilii Monachus Sacerdos de vera conversione panis, & vini in carnem, & Sanguinem Christi Salvatoris dubitaret, misericors Deus ab infidelitate revocare volens, quadam die, ille sacra operante, vix consecrationis verbis prolatis panem in Carnem, vinum in Sanguinem conversum vidit, confusus, & inde in recta confirmatus fide, populo adstanti incredulitatem suam confessus, ac stupendum conversum sacrificium palam ostendit. Ad futuram rei memoriam hujusmodi historia depicta cernitur in Sacrario, ubi asservantur species in Carnem, & Sanguinem conversæ. Historiam edidit Sebastianus Rinaldus Episcopus Calcedonensis. Non longè verò à Civitate Ecclesia visitur S. Mariæ de Fesia Abbatiali titulo olim condecorata; in ea Canonici Regulares Lateranenses degebant. Sed in veteri Ansano Cœnobium Eremitarum S. Augustini celeberrimum est, ejusque in Ecclesia sub ferrea crate quamplurimæ Sanctorum reliquiæ religiosissimè asservantur; inter cæteras celebrantur brachium unius Sanctorum Innocentium; Mola S. Apolloniæ Virginis & Martyris; Tres Spinæ de Corona Christi Salvatoris; Caput & brachium S. Simeonis Apostoli & Crux S. Judæ Thaddæi, quæ à quondam Jacobo Clementis Venetiis furtim sublatæ, huc advectæ fuere anno 1434 ut ex litteris Francisci Foscari Venetiarum Ducis ad Episcopum Teatinum scriptis facilè erui potest. Erat tunc temporis Ansana Ecclesia Teatino Episcopo jure Diœcesano subjecta. Litteræ verò in hunc modum fuere conscriptæ.

Reverendo in Christo Patri Domino Episcopo Teatinæ Civitatis Intus *Franciscus Foscari Dei gratia Venetiarum Dux Reverendo in Christo Patri Domino Episcopo Teatinæ Civitatis amico dilecto salutem, & supernæ devotionis affectum.*

Ex querimonia venerabilis & honesti viri Georgii de Prtulis Plebani Ecclesiæ S. Simeonis Apostoli civitatis nostræ Venetiarum non absque mentis admiratione cognovimus, quod quidam pseudo-presbyter Jacobus Clementis, qui divina officia in prælibata Ecclesia celebrabat, postposito Dei timore, ac salutis animæ suæ immemor, furtivè ac malo modo abstulit caput & brachium sacrosancti Corporis Apostoli supradicti, & attulit Lanzanum, unde favores nostros ad recuperationem earundem reliquiarum cum instantia supplici requisivit. Nos autem cognoscentes hanc causam non esse privatam nec specialem Plebani prænominati, sed communem & publicam Dei & Sanctorum suorum, ac nostram, totiusque nostræ civitatis quæ scandalum habuit cordiale de sacrilegio tam nefario, ac nullatenus dubitantes, quod talis casus vobis tædiosus fuerit non minus, quàm nobis ipsis, considerata inhonestate tam facinoris, quam personæ. Reverendam Paternitatem Vestram affectuosè deprecamur, quatenus considerato quod nunc agitur res Dei, cum Omnipotentia ex hujusmodi sacrilegio sit offensa, & contumeliosissimè vilipensa in reliquiis Apostoli sui, tam nefariè subtrahendo, & asportando non absque injuria etiam nostra, & vilipendio non mediocri. Placeat in Dei & Apostoli prædicti amorem, devotionem & reverentiam affectuosalem providere, ac facere, quod eadem caput, & brachium Apostoli prænominati, Nuncio Plebani Ecclesiæ prædictæ S. Simeonis restituantur, & resignentur, sic quod possit ipse Venetias ad suam Ecclesiam, unde sunt sacrilegè subtracta, & asportata reducere, sicut summè desideramus exauditionem effectualem nostrarum precum, & rem divinam & religiosam utique ad summam complacentiam à vestra Reverenda Paternitate habituri.

Datum in nostro Ducali Palatio die 12. mensis Septembris, Indict. 3. anno 1434. Scripsit idem Dux communi Ansanæ civitatis iisdem ferè conceptis verbis sed incassum laboravere Veneti, qui ineunte deinde vere, triremes expedierunt in Adriatico munitissimas, jusseruntque Classis Præfecto, ut Sanctum Vitum, Ansanumque funditus erueret. Verum sive errore viarum, sive Superis ipsis juvantibus, in Apuliam Veneti appulerunt, Castrum S. Viti Apulorum, pro oppido ejusdem nominis Frentanorum diripuerunt, ingentique præda onusti Venetias repetierunt, illæsis tamen Ansanensibus. Sacratæ Apostoli reliquiæ apud ipsos venerantur.

Haud longè ab hac Ecclesia visitur Sacellum olim domus cujusdam Jacobi Statii, cujus conjux Riccarella anno 1273. ut ferunt, a thori consorte vexata, impiæ fœminæ consilio dementata, ut à marito vindictam ope dæmonis sumeret, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum igni tradidit, &

quem

quem a moria flamma ſub illo velamine latenter incluſerat, fæminea rabies & impietas, flammis materialibus obiicere non eſt verita, Cæterùm cooperante Deo, ſacris accidentibus, ſub quibus Deus amans latebat, flamma non nocuit, & odor ignis in illis non fuit; ſed in carnem, & ſanguinem, parte hoſtiæ in propria ſpecie & colore remanente, apparuere converſa, ut veritas Corporis Chriſti ſub illis realiter contenti miraculoſa converſione inſinuaretur. Obſtupuit impia fæmina ad cœleſte prodigium, & in ſtabulo inæſtimabile Sacramentum continens Chriſtum, pro nobis olim in ſtabulo natum, execrabili perverſitate inter ſtercora, effoſſa terra celavit; donec poſt ſeptem annos, quod impiè egerat, loci Priori revelavit. Hic cum eſſet patria Offidanus, inæſtimabilem ſacræ hoſtiæ theſaurum, quaſi pio furto Anſano ſurripuit, & Offidam Piceni aſportavit, ubi ſumma adhuc populi veneratione colitur. Hujus rei hiſtoria extat in hujus Eccleſiæ tabulario. A

Non procul ab Anſano Cœnobium eſt Ordinis Minorum, quod B. Joannes de Capiſtrano conſtruxit ſub nomine S. Joannis de Pace, in memoriam conſtitutæ à ſe pacis inter Anſani, ac Ortonæ Cives hoſtiliter, ac crudeliter ſe invicem infeſtantes. Hic ſepultus eſt B. Hieronymus à Stronconio, antea & poſt mortem miraculis illuſtris. Cæterum Anſanenſes Præſules ſequentes ſunt ex actis Conſiſtorialibus obſervati. B

I. 1. ANGELUS junior Maccaſanus de Pireto Marſus, vir præclara legum ſcientia, & moribus amabilis dignus habitus, ut à Leone X. primus Anſani Epiſcopus creatus ſit anno 1515. *a* Poſtero anno 11. Kal. Majas honorificentiſſimè ab Anſanis ſuſceptus, Epiſcopatus poſſeſſionem iniit, non tamen ſine capitis ſui periculo inſidiatus a Teatinis, qui ægrè ferebant novam Epiſcopalem dignitatem Anſanis elargitam; quamobrem Fermuſanenſem Ducem Aprutinæ Provinciæ Præſidem in Angelum concitarunt. Is cum honoris gratia Angelum ſimulatè viſitaſſet, illum penè captivum retinuit, ut Teate deportaretur. Verùm Anſanenſis populus, Clerusque hæc audientes Paſtorem ſuum per ſummam injuriam retentum, ad arma prorupetunt, ac Duci mortem minitantes ni Præſulem ſuum liberum daret; tunc viſum eſt Duci nolens volens Epiſcopum cum honore liberum dimittere, ac commonefacere Teatinos, durum eſſe contra ſtimulum calcitrare. Angelus verò omni ſollicitudine Eccleſiam ſibi creditam ordinavit, atque adminiſtravit. Romam reverſus Lateranenſi Concilio interfuit ſeſſ. 10. anno Chriſti 1517. ſubſequenti Kalen. Decembris, exceſſit ibidem ſepultus Patruos habuit Angelum Seniorem, Franciſcum & Gabrielem Marſorum Epiſcopos, fratres Jacobum & Joannem Dionyſium ejuſdem Eccleſiæ Præſules, & Gregorium Epiſcopum Hortanenſem viros integra fide & prudentia clariſſimos, quorum virtute excitatus non minorem ſuæ familiæ attulit decorem. D

a 5. Kal. Jul.

A 2. ÆGIDIUS Cardinalis Viterbienſis *b* ſecundus declaratus eſt hujus Eccleſiæ Epiſcopus ad petitionem Caroli V. Imperat. die 10. Aprilis 1532. Romæ obiit eodem anno prid. Id. Decembris Epiſcopus Viterbienſis, & Conſtantinopolitanus Patriarcha, de quo egimus prim. tom. in Epiſcopis Viterbienſibus. II.

b De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 395.

3. MICHAEL * Fortinus, Ordinis Prædicatorum, ſortaſſis Belga à Carolo V. præſentatus adlectus eſt à Clemente VII. die 10. *c* Aprilis 1533. Romæ exceſſit è vivis anno 1539. III.

* Ex Append. t. 3. *c* Die 26. Febr.

4. JOANNES de Salazar, Hiſpanus, hujus Eccleſiæ evaſit Epiſcopus die ultima Aprilis 1540. ritu ſolemni receptus 12. Kalend. Julii ejuſdem anni. Interfuit Concilio Tridentino; mortem obiit in Hiſpania prid. Id. Septembr. 1555. cujus inſignia ſtellæ duodecim aureæ erant in cærulea parma. IV.

5. POMPEJUS Piccolomineus de Aragonia, Amalphitani Ducis filius, ex Præpoſito S. Joannis de Celano electus eſt Anſanenſis Epiſcopus die 12. Junii 1556. Sedit ſub nomine tantum electi plus minus annis quatuor, & ad Tropejenſem translatus C eſt anno 1560. die 16 Januarii, de quo ibi. V.

1. LEONARDUS de Marinis, Januenſis, Ordinis Prædicatorum genere & virtute inclytus, ex Epiſcopo Laodicenſi, factus eſt Anſanenſis Epiſcopus die 16. *d* Januarii 1560 poſſeſſionem iniit, civitatem ingreſſus 7. Id. Aprilis ejuſdem anni: ſed cum incidiſſet in eam rerum difficultatem, quæ ſuos anteceſſores Teatinos Archiepiſcopos longo temporis ſpatio divexaverat, feciſſetque ſatis, ut tandem jurgia jugularentur, & lites, incaſſum tamen viſus ſibi eſt laboraſſe. Romæ poſt annum cum dimidio ſui laboris ad Pium Pontificem reverſus, ut tandem ſua auctoritate litibus finem daret. Igitur Pius piæ Leonardi petitioni annuens, Eccleſiam Anſanenſem Archiepiſcopali titulo condecoravit, primumque Archipræſulem Leonardum declaravit die 26. Febr. 1562. qui cum gaudio & pace Anſanum revertitur, profuſaque omnium lætitia ſuſceptus, pacem laureatam ad Concilium Tridentinum VI.

d Die 26. Jan.

pro-

profecturus reliquit; post cujus celebrationem tertio Ansanensem Ecclesiam invisit, ac saluberrimis decretis ad normam Concilii consolidavit. Sex annis hanc Ecclesiam, tum Episcopus, tum Archiepiscopus eximiè administravit, translatusque est ad Albensem in Insubria Sedem die 7. Octob. 1566. Romæ decessit 1573. Id. Martii; jacet in Ecclesia S. Mariæ super Minervam, de quo plura, ac scitu

A dignissima scripsimus in Albensium Episcuporum Catalogo, ubi in ejus honorem Tridenti cusum toreuma incisum retulimus, quod hic in gratiam Ansanensium iterum exhibere licuit, ut genuina Leonardi primi eorum Archiepiscopi effigie recreari valeant, qui maximum Ausanensi eorum civitati decorem attulit & ornamentum.

C

VII. 2. HECTOR è nobilissima & antiquissima gente Pisciceila Neapolitanus, ex Regni Vicecancellario, ac penè capularis senex à Philippo II. Rege Hispaniarum designatus eligitur à Pio V. Ansauensis Archiepiscopus die 13. Octobris 1568. consecratus civitatem ingredirur 5. Kal. Majas anni sequentis, hunorificè susceptus, comitantibus Venerabilem Senem Archiepiscopo Acheruutino, Gravine, ac Trajecti Ducibus cum Juanne Avolos viris clarissimis. Post paucos menses mortalitatem exuir 9. Kal Octob. ejusdem an. 1569. octuagenario major, humatur in Cathedrali ejus cadaver cum cæteris Præsulibus; ab antiquo in nuvo ante aram Beatissimæ Virginis Mariæ reconditum est à Paulo Tassu successore.

VIII. 3. Fr. ANTONIUS à S. Michaele, Hispanus, Ordinis Minurum strictioris observantiæ, antea Episcopus Muntis Marani, ad hanc Sedem translatus die 2u Octob. 1570. Huc appulit prid. non. Martii 1571. Primum lapidem jecit ædis D. Bartolomæi 6. Id. Julii 1571. Munus consecrationis impendit Vincentio Marino Episcupo Albensi, assistentibus Ortonensi, ac Valvensi Episcopis Id. Martii 1573. Domiuica die Palmarum. Hujus meminit Paulus Paruta hist. Venet. p. 2. lib. 3. quem à Gregoriu XIII. delegatum fuisse ad Hispaniarum Regem narrat, ut fœdus adversus Tureas instauraretur: regressus ad suam Ecclesiam, reliquum vitæ suæ tempus in bene populum sibi creditum regendo consumpsit, ac pie ut vixerat, diem suum clausit extremum Kal. Novemb. 1578. Jacet in Ae

de Cathedrali, cujus insignia quinque virentes olivæ super montes positæ in parma aurea erant.

4. MARIUM deinde Bologninum, Cajacensem, virum nobilem, omni laude dignissimum, evexere ad Sedem die 3. a Julii 1579. possessionem adeptus corporalem 17 Kal. Martii 1580. Primum lapidem benedixit Ecclesiæ S. Mariæ de Angelis apud Saccarios, translatus deinde est ad Crotonensem, mox Salernitanus evasit Archiepiscopus, cui dedicat opus de peste Sebastianus Transius. IX. a Die 13. Julii.

5. PAULUS Tassus, Neapolitanus, I. V. D. X.
D. Protonotarius Apostolicus, vir doctus & probus Bolognino successit die 17. Octobris 1588. sulemni pompa excipitur 12. Kal. Apr. 1589. Sequenti verò 4. Kal. Apr. jecit primum lapidem benedictum novæ Ecclesiæ fundandæ titulo S. Mariæ de Sanitate. Sequenti ann. 1590. 4. Kal. Apr. in Aede S. Mariæ de Punte consecravit in Episcupum Chalcedonensem Sebastianum Rinaldum Ansanensem Theologum, virum clarissimum, assistentibus Episcupis Triventino & Guardiensi. Nolam Cathedralis Ecclesiæ maximam ante annum millesimum conflatam, casu fractam iterumque conflatam sacravit 10. Kal. Sextilis 1604. Ejus cum laude meminit David Romeus in dedicatoria vitæ S. Candidæ ad Franciscum Carrafam, & doctus Antonius Caracciulus in monumentis Ecclesiæ Neapolitanæ non semel Pauli laudes cummemorat. Præfuit huic Ecclesiæ cum laude prudentiæ annis 18. Fatoque functus est 4. Non. Septemb. 1607. in tumulo conditus

Ca-

Cathedralis, quem vivens sibi, & successoribus suis erexarat, in quo ossa antecessorum suorum religiosissimè sepelierat. Gestabat gentilitia familiæ suæ stemmata, arborem scilicet Taxi cum involuto serpente ad truncum cum duabus rotis hinc inde truncum exornantibus.

XI. 6. Fr. LAURENTIUS Calatina, Ordinis Minorum de Observantia, Episcopus Minerbinensis, ad hanc Ecclesiam translatus die 27. Januarii 1609. Sedit ann. 8. iterumque illum transtulit Paulus Quintus ad Puteolanam anno 1618.

XII. 7. Fr. FRANCISCUS Romerius, Hispanus Ordinis Carmelitarum alumnus, Patria Matritensis, adlectus est Archiepiscopus die 14. Maii ann. 1618. translatus deinde ad Viglebanensem in Insubria Episcopatum die 10. Januarii 1621. Obiit ibidem 4. Februar. 1647.

XIII. 8. ANDREAS Gervasius successit Romerio die 24. Januarii 1622.

ADDITIO.

(„ *Andreas Gervasius, Calaber è civitate Tabernæ, possessionem hujus iniit Ecclesiæ die 27. Februarii per suum Procuratorem Cæsarem de Monte V. J. D. & ejusdem Ecclesiæ Archipresbyterum: die 28 Martii ejusdem anni 2. Paschatis die ad eamdem pervenit. Acerrimus fuit immunitatis defensor, pro qua multa perpessus fuit pectore semper intrepido. Monialibus Regulam Divæ Claræ profitentibus sacrum Gynæcæum aperuit propriis sumptibus, quibus & eas usque ad obitum semper aluit. Episcopale palatium pene collabens, & angustum refecit, prolatavit, pluraque pro necessaria Præsulum habitatione addidit cubicula. Mulierum honestati semper consuluit, quibus fontem aperuit, ut in eo propria indusia, aliaque vel linea, vel lanea texta longè ab hominum oculis possent abluere. Pauperes semper fovit, justitiam diligentissimè coluit. Sedit in præsulatu annis 46. Octogenarius obiit, & in Ecclesia ab se excitati Parthenonis D. Claræ sepultus fuit.*

XIV *Fr.* ALPHONSUS *Alvarez Barba, Hispanus, Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo, nobilis sacræ paginæ interpres, hac thiara dignus efficitur 9. Septemb. 1669. Ad Brundusinam translatus est 28. Maii 1673. deinde ad Salernitanam.*

XV. FRANCISCUS *Antonius Carrafa, Patritius Neapolitanus, Clericus Regularis Theatinus, celebris Theologus, & divini Verbi preco adlectus 27. Maii 1675. ad Catbanzensem deinde vocatus fuit.*

XVI. *Fr.* EMANUEL *de la Torre, Hispanus, Ordinis B. M. de Mercede Redemptionis Captivorum, Magister in Theologia, post varias in suo ordine bene peractas præfecturas, hoc throno insignitur 9. Augusti 1688. Decessit mense Julio 1694.*

XVII. JOANNES *Moncale, Brundusinus, J. U. D. Vicarius Apostolicus Nolanus, ac olim Advocatus fiscalis S. Officii Neapolis, à Rege Catholico nominatus obtinuit hanc Cathedram 4. Julii 1695. exinde translatus fuit ad Rheginensem die 21. Maii 1696.*

XVIII *Fr.* BARNABAS *de Castro, Toletanus, Ordinis Eremitarum S. Augustini, S. Theologiæ Magister, Assistens generalis Hispaniarum, qui Rectoris Collegii Agridæ, Definitoris, & Provincialis Castellæ munus exercuerat, præfectus Lancianensi est Ecclesiæ die 25. Februarii 1697. ad Brundusinam triennio post, idest 1700. 15. Decembris translatus.*

XIX. *Fr.* JOANNES *Uva, Melphictensis, Ordinis S. Francisci de Observantia, Archiepiscopus Lancianensis renunciatus est 18. Aprilis 1701. Obdormivit in Domino mense Januario 1717.*

XX. ANTONIUS *Paternò, nobilis Neapolitanus, J. U. D. & Advocatus, ornatus est hac infula 8. Februarii 1719.*)

ITALIA SACRA
FERD. UGHELLI
Abbatis Ordinis Cisterciensis.

PROVINCIA XV.
SIVE
HIRPINORUM,
Quam hodie Principatum ulteriorem vocant ; ubi Compsana Metropolis cum suis suffraganeis describitur.

INTER Samnites populos omnium ultimi claruerunt Hirpini, quorum fuit tanta belli gloria, ut separatim à Samnitibus quasi ab eorum corpore essent avulsi nominarentur. A Lupo Coloniæ ductore nomen acceperunt, Hirpium quidem Samnites Lupum appellarunt. Hinc extremus versus Lucaniam Apuliamque Hirpinorum urbeis passim Livius Samnitibus attribuit, quarum caput Compsa. Hirpinorum fines ita describit Cluverius: ab Occasu, qua Campani erant contermini montium jugum quod sinistram Sabati fluminis ripam prosequitur ultra fontem amnis, lineam à Sarni usque fontem: inde à Meridie, qua Picentinis jungebatur, lineam aliam ad Silarum amnem & opidum Valveno ductam; inde ipsum Silarum, & à fonte ejus lineam ad Aufridum flumen, & oppidum Montis Viridis ductam: hinc ipsum flumen, & à flumine incurvsm ad Calorem usque amnem prope Beneventum; qua includuntur Cœdogna, & S. Agatha. Hodie Hirpinorum regio in provincia ulterioris Principatus concluditur. Sedes Episcopales in ulteriori Principatu tredecim olim censebantur, sed ex his quinque utpote suffraganeæ Beneventanæ Metropolis in ea provincia descriptæ fuerunt, nempe S. Agathæ Gothorum, Avellinen. & Frequentin. Montis Marrani & Vulturarien. Sarnensis suffragatur Salernitano: de quibus suis in locis agemus: reliquæ sunt Compsanus Archiepiscopatus cum sex sibi subjectis Ecclesiis S. Angeli de Lombardis, Bisacien. Laquedonien. Montis Viridis, Moranen. & Satrianen. nam Belfiensis Episcopatus, qui in provinciali Romano recensetur sub hac Metropoli nullam reperio mentionem. Igitur in hac nostra decimaquinta Provincia de sola Compsana Metropoli cum sex his Episcopatibus agemus.

COMPSANA

METROPOLIS,

Cui suffraganei sunt

Episcopatus { S. Angeli de Lombardis, Bisaciensis, Laquedonensis, Montis Viridis, Muranensis, Satrianensis.

OMPSA *a* antiquissima Hyrpinorum civitas ad Aufidum amnem haud procul fontibus ejus sita est, quam hodie Provinciæ ulterioris Principatus Metropolim statuerunt. Hanc Plinius in secunda Italiæ regione in Hyrpinis commemorat cum Livio & Vellejo. Ptolomæus in Lucaniam reiicit. Ejus primogeniam originem hactenus nullus scriptorum retexuit; ex iisdem tamen veteribus auctoribus antiquissimam fuisse constat. cum anno ab urbe condita CCCCLXXIX. ante Christum natum CCLXXIII. ibidem colonia ducta est. *At Cossam*, inquit Vaileius, *& Pæstum ab hinc annos ferè* CCC. *Fabio Dictatore, & Claudio Cancria Coss.* Livius *Coloniæ ductæ sunt Posidonia, & Cossa.* Sigonius in B Livium pro *Cossa*, ex antiquis exemplaribus *Compsam* legit & *Compsanos*, quorum illibata fides priscis Romanis semper in pretio fuit. Hic Milonem cujus meminit Tullius, ictu lapidis occubuisse narrat Vellejus. Incepto pari similis fortuna Milonis fuit, qui Compsam in Hyrpinis oppugnans cinctusque tum P. Clodio, tum patriæ, quam armis petebat, pœnas dedit, vir, inquiens, & ultra sortem temerarius. Denique Compsa ex iis Coloniis una fuit, quæ pro Romanis contra Annibalem arma sumpsere. Post declinationem Romani Imperii, diversis Dominis bellica præda cessit, donec Neapolitanorum Regnum ditio fieret, à quibus diversis Dynastis in feudum attributa est. Anno salutis 980. ut Leo Ostiensis scribit lib. 2. cap. 55. ingens terræmotus Compsam propè mediam evertit, ejusque Episcopum cum plurimis aliis occidit. Hoc tempore pene desolata est, infrequensque ob insalubrem aerem habitatoribus, quæ olim cum finitimarum urbium potentia concurrere potuit. Constat, idque satis firma conjectura jam inde à Sanctorum Apostolorum prædicatione Christianis sacris Compsam fuisse initiatam, utpote Romæ propinquam. Ejusdem antiqua Ecclesia est, atque Metropolitana dignitas vetusta inter recentiores. Ejus Provincia ulteriorem Principatum complectitur; sex habet Episcopatus suffraganeos, Muranum scilicet, Montis Viridis, Laquedonensem, Bisaciarum, Sancti Angeli de Lombardis, & Satrianum; nam quod in antiquis Provincialibus legitur de Episcopatu Bolsinensi mendo non caret; nihil enim de eo alibi usque legimus, ac ne in ipsis quidem tabulis Metropoleos Compsanæ. Primi ejus civitatis Episcopi nomen intercidit, sive scriptorum inopia, sive injuria temporum, quæ vetusta debellavit monumenta. A quo verò ex Ro- B manis Pontificibus Compsa dignitatem receperit Metropoliticam, incompertum mihi est. Crediderim tamen eam accepisse vel ab Alexandro II. vel à successore Gregorio VII. namque anno 1051. sub Leone IX. Episcopus Compsanus suffraganeus erat Salernitani Archiepiscopi, ut ex privilegio Leonis liquet, sub Gregorio VII. Leo Archiepiscopus Compsanus vixit. Sub Primate verò Salernitano recensetur ab Urbano II. anno 1099. in privilegio Salernitanæ Ecclesiæ concesso, ut suo loco melius enarravimus. Primus Compsæ Archiepiscopus, cujus memoria perennavit ad posteros, Leo est, qui sub Gregorio VII. Pontifice vixit. Ab hac tempestate usq; ad hæc nostra tempora, ferè continuatam seriem habemus, satis tamen jejunam, quam ex variis monumentis nostra expiscata

a Vulgo Conza.

est industria, surdis sæpè auribus canimus, illorum, ad quos spectat, implorantes opem, diligentiamque. Cæterùm Metropolitana Basilica est titulo Deiparæ Virginis Assumptæ, sacris vestibus, argenteis vasis, ac supellectili ad sacrorum usum accommodata, satisque instructa, & ornata. Hic requiescit corpus S. Herberti Archiepiscopi marmoreo tumulo inclusum, & præclarissimo decori habetur; ejus natalis dies 20. Augusti magna finitimorum populorum frequentia colitur, Indulgentiis Pontificum privilegio eò accedentibus concessis. Tribus dignitatibus gaudet, Archidiaconatus scilicet, Cantoratus, & Primiceriatus, ibidemque octo Canonici, Presbyteri aliquot, aliique minorum gentium Clerici divinum opus perurgent. Intra Civitatis mœnia quinquaginta supra centum fidelium capita recensentur; in ea nulla Ecclesia Parochialis præter Cathedralem, nullum Religiosorum Cœnobium, aut Monialium extat. Diœcesis per 40. milliaria extenditur; continet oppida seu terras 24 inter quas S. Mennæ, ubi Archiepiscopus residere solet, tanquam nobiliori in loco. Ibi est Seminarium Clericorum ad normam Concilii Tridentini, & domus Episcopalis. Mensæ Archiepiscopalis annuus census est aureorum ferè 3500. qui colliguntur ex Castris Sancti Andreæ, & S. Mennæ in temporalibus & spiritualibus Archiepiscopo obnoxiis, atque ex aliis ejusdem Ecclesiæ proventibus; taxatur in libris Cameræ Apost. ad floren. 200 Porrò Præsules hujus Ecclesiæ, quorum memoria extat, sequentes sunt.

A D D I T I O.

„ *De Metropolitica sede Compsana in Hyrpinis, quamvis sua singulari prærogativa ex universa Italia constituat XV. Ecclesiasticam Provinciam, pauca contexuit Abbas Ferdinandus Ughellus: & sicut ipse prologuitur, jejunam seriem ex variis* monumentis sua industria esse expiscatum. & quod nullum auxilium, aut opem obtinuit; & quibus intererat surdis auribus semper cecinisse conqueritur. *Sed hanc novam editionem locupletem reddidit Illustrissimus, & Reverend. Dominus D. Franciscus de Nicolai jam Caputaquensis Episcopus, & modò suis ita exigentibus meritis translatus ad hanc sedem Metropolitanam, in sacra eruditione, ac historia Ecclesiastica versatus, & orbi literario notus, ob publicè editas lucubrationes super reconditis priscæ Ecclesiasticæ disciplinæ arcanis, hæc additamenta in limine sui regiminis à Penetralibus sui Archivii eruta, inserenda proposuit.*

„ *Hyrpinorum gens cum eorum urbe Compsana originem trahit ab Italicis Populis Aboriginibus, ideò nuncupatis quia sine origine, vel quod in simile reincidit à vetustissima Jani, aut Noe progenie, sicuti gens finitima Samnitibus ab Ausoniis, & Sabelibus derivare tradunt. Et quia utraque Hyrpinorum, & Samnitium natio in notis bellicis dissensionibus erat strictè fœdere invicem conjuncta, ideò hostili Romanorum irruptione sub Consule Fabio Maximo innumera mala communi fato eis acciderunt. Sed anno ab urbe condita 479. deductis compluribus Coloniis in præcipuas Italiæ urbes fidissima auxilia Romanis contra Annibalem præ aliis præbuerunt Cives Compsani, & Pæstanæ Coloniæ; illibatam enim eorum fidem priscis Romanis semper in pretio fuisse testatur Livius dec. 3. lib. 7. at Statii Compsani Civis singularem infidelitatem prodit idem Livius; ab ipso enim post Apuliæ devastationem in cruentissimo illo Cannensi prælio, clam accito Annibale cum Pœnorum exercitu, sine ullo certamine fugato Trebione Romanorum Duce, ac Compsæ Custode, Patriæ deditio indè est secuta; & Annibalis arma victricia usque ad Capuam convolasse tradit idem Livius. Nec omittendum hujus insignis Proditoris domus hæderis aperta, & transfixæ ob tanti facinoris verecundiam adhuc rudera nunc apparere; & priscam Statii familiam tradunt superstitem extitisse usque in persona Marcelli de Statiis vicarii generalis Archiepiscopi Alphonsi Cardinalis Gesualdi.*

„ *Non defuerunt tempore pacis, fugato Annibale, Compsæ vicissitudines; nam in pœnam deceptionis, à Romana Republica electo Marco Junio Prætore, multa Hyrpinorum prædia adjudicata fuere fidis Militibus Scipionis Africani, & in subsidium devastationis ejusdem urbis, plusquam mille Romanos fuisse inductos in eamdem Compsanam Coloniam tradit idem Livius; inde excitato turbine socialis belli Italici anno 616. Compsani Cives constantes pro Romanis steterunt, & innumera mala perpessi à cæteris conjuratis Populis, armata ope Romanorum militum fuerunt inde defensi. Sed anno 70; ejusdem urbis conditæ Bellum intestinum inter Cæsarem, & Pompejum publicam Compsæ pacem diremit. Partes Pompeii sequebatur Milo vir equestris, & Tullio familiaris, de cujus audacia multa narrantur in Cæsaris Commentariis, quia exilio ab urbe dejectus, copia hominum perditorum cumulata, Compsam debellare cœpit, ac mœniorum tuitionem suscepit Publius Clodius Prætor, a quo fugata hostili turba, ictu lapidis Milo miserè occisus est.*

„ *Hæc de Hyrpinis tempore superstitionum Gentilium, sed post Christi adventum cum Samnitibus pugnare cœperunt. Origo dissidii indè cœpit, quia translato occidentis imperio in personam Caroli Magni, ac successorum, Beneventani Principes è gente Longobardica Carolingis erant suspecti; sed Compsani Comites pro iisdem steterunt, & præcipuè Radelcus, qui anno 820. missis sicariis, & una cum infidis Beneventanis facta conspiratione, Grimoaldum Principem interfecerunt. At Radelcus pœnitentia ductus, in Casinensi monasterio vitam professus est regularem. Ex eadem progenie creditur fuisse Ursus Comes Compsanus, qui nomenclaturam dedit oppido Conturfii ejusdem Diœcesis. Hic inito fœdere cum Salernitano, & Acheruntino Principibus, Beneventanum Principem debellarunt. Ejusdem generis Longobardici pariter extitisse creditur Pandulfus comes Compsanus, cujus eximia pietas elucet in vetusto documento donationis villæ Monticuli cum suis incolis venerabili Monasterio sancti Benedicti in monte Vulterano anno 967. roborato à Petro Episcopo Compsano; & amplitudo dominii ejusdem Pandulfi inde apparet, quia inscribitur* Dominator totius ditionis de Principatu. *In secunda classe eorumdem Comitum sunt reponendi Principes Balbani ex inclito genere Normannorum, qui tamquam Dynastæ, ac Reguli totam Hyrpinorum regionem in dominio continebant, quorum pietas splendet in persona Comitis Jonathæ, præcipuè ob donationem oppidi sancti Andreæ favore Mensæ Archiepiscopalis. In tertia classe comitatus Dynastæ sub Rege Carolo I. Andegavensi plures connumerantur, scilicet Vicecomites Mediolanenses, ac clarissimi Baucii intimi Consiliarii, & affines ejusdem Regis Caroli I. sed eorumdem successoribus ob diffidentiæ suspicionem à comitatu rejectis, successit strenuus Dux Hispanus Consalvus de Corduba. At initis postea Capitulis pacis inter Gallos, & Ferdinandum Regem Catholicum, fuerunt vocati in quarta nobilium comitum classe, seu potiùs reintegrati Neapolitani primæ notæ Proceres, familia Jesualdorum, cum decoro eidem titulo Comitatus annexo* Hispaniæ Magnatis, *in qua familia diu stetit, & consolidatum apparuit temporale cum spirituali dominium, interjectis tamen temporibus, in quatuor ejusdem familiæ Jesualdorum Archipræsulibus. Postremò ad eodem Comitatu successit fulgidissimum genus Ludovisiorum Bononiæ in persona celeberrimi Nicolai ex fratre Nepotis summi Pontificis Gregorii XV. ob dictissimã*

dotem Isabellæ Jesualdi unicæ hæredis ejusdem familiæ; & demortua dicta conjuge Isabella ob duas alias initas nuptias, primò cum D. Pulisona de Mendoza acquisivit Imperiale feudum Principatus Plumbini, & postea cum D. Constantia de Pamphilio Principatum Zagarolæ. Sed unicus ejus filius, & hæres Jo. Baptista Ludovisius ditissimam hæreditatem aggregationis tot feudorum, brevi temporis intervallo dilapidavit; & ultra Principatum Venusii cætera omnia loca hujus Compsanæ Diœcesis alienavit; unde funestum casum urbis Campliæ tot terræmotuum concussionibus penitus destructæ, ac solo æquatæ, fatum idem humanæ vicissitudinis etiam sequutum in vetusta dignitate Comitatus Campliæ.

De Metropolitana Basilica Compsano præter relata ab Abbate Ughello, quia post memorabilem terræmotum anni 981. de quo Leo Ostiensis in sua Chronica narrat accidisse templi eversionem, & obitum Petri ultimi Episcopi cum suis Ecclesiis, & quamplurimis aliis, ob similes immanes terræ concussiones pluries repetitas usque ad hæc nostra tempora, structura templi fuit sæpius mutata.

Requiescit in eadem Basilica Corpus B. Herberti Archiepiscopi, quod anno 1684. à Cajetano Archiepiscopo Caracciolo palam fuit recognitum cum insulis Pontificalibus, annulo, & Pallio Archiepiscopali indutum, & ab angulari Capella ad aram majorem translatum, & marmoreo sepulcro honorificè reconditum. Inter quamplures Capellas eminebat illa Comitum Compsanorum de familia Gesualdi cum nobili icone B. Virginis Gratiarum ab Archiepiscopo Alphonso Cardinali Gesualdo reposito ac Romæ elaborato. In lateralibus angulis Capellam ornabant duo monumenta marmorea cum quatuor statuis itidem marmoreis affabrè elaboratis, & splendidissimis urnis cum sepulcralibus inscriptionibus: una Fabritii Gesualdi, qui decessit anno 1524. altera Constantiæ de Capua uxoris Samsonis Gesualdi de anno 1484. utrumque monumentum cum antiqua Basilica ad maceriem fuit redactum in funesto illo terræmotu anni 1694. Sed post obitum insignis Benefactoris Archiepiscopi Cajetani Caracciolo, applicato ditissimo spolio à zelantissimo, & mirifico Ecclesiarum restauratore fratre Vincentio Maria Ursino Cardinali Archiepiscopo Beneventano, in ultimis tabulis Archiepiscopi Caracciolo nuncupato executore testamentario, fuit à fundamentis excitatum amplissimum templum recentioris structuræ; & cum non sit adhuc completum undique modo perficitur ab hodierno Archiepiscopo Francisco de Nicolai ad normam paratæ structuræ.

Constans accolarum traditio etiam in antiquis codicibus visitationum confirmata, in albo ejusdem Metropolitanæ Basilicæ antiquitus fuisse adscriptos plusquam XXX Præbendatos, seu Canonicos, modo numerus ad XII. est contractus, nempe quatuor dignitatum, & octo Canonicorum, qui pensum divinæ psalmodiæ quotidie persolvunt.

Annui redditus mensæ Archiepiscopalis ascendunt ad ducatos quatuor millia monetæ Regni non computatis incertis ex jurisdictione provenientibus. Taxa verò Cancellariæ Apostolicæ est Florenorum biscentum; & colliguntur ex feudis Sancti Mennæ, & Sancti Andreæ in spiritualibus, & temporalibus mensæ Archiepiscopali obnoxiis, necnon ex feudo rustico nuncupato Palorotondo, & ex quamplurimis Abbatiis in Diœcesi dispersis enunciatis in Privilegio, seu Conservatorio ab Innocentio III. concesso, & à Leone X. confirmato, de quibus opus est originem, & progressum singillatim recensere.

Feudum Sancti Mennæ mensæ Archiepiscopali unitum, originem ducit à quodam Monasterio Ordinis Casinensium olim situm in loco elevato, ubi modo degunt Patres Capuccini, in cujus claustro extat lapis marmoreus cum stemmate Casinensi. Nomenclaturam hujus oppidi induxit frequens habitatio Sancti Mennæ Monachi solitarii, de quo extat memoria in Martyrologio Romano sub die 11. mensis Novembris, ibidem Baronius in notis, & de ejusdem mirabili vita mentionem facit B. Gregorius magnus lib. 3. Dialogorum cap. xxvi. inde bellorum incursione desolato monasterio, possessionem ejusdem, nomine sedis Apostolicæ, cœpit Archiepiscopus; & accolæ finitimorum locorum ob aeris salubritatem sedem fixerunt; proindè conjicitur Ecclesiasticam jurisdictionem ab immemorabili tempore fuisse cum dominio temporali cumulatam sub felicissimo Præsulatu b. m. Cardinalis Alphonsi Jesualdi ejusdem sedis Archiepiscopi, excitata lite à Regio Fisco ad ostendendum titulum hujus feudi, ac compilato formali processu, constiti de titulo immemorabili, & sub die X Novembris anni 1567. favorabilis hujusmodi emanavit judicialis sententia. In causa Regii fisci cum Domino Domino Cardinali A phonso Jesualdo de, & super ostensione tituli sancti Mennæ, per utriusque juris Doctorem Annibalem Moles Regiæ Cameræ summariæ Præsidentem, & prædictæ Causæ Commissarium, & facta de ejus per eundem relatione in Regia Camera, ipsius consensu provisum, & decretum, prout præsenti decreto decernitur, & providetur; à prædicta impetitione Regii fisci, dictus Reverendiss. Dominus Cardinalis Jesualdus absolvatur, prout præsenti decreto absolvitur, hoc suum et c. Annibal Moles. Joannes Baptista Crispus Magister actorum.

Renovata turbatione sub die 30. Julii anni 1676. tempore Archiepiscopi Pauli Caravitæ, & iterum sub anno 1682. sub regimine Archiepiscopi Cajetani Caracciolo confirmata eadem prodiit resolutio; & ulterius Archiepiscopum non teneri ad solutionem Quindenii, nec feudalis Relevii.

Status animarum ejusdem oppidi modò ascendit ad centesimum supra millesimum. In eodem Archiepiscopi residere consueverunt, & ibidem nobile, ac amplum supereminet Archiepiscopale Palatium ad formam Castri Baronalis constructum, amplificatum ab Archiepiscopo Paulo Caravita, & ob Terræmotuum quassationem jam pene collapsum, renovavit immediatus successor Archiepiscopus Cajetanus Caracciolus; & præter privatam Capellam Palatio inclusam, propè idem, itaut ab aula magna latus potet accessus, idem dignissimus Archipræsul, solo æquatis viciniis ædibus, à fundamentis excitavit Ecclesiam suo, & clericorum Regularium Parenti B. Cajetano Thienensi dicatam; eamque ditavit omni genere sacrarum supellectilium, ac argenteis duabus statuis Sancti Herberti Compsani Archiepiscopi, & Sancti Cajetani Thienei; ac etiam pia liberalitate eam dotavit, imposito in publico Banco Neapolitano Capitali ducatorum trium millium præter annuum stipendium missæ quotidianæ assignatam. In eodem templo situm insurgit Pontificale solium, & tamquam in Ecclesia vice Cathedrali diebus solemnioribus Pontificales exercentur functiones.

Non procul à Baronali Palatio extat seminarium clericorum antiquitus fundatum ad erudiendos pueros, & Ecclesiasticam disciplinam in Diœcesi disseminandam: in superiori parte ædificii jam diminuti Terræmotuum quassatione. At modernus vigilantissimus Archipræsul Franciscus de Nicolai in limine sui regiminis novis extructis mansionibus pristinæ integritati eum restituit ad commodè excipiendos Alumnos, ac etiam superadditos Convictores.

Non immemorabilis possessionis titulo, sicut enunciatum feudum sancti Mennæ, conjicitur dominium alterius nuncupatum sancti Andreæ, sed clarus ac lucidissimus favore mensæ Archiepiscopalis assistit titulus vetustæ donationis piissimi Principis Jonathæ de Balbano Comitis Compsani, & suæ nobilissimæ uxoris Stephaniæ

ac Liberorum Riccardi, & Goffredi enarratis in authographo donationis diplomate, quod apud Archiepiscopos diligentissimè custoditur; cujus tenor est.

In nomine individuæ Trinitatis anni Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo sexagesimo primo mense Februarii Indictione nona. Ego Jonata Dei gratia Compsæ Comes una cum dilecta mea uxore Stephania ejusdem gratia Compsę Comitissa, nostrisque dilectis filiis, scilicet Riccardo, & Gonfredo nulla necessitate coacti, sed spontanea voluntate, videntes quod pro temporalibus rebus, quas in hac fragili vita possidemus, quæ fugitivæ, & labiles sunt, ideò sponte dare volumus ad usum Ministeorum Dei, procul dubio in æternam remunerationis Patriam sacroeloquio testante, qui dixit centuplum scipietis, & vitam æternam possidebitis, idcircò pro redemptione animarum nostrarum, nostrorumque Parentum, Ecclesiam sancti Andreæ, quæ sita est in Territorium Compsanę Civitatis, & Castri Petræpaganæ cum Hominibus habitantibus ibidem, & terris per circuitum ejusdem Ecclesiæ. quas intra fines subscriptos inferiùs declarabimus, concedimus, & damus perpetualiter Ecclesiæ sanctæ Mariæ Episcopii Compsæ pro victu clericorum, qui in eadem Ecclesia Compsana diu, noctuque deserviunt ad laborandum, & serviendum; tali conditione, quod nullus Archiepiscopus hanc nostram donationem de Mensa clericorum alienandi habeant potestatam. Insuper volumus, quod Homines, qui in dicto loco sancti Andreæ nunc habitant, & habitare voluerint, ab omni onere servitutis sinę immunes, & à quolibet genere exactionum liberi, & exempti, quod nos, & nostri liberi, & hæredes habere, vel quærere deberemus ab iisdem. Et si aliquod maleficium, sive malefactum prædicti Homines fecerint, sive offensam, non à nobis, sive officialibus nostris, sed a Pastoribus, & clericis Ecclesiæ Compsanæ compellantur, quærentibus facere rationem; & de eorum culpis, & delictis judicentur per eosdem. Si vineas, domos, hortos, aliaque ædificia infra præfatam Terram ædificare voluerint, potestatem faciendi secundum jussionem Pastoris, & voluntatem Clericorum Compsanæ Ecclesiæ firmiter, ac libere habeant, & perpetualiter possideant. Itaque à nemine nullam aliquam habeant contrarietatem. Pascua verò, aquam, ligna cum cæteris nostris hominibus civitatis Compsanæ, & Petræpaganæ absque damno communiter fruantur, & habeant. Et prædicta nostra donatio pro redemptione animarum nostrarum, nostrorumque Parentum saluberrima fiat. Aquam, quæ oritur intra fines subscriptos, cum forma & cursu damus, & inviolabiliter concedimus Ecclesiæ supradictæ liberè, & absolutè, nulla nobis in prædicta aqua conditione reservata, sed volumus, quod ipsa Ecclesia Compsana molendina facere, & ædificare in ea possit, & ad alios usus eam trahere juxta velle, & nullus alius in cursu ejusdem aquæ, & formæ molendina facere possit, nec de ea terras adaquare, vel ad alias partes eam trahere sine voluntate Pastoris, & clericorum Ecclesiæ Compsanæ. Hæc autem sunt fines terrarum Ecclesiæ supradictæ. Incipit in primis à parte orientis in forma sancti Andreæ, ubi oritur aqua, vadit per caput vinea de Piscaria, & pergit ad locum, qui dicitur Castrizaro, & vadit ad cursum parvum, & deindè vadit ad lapidem de Agrifolio, & pergit recto tramite usque ad locum, qui dicitur Tracturum, & descendit ad Vallonem Martini, & intrat in viam, quæ vadit ad Arsam, ubi est molendinum Archiepiscopi Compsæ, & transit per Arsam ad viam, quæ vadit ad sanctum Lanteutium, & deindè vadit ad vallonem, qui descendit de aqua viva, ubi junguntur duo rivuli, postea ascendendo per ipsius vallonem ascendit ad Serram usque ad prædictam formam, ubi prius incepimus. Et ut nostra donatio, & concessio robur obtineat, & perpetuam firmitatem, præsens scriptum fieri fecimus per manus Goffredi nostri Notarii, & sigillo nostro proprio sigillatum. Hoc est signum propriæ manus Domini Comitis Jonata. Hoc est signum Gualterii Follivillæ. Signum Crucis propriæ manus Jordani Follivillæ. Signum Crucis Domini Riccardi filii Comitis. Signum Crucis Goffredi filii Comitis. Collatione facta enim alia Copia legalizata per Notarium Donatum Antonium Bozza Terræ sancti Mennæ sistente in libro Terræ sancti Andreæ mihi exhibito per Sindicum dictæ Terræ sancti Andreæ, eidemque statim restituto, concordat, meliori tamen semper salvo, & in fidem &c.

Ego Notarius Joseph de Salvatora Terræ Castrinovi incola in Terra oliveti rogatus, & requisitus signavi &c. locus signi &c.

Ex contextu laudatæ donationis multa deducuntur favore mensæ Archiepiscopalis. Primò jurisdictionem nedum civilem, & mixtam, verùm etiam criminalem fuisse concessam liquidò constat ex sequentibus verbis. Et si aliquod maleficium, sive malefactum prædicti homines fecerint, non ab officialibus nostris, sedà Pastoribus, & clericis compellantur; *nam in jure maleficium sumitur pro delicto; constanti etenim accolarum traditione firmata seniorum testimonio etiam constat, non nisi ex abusu authoritatis Comitum Compsę, & successorum familiæ præpotentis de Jesualdis, Præsulum jurisdictionem fuisse restrictam ad civilem, & mixtam. Secundò deducitur ex enunciatis verbis donationis*, & terras per circuitum, *integrum Territorium feudale S. Andreæ transiisse ad solidum Ecclesiæ dominium, & licet inter Cives dispersum in asa, & cultura modo existat, attamen proprietatem favore Ecclesiæ ab initio fuisse consolidatam, indè liquidò apparet, quia tenentur Incolæ & Cultores Terrarum decimas vini, frumenti, hordei, cæterarumque frugum, ac leguminum quotannis Archiepiscopo tamquam Baroni, & utili Territorii Domino persolvere. Nec officit, quod ex apertis verbis hujusmodi donationis Dominium constet non esse restrictum ad Archiepiscopum, sed in solidum favore Ecclesiæ sanctæ Mariæ, ejusdemque Clericis, ac Ministris inservientibus; nam in jure, nomine Corporis Ecclesiæ principaliter venit Caput; & quamvis credendum initio feudum in communi fuisse possessum, subsequentibus verò temporibus mutato prisco sistemate, & Ecclesiæ regimine, successisse Territorii divisionem, & Capitulo, ac Canonicis contigisse partem illam territorialem Zanzanam nuncupatam, ex quo prædio Capitulares Decimas recolligunt. Tertiò deducitur Communitatem, seu universitatem ejusdem oppidi sancti Andreæ immunem, & exemptam fuisse, sicuti modò est, ab omnibus functionibus fiscalibus, aliisque impositionibus, ac oneribus, ut clarè denotant sequentia verba piissimi Comitis Balbani.* Insuper volumus, quod homines, qui in dicto loco nunc habitant, & habitare voluerint, ab omni onere servitutis, sint immunes, & a quolibet genere functionum liberos, & exemptos. *Inde serenissimi hujus Regni Reges recognoscentes qualitatem hujus feudi, ut oblatum Ecclesiæ Compsanæ, eidemque vetustissimæ civitati dependens, & suffraganeum, ac incolas, seu habitatores Ecclesiæ dedititios, velut explicant jura Cæsarea in vita servos,* & in morte liberus, *instante Joanne de Comitibus Compsano Archiepiscopo anno 1465. Serenissimus Ferdinandus primus confirmavit privilegia eadem exemptionis ab omnibus regiis vectigalibus,*

„ & impositionibus ordinariis, & extraordinariis. Et ulterius Trojanus Archiepiscopus Jesualdus anno 1536. ab invictissimo Imperatore Carolo V. renovationem amplissimi hujus exemptionis privilegii obtinuit, addita ratione uti feudum Cathedrali Ecclesiæ oblatum, & Vassallos archipræsuli dedititios. Et ad vitandas quascumque turbationes, ac molestias sub regimine fratris Ambrosii Archiepiscopi Mutarelli ordinis Prædicatorum, qui antea obierat munus Magistri sacri Palatii Apostolici, Cives de universitate sancti Andreæ anno 1560. institerunt apud ministros regiæ Cameræ pro privilegii executione, & verificatione; promulgata indè fuit favorabilis hujusmodi sententia. In Causa universitatis Sancti Andreæ cum Regio Fisco de, & super immunitate functionum fiscalium, aliarumque impositionum, ac donationum, ut in processu &c. visis actis per magnificum U. J. D. Paulum de Magnatis Regiæ Cameræ Præsidentem, & Causæ Commissarium &c. assistente Domino locumtenente, & aliis Dominis Præsidentibus fuit provisum, & decretum, prout præsenti decreto providetur, & decernitur, quod dicta universitas, & homines sancti Andreæ in futurum serventur immunes ab omnibus functionibus fiscalibus ordinariis, & extraordinariis, & ab omnibus aliis impositionibus, & donativis &c. hoc suum &c. Paulus de Magnatis. Joannes Paulus Crispus actorum Magister.

„ Balbanos Principes ex memorando Normannorum genere processisse tradunt historici, & præter supranotatum exemplum eximiæ pietatis, ac liberalitatis erga Ecclesiam Compsanam, duo alia historici suppeditant virtutum exempla. Primum sub Pontificatu Gregorii VIII Beneventani in anno 1287. Excitato sacro bello contra Sarracenos pro defensione Regni Hierosolymitani inter hujus Regni Proceres, pissimus Comes Jonatha de Balbano, cæterique Hyrpinorum Barones eidem Comiti affines, ac subfeudatarii, armata peditum, ac equitum copiosa militia, insignes, ac strenuos in tali sacro bello se exhibuerunt. Aliud mirificum exemplum suppetit Franciscanorum Chronica, ubi cum per Apuliæ transitum in oppido Montellæ sub ditione Raonis de Balbano Comitis Compsani anno 1222. appulisset Seraphicus Pater Beatus Franciscus, aperto aere tempore hyemali, accubuit sub arbore Ilici, ubi nivium altitudo attigerat ferè sublimitatem arboris: accolæ ejusdem oppidi pietate moti, accesserunt ad Seraphicum Patrem, & circumcirca ubi jacuerat cum socio, non sine stupore invenerunt locum penitus nive denudatum: idemque prodigium retulerunt Comiti Balbano, qui pervolutus ad pedes B. Francisci, supplex petiit vel in suo oppido permanere, vel fundationi à se faciendæ socios relinqueret: & pietas Comitis statim Conventum construxit in loco, ubi dicitur sancti Francisci ad Fullonem: ibidemque paucis interjectis annis accidit aliud divinæ providentiæ prodigium; nam excrescente nivium aggere, ut Conventum ferè operirent, & Religiosi fame perire cogerentur; orationibus intenti, inopinatò, acciti sonitu Campanulæ, in ostio invenerunt sacculum palmorum decem, & octo optimo pane repletum, ibi repositum Angelorum ministerio, & intercessione Seraphici Patris tunc manentis in Regno Galliæ, dùm ab ejusdem Regina omnes Conventus copiosè de pane providebantur. Hæc de cæteris exemplis eximiæ pietatis Jonathæ Comitis Balbani, & successorum secundæ Dinastiæ Comitum Compsanorum attigisse sat erit.

„ Distat oppidum sancti Andreæ ab alio sancti Mennæ per quatuor milliaria, & à Civitate Compsiæ per duo milliaria. Incolarum numerus modò ascendit ad tercentesimum quadragesimum supra millesimum. Territorium est ferax, & situm in planitie, ac oculis quamdam præsefert jucunditatem, quia montes undique circumdant. Ibi Conventus fratrum sancti Francisci Reformatorum de observantia, duodecimque resident fratres. Propè hujus Conventus clausuram supereminet amplum Palatium ad formam Castri Baronalis constructum, & cingitur quatuor Turribus; ibique per amænum Pomarium irriguus pertransit fons, & in planitiem Palatii descendit, ubi ab intimis cubiculis conspicitur dispersa aqua ad formam chrystallini speculi, ac ruit per viam publicam usque ad molendina: ad lævam Palatii, & ejusdem frontispitio prospicitur Ecclesia elegantis, ac recentioris structuræ à singulari beneficentia ejusdem Archiepiscopi Cajetani Caracciolo funditus erecta, sub invocatione sancti Michaelis Archangeli: & in inferiori parte speciosum antrum visitur columnis suffultum ad formam illius Gargani, ubi idem Archipræsul se sepeliri mandavit; & tamquam in vicecathedrali summum eminet Pontificale solium. Eandem Ecclesiam ditavit capitali ducatorum trium millium, dotavit stipendio missæ quotidianæ, ac undique locupletavit sacristiam supellectili sacra, & elegantibus picturis in circuitu Ecclesiæ. Huic ædificio adhæret amplum seminarium inceptum ab eodem Archiepiscopo Caracciolo, qui morte præventus perficere non valuit; sed immediatus ejus successor Archiepiscopus Franciscus de Nicolai ardore, quo æstuat, Ecclesiasticæ disciplinæ servandæ, ac erudiendi clericos Diœcesanos jam omnia parat ad ædificium perficiendum, ut inde in ambabus residentiis Baronalibus, sicuti duo eminent Palatia: duæ propinquæ Ecclesiæ vicecathedrales: duo identidem extent seminaria, ut utriusque commodus sit usus, quoties archiepiscopo contigerit hyemalem, aut æstivam residentiam permutare.

„ Tertiò accedit feudum nuncupatum Palorotundo rusticum quidem & inhabitatum, sed mensæ Archiepiscopali perutile; nam pro animalium pascuo quotannis nunc locari solet aureos quingentos, & antiquitus ad noagentos ascendebant, in Territorio Civitatis Melphiæ situm, quod Teste Tassonio in suo opere de Antefatis, olim erat inter subfeudos Principis Melphiæ. Accessit mensæ Archiepiscopali sub anno 1209. ob donationem factam à quodam Tracirio Bisante Barone Civitatis Montis viridis, favore Ecclesiæ abbatialis sanctæ Veneris in eodem loco sitæ, ac antiquitùs mensæ Archiepiscopali unitæ. In Archivio de hoc Feudo multa servantur publica Instrumenta, & processus; & incredibile videtur quot turbationes, litigia, & jurgia ad ejusdem eliminandam possessionem, à Principibus Melphiæ excitata, prius à Dominis de Caracciolis, & prosecuta à Principibus de Auria descendentibus, & postremò à Regio Fisco, & tamquam aurum in tot Tribunalium discussionibus, igne probatum, uti lucidissimum sidus in firmamento Ecclesiæ Compsanæ firmiter elucescit, zelo, conatu, & auctoritate præstantissimi, ac nunquam satis laudati Archiepiscopi Alphonsi Cardinalis Jesualdi Regnorum Hispaniæ Procectoris, qui turbatus variis, ac inter se contrariis resolutionibus, & sententiis in Collaterali Consilio emanatis, intrepidè se gessit; ac demum interposito recursu ad eundem Catholicum Regem Philippum II. sibi earum, validissimo obtento rescripto ut in processu, pro Ecclesiæ juribus, Principibus Melphiæ ac causæ perpetuum fuit interpositum silentium. Præter ennunciata feuda, ac oppida viginti quatuor Diœcesis Compsanæ, necnon abbatias fere viginti quinque cum suis redditibus in majori numero mensæ Archiepiscopali annexas in illo aureo privilegio, seu conservatorio Innoc. Papæ III. descriptas, de quo privilegio redibit sermo sub Archiepiscopo Pontaleone, adnotantur ibidem alia oppida penitus destructa, & solo æquata; & primo sancti Mauri situm propè illud Bacini, modò Ecclesia abbatialis: tria alia describuntur sub nomine Cisterna, Cerrutoli, & castri comitissæ, in confinibus oppidi Ca-

letri; castrum de Mauriello propè locum Petrapaganæ, ubi modo Ecclesia Sanctæ Mariæ de Mauriello: Castrum Torricellæ nunc rusticum, ac propinquum aliud nuncupatum Malinuentre, aut Boninuentre, ac Castrum Biarum prope oppidum Capuitsylaris: Castrum Sancti Nicundri in confinibus vetustissimi oppidi Pali: Castrum Sanctæ Mariæ in Ilice nunc ditissima abbatia Concistorialis, ac alia loca penitus destructa, itaut Diœcesis Compsana in suo ambitu triginta tria continebat oppida.

Subsequuntur cæteræ Abbatiæ in eodem conservatorio enunciatæ. Sancti Laurentii in Tofara, quanti descripta in laudato conservatorio, olim erat sub albo mensæ archiepiscopalis, nunc regulis Cancellariæ alienata. Abbatia Sanctæ Mariæ Magdalenæ in quarta parte pendet favore mensæ, in reliquis Capitulo Compsano. Abbatia Sancti Angeli in Murice: Ecclesia Sancti Martini de Sylare: Ecclesia Sanctæ Mariæ pariter de Sylare: Ecclesia Sanctæ Mariæ de oliveto, antiquitus Castrum mensæ, nunc appellata sanctæ Mariæ de Faris, cujus antiqua rudera apparent prope oppida oliveti, & Senerchiæ: Ecclesia sancti Nicolai de fabrica, Ecclesia sanctæ Luciæ de Capite Sylaris: quatuor aliæ Ecclesiæ abbatiales sancti Petri de Pestiniano, vetustum Monasterium sancti Salvatoris. sancti Angeli de Montenigro, ac sancti Petri de Venatore in Territorio oppidi Oliveti site, ac redditibus diminutæ: Ecclesia S. Mariæ de Sperlonca, in Territorio Pali fundata; ac quatuor subsequentes Ecclesiæ abbatiales sancti Nicolai de Palatio, sancti Joannis inter duo fluvina, sanctæ Mariæ in terra Victimosa, ac vetustum monasterium, seu Castrum prius notatum sancti Mauri nunc desolatum, omnes in circuitu oppidi Pulerni: duæ aliæ Ecclesiæ propè Territorium ejusdem oppidi, scil. S. Joannis de Ceraso, ac S. Nicolai de Cirioto: Ecclesia sancti Spiritus: Ecclesia abbatialis sancti Nicolai, & sancti Thomæ in terra Collinni: Ecclesia sanctæ Mariæ de Pasano in Terra Capuitsylaris: Ecclesia sanctæ Agathæ: Ecclesia sancti Nicolai de Truvio, ac sanctæ Mariæ de Greasi prope oppidum Calabreti. Ecclesiæ sancti Angeli de Castiglione, sancti Petri in Insula, sancti Aegidii, ac sanctæ Mariæ de Sanctis, omnes in territorio Caletri diruta jacent, excepta ultima cum suis diminutis redditibus: Ecclesia abbatialis sancti Antonini, & sancti Jacobi in territorio Petræ paganæ ac demum Ecclesia abbatialis sanctæ Mariæ majoris in terra Aulectæ anno 1168. cum suis juribus, ac redditibus, restituta a Rege Siciliæ precibus sancti Herberti Archiepiscopi Compsani, ornata ab Archiepiscopo Alphonso Cardinali Jesualdo, ut ibidem prodit descriptio in laqueari ligneo.

Vetustum, ac singulare assistit privilegium Archiepiscopo Compsano in obitu quorumcumque Diœcesis Archipresbyterorum exigendi spolium, & favore mensæ immemorabilis extat titulus possessionis, ac legitimæ præscriptionis. Plures enim hujus causæ merita reclamantibus Archipresbyteris fuerunt examinata, & in archivio quamplurima extant scripturarum monumenta, & præcipue in quodam processu actitato sub annu 1572. in cujus frontispitio talis legitur Synopsis. Instrumentum sententiæ super jure exigendi spolia Archipresbyterorum Compsanæ Diœcesis, videlicet mulam, lectum, annulum, & Breviarium, si tempore eorum obitus in bonis eorundem extiterint, sin minus pretium, & valorem bonorum eorundem juxtà facultatem decedentium, & prout alias exigere, & recuperare consueverunt Archiepiscopi Compsani. *Tale spolium etiam tempore vacationis Ecclesiæ ab Apostolica Nuntiatura, ac eorum Commissariis exigi solitum; nunc jure transactionis ab hæredibus in summa aureorum centum persolvitur, dummodò vires hæreditariæ non sint ita tenues, ut id suppetere non possint.*

Imò vetusta scripturarum monumenta inserta in Codice visitationis Archiepiscopi Marci Antonii Pescaræ produnt antiquitus simile spolium exegisse in aliqua portione tantum in obitu Episcoporum dependentium, ac suffraganeorum, notatum in numero marginali XI. cum hac epigraphe. Adnotatio spoliorum Episcoporum suffraganeorum Archiepiscopo Compsano tangentium sub anno 1464. ac 1468.)

I. 1. * PELAGIUS Compsanus Episcopus primus est, cujus extat memoria, qui interfuit Concilio Romæ celebrato sub Zacharia Papa an. 743.

* Ex Append. t. 3.

(*Pelagius primus inter Compsanos Episcopos, qui posteris sui memoriam transfundit in Concilio Romano sub Zacharia Pontifice an. 743. cujus existentiæ certior fides habetur ex vetustissimo codice Casinensis Monasterii Bibliothecæ; in eo enim ante Aufridum Casertinum subscripsit* Pelagius Compsæ, *& literis Longobardicis liber notatus conspicitur, ut noster observat Ughellus in serie Tarentinorum n. 11. & Cusentinorum n. 3. Aliter sentiendum esset ex libris, qui usque nunc impressi circumferuntur. In iis siquidem de Cæsario Tarentino nulla habetur mentio; Pelagius Consentinus adnotatur, & Aufredus Tarentinus dicitur. Aufredus enim ex prælibato exemplari, quod ipsam Zachariæ Synodum complectitur, Cusentinus dicendus est, Pelagius Compsanus, & Cæsarius Tarentinus addendus est. Et hæc dignior subscriptionum castigatio commendanda, cum exemplaria omnia, quæ de præfata Synodo inspexit Baronius, mendosissima esse pronunciaverit in suis annalibus ad an. 743. Sed hoc unum vetustissimum Casinense ipsi non innotuerat.* Lucentius.)

II. 2. PETRUS post plures alios, quorum memoria excidit, erat Compsanus Episcopus, quem solo nomine agnoscebam. Verum Compsæ sedisse hoc anno 967. me docuit vetustum documentum Pandulphi Principis Compsæ & Rapollæ Domini & magistri, qui nudis pedibus incedens ad Altare Ecclesiæ Monasterii S. Michaelis de monte Vulterano, obtulit se Deo per unum crinem de capillis suis, & villam Monticuli cum hominibus, & pertinentiis suis prædicto Monasterio, & Benedicto Abbati: quam donationem Compsæ coram Petro Episcopo confirmavit, eique firmandam tradidit. Accipe tabulas Pandulphi donatoris nobiles, ex authentico exscriptas.

In nomine Domini Jesu Christi Filii Dei vivi.

Anno nono Principatus nostri.

Ego Pandulphus Princeps de Consia, & de Rapolla Magister, & Dominator totius Terræ de Principatu, per istud scriptum declarare facimus, quoniam de ultimo die Principatus nostri cogitare cognovi verum esse, quod nullus homo potest participare de Regno Dei, de misericordia, & beatitudine Filii ejus, qui non facit misericordiam pauperibus, sicut dicit ipse in Evangelio. Quod non fecistis uni de minimis meis, nec mihi fecistis. Hæc igitur considerans, & adducens in memoriam illud, quod dicit; Honora Dominum de tua substantia; posui in corde meo, in mente mea, & in bona voluntate mea pro salute animæ meæ & parentum meorum, & pro remissione omnium peccatorum dare villam de Monticulo Deo, & Monasterio Sancti Michaelis de monte Vulterano, in quo est venerandus Abbas Benedictus cum quinquaginta Monachis, qui pro amore Dei dimiserunt omnia sua, & vivunt sicut pauperes in illo sancto loco; & talia in mente mea semper revolvens ivi ad supradictum sanctum Monasterium cum Judice Ursone de civitate Consiæ, & cum Joanne Castaldo, & Stratego de ipsa villa de Monticulo, & cum aliis sociis meis, & rogavi dictum Venerandum Abbatem, & omnes fratres suos, ut reciperent me,

& pa-

& parentes meos ad orationem suam, & rogarent Deum, ut faciat nobis misericordiam, & dimittat nobis omnia peccata nostra per suam orationem, & statim Dominus Abbas congregavit omnes fratres intus in Ecclesia S. Michaelis & stantes coram Altare receperunt me ad suam orationem, & scripserunt nomen meum. & omnium parentum meorum in libro, & sic in eadem hora ergo discalceavi pedes meos, & ad sanctum Altare ascendi, & per unum crinem de capillis meis obtuli me Domino, Monasterio villam de Monticulo cum omnibus pertinentiis suis liberum ab omni servitio, quæ fuit de patre meo, & de matre mea, & ego habebam eam de patrimonio, & sic ego pacem cum Domino Abbate, & cum omnibus fratribus, & rogavi Dominum Abbatem, ut veniret ad Consiam & acciperet in præsentia Domini Petri venerabilis Episcopi ipsius Civitatis, & multorum, qui . . . . erant, cognovi, quod feceram in Monasterio, & dixi Domino Abbati, ut faceret de villa Monticuli quicquid vellet sicut dominus, & feci jurare homines Monticuli, ut facerent præceptum Abbatis, & essent homines Monasterii in omni tempore, & ut nunquam ego, vel mei hæredes de illa oblatione contrarietatem aliquam faciamus Monasterio, & in aliquam angustiam Abbatem, & Monachos mittamus, & ut ista donatio firma semper, stabilis maneat, præcepimus magistro Bonifacio, qui erat Notarius meus, ut aliud privilegium inde faceret, & rogavimus Dominum Episcopum Petrum, quatenus per vinculum excommunicationis nos, & nostros hæredes constringeret, ut nunquam præsumamus aliud privilegium facere. Quod si fecerimus, vinculo anathematis constringamur, & oblatio non minus sit firma. Undè ad majorem cautelam præsens privilegium per manus magistri Bonifacii scriptum propria manu signavimus, & etiam Dominum Episcopum rogavimus, ut sua manu se signaret. Istud privilegium scripsi Ego Magister Bonifacius Notarius Domini Principis Panduiphi, sic ipse præcepit. Ego Petrus Dei gratia Consanus Episcopus excommunico, anathematizo omnes homines, qui hanc oblationem voluerint infringere, & contra hoc privilegium facere, ut separati, à corpore, & Sanguine Jesu Christi Domini Nostri, nisi resipiscentes Deo, & Ecclesiæ satisfecerit, Fiat, fiat. Amen.

† *Ego Pandulphus Princeps de Consia propria manu signum Crucis feci pro confirmatione de oblatione, &c.*

† *Ego Petrus Dei gratia Episcopus Consanus testis sum.*

† *Ego Urso Judex de civitate Consia me subscripsi.*

† *Ego Leo dominator de Petra Columba, & Judex de Consia signum Crucis feci.*

† *Ego Petrus Archipresbyter de Consia feci signum Crucis.*

† *Ego Joannes Castaldus Stratigo de Monticello testis sum.*

† *Ego Mansellus miles de Monticulo signum Crucis feci.*

Datum in civitate Consiæ Anno Incarnationis Jesu Christi 967. mens. Maii, Indict. 10.

Cæterum quo anno, seu cœperit, seu desierit sedere Petrus, non lego; nisi fortè ille fuerit Episcopus Compsæ, qui anno Domini 981. ex terræmotus immani concussione obrutus cum plerisq; Compsani civibus occubuit, ut Leo Ostiensis narrat lib. 2. cap. 11. *Ante hoc ferè biennium ingens terræmotus factus est, &c. Compsanam civitatem propè mediam evertit, ejusque Episcopus cum plurimis aliis occidit.* Romualdus Salernitanus in Chronic. id accidisse refert ad annum 900. Ab hoc anno usque ad 1087 non invenio quis Episcopus sederit post Petrum, vel ipsum, qui ex terræmotu desiit esse.

III. 1. LEO Archiepiscopus Compsanus florebat anno 1087. ex historia translationis S. Nicolai auctore Joanne Diac. Barensi, cujus meminit bon. mem. antiquarum rerum perscrutator amicus noster Antonius Beatillus in Hist. S. Nicolai Myrensis lib. 6.

2. GREGORIUS post Leonem videtur iniisse Archiepiscopatum, sedebat quippe anno 1103. ex monumentis Compsani tabularii, quo Canonicis suis dono dedit Ecclesiam S. Martini de Silere in Calabretti ditione, fuitque Ecclesiasticæ immunitatis vindex acerrimus, ac fortasis ille Compsanus, Archiepiscopus, qui sub Paschale II. Vastallenti Concilio interfuit, cujus meminit Pandulphus Pisanus. ex eo Baronius ad hunc annum. IV.

3.* H. Compsanus Archiepiscopus initiali nominis litera H. tantum notus in Calisti II. Papæ diplomate ad cunctos fideles conscripto, qui in Ecclesia Compsana sepeliri se fecerint: tenor est talis. V. * Ex Arch. tom. 6.

Calistus Episcopus servus servorum Dei, omnibus fidelibus Ecclesiæ salutem, & Apostolicam benedictionem. Quoniam Compsanæ Ecclesiæ desolationem antiquo tempore factam audivimus & ex parte cognoscimus, & ad eam consecrandam rogati à dilecto filio nostro H. ejusdem Ecclesiæ Venerabili Archiepiscopo, nec non à . . . . B. Comitissa ejusdem terræ domina fuimus, & . . . . . esse nequivimus: idcircò ad ejusdem Ecclesiæ dignitatem absolutionem omnium peccatorum, Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra auctoritate sancimus omnibus Christianis, qui confessi fuerint, & ibi sepeliri se fecerint. Datum Laterani III. Kal. Aprilis.

Fortè hoc sedente Archiepiscopo, vel aliquo ex ejus successoribus, Jonathas Compsæ Dominus, unà cum uxore sua Stephana Compsæ Comitissa eorundem filiis Riccardo, & Gonfredo Clericis Ecclesiæ Sancti Andreæ Diœcesis Compsanæ multorum bonorum donationem fecerunt anno 1161. quam hic exscribimus ab exemplari tabularii Compsanæ Ecclesiæ.

In nomine individuæ Trinitatis Anno Incarnationis Domini millesimo, centesimo, sexagesimo primo mensis Februarii, Indict. Nona. Ego Jonatha Dei gratia Compsiæ Comes, unà cum dilecta mea uxore Stephania ejusdem gratia Compsiæ Comitissa, nostrisque dilectis filiis videlicet Riccardo, & Gonfredo, nulla necessitate coacti, sed spontanea voluntate videntes, quod pro temporalibus rebus, quas in hac fragili vita possidemus, quæ fugitivæ, & labiles sunt, Deo sponte dare volumus ad usum ministrorum Dei procul dubio in æternam remunerationis patriam sacro eloquio testante, qui dixit, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis; Idcirco pro redemptione animarum nostrarum, nostrorumque Parentum Ecclesiam S. Andreæ quæ sita est inter territorium ipsorum Civitatis, & Castri Petræ Paganæ cum omnibus habitantibus, & Terris per circuitum ejusdem Ecclesiæ, quos infra fines subscriptos inferius declarabimus, concedimus, perpetualiter damus Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Episcopatus Compsæ pro victu Clericorum, qui in eadem Ecclesia Compsana die, noctuq; deserviunt ad laborandum, & serviendum, tali conditione, quod nullus Archiepiscopus hanc nostram donationem de mensa Clericorum alienandi habeant potestatem. Insuper volumus, quod homines, qui in dicto loco S. Andreæ nunc habitant, & habitare voluerint, ab omni onere servitutis sint immunes, & à quolibet genere, exactionum liberos, & exemptos, quos nos, & nostri liberi, & hæredes habere, vel quærere deberemus ab eisdem, & si aliquod maleficium, sive malefacerent prædicti homines fecerint, seu offensam, non à nobis, vel Officialibus nostris, sed à Pastoribus, & Clericis Ecclesiæ Compsanæ compellantur quærentibus facere rationem, & de eorum culpis, & delictis judicentur per eosdem, si Vineas, Ortos, Domos, aliaque ædificia infra præfatam Terram ædificare voluerint, potestatem faciendi secundum jussionem Pastoris, & voluntatem Clericorum Compsanæ Ecclesiæ firmiter, & liberè habeant, & perpetuò possideant. Itaque à nemine nullam aliquam habeant contrarietatem. Pascuis verò, aquis, lignis, cum cæteris

nostris

noftris hominibus Civitatis Campfa, & Petra Pagana abfque damno communiter fruantur, & habeant, & ut prędicta noftra donatio pro redemptione animarum noftrarum, & parentum faluberrimè fiat, aquam, quæ oritur infra fines fubfcriptos cum forma, curfu damus, & inviolabiliter concedimus, ut fupra Ecclefiæ fupradictæ liberè, & abfolutè nulla nobis in prædicta aqua conditione refervata; fed volumus, quod ipfa Ecclefia Compfana, Molendina facere, & ædificare in ea poffit, & ad alios ufus eam trahere juxta velle, & nullus alius in curfu ejufdem aquæ, & formę molendina facere poffit, nec de ea Terras adaquare, vel ad alias partes eam trahere fine voluntate Paftoris, & Clericorum Ecclefiæ Compfanę. Hæc autem funt fines terrarum Ecclefiæ prædictę. Incipit in primis à parte Orientis in forma S. Andreę, ubi oritur aqua, vadit per caput vineæ de Pifcaria, & pergit ad locum, qui dicitur la ftrazzara, & vadit ad arrum pannum, & deindè vadit ad lapidem de agrofolio, & pergit recto tramite ufq; ad locum, qui dicitur Tractu- B *rum, & defcendendo defcendit ad Vallonem Martini Vaccaris, & intrat in via, quæ vadit ad arfam, ubi eft Molendinum Epifcopatus Campfæ, & tranfit per Arfam ad viam, quę vadit ad S. Laurentium, & deindè vadit ad vallonem, qui defcendit de aquaviva, ubi junguntur duo rivoli, & poftea afcendendo per ipfum Vallonem afcendit ad Terram ufq; ad prædictam formam, ubi prius incæpimus, & ut hæc noftra donatio, & conceffio robur obtineat, & perpetuam firmitatem, præfens fcriptum fieri fecimus per manus Gonfredi noftri Notarii, & figillo noftro proprio figillatum. Hoc eft fignum propriæ manus Domini Comitis Jonathæ, & cat. Hoc eft fignum Gualterii follitillę. Signum Crucis Domini Riccardi filii Comitis. Signum Crucis Domini Gonfredi filii Comitis, &c.*

VI. * Ex Append. t. 6.

4. S. HERBERTUS * ad hanc infulam evocatus circa annum Domini 1169. quo confecrata fuit Ecclefia Cathedralis Muri ab Roberto Epifcopo juffu Hereberti Archiepifcopi Compfani, & vetus habet monumentum relatum in ferie Muranorum Epifcoporum ad Robertum. Diù Herbertus Compfanam Ecclefiam rexit, & miraculis gloriofus C obdormivit in Domino poft annum 1180. fepultufq; fuit in marmorea tumba in Cathedrali, cujus venerabile corpus nuper repertum magna veneratione colitur die 20. Aug. Ejus meminit Ferrarius in Catalogo Sanctorum, qui in Martyrologio non funt, illum ea incolarum traditione Hirpinum fuiffe refert. Joannes Pitfeus de fcriptoribus Angliæ quendam S. Herbertum Anglicum Archiepifcopum Cufentinum profert in medium; fed eo ipfo anno 1185. quo Præfulatum ille acceperat, ait ex terræmotus violentia illum abforptum fuiffe. *Herebertus*, inquit, *Horefchamus natione Anglus, patria Mercius, vir pius, & eruditus, in Italiam profectus, factus eft Archiepifcopus Cufentinas in Apulia. Hunc ferunt, quędam ingenii fui literaria monumenta pofteris reliquiffe, vel relinquere voluiffe, & ea jam in lucem emififfe; fed una cum auctore perierunt omnia. Nam eo ipfo anno, quo Pręfulatum accepit, & fuam Archiepifcopalem Cathedram confcendit, ipfe cum domo fua,* D *imo verò cum tota ferè Civitate dehifcente terra, abforptus eft: fuit ille annus à Nativitate Chrifti 1185.* Sed longè Pitfeum aberraffe crediderim, ac furfum, deorfumque confudiffe, quæ de Herberto fcripfit: fiquidem Cofentia urbs Archiepifcopalis eft Calabriæ, non Apuliæ, Archiepifcopus ille Cofentinus, qui ex terræmotu occubuit, Ruffus vocabatur, non Herebertus, ut Anonymus Cafinenfis habet apud Caraccioli Chronic. *Anno*, inquit, 1184. *Nono Kal. Junii, Terræmotus adeò magnus, & terribilis fuit per totam Calabriam in valle de Grati, & vallem de finu Ecclefię omnem, & omnia ædificia murorum corruerunt, & Rufus Cufentinus Archiepifcopus, & multi alii fub murorum præcipitio fuffocati funt.* Hæc ille. Rufo Cufentino Archiepifcopo fucceffit Petrus eodem ann. 1184. Concilio Lateranenfi interfuerat Rufus anno 1179. in quo affederat Herebertus Compfanus Archi-

A præful cum fuis fuffraganeis, ut Joannes Picard in notas ad Guillelmi Neubrigenfis Hiftoriam narrat; quamobrem Herbertus Compfanæ Ecclefi. fuit longo tempore Archiepifcopus, Anglus natione, fanctitate & gloria miraculorum illuftris, cuju acta perierunt, cujus tamen memoria habetur i monumentis Compfanæ Ecclefiæ ab anno 1169. a annum ufque 1180 fortaffe eo anno, vel paulo po in pace quievit, habuitque fucceflorem Gervafium ut mox dicemus. Anno 1169. *Herbertus*, habe Compfana memoria, *nunc fanctus, miraculis cla rus, acceffit ad Regem Siciliæ, & recuperavit Ec clefiam Sanctę Mariæ de Aulettacum juribus fuis, ol tinuitque à Roberto Comite Lorotelli & Cuperfani, a Domino civitatis Lavelli pro animalibus Ecclefi. Compfanæ jus aquandi, & pafculandi in territori Lavelli in perpetuum pro animabus Rogerii & Gui lelmi Regum, & Aluciæ Reginæ, & poft laudabili virtutum opera ornata, in tumba lapidea in fua ma ma Compfanę, quam rexerat Ecclefiam in Domin* B *magna cum populi devotione quievit.*

5. GERVASIUS, cujus memoria fola ejufden facultatis conceffæ anno 1184. Rogerio de Lavia no, ut poffet conftruere Ecclefiam Sanctæ Maria omniumque Sanctorum fub annuo cenfu quinqu lib. ceræ perpetuò Ecclefiæ Compfanæ folvenda rum, ad nos emanavit, reliqua ejus Acta & annu obitus ignorantur.

6. PANTALEO fuit Archiepifcopus ann 1200. ex tabulis, quæ docent illum eodem anno a Innocentio III. confirmationem fuæ Diœcefis ob tinuiffe. Privilegium * ita fcriptum fuit, quo hic infcrimus ab exemplari Compfanæ Eccle fiæ.

Innocentius Epifcopus fervus fervorum Dei. Ve nerabili fratri Pantaleoni Ecclefiæ Campfanæ Ar chiepifcopo, ejufdemque fuccefforibus canonicè infti tuendis in perpetuum.

C *In eminenti Apoftolicæ Sedis fpecula (difponent Domino) conftituti fratres noftros Epifcopos tam vi cinos, quàm longè pofitos fraterna debemus chari tate diligere, & Ecclefiis fibi à Domino conceffis pa terna follicitudine providere. Ea propter venera bilis in Chrifto Panteleon Archiepifcopo tuis jufti poftulationibus clementer annuimus, & præfatam Compfanam Ecclefiam, cui authore Deo preeffe digno fceris ad exemplar fel. record. Alexandri, & Luc Prædecefforum noftrorum Romanorum Pontificum fub Beati Petri, & noftra protectione fufcipimus, & præfenti fcripto privilegio communimus. Statuen tes, ut quafcunque poffeffiones, quæcumque bona eo dem Ecclefia in præfentiarum juftè, & canonicè pof fidet, aut in futurum conceffione Pontificum, largitio ne Regum, vel Principum, oblatione fidelium, fe aliis juftis caufis, præftante Domino, poterit adi pifci, firma tibi, tuifque fuccefforibus, & illibat permaneant. In quibus hæc propriis duximus expri* D *menda vocabulis. Abbatiam S. Laurentii de Tofano Abbatiam Sanctæ Mariæ Magdalenæ cum omnibu pertinentiis fuis, Ecclefiam S. Angeli in Murice, Ec clefiam S. Andreæ, & Sanctæ Mennæ, Ecclefiam S Martini de Silere, Ecclefiam S. Mariæ de Silere, Eccle fiam Sanctæ Mariæ de Oliveto, & S. Nicolai de Fabri ca, Ecclefiam S. Luciæ de capite Sileris, Ecclefiam S Petri de Pinctiniano, Ecclefiam S. Salvatoris, Eccle fiam S. Angeli in Monte nigro., Ecclefiam S. Petri d Venatore, Ecclefiam S. Mariæ de Speluuca, Eccle fiam Sancti Joannis inter duo flumina, Ecclefiam San ctæ Mariæ in Terra Victimofa, & S. Mauri, Eccle fiam Sancti Spiritus, Ecclefiam S. Nicolai de Cultam Ecclefiam S. Nicolai de Palatio, Ecclefiam S Joanni de Cerafo, Ecclefiam S. Nicolai de Ciriolo cum om nibus earum pertinentiis, & Terra de Sarda, qu eft dimenfa Cifternam, Cirrutulum, Caftellum de C mitiffa, Caletrum, Carpanum, Lormaro, & Turri cellum, Caftellion de Murra, Maurellum, Petra*

Pa-

Paganam, Castellum novum, Male in ventre, Tugurium Biarum, Caput Sileris, Calabertum, Senerchiam, Quagliettam, Olivetum, Lavianum, Baltam, Cuglianum, Palum, S. Nicandrum, Conturfium, Pulcin. Aulettam, Salvitellam, & Vetrum cum omnibus earum pertinentiis, Ecclesiam S. Mariæ de Pafano, Ecclesiam S. Agathæ, Sancti Gregorii, S. Nicolai de Ermo Calabretti, S. Mariam de Greuſi, S. Angelum Castellionis, s. Petrum de Insula, s. Egidium Castellionis, s Mariam de Sanctis Sancti Aatolinum Petra Pagana, Ecclesiam s. Thomæ de Cugliano. Episcopatus quoque inferius annotatos Ecclesiæ tuæ Metropolitico jure subjectos, tuisque successoribus nihilominus confirmamus, videlicet s. Angeli de Lombardis, Bisacien. Laquedon. Montis viridis Muraanum, & Satcian. Pallium etiam scilicet Pontificalis officii plenitudinem fraternitati tuæ duximus concedendam, quo infra Ecclesiam tuam inter missarum solemnia subscriptis diebus uti debeas, videlicet in Nativitate Domini, Festo s. Stephani, Octava Dominicæ Epiphaniæ, & Dominica in Ramis Palmarum, Cœna Domini, Sabbatho Sancto, Pascha, & duobus diebus sequentibus, Ascensione, Pentecosten, tribus festivitatibus Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ, Natalitio Beati Joannis Baptistæ, Commemoratione omnium Sanctorum, solemnitatibus omnium Apostolorum, Dedicationibus Ecclesiarum, Consecrationibus Episcoporum, Ordinationibus Clericorum, Ecclesiæ tuæ principalibus Festivitatibus, & Anniversario tuæ consecrationis die. Provideas igitur quomodo hujus indumenti honor cum modestia actuum vivacitate servetur, at & morum tuorum ornamenta conveniant, & esse valea. plus bonis actibus, quam hujusmodi ornamento, authore Deo, eo aspicuus. Et quæ Pastoralis curę officium dilectionem proberis fratribus exhibere, ut in humilitatis virtute fundatus non eleveris prosperis, nec frangaris adversis. Ipsi etiam adversariis propter mandatum Dominicum tuo circa te copulentur effectu. Et quantum interest, pacem habeto cum omnibus, & ad pacem studeto reducere discordantes, piis voces operibus virtutis polleas, fulgeat in pectore tuo rationale judicium cum superhumerali actione conjunctum. Et ita in conspectu Dei procedas, & hominum; quatenus commisso tibi gregi Dominico virtutis præstes exemplum, ut videntes opera tua bona glorificent Patrem nostrum, qui in Cœlis est, & gaudeant talem Rectorem habere, per quem erudiantur ad fidem, & ad recta opera provocentur. In omnibus etiam quæ officio tuo conveniunt ita te exhibeas circumspectum, qui ad gloriam sempiternam acquirere possis in Cœlis. Ad hæc authoritate Apostolica duximus inhibendum, ne quisquam post discessum tuum, vel tuorum quorumlibet successorum alicujus obtentu consuetudinis res sæculares, aut Ecclesiasticas capere, vel ausu temerario audeat retinere, sed futuro Prælato integrè conserventur. Prohibentes etiam interdictos, vel excommunicatos tuos ad officium, seu communionem Ecclesiasticam sine conscientia, aut consensu tuo quisque admittat, seu contra sententiam tuam canonicè promulgatam aliquis venire præsumat, nisi vitæ periculum mortis immineat, ut cum præsentiam tuam habere nequiverint per oporteat ligatum absolvi. Statuimus insuper, ut cum Parochiani tui, quod loca religiosa elegerint, sepulturam & Ecclesiæ tuæ canonica quarta scilicet Testamentorum portio reservetur: præsenti quoque pagina duximus statuendum, ne Monachi, aut Canonici, seu quilibet alii Clerici, vel Laici in Ecclesiis ad tuam Diœcesim pertinentibus sine tua authoritate, vel removere audeant, vel instituere Capellanos, nec Ecclesiam, vel Oratorium infra metas tuæ Parochiæ fabricare, nisi fortè Privilegiis Romanorum Pontificum muniantur. Ecclesias insuper, vel Ecclesiastica beneficia nullus hæreditario jure possideat, quod si quis hoc facere forte contenderit, censura canonica compescatur. Prohibemus præterea, ne quis Comitum, vel Baronum ad Comitatum Compsanum quomodolibet pertinentium contra Immunitatem Ecclesiæ tuæ Regia liberalitate collatam ante, vel successorum tuorum securitatis, vel loci exigat juramentum; libertates etiam Immunitates Ecclesiæ tuæ pia consideratione indultas & antiquas rationabiles consuetudines hactenus conservatas integras permanere sancimus. Decernimus ergo, ut nulli omninò hominum fas sit prædictam Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis pro futura, salva Sedis Apostolicæ authoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisque persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, & secundò, tertiovè commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris Nostri JESU Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini Nostri Jesu Christi, quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Innocentius Cath. Ecclesiæ Episcopus.
† Ego Petrus Portuen. S. Rufinæ Episcopus.
† Ego Joannes Episcopus Albanensis.
† Ego Guido Prænestinus Episcopus.
† Ego Pandolfus Basilicæ XII Apostolorum Presbyt. Card.
† Ego Petrus tit. S. Cæciliæ Presb. Cardinalis.
† Ego Jordanus S. Puden. tit. Pastoris Presb. Card.
† Ego Joannes tit. s. Stephani in Cœlio monte Presb. Card.
† Ego Goffredus tit. s. Praxedis Presb. Card.
† Ego Bernardus s. Petri ad Vincula Presb. Card. tit. Eudoxiæ.
† Ego Gregorius s. Mariæ in Porticu Diac. Card.
† Ego Gregorius s. Georgii Diac. Card. ad velum aureum.
† Ego Petrus s. Mariæ in Vialata Diac. Card.
† Ego Gregorius s. Eustachii Cardinalis Diac.
† Ego Benedictus s. Mariæ in Domnica Diac. Card.
† Ego Matthæus Sancti Theodori Diac. Card.
† Ego Joannes s. Rom. Eccl. Diac. Cardinalis.

Datum Lateran. per manum Blasii S. R. E. Subdiaconi, & Notarii 3 Id. Novembris indict. 4. incarnationis Dominicæ anno 1200. Pontificatus vero Domini Innocentii Papæ Tertii anno Tertio.

In regesto Vaticano literam offendi ad ipsum scriptam 9. Kal. Decembris anno Pontificatus 5. num. 25. qua tempestate Ecclesiam (1) S. Veneris dono accepit à Trecirio Domino montis Viridis, ac Magalda ejus uxore. Excessit sub Honorio III. ac diu Ecclesia hæc vacua fuit, ut testatur idem Honorius in literis ad Feder cum II. Imper. scriptis de electione Andreæ successoris.

7. ANDREAS, Prior Ecclesiæ S. Mariæ Novæ de Urbe tunc Canonicorum Regularium, ad Archiepiscopatum Compsanum evectus est ab Honorio III. anno 1225. de cujus promotione extat ut diximus testimonium Honorii ad Federicum in literis Dat. Reate 7. Kalend. Decemb. anno 10. in regest. Vatic ep. 55 fol 87 quas retulimus in primo nostro tomo in Episcopis Aversanis. Hic etiam confirmationem habuit Ecclesiæ Sanctæ Veneris ab Henrico de Caprosia Domino Rapollæ, & Citernæ, ac Barone Balbani, quam extare dicunt in Episcopii tabulario. Cætera hujus Andreæ acta incogni- IX.

(1) Dos tantum Ecclesiæ sanctæ Veneris in prædio Paliretundi pia liberalitate fuit concessa à Trecirio Domino Montis viridis, non vero, ut perperam supponit Ughellus, ipsa Abbatialis Ecclesia, quæ jamdiu erat sub Dominio mensæ Archiepiscopalis.

* Ex Appen. 6.

gnita. * Hoc ſedente Andrea Gregorius IX. de numero Canonicorum in hac Eccleſia ab eodem Archipræſula ſtatuto confirmationem adhibuit in hæc verba.

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

Dilectis filiis Capitulo Eccleſiæ Compſanæ Cathedralis ſal. & Apoſt. bened. Cum a nobis petitur quod juſtum eſt, & honeſtum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem affectus noſtri ad debitum perducatur effectum. Exhibita ſiquidem nobis veſtra petitio continebat, quod bonæ me . . . . . Compſanus Archiepiſcopus attendens diligenter, quod redditus . . . . . adeò omnes tenues, & exiles, quod ex eis non poteratis commodè ſuſtentari, nec pro defectu forſan neceſſariorum ad diverſa . . . . negotia debita Eccleſiæ veſtræ obſequia ſubtrahi. . . . . . . conſenſu veſtro duxit, proinde ſtatuendum, ut Canonici ejuſdem Eccleſiæ ſi horis Canonicis in ea interfuerint. . . . . . . bona ad hoc ſufficere dinoſcuntur, debeant ſinguli prandere diebus; in Cœna verò panem dumtaxat extra menſam eis miniſtrare . . . . . . Idem Archiepiſcopus teneatur, prout in litteris inde confectis plenius dicitur contineri. Nos itaque veſtris ſupplicationibus inclinati, quod ſuper hoc provide factum eſt & in alterius præjudicium non redundat, ratum habemus, & gratum. Illud auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti munimine roboramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ſe noverit incurſurum. Datum apud . . . XII. Kal. Maii, Pontificatus noſtri Anno Secundo.

X. 8. NICOLAUM Bonifacii, vel de Bonifaciis nobilem Canonicum Neapolitanum Innocentius IV Compſanum creavit Archiepiſcopum an. 1254. ut ex reg Vat ep. 648 fol 90 ann. pontif. 11. Datum Later 8 Kal Martii. Obiiſſe creditur anno 1273.

XI. 9. M. ANDREAS de Alberto Compſanus electus Gregorii X. temporibus 1274. memoratur in epiſtola ejuſdem Pontificis ad Capuanum Archiepiſcopum Lugduni 15. Kal. Septemb anno pontif. 3. eidem committendo, ut ſi illum canonicè electum invenerit, Apoſtolica auctoritate confirmet. Ep. eſt in reg. Vatic. n 27. fol. 136 Andreæ meminit Appendix Chronic. Andreæ Danduli an. 1277. quo anno videtur exceſſiſſe jam confirmatus.

XII. 10. STEPHANUS de Oringo Monachus Monaſterii de Vidolbono Ordinis Ciſtercienſis Mediolanenſis Diœceſis, magnæ exiſtimationis vir, à Capitulo in demortui Archiepiſcopi locum concordibus ſuffragiis electus eſt Compſanus Archiepiſcopus anno 1278 vel ſequentis initio, qui cum gratias egiſset, onus ſubire noluit, & electioni de ſe factæ in manibus Nicolai III. liberè nuncium remiſit ex regeſt. Vatic. ep. 125. fol. 176.

XIII. 11. Fr. LAURENTIUS Blundi. Tudertinus, Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ inſignis Laureatus, ob egregiam virtutem à Nicolao III. cedente Stephano, Compſanus Archiepiſcopus inauguratus eſt anno 1278 Id. Junii Pallium accepit à Iacobo Diacon. Card. Sanctæ Mariæ in Coſmedin, ut in epiſt. 127. fol. 176. ann. 1. Nicolai regeſt. Vatic. cujus initium, *In ſupernæ dignitatis*, &c. Præfuit omnibus charus, & bene viſus plus minus annis 4. eo verò defuncto, à Compſanis Canonicis duo fuerunt electi Matthæus Protonobiliſſimus inſignis doctor, & Apoſtolicus Cappellanus, atque religioſus vir frater Petrus Ordinis Minorum, qui liberè electioni ceſſerunt: tunc à Pontifice, Laurentio ſubrogatus eſt, qui ſequitur.

XIV. 12. ADENULPHUS Archiepiſcopus Brundiſinus ad hanc Compſanam Sedem translatus eſt à Bonifacio VIII. anno 1296 Kalend. Octob. ann. 2. cujus translationis diploma legi in ep. 398. fol. 92. regeſt. Vatic. ſedit ann. 4. & translatus item eſt ad Beneventanam Eccleſiam ab eodem Pontifice anno 1300 *a*. a 4 Non Jan. 1301.

13 Fr. CONSILIUS Gattus, Viterbienſis, nobili familia natus, ex Ordine Prædicatorum olim Martini IV. Capellanus, & Pœnitentiarius, deinde Archiepiſcopus Arboſenſis in Sardinia. Hic ubi paucos menſes, aut unum fortaſſe annum ſediſſet in ea Eccleſia Arborenſi, evectus eſt ad hanc Compſanam anno 1300 *b*. 7 Kal. Febr. In patria è vita diſceſſit 1308. jacet in Eccleſia S. Mariæ ad Gradus, ubi lac religionis primùm ſumpſerat, hoc habet epitaphium in ſaxea tumba. XV. b an. 130

Frater Conſilius Gattus Viterbienſis Ord. Præd. Martini IV. Capellanus, & Pœnitentiarius, Archiepiſcopus Arborenſis, & Conſenſis, ac Sacelli Sancti Pauli in Conventu fundator. hic jacet anno M. CCCVIII.

14. LEO de Monticulo, Compſanus Canonicus, poſt mortem Conſilii à Saniori parte Capituli electus eſt Archiepiſcopus, cum alia pars Franciſcum Epiſcopum Cajetanum delegiſſet. Dum in Romana Curia inter ſe diſceptarent, tandem poſt multorum annorum ſpatium Joannes XXIII. Compſanæ infulæ Leoni detulit honorem 3. Kalend. Martii 1327. pontificatus ſui anno 11. conſecratus in Curia à Bertrando Epiſcopo Card. Tuſculano. Hic cum eſſet ingentis animi vir, & Eccleſiaſticæ juriſdictionis acerrimus defenſor, inter alios diris devovit Rogerium Oliveti Baronem Vaſſallagia, ut vocant, Eccleſiæ S. Mariæ de foris occupantem, compulitque ad ſatisfactionem anno 1332. Vixit ſumma nominis ſui fama ad annum uſque 1334. quo extrema clauſit, ſepultuſque eſt in ſua Cathedrali. XVI.

15. PETRUS ex Archidiacono ſucceſſit Leoni electus à Capitulo, & confirmatus ab Joanne XXII. 3. Kal. Nov. 1334. Interfuit dedicationi Eccleſiæ S. Claræ de Neapoli, ut proloquitur ibidem exarata inſcriptio. Conflari fecit campanas maximas Compſanæ Eccleſiæ. Obiit anno 1346. XVII.

16. LAURENTIUS ex Epiſcopo S. Angeli Lombardorum à Clemente VI. ſuvectus eſt ad Compſanum Sacerdotium anno 1346. 3. Id. Decembris ex regeſt. Vatic. mortem obiit anno 1351. XVII.

17 PHILIPPUS (1) olim Archiepiſcopus Thebanus, tunc Ydruntinus ad hanc Eccleſiam translatus eſt ab eodem Clemente VI. anno 1351. 15. Kal. Julii, ut ex reg. Vat. lib. 1. epiſt. 66. fol. 45. ann. 10. pontif. Clementis Creditur obiiſſe anno 1359. XIX

18. BARTOLOMÆUS ſucceſſit Philippo an. XX

(1) Philippum hunc, quem ex Archiepiſcopo Hydruntino Compſanum afferit hic Ughellus, in ſerie Hydruntinorum in ea ſede mortem obiiſſe agnoſcit an. 1351 ac proinde ex hac ſerie delendum eſſe ibi advertit Hydruntinum. Philippus igitur alter ab eo, qui in Hydruntinis deſcribitur, ex Archiepiſcopo Thebano ſuffectus eſt 15. Kal. Julii 1351. ut ex Reg. Vatic. Obiit an. 1359. vel paulo ante.

ao 1359. quo die 2. Junii ſolitum ſervitium ſacro Collegio ex lib. oblig. Innocentii VI. Sedit an. 30. Mortuus eſt ſedente Bonifacio IX. Jacet in Cathedrali tumuloque, quem ſibi vivens paraverat. Bartholomæum hunc notatum avaritiæ invenio ex cupiditatis ardore ab Urbano V in Epiſtola ad Petrum Neapolitanum Archiepiſcopum, & Bernardum Sanctæ Sedis Nuncios, qua eis committit, ut inquirant qua verſutia, quave falſitate populum ſibi commiſſum circumvenerit, aſſerendo facultatem obtinuiſſe ab Apoſtolica Sede, omnibus, qui in cœmeterio ſuæ Eccleſiæ ſepelirentur, quod à pœna & culpa abſolverentur; quo commento notabilem pecuniæ ſummam, ac bona mobilia, ac immobilia á ſimplici populo extorſerat, committens eiſdem ut detecta veritate, pecunias, ac bona loco tuto reponant contra infideles ſubſervitura. Epiſtolæ exemplar è regeſt. exſcripſit bonæ memoriæ Julius Card. Sanctorius, quod inter ejus monumenta pene infinita apud hæredes ipſemet vidi, & reſcripſi in hunc modum.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

Venerabili Fratri Petro Archiepiſcopo Neapolitano & dilecto filio Berardo de paterno Præp. Eccleſiæ de Peſculo Cuſtanzio Valven. Diœc. Apoſtolicæ Sedis Nuntio ſalutem & Apoſt. bened.

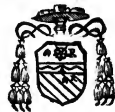
Gravis doloris nos pungit aculeus cum audimus quod fratres noſtri. Archiepiſcopi, & Epiſcopi, qui ſunt ad animarum ſuarum curam, & regimen deputati, propriis quæſtibus intendentes, illas decipiunt, & in propriæ damnationis barathrum ſe demergunt. Nuper ſiquidem ad audientiam noſtram fide digna relatione pervenit, quod .. Archiepiſcopus Compſanus ardore cupiditatis illectus jamdium aſſeruit, & aſſerit ſimplici populo ſe gratiam a Sede Apoſtolica obtinere, quod omnes, qui ſepeliuntur in Cœmiterio ſuæ Eccleſiæ Compſanen. ob ſolutionis à pœna & culpa, ut eorum verbis utamur, gratiam promerent; propter quod multi Chriſti fideles hujuſmodi mendacium pro veritate credentes, præſertim tempore mortalitatis quæ in illis partibus viguit, in dicto Cœmiterio ſunt ſepulti, & ex donationibus & eleemoſynis dum viverent, ac legatis, & funeralibus eorundem poſt ipſorum obitum multæ quantitates pecuniæ ad dictos Archiepiſcopum, & Eccleſiam pervenerant. Nos igitur adverſus tam inexcuſabilem cupiditatem, & falſitatem nefariam ac ſaluti animarum eorundem deceptorum ſimplicium de opportunis providere remediis intendentes, ut decipientibus non proſit iniquitas & deceptis ſimplicitas nocua non reddatur, Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos, vel alter veſtrum vocatis dicto Archiepiſcopo, & aliis, qui fuerint vocandi, de præmiſſis ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii inquiratis diligentius veritatem, & illa, quæ ſuper eis inveneritis per manum publici tabellionis fideliter in ſcriptis redacta, veſtriſque ſigillis clauſa nobis deſtinare curetis, votivas verò, hujuſmodi, & alias res & bona quæcunque mobilia, & immobilia ab eiſdem defunctis, ſeu pro eis data, donata, ſeu legata nomine noſtro faciatis ſequeſtrari ſeu deponi in utilitatem generalis paſſagii, quod dudum ad Terram Sanctam, & contra Infideles partium Orientis indiximus, ex quo vera indulgentia eiſdem animabus proveniet expendenda fideliter, prout duxerimus ordinandum. Contradictores, &c. Non obſtan. fel. rec. Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, qua cavetur, ne aliquis extra ſuam Civitatem & Diœceſim niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam dietam à fine ſuæ Diœceſis ad Judicium evocetur, & de duabus editis in Concilio generali, & aliis Conſtitutionibus Apoſtolicis contrariis quibuſcunque, per quas præſentibus non expreſſas, vel totaliter non inſertas effectus earum impediri valeat, quodlibet vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum ſpecialis & expreſſa mentio in noſtris literis ſit habenda, ſeu ſi aliquibus conjunctim, vel diviſim à Sede Apoſtolica ſit indultum, quod extra vel ultra certa loca ad judicium evocari, aut quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam, expreſſam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujuſmodi & eorum ordinibus, nominibus, & locis propriis mentionem. Datum Avenione xi. Kal. Januarii anno ſecundo.

19. MELLUS Prior Collegialis Eccleſiæ Sancti Joannis de Mare Cajetanæ Diœceſis hunc Archiepiſcopatum adeptus ao. 1390. 17. Kal. Aprilis per obitum Bartholomæi: memoratur in lib. oblig. Præl. ſub eodem Pontifice. Tunc temporis à Pſeudopontifice Clemente VII. quidam Nicolaus in hanc Compſanam Eccleſiam intruſus eſt. Mellus verò vario eventu ſedit plures annos, fuitque una cum Leonardo de Afflicto egregio Juriſconſulto Ladislai Regis in Regno Siciliæ Generali Vicario. Floruit etiam ſub Gregorio XII. Papa, qui illum anno 1412. ſuum Commiſſarium cum Nicolao Archiepiſcopatus Neapolitani adminiſtratore, & Epiſco Militenſi Franciſco, Neapolim adlegit, unicum hocce teſtimonium Melli habemus in regio regeſt. Ladislai Regis. XXI

20. NICOLAUS vixit Martini V. temporibus, à quo, anno 1422. die 13. Junii tranſlatus eſt ad Eccleſiam Roſſanenſem in Calabria. Tranſlationis meminit lib. Proviſionum Prælatorum ejuſdem Pontificis. XXII.

21. GASPAR de Diano, nobilis civis & Epiſcopus Teanenſis, ad hanc Compſanam Eccleſiam tranſlatus eſt eodem anno 1422. ac die 13 Kal. Junii. Anno 1431. erat Urbis in ſpiritualibus Eugenii IV. Vicarius, & Cleri reformator una cum Daniele Epiſcopo Potentino. Hic egregiè Compſanam Cathedralem exornavit, ſacraque ſupellectile locupletavit, deinde evaſit Neapolitanus Archiepiſcopus anno 1438. de quo vide ſupra in Archiepiſcopis Neapolitanis. XXIII

22. LATINUS Urſinus a, Romanus, adlectus Compſanenſis Archiepiſcopus die 6. Id. Martii. ann. XXIV

a De eo Ciaconius Oldoini t. 2. col. 930.

1438.

1438. mox translatus ad Tranensem Ecclesiam, inde evasit Barensis, & S. R. E. Cardinalis, de quo alibi. A

XXV. 23. Fr. RAYMUNDUS *a* de Strangulo, Calaber, Monachus & Abbas S. Viti Ordinis S. Basilii, factus est Episcopus Sanctæ Agathæ Gothorum à Martino V. inde translatus ad Bovianensem Ecclesiam ab Eugenio IV. ab eodem anno 1439. die 5. Julii Compsanum Archiepiscopatum suscepit, qui Florentino Concilio interfuit. Latinis, Græcisque literis versatissimus, doctusque Theologus magnam sibi existimationem peperit apud Concilii Patres. Sedit eximia nominis sui fama annis 16. Excessit anno 1455. in Cathedrali humatur. („ *Hic in Catalogo Præsulum S. Agathæ Gothorum* „ *nuncupatur Raymundus de Hungottis, seu Hara-* „ *geiis.*)

a De eo Toppius in Bibl. Neapol. p. 269. Mondisc

XXVI 24. JOANNES de Comitibus, *b* Romanus, Grati filius, genere illustri Romano natus, cum esset Apostolicus Subdiaconus à Callixto III. electus est Compsanus Archiepiscopus; 26 Januarii B 1456. possessionem adeptus illum adivit. Hanc bene rexit Ecclesiam ann. 28. quem virum magnæ existimationis Roma in senectute purpurascentem vidit. Illum Sixtus IV. Presbyterum Cardinalem tit. S. Vitalis creavit anno 1483. 7 Kal. Jan. Sequenti anno ad favorem Nicolai Grati ex sorore nepotis Compsanam Ecclesiam dimisit. Interfuit senex decrepitus Innocentii VIII & Alexandri VI. electioni, sub quo Romæ excessit anno 1493. 13 Kal. Novemb. Corpus ejus tumulatum est in Monasterio S. Mariæ de Aracœli. Comitum familiæ nobilissimæ Genealogiam scripsit, ac publici juris fecit bon. mem. Felix Contelorius.

b De eo Ciacon. Oldoini t. 3. col. 94.

XXVII. 25. NICOLAUS Gratus de Comitibus, Romanus, Joannis Cardinalis ex sorore nepos, Compsanus Archiepiscopus declaratus est à Sixto IV. Kal. Octobris anno 1484. Electus tantum hanc rexit Ecclesiam ann. 10 & ne dum consecratus Romæ mortalitatem explevit die 20 Septembris anno 1494. sepultus in majorum sepulchro Ecclesiæ Ara- B cœli, cujus obitus diem commemorant Romana Diaria, cum & Acta Consistorialia.

XXVIII. 26. FRANCISCUS de Comitibus, *c* Domicellus Romanus, Joannis Cardinalis nepos, filius Jacobi, & Elisabeth Carrafæ, post excessum Nicolai, ab Alexandro VI. declaratus est Compsanus Archiepiscopus anno 1494. die 8. Octobris, cujus domus Gallis prædæ fuit die 3. Januarii anni sequentis, dum illac pertransiret Carolus VIII Francorum Rex, Neapolitanum Regnum petiturus; Franciscus adhuc electus, vix è militum manibus evasit illæsus. Erat Franciscus egregia indole, industria, pietate, civilium rerum peritia laudabilis, quibus virtutibus delectatus Leo X. illum Presbyterum Cardinalem tit. S. Vitalis creavit anno 1517. Kal. Junii. Paucos post menses, hoc est 15. Septembris ejusdem anni Compsanæ Ecclesiæ nuncium remisit, quam fere semper absens ann. 23. administraverat. Turegii Velliternen. Diœcesis excessit an. 1521. 3. Non. Julii ibidem sepultus. Hæredem D ex testamento instituit Leonem X. Pontificem,

cui commendavit Jacobum fratrem
suum, Marium, & Eduardum ex
Joanne fratre prædefuncto ne-
potes, ac Octavium, Ca-
milium, Martium,
& Joannem fi-
lios suos,
Leo
omnia incomparabili liberalitate
dono dedit, ac tradidit
Francisci filiis.

c De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 346.

XXIX. 27. CAMILLUS Gesualdus, Neapolitanus, B Loisio III. Compsæ Comite. & Joanna Sanseverina parentibus natus, ex Prothonotario Apostolico à Leone X. ad Compsanam Ecclesiam provectus est anno 1517 die 11. Septembris. Præfuit an. 18. laudabili virtute, ac profectu ejusdem Ecclesiæ, quam resignavit an. 1535. die 14. Junii; deinde à Paulo III. data est in administrationem Vincentio Cardinali Palmerio, qui illam post paucos dies ad favorem Trojani sequentis dimisit.

XXX („ *ANDREAS Matthæus tit. S. Clementis Pres-* „ *byter Cardinalis Palmerius Neapolitanus hujus* „ *Ecclesiæ administrator pronunciatus est, ut docent* „ *acta Consistorialia die 14. Julii 1535. qua die huic* „ *ovili libere nuncium remisit Camillus. Palmerius* „ *verò mox resignavit ad favorem sequentis regres-* „ *sus jure sibi reservato.* Lucentius.)

XXXI 28. TROJANUS Gesualdus, Neapolitanus, Camilli nepos, Fabritii Compsæ Comitis III. & Suevæ Caracciolæ filius, ex resignatione Cardinalis Palmerii Compsanorum Pontifex fuit creatus à B Paulo III. die 16. Julii 1535. Obiit anno 1539. De Gesualda gente legendus Scipio Ammiratus de nobilibus familiis Neapolitanis, ubi pauca de his Gesualdis Præsulibus scribit.

XXXII. 29. NICOLAUS Cardinalis de Sermoneta Compsanam Ecclesiam suscepit administrandam die 8 August. 1539. qui cum ad Capuanam Ecclesiam fuisset translatus anno 1546. hanc liberam remisit. De eo plura alibi diximus.

XXXIII. 30. MARCELLUS Cardinalis Crescentius, *d* olim Marsorum Episcopus ex dimissione Cardinalis Cajetani Compsanam Ecclesiam administrandam cepit anno 1546. 26. *e* Aprilis. Veronæ defunctus est 1552. Kalend. Junii sacri Concilii Tridentini Legatus: corpus Romam relatum apud Basilicam Liberianam honorificam sepulturam accepit.

d De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 677
e Die 5 Maii.

D

XXXIV. 31 Fr. AMBROSIUS Catharinus *f* de Politis, Senis in Etruria nobili genere natus, Lancellotti nomen tulit, quod dum Florentiæ in Cœnobio

f Laudatur à Marracio in Bib

Ma- pag. 1. p. 61. Ghillino in Theatro vol. 2. p. 80. videns tamen Statum Somen. in Bibl. Sanctis l. 4. pag. mihi 197. Mondef.

S. Marci Prædicator. Ord. regeneraretur, in Ambrosium Catharinum in honorem s. Catharinæ, & B. Ambrosii Sansedonii, quorum erat devotissimus, commutavit anno ætatis suæ trigesimo. Is altissimi, & feracissimi ingenii subtilitate excelluit, adeoque in jurisprudentia, in scholastica philosophia, ac Theologia, cæterisque liberalibus disciplinis, ut nemini illorum invideret, qui suo ævo in cœtuum sacrorum, sæculariumque gymnasiis floruere: cujus ingenii fœcunditas, animique dotes apud Pontifices maximos ita in pretio fuere, ut Leo X inter Consistoriales Advocatos asciverit Paulus III. Episcopum Minorensem creaverit, & ad Tridentinum Concilium miserit, in quo in Lutherum, impiumque Erasmum, linguam, stilumque strinxit. Julius verò Tertius, quem Politus juvenis adhuc in legalibus disciplinis erudierat, Compsano Archiepiscopatu exornavit anno 1552. die 3 Junii. Sed diuturnior haud ea dignitas Ambrosio fuit; siquidem, dum à Julio purpura decorandus ad aulam vocaretur, Neapoli die 8. Novembris 1553. excessit è vivis apud suos Dominicanos (,, *in D. Catharinæ ad formellum*) sepultus, vir utique memorandus, qui plura reliquit sui ingenii monumenta, quorum partem ad utilitatem mortalium expressere præla, partim suorum Bibliotheca manuscripta excepit. Ambrosii vitam, ejusque monumenta brevi elogio ediderunt plures, novissimè eruditus, nec semel, sed parcè laudatus Carolus Chartarius in Advocatorum sacri Consistorii Syllabo, quæ ne repetam, calamum cohibeo, satisque erunt hæc pauca de Ambrosio dignissimo Præsule dixisse, elogium tamen in nigro marmore sculptum, quod Senis in Ecclesia S. Francisci Politæ familiæ mihi aliquando contigit videre, haud prætermittam, cum in eo paucis verbis Acta ejusdem, & virtutes recenseantur.

D. O. M.

Lancillotto Polito Compsæ Archiepiscopo, quem ficuti primis ab annis
Virtutes principes complexæ sunt omnes,
Sic ad ætatis usque vesperam mirificè semper exornarunt.
Is xvi. ætatis suæ anno utriusque juris lauream adeptus
In Senensi Gymnasio publicè professus ingentique laude nondum xxv. attingens, mille axiomatibus
In celeberrimis Italiæ, ac Galliæ Academiis strenuè defensis,
Romæ Consistorialis Aulæ advocatus est factus. Tandem studia illa & honores pertæsus mutato nomine in Ambrosium Catharinum
Ante annum xxx. Dominicanæ familiæ nomen dedit,
Ex qua mox à Paulo III. ad Episcopatum Minoritanum evectus ad sacrum Concilium missus,
Ibi in sustinendo sententiæ certamine adversus veritatis hostes nullis non ostendit lumen animi, consiliique sui. Demum à Julio III. vocatus
A quo prius etiam Compsæ Archiepisc. renunciatus fuerat dum Romam ad amplissimos purpuræ honores proficiscitur, honoribus major
Neapoli decessit
Plurimis ingenii monumentis posteris datis
Anno ætatis suæ LXX. salutis humanæ MDLIII.

Clemens Politus Episcopus Grossetanus Patruo optimo, ac de se optimè merito Pos. Anno Domini MDCVI.

XXXV. 32. F. HIERONYMUS Muzzarellus, Bononiensis Ordinis Prædicatorum gemina lingua & Sancta, ac Theologica facultate insignis, probusque vir, ex Sacri Apostolici Palatii Magistro, Catharino virtutis æmulo successit ann. 1553. die 11. Decembris Libertatis Ecclesiasticæ defendendæ studio maximè deflagrarit. Clarus in Concilio Tridentino fuit, & legatione Apostolici Nuncii functus apud Carolum V. Imper pro Julio III. summæ existimationis sibi gloriam peperit. Sedit famæ incorrupte ann. 8 Salerni mortuus est anno 1561. jacet in Ecclesia Sanctæ Mariæ Bononiæ in templo S. Dominici, ubi Hieronymus religionis habitum sumpserat, in nigro lapide posteri ejus hoc honorarium cœnotaphium excitarunt.

D. O. M.

F. Hieronymo Muzzarello nob. Bonon. ex Ord. Præd viro doctissimo, & linguarum Hebraicæ, & Græcæ perit. Inquisitori, & Priori Bononiæ. Tridentinæ Synodi inchoatæ spect. Qui Sacri Palatii Magister. Neapol Reg. nunc ex IV. Inquisit. ac tandem à Julio III. Pont. Max Compsæ Archiep. creatus ad Carolum V. Imperatorem Nuncius Apostol. Legatus omnia hæc munera omnibus absolvit numeris, jam tanti proavi nequaquam immemor pronepos Gaspar Muzzarellus hoc monumentum posuit. Anno Domini MDCXXVIII.

XXXVI. 33. ALPHONSUS Cardinalis Gesualdus, *a* Aloysii Compsæ Comitis, ac Principis Venusiæ filius ex Isabella Ferrelia Alphonsi Muri Comitis filia, Compsanæ Ecclesiæ tertius Iesualdæ gentis Archiepiscopus, perpetuusque administrator delectus à Pio IV. anno 1563. die prima Martii, à quo purpura fuerat exornatus. Præfuit summa cum virtute, ac laude non 10. quibus Archiepiscopatum ita restituit, auxit, & amplavit, ut ejus non modò rector, sed fundator dici convenientissimè ac meritò debeat, ac possit. Illum resignavit anno 1572. evositque deinde Neapolitanus Archiepiscopus, & Sacri Collegii Decanus sub Clemente VII. Excessit Neapoli Princeps omni ævo memorandus anno 1603. de quo vide seriem nostram Neapolitanorum Archiepiscoporum, ubi de eo plura. (1)

a De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 934.

* Hic tamen exhiben ejusdem Alphonsi reductionem Canonicorum Ecclesiæ Compsanæ, quam suo hoc decreto sancivit anno 1565. in hæc verba.

* Ex Append. t. 6.

Alphonsus miseratione divina tit. S. Cæciliæ S. R. E. Præsbyter Card. Gesualdus Archiepiscopus Campsanus, ac Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. Pii Divina providentia Papæ Quarti, & Sedis Apostolicæ de latere Legatus ad perpetuam rei memoriam.

Uni-

(1) Audiendi non sunt, qui Fulvium Cardinalem Ursinum temporibus his Compsanum Archiepiscopum faciunt, ut observat Oldoinus in ejus vita apud Ciaconium t. 3. col. 971 qui tamen in eo corrigatur, cum dicit fuisse filium Ferrantis Gravinæ Ducis. Ejus quippe genitor fuit Julius e Dominis M. Ortunii, ut habet Ughellus in Cosentinis n. 90. *Laurentius*.

Universis, & singulis præsentes quæque tempore lecturis, & audituris salutem sempiternam in eo, qui est omnium verus salus. Pastoralis muneris recordatio, quæ nobis, ut par est assiduè animo obversatur, nos sollicitos habuit, ut rationem aliquam iniremus, qua Cathedralis Ecclesiæ nostræ Compsanæ in iis, quæ divinum cultum concernunt, magis opportunum, & consultum videretur; Nam cum ab Archiepiscopali ipsa sede reliquis Ecclesiis, & uti subjecto gregi exempla sint petenda, illis in divinis accuratius esse inserviendum perspicimus. Verùm cum in ejusdem Ecclesiæ visitatione nuper à nobis facta, illam magna præm fructuum, & proventuum paupertate invenerimus, & propterea Canonicos, & alios omnes aliqua in eadem Ecclesia dignitate fulgentes, præ magna fructuum & introituum tenuitate, se ipsos ita commode alere, & Clericalis Ordinis dignitatem tueri, ut deceret, minimè posse: nam diurnis, & nocturnis horis insistentes, nec quicquam eorum prætermittens, quæ eorum muneris sunt, vix in annum ducatos auri de Camera viginti lucrantur, quo fit ut diligentem operam in rebus divinis navare, & virtute aliqua prædicti Eccl. inservire non multi faciant, & si ad residendum cogi velint, aut dignitatibus privari, vix alii reperiantur doctrina, & moribus cogniti, qui in eorum locum substitui non effugiant. Nos Capituli, & Eccl. nostræ prædictæ paupertate commoti, Divini cultus augmentum ex eo majus proventuros existimantes, si uberioribus fructibus ad inserviendum etiam probos, & doctos viros quosque Civitatis, & Diœcesis ad se in Canonicorum Collegium adscisci studendum invitemus, rationi congruum cum sit, virtutes præmio alere, & animos ad labores spe, mercedis propositæ erigere. Quamobrem Canonicorum numerum restringentes, & restrictum esse decernentes Sac. Trid. Concil. Decretis etiam insistentes, illum in posterum perpetuis futuris temporibus ad duodecim tantùm reducendum fore, & esse decrevimus. Et cum in præsentiarum Canonicatus aliquot illos, & alios quoscunque in futurum vacaturos, & prout quovis modo per obitum, privationem, assecutionem, aut aliàs vacare contigerit quousque duodenarius tantùm numerus remaneat, supprimimus, & penitus suppressos volumus, & declaramus, illosque ex nunc, prout ex tunc ejusdem Ecclesiæ nostræ mensæ Capitulari cum omnibus juribus perpetuò annectimus, & unimus, ita ut nec plures, nec pauciores esse possint. Illorumque omnium sic suppressorum, & aliorum, ut casus feret, supprimendorum, & annectendorum, fructus, redditus, proventus, & obventiones undecunque provenientes, & proventuras inter duodecim Canonicos, vel alios Canonicali portione inter illos gaudentes quovis nomine, seu titulo censeantur, & juxta formam, & tenorem Constitutionum, & Decretorum à nobis huc usque emanatorum, aut forsan emanandorum, vel in eadem Archiepiscopali Sede, & Ecclesia in hunc usque diem receptorum antiqua consuetudine dividendos esse, & dividi debere, servitiorum tantùm, & jurium dignitatibus; & officiis forsan diversimodè competentium ratione habita decernimus. Quæ omnia, & singula, ut firmiori validitate fulciantur, tam dicti Sac. Trid. Conc. Decretorum, quàm Ordinarii Visitatoris authoritate, & etiam vigore facultatum Legati de Latere sub Datum Romæ apud S. Petrum 14. Novembris MD. LXIIII. ad quarum ulteriorem insertionem non teneremur. Nec non quò efficaciori modo possumus facta, concessa, decreta, declarata, reducta, suppressa, & unita esse volumus, & mandamus per præsentes, omni aliter interpretandi facultate sublata irritum esse, & inane decernentes quicquid à quoquam quovis quæsito colore, causa, vel prætextu contingeret attentari, supplentes omnes, & quoscunque, si qui forsan intervenissent juris, & facti defectus, qui per nos melius suppleri possunt. In quorum fidem illas manu nostra propria subscriptas per infrascriptum Secretarium fieri, nostrique soliti sigilli jussimus appensione muniri. Datum Celestei ejusdem nostræ Diœcesis sub Anno Domini millesimo, quingentesimo sexagesimo quinto, Indict. Octava, Pontificatus ejusdem Sanctissimi D. N. Pii Anno sexto, mensis Januarii die ultima, Præsentibus Dominis Lelio Invitiate, Hippolito Guirino, & Rafaele de la Fonte Clericis, Alesand. Ferrarien. & Florent. respectivè Diœc. testibus ad præmissa habitis, vocatis, & rogatis,

Alphonsus Card. Gesualdus Legatus.

XXXVII 34. SALVATOR Caracciolus, Neapolitanus, Cardinalis Jesualdi Superioris ex sorore nepos, Clericus Regularis Theatinus, natalibus clarus, religione conspicuus, Græcè, Latinè, omniumque scientiarum genere eruditus, invitus trahitur ex dimissione Avunculi ad Compsanum Sacerdotium die 19. Novembris 1572. inauguratus Romæ ab eodem Cardinali in Quirinali Sancti Sylvestri Aede, ubi Præpositum egerat. Compsam statim se contulit, exceptus ingenti gratulatione fuit. Verùm Salvator cum Infula haud quaquam Clericorum Regularium demutavit mores; sed seipso semper cum dignitate major effectus, vitam in ea traduxit sanctissimam. Cleri mores, disciplinamque Ecclesiasticam, non modò ordinationibus, legibusque instauravit, sed insigni exemplo etiam cœpit instituere: Siquidem divinis officiis assiduus aderat. Præter privatas in Conclavi preces, meditari publicè in templo integra quotidie hora consueverat. Singulis diebus festivis concionem ad populum habebat, admirabili dictionis contentione, ac fructu. In confessionibus passim, ac nullo delectu excipiendis totus erat, quo quidem in ministerio, fideique capita tradere incomparabili quadam alacritate, animique constantia videbatur. Præclarum id Antistitis institutum, ac ardor Compsanos mirificè affecit, ut eum venerari supra hominem incœperint. At non diuturna fuit ista felicitas erepta nimirum intra annum eo acriore desiderio, quo degustaverant jam specimen præstantissimæ ejus virtutis: ibi namque gregem sibi commissum unquam, vel tantisper deseruit, ratus nulla re magis, quam Pastorum præsentia subditorum augeri salutem: laborum itaque assiduitate, ac noxiis afflatibus cæli correptus febri è vivis, ut vixerat sanctè decessit mense Novembris 1573. lugentibus cunctis. Ejus corpus conditum tum quidem in Metropolitana Ecclesia, sed consanguineorum deinde opera Neapolim translatum fuit in Paulino Cœmeterio & apud suos Regulares Clericos reconditum, successorum suorum decus, lumen, & norma futurus. Hujus maximi ob præclaram vitæ sanctitatem Compsani Archipræsulis cum laude meminere Sylos, Tufus. aliique Regularium Clericorum scriptores, cujus item sempiterna memoria apud Compsanos in benedictione erit.

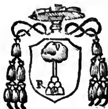
XXXVIII. 35. MARCUS ANTONIUS Piscara, Neapolitanus, Aquæ formosæ in Calabria Abbas Commendatarius, in defuncti Salvatoris locum electus est Archiepiscopus die 15. Martii 1574 de quo nihil habeo compertum, nisi quod vita functus fuerit anno 1587. ann. 158.

XX XIX 36. SCIPIO Gesualdus, Hectoris ex Victoria Capuana filius, Abbas sæcularis, Archipresulatum hunc adeptus est anno 1587 a. Excessit sub Paulo V. anno 1608. B

a Die 18. Novemb. 158.. ex Actis.

XL 37. BARTHOLOMÆUS Cardinalis b Cesius Scipioni suffectus est die 3. c Martii 1608. Sedit ann. sex, ac liber eo munere abivit, deinde Tiburtinam Ecclesiam accepit anno 1651. die 5. mensis Maii, ut in nostro primo tomo in Episcopis diximus, ubi ex incogitantia Typographi Cusentinus, pro Compsano legitur. Defunctus est anno 1622. die 18. Octobris, cadaver Romam delatum in suæ gentis sacello apud Liberianam Basilicam tumulatum est. C

b De eo Ciaconius ... c Die 30. Martii.

XLI. 38. CURTIUS Coccius electus die 3. Martii 1614. Obiit 1622.

XLII 39. FABIUS de Legunissa, Neapolitanus, filius Joan. Baptistæ & Felicitatis Caracciolæ, clarus genere, virtute clarissimus à Gregorio XV. sublectus est Archiepiscopus die 21. Febr. an. 1652. Pro Romana Eccl. laboribus & legationibus perfunctus electus Patriarcha Antiochenus, postquam per annos 23. hanc benè rexisset Ecclesiam, onere se abdicavit an. 1645. vivit laudatissimus, ac venerabilis senex adhuc in Urbe, omni honore dignissimus: qui mortis memor in sacello Crucis suę familiæ ma- A gnifice ædificato in Ecc. Cœnobii Montis Virginis sepulchrum sibi paravit hac inscriptione ornatum.

Humanę libertati in Cruce
Assertori, ac Vindici
Refixo demum è Cruce
E Genitricis gremio ad tumuli sinum
Gentilitium hoc sacellum.
A Carolo I. majoribus donatum fuit.
Augustius refecit, magnificentius exornavit Fabius de Legunissa,
A Paulo V. Utriusque Signaturę Referendarius
Sacræ fidei creatus Quæsitor in Melita,
Romæ S. Officii Comitiis adlectus
A Gregorio XV. Compsæ Archiepiscop.
Jussus ab Urbano VIII. in Hispaniam cum Eminentiss. Barberino
missus pro sanctæ pacis fœdere
Romæ Datarius, Pontificiique Sacelli Assistens,
Apostolicus ad Belgas Nuncius,
Denique Patriarcha Antiochenus
Hic sepulchralem urnam & suis cognatis cineribus esse voluit.
In Deiparam, atque hunc Ordinem amorem testatus.
Anno salutis MDCLII.

40. HERCULES Rangonus, Mutinensis, Episcopus S. Angeli Lombardorum, ad Metropolitanam hanc Sedem translatus est die 23. Octobris ann. 1645. Obiit 1651 [„ *Synodum an. 1647. die 8.* „ *Septem. coegit valde salutarem. Obiit non anno* „ *1651. sed 1650. mense Febr. sepultusque fuit in* „ *Ecclesia PP. Capuccinorum in feude suæ mensæ* „ *Archiepiscopalis, cui S. Menna nomen dat prope* „ *aram maximam à Cornu Evangelii sub hac inscri-* „ *ptione.* XLIII

„ Lustra decem post octo jacent bis mense secundo
„ Sæcula Rangonis Præsulis ossa tece.]

41. FABRITIUS Campana, Lucerinus, Ordinis Cœlestinorum olim Generalis Abbas, insignis Sacræ Theologiæ Doctor, probusque vir, successit Rangono ann. 1651. die 22. Maii, Vivit. XLIV

ADDITIO.

(„ *Synodum coegit die 16. Junii 1658. obiit Romæ* „ *vitæ innocentia, ac litteris præclarissimus anno* „ *1667. sepultusq; ibi fuit in D. Eusebii suę Cœlesti-* „ *norum Congregationis.* XLV.

„ *Fabritio Campano Archiepiscopus Compsanus ab Alexandro VII. creatus fuit anno 1668.* „ JACOBUS *Lentius Romanus, Monachus Casinensis. Vir sanè egregius, singularisve prudentiæ,* D „ *quæ & illum jam pridem apud suum ordinem cùm* „ *Procuratoris Generalis munus obiret, mirificè* „ *commendarat. Tantæ vero facundiæ, ac humanitatis fuit, ut quibuscum versaretur, eum omnes* „ *& vehementer diligerent, & observarent. Initio* „ *suscepti Archiepiscopalis muneris mansit aliquandò in oppidis S. Andreæ & S. Mennæ. Mox in oppidum Calitrum se contulit permotus precibus Principum Ludovisiorum, à quibus & humaniter acceptus, & benignissime semper est habitus. Quo in* „ *loco, quanquam esset valetudinis tuendæ studiosissimus, tamen decessit haud satis matura quidem ætate die 30. Augusti 1672. sepultus est* „ *in majori ejusdem oppidi Ecclesia, ac perhonorifica, eleganteque inscriptione honestatus. Opinio apud universam urbis Aulam de eo fuit peracerbam illi mortem majores, ampliores que honores* „ *intercepisse.*

„ PAULUS *Caravita, nobili genere ortus Neapoli* XLVI

Tho-

Thomæ Caravitæ Regii Consiliarii filius, primò monasticam vitam in congregatione Olivetana professus est; postea à Clemente X. Pont. Max. Archiepiscopus Compsanus renunciatus die scilicet 29. Januarii 1673. dum ipse Neapoli morabatur, summa apud omnes in existimatione cum eximii Theologi, tum prudentissimi Viri, qualem profectò se mirum in modum præbuerat, cum in celeberrimo montis Oliveti monasterio Abbatiale munus administraret. Ecclesiasticam Immunitatem acerrimè tutatus est, neque minus eam sui Archiepiscopatus jurisdictionem, quam Baronalem vocant, cui & jus puniendorum criminum adquisivit magna Principi Ludovisio soluta pecuniarum summa, frustra nitentibus contra prædivitibus quibusdam hominibus, qui jus illud sibi potius venundari vehementer cupiebant. Ædes feudales S. Mennæ splendidissimè amplificavit, ornavitque, quo in opere perficiundo ducatorum undecim millia erogavit. Prudenter, piissimeque octo annorum spatio rexit Ecclesiam, obiitque in eodem oppido S. Mennæ die 26. Septembris 1681. Ejus mortui cadaver quamquam peterent magna contentione Capitulum, & Clerus Compsanus, pervicere tamen Oppidani S. Mennæ, ut apud eos in Ecclesia Capuccinorum sepeliretur, cum hac epigraphe.

Mille fluunt Anni sexcentum connumeratis
Octuaginta simul consociando semel
Vicenusque dies sextus, cum mense Setembri
Quo rapuit Terris mors truculenta Virum.
Hic tibi ò Paule Cineres mors servat in Urna
Antistes Compsæ Tu Caravita pie.

XLVII. CAJETANUS Caracciolus, Thomæ Caraccioli, & Victoriæ Sersale filius è Ducibus Belcastri, Clericus Regularis Theatinus, ab Innocentio XI. Pont. Max. Compsæ Archiepiscopus renunciatus fuit die 30. Aprilis 1682. Et Neapoli quidem à Cardinali Caracciolo ejus Civitatis Archiepiscopo, solemni Ecclesiæ ritu consecratur, deinde die 16. Augusti ejusdem anni donatus, atque insignitus Pallio Archiepiscopali in oppido S. Mennæ à Carolo Gargano Episcopo Bellicastrensi, cui summus Pontifex Innocentius & curam, & jurisdictionem hujusce rei delegarat. Vir fuit pietate, ac doctrina insignis; neque secius in Archiepiscopatu sacras Conciones habuit ad Populum, eum divini Verbi pabulo assiduè, diligentissimeque nutriendo, quam antea fecerat, quum diebus Quadragesimæ sacris Concionatoris publicè munus summa cum laude in celebrioribus Regni Neopolitani Civitatibus obiret. Ecclesiæ sibi creditæ plurimum dignitati studuit, eòque & Metropolitanum Templum restauravit, & duo Divi scilicet Michaelis, & Divi Cajetani Fana eleganter extrui curavit, ornarique sacris egregiæ pietatis imaginibus; atque illa demum Religiosis indumentis, splendidissimisque donavit. Ædes quoque feudales oppidorum S. Andreæ, & S. Mennæ pluribus terræ motibus labefactatas, ac penè dirutas, ad pristinum statum revocavit. Quumque fortuitò, sive potius divinæ Providentiæ nutu, Crypta quædam supter Fanum S. Michaelis esset inventa, eam & grandiorem effici, & ornari marmoreis columnis, quæ fornicem mira arte sustinerent, ac Templi structuram efformarent, jussit. Quo in subterraneo loco, qui speciem quandam refert illius, qui in monte Gargano visitur, sibi sepulchrum delegit, ac posuit, eoq; in sepulchro quum paulo post ipse decessisset, conditus honorificentissimè fuit. Obiit autem die 11. Augusti anno Domini 1709. Plura Parochiis suæ diœcesis legata, nec exigua illa quidem reliquit. Quamdiu in oppido S. Mennæ est commoratus, duas habuit Synodos, priorem quidem anno 1686 posteriorem vero die 3. Julii 1707. Sequens inscriptio addita fuit ejus tumulo.

Hic humari curavit
Cajetanus Caracciolus Archiepiscopus
Compsæ
ex Theatinorum ordine
Ut Corpus etiam postremum
Suæ devotionis pignus Angelis
obtulisset
Quibus jamdiù Animum dicaverat.
Obiit An. Domini die 11.
mensis Augusti
1709.

FRANCISCUS Nicolai, cujus familia originem suam ducit à Delphinatu Galliæ ex Baronibus Arsevillæ, & inde ad urbem Messanam, in qua adhuc patritii generis est, atque clara in primis habetur, Dominici Nicolai, & Claræ Viti Nobilium Altamuræ filius natus est in ea Civitate die 22. Julii 1657. eodem scilicet die, quo Franciscus illius Patruus è societate Jesu cum Theate peste laborantibus eximio pietatis exemplo, summoque studio inserviret, morbo & ipse correptus, veluti Christianæ Charitatis martyrium consecutus, sanctissimeque decessit; cujus vita extat à Patre Alegambio ejusdem societatis conscripta; eoque factum, ut nato Parentes Francisci nomen indiderint. Hinc ineunte adolescentia Romam se contulit, atque in Collegio Romano Philosophiæ, ac Theologiæ confectis curriculis, utrarumque facultatum theses publicè magna cum sui nominis commendatione propugnavit, dictusque est in hisce facultatibus Doctor. Inde quum se totum sacrorum Canonum, Conciliorum, sanctorumve Patrum codicibus evolvendis, rimandisque tradidisset, exceptus est, atque cooptatus in celeberrimam Academiam synodicam Collegii Urbani de propaganda fide, quæ sanè Academia tunc maximè florebat, habebatque collegas eos, quorum plures modò Purpura ornari cernimus, imprimisque præstantissimum tunc Præsulem Joannem Franciscum Albanum, nunc summum Pontificem Clementem XI. feliciter, fausteque regnantem, quocum una noster hic Præsul pluries sacris de rebus disceptavit, disceptationesque multo eruditorum virorum exceptæ plausu quamprimum in lucem edeatur. Hunc ita de bonis artibus, ac sacris præsertim literis meritum Alexander VIII Pont. Max. anno 1689. Præpositum Canusinæ Ecclesiæ destinavit. Quæ dignitas, præterquam quod & ordinariam Jurisdictionem præsefert, & Pontificales insulas habet, mirificè etiam memoria celeberrimi viri Cæsaris Baronii Cardinalis, qui et præfuit, illustratur. Hanc Præsul noster ut primum regendam suscepit, ornavit eruditis editis commentariis, quibus eam cæteris Apuliæ Ecclesiis Episcopalibus antiquiorem, ac principem esse luculenter ostendit. Plurimo præterea sumptu restauravit ruinosum, ac penè vetustate obrutum antiquissimum illius Fanum, quod ut memoria extat, à Paschali II. Pontific Max. prisco more, quadam habita synodo, consecratum, dicatumque fuerat: decem & quatuor annis eo munere perfunctus est, indeque ab Regnante summo Pontifice Caputaquensis Episcopus creatus mense Aprilis 1704. hujus Ecclesiæ labantem disciplinam, sacraque neglecta incredibili studio restituit. Quod ut faceret, opus illi fuit centum sexaginta quinque per Diœcesim Parochias invisere, non sine summo labore, atque molestia, propter insolentiam itineris, quod per arduos montes, atque asperrima loca haberi necesse erat. Cumque deessent Episcopo Ædes, quas habitaret in oppido Novi, eas condidit, loco cum in medio Diœcesis, tum satis commodo iis, qui ex quaque parte Diœcesis Episcopum adire voluissent. Veteris Caputaquei majus Templum restauravit, ac decenter ornatum sacravit. Eo tempore, quo tot curis, atque occupationibus XLVIII.

distinebatur, doctrinæ quoque suæ specimen dedit, edito Romæ quodam opusculo, quod inscripsit: De Episcopo Visitatore, seu de antiquo regimine Ecclesiæ vacantis: *quo duas Divi Gregorii Magni Epistolas, alterum Felici Sipontino, alteram Felici Acropolitano Episcopis datas, est perquàm eruditè interpretatus. Tandem quum honestatis tuendæ morumque efformandorum causa, peracerbum sanè gravissimumque casum subierit, viri cum zelum suspiciens, eum misertus incommodorum summus hodiernus Pontifex, cum è Caputaquensi Ecclesia, cui undecim annorum spatio laudabilissimè præfuit, ad Compsanum Archiepiscopatum evexit, eique muneri præficiendum spontè proposuit in amplissimo Cardinalium Senatu, quem Consistorium vocant die 2. Septembris 1716. dataeque ob id fuere literæ Eminentissimo Cardinali Innico Caracciolo, qui eum sacro Pallio insigniret; quod die 14. Novembris ejusdem anni perfectum est. Hoc in munere Præsul noster curare, ac perficere eu nunquam desivit, quæ ad Dei cultum, animarum salutem, & ad Ecclesiasticam disciplinam, vel reparandam, vel sartam tectam servandam in primis pertinere videantur, quam scilicet negligentia Vicarii Capitularis, qui officio privatus ob id fuerat, octo annorum cursu miserè labefactatam, ac penè convulsam summa ope restituendam suscepit. Seminarium quoque auxit Alumnis, ac florentissimum, ut dici posset, effecit. Metropolitanum Templum, Ædesque feudales, quæ ædificia nonnihil vetustate laborabant, vel in præsens plurimo sumptu, & sarcit, & ornat. Faxit Deus, ut Præsuli tot virtutibus ornato diu vita suppetat, quo divinum cultum, uti cœpit, egregiè curare, atque augere in dies ei liceat.)*

S. ANGELI de Lombardis EPISCOPI.

SANCTI ANGELI, quam vulgus de Lombardis appellat, nova est Civitas ab Adriatico mari triginta milliaribus distans, gentis Ludovisiæ *a* Marchionatus titulo decorata. Quando fuerit constructa, aut quis ejus fuerit auctor, nullus retulit in commentariis. Constat tamen, & fert inveterata accolarum traditio, à condita Christiana salute post plura sæcula, à Longobardis fuisse ædificatam, atque deinceps sub Gregorio VII. vel Urbano II. Romanis Pontificibus, tum Episcopalem dignitatem, tum civitatis honorificum tulisse cognomen, ac suffraganeam Compsanæ novæ Metropoli attributam fuisse. Augustis hæc civitas præficitur cancellis. Cathedralis S. Antonino Martyri dedicata est, angustæ quidem structuræ, sed rebus ad divinum cultum necessariis abunde ornata. Tribus dignitatibus fulget, Archidiaconatu, Cantoratu, & Archipresbyteratu, cui ipsius Cathedralis cura animarum incumbit, tanquam Ecclesiæ Parochiali cum novem aliis Canonicis. Duæ aliæ Parochiales Ecclesiæ in civitate sunt, unicum *b* tantum Monasterium ibi est Conventualium S. Francisci cum studentium Collegio: Sodalitia laicorum duo cum unico Xenodochio. Diœcesis parva est, quæ tamen cum Bisaciensi conjuncta, cujus Episcopatum Clemens VII. cum hoc S Angeli perpetua unione connexuit; satis lata est pro loci conditione. Census harum simul conjunctarum Ecclesiarum sunt ad ducenta supra mille scutata ponderis illius Provinciæ. Taxa illarum in libris Cameræ Apostolicæ est 130. florenorum. Episcopi, qui in hac Ecclesia aliquando floruerunt, sequentes sunt, quorum ferè nuda nomina ex variis monumentis expiscati sumus.

a Deinde Imperialis.

b Duo Regularium Cœnobia.

1. THOMAS *c*, non quidem primus S. Angeli Episcopus fuit, sed primus, qui ad nostram pervenerit notitiam. Is interfuit Lateranensi Concilio sub Alexandro III. celebrato anno 1179. cui subscripsit post Herebertum Compsanum Metropolitanum suum. Huic. qui successerit usq; ad annum 1346. Pontificatus Clementis VII. non invenio. I.

c JOANNES dictus in novis. Concil. edit. Harduini.

2. LAURENTIUS Episcopus S. Angeli translatus est ad Compsanam Metropolim ann. 1346. 3. Id. Decembris. II.

3. Fr. PETRUS (,, *de Aquila*) Ordinis Minorum successit Laurentio anno 1347. 2. Id. Febr. ex regest. Vatic. ep. 59 an. 5. Clementis VI. Vix annum unum sedit. cum ad Triventinam Ecclesiam translatus est 3. Kal. Julii ex eodem regest. epist. 1. fol. 19. ann. 7 Clementis VI. III.

4. Fr. ROBERTUS Extore, Ordinis Eremitarum S. Augustini, electus Episcopus 3. Kal. Julii 1348. ita in reg. Vatic ep. 160. fol. 173. lib. 3. ann. 7. ejusdem Clementis. Excessit an. 1359. IV.

5. Fr. PETRUS Fabri de Armoniaco Ordinis Minorum, sublectus est an. 1359. 2. Non. Febr. V.

6. ALEXANDER obiit 1398. VI.

7. PETRUS suffectus est Alexandro ann. 1398. 4. Non. Decembris à Bonifacio IX. Memoratur in lib. oblig. ejusdem Pontificis. Excessit Martino V. sedente anno 1418. VII.

8. ANTONIUS de Bagletta à Capitulo electus confirmatur à Martino V. an. 1418. Kal. *d* Maii. Novem omnino annis hanc eximiè rexit Ecclesiam, quam libere dimisit anno 1427. & ingressus est religionem, ubi piè obiit. VIII.

d 4. Non. Decemb. | ex Actis.

9. Fr. PETRUS de Agello, *e* Monachus Ordinis Cœlestinorum, ex Priore S. Eusebii de Urbe factus est Episcopus die 5. Novembris 1427. ut narrant Acta Consistorialia. Præfuit an. 21. & liberè se abdicavit. IX.

e Neapolitanus dicitur à Toppio in Bibl. Neapol. p. 244.

10. POSSULUS Domini Ursonis ex Canonico Surrentino successit Petro 5. Kalend. Decembris 1448. X.

11. Fr. JACOBUS, Ordinis Eremitarum S. Augustini, vir probus, & doctus, Episcopus fuit S. Angeli. Romæ è vivis decessit an. 1477. die 15. Januar. sepultusque est in Ecclesia S. Augustini sub marmorea tabula, cum hoc epitaphio. XI.

Jacobi Episcopi
S. Angeli de Lombardis
De Regula S. Augustini patris
gravissimi ac pii in hoc tumulo corpus sepultum tegitur.
MCCCCLXXVII.
die 15. Januarii.

12. MICHAEL suffectus est Jacobo Kal. Maji 1477. Sedit ann. 8. fato cessit anno 1485. XII.

13. ODO.

XIII 13. ODOARDUS Ferro, Archipresbyter Villæ magnæ Frequentinæ diœcesis,datus est successor Michaeli die 12 Aug. 1485. Obiit 1491.

XIV. 14. BLASIUS de Locha præficitur in Episcopum die 23. Jan 1492. Creditur obiisse sub Julio II. Annus ignoratur.

XV. 15. RAYNALDUS de Cancellariis sub Julio II. hanc Ecclesiam regendam suscepit. (,, *Anno* ,, 1513. *Lateranensi Concilio interfuit*.) Eo Præsule, Leo X. Pontificatus sui anno primo huic Ecclesiæ, Bisaciensem propiorem Episcopatum perpetua unione connexuit,ut pauperiem utrarumque Ecclesiarum, qua premebantur,leniùs sustinerent;hac tamen lege unionem sancivit, ut primo discedente,ex iis, qui tunc illis præerat Ecclesiis, superstes utrarumque Episcopus esset. Verùm cedente Gaspare Bisaciensi, Leo illa vice unionem dissolvit, atque utramque Ecclesiam jussit rem suam seorsim agere, attribuitque viduatæ Bisaciensi proprium pastorem Nicolaum Vulpem, qui eum ad Pauli III. pontificatum pervenisset, Raynaldo adhuc in vivis agente, ex ejusdem Pauli diplomate accepit, primam Leonis unionem ad perennitatem fuisse firmatum; lætatus est quam qui maximè, prospiciens Ecclesiæ suæ ex ea unione futuram sublevandam inopiam. Nicolaus diem suum clausit extremum ante annum 1540. Superstite Raynaldo, sicque hæ duæ Ecclesiæ jungere fœdus coactæ sunt, ita factum est, ut duo olim disjuncti Episcopatus, unum demum Pastorem agnoscerent, ut splendidius Episcopalem substinere possent personam. Pauli diploma ex authentico exemplari hic exhibeo ex lib. 35. fol. 213. bullarum regest. Vatic. exscriptum.

Paulus Episcopus servus servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Æquum reputamus, & rationi consonum, ut ea, quæ de Romani Pontificis gratia processerunt, licet ejus superveniente obitu, suum sortiantur effectum. Dudum siquidem fel. rec. Leo X. Prædecessor noster providè attendens, quod Bisacien cui quondam Gaspar Bisacien.tunc in humanis agens, & Sancti Angeli Lombardorum, cui venerabilis frater noster Rainaldus S. Angeli Lombardorum Episcopi tunc præerant, Ecclesiam, fructus, redditus, & proventus, qui insimul ducentorum florenorum auri di Camera secundum communem æstimationem annuum non excedebant, adeò tenues & exiles existebant, quod propter illorum tenuitatem, & exilitatem, tam Gaspar, quam Raynaldus prædicti, & protempore existentes Bisacien. & S. Angeli Episcopi, ex illis verò respectivè sustentare, & onera ele ratione regiminum, & administrationum dictarum Ecclesiarum incumbentia perferre commodè non possent, quodque si dictæ Ecclesiæ invicem perpetuò unirentur, annecterentur, & incorporarentur ipsi Ecclesiæ sub unius Præsulis cura felicioribus incrementis proficere possent, habita supra iis cum fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, deliberatione matura, eosdem Gasparem, & Rainaldum Episcopos à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisq. ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existebant ad effectum infrascripta dumtaxat consequen. absolven. & absolutos fore censen. sub Datum Romæ 3. Idus Maii Pontificatus sui anno quinto Ecclesias prædictas de eorundem fratrum consilio, & Apostolicæ potestatis plenitudine invicem perpetuò univit, annexit, & incorporavit, ita quod unio annexio, & incorporatio hujusmodi, altero eorundem Gasparis & Rainaldi Episcoporum cedente, vel decedente, seu alteram ex Ecclesiis prædictis respectivè preesse desinente, & illæ quovis modo vacando etiam apud Sedem Apostolicam plenum sortitur effectum, licebitque alteri eorundem Gasparis & Rainal-

A

di Episcoporum superstiti, qui non cessisset, per se, vel alium, seu alios possessionem sea quasi regiminis, & administrationis, ac bonorum alterius Ecclesiæ hujusmodi propria authoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere, illiusq; fructus, redditus, & proventus in suos & uniuscujusque Ecclesiarum usus, & utilitatem convertere, cujusvis licentia desuper minimè requisita: non obstante clausula qua dudum inter alia voluerat, quod semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset, & quibusvis aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum hujusmodi juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliàs roboratis, statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscunque. Voluit autem idem Prędecessor, quod propter unionem, annexionem & incorporationem hujusmodi dictæ Ecclesiæ in spiritualibus non læderentur, & in temporalibus detrimenta sustinerent, sed earum congruè supportarentur onera consueta: ne autem de absolutione, unione, annexione, & incorporatione, & posteriori voluntatis præfatis pro eo quod super illis dicti prædecessoris ejus superveniente obitu literæ confectæ non fuerunt, valeant quomodolibet excitari, ac dentur, Rainaldus Episcopus, & de ejus persona prædictus

B

prædecessor postmodum ejusdem Ecclesiæ Bisacien. tunc per liberam ipsius Gasparis etiam tunc in humanis agen. cessionem de regimine & administratione ejusdem Ecclesiæ Bisacien. in manibus ipsius prędecessoris sponte factam, & per eundem prædecessorem unionem, annexionem, & incorporationem hujusmodi de ipsius Rainaldi expresso consensu, ea vice dumtaxat suspendendo, & non in ejusmodi, sed in alia, quæ primò per cessum, vel decessum, aut quavis alia dimissione infrascripti Nicolai Episcopi, & apud Sedem prædictam, & in suis manibus, aut alias quomodolibet occurreret, vacationis effectum sortiri & locum sibi vendicare debere prout earundem primo vacatio occurreret, cujus effectum sortitum esse decernendo admissa, pastoris solatio destitutione eisdem authoritate, & consilio providet venerabilis frater

C

noster Nicolaus Episcopus Bisacien. asserentes unionem, annexionem, & incorporationem hujusmodi adversus diversas revocationes unionum effectum non sortitarum, quæ postmodum à Sede prædicta emanarunt iteratis vicibus authoritate prædicta restitutas fuisse, illarum frustreatur effecta, volumus, & similiter authoritate prædicta Apostolica decernimus, quod absolutio, unio, annexio, incorporatio, & voluntas Leonis prædecessoris hujusmodi à dicta die quinta mensis Maii suum sortiantur effectum, perinde ac si super illis, ipsius Leonis prædecessoris literæ sub ejusdem diei data confectæ fuissent, prout superiùs narratur, quodque præsentes literæ ad probandum plenè absolutionem, unionem, annexionem, & incorporationem, & voluntatem Leonis prædicti hujusmodi ubique sufficiant, nec ad id probationem alterius adminiculum requiratur; quocirca alteri eorundem Rainaldi, & Nicolai Episcoporum superstiti, & qui non cesserit, per Apostolica scripta, quatenus curæ & administrationis onus Ecclesiæ pri-

D

mò, ut præfertur, vacaturæ prompta devotione suscipiens, easdem curam, & administrationem sic exercere studeat sollicitè, fideliter, & prudenter, quod Ecclesia ipsa gubernatione provida & fructuoso administratore gaudeat, si commissam ipsi Episcopo superstiti, & qui non cesserit præter æternæ retributionis præmium, nostram & dictæ Sedis benedictionem, & gratiam exinde uberiùs consequi mereatur, nec non dilectis filiis Capitulo & vassallis alterius ipsarum Ecclesiarum primò, ut præfertur vacaturæ, ac Clero & populo illius civitatis, & diœcesis, & capitulum videlicet alteri eorundem Rainaldi, & Nicolai Episcoporum superstitis, & qui non cesserit, tanquam Patri, & Pastori animarum suarum humiliter intendentes exhibeant & obedientiam debitas, & devotas, ac Clerus cum . . . & dictæ Sedis reverentia benignè recipientes, & honorificè pertractando ejus salubria monita & mandata suscipiant humiliter, & efficaciter adimplere procurent; Populus verò eum tanquam

Pa-

Patrem, & pastorem animarum suarum devotè suscipientes, & debita honorificentia prosequendo ejus monitis, & mandatis salubribus humiliter intendant, ita ut alter eorundem Nicolai, vel Rainaldi Episcoporum superstiti, & qui non cesserit, in cujus devotionem filios, & ipsi in eo Patrem benevolum invenisse gaudeant, vassalli autem prædicti alium eorundem Rainaldi, vel Nicolai Episcoporum superstitem, & qui non cesserit, debito honore prosequentes et fidelitatem solitam, nec non consueta servitia & jura sibi ab eis debita integrè exhibere procurent; alioquin sententiam sive pœnam quam alter eorundem Rainaldi, vel Nicolai Episcoporum superstes, & qui non cesserit, intulerit, sive statuerit in rebelles, habebimus, & faciemus authore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Rogamusque & hortamur charissimum in Christo filium nostrum Carolum Romanorum Imperatorem semper augustum, qui etiam Rex Siciliæ existit, & charissimam filiam in Christo nostram Joannam Siciliæ Reginam, ac venerabilem fratrem nostrum Archiepiscopum Compsanum, eidem Archiepiscopo per Apostolica scripta mandantes, quatenus alterum eorundem Rainaldi, vel Nicolai Episcoporum superstitem, & qui non cesserit, ac alteram ipsarum Ecclesiarum primò, & pro se vacaturam ipsius Archiepiscopi Suffraganeam habentes pro nostra, & dictæ Sedis reverentia propensius commendatas in ampliandis, & conservandis juribus suis sic eos benigni favoris auxilio prosequantur, ut alter eorum Rainaldi, vel Nicolai Episcoporum superstes, & qui non cesserit, eorum fultus præsidio in commisso sibi ejusdem Ecclesiæ regimine possit Deo propitio prosperari, ac Carolo Imperatori, & Joannæ Reginæ à Deo perennis vitæ præmium consequi, & à nobis condigna proveniat actio gratiarum, ipseque Archiepiscopus divinam gratiam, ac nostram & ejusdem Sedis benedictionem valeat exinde uberius promereri. Volumus autem, quod antequam alter eorundem Rainaldi & Nicolai Episcoporum superstes, & qui non cesserit, in regimine & administratione alterius ipsarum Ecclesiarum primo & pro se vacaturæ in aliquo se immisceat, in manibus venerabilium fratrum nostrorum Archiepiscopi Granaten. & Episcopi Corduben. seu alterius eorum fidelitatis debitæ solitum præstet juramentum juxta formam præsentibus annotatam, quibus, & utrique eorum tenore præsentium committimus, & mandamus, ut ipsi, vel alter eorum nostro, & dictæ Ecclesiæ nomine hujusmodi recipiant, seu recipiat juramentum; forma autem juramenti per alterum eorundem Nicolai, vel Rainaldi Episcoporum superstitem, & qui non cesserit, præstandi, quam nobis de verbo ad verbum per suas patentes literas suo sigillo munitas quantò citius destinare procuret, talis est. Ego N. ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero Beato Petro, Sanctæque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, ac Domino Nostro Beatissimo Paulo Papæ III. suisque successoribus canonicè intrantibus, non ero in consilio, vel consensu, aut fœdere, ut vitam perdant, aut membrum, seu capiantur mala captione, aut in eis manus violenter quomodolibet injiciantur, vel aliquid eis inferant quovis quæsito colore; Consilium verò quotenus mihi credituri sunt per se, aut nuncios, vel literas ad eorum damnum nesciente nemini pandam, Papatum Romanum & Regalia S. Petri adjutor eis ero ad retinendum, & defendendum contra omnem hominem, Legatum Apostolicæ Sedis in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo, jura, honores, Pontificia, & authoritatem Romanæ Ecclesiæ & Domini Nostri Papæ, ac Successorum prædictorum conservare, defendere, augere, & promovere curabo, nec ero in consilio, fœdere, vel tractatu, in quibus contra ipsum Dominum Nostrum, vel eandem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra, vel præjudicialia personarum juris, honoris, status, & potestatis eorum machinentur, & si talia à quibuscunque tractari, vel procurari novero, impediam hoc pro posse, & quantò citiùs potero commodè significabo eidem Domino Nostro Papæ, vel alteri, per quem ad ipsius notitiam pervenire possit, regulas Sanctorum Patrum de vita, ordinationes, sententias, dispositiones, reservationes, provisiones, & mandata Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab aliis observari: Hæreticos, Schismaticos, & Rebelles D. N. & successoribus prædictis pro posse persequar, & impugnabo; vocatus ad Synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonica præpeditione. Apostolorum limina existens citra, singulis annis, ultra vero montes singulis bienniis visitabo, aut per me, aut meum nuncium, nisi Apostolica absolvat licentia: possessiones verò ad meam mensam pertinentes non vendam, neque donabo, neque pignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo alio modo alienabo etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ, neque inconsulto Romano Pontifice, sic me Deus adjuvet; & hæc Sancta Dei Evangelia. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Palatium anno Incarnationis millesimo quingentesimo trigesimo quarto tertio nonas Novembris, Pontificatus nostri anno primo.

Cæterum Raynaldus senio fessus an. 1542. ad favorem nepotis nuncium remisit, pauloque post fato cessit.

16. VALERIUS de Cancellariis („ *Clericus* „ *Trojanus*) S. Petri miles. Raynaldi ex fratre nepos, delectus est S. Angeli, & Bisaciensis Episcopus die 11. Octobris 1542. Decessit anno 1574. XVI.

17. PETRUS ANTONIUS de Vicedominis („ *Regiensis*) defuncto Valerio successit die 17. Novembris 1574. Ad Avellinensem Sedem translatus est à Gregorio XIII. die 4. Novemb. 1580. XVII.

18. JO. BAPTISTA Petralata („ *Camerinensis*, *J. U. D. & Apostolicus Protbonotarius*) electus die 12. Decemb. 1580. Sedit ann. 5. („ *Memoratur à* „ *Puteo in hist. Equitum Melitensium pag.* 287. Man„ dosius.) XVIII

19. ANTONELLUS Fulgure de Aversa die die 27 a Januarii 1585. harum Ecclesiarum Episcopus pronunciatus est. Obiit anno 1590. XIX. a Die 27. Novemb.

20. FLAMINIUS Turricella („ *Forosempro*„ *niensis*) adlectus die 30. Januar. 1591. à Gregorio XIV. Excessit ann. 1600. XX.

21. GASPAR Palutius Albertonius, Romanus, clara stirpe natus, Nepos Urbani VII Pont. Max. ex consobrina, Utriusque Signaturæ Referendarius, Clementis VIII. Paulique V. in paucis charus, Romanæque Aulæ peritus, & candore morum spectabilis, dignus habitus est, quem Clemens idem VIII. harum civitatum Episcopum eligeret die 4. Aprilis 1601. Post varias indè præfecturas eximiè obitas, Umbriæ quoque & Patrimonii Prolegatus fuit, & Pauli V. in Lusitania Nuncius, ibidem extrema clausit anno 1614. Ejus ossa Romam delata in majorum Sacello Araceliana Ecclesiæ, nobili marmoreo tumulo recondita sunt, addita inscriptione sequenti. XXI.

D. O. M.

Gaspari Palutio Patritio Romano ex antiquissima Albertonorum familia, Urbani VII. Pont. Max. ex consobrina nepoti, & utriusque Signaturæ Referendario, & Abbreviatori de Parco majori, Sancti Angeli & Bisaciæ Episcopo, inter assistentes descripto, post varias Præfecturas mira cum laude obitas Provinciæ Patrimonii, & Umbriæ Prolegato, ac denique Pauli V. apud Philippum Hispaniarum Regem Catholicum in Regno Lusitaniæ Nuncio, ubique magno, innocenti, claro, immatura morte anno ætatis suæ XLVIII. Lusitaniæ legationis quinto, terrenorum loco præmiorum, quæ propediem eum consequutura videbantur, ad cœlestia evolavit. Balthassar Palutius Albertonius Miles S. Jacobi de Spata Hispaniarum, ossibus è Lusitania translatis, inque hoc Albertonorum sacello conditis, Fratri conjunctissimo non sine lachrymis posuit. An. salut. MDCXXIV.

XXII. 22. FRANCISCUS Dietalleviusa, (" Ariminensis, Utriusque Signaturæ Referendarius) obeunte Gaspare, harum Ecclesiarum Episcopatum intravit die 21. Julii 1614. atque octavo post anno mortuus est, scilicet anno 1622. A

a De eo Janus Nicius in Pinacotheca I. imag. 135 Mandos.

XXIII 23. HERCULES Rangonus, Mutinensis, legitur Episcopatum gessisse ab annu. 1622. 7. Maji usque ad annum 1645. quo ad Metropolitanam Sedem Compsanam translatus est.

XXIV 24. GREGORIUS Coppinus (" Neapolitanus) Monachus Casinensis, fit Episcopus ab Innocentio X anno 1645. die 12. Junii. Mortuus est in Monasterio Casinensi, dum suam proficisceretur Ecclesiam eodem anno.

XXV. 25. ALEXANDER Salzilla (" Capuanus) Episcopus Trivicanensis, ad has Ecclesias translatus die 12. Martii 1646. Brevi tempore eas rexit, codemque anno defunctus. [" Fusè laudatur à Carthario in opere ms. & inscripto : Ateneo Romano : " apud me p. 217. Mandosius.] B

XXVI 26. Fr. IGNATIUS Ciantes b, Romanus, Ordinis Prædicatorum, germanus frater Josephi Episcopi Marsicensis, non solum ob generis nobilitatem, sed etiam ob morum, doctrinæque præstantiam ad Episcopalem dignitatem evectus est ab Innocentio X. anno 1646. die 17. Septembris. Scripsit, ediditque dignissimus Præsul sui Ordinis Prædicatorum Ceræmoniale, aliaque sui ingenii monumenta præ manibus habet, quem adhuc viventem promeritis laudibus haud onerabimus importunè. C

b De quo Mandosius in Bibl. Rom. cent. 4. n. 47. & Fontana in Theatr. Dom. p. 586.

A D D I T I O.

[" *Jam senio gravescens hoc onere se libere exsolvit Ignatius an. 1661. eneunte : obiitque Romæ in ædibus suæ gentis sævissimis articularibus excruciatus doloribus, & apud S. Sabinam in majorum Ossuario sepulturæ locum invenit, cui jungitur Prædicatorum Ordinis cœnobium. En in sacra æde S. Dominicus non semel in terris adhuc manens cælestium spirituum fœdera sensit. Piis S. Patris meditationibus cryptam impensis Ciantum illustratam, ipse Ignatius hic noster in splendidiorem formam redegit. Honorarium ibi tumulum habet, è conspectu tumuli pariter Honorarii Josephi Marsicani Episcopi ejus fratris, quod ita prologuitur.* D

" Qui me vis nosse,
" jacentem ex adverso roga.
" Patria, Gens, Parentes, institutum,
" Dignitas una amborum fuit.
" Ignatius Episcopus S. Ang. & Bisac.
" in oculis fratris conjunctiss.
" securus quiesco
" An. servati orbis MDCLXX.
" ætatis meæ LXXIII.

XXVII. " *. THOMAS Rosa, nobilis Cavensis, J.U. D. Amalphitani Archiepiscopi Vicarius generalis, & in Romana curia causarum patronus cum fuisset, Ignatio surrogatus est 16. Jan. 1662. qui jam fere sexagenarius, cum proficuè præfuisset his Ecclesiis ad Policastrensem translatus est die 8. Maji 1679. Scripsit de Executoribus litterarum Apostolicarum.* A

XXVIII. " *Jo: BAPTISTA Nepita, presbyter Cassanensis Diœcesis, J.U.D. qui Cariatensis, & Cassanensis Episcoporum, & Archiepiscopi Tarentini Vicarius generalis extitit, adeo excellens in jurisprudentia, ut ad eum consulendum præcipui viri adirent, & præcipuè ex Curia Neapolitana, jure divino dicundo his Ecclesiis attributus est 8. Januarii 1680. ad Massalubrensem transiit 26 Martii 1683.*

XXIX " *JOSEPH Mastilloneus de Plano Surrenti, J.U. D. jam olim Archiepiscopi Surrentini Vicarius generalis, morum candore, & virtute clarissimus, ad has assumptus est sedes die 14. Maji 1683.*

BISACIENSES
EPISCOPI.

B BISACIA in Hirpinis, editoque Apennini montis colle posita, duodecim circiter milliaribus à Trevico, totidemque à S. Angelo Lombardorum dissita, non quidem magna, sed parva, tum habitatoribus, tum ædificiis. Hanc fuisse olim vetustam Romuleam ex Itinerariis Antonini Cluverius scribit, cujus meminit Livius lib 10. in Consulatu L. Cornelii Scipionis, & Cn. Fulvii Centumali, anno post Romam conditam CCCCLV. ante natum Christum CCXCVIII. Ejus etiam meminit Stephanus de urbibus, & Sigonius in scholiis ad Livium. Bisaciensis Episcopatus, quem & Bisanensem, & Bisechiensem vocatum lego in vetustis Provincialibus, antiquus est inter recentiores Compsanæ Metropolis Suffraganeus, nunc unitus ab anno 1513. cum Episcopatu S. Angeli de Lombardis. Ecclesia Cathedralis Deiparæ Virgini nascenti dicata tres habet dignitates, quarum prima est Cantoratus, Primiceratus, & Thesaurarii cum novem aliis Canonicis. In Civitate nulla alia est Parochialis Ecclesia præter Cathedralem, unum adest Franciscanorum Monasterium, Hospitalis domus una, & quatuor laicorum sodalitia. Illustravit nomen urbis Bisaciæ Bartholomæus Borellus Jurisconsultus insignis. Diœcesis Bisaciensis angustissima est duobus Castris, nempè Vallata, & Mora, totidemque parochialibus Ecclesiis constat, quibus sub Archipresbytero duodecim alii Sacerdotes inserviunt. Annui redditus mensæ Episcopalis pauperrimi erant, quibus Antistes haud poterat suam cum dignitate sustinere personam; taxa erat in lib. Cameræ Apostolicæ flor. 30. Porro Episcopi, qui huic Ecclesiæ ante unionem cum S. Angelo præfuerunt, sequentes sunt, eadem diligentia à nobis ex variis monumentis explicati.

1. RICHARDUS Episcopus Bisaciensis in Lateranensi Concilio sub Alexandro III. celebrato anno 1179. reperitur subscriptus post Joannem S. Angeli Episcopum, velut Compsanæ Ecclesiæ Suffraganeus. I.

2. LAUDATUS, Cajetanæ Ecclesiæ Primicerius à Nicolao electo Compsano Archiepiscopo in memoriam Adenulphi bonæ memoriæ Episcopi Cajetani laudati avunculi, renunciatus est Bisaciensis II.

Epi-

Epifcopus an. 1254 eodem anno confirmatur ab Ionocentio IV. Pontifice 2. Kal. Octobris ex Epift. Vatic reg. num. 242 fol. 179. anno pootificatus 12. Dat. Anagoiæ. Tempus Sedis, & obitus annum non habemus.

III. 3. ZACHARIAS hojus Ecclefiæ Antiftes interfolt fundationi Ecclefiæ Vallis Viridis Diœcefis Bovinæ anoo 1265. oec de eo quicquam aliud habemus, potuit obiffe fub Martioo IV. fub quo, anno 1282. pootific. 2. Bifacieofis Ecclefia viduata erat paftore.

IV. 4. BENEDICTUS Epifcopus Bifacienfis traoslatus fuit ad Avellineofem Ecclefiam à Nicolao IV aono 1288. Kal.* Maji ejufdem pontific. primo. ex epift. 245 fol. 56 reg. Vatic. Crediderim honc poft Zachariam hanc Ecclefiam fufcepiffe regendam.

* 12. Kal. Maii.

V. (" *MANFREDUS Epifcopus S. Marci in Calabria, qui cum à fua Ecclefia exul abiret à Nicolao IV. factus eft Bifacienfis tunc paftore vacantis Administrator 4. Non. Junii 1291. ut ex regeft. Vatic. & Ughel. in Epifcopis S. Marci*)

VI. 5. FRANCISCUS erat bujus Ecclefiæ Præful aono 1310. quo à Clemente V. translatus eft ad Afculanam Eccleliam in Apulia, aotea poftulatus à Capiculo 4. Kal. Julii an. pontific. 5. ep. 456. tom. 3. reg Vatic.

VII. 6. JACOBUS, Canonicus Creteofis, electus tonc Agienfis Epifcopus, à Clemente V. traoslatus ad hanc Bifacienfem Ecclefiam. Exceffit anno 1328. Avenione.

VIII. 7. Fr. JOANNES, Ordiais Minorum, electus aono 1329. 3 Kal Aprilis. Defonctus antequam munus coofecrationis acciperet.

IX. 8. Fr. FRANCISCUS de Berragoo, Ordinis Prædicatorum, fucceffit Jacobo eodem aono 1329. 3. Id Septembris à Joanne XXII. ann. pontif. 14. ex reg. Vat Obiit fub Clemente VI. anoo 1351.

X. 9. Fr. NICOLAUS ejufdem Prædicatorii Ordinis demortuo Francifco fucceffit ad hanc infulam, vocatus à Clemeote VI. anno 1351. 5. Kal. Julii epift. 23. fol. 14. regeft. Vatic. anno 10.

XI. (" *BENEDICTUS Columna, præcipua nobilitate Romana clarens, Epifcopus Bifacienfis erat & Archiepifcopatus Teatini Adminiftrator an. 1353. de quo vide in Teatinis.*)

XII. 10. JOANNES ab hac Ecclefia translatus fuit ad Teralbenfem in Sardinia anno 1364. 10. Kalend. Augufti aono 2. Urbani V. ex regeft.

XIII. 11. Fr. CONSTANTINUS de Gemulis, Ordiois Eremitarum S. Auguftioi, electus ab Urbano V. die 7. Kal. Aprilis 1365 (" 1367. *interfuit confecrationi Ecclefiæ S. Andini, de qua in Vigilien. s. 7.*)

XIV. 12. STEPHANUS poft Conftantinum fedit, eoque munere fe exfolvit an. 1369.

XV. 13. Fr. FRANCISCUS de Capite, Ordinis Minorum, datus eft fucceffor Stephani à b eodem Urbano V. anno 1369. 8 Kal. Martii.

XVI. 14. NICOLAUS reperitur fuiffe Bifacieofis Epifcopus fub Urbaoo VI. an 1386. die 9. Jaouarii.

XVII. 15. JOANNI ANGELO electo Bifacienfi concedit Gregorius XII. anno 1410. ot munus coofecrationis à quocunque maluerit Catholico Aotiftite recipere poffet, ex lib. de diverfis formis fol. 167.

XVIII 16. GUILLELMUS florebat Epifcopus aono 1428. 20. Decembris. Fato functos ann. 1450. memoratur in Actis Confiftorialibus.

XIX. 17. PETRUCCIUS de Migliolo, Canooicus Laquedoneofis, electus in defuncti Guillelmi loco à Nicolao V. die 2. Id. Junii 1450.

XX. 18. MARTINUS* Madius de Tramonto, ex Archipresbytero terræ Tramonti an. 1475. electus eft Epifcopus Bifacieofis; fed an. 12. translatus deinde ad Vigilienfem Ecclefiam ao. 1487. die 24. Augufti ex Actis Coolift.

* Ex App. tom. 9.

XXI 19. BERNARDINUS (" *Barbianus*) ex Vigilienfi ad hanc Bifacienfem Ecclefiam tranfitum fecit eodem die & anno, ita eenfente Innocentio VIII Poot. Max. Acta confiftorialia hæc referunt.

XXII. 20. GASPAR de Corbara fucceffit anno 1498. per obitom prædeceffotis die 12. Decembris; quo fedente Leo X. Bifacieofem hanc Sedem cum S. Aogeli de Lombardis perpetuò univit ao. 1513. fub eodem Leone anno 1517. 23. Decembris oneri ceffit, ac fe abdicavit.

XXIII 21. NICOLAUS Volpe, Neapolitaous, electus Bifacieofis eodem die & aooo, de cujos electione hæc habent Acta Confiftorialia. *Die Mercurii 23. menfis Decembris 1518. referente Reverendiff. Sanctorum quatuor, Sanctiffimus Dominus admifit refignationem d. Gafparis de Corbara Epifcopi Bifacienfis de prædicta Ecclefia Bifacien. in Regno Neapolitano fub Metropoli Compfana, & de ea providit in titulum D. Nicolao Vulpe presbytero Neapolitano, fufpendendo quandam perpetuam unionem aliàs factam de Ecclefiis Bifacien. & S. Angeli de Lombardis invicem unitis de confenfu D. Raynaldi Cancellarii Epifcopi S. Angeli, refervata penfione quinquaginta ducatorum de carlenis monetæ Neapolitanæ dicto D. Raynaldo Epifcopo, cum facultate transferendi, & alia centum D. Gafparo nuper Epifcopo fuper fructibus menfæ Epifcopalis Ecclefiæ Bifacien. redditus flor. 300.*

Cætærùm Gafpare fedeote, Paulus III. an. 1534. onionem oon femel fancitam confirmavit, ut fupra retulimos, demortuoq; Nicolao aote annum 1540. Raynaldus utriofque Ecclefiæ remanfit Epifcopos, atque Nicolaus oltimus fuit bujus Ecclefiæ Epifcopos ex iis, qui feorfim per plora fæcula in ea floruerunt. Cæteros qui præfueront in utraque Ecclefia Præfules, habes in paulò ante exhibita ferie Epifcoporum S. Aogeli Lombardorum ot vocaot.

LAQUEDONENSES
EPISCOPI.

LAQUEDONIA, quam vulgus Cedognam appellat, admodum vetuftæ ætatis, eft Mediteranea Civitas in Hirpinorum finibus pofita, nunc io olteriori Principatu, quondam Aquilonia dicta, Livio, Ptolomæo, ac tabulæ memoratæ. Cluverius lib. 4 Antiquæ Italiç, illam vetuftum oppidum Hordeonium putat, cujos meminit Silius lib. 8 Sed Hordeonii ruinas, & proftrata faxa ufqoe in hodiernum diem non longè ab Aefculo accolæ oftendont. Hoc tempore paucula civitas eft, incolifque noo adeò celebris, ubi lares 300. animæ ceofentur plus minus mille. Satis ad gloriam illius eft Chriftiana facra fufcepiffet eodem ipfo tempore, quo tota Hirpinorum, Samnitumque regio fuave jugum accepit, atque ante annum noftræ falutis centefimum fupra millefimum Epifcopali dignitate fuiffe decoratam, & Compfanæ Metropoli Soffraganeam inftitutam. Cathedralem habet titolo Deiparæ Virgiois Afsomptæ, antiquæ ftructuræ ad jactum lapidis extra civitatem pofitam; in eaque feptem Canonici funt cum qoinque dignitatibus. Diœcefis perexigua eft, ono oppido conftat Bocchettæ. Nullum eft neque io ipfa civitate, neque in Diœcefi, neque Virorum, neque Monialium Monafterium. Menfæ Epifcopalis aoous cenfus fcutatorum illarum partium feptingentorum, taxatur in lib. Fifci Apoftolici ad floren. 100. Præfolum feriem, ut vides Lector, elum-

bem

bem damus, quam non ampliorem referre potuimus destitati monumentis exiguæ, ac pené miserabilis Ecclesiæ.

I. 1. ANGELUM Laquedonensem Episcopum posteris conservavit Indiculus Episcoporum, qui Lateranensi Concilio interfuerunt sub Alexandro III. ann. salutis 1179. celebrato. apud notas Joannis Picardi ad Guillelmi Neubrigensis Historiam. Post hunc fermè per duo sæcula non habemus, neque nomina illorum, qui post Angelum hanc rexerunt Ecclesiam.

II. [,, *ANTONIUS Laquedonensis Episcopus interfuit anno 1265. dum Bovinensis Antistes primum lapidem jaceret Ecclesiæ S. Mariæ Vallis viridis, ut infra 1.8. in Bovinensibus.*

III. ,, *ROGERUS, Præsul Laquedonensis erat an. 1275. quo 7 Kal Septemb. a Gregorio X. ad Rapollanam eo postulante Capitulo fuit translatus, ut ex Vatic. regest. in Rapollanis ab Ughello allegato; hic tamen omissus.*]

IV. 2. NICOLAUS obiit anno 1345. sedente Clemente VI.

V. 3. Fr FRANCISCUS de Marziis, Ordinis Minorum, adlectus fuit Episcopus ab eodem Clemente VI anno 1345. Kal. Martii an. pontific. 3. ex regest. Vatic. ep 63.

VI. (* Ex App. om. 9.) 4. PAULUS * de Manasseis, patria Interamnas Nicolai filius, florebat sub Urbano VI. an. 1381. ex bullis ejusdem. Episcopatu se absolvit. Protraxit deinde vitam aliquot annos; nam sub Bonifacio IX. in vivis erat an. 1390 quo donationem fecit aliquorum bonorum Branche Ciccoli de Manasseis ejus nepoti.

VII. 5. ANTONIUS spoliorum collector erat in Tarentina Provincia Urbani VI. an. 9. qui fuit salutis 1386. de quo mentio in bullis ejusdem. Obiit 1392.

VIII. 6. Fr. GUILLELMUS Joannis de Neritono, Ordinis Minorum, eligitur Episcopus à Bonifacio IX. per obitum Antonii 9 Kal. Febr. 1392. Translatus deinde est ad Gallipolitanam Ecclesiam, an 1395. ut in lib. Provis. Prælat. habetur.

IX. 7. JOANNES antea Episcopus Gallipolitanus eodem die, & anno 1396. ad hanc Ecclesiam translatus est. Sedit ann. plus minus septem; ejusque exigentibus demeritis ab eodem Bonifacio privatus Episcopatu est 1399 ex lib. 3 de diversis formis fol. 75.

X. 8. JACOBUS de Marzia, Presbyter Laquedonensis, patriæ suæ Episcopus delectus est a Bonifacio IX. anno 1399. 6. Id. Martii, ut in lib. Provis. Prælat. scriptum inveni. Non diu Pontifex fuit.

XI. 9 ADINULPHUS hujus Ecclesiæ Antistes vixit anno 1401. cujus memoria extat die 3. Decembris in lib. oblig. Excessit circa annum 1418.

XII. 10. JAQUINTUS, Vaticanæ Basilicæ Canonicus, à Martino V. in demortui loco Adinulphi Episcopus Laquedonensis electus est 10 Kal. Januarii 1418 ex eodem lib.

XIII. 11. NICOLAUS electus dicitur die 17. Octobris anno 1425. in eodem obligat. libro.

XIV. 12 ANTONIUS de Cozza, Archipresbyter Vallatæ Bovianensis Diœcesis, eligitur 5. Id. Octob. 1428

XV. 13. JOANNES defunctus est anno 1452.

XVI. 14 JACOBUS de Cavaline, Canonicus Beneventanus, successit Joanni II. Non. Augusti anno 1452.

XVII. 15. PETRUS florebat anno 1471. è vivis excessit anno 1481.

XVIII. 16. JOANNES de Porcariis, Acheruntinus, nobili genere natus, hujus Sedis Episcopus renunciatus est die 27. Aug anno 148. Obiit 1486.

XIX. 17. NICOLAUS de Rubinis, Vicanus, promotus die 2. Junii 1486. Fato cessit anno 1506. Julio II. sedente.

XX. 18. ANTONIUS de Dura, nobilis Patritius Neapolitanus, demortuo Nicolao suffectus est 29. Julii 1506. Sedit ad annum usque 1538. & onere libere se exsolvit.

XXI. (a De eo) 19. ANTONIUS Cardinalis Sanseverinus a, hanc Ecclesiam in administrationem accepit die 25. Februar. 1538. Illam tenuit usque ad diem 24. Septembris ejusdem anni, & in Scipionem de Dura affinem suum transfundendam curavit. (Ciaconius Old. in t. 3. col. 488.)

XXII. 20. SCIPIO de Dura, Neapolitanus, ex dimissione Cardinalis Sanseverini hujus Ecclesiæ die 24. Septemb. 1538 fit administrator ad annum usque 27. suæ ætatis. deindè in titulum Mortuus est an 1551. De Dura familia legendus Scipio Ammiratus senior de nobilibus familiis Neapolitanis

XXIII 21. PAULUS Capellettus, Placentinus, successit Scipioni die 24. Julii 1551. Sedit an. 13. ulteroque se abdicavit.

XXIV 22. JO. FRANCISCUS Carduccius, Pauli Montis Mesolæ Baronis filius, nobilis Barensis, origine Florentinus, moribus & doctrina illustris, ex Abbate Commendatario Sanctorum Quirici & Julittæ Præmonstratensis Ordinis Reatinæ Diœcesis evasit Laquedonensis Episcopus die 16. Maji 1564. Fato cessit anno 1584. Hic anno 1571. in Ecclesia S. Nicolai Barensis Bernardino Carduccio Patruo suo cœnotaphium posuerat his verbis conceptum.

D. O. M.

Bartholomæo Carduccio Patritio Baren.
Ss Quirici & Julittæ, & S. Mariæ de Nicceto Lycien. Abbati, & perpet. Commendatario viro integerr. et inter summos
Principes in rebus agendis gratiss. qui annos agens III supra LXX. cessit naturæ
XIII Kal. Novemb. MDLXXI
Jo. Franciscus Carduccius Episcopus Laquedonen. hæres & successor ex testamento
Patruo B. M. P. C.

Porrò nobilis hæc Carduccia familia Florentina è patria Barium progressa. Aloysius, Andreas, & Philippus germani fratres anno 1474 inter nobiles ejus urbis annumerati, ibidem Carducciam gentem disseminaruut. De qua Beatillus in Hist. Barensi. & fusiùs Scipio Ammiratus in descriptione ejusdem familiæ.

XXV 23. MARCUS Pedacca Mirandulanus, Monachus Monasterii S. Benedicti de Mantua Congregationis Casinensis, sui sæculi Mathematicorum peritissimus, ex Abbate S. Vitalis Ravennæ delectus est Episcopus à Gregorio XIII. die 14. Maji 1584. Sedit vir probus & doctus annos 18. mortuusque est anno 1602.

XXVI 24. Fr. JOANNES PAULUS Paleoterius de Castro Bononiensi Ordinis S. Francisci de Observantia, electus die 15. Decembris 1602. Excessit anno 1606. (,, *Laudatur a Marraccio in Bibliotheca Mariana par. 1. p. 773. ejusque opera, quæ scripsit, recensentur in Bibliosophia Jo. Franchini p. 331 de eosem Waddingus de scriptoribus Ordinis Minorum p. 217. & Garavinus de viris illustribus Castri Bononiensis p. 9.* Mandosius.)

XXVII. 25. JACOBUS Candidus, nobilis Syracusanus, à Paulo V dictus est Laquedonensis Episcopus die

A 6. Novembris 1606. Magnus planè Præsul, & multarum virtutum clarus insignibus, cujus vota brevis vitæ suæ terminus non potuit æquare; rexit enim hanc Ecclesiam p us minus ann. duobus cum laude prudentiæ, ac propemodum Angelicis moribus. Excessit è vivis, imò in Domino quievit mense Aug. an. 1608. ætat. suæ 47. sepultusque est ingentibus populis in Cathedrali. In Deiparam Virginem incomparabili studio flagravit, quippe qui non solum verbis colebat Virginem, addebat etiam operum pondera verbis mellifluis: de quo præclarissimo Præsule plura scitu dignissima legisse memini in vita ejus, quam scripsit, typisque evulgavit Davinus Guinisius Lucensis, Congregationis Clericorum Regularium Matris Dei, ex quo eruditus, probusque am cus noster Hippolytus Marraccius in Antistitum Marianorum libro hæc pauca excerpsit, quæ non pigebit hic referre. *Jacobus Candidus nobilis Syracusanus Episcopus Laquedonensis in Apulia, cum ob propensissimum devotionis suæ erga Deiparam Virginem affectum,* B *ab ipsa infantia, puritatis virginalis candorem se semper integrè, illibateque servaturum voto spopondisset, ejusdem Deiparæ Virginis auxilio sibi favente, illum postea in omni vita sua ad mortem usque integrum, illibatumque conservavit. In omnibus tribulationibus, & tentationibus suis pro solatio, remedioque ad Deiparam Virginem tanquam ad matrem amantissimam, filiali amore, ac confidentia recurrebat. Ecclesiam Cathedralem Laquedonensem, augustissimo Mariæ numini consecratam, dum ejus esset Episcopus, multis impensis non sine miraculorum signis reparavit, & ornavit. Erga cultum & obsequium Sanctissimæ Dei Genitricis eximiam teneritatem ac propensionem animi semper ostendit, atque in tanta Domina laudanda, celebrandaque totum ferè vitæ suæ tempus impendit. Inter alia Marianæ pietatis exercitia sæpè coronam B. Virginis percurrebat, hancque in ipsius etiam itineribus & deambulationibus adhibebat. Quando consuetis diei horis salutationis Angelicæ dabatur signum, statim etiamsi in via lutosa esset, genuflectebat,* C *ut debitum Dei Matri tributum laudis offerret, solitus non prius surgere, quam tria terræ osculo impressisset. Dum vel in Xenodochiis, vel in privatis domibus infirmos visitaret, coronam B. Virginis eorum capiti imponere, & secretò tunc nonnullas orationes recitare in more habuit: quo medio plures infirmos non sine miraculo interdum restituit sanitati. Ut populum suæ curæ subjectum ad sanctissimæ Deiparæ Virginis Mariæ cultum magis, ac magis excitaret, singulis totius anni Sabbathis (quibus etiam diebus ad honorem B. Virginis pane tantum & aqua jejunabat) in Ecclesiam Cathedralem circa vesperam descendebat, ut ibi cum Canonicis, & Clericis Litanias Lauretanas, nec non Antiphonam* Salve Regina *ad sonum organi recitaret. Omnes, quibuscum sermonem miscebat, ad devotionem B. Virginis & ad Coronæ Rosarii Mariani recitationem brevibus quidem, sed efficacibus verbis hortabatur, rudesque, ac idiotas, si hoc interdum in itinere offendisset, Salutationem Angelicam, si nescirent, libenter edocebat &c.* D Hæc ille. Fratrem germanum habuit Jacobum Vincentium Candidum Ordinis Prædicatorum Sacri Apostolici Palatii magistrum, doctrina, ac vitæ candore clarissimum, qui Romæ decessit an. 1654. jacet in Ecclesia S. Mariæ super Minervam, quorum nepos fuit Joseph Episcopus Liparensis, Romæ defunctus anno 1644. 9. Decembris in eodem templo Sanctæ Mariæ ad Minervam humatus.

XXVIII. 26. IOAN. HIERONYMUS Campanilis, Neapolitanus, successit Candido die 24. Dec. 1608. Deinde evasit Episcopus Æserniensis anno 1625.

XXIX 27. Fr. FERDINANDUS Branus, Florentinus, Ordinis Minorum de Observantia adlectus est Episcopus die 15. Septembris 1625. Decessit anno 1648. nulla de se fama relicta, sepultusque est in Cathedrali.

XXX 28. JOANNES JACOBUS Christophorus (" *ex oppido Plaginæ Caputaquensis Diœcesis*) successit die 22. Aprilis 1649. Obiit Romæ paulo post suam consecrationem. terræ mandatus in Ecclesia Sanctæ Mariæ de Aquiro.

XXXI 29. Fr. AMBROSIUS Vida ex Orto novo Liguriæ oppido, S. Theologiæ Magister Ordinis Prædicatorum electus die 10 Octobris 1649. Obiit anno 1651. jacet in Cathedrali. (" *De eo agit Oldoinus in* " *Athen. Ligust. Fontana in Theatro Domi* 1. *p.* 210. " *Lamoratus in hist. Lunig. l* 7. *p.* 82. Mandos.)

XXXII. 30. JACOBUS Jordanus, Trivicanensis, Monachus & Abbas Montis Virginis vir doctus & eruditus. Laquedonensis Ecclesiæ Episcopus adlectus est ab Innocentio X. an. 1651. die 23. Octobris. Scripsit vitam S. Guillelmi Abbatis Montis Virginis. Vivit adhuc boni Pastoris officio fungens, cui Nestoreos annos a Deo Opt. Max precamur.

A D D I T I O.

(" *Fuit Præsul justitiæ tenax, quam erga omnes* " *exercuit nullo habito personarum respectu. Sacra-* " *rium ædis præcipue omnibus sacris supellectilibus* " *damascenis omnium colorum, quibus Sancta Mater* " *utitur Ecclesia, auro etiam fimbriatis ditavit, ba-* " *culum pastorale, aliaque instrumenta pro functio-* " *nibus Episcopalibus è perfectissimo argento voluit* " *efformata. Palatium refecit, & prolatavit, undè* " *hodie non solum Præsulibus, sed & etiam illorum* " *familiaribus est valde percommodum. Post decen-* " *nium suæ sedis die 9. Novembris 1661. abiit ad* " *meliores, humatusque fuit in sepulchro, quod in* " *veteri Cathedrali sub titulo Assumptionis B. Mariæ* " *Virginis, nunc verò S. Mariæ Majoris extra Civi-* " *tatem, Episcopus Candidus æternæ memoriæ pro* " *Laquedoniæ Episcopis construxerat.*

XXIII. " PETRUS *Antonius Capoblancus, Patritius* " *Beneventanus, clari nominis Philosophus, ac* " *Theologus, adeò ut Romæ, ubi suam juventutem* " *transegerat, multas universali plausu theses in* " *utraque facultate sustinuerit, ab Alexandro VII.* " *anno 1663. 12. Martii hanc Ecclesiam suscepit re-* " *gendam, quam 1672. retenta pro suis alimentis* " *pensione Romanorum scutorum 350. resignavit. Vi-* " *tam deinde in urbe traduxit Alexandræ Christinæ* " *Suecorum Reginæ eximiè charus, & Cardinali De-* " *cio Azolino, aliisque summis viris. Obiit sede va-* " *cante Alexandri VIII. sepultus jacet in Ecclesia S.* " *Lazari extra mœnia Vaticana.*

XXIV. " BENEDICTO *Bartolo, Francisci filio, Si-* " *ciliensi Patritio, hujus Ecclesiæ cura mandata est* " *12. Septemb. 1672. Præsul vere pius erga pauperes,* " *humanissimus erga omnes, sed infelix qui à centum* " *Virorum grassatoribus, qui tunc Regnum misere de-* " *prædabantur, captus fuit anno 1682. ac multa cu-* " *stodia in nemorosis detentus, donec post mensem ab-* " *que ulla redemptione, sed forti vi Marchionis Car-* " *pii tunc Regnum Neapolitanum Regia vice regen-* " *tis in pristinam assertus fuit libertatem. Numquam* " *deinde ad suam Ecclesiam remeavit, quam cum* " *Bellicastrensi secuta morte clarissimi ejusdem Præ-* " *sulis Caroli Gargani, commutavit 18. Septemb.* " *1684. in qua vix annum vixit, at suo loco.*

XXXV. " JOANNES *Baptista Morea, Bituntinus, Vica-* " *rius qui fuerat Francisci Antonii Galli suæ patriæ* " *Episcopi die 2. Decemb. 1684. hujus Ecclesiæ curam* " *suscepit, quam summo zelo dum regere nititur, sua-* " *rum ovium odio fuit. In pervigilio Epiphaniæ sole-* " *bat populus Laquedoniensis more antiquato perso-* " *natus incedere, & tympanis, tubis, campanulisque* " *illis, quæ solent à collo jumentorum pendere, per* " *urbem discurrere, bacchanalia veluti exercere, in-* " *fanire, illaque omnia, quæ Kal. Januar. in honorem* " *suorum Deorum prisca Gentilitas faciebat, usur-* " *pare, summo pietatis luctu, & catholicæ religionis* " *detrimento. Hunc detestabilem usum Episcopus* " *omninò studuit abolere, blandis primum hortatibus,* " *Apostolicis missionibus, expositione Aug. Sacra-* " *menti Altaris illo die, publicaque supplicatio-* " *ne, dein censuræ fulminibus, ultimo tandem*

laica

A „ *laica etiam implorata potestate, sed minimè obtinuit, quia populus, cum illum morem Præsules Antecessores ut difficillimam provinciam quamvis semper ægrè tolerassent, non à zelo abolitionem illam, sed ab alia procedere causa adeò crediderunt, ut numquam proprio Episcopo obsecundari voluerint. Novum Cathedrale Templum sua insinuatione, & industria excitatum fuit sub eodem titulo Assumptionis B. M. V. & in eadem area, ubi erat ædes D. Antonii Abbatis nunc in Episcopali Palatio. Pro quo novo templo sollemni pompa, Ecclesiastico more primum ipse lapidem jecerat. Tandem Neapoli anno 1710. quò se contulerat, ut & aeris beneficio, & illustrium ope medicorum se, à quibus venabatur, infirmitatibus eximeret, ultimo oppressus morbo die 11. Decembris ad plures abiit: sepultusque in eadem fuit civitate in Ecclesia PP. Reformatorum Strictioris observantiæ Divi Petri de Alcantara, quæ audit* S. Lucia del Monte. *Post ejus obitum Michael Angelus* B *Cappuccius vir, & litteris, & zelo, & vitæ probitate verè conspicuus, Canonicus Archidiaconus ejusdem Ecclesiæ, & tunc Vicarius Capitularis renunciatus, tali dexteritate, ac prudentia se gessit, ut mos ille Gentilitatem omninò sapiens pro quo delendo Episcopus incredibilia pertulerat, illicò extinctus fuerit. Sic si Episcopus incœpit, Vicarius Capitularis perfecit, dignus uterque immortalibus encomiis, & sua mercede; primus jam in Cœlo recepit, at sui emendatissimi mores sperari sinunt; alter quacumque mitra dignus continua meritorum laurea pro beata se coronat æternitate.*

XXXVI. JANUARIUS *Scalea, Antonii Patritii Civitatis Terisitii, & Bernardinæ Valdauræ paris nobilitatis filius, postquam se duodecim annorum spatio in Theologia quà Scholastica, quà Dogmatica studiose exercuerat, à Clemente XI. die 24. Januarii 1718. huic Cathedræ admotus, cujus possessionem iniit die 16. Martii ejusdem anni. Præsul do-* C *ctrina, pietate, humanitate exornatus, magna erga suam meditatur sponsam, quam tenerrima dilectione prosequitur.)*

MURANI

EPISCOPI.

CIVITAS Muri, vulgo *Muro*, in monte Basilicatæ Provinciæ sita est. Quando fuerit ædificata, aut quis ejus fuerit auctor, qui de hujus Regni urbibus scripserunt, suis non retulerunt commentariis. Parva est, tamen fœta populo, & nobi- D lia structuræ, ubi mille lares recolentur, aerisque salubritate celebrata, nullam tamen habet antiquitatem, ut Frizia scribit. Comitatus titulo & Episcopali dignitate sub Compsano Archiepiscopo condecoratur. Antiquus est Episcopatus iste inter recentiores, nam sexcentis adhinc annis proprium habebat Antistitem, Bossinensem aliquando vocatum lego Episcopum Muranum. Cathedralis Basilica undecim habet Canonicos, ex quibus quinque dignitate eminent, Archidiaconus nempè, Archipresbyter, Cantor, Thesaurarius, & Primicerius A cum aliis aliquot minoris gentis Clericis, & Seminarium, ubi educantur Clerici. Intra mœnia præter Cathedralem, quatuor aliæ Ecclesiæ, Hospitale, & duo virorum Cœnobia, & unum sanctimonialium S. Claræ septem visuntur. Diœcesis satis ampla, oppida octo complectitur suis regulis subjecta, quæ sunt *Castel Grande*, *Rapone*, *Ruvo*, *Santofedeli*, *Labella*, *Balvano*, *Romagnano*, & *Tuigliano*. Mensæ verò Episcopalis census 1200. ducatorum illarum partium, taxatur in lib. Cameræ Apost. floren. 37. Ad me quod attinet, Episcopi, qui in ea sederunt, hi tantùm sunt observati; eorum tamen Acta, vel ex incuria, aut ex indigentia Scriptorum non habemus.

ADDITIO.

(„ *Muri Civitas sub Gravinæ Ducis Ursinæ clarissimæ, & splendidissimæ gentis suavissimo dominio quiescit. Ejus Cathedralis antiquæ fabricæ titulo Virginis Mariæ in Cœlum Assumptæ insignitur,* B *& in ea plures sanctorum reliquiæ asservantur. Sex dignitatibus, & octo Canonicis fulget, inter quos Theologalis præbenda numeratur. Major post Pontificalem dignitas Archidiaconus est. Archipresbyter subsequens animarum curam habet; nec desunt minores Clerici, & Seminarium pro majori servitio Ecclesiæ. Præter Cathedralem quatuor aliæ adsunt parochiæ. Præsulis domus satis decens prope Cathedralem exurgit. Duo Regularium cœnobia, unum Monialium S. Claræ, & Xenodochium visuntur. Diœcesis ad 16. millia passuum excurrit, ejus loca sunt:* Belvaoo, Labella, S. Fele, Ruvo, Castelgrande, Rapone, Rivigliano, Romagnano. *Lucentias.*)

1. EUSTACHIUS Morensis Episcopus anno salutis 1059. interfuit consecrationi Ecclesiæ S. Angeli in Vultu propè Melphiensem urbem quam Nicolaus II. Papa solemni ritu peregit instante Roberto Normando Apuliæ Comite. I.

2. GAUDINUS Muranus florebat Episcopus anno 1103 cum Paschalis II. sacravit Ecclesiam C Sancti Sabini in civitate Canusii rogato Rogerii Comitis Roberti filii, ut proloquitur marmorea tabula à sinistris Altaris posita in eadem Ecclesia. Idem memoratur in monumentis Cajetanæ Ecclesiæ anno 1108. Hujus memoria legitur in arcu supra aulam Episcopii marmore insculpta Leoninis carminibus an. 1100. II.

Non adeat postem, qui se cognoverit hostem.
Intret homo blandus, simul intret amicus amandus,
Quod scriptura legit, Gaudinus Episcopus egit,
Nobilibus turbis, Canosa natus ab urbis.

3. ROBERTUS Muranus Episcopus florebat anno 1169. quo jussu Herberti tunc electi Archiepiscopi Compsani, Cathedralem Ecclesiam consecravit, ut vetus documentum in ea ex Eccle- D sia refert. *Anno Domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo sexagesimo nono Indictione secunda Dedicatum est hoc templum in honorem s. Martini Confessoris jussu Domini Herberti Compsanæ Ecclesiæ Venerabilis electi, & totius Compsani Capituli à Roberto Muranæ Ecclesiæ Antistite de Reliquiis S. Mariani Martyris, & S. Liberii, & S. . . . & Anastasii Confessorum.* Ex hac memoria his diebus ex tabulario Compsanæ Ecclesiæ mihi transmissa habetur Herberti Archiepiscopi Compsani electio, quæ potuit evenisse eodem anno 1169. cum electus eo ipso anno enuncietur: quamobrem corrigendus error est, qui irrepsit supra pag. 1000. l. 7. & lin. 10. a ubi pro anno 1138. scribe anno 1168. III.

a Veteris editionis.

4. MONTEGVIDONUS vixit sub Innocentio III. anno 1213. ex monumentis ejusdem Ecclesiæ. („ *Innocentius III. ad hunc litteras scripsit Pontific. an. 15. quibus ei committit, ut Episcopum Melphiensem plurimorum criminum reum ab officio pastorali suspendat, ut in Melphiensibus habetur apud Ughellum.*) IV.

V 5. JOANNES successit circa an. Domini 1217

VI. 6. N. nomen non exprimitur in regesto Caroli primi, qui anno 1269. Regem per supplicem libellum exoravit, ut Ecclesiæ suæ decimas jam antea à Siciliæ Regibus elargitas benignè confirmaret, ac manuteneret. Carolus ita rescripsit, ut ferunt regesta regia Neapol. Ind. 12. lit. B. fol. 150. *Carolus &c eid. in secreto, &c. Ex parte venerabilis Patris Episcopi Muri, fuit nobis humiliter supplicatum, quod cum Muranensis Ecclesia a Catholicorum Siciliæ Reg. temporibus usque ad tempora nostra decimam omnium proventuum, bajulationis & procurationis dictæ Terræ, nec non & Terræ S. Felicis annis singulis consueverit percipere, & habere, exhiberi sibi decimam eu sua pro anno præsenti duodecimæ Indictionis, juxta hujusmodi consuetudinem de benignitate regia mandaremus, ideoque fidelitati tuæ præcipiendo mandamus, quatenus si notorium fuerit, quod dicta Ecclesia hujusmodi decimam consueverit percipere & habere, tu decimam ipsam eidem Episcopo ratione dictæ Ecclesiæ, vel eius procuratori, seu nuncio per præsentes suas literas assignentur, si idem Episcopus proximo præterito turbationis tempore erga majestatem nostram se gesserit fideliter pro præfato anno duodecimæ Indictionis prout consuetum est hactenus exhibeas, vel facias sine defectu quolibet exhiberi, jure nostro in omnibus semper salvo. Datum in Castris in obsidione Luceriæ 20 Augusti 12. Ind.* Anno deinde 1270. pro eodem Murano Episcopo & Ecclesia ita rescripsit, ut in regest. Reg. lit. D. fol. 46. *Item scriptum est secreto pro Episcopo Muri decimas proventuum omnium bajulationis, & procurationis dictæ Terræ Muri, nec non & Terræ S. Felicis pro anno proxime præterito 12. Ind pro quo ipse non habuisse se asserit nec non & pro præsenti anno 13 Ind.* Item fol. 49. lit. B. *Scriptum est in forma de Decimis bajulationis & proventuum de demaniis Terræ S. Felicis pro Episcopo Murani* de anno præsenti. Datum Viterbii 23. Martii 14. Ind. Item in regest. ejusdem Caroli an. 1277. lit. F. pag. 139. à tergo. *Scriptum est secretis, & Magistris portulariis Apuliæ, tam præsentibus, quam futuris in forma de Decimis perpetuis pro venerabili patre Murano Episcopo de voto nostro de exhibendis sibi singulis annis decimas proventuum bajulationis, & demaniorum, &c. Curiæ Castri S. Felicis. Datum apud Lacum Pensulem die ultima Julii.*

VII. 7. * PALERMUS Episcopus Muranus interfuit consecrationi Ecclesiæ S. Mariæ majoris de Diano an. 1273. a Guillelmo Episcopo Potentino celebratæ. An idem sit Episcopus iste Palermus cum superiori, quem innominatum notavimos, incertum mihi est, nec de eo aliud scire potuimus.

* Ex Amp. tom. 6.

VIII. 8. NICOLAUS florebat anno 1352.

IX. 9. MATTHÆUS anno 1332. 17. Novembris promisit solutorum solitum pensum sacro Collegio.

X. 10. NICOLAUS hujus Ecclesiæ Antistes, cujus mentio habetur in reg. Vatican. 1343. translatus est ad Casertanam Ecclesiam anno 1345. ex reg. Vatic.

XI. 11. HENRICUS Mael de Caserta ex Canonico evasit Episcopus Muranus, successitque immediatè translato Nicolao an. 1345. die 18. Kal. Julii à Clemente VI. anno Pontif. 3. ut in epist. 5. reg. Vatic. Obiit anno 1349.

XII. 12. GUILLELMUS ex Archipresbytero electus est Episcopus a Clemente VI. anno 1349. 4. Id. Novemb. cujus electio extat in reg. Vatic. an 7. ejusdem Pontificis epist. 248. fol. 119. Excessit vero anno 1356.

XIII. 13. JACOBUS succentor erat Ecclesiæ S. Nicolai Barensis, quando ad hanc infulam vocatus est ab Innocentio VI. anno 1356. 13. Kalend. Januar. Pontif. 5. ex ep. 64. fol 63. reg. ejusdem, translatus ad Ecclesiam Potentinam ab Urbano V. tunc vacantem per obitum Joannis 3. Id. Martii 1364. ex reg. Vatic.

XIV. 14. DOMINICUS anno 1364. 16. Martii memoratus in lib. oblig. sub Urbano V.

XV. 15. ANTONIUS sub Gregorio XI. evasit Episcopus Muranus, qui cum in illo teterrimo schismate Urbanum VI. inter, & Clementem VII. Pseudopontificem incidisset, quo nulla ætas tam diutum, tamque atrox tulit, partes Clementis inconsultè sequutus fuisset, ab Urbano diris innodatus, parum inde abfuit, quin cum Joanna Regina in manus incideret Caroli Dyrrachii Regis, qui Joannam capitali judicio damnavit, & strangulari fecit anno 1382. Antonius timore perculsus Polsino suæ Diœcesis Oppido se recepit sub Ludovici Andegavensis tutela, & Episcopalem dignitatem eodem ab Pseudopontifice, in odium Caroli, ejusdem Civitatis olim Domini, transferendam curavit, quamobrem Clemens anno 1386. Murum Sedis honore privavit, eumque cum tota Diœcesi Polsinum transtulit. Harum rerum habeo testes, ad ipsum Antonium, quem Polsinum vocat Episcopum, literas Kal Julii ann. pontif. sui 8. scriptas, quas hic exhibemus ex reg. 2. oblig. ejusdem Antipapæ. Perduravit tamen inconsulta translatio quandiu Antonius fretus auxilio Andegavensis, Episcopatum malè feriatum retinuit, cujus extat memoria ad annum usque 1389. in lib. obligat. Clementis, nec deinceps apparet, quis ejus fuerit finis, quove loco, & anno mortuus fuerit. Porrò Clementis literæ ita fuerunt conscriptæ.

Clemens Episcopus servus servorum Dei.

Vener. Fratri Antonio Episcopo Polsinen. salutem & Apostol. bened.

Inter sollicitudines varias, quibus assiduè premimur, illa potissimè excitat mentem nostram, ut status Ecclesiarum omnium curæ nostræ divina providentia commissarum spiritualiter, & temporaliter augeatur, quodque illis, quæ sine Pastoribus sunt, ne detrimenta deplorent, tales ministros præficere studeamus, per quorum regimina Ecclesiæ ipsæ utiliter, & salubriter gubernentur. Dudum siquidem damnatæ memoriæ Carolus de Duracio, aliàs de Pace cum ageret in humanis, ad Regnum Siciliæ, in quo, seu ad quod nullum jus sibi quomodolibet competebat, & in quo nos & Romana Ecclesia directum dominium obtinemus, detestabili ambitione semper aspirans per iniquitatis alumnum Bartholomæum in Sedem Apostolicam violenter intrusum se in Regem Siciliæ coronari, Regnumque ipsum hostiliter invadere, ac claræ memoriæ Joannam Reginam Siciliæ, cujus etiam ipse Vassallus ligius existebat, & cui juramentum fidelitatis præstiterat, inhumaniter capere, dirisque mancipare carceribus non expavit. Ac demum ipse, & Margarita relicta ejus, quæ se Reginam Siciliæ temerè nominare præsumit, magnam partem dicti Regni tyrannicè occuparunt, prout ipsa Margarita occupat de præsenti. Cum autem civitas Muranen. de patrimonio dicti Caroli olim fuisset, qua & omnibus aliis bonis suis per nos dudum suis demeritis exigentibus privatus fuit, ac Clerus & Populus civitatis ipsius se nostros & ejusdem Ecclesiæ persecutores publicos exhibentes, Bartholomæo, Carolo, & Margaritæ prædictis, ac Vuincislao ipsorum Caroli, & Margaritæ nato etiam pro & contra processus adversus Bartholomæum, Carolum & Margaritam prædictos, & adhærentes eisdem, & dantes ipsis auxilium, consilium, & favorem per nos factos, diversas interdicti, suspensionis, & excommunicationis, ac alias spirituales, & temporales pœnas, & sententias continen. adhæserunt hactenus, prout etiam adhærebunt, dantes eis contra nos, & eandem Eccl. & etiam contra claræ mem. Ludovicum Regem Siciliæ, & carissimum in Christo filium nostrum Ludovicum dicti Ludovici Regis natum Regem Siciliæ Illustrem auxilium, consilium,

& fa-

& favorem, & quod dolenter referimus, præfata Joanna Regina, quæ tanquam benedictionis filia virtute constantiæ ab altissimo roborata in nostra, & ipsius Ecclesię devotione persistens Regnum ipsum in pacis amœnitate regebat, & in eadem Civitate, cujus etiam superius dominium ad eam spectabat, fuisset crudeliter interempta, & dilecti filii universitas loci de Polsino Consan. Diœcesis puritatis titulo insigniti, & ferventes jugiter & constantes in nostra & ejusdem Ecclesiæ fidelitate persistit nunc, sicut etiam persistebant, dictus quoque locus notabilis & populosus existeret, nos præmissas solerter, & diligenter etiam attendentes, prædictis & aliis justa causa moti rationabiliter & inducti de fratrum nostrorum consilio, ac etiam certa scientia, & Apostolicæ plenitudine potestatis Ecclesiam, ac civitatem Moranen. prædictam, in quibus tu Episcopus existebas, Episcopali dignitate privavimus, & ad Domini nostri laudem, exaltationemque Ecclesię & profectum etiam animarum Ecclesiam Beatæ Mariæ Loci de Polsino prędicti in Cathedralem ereximus, eam dignitatis Episcopalis titulo decorantes, nec non ipsum locum de Polsino tanquam insignem, devotum, & ad hoc congruum, atque ipsam Civitatem esse constituimus, & insignivimus vocabulo Civitatis, eamque Civitatem Polsinen. volumus perpetuis temporibus nuncupari, ipsamque Ecclesiam cum ejus Capitulo instituimus, ac Civitatem cum toto ejus territorio, & districtu à jurisdictione, & Potestate Diœcesani Archiepiscopi, & Capituli Ecclesiæ Consan. exemimus, & etiam liberavimus, dictaque Territorium, & districtum, ac locum de more sicut præfertur, privatum ac totum territorium, quod ipsius dum Civitas existeret Diœc. existebat cum omnibus Monasteriis, Ecclesiis, Capellaniis, & Oratoriis, ac Castris, Villis & aliis locis in ipsa consisten. prætacta, limitata Diœc. eidem Civitati Polsinen. assignavimus, & etiam deputavimus. Statuentes & etiam ordinantes, quod quicunque præeminentiæ, authoritatis, superioritatis, jurisdictionis in hujusmodi erat per nos limitationis Diœc. pertineat ad te, qui Moranensis eras Episcopus, ut præfertur ad Polsinensem Episcopum pro tempore existen. pleno jure, & omnimodè pertineant, & insuper volumus, quod etiam Civitas & Diœcesis Polsinen. prędictę in & de præsentia Consanen. existerent, & Archiepiscopo Consan. Metropolitico jure subessent, & ut Præsul qui eidem Polsinen. Ecclesiæ præesset congruam substentationem haberet omnia & singula Castra, Villas, & loca alia, ac terras, & possessiones alias, nec non fructus, redditus, & proventus & jura, & observationes, ac emolumenta quæcunque ad mensam Episcopalem olim Moranen. spectan. ubicunque & in quibuscunque rebus consistebant mensæ Episcopali Polsinen. ex simili scientia de prædictorum fratrum consilio, & ejusdem plenitudine potestatis in perpetuum applicavimus, & annexuimus, univimus, & duximus assignanda, prout & alias in Apostolicis nostris certi tenoris literis pleniùs, & seriosiùs continetur. Et quia non est congruum, neq; decens, quod propter premissa, Ecclesia careat, aut aliqua sustineat detrimenta; quinimmò arbitrari debitum, atque æquum, quod translatæ Sedes translato Presuli committatur. Nos tam circa statum & provisionem personæ tuæ, quàm circa regimen & gubernationem Ecclesiæ, Civitatis & Diœcesis, sicut premittitur erectarum providere volentes te olim Moranen. Episcopum, quem fide digna experientia non minus idoneum, providum, & per omnia circumspectum ad præfatam Polsinen. Ecclesiam, de prædictorum fratrum consilio authoritate Apostolica duximus transferendum, curam, & administrationem ejusdem Ecclesiæ tibi in spiritualibus, & temporalibus plenariè committendo, firma concepta fiducia, quod actus tuos Altissimo dirigente prædictam Ecclesiam per tuæ circumspectionis industriam spiritualibus, & temporalibus proficiet incrementis. Suscipe igitur jugum Domini reverenter, & suavi ejus oneri humiliter colla submitte; manum quoque mittens ad fortia ipsius Polsinen. Ecclesiæ administrationem prudenter exequi studeas, & gregis tibi commissi custodiam cures, postque diligenter ut laudabili de ipso coram Deo reddita ratione Regnum Dei à mundi primordiis pręparatum electis accipias, & in dilecta Domini tabernacula lætabundus introeas, ac eundem Regem ad uberioris retributionis cumulum introducas. Dat. Avenione Kalendis Julii, Pontificatus nostri Anno octavo.

XVI. 16. GUILLELMUS Muranus Episcopus legitimè electus sub Bonifacio IX. vixit, sub Innocentio VII. translatus ad Caputaquensem Ecclesiam anno 1405. ex oblig. lib. ejusdem Innocentii.

XVII. 17 JOANNES Bonifacii de Pannellis Neapolitanus, antea Caputaquensis Episcopus, ad hunc Muranum Episcopatum translatus anno 1405. Idibus Aprilis. Obiit circa annum Domini 1418. ex eodem lib.

XVIII. 18. GUIDUCCIUS de Porta, Salernitanus, vetusta nobilitate natus, tunc Salernitanæ Ecclesiæ Canonicus, & legali scientia clarus, successit Joanni anno 1418. 11. Kal. Martii. Sedit integra sua virtutis annis plus minus quindecim; in humanis esse desiit anno 1453. sepultus in sua Cathedrali; cujus meminit lib. Provisionum Prælatorum Martini V.

XIX. 19. JOANNES de Sancto Felice, an familiæ nobilissimæ Neapolitanæ natus, vel à patria ita denominatus, incertum est, olim Canonicus Melphiensis, tunc Episcopus Alexanus, Joanni successit translatus ad hanc Ecclesiam 8. Kalend. Octobr. anni 1423. Præfuit ann. 20. & senio ac laboribus prostratus nuncium remisit ann. 1443.

XX. 20. BARNABAS de Molins præficitur 7. Kalen. Septembris 1443. Hic anno 1460. 14. Februarii habuit in commendam Monasterium de Vultu Ordinis S. Benedicti Rapollanæ Diœcesis à Pio II. ut in lib. de Præbendis scriptum inveni fol. 122. Obiit Barnabas sub eodem Pio Pontifice.

XXI. 21. ANDREAS de Verulis, olim Episcopus Conversanus, & Bovianus in Regno Neapolitano, inde Urbini in Umbria, à Pio II. translatus est *a* ad Muranam hanc Ecclesiam per obitum Barnabę tunc vacantem; sed antequam possessionem adipisceretur, literis etiam non expeditis, Pius diem suum clausit extremum. Paulus II. successor illum è Murana ad Camerinensem Ecclesiam transtulit anno 1464. tunc vacantem per cessionem Agapiti Rustici, pontif. sui 1. ut in lib. de diversis formis habetur pag. 174. Nescio, an possessionem quintæ suæ sponsæ adeptus fuerit, cum sequenti anno censeatur defunctus, quo defuncto iterum Camerin. Ecclesiam regendam suscepit idem Agapitus. Hujus Andreæ non memini in nostra Camerinensium Pręsulum serie, qui suo in loco reponendus est.

a An. 1461.

XXII. 22. MEOLUS de Mascambrunis, Beneventanus, antea Episcopus Thelesinus, transfertur ad hanc Muranam Ecclesia à Paolo II. anno 1464. ut ferunt Acta Consistorialia. Sedit vir optimus ann. 22. defunctus est anno 1486.

XXIII 23. SEVERUS Antonelli Petrucci filios.

XXIV 24. SIMON anno 1477.

XXV. 25. GUIDATUS anno 1490.

XXVI 26. NICOLAUS Antonius de Piscibus, Beneventanus, fuit Episcopus Muranus anno 1508. („Resignavit an. 1517.]

XXVII. 27. ANTONIUS Camillos de Piscibus sub Leone X. decessit anno 1521. („ *Antonius Camillus de Piscibus, Canonicus Beneventanus, cedenti gentili suo subrogatus est 23. Decemb. 1517. at habetur ex actis Consist. Decessit* 1521. Lucentius.)

XXVIII. 28. CÆSAR ANGELUS Carpanos („*Canonicus Neapolitanus, & Apostolicæ sedis Notarius*) electus die 6. Septemb. 1521 [„*Obiit* 1428.)

XXIX 29. MATTHÆUS de Grisonibus, Etruscus è Puppio Florentinæ ditionis oppido („ *Monachus Ordinis S. Benedicti Congregationis, & monasterii Vallis Umbrosæ*) sub Clemente VII. evasit a Muranus Episcopus. A Paolo III. translatus est ad Triventinam Ecclesiam anno 1540. die 15. Novembris. Nuper Romæ in Ecclesia Sancti Marcelli Sacellove de Grisonibus ad ejus tumulum sub marmorea jacentis Episcopi statua hoc epitaphium excisum est.

a 14. Jan. 1541.

D. O. M.

Ossa Matthæi de Grisonibus à Clemente VII ad Episcopatum Triventinum Anno D. XXVII. supra M. evectum hoc Sacellum extraxit dotavitque. Obiit Nonis Aprilis anno D. M. D. LXVII. ætatis suæ LXXX. Antonius Grisonius eques Stephani Jo. Matthæi Grisonii filius, hæres & agnatus posuit, ejusque testamentum posterorum securitati ac notitiæ consulens in tabulario Patrum Servitarum S. Marcelli iudicare curavit anno Domini MDCLI.

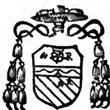
In hoc cœnotaphio ex incogitantia inscriptum videtur Matthæum ad Episcopatum Triventinum evectum fuisse à Clemente VII. ann. 1527. eo anno Muranensis Episcopus delectus est; ad Triventinam verò Ecclesiam translatus est à Paulo III anno 1540. ut patet ex Actis Consistorialibus, de quo vide ejus urbis Episcoporum nostrum Catalogum in tomo primo.

XXX 30. ASCANIUS Parisanus b, Cardinalis Ariminensis, hanc Ecclesiam commendatam habuit à die 11. Novembris 1540. qua die Grisonius se absolverat. Sedit usque ad 27. Maii sequentis anni, quo eidem nuncium remisit.

b De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 683.

XXXI 31. SILVERIUS de Petrucciis, Neapolitanus, adlectus est die 27 c. Maii 1541. Obiit anno 1560.

c Die 29. Junii.

32. FLAVIUS Ursinus d, Romanus, filius Julii ex Dominis Montis Rotundi, non Ferrantis Gravinæ Ducis, ut haud satis edoctus scripsi in serie Spoletanorum Præsulum tom. 1, factus est hujus Ecclesiæ Episcopus die 15 e. Nov. 1560. qui deinde evasit Cameræ Apostolicæ Generalis Auditor, & S.R.E. Cardinalis sub Pio IV. & Episcopus Spoletanus sub Gregorio XIII. Hanc Ecclesiam Muranam rexerat plus minus ann duobus, eamque dimiserat anno 1562. de quo vide Spoletanorum Præsulum seriem nostram. XXXII.

d De eo Ciaconius Oldoini t. 3. col. 971. e Die 29. Novemb.

33. PHILESIUS Cittadinus f, Interamnas, vir nobilis & præclara literatura notus, Cameræ Apostolicæ Locumtenens, ad hanc Ecclesiam promotus est à Pio IV. anno 1562. die 27. Maii. [„ *utroque oneri cessit 1572. Romæ unus fuit ex Cleri reformatoribus præcipiente Pio IV.*] XXXIII.

f Memoratur ab Angelono in hist. Interamn. pag. 2-p 101. Mandos.

34. JULIUS Riccius („ *Firmanus*) successit Philesio, („ *23. Jan. 1572.*) translatus deinde ad Ecclesiam Gravinensem anno 1575. die 4 g, Maii. XXXIV

g Die 9. Maii.

35. DANIEL vocatur electus eodem die 4 h. Maii 1575. ex Episcopo titulari Dunensi. („ *Obiit ineunte anno* 1577.) XXXV.

h Die 9. Maii.

36. VINCENTIUS Petrolinus („ *Camerinensis*) successor Danielis sedente Gregorio XIII. („ *25. Februarii* 1577 Obiit anno 1606) XXXVI.

37. THOMEUS Confectus de Sancto Gemino Narniensis Diœcesis hanc obtinuit Ecclesiam a Paulo V. anno 1606. die 15. Maii Sedente Gregorio XV. sibi coadjutorem accivit Clementem fratris filium · defunctus est anno 1630. XXXVII.

i Die 10. Maii.

38. CLEMENS Confectus Narniensis ex Coadjutore & Episcopo Tiberiadis, patruo successit anno 1630. translatus ad Acerneosem Ecclesiam anno 1643. die 13. Aprilis. XXXVIII

39. JO CAROLUS Coppola, Gallipolitanos, Clementi successit die 18. Maii 1643 Vir eruditione, & poeticæ laurea insignis, plura sui ingenii reliquit poemata. Obiit K sedente Innocentio X. [„ *Laudatur à Nicodemo in additionibus ad Biblioth. Neapolit. Toppii p. 120. & à Maraccio in Bibl. Mariana par. 1 p. 702.* Mandosius.) XXXIX

k An. 1652

40. ASCANIUS Ugolinus, Romanus, ab Innocentio X. delectus est Episcopus die 9. Febr. 1652. XL

ADDITIO.

(„ *Ascanius Ugolinus, Romanus, I.V.D. & in variis curiæ Romanæ adhibitus muneribus ad id oneris subvectus est 19. Febr. 1652. Dum suavissime oves suas duceret ad celestia pascua gravi morbo oppressus Romam venit, & ex medicorum consilio ad balnea in Etruria subeunda properans Viterbii diem clausit extremum mense Majo an. 1660 Cadaver Romam delatum in Orphanorum Ecclesia Visitationis B. Virginis Mariæ in sepulchro gentis suæ conditum fuit. In excolenda hac sacra æde, & pia Orphanorum domo maximè illuxit eximii Ecclesiastes Stephani nostri Ascanii germani fratris munificentia pro construendo maximæ aræ sacello, eoque ditando plurimis legatis aureorum millibus, & nobili bibliotheca eidem adjacenti clericorum Collegio attributa. Extat sacellum vario lapide, pictu-*

risque

risque celeberrimis exornatum ad rei perennitatem hinc inde epigraphis proloquentibus, quarum una in dextero latere ipse Ascanius posuit; eaq; est.

D. O. M.

Parentibus optimis
Jo. Francisco Ugolino
& Laviniæ Latinæ
Romæ nobili genere natæ
Cujus germani fratres
Alius Patrum Dominicanorum familiam,
Alius Congregationem oratorii
A S. Philippo Nerio dictam
Pietate, & doctrina illustrarunt.
Ascanio pariter Ugolino
Fratri germano Murensi Episcopo
Pietatis, & benevolentiæ perenne M.
Stephanus Ugolinus
Patriarcha Constantinopolitanus
cum lacrymis P.

Et aliud, grati igitur animi, è conspectu excitatum monumentum hujusmodi legitur.

D. O. M.

Stephano Ugolino
Sacelli, & piæ domus Orphanorum
deputato
Basilicæ S. Petri Canonico,
Alexandri VII. P.M.
Auditori,
Corinthi Archiepiscopo, Brevium secretario,
S. Officii Inquisitorum Consultori,
& Patriarchæ Constantinopolitano
De maxima hujus templi ara largis proventibus
in singulos annos relictis, & pro quotidiano
sacrificio missæ redditu constituto
Fundatori optimè merito
Positum.
Obiit A. MDCLXXXI.

Longe gratissimus fuerat Alexandro VII. Stephanus, quem etiam in minoribus juverat, & propria in domo exceperat. Resonabat undique fama, quod virum hunc Senatoriam proveheret ad purpuram; sed omnium votum cum morte Pontificis disparuit.

XLI FRANCISCUS MARIA *Annonius, nobilis Mediolanensis, & clarior alumnus ordinis Clericorum Regularium Theatin. quos inter cum suarum virtutum variis in muneribus laudabile periculum fecisset, hac thiara dignatus est 21. Junii 1660. qui cum nil omisisset, quod boni Pastoris esset, ampliatis Episcopii ædibus, ad sublimiores cælorum transiit 1674. 19. Maii. Jacet in Cathedrali.*

XLII ALPHONSUS *Pacellus ex oppidi Balvani Muranæ diœcesis primaria familia notus, I.U.D. & multiplici eruditione clarus, jam olim Episcoporum Muranensis, Lunensis, & Sarzanensis Vicarius Generalis, & Eminent. Cardinalis fr. Vincentii Mariæ Ursini Auditor, quo plurimùm juvante ad Muranum sacerdotium assumptus est die prima Octobris 1674. Proximè insecuto ejusdem mensis Dominico die, qui fuit septimus, sacram suscepit inaugurationem, & inita per procuratorem possessione Romæ substitit Clementi X. piacularis anni adyta pandenti præsentiæ suæ obsequia præstans. Ad suam deinde pervenit sponsam, & divino cultui intentus Canonicorum numerum auxit binis cum justo proventu additis: Episcopale Palatium novis ædificiis additis ad pulchriorem formam reduxit; in ipsa civitate, & amplioribus diœcesis locis sacerdotum congregationem instituit, quorum munus sit in extremis vitæ cum morte colluctantibus ad salutis æternæ triumphum viriliter adesse, ejusdemque unus ex iis est, & omnium Præfectus. Prodecedentium pariter auxilio sonitum campanæ indixit 33. ictuum indulgentia 40. dierum elargita iis omnibus, qui in honorem expirantis JESU Dominicam, & Angelicam preces ter recitaverint. In oppido, vulgo di Santofele, puellarum Conservatorium posuit, quibus pro vitæ religiosæ norma S. Francisci de Sales institutum assignatum est. Placidissimè suum gregem gubernans, vitia evellens, lapsos erigens, bonos protegens, gratusque omnibus vivens dignissimus Antistes in eo, ubi natales sortitus est, Balvani oppido, in eodem novissima die anni 1702. denatus est.*

ANDREAS *Sarnelli, Salernitanus, J.U.D. & in Neapolitana Curia Advocatus insula Muranæ Ecclesiæ ornatus est 23. Aprilis 1703. Obiit 15. Septembris 1707.* XLIII

JOANNES *Innocentius Carusius, de Putignano nullius diœcesis Provinciæ Barensis, I.V.D. Vicarius Apostolicus Sulmonensis, & aliàs Vicarius generalis Abbatiæ Farfensis, nec non Episcopi Montis Falisci, ac Vicarius Apostolicus Cusentiæ, evectus est ad Episcopatum Muranum 19. Decemb. 1707. Post optimè administratam Ecclesiam decessit mense Januario anni 1718.* XLIV

ANGELUS *Acerno, Tricaricensis, J.V.D. & Ecclesiæ Neapolitanæ S. Liborii Parochus, Carusio sufficitur 6. Aprilis 1718.* XLV.

SATRIANENSES

EPISCOPI,

Nunc uniti cum Campanien.

IN Provincia Principatus Citra mediterranea Civitas est Satrianensis vetusta, & quondam præstans, nunc ad solitudinem redacta; accolæ namque Titi ad Castellum se receperunt: loci verò & agri Satrianensis temporalis Dominus est Nicolaus Princeps ex familia Ludovisia. Episcopatus Satrianensis antiquus est jam indè à suo exordio suffraganeus Metropolis Compsanæ. Cathedralis Satrianensis titulo S. Stephani Prothomartyris una cum ipsa civitate diruta, ac solo æquata est. Servantur tamen adhuc ibidem ossa S. Feliciani Martyris. Sacris in ea quondam ministrantium, dignitatum (,, *quatuor*) Canonicorum (,, *duodecim*), Clericorumque sedes, servitia, stipendia, præbendæ una cum ipsa Episcopali Sede in civitatem Campaniensem translata sunt ann. 1525. manente tamen adhuc Archidiaconi Satrianensis titulo, qui residet in oppido Caggiani; nam præbendæ unitæ sunt mensæ Episcopali. (,, *Cum enim jam solo æquata civitas præsentiam Episcopi sustinere non posset, Clemens VII. ad preces Caroli V. Imp. & utriusq; Siciliæ Regis conterminam Campaniensem civitatem erexit, & Pontificiam dignitatem ibidem statuit, & univit eidem Satrianensem, statuendo, quod Episcopus idem Satrianensis, & Campaniensis æque principaliter nuncuparetur, eo tamen respectu, quod ut Campaniensis suffraganeus esset Salernitani Archiepiscopi; in iis verò, quæ Satrianensis Episcopalis juris essent, Compsanum agnosceret.*) Diœcesis Satrianensis quatuor constat oppidis, quæ tribus ferè passuum millibus inter se distant. Horum tria Cajanum, Sancti Angeli de Fractis, & Salviæ Venusino Principi in temporalibus subjecta sunt; quae-

tum Petræ Fittæ paret Marchioni Burgentiæ. Omnium maximum est Cajanum, quod tres habet Parochiales, quarum una titulo S. Mariæ Græcorum, quam Græci olim Sacerdotes Græco ritu colebant, nunc Latinis commissa est; reliqua oppida singulas parochiales habent. In universa ergo Diœcesi continentur Parochiales Ecclesiæ sex, sacris quidem vestibus & ornamentis sufficienter instructæ, sed ita tenues redditibus, ut vix sufficiant ad victum & vestitum Archipresbyterorum, & aliorum Sacerdotum, qui tamen sua illic munia egregiè obeunt, divina officia statis horis celebrant, ac diebus solemnibus cum decentibus ornamentis Missas decantant. Clerus enim pro locorum qualitate, morum honestate commendatur. Populus dictorum oppidorum majori ex parte paupertate premitur, ac proindè industria & labore victum sibi comparat. Sunt tamen pro majori parte pietati dediti, & Ecclesias atque Sacramenta avidè frequentant. Sunt autem fidelium totam hanc Diœcesim incolentium animæ, quæ ad sacram communionem obligantur, mille sexcentæ. Porrò Episcopi usque ad unionem cum Campaniensi Ecclesia, qui in hac Satrianensi Sede floruerunt, sequentes sunt à nobis observati.

I. 1. PETRUS Satrianensis Episcopus interfuit Lateranensi Concilio sub Alexandro III. celebrato anno 1179.

II. 2. LEO Episcopus Satrianensis ex Rectore S. Nicolai de Curia jam pridem à Capitulo electus, confirmatur à Clemente IV. anno 1267. 5. Kal. Aug. in epist. 74. fol. 62. ann. pontif. 3. vacabat Satrianensis Ecclesia fortè per obitum Leonis anno 2. Martini IV. qui fuit salutis 1284.

III. 3. LAURENTIUS obiit 1303.

IV. 4. FRANCISCUS delectus est Episcopus à Benedicto XI. anno 1303. 4. nonas Martii ex Vat. reg. epistol. 451. de quo in Reg. regest. Neapol. anno 1314.

V. 5. ARDUINUS mortuus est Avenione anno 1332. ubi jacet.

VI. 6. Fr. FRANCISCUS de Spoleto, Ordinis Minorum, successit Arduino 4. Non. Decembris 1332. ad hanc Sedem vocatus à Joanne XXII. Mortem obiit 1349. apud Vatican. regest.

VII. 7. JOANNES ex Primicerio S. Bartholomæi Neapoli præficitur hujus Ecclesiæ Episcopus anno 1349. Id. Decembris à Clemente VI. ex ejusdem regest. Vatic. epist. 220. fol. 123. Excessit 1369.

VIII. 8. ANGELUS BARTHOLOMÆUS clericus Montis Flasconis, electus est Episcopus Satrianensis anno 1369. Kal. Aug. ex eodem regest. hujus etiam mentio habetur in regest. Vatic. ann. 1377.

IX. 9. THOMAS electus an. 1388. Vixit temporibus Urbani VI. ac Bonifacii IX. à quo Episcopatu mulctatus, ab eodem deinceps restitutus. Obiit anno 1401.

X. 10. RICHARDUS ad hanc eandem dignitatem à Bonifacio IX. evectus an. 1401. cum suæ promotionis literas expedire neglexisset, ab eodem dignitate privatus est, eodem anno, & Thomas restituitur.

XI. 11. ANTONIUS tit. S. Susannæ Presbyter Cardinalis à Martino V. Satrianensem Ecclesiam habuit commendatam anno 1419. 9. Kalend. Julii.

XII. 12. Fr. ANDREAS a de Venetiis („ *Ordinis* „ *Prædicatorum*) electus die 10. Januarii 1421. cujus intuitu Comes Satriani, totum Satriani territorium mensæ Episcopali elargitus est. Fuit hic aliquando Caputaquensis Episcopatus generalis Vicarius. Fato functus est anno 1439.

a De eo Fontana in Theatro Domin. p. 290. *Mandaj.*

XIII. 13. PETRUS Canonicus Compsanensis electus 1440. die 13. Januarii successit Fratri Andreæ.

XIV 14. JACOBUS Abbas Sancti Angeli de Fasanella sublectus est Episcopus die 21. Febr. 1443. ex Actis Consist.

XV. 15 PETRUS Ursceolus hanc Ecclesiam regebat an. 1480.

XVI. 16. LADISLAUS Romæ obiit anno 1484.

XVII. 17 GEORGIUS Abbas S. Benedicti Sipontinæ Diœcesis electus Satrianensis 5. die Novembris

1484. deinde translatus est ad Castrensem Ecclesiam Provinciæ Hydruntinæ die 12. Junii 1491.

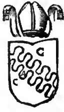
18. Fr. THOMAS Attharius, Ordinis Prædicatorum, regius Consiliarius, vir ingenio, & scientia clarus, fit hujus Ecclesiæ Episcopus anno 1491. die 22. Junii. XVIII

19. Fr. AUGUSTINUS de Ortis, Cajetanus, Ordinis Prædicatorum, morum elegantia, vitæ puritate, & eximia literatura celebris, hujus Ecclesiæ fit Episcopus anno 1500. („ *die* 10. *Julii*) Sedit ann. 21. Excessit an. 1521. jacet in Cathed. cum hoc Epit. XIX.

Fr. Augustinus Cajetanus, Episcopus Satrianensis, qui templum hoc dedicavit. Obiit die 17. mensis Martii 1521.

Hic etiam Ecclesiam S. Dominici Cajetæ in honorem Sanctissimæ Virginis Mariæ consecravit, ubi hæc memoria. *Ego Fr. Augustinus de Ortis Cajetanus, Episcopus Satrianensis consecravi Ecclesiam, & Altare hoc in honorem S. Mariæ, & Dominici, & reliquias Beatorum Mart. Sixti Papæ, Urbani Papæ, & Donati Episcopi in ea inclusi, & singulis Christi fidelibus, hodie in memoriam, & diem Anniversarii hujusmodi ipsam visitantibus quadraginta dies de vera indulgentia in forma Ecclesiæ concessi.*

20. Fr. CHERUBINUS Cajetanus de Cajeta successit Augustino („ 1521. *die* 21. *Martii*) sub quo Cathedralis Campaniensis erecta, cum hac Satrianensi Ecclesia perpetuò unita est an. 1525. ac deinceps qui Cherubino successerunt, Episcopi Campanienses, & Satrianenses dicti sunt, de quibus vide Campanienses Episcopos, Salernitani Archiepiscopi suffraganeos. XX.

INDEX
CHRONICUS EPISCOPORUM
In hoc tomo sexto Contentorum.

An.Chr.			Column.
1306	4	Petrus.	232
1348	5	Guillelmus.	ibid.
1348	6	Thomas.	233
1359	7	Jacobus.	ibid.
1359	8	Bartholomæus de Baſulanis.	ibid.
1392	9	Paulus Serina.	234
	10	Balthaſſar Coſſa.	ibid.
1408	11	Andreas.	ibid.
1418	12	Nicolaus.	ibid.
1419	13	Laurentius de Riccis.	235
1436	14	Joannes.	ibid.
1413	15	Michael Coſal.	ibid.
1479	16	Joannes de Cico.	ibid.
1503	17	Bernardinus de Leis.	ibid.
1504	18	Donatus Strineus.	236
1514	19	Auguſtinus Falivenia.	ibid.
1548	20	Franciſcus Guttieres.	ibid.
1554	21	Virgilius Roſarius.	ibid.
1560	22	Philippus Gerius.	ibid.
1564	23	Innicus Avolus.	ibid.
1564	24	Fabius Puteeronus.	ibid.
1500	25	Inn cus II. Avolos.	ibid.
1638	26	Franciſcus Tontulus.	ibid.
1663	27	Jo. Antonius de Vecchis.	237
1672	28	Hieronymus Rocca.	ibid.
1692	29	Michael Angelus Cotignola	238
1699	30	Lucas Trapani.	240
1718	31	Jo. Maria Capycius Latro.	242

NOLANORUM.

An.Chr.			Column.
254	1	S. Felix.	246
	2	S. Calionius.	247
	3	S. Aurelianus.	ibid.
	4	S. Maximus.	ibid.
310	5	S. Quintus.	ibid.
	6	S. Patrius.	249
402	7	Paulus.	ibid.
409	8	S. Paulinus.	ibid.
431	9	Paulinus II.	250
442	10	S. Deodatus.	251
	11	S. Felix.	252
482	12	Joannes Talaya.	251
	13	S. Ruffus.	252
	14	Theodoſius.	ibid.
499	15	Sirenus.	ib.
	16	S. Laurentius.	ibid.
	17	S. Paulinus III.	253
535	18	Leo.	ibid.
	19	Lupenus.	ibid.
	20	Baſilius.	ibid.
	21	Leo II.	ibid.
595	22	Gaudentius.	ibid.
670	23	Damaſus.	ibid.
679	24	Aurelius.	ibid.
	25	Leo III.	ibi.
	26	Bernardus.	254
	27	Petrus.	ibid.
	28	Joannes.	ibid
	29	Lando.	ibid.
843	30	Jacobus.	ibid.
1093	31	Saxo.	ibid.
1121	32	Guillelmus.	ibid.
1143	33	Bartholomæus.	255
1179	34	Bernardus.	257
1190	35	Rufinus.	ibid.
	36	Petrus.	ibid.
1225	37	M. Perronus.	ibid.
	38	Eligius.	ibid.
1274	39	Ioannes.	ibid.
1296	40	Franciſcus Fontana.	ibi.
1296	41	Petrus Gens.	258
1298	42	Lando.	ibid.
1311	43	Jacobus.	ibid.
1328	44	Petrus.	ibid.
1331	45	Nicolaus.	ibid.
1340	46	Ligo.	ibid.
1349	47	Nicolaus de Oſerio.	258
1349	48	Franciſcus Rufulo.	258
1370	49	Franciſcus Scaccanus.	ibid.
1400	50	Flamingus Minutulus.	259
1442	51	Leo de Simeone.	ibid
1460	52	Io. Antonius Buccarellus.	ibid
1475	53	Orlandus Urſinus.	260
1505	54	Io. Franciſcus Brunus.	ibid.
1546	55	Antonius Scarampus.	ibid.
1569	56	Philippus Spinula.	261
1581	57	Fabritius Gallus.	262
1615	58	Jo. Baptiſta Lancellottus.	263
1657	59	Franciſcus Gonzaga.	264
1675	60	Philippus Cæſarinus.	ibid.
1683	61	Franciſc. Maria Moles.	ibid.
1691	62	Daniel Scoppa.	265
1704	63	Franc. Maria Carrafa.	266

PUTEOLANORUM.

An.Chr.			Column.
59	1	S. Patrobas.	270
60	2	S. Celſus.	271
	3	Joannes.	272
381	4	Florentius.	ibid.
	5	Theodorus.	ibid.
449	6	Julianus.	ibid.
	7	Stephanus.	273
465	8	Claudius.	275
499	9	Aucupius.	ibid.
	10	S. Zoſimus.	ibid.
680	11	Gaudioſus.	ibid.
1030	12	Leo.	276
11·9	13	Donatus.	ibid
1115	14	Maurus.	278
1153	15	Joannes.	ibid.
1187	16	M.	ibid.
1237	17	Richardus.	ibid.
1274	18	Matthæus.	279
1275	19	Angelus.	ibid.
1282	20	Franciſcus.	ibid.
1284	21	Angelus.	ibid.
1288	22	Ioannes Britus.	ibid.
1304	23	Franciſcus.	ibid.
1308	24	Nicolaus Sconditus.	ibid.
1309	25	Ioannes.	ibid.
1324	26	Guillelmus de Salone.	ibid.
1324	27	Paulinus.	ibid.
1324	28	Landulphus Capice Latro.	ibid.
1377	29	Aloyſius.	280
1380	30	Franciſcus.	ibid.
1387		*Petrus intruſus.*	ibid.
1389	31	Nicolaus.	ibid.
1391	32	Franciſcus.	ibid.
1395	33	Philippus	ibid.
1399	34	Ludovicus.	ibid.
1401	35	Simeon à Lopa.	ibid.
1401	36	Thomas Torrellus.	ibid.
1405	37	Thomas Brancaccius.	ibid.
1405	38	Laurentius de Gilotto.	281
1434	39	Matthæus Cutias.	ibid.
1435	40	Laurentius.	ibid.
1447	41	Ludovicus de Conſtantio.	282
1447	42	Angelus de Conſtantio.	ib.
1465	43	Laurentius.	283
1473	44	Thomas Carrafa.	ibid.
1453	45	Pyrrhus de Azzia.	ibid.
1493	46	Iacobus Urſinus.	ibid.
1494	47	Antonius Jaconia.	ibid.
1514	48	Bernardus Bibiena.	284
1514	49	Simon de Vernaculis.	ibid.
1537	50	Carolus Borromæus.	284
1540	51	Bernardinus Caſtellarius	ib.
1542	52	Io. Matthæus Castaldus.	ibid.
1587	53	Leonardus Vairus.	285
1604	54	Hieronymus Bernardus de Quiros.	285
1617	55	Laurentius Mongiojus.	ibid.
1631	56	Martinus de Leòn & Cardenas.	286
1613	57	Io. Baptiſta Campagna.	289
1664	58	Benedictus Sanchez.	290
1675	59	Carolus de Palma.	ibid.
1684	60	Didacus Ybanez.	ibid.
1688	61	Domin. Maria Marcheſius.	ibid.
1693	62	Ioſeph Sanz.	ibid.
1697	63	Carolus Cuzzolinus.	ibid.
1699	64	Ioſeph Falces.	ibid.
1705	65	Michael Petirro.	ibid.
1713	66	Petrus Cavalcante.	ibid.

CAPUANORUM.

An.Chr.			Column.
44	1	S. Priſcus.	295
	2	S. Synotus.	296
80	3	S. Ruffus.	297
	4	S. Auguſtinus.	ibid.
303	5	S. Ariſtæus.	298
313	6	Proterius.	ibid.
314	7	Procus.	ibid.
317	8	Vincentius.	301
415	9	Memor.	ibid.
	10	Symmachus.	ibid.
418	11	Iulianus.	302
	12	S. Pamphilus.	ibid.
443	13	S. Priſcus.	ibid.
461	14	Tiburtius.	305
483	15	Conſtantius.	ibid.
510	16	Alexander.	ibid.
516	17	S. Germanus.	ibid.
541	18	S. Victor.	306
	19	S. Roffinus.	307
570	20	Probinus.	308
595	21	Feſtus.	309
599	22	Baſilius.	ibid.
664	23	Gaudioſus.	ibid.
680	24	S. Decoroſus.	ibid.
700	25	S. Vitellianus.	310
	26	Authar.	ibid.
740	27	N.	311
743	28	Theodorus.	ibid.
830	29	Rodelpertus.	312.
843	30	S. Paulinus.	313
851	31	Landulphus.	314
879	32	Landulphus II.	316
879	33	Landenulphus.	319
	34	Otho.	ibid.
	35	Ugo.	ibid.
928	36	Petrus.	ibid.
943	37	Sico.	ibid.
949	38	Adalbertus.	322
968	39	Ioannes.	321
974	40	Leo.	321
978	41	Gerbertus.	ibid.
981	42	Adenulphus.	ibid.
990	43	Ajo.	ibid.
993	44	Hybaldus.	320
1007	45	Pandulphus.	ibid.
1013	46	Adenulphus.	ibid.
1016	47	Nicephorus.	324
1059	48	Hildebrandus.	ibid.
1073	49	Herveus.	325
1088	50	Robertus.	ibid.
1097	51	Sennes.	ibid.
1119	52	Otho.	326
1128	53	Philippus.	ibid.
1130	54	Hugo.	ibid.
1135		*Guillelmus* intruſus.	ibid.
1138	55	Gaufridus le Roux.	ibid.
1163	56	Alphanus.	ibid.
1183	57	Matthæus.	329
1204	58	Raynaldus.	330
1221	59	Raynaldus II.	333
1225	60	Jacobus.	334
1227	61	Iacobus.	ibid.
1252	62	Marinus Philamarinus.	335

INDEX NOMINUM OMNIUM EPISCOPORUM,

Qui in hoc Sexto Tomo Italiæ Sacræ continentur, ordine alphabetico dispositus.

Prior num. columnam, posterior numerum marginalem notat.

A

An-

B

C

Ca-

Gaspar

An-

L

Lan-

M

N

Pro-

V

Z

INDEX COGNOMINUM OMNIUM EPISCOPORUM,

Qui in hoc Sexto Tomo Italiæ Sacræ continentur, ordine alphabetico dispositus.

Prior numerus paginam, alter numerum marginalem indicat.

A

B

C

D

E

Fa-

F

G

H

I

L

M

Mar-

IN-

INDEX
RERUM ET MATERIARUM
De quibus in hoc Sexto Tomo & opere fit mentio.

A

B

C

& n-

D

tio-

G

H

I

P

Q

R

ccpit

S

T

V

INDEX

SANCTORUM EPISCOPORUM

Hujus ſexti voluminis.

AD

ADMONITIO AD LECTOREM.

LECTOR adverte in elogiis virorum illustrium, quos hoc libro amplexus sum, nonnulla me obiter attingere, quæ sanctitatem ipsis videantur adscribere: perstringo nonnunquam aliqua ab iis gesta, quæ cùm vires humanas superent, miracula videri possunt: præsagia futurorum, arcanorum manifestationes, revelationes, illustrationes, & si quæ sunt alia hujusmodi; beneficia item in miseros mortales eorum intercessione divinitus collata; demum nonnullis sanctimoniæ, vel martyrii videor appellationem tribuere. Verùm hæc omnia ita meis Lectoribus propono, ut nolim ab illis accipi tamquam ab Apostolica Sede examinata, atque approbata, sed tamquam, quæ à sola suorum auctorum fide pondus obtineant, atque adeo non aliter quàm humanam Historiam. Proinde Apostolicum S. Congregationis S.R. & universalis Inquisitionis decretum anno 1625. editum, & anno 1635. confirmatum integrè, atque inviolatè, juxta declarationem ejusdem decreti à S. mem. Urbano Papa VIII. anno 1631. factam, servari à me omnes intelligant, nec velle me, vel cultum, aut venerationes aliquas per has meas narrationes ulli arrogare, vel famam, vel opinionem sanctitatis, aut martyrii inducere, seu arguere, nec quicquam ejus existimationi adjungere, nullumque gradum facere ad futuram aliquando ullius beatificationem, vel canonizationem, aut miraculi comprobationem, sed omnia in eo statu à me relinqui, quem seclusa hac mea lucrubatione obtinerent, non obstante quocunque longissimi temporis cursu. Hoc tam sancte profiteor, quàm decet eum, qui Sanctæ Sedis Apostolicæ obedientissimus haberi filius cupit, & ab ea in omni sua scriptione, & actione dirigi.

Ferd. Ughellus Abbas, &c.

FINIS.

REGESTUM.

*A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes sunt terniones præter * Nn Pp Qq. Duerniones.